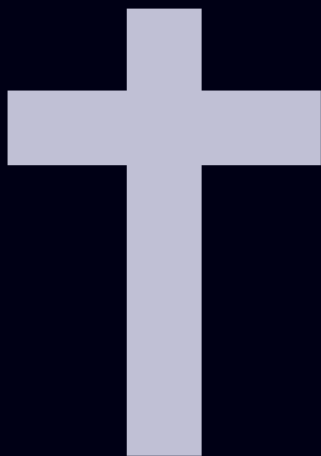

Ley saa ni nacoo
Jesucristu

New Testament in Mixtec, Southern Puebla (MX:mit:Mixtec,
Southern Puebla)

Ley saa ni nacao Jesucristu

New Testament in Mixtec, Southern Puebla (MX:mit:Mixtec, Southern Puebla)

copyright © 1978 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, Southern Puebla

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, Sur de Puebla [mit], Mexico

Copyright Information

© 1978, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, Southern Puebla

© 1978, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
a5d5d5cd-4240-5e2e-8a5d-f08f5c4f964a

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	65
SAN LUCAS	105
SAN JUAN	173
HECHOS	225
ROMANOS	288
1 CORINTIOS	316
2 CORINTIOS	342
GÁLATAS	359
EFESIOS	369
FILIPENSES	379
COLOSENSES	386
1 TESALONICENSES	393
2 TESALONICENSES	399
1 TIMOTEO	403
2 TIMOTEO	411
TITO	416
FILEMÓN	420
HEBREOS	422
SANTIAGO	442
1 PEDRO	449
2 PEDRO	457
1 JUAN	462
2 JUAN	469
3 JUAN	470
JÚDAS	471
APOCALIPSIS	474

Ñà-nduá Nì Tiaa San Mateo sàhà Jesucristu

Nansa nìsa nani xii Jesucristu

¹ Ñà-yòhó nduú tutu nacání sàhà ana nduú xii Jesucristu. Iin yohòtéhè-yá nduú David, te iin yohòtéhè David mà nduú Abraham. ² Te Abraham yucán, nì ìa iin dèhe-ne nani Isaac. Te Isaac mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Jacob. Te Jacob mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Judá, xi stná cuàhà ñani-nè. ³ Te Judá mà, nì cacu ùì dèhe-ne, iin-ne nani Fares, te inga-nè nani Zara. Te Tamar nani dihi Zara mà. Daaní, Fares ma, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Esrom. Te Esrom mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Aram. ⁴ Te Aram mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Aminadab. Te Aminadab mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Naasón. Te Naasón mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Salmón. ⁵ Te Salmón mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Booz. Te Rahab nani dihi Booz. Daaní, nì nandàhà Booz mà xi Rut, te iin dèhe-ne nani Obed. Daaní, Obed mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Isai. ⁶ Te Isai mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nì sanduu rey David. Daaní, David mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Salomón. Te dihi Salomón mà nduú nècuàchì ñaha nì sanduu ñahàdihí Urías antes.

⁷ Daaní, nì ìa stná iin dèhe Salomón mà nani Roboam. Te Roboam mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Abías. Te Abías mà, nì ìa stna iin dèhe-ne nani Asa. ⁸ Te Asa mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Josafat. Te Josafat mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Joram. Te Joram mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Uzias. ⁹ Te Uzias mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Jotam. Te Jotam mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Acaz. Te Acaz mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Ezequías. ¹⁰ Te Ezequías mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Manasés. Te Manasés mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Amón. Te Amón mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Josías. ¹¹ Te Josías mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Jeconías, xi stná dava ga ñani-nè. Te divi tiempu yucán nì catavà tè-ñuu Babilonia nèhivì raza-ndà cuàhàn-nè presu ndè ñuù-te.

¹² Daaní, na ndoó-né ñuu Babilonia yucán, dandu nì ìa stná iin dèhe Jeconías mà nani Salatiel. Te Salatiel mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Zorobabel. ¹³ Te Zorobabel mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Abiud. Te Abiud mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Eliaquim. Te Eliaquim mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Azor. ¹⁴ Te Azor mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Sadoc. Te Sadoc mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Aquim. Te Aquim mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Eliud. ¹⁵ Te Eliud mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Eleazar. Te Eleazar mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Matán. Te Matán mà, nì ìa stna iin dèhe-ne nani Jacob. ¹⁶ Te Jacob mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani José. Te divi José mà nduú ìì María dihi Jesucristu.

¹⁷ Ñàyùcànduá, nsidaa xii-yá yucán, ùxìn cùmì ní sanduu-ne dècuèndè tiempu xi Abraham xii dècuèndè tiempu xi David. Daaní, ndoó ùxìn cùmì gá-nè dècuèndè tiempu xi David xii dècuèndè quivì cuàhàn-nè presu ñuu Babilonia. Daaní, después ndoó ùxìn cùmì gá-nè dècuèndè tiempu xi Cristu.

Nansa nì tùinuù Jesucristu ñuhiví yohó

¹⁸ Cunaha-nsiá, dohó nì cuu na ní tùinuù Jesucristu. Sàni ndiadi tñuhu nandàhà dihi-yá María xii José. Doco tãñaha ga coo-ne xii nècuàchìmà, te nì sàcùñuhu mée xi-ne nì quida Espíritu ìì xii Dios. ¹⁹ Ñàyùcànduá,

nì nacani ini José ñà-chicá vaha tàhndè tñuhu xi-ne cahan-né, doco mà cachi vate-néa, vachi nècuàchì vaha nduú-né, te có-cùnì-nè cuítñuhu nèhivì María. ²⁰ Doco na nacání ñi ini-nè quida-ne ducán, ñi sání-nè ñi ndecunu iin ángel xi Stoho-ndà Señor nuù-né, te dohó ñi cachi ángel mà xì-né:

—Cunini-ní, José, descendencia xi David; màsà yúhí-ní nandàhà-ní xì María. Vàtùni cunduu-ne ñahàdìhí-ní, vachi mée xi-ne ñuhu-ma, mée sàhà Espiritu ñi xí Dios nduú-vé. ²¹ Te icúmí-vé tùinuù-vé, cunduu-ve iin mée tiàa, te Jesús cunani-vé, vachi icúmí-yá dacácu-ya nèhivì xí-yá nuù cuàchi-ne —ñi cachi ángel.

²² Pues divi ducán ñi cuu nsidaájàn sàhà-ñá ñi cùú ndisa ñà-nduá ñi cachitñuhu Stoho-ndà Señor antes na ní càhàn iin ana càhàn cuenta xi-ya, te ñi cachi-nè:

²³ Cunaha-nsiá, icúmí coo mée xi iin ñahà chii nduú señorita; te nú sàni tùinuù-vé, dandu cunani-vé Emanuel, vachi cuní cachà mà ñà-sàni quesaa Dios cutnahá-yá xì-ndà nduá.

²⁴ Daaní, ñi nsicùhñú ini José, te nacua ñi cachi ángel mà xì-né, divi ducán ñi quida-ne, ñi nandàhà-né xì María ñà-cunduu nècuàchìmà ñahàdìhí-nè. ²⁵ Doco cóni ía-ne xì nècuàchìmà dècuèndè ñi tùinuù mée mà. Te Jesús ñi sàcùnani-vé.

2

Nansa ñi casaà rey nchichí nuù Jesús, te ñi cahvi-néyà

¹ Tiempo xi rey Herodes ñi sandua na ní tùinuù Jesús ñuu tii Belén ía ladu Judea. Dandu ñi casaà nècuàchì nchichí ñuu Jerusalén; ladu ndé caná orá ñi quixi-ne. ² Te ñi ndàcàtñuhù-né:

—¿Índù ía mée ñi tùinuù-xí, divi mée cunduu rey xi nècuàchì Judea? Vàchi ndé caná orá sàni xini-nsi sìtnúú cachitñuhu sàhà-yá; te vichi vaxi-nsi cahvi-nsiyá —ñi cachi-nè.

³ Dandu rey Herodes, na ní xinitñuhu-tè ñà-nduá ndàcàtñuhù nècuàchìmà, ñi ndulocó-te, mii-té xi nsidaa gá stná nèhivì ñuu Jerusalén.

⁴ Ñàyùcànduá, ñi cana-tè dùtù chicá xí-idònuù, xì stná nècuàchì dacuahá ley ñi, te ñi xicàn tñuhù-té nuù-né índù ñuu cuàhàn tùinuù Cristu. ⁵ Te ñi naxiconihí-né nuù-té, cachi-nè:

—Divi ñuu tii Belén ía ladu Judea. Vàchi ducán ñi tiaa iin nècuàchì ñi càhàn cuenta xi Dios sànahà ndé cachí-yà:

⁶ Cunaha mii-nsiá nècuàchì ñuu Belén ía ladu Judea: màdì ñuu chicá có-ndiaá nduú ndé ndoó-nsiá; cóó, divi ñà-chicá ndiaá nduá nuù nsidaa ñuu nahnú ladu xi-nsiá, vachi divi ñuu mii-nsiá icúmí tùinuù mii-yá ana cusahnú, te icúmí-yá cunuù-yá nèhivì xí, divi nèhivì raza-nsiá Israel.

⁷ Daaní, ñi cana dèhé Herodes nècuàchì nchichí mà, te ñi ndàcàtñuhù váha stná-te nuù-né índù tiempo meru ñi tùi sìtnúú mà. ⁸ Dandu ñi techuún-tené cùhùn-nè ñuu Belén, cachí-te xi-né:

—Cuahán-nsiá ñuu mà, te ndàcàtñuhù váha-nsiá nansa ndisa ía sàhà mée mà, dandu nacachitñuhu-nsiá xì, vachi yùhù, cuní stnáì cùhìn cahvi stnáì-vé —ñi cachi-te.

⁹ Daaní, na ní nsihì ñi sàcùnaha nècuàchì nchichí mà nuù-té ñà-jaàn, dandu ñi quihin-ne ichì cuàhàn-nè. Te cunaha-nsiá, yucán ñi natùì tu sìtnúú ñi xini-nè antes ladu xínu orá. Te ñi sàcòdònuù-sí nuù-né ñi sàa-si ñi ndòo-si diqui-xí nacua ndé ía mée mà. ¹⁰ Ñàyùcànduá, yáha ga ñi cudii ini-nè na ní xini tu-ne sìtnúú mà. ¹¹ Dandu ñi caquìhvi-ne vehe,

te ni xini-nè mée mà xì dihi-vé nani María. Te ni tutuyuhu-né ñuhù nùu-vé, te ni cahvi-névè. Dandu ni nacuna-ne ñà-ñùhù ñà-cuicà-né, te ni dàcútàhvì-néyà, divi oro xì inciensu xì tàtnà nani mirra. ¹² Doco después ni sàní-nè ni cachitnùhu Dios xì-né ñà-íá peligrú: màsà náyàha-ne ndé íá rey Herodes. Ñàyùcàndüá, inga ichì ni naquihin-ne mànuhù-né ñuu-nè.

Nansa ni xinudèhé José xì María xì mée Jesús cuàhàn-nè ñuu Egipto

¹³ Dandu, na sámànùhù nècuàchì nchichí, ni sàní stná José, ni xini-nè iin ángel ni quixi nùu Stoho-ndà Señor. Te dohó ni cachi ángel mà:

—Ndacuiin-ní, tnii-ní mée, te cundaca-nívè xì mamá xi-ve cuahán-nsià ñuu Egipto cunudèhé-nsià. Te divi ñuu mà icúmí-nsià cundoo-nsià ndè cachi sàì cachitnùhì xì-nsià. Vàchi icúmí Herodes nanducu-tévè ñà-cahni-tévè —ni cachi ángel mà.

¹⁴ Ñàyùcàndüá, mate ñuu nduá, doco ni ndacuiin José ni saca-ne mée mà xì dihi-vé, te ni quihin-ne ichì cuàhàn-nè ñuu Egipto. ¹⁵ Te ñuu mà ni sandoo-ne dècuèndè ni xihì Herodes. Te divi ducán ni cuu sàhà-ñá ni cuú ndísá palabra yohó ni cachitnùhu Stoho-ndà Señor antes na ní càhàn iin ana càhàn cuenta xi-ya: “Dècuèndè ñuu Egipto ni caní Dèhemani’ ñà-ndixi-ya”.

Nansa ni dàndàcú rey Herodes ñà-cui nsidaa mée tiàa ladu ñuu Belén

¹⁶ Daaní, na ní xini Herodes cóni ndúlócò nècuàchì nchichí sàhà ñà-ndüá ni cachi-te, dandu yàha ga ni xidà ini-te. Ñàyùcàndüá, ni techuún-te soldadu ni sàhàn ni casahni xì nsidaa mée tiàa ndoó ñuu Belén xì inicutu stná ladu yucán, nsidaa luchì cuati xicá ùi cuà cuàhàn tìxi-xì, ni casahni-tévè, vàchi ñà-jaàn nduú tiempu ni cachi nècuàchì nchichí na ní ndàcàtnùhù Herodes nùu-né. ¹⁷ Ñàyùcàndüá, quivì jaàn ni cuu ndisa ñà-ndüá ni cachitnùhu Jeremías sàhaha na ní càhàn-nè cuenta xi Dios, te dohó ni cachi-nè:

¹⁸ Tiacú tnaná cuàhà-né ladu ñuu Ramá. Sacú nècuàchì ñahà, te cána-ne, divi nècuàchì descendencia xi Raquel. Sàhà mée xi-ne sacú-né; ni mà cùì cahnde ini-nè, vàchi còò cá-vè.

¹⁹ Daaní, José, íá va-ne ñuu Egipto. Dandu ni sàà quivì ni xihì rey Herodes. Te ni sàní tu José inga xichi, ni xini-nè iin iin ángel ni quixi nùu Stoho-ndà Señor, ²⁰ te cachi ángel mà xi-né:

—Ndacuiin-ní, cuaca-ní mée xì dihi-vé, te naxicocuïin-nsià ñuu Israel, vàchi sàní xihì nèhivì cuní cahni xi-vé.

²¹ Ñàyùcàndüá, ni ndacuiin José, ni saca-nevè xì dihi-vé mànuhù tú-né ñuu Israel. ²² Doco ni xinitnùhu-ne sàdàndàcú dèhe Herodes mà nani Arquelao, cusàhnù-te lugar xi nsi-yua-té ladu Judea. Ñàyùcàndüá, ni yùhí-nè nùhù-nè ladu mà. Daaní, inga xichi ni sàní-nè, ni cachitnùhu Dios ñà-ndisa íá peligrú. Ñàyùcàndüá, ni yàha-ne chicá nùu-xì dècuèndè ladu Galilea, ²³ ni sàà-nè iin ñuu tii nani Nazaret, te yucán ni candòo-ne. Pues, divi ducán ni cuu sàhà ñà-nì cùú ndisa palabra ni cacachitnùhu profeta xi Dios sàhaha ñà-divi ñuu Nazaret cunduu ñuu-ya, cachi nèhivì.

3

Nansa ni càhàn Juan Bautista sàhù ndé nduú yucù

¹ Daaní, después ni quixi Juan Bautista yucù íá ladu Judea. Te ni quesaha-né càhàn-nè sàhù yucán, ² cachi-nè xi nèhivì ñà-nì nàxícocuïin ini-nè sàhà cuàchi-ne, vàchi sà-ítúú cuni-nè cusahnú mii-yá íá ansivì.

³ Pues divi Juan mà nduú ana nì cachitnùhu Isaías sàhà-xí na ní càn-nè cuenta xi Dios, te nì tiaa-ne dohó:

Tiacú càn fuerte ana càn yucù, te cachi-nè xi-ndà ñà-nsidandoo-nda (anima-ndà) na ian nduví ichì ndé yàha Stoho-ndà Señor, te ichì ndàà cundua.

(Ducán nì cachi Isaías sàhana.)

⁴ Te Juan mà, dòò idi sicamellu nì sandixi-ne, te iin quísi nì cuyucun siuhma tixi-ne. Te sica xi ndudi ñùñù yucù nduá nisa itiacu-nè.

⁵ Daaní, cuàhà nèhivì ñuu Jerusalén xi cuàhà stná nèhivì ladu Judea, xi stná nèhivì ndoó yatni yùte Jordán, nsidaa-né nì casaà-nè nùu Juan yucán.

⁶ Te nì cuhii-né nì quida nècuàchìmà ini yùte mà na ní dàtúi-ne cuàchi-ne.

⁷ Doco nì xini Juan ñà-vàxi stná cuàhà nècuàchì fariseu xi cuàhà stná nècuàchì saduceu, cuní-nè cuhii stná-nè. Ñàyùcànduá nì cachi-nè xi nècuàchìmà:

—Mii-nsiá, na quidá còò, ducán quidá-nsiá, vaxi-nsia yohó xinúdehé-nsiá nùu castigu icúmí quixi. ¿Ana divi nì cachi xi-nsiá ñà-quida-nsia ducán? ⁸ Cunaha-nsiá, xiñuhu quida ndisa-nsia cumplir nacua ndiá icà quida-nda na naxícócuñ ndisa ini-ndà sàhà cuàchi-nda.

⁹ Nì màsà càn cuadú-nsiá cachi-nsiá inì-nì mii-nsiá ñà-divi Abraham nduú yohótèhè stná-nsiá, te ñàyùcànduá còò nì-ñàha cuu xi-nsiá. Vachi cunaha-nsiá, dècuèndè stná yùu ndoó yohó, vátuni nanduu stná nahi descendencia xi Abraham, nú cuní Dios. ¹⁰ Te vichi sà-íá cuàhàn (cachi-yà indù nèhivì ñhì-xì castigu), na ian cuàhàn-ndà nacàxin-nda yutnù có-cànà fruta, te nihi-nda hacha cahnde-ndànú coco-nù. Pues ducán icúmí cuu stná xi nèhivì có-quidá ví. ¹¹ Vachi yùhù, tècuí quidá ñ' mii-nsiá na cuú-nsiá arrepentir; doco nchícùn gà vaxi ana chicá cahnú poder-xi nùu yùhù: te ni có-nâtù (cundui nahi mozo xi-ya) ñà-chindeí quee ndisàn-yá. Doco mii-yá, tixi Espiritu ñì xí Dios icúmí-yá quida ñ-yá anima-nsiá. Te na quidá ñuhu, ducán icúmí-yá quida stná-yá xi-nsiá (dandáñuhú stná-yá ñà-có-ndiáá). ¹² Te vichi sà-íá cuàhàn-yá quida-ya na ian quida-nda xi trigu, dandiachi-ndañá xi yutnù chipála dècuèndè ndiachi nsihí trigu ndoó nùu ñuhù, dandu nùniá, chivàha-ndañá, doco mihì-ñá, coca. Te divi ducán icúmí-yá quida stná-yá (xi nèhivì ñuhiví: nèhivì xí mii-yá, càcu-ne; doco nèhivì dava ga), nicanicuahàn icúmí-nè coco-ne —nì cachi Juan.

Nansa nì cuhii Jesús

¹³ Daaní, nì quee Jesús ladu Galilea, cuàhàn-yá yùte Jordán ndé iá Juan, vachi cuní-yá quida ñ nècuàchìmà-yá. ¹⁴ Doco nècuàchìmà, có-cuní-nè, vachi cachi-nè xi-yá:

—Yùhù xiñuhí cuhii' quida mii-ní, màdiá mii-ní quixi-ní nùu yùhù, (te cuhii-ní).

¹⁵ Dandu nì cachi-yá xi-né:

—Ducanicoó vichi, vachi ducán xiñuhu quida-nda sàhà-ñá quida ndisa-nda nsidaa ñà-nduá ndiá icà-ndà.

Dandu nì candisá Juan, te nì quida ñ-néyà.

¹⁶ Daaní, nì nsihì nì cuhii-yá, te nì quee-ya nùu tècuí, dandu nì nuna ansivi, te nì xini-yá mànuu Espiritu ñì xí Dios vaxi-ya na iin si-lomá, meru diquì Jesús mànuu-ya vaxi-ya. ¹⁷ Dandu nì tiacu nì càn iin ana càn ansivi, cachi-yá:

—Dèhemaní' nduú ana yohó, te cudí cuàhà inì sàhà-yá.

4

Nansa ni cuni ñà-malu dacà-sí Jesús ñà-quida-ya iin cuàchi

¹ Daaní, nihí Espíritu Ìi Jesús ni sàhàn ñà-coo-ya yucù dānā, vāchi yucán cuàhàn ñà-malu quida-sì lucha dacà-siyā. Ñāyùcāndūá, ni quihīn-ya ichi cuàhàn-yā, ² te yucán iā-yā ùi dico quivì ndui te ñuu; te inihī-yā, iā dōcō-yā. Ñāyùcāndūá, cuàhà doco xihī-yā. ³ Dandu ni tnàtuu ñà-malu, vāchi cuní-sí dacà-siyā, te ni cachì-si xi-yā:

—Nú ndisa Dēhemanì Dios nduu-ní, dandu cachì-ní xì yùu jaàn ñà-nì nāndūá pan cuxi-ní.

⁴ Doco ni cachì-yā xì-sí:

—Còó, vāchi dohó cachí nùu tutu ìi: “Màdi cuisì pan cutiacu nēhivì; còó, vāchi xiñuhu cucumi stnā-nè nsidaa palabra ìi cachí Dios”.

⁵ Daaní, ni saca-siyā cuàhàn-si xi-yā ñuu ìi Jerusalén, te ni chicoo-siyā ndé ñi veheñuhu cahnú, ⁶ te ni cachì-si xi-yā:

—Nú ndisa Dēhemanì Dios nduu-ní, dandu dandiachi-ní mii-ní, vāchi ducán cachí nùu tutu ìi:

Icúmí Dios dandacú-yā nùu ángel xi-ya ñà-cundiaa-nè mii-ní.

Te cachí stnā tutu mà:

Icúmí ángel natnii ndahà-né mii-ní ñà-màsà máquihì sàhà-ní ni-iin yùu.

⁷ Dandu ni cachí Jesús xi-sí:

—Cachí stnā tutu ìi: “Màsà quidá cánúú-ndá ñà-có-cuní Stoho-ndà Señor”.

⁸ Daaní, ni saca-siyā cuàhàn-si xi-yā ñi iin yucù ducún sàstnùhù, te ni dàcùnì-siyā nsidanicuú ñuu iá ñuhivì xì nsidaa ñà-vico iá yucán. ⁹ Dandu ni cachì-si xi-yā:

—Yùhù dacútāhvì mii-ní nsidaa ñuu jaàn nú ni mácuìin sīsì-ní núi, te cahvi-ní yùhù.

¹⁰ Doco ni cachì-yā xì-sí:

—Cuahán-ní, Satanás, vāchi dohó cachí stnā nùu tutu ìi: “Cuisì mii Stoho-ndà Dios ndiá icà-ndà cahvi-nda, te cunucuachi-nda nùu-xì”.

¹¹ Dandu ni naco-siyā cuàhàn-si, te ni caquesaa ángel ni nacuahandee ini xi-yā.

Nansa ni quesaha Jesús quidá-yā chuun ndiaha xi-yā ladu Galilea

¹² Daaní, na ní xinitnùhu Jesús ndiadí Juan (Bautista) vehecàa, dandu mànuhù-yā ñuu-yā Nazaret iá ladu Galilea. ¹³ Doco cóni cuéé-yā yucán. Còó, ni quihīn-ya ichi cuàhàn-yā ñuu Capernaum iá yuhù mar ladu ndé cachí xi-né ladu Zabulón xì Neftalí. ¹⁴ Yucán cuàhàn-yā coo-ya sàhà ñà-nì cùu ndisa palabra ni cachitnùhu Isaías sàhana na ní càhàn-nè cuenta xì Dios, cachì-nè:

¹⁵ Ladu Zabulón xì ladu Neftalí ndé yāha ichi yatni mar, yucán sàni dàtnùu fuerte Dios ini anima nēhivì. Stnā inga ladu yùte Jordán, xì inicutu stnā ladu Galilea ndé ndoó nēhivì có-ináhá xi-yā, ¹⁶ pues yucán sàni dàtnùu ndiaha stnā-yā anima-nè; vāchi nēhivì nsidaa lugar mà, nìsa xìca-ne ichi ñáa, te cuàhàn-nè ndañuhu dahuun-ne ni cùu, doco vichì sàni dàtnùu-yā sàxìnitnùnì-nè na ian ni natùu nuù-né, ni cachì Isaías.

¹⁷ Dandu divi tiempu mà ni quesaha Jesús càhàn-yā sàhù xì nēhivì, cachì-yā:

—Naxicocufin inì-nsia sàhà cuàchi-nsia, vāchi sà-ítúu tiempu cuni-nsià cusahnú mii-yā iá ansivi.

Nansa ni cana Jesús cùmi nècuàchì tavá xi siaca

¹⁸ Xicá Jesús yuhù mar ía Galilea, te ni xini-yà ùi ñàní nani Simón Pedro xi Andrés, dacaná-né ñunù xí-né mahì tècuí, vâchi nècuàchì tavá siaca nduú-né. ¹⁹ Te ni cachi-yà xi-né:

—Cunchicùn-nsià yùhù, vâchi mà cúndúú gá-nsià nècuàchì tavá xi siaca. Còò, vâchi icúmí dacuahí mii-nsiá ñà-cunduu-nsia nècuàchì tavá xi nèhivì (ichì malu).

²⁰ Dandu nècuàchì mà, vichi vichi ni nacoo-ne ñunù xí-né, te cuàhàn-nè nchícùn-nèyà.

²¹ Daaní, ni sàà-yà chicá nùù-xí, te ni xini-yà inga ùi ñàní nani Jacobo xi Juan; dèhe iin tiàa nani Zebedeo xínduu-ne, te ndoó-né nùù lancha xi-ne, cutnáhâ-né xi yua-né náçàhmá-nè ñunù xí-né. Te ni cana stná-yà ndùù-nè.

²² Te hora mà ni nacoo-ne yua-né nùù lancha mà, te ni tenchicùn-nèyà cuàhàn-nè.

Cuàhà gá nèhivì ni chinaha Jesús

²³ Daaní, ni xicanuu Jesús inii ladu Galilea, te ni chinaha-yà nèhivì ini iin iin veheñùhu, ni càhàn-yà xi-né ñà-ndúú razón ndiaha sàhà ñuhivì ùi xí Yua-nda Dios. Te ni dándúvaha stná-yà nèhivì ndohó nsidanuu clase cuèhè. ²⁴ Ñâyùcàndúá, ndè inii ladu Siria ni xitià fama-yà. Sàhà ñà-jaàn cuàhà gá nècuàchì kuhì ndacá nèhivì ni quixi nùù-yá, xínduu-ne nèhivì ndohó quidá iin cuèhè, ò iin dolor, te xínduu stná-nè ana ñuhù ñà-malu anima-xi, xi stná nèhivì xihì íhì, ò nèhivì sàni nduyutnu. Doco nsidaa-né, ni dándúvaha-yane. ²⁵ Ñâyùcàndúá, yáha ga cuàhà nèhivì ni tenchicùn xi-yá, xínduu-ne nèhivì ni quixi ladu Decápolis, xi stná ñuu Jerusalén, xi stná ladu Judea, xi stná inga ladu yùte Jordán.

5

Ñà-ndúá ni cachi Jesús na ní nana-ya yucù, te ni càhàn-yà sàhù

¹ Dandu ni xini Jesús ndoó cuàhà gá nèhivì. Ñâyùcàndúá, ni nana-ya iin yucù, te ni sàcòo-ya yucán. Dandu ni tnàtuu nsidaa nècuàchì dacuahá-yà nùù-yá, ² te ni quesaha-yá chináhá-yànè; te dohó ni cachi-yà xi-né:

³ —Nansicáhán nècuàchì ndahvi inì-xi, vâchi sàni nihitáhvi-né ñuhivì ùi xí mii-yá ía ansivi.

⁴ Nansicáhán nècuàchì ndoó tnùnsí ini vichi, vâchi contentu icúmí-nè nàcùndoo-ne después.

⁵ Nansicáhán nècuàchì nihnú mánì inì-xi, vâchi ñuhivì ndutahvi-né.

⁶ Nansicáhán nècuàchì yáha ga cuní quida vii, vâchi icúmí Dios chindee-yánè ñà-quida vii ndisa-ne.

⁷ Nansicáhán nècuàchì tùha cundehè ndàhvi xi ñanìtnaha-xi, vâchi icúmí Dios cundehè ndàhvi stná-yà mii-né.

⁸ Nansicáhán nècuàchì ía ndoo anima-xi, vâchi icúmí-nè cuni-nè nùù Dios.

⁹ Nansicáhán nècuàchì nachíndóó víi xi ñanìtnaha-xi, vâchi icúmí-nè cunduu ndisa-ne dèhe Dios.

¹⁰ Nansicáhán nècuàchì nú icúmí-nè ndoho-ne sàhà iin chuun vii ni quida-ne, vâchi sàni nihitáhvi-né ñuhivì ùi xí Dios.

¹¹ Nansicáhán stná mii-nsiá na cánahá nèhivì xi-nsiá sàhí, te ò quidá quini-ne xi-nsiá, te ò dacuidádiquí stná-nè mii-nsiá. ¹² Vâchi quivì quida-ne ducán, dandu ni cúdí inì-nsia, te cundoo-nsia contentu, vâchi

iin ñà-vàha cahnú cucumi-nsiá ndè ansivi. Vàchi ducán ñsa quida quini stná nèhivì sàhana xi nècuàchì ñsa cahàn cuenta xi Dios.

Nahi iin cuhádi ñà-xixi-ndà, ducán nduú stná chuun quidá nèhivì xí Jesús ñuhivì yohó

13 'Mii-nsiá, nahi chuun quidá iin, ducán quidá stná-nsiá ñuhivì yohó. Doco nú sàni ndañuhu ñà-ádi xán, dandu mà cúí nduhadi gá-ñà. Vàchi còò cá chuan, ñàyucànduá saté uun nèhivì-ñá, te sáníhni-neà.

14 'Na quidá stná orá datnúù, ducán quidá stná mii-nsiá ñuhivì yohó. Te ducán nduú stná-nsiá na iin ñuu tuí dìni iin yucù, vàchi mà cúí coo dehá` nùù nèhivì. 15 Stná iin lámpara, có-nàcuícun-ndañá ñà-coo dehá` tìxi iin icà; còó. Sácùnù ducún-ñà sàhà-ñá cutnuà, te cutùì nùù nsidaa nèhivì quíhvi vehe. 16 Ducán xiñuhu quida stná mii-nsiá: quida-nsia obra vàha sàhà-ñá cundehè nèhivì, dandu naquimanì-né Yuandiahá-nsiá iá ansivi, vàchi na ian datnúù-nsiá nùù nècuàchì mà nduá.

Nansa ni cachi Jesús sàhà ley xi Moisés

17 'Màsà cúcáhàn-nsiá vàxi dacúxióé ley ni sàha Moisés. Mà dacúxióé ley mà, ni mà dacúxió stnáì palabra ni cachi profeta ni sacahàn cuenta xi Dios. Còó, yùhù vàxi sàhà ñà-nì cúú ndisa nsidaa ñà-nduá cachí palabra mà. 18 Te ñà-ndaà nduá cachí` xi-nsiá yohó, mate nsihì ansivi xi ñuhivì, doco mà nunca ndañuhu ni-iin palabra xi ley mà, te ni-iin xaan tii xán dècuèndè cuu ndisa nsidaa ñà-nduá cachá`. 19 Ñàyucànduá, nú cò-quidá iin tiàa cumplir mate iin ley chicá tii nduá, te ducán chináhà-nè nèhivì, pues divi tiàa-ma cunduu ana chicá có-ndiáà na sàà quivì cusahnú mii-yá iá ansivi. Doco nú ni quidá ndisa-ne cumplir ñà-nduá cachí ley xi-ya, te ducán chináhà-nè ñanìtnaha-ne, dandu cunduu-ne ana chicá ndiáà na sàà quivì cusahnú-yá ñuhivì yohó. 20 Vàchi yùhù cachí` xi-nsiá, chicá vii xiñuhu quida-nsia nùù nècuàchì ley xi veheñuhu, xi nùù stná nècuàchì fariseu, vàchi nú coó, mà nunca sàà-nsiá cuni-nsiá ñuhivì ìì xí mii-yá iá ansivi.

Cundoo manì-ndà xi ñanìtnaha-nda, ni cachi Jesús

21 'Mii-nsiá, sàni inini-nsia palabra ni cachi nècuàchì sàhana ñà-màsà cáhni stnaha-nda; doco te nú ni quida-nda ducán, dandu icúmì ndundaà sàhámà. 22 Doco yùhù cachí`, mate cuísi ni cuidà ini-nsiá sàhà ñanìtnaha-nsia, doco icúmì ndundaà sàhà stnámà. Te nú ni cachí-nsiá xi ñanìtnaha-nsia neciu-nè, dandu icúmì ndundaà stná sàhájàn nùù juez chicá cusáhnù; doco nú ni cachí-nsiá xi ñanìtnaha-nsia tonto-nè, dandu cuidadu cundoo-nsia, vàchi dècuèndè ñuhu andea ndiatu-xi-nsiá.

23 'Ni cachí-ndà cuàhàn iin nèhivì veheñuhu, nihì-né promesa nacuahatahvi-né Dios lugar ndé cahvi nèhivì mii-yá. Doco te nú sàni sàà-nè yucán, te ni nsinuu ini-nè iá cuàchi-ne nùù ñanìtnaha-ne, 24 dandu (màsà cuàha-ne) promesa mà; yucan ni ndóà, te ni cùhùn-nè nùù ñanìtnaha-nemà, te cuicahnú stnahá ini-nè sàhà-né. Cuisì nú ducán, dandu vātùni naxicocuñ-nè veheñuhu mà ñà-cuàha-ne promesa mà.

Nansa ni cachi Jesús ñà-yàchì xiñuhu nàcùndoo vàha stnaha-nda

25 'Nú sàni sanicuàchì iin tiàa sàhà iin-nsia, te ndacá-te mii-nsiá cuàhàn nùù tè-nihì chuun, dandu chicá vàha nacòovàha yachì-nsiá xi-té na cuàhàn-nsiá ichì, còtó sàà-te xi-nsiá nùù juez, te dayáha juez mà-nsiá ndahà comandante ñà-cundiadi-nsiá vehecàa. 26 Vàchi ñà-ndaà nduá

cachí` xì-nsiá yohó, nú ducan ni cuu-xi-nsiá, dandu mà queé-nsiá dècuèndè nú sàni dānāà nsihí-nsiá nsidaa ñà-nduá inihíca-nsiá.

Màsà cóo-ndá xí inga nècuàchi ñahà, cachi ley xi Jesús

²⁷ 'Sà-ìnhá-nsiá nansa ni cachi nècuàchi sàhana ñà-màsà cáhàn-ndá xí inga ana có-nduú nècuàchi vehe-nda, ni cachi-nè. ²⁸ Doco yùhù, (màs gá) cachí` xì-nsiá vichi, vàchi nú cuisi indéhe iin tiàa iin nècuàchi ñahà, te xího-téné, dandu dava-ni queámà na ian sàni quida-tè cuàchi xi nècuàchìmà, vàchi iá cuàchi ma anima-te. ²⁹ Ñàyùcànduá, nú nduchìnuú-nsiá, cuníà quida-nsia iin cuàchi, dandu chicá vaha tavà-nsiáñà, dacaná-nsiáñà, vàchi chicá vaha ni ndáñúhú iyuhu iin xaan xí-nsiá, te màdiá sàà inii cuerpu xi-nsia andea. ³⁰ Te ni cachí-ndà nú ndahàcuàhá-nsiá cuníà quida-nsia iin cuàchi, dandu chicá vaha ni táhndèa dacaná-nsiáñà, vàchi chicá vaha ni ndáñúhú iyuhu iin xaan xí-nsiá, te màdiá sàà inii iquicúñú-nsiá andea.

Màsà caté stnàhà-ndà, cachí ley xi Jesús

³¹ 'Nisa cachi stná nèhivì (sàhana): “Nú cuàhàn-nsiá cate stnàhá-nsiá, dandu xiñuhu cuyucun iin tutu índù itúámà”, nisa cachi-nè. ³² Doco yùhù cachí`, nú ni caté iin tiàa ñahàdihí-te, te màdiá ni cáhàn-ña xi inga tiàa nduá, dandu cuàchi cundua nú ni nāndàhà tú-ña, vàchi (còà dīsàhà-xì) cate nècuàchi primeru mà-ñá. Te iin nècuàchi nandàhà xì ñahà ni xitìà mà, divi-ni nsidá cuàchi stná-nè.

Cachí ley xi Jesús, màsà nunca chinaha-nda Dios sàhà iin chuun

³³ 'Sà-ìnhá stnà-nsiá ni cachi nècuàchi sàhana: “Nú ni chináhá-ndá Stoho-ndá Dios ñà-quida-nda iñàha, dandu fuerza icúmí-ndá quida ndisa-ndañá cumplir”. ³⁴ Doco yùhù cachí`, màsà nunca chinaha-nsiá Dios sàhà iin chuun: ni màsà ndácùcahan-nsiá ansivi, te chinaha-nsiá mii-yá sàhà ni-iñàha, vàchi meru lugar ndé dandacú-yá nduá (te solo mii-yá dandacú-yá nùà). ³⁵ Ni màsà ndácùcahan stná-nsiá quivì ñuhivì yohó, vàchi nahi lugar ndé ndetátú sàhà-yá nduá. Ni màsà ndácùcahan stná-nsiá quivì ñuu Jerusalén, vàchi divi ñuu mii-yá nduá, te rey fuerte nduú stná-yà. ³⁶ Ni màsà ndácùcahan stná-nsiá dìni-nsiá, vàchi có-dāndacú-nsiá sàhà dìni-nsiá ñà-chicata-nsia idi ndéhì, te ò idi cuxín, (mii-yá cachi-yà). ³⁷ Nú cuní-nsiá cachi-nsiá iin ñà-ndácuisì, dandu jaan, ò á cóo cachi-nsiá, vàchi nú màs gá ni cachí-nsiá, dandu ñà-vàxi nùù ñà-malu nduá.

Màsà nàchítacùhá-ndà sàhà ñà-nduá ni quida nèhivì xì-ndà

³⁸ 'Sà-ìnhá stnà-nsiá nisa cachi-nè; “Nú ni tavá nèhivì iin nduchìnuú-nda, dandu xiñuhu quee stná iin nduchìnuú mii-né. Te ò nú iin nùhu-nda ni tavá-né, dandu ni queé stná iin nùhu mii-né”. ³⁹ Doco yùhù cachí`, màsà dúcun ndahà tñahà-ndà xì nècuàchi quidá quíní xí-ndá. Vàchi nú ni caní-né nùù-ndà ladu cuàhá-ndà, dandu ni cuáha stná-ndà inga ladu-ndà. ⁴⁰ Te nú sanícuàchi-ne sàhà-ndà, te candiáá-nè dùhnù-ndà, dandu ni cuáha stná-ndàné dòò-ndà. ⁴¹ Te nú ni tñií-nèndó ñà-fuerza cunsida-nda carga xi-ne iin dava hora, dandu inga dava hora gá ni cúnsidá-ndáñà. ⁴² Te nú xicàn iin nèhivì iñàha nùù-ndà, dandu ni cuáha-ndané; te nú cuní toó-né iñàha, dandu màsà cuídáhàn-ndáñà nùù-né.

Ndiá icà-ndà cuu ini-ndà sàhà ana xiní ùhì xì-ndà

⁴³ 'Sà-ìnhá stnà-nsiá dohó nisa cachi nèhivì sàhana: “Icúmí-ndá cuu ini-ndà sàhà nècuàchi cutnàhá vaha xi-nda, doco nèhivì xiní ùhì xì-ndà,

ni cuní ùhì stná-ndàné”, nìsa cachi-nè. ⁴⁴ Doco yùhù cachí, xiñuhu cuu ini-ndà sàhà nèhivì xini ùhì xì-ndà te casàhù vù-ndà xì nèhivì xicàn chihàn diquì-ndà; te obra vaha ni quidá stná-ndà sàhà nèhivì có-xiñùhù xì-ndà; te nú cânàhá-nè xì-ndà, te quidá quini-ne xì-ndà, dandu ni cacán tàhvi-ndà nù Dios sàhà-né. ⁴⁵ Cunaha-nsiá, nú ni quidá-nsiá ducán, dandu cunduu ndisa-nsia dèhe Yuandiaha-nsiá iá ansivi, vachi mii-yá, dandacú-yá ñà-xinu orá nù nsidanicuú nèhivì, vaha-ne ò malu-nè. Te dacuún stná-yá dāvì nù nsidaa nèhivì, a quidá víi-né, ò có-quidá víi-né. ⁴⁶ Vachi nú cuisì nèhivì cuú ini xì sàhà-nsiá cuú stná inì-nsia sàhà-xí, dandu mà nìhì-nsiá premiù sàhàjàn. Dècuèndè nècuàchì iá cuàchì-xì nahi tè-dàchíyàhvi (ñuu-ndà yohó), quidá stná-nè ducán. ⁴⁷ Te nú cuisì tnahà-nsia casàhù xì-nsiá, pues màdì obra ndiaha nduàjàn, vachi divi ducán quidá stná nèhivì có-ínahá xí Dios. ⁴⁸ Ñàyùcàndüá, xiñuhu quida vù ndisa-nsia nacua quidá Yuandiaha-nsiá iá ansivi.

6

Ñà-ndüá ni cachi Jesús sàhà nansa quida-nda obra

¹ Mäsà quidá-nsiá obra xi-nsia sàhà-ñá cundehè nèhivì, vachi nú sàhà ñà-jaàn nduá, dandu cóò ñà-vaha nìhì-nsiá sàhàmà nù Yuandiaha-nsiá iá ansivi. ² Ñàyùcàndüá, nú cuàhàn-nsiá dacútàhvi-nsiá nècuàchì ndahví, mäsà cátétnùhu-nsia ñà-jaàn. Vachi ducán quidá nèhivì datiaá uun nduú nèhivì vaha, quidá váté-nè obra xi-ne veheñùhu ò calle sàhà-ñá cuní-nè ndee vaha-ne nù nèhivì. Te ñà-ndáá nduá cachí xì-nsiá yohó: cuisì ñà-jaàn cunduu ñà-vaha nìhì-né. ³⁻⁴ Doco mii-nsiá, na quidá-nsiá iin obra, quida dèhé-nsiáñà, dandu coo dèhá nù nèhivì. Doco nù Yua-nda Dios, cóò, vachi indéhe-yá, te nù mii-yá icúmí-nsiá nìhì-nsiá ñà-vaha xi-nsia.

Ñà-ndüá ni cachi Jesús na ní chinaha-yàndó nansa cacán tàhvi-ndà nù Dios

⁵ Na xicàn tàhvi-nsiá nù Dios, mäsà quidá-nsiá na quidá nècuàchì datiaá uun nduú nèhivì vaha. Vachi mii-né, cudî ini-nè cuita-ne nacuatu-ne veheñùhu ò esquina sàhà-ñá cundehè nèhivì-né. Doco ñà-ndácuisi nduá yohó cachí: cuisì ñà-cundehè nècuàchì máné cunduu ñà-vaha xi-ne. ⁶ Doco ndohó, na xicàn tàhvi-ndà nù Yua-nda Dios, ni nánsihvi-nda ini vehe-nda, te nacadi-ndà yehè; dandu miini-yá iníni-yá na cáhàn-ndà xì-yá. Te indéhe-yá, mate nèhivì, cóò, có-xini-nè ñà-ndüá quidà-ndà. Dandísà nìhì-ndà iin ñà-vaha xi-nda nù-yá.

⁷ Na cáhàn-ndà xì-yá, mäsà cáchì-ndà iin-ni iñàha cuàhà xichi na quidá nècuàchì có-ínahá xí Dios, vachi mà chíndéàmà. Mii-né, tuxí ini-nè icúmí Dios cunini-yanè ñà-cuàhà guá cáhàn-nè, doco cóò.

⁸ Ñàyùcàndüá, mäsà quidá-nsiá na quidá mii-né. Vachi Yuandiaha-nsiá, mate táñàha ga cachi-nsiá xì-yá índù necesidad icúmí-nsiá, doco sà-ínahá-yá. ⁹ Ñàyùcàndüá, nahi palabra yohó cachi-nsiá na xicàn tàhvi-nsiá nù-yá:

Yua-nsí Dios iá ansivi, ni ndácùcahan tñùñuhu nèhivì quivì-ní. ¹⁰ Te yàchì nì sàá stná tiempu cusahnu-ní ñuhivì yohó, xicàn tàhvi-nsí. Te nacua quidá ana ndoó ansivi ñà-ndüá dandacu-ní, divi ducan ni quidá stná nèhivì ñuhivì yohó. ¹¹ Pan xi-nsi iin quivì iin quivì, taxi tahvi-niá nù-nsí vichi. ¹² Te cuicahnú inì-ní sàhà cuàchì iníhíca-nsí, nacua xicáhnú stná ini nsiùhù sàhà nèhivì iníhíca nù-nsí. ¹³ Te chindee-ní nsiùhù ñà-mäsà dáca nèhivì nsiùhù; te

daçacu stná-ní nsiùhù nù ñà-malu nicanicuahàn. Vàchi cuisì mii-ní nduu-ní rey ndiaha cusáhnù dandacu inicutu, te cuisì mii-ní ndiaha-ní nicanicuahàn. Amén. (Ducán cachi-nsià.)

14 'Vàchi nú ni cuicáhnù inì-nsia sàhà nèhivì nì quida quini xi-nsiá, dandu stná Yuandiaha-nsiá iá ansivi, cuicahnú stná ini-yà sàhà cuàchi mii-nsiá. 15 Doco nú màsà cuicáhnù ini-nsiá sàhà nèhivì dava ga, dandu mà cuicáhnù stná ini-yà sàhà cuàchi mii-nsiá.

Nansa quida-nda na iníhî-ndà ndoó dòcò-ndà

16 'Na iníhî-nsiá ndoó dòcò-nsiá, màsà dátiaá-nsiá cuhúún ini-nsiá. Vàchi ducán xíquida stná nècuàchì datiaá uun nduú nèhivì vaha, quidá cánúú-nê ndoó-ñé tnùnsí ini sàhà-ñá cundaà ini nèhivì iníhî-né. Te ñà-ndácuisì nduá cachí xi-nsiá vichì: cuisì ñà-jaàn cunduu ñà-vaha ñihì-né. 17 Doco mii-nsiá (màsà quidá-nsiá ducán). Na iníhî-nsiá nù Dios, quisi-nsia, te nduvì dínì-nsiá 18 sàhá màsà cundáà ini nèhivì iníhî-nsiá; cuisì Yua-nda Dios cundaà inì-xi, vachi indéhe-yá, mate có-túí-yá nù nèhivì; doco indéhe-yá, te cuàhatahvì stná-yànsiá ñà-vaha xi-nsia (sàhámà).

Ndè gloria xiñuhu càyà ñà-cuicà-ndà

19 'Màsà dácâyà-nsiá ñà-cuicà-nsiá ñuhivì yohó, vachi icúmíá cusiquidi-ñá, te ò nana ditnu-ñá, te ò quíhvi tècuìhnà quida cuihna xán. 20 Còó, dècuèndè gloria ni càyà-ñá, vachi yucán mà nunca cusiquidiá, ni mà náná dítnú-ñá, ni mà quíhvi stná tècuìhnà quida cuihna xán. 21 Ducán quida-nsia, vachi ndé quida-nda cuenta iá ñà-cuicà-ndà, divi lugar yucán cuahàn-ndà cunihnu cuahà ini anima-ndà.

Ejemplu sàhà nduchinù nèhivì

22 'Nduchìnù-ndà nduú ñà-tùinù iquicúñú-ndà. Ñàyùcànduá, nú iá vaha ma, dandu vátuni cutuì nuù-ndà ñà-quida-nda nsidanicuú iñáha. 23 Doco nú cuhíá, dandu inicutu nácuìlñ tuù. Te ducán stná xì anima nèhivì, nú iín tnúú ndé xiñuhu datnúú mii-yá, dandu jndahví-nè! Vàchi tnùndoho nduá, nú ducán.

Mà cúí cundoo ùi patrón xi-nda

24 'Tín peón, mà cúí cundoo ùi patrón xi-tè, vachi nú ducán, dandu iin-ne coo manì nuù-té, te inga-nè cundehè úhì-te. Te ò ni cachí-ndà, iin-ne cahíchì inì-te, te inga-nè mà coo vaha xi-té. Te ducán iá stná xì mii-nsiá, nú cúú inì-nsia sàhà ñihùn, dandu mà cúí cunucuachi stná-nsiá nù Dios.

Nansa ndiaá Dios nècuàchì xínduu dèhe-ya

25 'Ñàyùcànduá, yùhù cachí xi-nsiá, màsà nácánì ini-nsiá sàhà vida xi-nsia nansa ñihì-nsiá ñà-cuxi-nsia coho-nsia, te cundixi-nsia. Còó, vachi màdì cuisì ñà-cuxi-nda nduá xiñuhu sàhà-ñá cucumi-nda iin vida ndiaha; te cuerpu xi-nda, chicá ndiaá nù sicoto ndixi-nda. 26 Cundehè-nsiá laa ndavá ansivi, có-xitú-si, ni có-chívaha-sì nùnì, vachi còò cosecha ndaníhì-si. Còó, cuisì nù Yuandiaha-nda iá ansivi ñihì-si ñà-itiácù-si. Pues nàhà xicà, chicá ndiaá mii-nsiá nù quisi mà. 27 Ñàyùcànduá, mate yáha ga ni cahní-nsiá dínì-nsiá, te nacánì ini-nsiá, uun-ní queámà, vachi mà ñihì-nsiá cuahnu ga-nsiá ni-inga dava metro.

28 'Ni màsà nácánì stná inì-nsia sàhà ñà-nduá cundixi-nsia. Cundehè-nsiá nansa sahnù ita yucù. Có-quidáchúñ-yá, ni có-quidá vaha stná-yà sicoto. 29 Doco chicá ndiaha nàhà ita mà nù rey Salomón (nisa là sàhana), mate yáha ga vico nì sandixi-ne. 30 Iin ita, yucù-ni nduá

(cò-ndiáá ndisa); quiví vitni iá` campu, te tnaa sàni íchà, vihini quèa xitnù coca. Doco mate ducán nduá, ndiaha gá nì quidavàha Dios ita-ñà. Ñàyùcànduá, vihi gá icúmí-yà cuàhatahvì stná-yà ndohó (ñà-nduá xiñuhu). Doco mii-nsiá, iyuhu gá xiníndísâ-nsiá mii-yá.

³¹ PUES yùhù cachí, màsà nácání ini-nsiá, te màsà cáchí-nsiá: “¿Índù tùi ñà-cuxi-nsi coho-nsi, te cundixi-nsi?” ³² Vàchi nèhivì nsidaa raza gá ndoó ñuhiví, divi ñà-jaàn nduá nandúcú-nê. Doco mii-nsiá, iá Yuandiaha-nsiá ansivi, te sà-ínáhá-yà xiñuhu nsidaájàn nù-nsiá. ³³ Ñàyùcànduá, xiñuhu nanducu-nsiá (nansa chivàha vii-nsiá ley xi), ñuhiví lì xí-yá, te quida-nsia cumplir ñà-vàha cuní-yà quida-nda, dandísà nihì stná-nsiá nsidaa gá ñà-nduá quidámànì nù-nsiá. ³⁴ Te màsà nácání inì-nsia sàhà ñà-nduá cui yàha-nsia tnaa idá, vàchi nú sàni sàà quiví mà, dandu (nsidaámà icúmíá quee víá), mate ni nácání cuáhà ini-nsiá. Nsiquívi iá cuáhà ñà-nduá yàha-nsia, ñàyùcànduá có-xiñùhù nacani stná ini-nsiá sàhà tnaa idá —nì cachi Jesús.

7

Màsà dácuídâ cuàchi stnaha-nda

¹ (Dandu nì cachi stná Jesús:)

—Màsà dácuídâ cuàchi stnahá-nsiá, dandu mà dácuídâ cuàchi stná Dios mii-nsiá. ² Vàchi nacua quidá mii-nsiá dacuidá cuàchi stnahá-nsiá, divi ducán icúmí stná-yà quida-ya xi-nsiá. Vàchi vara chitácùhá-nsiá, divi icúmí stná-nsiá cuítacùhá-nsiá.

³ Ìn nèhivì, ¿índù chuun (índéhe-né falta xi ñanìtnaha-ne, te xitnùhu-ne nècuàchìmà)? Vàchi ducán queámà na ian cuní-nè cundehè-né iin mihì tì inácaa ini nduchìnúù nècuàchìmà, te nduchìnúù mii-né, iin yutnù cahnú nduá inácaa. ⁴ Te nú ducán, ¿índù chuun cachí-nè xi ñanìtnaha-nemà: “Nacoo-ní yùhù nì tàvì mihì tì inácaa cucuíñ nduchìnúù-nì?” ⁵ Nècuàchì cachí ducán, datiaá úun-né ndiaá ndisa-ne. Vàchi dihna xiñuhu quee yutnù cahnú nduchìnúù mii-né, dandu vátùni cuttù vii núù-né ñà-tavà-né mihì tì inácaa nduchìnúù ñanìtnaha-nemà.

⁶ (Mà váha ndatnuhu-nda xi nèhivì nansa ni nì cui sàhà) yà-ìi, còtó quida-ne xi-ndà na quidá s'hina cuehé. (Uun-ni queá ñà-cachi-ndà palabra ndiaha xi nèhivì síquinì mà), vàchi na quidá cochí quidá stná-nè, vàchi mate sìdiqui yáha ga ndiaá ni chíndóó-ndá nù-sí, doco cuànihni sàhà-siá.

Nansa cundiatú anima-ndà

⁷ Cacán tàhvi-nsiá, te nihì-nsiá. Nanducu-nsiá (ñà-vàha nùù-yá), te icúmíá tùia. Càhàn-nsiá, te nuna yehè-yá. ⁸ Vàchi nsidaa ana xícàn tàhvi, icúmí-nè nihítàhvi ndisa-ne, te nsidaa ana nandúcú xí ñà-vàha, icúmí-nè nihì-néa; te nsidaa ana xícàn tàhvi yehè-yá, icúmí-yà nacuna-ya nùù-né.

⁹ Nú ni cacán iin dèhe-nsia pan cuxan, divi pan cuàha-nsiañà, màdi yúù. ¹⁰ Te nú cuñu siaca xícàn, pues divi cuñu quisì mà cuàha-nsiañà, màdi cóó. ¹¹ Cunaha-nsiá, mate nèhivì cuàchi nduú-nsiá, doco tùha-nsia cuàha-nsia dèhe-nsia ñà-íá vii. Ñàyùcànduá, vihi gá icúmí Yuandiaha-nsiá iá ansivi cuàha-yansiá ñà-vàha nú ni cacán tàhvi-nsiá nùù-yá.

¹² Ñàyùcànduá, nacua cuní mii-nsiá quida nèhivì xi-nsiá, divi ducán quida stná-nsiá xi mii-né. Vàchi ñà-jaàn nduá cachí nùù nsidaa tutu nduú ley xi Dios, xi nùù stná tutu nì tiaa profeta nìsa càhàn cuenta xi-ya.

¹³'Quìhvi-nsia yehè cuiín sàà (gloria), vèchi xica yehè ichì cahnú cuàhàn ndé ndañuhu-nda, te cuàhà gá nèhivì quìhvi yucán. ¹⁴Doco sitníhi yehè, te cuiín ichì cuàhàn ndé cutiacu ndiaha-nda; te sàhà-ñá nduá ichì cuiín, ñàyücàndüá sacu nèhivì ndácùhun xán.

Nansa cundaà ini-ndà ìndù nèhivì càhàn ndisa cuenta xi Dios

¹⁵'Cuidadu cundoo-nsia xì nèhivì tñùhù dananí úún càhàn cuenta xi Dios, vèchi cutu vèxi-ne (datiaá úún-né màni ini-nè) nahi riì mansu, doco anima-nè, còó, nahi lobu dana, ducán iá'. ¹⁶Doco cuisì cundehè-ndà ñà-ndüá quidá-né, dandu cundaà ini-ndà nansa ndisa iá anima-nè. Te ducání iá stná xì-né na iá xì yutnú fruta, mà cuáha yutnú ìñù ni-iin sè-uva, te mà cuáha stná yùcù ìñù ni-iin stná sìhigu. ¹⁷Mà cúí, vèchi nsidaa yutnú vaha, puru fruta vaha sàha-nù. Te yutnú còò chuun xi, cutu ñà-chìcuéhè sàha-nù. ¹⁸Doco iin yutnú vaha, mà cúí cuàha-nù iin fruta chìcuéhè. Ni-iin stná yutnú còò chuun-xi, mà cuáha-nù ni-iin quisi vídì. ¹⁹Te nsidaa yutnú có-sàha xi ñà-iá vìì, icúmí-nù tànhdè-nu, te quèe-nù ñuhu coco-nù. ²⁰Ñàyücàndüá, na quida-nda xi iin yutnú, nacúni-ndànú sàhà fruta-nu, ducán nacúni stná-ndà nèhivì sàhà ñà-ndüá quidá-né.

Màdì nsidaa nèhivì càcu-ne, nì cachi Jesús

²¹'Cuàhà nèhivì cachí-nè xì': "Stoho-nsi Señor nduu-ní". Doco màdì nsidaa nècuàchì mà sàà-nè cundoo-ne ñuhivì ìì xì Yuamáni' iá ansivi; cuisì nèhivì quidá ndisa xi ñà-ndüá cuní-yà, divi sàà yucán. ²²Te cunaha-nsiá, na sàà quivì (xìnu tiempu), dandu icúmí cuàhà nèhivì cachí-nè xì': "Stoho-nsi Señor, sàni càhàn-nsi cuenta xi-ní, te nì ndacùcahan-nsí quivì-ní; dècuèndè nì tavà stná-nsi ñà-malu ñuhú ini nèhivì, te cuàhà gá stná milagru nì quida-nsi na ní ndacùcahan-nsí quivì-ní", cachí-nè. ²³Dandu yùhù naxiconihí nùù-né, te cachì: "Tàcùnì" nsiohó; cuahán-ndâ iladu, vèchi cuàhà ñà-chìcuéhè sàni quida-ndâ".

Nansa nì nacani Jesús ejemplu sàhà ùi vehe

²⁴'Ñàyücàndüá, nsidaa nèhivì iníní xì ñà-ndüá cachí', te quidá ndisa-neà cumplir, nduú-né na iin tiàa nchichí nì nanducu xi iin xaan ndé iá cavà fuerte, te yucán nì chinduhù-né vehe-ne. ²⁵Daaní, nì quesaha nì cuun dana dàvì, te nì xìnu tēñuhu cuàhà. Dandu nì dàñà stná tàchì fuerte, te nì dùcùn nsidaámà icà vehe ma. Doco cóni ndüá', vèchi nùù cavà fuerte indúhá.

²⁶'Doco cunaha-nsiá, nèhivì iníní uun xi ñà-ndüá cachí', te có-quìhín casu-nè, na iin tiàa ndañuhu nduú-né, divi na iin tiàa nì quidavàha xi vehe-xi diquì ñusi-ní. ²⁷Vèchi na ní quesaha nì cuun dana dàvì, te nì dàñà stná tàchì fuerte, dandu nì xìnu tēñuhu cuàhà yucán. Te nì dùcùn nsidaámà icà vehe ma. Te nì ndua iá nì chàmà dahuan —nì cachi Jesús.

²⁸Daaní, na ní nsihi nì càhàn-yà xì nèhivì ducán, dandu nì ndulocó-nè sàhà ñà-ndüá chináhá-yà. ²⁹Vèchi na iin nèhivì tùha dandacú, ducán nì chinaha-yànè, màdì nahi modo chináhà nècuàchì ley xi veheñuhu.

8

Nansa nì dàndúvaha Jesús iin tiàa icúmí cuèhè lepra

¹Daaní, nì nuu Jesús yucù yucán, te cuàhà gá nèhivì nì tenchicùn xì-yá. ²Te cunaha-nsiá, yucán nì tñàtùu stná iin tiàa icúmí cuèhè lepra, te nì tutuyuhu-né ñuhu sàhà-yá, cachí-nè xì-yá:

—Señor, nú cuní-nì, vètùni dandúvaha-ní yùhù.

³Dandu nì chituu Jesús ndahà-yà nùù-né, te nì cachí-yà:

—Juùn. Vichi duha ni ndúvaha-ní, cachí` xì-ní.

Dandu divi hora ni cachi-yà xì-né ducán, ni ndañuhu cuèhè xi-ne.
⁴Dandu ni cachi-yà xì-né:

—Cunaha-ní, màsà cachi-ní ni-iñàha xi nèhivì. Cuisì cuahán-ní nùù dùtù dacúndêhe-nínè icà-ní, dandu nacuàha-ní promesa xi Dios nacua cachí ley xi Moisés sàhà-ñá cundaà ini nèhivì ñà-sàni nduvàha-ní —ni cachi-yà.

Nansa ni dándúvaha Jesús mozo xi iin capitán ni quixi ladu Roma

⁵Daaní, ni nasaa Jesús ñuu Capernaum, te yucán ni tnàtuu iin capitán romanu, ni sacundahví-nè nùù-yá, ⁶cachí-nè:

—Señor, iá iin mozo xi cuhí, indúhu-né cama vehi; sàni dàña ñi cuerpu-nè, te yáha ga ndohó-né.

⁷Dandu ni cachi Jesús xì capitán mà:

—Jaàn másà dandúvahi-nè.

⁸Te ni naxiconihí capitán mà nùù-yá, cachí-nè:

—Señor, có-nàtùì yàha-ní vehi. Cuisì dandacu-ní xì palabra xi-ní, te nduvàha mozo xi. ⁹Vàchi yùhù, ndoó stná ana dandacu-xi nùù, te mií, dandacú stnáì nùù soldadu xi. Nú ni cachí` xì iin-tè: “Cuahán”, dandu cùhùn-te; te ò nú ni cachí` xì ingà-te: “Naha”, dandu quixi-tè; te na cachí stnáì xì iin mozo xi: “Dohó quido”, dandu ducán quida-te —ni cachi capitán mà.

¹⁰Ni nsihi ni inini Jesús ñà-jaàn, dandu ni ndulocó-yà, te ni cachi-yà xì nèhivì xínchicùn xì-yá:

—Cunaha-nsiá, tàñáha ga cuni ni-iin nèhivì ñuu-ndà Israel yohó ndudává xì capitán yohó, vàchi cuàhà gá xiníndisá-né. ¹¹Te cachí stnáì xì-nsiá, icúmí nataca cuàhà gá nèhivì quixi inicutu ñuhiví dècuèndè ndé xínu orá xì ndé quecahnu-ya, te nataca-nè cutnahá-né xì Abraham xì Isaac xì Jacob ñà-cundoo-ne (vicò) ñuhiví ñi xì Dios. ¹²Doco nèhivì dava ga cuàhàn cundoo ñuhiví ñi mà ni cùí, icúmí-né ndiachi-né fuera ndé iin tnúú; te yucán icúmí-nè cuacu fuerte-nè, te càna nùhu-ne.

¹³Daaní, ni cachi Jesús xì capitán mà:

—Vàtùni nùhù-ní vichi, te nacua sàni xinindisa-ní, divi ducán icúmí coo —ni cachi-yà.

Dandu divi hora yucán ni nduvàha mozo xi nècuàchìmà.

Nansa ni dándúvaha Jesús dido Pedro

¹⁴Daaní, ni sàà Jesús vehe Pedro, te yucán ni xini-yà cuhí dido-ne ñahà; indúhu-né, nácuàha yocá-nè. ¹⁵Ñàyùcàndùá, ni tnii-ya ndahà-né, te ni cuxio cuèhè mà. Dandu ni ndacuiin-nè ni quesaha-né ni xinucuachi-nè nùù-yá xì compañeru-yà.

Nansa ni nduvàha cuàhà gá nèhivì ni quida Jesús

¹⁶Daaní, ni cuñaà, te yucán ni sàà stná cuàhà gá nèhivì, ndacá-né cuàhà nècuàchì inácaa ñà-malu inì-xi. Te cuisì-ní ni càhàn-yà xì iin iin nècuàchìmà ni dándàcú-yá nùù-sí, te ni quee dahuun-sì nùù-né. Te nsidaa gá stná nècuàchì cuhí ni casaà yucán, ni dándúvaha stná-yànè. ¹⁷Ducán ni quida-ya sàhà ñà-ni cùú ndisa ñà-ndùá ni cachitnùhu nèhivì xì Dios nani Isaiás na ní cachi-nè palabra yohó: “Mii-yá ni dácúxió-yá cuèhè xi-nda, vàchi ni nacuida-ya ñà-ndùá dandoho xi-nda”.

Nansa ni cachi Jesús xì nèhivì cuní cunchicùn xì-yá

¹⁸Na ní xini Jesús sàni tnàtuu cuàhà gá nèhivì nùù-yá, dandu nì cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yá ñà-nì cùhùn-nè xì-yá ndè inga ladu mar. ¹⁹Te daa nì tnàtuu stná iin nècuàchì ley xi veheñuhu, cachí-nè xì-yá:

—Maestro, dispuestu ié` cunchicuìn mii-ní ndéni nì cui ni cùhùn-ní.

²⁰Doco nì cachi-yà xì-né:

—Lusu, iá nchihò-sí; te laa ndavá ansivi, iá stná tacà-si; doco yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, còò ni-iin lugar ndé cunduhí cùdì.

²¹Daaní, inga nèhivì nduú iin ana dacuahá-yá, nì cachi stná-nè xì-yá:

—Señor mío, dihna ni núhì vehi coo guè dècuèndè nú sàni ndùxin yuè (dandu cunchicuìn mii-ní).

²²Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Còò. Cunchicùn dahuun-ní yùhù. Nècuàchì còò vida (ndiaha nùù anima-xi), divi ni cúxin xi nsì xi.

Nansa nì quida Jesús iin milagru, te nì cucuìn tàchì, te nì nàcùñuhu dadí tècuí mar

²³⁻²⁴Daaní, nì nana Jesús lancha, mii-yá xì nècuàchì dacuahá-yá, te cuàhàn-yà xì-né nùù mar. Doco nì quesaha caná ndéè tàchì, te nì nacuahnu todò tècuí, te cuàhà gá-te nì quèe stná ini lancha. Doco mii-yá, quídì naà-yá. ²⁵Ñàyùcàndüá, nì nataca nècuàchì dacuahá-yá ndé indùhu-yá, te nì dânsícùhnu ini-nèyà, cachí-nè xì-yá:

—¡Stoho-nsì Señor! ¡Dacácu-ní nsiùhù, vâchi cuàhàn-ndà càhà-ndà!

²⁶Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿Índù chuun yúhì guâ-nsià, te có-càhvì-nsiá xì Dios?

Dandu nì ndacuiin-yà nì càhàn-yà nì sadì-yà nùù tàchì xì nùù tècuí mar mà. Te (vichi vichi) nì nàcuìn dàdí uun inicutu. ²⁷Dandu nì candulocó nècuàchimà nì cachi-nè:

—¿Índù clase tiàa nduú ana yohó ñà-dècuèndè tàchì xì mar inínì xì-né?

Nansa nì tavà Jesús cuàhà ñà-malu ñuhú ini iin tiàa ñuu Gadara

²⁸Daaní, nì sàà Jesús inga ladu mar yucán ndé nduú ñuu Gadara. Te yucán nì caquee ùì nèhivì mahì cueva ndé xí-indùxin nsì, te nì tnàtuu-ne nùù-yá. Ndú-nè, ñuhú ñà-malu ini-nè, te dana sàstnùhù-né, mà cùù yáha ni-iin nèhivì ichì yucán ndé ndoó-né. ²⁹Te nì càna ndee-né, cachí-nè xì-yá:

—Mii-ní, Dèhemanì Dios nduu-ní. ¿Ndíà cunduu-ní nsiùhù? ¿A váxi-ní dandoho-ní nsiùhù, mate tá sàà hora ndoho-nsì? —nì cachi-nè.

³⁰Te xica yucán ndoó cuàhà stná cochi xixáhan-sì. ³¹Ñàyùcàndüá, nì sacundahví nsidaa ñà-malu mà nùù-yá, cachá:

—Nú cuàhàn-ní tavà-ní nsiùhù, dandu dayáha-ní nsiùhù ini cochi cuàhà yucán.

³²Dandu nì cachi-yà xán:

—Cuahán-ndâ, cachí`.

Dandu nì caquee nsiha nì sàcùñuha ini cochi yucán. Ñàyùcàndüá, carrera nì canuu nsihi-sì candiaa yucán, te nì còyo-sì ndè mar nì càhà-sì.

³³Dandu tè-ndiáá xì cochi mà, yáha ga nì yúhì-te; te mànhù-té carrera ndé nduú ñuu yucán, nì cachitnùhu-tè xì nèhivì ñuu mà ñà-ndüá nì cuu, xì sàhà stná nècuàchì nìsa ñuhu ñà-malu ini-xi. ³⁴Ñàyùcàndüá, nì caquee nsihi nèhivì ñuu mà nì casaà-nè ndé iá Jesús; te na ní xini-nèyà nì sacundahví-nè nùù-yá ñà-nì quèe dahuun-ya ladu xi-ne.

9

Nansa ni dándúvaha Jesús iin nêhivì ni dàñà ìi cuerpu-xi

¹ Daaní, ni nana tu Jesús lancha, te ni yàha-ya mar mànuhù-yá inga ladu ndé nduú ñuu-yà. ² Te yucán ni tnàtuu nêhivì nsida-xi iin nêcuàchì cuhí ni dàñà ìi cuerpu-xi, indúhu-né camilla. Ñàyùcàndùá, na ní xini-yà ñà-cuàhà guá xixinindisá nêhivì yucán mii-yá, ni cachi-yà xi nêcuàchì cuhí mà:

—Màsà cùhúún inì-ní, hijo, vâchi yùhù xicáhnû inì sàhà cuàchi-ní.

³ Doco cunaha-nsiá, yucán ndoó stná dava maestru xi ley xi veheñuhu, te nacání ini-nè: “¡Mà ndóo ini Dios sàhà ñà-nduá ni cachi Jesús mà!”

⁴ Doco mii-yá, ináhà-yà nansa nacání ini nêcuàchìmà, ñàyùcàndùá ni cachi-yà xi-né:

—¿Índù chuun có-nacání víi ini-nsia? ⁵ Cachi-nsià xi’: ¿Índù milagru nduú ñà-chicá ùhì quida-nda: a ñà-cachì uun-nda (xi nêcuàchì cuhí) ñà-xicáhnû inì-ndà sàhà cuàchi-ne, te ò ñà-cachi-ndà xi-né ni ndacuíin-nè, te nacaca-ne? ⁶ Pues yùhù ana nduú Tnaha Nêhivì Ñuhiví, cuàhìn quide iñàhà sàhà-ñà cundaà ini-nsià iá ndisa derechu cuicahnú inì sàhà cuàchi nêhivì ñuhiví.

Dandu ni cachi-yà xi nêcuàchì cuhí mà:

—Ndacuíin-ní, ndanihi-ní camilla xi-ní, te xuhun-ní vehe-ní.

⁷ Dandu, ni ndacuíin nêcuàchìmà, mànuhù-né vehe-ne.

⁸ Na ní xini nêhivì cuàhà itá yucán ñà-nduá ni cuu, dandu ni yùhí-nè, te ni naquimanì stná-nè Dios; vâchi ni xini-nè iá ndisa ana ni ñihítàhvi cuàhà nùu-yá.

Nansa ni cana Jesús iin nêcuàchì dachíyàhvi nani Mateo

⁹ Daaní, ni quee Jesús lugar yucán cuàhàn-yà. Te ni xini-yà yucán iá iin tiàa nani Mateo, iá-nè nùu mesa ndé dachíyàhvi-ne. Te ni cachi-yà xi-né:

—Nahà-ní cunchicùn-ní yùhù.

Dandu ni ndacuíin nêcuàchìmà cuàhàn stná-nè xi-yá.

¹⁰ Daaní, después iá-yà iin vehe xixí-yá, te cutnáhâ stná-yà xi cuàhà nêcuàchì dachíyàhvi, xi cuàhà gá stná inga nêhivì cachí-nè iá cuàchi-xi; xíndoo nsidaa-né xixí-né xi-yà xi nêcuàchì dacuahá-yá. ¹¹ Te ni caxini nêcuàchì fariseu nansa quidá-yá (xixí-yá xi nêcuàchìmà), te ni càhàn-nè xi nêcuàchì dacuahá-yà mà, cachí-nè:

—¿Índù chuun cutnáhâ maestru xi-nsia xixí-né xi cuàhà tè-dachíyàhvi, xi dava ga stná nêhivì cuáchi?

¹² Doco ni tiacu Jesús ñà-cachí-nè ducán; ñàyùcàndùá ni cachi-yà xi-né:

—Màdì nêcuàchì ndáa vâha xiñuhu xi ana quidatatna xi-né. Còó, nêcuàchì cuhí xiñuhu xi ana quidatatna xi-né. ¹³ Ñàyùcàndùá, cuahán-nsià dacuahá-nsiá nansa cuní cachi Dios nùu tutu ìi ndé cachí-yà: “Chicá cudíi inì ñà-cundehè ndahví stnahá-nsiá, te màdiá cuàha-nsia yùhù iin promesa”, cachí-yà. Vâchi yùhù, màdì nêhivì nihnú ndàcuisì inì-xi vâxi càhàn xi’ ñà-naxicocuíin ini-nè. Còó, nêhivì cuáchi vâxi nanduquí áma naxicocuíin ini-nè sàhà cuàchi-ne —ni cachi Jesús.

Ñà-nduá disáhà-xí cónisá ínhîi nêcuàchì dacuahá Jesús na iá va-ya ñuhivì yohó

¹⁴ Dandu ni catnàtnuu nêcuàchì nchícùn xi Juan Bautista, te ni ndàcàtnùhù-né nùu-yá, cachí-nè:

—Nsiùhù xì stná nècuàchì fariseu, iníhî cuáhà-nsí ndoó dòcò-nsì, doco nècuàchì dacuahá mii-ní, còó, có-ìnhî-né. ¿Índù chuun?

¹⁵ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nècuàchì ndoó vicò nándàhà, ¿a cúí cundoo-ne tnùnsí ini na meru ndoó-né cutnàhà-né xì noviu? Còó. Doco vaxi iin quivì mà còó gá noviu nùù-né; dandísá tiempu yucán icúmí-né cunihî-né cundoo dòcò-né.

Ñà-ndúá disáhà-xí icúmí ndañuhu estilu sàhana, divi sàhà estilu saa nì nacoo Jesús

¹⁶ 'Sicoto saa, màsà nácàhmá-ndàñá nùù ñá-tùhú, vachi nú ducán, dandu dandánsíá ndé nì nacàhmá, te chicá ndatá sicoto tuhú mà. Dandu ñà-sàni ndàtà dahuun sicoto-mà cundua. ¹⁷ Stná vinu, nú vinu saa nduá, dandu mà dáquêe nèhivì-ñá ini itni iin tuhú, vachi nú ducán, dandu ndàtà-ñá, te cuità vinu, te cuchicuehe stná iin mà. Ñàyùcàndúá, nú vinu saa nduá, dandu itni iin sàà nì quéa, te ducán còó nì-ìñàha cuu xán, nì stná iin mà.

Nansa nì dånátíacú Jesús dèhe Jairo, te nì dåndúvaha stná-yà iin nècuàchì ñahà ndohó iin cuèhè ùxin ùi cuà

¹⁸ Na cáhàn va Jesús ducán xì nèhivì, dandu nì sàà stná iin nècuàchì dandacú, te nì tutuyuhu-né ñuhù nùù sàhà-yá, cachí-nè xì-yá:

—Làcà ní quesaha xíhì nihni dèheyoquí; doco nú nì cúhùn-ní, te chitàndòò-ní ndahà-ní diquá, dandu nanihítáhviá ñuhivì —nì cachi-nè.

¹⁹ Ñàyùcàndúá, nì ndacuiin-yà cuáhàn-yà xì-né. Te cutnàhà stná-né xì nsidaa nècuàchì dacuahá-yá. ²⁰ Doco nìsa là stná iin nècuàchì ñahà cuhí cuèhè nì. Sàcuáhàn-nè ùxin ùi cuà ndohó-né ducán. Ñàyùcàndúá, nì quixi-ne ladu yàtà-yá, te nì dàcúhùn canúú-né dìnindàhà-nè nùù sicoto xi-ya. ²¹ Vachi nihnú ini-nè: “Nú nì dúcùn ndahí mate sícotò-ni xi-ya, dandu nduvàhi”. ²² Dandu mii-yá, nì nacuico-yá yàtà-yá, te nì xini-yà nècuàchì ñahà mà, te nì cachi-yà xì-né:

—Màsà cùhúún ini-ní, hija, vachi sàni nduvàha-ní ñà-nì xinindisa-ní.

Dandu divi momentu mà nì nduvàha nècuàchì mà.

²³ Daaní, nì sàà-yà vehe nècuàchì dandacu-ma, te nì xini-yà yucán ndoó cuahà nèhivì xì stná tè-siví, sacú ndéé-né, te tnaná-né. ²⁴ Ñàyùcàndúá, nì cachi-yà xì-né:

—Quee-nsia fuera, vachi ñahà chii yohó, cóni xíhì ndisa-ñà, quídì uun ni-ñà.

Doco nèhivì mà, nì sàcùndiaa uun-neyà.

²⁵ Dandu mii-yá, nì dàcúhùn-yà nsidaa-né fuera, te nì quìhvi-ya ndé indúhu ñahà chii mà. Dandu nì tnii-ya ndahà-ñá, te nì dåndácòo-yàña (vachi sàni natiacù-ña). ²⁶ Daaní, inicutu ladu yucán nì xitià palabra nansa nì quida-ya milagru mà.

Nansa nì dåndúvaha Jesús ùi nècuàchì cuaá

²⁷ Na ní quee-ya lugar mà, dandu yucán nì tenchicùn stná ùi nècuàchì cuaá mii-yá, cána-ne, cachí-nè xì-yá:

—Mii-ní descendencia ùi xí David, cundehè ndahví-ní nsiùhù.

²⁸ Dandu nì yàha-ya ini vehe, te ndé yucán nì casaà stná nècuàchì mà, nchícùn-neyà. Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿A xiníndísá ndisa-nsia ñà-vàtùni dåndúvahi mii-nsiá?

—Jaan, Señor —nì cachi-nè.

²⁹ Dandu nì chituu-ya dìnindàhà-yà nduchìnúù-né, te nì cachi-yà:

—Nacua sàni xinindisá-nsiá, divi ducán ni coo-xi-nsiá, cachí.

³⁰ Dandu ni natú nù-né. Te ni chinaha-yánè, cachí-yà xì-né ñà-màsà cúnitnùhu nèhivì sàhà ñà-nduá ni quida-ya.

³¹ Doco mii-né, ni caquee-ne ni nacani-ne sàhà-yá xì nsidaa nèhivì ndoó inicutu ladu yucán.

Nansa ni nihì iin nècuàchì ihìn ni nacahàn-nè ni quida Jesús

³² Meru queé nècuàchì cuaá mà, te ni quesaa stná itnii nèhivì ndaca-xi iin nècuàchì ihìn inacáá stná iin ñà-malu inì-xi. ³³ Dandu ni tavà Jesús ñà-malu mà, te ni nihì-né ni nacahàn vii-né. Ñàyùcànduá, ni ndulocó nèhivì, cachí-nè:

—Cò-xini-ndá ni-iin ñà-ndiaha jaàn ñuu-ndà Israel yohó.

³⁴ Doco nècuàchì fariseu, ni cacachi-nè sàhà-yá:

—Còó. Sàhà-ñá chindéé jefe xi ñà-malu-nè, ñàyùcànduá vátùni tavà-né dava ga ñà-malu.

Nansa cuhí ini Jesús nèhivì

³⁵ Daaní, chicá más ni xicanuu Jesús ladu yucán ni nacàhin-ya nsidaa ñuu nahnú xì ñuu cuati, dacuahá-yá nèhivì sàhàn veheñùhu iin iin ñuu, te cachitnùhu-ya razón ndiaha sàhà ñuhivì ì xí Dios. Te ni dandúvaha stná-yà nèhivì ndohó nsidanuu clase cuèhè. ³⁶ Te na ní xini-yà yáha ga cuàhà nèhivì ndoó, dandu ni cuhi gà ini-yànè, vèchi ndoó-né nahi rii còò stohò-xi.

³⁷ Dandu ni cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Ñà-ndàà nduá (cuàhà nèhivì tàñáha ga cunindisá); te na iin cosecha cahnú ndaníhí-ndá nduú-né, doco sacu nèhivì nduú ana (chindéé xí-ndá) ndanchítóá. ³⁸ Ñàyùcànduá, càcàn tàhvì-nsiá nùù Lamú dandacú sàhà chuun yohó ñà-ni téchúún gá-yà nèhivì cùhùn quida xi chuun (ì xí-yá mà), vèchi na ian ndaníhí-ndá iin cosecha ndiaha nduá —ni cachi Jesús.

10

Nansa ni nacàxin Jesús ùxin ùi tiàa ñà-cunduu-ne apóstol xi-ya

¹ Dandu ni cana Jesús ùxin ùi nècuàchì dacuahá-yá, te ni sàhatahvì-yànè ñà-tavà-né ñà-malu ñuhú ini nèhivì. Te ni nihítàhvì stná-nè dandúvaha-ne nècuàchì cuhí ndohó nsidanuu clase cuèhè. ² Cunaha-nsiá, dohó nani ùxin ùi nècuàchì dacuahá-yá mà: primeru iá Simón; te Pedro nani stná-nè; daaní, iá stná ñani-nè Andrés, xì stná dèhe Zebedeo nani Jacobo, xì ñani Jacobo mà nani Juan. ³ Te iá stná Felipe, xì Bartolomé, xì Tomás, xì tè-dàchíyàhvi nani Mateo, xì stná dèhe Alfeo nani Jacobo, xì stná Lebeo; te Tadeo nduú inga quivì Lebeo mà. ⁴ Daaní, iá stná Simón ni sanduu iin nècuàchì partidu cachí-nè nècuàchì Canaán, te ni ìa stná Judas Iscariote, divi nècuàchì ni cahin xì-yá nùù tè-xídandacú.

Nansa ni techuún Jesús nècuàchì dacuahá-yá ñà-dacutíà-nè palabra ìi xí-yá

⁵ Pues divi ùxin ùi nèhivì yucán ni techuún Jesús (cùhùn-nè cac-anuu-ne). Te dohó ni cachi-yà xì-né quida-ne:

—Màsà cùhùn-nsià ladu ndé ndoó nècuàchì inga raza, ni màsà cùhùn stná-nsià ndé ndoó nècuàchì samaritanu. ⁶ Còó, cuisì-ní ndé ndoó nèhivì raza-ndá Israel ni cùhùn-nsià, vèchi nahi rii ni tucú xínduu-ne. ⁷ Cuahán-nsià cachitnùhu-nsià xi-né ñà-sà-itúú tiempu cusahnú mii-yá iá ansivi. ⁸ Dandúvaha-nsià nècuàchì cuhí, te danátíacú-nsià nècuàchì nsii.

Te nècuàchì icúmí cuèhè xíhì cuñù-xi, dacúxíó-nsiá cuèhè quini ma, te tavá-nsiá ñà-malu nùu nèhivì inácaá-si inì-xi. Te màsà quidá-nsiá cobrar nùu nèhivì, vàchi uun-ni sàni nihitáhvi stná-nsiá ñà-quida-nsia ducán.

⁹ Ni dihùn oro, ni dihùn plata, ni dihùn yahá màsà cúnihí-nsiá cùhùn inì itni xi-nsia. ¹⁰ Ni morral màsà cúnihí-nsiá cùhùn ichì. Cuisi-ní iin-nì dùhnù-nsiá cunihì-nsia, xi ndìsàn sà-inàì-nsiá, xi stná bastón xi-nsia. Cuisi ñà-jaàn-ní cunihì-nsia cùhùn, vàchi iin nèhivì quidáchúûn, xiñuhu cuàha nèhivì-né raya xi-ne.

¹¹ 'Daaní, nú sàni sàà-nsiá iin ñuu, ò iin ranchu, dandu nanducu-nsiá vehe iin nècuàchì vaha, te iin-ni cundoo-nsia yucán ndè cachi sàà quivì quee-nsia ñuu mà. ¹² Te nú sàni sàà-nsiá vehe iin nèhivì, casàhú vii-nsiá xì-né ñà-nì cundóó cueé-nè. ¹³ Te nú nduú-né nèhivì vaha, dandísá, ducán icúmí cuu xi-né, doco nú mà váha-ne, dandu ni cúnahá ñà-nduá nì cachi-nsiá xì-né. ¹⁴ Te nú có-cùnì-nè dayáha-ne mii-nsiá, te ò có-cùnì-nè cunini-ne palabra nihí-nsiá, dandu quee-nsia vehe ma, te ò ñuu mà, te nacatù-nsiá sàhà-nsiá ñà-nì cóyo yácá xi lugar mà. ¹⁵ Vàchi cunaha-nsiá, chicá cuàhà castigu icúmí nèhivì ñuu mà ñhì-né na sàà quivì juicio, te chicá menos icúmí ñhì nèhivì malu ñuu Sodoma xi ñuu Gomorra.

Nansa icúmí nèhivì quida quini-ne xì nècuàchì dacuahá-yá

¹⁶ 'Cunaha-nsiá, dana ga nèhivì ndé techúin mii-nsiá cacanu-nsia, nahi quisi ñhì nduú-né, te mii-nsiá nduú-nsiá nahi riì. Ñàyùcànduá, xiñuhu ñà-cunchito tùha-nsia, te coo mansu stná-nsiá na iin loma. ¹⁷ Cuidadu gà cundoo-nsia sàhà nèhivì, vàchi dava-ne icúmí-né quida-ne mii-nsiá entregar nùu tè-ñhì chuun, te yucán ñàhni cuií-nsiá ini veheñuhu xi-nsia. ¹⁸ Te sàhà-ñà nchícùn-nsiá yùhù, ñàyùcànduá icúmí-né datnátuu-ne mii-nsiá nùu gobiernu xì nùu rey, dandu datú-nsia nùu nècuàchì mà ñà-nduá xiníndísá-nsiá, te cunini stná cuàhà gá nèhivì inga raza. ¹⁹ Doco nú sàà-nsiá nùu tè-xidandacu-ma, màsà nácánì inì-nsia índu palabra naxiconihí-nsiá nùu-té, vàchi divi hora mà icúmí-nsiá nihitáhvi-nsiá nansa cachi-nsiá xì-té. ²⁰ Vàchi màdi mii-nsiá cunduu ana cuàhàn càhàn; cóo, mii Espíritu ñi xí Yuandiaha-nsiá cuàhàn dachítñunì xì ini-nsiá nansa cachi-nsiá.

²¹ 'Te tiempu yucán, dècuèndè tnaha nèhivì icúmí quida xi-né entregar (nùu autoridad) ñà-cui-nè, mate ñánì-nè, ò déhe-ne nduú nècuàchì mà. Ndè stná yuadíhì-nè icúmí-nè nacuni ùhì-nè, te canicuàchì stnahá-né sàhà-né ñà-cui-nè. Ducán icúmí-nè quida-ne (quivì yucán). ²² Te mii-nsiá, sàhà-ñà ndácùcahan-nsiá yùhù, ñàyùcànduá icúmí nsidaa nèhivì cuni ùhì-nènsiá. Doco nú iin-ni ñi cúníhnú vaha inì-nsia dècuèndè cachi sàà xinu tiempu, dandísá icúmí-nsiá càcu-nsia nùu Dios. ²³ Te nú quidá quíni nèhivì xì-nsiá iin ñuu, dandu cunudèhé-nsiá ndè inga ñuu. Vàchi cunaha-nsiá, tàñáha ga nacàhin-nsia nsidanicuú ñuu raza-ndá Israel, te sàni naxicocufin yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì.

Nú dandohó nèhivì-ndó, dandu divi nduú nacua nì yàha stná Jesús, te xì ñà-jaàn ni cudù ini-ndá

²⁴ 'Cunaha-nsiá, màdiá chicá tùha iin nècuàchì làcà dacuahá nuu iin maestru; te ò iin peón, màdiá chicá ndiaá-te nùu lamú xi-tè. ²⁵ Cuisi nú sàni sàà iin nècuàchì dacuahá cunduu-ne nahi maestru xi-ne, dandu cudù ini-nè sàhàjàn. Stná iin peón, nú sàni sàà stná-te cunduu-tè nahi lamú xi-tè, dandu cudù stná inì-te sàhàjàn. Doco nú cachì nèhivì sàhà

iin nècuàchì sahnú ñà-ndùú-né ñà-malu Beelzebú, dandu chicá mà úhì càhàn quini stná-nè sàhà nèhivì vehe-ne.

Màsà yúhî-ndà nèhivì, ni màsà yúhî stnâ-ndà ñà-malu

²⁶ Ñàyùcàndüá, màsà yúhî-nsiá nèhivì. Cunaha-nsiá, còò ni-ìñàha cui coo dèhè nicanicuahàn; icúmíá tùia, te icúmì nèhivì cunitnùhu stná-nè sàhà-ñá. ²⁷ Doco mii-nsiá, ñà-ndüá cachí xì-nsiá (na ndoó cuaán-nda) ndé iin tnúú, ñà-jaàn cachitnùhu-nsia inicutu ndé tuí. Te nú nì càhàn cayí xì-nsiá ìñàha, dandu mii-nsiá, nana-nsia dìni vèhé, te càhàn vate ndee-nsiá ñà-ndüá nì cachì. ²⁸ Te màsà yúhî-nsiá nèhivì cuní cahni xì-nsiá, vèchi cuisì iquicúñú-nsiá cunduu ñà-cui, doco anima-nsiá, mà cúí cahni-néà. Ñàyùcàndüá, mii-yá nduú ana xiñuhu yúhî-nsiá, vèchi icúmì ndisa-ya poder daquée-ya nèhivì nùu andea ndé ndañuhu dahuun anima-nè xì stná iquicúñú-nè.

²⁹ 'Sà-ináhá-nsiá ñà-ùì chòlhi dicó-né cùmì tuní, doco mate ducán iyuhu ndiaá-sì, ni-iin-sì mà sàà cui nú có-chitnùnì ini Yuandiaha-nsiá Dios ducán. ³⁰ Te divi ducán stná mii-nsiá (inúu stná-yà mii-nsiá), dècuèndè ináhá-yà nadaa ididínì iin iin-nsia. ³¹ Ñàyùcàndüá, màsà yúhî-nsiá, vèchi chicá ndiaá-nsiá nùu laa cuati ma.

Màsà chidèhé-ndà ñà-nchícùn-ndà Jesucristu

³² Nú cachí vate nèhivì ñà-ndùú-né nèhivì xí, dandu yùhù cachì stnáì xì Yuamáni' iá ansivi ñà-divi nèhivì xí nduú stná-nè. ³³ Doco nú nì chidèhé-nè ñà-ndùú-nè nèhivì xí, dandu yùhù stná, icúmì nacuaà stnáì mii-né nùu Yuamáni'.

Sàhà Jesús icúmì tàhndè dava nèhivì ñuhivì

³⁴ 'Màsà cúcáhán-nsiá a vaxi yùhù ñuhivì yohó ñà-cucumi nèhivì paz. Còó. Mà cundóó mánì-né; icúmì-nè cundoo-ne náá stnàhá-né. ³⁵ Vèchi ñà-nì quesai ñuhivì yohó, icúmì cuni ùhì iin tiàa yua-té, te cuni ùhì stná iin ñahà chii dihi-ñá, te ò iin nècuàchì ñahà, cuni ùhì stná-nè dido-ne. ³⁶ Vèchi dècuèndè tnaha-ne cuni ùhì xì-né.

³⁷ 'Doco nú chicá cuú ini iin nèhivì sàhà yua-né, ò dihi-né, te màdì yùhù, dandu có-nâtùì-ne cunduu-ne nèhivì xí. Te ò nú chicá cuú ini-nè sàhà dèhe-ne, te màdì yùhù, dandu có-nâtùì stná-nè cunduu-ne nèhivì xí. ³⁸ Te nú màsà cóó-né dispuestu cunchicùn-nè yùhù mate icúmì-nè cunsida stná-nè cruz xi-ne (te sàà-nè cui stná-nè), dandu có-nâtùì-ne cunduu-ne nèhivì xí. ³⁹ Nsidaa ana cuní dacácu xì vida-xi, cutu ñà-dandáñúhú-nèàmà quea. Doco nú sàhà yùhù ndañuhu vida xi-ne, dandu ñà-sàni càcu ndisa-ne nduá.

⁴⁰ 'Nú cudí ini nèhivì xì palabra cachí mii-nsiá, dandu davani queá na ian sàni xinindisá stná-nè yùhù. Te nú sàni xinindisá-né yùhù, dandu ñà-sàni xinindisá stná-nè mii-yá ana nì techuun-xí nduú stná. ⁴¹ Te nú quixi iin nècuàchì profeta càhàn cuenta xì Dios, te cudí ini nèhivì xì palabra cachí-nè, dandu dava-ni ñihitáhvi stná nèhivì mà nùu-yá na ian nduú stná-nè iin profeta. Te divi ducáni stná xì ndéni tiàa nì cui vèha inì-xi, nú cudí ini nèhivì xì ñà-ndüá cachí-nè, dandu davani ñihitáhvi stná-nè nahi nècuàchimà. ⁴² Dècuèndè, stná nèhivì chicá nduú nèhivì ùún, nú nì cuàha-nsianè chii tècuí coho-ne sàhà-ñá nchícùn-nè yùhù, dandu segru ñihitáhvi stná-nsiá sàhámà nùu Dios —nì cachì Jesús.

11

Nansa ni naxiconihí Jesús nùu nèhivì ni techuún Juan Bautista ni quixi nùu-yá

¹ Nì nsihì ni sàcùnaha nèhivì dacuahá-yá nansa quida-ne, dandu cuàhàn mii-yá ñà-cacanu-u-ya ñuu te ñuu chinaha-yà nèhivì, càhàn-yà xì-né ñà-nduú razón ndiaha xí Dios.

² Daaní, Juan, iá-nè vehecàa, te nì xinitnùhu-ne ñà-ndiaha guá milagru quidá Cristu. Ñàyùcàndùá, nì techuún-né iin ùi nèhivì dacuahá-né ñà-nì cùhùn-nè nùu-yá. ³ Ñàyùcàndùá, nì sàà nècuàchìmà nì ndàcàtnùhù-nè nùu-yá, cachi-nè:

—¿A ndísá mii-ní nduú ana ndiaha icúmí quesaa, te ò inga ana vaxi cundiatu-nsi?

⁴ Dandu nì cachi-yà xi nèhivì mà:

—Cuahán-nsià cachitnùhu-nsia xì Juan sàhà ñà-nduá iníní-nsiá, xì ñà-nduá indéhe-nsiá yohó, ⁵ nansa cuú xi nècuàchì cuaá, níhì-né natùinuù-né, te nèhivì xicá cuéhè, níhì stná-nè nacaca vii-né; te nèhivì nì xìhì cuñù-xì, níhì-né nduvàha-ne; te nèhivì dòhò, níhì-né natiacu-nè; te nèhivì nì xìhì, ndanchító stná-nè natiácú-nè; te nèhivì ndahví, níhìtáhvi stná-nè cunini-ne razón ndiaha xí Dios. ⁶ Ñàyùcàndùá, nú cudí ini nèhivì modo xi, dandu contentu icúmí-né cundoo-ne —nì cachi-yà.

⁷ Daaní, na sámànùhù nèhivì nì quixi ma, dandu nì quesaha Jesús càhàn-yà xì nèhivì sàhà Juan, te dohó nì cachi-yà:

—Na ní caquee-nsia ñuu-nsià cuàhàn-nsià yucù cundehè-nsiá Juan, ¿a cuàhàn-nsià cundehè-nsiá iin nèhivì (tùha dâma dìni-xì) na iin yutnù ndóyo quidá tàchì? (Còó.) ⁸ Doco nú coó, dandu ¿nansa iá-nè cahan-nsiá? ¿A nduú-né iin nèhivì ndixí vico? Còó, vachi nèhivì ndixí vico, vehe rey ndoó-né. ⁹ Pues nú màdi ducán, dandu ¿nansa iá nècuàchìmà cahan-nsiá? ¿A iin profeta càhàn cuenta xì Dios nduú-né? Pues ñà-ndàà nduá. Doco màdi cuísi profeta nduú-né, vachi chicá más ndiaá-nè. ¹⁰ Vachi divi nècuàchìmà nduú ana càhàn tutu ùi sàhà-xì ndé (cachí Dios palabra yohó): Cunaha-ní, cuàhìn techuún iin tiàa, te dihna-ne yàha-ne càhàn-nè xì nèhivì ñà-nduú razón xi, te ducán (nsida vii-né anima-nè), na ian nduvù iin ichì, dandu después yàha stná mii-ní (Cristu), cachí Dios nùu tutu mà.

¹¹ Te yùhù cachí xì-nsiá, nùu nsidaa nèhivì nì tùinuù-xì ñuhivì, còò inga-nè chicá nì quidá ndiaha nùu Juan Bautista. Doco cachí stnâi xì-nsiá, chicá ndiaha coo xi ana cuàhàn cuni tiempu cusáhnù mii-yá iá ansivi, mate nèhivì ùún nduú-né.

¹² Cunaha-nsiá, dècuèndè quivì nì quesaha Juan Bautista càhàn-nè sàhù xì dècuèndè vichi, cuàhà gá nèhivì sáhandee fuerte ini-nè ñà-nìhì-né cundoo-ne ñuhivì ùi xí mii-yá iá ansivi. Yàha ga sáhandee ini-nè, te vátùni sàcuàhàn cuàhà-né níhìtáhvi-né cundoo-ne yucán. ¹³ Vachi antes cuàhà nècuàchì profeta nìsa càhàn cuenta xì Dios, nì cachitnùhu-ne (sàhà tiempu dandacú-yá). Stná ley (xi Moisés), nì cachitnùhu stná` sàhámà. Te ducán nìsa la ndé cachi nì quesaa Juan (Bautista). ¹⁴ Te cunaha-nsiá, divi Juan mà nduú Elías (nì cachi nècuàchì sàhana) icúmí naxicocuíñ. Te nú cuní-nsiá, vátùni mànhì inì-nsia sàhà ñà-jaàn. ¹⁵ Nì cúniní vaha nsidaa-nsiá ñà-nduá cachí xì-nsiá —nì cachi Jesús.

¹⁶⁻¹⁷ Dandu nì cachi tu-ya:

—Cuàhìn cachì xì-nsiá nansa quidá nèhivì tiempu vichi. Cunaha-nsiá, dohó quidá-né na ian quidá ñà-cuati ndoó idádiqúì ini iin ñuu, dava cána xì tnaha, cachá': "Siví-nsi, doco nsiohó, có-itásáhá-ndâ; daaní, xitó tàsi-nsi, doco nsiohó, có-sàcù-ndá". ¹⁸ Te ducán iá stná xì Juan xì yuhù, vâchi nì quixi nècuàchì mà nisa ìa-ne yohó, cóni sáxíxí-né comida vâha, nì cóni sáxíhí stná-nè (vinu), ñàyùcànduá nì cachi nèhivì sàhà-né: "(Tè-locó nduú-te), sàni cundee ñà-malu nù-té". ¹⁹ Daaní, nì quesaa stná yuhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, te tûha stnáì cuxi comida vâha, te xihí (vinu), doco cachí stná nèhivì xì' ñà-yáha ga ndadí, te cachí stná-nè ñà-tùhe coho cuahí, dècuèndè iá vâha stnáì xì tè-dàchíyàhvi, xì stná nsidaa gá nèhivì cuáchi, cachí-nè. Doco cunaha-nsiá, nú ndisa ñà-nchichí ndiaha nduá quidà-ndà, dandu icúmí sàà-mà cunahà claruá después.

Nansa icúmí cuu xì nèhivì ñuu cóni cùú arrepentir, icúmí-nè ndoho-ne

²⁰ Daaní, nì quesaha Jesús chináhá-yá nèhivì ñuu ndé nì quida guá-yà cuàhà milagru xi-ya, doco cóni nâxícocuìn ini-nè.

²¹ Dohó nì cachí-yà:

—¡Ndahví nècuàchì ñuu Corazín! Te ¡ndahví stná nècuàchì ñuu Betsaida! Vâchi cuàhà milagru fuerte sàni xini-nè (te cóni ndúlócô-nè). Doco cunaha-nsiá, nú ducáni nì coó stná milagru mà ñuu Tiro ò ñuu Sidón nì cùí, dandísá, yâchi naxicocuìn ini nècuàchì ñuu mà sàhà cuàchi-ne, te nâcùndixi ndahví-nè, te nâcùndoo stná-nè mahí yàà tutnú, cunduumâ seña ñà-ndisa cuhí ini-nè mii-né sàhà cuàchi-ne. ²² Doco yuhù cachí' xì-nsiá, chicá iyuhu castigu icúmí ñihì nèhivì ñuu Tiro mà xì nèhivì ñuu Sidón mà na sàà quivì juiciu, te chicá fuerte coo castigu xi ñuu Corazín xi ñuu Betsaida. ²³ Daaní, stná nècuàchì ñuu Capernaum, mate tuxí ini-nè nana ducún-nè ndè gloria, doco cóó, ndè andea icúmí-nè nuu-ne. Vâchi cuàhà milagru fuerte nì quida Dios ñuu-nè (te cóni ndúlócô-nè). Doco nú ducán nì quida-ya milagru mà ñuu (malu) Sodoma, dandu iá ñi ñuu mà ñuhivì yohó nì cùí. ²⁴ Doco yuhù cachí' xì-nsiá, chicá iyuhu castigu icúmí ñihì nècuàchì ñuu Sodoma-mà na sàà quivì juiciu, te chicá fuerte coo castigu xi nècuàchì ñuu Capernaum —nì cachí-yà.

Nùu Jesús vâtùni nâcùndoo-nda contentu

²⁵ Daaní, quivì yucán nì (naquimani) Jesús Yua-yá Dios, cachí-yà:

—Yuhù ndeníhí vâhi mii-ní, Yuamáni'; mii-ní nduu-ní Stoho ansivi xi ñuhivì, te palabra (ìi xí-ní), sàni chitnùnì inì-ní ndòò dèhá' nùu nècuàchì nchichí, doco nùu nècuàchì (nihnú ndáhvi inì-xi) nahi ñà-cuati, sàni dàtnùu-ní sâxínítnùnì-nè. ²⁶ Ducán iá, vâchi ñà-jaàn nduá nì chitnùnì ini mii-ní —nì cachí-yà xì Yuamáni-yá.

²⁷ Dandu nì cachi stná-yà (xì nèhivì):

—Nùu Yuamáni' sàni ñihítáhvì' dandacuí nùu nsidanicuú ñàha. Te cóò ni-iin nèhivì ináhá ndisa ana nduú yuhù, cuisì Yuamáni' Dios. Te mii-yá, cuisì yuhù ináhí ana ndisa nduú-yá, cuisì yuhù xì stná nèhivì cuní' cundaà inì-xi sàhà-yá.

²⁸ Nahà-nsia nùú, nsidaa mii-nsiá nècuàchì cuhúun inì-xi, te có-cùndéé gâ inì-xi, dandu ñihì-nsiá ndòò dadí ndiaha inì-nsia quide. ²⁹ (Quida-nsia ñà-nduá cachí' xì-nsiá) na ian nsidá-nsiá yugu-xi quidáchúun-nsiá. Daaní, dacuahá stná-nsiá palabra vâha xi, vâchi yuhù, màni inì, te ndahví inì, vâtùni ndòò dadí ndiaha anima-nsiá quide. ³⁰ Te mate na ian nsidá-nsiá yugu-xi quidáchúun-nsiá nùú nduá, doco yugu ñama nduú-nu, te chuun sâhi-nsiá, ñà-mà úhì nduá.

12

Nansa ni xitnùhu nèhivì nècuàchì dacuahá-yá na ní sàhnù-nè sicàyòcò trigu quivì descansu

¹ Daaní, iin quivì descansu ni quihvi Jesús iin itu, te ni yàha-ya yucán, cutnáhâ stná-yà xì nècuàchì dacuahá-yá. Dandu ni xihì-nè doco. Ñâyùcàndüá, ni quesaha-né ni casahnù-nè sicàyòcò nùnì trigu itá yucán, te ni saxì-néà. ² Doco nècuàchì fariseu, ni xini-nè ñà-ndüá quidá nècuàchìmà, ñâyùcàndüá ni cachi-nè xì-yá:

—Cundehè-ní nansa quidá nècuàchì dacuahá-ní, quidá-né iin chuun có-sàha ley xi-nda quida-nda quivì descansu.

³ Dandu ni cachi-yà xì-né:

—¿A cóni càhvì-nsiá (nùù tutu ì) ndé cachá` nansa ni quida David na ní xihì stná-nè doco xi compañeru-nè? ⁴ Vâchi ni quihvi-ne ini veheñùhu xi Dios, te ni xixi-ne dità vídì ì yucán, mate ni mii-né ni compañeru-nè, có-sàha ley mà cuxi-neà, cuisì nècuàchì dùtù. ⁵ Te ò inga casu, ¿a cóni càhvì stná-nsiá nùù ley ì nansa quidá dùtù quivì descansu, quidá-né (chuun ì) ini veheñùhu, có-chìvâha ndisa-ne quivì mà, doco màdì cuáchi ndüá nùù-né? ⁶ Doco yùhù cachí` xì-nsiá, yohó iá ana chicá ndiaá nùù veheñùhu xi Dios. ⁷ (Náhà xìcà) cumáni gá cundaà ini-nsiá sàhà ñà-ndüá cachí Dios nùù tutu ì. Vâchi dohó cachí-yà: “Yùhù chicá cudî ìni ñà-cundehè ndahví stnahá-nsiá, te màdì ñà-cuàha guá-nsiá yùhù promesa”, cachí-yà. Nú ni sàà-nsiá cundaà ini-nsiá sàhájàn ni cùì, dandu mà dâcuidâ cuáchi-nsiá nèhivì còò falta xi. ⁸ Cunaha-nsiá, yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, dandacú stnáì sàhà nansa quida nèhivì quivì descansu —ni cachi-yà.

Nansa ni nduvàha iin tiàa ni ìchì dahuun iin ndahà-xí

⁹ Daaní, ni quihin Jesús ìchì cuàhàn-yà veheñùhu, te ni quihvi-ya yucán. ¹⁰ Te yucán iá stná iin tiàa ni ìchì dahuun iin ndahà-xí. Doco veheñùhu ma ndoó stná nèhivì cunì daquée cuàchi dìquì-yá, te sàháyùcàndüá ni cachi-nè xì-yá:

—¿Amádi cuáchi nduá dandúvâha-nda nèhivì nú quivì descansu nduá?

¹¹ Te ni cachi-yà xì-né:

—Ni cachí-ndà iá iin riì xí-nsiá, te sàni nacava-sì xìchi, pues ¿amádi cùhùn-nsiá tavà-nsiási xìchi ma, mate quivì descansu nduá?

¹² Cunaha-nsiá chicá ndiaá iin tiàa nùù iin riì. Ñâyùcàndüá cundáà ini-ndà, vâtùni iá ñà-quida-nda chuun viì quivì descansu.

¹³ Dandu ni cachi-yà xì tiàa ma:

—Chitanini-ní ndahà-ní.

Dandu ni chitanini nècuàchìmà ndahà-né, te momentu mà ni nduvàha dahuan nahi ñà-inga mà. ¹⁴ Ñâyùcàndüá, ni caquee nècuàchì fariseu yucán, ni candatnuhu-né nansa cui dandáñúhú-néyà.

¹⁵⁻¹⁶ Doco ináhá-yà ñà-ndüá ndatnúhú-nè, ñâyùcàndüá ni quee-ya lugar mà cuàhàn-yà. Te ni tenchicùn stná cuàhà gá nèhivì. Te ni dândúvâha-ya nsidaa nècuàchì cuhí xi-ne, doco ni chinaha-yà nècuàchìmà ñà-màsà cáchì-nè xì nèhivì ana divi nduú-yá. ¹⁷ Ducán ni cachi-yà xì-né sàhà ñà-nì cùù ndisa ñà-ndüá ni cachitnùhu Isaías sàhana na ní nacani-ne palabra yohó ni (cachi Dios sàhà Dèhemanì-yá):

¹⁸ Ana yohó nduú ana xinúcuáchì núì, vâchi sàni nacàxin mii-yá. Cuú ìni sàhà-yà, te cudî ìni sàhà nansa quidá-yá. Nùù anima-yà cuàhìn

caquìn Espíritu Ìì xí, dandu cachitnùhu-ya xì nèhivì nsidaa ñuu nansa iá modo ndiaha xí. ¹⁹ Mâ náâ-yà xì nèhivì, ni mà cacánúú-yá calle ndàhì ndee-yá. ²⁰ Te nèhivì (yáha ndahví) na iin ndòò cuàhàn ndañuhu, mà cúúú dana-ya xì-né. Còò. (Mànì gá) quida-ya xì-né na ian quidá nèhivì ni mà dándáhvà xì ñà-có-tnùù vàha. Te ducán icúmí cunduu modo xi-ya dècuèndè cundee palabra vàha xi-ya, te sàà-yà cundee dahuun-ya. ²¹ Dècuèndè stná nèhivì inga raza, tnùndé ini xi mii stná-nè cunduu-ya, te divi quivì mii-yá icúmí-né ndacùcahan-né.

Nansa ni dàquée cuàchi nèhivì dìquì Jesús, te ni cachi-nè màdì Dios chindéé xí-yâ, cachí-nè

²² Daaní, ndacá-né iin tiàa inácaa ñà-malu anima-xi vâxi nùù-yá, te cuaá stná nècuàchìmà, te ihin stná-nè. Dandu ni dándúvâha-ya nècuàchìmà, te ni nihì-né ni nacahàn-nè, te ni natùì stná nùù-né. ²³ Ñâyùcàndùá, ni ndulocó nèhivì cuáhà yucán, te ni ndacàtnùhù-né nùù-né, cachí-nè:

—¿A víhínì nduú Jesús (nècuàchì ndiaha) descendencia xi David (icúmí ndecunu)?

²⁴ Doco inínì nècuàchì fariseu nansa cachí nèhivì mà, ñâyùcàndùá ni cachi-nè:

—Còò, vâchi ñà-malu cusáhnû nani Beelzebú, divi nduú ana chindéé, te ducán tavá Jesús ñà-malu.

²⁵ Doco ináhá-yâ nansa nacánì ini nècuàchìmà, ñâyùcàndùá ni cachi-yà xì-né:

—Nú ni táhndè dava nècuàchì xídandacú nùù iin ñuu, te náâ stnàhá-né, dandu mà cúí dandacú gá-nè nùù ñuu mà. Stná nèhivì ndoo ñuu mà, nú ni táhndè dava-ne, mà cóó gá stná ñuu mà. Te ò nèhivì ndoo iin vehe, nú náâ stnàhá-né, dandu mà cúí cundoo tàcà gá-nè vehe ma. ²⁶ Te nú ducán ni cúndúú stná nacua cachí mii-nsiá, ñà-tává stnàhá ñà-malu xi Satanás, dandu ñà-sàni táhndè dava stná-si cundujàn ni cùì, mà cúí dandacú gá quisi cusáhnû má nùù tnaha-si, nú ducán.

²⁷ 'Mii-nsiá, cachí-nsià ñà-chindéé si-Beelzebú yùhù na taví ñà-malu. Doco còò, vâchi nèhivì xí mii stná-nsià, tùha stná-nè tavà-né ñà-malu. Te ¿ana dipòdèr-xì quidá-neàmà? (Amádi poder xi Dios chindéé xì-nè.) Ñâyùcàndùá, vâtùni cachi mii-né xì-nsiá ñà-còni cächí vii-nsiá sàhí.

²⁸ Cunaha-nsiá, Espíritu Ìì xí Dios nduú ana chindéé xí taví-si, ñâyùcàndùá nàhà xicà, vichi sàni sàa tiempu cuni-nsià nansa dandacú ndiaha mii-yá.

²⁹ 'Ìin tiàa ndacui, mà cúí quìhvi ndevàha nèhivì vehe-tè nansa-ni ni cùì ñà-tavà-né ñà-icúmí-tè. Còò, vâchi dihna icúmí-nè chichuhni-nète, dandu vâtùni quida-neàmà.

³⁰ 'Nsidaa ana có-íá favor xi, contra xi nduú-né. Te nsidaa ana có-chindéé xí danátáquì nèhivì xí, ducán nduá na ian taxi-né nècuàchìmà.

³¹ 'Ñâyùcàndùá, yùhù cachí xì-nsiá, vâtùni cuicahnú ini Dios sàhà nsidanicuú cuàchi nèhivì, xì nsidanicuú modo cáhàn ùhí-nè dìquì-yá; doco nú ni cáhàn ùhí-nè dìquì Espíritu Ìì xí-yá, dandu mà nihì-né cuicahnú ini-yà sàhà-né. ³² Mate ni cáhàn ùhí nèhivì dìquì yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, doco vâtùni nihì-né cuicahnú ini Dios sàhà-né. Doco nú dìquì Espíritu Ìì ni cáhàn ùhí-nè, dandu mà nunca sàà-yà cuicahnú ini-yà sàhà-né, ni tiempu ndoo-nda ñuhiví yohó, te ni stná tiempu cundoo-nda inga ñuhiví nicanicuahàn.

Na ian nacúni-ndà yutnú fruta, ducán nacuni stná-ndà nêhivì a váha-ne, ò á coó, cachí Jesús

³³ Nù ni cachí-ndà vâha iin yutnú fruta, dandu cuní cachàmà vâha stná fruta sâha-nù. Te nú ni cachí-ndà còò chuun yutnú fruta mà, dandu cuní cachàmà ñà-còò chuun stná fruta-nu, vâchi sâhà fruta-nu cundââ ini-ndà a yútnu vâha nduú-nu, ò á coó. ³⁴ Cunaha-nsiá, nahi anima còò, ducán iá anima mii-nsiá (nècuàchì fariseu), vâchi malu sàstnùhù-nsiá. Ñâyùcàndüá, mà cùì cáhàn-nsiá ñà-lá vii. Vâchi cuisì ñà-ñùhú chitu ini anima-ndà nduá cáhàn-ndà sâhà-xí. ³⁵ Iin nècuàchì vâha, cuàhà ñà-vâha ñuhú ini anima-nè, te ñâyùcàndüá divi palabra vâha ma nduá cachí-nè. Doco iin nècuàchì malu, cuàhà ñà-chìcuéhè ñuhú ini anima-nè, ñâyùcàndüá, ñà-chìcuéhè mà nduá cachí stná-nè. ³⁶ Te yùhù cachí xì-nsiá, na sâà quívì juiciu, dandu icúmí nsidaa nêhivì nacuàha-ne cuenta índù chuun nì cachi-ne nsidaa palabra chìcuéhè mà. ³⁷ Vâchi nacua nì cachi-nè yuhù-né, divi ducán icúmí ndundaà sâhà-né (nùù Dios), a cuàhàn-nè càcu-ne, te ò cuàhàn-nè ndañuhu-né —nì cachi Jesús.

Nansa nì xicàn nêhivì quida Jesús iin milagru cundehè-né, dandu cunindisá-néyà, cachí-nè

³⁸ Daaní, (nì sâà) dava maestru ley xi veheñùhu, xì stná dava nècuàchì fariseu, te nì cachi-nè xì-yá:

—Maestro, cuní-nsì quida-ní iin milagru fuerte cundehè-nsí.

³⁹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cuisì nêhivì malu te sìquini xicàn coo iin milagru cundehè-né, a ndísá icúmí yùhù poder cahan-né. Doco mà níhì-né cundehè-né inga milagru, cuisì ñà-ndüá (nì xini nêhivì sânahà) na ní cuu milagru xi Jonás, iin profeta nîsa cahàn cuenta xi Dios. ⁴⁰ Vâchi na ian nì ndòò Jonás mà ini tixi iin siaca cahnù ùni ndui te ùni ñuú, divi ducán icúmí cuu stná xì yùhù ana nduú Tnaha Nêhivì Ñuhivì, cunacaa stnáí tixi ñuhù ùni ndui te ùni ñuú.

⁴¹ 'Na quívì cuu juiciu, te màcuíta nsidaa nêhivì tiempu vichi (nùù Dios), dandu yucán icúmí màcuíta stná nêhivì ñuu sânahà nani Nínive, te daquéè cuàchi-ne dìquì nêhivì tiempu vichi, vâchi nêhivì ñuu mà, nì naxicocuín ini-nè na ní cáhàn Jonás xì-né. Doco nêhivì vichi, còò, mate sàni quesaa ana chicá ndiaá nùù Jonás mà. ⁴² Daaní, yucán icúmí nàcuìn stná nècuàchì ñahà reina nîsa dandacú nùù ladu sur sânahà. Te daquéè cuàchi stná-nè dìquì nêhivì tiempu vichi, vâchi dècuèndè iin ñuu chicá xica ní quixi-ne ñà-cunini-ne cáhàn nchichí rey Salomón. Doco cunaha-nsiá, vichi sàni quesaa ana chicá ndiaá nùù Salomón mà, (doco có-ndülócò nêhivì).

Nansa cuú xi iin nêhivì nú sàni naxicocuín iin ñà-malu nì quee antes nùù-né

⁴³ 'Nú sàni quee iin ñà-malu ini iin nêhivì, dandu xicánúú-si yâha-sì lugar ìchí, nandúcú-sì ndé coo dadí-si. Te nú nì cundââ ini-si mà cùì, ⁴⁴ dandu cachí-si: “Còò, chicá vâha nùhì ini anima ndé nîsa ìe antes, vâchi vehi nduá”. Ñâyùcàndüá, mànuhù-sì anima nêhivì mà, doco nú nì xini-si còò inga ana inácaá, dandu quidá-si cuenta na ian sàni ndundoa, te nì nducutá. ⁴⁵ Ñâyùcàndüá, cuàhàn-si nácuàca-sì inga ùsà tnaha-sì chicá tûha quini, te quíhvi nsihì-sì ini anima nècuàchìma ñà-cuñuhu-sì yucán. Sâhâjàn, chicá pesatvì nácòo-ne nùù antes. Te cunaha-nsiá, divi ducán icúmí cuu stná xì nêhivì malu tiempu vichi —nì cachi Jesús.

Ñà-nduá nì cachi Jesús sàhà dihi-yá xì sàhà ñani-yà na ní casaà-nè caná-néyà

⁴⁶ Cáhàn va Jesús xì nèhivì, te yucán nì sàà dihi-yá xì stná ñani-yà. Itá-né tùvèhé, cuní-nè cáhàn-nè xì-yá. ⁴⁷ Dandu nì cachitnùhu iin nèhivì xì-yá:

—Cunaha-ní, tùvèhècà' iin mamá xì-ní, xì stná ñani-ní; cuní-nè cáhàn-nè xì-ní.

⁴⁸ Dandu nì cachi Jesús xì nèhivì nì cachitnùhu ma:

—¿Ana divi nduú mamá xì (cahan-ní)? Te ò ¿ana divi xínduu ñani?

⁴⁹ Dandu nì chitanini-ya ndahà-yá, nì quida-ya señalar nsidaa nèhivì dacuahá-yá mà, te nì cachi-yà:

—Divi nècuàchì yohó xínduu nahi mamá xì, ò nahi ñani. ⁵⁰ Vàchi nsidanicuú ana quidà-xì ñà-nduá cuní Yuamáni' iá ansivi, divi mii-né xínduu-ne nahi ñani, nahi cùhe, te nahi dihi stná.

13

Ejemplu sàhà iin nècuàchì xitú

¹ Daaní, divi quivì yucán, nì quee Jesús vehe ma cuàhàn-yà ndè yuhù mar. ² Te yucán nì nataca cuàhà gá nèhivì nùù-yá: ñàyùcànduá nì quècahnu-ya ini iin lancha, te yucán nì sàcòo-ya. Te nèhivì cuàhà mà, yuhù mar nì sàcùndoo-ne. ³ Dandu nì dàcuàhá-yànè cuàhà iñaha, nì nacani-ya xì-né cuàhà historia nduú nahi ejemplu. Te dohó nì cachi-yà:

—Cunaha-nsiá, nìsa ia iin nècuàchì xitú, te nì quee-ne cuàhàn-nè chihi-ne. ⁴ Te nì sate uun-ne tata mà. Te dava-ña nì còya nùù ichì. Dandu nì quixi laa nì saxì-siá. ⁵ Te dava stná tata mà nì còya nùù cavà ndé còò cuàhà ñuhù. Te yàchì nì xitìà, vèchi có-ndòò cucún ñuhù yucán. ⁶ Doco na ní dùcàn orá, dandu nì xixàn nì quida cahni, te nì ichà, vèchi cóni níhà' yohá. ⁷ Daaní, dava stná tata mà, mahì iñù nì còya; te na ní sahnu iñù mà, dandu nì dàdáhvia viu cuatì yucán. ⁸ Doco dava stná tata mà, nùù ñuhù váha nì còya, te nì cuàha viá, ùhùn dico gá tantu nì cana, te ò dava ga-ña, ùni dico ga tantu, te ò dava gà, òcò ùxin gà tantu nì cuàha. ⁹ Ni cúnini vaha nsidaa-nsiá ñà-nduá cachì —nì cachi Jesús.

Ñà-nduá disàhà-xì nì nacani Jesús ejemplu xi-ya

¹⁰ Daaní, nì catnàtuu nècuàchì dacuahá-yá nùù-yá, te nì cachi-nè:

—¿Índù chuun puru ejemplu nacání-ní xì nèhivì?

¹¹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Mii-nsiá, sàni nihitáhvi-nsiá cundaà inì-nsia nansa cuní cachi palabra sàhà ñuhivì ì xì mii-yá iá ansivi, mate antes nìsa ia dèhé palabra mà. Doco nèhivì dava ga, cóni nihitáhvi-né mànihì ini-nè. ¹² Vèchi nècuàchì sàñùhù (ñà-vàha) inì-xì, chicá más icúmí-nè nihitáhvi-nè sàhà-ñá cucumí-né más gà. Doco nèhivì có-ñùhù ndisa (ñà-vàha) inì-xì, dècuènde iyuhu (ñà-vàha) sàñùhù ini-nè, icúmíâ cuxio dahuan. ¹³ Ñàyùcànduá, puru ejemplu cáhin xì nèhivì yohó, vèchi mate indéhe cuàhà-né, doco quidámáxiní-nè; te mate iníni cuàhà stná-nè, doco có-sànihì ini-nè na ian doho-né. ¹⁴ Ducán quidá-né, te ducán sàni cuu ndisa stná ñà-nduá nì cachitnùhu Isaías sàhana (na ní tiaa-ne palabra yohó nì cachi Dios):

Mii-nsiá, cuàhà gá icúmí-nsiá cunini-nsia, doco mà sàà-nsià mànihì ini-nsia. Te cuàhà gá icúmí-nsià cundehe-nsiá, doco mà cùndáà ndisa inì-nsia. ¹⁵ Vèchi nsidaa nèhivì raza-nsiá yohó, quidámáxiní-nè na ian ùhì tiacú-nè. Te quidá-né na ian

danácuáni-nè nùù-né. Vàchi có-cùní-nè cundehè-né (ìchì yùhù), nì có-cùní stná-nè cunini-ne, nì có-cùní stná-nè mànhì ini-nè, nì có-cùní stná-nè natnahnù-nè ìchì yùhù, te ducán nsida vii' anima-nè, nì cachi Dios.

16' Doco mii-nsiá, ndiaha gá iá xì-nsiá vichi, vàchi cundáà inì-nsia sàhà ñà-nduá indéhe-nsiá; sánhì inì-nsia sàhà ñà-nduá iníni-nsiá. 17 Vàchi cunaha-nsiá, cuàhà gá nècuàchì profeta sànaaha, xì cuàhà gá más nèhivì xí Dios, nsidaa-né nisa cuni sàstnùhù-né cundehè-né ñà-ndiaha ù sàni xinìnùù-nsiá vichi, doco cóni níhítáhvi-né ducán. Yáha ga nisa cuni-nè cunini-ne palabra ndiaha sàni inini-nsia vichi, doco cóni níhítáhvi-né ducán.

Ñà-nduá cuní cachi ejemplu sàhà nècuàchì xitù

18' Vichi cunini vàha-nsia, vàchi cuàhìn quide explicar nansa cuní cachi ejemplu sàhà nècuàchì xitù-mà. 19 Cunaha-nsiá, nú sàni xitià ley xì ñuhivì ù xí Dios, te iníni iin nèhivì, doco có-cundáà vàha ini-nè sàhà-ñá, dandu vàxi ñà-malu, te dacúxió-si palabra xi Dios iá ini anima nècuàchìmà. Ñàyùcànduá nacua nì cuu xi tata nì còyo yuhù íchì, ducán-ní cuú xi stná nècuàchìmà. 20 Daaní, nahi tata nì còyo nùù cavà nduú nèhivì iníni xí palabra ù, te vichi vichi cudú gá ini-nè sàhà-ñá. 21 Doco na ian cuú xi viú còò yohò-xí, ducán cuú stná xì-né; iyuhu gá quidándéé ini-nè. Vàchi nú sàni vàha-ne iin tnùndoho, ò nú sàni quida quini nèhivì xì-né, dandu luego naxícocuín ini-nè, te nacóó-né palabra mà. 22 Daaní, nahi tata nì còyo mahì iñù nduú nèhivì iníni xí palabra xi Dios, doco cuàhà gá nacání ini-nè sàhà vida xi-ne ñuhivì yohó; cuàhà gá xího-né coo cuica-né; ñàyùcànduá, dandahviàmáné, te sadiámà nùù palabra xi-ya ini-nè, mà cùì níhìndèè palabra mà chindeá-nè. 23 Daaní, nahi tata nì còyo nùù ñuhù vàha nduú nèhivì iníni xí palabra xi-ya, te cundáà ini-nè, te quidá ndisa-neà cumplir; quidá-né na iin viú nì cana vii, a sea cunduu-ne nahi viú nì cana ùhùn dico tantu, te ò viú nì cana ùni dico tantu, te ò ñá-nì cana òcò ùxìn tantu.

Ejemplu sàhà yùcù chicuéhè nì sahnu mahì viú trigu

24 Daaní, nì nacani Jesús xì-né inga ejemplu, te dohó nì cachi-yà:

—Ley xì ñuhivì ù xí mii-yá iá ansivi, ducán iá' nacua nì cuu na ní chihi iin tiàa ñà-nduú tata vàha trigu itu-nè. 25 Doco iá iin tè-xìni ùhì xì-né, te na quidì-nè, mii-né xì nsidaa compañeru-nè, dandu nì sàà tèmà nì chihi stná-te tata yùcù chicuéhè mahì itu-nèmà, te cuàhàn-te. 26 Daaní, nì xitià viú cuati ma, nì sahnu, te nì cana sàcàyòcò-ñá. Dandu nì natùì stná ñà-nduú yùcù chicuéhè mà. 27 Te na ní caxini peón nansa iá, nì sàhàn-te nì cachitnùhu-tè xì lamú xi-tè, cachí-te: “Señor, amádi tata vàha nduá nì chihi-ní itù-nímà. Te ¿índù chuun nì xitià guá yùcù chicuéhè?” 28 Dandu nì cachi lamú mà xi-té: “Divi tè-xìni ùhì-xì' nì quida xán”. Dandu nì cachi peón mà xi-né: “¿A cuní-ní cùhùn-nsi tnuhu-nsi yùcù mà?” 29-30 “Còò”, cachí-nè, “Còtó tnuhu stná-nsià viú. Chicá vàha ducání nì coá dècuèndè nú sàni sahnu nduá, te sà-íá ndanchito cosecha. Dandu quivì mà cuàhìn cachi xì-nsiá ñà-dihna yùcù chicuéhè datacá-nsià, cunuhnià manojo, te coca. Daaní después, (tàhndè vii) trigu, te nàcòvaha nùniá”.

Ejemplu sàhà tata yutnù mostaza

31 Daaní, nì nacani tu-ya xì-né inga ejemplu, te dohó nì cachi-yà:

—Ley xì ñuhivì ù xí mii-yá iá ansivi, ducán iá' nacua nì quida iin tiàa na ní chihi-ne iin tata yutnù mostaza itu-nè. 32 Tata mà nduú tata chicá

cuati iá ñuhíví, doco nú sàni sahnua, yutnù nàhnú nduú-nu, dècuèndè laa ndavá ansivi vâxi stná quidávâha tacà-xi mahì-nú.

Ejemplu sàhà ñà-nsidátáchí xí yusàn pan, divi nduú levadura

³³ Ñuhíví ìì xí mii-yá iá ansivi, ducán nduá nahi tàtnà nsidátáchí xí yusàn pan, vâchi divia nì quihin iin nècuàchì ñahà nì dàquée-ne mahi ùni maquila yusàn harina, te nì ndutachi nsihá — nì cachi Jesús.

³⁴ Nsidaa palabra jaàn nì nacani-ya xì nèhivì cuàhà yucán, vâchi cuisì-ní ejemplu nì nacani-ya xì-né. ³⁵ Ñâyùcànduá, ducán nì cuu ndisa palabra nì cachitnùhu iin profeta sàhana na ní càhàn-nè nì quida Dios, te dohó nì cachi-nè:

(Cachì Dios): cuàhà ejemplu cuàhìn nacani xì nèhivì. Cuàhìn datúi cuàhà iñàha nùù-né, cuàhà palabra nì ìa dèhé dècuèndè nì sàcòo ñuhíví, nì cachi-yà.

Nansa cuní cachi ejemplu sàhà yùcù chicuéhè

³⁶ Daaní, nì ndaquindèè Jesús xì nèhivì cuàhà yucán, te nì nansìhvi-ya vehe. Te nì catnàtuu nèhivì dacuahá-yá, cachi-nè xi-yá:

—Cachì-ní xì-nsí nansa cuní cachi ejemplu sàhà yùcù chicuéhè iá itu mà.

³⁷ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nècuàchì nì chihi xi tata vâha ma nduú yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhíví. ³⁸ Te itu mà nduú ñuhíví yohó. Te tata vâha ma nduú nèhivì cusáhnú Dios nùù-xí, doco tata chicuéhè mà nduú nèhivì xí ñà-malu. ³⁹ Te tiàa nì chihi tata chicuéhè mà, divi nduú ñà-malu xiní ùhì xí'. Daaní, quìvì nì ndanchito cosecha mà, divi quìvì xínu tiempu yohó nduá. Te peón nì ndanihi xi cosecha mà, divi nduú ángel xi Dios. ⁴⁰ Te nacua nì cuu xi yùcù chicuéhè mà, nì sàcùnuhnià, te nì xixàn, ducán icúmí cuu stná (xì nèhivì malu) na xínu tiempu yohó. ⁴¹ Vâchi yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhíví, icúmí techuín ángel xi cùhùn-nè tavà-né nsidaa ana dàtúcù xi ñanìtnaha-xì, xì nsidaa gá stná ana quidà-xì ñà-có-ndiàá, te mà cùndóo gá-nè ñuhíví xì, ⁴² vâchi icúmí-nè ndiachì-né ini xìtnù ndé xixín ñuhu, te yucán icúmí-nè cuacu fuerte-nè, te càna nùhu-ne. ⁴³ Dandu icúmí sàà meru tiempu xi nèhivì ndàcuisì inì-xi; ndiaha gá icúmí coo xi-né, na ian ndiaha gá orá, ducán ndiaha coo xi-né quìvì sàà Yua-nda Dios cusahnú-yá ñuhíví yohó. Nì cúníní vâha nsidaa-nsiá ñà-nduá cachì xì-nsiá yohó.

Ejemplu sàhà dìhùn índùxin

⁴⁴ Ñuhíví ìì xí mii-yá iá ansivi, ducán iá` nahi dìhùn cuàhà índùxin dèhé nùù iin ñuhù, te nì ndacùhun iin tiàa-ña. Ñâyùcànduá nì nachidèhé-nèa, cudíi gá ini-nè. Dandu mànuhù-né nì dicò nsihí-né ñà-icúmí-nè, te nì sàhàn-nè nì xiin-ne ñuhù mà.

Ejemplu sàhà sì-diqui yáha ga ndiaá

⁴⁵ Inga ejemplu. Ducán iá ñuhíví ìì xí-yá nacua nì quida iin nècuàchì dicò te nacuíin, nducú-né sì-diqui perla chicá vico cuiin-ne. ⁴⁶ Por fin nì tui iin sì-diqui chicá nsiaha. Ñâyùcànduá nì sàhàn-nè nì dicò nsihí-né ñà-icúmí-nè, te nì xiin-ne sì-diqui nsiaha ma.

Ejemplu sàhà ñunù tavá-nda siaca

⁴⁷ Inga ejemplu. Ducán iá ñuhíví ìì xí mii-yá iá ansivi na iin ñunù chìcáá-nè mahi mar, te quìhvi nsidanuu clase siaca inià. ⁴⁸ Dandu nú sàni chituá, tavá-nèa yuhù mar, te nácùndoo-ne nacàxin-ne siaca ma. Siaca

vii, nácòovàha-sì icà sìcàté, te siaca chicuéhè, xítia-si. ⁴⁹ Te divi ducán icúmí coo stná quivì xìnu tiempu yohó. Icúmí caquesaa ángel xi Dios, te nacàxin-ne nèhivì, cuaán cuita nèhivì malu, te cuaán cuita nèhivì vaha. ⁵⁰ Dandu icúmí nèhivì malu mà ndiachi-né ini xitnù ndé xìxìn ñuhu, te yucán icúmí-né cuacu fuerte-ne, te càna nùhu-ne.

Ejemplu sàhà ñà-cuicà

⁵¹ Dandu ni ndacàtnùhù Jesús nùu nèhivì yucán:

—¿A sàni cundaà ini-nsià sàhà nsidaájàn?

—Jaan, Stoho-nsi Señor —ni cachi-nè.

⁵² Dandu ni cachi-yà:

—Iin nècuàchì cuahàn chinaha xi ley ì, nú sàni dàcuahá vaha-ne sàhà ñuhivì ì xì mii-yá iá ansivì, dandu (cuaha-ni iá, vàchi ináhá-nè ley sàhana, te ináhá stná-nè ley saa), te ducán queé stnámà na iin tiàa ndoo vaha cuahà traste xi, vátuni tavà-né iin ñà-saa, te tavà stná-nè iin ñà-sàhana.

Nansa ni quida nèhivì ñuu Nazaret na ní nùhù Jesús yucán

⁵³ Ni nsihì ni nacani Jesús ejemplu jaàn, dandu ni quihin-ya ichi mànuhù-yá. ⁵⁴ Te na sàni nasaa-yà ñuu-yà, dandu cuahàn-yà veheñùhu, te ni quesaha-yá dacuahá-yá nèhivì yucán. Ñàyucàndüá, ni ndulocó nècuàchìmà, cachì-nè:

—¿Índü ni xini-ndà ni cunchichì guà nècuàchì yohó, te quidá stná-nè milagru? ⁵⁵ ¿Amádi déhe nècuàchì tùha yàcùn yutnù nduú-né, te dihi-né nduú María, te ñani-nè nduú Jacobo, xi José, xi Simón, xi Judas? ⁵⁶ Te cùha-ne, yohó xíndoo stná-nè ndé ndoo-nda. Pues nú ducán, dandu ¿índü ni nihitáhvi guá-nè quidá-né ducán?

Ñà-jaàn nduá ni cacachi nèhivì, ⁵⁷ vàchi ni cuduchi ini-nè sàhà-yá. Dandu ni cachi-yà xi-né:

—Iin ana cáhàn cuenta xi Dios, nú inga ñuu ni cáhàn-nè, dandu siempre quidáñúhú nèhivì-né yucán; doco nú ñuu mii-né, ò vehe-ne, cóo, có-quidáñúhú nècuàchìmà-né —ni cachi-yà.

⁵⁸ Ñàyucàndüá, mànicuí quida-ya milagru fuerte ñuu-yàmà, vàchi có-xiníndísâ-néyà.

14

Nansa ni xihì Juan Bautista

¹ Daaní, tiempu yucán ni xinitnùhu rey Herodes ñà-cuahà guá quidá Jesús. ² Te ni cachì-te xi nèhivì xì-te:

—Ádi nsi-Juan Bautista nduú Jesús, te sàni natiacu-nè vichi, te ñàyucàndüá quidá-né cuahà milagru —ni cachì-te.

³ Vàchi Herodes mà nduú ana ni chicadi xi Juan vehècàa. Ducán ni quida-tè sàhà ñahàdihì ñani-te Felipe nani Herodías. ⁴ Vàchi ni cachi Juan xì-té ñà-có-sàha Dios lugar coo-tè xi ñahà mà. ⁵ Ñàyucàndüá, cuní-te cahni-téné, doco yúhì-te nèhivì ñuù-te, vàchi quidá-né cuenta ñà-iin nèhivì yuhù núu Dios nduú nècuàchìmà.

⁶ Doco ni sàa quivì ni naxìnu-tè cuicà, te ni quida-tè vicò. Te vicò mà ni itasaha déhe Herodías mà nùu nèhivì (ni casaà) yucán, te cuahà gá ni cudìi ini Herodes. ⁷ Ñàyucàndüá, ni chinaha-té Dios dacútàhvi-téñâ ndéni iñàha ni cui ni cacán-ña. ⁸ Dandu (ni sàhàn-ña) nùu dihi-ñá, te ni sàcùnaha-ñá (nansi cacán-ña), te ñàyucàndüá ni cachi-ña xi rey mà:

—Dinì Juan Bautista cuní taxi-ní, cunacaà ini iin charola quixi.

⁹ Dandu nì cuhuun ini rey mà, doco sàhà-ñá sàni chinaha guá-te Dios, te sàhà stná compañeru-te ndoó indéhe yucán, ñàyùcàndùá nì dándácú-te ñà-nì còo nacua nì xicàn ñahà chii mà, ¹⁰ nì sàhà-tè orden, te nì quendodò díni ndómà vehecàa. ¹¹ Te nihí nèhivì òni-ndà nì nansihvi ndé iá-te, inácáà ini iin charola. Ñàyùcàndùá, nì tniì ñahà chii mà-ñá nì sàhàn nì sàhà-ñá dihi-ñá. ¹² Dandu nì quixi nècuàchì nìsa dacuahá Juan nì ndanihi-ne nsìi ma nì sùxin-ne. Dandu cuàhàn-nè cachitnùhu-ne xì Jesús.

Nansa nì dàcùxí Jesús ùhùn mìl tiàa

¹³ Na ní nsihì nì inini Jesús, dandu nì quècahnu-ya ini iin lancha, cuàhàn cuaán-yá inì-nu dècuèndè iin xaan ndé có-ndóò nèhivì. Doco nì xinitnùhu nèhivì cuàhàn-yá, te ñàyùcàndùá nì caquee stná-nè ñuu-nè nì tenchicùn-nèyà ñuhù íchì. ¹⁴ Sàhámà (na ní sàà-yá yucán), te nì quee-ya nùù lancha mà, dandu nì xini-yá ndoó cuàhà gá nèhivì. Te nì cuhi ini-yànè; ñàyùcàndùá nì dándúvaha-ya cuàhà nècuàchì cuhí xi-ne. ¹⁵ Te na ní cuaà, dandu nì catnàtuu nècuàchì dacuahá-yá nùù-yá, cachí-nè:

—Vichi sàcuàhàn nì cuaà, te lugar yohó, còò ni-iin vehe. Ñàyùcàndùá ndaquìndèè-ní xì nèhivì nì cùhùn-nè ñuu cuati yatni cuiin-ne ñà-cutiacu-nè.

¹⁶ Doco nì cachi-yá xì-né:

—Còò necesidad cùhùn-nè inga xaan; mii-nsiá dacuxí-nsiánè.

¹⁷ Dandu nì cachi-nè:

—Cuisi ùhùn pan nihí-nsí, xì ùì siaca.

¹⁸ Te nì cachi-yá:

—Cunihi-nsiañà quixi.

¹⁹ Dandu nì dándácú-yá nì mácùndoo nsidaa nèhivì yucán nùù yùcù cuati. Te nì tniì-ya ùhùn pan mà xì ùì siaca, te nì ndacoto ndiaá-yá dìquì-xí, nì naquimanì-yá Dios sàhà-ñá. Dandu nì dàcuàchì-yáñà nì sàhà-ya nècuàchì dacuahá-yá, te mii-né, nì dasàn-néa nùù nsidaa nèhivì ndoó yucán. ²⁰ Te nsidaa-né nì xixi-ne nì ndenuu ini-nè. Te pedazu nì ndòo ga nì chitu ùxin ùì icà. ²¹ Pues cunaha-nsiá, nsidaa nèhivì nì xixi ma, nahi ùhùn mìl tiàa nì sanduu-ne, te cuaán nduú stná nècuàchì ñahà xì ñà-cuati.

Nansa nì xicandodò Jesús nùù tècuí mar

²² Vichi duha nì cachi Jesús xì nècuàchì dacuahá-yá ñà-nì mácùñuhu-ne ini lancha te cùhùn cuèé-nè nùù-xí yàhà-ne inga ladu mar, doco mii-yá, cuàhàn-yá danácuítia-yá nèhivì cuàhà yucán. ²³ Te na sàni ndaquìndèè-yá xì nsidaa nèhivì mà, dandu nì nana cuaán-yá iin yucù nì càhàn-yá xì Yuamáni-yá Dios. Daaní, na ní cuñaà, iá mindaa-yá yucù yucán. ²⁴ Doco lancha mà, sàcuàhàn-nu dava mahì mar, te cuàhà gá sàni nacuahnu todò tècuí. Ñàyùcàndùá ndé ndiàchì nihí-nu, vachi yáha ga ndee caná tàchì ladu nùù-nú. ²⁵ Daaní, sinduhá nì sàà-yá yucán xicándódo-yá nùù tècuí. ²⁶ Doco na ní caxini-nè vaxi-ya, nì cayùhí cuàhà-né, te nì càna ndee-né, cachí-nè:

—¡Duma nduá!

²⁷ Doco vichi vichi nì cachi-yá xì-né:

—Nacuàhandee inì-nsia, vachi yùhù nduí. Màsà yúhì-nsià.

²⁸ Dandu nì cachi Pedro xì-yá:

—Stoho-nsì Señor, nú divi nduu-ní, cachì-ní xì' caqui nùù tècuí sàì ndé vaxi-ní.

²⁹ Dandu nì cachi-yá xì-né:

—Nahà-ní.

Ñàyùcàndüá, nì nuu Pedro nùu lancha mà nì quesaha-né nì xicandodò stná-nè nùu tècuìlì cuàhàn-nè ndé vaxi Jesús. ³⁰ Doco na ní xini-nè ñà-ndee guá caná tàchì, dandu nì yuhí-nè, te nì quesaha-né cuàhàn-nè càhà-nè ini tècuìlì mà nì cuì. Ñàyùcàndüá, nì ndàhì ndee-né, cachí-nè:

—¡Stoho-nsì Señor, dacácu-ní yuhù!

³¹ Dandu vichi duha nì chitanini-ya ndahà-yá nì tnii-yanè, te nì cachi-yà xì-né:

—Iyuhu gá xiníndísá-ní. Chicá vaha màsà cóo-ní xì duda.

³² Dandu nì nana-ya lancha, mii-yá xì stná Pedro. Te vichi duha nì cucuim tàchì. ³³ Te nì tnàtuu nsidaa nècuàchì ñuhú ini lancha mà nì sàcutasisi-né nùu-yá, cachí-nè:

—¡Ndisa, Dèhemani Dios nduu-ní!

Nansa nì dándüvaha Jesús cuàhà nècuàchì kuhí ñuu Genesaret

³⁴ Daaní, na sání yaha-ya xì-né mar mà, dandu nì sàà-yá ñuhù íchì iin ñuu nani Genesaret. ³⁵ Te nì nacuni nèhivì ñuu mà-yá, te nì cachitnùhu-ne xì nsidaa gá nèhivì ladu yucán. Ñàyùcàndüá, yucán nì casaà cuàhà-né nùu-yá ndacá-né nsidaa nècuàchì kuhí xi-ne. ³⁶ Te nì sacundahví-nè nùu-yá áma cuáha-ya dùcùn ndahà úún-né siquiera orilla sìcoto xi-ya. Te nsidaa nèhivì nì dùcùn ndahà-xí ducán, nì nduvàha-ne.

15

Ñà-ndüá dacuidá cuàchì ndisa xi anima-ndà

¹ Daaní, ñuu Jerusalén nì caquee dava nècuàchì fariseu, xì dava stná nècuàchì ley xi veheñuhu vaxi-ne, te nì casaà-nè nùu Jesús. Te nì cachi-nè xì-yá:

² —Nècuàchì dacuahá mii-ní, ¿índù chuun có-quidá-né estilu xi xì-ndà? Vàchi na cuàhàn-nè cuxi-ne, có-ndàhá-né (nacua cachí estilu xi-nda).

³ Dandu nì cachi-yà xì nècuàchimà:

—Te mii-nsiá tu, ¿índù chuun có-quidá stná-nsià ñà-ndüá nì dándàcú Dios? Vàchi iladu nacóo-nsiá ley xi-ya, te chívaha-nsia ñà-ndüú estilu xi mii-nsiá. ⁴ Vàchi dohó nì cachi-yà: nì cóo tnùñuhu xi-nda nùu yuadíhí-ndá. Te nú ni cáhàn ùhì iin nèhivì dìquì iin yuadíhí-nè, dandu icúmí-nè cui-nè. ⁵ Doco mii-nsiá, tucu quidá-nsià, vachi cachí-nsià vètùnì cachi iin nèhivì xì yuadíhí-nè: “Mà cùì chindeí mii-nsiá xì ñà-ndüá icúmì, vachi sàni cachi sàhà nsidaámà ñà-ndüá dìhùn ìì”. ⁶ Te nú ducán sàni cachi nècuàchimà, dandu cóo cá obligaciòn icúmí-nè ñà-chindee-né yuadíhí-nè, cachí-nsià. Ñàyùcàndüá, sàhà estilu xi-nsiamà iladu sàni naco-nsia ley nì cachi Dios, te cuisì estilu xi mii-nsiá chívaha-nsia. ⁷ ¡Ndahví-nsià! ¡Vàha ga-nsià cahan-nsiá, doco dananí úún-nsiá! (Náhà xicà) ñà-ndácuìsì ndüá nì cachitnùhu Isaías sàhà-nsiá sàhana na ní tiaa-ne ñà-ndüá nì cachi Dios, te dohó nì cachi-yà:

⁸ Nèhivì yohó, yuhù-né quidáñuhú-nè yuhù. Doco ini anima-nè, cóo, vachi xica ié` cahan-né. <sup>9</sup> Cahví-né yuhù tuxí-né, doco có-ndiáá`, vachi nèhivì úún nduú ana nì quidavàha xi ley chináhà-nè nèhivì.

¹⁰ Dandu nì cana Jesús nèhivì cuàhà mà ñà-tnàtuu-ne nùu-yá, te nì cachi-yà xì-né:

—Cunini vaha-nsia, te cundaà ini-nsià. ¹¹ Mà cúnsidá cuàchì nèhivì sàhà ni-iin ñà-xixí-né; cóo. Doco palabra queé yuhù-né na cachí-nè ñàha, ñà-jaàn ndisa dacuidá cuàchì xi-né.

12 Dandu nì nataca nècuàchì dacuahá-yá nùù-ya, te nì cachi-nè:

—Cunaha-ní, cudúchí ini nècuàchì fariseu sàhà ñà-nduá nì cachi-ní.

13 Dandu nì naxiconihí-yá nùù-né, cachí-yá:

—(Có-quidámà), vàchi nú iá iñàha ñuhíví yohó có-nduú ñà-nì chitnùní ini Yuamání' iá ansivi, dandu icúmiá ndañuhá na ian ndañuhu yùcù tnuhu-nda itu. 14 Nacóó-nsiá nècuàchì fariseu mà, vàchi quidá-né na ian quidá iin nècuàchì cuaá cuní dacúndéhe xi inga nècuàchì cuaá ichì. Te (ináhá-ndá) nú ducán ni quida-nda, cutu sàà-ndà dacóyo nihni stnaha-nda xìchi.

15 Dandu nì cachi Pedro xì-yá:

—Nacani-ní xì-nsí nansa cuní cachi ejemplu nì cachi-ní (xì nècuàchìmà).

16 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿A có-cùndàà stná ini mii-nsiá? 17 ¿A có-ináhá-nsiá nansa cuu-xi comida xixi-nda, queá yuhù-ndà, dandu yáha ndè tìxi-nda, te después quea? 18 Doco palabra queé yuhù-ndà, divi ñà-ñuhú ini anima-ndà nduá. Te divi ñà-jaàn ndisa dacuidá cuàchi xi anima nèhivì. 19 Vàchi ini anima-nè ñuhú cuàhà cuàchi, te divi sàhámà nacání quini guá ini-nè, te sahní stnahá-né, te ò cáhàn-nè xì inga nècuàchì có-nduú nècuàchì vehe-ne, te ò iá-nè xì ndéni nèhivì ní cui mate tà nándàhà-né. Te divi sàhà ñà-nduá ñuhú ini anima-ne, ñàyùcànduá xìho stná-nè quida cuìhna-né, te cuní-nè dandahví stnahá stná-nè, ò cáhàn quini-ne. 20 Divi cuàchi jaàn nduá dacuidá cuàchi xi anima nèhivì, doco ñà-có-ndàhà-ndà na xixi-nda, có-dàcuídá cuàcha-ndó.

Nansa nì xinindisá iin nècuàchì ñahà inga ñuu

21 Dandu nì quee Jesús ladu yucán cuàhàn-yà ladu ñuu Tiro xì ñuu Sidón.

22 Te yucán nì tnàtuu iin nècuàchì ñahà raza cananeu nùù-yá, ndáhi-nè, cachí-nè xì-yá:

—Señor, mii-ní nècuàchì descendencia xi David, cundehè ndahví-ní yùhù, vàchi yáha ga fuerte dandohó iin ñà-malu dèheyoquí.

23 Doco Jesús, cóni náxícónihí-yá nùù nècuàchìmà. Dandu nì catnàtuu nècuàchì dacuahá-yá, cachí-nè xì-yá:

—(Quida-ní favor xìcàn-nè), dandu taxi-nínè, vàchi ndé cuñáñá-nsí ñà-ndáhi guá-nè.

24 Dandu nì cachi-yà (xì nècuàchì dacuahá-yá):

—Cuisì nùù nècuàchì raza-ndà Israel nì techuún Dios yùhù càhàn xì', vàchi nahi rìi nì tucù xínduu-ne.

25 Dandu nì tnàtuu nècuàchì ñahà mà nì sàcuìn sisi-né nùù-yá, cachí-nè xì-yá:

—Chindee-ní yùhù, Señor mío.

26 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—(Ùhì quide ñà-nduá xìcàn-ní, vàchi) có-nduá ducán dacúxió-ndá dità nùù dèhe-nda, te cuàha-nda sihina cuati.

27 Doco nì cachi-nè xì-yá:

—Ñà-ndàà nduá Señor. Doco cunaha-ní, dècuèndè stná sihina cuati, níhi stná-si iyuhu xèhè dità cóyo tìxi mesa xi stohò-si. (Ñàyùcànduá, chindee sacu stná-ní yùhù.)

28 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cuàhà gá xiníndisá-ní. Ñàyùcànduá, ducán ni coó nacua xìcàn-ní.

Ñàyùcànduá, divi hora jaàn nì nduvàha dèheyoco-né.

Nansa nì nduvaha cuàhà gá nèhivì

²⁹ Dandu nì quee Jesús ladu yucán cuàhàn-yà ichì mar de Galilea. Te na nchìcùn-yà ichì mà, nì nana-ya iin yucù nì sàcòo-ya. ³⁰ Te cuàhà ga nèhivì nì nataca nùu-yá yucán, ndacá-né nècuàchì cuhí xi-ne, xínduu-ne nècuàchì xicá cuéhê, xì nècuàchì cuaá, xì nècuàchì ìhìn, xì nècuàchì cuhí ndahà-xí, vàchi cuàhà gá cuéhê ndohó-né. Te nì chitànduhù-ñânê nùu-yá, te nì dándúvaha-yanè. ³¹ Ñàyùcàndúá, nì ndulocó nèhivì cuàhà mà na ní xini-nè nansa nì cuu nì nacahàn nècuàchì ìhìn, te nì nduvitá ndahà nècuàchì cuhí ndahà-xí; stná nècuàchì xicá cuéhê, nì nacaca vii stná-nè, te nì natùinuù stná nècuàchì cuaá. Te nèhivì nì xini mà, cuàhà gá nì naquimani-né Dios ñà-cuàhà guá sàni chindee-yá nèhivì ñuu-nè Israel.

Nansa nì dàcùxí Jesús cùmì mil nèhivì

³² Daaní, nì cana-ya nècuàchì dacuahá-yá ñà-tnàtuu-ne nùu-yá, te nì cachi-yà xi-né:

—Cuhí inì nèhivì yohó, vàchi vichi sàcuàhàn-ndà ùnì quivì ndoó-né cutnàhâ-né xì-ndà yohó, te còò cá ñà-cuxi-ne. Te có-cùní nacuitià-nè nùhù-nè nú tãnáha ga cuxi-ne, vàchi vihini cuitá-nè ichì nùhù-nè.

³³ Dandu nì cacachi nècuàchì dacuahá-yá:

—Doco ¿índù nihì-ndà ñà-cutiacu-nè ñà-cuàhà guá-nè? vàchi yucù nduá yohó.

³⁴ Te nì ndàcàtnùhù-yá nùu-né:

—¿Nadaa pan nihí-nsiá?

—Ùsà-ñà xì iin ùi siaca cuati —cachí-nè.

³⁵ Dandu nì dándàcù-yá nì mácùndoo vii nsidaa nèhivì mà ñuhù. ³⁶ Te nì tnii-ya ùsà pan xì stná siaca ma, te nì naquimani-yá Dios sàhà-ñá, dandu nì dàcuàchì-yáñà nì sàha-ya nècuàchì dacuahá-yá, te mii-né, nì dasàn-néà nùu nèhivì cuàhà mà. ³⁷ Te nì xixi nsidaa-né nì ndenuu ini-nè. Dandu después nì dàtácá-nè ùsà canasta nì chitu ñá-nì cuyodò gá. ³⁸ Cunaha-nsiá, nsidaa nècuàchì tiàa nì xixi ma, cùmì mil nì sanduu-ne, te cuaán nduú nècuàchì ñahà xì stná ñà-cuati. ³⁹ Daaní, nì dãnácuitià-yá nèhivì mà, te nì nana tu-ya iin lancha cuàhàn-yá dècuèndè ladu ñuu Magdala.

16

Nansa nì xicàn nècuàchì fariseu ñà-quida Jesús iin milagru cundehè-né

¹ Dandu nì quixi nècuàchì fariseu xì nècuàchì saduceu, te nì xicàn-nè ñà-nì quidá-yá iin milagru cundehè-né, te cundua seña cudíi ndisa ini Dios sàhà-yá. Ducán nì xicàn-nè, áma níhìndèè-né daquée cuàchi-ne dìquì-yá. ² Doco mii-yá, nì cachi-yà xi-né:

—Nú nì cuaà, te cuahá laa ansivi, dandu cachí-nsià: “Seña nduá ñà-ìcúmì cuun dàvì”. ³ Daaní, dàtnàa tu, nú color cuahá iá ansivi, te ndiaha gá itá vïcò, dandu cachí-nsià: “Vàxi dàvì vitni”. ¡Ndahví-nsià! Dananí uun-nsià nchichí-nsià, vàchi mate vátùni nacuni-nsià seña iá ansivi, doco mà cùi nacuni stná-nsià índù tiempu nduá vichi.

⁴ Nèhivì tiempu vichi, malu cuàhà-né, vàchi có-càhvì sàhnú víi gá-nè Dios, cutu milagru-ni xicàn-nè cundehè-né. Doco mà níhì-né cundehè-né milagru cuní-nè, cuisì milagru nì cuu xi Jonás sàhana —nì cachi Jesús.

Dandu nì nacooyanè cuàhàn-yà.

Nansa nì cachi Jesús xì nèhivì xí-yá ñà-nì cùndóó-né cuidadu sàhà ñà-nduá chináhà nècuàchì fariseu

⁵ Dandu ni caquee nècuàchì dacuahá-yá, cuàhàn-nè (xì-yá) inga ladu mar yucán. Doco ni nandòdó-né cunihi-ne pan cùhùn. ⁶ Dandu ni cachi-yà xì-né:

—Cundehè-nsiá, cuidadu gà ni cúndóó-nsiá sàhà tàtnà nsidátáchí xí pan xi nècuàchì fariseu xi stná nècuàchì saduceu.

⁷ Dandu ni quesaha-né ndatnúhú-nê, cachí-nè:

—Ádi sàhà ñà-còò pan nihi-nda vaxi, ñàyùcànduá cachí-yà xì-ndà ducán.

⁸ Dandu ni cundaà ini-yà ñà-nduá ndatnúhú-nê, ñàyùcànduá ni cachi-yà xì-né:

—Mii-nsiá, iyuhu gá xiníndísá-nsiá. Có-xiñhù ndatnuhu-nsiá sàhà-ñá còò pan nihi-nsiá vaxi. ⁹ Yùhù xiní tãñáha ga cundaà ini-nsia. ¿A có-nsinúú ini-nsia sàhà ùhùn pan (ni xixi) ùhùn mil tiàa, te nadaa ga icà pedazu pan ni ndòò ni dàtácá-nsiá? ¹⁰ Te ¿a có-nsinúú gá stná ini-nsia sàhà ùsà pan ni xixi cùmì mil nèhivì, te nadaa ga icà pedazu pan ni ndòò stná? ¹¹ Xiñuhu cundaà ini-nsiá ñà-màdì pan ndisa cáhìn sàhà-xí na ní cachí xì-nsiá ñà-nì càquín-nsiá cuidadu sàhà ñà-nsidátáchí xí pan xi nècuàchì-mà.

¹² Dandu ni sàà nècuàchì dacuahá-yá ni cundaà ini-nè sàhà ñà-nduá ni cachi-yà, màdì ñá-nsidátáchí xí pan ndisa nduá cáhàn-yà sàhà-xí. Còò, sàhà ley chináhá nècuàchì fariseu xi nècuàchì saduceu, divi nduá cáhàn-yà sàhà-xí.

Nansa ni cachi Pedro ñà-xiníndísá-né Jesús ñà-nduú ndisa-ya Cristu ni quixi nùu Dios

¹³ Daaní, cuàhàn Jesús xi nècuàchì dacuahá-yá ndè ladu ñuu Cesarea de Filipino. Te ni ndàcàtnùhù-yá nùu-né, cachí-yà:

—Yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, ¿índù nècuàchì nduí cachí nèhivì?

¹⁴ Te ni cachi-nè xì-yá:

—Dava-ne cachí-nè Juan Bautista nduu-ní, te dava-ne, Elías nduu-ní, cachí-nè. Daaní, dava tu-ne cachí-nè ñà-nduú-ní Jeremías, te ò inga profeta sàhana ni sacahàn cuenta xi Dios.

¹⁵ Dandu ni cachi-yà xì-né:

—Doco mii-nsiá, ¿ana nduí cachí-nsiá?

¹⁶ Dandu ni cachi Simón Pedro xì-yá:

—Divi Cristu Dèhemanì Dios ía nicanicuahàn nduu-ní.

¹⁷ Dandu ni cachi-yà xì-né:

—jNansicáhan mii-ní, Simón dèhe Jonás! vachi màdì nèhivì ñuhivì yohó ni dàtnúú ini xì-ní ñà-nì cundaà ini-ní ducán. Còò, divi Yuamáni' ía ansivi nduú ana ni dàtnúú xi sàxinítnúú-ní. ¹⁸ Te yùhù cachí' xì mii-ní, Pedro, ñà-icúmí-ní cunduú-ní na iin cavà fuerte ndé cuàha iin vehe. Te vehe-ma cundua nahi nèhivì-xí icúmí danátáqui. Te mate (ni queé) nsihi ñà-malu yehè andea (quixa), doco mà sàà cundeá nùu ana xínduu tàcá nèhivì xí. ¹⁹ Vachi cuàhìn daníhítáhvì' mii-ní (ñà-sàhà palabra cachí-ní) icúmí yàha nèhivì ndè ñuhivì ìl xí Dios, na ian cucumi-ní ndahà cáa xán. Te nú cachí-ní xì-né ñà-nsidá cuàchi ndisa-ne, dandu cundiaa stná palabra mà ndé (íá Dios) ansivi. Te ò nú ni cachí-ní xì-né ñà-màdì cuàchi nduá sàni quida-ne, dandu divi cundiaa stná mà ndé ansivi —ni cachi-yà.

²⁰ Dandu ni sàcùnaha nsidaa nècuàchì dacuahá-yá mà ñà-màsà cachí-nè xì nèhivì ñà-nduú-yá Cristu (ni quixi dìquì-xí).

Nansa ni cachitnùhu Jesús icúmí-yâ cui-yâ

²¹ Daaní, quìvì yucán nì quesaha-yá cachitnùhu-ya xì nècuàchì dacuahá-yá nansa icúmí cuu xi-yá na sáa-yâ ñuu Jerusalén. Icúmí-yâ ndoho cuahá-yá, nì cachi-yâ xi-né, vâchi ducán icúmí quida nècuàchì sahnú dandacú, xì stná dùtù xicusahnú, xì nècuàchì ley xì veheñuhu. Te nú sàni xihì-yâ, dandu icúmí-yâ natiacu-yâ tixi ùni quìvì. ²² Dandu nì tava cuaán Pedro-yâ, te nì càhàn duchi ini-nè xì-yá, cachí-nè:

—Cahnú gà Dios, màsà nunca cuu xi-ní ducán.

²³ Doco nì naxiconihí-yâ nù-né, cachí-yâ:

—¡Cuxio-ní nùí, vâchi nahi ñà-malu Satanás nduu-ní, te quidá quíní-ní xì! Cuisi chuun xi nèhivì ñuhiví yohó nduá nihnú inì-ní, màdì chuun xi Dios.

²⁴ Dandu nì cachi-yâ xì nècuàchì dacuahá-yâ:

—Nsidaa ana cuní cunchicùn xì', xiñuhu nacoo-ne ñà-nduá cuní inì-ni mii-né quida-ne, te quida-ne cuenta na ian nsidá stná-nè cruz xi-ne cutnâhâ-né xì' ñà-cui stná-nè. ²⁵ Vâchi nsidaa ana cuní dacácu xi vida xi, ñà-dandañùhù dahuun-ne mii-né nduá. Doco nú ni cui-nè sâhí, dandu ñà-sàni càcu ndisa vida xi-ne nduá. ²⁶ Vâchi mate ni níhì iin nèhivì nsidaa ñà-íá ñuhiví, doco ni mà sáa-mà cundua ñà-vâha xi-ne nú màsà sáa stná anima-nè càcua nùu Dios. Còó. Te ò nú ni cuní stná iin nèhivì nacuiin-ne anima-nè, còó, mà cúí.

²⁷ 'Yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, icúmí naxicocuïn, cutnahá stnáì xì cuàhà ángel xì. Te ndiaha gà icúmí coo tnùñuhu xì, nahi tnùñuhu xì Yuamáni'. Dandu nsidandaì sâhà nsidaa nèhivì ñuhiví, según nansa nì quida iin iin-ne. ²⁸ Te cunaha-nsiá, dava mii-nsiá nècuàchì itá yohó, mà cúí-nsiá dècuèndè cuni-nsiá nansa coo quìvì naxicocuïn yùhù ñuhiví yohó cusahnúí.

17

Nansa ni nadama Jesús mii-yá, nì natnuù nihni ndiaha-yá

¹ Daaní, na ní yâha ñùu quìvì, dandu nì saca Jesús Pedro xì Jacobo, xì ñani Jacobo nani Juan, cuàhàn cuaán-yá xi-né ndè dìni iin yucù ducún. ² Te yucán nì nadâma-ya, tucu nì nàcùnahà-yâ nì xini nècuàchìmà, vâchi nì natnuù nihni fuerte nùu-yâ nahi orá, te nì nanchiù cuxín yaa stná sìcoto xi-ya nahi nduà orá. ³ Dandu nanàá nì xini stná-nè jaàn sàni ndecoyo stná nèhivì (sànaha) nani Moisés xì Elías, ndatnúhú-nè xì-yâ.

⁴ Dandu nì cachi Pedro xì-yâ:

—Stoho-nsì Señor, ¡nansicâhán-ndá ndoo-nda yohó! Chicá vâha quidavâha-nsi ùni siahva, nú cuní-ní; ian coo mii-ní, ingà coo Moisés, te ingà coo stná Elías.

⁵ Meru càhàn Pedro ducán, te nì dàhvi nsidaa-né mahì iin vïcò nchí ndiaha. Dandu nì tiacu-nè càhàn iin ana càhàn mahì vïcò mà, cachí-yâ:

—Dèhemaní nduú ana yohó, te cudí inì sâhà-yâ. Ñâyùcànduá cunini-nsia ñà-nduá cachí-yâ.

⁶ Daaní, na ní inini nècuàchì dacuahá-yâ palabra mà, dandu nì tuyuhu nsidaa-né ñuhù, vâchi nì yùhí cuàá-nè. ⁷ Dandu nì tnàtuu Jesús nùu-né, te nì chituu-ya ndahá-yâ icà-né, cachí-yâ:

—Vâtùni ndacuìta-nsia; màsà yúhí gà-nsià.

⁸ Dandu nì ndacoto-ne inicutu, te nì xini-nè, còò cá iin, ndé làcà mii Jesús íá yucán.

⁹ Daaní, nì naquihin-ya ichì mànùu-ya xì-né yucù yucán. Te ichì mà nì chinaha-yánè, cachí-yà xì-né:

—Màsà nácání-nsiá xì nèhivì ñà-nduá nì xini-nsiá vichi dècuèndè nú sàni natiacu yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví.

¹⁰ Dandu cachí-nè xì-yá:

—Nú ducán, dandu ¿índù chuun cachí nècuàchì ley xi veheñùhu ñà-dihna icúmí naxicocuñin Elías?

¹¹ Dandu nì cachí-yà xì-né:

—Ñà-ndáà nduá, dihna icúmí Elías naxicocuñin-nè, te nsidavii-né nsi-daa chuun có-íá vii. ¹² Doco cunaha-nsiá, sàni quixi nècuàchimà, doco nì nacuaà nèhivì-né, nì quida ndevàha-ne xì nècuàchimà nacua cudú ini-nè. Te ducán icúmí-né dandohó stná-nè yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví.

¹³ Dandu nì sàà nècuàchì dacuahá-yá nì cundaà ini-nè ñà-divi Juan Bautista cáhàn-yà sàhà-xí.

Nansa nì tavà Jesús iin ñà-malu inácaa ini iin tèchii

¹⁴ Nì nsihì nì nasaa-yà xì-né ndé ndoó cuàhà nèhivì, dandu ndacá nècuàchimà iin tiàa nì quesaa nùu-yá. Te nì sàcuñin sisi tiàa ma nùu-yà,

¹⁵ cachí-nè:

—Señor, cundehè ndahví sacù-ní dèhi, vàchi cuàhà gá xichi xíhi ihí-te. Yáha ga ndohó-te, vàchi cuàhà xichi nduá-te mahì ñuhu xì mahì tècuí.

¹⁶ Ñàyùcànduá, ndaquí-te nì quixi nùu nècuàchì dacuaha-ní, doco màni cùí dandúvaha-nète.

¹⁷ Dandu nì cachí-yà xì-né:

—Mii-nsiá, mà túha-nsia cunindisá-nsiá; nì có-sâà-nsia cundaà ini-nsia. ¿Nadaa ga quivì icúmí coi xì-nsiá, te quidandee gá stná ini sàhà-nsiá? Pues cundaca-nsiáte quixi núí.

¹⁸ Dandu (nì saca-nète vaxi nùu-yá), te nì dándacú-yá nì sadi-yà nùu ñà-malu mà, te nì quea cuàhàn. Te nì nduvàha nchito-tè.

¹⁹ Daaní, después na iá cuaán-yá xì nècuàchì dacuahá-yá, dandu nì catnàtuu-ne nùu-yá, cachí-nè xì-yá:

—¿Índù chuun mànicùí tavà nsiùhù ñà-malu mà?

²⁰ Dandu nì cachí-yà xì-né:

—Sàhà-ñá iyuhu guá xiníndisâ-nsiá, ñàyùcànduá mànicùí. Vàchi ñà-ndáà nduú palabra cachí xì-nsiá yohó: nú xiníndisâ ndisa-nsia, mate (iyuhu nduá) nahi tata cuati yutnù mostaza, dandu vátùni dandacú-nsiá nùu yucù jaàn, te cachí-nsiá xán: “Cuxio iladu”, te seguru icúmí cuu ducán, vàchi nsidanicuú iñàha cui quida-nsia, nú xiníndisâ-nsiá. ²¹ Doco ñà-malu tnaha quisi nisa inacaa ini tèchii ma, có-queé yáchà, cuisì nú nì cacán tãhvi-nsiá nùu Dios, te cunihii dócô-nsiá.

Nansa nì cachitnùhu Jesús inga xichi ñà-icúmí-yá cui-yá

²² Na iá va-ya ladu Galilea, nì cachí-yà xì nèhivì xicánúú xí-yá:

—Yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, icúmí yàhi ndahà nèhivì (malu), vàchi iá iin tiàa cuàhàn cahin xì nùu-né. ²³ Dandu cahni-né yùhù; doco tìxi ùni quivì icúmí natiacuí —nì cachí-yà.

Te nèhivì dacuahá-yá, cuàhà gá nì nàcùndoo-ne tnùnsí ini sàhámà.

Nansa nì nihì Jesús dihùn ñà-chiyàhvi-ya cuota xi-ya

²⁴ Daaní, na ní sàà-yà xì-né ñuu Capernaum, dandu nì tnàtuu tè-xicàn xì cuota nùu Pedro, cachí-te:

—¿A có-chiyàhvi maestru xi-nsia cuota xi-ne?

25 —Jaan —cachí Pedro.

Dandu nì quìhvi-ne ini vehe (ndé iá-yà). Te dihna-ya nì càhàn-yà xì-né, cachí-yà:

—¿Nansa tuxí inì-ní, Simón? ¿Nansa quidá rey ñuhiví yohó? ¿A núù nèhiví xí mii-té tavá-te cuota xì-tè, te ò núù nèhiví tùcù (dandacú-te núù-xí)?

26 Dandu nì cachi Pedro:

—Divi núù nèhiví tùcù.

Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nú ducán nduá, dandu nèhiví xínduu nèhiví xí rey, còò obligaciòn icúmí-né, ¿á ma ndisá? 27 Doco sàhà-ñá có-cùnì-ndà cuduchi ini ni-iin nèhiví sàhà-ndà, ñàyùcànduá cuahán-ní mar yucù siaca, te quisi primeru ñihí-ní, nacuna-ní yuhù-sí, te tavá-ní dihùn inácaá mà. Dandu cunihi-níà cùhùn chiyàhvi-ní núù nècuàchìmà, vèchi vètùnì sàà mà sàhà nduì-ndà —nì cachi-yà.

18

Nansa nì cachi Jesús ana chicá ndiaá

1 Daaní, hora yucán nì tnàtuu nècuàchi dacuahá-yá núù-yá, te nì ndàcàtnùhù-né:

—¿Ana chicá ndiaá núù nsidaa nèhiví ñuhiví ì xí mii-yá iá ansivi?

2 Dandu Jesús, nì cana-ya iin tètii, te nì chicani-yàte mahì nsidaa-né, cachí-yà xì-né:

3 —Palabra ndàcusì nduá cachí xì-nsiá yohó; nú màsà nàxícócuìin ini-nsià, te nàcùnihnu vil inì-nsià na iin ñà-cuati, dandu mà sàà-nsià ñuhiví ì xí mii-yá iá ansivi. 4 Ñàyùcànduá, iin nèhiví, nú nihnú ndáhvi ini-né nahi tètii yohó, pues divi-ne nduú ana chicá ndiaá ndé nduú ñuhiví ì xí Dios. 5 Te nú sàhà yuhù quidáñuhú nèhiví iin tètii nahi tètòhó, dandu davani queá na ian yuhù quidáñuhú-né.

6 'Nú ni datúcù iin nèhiví iin ñà-cuati xiníndísá-xí, ¡ndahví-nè! Vèchi chicá vaha màcundiacu iin yùù yódò ducùn-né, te ndiachi-né mahì mar cunú sàhà-ñá màsà dátúcù gà-nè iin ñà-cuati. 7 ¡Ndahví nèhiví ñuhiví datúcù xì ñanìtnaha-xi! Vèchi mate fuerza cuàhàn tùcù dava-ne, doco yáha ga ndahví tiàa disàhà-xí tucù-nè.

8 'Te ò nú sàhà ndahà-nsiá ò sàhà-nsiá xidá cuàchi-nsià, dandu chicá vaha nì táhndèà, te dacaná-nsiáñà, vèchi chicá nsiaha (sàà-nsià núù Dios), te cutiacu-nsià nicanicuahàn, mate sàni ndañuhu iin ndahà-nsiá, ò iin sàhà-nsiá, te màdiá coo nsihi-nsià, te ndiachi-nsiá ndé xixìn ñuhu nicanicuahàn. 9 Te nú sàhà nduchínúù-nsiá quidá-nsiá cuàchi, dandu chicá vaha tavà-nsiáñà dacaná-nsiá, vèchi chicá nsiaha (sàà-nsià núù Dios) xì mindaa nduchínúù-nsiá, te cutiacu-nsià nicanicuahàn, te màdiá xì nduìà, dandu después icúmí-nsiá ndiachi-nsiá ndé xixìn ñuhu andea.

Ejemplu sàhà rii nì tùcù

10 'Màsà nunca cahíchi inì-nsià iin ñà-cuati nahi tètòhó, vèchi cachí ndài xì-nsiá, ndé ansivi ndoó àngel (ndiaá) xán, te nicanicuahàn ndoó tùha-ne nàhì Yuamáni'. 11 Vèchi yuhù ana nduú Tnaha Nèhiví Ñuhiví, nì quesai ñuhiví yohó ñà-dacácuì ana cuàhàn ndañuhu ni cuí.

12 '¿Nansa tuxí inì-nsià quida iin tiàa nú ndoó iin cientu rii xì-né, te nì tùcù iin-sì? ¿Amádi nácóó-né 99 quisi dava ga mà yucán ndé (xixáhan-sì) yucù yucán, te cùhùn-nè nanducu-né quisi nì ndañuhu ma? 13 Te nú sàni

natù-si, dandu cudûi gá ini-nè. Ndè chicá cudûi ini-nè sàhà quisi yucán nùù nsidaa gá quisi cóni túcù mà. ¹⁴ Pues ducán iá stná xì nêhivì nahi ñà-cuati yohó, có-cùní Yuandiaha-nsiá iá ansivi ndañuhu ni-iin-ne.

Nansa quida-nda nú sàni quida iin ñanìtnaha-nda iin cuàchi nùù-ndà

¹⁵ 'Nú ni quidá iin ñanìtnaha-nsia iin cuàchi nùù iin-nsia, dandu nècuàchì nì quida quini-ne nùù-xí, xiñuhu tavà cuaán-ñáné iladu, te ndatnuhu víi-né xi nècuàchìmà. Te nú ni quihín casu nècuàchìmà, dandu ñà-sàni dácácu tnahá-né nduá. ¹⁶ Doco nú có-quihín casu nècuàchìmà, dandu xiñuhu cuaca-ne iin ò úi gá nêhivì sàhà ñà-cunduu-ne testigu cundaà vaha ini-xi nansa ndisa iá chuun. ¹⁷ Doco nú ni-xi ñà-jaàn có-cùní-nè, dandu ni cùhùn-nsià nùù nsidaa nêhivì natácá càhvi xì Dios. Te nú iin-ni có-cùní-nè quihín casu-nè nsidaa nêhivì mà, dandu ni cúnàhá chuun ma, te quida-nsià cuenta na ian nècuàchì siùmí nduú-né, te ò iin ana nì cuchicuehe dahuun anima-xi.

¹⁸ 'Ñà-ndáa nduá cachí xì-nsiá yohó: nú cachí-nsià xì nêhivì ñà-nsidá cuàchi ndisa-ne, dandu cundiaa stná palabra mà ndé (iá Dios) ansivi. Stná palabra cachí-nsià xì-né ñà-màdi cuáchi nduá sàni quida-ne, divi cundiaa stná mà ndé ansivi.

¹⁹ 'Te cachí stná xì-nsiá, mate cuísi ùi-nsià ndoó, doco nú iin-ni sàni cachi ndúu-nsià cuàhàn-nsià càcàn tàhvi-nsiá iñàha nùù Yuamán' iá ansivi, dandu icúmí-yâ quida-yañà, ndéni chuun nì cui nì cundúá. ²⁰ Vâchi nú sàni nataca-nsià mate úi ò ùni-nsià iin-ni xaan, te ndácùcahan-nsiá quiví, dandu yucán icúmí coo stná cutnahí xì-nsiá —nì cachi Jesús.

Xiñuhu cuicahnú stnahá ini-ndà sàhà-ndà; màsà quidá-ndá na ian nì quida peón cóni cùni cuicahnú ini-xi sàhà ñanìtnaha-xi

²¹ Dandu nì tnàtuu Pedro nùù-yá, cachí-nè:

—Stoho-nsi Señor, ¿nadaa xichi icúmí cuicahnú inì sàhà iin ñanìtnahi nú nì quida-ne cuàchi nùù? ¿A ndé ùsà xichi, ò nadaa xichi?

²² —Còo —cachí Jesús xì-né— màdi cuísi ùsà xichi, cachí'. Dècùèndè (yáha ga cuàhà tantu) ñà-jaàn xiñuhu cuicahnú inì-ní sàhà-né, mate 70 tantu gá nùù ùsà xichi ni cundúá.

²³ 'Ñàyùcàndúá, ducán iá stná ñuhiví ì xí mii-yá iá ansivi nacua nì cuu na ní dányàha iin rey nsidaa cuenta xi nêhivì nduú peón xi-ne. ²⁴ Nì natavà víi-né cuenta, te nì cana-ne iin peón iníhíca cuàhà millón pesu nùù-né. ²⁵ Doco còo ni-iñàha icúmí-tè ñà-danáa-té. Ñàyùcàndúá, nì dandácù rey mà ñà-nì cùyàhvi-tè, mii-té, xì ñahàdihí-te, xì dehe-tè, xì nsidanicuú stná traste xi-tè sàhà-ñá tui dihùn danáa-té. ²⁶ Doco nì tutuyuhu-tè ñuhù nùù sàhà rey mà nì sacundahví-te nùù-né, cachí-te: “¡Señor! Quida sacù-ní favor xì', cundiatu tahví gá-ní yùhù, dandu danáa nsihí”. ²⁷ Ñàyùcàndúá, nì cuhi ini rey mà-té, te nì nacoò-nète, nì dandùtù nsihí-né ñà-ndúá iníhíca-té.

²⁸ 'Doco nì quee cuisi-té nùù rey mà, te nì sàhàn-te nì nanducu-té inga peón nduú compañeru-te, vâchi iníhíca stná nècuàchìmà iin cientu dihùn plata nùù-té. Te nì tnii nihni tnuu tehe-té ducùn-né nì cachí-te xi-né: “Danáa dahuun ñà-ndúá iníhíco nùù”. ²⁹ Dandu nì tutuyuhu stná nècuàchìmà ñuhù nùù sàhà-té nì sacundahví-nè nùù-té, cachí-nè: “Quida sacù-ní favor xì' cundiatu tahví gá-ní yùhù, dandu danáa nsihí”. ³⁰ Doco còo, cóni cùní-te. Nì sanicùachi-tè sàhà-né nì chicadi-tené dècùèndè danáa nsihí-né ñà-ndúá iníhíca-nè. ³¹ Doco na ní xini dava ga peón nduú compañeru-te, cuàhà gá nì cuduchi ini-nè. Ñàyùcàndúá, nì sàhàn-nè nì

nacani-ne xì rey mà ñà-nduá nì quida-tè. ³² Sàhámà tucutu nì cana rey mà-té nì cachi-nè xì-té: “¡Peón malu nduù-yó! Vàchi yùhù, nì xicahnú inì sàhù; nì dándùtù nsihí ñà-nduá nì iníhíco, vachi ducán nì sacundahvú nùí”. ³³ ¿A có-ndiá icà stnáu cuhi inù compañeru nacua nì quide xì miun?” nì cachi rey mà. ³⁴ Cunaha-nsiá, yáha ga nì xidà ini-nè, ñàyùcànduá nì dàyáha-nète ndahà tè-dàndòhò-xì nèhivì ñà-coo-tè ndahà-témà ndè cachi danáà nsihí-te.

³⁵ ‘Pues ducán icumí quida stná Yuamáni’ iá ansivi xì mii-nsiá nú có-cuní-nsiá cuicahnú ndisa ini-nsiá sàhà ñanìtnaha-nsia —nì cachi Jesús.

19

Màsà caté stnàhà-ndà

¹ Daaní, na ní nsihi nì cachi Jesús ducán, nì quee-ya ladu Galilea cuàhàn-yà ndè inga ladu yùte Jordán ndé nduú stná ladu Judea. ² Te cuàhà gá stná nèhivì nì tenchicùn xì-yá nì sàà stná-nè yucán. Ñàyùcànduá nì dándùvaha-ya nècuàchì cuhí xì-ne.

³ Dandu nì catnàtuu nècuàchì fariseu nùù-yá nì càhàn-nè xì-yá áma níhìndèè-né daquéè cuàchi-ne dìquì-yá. Te dohó nì cachi-nè xì-yá:

—(¿Nansa cachí-ní?) ¿A vátùnì cate-ndà ñahàdihí-ndà nansa nì nì cui?

⁴ Te nì cachi-yà xì-né:

—Ádi sàni cahvi-nsia nùù tutu ìì ndé cachá` nansa nì quidayucun Dios nèhivì primeru, iin-ne nì sàcùnduu tiàa, te inga-nè ñahà. ⁵ Te nì cachi stná-yà ñà-jaàn nduá disáhà-xí nándàhà iin nècuàchì tiàa xì iin nècuàchì ñahà, te quecuáân-né nùù yuadíhí-nè. Ñàyùcànduá, mate diín diín nì sanduu-ne antes, doco vichi na imindaa nèhivì sàni nanduu-ne. ⁶ Sàhámà có-nduú gá-nè diín diín nèhivì; cóò, vachi quida-nda cuenta na ian imindaa nèhivì nduú-né. Ñàyùcànduá, nú ducán sàni dàcuàcátnáhà Dios-nè, dandu ni-iin nèhivì màsà caté stnàhà-né.

⁷ Dandu nì cachi nècuàchì fariseu xì-yá:

—Pues nú ducán, dandu ¿índù chuun nì cachi Moisés iá permisú, vátùnì cuàha-nda ñahàdihí-ndà iin tutu cachí cuàhàn-ndà cate-ndañá, dandu nacoo-ndañá? —nì cachi-nè.

⁸ —Còó —cachí-yà—; sàhà ñà-có-cuní-nsiá cunini vii-nsiá, ñàyùcànduá nì sàha Moisés permisú cate stnàhà-nsiá. Doco na ní quesaha ñuhivì, cóò, màdi ducán nisá ia. ⁹ Te yùhù cachí stnái xì-nsiá, cuàchi ndisa nduá nú nì caté iin nècuàchì tiàa ñahàdihí-nè, te coo-ne xì inga nècuàchì ñahà. Doco nú sàni càhàn ñahàdihí-nè xì inga tiàa, dandu màdi cuàchi cunduu ñà-cate-nè ñahàdihí-nèmà. Te nú nì nándàhà stná iin nècuàchì tiàa xì iin nècuàchì ñahà nì sate stnàhà, divini cuàchi cunduu stná mà.

¹⁰ Dandu nì cachi nècuàchì dacuahá-yá xì-yá:

—Nú ducán (ùhì) iá chuun sàhà iin ñahàdihí-ndà, dandu chicá vaha màsà nándàhà-ndà.

¹¹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cunaha-nsiá, màdi nsidaa nèhivì sàà mànhì inì-xi sàhà ñà-nduá nì cachi jaàn, cuisì nèhivì sàni nìhítàhvì mànhì inì-xi.

¹² ‘Dava nèhivì, có-íá nsihi iquicúñú-nè, vachi ducán nì cacu-ne, ñàyùcànduá, có-nándàhà-né. Daaní, dava nèhivì, có-íá nsihi-ne sàhà-ñá ducán nì quida nèhivì xì-né. Daaní, dava stná-nè cuisì sàhà-ñá (cudí inì-nè quida-ne) chuun xì ñuhivì ìì xí Dios, ñàyùcànduá có-cuní-nè nándàhà-né. Nú nì sàa-nsiá mànhì ini-nsiá palabra yohó, vátùnì, (te nú cóò, pues mà cundàa inì-nsia).

Nansa ni chitándòó Jesús ndahà-yá dìni ñà-cuati ñà-cundiatúa

¹³ Daaní, ndacá nèhiví ñà-cuati vaxi nùù-yá ñà-chitándòó-yá ndahà-yá dìni-vé, te càcàn tàhvi-yá nùù Dios sàhà-vé. Doco nècuàchì dacuahá-yá, nì sadi-nè nùù nècuàchìmà. ¹⁴ Ñàyùcànduá nì cachi-yà xì-né:

—Nacoo-nsia ñà-cuati ni quixá nùí. Màsà cádí-nsià nùá, vachi nsidaa ana nihnú inì-xi nahi ñà-cuati, divi cunduu ana sàà ñuhiví ìì xí mii-yá iá ansivi —nì cachi-yà.

¹⁵ Dandu nì chitándòó-yá ndahà-yá dìniá, te cuàhàn-yà.

Nansa ni cachi Jesús xì iin tèchii cuica

¹⁶ Daaní, nì sàà iin tèchii nùù-yá, te nì cachi-te xi-yá:

—Maestro, mii-ní vaha ndisa-ní. Cachi-ní xì' índù obra vaha guide, te nihitáhvi' vida ndiaha nicanicuahàn.

¹⁷ Dandu nì cachi-yà xì-té:

—¿A ndísá (cuní-ní) càhàn-ní xì yùhù sàhà índù iñàha nduú ñà-vàha? Vachi còò ni-iin nèhiví ùùn vaha ndisa, cuisì nú nduí Dios, dandu vaha ndisa inì. Doco nú cuní-ní nihitáhvi-ní vida ndiaha, dandu chivàha-ní ñà-nduá dandacú-yá.

¹⁸ Dandu nì cachi tèmà:

—¿Índù ñà-càchí-yà icúmí chivàhi?

Te nì cachi Jesús:

—Divi ñà-màsà cáhni stnaha-nda, ni màsà càhàn-ndà xì inga ana có-nduú nècuàchì vehe-nda, ni màsà quídá cuíhná-ndá, ni màsà cáchí stná-ndà ni-iin tnùhu sàhà ñanìtnaha-nda. ¹⁹ Te ni cóó tnùñuhu xi-nda nùù yuadíhí-ndá; te nacua cuú íni-ndà sàhà mii-nda, divi ducán icúmí-ndá cuu stná ini-ndà sàhà ñanìtnaha-nda.

²⁰ Dandu nì cachi tèchii ma xi-yá:

—Cunaha-ní, nsidaájàn sàni chivàhi dècuèndè na tíí. ¿Índù iñàha cumáni gá guide?

²¹ Dandu nì cachi-yà xì-té:

—Nú ndisa cuní-ní cunduu-ní iin ana vaha ndisa, dandu cuahán-ní dicò nsihí-ní ñà-nduá icúmí-ní, te dasàn-ní dihùn mà nùù nècuàchì ndahví; dandísá nihitáhvi-ní cucumi-ní cuàhà ñà-cuicà iá ansivi. Te quixi-ní cunichicùn stná-ní yùhù —nì cachi-yà.

²² Daaní, na ní inini-tè ñà-jaàn, dandu yáha ga nì cuhuun inì-te, vachi cuica cuáhà-té. Ñàyùcànduá nì quihin-tè ichì mànuhù-té.

²³ Dandu nì cachi Jesús xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Ñà-ndácuisì nduá cachí' xì-nsiá: Ùhì sàstnùhù sàà iin tècuicà ñuhiví ìì xí mii-yá iá ansivi. ²⁴ Te ùhì gá stná dayáha-nda iin camellu nùù chìcòhò ndúhu íqui, doco ñà-chicá ùhì nduú ñà-yàha iin tècuicà ndè ñuhiví ìì xí Dios —nì cachi-yà.

²⁵ Na ní inini nècuàchì dacuahá-yá ñà-jaàn, dandu yáha ga nì ndu-locó-nè, te nì cachi-nè iin-ne xì inga-nè:

—Pues nú ducán nduá, dandu ùhì ndisa càcu anima iin nèhiví.

²⁶ Dandu nì indehè váha Jesús-nè, te nì cachi-yà:

—Nèhiví ñuhiví, mà cúí quida-neàmà. Doco Dios, vètùni, vachi nsidaa iñàha, mà ùhì quida-yañà.

²⁷ Dandu nì cachi Pedro xi-yá:

—Nsiùhù, sàni nacoo-nsi nsidaa ñà-nduá icúmí-nsí, te vaxi-nsi nchìcùn-nsí mii-ní, Stoho-nsí Señor. Ñàyùcànduá, ¿índù iin ñà-vàha icúmí-nsí nihì-nsí?

²⁸ Dandu nì cachi-yà xì nsidaa-né:

—Cunini-nsia palabra ndàcuisì yohó: na sàà tiempu ndusaa nsidaa ley ñuhiví, dandu yùhù ana nduú Tnaha Nèhivi Ñuhiví, icúmí nàcòì nùù silla ndiaha xí. Te daa cunduu quivì nìhitáhvi stná nsi-úxìn ùì mii-nsiá, màcùndoo stná-nsiá nùù iin iin silla vico ma, te dandacú-nsiá nùù nsidaa descendencia xi nsi-úxìn ùì dèhe Israel. ²⁹ Daaní, nú sàhà yùhù sàni nacoo iin nèhivi ñàha, dandu iin cientu gà tantu ñà-jaàn icúmí-nè nìhitáhvi-né. Mate icúmí-nè nacoo-ne vehe-ne, ò ñani-nè, ò cúha-ne, ò yua-né, ò dihi-né, ò ñahàdihí-nè, ò déhe-ne, ò ñuhù xí-né sàhà yùhù, có-quidámà, vàchi iin cientu gà tantu icúmí stná-nè nìhitáhvi-né, te nìhì stná-nè vida ndiaha nicanicuahàn. ³⁰ Doco cuàhà nèhivi idónuu vichi, icúmí-nè sàà-nè natenchicùn-nè ndè cahà-xí quivì yucán. Te cuàhà ana nchícùn cahà-xí vichi, icúmí-nè nàcòdònùù-nè nùù-xí.

20

Ejemplu nì nacani Jesús sàhà peón xíquidachuún xì sì-úvà

¹ Ducán iá ñuhiví ùì xí mii-yá iá ansivi nacua nì quida iin lamú, naha nì quee-ne cuàhàn-nè nducu-né peón caquidachuún nùù-né. ² (Te na ní tui-tè), dandu nì ndòo-ne ñà-chiyàhvi-ne iin dihùn plata quivì, ñàyùcàndüá nì techuún-nète ñà-cacuhùn-te quidachuún-te itu-nè. ³ Daaní, nahi càhìn nì quee tu-ne cuàhàn-nè yàhvi, te yucán nì xini-nè itá uun itnii gá tiàa. ⁴ Ñàyùcàndüá nì càhàn-nè xì-té áma cùhùn stná-te quidachuún-te itu-nè, te quiyàhvi stná-te iyuhu nacua ndiá icà. Ñàyùcàndüá, nì dàndàà stná-te cuàhàn-te. ⁵ Daaní, tucu tu nì quee-ne nahi càxíhúi, te yucán nì nìhì tú-né iin ùì gà peón; stná càhùn nì cuaà, ducán nì quida stná-nè. ⁶ Daaní, nahi càhùhùn tucu tu nì quee-ne nì xini tu-ne itá úun más gà tiàa yucán, ñàyùcàndüá, nì cachi-nè xì-té: “¿Índù chuun ndui yacá itá úun-nsiá?” ⁷ Te nì cacachi-te xi-né: “Divi sàhà còò iin taxi xi chuun quida-nsi”. Dandu nì cachi-nè xì-té: “Pues cuahán stná-nsià quidachuún stná-nsià itui, te quiyàhvi stná-nsià nacua ndiá icà”.

⁸ Daaní, na ní cuaà dahuun, dandu nì cachi lamú mà xì tiàa dandacú nùù nsidaa peón mà: “Cana-ní nsidaa-té nì quixí-te quiyàhvi-tè; doco dihna peón nì quìhvi último nì càyàha, dandu ducán cunchicùn tnahá-te quìhvi-tè dècuèndè stná nùù peón nì quìhvi primeru”. ⁹ Ñàyùcàndüá, dihna tiàa nì caquìhvi nahi càhùhùn nì yàha, te iin iin-tè nì nìhì-té iin iin dihùn plata. ¹⁰ Daaní, nì cayàha stná peón nì quìhvi naha, te chicá más cuàhàn-te nìhì-té cahan-té, doco còò. Iin-ni nì canihì nsidaa-té. ¹¹ Ñàyùcàndüá nì quesaha-té daquée cuàchi-tè diquì lamú mà, ¹² cachí-te xi-né: “Cuisì iin hora-ni nì caquidachuún nècuàchì último jaàn, te quida-ní cuenta na ian dava-ni nì quidachuún-né xì nsiùhù, mate ndui yacá nì quidachuún ndee-nsí nùù cahni”. ¹³ Dandu nì cachi lamú mà xì iin tiàa mahì peón mà: “Còò, amigo, màdì cuàchi nduá quidé. ¿Amadi sàni ndòò sahnù-nda ñà-quiyàhvi iin iin-nsia iin-ni dihùn plata? ¹⁴ Tnii-ní yàhvi-ní, te cuahán-ní, vàchi yùhù cuní ñà-dava-ni quiyàhvi stná nècuàchì último yohó nacua quiyàhvi mii-nsiá. ¹⁵ ¿Á coo derechu xi ñà-quide xì dihùn xí nacua chítùnì ini? ¿ò cumbidiá ini-ní ñà-ní quide iin ñà-vàha (sàhà nècuàchì mà?), nì cachi lamú mà). ¹⁶ Sàháyùcàndüá, nècuàchì chicá idónuu vichi, icúmí-nè sàà-nè natenchicùn-nè ndè cahà-xí, te nècuàchì nchícùn

cahà-xí vichi, icúmí-nê sàà-nê nàcòdònùù-né nùù-xí. Vàchi mate cuàhà nêhivì cànà (cundoo nùù Dios), doco sacu-nê cunduu ana nacàxin-ya.

Nansa nì cachi tu Jesús inga xichi ñà-icúmí-yâ cui-yâ

¹⁷ Daaní, meru xicá Jesús ichì mánana-ya cuàhàn-yâ ñuu Jerusalén, te nì tavà cuàán-yâ nsì-ùxìn ùì tiàa dacuahá-yá, te nì cachi-yâ xì-né:

¹⁸ —Cunaha-nsiá, icúmí-ndá sàà-ndà ñuu Jerusalén, te yùhù ana nduú Tnaha Nêhivì Ñuhivì, icúmí yàhi ndahà dùtù xícusahnú yucán, xì ndahà stná nècuàchì ley xi veheñùhu, te icúmí-nê cachi-nê ñà-fuerza icúmí cui. ¹⁹ Dandu dayáha-ne yùhù ndahà tè-inga raza ñà-cuàcùndiaà-te yùhù, te cahní cuií-te yùhù, dandu chituu-tè yùhù nchìca cruz, doco tìxi ùì quìvì icúmí natiacuí.

Ñà-nduá nì xicàn dihi Jacobo xì Juan nùù Jesús

²⁰ Daaní, vaxì ñahàdìhí Zebedeo nùù-yá, ndacá-né dèhe-ne, te nì sàcùìn sìsì-né nùù-yá, cuní-nê càcàn-nê iin favor nùù-yá. ²¹ Te nì cachi-yâ xì-né:

—¿Índù ñàhà cuní-ní?

Te nì cachi-nê xì-yá:

—Cuní ñìhítàhvì ndùì dèhi yohó ñà-cundoo iin iin-tè ladu-ní quìvì sàà-ní cusahnu-ní ñuhivì, iin-tè coo ladu cuàhà-ní, te ingà-te ladu itnì-ní.

²² Dandu nì cachi-yâ xì ndùì tiàa ma:

—Mii-nsiá, có-sànhì ini-nsiá ñà-nduá xicàn tàhvì-nsiá nùì. ¿A vátùnì cundee ini-nsiá ndoho-nsia nacua icúmí ndohi te yàha stná-nsiá tnùndoho nacua icúmí yàhi?

—Jaan —nì cachi-nê— vátùnì stná nsiùhù.

²³ Dandu nì cachi-yâ xì-né:

—Ñà-ndáà nduá, icúmí-nsiá ndoho-nsia nahi yùhù, te icúmí-nsiá yàha stná-nsiá tnùndoho nahi yùhù; doco ñà-danìhítàhvì mii-nsiá cundoo iin iin-nsia iin iin laduì, mà cúí, vachi có-quidá tocar yùhù quide ñà-jaàn. Yuamání nduú ana chítnùnì inì-xi índù nêhivì ñìhítàhvì cundoo iin iin laduì.

²⁴ Daaní, na ní xinitnùhu ùxìn gà nècuàchì dacuahá-yá, nì cuduchi gá ini-nê sàhà ùì ñàní mà. ²⁵ Doco nì cana-ya nsidaa-né nì nátácá-né nùù-yá, te nì cachi-yâ xì-né:

—Sà-ínáhà-nsiá nansa xíquida tè-cùsáhnù inga ñuu, fuerte cusáhnù-te nùù nêhivì ñuù-te; vachi nsidaa tè-ñìhí chuun ñuu yucán, ndee dandacú-te nùù nècuàchì ñuù-te. ²⁶ Doco mii-nsiá, màsà quidá-nsiá ducán. Còó, vachi nú íá ana cuní cunduu ana dandacú nùù-nsiá, dandu icúmí-nê cunduu-ne ana xinúcuàchì nùù nsidaa-nsiá. ²⁷ Vachi nècuàchì cuní codònùù nùù-xí, icúmí-nê cunduu-ne nahi peón chindéé xí nècuàchì dava ga. ²⁸ Dècuèndè stná yùhù ana nduú Tnaha Nêhivì Ñuhivì, cónì quésái ñuhivì yohó ñà-cunucuachi nêhivì nùì. Còó, sàhà-ñá cunucuachi míí nùù-né nì quésai, dandu después cuàhi vida-xi cui cuenta xi-ne, te ducán nàcùndoo cuàhà-né libre.

Nansa nì natùinuù ùì nècuàchì cuaá nì quida Jesús

²⁹ Daaní, mii-yá xì compañeru-yâ, nì quihìn-ya ichì nì quee-ya ñuu Jericó, te nchícùn cuàhà gá stná nêhivì dava ga. ³⁰ Te yuhù ichì yucán ndoó ùì nècuàchì cuaá. Te na ní tiacu-nê cuàhàn yàha Jesús, dandu nì quesaha-né cànà ndee-né, cachí-nê:

—¡Stoho-nsì Señor! ¡Mii-ní descendencia ùì xí David! ¡Cuhì inì-ní nsiùhù!

³¹ Dandu nêhivì cuàhà yucán, nì canàhà-né xì nècuàchì cuaá mà:

—Màsà cána ga-nsià —cachí-nè.

Doco nècuàchìmà, chicá ndee ní càna-ne, cachí-nè:

—¡Stoho-nsi Señor! ¡Mii-ní descendencia ìì xí David! ¡Cuhi inì-ní nsiùhù!

³² Dandu nì cucuiin-yà, te nì cana-ya nècuàchì cuaá mà nì cachi-yà xì-né:

—¿Ndíà nduá cuní-nsià quide sàhà-nsiá?

³³ Te nì cachi-nè xì-yá:

—Stoho-nsi Señor, cuní-nsi natùinuù-nsí.

³⁴ Ñàyùcànduá nì cuhi ini-yànè, te nì chituu-ya ndahà-yá nù-né. Te vichi vichi nì natùinuù-né. Dandu nì tenchicùn stná-nè mii-yá cuàhàn-nè.

21

Nansa nì tui iin burru ñà-cuindànúú Jesús quihvi-ya ñuu Jerusalén

¹ Daaní, nì sàà-yà xì-né yatni ñuu Jerusalén ndé iá iin ñuu tii nani Betfagé, yatni dinì yucù Olivo. Dandu nì càhàn-yà xì ùì nècuàchì dacuahá-yá ñà-nì cùhùn cueé-nè nù-xí. ² Te dohó nì cachi-yà xì-né:

—Cuahán-nsià ñuu tii chicá nù-xí. Te yucán icúmí-nsià cuni-nsià nuhní iin burru xì dèhe-sì. Quisi yucán ndaxin-nsiá, cundaca-nsia quixi.

³ Te nú càhàn nèhivì xì-nsiá sàhà-sí, dandu cachi-nsià xì-né ñà-Stoho-ndà Señor xiñuhu xi-sí, doco luegu naxicocuñ-si —nì cachi Jesús.

⁴ Cunaha-nsiá, ducán (nì cachi-yà xì-né) sàhà ñà-nì cuú ndisa ñà-nduá nì cachitnùhu iin nèhivì xí Dios sàhana na ní cachi-nè palabra yohó:

⁵ Dohó cachitnùhu-nsia xi nèhivì ñuu Sión, (divi nduú ñuu Jerusalén):
“Cundehè-nsiá, yucán vaxi rey xi-nsia, nihnú ndáhví ínì-yà, te indánuú-yá iin burru chíi nduú dèhe iin quisi (sànsidá)”.

(Ducan nì cachitnùhu nècuàchì sàhana ma.)

⁶ Daaní, nì caquihin ùì nècuàchìmà ichì cuàhàn-nè chuun ma, nì caquida-ne nacua nì dándacú Jesús nù-né. ⁷ Nì saca-ne burru mà vaxi xi dèhe-sì. Dandu nì chitándó-né sìcoto xi-ne dìquì-sí, te nì sàcùnù-yàsi.

Nansa nì quidañuhu nèhivì Jesús na ní quihvi-ya ñuu Jerusalén, nì chitánduhù-né dòò-né ichì según estilu xi-ne

⁸ Daaní, dava nècuàchì cuàhà yucán, nì chitánduhù-né dòò-né ichì ndé icúmí-yà yàha-ya, te dava-ne, nì sahnde-nè ndahà yutnù nì chindoo stná-nè ichì mà, (te ducán nì nducutá). ⁹ Te nèhivì idónuu, xì stná nècuàchì nchícùn cahà-xí, cána ndee-né, cachí-nè:

—¡Viva ana sahnú yohó! ¡Descendencia ìì xí rey David nduú-né! ¡Ndiaha gá ndeníhí vaha-ndané, vaxi cuenta xi Stoho-ndà Señor vaxi-ne! ¡An-sivéhé cahnú mii-yá iá ansivì!

¹⁰ Daaní, na sání quihvi-ya ñuu Jerusalén mà, dandu nì ndulocó gà nsidaa nèhivì ndoó yucán, cachí-nè:

—¿Ana divi nduú nècuàchì yohó?

¹¹ Te nì naxiconihí nèhivì cuàhà mà:

—Jesús nani-né, te nduú-né iin nècuàchì càhàn cuenta xi Dios. Te meru ñuu-nè nduú ñuu Nazaret iá ladu Galilea.

Nansa nì tavà Jesús tè-dicó xi tè-xiín fuera patiu veheñùhu cahnú

¹² Dandu cuàhàn-yà veheñùhu cahnú xí Dios, te nì taxi-yá nsidaa tè-dicó xi tè-xiín yucán, te nì ducùn nshí-yá mesa xi tiàa damá dihùn inga ñuu, te nì ducùn stná-yà silla xi tè-dicó loma, ¹³ cachí-yà xì nsidaa témà:

—Dohó cachí (Dios) nùù tutu ìì: “Veheñùhu xi cunduu iin vehe ndé nataca nèhivì càcàn tãhvi-né nùù”, cachí-yà. Doco sàhà mii-nsiá sàni nandua na iin lugar ndé ndoó cuàhà tècuìhnà —nì cachí Jesús.

Nansa nì cuduchi ini nècuàchì veheñùhu sàhà Jesús

¹⁴ Dandu nì catnàtuu cuàhà nècuàchì cuhí nùù-yá, dava-ne cuaá-nè, te dava-ne xicá cuéhê-nè; te nì dándúvaha-yanè. ¹⁵ Doco dùtù xícusahnú, xì nècuàchì ley xi veheñùhu, nì cuduchi ini-nè na ní xini-nè ñà-cuàhà guá milagru quidá-yá. Te nì tiacu stná-nè cána ndee ñà-cuati ini veheñùhu, cachá sàhà-yá: “¡Ndiaha gá ana sahnú yohó; descendencia ìì xí rey David nduú-né!” ¹⁶ Ñàyùcàndúá, nì candudana nècuàchìmà, cachí-nè xì-yá:

—¿A có-iníni-ní nansa cachí ñà-cuati jaàn?

Dandu nì cachí-yà xì-né:

—Jaan, iníni. Doco mii-nsiá, a táñáha ga cahvi-nsia (ndé cáhàn nèhivì xì Dios, cachí-nè palabra yohó):

Ndè stná ñà-cuati xi mée tíquìn sàni dàtnúù stná-ní sàxínitnùnì-xi, te nì nihì-vé naquimanì ndiaha-vé mii-ní.

(Ducán nì cachí Jesús xì nècuàchìmà.)

¹⁷ Dandu nì nacooyanè, te nì quee-ya ñuu mà cuàhàn-yà ñuu tii Betania, te yucán nì quidì-yà.

Nansa nì sadi Jesús nùù nù-higu cóni càná quisi vídì-nu

¹⁸ Na ní tùinuù, nì quihin-ya ichì màndixi-ya ñuu cahnú, dandu nì xihì-yà doco. ¹⁹ Te nì xini-yà jaàn yatni ichì mà iin iin nù-higu. Ñàyùcàndúá, nì tnàtuu-ya ndé iin-nu, doco còò quisi vídì caá, cutu ndahà cuií-ni-nù iá. Ñàyùcàndúá nì cachí-yà xì-nú:

—Màsà nunca cana ga quisi vídì yohó.

Dandu luegu nì ichì dahuun-nù. ²⁰ Te na ní xini nècuàchì dacuahá-yá ñà-ndúá nì cuu, nì ndulocó-nè, te nì cachí-nè:

—¿Índù chuun yàchì guá nì ichì nù-higu jaàn?

²¹ Dandu nì cachí-yà xì-né:

—Ñà-ndáà ndúá cachí xì-nsiá yohó; nú ni cúníndísá vaha-nsia, te có-ndòó-nsiá xì duda, dandu vátùni quida stná-nsiá milagru, doco màdi cuisì milagru na ian nì cuu xi nù-higu yohó. Còò, dècuèndè vátùni cachí stná-nsiá xì yucù jaàn ñà-nì cúxíóá, te quècahnua ini mar, te divi ducán ndisa icúmì cuu. ²² Vàchi nú ni cúníndísá víi-nsiá, dandu nihítãhvi-nsiá nsidaa ñà-ndúá nì càcàn tãhvi-nsiá nùù Dios.

Nansa nì cachí tè-xidandacú ñà-còò derechu xi Jesús quida-ya ñà-ndúá quidá-yá

²³ Daaní, nì nansihvi-ya veheñùhu cahnú, te nì quesaha-yá chináhá-yà nèhivì. Doco nì catnàtuu stná dùtù xícusahnú, xì stná nècuàchì xidandacú nùù ñuu mà, cachí-nè xì-yá:

—¿Índù nì nihì-ní derechu quida-ní ñà-ndúá quidà-ní? ¿Ana divi nì dándacú nùù-ní ñà-quida-ní ducán?

²⁴ Dandu nì cachí-yà xì-né:

—Yùhù cuní stnáì ndàcàtnùhí nùù mii-nsiá, te nú ni nãxícónihí-nsiá nùù, dandu cachitnùhu stnáì xì-nsiá ana divi nì dándacú-xì nùù'. ²⁵ Cachí-nsiá xì' ana divi nì dándacú-xì nùù Juan (Bautista) ñà-quida ì-nè nèhivì. ¿A Dios nì cachí xì-né, te ò nèhivì ñuhivì?

Dandu nècuàchìmà, nì candatnuhu tnahá nsidaa-ní mii-né, cachí-nè:

—Nú ni cachí-ndà Dios nì dándàcù-xì nùù Juan, dandu cachi Jesús xì-ndà: “¿Índù chuun cóni xíníndísâ-nsiá nècuàchìmà, nú ducán?” ²⁶ Doco nú ni cachí-ndà ñà-divi nèhivì úùn nì cachi xì nècuàchìmà, dandu yúhì-ndà ndiá nduá quida nèhivì xì-ndà, vàchi nsidaa-né quidá-né cuenta iin ana nì càhàn cuenta xi Dios nì sanduu ndisa Juan mà.

²⁷ Ñàyùcàndùá, nì cacachi nècuàchìmà xì-yá:

—Cò-cùndàà ini-nsì ana divi nì dándàcù-xì nùù Juan.

Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ni yùhù, mà cáhí stnái xì-nsiá ana divi nì dándàcù-xì núí' ñà-quide ñà-nduá quidé.

Ejemplu sàhà tiàa ndoó ùi dèhe-xi

²⁸ (Dandu nì cachi Jesús xì-né:)

—¿Nansa tuxí inì-nsia (sàhà ejemplu yohó)? Nìsa ìa iin tiàa ndoó ùi dèhe-xi. Te nì cachi-nè xì iin-tè: “Cuahán vichi duha, quidachuun itu-ndà ndé iá sì-uva xi-nda”. ²⁹ Te nì cachi dèhe-ne mà: “Còó, vàchi có-càhín cùhìn”. Doco después nì naxicocuñ inì-te, te nì sàhàn-te nì quidachuún-te. ³⁰ Dandu nì sàhàn yua ma ní càhàn tu-ne xì inga dèhe-ne, cachí-nè xì-té nacua nì cachi-nè xì tè-primeru mà (ñà-nì cùhùn-te quidachuún-te). Te nì cachi tèchii ùi mà: “Juùn, yohó cùhìn, papá”. Doco cóni sàhàn-te. ³¹ Pues, vichi cachi-nsiá xì' índù tèchii ma nì quida ndisa ñà-nduá nì dándàcù yua-té.

Te nì cachi nèhivì iníni má:

—Divi tè-primeru mà.

Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—(Cahí vaha-nsia.) Te palabra ndàcuìsì nduá cachí' xì-nsiá yohó: chicá mà ùhì càcu tè-dàchíyàhvi (cahíchì guá ini-nsiá), ò iin nècuàchì ñahà quidá ndevàha, te sàà-nè ñuhivì ìì xí Dios, mientras mii-nsiá, ùhì gà càcu-nsia ducán. ³² Vàchi na ní quixi Juan Bautista cóni xíníndísâ-nsiá (na ní càhàn-nè sàhù) sàhà ichì vaha Dios. Doco tè-dàchíyàhvi, xì stnái nècuàchì ñahà iá cuàchi xi, nì xinindisá-né nècuàchìmà. Te nú sàni xini-nsiá (nì xinindisá cuàhà nècuàchìmà), dandu ¿índù chuun cóni nàxícocuñ stnái ini-nsiá ñà-cunindisá-nsiá?

Ejemplu sàhà medieru malu

³³ 'Cunini-nsia, vàchi cuàhìn nacani inga ejemplu. Nì ìa iin lamú nì dānāndēe nducu yòhò sì-uva nùù ñuhù xì-né, te nì quida-ne corra-ñà. Dandu nì quidavàha stnái-nè iin pilá cahnú ndé cuñuhu ndudì quisi mà. Te nì quidavàha stnái-nè iin torre ndé cundiaa peón inii itu mà. Dandu nì tatu-nè itnii medieru, te cuàhàn-nè inga ñuu xicà. ³⁴ Daaní, na ní sàà tiempu cùchi quisi vídì mà, dandu nì techuún-né iin ùi peón xi-ne nùhù naquihìn xi fruta nùù medieru mà. ³⁵ Doco na ní canasaa nècuàchìmà yucán, nì catnii medieru mà nsidaa-né, te nì sahnì cuì-te iin-ne, inga-nè nì sahnì dahuun-tè, te inga-nè nì canì yuu-té. ³⁶ Daaní, inga tu nì techuún lamú mà más gà peón xi-ne nùhù tu, te chicá más nduú-né nùù nècuàchì nì nùhù primeru. Doco divi ni ducán nì quida quini medieru mà xì nècuàchìmà. ³⁷ Dandu último nì techuún lamú mà dèhemani-né nùhù, vàchi ádi quidañuhu-té dèhe-ne nì cahan-né. ³⁸ Doco na ní xini-te vaxi dèhe lamú mà, dandu nì candatnuhu tnahá-te, cachí-te: “Tè-yohó nduú tè-icúmi ndutahvi (xì ñuhù yohó). Vichi cahnì-ndàtè chicá vaha, dandu mii-nda nanduu-nda stoho ñuhù”, nì cacachì-te. ³⁹ Ñàyùcàndùá, nì catnii-tè nècuàchìmà nì tavà-téné iladu nùù ñuhù mà, te nì casahnì-téné.

40 'Pues, vichi ¿ndiá nduá icúmí quida stoho itu mà xì medieru mà nù sàni nasaa-nè yucán? —nì cachi Jesús.

41 Dandu nècuàchì iníni, nì cachi-nè xì-yá:

—Icúmí-nè dandáñúhú dahuun-ne tè-malu mà. Ni-iyuhu mà cúhí ini-nète. Dandu después nanducu gá-nè medieru tùha quida vìi, divi nècuàchì tùha nacuàha xì-né quisi vídi tiempu ía-si.

42 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿A táñâha ga cahvi-nsia nùu tutu ìi ndé cachá `palabra yohó?:

Nì ìa iin cavà, te nì cahíchì ini albañil-ñà, doco vichi sàni sàà mà nì sàcùndua yùu vicò esquina vehe. Divi Stoho-ndà Señor nduú ana nì quida ducán, te ndulócò-nsi ñà-ndiaha guá nì quida-ya.

(Ducan nacání nùu tutu ìi.) 43 Ñâyùcànduá, yùhù cachí xì-nsiá, mà níhì gá nèhivì ñuu yohó derechu cundoo-ne ñuhivì ìi xí Dios; cóo, nèhivì inga ñuu icúmí ñhítàhvì xán, te mii-né, ndisa, icúmí-nè quida vìi-né na iin medieru vaha tùha nacuàha vìi xì cosecha. 44 Te (cunaha-nsiá, yohó ía gá stná inga ejemplu sàhà cavà mà): nsidaa ana caquìhi sahà-xí cavà ma, icúmí-nè nacuehè-nè. Te nsidaa ana nacava mà dîquì-xí, tàdì nchìhì-nè quida —nì cachi Jesús.

45 Te (cunaha-nsiá, yucán itá stná) dùtù xícusahnú, xì nècuàchì fariseu, te iníni stná-nè ejemplu nì nacani-ya, te nì cundaà ini-nè, divi mii-né cáhàn-yà sàhà-xí. 46 Ñâyùcànduá, nì cuni-nè tnii-neyà, doco yúhì-nè nèhivì cuàhà ndoó yucán, vachì ndeníhì nècuàchì mà mii-yá ñà-nduú-yá iin ana cáhàn cuenta xi Dios.

22

Ejemplu sàhà vicò nándàhà

1 Daaní, nì quesaha Jesús nì nacani tu-ya xì-né inga ejemplu, te dohó nì cachi-yà:

2 —Dohó ía ñuhivì ìi xí Dios nacua nì quida iin rey na ní nandàhà dèhe ii-né; nì quida-ne iin vicò cahnú. 3 Te nì techuún-né peón xi-ne ñà-cacanu-u-tè cachitnùhu-tè xì nsidaa nèhivì sàni cànà. Doco cóni cùnì nècuàchì mà quixi-ne. 4 Ñâyùcànduá, nì techuún rey mà más gá peón xi-ne cacanu-u-tè cachitnùhu-tè. Te dohó nì cachi-nè xì-té: “Cachì-ndá xì nèhivì cànà mà ñà-sà-íá quixi-ne vicò, vachì sàni cuyucun comida; sàni xìhì buey xì nsidaa gá quisi ndatnù. Sà-íá nsidaa ndiatuá-nè”, nì cachi rey mà. 5 Doco nèhivì cànà mà, cóni quìhín casu-nè, nì caquee nsidaa-né cuàhàn-nè nùu chuun xi-ne. Iin-ne cuàhàn-nè nùu ìtú, inga-nè cuàhàn-nè ndé ía venta xi-ne. 6 Te dava ga-nè nì tnii xi peón xi rey mà nì quida quini-ne xì-té, nì sahnì-nète. 7 Ñâyùcànduá na ní inini rey mà, cuàhà gá nì xidà ini-nè, te nì techuún-né soldadu xi-ne nì dandáñúhú-tè nèhivì mà, te nì sahmì-tè ñuu-nè. 8 Dandu nì cachi rey mà xì peón xi-ne: “Sà-íá listu vicò-xí, doco nèhivì nì cachì quixi primeru, cóni nátù-ne ñhítàhvì-né. 9 Ñâyùcànduá, vichi cuahán-ndâ ndè ichì nahnú, te quida-ndá invitar nsidanícuú nèhivì ndácùhun stnaha-xi-ndá, te cachì-ndá xì-né ñà-nì quixí-né vicò xí”. 10 Ñâyùcànduá, nì caquee peón mà inga xichi nì nacàhin-tè calle ñuu mà nì dånátácà-te nsidanícuú ana nì ndacùhun stnaha-xi-té, vaha-ne ò malu-nè, te ducán nì chitu vehe rey mà nèhivì.

11 'Daaní, nì quìhvi rey mà ndé ía vicò, te nì xini-nè jaàn ía iin tiàa có-ndixí vícò nacua ndiá ìcà-ndà na ndoo-nda vicò nándàhà. 12 Ñâyùcànduá, nì cachi-nè xì nècuàchì mà: “Amigo, ¿ìndù chuun nì yàha-nì

vicò yohó, te có-ndixì-ní sìcoto nacua ndiá ìcà-ní?” Doco nècuàchì mà, mànicùí naxiconihí-né nùù rey mà. ¹³ Dandu nì cachi rey mà xì peón xi-ne: “Chicuhni-ndá ndahàsàhà nècuàchì jaàn, te dacana-ndánè fuera ndé iin tnúú; (ndahví-nè), vâchi yucán nduú lugar ndé yáha ga cuacu nèhivì, te càna stná nùhu-ne”, nì cachi rey mà. ¹⁴ Pues sàhà (ejemplu yohó vâtùni cundaà ini-nsià) ñà-cuàhà nèhivì cánà (cundoo nùù Dios), doco sacu-nè cunduu ana nacàxin-ya.

Ñà-nduá nì cachi Jesús sàhà renta xi ñuu-ndà

¹⁵ Daaní, nì caquee nècuàchì fariseu nì ndatnuhu tnahá-né nansa cui quida-ne, te dadaná-né mii-yá na càhàn-yà (xì nèhivì). ¹⁶ Ñàyùcànduá, nì techuùn-né itnii nèhivì nchícùn xì-né nùù-yá, te cutnáhà stná iin ùi nècuàchì partidu xi Herodes, te dohó nì cacachi-nè xì-yá:

—Maestro, ináhá-nsí nduu-ní iin nèhivì ndàcuìsi inì-xi, te chináhà vî-ní nansa ndisa iá ichì váha Dios. Có-quihín casu-ní nansa cachi nèhivì, te nì có-yûhî stná-ní ni-iin-ne. ¹⁷ Ñàyùcànduá, cuní-nsì cachì-ní xì-nsí nansa tuxí inì-ní, ¿a vâtùni sáha Dios lugar chiyàhvi-nda renta nùù rey cahnú César, á cóó?

¹⁸ Doco Jesús, sàni cundaà ini-yà có-xìcàn tnùhu sahnú ndisa-ne nùù-yá. Ñàyùcànduá nì cachi-yà xì-né:

—(Ndahví-nsià, vâchi) dananí uun-nsia vâha guá-nsià. ¿Índù chuun cuní-nsià quida-nsia maña nùù? ¹⁹ Dacuní-nsià yùhù iin dîhùn xí-nsià chiyàhvi-nsia sàhà renta, cundehí.

Dandu nì sàha-neyà dîhùn plata mà. ²⁰ Te na ní indehè-yáñà, dandu nì cachi-yà:

—¿Ana dînùù-xí, te ana dîquívì-xí itúú ìcà dîhùn yohó?

²¹ —Divi rey cahnú César —nì cachi-nè.

Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nú ducán nduá, dandu nacuàha-nsia César ñà-nduá icúmí-nsià cuàha-nsiàte, te cuàha stná-nsià Dios ñà-nduá ndiá ìcà-nsià cuàha-nsiayà —nì cachi Jesús.

²² Dandu nèhivì mà, nì ndulocó-nè sàhà palabra jaàn, te nì naco-neyà cuàhàn-nè.

Nansa nì cachi Jesús iá nansa natiacu-ndà

²³ Daaní, quívì yucán nì tnàtuu itnii nècuàchì saduceu nùù-yá, nì càhàn-nè xì-yá. Nècuàchì yucán, có-xiníndisâ-né ñà-icúmí-ndá natiacu-ndà. Ñàyùcànduá, dohó nì cachi-nè xì-yá:

²⁴ —Maestro, ñà-yòhó nduá nì tiaa Moisés quida-nda: nú sàni xihì iin tiàa, te còò déhe-ne nì ndóo (xi ñahàdihí-nè), dandu icúmí ñani nsii ma nandàhà-né xì ñahàcuàán nì ndòo ma, áma cóó iin dèhe-ne; dandu quida-nda cuenta na ian dèhe nsii ma nduú mée mà.

²⁵ 'Pues cunaha-ní, nì sandoo usà ñàni ñuu-ndà yohó, te nì nandàhà nècuàchì primeru, doco nì xihì-nè, te còò déhe-ne. Ñàyùcànduá, nì ndòo ñahàdihí-nè nùù ñani-nè nchícùn gà. ²⁶ Daaní, divi ducán nì cuu stná xì nècuàchì ùi, nì xihì stná-nè, te còò stná dèhe-ne, te nì ndòo ñahàdihí-nè nùù inga ñani nchícùn gà; te iin-ni nì quida-ne seguir ducán dècuèndè (nì xihì stná) nècuàchì usà. ²⁷ Dandu por último nì xihì stná nècuàchì ñahà. ²⁸ Ñàyùcànduá, na sàa quívì (cachí-nsià) natiacu nsii, ¿índù tiàa ma nacua xi nècuàchì ñahà mà? vâchi antes nsì-úsà-nè nìsa ìa xi-ñá.

²⁹ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Còó; có-càchí vii-nsiá, vèchi có-cùndáà inì-nsia nansa cachí tutu ìì xí Dios, nì có-cùndáà stná inì-nsia ñà-càhnù-guá poder xi-ya.
³⁰ Cunaha-nsiá, na sàà quivì natiacu nèhivì, mà nándàhà gá-nè, vèchi nahi ángel ndoó ansivi (xinúcuáchí) nùù Dios, ducán icúmí nanduu nècuàchì nsii. ³¹ Pues vichi cuàhìn càhìn xì-nsiá sàhà nansa iá ndisa natiacu nsii. Ádi sàni cahvi-nsia nansa nì cachi Dios xì-nsiá palabra yohó: ³² “Yùhù nduí Dios cahvi nsi-Abraham, xì nsi-Isaac, xì nsi-Jacob”, cachí-yà. (Ñàyùcàndüá, itíacú ìì nècuàchì nsii ma), vèchi nècuàchì sàni xihì dahuun ndisa, mà cúí cahvi gá-nè Dios; cuisì ana itíacú càhvì xì-yá ³³ —nì cachi Jesús. Te na ní inini nèhivì cuáhà mà ñà-ndüá nì cachi-yà, dandu yáha ga nì ndulocó-nè.

Nansa nì cachi Jesús índù ley xi Dios nduú ley chicá ndiaá

³⁴ Dandu nì xinitnùhu nècuàchì fariseu ñà-sàni cundee-yá nùù nècuàchì saduceu, mànicúí nanihì tnùnì ini-nè nansa naxiconihí-né nùù-yá. Ñàyùcàndüá nì nataca nècuàchì fariseu mà; ³⁵ te iin-ne nduú nècuàchì ley xi veheñùhu, te nì tnàtuu-ne nùù-yá nì ndàcàtnùhù-né iñàha nùù-yá, a ver nansa naxiconihí-yá. Te dohó nì cachi-nè xì-yá:

³⁶ —Maestro, nùù nsidaa ñà-ndüá nì dàndàcú Dios nùù ley xi-ya, ¿índù-ñà chicá ndiaá?

³⁷ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ícúmí-ndá cuu ini-ndà sàhà Stoho-ndà Dios xì nsidanicuú anima-ndà, xì nsidanicuú voluntad xi-nda, xì nsidanicuú stná sàxinítnùnì-ndà. ³⁸ Ñà-jaàn nduá chicá ndiaá dandacú-yá, te chicá chuun cahnú nduú stná. ³⁹ Daaní, nacua cachí ley primeru mà, ducán cachí stná ley ùì nì dàndàcú-yá, (vèchi dohó cachá): “Nacua cuú ini-ndà sàhà mii-nda, ducán icúmí stná-ndà cuu ini-ndà sàhà ñanìtnaha-nda”. ⁴⁰ Cunaha-nsiá divi ley jaàn nduú yohò nsidanicuú ley xi Moisés xì nsidaa gá stná palabra nì cachi profeta nisa cahàn cuenta xi-ya.

¿Ana divi nduú yohòtéhè Cristu?

⁴¹ Ndoó ìì nècuàchì fariseu yucán, te nì cachi Jesús xì-né:

⁴² —¿Nansa cachí mii-nsiá sàhà ana nduú Cristu? ¿Índù descendencia nduú-yá (cahan-nsiá)?

Te nì cachi-nè xì-yá:

—Divi David nduú yohòtéhè-yá.

⁴³ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Pues, nú ducán, dandu ¿índù chuun nì cachi David ñà-stoho-nè nduú-yá na ní càhàn-nè sàhà-yá tìxi poder xi Espíritu ìì xí Dios? Vèchi dohó nì cachi nècuàchì mà nùù tutu ìì:

⁴⁴ Nì càhàn Yua-nda Dios xì Stohì, (divi Cristu), te nì cachi-yà: “Yohó coo-ní ladu cuahí ndè cachi sàà cundeí nùù nsidaa ana xiní ùhì xì-ní, dandu cusahnú fuerte-ní nùù-né”.

⁴⁵ Cundehe-nsiá, nì cachi David ñà-Stoho-nè nduú Cristu, doco nú ducán nduú-yá, dandu ¿índù modo cunduu stná-yá iin descendencia xi-ne? (Doco ñà-ndàà nduá.) —nì cachi Jesús.

⁴⁶ Doco còò ni-iin nèhivì nì nánìhì tnùnì gá ini-nè naxiconihí-né nùù-yá ni-iin palabra. Ñàyùcàndüá, quivì nùù-xí cóni sáha ga-nè valor davátnáhà-né xì-yá.

23

Ñà-nduá nì cachi Jesús sàhà nècuàchì fariseu xì sàhà nècuàchì ley xì veheñùhu

¹ Dandu nì càhàn tu-ya xì nèhivì cuàhà yucán, xínduu-ne nècuàchì dacuahá-yá, xì stná nècuàchì iníní úún. ² Te dohó nì cachi-yà xì-né:

—Nècuàchì fariseu xì nècuàchì ley xì veheñùhu, iá derechu xi-ne chinaha-nè ley ì xí Moisés. ³ Ñàyùcànduá, nsidaa ñà-nduá cachí-nè, chivàha-nsiaña. Doco màsà quidá-nsiá nacua quidá mii-né, còò, vàchi diín iñàha chináhá-nè, te diín iñàha quidá-né. Nùù mii-né, mà úhì cachi-nè xì nèhivì ñà-chivàha-ne cuàhà iñàha, doco mii-né, có-chivàha-neà. ⁴ Doco nèhivì, mà cundéé ini-nè chivàha nsilhi-ne ñà-nduá cachí nècuàchimà, vàchi na iin carga vèe nduá nùù-né, te mate úhì cunsida-neà, doco ndacu nùù-né. Doco nècuàchì ley mà, còò; ni-iyuhu mà ndánihí-nèà, ni có-dúcùn ni-iin dinìndáhá-nèà.

⁵ Cunaha-nsiá, nsidaa ñà-nduá quidá nècuàchimà, cuisì sàhà-ñá cundehe nèhivì-né nduá. Ndahà-né te tnaa-nè nuhní itni ndé ñuhú tutu ì, doco puru itni nahnú cuní-nè cundua (na ian vaha guá-nè). Te divi sàhà ñà-yúcán nduá nsidá nani stná-nè ñà-vico iá nùù sàhà sìcoto xi-ne. ⁶ Te na sàhàn-nè vicò, ò veheñùhu, dandu nandúcú-nè lugar ndé chicá ndiaha cundoo-ne. ⁷ Te cudí stná ini-nè ñà-cásàhú tnùñuhu nèhivì xì-né yàhvi, te cachí nèhivì xì-né maestro.

⁸ Doco mii-nsiá, màsà nandúcú-nsiá ñà-cachi nèhivì xì-nsiá maestro, vàchi imindaa maestru icúmí-nsiá, divi nduú yùhù Cristu, te iin-ni ñani nduú nsidaa-nsiá. ⁹ Ni màsà cachí-nsiá “padre” xì ni-iin nèhivì ñuhiví yohó, vàchi imindaa ana nduú yua ndisa-nsiá, divi nduú mii-yá iá ansivi. ¹⁰ Ni màsà cachí stnáhá stná-nsiá “jefe”, vàchi imindaa jefe icúmí-nsiá, divi nduú yùhù Cristu. ¹¹ Te nècuàchì cuní cunduu ana chicá idónuu, divi icúmí cunduu ana xinúcuáchí. ¹² Vàchi nsidaa ana datiaá chicá ndiaá, icúmí-nè sàà-nè nducahan-ne. Doco nsidaa ana ndaníhí ndáhvì xì mii-xí, divi nduú ana chicá icúmí nihì xì tnùñuhu.

¹³ ¡Ndahví mii-nsiá nècuàchì ley xì veheñùhu! Te ¡ndahví stná mii-nsiá nècuàchì fariseu! Vàchi datiaá uun-nsia vaha-nsia. Cutu estorbu quidá-nsiá nùù nèhivì cuní quihvi ñuhiví ì xí Dios: ni có-quihvi mii-nsiá, te nèhivì cuní quihvi, sadí-nsiá nùù-né.

¹⁴ ¡Ndahví mii-nsiá nècuàchì ley xì veheñùhu, xì stná mii-nsiá nècuàchì fariseu! Datiaá uun-nsia vaha-nsia. Vàchi tùha-nsia (tnii diqui uun-nsia ley, te) xidándiáá-nsiá vehe nècuàchì nì xihì ì-xí, te después sácuita-nsia nacuatú cuàhà-nsiá na ian vaha guá-nsiá. Sàháyùcànduá, iin castigu chicá fuerte icúmí-nsiá nihì-nsiá.

¹⁵ ¡Ndahví mii-nsiá nècuàchì ley xì veheñùhu, xì stná mii-nsiá nècuàchì fariseu! Vàchi datiaá uun-nsia vaha-nsia. Ndè inicutu ñuhiví nácàhin-nsia, te yáha stná-nsiá mar nducu-nsiá ana dayáha-nsia nùù religión xi-nsia. Te nú sàni yàha-ne, dandu sàhà (ley) xi-nsia sàá stná-nè nanduu-ne ana malu, ndè ù tantu gà más malu nanduu-ne nùù mii-nsiá, te sàhájàn chicá yàchì sàà-nè andea.

¹⁶ ¡Ndahví-nsiá! vàchi mate nahi nècuàchì cuaá nduú-nsiá, doco cuní-nsiá dacúndéhe-nsiá nèhivì indù iá ichì. Vàchi cachí-nsiá xì-né ñà-màdi obligaciòn nduá nú ni caquín-ndà compromisu, te chináhá-ndá veheñùhu. Doco ñà-nduú compromisu ndisa nduú ñà-chinaha-nda oro iá veheñùhu, cachí-nsiá. ¹⁷ (¡Ndahví-nsiá!) ¿Indù chuun có-sàà-nsiá cundaà ini-nsiá, te quidámáxini-nsiá? ¿A có-ínáhá-nsiá ñà-chicá ndiaá

veheñuhu nùu oro mà? vâchi cuisì sâhâ-ñâ iá` ini veheñuhu, ñâyùcândüá nduá oro ìi. ¹⁸ Daaní, cachí stná-nsiâ ñâ-mâdi obligaciôn ndisa nduá nú ni caquín-ndâ iin compromisu, te chináhâ-ndâ mesa ìi xí Dios. Doco ñâ-ndüú compromisu ndisa nduú ñâ-chinaha-nda promesa iá nùu mesa mà, cachí-nsiâ. ¹⁹ Pues ¿índü chuun có-sââ-nsiâ cundaà inì-nsia, te quidámáxini guâ-nsia? ¿A có-ínahâ-nsiâ chicá ndiaá mesa ìi mà nùu nsidaa promesa? Vâchi divi sâhâ mesa-mâ níhi stná promesa mà ndu-iiâ. ²⁰ Ñâyùcândüá, nsidaa nècuàchì saquín compromisu, te chináhâ-nê mesa ìi, pues davani queámâ na ian chináhâ stná-nê promesa iá nùu mesa mà. ²¹ Daaní, stná iin nècuàchì saquín compromisu, te chináhâ-nê veheñuhu, pues iin-ni nduú stná na ian chináhâ stná-nê mii-yá iá ini veheñuhu ma. ²² Te nècuàchì saquín compromisu, te chináhâ-nê ansivi, davani queé stná mà na ian chináhâ stná-nê silla ìi xí Dios, xì stná mii-yá iá nùu silla mà.

²³ ¡Ndahví mii-nsiâ nècuàchì ley xi veheñuhu, xì stná mii-nsiâ nècuàchì fariseu! Vâchi datiaá uun-nsia vâha-nsia, mate túha-nsia cuâha-nsia diezmu xi (yùcù cuatilúhá nahi) ndua ndòò, xì anís, xì cominu. Doco ñâ-ndüú ley ìi chicá ndiaá, ni có-quihín casu-nsiâña, mate nacániámâ sâhâ nansa cunihnu ndâcuisì ini-ndâ, te cundehe ñâhví stnahâ stná-ndâ, xì stná ñâ-cunihnu vâha ini-ndâ mii-yá. Pues ñâ-jaàn ndisa ndiá ìcâ-nsiâ quida-nsia cumplir, te ni có-xiñùhù naco stná-nsiâ diezmu mà. ²⁴ Doco nahi nècuàchì cuaá cuní dacúndéhe xi inga nèhivì índü iá ichì, ducán nduú-nsiâ. Mate daxíxin-nsia nsidaa ndutè xihí-nsiâ sâhâ-ñâ màsâ cócô-nsiâ ni-iin quisi tìi, doco iin chuun ndiaá ndisa, ni có-ndulócô-nsiâ sâhâmâ. Ñâyùcândüá, ducán queámâ na ian sàni coco-nsiâ (iin quisi cahnú) na iin camellu.

²⁵ ¡Ndahví mii-nsiâ nècuàchì ley xi veheñuhu, xì stná mii-nsiâ nècuàchì fariseu! Pues nâhâ xicâ datiaá uun-nsia vâha-nsia, vâchi dohó iá estilu xi-nsia na ian nacaté-ndâ iin pocillu, ò iin còhò, te cuisì yàtà-ñâ nacaté-ndâ, doco (iniâ, quini iá`. Te divi ducán iá stná) anima-nsiâ, chitu stná cuàchi ñâ-xího-nsiâ cuâhâ iñâha, te quidá ndévâha-nsia. ²⁶ ¡Ndahví mii-nsiâ nècuàchì fariseu! Cutu quidámáxini-nsiâ. Vâchi (nú icúmí-ndâ) iin pocillu ò iin còhò, amâdi primeru iniâ ndundoo, dandu vâtüni coo ndoo (iniâ xì) stná yàtà-ñâ. (Pues ducání xiñuhu ndoo stná anima-nsiâ.)

²⁷ ¡Ndahví mii-nsiâ nècuàchì ley xi veheñuhu, xì stná mii-nsiâ nècuàchì fariseu! Vâchi datiaá uun-nsia vâha-nsia, doco cóò. Nahi monumentu (ndé índüxin nsi) ducán nduú-nsiâ; vâchi cuaaha-ni iámâ nú sàni ndanu cuxán, doco ini-xi ñuhù chitu iquì nsí xi cuâhâ ñâ-siquini. ²⁸ Ducán iá stná mii-nsiâ, indéhe nèhivì mii-nsiâ na ian nèhivì vâha nduú-nsiâ, doco danani uun-nsia, vâchi anima-nsiâ, chitúa ñâ-có-ndiââ.

²⁹ ¡Ndahví mii-nsiâ nècuàchì ley xi veheñuhu, xì stná mii-nsiâ nècuàchì fariseu! vâchi datiaá uun-nsia vâha-nsia. Pues mii-nsiâ nduú ana quidávâha monumentu nùu ñâña xí nècuàchì profeta nisa cahàn cuenta xì Dios sâhana, te nsidácütü stná-nsiâ lugar ndé xí-índüxin nsi ni sanduu nèhivì vâha. ³⁰ Dandu cachí-nsiâ: “Nú ni cúndóó nsiùhù tiempu sâhana ni cuí, dandu mà cáhni-nsí nèhivì cáhàn cuenta xì Dios nacua nì quida xii-ndâ”. ³¹ Pues cunaha-nsiâ, sâhâ palabra jaàn claru cachí-nsiâ ñâ-mii-nsiâ nduú-nsiâ meru descendencia xi nècuàchì nì casahnì xì nèhivì xí-yá sâhana. ³² Ñâyùcândüá, nú yohótéhe-nsiâ nduú nècuàchimâ, dandu mà úhi quida stná-nsiâ divi nacua nì quida mii-né.

³³ '¡Mii-nsiá, nahi anima còò nduú anima-nsiá, nacua xii-nsiá sàhana ma, te ducán stná mii-nsiá vichi! Còò ni-iyuhu modo nansa càcu-nsia nùù andea, vàchi icúmí-nsiá ndoho-nsia. ³⁴ Sàháyucàndùá, icúmí techuín nèhivì càhàn xi-nsiá, divi nècuàchì profeta, xi stná nècuàchì nchichí, xi cuahà stná maestru. Doco ináhî mii-nsiá, ñà-icúmí-nsiá quida quini-nsia xi-né. Dava-ne cahni-nsiá; te dava-ne chituu-nsia nchìca cruz, te dava ga-nè cahni cuií-nsiá ini veheñùhu xi-nsia, te dava ga-nè taxi-nsiá ñuu te ñuu. ³⁵ Ñàyucàndùá, fuerza icúmí mii-nsiá nacuida-nsia cuàchi sàhà nsidanicuú nècuàchì vàha sàni sahnì nèhivì ñuhivì yohó. Dihna Abel nì xihì nùù nsidaa gá nècuàchì vàha, dandu iin-ni vaxi-nda duha dècuèndè nì xihì stná dèhe Berequías nani Zacarías, vàchi divi (nèhivì nihnú inì-xi nahi) mii-nsiá nì sahnì xi nècuàchì mà na iin-né mahì veheñùhu cahnú xi mesa ì ndé sahmí-né ñà-càmàni-ndà Dios. ³⁶ Ñàyucàndùá, yùhù cachí xi nsidaa mii-nsiá nèhivì tiempu vichi, fuerza icúmí-nsiá cunsida-nsia cuàchi sàhà nsidanicuú nsì ma.

Nansa nì sacu Jesús sàhà nèhivì ñuu Jerusalén

³⁷ 'Ndahví mii-nsiá nècuàchì ñuu Jerusalén! vàchi tùha-nsia cahni-nsiá nècuàchì càhàn cuenta xi Dios, vàchi na techúûn-yánè sàà-nè nùù-nsiá, dandu caníyúú-nsiànè ñà-cui-nè. Na cuahà guá xichi nì cuni danátáqui mii-nsiá nùì, na ian danátácá siùn pílù xi-sì ñà-nàcũñuhu quisì mà tìxi ndìxin-sí; doco còò, cóni cùnì-nsiá. ³⁸ Ñàyucàndùá, icúmí lugar xi-nsia yohó ndòò nihnia. ³⁹ Te cachí stnáì xi-nsiá, mà cúnì gà-nsiá yùhù ndè cachì sàà quivì cachì-nsiá xi': "Ndiaha gá mii-ní, vàchi divi ana vaxi cuenta xi Stoho-ndà Señor nduu-ní".

24

Ñà-ndùá nì cachitnùhu Jesús icúmí cuu xi veheñùhu cahnú nisa ìa ñuu Jerusalén tiempu yucán

¹ Daaní, nì quee Jesús veheñùhu cahnu-ma cuàhàn-yá. Te nì catnàtuu nècuàchì dacuahá-yá nùù-yá, cunì-nè dacunì-nèyà nansa ndáa vehe nahnú ndoó yatni yucán. ² Doco nì cachì-yà xi-né:

—¿A xinì-nsiá nsidaa vehe yohó? Yùhù cachí xi-nsiá, vaxi iin quivì, dandu mà códotnahá gá ni-iin yùù yohó. Vàchi icúmíâ caà nsihá quida nèhivì.

Ñà-ndùá icúmí cuu ñà-cundaà ini-ndà sà-ìtúú xinu tiempu yohó

³ Daaní, cuàhàn cuaán-yá xi-né ndè yucù Olivo, te nì catnàtuu nècuàchì dacuahá-yá, cachì-nè xi-yá:

—Cachì-ní xi-nsí ¿ìndù quivì cuu nsidaa ñà-nì cachì-ní jaàn? ¿Índù milagru coo ñà-cundaà ini-nsì ñà-sà-ìtúú naxicocuñin-ní, te xinu tiempu yohó?

⁴ Dandu nì cachì-yà xi-né:

—Cuidadu cundoo-nsia ñà-màsà dándáhví ni-iin nèhivì mii-nsiá. ⁵ Vàchi cuahà ana icúmí quixi dananí uun-tè nduú-te yùhù, te cachì iin iin-tè xi nèhivì ñà-Cristu nduú-te. Te sàhájàn cuahà nèhivì nihì-té dandahví-te.

⁶ Daaní, icúmí cunitnùhu stná-nsiá iá cuahà guerra yohó te yucán. Doco màsà yúhì-nsiá, vàchi fuerza icúmí coo ducán. Doco tàñáha ga sàà xinu tiempu yohó cundumà: iá gá ñà-vaxi cuu. ⁷ Vàchi ñuu xi ñuu icúmíâ nàá stnahá. Te cuahà rey icúmí-tè dandacú-te ñà-coo guerra xi inga ñuu. Te icúmí coo stná tnama, te caca cuahà stná cuèhè dana. Te yohó te yucán

ñuhiví icúmí tnàa stná. ⁸ Doco ñà-jaàn làcà cuàhàn quesaha tnùndoho nduá.

⁹ Daaní, tiempu yucán icúmí nêhivì tnii-ne mii-nsiá, te quida quini-ne xi-nsiá. Te dava-nsia icúmí-nê cahni-né. Vâchi sâhâ yùhù icúmí nsidaa nêhivì cuni ùhì-nê mii-nsiá. ¹⁰ Te cuàhâ-né cuàhàn stná-né nacuaâ-né Dios. Ni mà cuiñúhú gâ stná-né ñanitnaha-ne; mà úhì cahin-né ñanitnaha-ne nùù tè-xidandacú. ¹¹ Daaní, icúmí ndecoyo cuàhâ stná tètñuhù. Cuenta xi Dios câhàn-te, cachì-te, te mà úhì ñhì-té dandahví-te cuàhâ nêhivì. ¹² Te ñà-cuàhâ guá cuàchi icúmí coo ñuhiví, ñâyücandüá mà cúú stnahá gá ini nêhivì sâhâ-né. ¹³ Doco nêhivì iin-ni cunihnu vâha inì-xi dècuèndè xinu tiempu, icúmí-nê càcu-ne. ¹⁴ Te tiempu ma icúmí cuitiâ stná razón ndiaha sâhâ ñuhiví ìì xí Dios; inicutu ñuhiví icúmíâ cuitiâ, te cunitñuhu nêhivì ndoó nsidaa ñuu. Dandísâ, ñà-sâni sââ quivì xinu tiempu yohó cundua.

¹⁵ Sânahâ nì cachitñuhu Daniel iin palabra xi Dios sâhâ nansa icúmí coo iin figura dana có-xiñuhù dahuun-ya. Cunaha-nsiá, quivì cuni-nsiâ sâni sâcuiñ figura mà ini lugar chicá ìì, (dandu seña cundua). Te vichi xiñuhu cundaà ini nsidaa ana câhvi-xì tutu yohó. ¹⁶ Te na sââ quivì yucán, dandu nì cunúdhé nsidaa nêhivì ndoó ladu Judea yohó, te cùhùn-né yucù. ¹⁷ Te nú ndoó nêhivì quetátú ñinìvêhé-xi, dandu yâchi ni nuú-né, te cunudêhé stná-né; doco màsâ (nânsihvi-ne) vehe nsiquihin-ne ñà-ndüá icúmí-nê. Còó. ¹⁸ Te nú ndoó-né nùù itú, dandu màsâ nándúcú-né ni cotón-né. ¹⁹ Te ñndahví stná nêcuâchi ñahâ cuhí cuàhàn tùinuù mée-xi quivì yucán! Te ñndahví stná nêcuâchi icúmí xí mée chichi! ²⁰ Te càcàn tâhvi stná-nsiâ nùù Dios ñà-màsâ cùvixin tiempu cunudêhé-nsiâ mà, te màsâ cùndúú stná iin quivì descansu. ²¹ Vâchi quivì yucán yâha ga icúmí nêhivì ndoho-ne. Còò gâ tnùndoho chicá cahnú ni ía ndè quivì nì cuyucun ñuhiví xì ndé quivì coamâ; te ni quivì después, mà sââ coo ga tnùndoho ndudava xi ñà-jaàn. ²² Te nú màsâ cùndéhe ndahví Dios, te dacúxió yâchi-yâ tnùndoho ma, dandu ndutu nsihí nêhivì ñuhiví nì cúí. Doco sâhâ nêhivì xí-yâ sâni nacâxin-ya, ñâyücandüá chicá yâchi icúmí-yâ dacúxió-yâ tnùndoho ma.

²³ Quivì yucán màsâ cúníndisâ-nsiá yuhù nêhivì cachí xi-nsiá: “Cundehe-nsiá, yohó ía ana nduú Cristu”, te ò nú cachí-né: “Cundehe-nsiá, yucán ía-yâ”. ²⁴ Vâchi icúmí quixi cuàhâ tètñuhù, te iin iin-tè cachì-te ñà-divi Cristu nduú-te. Te tiempu-mâ quixi stná cuàhâ ana dananí uun câhàn cuenta xi Dios. Ndè quida stná-te cuàhâ milagru fuerte ñà-ndulocó nêhivì, âma níhì-te dandahví-te nêhivì nì nacâxin-ya cahan-té; doco mà cúí. ²⁵ Cunaha-nsiâ, sâni cachitñuhi xi-nsiâ nsidaa ñà-ndüá icúmí cuu. ²⁶ Ñâyücandüá, nú cachí nêhivì xi-nsiá: “Yucán ía-yâ yucù”, màsâ cùhùn-nsiâ yucán. Te ò nú nì cachí stná-né: “Ini vehe yohó ía-yâ”, màsâ cúníndisâ-nsiâ. ²⁷ Vâchi na ian tâsa, te xiní nêhivì natnúú fuerte ndè iin ladu ansivi xì ndé inga ladüá, ducán icúmí (natùì vate) stná yùhù ana nduú Tnaha Nêhivì Ñuhiví quivì naxicocuíñ. ²⁸ (Doco nêhivì malu, ducán icúmí cuu xi-né nahi dichu cachí:) “Ndé indúhu ñà-ndüá nì xihì, yucán icúmí nataca stná longo”.

Nansa icúmí coo quivì naxicocuíñ Jesús

²⁹ Nú sâni yâha tiempu tnùndoho ma, dandu mà cúnchí gá ni orá ni yoo. Te sìnsiví itándiaa ansivi, icúmí-sí còyo nihni-sì nùù ñuhiví. Te sitnúú nahnú, icúmí stná-sì ndacúchí ndee-sí. ³⁰ Dandu después icúmí natùì seña ansivi (ñà-cundaà ini-nsiâ sâ-lâ naxicocuíñ) yùhù ana nduú

Tnaha Nèhivì Ñuhiví. Dandu nèhivì nsidaa ñuu, icúmí-nè cuacu-ne na cundehe-né mànui mahì vicò xì poder cahnú xí, te ndiaha gá coo inicutu ndé mànui. ³¹ Dandu icúmí sivi stná corneta, te techuín ángel xì cùhùn-nè inicutu ñuhiví ñà-danátácá-nè ana nduú nèhivì sàni nacàxin, mate lugar chicá xica ñuhiví ni cúndóó-né.

³² 'Vichi cuàhìn nacani iin ejemplu sàhà nù-higu sàhà-ñá cundaà ini-nsià. Nú sàni ndunsidi-nú, te nì quesaha naná ditù yuté-nu, dandu ñà-yùcàn cúndàà ini-ndà sà-ítúú tiempu ihni. ³³ Te divi ducání stná xì ñà-ndùá icúmí cuu; quìvì cuni-nsià cuú ñà-ndùá sàni cachi xì-nsiá, dandu vátùni cundaà stná inì-nsia ñà-sà-ítúú tiempu naxicocuín ndùá; sà-ítúú nihni. ³⁴ Cunaha-nsiá, mà sàà cui nsihi nèhivì itiácú vichi dècuèndè cachi sàni cuu ndisa nsidaa ñà-ndùá sàni cachi xì-nsiá. ³⁵ Cunaha-nsiá, icúmí sàà ansivi xì ñuhiví ndañuhá, doco palabra nì cachi yùhù, còó, mà nunca sàà ndañuhá.

³⁶⁻³⁷ 'Doco ni quìvì, te ni hora naxicocuín, ni-iin nèhivì có-ínahá-nê. Ni ángel ndoó ansivi, có-ínahá stná-nè; ni yùhù ana nduú Dèhemanì Dios, có-ínahá stnài, cuisì Yuamánì' Dios ináhá. Vàchi nacua nì cuu tiempu xì Noé, ducán icúmí cuu stná na sàà meru quìvì naxicocuín yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví. ³⁸ Vàchi na táñâha ga cuun dàvì dàhvi ñuhiví, dandu (ndoó cuéyàà nèhivì ñuhiví), xixí-né, xihí-né, nándàhà-né; te ducán nisa quida-ne dècuèndè nì sàà quìvì nì quìhvi Noé ini barcu cahnú. ³⁹ Te nì cóni sàà mànhì tñuní ini nèhivì mà dècuèndè nì quixí dàvì, te nì càhà nsihi-ne. Te divi ducán icúmí coo stná tiempu naxicocuín yùhù. ⁴⁰ Ndé ndoó ùi nèhivì nùù ítú, icúmí iin-ne cuxio-ne, te iin-ne ndòo. ⁴¹ Te ndé ndoó ùi nècuàchì ñahà cutnàhà nchicó, iin-ne cuxio, te inga-nè ndòo.

⁴² 'Ñàyùcàndùá, cundoo tùha-nsia, vachi có-ínahá-nsiá índù quìvì icúmí naxicocuín yùhù ana nduú Stoho-nsià Señor. ⁴³ Doco nsinuu inì-nsia nansa quidá iin stoho vehe: nú sàni xinitnùhu-ne índù hora quixí tècuìhnà ñuú, dandu cundiatu tùha-ne; mà cuáha-ne quìhvi-tè nì cùí. ⁴⁴ 'Ñàyùcàndùá, stná mii-nsiá, nicanicuahàn cundoo tùha-nsia, vachi iin quìvì có-nìhnú ini-nsià, divi quìvì jaàn icúmí naxicocuín.

Ejemplu sàhà peón xíndiaa xì vehe lamú cuàhàn xicà

⁴⁵ '¿Ana tuxí inì-nsia nduú nahi peón nùù ejemplu yohó? Nì ia iin peón tùha quida vii; nicanicuahàn quidá sahnú-te. 'Ñàyùcàndùá, nì nihì-té chuun nùù lamú xi-tè ñà-dandacú-te nùù peón dava ga, te dasàn stná-te ñà-cutiacu nsidaa gá peón mà quìvì xiñuhá. Dandu cuàhàn xicà lamú mà. ⁴⁶ Pues nansicáhàn peón dandacu-ma nú iin-ni nì quidá víi-té dècuèndè nsiaa lamú xi-tè. ⁴⁷ Vachi cunaha-nsiá, icúmí nècuàchì mà cuàha-nète chuun chicá ndiaa ñà-dandacú-te sàhà nsidanicuú ñà-cuicà-né. ⁴⁸ Doco nú peón malu nduú-te, dandu quesaha-té nacánì chicuèhè ini-te, te cachi-te: "Còó, cucueè-va lamú xi, dandu nsiaa-né". ⁴⁹ Dandu quesaha-té cahnì cuì-te peón dava ga mà, te cuisì-ní ñà-cuxi-tè, coho-tè, xini-tè cuni-te. ⁵⁰ Pues nú ducán nì quidá-te, dandu iin quìvì có-nìhnú inì-te nsiaa lamú. ⁵¹ Dandu nihì-té iin castigu cahnú sàstnùhù, te sàhámà cuacu ndee-té, te càna fuerte nùhu-tè, vachi ducán icúmí ndoho nsidaa nèhivì dananí úún vaha inì-xi.

25

Ejemplu sàhà ùxin ñahà cuàchì nduú nahi madrina

1 'Ducán iá ley xi ñuhiví ì xí Dios na ian nì cuu xi ùxin ñahà cuàchì cuàhàn ndé cundiatuà quesaa noviu (xì novia), te iin iàn nihá lámpara xi-ñà. 2-4 Ùhùn-ña, listu-ña, nihí-ña siqui ndutè xíxin cuàhàn xi lámpara. Doco inga ùhùn-ña, cóni nácání inìa, ñàyùcàndüá còò ndutè xíxin nìsá nihí-ña cùhùn. 5 Daaní, sàhà-ñá nì cuee guá ana nándàhà, ñàyùcàndüá nì tniì vahná nsi-ùxin-ña nì quidia. 6 Te nahi dava ñuu, dandu nì tiacu ndáhì iin nèhivì, cachí-nè: “¡Cunaha-nsiá, sàmàndixi noviu! ¡Naha-nsiá casàhú-nsiá xì-né!” 7 Ñàyùcàndüá, nì ndacuìta nsidaa ñahà cuàchì mà nì nacucùn-ñá lámpara xi-ñà. 8 Dandu ñahà cuàchì mà-túha nacani inì-xi, nì cachà xi ñahà cuàchì listu mà: “Taxi toó sacu-nsiá chii ndutè xíxin xi-nsia nùù-nsí, vachi meru cuàhàn ndàhvà lámpara xi-nsí”. 9 Doco nì cachì compañeru-ña ma: “Còó, vachi vihini mà sàà-té sàhà nsidaa-nda; chicá vaha cuahán-nsiá cuiin-nsiàtè ndé cùyàhvi-tè, dandu cucumi-nsiàtè”. 10 (Ñàyùcàndüá, cuàhàn-ña cuiin-ñà.) Te na sání yàha-ñà cuàhàn-ña, dandu nì nsiaa noviu, te nì cayàha nècuàchì ndiatu-ma ndé iá vicò, te nì nandiadi yehè. 11 Daaní, después nì nsiaa tu ùhùn ñahà cuàchì nì sàhàn mà, te nì càhàn-ña yehè, cachí-ña: “¡Señor! ¡Señor! ¡Nacuna sacù-ní yehè!” 12 Doco nì naxiconihí nècuàchì nduú noviu mà, cachí-nè: “Yùhù, de plano, có-ínáhí ana nduú-nsiá”. 13 (Ducán nì cuu xi ñahà cuàchì mà. Ñàyùcàndüá cachì stnái xì mii-nsiá:) nì cúníhmú vaha ini-nsiá, vachi có-ínáhá-nsiá indù quivì, te nì indù hora naxicocufin yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví.

Ejemplu sàhà lamú nì dasàn tòó xì dihùn nùù peón-xi, ama nihì-té nsida cuahà-téà

14 'Ducán iá stná ley xi ñuhiví ì xí Dios nacua nì quida iin lamú na cuàhàn-nè quee-ne cùhùn-nè inga ñuu; nì cana-ne nsidaa peón xi-ne, te nì dasàn tòó-né ñà-cuicà-né nùù-té. 15 Iin-tè nì nihì ùhùn mil dihùn plata; ingà-te nì nihì ù mil, te inga stná-te nì nihì iin mil-ni, según nansa tiacu ini iin iin-tè, ducán nì nihì-té. Dandu nì quihin lamú mà ichì cuàhàn-nè.

16 'Daaní, peón nì nihì ùhùn mil mà, nì quesaha-té nì quida-tè negociu xì dihùn mà, te nì nihì-té nì nandua inga ùhùn mil. 17 Te ducán nì quida stná peón nì nihì ù mil, nì sàà nì nàcùnduu stná inga ù mil. 18 Doco tè-nì nihì iin mil-ni, nì sate-tè tixi ñuhù, te nì sùxin-téà. 19 Daaní, na sání yàha caní tiempu, dandu nì nsiaa lamú mà, te nì natnii-ne cuenta ñà-cundaà ini-nè nansa nì quida iin iin peón xi-ne. 20 Te nì tnàtuu peón nì nihì ùhùn mil, nì nacuaàha-tènéà xì stná inga ùhùn mil, te nì cachì-te: “Señor, ùhùn mil nì nacoó-ní nùì, te vichi yohó iá gà stná inga ùhùn mil nì quide ganar”. 21 Ñàyùcàndüá, nì cachì lamú mà xì peón mà: “Vàtùni nì quida-ní. Peón vaha nduu-ní. Sàni quida vii-ní mate chuun cuatilúhá nì sandua. Ñàyùcàndüá, icúmí cuàhi mii-ní ñà-dandacu-ní nùù cuàhà chuun nahnú. Yàha-ní yohó, cundoo-nda cudii ini-ndà”.

22 'Daaní, nì tnàtuu peón nì nihì ù mil, te nì nacuaàha-tènéà xì stná inga ù mil, te nì cachì-te: “Señor, ù mil nì nacoó-ní nùì, doco cunaha-ní, yohó iá gà stná inga ù mil nì quide ganar”. 23 Dandu nì cachì lamú mà: “Vàtùni nì quida stná mii-ní. Peón vaha nduú stná-ní. Sàni quida vii-ní mate chuun cuatilúhá nì sandua. Ñàyùcàndüá, icúmí cuàhi mii-ní ñà-dandacu-ní nùù cuàhà chuun nahnú. Yàha-ní yohó, cundoo-nda cudii ini-ndà”.

24 'Dandu nì tnàtuu stná peón nì nihì iin mil-ni ma, te nì cachì-te xi lamú mà: “Yùhù ináhí mii-ní ñà-dana gà-ní; mà úhì quihin-ní

cosecha ndé có-xitù-ní, te mà úhì quindiaa-ní ìñàha mate cóni quidà-niá. ²⁵ Ñàyùcàndüá, nì yùhî, te nì sùxin dihùn xí-ní tìxi ñuhù. Yohó iá; naquihin-niá”. ²⁶ Dandu nì cachi lamú mà xì-té: “¡Peón malu nduu-yó! ¡Dusan-yó! Nú sà-ínáhu ñà-quindíai cosecha ndé có-xitù, te xidándíai ìñàha ndé có-quidáchúin, ²⁷ pues, nú ducán, dandu ndiá icò cuàhu nècuàchì bancu dihùn xí, dandu quivì nsiai vátuni nihì stnái dìquìá nì cùí”, nì cachi lamú mà. ²⁸ Dandu (nì càhàn stná-nè) xì peón itá yucán, cachi-nè: “Quindiaa-nsià mil dihùn jaàn nùù tè-yòhó, te cuàha-nsia nècuàchì sà-ìcúmí ùxin mil. ²⁹ Vàchi nècuàchì sà-ìcúmí algu vichi, icúmí-nè nihì gá-nè más, dandu vihi gá cucumi-né; doco ana có-ìcúmí vichi, icúmí cuxio nsihì nsidaa iyuhu gá ñà-ìcúmí-nè. ³⁰ Cunaha-nsiá, còò chuun peón yohó. Ñàyùcàndüá, dandiachi-nsiáte fuera ndé iín tnuú ndúchí, te yucán icúmí-tè cuacu ndee-té, te càna fuerte stná nùhu-tè”.

Nansa coo juicio xi nsidaa ñuu ñuhiví

³¹ Ndiaha gá coo quivì naxicocuín yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví. Quivì naxicocuín icúmí cutnahá stnái xì nsidaa ángel ì xí quixi. Dandu nàcòì nùù silla ndiaha xí (ndé cùsáhnú), ³² te (cani) nèhivì nsidanicuú ñuu ñà-nataca-nè nùí. Dandu icúmí tavà cuáin nèhivì (vaha nùù nèhivì malu) na quidá pastor na nàcàxin-ne quisi xì-nè, iladu ndoó riì, te inga ladu ndoó simbee. ³³ Ladu cuahí icúmí màcuíta (nèhivì vaha na ian nduú-nè) riì, te ladu itnî icúmí màcuíta (nèhivì malu na ian nduú-nè) simbee. ³⁴ Dandu (yùhù) ana cusáhnú, icúmí cachi xì nèhivì ladu cuahí: “Naha-nsià, cundoo-nsia ñuhiví ì xí Yuamáni’, vàchi dècuèndè tiempu nì cuyucun ñuhiví sàni chitnùnì ini-yà cundiatú anima-nsià ducán. ³⁵ Vàchi na ní xihì güé’ doco, nì dàcùxí-nsiá yùhù; te na ní xihì stnái tècuí, nì dàcùtáhvi-nsiá yùhù chii-té. Daaní, na ní xicanuu ndahví stnái, dandu nì dàyáha-nsia yùhù vehe-nsia. ³⁶ Còò dúhnúí, doco nì taxi-nsia ñà-nì sàcùndixi. Nì cuhi stnái, te nì nàcòtò-nsiá yùhù. Te na ní sandiadi vehecàa, nì sàà stná-nsiá visita yucán”. ³⁷ Dandu nsidaa nèhivì vaha yucán, icúmí-nè cachi-nè xì: “Stoho-nsi Señor, (cóni cùndàà ini-nsi nì chindee-nsi mii-ní ducán). ¿Índù nì xini-nsi mii-ní ñà-xihì-ní doco, te nì dàcùxí-nsi mii-ní, te ò xihì-ní tècuí, te nì taxi-nsi tècuí nì xihì-ní? ³⁸ ¿Índù nì xini-nsi xicánúú ndahví-ní, te nì dàyáha-nsi mii-ní vehe? Ni-iin xichi cóni xini-nsi ñà-còò dúhnú-ní, te nì sàha-nsi mii-ní ñà-nì sàcùndixi-ní. ³⁹ Nì có-ínáhu stná-nsi nì cuhí-ní, ò ní sandiadi-ní, te nì sàà-nsi visita ndé iá-ní”. ⁴⁰ Dandu yùhù ana cusáhnú, icúmí cachi xì nècuàchì: “Cunaha-nsiá, nahì ñani xínduu nèhivì itá yohó. Ñàyùcàndüá na cada nì quida-nsia favor sàhà iin-ne, mate nduú-nè iin ana chicá cahíchì ini nèhivì, doco davani queámà na ian nì quida stná-nsià favor xì yùhù”.

⁴¹ Daaní icúmí càhàn stnái xì nèhivì itá ladu itnî, te cachi xì-nè: “¡Cuxio-nsia nùí! Còò cá nansa càcu-nsia. Cuahán-nsià ndé iá ñuhu xíxin nicanicuahàn, divi lugar nì quidayucun Dios ñà-coo ñà-malu xì nsidaa ángel (malu) xi-si. ⁴² Vàchi yùhù, na ní xihì doco, nì xidahan-nsiá ñà-cuxi. Nì xihì stnái tècuí, te ni-iyuhu-té cóni sàha-nsia yùhù cohi. ⁴³ Xicánúú ndahví stnái, doco cóni dàyáha-nsia yùhù vehe-nsia; còò dúhnúí, doco còò ni-iin sicoto nì sàha-nsia yùhù. Nì cuhi vahi, te nì sandiadi stnái, doco cóni sàà-nsià nàcòtò-nsia yùhù”. ⁴⁴ Dandu nèhivì mà, icúmí-nè cachi-nè xì: “Señor, mà nunca nì xini-nsi mii-ní na xihì-ní doco, ò xihì-ní tècuí, ò xicánúú ndahvi-ní, ò còò sicoto vaha xi-ní, ò cùhí-ní, ò ndiadi-ní. ¿Índù nì xini-ní nsiùhù nì xidahan-nsi nsidaámà nùù-ní?” ⁴⁵ Dandu yùhù,

icúmí cachì xì-né: “Cunaha-nsiá, ñà-cóni chíndéé-nsiâ nêhivì ndahví yohó, ñâyúcàndúá davani queámà na ian sàni cahíchi stná inì-nsia yùhù”. (Ñà-jaàn nduá icúmí cachì xì nècuàchi malu mà.) ⁴⁶ Ñâyúcàndúá icúmí nsidaa-né yàha-ne ndé ndoho-ne nicanicuahàn. Doco nêhivì vâha, còó. Vida ndiaha nicanicuahàn icúmí-nê nìhitáhvi-né —nì cachì Jesús.

26

Nansa ni ndatnuhu tnahá nêhivì, nandúcu-nê nansa tnii-ne Jesús

¹ Daaní, nì nsihì nì nacani Jesús nsidaa ñà-jaàn xì nècuàchi dacuahá-yá, dandu nì cachì-yà xì-né:

² —Sà-ináhá-nsiâ ñà-tìxi ùi quìvi icúmí nacava vicò pascua, dandu yùhù ana nduú Tnahà Nêhivì Ñuhiví, icúmí yàhi ndahà nêhivì, te cahni-né yùhù nhìca cruz.

³ Daaní, nì nataca dùtù xícusahnú, xì nècuàchi ley xi veheñùhu, xì stná nècuàchi sahnú dandacú ñuu yucán, nì sàà nsidaa-né patiu vehe cahnú dùtù chicá cusáhnú nani Caifás. ⁴ Te nì ndatnuhu tnahá-né nansa tnii dèhé-né Jesús, te cahni-néyà. ⁵ Te nì cachì stná-né:

—Chicá vâha màdi mahì vicò tnii-nda nècuàchìmà, vâchi nú ducán, dandu vihini nacuidà nêhivì.

Nansa ni sòdò iin nècuàchi ñahà ndutè tnàmì itnu dìni Jesús

⁶ Iá-yà vehe iin nècuàchi ñuu Betania nani Simón. Nècuàchìmà nduú iin nêhivì nì sandoho cuèhè lepra antes. ⁷ Te yucán nì sàà stná iin nècuàchi ñahà, nihí-né iin quidi iá dùcùn-xí. Yùu nì cuyucàn, te ñuhú ndutè tnàmì ndiaá sàstnùhù. Te divi ndutè mà nì sòdò-né itnu dìni Jesús na iá-yà xixí-yá. ⁸ Doco na ní xini nècuàchi dacuahá-yá, nì cuduchi ini-né, cachí-né (iin-ne xì inga-né):

—¿Índù chuun nì sate uun-ne ndutè jaàn? ⁹ Chicá vâha dicò-néte ni cuí, dandu tùi cuàhà dihùn dasàn-ndà nùu nècuàchi ndahví.

¹⁰ Doco Jesús, ináhá-yâ nansa cachí-né, ñâyúcàndúá nì cachì-yà xì-né:

—¿Índù chuun cánahá-nsiâ xì nècuàchi jaàn? Vâchi iin ñà-vâha nduá quidá-né xí'. ¹¹ Vâchi nècuàchi ndahví, nicanicuahàn ndoó-né xì-nsiá; doco yùhù, còó, sacù-nì quìvi ié` xì-nsiá. ¹² Cunaha-nsiâ, ñà-nì sòdò nècuàchi yohó ndutè tnàmì dìni, divi sàhà-ñá cutatna cuerpu yùhù na ndúxan nduá. ¹³ Te ñà-ndáà nduá yohó cachítnùhì xì-nsiá: nsidanicuú ñuu ndé icúmí sàà razón ndiaha xí Dios inicutu ñuhiví, yucán icúmí sàà stná palabra sàhà ñà-vâha nì quida nècuàchi ñahà yohó, te ducán mà nunca sàà nêhivì ñuhiví nandòdó-né nècuàchìmà.

Nansa ni saquin Judas compromisu cahin-né Jesús nùu nècuàchi xídandacú

¹⁴ Nùu ùxìn ùi compañeru Jesús, iin-ne nani Judas Iscariote. Pues divi nècuàchìmà nì sàhàn nùu dùtù xícusahnú, ¹⁵ te nì cachí-né xì nècuàchìmà:

—¿Nadaa cuàha-nsia yùhù, te quide Jesús entregar nùu-nsiá?

Dandu nì sàha dùtù mà-né òcò ùxìn dihùn plata. ¹⁶ Ñâyúcàndúá, dècuèndè quìvi yucán nì quesaha Judas mà nandúcu-nê índù tiempu chicá mà úhì dayáha-ne Jesús nùu ndahà nècuàchìmà.

Nansa ni cutnahá Jesús xì compañeru-yà nì xixi-ya Cena ìi

¹⁷ Daaní, nì sàà tu quìvi primeru xi vicò xixí-né pan có-ndutáchí. Te nì tnàtuu nêhivì dacuahá-yá nùu-yá, cachí-né:

—¿Índù divi cuní-ní cùhùn-nsi quidayucun-nsi ñà-cuxi-nda comida vicò pascua?

¹⁸ Te nì cachi-yà xì-né:

—Cuahán-nsià ini ñuu ndè vehe iin tal nèhivì, te cachi-nsià xì-né ñà-càchí maestru sà-itúú meru quivì xí-yá, ñàyùcàndúá vehe mii-ní icúmí-yâ chivâha-ya vicò pascua, mii-yá xì nsidaa nècuàchì dacuahá-yá. Ducán cachi-nsià xì-né —nì cachi Jesús.

¹⁹ Ñàyùcàndúá, ducán nì quida nècuàchì dacuahá-yá nacua nì sàcùnaha-né nùù-yá, nì nsidayucun-nè comida pascua. ²⁰⁻²¹ Daaní, na ní cuaà, dandu (nì sàà stná) mii-yá yucán, te nì sàcòo-ya nùù mesa xì nsi-úxin ùì nècuàchì dacuahá-yá. Te na iá-yà xixi-yá, dandu nì cachi-yà (xì-né):

—Cunaha-nsiá, iá iin-nsia cuàhàn cahin xì’.

²² Dandu nsidaa nècuàchìmà, nì nàcùndoo-ne tnùnsí ini, te nì cachi iin iin-ne xì-yà:

—¿A víhíní yùhù, Señor mío?

²³ Te nì cachi-yà xì-né:

—Iin mii-nsiá nècuàchì iin-ni xixi-xi-nda nùù còhò yohó nduú ana icúmí cahin xì’. ²⁴ Vâchi ñà-ndáà ndúá, icúmí cuu ndisa ñà-ndúá nì cachitnùhu nùù tutu ì ñà-icúmí cui yùhù ana nduú Tnahá Nèhivì Ñuhivì. Doco tiàa cuàhàn cahin xì’, ¡ndahví-nè! Chicá vâha màsà túinuù-né ñuhivì nì cùí —nì cachi-yà.

²⁵ Dandu nì càhàn Judas, divi tiàa cuàhàn quida xi-yá entregar, te nì cachi-nè:

—Maestro, ¿a víhíní yùhù nduí?

Te nì cachi-yà xì-né:

—Ducán nduá nacua nì cachi-ní.

²⁶ Na meru xixí nsidaa-né, nì tnii-ya iin pan, te nì naquimani-yá Dios sàhà-ñá. Dandu nì dàcuàchí-yáñà, te nì dasàn-yá nùù nècuàchì dacuahá-yá yucán, te nì cachi-yà:

—Cuxi-nsiá, vâchi pan yohó, nahi iquicúñú yùhù nduá.

²⁷ Dandu nì tnii stná-yà pocillu, nì naquimani-yá Dios sàhà-ñá, te nì sàha-yanè, cachí-yà:

—Nsidaa-nsiá coho-nsia chichii ndutè yòhó. ²⁸ Vâchi nahi nùù míí nduú-te. Te cunaha-nsiá, sàhà nì’ icúmí nacoi iin ichì sàà cunchicùn nèhivì, vâchi nú sàni xitià nì, dandu sàhájàn icúmí ndutu cuàchi cuàhà-né. ²⁹ Te vichì, mà cóhó gué` ndutè si-uva yohó ndè cachi sàà coho saa-tùì-te xi-nsiá quivì cusahnú Yuamání` inicitu ñuhivì yohó.

Nansa nì cachi Jesús sà-ináhá-yâ icúmí Pedro nacuaà-néyá

³⁰ Daaní, na ní nsihi nì xito nsidaa-né iin alabanza, dandu nì quee-ne cuàhàn-nè xì-yá ndè yucù Olivo. ³¹ Te nì cachi-yà xì-né:

—Ñuú vichì, icúmí nsidaa-nsiá nacoo nihni-nsia yùhù; vâchi ducán cachí nùù tutu ì: “Cuàhìn dacúxióé pastor, dandu cuitià nihni riì”, cachá’.

³² Doco nú sàni natiacuì, dandu icúmí codònúi nùù-nsiá nùhù ndè ladu Galilea.

³³ Dandu nì cachi Pedro xì-yá:

—Mate ni sàà nsidaa nèhivì nacoo nihni-ne mii-ní, doco yùhù, còò, mà nunca.

³⁴ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cunaha-ní, divi ñuú vichì icúmí-ní nacuaà-ní yùhù. Tàñáha ga coto lehe sinduhá, te sàni nacuaà-ní yùhù ùni xichi.

35 Doco nì cachi-nè xì-yá:

—Còó, mate nì cahní-nèndó, doco mà nunca sàì nacuai' mii-ní —nì cachi-nè. Te divi ducaní nì cachi gà stná nsidaa nècuàchì dacuahá-yá.

Nansa nì sàà Jesús huerta nani Getsemaní, te nì xicàn tàhvì-yá nùu Yuamáni-yá

36 Dandu nì sàà-yà xì-né ndè iin xaan nani Getsemaní. Te nì cachi-yà xì-né:

—Yohó ndòo-nsia, vàchi yùhù cuahìn chicá nùu-xí càcàn tàhvì nùu Dios.

37 Dandu nì saca-ya Pedro xì ùì ñàní dèhe Zebedeo, cuàhàn-yà xì-né. Te nì nàcòo cuahà-yá tnùnsí ini; nì quesaha-yá yáha ga nacání cuahà ini-yà.

38 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Yáha ga ié' tnùnsí ini, na ian cunià cahní dáhuán yùhù. Ñàyùcàndúá, yohó nì ndóo-nsia, te cunchito tùha-nsia.

39 Dandu cuàhàn-yà chicá nùu-xí, nì sàcùnduhù ndéé-yá, te nì xicàn tàhvì-yá nùu Yuamáni-yá, cachí-yà:

—Yuamáni', xicàn tàhvì nùu-ní, áma dácúxió-ní (tnùndoho icúmí yàhi), vàchi nahi (ñà-úá ñuhú iin) taza nduá nùí. Doco màdì ñá-nduá cuní yùhù nì cùndúá; còó, ñà-nduá cuní mii-ní.

40 Dandu nì naxicocuñn-yà vaxi-ya ndé nì ndòo nècuàchì dacuahá-yá, te nì xini-yà sàquídì-nè. Ñàyùcàndúá, nì cachi-yà xì Pedro:

—¿Áma cúí cunchito stná-nsià xì yùhù siquiera iin hora-ni? 41 Cundoò tùha-nsia, te càcàn tàhvì-nsià nùu Dios sàhá màsà dándáhvì ñà-malu mii-nsià, vàchi mate iá voluntad xì-nsia, doco iyuhu gá valor icúmí cuerpu-nsià ñà-quidandee inì-nsia.

42 Daaní, tucu tu cuàhàn-yà càcàn tàhvì-yá nùu Dios, te nì cachi-yà:

—Yuamáni', nú icúmí yàhi tnùndoho fuerte, te mà cúí cuxioa, dandu ducanicoó nacua cuní mii-ní.

43 Dandu vaxi tu-ya (ndé ndóo nècuàchìmà), te nì xini-yà tucu tu quídì-nè, vàchi sàdí vahná-nè. 44 Dandu nì nacoò-yanè inga tu, te cuàhàn-yà ñà-úni, te davani nì xicàn tàhvì-yá (nani antes). 45 Dandu nì naxicocuñn-yà, te nì cachi-yà xì-né:

—Cùdù cuéyàà-nsià, te quetatu-nsià vichi, vàchi sà-íá. Sàni sàà meru hora xì yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, divi hora icúmí yàhi ndahà nèhivì cuáchi. 46 Ndacuíta-nsia, cùhùn-ndà, vàchi sà-ítuú quesaa ana cuàhàn cahin xì'.

Nansa nì tnii-tè Jesús, te nì suhni-teyá

47 Daaní, cáhàn ìi-yá xì nècuàchìmà, te nì quesaa Judas, divi tiàa nìsa cutnaha-xì ùxìn iin ga nècuàchì dacuahá-yá, te ndacá stná-nè cuahà gá tiàa xínihi xì espada xì garroti. Cuenta xì dùtù xícusahnú vaxi-tè, xì cuenta xì stná nècuàchì xídandacú nùu ñuu mà. 48 Te sàni ndatnuhu Judas xì nsidaa ana ndacá-némà ñà-coo iin seña ana tnii-tè, divi ana chitú-nè cunduu meru ana tnii cùhùn presu. 49 Ñàyùcàndúá, nì tnàtuu Judas ndé iín Jesús, te vichi vichi nì casàhú-nè xì-yá, cachí-nè:

—¡Cuñaàvaha-ní, maestro!

Te nì chitú-nè nùu-yá. 50 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Amigo, ¿índù chuun nihi-ní vaxi yohó?

Dandu nì tnàtuu tè-dava ga mà nì tnii-tèyá nì ndòo-ya ndahà-té.

⁵¹ Dandu iin nêhivì xí-yá, nì tavà-né espada xi-ne nì cani-ne iin tiàa quidáchúun nùù dùtù cusáhnû, nì sahnde-nè iin tùtnù-té. ⁵² Doco nì cachi-yà xì-né:

—Nachinacaà-ní espada xi-ní dòá, vâchi nsidaa ana caní xì espada, divi espada icúmí-nê cui stná-nè. ⁵³ ¿A có-cundáa ini-ní ñà-vàtùni càcàn tàhvì nùù Yuamáni', te vichi duha techuún-yá cuáhà mìl ángel chindee xí? ⁵⁴ Doco nú ni cáquìn ducán, dandu mà cúí cuu ndisa ñà-nduá nì cachitnùhu tutu ì ñà-dúcán icúmí cuu.

⁵⁵ Daaní, nì cachi stná-yà xì nsidaa nêhivì cuáhà mà:

—A ducán nduú modo tnii-nsiá yùhù, vâxi-nsia nihí-nsiá espada xì garroti na ian təcuihnà nduí, mate nsiquívì nisa ie xi-nsiá veheñùhu cahnú dacuahí nêhivì, te cóni tnii-nsiá yùhù. ⁵⁶ Doco cunaha-nsiá, dohó quidá-nsiá vichi sàhà ñà-nì cuú ndisa ñà-nduá nì tiaa nêhivì xí Dios sàhana —nì cachi-yà.

Dandu nì nacoò nihni nsidaa nècuàchì dacuahá-yá mii-yá, nì xin-udèhé-nè.

Ñà-nduá nì cachi Jesús na ní sàà-yà nùù Junta Cahnú

⁵⁷ Nêhivì nì tnii xi-yá, ndacá-néyà cuáhàn nùù dùtù cusáhnû nani Caifás. Te divi vehe nècuàchì mà sàni nataca stná nècuàchì ley xi veheñùhu, xì stná nècuàchì sahnú xidandacú nùù ñuu mà. ⁵⁸ Te Pedro, nchícùn xicà-níne mii-yá cuáhàn-nè. Te nì yàha stná-nè patiu iá vehe dùtù cusáhnúmá, te nì sàcò stná-nè xì policia ndoó yucán, ndiatú-né cundaa ini-nè ìndù fin cucumi-yá.

⁵⁹ Daaní, dùtù xícusahnú, xì nsidaa tè-xidandacú, xì nsidaa stná nècuàchì Junta Cahnú, nì nducu-né ana daquéè cuàchi dìquì-yá sàhà-ñà cui-yà, mate té-tnùhù nduú-te. ⁶⁰ Doco còò iin nì túi (cunduu testigu nacua cuní-nè), mate cuáhà nêhivì nì càhàn tnùhù dìquì-yá. Doco por fin nì quixi ùi-te, ⁶¹ te nì cachì-te:

—Nì cachi Jesús yohó ñà-vàtùni dacaá-né veheñùhu xi Dios, dandu tùxi ùni quivì naquidavàha saa-néa.

⁶² Dandu nì ndacuiin dùtù cusáhnû, te nì cachi-nè xì-yá:

—¿Áma nàxícónihí-ní ni-ñàha? ¿Nansa iá ñà-càchì guá nècuàchì yohó sàhà-ní?

⁶³ Doco Jesús, dadí úun nì ndòo-ya. Dandu nì cachi dùtù mà:

—Fuerza icúmí-ní chinaha-ní Dios iá nicanicuahàn, te cachì-ní xì-nsí a díví Dêhemaní-yá nani Cristu nduu-ní, ò á coó.

⁶⁴ Dandu nì cachi Jesús xì nècuàchì mà:

—Nacua nì cachì-ní, ducán nduá. Te yùhù cachí stnáì xì-nsiá, icúmí-nsiá cuni-nsiá yùhù ana nduú Tnaha Nêhivì Ñuhivì na nui quixi mahì vico nahnú ansivi, te coi ladu cuahá mii-yá ana cahnú poder xì.

⁶⁵ Dandu dùtù cusáhnú-má, (nì xidà ini-nè), ñàyùcandúá nì ndata canúú-nè iyuhu sicoto ndixí-né, te nì cachi-nè xì nêhivì cuáhà mà:

—¡Cumí nècuàchì yohó ndudava-ne xì Dios! ¡Cò-xiñùhù gá-ndà ni-iin testigu quixi! Vâchi vichi sàni inini-nsia ñà-quini guá nì càhàn-nè. ⁶⁶ ¿Nansa quida-nda xi-né, cachí mii-nsiá?

Dandu nì cacachi nècuàchì Junta Cahnú-ma:

—Ícúmí nècuàchì jaàn cui-nè, vâchi iá cuàchì-ne.

⁶⁷ Dandu nì caquesaha nècuàchì mà nì sivi díi-nè nùù-yá, te nì cani-neyà sicatú, te dava ga-nè, cahmá uun nì cani-ne nùù-yá, ⁶⁸ cachí-nè xì-yá:

—¡Cachi cuàá-nî ana nî canî xi-ní, vâchi ádi Cristu (nî quixi ansivi) nduu-ní!

Nansa nî quida Pedro nî nacuaà-né Jesús

⁶⁹ Te Pedro, patiu tûvêhè íá-nè. Te yucán nî tnàtuu iin ñahà chîi, cachí-ñã xi-né:

—Amádi mii-ní nîsa cutnahá stná-ní xî Jesús de Galilea.

⁷⁰ Doco nî nacuaà-né mii-yá, iníní nsidaa nèhivî yucán, te nî cachi-nè xî ñahà chîi mà:

—Có-ínáhi ñã-ndúá cachí-nî.

⁷¹ Dandu cuàhàn-nè quee-ne yehè, doco nî xini inga ñahà chîi-né, te nî cachà xi nèhivî dava ga itá yucán:

—Nècuàchî jaàn nîsa cutnahá stná xî Jesús de Nazaret.

⁷² Dandu tucutu nî nacuaà-néyà, nî chinaha-né Dios ñã-tàcùnî-nè Jesús, cachí-nè.

⁷³ Daaní, inga ratu gà nî tnàtuu stná iin ùi nèhivî itá yatni yucán, te nî cachi-nè xî Pedro:

—Ndîsa, iin compañeru Jesús nduu-ní, vâchi sàhà modo cáhàn-ní, ducán cundáa ini-nsî.

⁷⁴ Dandu nî cachi Pedro xi-né:

—Yùhù chináhi Dios, có-ínáhi nècuàchìmà. Te nú tètñhù ndúí, ni daquixí-yá castigu dìquí.

Dandu momentu mà nî xito lehe. ⁷⁵ Te ñã-yúcán nî nsinuu ini-nè nansa nî cachi-yà xi-né daa ñã-tañáha ga coto lehe, te sàni nacuaà-néyà ùni xichi. Ñâyùcàndúá, nî quee-ne iladu patiu, íá-nè sacú cuáhà-né.

27

Nansa nî dàyáha-ne Jesús ndahà gobernador Pilatu

¹ Daaní, na ní tûinuù, dandu nî cáhàn dùtù xícusahnú xî tè-dàndàcú nùu ñuu mà, nî candatnuhu tnahá-né nansa quida-ne, te cui Jesús. ² Dandu nî nachicuhni-nè ndahà-yá, te cuàhàn-nè xî-yá nùu gobernador Poncio Pilato, te yucán nî ndòo-ya ndahà témà.

Nansa nî xihî Judas

³ Daaní, Judas, divi ana nî cahin xî-yá, nî cundaà ini-nè ñã-ndîsa ícúmî Jesús cui-yà. Ñâyùcàndúá, nî naxicocuîin ini-nè, nî sàhàn-nè nî naxiconihí-né ócò ùxin dihùn plata nùu dùtù xícusahnú, xî nùu stná nècuàchî sahnú xídandacú, cachí-nè xî nècuàchìmà:

⁴ —Cuàchi nduá nî quide, vâchi còò falta xi nècuàchî nî dàyáhi ndahà-nsiá.

Doco nî naxiconihí nècuàchìmà, cachí-nè:

—Có-dàndòhájàn nsiùhù; chuun xi mii-ní nduá.

⁵ Ñâyùcàndúá, nî ducùn Judas nsidaa dihùn mà pisu veheñùhu, te nî quee-ne nî dàcuáhnâ-nè mii-né xî yohò.

⁶ Daaní, después nî dàtácá dùtù mà dihùn mà, te nî cachi-nè:

—Có-sàha ley xi-nda permisú daquéé-nda dihùn yohó alcancía xi Dios, vâchi sàhà ñã-yòhó nî xihî iin nèhivî.

⁷ Ñâyùcàndúá, nî ndatnuhu tnahá-né (nansa quida-ne xî) dihùn mà, te nî xiin-ne iin ñuhù nani Itu Alfareru ñã-cundua panteón ndé cundùxin nècuàchî inga ñuu. ⁸ Ñâyùcàndúá disáhà-xí nî sàcùnani ñuhù mà Ñuhù Nîi, te dècuèndè vichi ducán cachí-nè xán. ⁹ Pues divi ducán nî cuu nsidaámà sàhà ñã-nî cúú ndîsa ñã-ndúá nî cachitnùhu iin nècuàchî sàhana nani Jeremias, vâchi dohó nî tiaa-ne: “Cutu ócò ùxin dihùn plata ndiáá-yà, nî

cachi nècuàchì raza Israel. Dandu después nì natnii-ne dihùn mà ¹⁰ nì xiin-ne Itu Alfareru, nacua nì cachi Stoho-ndà Señor xì”.

Nansa nì cachi Jesús na iín-yá nùu gobernador Pilatu

¹¹ Pues (hora yucán sàni sàà-yà) nùu gobernador, te iín-yá nùu-té. Dandu nì ndàcàtnùhù-té nùu-yá, cachí-te:

—¿A ndísá rey xi nècuàchì raza Judea nduu-ní, á cóó?

Dandu nì cachi-yà:

—Nacua cachí-ní, divi ducán nduá.

¹² Dandu dùtù xícusahnú, xì nècuàchì xídandacú, nì càhàn tnùhù-né sàhà-yá, doco còò ni-iñàha nì cachí-yà. ¹³ Dandu nì cachi Pilatu xì-yá:

—¿A có-tiàcú-ní ñà-cuàhà guá càhàn tnùhù-né diquì-ní?

¹⁴ Doco mii-yá, còò ni-iñàha nì nàxícónihí-yá. Ñàyùcànduá, nì ndulocó gobernador mà.

Nansa nì cachi stná Pilatu ñà-ìcúmí Jesús cui-yà

¹⁵ Cunaha-nsiá, cada nacává vicò pascua mà, tùha Pilatu dañà-té iin tè-ndiadí, ndéni-te nì cui ndiadí nì cécàn nèhivì. ¹⁶ Te quìvì yucán ndiadí iin tiàa iá cuàhà fama-xi nani Barrabás. ¹⁷ Ñàyùcànduá, na sàni nataca nèhivì cuàhà mà nùu Pilatu, dandu nì xicàn tnùhù-té nùu-né, cachí-te:

—¿Ana cuní-nsià dàñà? ¿A divi Barrabás, te ò Jesús, ana cachí nduú Cristu?

¹⁸ Ducán nì cachi-te xi-né, vàchi sà-ínahá-té ñà-cuìsì sàhà envidia xi dùtù sàni yàha Jesús ndahà-té.

¹⁹ Daaní, iá iì-té nùu silla ndé nsidándàa-te chuun, te nì quesaa iin razón xi ñahàdihí-te, cachí-nè: “Màsà quídá-ní ni-iñàha xi Jesús, vàchi nècuàchì vaha nduú-né. Cunaha-ní, cuàhà gá nì sàni ñuu ndùvèhè nì quida nècuàchimà, te nì nacani cuaá inì”, cachí razón mà.

²⁰ Doco dùtù mà xì nècuàchì xídandacú, nì chiyuhù-né nèhivì cuàhà mà ñà-nì cécàn-nè dàñà Barrabás, te cui Jesús. ²¹ Ñàyùcànduá, nì càhàn gobernador xì nsidaa nèhivì mà, cachí-te:

—Nùu ùì nècuàchì yohó, ¿índù nècuàchì cuní-nsià dàñà?

Dandu nì cachi nèhivì mà:

—¡Divi Barrabás!

²² Dandu nì cachi-te xi-né:

—Pues, nú ducán, dandu ¿nansa quide xì Jesús, divi ana cachí nduú Cristu?

Te nì naxiconihí nsidaa-né, cachí-nè:

—¡Ni cuí-nè nchica cruz!

²³ Dandu cachí gobernador mà:

—¿Índù chuun cui-nè ñà-còò falta xi-ne iá?

Doco chicá ndee ní càna nèhivì cuàhà mà, cachí-nè:

—¡Ni cuí-nè nchica cruz!

²⁴ Dandu nì xini Pilatu còò ni-iñàha níhìndèè-té, cuìsì quesáhá nacuídà fuerte nèhivì mà. Ñàyùcànduá, nì xicàn-te tècuìí, te nì ndaha-tè, indéhe nsidaa nèhivì mà, te nì cachi-te xi-né:

—Yùhù, mà cúnsídá cuàchi nú ni cuí nècuàchì yohó, vàchi còò ni-iñàha inihíca-né. Chuun xi mii-nsià nduá.

²⁵ Dandu nì cachi nsidaa nèhivì mà:

—Nsiùhù xì dèhe-nsi nì cúnsídá cuàchi-nsi sàhà nècuàchì jaàn.

26 Dandu nì dàña Pilatu Barrabás mà nùu nèhivì mà, doco Jesús, còó; nì dàndàcú-te ñà-nì ñãhni cuií-yà, te después cùhùn-yà màcùtuu-ya nchìca cruz cui-yà.

Nansa nì sàcùndiaa soldadu Jesús

27 Dandu soldadu xi gobernador mà, nì saca-tèyá cuàhàn-te xi-yá vehechuún. Te nì cana-tè nsidaa compañeru-te ñà-tnàtuu-tè ndé iá-yà. 28 Dandu nì tavà-té sìcoto xi-ya, te nì chindixi-tèyá iin capa cuahá. 29 Te nì cava stná-te iin corona iñù nì chicaa-te dìni-yá, te nì dàcùnínadáha stná-teyá iin nù-iin ndahà cuahá-yà. Dandu nì sàcùita sisi-té nùu-yá, sàcùndiaa-teyá, cachí-te:

—¡Viva! Vãchi ¡rey xi tè-raza Judea nduu-ní (vichi)!

30 Te nì casivi dñi-teyá. Dandu nì ditá-te nù-iin ma ndahà-yá nì cani fuerte-te dìni-yá. 31 Te na ní nsihi nì sàcùndiaa-teyá ducán, dandu nì tavà-té capa mà, te nì nachindixi-tèyá sìcoto xi mii-yá. Dandu nì saca-tèyá cuàhàn-te chituu-tèyá nchìca cruz.

Nansa nì chituu-tè Jesús nchìca cruz

32 Na ní caquee-tè xi-yá nì ndacùhun tnahá-te xi iin tiàa ñuu Cirene nani Simón. Te divi nècuàchì mà nì catnii-tè nì dàcuidá-tené cruz xi-ya cuàhàn.

33 Dandu nì casaà-te xi-yá iin xaan nani Gólgota. Quivì jaàn cachí dàhàn yucán, Nùu Iquì Dìni. 34 Dandu nì cuni-te dacocho-teyá vinu ia dáca tnahá xi ñà-ùà, doco na ní tuiyàa-yàña, cóni cùnì gá-yà coho-yaña.

35 Daaní, nì chituu-tèyá nchìca cruz. Te sìcoto xi-ya, nì dasàn-téâ según nansa nì nìhì iin iin-tè na ní idàdiquí-te sàhà-ñá. Pues ducán nì quida-tè sàhà ñà-nì cùu ndisa palabra nì cachitnùhu nèhivì xí Dios sàhana na ní cachi-nè: “Nì dasàn-té sìcoto xi entre mii-té, te nì idàdiquí-te sàhà-ñá”.

36 Daaní, nì sàcùndoo soldadu mà ñà-cundiaa-teyá. 37 Te dñi-xí dìni cruz xi-ya nì sàcùtuu iin ñà-càchitnùhu índù-ñá disàhà-xí dandohó-teyá. Te dohó cachá: “Ana yohó nduú Jesús, rey xi tè-raza Judea”.

38 Cunaha-nsiá, yucán nì sàcùitandiaa stná ùi tècùlhnà nchìca cruz, iin-tè ladu cuahá-yà, te ingà-te ladu itní-yà. 39 Te nèhivì yáha yucán, nì canàhá stná-nè xi-yá, dacuico dñi-né, cahíchi ini-nèyà, cachí-nè xi-yá:

40 —¡Ndahví-ní! vãchi cuàhàn-ní dacaá-ní veheñùhu cahnú, te tixi ùni quivì nsidavàha saa-niá, cachí-ní. Nú ducán fuerte guá-ní, dandu dacácu-ní mii-ní, nú ndisa Dèhemanì Dios nduu-ní, te danuu-ní mii-ní nùu cruz jaàn cundehè-nsí —nì cachi-nè.

41 Te divi-ni ducán nì sàcùndiaa stná dùtù xícusahnú, te cutnáhâ stná nècuàchì ley xi veheñùhu, xi stná nècuàchì xídandacú; nsidaa-né nì sàcùndiaa stná-nè, cachí-nè iin-ne xi inga-nè (sàhà-yá):

42 —Nècuàchì jaàn, nìsa dacácu-ne nècuàchì dava ga, doco mà cùu dacácu-ne mii-né. Nú ndisa rey xi nècuàchì raza-ndá Israel nduú-né, dandu nì danuú-né mii-né nùu cruz jaàn cundehè-ndà, dandu cunindisa-ndané. 43 Dios cundéé ñí-nè, (cachí-nè): pues nú ducán nduá, dandu ni dacácu-yanè vichi, nú cuní-yà, te nú ndisa Dèhemanì-yá nduú-né nacua cachí-nè —nì cachi tè-xícusahnù-ma. 44 Te dècùèndè stná tècùlhnà itàndiaa stná nchìca cruz yucán, nì canàhá stná-te xi-yá.

Nansa nì xihì Jesús nì dànáa-yá sàhà cuàchi-nda

45 Daaní, dècùèndè càxíhúu xi ndé càhùni nì nàcùin tnùu inicutu ñuu yucán. 46 Te nahi càhùni nì ndàhì ndee-yá, cachí-yá:

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —te dohó cuní cachàmà: ¡Dios mío, Dios mío!
¿A ñá-sàni ndòo nihni nduá yohó?

⁴⁷ Te dava nècuàchì itá yucán, nì tiacu-nè ndàhi-yà ducán, ñàyùcàndùá nì cachi-nè:

—Elías caná-né.

⁴⁸ Ñàyùcàndùá, nì dàyáà iin-tè nì quihin-tè iin ñà-ñàhmá uun nani esponja, te nì chindaxin-tèá xì vinu nì xiò, nì chihi-tèá dìni iin vara yutnú, te nì sàha-tèyá nì sihvi-yá. ⁴⁹ Dandu nì cachi ingà-te:

—Nacoo-nínè, cundiatu-nda, áma quíxí Elías dacácu xi-né.

⁵⁰ Dandu inga xichi nì ndàhì ndee-yá, te nì xihì-yà. ⁵¹ Daaní, yucán ini veheñùhu cahnú nì quedava ì cortina cahnú sadí nihni cuarto xan; iin-nì nì ndàtà-ñá ndè dìni-xí xì ndé` tixi-xi. Te nì tnàa stná ñuhiví, te nì ndàtà cavà nahnú. ⁵²⁻⁵³ Dècuèndè nì nuna stná cuàhà lugar ndé índuxin nsii. Ñàyùcàndùá na sàni natiacu-yà después, dandu nì natiacu stná cuàhà nècuàchì sànahà nduú nèhiví xí-yá, nì caquee-ne ndé índuxin-ne nì caquihvi-ne ini ñuu ì (Jerusalén), te nì ndecoyo-ne nùu cuàhà nèhiví ndoó yucán.

⁵⁴ (Cunaha-nsia, frente ndé iín cruz xì Jesús,) yucán iín stná iin capitán xì compañeru-te, xíndiaà-teyá. Te na ní caxinì-te nansa nì cuu ñà-nì tnàa guá, dandu nì yuhí gá-te, cachí-te:

—Ñà-ndàà nduá, Dèhemani Dios nì sanduu nècuàchì jaàn.

⁵⁵ Daaní, yucán itá xica stná cuàhà nècuàchì ñahà, indéhe-ne: nècuàchì ladu Galilea nduú-né, te cutnàhâ-né xì-yá nì quixi ndè ñuu mà ñà-chindee stná-nèyà. ⁵⁶ Iin-ne nduú María Magdalena, te inga-nè nduú María dihi Jacobo xì José, te inga-nè nduú ñahàdihí Zebedeo.

Nansa nì chinacaa José iquicúñú Jesús inì cueva

⁵⁷ Daaní, na ní cuaà quivì yucán, dandu nì sàa stná iin nècuàchì ñuu tii Arimatea nani José. Iin nècuàchì cuicà nduú-né, te nchícùn stná-nè ichì-yá. ⁵⁸ Te divi-ne nì sàhàn nùu Pilatu, nì xicàn-nè cuerpu-yà. Dandu nì cachi Pilatu xì soldadu ñà-nì cuàha-tè nècuàchìmà iquicúñú-yà. ⁵⁹ Ñàyùcàndùá, nì sàhàn José nì naquihin-neyà, te nì chidúcùn-nèyà iin dahmà iá ndoo. ⁶⁰ Te sàhà ñà-làcà nì sate nèhiví xí-né iin cueva nùu cavà, ñàyùcàndùá, divi yucán nì chinacaa-nèyà. Dandu nì dàtùu nihni-ne iin cavà cahnú nì sàcundiadi yuhù cueva mà, te cuàhàn-nè. ⁶¹ Doco yucán nì ndòo María Magdalena xì inga María mà, xíndoo-ne frente lugar ndé nì ndùxin-ya.

Nansa nì dàndàcú Pilatu ñà-cuita soldadu cundiaa xì sepultura xì Jesús

⁶² Daaní, nì yàha quivì mà, divi quivì nduú vigilia xì quivì descansu. Dandu meru quivì (descansu) mà nì sàhàn itnii dùtù xì iin ùi stná nècuàchì fariseu, nì tnàtuu-ne nùu Pilatu, ⁶³ nì cachi-nè xì-té:

—Señor gobernador, nsiùhù nsinúu ini-nsi nansa nì cachi (Jesús) na xicánúu ì-né dandahví-nè nèhiví, nì cachi-nè ñà-tixi ùni quivì icúmí-né natiacu-nè. ⁶⁴ Ñàyùcàndùá, cuní-nsi dandacu-ní ñà-cundiaa vaha soldadu sepultura dècuèndè nì xínu quivì ùni, vàchi nú coó, vihini nataca nèhiví xí nècuàchìmà ñuu, te tavà-nàné, dandu después cachi-nè xì nèhiví ñà-sàni natiacu nècuàchìmà nduá. Te nú ducán, dandu cundua iin tnùhu chicá cahnú nùu palabra nisa cachi nècuàchìmà antes.

⁶⁵ Dandu nì cachi Pilatu xì-né:

—Vâtùni iá cùhùn iin ùì soldadu, nacua xícàn-nsià. Te cuahán stná mii-nsiá nùù sepultura, te chicadi vâha-nsiaña nacua cui quida-nsia.

⁶⁶ Ñâyùcândüá, nì caquihin nècuàchìmà ichì cuàhàn-nè ndè sepultura, te chicá fuerte nì chicadi-nè lugar mà. Te nì candòo stná itnii soldadu xíndiaa.

28

Nansa nì natiacu Jesús

¹ Daaní, nì yàha quìvì descansu mà. Te na sácuàhàn tùinuù quìvì primeru semana, dandu cuàhàn María Magdalena cundehè-nè sepultura, te cutnáhâ stná-nè xì inga María mà. ² Datúha nì quesaha tnáa fuerte, vâchi ndè ansivi nì nuu iin ángel xi Stoho-ndà Señor, nì dácúxió-né cavà cahnú ndiadí yuhù cueva mà, te nì sàcòo-ne dìquiá. ³ Tnúù nihni-ne na ian tása; te cuxín yaa sìcoto xi-ne nahi yùhà. ⁴ Te soldadu ndoó ndiaá yucán, nì cayuhí cuaá-te, te nì quesaha-té quidí fuerte-te, ndè nì xìhì nihni-tè. ⁵ Doco nì cachi ángel mà xì nècuàchì ñahà mà:

—Màsà yúhî-nsià. Ináhî nandúcú-nsià Jesús, divi ana nì xìhì nchìca cruz. ⁶ Doco cunaha-nsiá, còò cá-yà yohó; sàni natiacu-yà nacua nì cachitnùhu-ya antes. Naha-nsià cundehè-nsiá lugar ndé nì sanduhù-yá. ⁷ Te cuahán-nsià vichì duha ndé ndoó nècuàchì dacuahá-yá, te cachitnùhu-nsia xì-né ñà-sàni natiacu-yà, te icúmí-yá codònuù-yá nùù-nsiá nùhù-yà ndè ladu Galilea. Yucán icúmí-nsiá cuni-nsiàyà. Pues vichì sàni cachitnùhì xì-nsiá —nì cachi ángel.

⁸ Dandu yàchì nì caquee nsihì nècuàchì ñahà mà cueva mà, te nì dàyáa-nè cuàhàn-nè cachitnùhu-ne xì nècuàchì dacuahá-yá: chii yúhî-nè, te chii cudfì stná ini-nè. ⁹ Doco ichì ndé cuàhàn-nè yucán nì ndacùhun stnahá-né xì-yá, te nì casàhù-yà xì-né. Ñâyùcândüá nì tutuyuhu-né ñuhù nùù sàhà-yá, te nì tnii-ne sàhà-yá nì cahvi-néyà. ¹⁰ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Màsà yúhî-nsià. Cuahán-nsià ndé ndoó nèhivì xínduu nahi ñani, te cachi-nsiá xì-né ñà-nì núhù-nè ndè ladu Galilea, vâchi yucán icúmí-nè cuni-nè yùhù.

Nansa nì dândacú dùtù nùù soldadu nì sandiaa sepultura

¹¹ Daaní, na sámànùhù nècuàchì ñahà mà, dandu nì caquee stná dava soldadu nì sandiaa yucán, mànuhù stná-te ñuu Jerusalén. Te nì nacani-tè xì dùtù xícusahnú nansa nì cuu. ¹² Ñâyùcândüá, nì nataca dùtù mà xì nècuàchì xídandacú nùù ñuu mà, te nì ndatnùhu tnahá-né nansa quida-ne. Dandu nì sàha-ne soldadu mà vihi dihùn, ¹³ te nì cachi-nè xì-té:

—Dohó cachi-nsiá xì nèhivì: na hora quidí naà-nsiá ñuu, dandu nì casaà nècuàchì dacuahá Jesús, nì xidacuihna-né cuerpu nsii ma, cachi-nsiá. ¹⁴ Te nú nì cunítùhu gobernador sàhà chuun yohó, dandu càhàn-nsi sàhà-nsiá nùù-té, te còò ni-íñàha cuu xi-nsiá —nì cachi-nè.

¹⁵ Ñâyùcândüá, nì catnii soldadu mà dihùn mà, te nì cachi-te xi nèhivì nacua nì sàcùnaha-té. Te divi sàhà ñà-jaàn nduá ducán xicá cuentu mà nùù nèhivì raza Judea dècuèndè quìvì vichì.

Ñà-ndüá nì dândacú Jesús nùù nèhivì xì-yá ñà-quida-ne na sámànùhù-yá

¹⁶ Daaní, nì quihin nsì-úxìn iin nècuàchì dacuahá-yá ichì cuàhàn-nè ndè iin xaan nì cachi-yà xì-né, divi nduú iin yucù iá ladu Galilea. ¹⁷ Te na ní xini-nè mii-yá nì tutuyuhu-né ñuhù nùù sàhà-yá, te nì cahvi-néyà. Doco

dava-ne, ndoó-né xì duda. ¹⁸ Dandu chicá nì cuyatni-ya, te nì cachi-yà xì-né:

—Yùhù nì nìhìtáhvi' dandacuí sàhà nsidanicuú iñàha iá ñuhiví xì an-sivi. ¹⁹ Ñàyucàndüá, cuahán-nsià inicutu ñuhiví, te dacuahá-nsiá nèhivì nansa iá ichì váha, te quida ì stná-nsiànè, ndacùcahan-nsiá Yuamánì', xì stná yùhù ana nduú Dèhemani-yá, xì stná Espíritu ìì xí-yá. ²⁰ Te chinaha stná-nsiànè nansa quida-ne chivàha-ne nsidanicuú ñà-ndüá sàni dandacuí nùù-nsiá. Te cunaha-nsiá, nicanicuahàn icúmí cutnahí xì-nsiá ndè cachi nsihi ñuhiví.

Yohó nì nsihi historia.

Ñà-nduá Nì Tiaa San Marcos sàhà Jesucristu

¹ Ñà-yòhó nduá quesáhá nacání razón ndiaha xí Dios sàhà Dèhemanì-yá Jesucristu.

² Sàhana nisa cahan Isaiás cuenta xi Dios. Te nì tiaa stná-nè (palabra yohó nì cachi-yà):

Cunaha-ní, cuàhìn techuín iin tiàa, te dihna-ne yàha-ne cahan-nè xì nèhivì ñà-nduú razón xi, te ducán (nsida vii-né anima-nè), na ian nduvii iin ichì, dandu después yàha stná mii-ní (Cristu).

³ Tiacú cahan fuerte ana cahan sàhù yucù, te (cachì-nè xì nèhivì ñà-nsida vii-né anima-nè) na ian nduvii ichì ndé yàha Stoho-ndà Señor, nandua ichì ndáa ndé quixi-ya.

(Ducán cachì tutu mà.)

⁴ Ñàyucànduá, nì quixi nècuàchimà. Juan Bautista nani-né, te yucù nì cahan-nè sàhù xì nèhivì, nì cachitnùhu-ne nansa xiñuhu quida-ne ñà-naxicocuín ini-nè sàhà-ñá cuicahnú ini Dios sàhà cuàchi-ne, dandu cuhii-né. ⁵ Ñàyucànduá cuàhà nèhivì ñuu Jerusalén xì nsidaa gá stná nèhivì ladu Judea, nì casaà-nè nùu Juan mà, nì dàtúi-ne cuàchi-ne nùu Dios, te nì cuhii stná-nè nùu yùte Jordán nì quida nècuàchimà.

⁶ Dòò idi sì-camellu nì sandixi nècuàchimà. Te iin quisi nduú siuhma tixi-ne. Te sìca xi ndudi ñuñu yucù nduá nisa itiacu-nè. ⁷ Te nì cahan-nè xì nèhivì, cachì-nè:

—Nú sàni yàha yuhù, dandu vaxi mii-yá ana chicá icúmí poder cahnú nùu. Ni có-nàtùu (cundui ni mozo xi-ya) ndaxin correa ndisàn-yá. ⁸ Yùhù, tècuí quidá ì' mii-nsiá. Doco mii-yá, còò; tixi Espiritu Ì xí Dios icúmí-yá quida ì-yánsià.

Nansa nì cuhii Jesús

⁹ Quivì yucán nì quee-ya ñuu Nazaret iá Galilea, te nì quida ì Juan-yà nùu yùte Jordán. ¹⁰ Te na ní quee-ya nùu tècuí mà, dandu nì xini-yà nì nuna ansivi, te nì nuu Espiritu Ì xí Dios dìqui-yá na iin loma. ¹¹ Te nì tiacu cahan iin ana cahan ansivi, cachì-yà:

—Mii-ní, Dèhemanì' nduu-ní, te cudù cuàhà inì sàhà-ní.

Nansa nì cuni ñà-malu dacà-sí Jesús

¹² Daaní, nì nsihì nì cuhii-yá, dandu vichi vichi nihí Espiritu Ì xí Dios-yà nì sàhàn ñà-coo-ya yucù dâná. ¹³ Te yucán nisa ìa-ya ùi dico quivì ndé ndoó quisi yucù. Te nì sàa Satanás, nì cuni-si dacà-siyá, (doco mànicuì). Daaní, después nì casaà stná ángel xi Dios nì chindee-néyà.

Nansa nì quesaha Jesús quidá-yá chuun ì ladu Galilea

¹⁴ Daaní, na ní sàcundiadi Juan Bautista vehecàa, dandu mànuhù Jesús ladu Galilea. Te nì quesaha-yá cahan-yà xì nèhivì inicutu ñà-nduú razón ndiaha sàhà ñuhivì ì xí Dios. ¹⁵ Te dohó nì cachi-yà xì-né:

—Sàni sàa hora, sà-ítúu tiempu cusahnú Dios ñuhivì yohó. Ñàyucànduá naxicocuín inì-nsia sàhà cuàchi-nsia, te cunindisá-nsiá ñà-nduú razón ndiaha xí-yá.

Nansa nì cana Jesús cùmì nècuàchì tavá siaca

¹⁶ Xicá Jesús yuhù mar iá Galilea, te nì xini-yà Simón xì ñani-nè Andrés, dacaná-né ñunù xí-né mahì tècuí, vâchi nècuàchì tavá siaca xínduu-ne. ¹⁷ Te nì cachi-yà xí-né:

—Cunchicùn-nsià yùhù, vâchi mà cúndúú gá-nsià nècuàchì tavá xi siaca; yùhù icúmí dacuahí mii-nsiá ñà-cunduu-nsia nècuàchì tavá xi nèhivì (nùù ichì malu).

¹⁸ Dandu nècuàchìmà, vichi vichi nì nacoo-ne ñunù xí-né yucán, te nì tenchicùn-nè mii-yá cuàhàn.

¹⁹ Dandu nì sàà-yà chicá nùù-xí, te nì xini tu-ya ùi dèhe iin tiàa nani Zebedeo, Jacobo nani iin-ne, te Juan nani ñani-nè, ndoó-né nùù lancha xi-ne, nácàhmá-nè ñunù xí-né. ²⁰ Te nì cana stná-yà ndùì-nè. Ñâyùcàndúá nì nacoo-ne yua-né ini lancha mà xì tètátú, te nì catenchicùn stná-nèyà cuàhàn.

Nansa nì tavá Jesús iin ñà-malu inácaa ini iin tiàa

²¹ Dandu nì casaà-nè xì-yá iin ñuu nani Capernaum. Te na ní sàà quivì descansu, dandu cuàhàn-yà veheñùhu, te nì dàcuahá-yá nèhivì yucán. ²² Te nì ndulocó-nè sàhà ñà-ndúá dàcuahá-yánè, vâchi nì chinaha-yà nahi ana cusáhnù, màdiá nahi nècuàchì ley xi veheñùhu. ²³ Daaní, ini veheñùhu ma iá stná iin tiàa inácaa iin ñà-malu inì-xi. Te nì ndàhì-nè, cachí-nè:

²⁴ —Jesús de Nazaret, ¿ndiá cunduu-ní nsiùhù? ¿A váxi-ní dandáñuhú-ní nsiùhù? Yùhù ináhí mii-ní: ana ùi nì quixi nùù Dios ndùù-ní—cachá`.

²⁵ Doco Jesús, ndee ní dandácú-yá nùá, cachí-yà:

—¡Màsà càhàn, te quee cuahán! ¡Nacoo tiàa jaàn!

²⁶ Dandu ñà-malu mà, nì dàquidí fuerteà nècuàchìmà, te nì ndàhì ndeá, dandu nì quea cuàhàn. ²⁷ Ñâyùcàndúá, nsidaa nèhivì yucán, nì ndulocó sàstnùhù-né sàhà yucán, te nì ndacàtnùhù tnàhá-né nùù-né, cachí-nè:

—¿Ndiá nduá cuú jaàn? ¿Índù ley saa nduá? Vâchi na iin nècuàchì cusáhnù, ducán càhàn nècuàchì jaàn. Mà úhì dandácú-né nùù ñà-malu, te iníniá-nè.

²⁸ Dandu nì xìtià fama xi-ya inicutu ladu Galilea yucán.

Nansa nì dándúvaha Jesús dido Simón Pedro

²⁹ Daaní, na sání caquee nsidaa-né veheñùhu yucán, dandu cuàhàn-yà xì Jacobo xì ñani-nè Juan, nì yàha-ne vehe Simón xì Andrés. ³⁰ Te yucán indúhu dido Simón, nècuàchì ñahà, quidá yócò xí-né. Te vichi vichi nì cachitnùhu nèhivì vehe ma xi-yá sàhà nècuàchì cuhí mà. ³¹ Ñâyùcàndúá, nì tnàtuu-ya ndé indúhu-né, te nì tnii-ya ndahà-né, nì dandácòo-yanè. Dandu vichi duha nì cuxio cuèhè yócò mà-né, te nì quesaha-né nì xinucuachi-né nùù-yá xì compañeru-yà.

Nansa nì dándúvaha Jesús cuàhà gá nècuàchì cuhí

³² Daaní, nì quècahu orá, te nì cuñaà. Dandu nì casaca nèhivì nsidaa nècuàchì cuhí xi-ne, xì stná nècuàchì inácaa ñà-malu inì-xi nì quixi nùù-yá. ³³ Te nsidaa-né, nì nataca chitu-né yehè vehe ndé iá-yà. ³⁴ Te nì dándúvaha-ya nsidaa nècuàchì cuhí mà, nsidanuu cuèhè quidà-xi-né. Te nì tavá stná-yà cuàhà ñà-malu. Doco cóni sàha-ya càhàn gà-si, vâchi ináhà-sí ana nduú-yá.

Nansa nì càhàn Jesús sàhù inicutu ladu Galilea

³⁵ Daaní, itnúú gá dàtnàà nì ndacòo-ya, nì quee cuaán-yá cuàhàn-yà iin xaan ndé còò nèhivì, te yucán nì xicàn tàhvi-yá nùù Yuamáni-yá.
³⁶ Daaní, después, nì caquee stná Simón xì compañeru-nè cuàhàn-nè nanducu-néyà. ³⁷ Te na ní ndacùhun-neyà, nì cachi-nè xì-yá:

—Cunaha-ní, nsidaa nèhivì, nanducu-né mii-ní.

³⁸ Doco nì cachi-yà xì-né:

—Nì cùhùn-ndà ndè ñuu chicá nùù-xí, cachitnùhu stnáì xì nèhivì yucán ñà-ndùú ndudu ìì, vèchi divi chuun jaàn vaxì —nì cachi-yà.

³⁹ Ñàyùcàndùá, ducán nì xicanuu-ya inicutu ladu Galilea yucán, nì cachitnùhu-ya ndudu ìì xì-yá xì nèhivì nsidaa veheñùhu yucán, te nì tava stná-yà ñà-malu ñuhú ini nèhivì.

Nansa nì dándùvaha Jesús iin tiàa icúmí cuèhè lepra

⁴⁰ Dandu nì sàà stná iin tiàa icúmí cuèhè lepra, nì tnàtuu-ne nùù-yá, nì sàcuùin sisi-né nùù-yá xicàn tàhvi-né nùù-yá, cachí-nè:

—Nú cuní-ní, vètùni dándùvaha-ní yùhù.

⁴¹ Dandu nì cuhi ini Jesús nècuàchìmà, te nì chituu-ya ndahà-yá nùù-né, cachí-yà xì-né:

—Juùn. Vichi duha ni ndùvaha-ní, cachí xì-ní.

⁴² Dandu na momentu nì cachi-yà ducán nì quee cuèhè quidà-xì-né, te nì nduvàha-ne. ⁴³ Dandu na cuàhàn-yà techuún-yánè nùhù-né, dandu cuàhà gá nì chinaha-yánè, cachí-yà xì-né:

⁴⁴ —Cunaha-ní, màsà cáchì-ní ni-ìñàha xi nèhivì. Cuisi cuahán-ní nùù dùtù ñà-cundehè-né icà-ní (ñà-sàni nduvàha-ní), te nacuàha-ní promesa xì Dios, vèchi ducán cachí ley xi Moisés, dandu vètùni cundaà ini nèhivì ñà-sàni nduvàha-ní nduá —nì cachi-yà.

⁴⁵ Doco nècuàchìmà, nì quee-ne nì quesaha-né nacání-né xì cuàhà nèhivì, te sàhàmà nì xitià cuentu inicutu. Ñàyùcàndùá mànicùì gá quìhvi vate Jesús ini ni-iin ñuu. Puru campu xicánúú-yá. Doco nsidanicuú xaan nì caquee nèhivì nì nataca-nè nùù-yá.

2

Nansa nì dándùvaha Jesús iin tiàa nì dàñà ìì cuerpu xi

¹ Nì yàha itnii quivì, dandu mànuhù Jesús ñuu Capernaum. Te nì xinitnùhu nèhivì iá-yà vehe. ² Ñàyùcàndùá luegu nì nataca cuàhà-né, nì có-nùnà gá índù cundoo-ne, nì siquiera nùù yehè. Te nì càhàn-yà xì-né ñà-ndùú palabra xi-ya. ³ Dandu yucán nì sàà stná itnii gá nèhivì, cùmì-né nsidà-xì iin nècuàchì cuhí nì dàñà ìì cuerpu xi. ⁴ Doco ñà-cuàhà guá nèhivì ndoó yucán, mànicùì quìhvi-ne dècuèndè ndé iá-yà. Ñàyùcàndùá nì nana-ne dìnivèhé nì nacani-nè iyuhu dìniá meru ndé indéhe ndàà iá-yà ini vehe. Te na sàni nacuna-nemà, dandu nì dānùù-né nècuàchì cuhí xi-ne nùù camilla. ⁵ Ñàyùcàndùá, na ní xini-yà ñà-cuàhà guá xixinindisá-néyà, dandu nì cachi-yà xì nècuàchì cuhí:

—Hijo, xicáhnù ini sàhà cuàchi-ní.

⁶ Doco yucán ndoó stná itnii nècuàchì nduú nècuàchì ley xi veheñùhu, te nì nacani ini-nè: ⁷ “¿Índù chuun càhàn Jesús ducán? ¡Mà ndóo ini Dios sàhà ñà-nduá cachí-nè! Vèchi còò inga ana cui cuicahnù inì-xi sàhà-ndà, cuisì mii-yá”. ⁸ Doco Jesús, nì cundaà ini anima-yà ñà-nduá nacání guá ini nècuàchìmà. Ñàyùcàndùá nì cachi-yà xì-né:

—¿Índü chuun nacání inì-nsia ducán? ⁹ ¿Índü milagru nduú ñà-chicá ùhì quida-nda: a ñá-cachi uun-nda xi nècuàchì cuhí yohó ñà-xicáhnü inì-ndà sàhà cuàchi-ne, te ò ñá-cachi-ndà xi-né ni ndácuíin-nè ndanihi-ne camilla xi-ne, te nacaca-ne? ¹⁰ Pues yùhù ana nduú Tnaha Nèhivi Ñuhiví, cuàhìn quide iñàha ñà-cundaà inì-nsia ñà-ndisa icúmí derechu cuicahnü inì sàhà cuàchi nèhivi ñuhiví.

Dandu nì cachi-yà xi nècuàchì cuhí mà:

¹¹ —Mii-ní cachí xì', ndacuiin-ní, ndanihi-ní camilla xi-ní, te xuhun-ní vehe-ní.

¹² Dandu nì ndacuiin nècuàchì cuhí mà, te vichi vichi nì ndanihi-ne camilla xi-ne, nì quee-ne, mànuhù-né vehe-ne, indéhe nsidaa nèhivi yucán. Ñàyücàndüá nsidaa-né, nì ndulocó-nè, te nì ndenihi vaha-ne Dios, cachí-nè:

—Ni-iin xichi, có-xìní-ndà cuu (ndiaha guá) nahi ñà-yòhó.

Nansa nì cana Jesús iin tè-dàchíyàhvi nani Leví

¹³ Daaní, nì quee-ya inga xichi cuàhàn-yà dècuèndè mar. Te nì nat-aca cuàhà gá nèhivi nùù-yá, te nì dàcuàhá-yánè. ¹⁴ Dandu nì yàha-ya (inga xaan), te nì xini-yà iin dèhe Alfeo nani Leví, iá-nè nùù mesa ndé dachíyàhvi-ne. Te nì cachi-yà xi-né:

—Nahà-ní, cunchicùn-ní yùhù.

Dandu nì ndacuiin nècuàchì mà cuàhàn stná-nè xi-yá.

¹⁵ Daaní, después dohó nì cuu na ní ìa-ya vehe Leví mà. Iá-yà xixí-yá, te ndoó stná cuàhà nècuàchì dachíyàhvi, xi cuàhà gá más nècuàchì cachí-nè iá cuàchi-xi, xixí-né xi Jesús xi nècuàchì dacuahá-yá, vachi cuàhà gá nèhivi nchícùn xi-yá. ¹⁶ Te nècuàchì ley xi veheñùhu, xi stná nècuàchì fariseu, nì xini-nè nansa quidá-yá xixí-yá xi nèhivi mà. Ñàyücàndüá nì cachi-nè xi nècuàchì dacuahá-yá:

—¿Índü chuun cutnáhâ maestru xi-nsia xixí-né xi cuàhà tè-dachíyàhvi, xi dava gá stná nèhivi cuàchi?

¹⁷ Na ní tiacu Jesús cachí-nè ducán, dandu nì cachi-yà xi-né:

—Màdi nècuàchì ndáa vaha xiñuhu xi ana quidatna xi-né. Nècuàchì cuhí xiñuhu xi ana quidatna xi-né. Te divi ducání stná yùhù, màdi nèhivi nihnú ndàcuisi inì-xi vaxi càhàn xì'. Còó, nèhivi cuàchi vaxi nanduquí, áma naxicocuíin ini-nè sàhà cuàchi-ne.

Ndiá disáhà-xí cónisá iníhü dócò nècuàchì dacuahá Jesús na iá ì-yá ñuhiví yohó

¹⁸ Daaní, iin xichi na iníhü nècuàchì dacuahá Juan Bautista xi stná nècuàchì fariseu, dandu nì nàtuu itnii nèhivi nùù Jesús, te nì ndàcàtnùhù-né nùù-yá cachí-nè:

—¿Índü chuun iníhü dócò nècuàchì dacuahá Juan xi stná nècuàchì xídacuahá ley xi tè-fariseu, doco nècuàchì dacuahá mii-ní, còó?

¹⁹ Dandu nì cachi Jesús xi-né:

—Nècuàchì ndoó vicò nándàhà, ¿a vátùni iá ñà-cunihü-né na hora ndoó-né cutnáhâ-né xi noviu? Còó, vachi na ndoó-né xi noviu, mà cúí cunihü dócò-nè. ²⁰ Doco vaxi iin quivì, dandu mà cóó gá noviu nùù-né, dandísá, tiempu yucán icúmí-nè cunihü dócò-nè.

Ndiá disáhà-xí sàni dàma estilu sàhana, te estilu saa nduá nì nacoó Jesús

²¹ 'Sicoto saa, màsà nácàhmá-ndàñá nùù ñà-tùhú. Vachi nú ducán, dandu dandánsiá ndé nì nacàhmá, te chicá icúmí ndàtà sicoto tuhú mà.

Dandu ñà-sàni ndàtà dahuun sìcoto-mà cundua. ²² Stná vinu, nú vinu saa nduá, mà dáquée stná nèhivì-ñá ini itni iin tuhú, vâchi nú ducán, ndàtà-ñá, vâchi cahnsiá quida vinu saa ma, te cuitiá-ñà, te cuchicuehe stná iin mà. Ñâyùcàndüá, nú vinu saa nduá, dandu ini itni iin saa covâha.

Nansa ni xitnùhu nèhivì nècuàchì dacuahá-yá na ní sàhnù-nè sicàyòcò trigu quivì descansu

²³ Iin quivì descansu ni sandua, te yáha Jesús nùù iin itu ndé iá trigu, te cutnáhâ stná-yà xì nècuàchì dacuahá-yá. Te nacua yáha-ne ducán sàhnù-nè sicàyòcò trigu mà saxí-né. ²⁴ Ñâyùcàndüá, ni cachi nècuàchì fariseu xì-yá:

—Cundehè-ní nansa quidá nècuàchì dacuaha-ní, quidá-né iin chuun có-sâha ley xi-nda quida-nda quivì descansu.

²⁵⁻²⁶ Dandu ni cachi-yà xì-né:

—¿A cóni càhví-nsiá (nùù tutu ì) ndé nacáníá nansa ni quida David sánaha na xicánúú ndahví-nè xì compañeru-nè tiempu xi jefe xi dùtù nani Abiatar, te xihì-nè doco? Ni quihvi-ne ini veheñùhu xi Díos, te ni xixi-ne dità vídì ì, mate còò permisú cuxi-neà, cuisì-ní dùtù iá permisú cuxi xi ñá-yúcán. Doco David, ndè stná compañeru-nè ni sâha-ne, ni caxixi stná nècuàchìmà.

²⁷ Dandu ni cachi stná-yà xì nèhivì yucán:

—Sâhà ñà-cunduu ñà-vâha xi nèhivì, ñâyùcàndüá ni sàcòò iin quivì descansu, màdiá ni cùyúcún nèhivì sâhà-ñá (chicá nducahnú) quivì mà.

²⁸ Ñâyùcàndüá, yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, dandacú stnáì sâhà nansa quida nèhivì quivì mà.

3

Nansa ni nduvâha iin tiàa ni ìchì dahuun iin ndahà-xí

¹ Dandu cuàhàn Jesús veheñùhu. Te na sání quihvi-ya yucán, (ni xini-yà) jaàn iá iin tiàa ni ìchì dahuun iin ndahà-xí. ² Doco ndoó stná nècuàchì fariseu yucán, indéhe váha-neyà, áma dándûvâha-ya nècuàchì cuhí-mà cahan-né, te ducán nihindèè-né daquée cuàchi-ne dîquì-yá sâhà ñà-ndüá quivì descansu.

³ Dandu ni cachi-yà xì tiàa cuhí ndahà-xí mà:

—Ndacuiin-ní, cuiin-ní dava mahi nèhivì yohó.

⁴ Dandu ni càhàn-yà xì nèhivì nání xì-yá yucán, cachí-yà:

—¿Nansa ndiá ìcà-ndà quida-nda quivì descansu? ¿Amádi chicá iá vâha quida-nda ñà-iá vil, te màdiá ñà-có-ndiáá? ¿Amádi chicá iá vâha dacácu-nda nèhivì quivì mà, te màdiá cahni stnâhà-ndà?

Doco nècuàchì yucán, còò ni-iñâha ni nâxícónihí-né nùù-yá. ⁵ Ñâyùcàndüá, ni xiconúù-yá nùù nsidaa-né, te ni cuduchi ini-yà sâhà-né, vâchi caxin sàstnùhù anima-nè. Dandu ni cachi-yà xì tiàa ma:

—Chitanini-ní ndahà-ní.

Dandu ni chitanini nècuàchìmà ndahà-né, te ni nduvâha dahuan. ⁶ Ñâyùcàndüá ni caquee nècuàchì fariseu mà ni càhàn-nè xì nècuàchì partidu herodianu, ni ndatnuhu-né nansa cui dandáñúhú-nêyà.

Nansa ni nataca cuàhà nèhivì nùù mar

⁷⁻⁸ Daaní, cuàhàn-yà xì nècuàchì dacuahá-yá nùù mar, te cuàhà sàstnùhù nèhivì ladu Galilea ni catenchicún stná xì-yá. Te na ní xìtià cuentu ñà-ndiaha guá quidá-yá, dandu más nèhivì ni ndecoyo:

nècuàchì ñuu Jerusalén, xì más gà nèhivì ladu Judea xì stná nèhivì ladu Idumea, xì nèhivì ladu duha yùte Jordán, xì nèhivì ladu ñuu Tiro xì ñuu Sidón, nsidaa-né vaxi-ne ndé iá-yà. ⁹ Ñàyùcàndùá, nì cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yá ñà-cundiatu tùha-ne xì iin lancha ndé coo-ya sàhá màsà ndútnúú guá-yà mahì nèhivì cuàhà mà. ¹⁰ Vàchi cuàhà-né nì dándúvaha-ya, ñàyùcàndùá nsidaa nècuàchì cuhí, nì nachitu-né nuù-yá, cuní-nè dacácùhun-ne ndahà-né ìcà-yá, te nduvàha-ne. ¹¹ Stná ñà-malu, na ní xinià-yà, nì sàcùitasisiá nuù-yá, cachá`:

—Dèhemanì Dios nduu-ní.

¹² Doco mii-yá, vihi gà cuàhà nì dándacú ndee-yá nuá ñà-màsà cácha ana divi nduú-yá.

Nansa nì nacàxin Jesús ùxìn ùi tiàa ñà-cunduu-ne apóstol xi-ya

¹³ Dandu nì nana-ya yucù, te nì cana-ya nècuàchì tuxí-yá ñà-nì cáquixí-né nuù-yá. ¹⁴ Te nì nacàxin-ya ùxìn ùi-né ñà-cunduu-ne nèhivì cutnahá xi-yá cacanu, dandu después techuún stná-yànè cùhùn-nè càhàn-nè xì nèhivì palabra xi-ya. ¹⁵ Te nì sàhatahvì-yànè ñà-dándúvaha-ne nècuàchì cuhí, te tavà stná-nè ñà-malu ñuhú anima nèhivì. ¹⁶ Te divi nècuàchì yohó xínduu nècuàchì nì nacàxin-ya: iin-ne nani Simón, te divi-ne nì dānāni stná-yà Pedro; ¹⁷ daaní, iá stná dèhe Zebedeo nani Jacobo xì ñani-nè Juan, ndúì nècuàchì mà nì dānāni stná-yà Boanerges, te cuní cachà mà na càhàn dāvì càhàn-nè. ¹⁸ Daaní iá stná Andrés, xì Felipe, xì Bartolomé, xì Mateo, xì Tomás, xì dèhe Alfeo nani Jacobo, xì stná Tadeo, xì Simón nì sanduu partidu cachí-nè nècuàchì Canaán; ¹⁹ te nì ìa stná Judas Iscariote, divi nècuàchì icúmí cahin xì-yá.

Daaní, nì yàha-ya xì compañeru-yà ini iin vehe. ²⁰ Te yucán nì nat-aca cuàhà gà tu nèhivì nuù-yá. Ñàyùcàndùá, cóni cúsáá gà-yà cuxi-ya, ni mii-yá nì nècuàchì dacuahá-yá. ²¹ Dandu nècuàchì xínduu nèhivì vehe-ya, nì xinitnùhu-ne nansa cachí nèhivì sàhà-yá ñà-sàni ndañuhu sàxínitnùnì-yà, cachí-nè. Ñàyùcàndùá, cuàhàn-nè ndé iá-yà ñà-cuní-nè cundaca-neyà nùhù.

Nansa nì dàquee cuàchi nèhivì dìquì Jesús, ñà-malu chindéé xí-yâ, cachí-nè

²² Daaní, nècuàchì ley xi veheñùhu, nì caquee-ne ñuu Jerusalén, nì casaà-nè ndé iá-yà, te nì càhàn cuàchi-ne dìquì-yá, cachí-nè xì nèhivì:

—Nècuàchì jaàn, icúmí-nè ñà-malu nani Beelzebú ini-nè, divi quisi cusáhnù. Ñàyùcàndùá, vātùni tavá-né dava ga ñà-malu anima nèhivì, vāchi quisi mà chindéé xí-nè —nì cachi-ne.

²³ Ñàyùcàndùá nì cana Jesús nèhivì, te nì nacani-ya historia nduu ejemplu, cachí-yà xì-né:

—Ñà-malu, ¿nansa cui tavà stnahá nsidaa mián? Mà cúí. ²⁴ Vāchi ducán iá xán na iá xì nèhivì dandacú nuù iin ñuu, nú ni táhndè dava-ne, te nāá stnahá-né, dandu mà cúí dandacú gà-nè nuù ñuu mà. ²⁵ Te nèhivì ndoó iin vehe, nú xinì ùhì stnahá-né, dandu mà cúí cundoo tàcá gà-nè. ²⁶ Stná ñà-malu xi Satanás, nú ni táhndè dava, te cuni ùhì stnahá, dandu mà cuéà, te yāchì nsiha, nú ducán.

²⁷ 'Vehe iin tiàa ndacuì, mà cúí quihvi ndevàha nèhivì, te tavà-né ñà-icúmí-té. Còv, vāchi dihna icúmí-nè chichuhni-nète, dandu vātùni quida-ne ducán.

²⁸ 'Ñà-ndáà ndúá cachí` xì-nsiá, mate nadaa ga cuàchi nèhivì iá nuù Dios, te ò nadaa ga xichi càhàn ùhì-nè dìquì-yá, vātùni cuicahnú ini-yà

sàhà-né. ²⁹ Doco nú ni cáhàn ùhí-nè dìquì Espíritu Ìì xí Dios, dandísá, mà cúí cuicahnú ini-yà, sàhà-né, vàchi nicanicuahàn icúmí-nè cunsida-ne cuàchi ma.

³⁰ Ducán nì cachi-yà xì nèhivì yucán sàhà nècuàchì cáhàn tnùhù dìquì-yà, vàchi cachí-nè ñà-ínáccáá iin ñà-malu ini-yà.

Ñà-nduà nì cachi Jesús sàhà dihi-yà xì sàhà ñani-yà na ní casaà-nè caná-neyà

³¹ Daaní, nì sàà stná dihi-yà xì ñani-yà tùvèhé, te nì techuún-né iin razón caná-neyà. ³² Ñàyùcànduà, nèhivì ndoó nùù-yà, nì cachi-nè xì-yà:

—Cunaha-ní, tùvèhè cà' iín dihi-ní xì stná ñani-ní, caná-né mii-ní.

³³ Dandu nì cachi-yà xì nèhivì mà:

—¿Ana divi nduú mamá xì cahan-nsiá? Te ò ¿ana divi xínduu ñani?

³⁴ Dandu nì xiconúù-yà nì indehè-yà nsidaa nèhivì ndoó nùù-yà, te nì cachi-yà:

—Divi nècuàchì yohó xínduu nahi mamá xi, ò nahi ñani. ³⁵ Vàchi nsidanicuú ana quidà-xì ñà-nduà cuní Dios, divi xínduu nahi ñani, nahi cùhe, te nahi dihi stnáì.

4

Iin ejemplu sàhà iin nècuàchì xitú

¹ Daaní, inga xichi nì quesaha Jesús dacuahá-yà nèhivì nùù mar. Te yucán nì nataca cuàhà gá-nè nùù-yà. Ñàyùcànduà, nì nana-ya iin lancha iín yuhù mar mà, te nì sàcòo-ya inì-nu. Te nèhivì cuàhà mà, yuhù mar mà nì sàcùndoo-ne. ² Dandu nì dàcuàhá-yànè cuàhà iñàha, nì nacani-ya xì-né cuàhà historia nduú ejemplu. Te dohó nì cachi-yà:

³—Cunini-nsia. Nisa la iin nècuàchì xitú, nì quee-ne cuàhàn-ne chihi-ne.

⁴ Te nì sate uun-ne tata mà. Te dava-ña, nì còya nùù ichì. Dandu nì quixi laa, nì saxì-siá. ⁵ Te dava stná mà, nì còya nùù cavà ndé còò cuàhà ñuhù. Te yàchì nì xitià, vàchi có-ndóò cucún ñuhù yucán. ⁶ Doco na ní dùcàn orá, nì íchà, vàchi cóni níhì yohá. ⁷ Daaní, dava stná tata mà, mahì iñù nì còya. Te na ní sahnú iñù mà, dandu nì dàdáhvia viú cuati ma, ñàyùcànduà cóni cuáha. ⁸ Daaní, dava stná tata mà, nì còya nùù ñuhù vaha, te nì xitià, nì sahnua, te nì cuàha; dava-ña, òcò ùxin gà tantu nì cuàha; te dava-ña, ùni dico gà tantu, te dava-ña, ùhùn dico gà tantu nì cuàha.

⁹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nì cúníní vaha nsidaa-nsiá ñà-nduà cachí'.

Ñà-nduà dísàhà-xí nì nacani Jesús ejemplu, divi sàhà màsà cúndàà ini nècuàchì cahíchi ini-xi

¹⁰ Na ní ndòo mii Jesús xì ùxin ùi nècuàchì dacuahá-yà xì stná nècuàchì ndoó yatni, dandu nì ndàcàtnùhù-né nùù-yà sàhà ejemplu mà.

¹¹ Ñàyùcànduà, dohó nì cachi-yà xì-né:

—Mii-nsiá, sàni nìhítàhvì-nsiá cundaà inì-nsia nansa iá ñuhivì ìì xí Dios, mate nisa la dèhé palabra sàhámà antes. Doco nècuàchì dava ga, còó. Puru ejemplu icúmí nacani xì-né. ¹² Ducán iá sàhà-ñá màsà cúnitnùhu-ne, mate indéhe-né, te màsà cúndàà ini-nè, mate iníní-né. Pues ducán icúmí cuu xi-né sàhà-ñá màsà ndédúmá ini-nè, te cuicahnú ini Dios sàhà cuàchi-ne.

Ñà-nduà cuní cachi ejemplu sàhà nècuàchì xitú

¹³ Dandu nì cachi stná-yà xì-né:

—¿A ñã-còndàà inì-nsia sàhà ejemplu jaàn nduá? Pues nú cóó, dandu ¿nansa cui cundaà stná inì-nsia sàhà nsidaa ejemplu dava ga?

¹⁴ 'Pues cunaha-nsia, na ian quidá nècuàchì nì dàndiàchì uun xì tata mà, ducán quidá stná nècuàchì chìhì xì Palabra xì Dios ini anima nèhivì. ¹⁵ Tata nì còyo nùù ichì mà nduú nahi nèhivì inínì xì palabra xì Dios, doco yàchì vàxi ñã-malu dacúxíó-si palabra nì ndòo ini anima-nè mà. ¹⁶ Daaní, nahi tata nì còyo nùù cavà nduú nèhivì inínì xì palabra ì, te luegu cudí ini-nè sàhà-ñá. ¹⁷ Doco na ian cùù xì viu còò yohò-xí, ducán cuú stná xì-né. Iyuhu gá quidándéé ini-nè nchícùn vii-né. Daaní, nú ni yáha-ne iin tnùndoho, ò nú quidáquíni nèhivì xì-né ñà-nchícùn-nè palabra xi-ya, dandu luegu naxíocuíin ini-nè, te nacóó-néa.

¹⁸ 'Daaní, nahi tata nì còyo mahì iñù nduú nèhivì inínì xì palabra ì, ¹⁹ doco cuàhà gá nacání ini-nè sàhà vida xi-ne ñuhiví yohó. Te cudí stná ini-nè dacáyà-nè ñà-cuicà-né, vàchi xího sàstnùhù-né cucumi-né cuàhà iñàha. Ñàyúcán nduá sadí xì núú palabra xì Dios ñà-mà cùì nìhndéa chindeá-nè. ²⁰ Daaní, nahi tata nì còyo nùù ñuhù vaha nduú nèhivì inínì xì palabra ì, te xiníndísá-néa. Ñàyúcànduá, queámà ñà-nduú-né na iin viu nì cana vii, a sea nduú-né nahi viu nì cana òcò ùxìn tantu, te ò ñá-nì cana ùnì dico tantu, te ò ñà-nì cana ùhùn dico tantu.

Iin ejemplu sàhà iin lámpara

²¹ Dandu nì cachi stná-yà xì-né:

—Nú xicàn-ndà quixi iin lámpara, dandu mà chícání dèhé-ndañá tìxi iin canasta, ò tìxi iin cama. Còó, cuiin vateá iin xaan ndé cutnuà inicutu. ²² Cunaha-nsiá, nsidaa ñà-nì ìa dèhé, icumíâ tui vateá. Te nsidaa ñà-nduá quidá dèhé nèhivì, icumíâ natùì clarúà. ²³ Ni cúnínì vaha nsidaa-nsiá palabra jaàn.

²⁴ Dandu nì cachi stná-yà xì-né:

—Cunini vaha-nsia na sàha xi-nsiá (ichì váha). Vàchi divi vara chitácùhá-nsiá icúmí stná mii-nsiá nacuitacùhá-nsiá. Doco nú inínì vaha-nsia, dandu chicá nìhítáhvi-nsiá cundaà vaha inì-nsia. ²⁵ Vàchi nècuàchì sàñùhú (ñà-vàha) inì-xi, chicá más icúmí-nè nìhítáhvi-né; doco nèhivì có-ñùhú ndisa (ñà-vàha) inì-xi, ndè iyuhu (ñà-vàha) ñuhú ini-nè, icúmíâ cuxio nsiha.

Iin ejemplu sàhà tata sahnú nama

²⁶ Dandu nì cachi stná Jesús:

—Na historia yohó, ducán iá stná ñuhiví ì xì Dios. Nì chihi iin tiàa tata mahì itù-te. ²⁷ Na túinuù, dandu ndácòo-tè (nácòò-teá); daaní sàñaà quidi-te. Doco tata mà, xitià te sahnúá, mate có-cùndàà inì-te índù modo sahnúá. ²⁸ Vàchi iin itu, miá cuàha. Dihna viu xitià, dandu después caná sicàyòcò-ñà, te nachitu nùniá. ²⁹ Te nú sàni sisa vaha, dandu yàchì icúmí ndanchito cosecha, vachi sà-íá`.

Ejemplu sàhà tata yutnù mostaza

³⁰ Dandu nì cachi stná Jesús:

—¿Índù iñàha cui cachi sàhà-ñá cundaà vaha inì-nsia nansa iá ñuhiví ì xì Dios? ¿Índù ejemplu cui nacani sàhà ñà-cundaà inì-nsia nansa iá tiempu mà? ³¹⁻³² Pues, cunaha-nsiá, nahi tata chicá cuati iá ñuhiví nduá, doco nú sàni chihi-ndañá, dandu sahnúá. Queé nahnú ndahà-nú, te vihi

gá nducáhnúá nùù nsidaa gá ñà-tàtá. Dècuèndè laa ndavá ansivi vaxi sàcùitándóo casì mahì ndahà-nú —nì cachi-yà.

³³ Cunaha-nsiá, cuàhà gá ejemplu nahi ñà-jaàn nì nacani-ya xì nèhivì na dacuahá-yánè, según nansa nì sàà-nè cundaà ini-nè. ³⁴ Puru historia nduú nahi ejemplu nì nacani-ya xì-nè, doco na ní ndòo mii-yá xì nècuàchì dacuahá-yá, dandu nì dàtúi nsihì-ya sàhámà nùù-né.

Nansa nì dàcúcuìin Jesús tàchì, te nì nàcùñuhu dadí tècuì mar

³⁵ Na ní cuñà quìvì yucán, nì cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Cùhùn-ndà yàha-nda ladu mar.

³⁶ Dandu nì dànácuìtià compañeru-yà nèhivì cuàhà mà. Te mii-yá, nacua iá-yà ini lancha, ducán nì saca-neyà cuàhàn-nè yàha-ne mar. Te cuàhàn stná iin ùù gá lancha ndóo stná yucán. ³⁷ Doco después nì dàñà iin tàchì dàná, te nì nacuahnu todò tècuì, nì xìnu-tè ndè ini lancha mà, sàdaaní chitu-nú. ³⁸ Doco mii-yá, indúhu-yá quídì-yà cahà-nú, ihí almohada dìni-yá. Dandu nì dànsícuìhnu ini-nèyà, cachì-nè xì-yá:

—¡Ay! ¡Maestro! ¿A có-ndùlócó-nì ñà-vihini cui-ndà?

³⁹ Dandu nì ndacuiin-yà, nì càhàn-yà nì sadi-yà nùù tàchì mà, te nì cachi-yà xì tècuì mar:

—Ihù-ní nì coó, te nì ndúdádí.

Dandu luegu nì cucuiin tàchì, te nì nàcùñuhu dadí tècuì.

⁴⁰ Dandu nì cachi-yà xì nècuàchì yucán:

—¿Índù chuun yúhì guà-nsià? ¿A có-càhvì-nsiá xì Dios?

⁴¹ Dandu nì yúhì sàstnùhù nècuàchì mà, te nì cachi-nè iin-ne xì inga-nè (sàhà-yá):

—¿Índù clase nèhivì nduú nècuàchì yohó, te dècuèndè tàchì xì mar iníní xì-né?

5

Nansa nì tavà Jesús ñà-malu ñuhú ini iin nècuàchì ñuu Gadara

¹ Daaní, nì sàà-nè xì-yá inga ladu mar nùù ñuu nècuàchì Gadareno. ² Te na ní queue-ya nùù lancha, luegu nì ndacùhun tnahá-yá xì iin tiàa ñuhú ñà-malu inì-xì, vaxi-ne dècuèndè mahì cueva ndé xì-indùxin nsì. ³ Vàchi de por sí, yucán iá dahuun-ne. Te còò nì-iin cui chichuhni xì-né, mate cadena nì cùndúá. ⁴ Cuàhà xichi nì sàcùnuhni-nè xì manilla càa, xì stná cadena. Doco siempre sahdé-nèa, te dacuachì stná-nè manilla mà. Còò nì-iin cui nsida vùù xì sàxínítnùnì-nè. ⁵ Nìcanicuahàn ndui te ñuú ndáhi loco-nè, xicánúú-né yucù xì mahì cueva mà, danácuéhè-nè mii-né xì yùù. ⁶ Doco na ní xini xicà-né Jesús, nì dàyáà-nè nì sàà-nè nùù-yá, te nì sàcùin sàsì-né nùù-yá, ⁷ ndáhi ndee-né quídá ñà-malu, te nì cachi-nè:

—Jesús, ¿ndià cunduu-ní yùhù? (Yùhù ináhì mii-ní), Dèhemanì Dios iá dìquì-xì ansivi nduu-ní. Sàhà Dios sacúndáhvì nùù-ní, ¡màsà dándóhó-ní yùhù!

⁸ Pues ducán nì cachi nècuàchì mà, vachi làcà nì cachi-yà xì-ñà:

—¡Cuxio yohó ñà-malu nùù tiàa yohó!

⁹ Dandu nì ndàcàtnùhù stná-yà nùá:

—¿Nansa nanu?

Te nì cachà:

—Ejército naní, vachi cuàhà nduú-nsí.

10 Dandu cuàhà gá nì sacundahví tiàa ma nùu-yá ñà-màsà téchúûn-yáñà cùhàn inga ñuu. 11 Te yatni yucù yucán nì sandoo cuàhà cochi, xixáhan-sì. 12 Ñàyùcàndüá, nì sacundahvíà nùu-yá, cachá :

—Dayáha-ní nsihù nì cùhùn-nsì màcùñuhu-nsi ini cochi yucán.

13 Dandu nì dándáa-yáñà. Ñàyùcàndüá nì caquea nùu tiàa ma cuàhàn, nì sàcùñuha ini cochi yucán. Nahi ù mil nì sanduu-sì. Daaní, carrera nì nuu nsidaa-sí candiaa yucán, te nì còyo-sì ini mar nì càhà-sì.

14 Daaní, tè-xíndiaa xì cochi mà, nì yùhí-te; carrera mànuhù-té nì cachitnùhu-té xì nècuàchì ini ñuu mà xì stná nècuàchì ndoo ranchu. Dandu nèhivì ndoo yucán, vaxi-ne cundehe-né ñà-ndüá nì cuu. 15 Nì quesaa nsidaa-né ndé iá-yà, te nì caxini-nè nècuàchì nìsa ñuhu cuàhà ñà-malu inì-xì, iá-nè, ndixì-né sìcoto, sàni nàcòo nsihi sàxìnitnùnì-nè. Dandu nèhivì yucán, nì cayùhí-nè. 16 Te nècuàchì nì caxini nansa nì cuu, nì nacani-ne xì nsidaa nèhivì mà sàhà cochi xì sàhà stná tiàa ma. 17 Dandu nèhivì cuàhà mà, nì quesaha-né nì sacundahví-nè nùu-yá ñà-nì queé dahuun-ya ñuu-nè.

18 Daaní, na sàni nana tu-ya lancha yucán, dandu nì càhàn nècuàchì nìsa ñuhu ñà-malu inì-xì, nì xicàn-nè áma cui cutnahá stná-nè xì-yá cùhùn. 19 Doco cóni sàha-ya cùhùn-nè:

—Còo —cachí-yà—, xuhun-ní vehe-nì, te cachitnùhu-ní xì tnaha-ní ñà-cuàhà guá nì quida Stohò-ní Dios xì-ní, te nì cuhi ini-yà mii-ní.

20 Ñàyùcàndüá, nì quee tiàa ma cuàhàn-nè inicutu ladu mà nani Decápolis, nì cachitnùhu-ne ñà-ndiaha guá nì quida Jesús xì-né. Te nsidaa nèhivì yucán, nì ndulocó-nè.

Nansa nì dånátíacú Jesús dèhe Jairo, te nì dåndúvaha stná-yà iin nècuàchì ñàhà

21 Dandu nì nayàha-ya ini lancha cuàhàn-yà inga ladu mar. Te yucán yuhù mar mà nì nataca cuàhà sàstnùhù nèhivì nùu-yá. 22 Dandu yucán nì sàa stná iin nècuàchì cusáhnù nùu iin veheñuhu, Jairo nani-né. Te nì tnàtuu-ne nùu-yá, nì tutuyuhu-né ñuhù nùu sàhà-yá, 23 te nì sacundahví cuàhà-né nùu-yá, cachí-nè:

—Meru cucáhvì dèheyoquí. Cùhùn-ndà, chindàndòò-ní ndahà-ní dìquì-ñá sàhà-ñá nduvàha-ñà, te màsà cùì-ñà.

24 Ñàyùcàndüá, cuàhàn-yà xì-né. Te cuàhà gá stná nèhivì cutnáhà xì-yá nchícùn stná-nè cuàhàn, dècuèndè tnuu cuàhàn-nè xì-yá ñà-cuàhà guá-nè. 25 Te cunaha-nsiá, mahì nèhivì mà cuàhàn stná iin nècuàchì ñàhà cuhí. Ùxìn ù cuà sàcuàhàn-nè ndohó-né cuèhè nì. 26 Te cuàhà gá sàni ndoho-ne nì quida nècuàchì quidátátná, doco cóni níhì nècuàchì mà chindee-ñánê. Còo, chicá nì quida yaa cuèhè xì-ne, dècuèndè sàni dånshí-né dìhùn xì-né sàhà. 27 Doco na ní xinitnùhu-ne sàhà Jesús, nì quixi-ne ladu yàtà-yá mahì nèhivì cuàhà mà, te nì dàcùhùn ndahà-né nùu sìcoto xì-ya, 28 vächì nì nacani ini-nè: “Nú nì dúcùn ndahí mate sìcoto-nì xì-ya, vätùni nduvàhì”. 29 Te (ñà-ndáa nduá), luegu nì cucuiìn nì-né, te nì cuu ini-nè sàni nduvàha-ne cuèhè dana ma. 30 Daaní, momentu mà nì cundaà stná ini-yà sàni dåndúvaha iin nèhivì xì poder xì-ya. Ñàyùcàndüá, nì naxicocuíìn duma-yá yàtà-xì mahì nèhivì cuàhà mà, te nì cachi-yà:

—¿Ana divi nì dúcùn ndahà-xì ìcà sìcoto xì?

31 Dandu nècuàchì dacuahá-yá, nì cachi-nè xì-yá:

—¿A có-xini-ni ñà-cuahà guá nêhivì ndoó yohó, te yáha ga tnuu cuahàn-ndà? Te nú ducán, dandu ¿índù chuun cachí-ni: “¿Ana nì dùcùn ndahà-xí ìcà sicoto xí?”?

³² Dandu nì xiconúu-yá nì indehè-yá, áma nátùì nêcuàchì nì quida mà. ³³ Te nêcuàchì ñahà mà, ndé quidí cuisì-né ñà-yúhî-nè, vâchi ináhâ-nê ñà-nduá nì cuu xi ini-nè. Dandu nì tnàtuu-ne, nì sàcuìin sîsî-né nùu-yá, te nì cachi ndàà-nè xî-yá nsidaa ñà-nduá nì cuu xi-né. ³⁴ Dandu nì cachi-yà xî-né:

—Hija, sàni nduvàha-ní ñà-nì xinindisa-ní. Vàtùni nùhù-ní contentu vichi. Íin-ni nì cúxíó cuèhè dana nîsa quida xi-ní.

³⁵ Na meru cachí-yà ducán, dandu nì caquesaa nêhivì vâxi vehe presidente xi veheñùhu ma, te nì cacachi-nè xî nêcuàchìmà:

—Sàni xîhî dèhe yoco-ní. Có-xiñùhù cuàhachuún gà-ní maestru.

³⁶ Doco Jesús, cóni ndúlócô-yà sàhà ñà-nduá nì cachi-nè, cuisì-ní nì cachi-yà xî presidente mà:

—Màsà yúhî-nî. Cuisì cunihnu vâha inì-ní.

³⁷ Dandu nì cachi-yà ñà-màsà cútnáhâ gá nêhivì xî-yá, cuisì-ní Pedro, xî Jacobo, xî ñani Jacobo nani Juan. ³⁸ Te nì sàà-yà xî-né ndè vehe presidente mà, te nì xini-yà ndoó chitu nêhivì, yáha ga quidácuahà-né, sacú ndee-né, te cána fuerte-nè. ³⁹ Dandu nì nsîhvi-ya vehe, te nì cachi-yà:

—¿Índù chuun cána guá-nsia, te sacú guá-nsià? vâchi cóni xîhî ñahà chîi yohó. Quídí uun ni-ñà.

⁴⁰ Doco nêcuàchìmà, nì sàcùndiaa uun-neyà. Ñâyùcànduá, nì tavà nsîhî-yánè fuera, te nì saca-ya yuadíhâ xî nêcuàchì cutnáhâ xî-yá, nì yâha-ne ndé indúhu ñahà chîi ma. ⁴¹ Dandu nì tnii-ya ndahà-ñâ, cachí-yà:

—Talita cumi —te cuní cachàmà dàhàn ñuu yucán: Yohó cachí xî', ndacuiin xá.

⁴² Dandu vichi vichi nì ndacuiin-ña nì nacacanu-ñâ, vâchi nahi ùxìn ùì cuà ìcá-ña. Te nêcuàchì cutnáhâ xî-yâ, nì candulocó sàstnùhù-né sàhà ñà-nduá nì cuu. ⁴³ Doco mii-yá, nì chinaha-yánè ñà-màsà cáchî-nè xî nêhivì ñà-nduá nì xini-nè. Dandu nì cachi-yà xî-né nì dácúxî-nèña.

6

Ñà-nduá nì quida nêhivì ñuu Nazaret na ní nùhù Jesús ñuu-yà mà

¹ Dandu nì quee Jesús yucán mànuhù-yá ñuu-yà, te nchícùn stná nêcuàchì dacuahá-yá, ndacá tnáhâ-né xî-yá cuahàn. ² Te na ní sàà quivì descansu ñuu yucán, nì sàhàn-yà veheñùhu, te nì quesaha-yá dacuahá-yá nêhivì. Te na ní inini-ne ñà-nduá nì cachi-yà, nì ndulocó-nè, cachí-nè:

—¿Índù nì xini-ndà nì nihítâhvi guá nêcuàchì yohó? Te ¿índù nì xini-ndà nì cunchichí guá-nè? ¿Te nansa íá stná milagru quidá-né? ³ Vâchi iin ana tûha yàcún yutnù nduú-né. Te dihi-né nani María, te ñani-nè nduú Jacobo, xî José, xî Judas, xî Simón. Te ñahàcúha-ne, ¿a có-ndoó stná-nè yohó ndé ndòò-ndà?

Ducání nì cachi-nè ñà-nì cuduchi ini-nè sàhà-yá. ⁴ Doco nì cachi-yà xî-né:

—Íin ana cáhàn cuenta xi Dios, nú inga ñuu ni cáhàn-nè, dandu siempre quidáñúhú nêhivì ñuu mà-né, doco nêhivì ñuu mii-né, ò tnaha-ne, ò nêhivì vehe-ne, cóò, có-quidáñúhú-ñânê —nì cachi-yà.

⁵ Ñâyùcàndüá, mànicüí quida-ya milagru ñuu-yà mà, cuisì iin ùì nècuàchì cuhí, nì chitándòó-yá ndahà-yá dìquì-né, te nì nduvàha-ne. ⁶ Te nì ndulocó-yà ñà-cò-cùnì nècuàchì ñuu mà cunindisá-né.

Nansa nì techuín Jesús nècuàchì dacuahá-yá ñà-dacüitiá-nè palabra ìì

Dandu nì nacàhin-ya vuelta cuàhà ñuu cuati, nì dàcuahá-yá nècuàchì ñuu yucán. ⁷ Dandu nì cana-ya ùxin ùì nècuàchì dàcuahá-yá, te nì dándàcú-yá ñà-cutnahá ùì ùì-nè cùhùn. Te nì sàhatahvì-yánè ñà-tavà-né ñà-malu. ⁸ Te nì cachi stná-yà xì-né ñà-còò ni-ñàha cunihi-ne cùhùn ichì mà, cuisì-ní bastón xi-ne; còò morral, còò pan, còò dìhùn cunihi-ne ini siuhmatixi-ne, ⁹ te ndisàn uun ni cúnái-né. Te cuisì imindaa dùhnù cundixi-ne cùhùn. ¹⁰ Te nì cachi stná-yà xì-né:

—Nú cuàhàn-nsià cundoo-nsia iin vehe, dandu iin-ni cundoo-nsia yucán ndè cachi sàà quivì quee-nsia ñuu mà. ¹¹ Te nú có-cùnì nèhivì quihìn casú-nè cunini-ne, dandu quee-nsia ñuu-nèmà, te catù-nsiá sàhà-nsiá ñà-còyo yàcá ñuu mà. Vàchi ñà-jaàn cunduu testigu dìquì-né quivì coo juicio xi-ne. Te yùhù cachí xì-nsiá, na sàà quivì ndàcàn Dios cuenta sàhà cuàchì, dandu chicá cuàhà castigu icúmí nècuàchì mà nihì-né nùù nècuàchì (malu) nì sandoo ñuu Sodoma xì ñuu Gomorra sàhaha.

¹² Dandu nècuàchì dacuahá-yá mà, nì caquihin-ne ichì cuàhàn-nè, nì càhàn-nè xì nèhivì ñà-ndiá icà-né naxicocuíñ ini-nè sàhà cuàchì-ne. ¹³ Te nì tavà stná-nè cuàhà ñà-malu ñuhú ini nèhivì, te nì saquín stná-nè seña xì aceite dìni cuàhà nècuàchì cuhí, te nì dándúvaha-ñané.

Nansa nì xihì Juan Bautista

¹⁴ Ñà-cuàhà guá nì xitiá fama xi Jesús, ñâyùcàndüá, nì xinitnùhu stná rey nani Herodes. Te sàhámà nì cachi tèmà:

—Sàni natiacu Juan Bautista, te ñâyùcàndüá quidá-né milagru.

¹⁵ Ducán nì cachi tèmà. Doco dava ga nèhivì, nì cacachi-nè sàhà-yá ñà-divi Elías nìsa là sàhaha nduú-yá. Te dava ga-nè, nì cachi-nè ñà-iin nècuàchì càhàn cuenta xi Dios nduú-yá, nahi nècuàchì profeta sàhaha.

¹⁶ Doco Herodes mà, dohó nì cachi-te na ní xinitnùhu-tè sàhà-yá:

—Còò, divi Juan nduú-né, vachi sàni natiacu-nè, mate ní quendodò dìni-né nì guide.

¹⁷ Ducán nì cachi tèmà, vachi antes nì chicadì-te Juan, nì dándàcú-te nùù soldadu xi-tè, te nì tñii tèmàné. Ñâyùcàndüá nì sàcùnuhni-nè cadena, te nì sàcùndiadi-nè vehecàa. Pues nsidaa ñà-jaàn nì quida Herodes mà sàhà-ñà cunì-te ndòò vaha-tè nùù iin ñahà nani Herodías. Vachi sàni nandàhà-té xì-ñà mate ñahàdihí ñani-te Felipe nduú-ña. ¹⁸ Ñâyùcàndüá nì cachi Juan xì-té:

—Cò-sàha Dios lugar coo-ní xì ñahàdihí ñani-ní.

¹⁹ Pues divi sàhà ñà-jaàn nì xini ùhì Herodías mà Juan, te cunì-ña cahni-ñánè, doco mànicüí. ²⁰ Vachi Herodes mà, ináhà-tè Juan ñà-nduú-né iin nècuàchì nihnú ndàà inì-xi, te ìì stná ini-nè. Ñâyùcàndüá, yúhì-tené. Te divi sàhàjàn nì xidahan stná-te nècuàchì mà nùù ñahà mà. Te cudí stná ini-te cunini-tè ñà-ndüá cachí nècuàchì mà, mate cóni sàà-te cundaà vaha inì-te.

²¹ Doco nì sàà iin quivì nì cuu ofrecer nansa dandáñuhú ñahà màné, vachi nì naxinu rey mà cuià, te nì quida-tè iin vicò cahnù nì casaà cuàhà tè-cùsàhnù ñuu mà, xì cuàhà stná comandante capitán, xì stná cuàhà tècuicà ndoó ladu Galilea yucán. ²² Dandu nì quìhvi dèheyoco Herodías

mà ndé iá vicò, te nì itasaha sàstnùhù-ñá, nì dàcúdùì inì-ña rey mà xì stná tè-xínduu visita xi-tè. Ñàyùcàndùá, nì cachi-te xi-ñá:

—Ndéni iñàha nì cui cunú, càcùn-ñá nùí, te nìhùn-ñá.

²³ Te nì chinaha-té Dios ñà-ndéni iñàha nì cui nì càcàn-ña, cuàha-tèñá, mate nì cùndúá iin davatahvi ñuu ndé cusáhnù-te, cuàha-tèñá.
²⁴ Ñàyùcàndùá nì quee-ñá cuàhàn-ña ndàcàtnùhù-ñá nùù dihi-ñá:

—¿Ndíà nduá càquìn?

Te nì cachi dihi-ñá:

—Dìni Juan Bautista càcùn —nì cacha.

²⁵ Ñàyùcàndùá, yàchì nì nansihvi ñahà chii mà ndé iá rey mà, te nì xicàn-ña, cachí-ña:

—Dìni Juan Bautista taxi-ní luegu, cunacaà ini iin charola cahnú —cachá.

²⁶ Dandu rey mà, cuàhà gá nì cuhuun inì-te, doco sàhà-ñá sàni dàndàà-te, te sàhà stná visita ndoó yucán, ñàyùcàndùá có-cùnì-te dama-tè ñà-ndúá nì cachi-te xi-ñá. ²⁷ Sàhájàn vichí vichì nì techuún-te iin tè-cùhùn cahnì xì Juan, te cunihi tèmà dìni-né ndixi. ²⁸ Ñàyùcàndùá, nì sàhàn tèmà vehecàa, nì quendodò-té dìni-né, te nihí-teá ini iin charola nì nansihvi nì sàha-tè ñahà chii mà, dandu mii-ñá, nì sàha-ñá dihi-ñá.

²⁹ Daaní, na ní caxinitnùhu nècuàchì nìsa dacuahá Juan, dandu nì casahàn itnii-né nì naquihìn-ne iquicúñú nsì ma nì sùxin-ne nì chiacaa-nèa ndé nduú cueva xi nsì.

Nansa nì dàcùxí Jesús ùhùn mìl nèhivì

³⁰ Daaní, nì cansiaa nècuàchì nì techuún Jesús cacanuu, te nì canataca-nè nùù-yá, nì nacani-ne xì-yá nsidaa ñà-ndúá nì quida-ne xì ñá-ndúá nì chinaha-nè. ³¹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Naha-nsià cùhùn cuaán-nda iin xaan ndé có-ndòò nèhivì, quetatu chii-nsiá.

Ducán nì cachi-yà, vàchì nì có-cùsáá gá-nè cuxi-ne, ñà-cuàhà guá nèhivì queé nsihvi nùù-né. ³² Ñàyùcàndùá nì nana-ya xì-né ini iin lancha ñà-cùhùn cuaán-yá xì-né iin xaan ndé còò iin. ³³ Doco nì xini nèhivì cuàhàn-yà, te cuàhà-né nì nacuni-nèyà, ñàyùcàndùá nì caquee-ne nsidaa ñuu nì dáyáa-nè, te dihna-ne nì sàa-nè nùù-yá. ³⁴ Ñàyùcàndùá, na ní quee-ya nùù lancha mà, nì xini-yà cuàhà gá-nè ndoó, te nì cuhi ini-yànè, vàchì nahi rii còò stohò-xi, ducán nduú-né. Ñàyùcàndùá, nì dàcuàhá-yànè cuàhà iñàha.

³⁵ Daaní, na ní cuaà nì catnàtuu nèhivì siempre nchícùn xì-yá nùù-yá, cachí-nè:

—Vichì sàcuàhàn nì cuaà, te lugar yohó, còò ni-iin vehe. ³⁶ Ñàyùcàndùá, ndaquindèè-ní xì nèhivì yohó ñà-nì cuítia-nè cùhùn-nè ndè ranchu ò ñuu cuati ndoó yatni, te cuiin-ne ñà-cutiacu-nè, vàchì còò ñá-cuxi-ne lugar yohó.

³⁷ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Mii-nsiá dacuxí-nsiánè.

Te nì cachi-nè xì-yá:

—¿A cùhùn-nsì xì ùù cientu dihùn plata, te cuiin-nsi pan dacuxí-nsínè?

³⁸ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿Nadaa pan icúmí-nsiá? Cuahán-nsià cundehè-nsiá.

Ñàyùcàndùá, (nì ndàcàtnùhù-né), te na ní cundaà ini-nè, nì cachi-nè:

—Ùhàn, xì ùù siaca.

³⁹ Dandu ni dàndàcú-yá ni mácùndoo nsidaa nèhivì mà, cuaán cuaán iin iin grupu-nè nùù yùcù cuí. ⁴⁰ Te ducán ni quida-ne ni sàcùndoo yucùn-né, cientu cientu-ne, te dava cientu dava cientu-nè nùù iin grupu-nè. ⁴¹ Dandu ni tni-yà ùhùn pan mà xì ù siaca ma, ni ndacoto ndiaá-yà dìquì-xí, te ni naquimanì-yà Dios sàhà-ñá. Dandu ni dàcuàchí-yà pan mà ni sàha-ya nècuàchì dacuahá-yà, te mii-né, ni dasàn-nèà nùù nèhivì cuáhà mà; daaní, divi-ni ducán ni quida stná-yà xì ù siaca, ni dàcuàchí stná-yàsi nùù-né. ⁴² Te ni xixi nsidaa-né ni ndenuu ini-né. ⁴³ Dandu ni chivàha-ne ñà-ni cuyodò gá, pedazu siaca xì stná pedazu pan, te ni chitu ùxin ùì ìcà-ñá. ⁴⁴ Te cunaha-nsiá, ùhùn mil tiàa ni sanduu nèhivì ni xixi xi pan mà.

Nansa ni xica ndodò Jesús nùù tècuí mar

⁴⁵ Daaní, vichi duha ni cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yà ñà-ni mácùñuhu-ne ini lancha, te codò nùù cueé-nè nùù-yà cùhùn-nè inga ladu mar dècuèndè ñuu Betsaida. Doco mii-yà, cuàhàn-yà danácuítià-yà nèhivì cuáhà mà. ⁴⁶ Te ni nsihi ni ndaquìndèè-yà xì-né, dandu ni nana-ya iin yucù ni xicàn tàhvi-yà nùù Dios.

⁴⁷ Daaní, na ní cuñaà, xicá ìi lancha mà mahì mar. Doco mii-yà, mindaa-yà íá-yà ñuhù íchì. ⁴⁸ Dandu ni xini xicà-yànè ñà-ùhì gá dacacá-nènu xi yutnù íá nahi pala, vachi caná tàchì ladu nùù-né. Ñàyùcàndüá, sinduhá ni sàà-yà nùù-né, xicándódo-yà nùù tècuí mar, te nihnú ini-yà yàha-ya iin ladu. ⁴⁹ Doco na ní caxini-nè nansa xicá-yà nùù tècuí ducán, dandu ni càna ndee-né, vachi duma nduá càhàn-né. ⁵⁰ Vachi nsidaa-né, ni xini-nèyà, te ni ndulocó-nè, yúhì cuáhà-né. Doco ni càhàn-yà xì-né, cachí-yà:

—Nacuàhandee inì-nsia, vachi yùhù nduí; màsà yúhì-nsià.

⁵¹ Dandu ni quècahnu-ya ini lancha ndé ndoó-né, te ni cucuìin tàchì mà. Ñàyùcàndüá, cuáhà sàstnùhù ni ndulocó gà-nè. ⁵² Vachi cóni sánihì váha ini-nè sàhà milagru ni nducuahà pan mà, vachi ùhì mànihì ini-nè.

Nansa ni dàndúvaha Jesús cuáhà nècuàchì cuhí ñuu Genesaret

⁵³ Daaní, na sání yàha-ya xì-né mar mà, dandu ni sàà-yà ñuhù íchì iin ñuu nani Genesaret. ⁵⁴ Te na ní quecoyo-ne xì-yà nùù barcu mà, dandu vichi vichi ni nacuni nèhivì ñuu mà-yà. ⁵⁵ Ñàyùcàndüá, ni cadayáà-nè cuàhàn-nè inicutu ladu yucán, ni sàquíhin-ne nècuàchì cuhí xi-ne, te nihí-né nècuàchìmà vaxi nùù-yà itánduhù-né nùù camilla. Te ndéni ni cui ni xinitnùhu-ne íá-yà, divi yucán ni sàà-nè xì nècuàchì mà. ⁵⁶ Te na yàha-ya ñuu cuati, ò ñuu nahnú, te ò iin ranchu, o ndéni ni cui, yucán ni cachitánduhù-né nècuàchì cuhí xi-ne ichì, te ni xicàn-nè ñà-siquiera nùù sàhà sicoto xi-ya ni dúcùn ndahà nècuàchì cuhí mà. Te nsidaa ana ni dúcùn ndahà-xí ducán, ni nduvàha-ne.

7

Ñà-nduá dacuidá cuàchì ndisa xi anima-ndà

¹ Daaní, ñuu Jerusalén ni caquee dava nècuàchì fariseu xì stná nècuàchì ley xi veheñuhu vaxi-ne, ni quesaa-nè nùù Jesús. ² Te ni caxini-nè nansa quidá nècuàchì dacuahá-yà, xixí-né comida xi-ne, te cóni ndáhá-né. Ñàyùcàndüá, ni caxitnùhu-ne nècuàchìmà. Vachi modo jaàn nduhù ndahà-ndà (càhàn-né). ³ Vachi nècuàchì fariseu mà, xì nsidaa gá nècuàchì raza Judea, nú màsà ndáhá-né, mà cúxí-né, vachi ducán íá estilu xi xìi-né chivàha-ne. ⁴ Te nú ni sàhàn-nè yàhvi, dècuèndè ndaha-ne, dandu cuxi-ne.

Te cuàhà sàstnùhù gá estilu icúmí-nê chivàha-ne, vâchi icúmí-nê nacate stnâ-nê taza, quidi, yoo, cãa, cama. ⁵ Ñâyücànduá, nècuàchì fariseu mà, xì stnâ nècuàchì ley xì veheñùhu, nì xicàn tnùhù-né nùù Jesús, cachí-nè:

—Nècuàchì dacuaha-ní, ¿índù chuun có-nchícùn-nè estilu xì xì-ndà? vâchi có-ndùhí ndahâ-né na xixí-né.

⁶ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ñâ-ndàà nduá nì cachitnùhu Isaiás sàhà mii-nsiá sàhana, vâchi dananí uun-nsia vâha-nsia. Pues ñâ-yòhó nduá nì cachi Dios, te nì tiaa Isaiás yucán:

Nèhivì yohó, cuisì-ní yuhù-né quidañúhú-nê yùhù, màdì ini anima-nè, vâchi xica ié cahan-né. ⁷ Cahví-né yùhù tuxí-né, doco có-ndiáá', vâchi nèhivì úun nduú ana nì quidavàha xì ley chináhâ-nè nèhivì, cachí Dios.

⁸ Vâchi mii-nsiá, mà úhì nacóo nihni-nsia ñâ-nduá nì dândacú Dios, doco ñâ-nduú ley xì nèhivì úun, ñâ-jaàn ndisa quidá-nsiá cumplir. Costumbre xi-nsia nduú ñâ-nacáté-nsiá quidi, xì taza, te cuàhà gá costumbre icúmí stnâ-nsiá nahi ñâ-jaàn.

⁹ Dandu nì cachi gâ-yà xì-né:

—Mii-nsiá, tuxí ini-nsia vâtùni nacoò-nsia ñâ-nduá nì dândacú Dios, te cuisì estilu xì mii-nsiá chivàha-nsia. ¹⁰ (Cundehè-nsiá casu yohó): sàhana nì cachi Moisés ñâ-icúmí coo tnùñuhu xi-nda nùù yuadíhi-ndá, te nú nì cãhàn ùhí iin nèhivì dìquì iin yuadíhí-nê, dandu icúmí-nê cui-nè. (Ducán nì cachi Dios.) ¹¹ Doco tucu cachí mii-nsiá, vâchi cachí-nsiá vâtùni cachi iin nèhivì xì yuadíhí (ndahví-nè): “Mà cúí chindeí mii-nsiá xì ñâ-nduá icúmí, vâchi sàni cachí sàhà nsidaámâ ñâ-nduá dihùn í; vâchi sàni cachí: Corbán nduá, te cuní cachámâ, dihùn xì Dios nduá”. ¹² Te nú ducán nì cachí nècuàchì mà, dandu có-sàha ga-nsiá chindee gá-nè yuadíhí-nê (xì dihùn mà). ¹³ Ñâyücànduá, sàhà estilu xi-nsiamâ, iladu sàni ndòo ley ì mà, te cuisì estilu nì ndòo nùù-nsiá chivàha-nsia. Te cuàhà gá estilu tnaha ñâ-yúcán icúmí stnâ-nsiá —nì cachi Jesús.

¹⁴ Dandu nì cana-ya nèhivì cuáhâ mà ñâ-tnàtuu-ne nùù-yá, te nì cachi-yà xì-né:

—Cunini nsidaa-nsiá, te cundaà vâha ini-nsia: ¹⁵ mà cúnsidá cuàchi ni-iin nèhivì sàhâ ñâ-nduá xixí-né. Còó. Ñâ-nihnú ini anima-nè, te quidá-néâ, divi ñâ-jaàn nduá dacuidá cuàchi xì anima-nè. ¹⁶ Ni cúníí vâha nsidaa-nsiá.

¹⁷ Dandu nì yâha-ya ini vehe, te nì ndòo nèhivì cuáhâ mà tùvèhé. Dandu nì ndàcàtnùhù nècuàchì dacuahá-yá nùù-yá ndiá nduá cuní cachi ejemplu mà. ¹⁸ Te nì cachi-yà xì-né:

—¿A có-sânihì stnâ ini mii-nsiá? Cunaha-nsiá, ñâ-lá fuera iquicúñú-ndà, nú nì queá yuhù-ndà, mà cúí dacuidá cuàcha-ndó nùù Dios. ¹⁹ Vâchi màdì ini anima-ndà quíhvia. Còó, tixi-nda cuáhàn, dandu después queá.

Ducán nì cachi-yà sàhâ-ñá cundaà ini-ndà comida vii nduú nsidaa clase ñâ-cutiacu-ndà, màdì cuàchi nduá cuxi-ndañá.

²⁰ Dandu nì cachi stnâ-yà:

—Ñâ-nduá nihnú ini nèhivì, te queá anima-nè, divi nduá dacuidá cuàchi xì-né. ²¹ Vâchi anima nèhivì ñuhú cuàchi-ne, te sàhâ ñâ-ñùhámâ ini-nè, ñâ-yúcànduá quidá stnâ-nè cuàhâ ñâ-có-ndiáá; vâchi nacání quini ini-nè, te ò cãhàn-nè xì nècuàchì cóni nándahâ xì-né, te ò dava-ne, uun-nì ndoó-né xì ndé nì nèhivì ní cui; te dava-ne, sahní stnahâ-né,

²² ò xidá cuíhná-nê; te xího stná-nè ñà-icúmí ñanìtnaha-ne; quini quidá stná-nè xì ñanìtnaha-ne, te dandahví stnàhá stná-nè; tùha quini stná-nè, te có-cùcáhn nùú-né; te cuàhà-né, cúmbidia stnàhá stná ini-nè, te cáhàn quini-ne ñiquì ñanìtnaha-ne; cuadú stná-nè, te nacání ndévaha ini-nè. ²³ Pues ducán quidá-né, vèchi ñuhú nsidaájàn ini anima-nè, te na quidá-nèa, dandu dacuidá cuàcha-nè —nì cachi-yà.

Nansa ni xinindisá iin nècuàchì ñahà inga ñuu icúmí xí inga religión

²⁴ Dandu nì quee Jesús ladu yucán cuàhàn-yà ladu ñuu Tiro xì ñuu Sidón. Te yucán nì sàa-yà visita iin vehe, doco có-cùní-yà cundaà ini nèhivì ñà-íá-yà yucán; doco mànicuí coo dèhé-yà. ²⁵⁻²⁶ Vèchi vichi vichi nì xinitnùhu iin nècuàchì ñahà inácaá iin ñà-malu ini dèheyoco-xí. Iin nècuàchì inga ñuu nduú-né, iin ñuu nani Sirofenicia. Te na ní sàa-nè ndé íá-yà, nì sàcuìln sìsì-né nùú-yà, nì sacundahví-nè nùú-yà áma táva-yà ñà-malu anima dèhe-ne. ²⁷ Doco nì cachi-yà xì-né:

—Dihna icúmí cutahví dèhe (ñuu nsiùhù, dandu después nèhivì inga ñuu), vèchi ducán íá na ian xixí ñà-cuati. Dihna cuxi mii-vé, te ndenuu ini-vè, dandu después cuxi sìhina cuati. Vèchi mà váha cuxio dità-vé, te cuxi-síá.

²⁸ Doco nì cachi tu nècuàchìmà xì-yà:

—Ñà-ndàa nduá, Señor. Doco cunaha-ní, dècuèndè stná sìhina xicánúú tìxi mesa, níhi stná-sì iyuhu xèhè dità cóyo ndé xixí dèhe-nda. (Ñàyùcàndüá, chindee sacu stná-ní yùhù.)

²⁹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Vàtùni cachi-ní. Nàyùcàndüá, xuhun-ní vehe-ní, vèchi sàni quee ñà-malu nùú dèhe-ní.

³⁰ Daaní, mànuhù nècuàchìmà vehe-ne, te nì xini-nè indúhu víi dèhe-ne cama, vèchi sàni cuxio ñà-malu nìsa dandoho-xi-ñá.

Nansa ni nduvàha iin nècuàchì dòhò, te ihin stná-nè

³¹ Dandu nì quee Jesús ñuu Tiro mà, nì yàha-ya ñuu Sidón, xì stná ladu Decápolis, te nì nasaa-yà mar íá Galilea. ³² Te nèhivì yucán, nì saca-ne iin nècuàchì dòhò có-cáhàn vii stná, te nì casaà-nè nùú-yà, nì sacundahví-nè ñà-nì chindánuú-yà ndahà-yà ñìnì nècuàchìmà, te nduvàha-ne. ³³ Dandu nì tavà cuaán-yà nècuàchìmà, te nì dàquíhvi-ya ñinindàhá-yà ini tùtnù-nè. Te nì dàcóyo-ya tèdí-yà ñinindàhá-yà nì chituu-ya nùú yàá-nè. ³⁴ Dandu nì ndacotò ndiaá-yà ñiquì-xí, te nì sàcàn ini-yà, cachí-yà xì tiàa ma dàhàn ñuu mà:

—¡Efata! —ñà-ndüá cunì cachà: Ni nuná tùtnù-ní.

³⁵ Dandu nì nuna tùtnù-né, te nì nduvàha stná yàá-nè, vátùni cáhàn vii-né. ³⁶ Te nì cachi-yà xì nsidaa nèhivì ndoó yucán ñà-màsà cachí-nè nì-íñaha xì nèhivì, doco entre más cachí-yà xì-né ducán, vihi gá cuàhà nì sate tñuhu-ne sàhá-yà. ³⁷ Te yáha ga nì ndulocó nsidaa nèhivì, cachí-nè:

—Vii gá quidá-yà nsidanicuú íñaha. Dècuèndè tèdòhò natiácú quidá-yà, xì stná tè-ìhìn dànàcáhàn-yà.

8

Nansa ni dàcùxí Jesús cùmì mil nèhivì

¹ Quivì yucán nì nataca tu cuàhà sàstnùhù nèhivì, doco còò nì-íñaha cuxi-ne. Nàyùcàndüá, nì cana Jesús nècuàchì dacuahá-yà, te nì cachi-yà xì-né:

2 —Yùhù cuhí inì nèhivì yohó, vâchi sâcuàhàn-ndà ùnì quivì ndoó-né cutnâhâ-né xì-ndà yohó, te còò cá ñà-cuxi-ne. 3 Te nú ni dánâcuítìè-nè nùhù-nè vehe-ne, vihini cuitá-nè ichì, vâchi có-xixí-né, te xica ní caquixi dava-ne.

4 Dandu ni naxiconihí nècuàchì dacuahá-yá nùù-yá:

—Doco ¿índù nìhì-ndà ñà-dacuxi-ndané? vâchi yucù nduá yohó.

5 Dandu ni xicàn tnùhù-yá nùù-né:

—¿Nadaa pan nihí-nsiá?

—Ûsà-ñà iá —ni cachi-nè.

6 Dandu ni dândàcù-yá ni mácùndoo viì nsidaa nèhivì mà ñuhù. Te ni tnii-ya ùsà pan mà, ni naquimanì-yá Dios sàhá, te ni dàcuàchí-yáñà. Dandu ni sàha-ya nècuàchì dacuahá-yá, te mii-né, ni dasàn-nèa nùù nèhivì cuáhà mà. 7 Te ni ìa stná iin ùì siaca cuati; ñâyùcànduá ni naquimanì stná-yá Dios sàhá-sí, te ni cachi-yá xì nècuàchì mà ñà-dasàn stná-nèsi nùù nèhivì. 8 Dandu nèhivì cuáhà mà, ni caxixi nsidaa-né, te ni ndenuu ini-nè. Te después, ni dàtácá-nè ñà-nduá ni cuyodó gá, te ni chitu ùsà canasta-ñà. 9 Te nèhivì ni caxixi ma, nahi cùmì mil ni sanduu-ne. Daaní, na sàni dânácuítìà-yá nsidaa nèhivì mà, 10 dandu ni nana tu-ya iin lancha xì nècuàchì dacuahá-yá cuáhàn-yá xì-né ndè ladu ñuu Dalmanuta.

Nansa ni xicàn nècuàchì fariseu ñà-quida Jesús iin milagru cundehè-né

11 Daaní, ni casaà nècuàchì fariseu nùù-yá, te ni quesaha-né cuàà-nè xì-yá, dasaá-nèyà xicàn-nè ñà-quida-ya iin milagru xi Dios cundehè-né.

12 Dandu ni sàcàn cuáhà ini-yà, te ni cachi-yá xì-né:

—Mii-nsiá xì dava ga nècuàchì ñuu yohó, ¿índù chuun xicàn guá-nsià quide iin milagru cundehè-nsiá? Yùhù cachì xì-nsiá, mà sàà coo ni-iin milagru cundehè-nsiá.

13 Dandu ni nacoo uun-yanè, ni ndècahmu-ya ini lancha inga xichi, te ni quihìn-ya ichì cuáhàn-yá inga ladu mar.

Nansa ni dànsínúú ini Jesús nècuàchì dacuahá-yá milagru sàhà pan ñà-màsà nácánì gá ini-nè sàhà nansa nihì-né ñà-cutiacu-nè

14 Cunaha-nsiá, sàni nandòdó nècuàchì dacuahá-yá cunihi ga-nè pan cùhùn ini lancha mà. Cuisi iin-nia nihí-né cuáhàn. 15 Dandu ni cachi-yá xì-né:

—Cundehè-nsiá, cuidadu gà ni cúndóó-nsiá sàhà tàtnà nsidátáchì xí pan xi nècuàchì fariseu xì stná Herodes.

16 Dandu ni quesaha-né ni ndatnuhu-né, cachí-nè:

—Ádi ñà-còò pan nihì-nda vâxi, ñâyùcànduá cachí-yá xì-ndà ducán —cachí-nè.

17 Sàhájàn na ní cundaà ini-yá ñà-nduá ndatnúhú-nè, dandu ni cachi-yá xì-né:

—Cò-xìñuhù ndatnuhu-nsiá sàhà-ñà còò pan nihí-nsiá vâxi. ¿A có-nsinúú ini-nsia (ñà-nduá ni xini-nsià)? Yùhù xinì tàñáha ga cundaà ini-nsia. ¡Na cueé guá sánìhì ini-nsia! 18 Iá nduchinúú-nsiá, ñâyùcànduá xiñuhu cundehè-nsiá. Te iá stná tùtnù-nsiá; xiñuhu cunini-nsia. ¿A có-nsinúú ini-nsia nansa ni cuu daa? 19 Na ní dasín ùhùn pan, te ni xixi ùhùn mil tiàa, ¿nadaa ga ìcà pedazu pan ni ndòò ni dàtácá-nsià?

—Ûxin ùà —cachí-nè.

20 Dandu ni cachi tu-ya:

—Na ní dasín ùsà pan ni caxixi cùmì mil nèhivì, ¿nadaa ìcà pedazu pan ni dàtácá-nsià?

—Ûsà —cachí-nè.

²¹ Dandu nì cachi tu-ya xì-né:

—¿A táñâha ga mànlhì inì-nsia?

Nansa nì dândúvâha Jesús iin nècuàchì cuaá ñuu Betsaida

²² Dandu nì sàà-yà xì-né ñuu Betsaida, te nèhivì ndoó yucán, ndacá-né iin nècuàchì cuaá nì quesaa nùu-yá, sacúndáhví-nè ñà-nì chítúú-yá ndahà-yá nùu-né, te nì ndúvâha-ne. ²³ Ñâyùcàndüá, nì tñii-ya ndahà nècuàchì mà, te nì tavà-yánè fuera ñuu tii ma. Dandu nì dâcùchí-yà tedií-yà nduchìnúu-né, te nì chituu-ya ndahà-yá ndé cuhí nùu-né. Dandu nì ndâcâtnùhù-yá nùu-né, a sání natùinuù-né, á coó. ²⁴ Dandu nì ndacoto-ne, te nì cachi-nè:

—Vâtùni indéhí nèhivì, xicánúú-né, doco na iá yutnù, ducán ndáa-ne.

²⁵ Dandu, nì nachituu-ya ndahà-yá nduchìnúu-né, te nì indehè nsíí-né. Te momentu yucán nì nduvâha nduchìnúu-né, te nì natùì nina. ²⁶ Dandu nì cachi-yà xì nècuàchì mà ñà-nì nùhù-nè vehe-ne, doco màsà yâha-ne ñuu tii ma, nì màsà cáchí-nè xì nèhivì ndoó yucán.

Nansa nì cachi Pedro ñà-xìndísâ-né divi Cristu nduú Jesús

²⁷ Daaní, cuáhàn-yà xì nècuàchì dacuahá-yá ndé ñuu cuatì ndoó yatnì ñuu Cesarea de Filipino. Te na cuáhàn-nè ichì, dandu nì xìcàn trùhù-yá nùu-né, cachí-yà:

—¿Ana nduú yùhù, cachí nèhivì?

²⁸ Te nì cachi-nè xì-yá:

—Dava-ne cachí-nè Juan Bautista nduu-ní. Te dava-ne cachí-nè Elías nduu-ní, te dava ga-nè cachí-nè ñà-ndüu-ní nahi profeta sâhana.

²⁹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Doco mii-nsiá, ¿ana nduú cachí-nsià?

Dandu nì cachi Pedro:

—Divi Cristu (nì quixí dìquì-xí) nduu-ní.

³⁰ Dandu nì sâcùnaha nsidaa nècuàchì dacuahá-yá mà ñà-màsà cáchí-nè xì nèhivì dava ga ni-iin palabra mà.

Nansa nì cachitnùhu Jesús icúmí-yâ cui-yâ

³¹ Dandu nì dâtúí-ya nùu-né nansa icúmí cuu xi-yá después. Nì cachi-yà xì-né ñà-mii-yá ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, icúmí-yâ ndoho cuahá-yá. Vâchi tè-sâhnú xidandacú, xì stná dùtù xícusahnú, xì stná nècuàchì ley xi veheñùhu, nsidaa-né icúmí-nè cahíchì ini-nèyâ, dandu (câcàn-nè) cahni nèhivì-yâ. Doco tixi ùnì quivì icúmí-yâ natiacu-yâ, ³² nì cachi-yâ, cáhàn vate-yá xì-né ducán. Ñâyùcàndüá, nì tavà cuaán Pedro-yâ, nì cachi-nè xì-yá ñà-màsà cáchí-yâ ducán. ³³ Doco nì nacuico-yá ladu yàtà-yâ, nì indehè-yâ dava ga nècuàchì dacuahá-yâ, te nì câhàn duchi ini-yâ xì Pedro, cachí-yâ:

—Cuxio-ní nùí, vâchi nahi ñà-malu Satanás nduu-ní. Có-nìhnú vâha inì-ní Dios. Cuisi chuun xì nèhivì ñuhivì nìhnú inì-ní.

³⁴ Dandu nì cana-ya nècuàchì dacuahá-yâ xì dava ga nèhivì ndoó yucán, te nì cachi-yà xì-né:

—Nsidaa ana cuní cunchicùn xì', xiñuhu nacoó-ne ñà-ndüá cuní inì-ní mii-né quida-ne, te cunchicùn-nè yùhù, quida-ne cuenta na ian nsidá stná-nè cruz xi-ne ñà-cui stná-nè xì'. ³⁵ Vâchi nú cuní iin nèhivì dacácu-ne vida xi-ne, cutu ñà-dandáñuhú-nèâmà cundua. Doco nú ni cui-nè sâhá yùhù ò sâhá razón ndiaha xí, dandu ñà-sàni càcu ndisa vida xi-ne ndüá.

³⁶ Vâchi mate ni níhì iin nèhivì nsidaa ñà-lá ñuhiví, doco ni mà sâà-mà

cundua ñà-vàha xi-ne nú màsà sáa stná anima-nè càcua núù Dios. Còó, mà cúí. ³⁷ Te ò nú ni cuní stná iin nèhivì nacuiin-ne anima-nè, còó, mà cúí. ³⁸ Vàchi nèhivì tiempu vichì, nacóó-né Dios, te xidá cuàchi-ne. Ñàyùcàndùá, iin nècuàchì iá mahi nèhivì malu ndoó vichì, te cucáhán núù-né yàha-ne ladu xi, te ò cucáhán núù-né cunini-ne palabra xi, ndahví-nè, vachi nú ducán, dandu yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, icúmí stnáì nacuai' mii-né quìvì naxicocuîin. Vàchi icúmî naxicocuîin ñuhiví yohó, cutnahí xì ángel ì-xí quixi, te ndiaha gá icúmî nanchi' quida Yuamáni'.

9

¹ Dandu nì cachi stná-yà xì-né:

—Palabra ndàcuisì nduá yohó cachítnúhi xì-nsiá, ñà-dava mii-nsiá nècuàchì itá yohó, antes cui-nsiá icúmí-nsiá cuni-nsiá cusahnú fuerte Dios xì poder xi-ya —nì cachi-yà.

Nansa nì nadama Jesús mii-yá nì natnuù nihni ndiaha-yá

² Daaní, nì yàha iñù quivì, dandu nì saca-ya Pedro, xì Jacobo, xì Juan, cuàhán cuaán-yá xì-né ndè dìni iin yucù ducún, te yucán nì nadama-ya mii-yá; tucu nì nàcùnahà-yà nì xini nècuàchì-mà. ³ Nì nducuxín yaa sìcoto xi-ya, te nì nanchiù yéha. Na cuxín yaa ñà-nduú yùhà (dìni yucù), ducán nì nducuxán. Còò nì-iin nèhivì ñuhiví cui nsida cuxín xán ducán. ⁴ Daaní, yucán nì ndecoyo stná nèhivì (sàhana) nani Elías xì Moisés, ndatnúhú-nè xì-yá. ⁵ Dandu nì cachi Pedro xì-yá:

—Maestro, ñansicáhán-ndá ndoo-nda yohó! Chicá vaha quida vaha-nsi ùnì siahva, ian coo mii-ní, te inga coo Moisés yohó, te inga coo stná Elías yohó —nì cachi-nè.

⁶ Doco ñà-yáha guá yúhí nsidaa-né, ñàyùcàndùá ni cóni cundáa ini Pedro nansa cachi-nè. ⁷ Daaní, nì nuu iin vïcò yucán, te nì dàhvi nsidaa-né vïcò mà. Dandu nì tiacu-nè càhán iin ana càhán mahiá, cachí-yá:

—Dèhemani' nduú ana yohó. Cunini-nsia ñà-nduá cachí-yá.

⁸ Daaní, nì ndacoto nècuàchì dacuahá-yá, doco na iin cachí còò cá iin ni xiní-nè, ndé làcà mii-yá iá yucán.

⁹ Daaní, nì naquihin-ya ichì mànui-ya xì-né yucù yucán. Te ichì mà nì dàndàcú-yá núù-né, cachí-yá:

—Màsà nácání-nsiá xì nèhivì ñà-nduá nì xinì-nsia dècuèndè nú sàni natiacu yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví.

¹⁰ Ñàyùcàndùá, nì chivàha nècuàchì-mà chuun jaàn ini anima-nè, doco nacání cuáhà ini-nè nansa coo ñà-natiacu-yá. ¹¹ Dandu nì xicàn tnùhù-né núù-yá, cachí-nè:

—¿Índù chuun cachí nècuàchì ley xi veheñùhu ñà-dihna icúmí Elías naxicocuîin-nè?

¹² Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ñà-ndáa nduá, dihna icúmí Elías naxicocuîin-nè, te nsida vii-né nsidaa chuun có-íá vii. Doco ¿nansa cachí stná tutu ì sàhà yùhù? Pues naçaníamà nansa icúmí ndohi xì nansa icúmí nèhivì cahíchì ini-nè yùhù. ¹³ Doco cunaha-nsiá, sàni quixi Elías mà. Doco nèhivì, nì quida ndevàha-ne xì nècuàchì-mà nacua nì cudì ini-nè, vachi ducán sàni cachítnúhu tutu ì.

Nansa nì tavà Jesús iin ñà-malu ináçáa ini iin tèchii

¹⁴ Dandu ni nasaa-yà xì compañeru-yà ndé ni ndòo dava ga nècuàchì dacuahá-yá. Te yucán ni xini-yà ndoó cuàhà nèhivì sàni nataca nùu nècuàchìmà. Te ndoó stná nècuàchì ley xi veheñùhu, nàá tnahá-né xì nèhivì xí-yá mà. ¹⁵ Te na ní xini nèhivì cuàhà mà mii-yá, luegu ni ndulocó nsidaa-né, te ni cadayàa-nè vaxi-ne, ni casàhú-nè xì-yá. ¹⁶ Dandu ni ndàcàtnùhù-yá nùu-né:

—¿Ndíà ndatnúhú guâ-nsià xì nècuàchì yohó?

¹⁷ Dandu ni càhàn iin ana iín mahì nèhivì cuàhà mà, cachí-nè:

—Maestro, yohó ndaquí dèhi vaxi nùu-ní, vachi inácaa iin ñà-malu inì-te, te sadiá nùu-té, mà cùu càhàn-te. ¹⁸ Te ndéni ni cui iá-te, vaxa sahnì ihá`-te, ducán`-te, dandu queé chihñù yuhù-té, saxíndiaá tnahá nùhu-tè, te nduyútnú tehe-té. Te sàni xicàn tàhvi nùu nècuàchì dacua-ha-ní ñà-tavà-néà, doco mànicùì.

¹⁹ Dandu ni cachi Jesús:

—Mii-nsiá, mà túha-nsia cunindisá-nsiá. ¿Nadaa ga quìvì icúmì coi xì-nsiá, te quidandee gá stná inì sàhà-nsiá? Pues cundaca-nsiàte quixi nùì.

²⁰ Dandu ni saca-ne tèchii ma vaxi nùu-yá. Doco na ní xini ñà-malu mà mii-yá, luegu ni sahnì ihá`-te, ñàyùcàndùá ni sàcasàn-té, natùì nihní-te, te caná chihñù yuhù-té. ²¹ Dandu ni xicàn tnùhù-yá nùu yua-té, cachí-yà:

—¿Nadaa tiempu sàcuàhàn-ndà ndohó-te ducán?

Dandu cachí yua-té:

—Ndè tii-té. ²² Te cuàhà xichi nduá-te mahì ñuhu quidá ñà-malu. Ndè stná inì yùte sàcasàn-té, vachi cuniá cahniá-te. Ñàyùcàndùá, nú vátùni chindee-ní nsiùhù, dandu cundehè ndahví-ní nsiùhù, te quida manì-ní xì-nsí.

²³ Dandu ni cachi Jesús xì-né:

—Cuisì cuniá cunindisa-ní, te vátùni. Vachi iin nècuàchì xiníndisá, vátùni nihitáhvi-né nsidaa ñà-vàhà xicàn-nè.

²⁴ Dandu luegu ni sacu yua-té, te ni càhàn fuerte-nè, cachí-nè:

—Yùhù, xiníndisè vichi; te nú cò-sài cunindisá vahi, dandu chindee-ní yùhù ñà-ní cúnindisá gue`.

²⁵ Dandu ni xini Jesús ñà-vihi gá cuàhà nèhivì natáca. Ñàyùcàndùá, ni dàndácù-yá ni sadi-yà nùu ñà-malu mà, cachí-yà:

—Yohó ñà-malu quidá quini xi tèchii yohó ñà-mà cùu càhàn-te, te có-tiàcù-te, nacoò dahuun-tè, te màsà náxícócuñ gò nansihvu inì-te.

²⁶ Dandu yáha ga ndee ní ndàhà, ni dàndácùchá`-te, te ni quea cuàhàn. Doco nahi ana ni xihì ni ndòo-tè. Ñàyùcàndùá, cuàhà nèhivì ni cachi-nè:

—Sàni xihì dahuun-tè.

²⁷ Doco ni tnii-ya ndahà-té ni ditá-yà, te ni dàndácúíñ-yàte.

²⁸ Daaní, ni quihvi cuaán-yá xì nècuàchì dacuahá-yá inì iin vehe, te yucán ni xicàn tnùhù-né nùu-yá, cachí-nè:

—¿Índù chuun mànicùì tavà nsiùhù ñà-malu mà (nùu-te)?

²⁹ Dandu ni cachi-yà xì-né:

—Mànicùì, vachi ñà-malu tnaha quisi mà, có-queá nansa ni ni cui, cuisì nú ni cãcàn tàhvi-nsiá nùu Dios, te cunihì stná-nsià cundoo dòcò-nsiá.

Nansa ni cachitnùhu Jesús inga xichi ñà-icúmí-yà cui-yà

³⁰ Dandu ndacá-yá nècuàchì dacuahá-yá cuàhàn-yà xì-né ndè ladu Galilea. Doco cuàhàn dèhé-yà, vachi có-cuní-yà cundaà ini nèhivì índù

xìcánúú-yá. ³¹ Te tiempu mà chináhá stná-yà nècuàchì dacuahá-yá mà (sàhà nansa icúmí-yà cui-yà), te dohó nì cachi-yà xì-né:

—Yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, icúmí yàhi ndahà nèhivì (malu), vàchi iá iin tiàa icúmí quida xí entregar ñà-cahni nèhivì yùhù; doco tìxi ùni quivì icúmí natiacuì.

³² Pues divì nduá nì cachi-yà, doco cóni sàa nècuàchì mà mànhì ini-nè ñà-nduá cunì cachàmà. Te yùhì stná-nè ndàcàtnùhù-nè nùu-yá sàhà-ñá.

Nansa nì cachi Jesús ana chicá ndiaá

³³ Dandu nì sàa-yà xì-né ndè ñuu Capernaum. Te na iá-yà ini iin vehe yucán, dandu nì xìcàn tnùhù-yà nùu-né, cachí-yà:

—¿Ndíà nduá ndàcàtnùhù tnahá guâ-nsià ichì vaxi-nda?

³⁴ Doco dadí úun nì ndòo-ne, vàchi ichì mà nì cuàa-nè ndàcàtnùhù tnahá-né índù nècuàchì chicá ndiaá. ³⁵ Ñàyùcànduá, nì sàcòo-ya, te nì cana-ya nsi-úxin ùi-nè, te nì cachi-yà xì-né:

—Íin ana cunì cunduu ana chicá ndiaá, xiñuhu cunihnu ini-nè nduú-né ana chicá có-dàndàcú, te cunucuachi stná-nè nùu nsidaa nècuàchì dava ga.

³⁶ Dandu nì cana-ya iin tètii nì chicani-ya mahì nsidaa-né, te nì numi nihni-yàte, cachí-yà xì-né:

³⁷ —Nú sàhà yùhù quidáñúhú nèhivì iin tètii nahi tè-yòhó, dandu davani queá na ian yùhù quidáñúhú-nè. Te nú yùhù quidáñúhú-nè, dandu iin-ni quee stná ñà-quidáñúhú stná-nè ana nì techuun-xí vaxì.

Nècuàchì có-xinì ùhì xì-ndà, favor xi-nda iá-nè

³⁸ Dandu nì cachi Juan xì-yá:

—Maestro, nì xini-nsì iin tiàa tavá xi ñà-malu nùu nèhivì, te ndàcùcahan-né quivì miì-ní. Doco có-nduú-né iin ana cutnáhá xì-ndá xìcánúú. Ñàyùcànduá, nì sadi-nsì nùu-né ñà-màsà quidá gá-nè ducán.

³⁹ Doco nì cachi Jesús xì-né:

—Còó, màsà cádi-nsià nùu-né, vàchi iin nècuàchì ndàcùcahan xi quivì, te quidá-né milagru ducán, ùhì càhàn quini stná-nè dìquí. ⁴⁰ Vàchi nsidaa ana có-xinì ùhì xì-ndà, favor xi-nda iá-nè. ⁴¹ Te nú ináhá nèhivì nduú-nsiá nèhivì xí, te sàhámà quidá víi-né xì-nsiá, dandu seguru icúmí-nè nihì-né ñà-vàha xi-ne nùu Dios, mate iyuhu tècuìi-ni nduá nì sàha-nensià nì xihì-nsia.

Cuidadu cundoo-nda ñà-màsà quidá-ndá cuàchi

⁴² Dandu nì cachi tu Jesús:

—Íin ñà-cuati xiníndísá-xì, nú ni dátùcù nèhivì-ñá, dandu jndahví-nè! Vàchi chicá vaha màcùndiacu iin yùu yódò dùcùn-né, te ndiachi-né mahì mar sàhà-ñá màsà dátùcù gá-nè ñà-cuati. ⁴³ Te nú sàhà ndahà-nsiá xidá cuàchi-nsia, dandu chicá vaha ni táhndèà. Vachi chicá nsiaha (sàa-nsià nùu Dios) xì iin-ni ndahà-nsiá, te cutiacu-nsià nicanicuahàn, te màdiá coo ndúia, te ndiachi-nsiá andea, vachi yucán, mà cúí ndàhvà ñuhu. ⁴⁴ Te sicùdi ñuhú yucán, mà nunca cui-sì, te ñuhu yucán, mà sàa ndàhvà. ⁴⁵ Te nú sàhà sàhà-nsiá xidá cuàchi-nsia, dandu chicá vaha ni táhndè stná, vachi chicá nsiaha (sàa-nsià nùu Dios) xì iin-ni sàhà-nsiá, te cutiacu-nsià nicanicuahàn, te màdiá coo ndúia, te ndiachi-nsiá andea, vachi yucán, mà cúí ndàhvà ñuhu. ⁴⁶ Te sicùdi ñuhú yucán, mà nunca cui-sì, te ñuhu yucán, mà sàa ndàhvà. ⁴⁷ Te nú sàhà nduchìnmùu-nsiá xidá cuàchi-nsia, dandu chicá vaha ni tavá-nsiáñà. Vachi chicá nsiaha sàa-nsià xì imindaa

nùu-nsiá, te màdiá coo ndúà, te ndiachi-nsiá andea. ⁴⁸ Vàchi sìcùdì ñuhu yucán, mà nunca cui-si, te ñuhu yucán, mà sáa ndàhvà.

⁴⁹ 'Nsidanicuú nêhivì, icúmí-nê (yàha-ne tnùndoho) na ian nsî yadi-né yoho te yucán; (doco bien xi-ne cunduamà, na ian nduhádi comida) ñà-quéa ìn. ⁵⁰ Vàha ga ìn, vâchi nsidá ádiá ñà-xìxì-ndà; doco nú sàni ndañuhu ñà-ádi xán, dandu mà cúí gá nduhadíá. Te na ian quidá ìn (iá vâha), ducán xiñuhu quida stná mii-nsiá xì anima-nsiá, te cundoo màni stná-nsiá.

10

Màsà caté stnàhà-ndà xì nècuàchì vehe-nda

¹ Dandu nì quee Jesús ñuu yucán, cuàhàn-yà ladu Judea, divi iin ladu Judea iá ndè inga ladu yùte Jordán. Te yucán nì nataca tu cuàhà gá nêhivì nùu-yá. Te nì quesaha-yá dacuahá-yànè nacua quidá-yá siempre. ² Te yucán nì casaá stná nècuàchì fariseu, te nì càhàn-nè xì-yá áma níhìndèè-nè coo nansa daquéè cuàchi-ne diquì-yá. Te dohó nì cachi-nè xì-yá:

—¿A vátùni iá ñà-cate stnàhà-ndà xì ñahàdìhì-ndà?

³ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿Ndíá ndúá nì dándàcú Moisés quida-nsia?

⁴ Te nì cacachi nècuàchì yucán:

—Nì sàha Moisés lugar ñà-cuyucun iin tutu nùu juez, dandu vátùni cate stnàhà-ndà.

⁵ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cunaha-nsiá, cuisì sàhà ñà-cô-cùnì-nsiá cunini vii-nsiá, ñàyùcàndùá nì tiaa Moisés ley jaàn. ⁶ Doco na ní sàcò ñuhivì, còó. Vâchi na ní quidayucun Dios ñuhivì, dandu nì quidayucun stná-yà nêhivì, iin-ne nì sàcùnduu tiàa, te inga-nè ñahà. ⁷ Ñà-jaàn nduá disáhà-xì nándàhà iin nècuàchì tiàa xi iin nècuàchì ñahà, te quecuâân-nè nùu yuadíhì-nê. ⁸ Ñàyùcàndùá, mate diín diín nì sanduu-ne antes, doco na imindaa nêhivì sàni nanduu-ne vitni. Te sàhàmà, có-nduú gá-nè diín diín nêhivì; quida-nda cuenta na ian iin-ni nêhivì nduú-né. ⁹ Ñàyùcàndùá, nú ducán sàni dàcuàcá stnahá Dios-nè, dandu ni-iin nêhivì màsà caté stnàhà-né —nì cachi Jesús.

¹⁰ Daaní, na sàni nansihvi-ya ini vehe, dandu nì ndàcàtnùhù gá nècuàchì dacuahá-yá nùu-yá sàhà chuun jaàn. ¹¹ Te nì cachi-yà xì-né:

—Nú ni caté iin tiàa ñahàdìhì-nè, te coo-ne xì inga nècuàchì ñahà, dandu cuàchi ndisa nduá nùu Dios, te cuàchi nduú stná nùu ñahàdìhì-nè primeru. ¹² Stná nècuàchì ñahà, nú ni caté-nè ì-né, te nandàhà tú-né xì inga tiàa, cuàchi nduú stná.

Nansa nì chitàndòó Jesús ndahà-yá dìni ñà-cuati sàhà-ñà cundiatú anima-vè

¹³ Daaní, ndacá nêhivì ñà-cuati xì-né vâxi nùu-yá ñà-chitàndòó-yá ndahà-yá dìniá. Doco nècuàchì dacuahá-yá, nì sadi-nè nùu nècuàchì-mà. ¹⁴ Te na ní xini-yà ñà-nduá quidá-né, nì cuduchi ini-yà, cachì-yà:

—Nacoo-nsia ñà-cuati nì quixá nú. Màsà cadí-nsiá nùá, vâchi ana nihnú inì-xi nahi ñà-cuati, divi cunduu ana sàa ñuhivì ì xì Dios. ¹⁵ Te yùhù cachì xì-nsiá, nú màsà cóó (vitá ini nêhivì) nahi ñà-cuati, te ducán quihvi-ne ichì ñuhivì ì xì mii-yá, dandu mà nunca sàa-nè yucán —nì cachi-yà.

¹⁶ Dandu nì numi nihni-yañà, nì chitàndòó-yá ndahà-yá dìniá, te nì xicàn tàhvì-yá ñà-ndiaha nùu Dios sàhà-ñà.

Nansa nì cachi Jesús xì iin tèchii cuica

¹⁷ Daaní, na lácà nì quihin Jesús ichì cuàhàn-yà, dandu nì xini-yà yucán vaxi iin tèchii carrera. Te na ní quesaa-te nùu-yá, nì sàcuìn sìsì-té, cachi-te:

—Maestro, vaha ndisa-ní. Cachì-ní xì' ndià nduá quide, te nìhítáhvì' vida ndiaha nicanicuahàn.

¹⁸ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿Ndià nduá disáhà-xí cachì-ní xì': "Mii-ní vaha-ní"? Vàchi còò ni-iin nèhivì úun vaha ndisa, cuisì nú nduí Dios, dandu vaha ndise. ¹⁹ Pues vichi, ináhá-ní nansa nì dándàcú-yá quida-nda: màsà cáhni stnaha-nda, ni màsà cáhàn-nda xí inga ana có-ndúu nècuàchì vehe-nda, te màsà quidá cuihna-nda, ni màsà cáhí-nda ni-iin tnùhu sàhà ñanitnaha-nda; te màsà dándáhvì stnàhà-nda. Te icúmí stnà-nda quidañuhu-nda yuadíhí-ndá.

²⁰ Dandu nì cachi tu tèmà xì-yá:

—Maestro, nsidaájàn sàni chivàhià dècuèndè na tíí.

²¹ Dandu màni màni nì indehè-yáte, vachi cuú ini-yà sàhà-té, te nì cachi-yà:

—Cumàni gá inga iñàha quida-ní. Dicò nsihì-ní ñà-nduá icúmí-ní, te dasàn-ní dihùn mà nùu nècuàchì ndahví, dandísá, nìhítáhvì-ní sàà-ní ansivi, te yucán cucumi ndisa-ní cuàhà ñà-cuicà. Dandu quixi stná-ní, cunchicùn-ní yùhù; te dispuestu coo-ní cui-ní sàhí, mate ni cui-ní nchìca cruz.

²² Doco tèchii ma, na ní inini-tè ñà-nduá nì cachi-yà, nì ndulocó-te, te nì cuhuun cuahà inì-te, vachi yáha ga cuicà-té. Ñàyùcànduá, nì quihin-tè ichì cuàhàn-te.

²³ Dandu Jesús, nì xiconùu-yá nùu nècuàchì dacuahá-yá, te nì cachi-yà xì-né:

—¡Na ùhì guá sàà iin tècuicà ndè ñuhivì ìì xí Dios!

²⁴ Doco na ní inini nècuàchì mà, yáha ga nì ndulocó-nè. Ñàyùcànduá, inga xichi nì càhàn-yà xì-né, cachì-yà:

—Hijos, na ùhì guá nìhítáhvì iin nècuàchì càhvì xì ñà-cuicà-xí yàha-ne ñuhivì ìì xí Dios. ²⁵ Ñà-ndàà nduá, ùhì dayáha-nda iin camellu nùu chìcòhò nduhù iqui; doco chicá ùhì yáha iin tècuicà ndè ñuhivì ìì xí Dios.

²⁶ Na ní inini nècuàchì dacuahá-yá ñà-jaàn, dandu yáha ga nì ndulocó-nè, te nì cachi-nè iin-ne xì inga-nè:

—Pues nú ducán, ¿nansa cui càcu anima iin nèhivì?

²⁷ Dandu nì indehè váha-yanè, te nì cachi-yà:

—Nèhivì ñuhivì, mà cúí quida-neàmà. Doco Dios, vātùni, vachi nsidaa iñàha, mà úhì quida-yañà.

²⁸ Dandu nì cachi Pedro xì-yá:

—Nsiùhù, sàni nacoo-nsi nsidaa ñà-icúmí-nsí, te vaxi-nsi nchìcùn-nsi mii-ní, Stoho-nsi Senór.

²⁹⁻³⁰ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Yùhù cachì xì-nsiá, nú sàhà yùhù icúmí iin nèhivì nacoo-ne iñàha, dandu iin cientu gà tantu icúmí-nè nìhítáhvì-nè. Mate icúmí-nè nacoo-ne vehe-ne, ò ñani-nè, ò cúha-ne, ò yua-né, ò dihi-né, ò ñahàdìhí-nè, ò déhe-ne, ò ñuhù xí-né sàhà yùhù, ò sàhà razón ndiaha, có-quidá, vachi iin cientu gà tantu ñà-jaàn nìhítáhvì-nè mientras iá-nè ñuhivì yohó, mate icúmí-nè ndoho stná-nè quida nèhivì ñuhivì. Doco na sàà-nè inga ñuhivì vaxi xi-nda, dandu nìhì stná-nè vida ndiaha nicanicuahàn. ³¹ Doco cuàhà

nèhivì idónuu vichi, icúmí-nê sàà-nè natenchicùn-nè cahà-xí quivì yucán; te cuàhà ana nchícùn cahà-xí vichi, icúmí-nê sàà-nè nàcòdònùù-né.

Nansa ni cachi tu Jesús inga xichi ñà-icúmí-yà cui-yà

³² Daaní, ndacá Jesús nècuàchì dacuahá-yà cuàhàn-yà xì-né ichì mànana ndè ñuu Jerusalén, te idónuu-yà nùù-né. Doco mii-né, yáha ga nacání ini-nè, te yúhì-nè. Dandu ni tavà cuàán-yà nsi-ùxin ù-nè, te ni nacani-ya xì-né ñà-nduá sà-ìtúú cuu xi-yá, ³³ cachi-yà xì-né:

—Cunaha-nsiá, icúmí-ndá sàà-ndà ñuu Jerusalén. Te yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, icúmí yàhi ndahà dùtù xícusahnú yucán, xì ndahà stná nècuàchì ley xi veheñùhu. Te icúmí nècuàchì mà cachi-nè ñà-fuerza icúmí cui. Dandu dayáha-ne yùhù ndahà tè-inga raza. ³⁴ Te mii-té, cuàcùndiaà-te yùhù, te cahni cuií-te yùhù; te sivi dií-te núí, dandu después cahni-té yùhù. Doco tixi ùni quivì icúmí natiacuí —ni cachi-yà.

Ñà-nduá ni xicàn Jacobo xì Juan nùù Jesús

³⁵ Daaní, ni tnàtuu dèhe Zebedeo nani Jacobo xì Juan nùù-yá, cachi-nè xì-yá:

—Maestro, cuní-nsì quidamanì-ní xì-nsí iin favor ñà-nduá xicàn-nsì.

³⁶ Dandu ni cachi-yà:

—¿Índù iñàha cuní-nsià quide?

³⁷ Te ni cachi-nè xì-yá:

—Na sàà tiempu ndiaha na cusáhnú-ní, cuàha-ní lugar ñà-cundoo iin iin-nsi iin iin ladu-ní; iin-nsi coo ladu cuàhá-ní, te inga-nsì coo ladu itní-ní.

³⁸ Dandu ni cachi-yà xì-né:

—Mii-nsiá, có-sánhì ini-nsià ñà-nduá xicàn tàhvi-nsiá núí. ¿A vátùni cundee ini-nsià ndoho-nsia nacua icúmí ndohi, te yàha stná-nsià tnùndoho nacua icúmí yàhi?

³⁹ —Jaan —ni cachi-nè—, vátùni stná nsiùhù.

Dandu ni cachi-yà xì-né:

—Ndisa, icúmí-nsià ndoho-nsia nahi yùhù; te icúmí stná-nsià yàha-nsia tnùndoho nahi yùhù. ⁴⁰ Doco ñà-danfhitáhvi' mii-nsiá cundoo iin iin-nsia iin iin laduì, mà cúí, vàchi có-quidá yùhù tocar quide ñà-jaàn. Nècuàchì nihitáhvi cundoo laduì, cuisì nèhivì señaladu cunduu-ne, vàchi divi sàhà mii-né icúmí lugar mà cuyucàn.

⁴¹ Daaní, na ní xinitnúhu ùxin gà nècuàchì dacuahá-yà, dandu ni cuduchi gá ini-nè sàhà Jacobo xì Juan mà. ⁴² Doco Jesús, ni cana-ya nsidaa-né ñà-ní nátácá-nè nùù-yá, te ni cachi-yà xì-né:

—Ináhá-nsià sàhà tè-cùsáhnú inga ñuu, xínduu-tè autoridad cahan nèhivì, te fuerte cusáhnú-te nùù-né. Vàchi nsidaa tè-nihí chuun ñuu yucán, ndee dandacú-te nùù nèhivì yucán. ⁴³ Doco mii-nsiá, màsà quidá-nsiá ducán. Còó, vàchi nú íá ana cuní cunduu ana dandacú nùù-nsiá, dandu icúmí-nè cunduu-ne ana xinúcuáchí nùù nsidaa-nsiá. ⁴⁴ Vàchi nècuàchì cuní codònùù nùù-nsiá, icúmí-nè cunduu-ne nahi peón chindéé xì nèhivì dava ga. ⁴⁵ Dècuèndè stná yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, cóni quésàì ñuhiví yohó ñà-cunucuachi nèhivì núí. Còó, sàhà-ñá cunucuachi mií nùù-né ni quesaì, dandu después cuàhi vida xi cui cuenta xi-ne, te ducán nàcùndoo cuàhà-né libre —ni cachi-yà.

Nansa ni quida Jesús milagru, te ni natùinuù iin nècuàchì cuaá nani Bartimeo

46 Daaní, nì sàà-yà xì compañeru-yà iin ñuu nani Jericó. Te na xicá-yá ichì queé-yá ñuu mà, dandu nchícùn stná cuàhà gá nèhivì. Te yuhù ichí yucán iá iin nècuàchì cuaá xicàn caridad. Bartimeo nani-né, vèchi dèhe Timeo nduú-né. 47 Te nì tiacu-nè sà-cùyátní Jesús de Nazaret. Ñàyùcàndùá nì quesaha-né ndàhì-nè, cachì-nè:

—¡Jesús! ¡Mii-ní descendencia ìì xí David! ¡Cuihì inì-ní yùhù!

48 Doco cuàhà nèhivì cuàhàn yucán, nì canàhá-nè xì nècuàchì mà:

—Màsà ndàhì gá-ní —cachì-nè.

Doco nècuàchì cuaá mà, chicá ndee ní ndàhì-nè, cachì-nè:

—¡Jesús! ¡Mii-ní descendencia ìì xí David! ¡Cuihì inì-ní yùhù!

49 Dandu nì cucuiìn-yà, te nì cachi-yà xì compañeru-yà:

—Cana-nsianè nì quixí-né.

Dandu nì cana-ne nècuàchì cuaá mà, cachì-nè xì nècuàchì mà:

—Màsà cùhúún inì-ní; ndacuiìn-ní, vèchi caná-yá mii-ní.

50 Ñàyùcàndùá, nì tavà-né dòò-né, nì dàndiàchì-né iladú. Te yàchì nì ndacuiìn-nè cuàhàn-nè ndé iá-yà. 51 Dandu nì xicàn tnùhù-yà nùù-né, cachì-yà:

—¿Ndíà nduá cuní-ní quide?

Te nì cachi-nè xì-yá:

—Cuní natùinuí, maestro.

52 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cuahán cuéyàà-ní, vèchi sàni nduvàha-ní ñà-nì xinindisa-ní.

Dandu luegu nì natùinuù-né, te nì tenchicùn stná-nèyà ichì cuàhàn-yà.

11

Nansa nì cuu na ní sàà Jesús ñuu Jerusalén

1 Daaní, nì sàà-yà xì-né yatni ñuu Jerusalén ndé nduú ñuu cuati nani Betfagé xì Betania, yatni dìni yucù Olivo. Dandu nì càhàn-yà xì ùì nècuàchì dacuahá-yà ñà-cùhùn cuèé-nè nùù-xí. 2 Te dohó nì cachi-yà xì-né:

—Cuahán-nsià ñuu tii chicá nùù-xí; te yucán icúmí-nsià cuni-nsià ndé iin iin burru nuhní. Quisì tañáha ga cuida nduú-si. Quisì yucán ndaxin-nsià cundaca-nsiàsi quixi. 3 Te nú ndácàtnùhù nèhivì nùù-nsià índù chuun ndaxin-nsiási, dandu cachi-nsià xì-né ñà-Stoho-ndà Señor xiñuhu xì-sí, doco luegu naxicocuiìn-si —nì cachi-yà.

4 Daaní, luegu nì quihìn ùì nècuàchì mà ichì cuàhàn-nè, te nì xini-nè yucán iin burru nì cachi-yà, nuhní-si yuhù ichí yatni yehè iin vehe. Ñàyùcàndùá nì ndaxin-nési. 5 Doco dava nècuàchì itá yucán, nì cachi-nè:

—¿Índù chuun ndaxin-nsià burru jaàn?

6 Dandu nì naxiconihí nècuàchì mà nacua nì cachi-yà xì-né. Dandu nì sàha nèhivì mà permisù ñà-cundaca-nési cùhùn. 7 Ñàyùcàndùá luegu nì saca-nési cuàhàn-nè ndé iá-yà, te nì chitàndòò-né sicoto xi-ne dìquì-sí. Dandu nì sàcùnùú-yàsi. 8 Te cuàhà nècuàchì yucán, nì chitànduhù-né dòò-né ichì nacua cuàhàn yàha-ya. Te dava-ne, nì sahnde-nè ndahà yutnù nì chindoo stná-nè ichì. 9 Te nèhivì idónuu, xì stná nècuàchì nchícùn cahà-xí, cánandee-né, cachì-nè:

—¡Viva ana sahnú yohó! ¡Ndiaha gá ndeníhí vaha-ndané, vèchi cuenta xì Stoho-ndà Señor vaxi-ne! 10 Ndiaha gá coo, vèchi vaxi-ne cunduu-ne rey, cusahnú-né na ian nisa cusahnú xii-ndà David. ¡Ansivéhé mii-yá iá ansivi! —nì cachi-nè.

¹¹ Cunaha-nsiá, ducán nì sàà Jesús ñuu Jerusalén. Dandu cuàhàn-yà veheñùhu cahnú, te nì xini-yà nansa iá nsidaa iñàha yucán. Dandu nì quee-ya ñuu mà cuàhàn-yà xì úxìn ùì compañeru-yà ndè ñuu tii Betania, vâchi sàni cuaà.

Nansa nì sadi Jesús nùù nù-higu cóni càná quisi vídì-nu

¹² Dandu dàtnàà inga quìvì nì quee-ya xì-né ñuu Betania mà vâxi-ya. Te xíhì-yà doco. ¹³ Te nì xini xicà-yá iin iin yutnù nani nù-higu, te iá ndahà cuì-nu. Ñàyùcàndüá, cuàhàn-yà cundehè-yá a có-càá si-higu caxi-yá. Doco na ní tnàtuu-ya nì xini-yà micuísì ndahà-nú iá. Còò quisi vídì, vâchi tàñàha ga sàà tiempu cana-sì. ¹⁴ Dandu nì cachi-yà xì yutnù mà:

—Màsà nunca cana ga quisi vídì-yó caxi nèhivì.

Te nì inini stná nècuàchì dacuahá-yá nì cachi-yà ducán.

Nansa nì tavà Jesús tè-dicó xi tè-xiín fuera patiu veheñùhu

¹⁵ Nì nsihi ñà-yùcán, dandu nì sàà-yà xì nècuàchì mà ñuu Jerusalén. Dandu cuàhàn-yà veheñùhu cahnú, te nì taxi nsihì-yá tè-dicó xi tè-xiín yucán. Nì naxiconihì-yá mesa xi tiàa dama-xi díhùn inga ñuu, te nì ducùn stná-yà silla xi tè-dicó xi loma. ¹⁶ Te cóni sáha stná-yà lugar nacuico ni-iin nèhivì carga xi-ne yàha-ne patiu veheñùhu cahnu-ma. ¹⁷ Te nì càhàn fuerte-yà xì nèhivì yucán, cachì-yà:

—Dohó cachì Dios nùù tutu ìì: “Veheñùhu xi cunduu iin vehe ndé nataka nèhivì vâxi nsidanicuú ñuu càcàn tàhvi-né nùù”, cachì-yà. Doco sàhà mii-nsiá sàni nandua na iin lugar ndé ndoó cuàhà tècuìhnà.

¹⁸ Doco dùtù xícusahnú, xì nècuàchì ley xi veheñùhu, iníni stná-nè ñà-ndüá nì cachi-yà. Te vichi yúhì-nèyà, vâchi ináhà-nè ndulócó nsidaa nèhivì sàhà ñà-ndüá dacuahá-yá. Ñàyùcàndüá nì quesaha-nè nandúcú-nè nansa cui cahnì-nèyà.

¹⁹ Daaní, na ní cusinsiquin, dandu nì quee-ya ñuu mà mànuhù-yá (ñuu tii Betania).

Nansa nì ìchì dahuun nù-higu mà

²⁰ Daaní, dàtnàà inga quìvì vâxi tu-ya xì nècuàchì dacuahá-yá, te nì nayàha-ne xì-yá (ndé iin yutnù mà), te nì xini-nè sàni ìchì dahuun-nù ndé yohò-nú. ²¹ Dandu nì nsinuu ini Pedro, te nì cachi-nè xì-yá:

—Cundehè-ní, Maestro, yutnù nì càhàn xì-ní, te nì sadi-ní nùù-xì icu, ¡sàni ìchì-nu!

²² Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Xiñuhu cunindisá vâha-nsia Dios. ²³ Vâchi palabra seguru nduá cachì xì-nsiá yohó: nsidaa nèhivì có-íá xì duda, dècuèndè vâtùni dandacú stná-nè nùù yucú jaàn ñà-cuxioa, te quècahnua ini mar, te divi ducán ndisa icúmí cuu, nú nihnú ndisa ini-nè cuu nacua nì cachi-nè.

²⁴ Ñàyùcàndüá, yùhù cachì xì-nsiá, nsidaa iñàha ni càcàn tàhvi-nsiá nùù Dios, nú xiníndisá-nsiá ñà-sà-íá ñà-ndüá nì xicàn-nsiá, dandu nihì-nsiáña. ²⁵ Doco dava xichi xicàn tàhvi-nsiá nùù-yá, te xiní ùhì-nsiá iin ñanìtnaha-nsia. Nú ducán nduá, dandu díhna icúmí-nsiá cuicahnú stnahá ini-nsiá, dandu vâtùni cuicahnú stná ini Yuandiáhà-nsiá iá ansivi sàhà cuàchi-nsia. ²⁶ Vâchi nú có-xicáhnú ini-nsiá sàhà ñanìtnaha-nsia, dandu mà cuicáhnú stná ini mii-yá sàhà cuàchi-nsia.

Nansa nì cachi tè-xídandacú còò derechu xi Jesús quida-ya ñà-ndüá quidá-yá

²⁷ Daaní, nì sàà tu-ya xì-né ñuu Jerusalén. Te na xicánúú-yá ini veheñuhu cahnú yucán, dandu yucán nì casaà stnà dùtù xícusahnú, xì nècuàchì ley xi veheñuhu, xì stná nècuàchì xídandacú nùù ñuu mà, nì tnàtuu-ne nùù-yá, ²⁸ cachì-nè:

—¿Índù nì nihì-ní derechu quida-ní ñà-nduá quidà-ní? ¿Ana divi nì dándacú nùù-ní ñà-quida-ní ducán?

²⁹ Te nì cachì-yà xì-né:

—Yùhù cuní stnái ndàcàtnùhí nùù mii-nsiá, te nú nì nàxícónihí-nsiá nùù, dandu cachitnùhu stnái xì-nsiá ana divi nì dándacù-xì nùù'. ³⁰ Cachi-nsiá xì' ana divi nì dándacù-xì nùù Juan (Bautista) ñà-quida ì-nè nèhivì. ¿A Dios nì cachì xì-né, te ò nèhivì ñuhivì? Naxiconihí-nsiá nùù.

³¹ Dandu nècuàchìmà, nì candatnuhu tnahá nsidaa ní míí-nè, cachì-nè:

—Nú nì cachì-ndà Dios nì dándacù-xì nùù Juan, dandu cachì Jesús xì-ndà ¿índù chuun cóni ximíndísá-ndá nècuàchìmà? ³² Te nú nì cachì-ndà divi nèhivì úún nì cachì xì-né, (dandu nì mà queé víi stná mà).

Ducán nì cacachi nècuàchìmà, vàchi yúhì-nè ndíà nduá cachì nèhivì xì-né, vàchi nsidaa nèhivì, quidà-né cuenta iin nècuàchì yuhù nùù Dios nì sanduu Juan. ³³ Ñàyùcànduá, nì cacachi nècuàchìmà xì-yá:

—Cò-cùndàà ini-nsì ana divi nì dándacù-xì nùù Juan.

Dandu nì cachì Jesús xì-né:

—Ni yùhù, mà cáhì stnái xì-nsiá ana divi nì dándacù-xì nùù' ñà-quide ñà-nduá quidé.

12

Ejemplu sàhà medieru malu

¹ Daaní, nì quesaha Jesús nacání-yá xì-né puru ejemplu. Te dohó nì cachì-yà xì-né:

—Nì ìa iin lamú, nì dānāndēe-ne nducu yòhò sì-uva nùù ñuhù xì-né. Te nì quida-ne corra-ñà, xì stná iin pila cahnú ndé cuñuhu ndudi quisi mà; te nì quidavàha stná-nè iin torre ndé cundiaa peón inii itu-nè. Dandu nì tatu-nè itnii medieru, te cuàhàn-nè inga ñuu xicà. ² Daaní, na sání sàà tiempu cùchi quisi vídì mà, dandu nì techuún-né iin peón xi-ne nùhù naquihin chíi fruta mà nùù medieru xi-ne. ³ Doco na ní sàà peón mà, nì catnii medieru mà-né, nì sahnì cuì-tené, te nì taxi-ténè, còò ni-ìñàhà nihì-né nì násáá. ⁴ Daaní, inga tu nì techuún lamú mà inga peón xi-ne, doco divi-ni nì cacani yuu-ténè, ndè nì dānācuèhè-te dìni-né, te nì canàhá-te xi-né. ⁵ Daaní, tucutu nì techuún lamú mà inga peón nùù-té. Doco tēmà, nì sahnì dahuun-ténè. Dandu cuàhà gá xichi nì techuún lamú mà más gá peón nùù-té. Doco divi ducán-ní nì cuu, vàchi dava-ne nì sahnì cuì-tené, te dava ga-nè nì sahnì dahuun-tè.

⁶ Ndé làcà mindaa dèhemani lamú mà ndóo ga. Ñàyùcànduá último nì techuún stná-nè dèhe-ne cuàhàn, vàchi ádi quidañuhu-té dèhe-ne, nì cahan-né. ⁷ Doco medieru mà, nì candatnuhu tnahá-te, cachì-te: “Tè-yòhó nduú tè-ìcúmí ndutahví xì nsidaa ñuhù yohó. Vichi cahnì-ndaté chicá vaha, dandu mii-nda nanduu-nda stohà”, nì cachì-te. ⁸ Ñàyùcànduá nì catnii-tè dèhe lamú mà, nì sahnì-ténè, te nì dācānā-te nsii ma yàtà corra.

⁹ Pues vichi, ¿ndíà nduá icúmí lamú mà quida-ne xì medieru mà? Icúmí-nè nùhù-nè yucán, te cahnì nsihì-nète, dandu nanducu saa-né inga ana quidachuún ñuhù xì-né.

¹⁰ Dandu nì cachì gà-yà xì nèhivì mà:

—A táñaha ga cahvi-nsia nùu tutu ì xí Dios ndé cachá` palabra yohó: Nì ìa iin cavà, te nì cahíhì ini albañil-ñà. Doco vichi sàni sàà mà nì sàcùndua yùù vicò esquina vehe. ¹¹ Divi Stoho-ndà Señor nduú ana nì quida ducán. Te ndulócò-ndà ñà-ndiaha guà nì quida-ya.

(Ducán nacání nùu tutu ì, nì cachi Jesús.)

¹² Daaní, nècuàhì xícusahnú sàhà religiòn ñuu mà, nì cundaà ini-nè divi mii-né cáhàn-ya sàhà-xí na ní nacani-ya ejemplu mà. Ñàyùcàndüá, nì cuni-nè tnii-neyà, te chicadi-nèyà. Doco ñà-yúhí-nè nèhivì cuàhà yucán, ñàyùcàndüá, nì nacoò-neyà, cuàhàn-nè.

Nansa nì cachi Jesús sàhà renta xi ñuu-ndà

¹³ Dandu nì techuún-né iin ù nècuàhì fariseu quixi xi iin ù nècuàhì partidu xi rey Herodes, cuni-nè dadaná-neyà na cáhàn-ya.

¹⁴ Ñàyùcàndüá, nì tnàtuu-ne nùu-yá, cachí-nè xi-yá:

—Maestro, ináhá-nsí mii-ní, ana ndàà cuisì ini-xi nduu-ní. Có-quihín casu-ní nansa cachí nèhivì, nì có-yúhí stná-ní ni-iin nèhivì, vàchi chináhá víi-ní ñà-ndüú ichì váha Dios. Cachí-ní xi-nsí: ¿A vátùni sáha Dios lugar ñà-chiyàhvi-nda renta nùu rey cahnú César, á coó? ¿A ndiá ìcà-ndà chiyàhvi-nda, á coó?

¹⁵ Doco Jesús, sàni cundaà ini-ya có-xìcàn tnùhù sahnú ndisa-ne nùu-yá; ñàyùcàndüá, nì cachi-ya:

—¿Índù chuun cuní-nsiá quida-nsia maña nùí? Cunihì-nsia iin dihùn quixi, cundehià nansa íá`.

¹⁶ Dandu na ní quesaa dihùn plata mà, nì indehè-yáñà, te nì cachi-ya xì-né:

—¿Bueno, ana dìnúu-xí, te ana dìquívi-xì itúú ìcà dihùn yohó?

Te nì cachi-nè:

—Divi rey cahnú César.

¹⁷ Dandu nì cachi-ya xì-né:

—Nú ducán nduá, dandu nacuàha-nsia César ñà-ndüá icúmí-nsiá cuàha-nsiáte, te cuàha stná-nsiá Dios ñà-ndüá ndiá ìcà-nsiá cuàha-nsiayà —nì cachi-ya.

Dandu nèhivì iníni, nì ndulocó-nè ñà-nchìchí guà nì naxiconihí-ya nùu nècuàhìmà.

Nansa nì cachi Jesús ía nansa natiacu-ndà

¹⁸ Dandu nì catnàtuu itnii nècuàhì saduceu nùu-yá nì cáhàn-nè xi-yá. Nècuàhì yucán, có-xìníndísà-né icúmí natiacu nsii. Ñàyùcàndüá, dohó nì cachi-nè xi-yá:

¹⁹ —Maestro, ñà-yòhó nduá nì tìaa Moisés quida-nda: “Nú sàni xihì iin tiàa, te còò déhe-ne nì ndóo xi ñahàdhí-nè, dandu icúmí ñani nsii ma nandàhà-né xì ñahà mà, áma cóó iin dèhe-ne; dandu quida-nda cuenta na ian dèhe nsii-ma canduu mée mà”. ²⁰ Cunaha-ní, nì sandoo usà ñàni. Te nècuàhì chícá sahnú, nì nandàhà-né xì iin nècuàhì ñahà, doco nì xihì-nè, te còò déhe-ne. ²¹ Dandu ñani-nè chícá nchìcùn gà, nì nandàhà stná-nè xì ñahà cuaán ma, doco nì xihì stná nècuàhì ùi mà, te còò stná dèhe-ne. Te divi ducán nì cuu stná xì nècuàhì ùni. ²² Dècuèndè nì sàà nsi-úsà-nè nì nandàhà iin iin-ne xì ñahà mà, (te iin iin-ne nì xihì-nè), doco còò ni-iin dèhe-ne nì ía (xi ñahà mà). Daaní, último nì xihì stná nècuàhìmà. ²³ Ñàyùcàndüá, na sàà quívi (cachí-nsiá) natiacu nsii, ¿Índù tiàa ma nacuaa xi nècuàhì ñahà mà? vàchi antes nsi-úsà-nè nìsa ìa xi-ñá —nì cachi-nè.

24 Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Còó, có-càchí vîi-nsiá, vâchi có-cùndáà inì-nsia nansa cachí tutu ìì xí Dios, nì có-cùndáà stná inì-nsia ñà-càhnù-guá poder xi-yá.
 25 Cunaha-nsiá, na sáà quivì natiacu nêhivì, mà nándàhà gá-nè, vâchi nahi ángel ndoó ansivi icúmí-nê nanduu-ne. 26 Te vichi cuàhìn càhìn xì-nsiá sàhà nansa iá ñà-natiacu nsii. Ádi sání cahvi-nsia nùù tutu nì tiaa Moisés ndé cachá` sàhà yutnù tii (xìxìn), te iá Dios mahì-nú, te nì cachi-yà xì Moisés: “Yùhù nduí Dios càhvi nsi-Abraham, xì nsi-Isaac, xì nsi-Jacob”, cachí-yà. 27 (Ñàyùcàndùá, itiácú ìì nècuàchì sàna ma), vâchi nècuàchì ní xìhì dahuun ndisa, mà cúí cahvi-né Dios, cuisì nêhivì itiácú càhvi xi-yá. Ñàyùcàndùá, ni-iyuhu có-lá vîi ñà-ndùá cachí mii-nsiá —nì cachi Jesús.

Nansa nì cachi Jesús índù ley xi Dios chicá ndiaá

28 Daaní, iin nècuàchì ley xi veheñùhu, nì inini-ne nansa nì ndatnuhu stnahá-né, te nì cundaà ini-nè yáha ga nì naxiconihí víi Jesús nùù nècuàchì yucán. Ñàyùcàndùá, chicá nì tnàtuu-ne, te nì ndàcàtnùhù-né nùù-yá, cachí-nè:

—Nùù nsidaa ñà-ndùá nì dándàcú Dios, ¿índù ñà-chicá ndiaá?

29 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ñà-dándàcú Dios chicá ndiaá nduá yohó: “Cunini vâha-nsia, nêhivì Israel, vâchi Stoho-ndà Dios, imindaa-yá. 30 Te icúmí-ndá cuu ini-ndà sàhà-yá xì nsidanicuú anima-ndà, xì nsidanicuú voluntad xi-nda, xì nsidanicuú sàxìnítnùnì-ndà, te nsidanicuú stná valor xi-nda”. Ñà-jaàn nduá dandacú Dios chicá ndiaá chivàha nêhivì. 31 Daaní, nacua cachí ley primeru mà, ducán cachí stná ley ùì dándàcú-yá: “Nacua cuú ini-ndà sàhà mii-nda, ducán icúmí stná-ndà cuu ini-ndà sàhà ñanìtnaha-nda”. Còò cá ñà-nì dándàcú Dios chicá ndiaá nùù ùì ñà-jaàn.

32 Dandu nì cachi nècuàchì ley xi veheñùhu ma:

—Cachí vâha ndisa-ní, maestro; ñà-ndáà nduá, vâchi imindaa Dios iá, còò cá ana nduú Dios, cuisì mii-yá. 33 Te icúmí-ndá cuu ini-ndà sàhà-yá xì nsidanicuú anima-ndà, xì nsidanicuú sàxìnítnùnì-ndà, xì nsidaa voluntad xi-nda, xì nsidaa stná valor xi-nda; te icúmí stná-ndà cuu ini-ndà sàhà ñanìtnaha-nda nacua cuú ini-ndà sàhà mii-nda. Vâchi ñà-jaàn chicá ndiaá nùù nsidanicuú promesa cuàha-ndayá, a sea nduá iin quisi coco nùù-yá; te ò ndéni promesa nì cúí —nì cachí-nè.

34 Dandu Jesús, nì xini-yà nì naxiconihí víi nècuàchìmà nùù-yá; ñàyùcàndùá nì cachi-yà xì-né:

—Làcà iyuhu-ni cumání, te sàà-ní cunduu-ní iin nêhivì ñuhivì ìì xí Dios.

Daaní, (na ní nsihì nì cachi-yà ñà-jaàn), dandu ni-iin nêhivì, cónì sáha ndee gá ini-nè dadavátnáhâ-né xì-yá.

Ana divi nduú yohòtéhè Cristu

35 Daaní, iin quivì iá-yà veheñùhu cahnú, dacuahá-yá nêhivì, te nì cachi-yà xì-né:

—Cachí nècuàchì ley xi veheñùhu: “Descendencia xi xii-ndà David nduú Cristu”. Ducán cachí nècuàchìmà, doco ¿índuvì cuní cachàmà? 36 Vâchi divi xii-ndà David nì tiaa stná-nè sàhà Cristu tìxi poder xi Espiritu ìì xí Dios, te dohó nì cachí-nè:

Nì càhàn Yua-nda Dios xì Stohì (divi Cristu), nì cachi-yà: “Yohó coo-ní ladu cuàhí` ndè cachi sàà cundeí nùù nsidaa tè-xìní ùhì xì-ní, dandu cusahnú fuerte-ní nùù-né”, nì cachi Dios.

³⁷ Cundehe-nsiá, nì cachi David ñà-Stoho-nè nduú Cristu. Doco nú ducán nduú-yá, dandu ¿índù modo cui cunduu stná-yà iin descendencia xi-ne? (Doco ñà-ndaá nduá) —nì cachi Jesús.

Te nsidaa nèhivì cuàhà yucán, cudî ini-nè xì ñà-nduá cachí-yà.

Ñà-nduá nì cachi Jesús sàhà nècuàchì ley xi veheñùhu ñà-có-quidá-né cumplir; cachí-yà

³⁸ Dandu nì dàcuàhá gá-yà nèhivì, cachí-yà:

—Còtó quida-nsia na xíquida nècuàchì ley xi veheñùhu. Vàchi ñà-diì xí-né nduá cacanu-ne cundixi-ne sìcoto quihín vico, te casàhù tñùñuhu nsidaa nèhivì xì-né yàhvi. ³⁹ Te na sàhàn-nè veheñùhu, ò ndoó-né iin vicò, dandu nandúcú-nè lugar ndé chicá ndiaha cundoo-ne. ⁴⁰ Te tùha stná-nè (tñii diqui-né ley, te) xidándiáá stná-nè vehe nècuàchì nì xihì ì-xí, dandu después sácuita-ne nacuatú cuàhà-né na ian ndisa guá vaha-ne. Sàháyucànduá, iin castigu chicá fuerte icúmí-nè nihì-né —nì cachi Jesús.

Nansa nì nacuni Jesús cuàhà gá ndiaá promesa tii nì sàha ñahàcuàán ndahví

⁴¹ Iin xichi iá-yà veheñùhu cahnú yatni ndé itá alcancia xi Dios, te indéhe-yá nèhivì daquéé-ne dihùn iní alcancia mà. Tècuicà, cuàhà gá dihùn nì dàquéé-tè. ⁴² Dandu nì quixi stná iin nècuàchì ñahà ndahví nì xihì ì-xí; te nì dàquéé-ne ùi dihùn cuàtì ndiaá nahi ùxin centavu. ⁴³ Ñàyucànduá, nì cana Jesús nècuàchì dacuahá-yá nataca-nè nuù-yá, te nì cachi-yà xì-né:

—Cunaha-nsiá, chicá más nduá nì sàha nècuàchì viuda ndahví yohó nuù ñà-nì sàha nsidaa gá nèhivì yucán. ⁴⁴ Vàchi nsidaa gá-nè, cuisì ñà-cùyódo nuù-né nduá nì sàha-ne. Doco nècuàchì ñahà yohó, mate ndahví dahuun-ne, doco nì sàha-ne nsidanicuú dihùn sàhà ñà-cuiin-ne ñà-cutiacu-nè.

13

Ñà-nduá nì cachitnùhu Jesús cuu xi veheñùhu cahnú iá ñuu Jerusalén tiempu xi-ya

¹ Daaní, na ní quee-ya veheñùhu cahnú, dandu nì cachi iin nècuàchì dacuahá-yá xì-yá:

—Cundehe-ní, Maestro. ¡Na vico guá iá yùù nahnú nì cuàha veheñùhu yohó, te na cuaha guá ndáa stná vehe yohó!

² Doco nì naxiconihí Jesús nuù-né:

—¿A xiní-nsiá vehe nahnú yohó? Cunaha-nsiá, vàxi iin quivì, dandu nì mà códotnahá gá ni-iin yùù yohó, vàchi icúmíá caà nsihá quida nèhivì.

Ñà-nduá icúmí cuu ñà-cundaà ini-ndà sà-ítúú xinu tiempu yohó

³ Daaní, cuàhàn cuaán-yá xì-né ndé yucù Olivo iá frente veheñùhu cahnú, te yucán nì sàcòo-ya. Te na ndoó-né xì-yá yucán, dandu nì càhàn ùnì-nè xì-yá, divi Pedro, xì Jacobo, xì Juan, nì ndàcàtnùhù-né nuù-yá, cachí-nè:

⁴ —Cachì-ní xì-nsí índù quivì cuu nsidaa ñà-nì cachì-ní jaàn. ¿Índù milagru coo ñà-cundaà ini-nsi ñà-sà-ítúú quivì cuu nsidaájàn?

⁵ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cuidado cundoo-nsia ñà-màsà dándáhyî ni-iin nèhivì mii-nsiá. ⁶ Vàchi cuàhà ana icúmí quixi danani úún-né nduú-né yùhù, te cachi iin iin-ne xì nèhivì ñà-Cristu nduú-né. Te sàhájàn cuàhà nèhivì nihì-né dandahví-nè.

7 'Doco mii-nsiá, na cunitnùhu-nsia iá cuàhà guerra yoho te yucán, màsà yúhî-nsià, vâchi fuerza icúmí coo ducán. Doco tãñáha ga xînu tiempu yohó nduájàn, iá gà ñà-vàxi cuu. 8 Daaní, ñuu xì ñuu, icúmíâ nàá stnahá. Vâchi cuàhà rey, icúmí-tê dandacú-te coo guerra xì inga ñuu. Te icúmí tnàa stná yoho te yucán ñuhívì, te coo stná tnama. Doco ñà-làcà cuàhàn quesaha tnùndoho cunduumà.

9 'Doco mii-nsiá, cundoo tùha-nsia, vâchi icúmí nèhivì tnii-ne mii-nsiá cundaca-nensià cùhùn nùù tè-xícusahnú. Te icúmí-nsiâ ñàhñì cuí-nsià ini veheñùhu. Te sàhà-ñà càhvi-nsiá yùhù, ñàyùcànduá, icúmí-nê datnátuu stná-nè mii-nsiá nùù gobernador xì nùù rey (ñà-càhàn tnùhù-né dîqui-nsiá). Dandu ñà-jaàn cunduu tiempu vâha cachi vate-nsiá ñà-nduá xiníndísâ-nsiá cunini-temà. 10 Te dècuèndè inicutu ñuhívì icúmí cuitià stná razón ndiaha xí Dios, dandu después xînu (tiempu yohó). 11 Doco icúmí nèhivì canicuàchi-ne sàhà-nsiá, te cundaca-nensià cùhùn nùù tè-xícusahnú. Doco màsà nácánì ini-nsià nì-iyuhu índù palabra naxiconihí-nsiá nùù-té. Còó, cuisì nacua dachítñùnì ini Dios mii-nsiá hora yucán, divì cachi-nsià xì-té. Vâchi màdì mii-nsiá cunduu ana càhàn; còó, divì Espíritu Ìì xí Dios icúmí dacàhàn xì-nsiá.

12 'Doco dava nèhivì, dècuèndè ñani-nè icúmí-nê cahin-nè nùù autoridad ñà-cui nècuàchìmà. Te dava stná-nè, dècuèndè dèhe-ne cahin stná-nè ñà-cuià. Te dava stná-nè, dècuèndè yuadíhì-nè cuni ùhì-nè, te canicuàchi stnahá-né ñà-cui-nè. 13 Te mii-nsiá, sàhà yùhù icúmí nsidaa nèhivì cuni ùhì-nènsià. Doco nú iin-nì cunihnu vâha inì-nsia dècuèndè sàà xînu tiempu, dandu càcu-nsia nùù Dios.

14 'Sànaha nì cachitnùhu Daniel iin palabra xi Dios sàhà nansa icúmí coo iin figura dana có-xiñùhù dahuun-ya. Cunaha-nsiá, quívì cuni-nsià sàni sàcuìin figura mà iin xaan ndé còó permisú cuian, (dandu seña cundua). Te vichi xiñùhu cundaa ini nsidaa ana càhvi-xì tutu yohó. Pues na sàa quívì yucán, dandu nì cunudèhé nsidaa nèhivì ndoó ladu Judea yohó cùhùn-nè yucu. 15 Te nú ñinivèhé ndoó-né (quetátú-nè), dandu (yàchi nì nuú-né cunudèhé stná-nè), doco màsà nánshìvì ga-nè vehe nsiquihin-ne ñà-nduá icúmí-né. 16 Te nú ndoó-né nùù itú, dandu màsà nándúcú-né nì cotón-nè. 17 Te ñndahví nècuàchì ñàhà cùhì cuàhàn tùinuù mèe-xì quívì yucán! Te ñndahví stná nècuàchì icúmí xí mèe chichì! 18 Te càcàn tàhvi stná-nsià nùù Dios ñà-màsà cùvixin na sàà tiempu cunudèhé-nsià mà. 19 Vâchi yáha ga icúmí nèhivì ndoho-ne quívì yucán. Còó cá tnùndoho chicá cahnú nì ía ndé quívì nì cuyucun ñuhívì xì ndé quívì coamà. Nì quívì después, mà sàà gà coo tnùndoho ndudava xán. 20 Te nú màsà cundéhe ndahví Dios, dacúxió yàchì-yà tnùndoho ma, dandu ndùtù nsihì nèhivì ñuhívì nì cúì. Doco sàhà nèhivì sàni nacàxin-ya, ñàyùcànduá sàni chitnùnì ini-yà ñà-chicá yàchì dacúxió-yà tnùndoho.

21 'Quívì yucán màsà cúníndísâ-nsiá yuhù nèhivì cachì xì-nsiá: "Cundehe-nsiá, yohó iá ana nduú Cristu", te ò: "Yucán iá-yà". 22 Vâchi icúmí quixi cuàhà tètñùhù, te iin iin-tè cachi-te ñà-divì Cristu nduú-te. Te icúmí quixi cuàhà stná ana danani úun càhàn cuenta xi Dios. Ndé quida stná-te cuàhà milagru sàhà-ñà ndulocó nèhivì, àma nìhì stná-te dandahví-te nèhivì nì nacàxin-ya cahan-té, doco mà cúì. 23 Ñàyùcànduá, mii-nsiá, cundoo tùha-nsia, vâchi sàni cachitnùhì xì-nsiá nsidaa ñà-nduá icúmí cuu.

Nansa icúmí cuu quívì naxicocuìin Jesús

²⁴ 'Nú sàni yàha tiempu tnùndoho quìvi yucán, dandu mà cúnchíi gá ni orá ni yoo. ²⁵ Te sinsiví itándiáa ansivi, icúmí-sí còyo nihni-sí nùù ñuhiví. Te sitnúù nahnú, icúmí stnâ-si ndacùchí ndee-sí. ²⁶ Dandu natúi yùhù ana nduú Tnaha Nèhiví Ñuhiví, cundehe nèhiví ñuhiví yùhù sàmànui mahì vicò xì poder cahnú xí. Te ndiaha gá coo icuticu ndé mànuì. ²⁷ Dandu luegu icúmí techuín ángel xì cùhùn-nè icuticu ñuhiví ñà-danátácá-nè ana nduú nèhiví sàni nacàxin, mate ndoó-né iin xaan ndé vihi gá xica ñuhiví xì ansivi, doco icúmí-nè nataca-nè quixi-ne quida ángel xì.

²⁸ 'Vichi cuàhìn nacani xì-nsiá iin ejemplu sàhà nù-higu sàhà ñà-cundaà inì-nsia iñàha. Nú sàni ndunsidí-nú nì quesaha naná ditù yuté-nu, dandu ñà-yucán cundaà ini-ndà sà-itúú tiempu ihni. ²⁹ Pues ducání stná xì mii-nsiá; quìvi cuni-nsià cuú ñà-nduá sàni cachì xì-nsiá, dandu vátùni cundaà stná inì-nsia ñà-sàni cuyatni tiempu naxicocuín nduá; sà-itúú nihni. ³⁰ Te mà sàa cui nsihi nèhiví itiácú vichi dècuèndè cachì sàni cuu ndisa nsidaa ñà-nduá sàni cachì xì-nsiá vichi. ³¹ Cunaha-nsiá, icúmí sàa ansivi xì ñuhiví ndañuhá, doco palabra xì, còó, mà nunca sàa ndañuhá.

³² 'Doco ni quìvi, te ni hora naxicocuín, ni-iin nèhiví có-ínáhá-nè, ni ángel ndoó ansivi, có-ínáhá stnâ-nè. Ni stná yùhù ana nduú Dèhemaní Dios, có-ínáhá stnâi; cuisì Yuamání' nduú ana ináhá.

³³ 'Ñàyucànduá, cundoo tùha-nsia, te cunihnu vaha ini-nsià, vachi có-ínáhá-nsià índù hora divi cuu nsidaájàn. ³⁴ Ducán iá na ian quidá iin lamú na cuyúcùn-nè cùhùn xìcà-né, dandacú-né nùù mozo xì-ne sàhà biene xì-ne. Iin iin mozo mà, nihí-te chuun quida-tè. Te mozo ndiaá yehè, ndacú nùù stná-te ñà-cundiaa tùha-tè yucán. ³⁵ Pues divi ducán stná mii-nsiá, xiñuhu cundoo tùha-nsia, vachi có-ínáhá-nsià índù hora divi naxicocuín yùhù ana nduú Lamú xì-nsia, sea cuñaà, ò dava ñuu, ò sinduhá cundua, te ò naha. ³⁶ Vachi nanàa icúmí naxicocuín, ñàyucànduá còtó (nandòdó-nsiá ñà-jaàn), te na ian quídi-nsià cundua. ³⁷ Ñàyucànduá, yùhù cachí' xì-nsiá nacua cachí' xì nsidaa nèhiví xí, ni cundóó tùha-nsia —nì cachì Jesús.

14

Nansa nì ndatnuhu tnahá nèhiví ñà-nàndúcu-nè nansa tnii-ne Jesús

¹ Daaní, cumánì gá ùi quìvi cunduu vicò pascua xì stná vicò xixí-né pan có-ndùtáchí. Te dùtù xícusahnú, xì nècuàchì ley xì veheñùhu, nì nanducu-né nansa tnii dèhé-nè Jesús ñà-cui-yà. ² Doco nì cachì-nè:
—Còó, màdì mahì vicò (quida-nda ducán), vachi te nú còó, vihini nacuidà nèhiví.

Nansa nì sòdò iin nècuàchì ñahà ndutè tnàmì itnu dìni Jesús

³ Iá-yà vehe iin nècuàchì ñuu Betania nani Simón, iin nèhiví nì sandoho cuèhè lepra antes. Te iá-yà xixí-yá, te yucán nì sàa stná iin nècuàchì ñahà, nihí-né iin quidì iá dùcùn-xí. Yùù nì cuyucàn mà, te ñuhá ndutè tnàmì finu nani nardo; te ndiaá sàstnùhù-té. Dandu nì sàhnù nècuàchìmà dùcùn quidì ma nì sòdò-nète itnu dìni-yá. ⁴ Doco dava nècuàchì xixí yucán, nì cuduchi gá ini-nè, cachì-nè iin-ne xì inga-nè:

—¿Índù chuun nì sate uun-ne ndutè jaàn, te ndiaá guâ-te? ⁵ Chicá vaha dicò-nète nì cuí, te mà úhì quee iin ùni cientu dìhùn plata dasàn-ndà nùù nècuàchì ndahví.

Ducán cachì-nè, cánahá-nè xì nècuàchìmà.

6 Doco nì cachi Jesús xì nēhivì mà:

—Nacoo-nsia nècuàchì jaàn. ¿Índù chuun cánàhá-nsià xì-né? Vàchi iin ñà-vàha nduá sàni quida-ne xì'. 7 Vàchi nècuàchì ndahví, nicanicuahàn ndoó-né xì-nsiá, te mà úhì chindee-nsiánè nú cahan-nsiá. Doco yùhù, còó, sacù-ni quivì ié` xì-nsiá. 8 Ñàyùcànduá, nècuàchì ñahà yohó, ñà-nduá sàà-nè quida-ne, divi nduá sàni quida-ne sàhí, na ian sàni quidatatna-né cuerpu xì sàhà-ñá cundùxan, ducán nduá. 9 Te yùhù cachítnùhi xì-nsiá, nsidanicuú ñuu ndé sàà razón ndiaha xí Dios inicutu ñuhiví, yucán icúmí sàà stná palabra sàhà ñà-vàha nì quida nècuàchì ñahà yohó, te ducán mà nunca sàà nēhivì nandòdó-né nècuàchìmà.

Nansa nì saquin Judas compromisu cahin-nè Jesús nùù nècuàchì xídandacú

10 Nùù ùxìn ùì compañeru Jesús, iin-ne nani Judas Iscariote. Nècuàchì yohó, nì sàhàn-nè nùù dùtù xícusahnú, nì ndatnuhu-né xì nècuàchìmà ñà-cahin-nèyà. 11 Te nì cacudiì ini nècuàchìmà na ní cundaà ini-nè. Te nì saquin-nè compromisu chiyàhvi-ne. Ñàyùcànduá, nì quesaha Judas mà nandúcú-nē índù modo dayáha-neyà ndahà nècuàchì yucán.

Nansa nì cutnahá Jesús xì compañeru-yà nì xixi-ya Cena ìì

12 Daaní, nì sàà tu quivì primeru xì vicò xixí-né pan có-ndùtáchí. Te quivì yucán xíhì stná lelù nduú promesa siempre sáha-ne vicò pascua mà. Ñàyùcànduá, nì cachi nècuàchì dacuahá-yá xì-yà:

—¿Índù divi cuní-ní cùhùn-nsì quidayucun-nsì ñà-cuxi-ní comida vicò pascua?

13 Dandu nì dándacú-yá nùù ùì compañeru-yà, cachí-yà:

—Cuahán-nsià ini ñuu. Te yucán icúmí-nsiá ndacùhun tnahá-nsiá xì iin tiàa idádócó xì iin yoo tècuí. Nècuàchì yucán cunchicùn-nsià cùhùn. 14 Te divi vehe ndé quihvi-ne, yucán càhàn-nsià xì nècuàchì ñà-dòhó cachí maestru: ¿Índù iá quartu cahnú ndé cuxi-ya comida pascua xì nècuàchì dacuahá-yá? 15 Dandu icúmí nècuàchìmà dacuní-nè mii-nsiá índù iá iin vehe cahnú pisu dìquì-xí ndé sà-íá nsidaa ñà-nduá xiñuhu. Yucán quidayucun-nsià ñà-cudiní-nda.

16 Dandu nì quihin ùì nècuàchìmà ichì cuàhàn-nè. Te nì sàà-nè ini ñuu mà, te nacua nì cachi-yà, ducán ndisa nì cuu. Ñàyùcànduá divi yucán nì quidayucun-nè comida pascua.

17 Daaní, na ní cuñaà, dandu nì sàà stná-yà xì nsi-ùxìn ùì nècuàchì dacuahá-yá. 18 Te na ndoó-né xixí-né, dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cunaha-nsiá, iá iin-nsia cuàhàn cahin xì'. Te yohó iá-nè xixí-né xì-ndà.

19 Dandu nì nàcùndoo nsidaa nècuàchìmà tnùnsí ini, te nì cachi iin iin-ne xì-yá:

—¿A víhíní yùhù?

—¿Te ò yùhù? —cachí inga-nè.

20 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nùù nsi-ùxìn ùì-nsià, iin-nsia cuàhàn cahin xì', mate iin-ni xixí-né xì-ndà, te tavá stná-nè pan nùù cazuela yohó. 21 Ñà-ndáa nduá, icúmí cuu ndisa ñà-nduá` nì cachitnùhu nùù tutu ìì ñà-icúmí cui yùhù ana nduu Tnaha Nēhivì Ñuhiví. Doco tiàa cuàhàn cahin xì', ¡ndahví-nè! Chicá vaha màsà túinuù-né ñuhiví nì cùì —nì cachi-yà.

²² Na meru xixí nsidaa-né, nì tñii-ya iin pan, te nì naquimanì-yá Dios sàhà-ñá, te nì dàcuàchí-yáñà, nì dasàn-yá nùù nècuàchì dacuahá-yá mà, cachi-yà:

—Tñii iin iin-nsia pan yohó, vàchi nahi iquicúñú yùhù nduá.

²³ Dandu nì tñii stná-yà pocillu, nì naquimanì stná-yà Dios sàhà ñà-ñùhú, te nì sàha-ya nì caxihi nsidaa-né. ²⁴ Dandu nì cachi-yà:

—Ndutè si-uva yohó, nahi nì nduú-te, vàchi divi sàhà nì icúmí nacoì iin ichì sàà cunchicùn nèhivì nú sàni xitià-ñà sàhà cuàhà-né. ²⁵ Doco cunaha-nsiá, mà cóhó gué` ndutè si-uva yohó dècuèndè cachi sàà naco ho saa tui-te quivì sàà cusahnú Dios inicutu ñuhivì yohó.

Nansa nì cachi Jesús xì Pedro ñà-ináhá-yà icúmí-né nacuaà-néyà

²⁶ Daaní, nì xito nsidaa-né alabanza, te nì quee-ne cuàhàn-nè xì-yà ndè yucù Olivo. ²⁷ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ñuú vichi icúmí nsidaa-nsiá nacoò nihni-nsia yùhù, vàchi ducán cachi tutu ì: “Cuàhìn dacúxióè pastor, dandu icúmí rii cuitià nihni-sì”, cachá`. ²⁸ Doco nú sàni natiacuì, dandu icúmí codòñú nùù-nsiá cùhùn ndè ladu Galilea.

²⁹ Dandu nì cachi Pedro xì-yá:

—Mate nì sàà nsidaa nèhivì nacoò nihni-ne mii-ní, doco yùhù, còó, mà nunca.

³⁰ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cunaha-ní, divi ñuú vichi icúmí-ní nacuaà-ní yùhù. Tàñáha ga coto lehe ùi xichi sinduhá, te sàni nacuaà-ní yùhù ùni xichi.

³¹ Doco Pedro, yáha ga ndee ní càhàn-nè, cachí-nè:

—Còó. Mate ní cahní-nèndó, doco mà nunca sàì nacuai` mii-ní —nì cachi-nè.

Te divi ducánì nì cachi gà stná nsidaa nècuàchì dacuahá-yá mà.

Nansa nì sàhàn Jesús huertu nani Getsemaní, te nì xicàn tàhvì-yà nùù Yuamáni-yá

³² Dandu nì sàà-yà xì-né iin xaan nani Getsemaní. Te nì cachi-yà xì-né:

—Mii-nsiá, yohó ndòo-nsia. Te yùhù, cùhìn chicá nùù-xí càcàn tàhvì nùù Dios.

³³ Dandu nì saca-ya Pedro xì Jacobo xì Juan, cuàhàn-yà xì-né. Te nì sàcòo-ya na ian yúhí-yà, te nì quesaha-yá yáha ga nacání cuàhà ini-yà.

³⁴ Te nì cachi-yà xì-né:

—Yáha ga ié` tñùnsí ini, na ian cuníà cahni dahuan yùhù. Ñàyùcànduá, yohó nì ndòo-nsia, te cunchito tùha-nsia.

³⁵ Dandu cuàhàn-yà chicá nùù-xí, te nì sàcùnduhù ndèè-yá nì xicàn tàhvì-yá nùù Dios, áma cui cuxio tñùndoho icúmí-yá yáha-ya. ³⁶ Te dohó nì cachi-yà:

—Yuamáni`, nsidaa iñàha vàtùni quida-ní. Ñàyùcànduá, xicàn tàhvì nùù-ní áma cúxió tñùndoho icúmí yáhi, vàchi na iin (ñà-úà ñuhú iin) taza nduá nùì, te ùhì cohià. Doco màdì ñà-nduá cunì yùhù nì cùnduá, cui sì ñà-nduá cunì mii-ní.

³⁷ Dandu vaxi tu-ya ndé nì ndòo nècuàchì dacuahá-yá, te nì xini-yà xíquidì-nè. Ñàyùcànduá, nì cachi-yà xì Pedro:

—Simón, ¿ìndù chuun quidì-ní? ¿Áma cui cunchito-ní ducán iin hora nì? ³⁸ Cundoo tùha-nsia, te càcàn tàhvì-nsiá nùù Dios sàhà màsà dándáhvì ñà-malu mii-nsiá, vàchi mate iá voluntad xì-nsia, doco iyuhu gá valor icúmí cuerpu-nsiá ñà-quistandee ìni-nsia.

39 Dandu ni sàhàn-yà inga xichi, te divi ducán-ní ni cachi tu-ya xì Yua-yá Dios. 40 Dandu vaxi tu-ya, te ni xini-yà tucutu quidì-nè, vachi sádi vàhná-nè. Ni có-nàníhì tnùnì ini-nè nansa naxiconihí-né nùu-yá. 41 Dandu tucu tu ni sàhàn-yà ñà-únì, te ni nsiaa tu-ya nùu-né, cachí-yà:

—Cùdù cuéyàà-nsià, te quetatu-nsià vichi, vachi sà-íá, sàni sàà hora xi yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, divi hora icúmí yàhi ndahà nèhivì cuáchi. 42 Ndacuita-nsia, cùhùn-ndà, vachi sà-itúú quesaa ana ni cahin xì'.

Nansa ni tnii nèhivì Jesús, te ni suhni-nèyà

43 Daaní, na cáhàn ì-yá xì nècuàchìmà, dandu ni quesaa Judas, divi iin nècuàchì nùu ùxin ùì nècuàchì dacuahá-yá. Te ndacá stná-nè cuàhà gá tiàa xínihi xi espada xi garroti. Cuenta xi dùtù xícusahnú vaxi-tè, xi cuenta xi stná nècuàchì ley xi veheñùhu, xi stná nècuàchì xídandacú nùu ñuu mà. 44 Te sàni ndatnuhu Judas xi nsidaa tiàa xícutnahá xi-né ñà-coo iin seña ana tnii-tè. Divi ana chítú-nè cunduu meru ana tnii cùhùn presu.

45 Dandu na sàni quesaa-nè, dandu vichi vichi ni tnàtuu-ne nùu Jesús, cachí-nè:

—¡Maestro, maestro!

Dandu ni chítú-nè nùu-yá.

46 Dandu compañeru-nèmà, ni tnii-tè Jesús, ni ndòo-ya ndahà-té. 47 Doco iin nèhivì xí-yá, ni tavà-né espada xi-ne, ni cani-ne iin tiàa quidáchúùn nùu dùtù cusáhnú, ni sahnde-nè iin tùtnù-té. 48 Dandu ni cachi-yà xi nsidaa nèhivì cuáhà mà:

—A ducán nduú modo tnií-nsiá yùhù, vaxi-nsia nihí-nsiá espada xi garroti ñà-tnii-nsia yùhù, na ian tècuìhnà nduí, 49 mate nsiquívì nisa ìe xi-nsiá veheñùhu cahnú dacuahí nèhivì, doco cóni tnií-nsiá yùhù. Doco cunaha-nsiá, dohó quidá-nsiá xì' vichi sàhà-ñá cuu ndisa ñà-nduá cachí nùu tutu ìì —ni cachi Jesús.

50 Dandu ni nacoo nihni nsidaa nècuàchì dacuahá-yá mii-yá, ni xinudèhé-nè.

Iin tèchii ni xinudèhé stná

51 Daaní, nchícùn stná iin tèchii ndixi-xi iin dahmà. Te ni tnii stná-te. 52 Doco ni ndòo sìcoto xi-tè, te ni xinu-tè cuáhàn-te iá chaa-té.

Ñà-nduá ni cachi Jesús na ní sàà-yà nùu Junta Cahnú

53 Daaní, ndacá tiàa ma-yá ni sàà dècuèndè ndé iá dùtù chicá cusáhnú. Te yucán sàni nataca nsidaa gá dùtù xícusahnú, xi stná nècuàchì sahnú xídandacú nùu ñuu mà, xi stná nècuàchì ley xi veheñùhu. 54 Te Pedro, nchícùn xicá ní-né mii-yá cuáhàn-nè. Te ni yàha stná-nè patiu xi vehe dùtù cusáhnúmá, te ni sàcò stná-nè xi policíá ndoó nadàà nùu ñuhu.

55 Daaní, dùtù xícusahnú, xi nsidaa Junta Càhnùmà, ni nducu-né ana daquée cuàchi dìquì Jesús, (te cundua iin cuàchi pesadu) sàhà-ñá cui-yà. Doco còò iin ni túi cáhàn ducán. 56 Vachi cuáhà tètñùhù ni cáhàn tnùhù dìquì-yá, doco cóni ndúdává ñà-nduá ni cachi iin iin-tè. 57 Vachi dava-tè, ni ndacuita-tè ni cáhàn tnùhù-té dìquì-yá, cachí-te:

58 —Nècuàchì yohó, ni inini-nsi ni cachi-nè cuáhàn-nè dacaá-né veheñùhu ni quidavàha nèhivì (ñuu-ndà). Dandu tìxi ùni quívì cuáhàn-nè quidavàha saa-né inga-ñà, doco màdi xi ndahà nèhivì cuyucàn, cachí-nè —ni cachi tètñùhù mà.

59 Doco ni ñà-jaàn, cóni ndúdává xì ñà-nduá ni cachi ingà-te.

60 Dandu ni ndacuiin dùtù cusáhnú, cachí-nè xì-yá:

—¿Áma náxicónihí-ní ni-iñàha? ¿Nansa íá ñà-càchí guá nècuàchì yohó sàhà-ní?

⁶¹ Doco mii-yá, dadí uun íin-yá; còò ni-iñàha ni cachí-yà. Dandu tucutu ni càhàn dùtù mà, cachí-nè:

—¿A divi Cristu Dèhemanì Yua-nda Dios ndùù-ní càhàn-ní?

⁶² Dandu ni cachi-yà xì nècuàchìmà:

—Jaan, divi nduí. Te ícúmí-nsià cuni-nsià yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví na naxicocuñin, ié ladu cuahá mii-yá cahnú poder-xi mànuì mahì vicò cahnú ansivi.

⁶³ Dandu dùtù cusáhnú má, (ni xidà ini-nè, ñàyucàndúá) ni ndata canú-nè iyuhu sicoto ndixí-né, te ni cachi-nè xì nèhivì cuáhà mà:

—¿Cò-xiñùhù gá-ndà ni-iin ana quixí cunduu testigu! ⁶⁴ Vàchi vichi sàni inini-nsia ñà-quini guá ni càhàn nècuàchì yohó. ¿Nansa quida-nda xi-né, cachí mii-nsiá?

Dandu nsidaa-né, ni cachi-nè ñà-ícúmí-yá cui-yà.

⁶⁵ Dandu ni caquesaha dava tiàa ma ni sivi díi-teyá, te ni chidàhvi stná-te nùù-yá, sahní cuii-teyá xì sicàtú, cachí-te:

—¿Cachi cuàà-ní ana ni canì xi-ní!

Daaní, stná policia yucán, ndee ní canì-ne nùù-yá.

Nansa ni quida Pedro ni nacuaà-né Jesús

⁶⁶ Doco Pedro, tixi-xi íá-nè patiu. Dandu ni quixi iin ñahà chii quidáchúùn vehe dùtù mà. ⁶⁷ Te na ní xinia Pedro íin-né nadáà stná-nè nùù ñuhu, dandu ni indehè váha-ñà nùù-né, te ni cacha xi-né:

—¿Amádi mii-ní nìsa cutnahá stná-ní xì Jesús de Nazaret?

⁶⁸ Doco ni nacuaà-né mii-yá, cachí-nè:

—Còò, tàcùnì nècuàchìmà, ni có-cùndáà inì ñà-ndúá cachú.

Dandu ni quee-ne cuàhàn-nè corredor yucán. Te daa ní xito iin lehe. ⁶⁹ Te ñahà chii mà, ni indehè tú-ñané, te ni cachi-ña xi nècuàchì itá yucán:

—Compañeru Jesús nduú stná nècuàchì jaàn.

⁷⁰ Doco divi-ní ni nacuaà tú Pedro-yà.

Daaní, tixi inga ratu gà, tucutu ni càhàn nècuàchì itá yucán xi-né, cachí-nè:

—Ndísa, iin compañeru nècuàchìmà nduu-ní, vachi nècuàchì ladu Galilea nduu-ní, te nacua càhàn nèhivì ladu yucán, ducán càhàn stná-ní.

⁷¹ Dandu ni cachi-nè:

—Nú tètñùhù nduí, ni quixí castigu xi nùù Dios. Yùhù, chináhì Dios, tàcùnì nècuàchì cachí-nsiàmà.

⁷² Dandu momentu yucán ni xito lehe ñà-ùì; te ni nsinuu ini Pedro nansa ni cachi Jesús xi-né daa, ñà-tàñáha ga coto lehe ùì xichi, te ùì xichi sàni nacuaà-né mii-yá. Pues divi palabra mà (ní nsinuu ini-nè), te na ní nacani ini-nè sàhámà, ni quesaha-né ni sacu-ne.

15

Nansa ni dàyáha-ne Jesús ndahà gobernador Pilatu

¹ Na ní tùinuù, dandu ni ndatnuhu dùtù xicusahnú xì tè-cùsáhnù nùù ñuu mà, xì stná nècuàchì ley xi veheñùhu, xì nsidaa gá stná Junta Cahnú. Ñàyucàndúá, ni nacuhni-nè ndahà Jesús, cuàhàn-nè xi-yá nùù gobernador nani Pilatu, te yucán ni ndòo-ya ndahà témà. ² Dandu ni xicàn tñhù-té nùù-yá, cachí-te:

—¿A ndísá rey xi nècuàchì raza Judea nduu-ní, á cóó?

—Nacua cachí-ní, divi ducán nduá —cachí-yà.

³ Dandu dùtù xícusahnú, cuàhà ní càhàn tnùhù-né sàhà-yá. ⁴ Dandu nì ndàcàtnùhù Pilatu nùù-yá inga xichi, cachí-te:

—¿Áma nácíconíhí-ní sàhà ñà-cuàhà guá càhàn-nè dìquì-ní?

⁵ Doco Jesús, còò ni-íñàha ni nácíconíhí-yá. Ñàyùcàndùá, nì ndulocó Pilatu.

Nansa nì cachi stná Pilatu icúmí Jesús cui-yá

⁶ Cunaha-nsiá, cada nacává vicò pascua mà, tùha gobernador mà dañà-té iin tè-ndiadí, ndéni-te nì cui ndiadí cudí ini nèhivì cuáhà. ⁷ Te quìvì yucán ndoó itnii tiàa vehecàa. Vàchi nì casahàn-te revolucíon dìquì gobiernu, te nì sahnì stnàhá-te. Te iin tèmà nani Barrabás. ⁸ Ñàyùcàndùá nì caquixi tu nèhivì cuáhà mà nì quesaha-né nì xicàn-nè nùù Pilatu ñà-nì quidá tú-te ñà-nduú costumbre xi-tè cada vicò mà. ⁹ Te nì naxiconihí-te nùù-né, cachí-te:

—¿A vátùnì dañí Jesús yohó, divi nècuàchì cachí nduú rey xi nècuàchì raza-nsià Judea?

¹⁰ Ducán nì cachi-te xi-né, vachi ináhà-tè ñà-sàhà mbidiá xi dùtù xícusahnú, ñàyùcàndùá nì dàyáha-ne Jesús ndahà-té. ¹¹ Doco dùtù mà, nì chiyuhù-né nèhivì cuáhà mà ñà-nì cécàn-nè dàñà Barrabás mà, te màdiá Jesús. ¹² Dandu nì càhàn tu Pilatu xì nèhivì mà, cachí-te:

—¿Ndíà ndùá cuní-nsià quide xì nècuàchì yohó? Vàchi rey xi mii-nsià nècuàchì raza Judea nduú-né, cachí-nsià.

¹³ Dandu ndee ní càna nsidaa nèhivì yucán, cachí-nè:

—¡Ni cui-nè nchìca cruz!

¹⁴ Dandu nì cachi tu Pilatu:

—¿Índù chuun cui-nè ñà-còò falta xi-ne íá?

Doco chícá ndee ní càna nèhivì mà, cachí-nè:

—¡Ni cui-nè nchìca cruz!

¹⁵ Te sàhà ñà-cuní Pilatu ndòò vaha-tè xì nèhivì mà, ñàyùcàndùá nì dañà-té Barrabás. Te nì dándàcú-te ñàhni cuí Jesús xì chirrión. Dandu nì dándàcú stná-te nùù soldadu xi-tè ñà-cundaca-temàyá cùhùn chituu-tèyá nchìca cruz.

¹⁶ Doco primeru, nì casaca-tèyá ndè patiu vehechuún, te nì cana-tè nsidaa compañeru-te ñà-tnàtuu-tè. ¹⁷ Dandu nì chindixi-tèyá iin sìcoto moradu. Te nì cavà-té iin corona iñù nì chicaà-te dìni-yá. ¹⁸ Dandu nì sàcùndiaà-tèyá, cána-tè, cachí-te:

—¡Viva! ¡Ádi rey xi tè-raza Judea nduu-ní!

¹⁹ Te nì cani fuerte-te dìni-yá xì iin nù-yòò. Dandu nì casivi dìi-teyá, te nì sàcùitasisi-té nùù-yá, na ian quidáñuhú-tèyá. ²⁰ Daaní, na ní nsihì nì sàcùndiaà-tèyá ducán, dandu nì tavà-té sìcoto moradu mà, te nì nachindixi-tèyá sìcoto xi mii-yá. Dandu nì saca-tèyá cuàhàn-te ñà-chituu-tèyá nchìca cruz.

Nansa nì chituu-tè Jesús nchìca cruz

²¹ Ichì yucán nì ndacùhun tnahá-te xi iin tiàa nani Simón, màndixi-ne nì sàhàn-nè nùù itú. Iin nècuàchì ñuu Círene nduú-né, te yua Alejandro xì Rufo nduú stná-nè. Te divi nècuàchì mà nì tnii soldadu, te nì dàcuidá-tené cruz xi Jesús cuàhàn-nè.

²² Dandu nì casaà-te xi-yá iin xaan nani Gólgota. Quìvì jaàn cachí dàhàn yucán, Nùù Iquidini. ²³ Dandu nì cuní-te dacohó-teyá vinu dácà xì iin dùsa tatna nani mirra, doco cónì cuní-yà. ²⁴ Daaní, nì chituu-tèyá nchìca

cruz. Te nì dasàn-té sìcoto xi-ya según nansa nì nìhì iin iin-tè na ní idíquí-te sàhà-ñá.

²⁵ Nahi cà-fin dàtnàa nduá nì chituu-tèyá nchìca cruz mà. ²⁶ Te yucán nì cachituu stná-te iin ñà-càchítñùhu índù-ñá dísáhà-xí dandohó-teyá. Te dohó cachá: “Rey xi tè-raza Judea”.

²⁷ Cunaha-nsiá, yucán nì sàcùtundiaa stná ùi tècuìhnà nchìca cruz, iin-tè ladu cuàhá-yà, te ingà-te ladu itní-yà. ²⁸ Te ducán nì cuu ndisa ñà-nduá nì cachitñùhu tutu ìi ndé cachá: “Nì quida nèhivì cuenta na ian tiàa malu nduú-yá”.

²⁹ Dandu nèhivì yáha yucán, nì canàhá-nè xì-yá, dacuico díni-né, cahíchi ini-nèyà, te ndacótó dana-ne nùu-yá, cachí-nè:

—¡Ndahví-ní! ¡Cuàhàn-ní dacao-ní veheñùhu cahnú, te tìxi ùni quìvì naquidavàha saa-ní inga-ñà cahan-ní! ³⁰ Pues nú ducán fuerte guá-ní, dandu dacácu-ní mii-ní. Danuu-ní mii-ní nùu cruz cundehè-nsí —nì cachi-nè.

³¹ Ndè stná dùtù xícusahnú, xì nècuàchì ley xi veheñùhu, divi-ni ducán nì sàcùndiaa stná-nèyà, cachí-nè iin-ne xì inga-nè:

—Nècuàchì jaàn, nìsa dacácu-ne nècuàchì dava ga, doco mà cùì dacácu-ne mii-né. ³² Doco nú ndisa Cristu rey xi nècuàchì raza-ndà Israel nduú-né, dandu ni dánùu-né mii-né nùu cruz jaàn cundehè-ndà, dandísá cunindisa-ndané.

Ducán nì cachi-nè. Te dècuèndè stná tiàa itándiáá stná nchìca cruz yucán, nì canàhá stná-te xi-yà.

Nansa nì xihì Jesús, nì dànàá-yá sàhà cuàchi-nda

³³ Daaní, càxíhúì xì ndé càhúni, nì nàcuìin tñùù inicutu ñuhivì. ³⁴ Dandu càhúni nì ndàhì ndee-yá, cachí-yà:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —te dohó cunì cachàmà: Dios mío, ¿a ñá-sàni ndòo nihni nduá yohó?

³⁵ Te dava nècuàchì itá yucán, nì tiacu-nè ndàhì-yà ducán, ñàyùcànduá nì cachi-nè:

—Cunini-nsia, caná-né Elías.

³⁶ Dandu nì dàyáá iin-tè nì quihin-tè iin ñà-ñàhmá uun nani esponja, te nì chindaxin-téá xì vinu nì xiò, nì chihi-téá dìni iin vara yutnù, te nì sàha-tèyá nì sihvi-yá, cachí-te:

—Vichi naco-ndané cundiatu-nda, áma quíxí Elías nanihi xi-né.

³⁷ Dandu nì ndàhì ndee-yá, te nì xihì-yà.

³⁸ Daaní, yucán ini veheñùhu cahnú (ñuu mà) nì quedava ìi cortina cahnú (sadí nihni cuarto xan). Iin-ni nì ndàtà-ñá ndè dìni-xí xì ndé tìxi-xi. ³⁹ Te iin iin capitán nùu-yá, te nì xini-te nansa nì ndàhì-yà, te nì xihì-yà. Ñàyùcànduá nì cachi-te:

—Ñà-ndàá nduá, Dèhemanì Dios nì sanduu nècuàchì yohó.

⁴⁰ Daaní, yucán itá xica stná itnii nècuàchì ñahà, indéhe stná-nè (nansa cuú). Iin-ne nduú María Magdalena, te inga-nè nduú María dihi José xì Jacobo chii. Te inga-nè nduú Salomé. ⁴¹ Nècuàchì ladu Galilea xínduu nsidaa nècuàchì mà, te na ní xicanuu-ya ladu yucán, nì cutnahá stná-nè xì-yá nì chindee-nèyà. Te vichi itá xica-né, (indéhe-ne), cutnàhá-né xì cuàhá gá stná nècuàchì ñahà nì quixi stná xì-yá ndè ñuu Jerusalén.

Nansa nì ndùxin Jesús ini cueva

⁴² Te sàdaaní quècahu orá quìvì yucán. Te quìvì mà nduú stná quìvì icúmí-nè nsidayucun-nè sàhà quìvì descansu cunduu inga quìvì

mà. ⁴³ Ñàyùcàndüá nì sàà stná iin nècuàchì ñuu tii Arimatea nani José, nì xicàn-nè cuerpu xi Jesús. Iin nècuàchì dandacu nùù Junta Cahnú nduú-né, te nihnú stná ini-nè sàà tiempu cusahnú Dios ñuhiví yohó. Divi-ne nì sàhàn nùù Pilatu; cóni yúhí-nè, nì xicàn-nè cuerpu xi-ya. ⁴⁴ Te nì ndulocó-te, a ndísá yàchì gá sàni xihí-yá, á coó. Ñàyùcàndüá, nì cana-tè iin capitán, nì xicàn tnùhù-té nùù témà a ndísá sàni xihí-yá, á coó.

⁴⁵ —Jaan —nì cachi capitán mà.

Ñàyùcàndüá, nì sàha Pilatu lugar naquihin José mà cuerpu xi-ya. ⁴⁶ Sàháyùcàndüá, nì xiin nècuàchì mà iin dahmà finu, te nihí-nèà cuàhàn nì nanihi-ne cuerpu xi-ya, nì chidúcùn-nèyà, te nì chinacaa-nèyà ini cueva xi nsì sàni cààn canúú icà cavà. Dandu nì dàtúí-né iin cavà cahnú yuhù cueva mà nì sàcùndiadià. ⁴⁷ Te María Magdalena, xi María dihi José, nì caxini stná-nè lugar ndé nì sàcùnacaa-yà.

16

Nansa nì natiacu Jesús

¹ Daaní, na sání cuñaà quivì descansu, dandu nì sàhàn María Magdalena, xi Salomé, xi María dihi Jacobo, nì xiin-ne tàtnà tnàmì ñà-cunihi-ne cùhùn dacuchí-né cuerpu xi Jesús. ² Dandu naha quivì primeru semana nì quihin-ne ichì cuàhàn-nè cueva ndé iá-yà. Te nì xinu orá. ³ Te cachí-nè, iin-ne xi inga-nè:

—¿Ana chindee xi-nda dacúxíó xí cavà cahnú ndiadi yuhù cueva mà?

⁴ Doco nì candacoto-ne, te nì xini-nè sàni cuxio cavà mà, mate cahnú sàstnùhá. ⁵ Dandu nì quihvi-ne ini cueva mà, te nì xini-nè iá iin ana nduú na iin nècuàchì chì, iá-nè ladu cuàhá cueva mà, ndixí-né iin sìcoto quihín cuxín yaa. Ñàyùcàndüá nì candulocó gá nècuàchì ñahà mà. ⁶ Doco nì càhàn nècuàchì iá yucán, cachí-nè xi nècuàchì mà:

—Màsà yúhí-nsià; Jesús de Nazaret nandúcú-nsià, divi ana nì xihí nchìca cruz. Doco cunaha-nsià, sàni natiacu-yà. Còò cá-yà yohó. Cundehe-nsià lugar ndé nì sanduhù-yà. ⁷ Ñàyùcàndüá, cuahán-nsià cachitnùhu-nsià xi Pedro xi nècuàchì dava ga nìsa dacuahá-yà, te cachi-nsià xi-né ñà-icúmí-yà codònù-yà nùù-nsià nùhù-yà ladu Galilea. Yucán icúmí-nsià cuni-nsiayà, vachi ducán nì cachi-yà xi-nsià —nì cachi ángel.

⁸ Daaní, nì caquee nècuàchì mà cueva mà, nì ðàyáà-nè cuàhàn-nè. Vachi nì quesaha-né quidí-né, te ndulocó gá-nè. Doco sàhà ñà-nì yuhí guà-nè, cóni càchí-nè ni-ñàha xi nèhivì.

Nansa nì xini María Magdalena Jesús

⁹ Ducán nì natiacu Jesús naha quivì primeru semana. Te María Magdalena nduú nècuàchì primeru nì ndecunu-ya nùù-xí. Nècuàchì mà, usà ñà-malu nì sañuhu ini-nè antes, doco nì tavà-yà nsidaámà anima-nè. ¹⁰ Pues divi nècuàchì mà nì xini xi-yá primeru, dandu nì sàhàn-nè nì cachitnùhu-ne xi compañeru-yà, divi nècuàchì nìsa Xicanuu xi-yá antes. Vachi ndoó-né tnùnsí ini, te sacú-né. ¹¹ Dandu nì nacani María mà xi-né ñà-sàni natiacu-yà, te nì ndecunu-ya nùù-né. Doco cóni xìnídísà nècuàchì mà.

Nansa nì ndecunu Jesús nùù ùì nècuàchì dacuahá-yá

¹² Daaní, después cuàhàn ùì nèhivì xí-yá nùù campu, te yucán nì ndecunu tu-ya nùù-né, doco tucu nì nàcùnahà-yà. ¹³ Dandu nì naxicocúñ

nècuàchìmà nì cachitnùhu-ne xì compañeru-nè. Doco cónì xìníndísâ stná nècuàchì dava ga mà yuhù-né.

Ñà-ndúá nì dândácú Jesús nùù nècuàchì dacuahá-yá quida-ne nú sàmànuhù-yá

¹⁴ Chicá después nì ndecunu tu-ya nì natùì-ya nùù nshúxìn iin nècuàchì dacuahá-yá na meru ndoó-né xixí-né. Te nì càhàn duchi ini-yà xì-né sàhà ñà-caxin guá anima-nè, vâchi cónì xìníndísâ-né yuhù nècuàchì nì xini xì-yá primeru ñà-sàni natiacu-yà. ¹⁵ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cuahán-nsià inicutu ñuhívì, te cachitnùhu vate-nsiá razón ndi-aha xí ñà-cunini nsidanicuú nèhivì. ¹⁶ Nècuàchì cunindisa-xán, te cuhii-né, icúmí-né càcu-ne nùù Dios. Doco nècuàchì mà cúníndísâ-xân, ñicanicuahàn icúmí-né cunsida-ne cuàchi-ne. ¹⁷ Te nú sàni xinindisá nèhivì, dandu icúmí stná-nè quida-ne milagru. Sàhà yuhù icúmí-né tavà-né ñà-malu ñuhú anima nèhivì, te càhàn stná-nè dàhàn sàà. ¹⁸ Te nú ni tnií-né iin còò dâná, te ò nú ni cohó-né ndutè dâná, dandu còò ni-íñàha cuu xì-né. Te icúmí stná-nè chitândoó-né ndahà-né ñini nècuàchì cuhí, te nduvàha nècuàchìmà —nì cachi-yà.

Nansa mànuhù Jesús ansivi cuàhàn-yà

¹⁹ Daaní, na ní nsihì nì càhàn-yà xì nècuàchì dacuahá-yá ducán, dandu mânana cuisì-yá ansivi cuàhàn-yà, te nì sàcòo-ya ladu cuàhá Dios. ²⁰ Dandu nècuàchìmà, nì caquihìn-ne ichì cuàhàn-nè, nì cachitnùhu vate-né inicutu ñà-ndúù razón ndiaha xí-yá. Te Stoho-ndà Señor, nì chindee stná-yànè nì sàha-ya milagru ñà-cucumi-nda seguru divi pal-abra ndàcuisì nduá cachí-nè.

Yohó nì nsihì historia.

Nà-nduá Nì Tiaa San Lucas sàhà Jesucristu

Nansa nì nacani ini San Lucas nì tiaa-ne tutu yohó ñà-cahvi iin amigo xi-ne nani Teófilo

¹⁻² Cuàhà nèhivì sàni quida lucha tiaa-ne iin tutu ndé nachutnahá víi-né historia nacání xí ñà-nduá nì xini nèhivì xí-nsí nì cuu, nì tiaa-ne nacua nì cachitnùhu nècuàchì nì xininùù mà, vèchi ináhà nècuàchì mà nansa nì cuu dècuèndè quivì primeru, dandu nì dàcuítì stná-nè palabra mà, te ducán nì xinitnùhu stná nsiùhù. ³⁻⁴ Ñàyùcànduá, stná yùhù nì nacani stná inì tiaí iin tutu ñà-nàcání víi xi-ní sàhà nsidaa ñà-nduá nì ia. Vèchi yùhù, sàni sàni nì cundaà vaha inì sàhà nsidaa chuun yohó dècuèndè quivì primeru na ní quesaha-ñá. (Ñàyùcànduá, tiaí tutu yohó) nùù mii-ní don Teófilo, sàhà-ñá vətùni cundaà vaha inì-ní divi ñà-ndàà nduá sàni nacani nèhivì xí-ní sàhà-ñá.

Nansa nì cachitnùhu iin ángel ñà-icúmí tùinuù Juan Bautista ñuhiví

⁵ Tiempu dandacú rey Herodes nùù ñuu Judea nì sandua, te ñuu yucán nìsa ia stná iin dùtù nani Zacarías. Turnu nì saquidachuún-né chuun xi dùtù. Te mii-né xi dùtù compañeru-nè, nsidaa-né nani-né turnu xi Abías. Te ñahàdihí-nè nani Elisabet. Descendencia xi dùtù Aarón sàhana xínduu nduì nècuàchì mà. ⁶ Te nihnú ndàcuìsì ini-nè Yua-nda Dios; chívaha ndisa-ne nsidaa ñà-nduá dandacú-yá, nsidaa ñà-nduá cachí-yà. ⁷ Doco còò dèhe-ne, vèchi de por sí, còò mée xi Elisabet, te vichi nduì-nè sàni sahnu cuahà-né.

⁸⁻⁹ Daaní, iin quivì nì sàà nì quida tocar Zacarías mà turnu xi-ne ñà-quida-ne chuun xi dùtù nùù Dios. Te estilu nìsa icumi dùtù mà nduá ñà-quidá-né iin sorteu (índù chuun divi quida cada iin iin-ne). Te Zacarías nì quida tocar ñà-quihvi-ne veheñùhu cahnú ñà-chiñùhmá-nè inciensu. ¹⁰ Te nsidaa nèhivì dava ga sàhàn veheñùhu yucán, ndoó-né tùvèhé nacuatú-né na hora chíñùhmá dùtù mà inciensu. ¹¹ Dandu ini veheñùhu ma nì ndecunu iin ángel xi Stoho-ndà Señor, te nì xini Zacarías-nè, iin-né ladu cuahá mesa ndiaha ndé sàhmì-xi inciensu. ¹² Te nì yùhí Zacarías mà, yáha ga nacání ini-nè. ¹³ Dandu nì càhàn ángel mà xi-né, cachí-nè:

—Màsà yúhí-ní, Zacarías, vèchi cunaha-ní, sàni tiacu Dios ñà-nduá nì xicàn tàhvi-ní nùù-yá; ñàyùcànduá, cuahàn coo iin dèhe-ní, vèchi cuahàn coo iin mée xi nècuàchì vehe-ní Elisabet; mée tiaa cunduu-ve, te Juan dacúnání-nsiávè. ¹⁴ Cuàhà gá icúmí-nsiá cudì inì-nsia, te naquimanì stná-nsià mii-yá; te cuahà gá stná nèhivì icúmí cudì inì-xi na quesaa-vè. ¹⁵ Te na cuahnu-ve, icúmí-vé nihí-vé iin chuun cahnú nùù Yua-nda Dios. Te ni vinu te ni ndutè ìhni, mà nunca sàà-nè coho-ne ndutè mà. Mate táñàha ga tùinuù-né ñuhiví, doco sàchitu anima-nè Espíritu ìi xí Dios. ¹⁶ Te sàhà palabra cachí-nè icúmí cuahà nècuàchì raza-ní Israel naxicocuín ini-nè, te natenchicùn-nè Stoho-ndà Dios. ¹⁷ Dihna dèhe-ní icúmí codonùù quesaa, dandu mii-yá. Icúmí-nè quida-ne nacua nìsa quida Elías sàhana, iin-ni cunihnu ini-nè Dios nacua nìsa quida nècuàchì yucán, te iin-ni chindee stná Dios-nè. Te icúmí-nè càhàn stná-nè xi ana xínduu nècuàchì sahnú ñuù-ní, dandu nsinuu ini nècuàchì mà dèhe-ne, te nàcúndoo víi nsidaa-né. Te càhàn stná dèhe-ní xi cuahà nèhivì có-ndulócó

xì Dios sàhà-ñá nìhì nècuàchìmà nàcùnihu vaha stná ini-nè, dandu nsi-davii-né anima-nè, te cundoo tùha-ne na quesaa Stoho-ndà Señor —nì cachi ángel mà.

¹⁸ Dandu nì cachi Zacarías xì ángel:

—¿Índù iin milagru coo sàhà-ñá cundaà ndisa inì ñà-ndáà nduá cachi-ní? Vàchi yùhù, sàsàhnú cuáhì', te ducán stná ñahàdihí', sàsàhnú stná-nè.

¹⁹ Te nì cachi ángel mà:

—Yùhù nduí Gabriel, te nùù Dios iin tùhe nicanicuahàn. Te divi-ya nì techuún-yá yùhù vaxi cachitnùhi xì-ní ñà-nduá sàni cachi xì-ní. ²⁰ Doco vichi icúmí-ní nduhihin-ní, mà cúí gá càhàn-ní ni-iin palabra dècuèndè quivì cuu ndisa ñà-nduá nì cachi xì-ní, vachi có-xiníndísá-ní. Doco seguru icúmí cuu ñà-nduá nì cachi xì-ní —nì cachi ángel.

²¹ Daaní, nècuàchì xíndiatu tùvèhèmà, nacání gá ini-nè, ¿índù chuun nì cuee guá Zacarías ini veheñùhu? ²² Dandu nì quee nècuàchìmà, doco mà cùí gá càhàn-nè. Ñàyùcànduá, nì cundaà ini nèhivì mà sàni dàcùnì Dios nècuàchìmà iñàha na iá-nè veheñùhu, vachi sàni nduhihin-né, te vichi cuisì-ní ndahà-né cuú quidá-né seña.

Nansa nì cuu ndisa ñà-nduá nì cachitnùhu ángel

²³ Daaní, después nì cuee Zacarías nì ìa-ne ñuu yucán dècuèndè nì xìnu quivì xinúcuáchì-nè yucán, dandu nì naquihin-ne ichì mànuhù-né vehe-ne. ²⁴⁻²⁵ Te nì yàha iin tiempu, dandu nì cundaà ini-nè sàñùhú mée xì ñahàdihì-nè Elisabet. Ñàyùcànduá, ùhùn yòò nì ndòo Elisabet mà vehe-ne, cudí ini-nè, cachì-nè: “(Ansivéhé) Dios, sàni chindee-yá yùhù, vachi ináhá-yá sácundiaa nèhivì yùhù; ñàyùcànduá nì indehè ndahví-yá yùhù, te vichi mà cáhìchì gá ini-nè yùhù”.

Nansa nì cachitnùhu iin ángel icúmí tùinuù Jesús ñuhivì

²⁶ Daaní, nì sàà iñù yòò, te nì techuún Dios ángel Gabriel mà inga xichi vaxi-ne iin ñuu tii nani Nazaret iá ladu Galilea, ²⁷ vaxi-ne cachitnùhu-ne xì iin nècuàchì ñahà chiì nani María. Señorita nduú nècuàchìmà; te sàni ndiadi tñuhu xi-ne ñà-cuàhàn-nè nandàhà-né xì iin tiàa nani José, iin nècuàchì descendencia xi rey David. ²⁸ Te nì sàà ángel mà ndé iá María mà, nì yàha-ne ini vehe, te nì cachi-nè:

—Cuaàváha-ní. Cunaha-ní, sàni nìhì cuáhà-ní gracia nùù Stoho-ndà Dios, te cutnàhà-yá xì-ní. Chicá ndiaha sàni nìhítàhvi-ní nùù nsidanicuú gá nècuàchì ñahà.

²⁹ Dandu María, indéhe-né ángel mà, te nì ndulocó-nè: ¿índù chuun cásàhú nècuàchìmà xì-né ducán? càhàn-né. ³⁰ Dandu cachì ángel mà:

—Màsà yúhì-ní, María, vachi ndiaha gá sàni nìhítàhvi-ní nùù Dios ñà-quida-ya gracia sàhà-ní. ³¹ Cunaha-ní, icúmí coo iin mée xì-ní, tùinuù-vé ñuhivì; mée tiàa cunduu-ve, te Jesús cunani-vé quida-ní. ³² Cahnú chuun icúmí-yá nìhì-yá, vachi Dèhemanì Stoho-ndà Dios iá ansivi cunduu-ya. Te chuun cucumi-yá nùù Yuamánì-yá cunduu ñà-dandacú-yá nacua nìsa dandacú yohòtéhè-yá David. ³³ Te nicanicuahàn icúmí-yá cusahnú-yá nùù nsidaa nèhivì raza-ní Israel, te mà nunca sàà iin quivì mà dándacú gá-yà.

³⁴ Dandu nì cachi María xì ángel mà:

—Doco ¿índù modo cuu xí ducán, como tàyóo ìi yúhù?

³⁵ Dandu nì cachi tu ángel mà xì-né:

—Fuerte icúmí quixi Espíritu Ìì xí Dios ini anima-ní xì poder ìì xí-yá; vâchi iin milagru cundua quida Yua-nda Dios íá ansivi. Ñâyùcândüá, ìì sâstnùhù icúmí coo mée xi-ní, vâchi Dêhemaní Dios cunduu-ve. ³⁶⁻³⁷ Sûnaha-ní, tnahâ stná-ní Elisabet, cuâhàn coo stná iin mée xi-ne, mate sâsâhnù cuâhà-né. Te vichi sâcuâhàn-ndâ ìñù yòò ñuhú mée xi-ne, mate antes nîsa cachi nêhiví mà cúí coo ni-iin dèhe-ne. Ducán nî ñihítâhvi-né nùù Dios, vâchi mà úhì quida-ya nsidanicuú ìñâha.

³⁸ Dandu nî cachi María:

—Còó, vâtùni; yùhù icúmí quide ñà-ndüá cachí mii-yá. Vâtùni nî quidá-yá xì' nacua cachí-nî —nî cachi-nè.

Dandu nî quee ángel mà cuâhàn-nè.

Nansa nî cachi María na ní sâhàn-nè visita vehe Elisabet

³⁹⁻⁴⁰ Quiví yucán nî quihín María ichi cuâhàn ndee-né iin ñuu íá ladu Judea ndé íá puru yucù cuâchi. Te na ní sâà-nè ñuu yucán, nî sâhàn-nè vehe Zacarías, nî casâhú-nè xì Elisabet. ⁴¹ Na ní tiacu nècuâchìmâ casâhú María xì-né, dandu nî cundaà ini-nè nî ndacùchí fuerte mée xi-ne tixi-ne. Dandu fuerte nî quixi Espíritu Ìì xí Dios ini anima-nè. ⁴² Te ndee ní càhàn-nè, cachí-nè xì María:

—Ndiaha gá sàni quida Yua-nda Dios xì mii-ní nùù nsidaa gá nècuâchi ñahà, te ndiaha gá coo stná mée xi-ní.

⁴³ 'Mii-ní, dihi Stoho-ndâ Señor nduu-ní, doco vichi sàni quesaa-ní ndé íé', mate có-nâtùì (quixi-ní vehi). ⁴⁴ Vâchi cunaha-ní, na ní tiacuì casâhú-ní xì', dandu nî ndacùchí fuerte mée-xi tixi ñà-cùdîí guá ini-vè. ⁴⁵ Vâchi, ndiaha gá sàni cundiatú anima-ní, ñà-nî xinindisa-ní; te vichi seguru icúmí cuu ndisa razón xi Dios nî inini-ní.

⁴⁶ Dandu nî cachi María:

Yùhù, cuâhà gá naquimání' Stoho-ndâ Señor vichi, ⁴⁷ te cuâhà gá cudíì ini anímè sâhà-yá, divi mii-yá nî dàcâcu xí. ⁴⁸ Vâchi sàni xinimànì-yá yùhù, mate nècuâchi ndahví nduí. Ináhî, dècuèndè vichi xì ndé' nicanicuahàn icúmí nêhiví cundaà ini-nè ndiaha gá nî quida Dios xì'. ⁴⁹ Fuerte sâstnùhù-yá, te cuâhà gá obra sàni quida-ya xì'; ìì ndisa-ya sàni cundaà ini. ⁵⁰ Nicanicuahàn icúmí-yâ cundehè ndahví-yà nêhiví càhvi xì-yá. ⁵¹⁻⁵² Te ndiaha gá obra nahnú quidá-yá, ñâyùcândüá nsidaa nècuâchi cuadú, sàni cundee dahuun-ya nùù-né, xì nsidaa stná tè-xídandacú, sàni dàcúxíó stná-yàte nùù chuun xi-tè, te nî chidònùù-yá nècuâchi ndahví. ⁵³ Stná nècuâchi xíhì guá doco, sàni sâha-yanè ñà-vâha xi-ne, te nî ndòò vâha ini-nè. Doco nècuâchi cuicà, còò ni-ìñâha nî níhì-né nùù-yá, te cuâhàn-nè. ⁵⁴⁻⁵⁵ Sânahâ nî càhàn-yà xì xii-ndâ Abraham, te nî quida-ya comprometer ñà-nicanicuahàn icúmí-yâ chindee-yá mii-né xì descendencia xi-ne. Ñâyùcândüá, vichi sàni quida-yañâ-mâ cumplir, sàni chindee-yá raza-ndâ Israel, vâchi cóni nândodó-yá ñà-ndüá nî cachi-yà daa, nî cachi María.

⁵⁶ Daaní, ùni yòò nîsa ía ga nècuâchìmâ xì Elisabet, dandu mànuhù-né vehe-ne.

Nansa nî cuu quiví nî tùinuù Juan Bautista ñuhiví

⁵⁷ Daaní, nî sâà quiví quesaa mée xi Elisabet, te nî tùinuù-vé, mée tiâa nduú-vé. ⁵⁸ Te nsidaa vecinu xi-ne, xì nsidaa stná tnahâ-ne, nî xinitnùhu-ne nansa nî indehè ndahví Stoho-ndâ Señor nècuâchìmâ. Ñâyùcândüá, nî cudíì gá ini nsidaa-né. ⁵⁹ Te na ní xînu ùnâ quiví, nî

casaa nsidaa nêhivì mà (vehe Elisabet), vâchi cuàhàn màcùtuu seña xi Dios icà-vé; te cuní nêhivì mà dacúnání-nêvè Zacarías, nacua nani yua-vé.

⁶⁰ Doco nì cachi dihi-vé:

—Còo, Juan cunduu quìvì-vé.

⁶¹ Te nì cacachi nêcuàchìmà:

—¿Índù chuun? vâchi còo ni-iin tnaha-nda nani Juan.

⁶² Dandu nì caquida nêcuàchìmà seña nì ndàcàtnùhù-né nùu yua-vé, a ver nansa cuní mii-né cunani-vé. ⁶³ Ñàyùcàndúá, nì xicàn nêcuàchìmà iin tabla tii nì tiaa-ne ñà-Juan cunduu quìvì-vé. Dandu nsidaa nêcuàchì yucán, nì candulocó-nè. ⁶⁴ Te divi momentu mà nì quesaha nì nacahàn fuerte Zacarías, vâtùni nì nacahàn vii-né vichi. Te nì ndenihi vâha-ne Dios. ⁶⁵ Daaní, nsidaa nêhivì ndoó yucù ladu Judea mà, nì ndatnuhu cuahà-né sàhà ñà-ndúá nì cuu ma. ⁶⁶ Te nsidaa ana nì xinitnùhu sàhà-ñà, nì chivâha nsihì-neà ini anima-nè, cachí-nè:

—¿Índù iin clase nêhivì cunduu mée yohó?

Ducán nì cachi-nè, vâchi cuahà gá nì chindee Dios-vè.

Ñà-ndúá nì cachi Zacarías na ní càhàn ndiaha-né nì cachitnùhu-ne nansa cuàhàn quida dêhe-ne Juan

⁶⁷ Daaní, yua-vé Zacarías, fuerte nì quixi Espíritu ìi xí Dios ini anima-nè, te ndiaha gá nì càhàn-nè nì quida-ya, cachí-nè:

⁶⁸ Cuahà gá naquímánì-ndà Stoho-ndà Dios, divi mii-yá ana càhvi nsidaa raza-ndà Israel, vâchi sàni indehè ndàhvi-yà ndohó nêcuàchì nduú nêhivì xí-yá, te sàni dàcácu-yàndó. ⁶⁹ Sàni techuún-yá iin ana chicá fuerte dacácu xi-nda, divi iin descendencia xi nêhivì xí-yá nani David. ⁷⁰ Vâchi dècuèndè chicá sàhana sàni quida-ya comprometer ñà-quixi ana dacácu xi-nda, vâchi ducán nì cachi-yà xì nêhivì xí-yá (sàhana), te nì cachitnùhu nêcuàchì ìi mà ⁷¹ ñà-icúmí-yâ dacácu-yàndó nùu nsidaa ana xiní ùhì xì-ndà, xì nùu stná ana dava ga có-xiñùhù xì-ndà, ⁷² te cundehè ndàhvi-yà nsidaa yohótèhè-ndà. Mà nándodó-yá tratu ìi nì saquin-yà xì xì-ndà. ⁷³⁻⁷⁵ Vâchi fuerte nì càhàn-yà ñà-seguru quida-ya ñà-ndúá nì cachi-yà xì xì-ndà Abraham, icúmí-yâ cuidahan-yándô nùu ndahà nsidaa tè-xìní ùhì xì-ndà, te mà yúhì gà-ndà. Dandu vâtùni cunucuachi víi-nda nùu-yá nicanicuahàn, cunduu-nda nêhivì ìi xí-yá, nêhivì nihnú ndàcuisì ini-xi. ⁷⁶ Te miun xu, icúmú cunduu ana càhàn sàhà Yua-nda Dios iá diquì-xí ansivì, vâchi diha miun icúmú càhùn xì nêhivì sàhà-ñà natenchicùn-nè ichì váha, dandu na quìvì que-saa Stoho-ndà Señor, sàndóo tùha-ne. ⁷⁷ Vâchi icúmú cachitnùhu xì nêhivì xí-yá nansa cui càcu anima-nè, te nandutu cuàchi-ne. ⁷⁸ Vâchi vichi, sàni cuhi ini Dios ndohó. Ndè diquì-xí ansivì nì quee-ya nì quesaa-yà ñà-datnúù-yà sàxínitnùnì-ndà, ⁷⁹ xì stná sàxínitnùnì nêhivì cò-sâa cundaà ini-xi, divi nêhivì sà-ítúu ndañuhu anima-xi. Te vichi vâtùni cundaca-yàndó iin ichì víi ndé cundoo vii-nda nùu-yá, te cudii gá ini-ndà, nì cachi Zacarías.

⁸⁰ Daaní, nì sahnú mée Juan mà, te nì sàcòo fuerte anima-nè. Te iin-ni nì ia-ne yucù dècuèndè nì sàà quìvì nì quesaha-né cacanu-ne càhàn-nè sàhù sàhà mii-yá xì nêhivì raza-nè Israel.

2

Nansa nì cuu quìvì nì tùinuù Jesús ñuhivì

¹ Daaní, quìvì yucán nì dándàcú tè-cùsáhnû César Augusto ñà-icúmí nandiahvi nsidaa nèhivì cusáhnû-te nùù-xí. ² Ñà-yùcán nì sanduu censu primeru nì quida-tè na tiempu dandacú Cirenio nùù ladu Siria. ³ Ñàyùcàndüá, nsidanicuú nèhivì, mànuhù-né ñuu-nè ñà-nayàha-ne nùù lista, ⁴ xì stná José, nì quee stná-nè ñuu Nazaret iá ladu Galilea mànuhù-né ladu Judea ndé nduú ñuu-nè nani Belén, vâchi descendencia xì David nduú stná-nè, ñàyùcàndüá, mànuhù-né ñuu tii ma ndé nìsa ìa David sàna, ⁵ cuàhàn-nè dayáha-ne quìvì-né nùù lista mà. Te cutnáhâ stná-nè xì María nècuàchì cuàhàn nandàhâ xì-né, te ñuhú mée xì nècuàchìmà. ⁶ Daaní, ndoó ì-né ñuu yucán, te nì sàà quìvì tùinuú mée mà. ⁷ Ñàyùcàndüá, yucán nì quesaa-vè ñuhivì; mée nuu xì-né nduú-vé, te nì chidúcùn-névè sìcoto ndahví, te nì chinduhù-névè ini iin canoa, vâchi có-sàà gâ vehe ndé quìdì nècuàchì xicá ichi.

Nansa nì ndecunu ángel ndé ndoó nècuàchì xíndiaa xì rii

⁸ Cunaha-ní, yatni ñuu yucán ndoó stná nèhivì quìdì ndiaá xì rii xí. ⁹ Te na íin cachí nì ndecunu iin ángel xì Stoho-ndà Señor, nì sàcuìin-nè nùù nècuàchìmà, te ndiaha gá nì natnuú inicutu ndé ndoó-né nì quida Stoho-ndà Señor. Ñàyùcàndüá, nì cayùhí cuaá-nè. ¹⁰ Dandu nì cachì ángel mà xì-né:

—Màsà yúhí-nsià, vâchi cunaha-nsiá, yohó vâxi nihí iin razón vâha cunini-nsià, iin razón cudì ini nsidaa nèhivì ñuhivì nduá. ¹¹ Vâchi vichì ndé ñuu xì-nsiá David sàni tùinuú iin ana dacácu xì-nsiá, divi Stoho-ndà Cristu. ¹² Te na sàà-nsià yucán, icúmí-nsiá cuni-nsià, idáducùn-yá sìcoto, indúhu-yá ini iin canoa. Ñà-jaàn cunduu seña cundaá vâha ini-nsià divi ñà-ndáa nduá cachí xì-nsiá —nì cachì ángel.

¹³ Daaní, na íin cachí nì ndecoyo cuàhâ gá ángel nì caquixi ansivi, cutnáhâ-né xì ángel nì quesaa primeru mà. Te ndeníhí vâha nsidaa-né Dios, cachí-nè:

¹⁴ Diquì-xí ansivi nì queé cuàhâ tñùñuhu xì Yua-nda Dios, te ñuhivì yohó nì cundóó víi nsidaa nèhivì cudì ini-yà sàhâ-xí.

¹⁵ Daaní, nì ndanchito nsidaa ángel mà mànuhù-né gloria. Dandu nì cachì nècuàchì xíndiaa xì rii mà:

—Cùhùn-ndà vichì duha ñuu tii Belén, cundehè-ndà ñà-ndüá nì cuu nì cachitnùhu Stoho-ndà Señor xì-ndà.

¹⁶ Ñàyùcàndüá, ndee ní quihin-ne ichì cuàhàn-nè, te nì casaà-nè yucán, nì xini-nè yucán iá María xì José xì stná mée, indúhu-vé ini canoa. ¹⁷ Dandu nì nsihi nì xini-nè mée mà, dandu nì cachitnùhu-ne xì nèhivì ñà-ndüá nì cachì ángel xì-né sàhâ-vé. ¹⁸ Te nsidaa nèhivì nì inini xì ñà-ndüá nacání pastor mà, nì ndulocó-nè. ¹⁹ Te María, cóni nándòdó stná-nè ñà-ndüá nì cachì ángel xì-né, iin-ni nacání ini-nè sàhámà. ²⁰ Daaní, nì caquihin pastor mà ichì mànuhù-né, ndeníhí vâha-ne Dios, naquímànì cuàhâ-né mii-yá sàhâ nsidaa ñà-ndüá nì xinitnùhu-ne, xì ñà-ndüá nì xini-nè, vâchi nacua nì cachitnùhu ángel mà xì-né, divi ducán nì cuu.

Nansa nì quida José xì María na ní quida-ne Jesús presentar nùù Yua-nda Dios ini veheñùhu cahnú

²¹ Na ní yàha ùnà quìvì, dandu nì sàcùtuu seña xì Dios ìcà mée Jesús mà, te nì nihì stná-yá quìvì-yá; nì sàcùnani-yá Jesús, vâchi ñà-jaàn cunduu quìvì-yá nì cachì ángel na táñàha ga nacùhun ndiaha-yá tixi dihi-yá. ²² Daaní, nì yàha quìvì cuhí quihmì María, vâchi nì quida-ne cumplir

nacua iá ley xi Moisés sàhà nadaa quivì coo quihmi-né. Dandu mii-né xi José, nihí-névè cuàhàn ñuu Jerusalén ñà-chitanini-nevè nùu Yua-nda Dios, ²³ vàchi dohó cachí tutu ìi nduú ley xi Dios: “Tiàa primeru quesaa ñuhiví, nsidaa-vé cunduu-ve mée ndiaha xí Dios”. ²⁴ Te cachí stná ley mà ñà-icúmí-né cuàha-ne ùi lungu, te nú coó, ùi loma cuachi. Ñàyùcàndùá, nì sàhàn-nè nì sàha stná-nè quisi mà ñà-cuì-si cunduu-si promesa nùu Dios.

²⁵ Cunaha-ní, ñuu Jerusalén yucán nìsa ìa iin tiàa nani Simeón. Nècuàchì nihnú ndàcuisì ini xi Dios nduú stná-nè, vàchi cahvi víi-néyà, te nihnú vaha ini-nè ñà-quixi ana cuàhàn chindee xi raza-nè Israel, te icúmí stná-nè Espíritu ìi xí-yá. ²⁶ Te divi Espíritu ìi mà sàni cachitnùhu-ya xì-né antes ñà-mà cúì-nè dècuèndè cachi cuninùu-né ana nduú Cristu nì quixi nùu Stoho-ndà Señor.

²⁷ Ñàyùcàndùá, quivì yucán nì càhàn Espíritu ìi xì-né, te nì sàà-nè veheñùhu cahnú na meru quíhvi stná yuadíhí-vè nihí-névè vaxi quida-ne nacua cachí ley ìi. ²⁸ Dandu nècuàchì sàhnù-mà, nì sàcùnìndiaa-névè, te nì naquimanì-né Dios, cachí-nè:

²⁹⁻³⁰ Sà-ìá vichi, Señor mío, vátùnì nacuaca-ní yùhù vichi, vàchi contentu ié', vàchi nacua nì cachì-ní xì', divi ducán nì cuu ndisa, sàni xinì ana nì techuun-ní ñà-dacácu xí-nsí. ³¹ Mii-ní, nì chitnùnì inì-ní quesaa-yà, dandu nihì nèhivì nsidanicuú ñuu cundaà ini-nè nansa cui càcu anima-nè quida-ya. ³² Vàchi icúmí-yà datnúù-yà sàxinítnùnì nsidaa nèhivì mà; te divi ducánì stná nècuàchì raza-nsì Israel, cuàhà gá tnùñuhú ndiaha icúmí-nsí nihì-nsí sàhà-yá, nì cachi Simeón.

³³ Ñàyùcàndùá, cuàhà gá nì ndulocó José xi María sàhà ñà-ndùá nì cachi nècuàchì mà sàhà mée mà. ³⁴ Dandu nì xicàn tàhvi Simeón gracia xi Dios sàhà yuadíhí-vè, te nì cachi stná-nè xì dihi-vé:

—Cunaha-ní, sàhà mée yohó icúmí cundiatú anima cuàhà gá nècuàchì ñuu-ndà Israel. Doco dava ga stná-nè, quixi tnùndoho cahnú dìquì-né, según nansa indéhe-né mii-yá nduú mée yohó. Te icúmí-yà cachitnùhu-ya sàhà ichi Yua-nda Dios, doco cuàhà stná nèhivì cahíchì ini xí-yá. ³⁵ Te sàhàmà icúmí cundaà ini-xi ñà-ndùá nihnú ini-nè ini anima-nè. Daaní, mii-ní, icúmí stná-ní (cunì-ní tnùndoho), na ian xída iin càa anima-ní —nì cachi Simeón.

³⁶⁻³⁷ Daaní, yucán nìsa ìa stná iin nècuàchì ñahà nani Ana, te sàni nihítàhvi-né càhàn-nè cuenta xi Dios. Dèhe iin tiàa nani Fanuel nduú-né, te Aser nani yohòtèhè-né. Sàsàhnú cuàhà-né vichi. Nì nandàhà-né na chii-né, te usà cuià nì ìa-ne xì ìi-né, dandu nì xihì nècuàchì mà. Te vichi sàcuàhàn-ndà 84 cuià iá mii-né. Te có-queé-né veheñùhu cahnú, vàchi ndui te ñuu iá-nè yucán, xinúcuàchì-nè nùu Dios, iníhí-né, te xicàn tàhvi-né nùu-yá. ³⁸ Ñàyùcàndùá, divi momentu mà nì tnàtuu nècuàchì mà (ndé iin María xi José), te nì naquimanì stná-nè Dios (sàhà mée Jesús), dandu nì quesaha-né nì càhàn-nè xì nèhivì ñuu Jerusalén sàhà-vé, nì cachitnùhu-ne xì nèhivì xíndiatu ñà-quesaa mii-yá quida-xi obra, te càcu-nda.

³⁹ Daaní, José xi María, nì nsihì nì quida-ne nsidaa ñà-ndùá dandacú ley xi Dios, dandu nì naquihin-ne ichi mànuhù-né ladu Galilea, nì nasaa-nè ñuu-nè Nazaret ndé ndoó-né. ⁴⁰ Te mée nduú mii-yá, nì sàhnu-ya, nì cufuerté anima-yà, te chicá nì cunchichí-yà, cuàhà gá gracia xi Dios icúmí-yà.

Nansa ni quida Jesús na chii-yá, te ni sàhàn-yà iin vicò ñuu Jerusalén

⁴¹ Cunaha-ní, cuià cuià ni sasahàn yuadíhí-yâ ñuu Jerusalén quívi nacává vicò pascua. ⁴² (Te ni cuu iin xichi) na sàxicá-yá ùxin ùi cuià, dandu cuàhàn tu-ya xi-né vicò ñuu mà, vâchi ñà-jaàn ni sanduu estilu xi-ne. ⁴³ Daaní, ni nsihí vicò mà, te ni naquihin-ne ichi mànuhù-né; doco ni ndòo Jesús ñuu Jerusalén mà, te cóni xini José xì María, ⁴⁴ vâchi ádi váxi-ya cutnáhâ-yá xì nêhivi dava ga càhàn-né. Ñâyùcànduá, iin quívi sàxicá-né mànuhù-né, dandu ni quesaha-né xicánúú-né nandú-cú-nêyà, ndácàtnùhù-né nùù tñaha-ne xì stná amigo xi-ne.

⁴⁵⁻⁴⁶ Doco còó, cóni nátúi-ya. Ñâyùcànduá, ni naxicocufin-nè ñuu Jerusalén, áma ndácùhun-neyà càhàn-né. Te tixi ùni quívi ni natúi-ya, veheñuhu cahnú iá-yà, dava mahi maestru xi ley ì, iníní-yá ñà-nduá cachí nècuàchì mà, te ndácàtnùhù stná-yà nùù-né. ⁴⁷ Te nsidaa ana iníní má, ni ndulocó-nè ñà-nchìchí guâ-yà, te naxicónihí nchichí-yà nùù-né. ⁴⁸ Te na ní xini José xì María iá-yà yucán, dandu ni ndulocó-nè, te ni cachi dihi-yá:

—Hijo, ¿índu chuun ni quido xi-nsí ducán? vâchi yùhù xi yuo, cuàhà ga ni xicanuu-nsi nandú-cú-nsí yohó, nacání cuàhà ini-nsi.

⁴⁹ Dandu ni cachi-yà xi-né:

—Còó, có-nduá fuerza nanducu-nsiá yùhù, vâchi xiñuhu ñà-cundaà ini-nsia iá chuun ni nihí nùù Yua mií, te icúmí quideà.

⁵⁰ Doco José xì María, cóni sánihí ini-nè ñà-nduá ni cachi-yà xi-né. ⁵¹⁻⁵² Dandu ni nacua-neyà mànuhù-né xi-yá ñuu Nazaret. Te nsidaa ñà-nduá ni cuu ma, ni chivàha María-ñà ini anima-nè. Te mií-yá, nisa inini-ya nsidaa ñà-nduá ni cachi yuadíhí-yâ. Te chicá ni cunchichí-yà, te chicá ni sahnú-ya, te nicanicuahàn ndeé vâha-ya nùù Dios, te nsidaa stná nêhivi, ni cudii stná ini-nè sàhà-yá.

3

Nansa ni quida Juan Bautista ni càhàn-nè sàhù yucù

¹ Daaní, ni yàha tiempu, te ni sàà sàhùn cuià cusáhnú rey cahnú Tiberio. Mismo cuià yucán dandacú stná Poncio Pilatu nùù ladu Judea, nduú-te gobernador. Te ladu Galilea dandacú rey Herodes. Te ñani-te Felipe dandacú ndé nduú ladu Iturea xì ladu Traconite. Daaní, ndè ladu Abilinia dandacú iin gobernador nani Lisania. ² Te dùtù chicá xicusahnú xínduu Anás xì Caifás. Te divi tiempu yucán ni quesaha Dios datnúù-yà ini sàxinítnùnì Juan (Bautista) ndé iá-nè yucù. ³ Ñâyùcànduá ni quee-ne cuàhàn-nè inicutu ladu yatni yùte Jordán, te yucán ni càhàn-nè sàhù xì nêhivi ñà-icúmí-nè cuu-ne arrepentir sàhà ñà-cuicahnú ini Dios sàhà cuàchi-ne, dandu cuhii-né. ⁴ Vâchi ducán cachí stná nùù tutu ì ni tiaa profeta Isaías, divi nècuàchì ni sacahàn cuenta xi Dios; dohó ni tiaa-ne:

Tiacú càhàn fuerte ana càhàn yucù, te cachí-nè xi-ndà ñà-nsida vii-ndà (anima-ndà) na ian nduvii ichi ndé yàha Stoho-ndà Señor, te ichi ndàà cundua. ⁵ Te ducán iá stná na ian cuàhàn chitu stná nsidaa yui, te ndundaà stná nsidaa yucù, xì nsidaa lùnsi, xì nsidaa stná ichi cávâ, icúmíâ ndundaà, te ndé iá ichi chicuèhè, nduvii stná yucán. (Ducán icúmí nduvii stná anima nêhivi), ⁶ dandu nsidan-icúú-né, icúmí-nè sàà-nè cuni-nè nansa sàhatahvi Dios salvación xi-ya.

(Ducán nì cachitnùhu tiàa ma nùu libru mà.) ⁷ Ñàyücàndüá nì caquee cuàhà nêhivì inii ladu yucán, cuàhàn-nè nùu Juan, vâchi cuní-nè cuhii stná-nè. Dandu nì cachi Juan xi-né:

—Mii-nsiá, na quidá còò, ducán quidá-nsiá, vâxi-nsia yohó xinúdehé-nsiá nùu castigu cahnú icúmí quixi. ¿Ana divi nì cachi xi-nsiá quida-nsia ducán? ⁸ Pues, ñà-ndüá xiñuhu nduá quida ndisa-nsia cumplir nacia ndiá icà-ndà nú sàni cuu ndisa-nda arrepentir. Ni màsà cáchi-nsia: “Divi Abraham nduú yohòtéhè-ndà, còò ni-ñàha cuu xi-nda”. Vâchi cunaha-nsiá, dècuèndè stná yùu ndoó yohó, vâtùni nanduu stná nahì nêhivì raza-ndà Abraham nú cuní mii-yá. ⁹ Te vichi sà-íá cuàhàn cachi-yà indù nêhivì nihì xì castigu, te ducán iá na ian nácàxin-nda yutnù có-càná fruta, te sà-íníndáhá-ndá hacha tàhndè-nu coco-nù. Pues ducán icúmí cuu stná xì nêhivì có-quidá víi —nì cachi Juan.

¹⁰ Dandu nì cachi nêhivì cuàhà yucán:

—Nú ducán iá, ¿nansa ndiá icà-nsí quida-nsi, maestro?

¹¹ Dandu nì cachi Juan xi-né:

—Nú ndoó nècuàchì còò dùhnù-xí, dandu ni dácùtâhvi-ndàné ian, nú icúmí-ndá uà. Te nècuàchì xihì doco, ni dácúxí stná-ndàné nú iá ñà-cutiacu-ndà.

¹² Daaní, yucán nì casaà stná nècuàchì dachíyâhvi, te nì cuhii stná-nè. Dandu nì xicàn tnùhù stná-nè nùu Juan, cachí-nè:

—Te nsiùhù, ¿nansa ndiá icà-nsí quida stná-nsi, maestro?

¹³ Dandu nì cachi Juan xi-né:

—Nacua cachí ley, divi ducán dachíyâhvi-nsia nêhivì, màdiá chicá más.

¹⁴ Daaní, stná soldadu, nì caxicàn tnùhù stná-nè nùu nècuàchì mà, cachí-nè:

—Nsiùhù, ¿nansa ndiá icà-nsí quida stná-nsi?

Dandu nì cachi Juan:

—Màsà dáyûhí-nsiá ni-iin nêhivì, te tavà-nsiá dìhùn nùu-né; ni màsà quidáyúcùn uun stná-nsiá tnùhu. Te cundoo stná-nsiá conforme xì ñà-ndüá quíyâhvi-nsia —nì cachi Juan.

¹⁵ Ñàyücàndüá, nsidaa nêhivì, nacání ini-nè sàhà Juan mà, a Cristu (icúmí quixi nùu Dios) nduú-né cahan-né. ¹⁶ Dandú nì càhàn Juan xì nsidaa nêhivì yucán, cachí-nè:

—Yùhù, tècuí quidá í' mii-nsiá, doco nchícùn gà vâxi mii-yá ana chicá cahnú poder xì nùu yùhù. Nì có-nâtù cundui iin mozo xì-ya ñà-taví ndisàn-yá. Te icúmí-yâ quida ì-yâ anima-nsiá tixi Espíritu ìi xí Dios, te na ian quidá ñuhu, ducán quida stná-yà xi-nsiá (dandáñúhú stná-yà ñà-có-ndiáá). ¹⁷ Vâchi vichi sà-íá cuàhàn-yà quida-ya na quida-nda xi trigu, yutnù chipála dandiachi-ndañá, dècuèndè ndiachi nsihì trigu ndoó ñuhù, dandu chivâha-nda nùni mà, doco mihi-ñá, icúmíá coca. Pues ducan icúmí stná-yà quida-ya (xì nêhivì, nêhivì xì mii-yá dacácu-ya, doco nêhivì dava ga), còò, nicanicuahàn icúmí-nè coco-ne.

¹⁸ Ducán nì cachi Juan na ní càhàn-nè sàhù, te cuàhà gà stná ñà-vàha nì cachi-nè xì nêhivì yucán, áma nànsídá vii-né modo xi-ne. ¹⁹ Daaní, rey Herodes, nì càhàn stná Juan mà xì-té sàhà cuñada xi-tè nani Herodías, vâchi iá-te xì ñàhà mà, te ñàhàdihí ñani-te Felipe nduú-ña. Te nì càhàn stná-nè xì-té sàhà nsidaa gà ñà-có-íá vii quidá-te. ²⁰ Doco tèmà, chicá más nì quida chicuèhè-te, dècuèndè nì sadi stná-te Juan vehecàa.

Nansa nì quida ì Juan Jesús na táñâha ga cundiadi-nè

²¹ Na ní nsihi nì cuhiì nsidaa nèhivì dava ga, dandu nì cuhiì stná Jesús. Te iín-yá yucán xícàn tàhvì-yá, dandu ní nuna ansivì, ²² te nì nuu Espíritu Ìì xí Dios dìquì-yá; na iá loma, ducán iá-yà mànuu-ya. Te nì tiacu stná tàchì Dios cáhàn-yà ansivì, cachí-yà (xì Jesús):

—Mii-ní, Dèhemaní nduu-ní. Te cudûi cuáhà inì sàhà-ní.

Ana xínduu yohòtéhè Jesucristu

²³ Cunaha-ní, xicá Jesús nahi òcò ùxìn cuìà na ní quesaha-yá (quidá-yá chuun ndiaha xí-yá), te tuxí ini nèhivì dèhe José nduú-yá. Te iin tiàa nani Elí nì sanduu velú xi-ya.

²⁴ Te yua Elí mà ní sanduu Matat; te yua Matat nì sanduu Leví; te yua Leví nì sanduu Melqui; te yua Melqui nì sanduu Jana; te yua Jana nì sanduu inga José; ²⁵ te yua José mà ní sanduu Matatías; te yua Matatías nì sanduu Amós; te yua Amós nì sanduu Nahum; te yua Nahum nì sanduu Esli; te yua Esli nì sanduu Nagai; ²⁶ te yua Nagai nì sanduu Maat; te yua Maat nì sanduu inga Matatías; te yua Matatías mà nì sanduu Semei; te yua Semei nì sanduu inga José; te yua José mà ní sanduu Judá; ²⁷ te yua Judá nì sanduu Joana; te yua Joana nì sanduu Resa; te yua Resa nì sanduu Zorobabel; te yua Zorobabel nì sanduu Salatiel; te yua Salatiel nì sanduu Neri; ²⁸ te yua Neri nì sanduu inga Melqui; te yua Melqui mà ní sanduu Adi; te yua Adi nì sanduu Cosam; te yua Cosam nì sanduu Elmodam; te yua Elmodam nì sanduu Er; ²⁹ te yua Er nì sanduu Josué; te yua Josué nì sanduu Eliezer; te yua Eliezer nì sanduu Jorim; te yua Jorim nì sanduu inga Matat; ³⁰ te yua Matat mà ní sanduu inga Leví; te yua Leví mà ní sanduu Simeón; te yua Simeón nì sanduu inga Judá; te yua inga Judá mà ní sanduu inga José; te yua inga José mà ní sanduu Jonán; te yua Jonán nì sanduu Eliaquim; ³¹ te yua Eliaquim nì sanduu Melea; te yua Melea nì sanuu Mainán; te yua Mainán nì sanduu Matata; te yua Matata nì sanduu Natán; ³² te yua Natán nì sanduu David; te yua David nì sanduu Isaí; te yua Isaí nì sanduu Obed; te yua Obed nì sanduu Booz; te yua Booz nì sanduu Salmón; te yua Salmón nì sanduu Naasón; ³³ te yua Naasón nì sanduu Aminadab; te yua Aminadab nì sanduu Aram; te yua Aram nì sanduu Esrom; te yua Esrom nì sanduu Fares; te yua Fares nì sanduu inga Judá; ³⁴ te yua Judá mà ní sanduu Jacob; te yua Jacob nì sanduu Isaac; te yua Isaac nì sanduu Abraham; te yua Abraham nì sanduu Taré; te yua Taré nì sanduu Nacor; ³⁵ te yua Nacor nì sanduu Serug; te yua Serug nì sanduu Ragau; te yua Ragau nì sanduu Peleg; te yua Peleg nì sanduu Heber; te yua Heber nì sanduu Sala; ³⁶ te yua Sala nì sanduu Cainán; te yua Cainán nì sanduu Arfaxad; te yua Arfaxad nì sanduu Sem; te yua Sem nì sanduu Noé; te yua Noé nì sanduu Lamec; ³⁷ te yua Lamec nì sanduu Musalén; te yua Musalén nì sanduu Enoc; te yua Enoc nì sanduu Jared; te yua Jared nì sanduu Mahalaleel; te yua Mahalaleel nì sanduu inga Cainán; ³⁸ te yua Cainan mà ní sanduu Enós; te yua Enós nì sanduu Set; te yua Set nì sanduu Adán; te yua Adán nduú Dios.

4

Nansa nì cuni ñà-malu dacà-sí Jesús ñà-quida-ya iin cuàchi

¹ Daaní, (nì nsihi nì cuhiì Jesús) nì quee-ya ladu yùte Jordán, chitu anima-yà Espíritu Ìì xí Dios. Dandu nihí Espíritu Ìì mà-yá nì sàhàn

ñà-coo-ya yucù dàná. ² Ùi dico quìvì nìsa là-ya yucán, te nì cuni ñà-malu dacà-siyá, (doco cóni cúndéé-sí). Te inii tiempu mà nì là dòcó-yà.

Daaní, na ní yàha quìvì mà, dandú nì xihì-yà doco. ³ Te nì cachi ñà-malu xì-yá:

—Nú ndisa Dèhemanì Dios nduu-ní, dandu cachì-ní xì yùù yohó nì nándúá pan cuxi-ní.

⁴ Dandú nì cachi Jesús xì-sí:

—Còó, vèchi dohó cachí nùù tutu ìì: “Màdì cuisì pan cutiacu nèhivì; còó, vèchi xiñuhu cucumi stná-nè nsidaa palabra ìì cachí Dios”.

⁵ Daaní, nì saca-siyá cuàhàn-si xì-yá dìni iin yucù ducún, te nì dàcùnì-siyá nsidanicuú ñuu íá ñuhivì; iin ratu tii, te sàni dàcùnì-siyá nsidaámà.

⁶ Dandu cachí-si xì-yá:

—Vàtùni dacútàhvi' mii-ní nsidaa ñuu yucán ñà-dandacu-ní nùá, te nìhì stná-ní nsidaa ñà-vico icúmíá, vèchi ndahí sà-íá nsidaájàn, te dandacú nùá, te anà-ni nì cui cudíì inì dacútàhvi' ñà-dandacú-né nùá.

⁷ Ñàyúcàndúá nú nì mácuìin sisi-ní nùí, te cahvi-ní yùhù, dandu dacútàhvi' mii-ní nsidaájàn.

⁸ Dandu nì cachi Jesús xì-sí:

—Còó, vèchi dohó cachí nùù tutu ìì: “Cuisì mii Stoho-ndà Dios ndiá icà-ndà cahvi-nda, te cunucuachi-nda nùù-xí”.

⁹ Daaní, nì saca-siyá cuàhàn-si xì-yá ndè ñuu Jerusalén. Yucán nì chicoo-siyá ndè dìni veheñùhu cahnú, te nì cachi-si xì-yá:

—Nú ndisa Dèhemanì Dios nduu-ní, dandu dandiachi-ní mii-ní, ¹⁰ vèchi ducán cachí nùù tutu ìì:

Icúmí Dios dandacú-yá nùù ángel xì-ya ñà-cundiaa-nè mii-ní.

¹¹ Te cachí stná tutu mà:

Icúmí ángel mà natnii ndahà-né mii-ní ñà-màsà máquìhi sahà-ní ni-iin yùù.

¹² Dandu nì cachi Jesús xì-sí:

—Cachí stná tutu ìì: “Màsà quídá canúú-ndá ñà-có-cùnì Stoho-ndà Señor”.

¹³ Dandu na ní nsihì ñà-nì cuni-si dacà-siyá, dandu nì nacoó chii-siyá cuàhàn-si.

Nansa nì quesaha Jesús quidá-yá chuun ndiaha xì-yá ladu Galilea

¹⁴ Daaní, mànuhù-yá ladu Galilea, chitu-yá poder xì Espíritu Ìì xí Dios. Te nì xinitnùhu nèhivì sàhà-yá inicutu ladu yucán. ¹⁵ Te nì xicanuu-ya nì nacàhin-ya nsidaa veheñùhu ñuu ladu yucán, dacuahá-yá nèhivì. Te nsidaa-né, nì ndenihì vaha-neyà.

Nansa nì quida nèhivì na ní nùhù Jesús ñuu-yà Nazaret

¹⁶⁻¹⁷ Dandu nì nasaa-yá ñuu Nazaret ndé nì sahnu-ya. Te na ní sàà quìvì descansu, dandu nì sàhàn-yá veheñùhu yucán, vèchi ducán nduú estilu xì-ya. Te nì ndacuiin-yá inì veheñùhu ma cuàhàn-yá cahvi-ya (tutu ìì) cunini nèhivì mà. Te nì sàha iin nèhivì-yá tutu nì tiaa profeta Isaías nì sacahàn cuenta xì Dios sàhana. Dandu nì nacuna-ya tutu mà nì nanducu-yá iin lugar, te dohó cachí ndé nì ndacùhun-ya:

¹⁸ Fuerte inácaá Espíritu Ìì xí Dios inì anímè, vèchi sàni sàha-ya yùhù chuun ìì cachitnùhi ñà-vàha ndiaha xì nécuàchì ndahví, daaní, vèxi stnáì ñà-càhìn xì ana xíndoo trùnsí inì, dandu cahnde ini-nè sàhámà. Te vèxi stnáì cachitnùhi xì ana có-ndóó libre ñà-vàtùni

caquee-ne libre guide; te nècuàchì cuaá, vátùnì natùì stná nùù-né guide, xì nècuàchì yáha tnùndoho, vátùnì càcu ndisa-ne nùámà guide. ¹⁹ Te vaxì stnáì cachi xì nsidaa nèhivì (ñà-vitni nduú) meru tiempu nàcùndoo vaha-ne xì Stoho-ndà Señor.

²⁰ Daaní, nì nacadi Jesús tutu mà, te nì naxiconihí-yáñà nùù tiàa xinúcuáchi yucán. Dandu nì sàcòo-ya, te nsidaa nèhivì ndoó veheñùhu yucán, indéhe váha-neyà. ²¹ Dandu nì cachi-yà xì nsidaa-né:

—Vichi na meru nì inini-nsia palabra nì cahvi nùù-nsiá jaàn, ñà-sàni cuu ndisa nduá, (te quidé nacua cachá’).

²² Te nsidaa nèhivì yucán, nì ndenihi vaha-neyà, te nì ndulocó-nè, vachi yáha ga ndiaha cáhàn-yà. Doco cachí stná-nè iin-ne xì inga-nè:

—¿Amádi dèhe José nduú nècuàchì yohó?

²³ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ádi cuáhàn-nsià cachi-nsià xì’ nacua cachí dichu: “Nú cuhí-nì, te nduu-ní doctor, dandu ¿indù chuun có-dándùvaha-ní mii-ní?” Vachi sàni xinitnùhu-nsia nansa nì guide milagru ñuu Capernaum, ñàyùcànduá ádi cuáhàn-nsià cachi-nsià xì’ ñà-xiñùhù quida stnáì milagru mà ñuu-ndà yohó nacua nì guide yucán.

²⁴ Dandu nì cachi tu-ya:

—Ñà-ndàá nduá, ni-iin tiàa nì nihì chuun cáhàn cuenta xi Dios, có-quidáñùhù nècuàchì ñuu-nè mii-né. ²⁵ Doco cunini-nsia palabra ndàcuisi yohó: na ní sanduu tiempu xi Elías sàhana, te cóni cùùn dàvì ùni cuià dava, dandu fuerte nì quixi tnama inicutu ñuu-ndà Israel yohó, te ndoó cuàhà nècuàchì ñahà nì xihì ì-xí ladu xi-nda, ²⁶⁻²⁷ doco ni-iin-ne cóni nihitáhvi-né sàà Elías vehe-ne. Còó, iin nècuàchì cuaán inga ñuu nani Sarepta yatni ñuu Sidón, divi nì nihitáhvi sàà nècuàchìmà vehe-xi. Daaní, stná tiempu xi profeta Eliseo, mate ndoó cuàhà ana cuhí cuèhè lepra ñuu-ndà Israel yohó, doco ni-iin-ne cóni dándùvaha Eliseo-nè, cuisì iin nècuàchì inga ñuu Siria nani Naamán —nì cachi Jesús.

²⁸ Daaní, nsidaa nèhivì ndoó veheñùhu yucán, yáha ga nì caxidà ini-nè ñà-nì cachi-yà ducán. ²⁹ Ñàyùcànduá, nì ndacuita nsihi-ne, nì tavà-néyà iladu ñuu mà. Te sàhà-ñá ònì yucù indúhá, ñàyùcànduá nihí-néyà nì casaà ndé iá tahvi, cuáhàn-nè dandiachi-néyà nì cúí. ³⁰ Doco nì yàha uun-ya mahì nsidaa-né cuáhàn-yà.

Nansa nì tavà Jesús iin ñà-malu inácaa ini iin tiàa

³¹ Dandú nì sàà-yà ñuu Capernaum iá ladu Galilea, te yucán nì dàcuahá-yà nèhivì sáhàn veheñùhu quivì descansu. ³² Te nècuàchìmà, nì ndulocó-nè sàhà ñà-nduá dacuahá-yànè, vachi chináhá-yà nahi ana cusáhnù.

³³ Te mahì nèhivì ndoó ini veheñùhu yucán nìsa là iin tiàa inácaa iin ñà-malu anima-xi. Te fuerte nì ndàhì ndee-né, ³⁴ cachí-nè:

—¡Nacoo-ní nsiùhù! ¿Ndíà cunduu-ní nsiùhù, Jesús de Nazaret? ¿A váxi-ní dandáñùhù-ní nsiùhù nduá? ¡Yùhù ináhí mii-ní! ¡Ana ì nì quixi nùù Dios nduu-ní!

³⁵ Dandu ní sadi Jesús nùá, cachí-yà:

—¡Màsà cáhùn, te quee cuahán! ¡Nacoo tiàa yohó!

Dandu indéhe nsidaa nèhivì yucán, te nì nàcàsan tiàa ma nì quida ñà-malu, te nì quee-sì cuáhàn-si, cóni dánàcuèhè-siné. ³⁶ Ñàyùcànduá nì ndulocó sàstnùhù nèhivì ndoó yucán, cachí-nè iin-ne xì inga-nè:

—¡Yáha ga fuerte palabra xi nècuàchì yohó! Vàchi na dandacú iin ana nì nìhì chuun cahnú, ducán dandacú-né nùù ñà-malu, te fuerza queá cuàhàn.

³⁷ Ñàyùcàndüá, nì xitià razón sàhà-yá inicutu ladu yucán.

Nansa nì dándúvaha Jesús dido Simón Pedro

³⁸ Daaní, na sàni quee-ya veheñuhu yucán, dandu cuàhàn-yà vehe Simón. Te yucán indúhu dido-ne ñahà; cuhí vaha-ne, fuerte quidá yòcò xì-né. Dandu nì sacundahví nèhivì yucán ñà-nì quidá-yá favor chindee-yá nècuàchìmà. ³⁹ Ñàyùcàndüá nì nacahnú ndee-ya ladu dìni-né, te nì dandacú-yá nùù yòcò mà ñà-nì cúcuíàn luego. Te divì ducán nì cuu. Vichi vichi nì ndacuiin nècuàchìmà nì quesaha-né nì xinucuachi-né nùù müi-yá xì compañeru-yà.

Nansa nì dándúvaha Jesús cuàhà gá nècuàchì cuhí

⁴⁰ Daaní, na ní quècahnu orá, dandu nì casaca cuàhà nèhivì nècuàchì cuhí xi-ne, nihí-né nècuàchìmà nì sàà nùù-yá, nsidanuu cuèhè ndohó-né, ñàyùcàndüá nì chitándòò-yá ndahà-yá dìni iin iin-ne, te ducán nì canduvàha-ne. ⁴¹ Nùù cuàhà nècuàchì cuhí nì caquee stná ñà-malu, cána-sì, cachí-sì xi-yá:

—Dèhemanì Dios nduu-ní.

Dandu nì sadi-yà nùù-sì, cóni sàha-ya càhàn gà-sì, vachi ináhá-sí Cristu nì quixi nùù Dios nduú-yá.

Nansa nì càhàn Jesús sàhù inicutu ladu Galilea

⁴² Daaní, na ní tùinuù (inga quivì), nì quee cuaán-yá cuàhàn-yà iin xaan ndé còò nèhivì. Te nandúcú nèhivì-yá nì casaà-nè ndé iá-yà, te nì xicàn-né ñà-màsà nácóó-yànè, te cùhùn-yà. ⁴³ Doco nì cachi-yà xì-né:

—Ndè cuàhà stná inga ñuu icúmì cùhin cachitnùhi xì nèhivì razón ndiaha sàhà ñuhivì ìì xí Dios, vachi sàhà chuun jaàn nì techuún Yuamán' yùhù vaxi —nì cachi-yà.

⁴⁴ Ñàyùcàndüá, ducán nì xicanuu-ya ladu Galilea nì nacàhin-ya iin iin veheñuhu, te nì càhàn-yà sàhù (xì nèhivì xínataca yucán).

5

Nansa nì cuu iin milagru nì tavà nèhivì xí Jesús cuàhà siaca

¹ Iin xichi nì nataca cuàhà sàstnùhù nèhivì (nùù-yá), te yáha ga ndutnúú-yá quidá-né, vachi cuní-nè cunini-ne palabra xi Dios. Yuhù mar de Genesaret iin-yá; ² te nì xini-yá yucán itá ùì lancha (mahì tècuíí mà), doco sàni caquee stohò-nu, nacáté-né ñunù xí-né, vachi tè-tává siaca xinduu-ne. ³ Ñàyùcàndüá, nì nana-ya nì quècahnu stná-yà ini iin lancha yucán, Simón nani stohò-nu. Dandu nì càhàn-yà xì nècuàchìmà áma dácúxicá tii gá-nènu cùhùn mahì tècuíí, te ducán nì quida-ne. Dandu nì sàcòo-ya ini lancha mà, te nì quesaha-yá nì dàcuàhá-yá nèhivì cuàhà mà.

⁴ Daaní, nì nsihì nì dàcuàhá-yànè, dandu nì cachi-yà xì Simón:

—Vichi dacaca-ní lancha xi-ní dècuèndè ndé chicá cunú ñuhú tècuíí, te danuú-nsiá ñunù xí-nsiá, te tñii-nsiá siaca.

⁵ Doco nì cachi Simón xì-yá:

—Ñiüyacà sàni quidachuún-nsí, te còò ni-iin-sì nì níhì-nsí, Maestro. Doco vichi vātùnì danuú tú-nsí ñunù xí-nsí nacua cachí-ní.

⁶ Daaní, na ní dantùú tú-né ñunù xí-né, nì tui cuàhà siaca, dècuèndè nì quesaha ndátà ñunù xí-né ñà-cuàhà guá-sì. ⁷ Ñàyùcàndüá nì quida-ne

seña nùu compañeru-nè ndoó inga lancha ñà-nì tnátuu stná nècuàchìmà chindee stná-nè. Doco na ní caquesaa-nè, nì chitu ndùu lancha mà puru siaca, sàmèrù càhà-nu nì cuí. ⁸ Na ní xini Simón Pedro nì cuu ducán, dandu nì sàcuìn sisi-né nùu-yá, cachí-nè:

—Nacoo-ní yùhù, por favor, vàchi iin nèhivi cuáchi nduí, Señor mío —nì cachi-nè. ⁹ Vàchi mii-né xì nsidaa nècuàchì cutnáhâ xí-nè, yáha ga nì ndulocó-nè sàhà ñà-cuàhà guá siaca nì catavà-né. ¹⁰ Te ducán stná dèhe Zebedeo nani Jacobo xì Juan, cuàhà gá nì ndulocó stná-nè, vàchi iin-nì compañeru xínduu-ne xì Simón nùu chuun xi-ne. Dandu nì cachi Jesús xì Simón:

—Màsà yúhí-ní, vàchi quìvì nùu-xí màdì gá siaca tavà-ní; nèhivi icúmí-ní tavà-ní ñà-quee-ne (ichì malu).

¹¹ Ñàyùcàndùá, nì dàtnátuu-ne lancha xi-ne nùu ñuhù íchí, te nsidaa-né nì nacoo ì-né ñà-nduá icúmí-né, te nì tenchicùn-nè mii-yá.

Nansa nì cuu nì dándúvaha Jesús iin nèhivi ndoho-xi cuèhè lepra

¹² Daaní, nì cuu iin xichi íá-yà iin ñuu, te yucán íá stná iin tiàa ndoho-xi cuèhè lepra. Te nècuàchìmà, nì xini-nè yucán iin Jesús, ñàyùcàndùá nì sàcuìn sisi-né nùu-yá nì tutuyuhu-né nùu sàhà-yá, te nì xicàn tàhvì-né nùu-yá, cachí-nè:

—Señor mío, nú cuní-ní, vètùni dándúvaha-ní yùhù.

¹³ Dandu nì dàcùhùn Jesús ndahà-yá dìni-né, te nì cachi-yà:

—Juùn. Vichi duha ni ndúvaha-ní, cachí xì-ní.

Dandu na momentu nì cachi-yà ducán, nì quee cuèhè quida-xi-né. ¹⁴ Dandú nì sàcùnaha-né nùu-yá ñà-màsà cáchí-nè xì nèhivi, cuisì-ní nì cùhùn-nè nùu dùtù dacuní-nè nècuàchìmà icà-né (ñà-sàni nduvàha-ne), dandu nacuàha-ne promesa nùu Dios, vàchi ducán cachí ley xi Moisés, te ducán cundaà stná ini nèhivi ñà-sàni nduvàha-ne.

¹⁵ Doco còó, vihi gá más nì xitià palabra sàhà-yá, te cuàhà gá nèhivi nì nachitu nùu-yá, cuní-nè cunini-ne càhàn-yà, te cuní stná-nè nduvàha-ne sàhà cuèhè quida-xi-né. ¹⁶ Doco mii-ya, nìsa quecuaán-yá iladu ndé còò nèhivi, te yucán nì xicàn tàhvì-yá.

Nansa nì dándúvaha Jesús iin tiàa nì dàñà ìi cuerpu xi

¹⁷ Daaní, iin quìvì íá-yà dacuahá-yá nèhivi. Te yucán ndoó stná nècuàchì fariseu xì stná nècuàchì ley xi veheñùhu; nduú-né nèhivi nì caquixi cuàhà ñuu ladu Galilea, xì stná ñuu cuachi ladu Judea xì stná ñuu Jerusalén. Te fuerte nì chindee Dios nì dándúvaha Jesús cuàhà nèhivi. ¹⁸ Daaní, yucán nì casaà gá stná itnii nèhivi nsida-xi iin camilla indúhu iin nècuàchì nì dàñà ìi cuerpu-xi. Te nandúcú nècuàchìmà nansa dayáha-ne nècuàchì cuhí xi-ne ini vehe, te chinduhù-né nècuàchìmà nùu-yá. ¹⁹ Doco cóni níhì-né nansa quida-ne ducán ñà-chitu guá nèhivi ndoó. Ñàyùcàndùá, nì canana-ne ònivèhé, nì nacani-nè teja, te nì dānùú-né camilla mà dècuèndè ndé iin Jesús mahì nèhivi mà. ²⁰ Te na ní xini-yá ñà-cuàhà guá xíxinindisá nècuàchìmà mii-yá, dandu nì cachi-yà xì nècuàchì cuhí mà:

—Mii-ní nècuàchì tiàa jaàn, xicáhnù ini sàhà cuàchi-ní.

²¹ Dandu nècuàchì ley xi veheñùhu, xì stná nècuàchì fariseu, nì que-saha-né nacání ini-nè, te cachí-nè entre mii-né: “¿Índù chuun cachí guá tè-yòhó ducán? Mà ndóo ini Dios sàhà palabra cachí-te, vàchi còò inga ana cui cuicahnú ini-xi sàhà-ndà, cuisì Dios”.

22-23 Doco Jesús, nì cundaà ini anima-yà ñà-nduá nacání guâ ini cada iin iin nècuàchìmà, ñàyucànduá nì cachi-yà xì-né:

—¿Índù chuun nacání ini-nsià ducán? Vichi cachi-nsià xì' índù milagru nduú ñà-chicá ùhì quida-nda: a ñá-cachi uun-nda xì nècuàchì cuhí ñà-xicáhnù ini-ndà sàhà cuàchi-ne, te ò ñá-cachi-ndà xì-né ni ndàcuíin-nè, te nacaca-ne. ²⁴ Pues yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, cuàhìn quide iñàha ñà-cundaà ini-nsià ñà-icúmí ndise derechu cuicahnú ini sàhà cuàchi nèhivì ñuhiví.

Dandu nì cachi-yà xì nècuàchì cuhí mà:

—Vichi cachí' xì-ní, ndacuiin-ní ndanihi-ní camilla xi-ní, te xuhun-ní vehe-ní.

²⁵ Vichi vichi nì ndacuiin nècuàchì cuhí mà, indéhe nsidaa nèhivì yucán; te nì ndanihi-ne camilla xi-ne, mànuhù-né vehe-ne ndeníhí vaha-ne Dios. ²⁶ Dandu yáha ga nì ndulocó nsidaa nèhivì mà, te nì ndenihi vaha stná-nè mii-yá, te yúhí stná-nè, cachí-nè:

—Mà cándísá ini-ndà ñà-nduá nì xini-ndà vichi.

Nansa nì cana Jesús iin nècuàchì dachíyàhvi nani Mateo Leví ñà-cunchicùn-nè mii-yá

²⁷ Daaní, nì quee-ya cuàhàn-yà, te nì xini-yà iin nècuàchì dachíyàhvi renta nani Leví, íá-nè lugar ndé naquíhín-né renta. Te nì cachi-yà xì-né:

—Nahà-ní cunchicùn-ní yùhù.

²⁸ Dandu nì ndacuiin-nè nì nacoó nsihi-ne nsidaámà, te cuàhàn stná-nè xì-yá.

²⁹ Daaní, después nì quida-ne iin vicò cahnú vehe-ne ñà-cañúhu-né Jesús. Te yucán nì casaà stná cuàhà nècuàchì dachíyàhvi, xì cuàhà stná nèhivì ùún, te ndoó nsidaa-né (xixí-né) yucán. ³⁰ Doco nècuàchì ley xi veheñuhu xì stná nècuàchì fariseu, nì xitnùhu-ne nècuàchì dacuahá-yá, cachí-nè:

—¿Índù chuun cutnáhâ-nsiá xì nècuàchì dachíyàhvi jaàn xì stná dava ga nècuàchì cuàchi, te ndoó-nsiá xixí tàcá-nsiá xì-né?

³¹ Dandu nì naxiconihí Jesús nùù nècuàchìmà, cachí-yà:

—Màdì nècuàchì ndáa vaha xiñuhu xi ana quidatatna xi-né. Còó; divi nècuàchì cuhí xiñuhu xi ana quidatatna xi-né. ³² Yùhù, màdì nèhivì nihnú ndàcuisì inì-xi vaxi càhàn xì'. Còó; nèhivì cuàchi vaxi nanduquí, áma naxicocuíin ini-nè sàhà cuàchi-ne.

Ndiá disáhà-xí cónisá ínhíù nècuàchì dacuahá Jesús na íá ì-yá ñuhiví yohó

³³ Daaní, nì cachi nèhivì xì-yá:

—Nècuàchì dacuahá Juan xì stná nècuàchì xídacuahá tè-fariseu, xì-inihì nsidaa-né ndoó dòcò-nè, te nacuatú cuàhà-né, doco nècuàchì dacuahá mii-ní, còó. Cò-nàcòó-né ñà-itiácú-nè.

³⁴ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Nècuàchì ndoó vicò nandàhà, ¿a cúí cunihì-né cundoo dòcò-nè nú ndoó-né cutnáhâ-né xì noviu? Còó. ³⁵ Doco vaxi iin quivì mà cóó gá noviu nùù-né, dandísá, tiempu yucán icúmí-nè cunihì-né cundoo dòcò-nè.

Iin ejemplu nì nacani Jesús sàhà-ñá cundaà ini-ndà ùhì dàcàstnàhá ley saa xì estilu sànahà

³⁶ Dandu nì nacani stná-yà xì-né inga ejemplu, cachí-yà:

—Sìcoto saa, mà ndátá-ndáñã quee iin pedazu tii ñà-nacàhmá-ndà ñà-tùhú. Nú ducán nì quida-nda, ñà-sàni ndàtá sìcoto saa nduá, te nì mà ndúdává stná pedazu saa ma xì sìcoto tùhú, vaxi nàhà-ñà. ³⁷ Stná vinu,

nú vinu saa nduá, dandu mà dáquêe nêhivî-ñá ini itni iin tuhú, vâchi nú ducán, cahnsià quida vinu saa ma, te ndàtà-ñá, dandu cuitià vinu mà, te cuchicuêhè stná itni iin mà. ³⁸ Ñâyùcàndüá, nú vinu saa nduá, dandu itni iin sàà chívàha nêhivî-ñá, te còò ni-ĩñàha cuu xán, te ni stná itni mà. ³⁹ Iin tiàa tùha cohò vinu tuhú, có-cùnî-te vinu saa, vâchi cachî-te: “Ñà-tùhú chicá vâha”.

6

Nansa ni xitnùhu nêhivî Jesús iin quivî descansu

¹ Daaní, iin quivî descansu ni yâha Jesús mahî iin itu. Te ni quesaha nècuàchî dacuahá-yá sáhnù-nè sicâyòcò trigu mà, te dacóyo-ne nùnîá ini ndahà-né, te saxí-néa. ² Doco ni cacachi nècuàchî fariseu xî-yá:

—¿Índù chuun quidá-nsiá iin chuun có-sâha ley xi-nda quida-nda quivî descansu?

³ Dandu ni naxiconihî Jesús nùù-né, cachî-yà:

—¿A cóni càhvî-nsiá (nùù tutu ì) ndé cachá` nansa ni quida David sànaha quivî ni xihî cuàhà-né doco, mii-né xî stná compañeru-nè? ⁴ Ndè ini veheñùhu xi Dios ni quihvi-ne, ni tni-ne dità vídí ì íá nùù Dios, te ni xixi-neà, dècuèndè compañeru-nè ni sàha stná-nè, mate còò permisú cuxi-nda dità mà, cuisì dùtù xixi xi ñà-yúcán.

⁵ Te ni cachî stná-yà xî-né:

—Yùhù ana nduú Tnaha Nêhivî Ñùhivî, dandacú stnáì sàhà nansa quida nêhivî quivî descansu.

Nansa ni nduvàha iin nêhivî ni ìchî iin ndahà-xî

⁶ Daaní, inga quivî descansu ni quihvi-ya ini veheñùhu, te ni dàcuahá-yá nêhivî; te yucán íá stná iin tiàa sàni ìchî ndahà cuàhá-xi. ⁷ Te yucán xíndoo stná nècuàchî fariseu xî stná nècuàchî ley xi veheñùhu, xínàní-nè mii-yá, a cuàhàn-yà dandúvâha-ya tiàa ma, mate quivî descansu nduá, vâchi nú ducán, dandu nihî ndèè-né daquêe cuàchi-ne dîquî-yá cahan-né. ⁸ Doco mii-yá, ináhá-yâ nansa nacání ini-nè. Ñâyùcàndüá, ni cachî-yà xî tiàa ni ìchî iin ndahà-ximà:

—Ndacuiin-ní, cuiin-ní mahî nêhivî yohó.

Te ducán ni quida nècuàchìmà.

⁹ Dandu ni cachî Jesús xî nsidaa-né:

—Yùhù cuní cachî-nsiá xî nansa ndià ìcà-ndà quida-nda quivî descansu. ¿Amádi chicá íá vâha quida-nda ñà-íá vií, te màdiá ñà-có-íá vâha? ¿Amádi chicá nsiha dacácu-nda nêhivî quivî mà, te màdiá cahni stnàhà-ndà?

¹⁰ Dandu ni xiconúù-yá nùù nsidaa-né, te ni cachî-yà xî tiàa ma:

Chitanini-ní ndahà-ní.

Te ducán ni quida-ne, te ni nduvàha dahuan. ¹¹ Dandu nècuàchî ni xitnùhu yucán, yáha ga ni caxidà ini-nè, te ni candatnuhu-né índù modo cadî-nè nùù Jesús.

Nansa nani ùxin ùi nêhivî ni cana Jesús ñà-dacuahá-yáne

¹² Daaní, quivî yucán ni quecuaán-yá cuàhàn-yà yucù, te niùyacà ni ìa-ya yucán cáhàn-yà xî Dios. ¹³ Na ní tùinuù ni cana-ya nêhivî dacuahá-yá, te ni nacàxin-ya ùxin ùi-nè; nècuàchî apóstol cucumi chuun nùù-yá cundúu-ne ni cachî-yà xî-né. ¹⁴ Iin nècuàchìmà nani Simón, doco Pedro ni dàcuní-yànè; daaní, inga-nè nani Andrés, divi ñani Pedro; te íá stná Jacobo, xî Juan, xî Felipe, xî Bartolomé, ¹⁵ xî Mateo, xî Tomás, xî Jacobo

nduú dèhe Alfeo, xì stná inga Simón. El Celador cachí stná-nè xì Simón mà. ¹⁶ Daaní, iá stná ñani Jacobo nani Judas, xì stná Judas Iscariote, divi tiàa icúmí cahin xì-yá.

Nansa ni chinaha Jesús cuàhà nèhivì; te ni dándúvaha stná-yà nècuàchì cuhí xi-ne

¹⁷ Daaní, nì nuu-ya dècuèndè iin xaan ndé chicá ndàà, te nì nataca nsidaa nècuàchì dacuahá-yá nùu-yá, mii-né xì cuàhà gá stná nèhivì, xínduu-ne nèhivì ladu Judea, xì nèhivì ñuu Jerusalén, xì nèhivì ñuu Tiro xì ñuu Sidón ndoó yuhù mar. Pues nsidaa nèhivì mà, nì casaà-nè yucán, cuní-nè cunini-ne càhàn-yà, te cuní stná-nè nduvàha nècuàchì cuhí xi-ne. ¹⁸ Stná nèhivì xíndoho quidá ñà-malu, nì canduvàha stná nsidaa-né nì quida-ya. ¹⁹ Te nsidaa nèhivì cuáhà mà, cuní-nè dùcùn ndahà-né icà-yá, te nduvàha-ne, vàchi fuerte iá milagru xi-ya, vètuni dándúvaha nsihi-yanè.

Nansa quida-nda, te cundoo-nda contentu ñuhivì

²⁰ Daaní, nì indehè-yá nsidaa nèhivì xínchicùn xì-yá ndoó yucán, te nì cachi-yà:

—Nansicáhán mii-nsiá nècuàchì ndahví, vàchi sàni nìhítahví-nsiá ñuhivì ì xí Dios.

²¹ 'Nansicáhán mii-nsiá nècuàchì xíhì doco vichi, vàchi icúmí-nsiá sàa-nsiá ndenuu ini-nsiá.

'Nansicáhán mii-nsiá nècuàchì sacú, (te ndoó-nsiá tnùnsí ini) vichi, vàchi icúmí-nsiá sàa-nsiá cudìi cuáhà ini-nsiá.

²² 'Nansicáhán stná-nsiá na cahíchi ini nèhivì-nsiá, te nacóó dahuun-ne mii-nsiá, te ò cánahá-nè daquéé cuàchi-ne dìquì-nsiá sàhà yuhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì. ²³ Quivì cuu xi-nsiá ducán, dandu contentu nì cúndóó-nsiá, te cudìi ini-nsiá, vàchi iin ñà-vàha cahnú cucumi-nsiá ndè gloria. Te nú quidá quini nèhivì xì-nsiá vichi, dandu nsinuu inì-nsiá ñà-divi ducán nìsa quida stná xii-né xì nècuàchì nìsa cahàn cuenta xi Dios sàhana.

²⁴ 'Doco mii-nsiá nècuàchì cuicà, ñndahví-nsiá! vàchi mate iin vida vaha icúmí-nsiá vichi, doco después mà nìhì gá-nsiá ni-ñàha.

²⁵ 'Te ñndahví stná mii-nsiá nècuàchì xixí tnaha guá vichi! vàchi icúmí sàa iin quivì tnaha inì-nsiá. Te mii-nsiá nècuàchì cudìi guá inì-xi sàhà vida-xi vichi, icúmí-nsiá cundoo-nsiá tnùnsí ini, te cuhuun ga inì-nsiá.

²⁶ 'Te ñndahví stná mii-nsiá nú ndeníhí vaha nsidanicuú nèhivì mii-nsiá! vàchi divi ducán nìsa quida stná yohòtéhè nèhivì vichi, nìsa ndeníhi vaha stná nsidaa-né tètñhù cachí càhàn cuenta xi Dios.

Ndiá icà-ndà cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà

²⁷ 'Yuhù cachí xì nsidaa mii-nsiá nècuàchì iníni vichi, xiñuhu-ñá cuu inì-nsiá sàhà nèhivì xiní ùhì xì-nsiá, te obra vaha quida stná-nsiá sàhà ana cahíchi ini xì-nsiá. ²⁸ Te càhàn vù stná-nsiá xì nèhivì xícàn chihán dìquì-nsiá; te càcàn tàhvi stná-nsiá nùu Dios sàhà nèhivì quidá quini xi-nsiá. ²⁹ Te nú ni caní iin tiàa iin ladu nùu-nsiá, dandu danácuíco stná-nsiá inga ladu nùu-nsiá; te nú candiáa iin tiàa sacú ndixí-nsiá, te cuní stná-te candiaa-tè dùhnù-nsiá, dandu màsà cuidáhán-nsiáñà nùu-té. ³⁰ Nsidaa ana xícàn ñàha nùu-nsiá, cuàha-nsiá nècuàchimà, te nú ni candiáa-né ñàha xi-nsiá, màsà nándacàn gá-nsiáñà. ³¹ Nacua cuní mii-nsiá quida nèhivì xì-nsiá, divi ducán xiñuhu quida stná mii-nsiá xì-né.

³² 'Vàchi nú cuisì nèhivì cuú inì-xi sàhà-ndà cuú stná ini-ndà sàhà-xí, dandu mà cuàha Dios premiu sàhàjàn, vàchi ducán quidá stná ndéni nèhivì cuáchi nì cui, cuú ini-nè sàhà nècuàchì cuú inì-xi sàhà mii-né. ³³ Te

nú cuisì quida-nda obra xì nêhivì quidá stná obra xì-ndà, dandu mà cuàha Dios premiu sàhàjàn, vâchi divi ducán xíquida stná ndéni nècuàchì cuàchi nì cui. ³⁴ Te nú cuisì sàha too-nda dihùn nùu nêhivì ndiatu-nda danáà xì nùu-ndà, dandu mà cuàha Dios premiu sàhàjàn, vâchi ndè stná nêhivì cuàchi, ducán xíquida stná-nè, sàha too stnahá stná-nè dihùn, te naquihín tú-néà. ³⁵ Ñâyùcàndüá, (cachí xì-nsiá), xiñuhu-ñã cuu ini-nsià sàhà nêhivì xiní ùhì xì-nsiá, te quida stná-nsià obra xì-né, te cuàha too stná-nsiànè iñàha, te màsà cúníhnú ini-nsià naquihin-nsia dihùn mà, dandu cahnú coo premiu xi-nsia, te cunduu ndisa-nsia dèhe Yua-nda Dios iá dìquì-xí ansivì, vâchi mii-yá, quidá stná-yà favor xì nêhivì mà túha naquimani xì-yá, xì stná nêhivì malu. ³⁶ Ñâyùcàndüá, nacua cuhí ini Yuandiaha-nsiá nsidaa nêhivì, divi ducán ndiá ìcà stná mii-nsiá quida-nsia, cuhi stná ini-nsià nsidaa nêhivì.

³⁷ Màsà dácuidá cuàchi tnahá-nsiá, dandú mà dácuidá cuàchi stná Dios mii-nsiá. Màsà dáquêe cuàchi stnahá-nsiá dìquì-nsiá, dandu mà dáquêe cuàchi stná Dios dìquì mii-nsiá. Te cuicahnú stnahá stná ini-nsià sàhà-nsiá, dandu cuicahnú stná ini mii-yá sàhà-nsiá.

³⁸ 'Nú dacútâhvi stnahá-nsiá iñàha, dandu icúmí stná-nsià nihítâhvi-nsiá (nùu mii-yá), te ñà-ndüá cuàha-yansià cundua na ian xiin-nda nùnì, te itácùha vii medida mà, ndè quidíníhni-teá ñà-quèe tnuà, te sádi vâha-téà, dècuèndè chiyódo gá stná-teá nùu-ndà. Pues, ducán iá stná na nihítâhvi-nsiá nùu mii-yá. Vâchi divi vara chitácùhá-nsià icúmí stná-nsià nacuitacùhá-nsià.

³⁹ Dandu nì nacani-ya xì-né iin ejemplu, te dohó nì cachi-yà:

—Nècuàchì cuaá, ¿a vátùni dacúndéhe stnahá-né ichì? ¿Amádi dáçôyo nihni stnahá-né ini xìchi?

⁴⁰ Cunaha-nsiá, ni-iin tiàa làcà dàcuàhá nùu iin maestru, màdiá chicá ndiaá-nè nùu maestru xi-ne mà. Còó. Doco nú sàni nsihi nì cutùha vâha-ne, dandísá, nahi maestru-mà cunduu stná-nè.

⁴¹ Màsà (cuítnùhu tnahá-nsiá), vâchi nú jaan, dandu queámà na ian nandúcú iin tiàa iin xèhè tii inácaa nduchínùu ñanitnaha-ne. Doco ini nduchínùu mii-né inácaa stná iin ñà-chicá cahnú na iin si-ndùhú yutnù, te có-quihín casu-nè. ⁴² Màsà (cuítnùhu tnahá-nsiá, cachí), vâchi ducán queámà na ian cachí iin-nsia xì iin ñanitnaha-nsia: “Nacoo-ní yùhù taví xèhè tii inácaa dacúcuín nduchínùu-ní”. Doco nècuàchì cachí ducán, dananí uun-ne ndiaá ndisa-ne, vâchi inácaa stná iin ñà-càhnú nduchínùu mii-né, te có-quihín casu-nè. Dihna xiñuhu tavà-né ñà-jaàn nùu mii-né, dandu vátùni cutùu vii nùu-né ñà-tavà-né xèhè tii inácaa nduchínùu ñanitnaha-nemà.

Nansa nacuni-ndà ana nduú nêhivì vâha, te ana nduú nêhivì malu

⁴³ 'Nú iá vâha iin yutnù fruta, mà cuàha-nù fruta chicuèhè. Te iin yutnù iá cuèhè-xi, mà cuàha stná-nu fruta vâha. ⁴⁴ Vâchi sàhà fruta-numa cundàà ini-ndà, a yútnu vâha nduú-nu, ò á coó. Na iin yutnù iñù, de por sí, có-càná si-higu nùu-nú. Stná si-uva, mà cuídá-ndá quisì mà nùu iin nducu yòhò iñù. ⁴⁵ (Te ducán iá stná xì mii-nsiá.) Iin nècuàchì vâha, cuàhà ñà-vâha ñuhú ini anima-nè; te ñâyùcàndüá, divi palabra vâha ma nduá cachí-nè. Doco iin nècuàchì malu, cuàhà ñà-chicuèhè ñuhú ini anima-nè, ñâyùcàndüá ñà-chicuèhè nduá cachí stná-nè. Vâchi ñà-ñuhú chitu ini anima-ndà, divi nduá cáhàn-ndà sàhà-xí.

Ejemplu sàhà ùi vehe

46 'Mii-nsiá, "Stoho-nsì Señor" cachí-nsià xì', doco ¿índù chuun có-càhvi-nsiá ñà-ndúá cachí xì-nsiá?

47-48 Vichi cuàhìn nacani xì-nsiá sàhà nèhivì quíhvi ichì yùhù, te iníní víi-né palabra xi, quidá-nèa cumplir. Nècuàchì xíquida ducán, queámà na ian nì quida iin tiàa na ní quidayucun-nè vehe-ne, cunú nì sate-ne ndè nì natùì cavà, dandu nì chicao-nè cimientu xan. Daaní, después nì quixi tēñuhu cuáhà, nì xinu-tè nì dùcùn-te ndè ìcà vehe ma, doco cóni ndúá, vachi nùù cavà indúhá.

49 'Doco nèhivì iníní uun xi ñà-ndúá cachí, te có-quihín casu-nè sàhà-ñá, ducán cuu stná xì-né na ian nì quida inga tiàa, nì quidayucun-nè vehe-ne nùù ñuhu ún, cóò cimientu xan. Dandu nì xinu stná tēñuhu nì dùcùn-te ndè ìcà vehe ma, te vichi vichi nì ndua iá; nì chàhmà dahuan —nì cachi Jesús.

7

Nansa nì dándúvaha Jesús iin tiàa quidáchúùn nùù iin capitán

1 Daaní, nì nsihi nì càhàn-yà nì inini nsidaa nèhivì yucán, dandu cuàhàn-yà ñuu Capernaum. 2 Te yucan iá iin tiàa nduú capitán dandacú, te icúmí-nè iin mozo màni cuáhà nùù-né, doco sàni quicuehè nècuàchìmà, meru cucáhvì-nè. 3 Ñàyùcàndúá, na ní xinitnùhu capitán mà sàhà-yá, dandu nì cana-ne itnii nècuàchì sahnú dandacú nùù nècuàchì raza Judea, te nì techuún-nè nècuàchìmà ñà-cùhùn-nè cuacundahví-nè nùù-yá ñà-quixi-ya dándúvaha-ya mozo mà. 4 Ñàyùcàndúá, nì casaà nècuàchì sàhnùmà nùù-yá, te nì casacundahví-nè nùù-yá, cachí-nè:

—Quida sacù-ní favor xì capitán mà, vachi vaha ndisa ini-nè. 5 Cuú ini-nè sàhà nèhivì raza-ndà. Te nì chindee stná-nè nì cuyucun iin veheñuhu xi-nsi.

6 Daaní, nì sacatnahá-yá xì nècuàchìmà cuàhàn-yà. Te na sá-itúú-yá sàà-yà vehe capitán mà, dandu vaxi iin ùì amigo xi-ne, nihí-né razón xi nècuàchìmà vaxi nùù-yá, te dohó cachá:

—Señor mío, màsà dándóhò gà-ní mii-ní sàhí, vachi có-nâtùì yàha-ní vehi. 7 Ni có-nâtùì stnáì tnàtùì ndé iá mii-ní. Cuisì icúmí-ní cachí-ní, dandu nduvàha mozo xi. 8 (Ináhí), vachi iá inga nèhivì dandacú nùù yùhù, te yùhù dandacú stnáì nùù tē-xínduu soldadu xi; te nú cachí xì iin-tè: "¡Cuahán!" dandu cùhùn-te; te ò nú cachí xì ingà-te: "¡Naha!" dandu quidá stná-teá; te ò nú cachí xì mozo xi: "Dohó quido", dandu quidá stná-teá. Ducán cachí razón xi capitán mà.

9 Na ní nsihi nì inini Jesús razón mà, dandu nì ndulocó-yà sàhà nècuàchìmà, te nì nacuíco-yá yàtà-yá nì indehè-yá nècuàchì nchícùn mà, te nì cachí-yá xì-né:

—Cunaha-nsiá, có-xini ni-iin nèhivì raza-ndà Israel xiníndísà vaha guá nahi capitán yohó.

10 Dandu amigo xi capitán mà, mànuhù-né vehe nècuàchìmà, te nì xini-nè sàni nduvàha mozo cuhí mà.

Nansa nì dánatíacú Jesús dèhe iin nècuàchì cuaán

11 Daaní, nì yàha iin tiempu, te cuàhàn-yà inga ñuu nani Naín, te cuàhà nècuàchì dacuahá-yá xínchicùn xì-yá, te cuàhà stná nèhivì dava ga. 12 Te sà-itúú-yá sàà-yà yehè cahnú ndé quíhvi-nda ñuu mà, te nì xini-yà yucán vaxi nèhivì xínsida xi iin nsii. Vaxi stná dihi nsii ma, cutnàhá-né xì cuàhà nèhivì. Sàni xihì stná ìì nècuàchì ñahà mà, te mindaa dèhe-ne nduú nsi

cuàhàn cundùxin vichi. ¹³ Doco na ní xini Stoho-ndà Señor nècuàchìmà, nì cuhi ini-yànè, te nì cachi-yà xi-né:

—Màsà cuácú gà-ní.

¹⁴ Dandu nì tnàtuu-ya nùu caja mà, te nì chituu-ya ònìndàhá-yà ìcà-nú. Ñàyùcàndùá, nì cucuìta tiàa xínsida xi-nú. Dandu nì cachi-yà xi nsii ma:

—Ndacuiìn-ní, cachí xi-ní, xu.

¹⁵ Dandu nsii ma, nì ndacòo-ne nì quesaha-né nì nacahàn-nè. Dandu nì cachi Jesús xi dihi-né:

—Yohó iá dèhe-ní.

¹⁶ Dandu nì cayuhí nsidaa nèhivì mà, te nì candenihi vaha-ne Dios, cachi-nè:

—Vichi ndisa, yohó sàni ndecunu ana vaxi cáhàn razón ndiaha xí Dios, te cuàhà sàstnùhù ñà-ndùá quidá-yá.

Te dava ga-nè xicachi stná-nè:

—Sàni indehè ndahví Dios ndohó tè-nduú nèhivì xí-yá.

¹⁷ Ñàyùcàndùá, nì xitià palabra sàhà Jesús inicutu ladu Judea yucán, xi inicutu stná ñuu chicá xica.

Nansa nì naxiconihí Jesús nùu nèhivì nì techuún Juan Bautista nì quixi nùu-yá

¹⁸ Daaní, nècuàchì dacuahá Juan, nì nacani-ne xi nècuàchìmà nsidaa ñà-ndùá quidá Jesús. ¹⁹ Ñàyùcàndùá, nì cana Juan mà ù tiàa dacuahá-né, te nì techuún-né nècuàchìmà ñà-cùhùn-nè nùu-yá ndàcàtnùhù-né nùu-yá a ndísá mii-yá nduú ana ndiaha icúmí quesaa, te ò inga ana vaxi cundiātu-ne. ²⁰ Ñàyùcàndùá, cuàhàn nècuàchìmà ndé iá-yà, te nì cachi-nè xi-yá:

—Juan Bautista nì techuun-xi-nsí vaxi-nsi yohó ñà-ndàcàtnùhù-nsí nùu-ní, ¿a divi mii-ni nduú ndisa ana ndiaha icúmí quesaa, te ò inga ana vaxi cundiātu-nsí?

²¹ Daaní, divi hora xíndoo nècuàchìmà yucán nì dándúvaha-ya cuàhà nècuàchì cuhí. Te nì nduvàha stná cuàhà nècuàchì ñuhú ñà-malu ini-xi, xi cuàhà stná nècuàchì cuaá nì dānátui-ya nùu-xí. ²² Dandu nì cachi-yà xi tiàa nì caquesaa mà:

—Cuahán-nsià cachitnùhu-nsia xi Juan sàhà ñà-ndùá nì xinì-nsia yohó, xi ñà-ndùá nì inini-nsia, te cachi-nsià xi-né nansa nì cuu nì natùinuú nècuàchì cuaá, te nì nacaca stná nècuàchì xicácuéhè, te nì nduvàha stná nècuàchì ndohó cuèhè lepra, te nì ñhì stná nècuàchì dòhò nì natiacu tùtnù-né; stná nèhivì nì xihì, nì natiacu stná-nè. Te nècuàchì ndahví, sàni ñihitáhvi stná-nè cunini-ne razón ndiaha xí Dios. ²³ Ñàyùcàndùá, nú cudíi ini nèhivì modo xi, dandu contentu ni cúndóó-né —nì cachi-yà.

²⁴ Daaní, na sàmànùhù nèhivì nì caquixi nùu Juan mà, dandu nì cáhàn-yà xi nèhivì cuàhà ndoó yucán; dohó nì cachi-yà xi-né sàhà Juan:

—Na ní caquee-nsia ñuu-nsià cuàhàn-nsià yucù cundehè-nsiá Juan, ¿a cuàhàn-nsià cundehè-nsiá iin nèhivì (tùha dāma ònì-xí) na iin yutnù ndóyo quidá tàchì? (Còó.) ²⁵ Te nú coó, dandu ¿nansa iá-nè cahan-nsiá? ¿A iin nèhivì ndixí vico nduú-né cahan-nsiá? Còò, vaxi nèhivì ndixí vico, te xíndoo-ne vicò nsiquívi, puru vehe rey xíndoo-ne. ²⁶ Pues nú màdì ducán, dandu ¿nansa iá nècuàchì cuàhàn-nsià cundehè-nsiá? ¿A iin profeta cáhàn cuenta xi Dios nduú-né? Pues jaan. Doco màdì cuisì profeta nduú-né, chicá más ndiaá-nè, ²⁷ vaxi divi nècuàchìmà cáhàn tutu ì sàhà-xí ndé cachí Dios:

Cuàhìn techuín iin tiàa cùhùn, te dihna-ne yàha-ne càhàn-nè xì nèhivì ñà-nduú razón xi, te ducán nsida vii nècuàchìmà anima-nè, na ian nduvii iin ichì, dandu después yàha stná mii-ní (Cristu), cachí Dios nùu tutu ì mà.

²⁸ Te yùhù, cachí xì-nsiá, nùu nsidaa nèhivì nì tùinuù ñuhiví, còò inga profeta chicá nì quida ndiaha nùu Juan Bautista. Còò ana inga ndudává xí-né. Doco cachí stnái xì-nsiá, chicá ndiaha coo xi ana cuàhàn cuni tiempu cusahnú Dios ñuhiví yohó, mate nèhivì uún nduú-né —nì cachí Jesús.

²⁹ Daaní, nècuàchì dachíyàhvi, xì nsidaa stná nèhivì, nì naquimani-né Dios sàhà ñà-nduá nì cachí-yà, vàchi cuàhà-né sàni quida ì Juan-nè. ³⁰ Doco nècuàchì fariseu xì nècuàchì ley xi veheñuhu, nì cahíchi ini-nè palabra nì cachí Dios sàhà-né, vàchi cóni sàha-ne cuhii-né quida Juan. ³¹⁻³² Daaní, nì cachí tu Stoho-ndà Señor:

—Cuàhìn cachí xì-nsiá nansa quidá nèhivì tiempu vichi. Dohó quidá-né na quidá ñà-cuati ndoó idádiquí ini iin ñuu, dava caná xì tnaaha, cachá: “Siví-nsí, doco nsiohó, có-itásáhà-ndá; daaní, xitó tási-nsí, doco nsiohó, có-sàcù-ndá”. ³³ (Te ducán iá sàhà Juan Bautista xì yùhù), vàchi nì quixi Juan mà, nisa ìa-ne yohó, cóni sáxíxí-né comida vàha, ni cóni sáxíhí stná-né (vinu); ñàyùcànduá, nì cachí-nsia sàhà-né: “(Tè-loco nduú-te), ádi sáni cundee ñà-malu nùu-té”. ³⁴ Daaní, nì quesaa stná yùhù ana nduú Tnaaha Nèhivì Ñuhiví, te tùha stnái cuxi comida vàha, te xihí stnái (vinu), doco cachí-nsiá sàhí ñà-yàha ga ndadí, te cachí stná-nsiá ñà-tùhe coho cuahí, dècuèndè iá vàha stnái xì nècuàchì dachíyàhvi, xì stná nsidaa gá nèhivì cuáchi, cachí-nsiá. ³⁵ Doco cunaha-nsiá, nú ndisa ñà-nchìchí ndiaha nduá quidé, te xiní stná inga ana quidá stná ducán, dandu quidáñùhú stná-né yùhù.

Nansa nì quida Jesús na iá-yà vehe iin nècuàchì fariseu nani Simón

³⁶ Daaní, nì cànà-yá cùhùn-yà vehe iin nècuàchì fariseu ñà-cutnahá-yá xì-né cuxi-ne xì-yá. (Ñàyùcànduá, cuàhàn-yà yucán), te nì yàha-ya ini vehe nì sàcòo-ya. ³⁷ Te ñuu yucán iá iin nècuàchì ñahà có-quidá sahnú. Te nì xinitnùhu nècuàchìmà sà-cuàhàn Jesús vehe nècuàchì fariseu-mà cuxi-ya. Ñàyùcànduá nì tnii-ne iin quidi tii nì cuyucun yùu finu nani alabastro; ñuhú tàtnà tnàmì quidi ma, ³⁸ te nihí-nèa cuàhàn ndé iá-yà. Te nì sàcuùn-nè yàtà-yá yatni nùu sàhà-yá, te sacú cuàhà-né. Te ndutènuú-némà nì dándaxín-né sàhà-yá, dandu nì nsida ìchí-nèa xì ididíni-né. Nì tutuyuhu stná-né sàhà-yá, te nì dácánúú-né ñà-tnami ma ìcà sàhà-yá. ³⁹ Doco nècuàchì fariseu nì cana xi-yá mà, inì-ni mii-né nì nacani ini-nè, cachí-nè: “Nú ndisa iin nèhivì vaxi cuenta xi Dios nduú Jesús, dandu mà úhi cundaà ini-nè sàhà nècuàchì ñahà tníi xi (sàhà-né) ñà-nduú nècuàchìmà iin nèhivì cuáchi”. Ducán nì nacani ini nècuàchì fariseu mà. ⁴⁰ Doco Jesús, nì cachí-yà xì-né:

—Iá ñà-nduá cuní cachí xì-ní, Simón.

—Juùn, Maestro, cachí-ní xì’ —nì cachí Simón mà.

⁴¹ Dandu nì cachí-yà:

—Nì sandoo ùi tiàa, te ndú-né, xí-inihica-né dihùn nùu inga iin tiàa. Iin nècuàchìmà, iníhíca-né ùhùn cientu pesu, te inga-nè, cutu ùi dico ùxin pesu iníhíca-né. ⁴² Doco ni-iin-ne, còò ni-ìñàha icúmí-né ñà-danáa-né. Ñàyùcànduá, tiàa iníhíca-né nùu-ximà, nì dándùtù-né cuenta xi ndú

nècuàchìmà. Ñàyùcàndùá, vichi cachi-ní xí', ¿índù tiàa ma chicá cuàhàn cuu inì-xi sàhà nècuàchìmà cahan-ní?

⁴³ Dandu nì cachi Simón mà:

—Yùhù tuxí inì, nècuàchì chicá nì sanihica cuáhà mà, divi cunduu ana chicá cuú inì-xi sàhà nècuàchìmà.

Dandu cachí Jesús xì-né:

—Sàni cachi vaha-ní.

⁴⁴ Dandu nì ndacoto-ya yàtà-yá ndé iá nècuàchì ñahà mà, te nì cachi-yà xì Simón mà:

—¿A xini-ní nècuàchì ñahà yohó? Na ní quesai, te nì quìhvi vehe-ní, còò tècuí nì chindánuu-ní ñà-ndoo sàhí; doco nècuàchì yohó, ndutènúú-né nì dándaxín-né sàhí, te nì nsida ìchí-nèà xì ididini-né. ⁴⁵ Te mii-ní, cóni tütúyúhú-ní yùhù na ní casàhú-ní xí, doco nècuàchì yohó, dècuèndè hora nì quesai, có-nàcòó-né ñà-tütúyúhú-né sàhí. ⁴⁶ Te mii-ní, cóni (quidáñúhú-ní yùhù) ñà-dacánúú-ní aceite díní. Doco nècuàchì yohó, tàtnà tnàmì sàni dácánúú-né sàhí. ⁴⁷ Ñàyùcàndùá, mate cuáhà cuàchi-ne iá, doco ñà-sàni nihì-né perdón sàhámà nduá, (náhà xicà), vàchi cuáhà gá cuú ini-nè (sàhí). Doco nú iyuhu cuàchi iá sàni nihì nèhivì perdón sàhà-xí, dandu chicá iyuhu cuú ini-nè (sàhí).

⁴⁸ Dandu nì cachi-yà xì nècuàchì ñahà mà:

—Sàni xicahnú inì sàhà cuàchi-ní.

⁴⁹ Doco nèhivì dava ga ndoó xixí xi-yá yucán, nì nacani ini-nè, cachí-nè (entre mii-né):

—¡Cò-ndùá ducán cachi Jesús ñà-jaàn, vàchi mà cúí cuicahnú ini-nè sàhà cuàchi-nda!

⁵⁰ Doco Jesús, nì cachi-yà xì nècuàchì ñahà mà:

—Sàni càcu-ní ñà-nì xinindisa-ní. Vàtùni cùhùn-ní, te contentu nì coo-ní.

8

Nansa nani itnii nècuàchì ñahà nì chindee xi Jesús

¹ Daaní, nì quihin-ya ichì cuàhàn-yà nì nacàhin-ya ñuu nahnú te ñuu cuati, càhàn-yà sàhù, cachítnùhu-ya xì nèhivì ñà-ndúú razón ndiaha sàhà ñuhivì ì xí Dios. Te cutnàhà stná-yà xì nsi-ùxin ùi nècuàchì dacuahá-yá, ² xì dava stná nècuàchì ñahà nì dándúvaha-ya. Dava-ne, nìsa ñuhu ñà-malu ini-nè, te dava ga-nè, cuèhè nì sandoho-ne, doco nì dándúvaha-ya nsi-daa-né. Iin nècuàchì ñahà mà nani María Magdalena. Ùsà ñà-malu nì tavà-yá nùú-né. ³ Te inga-nè nani Juana, ñahàdìhì Chuza, iin nècuàchì dandacú nùú biene xì rey Herodes. Te inga nècuàchì ñahà mà nani Susana, te cuáhà gá stná nècuàchì ñahà dava ga cutnàhà xí-yá cuàhàn-nè, chindéé-nèyà, te quidá stná-nè cooperar.

Ejemplu sàhà iin nècuàchì xitú

⁴ Daaní, nì quesaa cuáhà nèhivì nì caquixi iin iin ñuu, nì nataca-nè nùú-yá. Te nì càhàn-yà xì-né, nì nacani-ya xì-né iin historia nduú ejemplu. Te dohó nì cachi-yà:

⁵—Nì ìa iin tiàa, te cuàhàn-nè chihi-ne. Te nì sate uun-ne tata mà. Ducán nì quida-ne, te dava-ña nì còya mahì ichì. Te yucán nì sànihni nèhivì-ñá; stná laa ndavá ansivi, nì saxì-síá. ⁶ Te dava stná tata mà, nì còya nùú cavà. Te yucán nì xitía, doco nì ìchà, vàchi còò ndèhì. ⁷ Te dava stná tata mà, nì còya mahì iñù, te iin-ni nì sahnua xì-ñá mà. Doco nì dàdáhviàmà-ñá.

⁸ Doco dava stná tata mà, nùù ñuhù vâha nì còya, te nì xitià viiá; ndè ùhùn dico tantu nì cana —nì cachi Jesús.

Dandu fuerte nì cachi-yà:

—¡Ni cúníní vâha nsidaa-nsiá ñà-nduá cachí!

Ñà-nduá disáhà-xí nì nacani Jesús cuàhà ejemplu

⁹ Después nì xicàn tnùhù nècuàchì dacuahá-yá nùù-yá, cachí-nè:

—¿Ndíá nduá cuní cachi ejemplu nì nacani-ní mà?

¹⁰ Dandu nì cachi-yà:

—Sàni sàhatahvì Dios mii-nsiá ñà-cundaà ini-nsiá sàhà ñuhivì ìì xí-yá, mate antes nìsa ìa dèhámà. Doco nècuàchì dava ga, còó. Puru ejemplu nacání xì-né sàhà-ñá màsà cúnítnùhu-ne, mate indéhe-né, te màsà cúndáà ini-nè, mate iníní-né.

Ñà-nduá cuní cachi ejemplu sàhà nècuàchì xitú

¹¹ 'Cunaha-nsiá, ñà-yòhó nduá cuní cachi ejemplu mà: Tata mà nduú nahi Palabra xì Dios. ¹² Te tata nì còyo mahì ichì mà nduú nahi nèhivì iníní palabra (xi-ya), dandu vâxi ñà-malu, te dacúxió-si palabra mà ini anima-nè sàhá màsà cúníndísâ-né, te càcu anima-nè. ¹³ Daaní, tata nì còyo nùù cavà mà nduú nèhivì iníní xí palabra ìì, te luegu cudû ini-nè sàhámà. Doco nahi viu còò yohò-xí nduú-né, iin ratu tii xiníndísâ-né, dandu na yâha-ne tnùndoho, luegu nacóó-né palabra mà. ¹⁴ Daaní, tata nì còyo mahì iñù mà nduú nèhivì iníní xí palabra xi-ya, doco cuàhà gá nacání ini-nè sàhà vida xi-ne ñuhivì yohó; cuú cuàhà ini-nè sàhà biene xi-ne, te cuàhà gá diversión có-ìá vii nandúcu-né. Ñàyùcànduá, ducán queá xì-né na ian nì cuu xi viu mà, nì dàhvía nì quida iñù, vâchi có-sàà-nè quida-ne ñà-vâha nacua cuní Dios. ¹⁵ Daaní, tata nì còyo nùù ñuhù vâha nduú nèhivì nihnú ndàcuìsì inì-xi; vâha anima-nè, iníní-né palabra vâha ma, te quidá ndisa-neà cumplir, iin-ni nchícùn-nèà, te sàhámà nduú-né nahi viu nì cana vii.

Ejemplu sàhà ñuhu itnúú

¹⁶ 'Nú sàni nacahmi-nda iin lámpara, mà chícání-ndáñâ tixi iin cazuela, ò tixi iin cama. Còó, icúmíá cuian ndé ducún ñà-cutnuà nùù nèhivì yâha ini vehe. ¹⁷ Cunaha-nsiá, nsidaa ñà-ìá dèhé, icúmíá tui vateá. Vâchi nsidaa ñà-nduá quidadèhé nèhivì, icúmíá natui claruà, te cunitnùhu nèhivì sàhà-ñá.

¹⁸ 'Cunini vâha-nsia na sâha xi-nsiá ichì vâha, vâchi nècuàchì ñuhú (ñà-vâha) inì-xi, chicá más icúmí-nè nihitâhvì-né; doco nèhivì có-ñùhú ndisa (ñà-vâha) inì-xi, mate tuxí ini-nè íá iyuhá, doco nsidaájân, icúmíá cuxio nsiha.

Ñà-nduá nì cachi Jesús sàhà dihi-yá xì sàhà ñani-yà na ní casaà-nè caná-néyà

¹⁹ Daaní, nì sàà dihi-yá xì ñani-yà, doco mànicùì quihvi-ne ndé íá-yà sàhà-ñá cuàhà guá nèhivì ndoó yucán. ²⁰ Dandu nì cachi nèhivì xì-yá:

—Cunaha-ní, tùvèhè cà' iin dihi-ní xì stná ñani-ní; cuní-nè càhàn-nè xì-ní.

²¹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nsidaa ana iníní xi Palabra xi Dios, te quidá ndisa-neà, divi-ne nduú nahi dihí, nahi ñani, te nahi cùhe.

Nansa nì quida Jesús nì cucuiìn tàchì, te nì nacuñuhu dadí tècuì mar

22 Iin quivì nì nana-ya ini iin lancha, mii-yá xì nècuàchì dacuahá-yá, te nì cachi-yà xì-né:

—Cùhùn-ndà yàha-nda inga ladu mar.

Ñàyùcàndüá, nì quihin lancha mà ichì cuàhàn-nu. 23 Te na xicá-nu cuàhàn-nu mahi mar, dandu nì quidi-yà. Daaní, nì quesaha nì cana iin tàchì fuerte vaxi ndè ñuhù íchí, te nì quesaha cuàhàn chitu lancha mà tècuí, yáha ga iá peligrú xì nsidaa-né. 24 Dandu nì catnátuu-ne ndé indúhu-yá quidi-yà, te nì dándácò-neyà, cachí-nè xì-yá:

—¡Maestro! ¡Maestro! ¡Cuàhàn-ndà càhà-ndà!

Ñàyùcàndüá, nì ndacuiin-yà nì càhàn-yà nì sadi-yà nù tòchì mà xì nù ñà-nàcuáhnú tódo tècuí. Dandu nì cucuìin ì nsidaamá, nì nàcuìin dadí uun. 25 Te nì cachi-yà xì-né:

—¿Índù chuun có-nìhnú vaha ndisa inì-nsia Dios?

Ñàyùcàndüá, nì yùhí-nè, te nì ndulocó-nè, cachí-nè iin-ne xì inga-nè sàhà-yá:

—¿Índù clase tiàa nduú ana yohó? Vàchi ndè tàchì xì ndè stná mar dandacú-né nù-xí, te iníniá-nè.

Nansa nì tavà Jesús cuàhà ñà-malu ñuhú ini iin tiàa ñuu Gadara

26 Daaní, cuàhàn lancha mà, te nì sàa-nu ndè ñuu nècuàchì gadarenu. Frente ladu Galilea indúhu ñuu mà. 27 Te nì nuu Jesús lancha mà nù ñuhù íchí. Dandu yucán vaxi iin tiàa ñuu mà, ñuhú cuàhà ñà-malu anima-nè. Sàcàní tiempu ñuhá anima-nè. Có-ndixí-né sìcoto, nì cò stná vehe-ne, cuisì mahì cueva ndé xí-indùxin nsì iá-nè. 28 Doco na ní xini-nè Jesús, nì ndàhì ndee-né nì sàcuìin sìsì-né nù-yá, te fuerte nì cachi-nè xì-yá:

—Jesús, ¿ndiá cunduu-ní yùhù? (Yùhù ináhi), Dèhemanì mii-yá dandacú ndé chicá ansivi nduu-ní. Sacúndáhvì nù-ní ¡màsà dándóhó-ní yùhù!

29 Ducán nì cachi nècuàchì-mà, vachi sàcàchí Jesús xì ñà-malu mà ñà-nì quèá ini-nè. Vachi antes cuàhà xichi nì dándóhà-nè, ñàyùcàndüá nì sàcùnuhni-nè xì cadena xì stná manilla càa, te ducán nìsa ìa-ne, ndiaá nèhivì-né. Doco siempre sahdé uun-ne ñà-nùhnì-nè, te xinúdhé-nè yucú sàhàn-nè quidá ñà-malu mà.

30 Dandu Jesús, nì xicàn tnùhù-yá nùá, cachí-yà:

—¿Nansa nanu?

Te nì cachà:

—Ejército naní—cachá, vachi cuàhà sàstnùhù ñà-malu ñuhú anima-nè.

31 Te nì sacundahvíà nù-yá ñà-màsà dándácú-yá cuhàn cuñuha yavi cunú sàstnùhù. 32 Te yatni yucán iá iin yucú ndé ndoó cuàhà cochi xixáhan-sì. Ñàyùcàndüá, nì xicàn tàhviá nù-yá áma cuàha-ya permisú cuhàn caquìhvia ini cochi yucán. Te nì sàha-ya permisú. 33 Dandu nì canacoyo nsidaa-ñá ini tiàa ma cuàhàn, te nì caquìhvia ini cochi mà. Dandu nsidaa quisì mà, (nì culocó-sì); carrera nì canuu-sì candiaa mà nì còyo-sì mar, te nì càhà-sì.

34 Daaní, tè-xíndiaa xì cochi mà, na ní caxinì-te nì cuu ducán, dandu carrera mànuhù-tè nì nacani-tè xì nèhivì ñuu yucán xì stná nèhivì ranchu. 35 Dandu ní caquee nsidaa-né vaxi-ne cundaá ini-nè ndiá nduá nì cuu. Te nì casaà-nè ndé iá Jesús, nì xini-nè, yucán iá tiàa nì caquee ñà-malu anima-xì, iá-nè nù-yá, sàndixí-nè sìcoto vichi. Sàni nàcò nsihì sàxìnìtnùnì-nè. Ñàyùcàndüá, yáha ga nì cayùhì nèhivì mà. 36 Dandu

tiàa nì caxini nansa nì cuu nì dándúvaha-ya tiàa ma, nì nacani-ne xì nèhivì nì caquesaa mà. ³⁷ Dandu nsidaa nècuàchì ladu Gadara mà, nì sacundahví-nè nùu-yá ñà-nì quèé-yá nùu ladu mà, vàchi yúhì cuaá-nè. Ñàyúcàndúá, nì nana tu-ya lancha ñà-cùhùn-yá. ³⁸ Dandu tiàa nì caquee ñà-malu nùu-ximà, nì sacundahví-nè nùu-yá cunì-nè cutnahá-né xì-yá cùhùn. Doco nì techuún-yánè nùhù-nè, cachi-yá:

³⁹—Xuhun-ní vehe-ní, te nacani nchihì-ní nsidaa favor nì quida Dios xì-ní —nì cachi-yà.

Ñàyúcàndúá, mànuhù nècuàchìmà ñuu-nè yucán, te inii ní xicanuu-ne nacání-né xì nèhivì nansa (nì nduvàha-ne) nì quida Jesús.

Nansa nì dándúvaha Jesús dèhe Jairo, te nì dándúvaha stná-yà iin nècuàchì ñahà

⁴⁰ Daaní, na ní nasaa-yà, nì cacudii ini nèhivì ndòò yucán, vàchi xíndiatu nsidaa-né ñà-nsiaa-yá. ⁴¹ Daaní, nì sàà iin nècuàchì nani Jairo nùu-yá; iin nècuàchì cusáhnù nùu iin veheñuhu nduú-né. Te nì tutuyuhu-né ñuhù nùu sàhà-yá nì sacundahví-nè nùu-yá ñà-cùhùn-yá vehe-ne. ⁴² Vàchi mindaa dèheyoco-né iá, nahi ùxìn ù cuà xicá-ña, doco vichi sàcùcáhvì-ña. Ñàyúcàndúá nì quihin Jesús ichi cuàhàn-yá. Doco cuàhà stná nèhivì cutnahá xí-yá, dècuèndè yáha ga tnuu cuàhàn-nè xì-yá ñà-cuàhà guá-nè.

⁴³ Te mahì nèhivì mà cuàhàn stná iin nècuàchì ñahà, ùxìn ù cuà sàcuàhàn-nè ndohó-né cuèhè nù, te sàni nsihì dihùn xì-né cuàhàn nùu cuàhà nècuàchì nì quidatna xì-né, doco ni-iin nècuàchìmà, cóni níhì-né dándúvaha-ñané. ⁴⁴ Te vichi divi ñahà mà nì quixi ladu yàtà Jesús, nì dàcùhùn-nè ndahà-né nùu icà sìcoto xì-ya. Te hora nchito ma nì cucuìn nù-né.

⁴⁵ Dandu ní cachi Jesús:

—¿Ana divi nì ducùn ndahà-xí yùhù?

—Ni-iin-nsi —cachí nsidaa-né.

Te Pedro xì compañeru-nè, nì cachi-nè xì-yá:

—Yáha ga ndutnú, Maestro; tnuu ga vaxi-nda mahì nèhivì. ¿Índù chuun ndácàtnùhù-ní ana nì ducùn ndahà-xí icà sìcoto xì-ní?

⁴⁶ Doco nì cachi-yá:

—Ináhì iá ana nì quida xí ducán, vàchi nì cundaà inì nì quide iin milagru.

⁴⁷ Dandu nècuàchì ñahà mà, nì cundaà stná ini-nè ñà-sà-ináhá Jesús ñà-ndúá nì quida-ne. Ñàyúcàndúá, vaxi-ne, ndé quidí cuisì-né nì sàcuìn sisi-né nùu-yá. Te itá nsidaa nèhivì yucán, inínì-né, te nì nacani nècuàchìmà xì-yá índù ñà-disáhà-xí nì dàcàcùhun-ne ndahà-né icà-yá, te nì nduvàha-ne vichi duha. ⁴⁸ Dandu nì cachi-yá xì-né:

—Hija, sàni nduvàha-ní ñà-nì xinindisa-ní. Vàtùni nùhù-ní vichi, te contentu nì coo-ní.

⁴⁹ Na meru cachí-yá ducan, dandu nì quesaa iin tiàa nì quixi vehe presidente xì veheñuhu ma, te nì càhàn-te xì nècuàchìmà, cachí-te:

—Sàni xihì dèheyoco-ní. Có-xiñhù cuàhachuún gà-ní Maestru.

⁵⁰ Doco nì tiacu Jesús ñà-ndúá nì cachi-te, ñàyúcàndúá nì cachi-yá xì nècuàchì dándàcù-mà:

—Màsà yúhì-ní. Cuisì cunihnu vaha inì-ní, te càcu-ñà.

⁵¹ Daaní, (nì sàà-yá xì-né), te nì quihvi-ya xì-né ini vehe. Doco cóni sàha-ya quihvi inga nèhivì (ndé indúhu nsì ma), cuisì Pedro xì Jacobo

xì Juan xì stná yuadíhí-ñâ. ⁵² Vâchi ndoó cuàhà nèhivì, te sacú ndee-né, cána-ne ñà-sàni xihì-ñâ. Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Màsà cuácú-nsiá, vâchi cóni xihì-ñâ; quídì uun ni-ñâ.

⁵³ Dandu nècuàchìmà, nì sàcùndiaa-nèyà, vâchi ináhá-nê ñà-sàni xihì-ñâ nduá. ⁵⁴ Doco mii-yá, nì cachi-yà nì cáquéé nsihi-ne fuera. Dandu nì tni-yà ndahà-ñá, te nì càhàn fuerte-yà, cachí-yà:

—¡Ndacuiin xá!

⁵⁵ Daaní, nì nsiaa tu espíritu xi-ñâ, te yàchì nì ndacuiin-ñâ. Te nì dándàcú-yá daquixí-né ñà-cutiaçù-ñâ. ⁵⁶ Te yuadíhí-ñâ, yáha ga nì ndulocó-nè. Dandu nì cachi-yà xì-né ñà-màsà nácání-né xì ní-iin nèhivì.

9

Nansa nì techuún Jesús ùxin ùi nèhivì dacuahá-yá ñà-dacuítià-nè palabra ìi

¹ Daaní, nì cana Jesús ùxin ùi nècuàchì dacuahá-yá, te nì sàhatahvì-yánè ñà-vàtùni tavà-né nsidanuu clase ñà-malu ñuhú ini nèhivì, te vátùni dandúvaha stná-nè nèhivì cuhí. ² Te nì sàcùnaha-né ñà-cùhùn-nè cachtñuhu-ne xì nèhivì palabra sàhà ñuhivì ìi xí Dios, te dandúvaha stná-nè nècuàchì cuhí. ³ Dohó nì cachi-yà xì-né:

—Ni-ñàha màsà cúníhí-nsiá cùhùn, nì bastón, nì morral, nì dítà, nì dìhùn, nì inga dùhnù-nsiá ñà-nadama-nsia màsà cúníhí-nsiá cùhùn. ⁴ Te nú nì sàà-nsiá iin vehe ndé cundoo-nsia, iin-ni cundoo-nsia yucán dècuèndè cachi sàà quivì quee-nsia ñuu mà. ⁵ Doco nú có-cùní nèhivì dayáha-ne mii-nsiá, dandu quee-nsia yucán, te nacaçù-nsiá sàhà-nsiá còyo yàcá ñuu mà, cundumà seña cóni quidá víi nècuàchìmà (xì-nsiá) —nì cachi-yà.

⁶ Daaní, nècuàchì dacuahá-yámà, nì caquihin-ne ichì cuàhàn-nè, nì nacàhin-ne cuàhà ñuu cuati nì càhàn-nè xì nèhivì nansa iá razón vaha xí Dios, te nì dándúvaha stná-nè nècuàchì cuhí nsidanicuú lugar.

Nansa nì nacani cuàhà ini rey Herodes

⁷ Daaní, rey Herodes, nì xinitñuhu-tè ñà-cuàhà guá milagru quidá-yá, te nì ndulocó-te, vâchi cachí dava nèhivì ñà-sàni natiacu Juan (Bautista) nduájàn. ⁸ Doco dava ga-nè, nì cachi-nè divi Elías sàni ndecunu, te ò iin nècuàchì yuhù núù Dios sàni natiacu. ⁹ Doco Herodes, (nì ndulocó-te), te nì cachi-te:

—Yùhù nì sàhi orden tàhndè dìni Juan (Bautista). Doco inga nècuàchì càhàn guá nèhivì sàhà-ximà, ¿ana divi nduú-né, te cuàhà guá ñà-quidà stná-nè? —nì cachi-te. Ñàyùcàndüá cuní-te cundehè-té Jesús.

Nansa nì dàcútiácú Jesús cuàhà mìl nèhivì

¹⁰ Daaní, sàmàndixi nsidaa nècuàchì dacuahá-yá nì cansiaa-nè, te nì nacani-ne xì-yá nsidaa ñà-nduá nì quida-ne ndé nì sàhàn-nè. Dandu nì nacuaca-ya nsidaa-né cuàhàn cuaán-yá xì-né iin xaan yatni ñuu Bet-saida ndé còò nèhivì. ¹¹ Doco cuàhà nèhivì nì tenchicùn xì-yá, vâchi nì xinitñuhu-ne cuàhàn-yà. Ñàyùcàndüá, nì casàhú-yá xì-né, te nì càhàn-yá xì-né sàhà ichì dandacú Yua-nda Dios. Te nì dándúvaha stná-yà nècuàchì cuhí xi-ne.

¹² Dandu nì cuaà quivì yucán. Te ùxin ùi nècuàchì dacuahá-yá, nì tnàtuu-ne nuù-yá, cachí-nè xì-yá:

—Ndaqúndèè-ní xì nèhivì, dandu cùhùn-nè ñuu cuati, te ò ranchu yatni, te nihì-né ndé cuxi-ne, te cùdù-nè, vâchi yohó ndé ndoo-nda, còò vehe.

¹³ Doco nì cachi-yà xì-né:

—Mii-nsiá dacuxí-nsiánè.

Te nì cachi-nè:

—Cuisi ùhùn pan nihí-nsí, xì ùi siaca. ¿A cuní-ní cùhùn-nsi cuiin-nsi ñà-cuxi nsidaa nècuàchì yohó? —nì cachi-nè. ¹⁴ Vâchi nècuàchì tiàa ndoó yucán, ùhùn mil nduú nsidaa-né.

Dandu nì cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Cachi-nsiá xì nèhivì ñà-nì mácùndoo-ne ñuhù, iin iin grupu-nè ùi dico ùxin, ùi dico ùxin nì cùndúú-né.

¹⁵ Ñàyùcàndùá, ducán nì caquida nècuàchì dacuahá-yá, nì càhàn-nè xì nèhivì, te nì sàcùndoo nsihi-ne. ¹⁶ Dandu nì tnii-ya ùhùn pan mà xì ùi siaca ma, te nì ndacoto ndiáá-yà dìqui-xí, nì naquimani-yá Dios sàhámà. Dandu nì dàcuàchì-yáñà, te nì sàha-ya nècuàchì dacuahá-yá, te nì dasàn-néà nùù nèhivì. ¹⁷ Te nsidaa-né, nì xixi-ne nì ndenuu ini-nè. Dandu nì chivàha-nè ñà-nì cuyodò, te nì chitu ùxin ùi ìcà pedazu pan mà.

Nansa nì cachi Pedro ñà-xiníndísâ-né ñà-divi Cristu dacácu xi-nda nduú Jesús

¹⁸ Daaní, nì ìa iin xichi nì quecuaán-yá xì nècuàchì dacuahá-yá, te nì xicàn tàhvi-yá nùù Dios. Dandu después nì ndàcàtnùhù-yá nùù nècuàchìmà, cachí-yà:

—¿Ana nduú yùhù, cachí nèhivì?

¹⁹ Te nì cachi-nè xì-yá:

—Dava-ne cachí-nè ñà-Juan Bautista nduu-ní. Te dava-ne cachí-nè Elías nduu-ní. Te dava ga-nè cachí-nè iin nècuàchì profeta sàhana nduu-ní, te sàni natiacù-ní vichì cahan-né.

²⁰ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Doco mii-nsiá, ¿ana nduí, cachí-nsiá?

Dandu nì cachi Pedro xì-yá:

—Divi Cristu nì quixi nùù Dios nduu-ní.

²¹ Dandu nì dándàcù-yá nùù-né ñà-màsà nácání-né xì nèhivì nduú-yá Cristu.

Nansa nì cachitnùhu Jesús icúmí-yâ cui-yà

²² Dandu nì cachi stná-yà xì-né:

—Yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, cuàhà gá icúmí ndohi. Vâchi tè-sàhnú xídandacú, xì stná dùtù xícusahnú, xì stná nècuàchì ley xi veheñùhu, nsidaa-né icúmí-nè cahíchì ini-nè yùhù, dandu cacahnì nèhivì yùhù. Doco tixi ùnì quivì icúmí natiacuí.

²³ Te nì cachi stná-yà xì nsidaa-né:

—Nsidaa ana cuní cunchicùn xí', xiñuhu nacoo-ne ñà-nduá cuní inì-ni mii-né quida-ne, te nsiquívì quida-ne cuenta na ian nsidá stná-nè cruz xi-ne cutnàhâ-né xí' (ñà-cui stná-nè). ²⁴ Vâchi nsidaa ana cuní dacácu xi vida xi vichì, ñà-dàndáñuhú-nè mii-né nduá. Doco nú ni cui-nè sàhí, dandu ñà-sàni càcu ndisa vida xi-ne cundua. ²⁵ Vâchi nú ni níhì iin nèhivì nsidaa ñà-ìá ñuhiví, ni ñà-jaàn, mà cùndúá iin bien xi-ne nú màsà sàà anima-nè cundiatú stná, te càcua. ²⁶ Iin nèhivì, nù cucáhan nùù-né coo-ne ladu xi, o nú cucáhan nùù-nè cunini-ne palabra xi, (ndahví-nè), vâchi icúmí stnáì nacuai mii-né quivì naxicocuñ yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví. Te ndiaha gá coo quivì mà sàhà yùhù, xì sàhà Yuamání', xì sàhà

ángel ìì cacutnahá xí quixi. ²⁷ Doco ñà-ndáà nduá cachî xî-nsiá, dava mii-nsiá nècuàchì itá yohó, tàñáha ga cui-nsiá, te cuni-nsiá nansa iá ñuhìví ìì xí Dios —nì cachi-yà.

Nansa ni nadama Jesús mii-yá ni natnuù nihni ndiaha-yá

²⁸ Daaní, nì nsihi nì cachi-yà ducán, dandu nì yàha nahi ùnà gà quivì, te nì saca-ya Pedro xì Juan, xì Jacobo, cuàhàn-yà xì-né iin yucù ndé cuàhàn-yà càhàn-yà xì Dios. ²⁹ (Daaní, na iá-yà yucán) xìcàn tàhvi-yá nùù Dios, dandu ní xini nècuàchìmà tucu nì nàcùnahà-yà. Nì nducuxín yaa sícoto xi-ya, te tnúù nihni ndiaha-ñá. ³⁰⁻³¹ Dandu nì xini stná-nè, yucán nì canatùì stná ùì nècuàchì (sànahà) iin-ne nani Moisés, te inga-nè nani Elías. Te itá stná ndómà ndatnúhú-ndá xí-yà. Te tnúù nihni stná-ndà, càhàn-ndà xì-yà sàhà nansa icúmí-yà cui-yà ñuu Jerusalén. ³² Te Pedro xì compañeru-nè, sádi gà vàhná-nè. Doco na ní nsiçuìhnú vii ini-nè, dandu nì caxini-nè ndiaha gá tnúù nihni-ya, te mimí nì caxini-nè itá stná ùì ndósàhnù-mà. ³³ Daaní, na meru cuàhàn cuxica-nda, dandu ní cachi Pedro xì-yá:

—¡Maestro, nansicáhàn-ndá ndoo-nda yohó! Chicá vàha quidavàha-nsi ùnì siahva, ian coo mii-ní, inga stná coo Moisés yohó, te ingà coo stná Elías yohó.

Ducán nì cachi Pedro, vàchi cónì cúndàà ini-nè nansa cachí-nè. ³⁴ Daaní, sà-càhàn-nè xì-yà ducán, dandu nì nuu iin vìcò, te nì dàhvi nsidaa-né mahiá. Te nì cayùhì cuaá-nè na ní xini-nè nì cuu ducán. ³⁵ Dandu nì tiacu-nè càhàn iin ana càhàn mahì vìcò mà, te dohó cachí-yà:

—Dèhemaní nduú ana yohó. Cunini-nsia ñà-nduá cachí-yà.

³⁶ Daaní, nì ndacoto nècuàchì dacuahá-yámà, te nì xini-nè ndé cuisì mindaa mii-yá iá yucán. Doco después còò ni-ìnhà nì cachí-nè xì ni-iin nèhivì sàhà nsidaa ñà-nduá nì xini-nè yucán.

Nansa ni tavà Jesús iin ñà-malu inácaa nùù iin tèchii

³⁷ Daaní, inga quivì nì nuu-ya xì-né yucù mà vàxi-ya. Dandu nì ndacùhun stnahá-yá xì cuáhà nèhivì sàni nataca. ³⁸ Te iin nècuàchìmà nì càhàn-nè xì-yà, sacúndáhvì fuerte-nè nùù-yá, cachí-nè:

—Maestro, sacúndáhvì nùù-ní, cundehe ndahví-ní tèchii xí, vàchi mindaa-té nduú dèhi. ³⁹ Cunaha-ní, iin ñà-malu dandoho-xi-té, dandáhà-te, te xíhì ihí-te quidá, queé chihìñù yuhù-té: quini ga quidá xì-té, có-cuníà nacoà-te. ⁴⁰ Ñàyùcànduá nì sacundahví nùù nècuàchì dacuahà-ní ñà-tavà-néà, doco màncùí.

⁴¹ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Ndahví-nsiá, vàchi mà túha-nsia cunindisá-nsiá, nì có-sàà-nsiá cundaà ini-nsia. ¿Nadaa ga quivì icúmì coo guè xì-nsiá, te quidandee gá stná inì sàhà-nsiá? Pues cundaca-ní dèhe-ní quixi —nì cachi-yà.

⁴² Daaní, sàvàxi-ne xì-té, te nì ducùn ñà-malu-te ñuhù ní sahnì ihá`-te. Ñàyùcànduá, nì sadi-yà núa, te nì dánduvàha-yàte. Dandu nì quida-yàte entregar nùù yua-té. ⁴³ Te nsidaa nèhivì ndoó yucán, nì ndulocò cuàhà-né ñà-ndiaha guá nì quida Dios.

Daaní, na ndulocò guá-nè sàhà nsidaa obra nì quida-ya, dandu nì cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yá:

⁴⁴ —Cunini vàha-nsia palabra cuàhàn cachì xì-nsiá. Yùhù ana nduú Tnahà Nèhivì Ñuhivì, icúmì yàhi coi ndahà nèhivì (malu), vàchi iá iin tiàa cuàhàn quida xí entregar —nì cachi-yà.

⁴⁵ Doco nècuàchìmà, cóni cúndáà ini-nè ñà-ndúá nì cachi-yà, vàchi nì ìa dèhé chuun ma nùù-né; ñàyùcàndúá, cóni sánihì ini-nè. Te yúhì stná-nè ndàcàtnùhù-nè nùù-yá sàhámà.

Nansa nì cachi Jesús ana chicá ndiaá

⁴⁶ Daaní, nì quesaha-né nì cuàà-nè ndàcàtnùhù stnahá-né nùù-né ana chicá ndiaá. ⁴⁷ Dandu nì cundaà ini-yà nansa xínacani ini-nè, te ñàyùcàndúá nì nacuaca-ya iin tètii nì chicani-yàte iladú-yà, ⁴⁸ te nì cachi-yà xì nècuàchìmà:

—Nú sàhà yùhù quidáñúhú iin nèhivì tètii yohó, dandu dava-ni queá na ian yùhù quidáñúhú-nè. Te nú yùhù quidáñúhú-nè, dandu iin-ni queá ñà-quidáñúhú stná-nè ana nì techuun-xì vaxì. Vàchi nècuàchì chicá niñnú ndáhvì inì-xì, divi nduú ana chicá ndiaá ndisa.

Nècuàchì có-xìní ùhì xì-ndà, favor xi-nda iá-nè

⁴⁹ Dandu nì cachi Juan xì-yá:

—Maestro, nì xini-nsì iin tiàa tavá xi ñà-malu nùù nèhivì, te quivì mii-ní ndácùcahan-né. Doco có-nduú-né iin ana cutnáhà xì-ndá xicánú. Ñàyùcàndúá, nì sadi-nsì nùù-né ñà-màsà quidá gá-nè ducán.

⁵⁰ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Còó, màsà cádì-nsià nùù-né, vàchi nsidaa ana có-xìní ùhì xì-ndà, favor xi-nda iá-nè.

Nansa nì cachi Jesús na ní cuni Jacobo xì Juan càcàn-nè quixi castigu nùù ana cóni quidáñúhú xì-yá

⁵¹ Daaní, na sá-ítúú tiempu nana-ya ansivi nùhù-yà, dandu nì quihin-ya ichì cuàhàn-yà ñuu Jerusalén, iin-ni niñnú ini-yà sàa-yà yucán.

⁵² Te nì techuún-yá itnii tiàa codònùù nùù-yá ñà-cachitnùhu-ne icúmí-yà yàha-ya ichì yucán. Ñàyùcàndúá, nì casaà tiàa ma iin ñuu tii nècuàchì raza samaritanu, cuàhàn-nè nanducu-né ndé coo-ya nì cùí. ⁵³ Doco nècuàchì ñuu mà, nì loho cóni cándisâ-né coo chii-yá ñuu-nè, vàchi sàni xinitnùhu-ne ñà-ichì Jerusalén nduá cuàhàn-yà. ⁵⁴ Ñàyùcàndúá, ùi nècuàchì dacuahá-yá nani Jacobo xì Juan, na ní tiacu-nè ñà-dúcán nì cachi nècuàchì ñuu mà, dandu nì cachi-nè xì-yá:

—Stoho-nsì Señor, ¿a có-cùní-ní dandacú-nsí còyo ñuhu ansivi, te coco nsihì nèhivì ñuu yohó, vàchi ducán nì quida stná Elías sàhana?

⁵⁵ Doco nì dà-íhì Jesús nècuàchìmà, cachí-yà:

—Mii-nsiá, có-cúndáà inì-nsia nansa ndiá ìcà-nsiá cunihnu vaha inì-nsia. ⁵⁶ Vàchi yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, ¿índù divi chuun nì quesai ñuhivì yohó? Pues divi sàhà ñà-dacácuì nèhivì, te màdiá dandáñúhì-nè —nì cachi-yà.

Dandu cuàhàn-yà xì-né inga ñuu chicá nùù-xì.

Ñà-ndúá nì cachi Jesús xì nèhivì cuní cunchicùn xì-yá

⁵⁷ Daaní, na xicá-yá xì-né ichì, nì càhàn iin tiàa xì-yá, cachí-nè:

—Yùhù, dispuestu ié cunchicuìn mii-ní ndéni nì cui ni cùhùn-ní, Señor mío.

⁵⁸ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Lusu, iá nchihò-sí, te laa ndavá ansivi, iá stná tacà-si; doco yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, còó ni-iin lugar ndé cunduhí cùdì.

⁵⁹ Daaní, nì cachi-yà xì inga nèhivì:

—Cunchicùn-ní yùhù.

Te nì cachi nècuàchì mà:

— Señor mío, dihna nì núhì ñà-coo chíi gué` vehi dècuèndè (nì cuí) yué, te nì ndùxin-ne.

⁶⁰ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

— Nècuàchì có-íá vida anima-xi, divi nì cúxin xi nsì-xi. Doco mii-ní, cuahán-ní cachitnùhu-ní razón sàhà ñuhiví ìì xí Dios.

⁶¹ Dandu inga nèhivì, nì cachi-nè xì-yá:

— Yùhù, cunchicuìn mii-ní, Señor mío. Doco dihna nì núhì (coo chíi) ndaquindéi xì nèhivì vehi.

⁶² Dandu nì cachi Jesús xì-né:

— Iin nèhivì sà-ìtní-xí yàtà, nú cuisì yàtà-né indèhe-né, dandu mà quéé víámà. Te ducán íá stná xì iin nèhivì (mà iin-ni nihnú ini xì yùhù), mà cùì sàà-nè cunduu-ne nèhivì xí ñuhiví ìì xí Dios.

10

Nansa nì techuún Stoho-ndà Señor 70 nèhivì xì-yá ñà-cùhùn-nè càhàn-nè palabra xi-ya

¹ Daaní, na ní nsìhi nì cuu ducán, dandu nì nacàxin Stoho-ndà Señor ùnì dico ùxin (70) tiàa, te nì techuún-yánè cùhùn-nè ù ù-nè codònùù-né nùù-yá nacàhin-ne nsidaa ñuu xì nsidaa xaan ndé icúmí-yá yàha stná-yà.

² Ñàyùcànduá, nì cachi-yà xì-né:

— Ñà-ndàà nduá, cuàhà nèhivì (tàñáha ga cunindisá). Te na iin cosecha cahnú ndanihi-nda nduú-né, doco sacu nèhivì nduú ana (chindéé xì-ndá) ndanchitoa. Ñàyùcànduá, càcàn tàhvì-nsiá nùù Lamú dandacú sàhà chuun yohó ñà-nì téchùùn gá-yà nèhivì cùhùn quida xi chuun (ìì xì-yá), vàchi na ian ndanchító iin cosecha ndiaha nduá.

³ Vàtùni cùhùn-nsiá vichì. Yùhù techuún mii-nsiá cùhùn-nsiá ca-canuu-nsiá mahì nèhivì daná, cunduu-nsiá nahi lelu xicánúú mahì lobu.

⁴ Doco màsà cúnihí-nsiá ni-iin itni cuñuhu dihùn, nì stná morral xi-nsiá, nì inga ndisàn-nsiá. Te ni-iin nèhivì màsà cásàhú xì-nsiá ichì. ⁵ Te nú sàni sàà-nsiá iin vehe ndé cundoo-nsiá, dandu cachi-nsiá xì stoho vehe ma: “Nì cundóó mánì mii-nsiá nèhivì vehe yohó”. ⁶ Dandu nú ndisa ndoó nèhivì tùha cundoo ndiaha vehe ma, dandu vátùni. Doco nú cóó, nì cúnàhá ñà-nduá nì cachi-nsiá.

⁷ Cuisì iin-ni vehe cundoo-nsiá, te cuxi-nsiá te coho-nsiá ñà-nduá sáha nècuàchì divéhé-xímá mii-nsiá. Vàchi nsidaa ana quidáchúùn, xíñuhu cuàha xi-né iin algu. Màdi vehe yohó vehe yucán cundoo-nsiá, còó; iin-ni nì cundóó-nsiá cuisì iin-ni vehe. ⁸ Te nú ni sàà-nsiá iin ñuu, te candísá nèhivì cundoo-nsiá yucán, dandu ñà-nduá sáha-nensiá, divi ñà-jaàn nduá cuxi-nsiá. ⁹ Te dandúvaha stná-nsiá nècuàchì kuhí ndoó yucán, te dohó cachi-nsiá xì nèhivì yucán: “Vichì sàni quesaa razón sàhà ñuhiví ìì xí Dios ndé ndoó-nsiá”, cachi-nsiá. ¹⁰ Doco nú ni sàà-nsiá iin ñuu, te có-xiníndísá nèhivì yucán mii-nsiá, dandu màcuíta-nsiá mahì ichì cahnú ñuu mà, te cachi-nsiá xì-né: ¹¹ “Dècuèndè yàcá ñuu-nsiá nì tñi sàhà-nsí, icúmí-nsí catù váha-nsiñà còya, (vàchi ndahví gá modo xi-nsiá). Doco cunaha váha-nsiá, yohó ndé ndoó-nsiá sàni quesaa stná razón sàhà ñuhiví ìì xí Dios (mate cónì ndúlócò-nsiá)”. Ducán cachi-nsiá (xì nèhivì ñuu mà). ¹² Te yùhù cachì xì-nsiá na sàà quivì juiciu, dandu chicá cuàhà castigu icúmí nèhivì ñuu mà nihì-né nùù nèhivì (malu) ñuu Sodoma.

¹³ ;Ndahví nèhivì ñuu Corazín! ;Ndahví stná nècuàchì ñuu Betsaida! Vàchi cuàhà milagru fuerte nì xini-nè, (te cónì ndúlócò-nè). Doco cunaha-nsiá, nú ducani nì cóó stná milagru mà ñuu Tiro, ò ñuu Sidón nì

cúi, dandísá, yàchì naxicocuñin ini nècuàchì ñuu mà sàhà cuàchi-ne, te nàcùndixi ndahví-nè nàcùndoo-ne mahì yàà tutnù, (te cunduamà seña ñà-ndisa cuhì ini-nè mii-né sàhà cuàchi-ne). ¹⁴ Te quivì cuu juiciu, chicá iyuhu castigu icúmí nihì nèhivì ñuu Tiro mà, xì nèhivì ñuu Sidón mà, te chicá fuerte coo castigu xi ñuu Corazín xì ñuu Betsaida mà. ¹⁵ Stná nècuàchì ñuu Capernaum, mate tuxí ini-nè nana ducún-nè ndè gloria, doco còó, ndè andea icúmí-né nuu-ne.

¹⁶ Cunaha-nsiá, nú ni quihín casu nèhivì sàhà ñà-nduá cachí mii-nsiá, dandu iin-ni queámà na ian quihín casu stná-nè yùhù. Te nú ni cáhichì ini-nè mii-nsiá, icúmí quee stná mà na ian cahíchì stná ini-nè yùhù. Te nú yùhù ni cáhichì ini-nè, dandu iin-ni queé stná mà na ian sàni cahíchì stná ini-nè mii-yá ana dichúún-xí vàxi.

Ñà-nduá ni cachi Jesús xì 70 nèhivì ni dàcultià xì palabra xi-ya

¹⁷ Daaní, ni naxicocuñin ùni dico ùxin (70) nècuàchì dacuahá-yá, te cudí ini-nè, cachí-nè xì-yá:

—Cunaha-ní, Stoho-nsí Señor, dècuèndè stná ñà-malu ni cundee-nsí nùù-xí ñà-nì ndacùcahan-nsí quivì-ní.

¹⁸ Dandu ni cachi-yà xì-né:

—Ni xini stnáì ñà-malu cusáhnù, ni quea ndè gloria vàxan, ni nacava na ian ni tàsa. ¹⁹ Cunaha-nsiá, vichi sàni dànhítáhvì stnáì mii-nsiá ñà-nú ni cuánihni-nsia còò ò siduhma, dandu (còò ni-ñàha cuu xi-nsiá); te vátùni cundee stná-nsià nùù nsidaa ñà-malu, mate yáha ga xini ùhìandó, te yáha ga nacúndéa, doco còò ni-ñàha cuu xi-nsiá. ²⁰ Xiñuhu cudí ini-nsià vichi, doco màdi sàhà-ñà vátùni ni cundee-nsià nùù ñà-malu. Còò, cuisì xiñuhu cudí ini-nsià sàhà ñà-sàni sàcùitandiaa quivì-nsià nùù (tutu iá) ansivi.

Ñà-nduá disàhà-xí ni cudí ini Jesús na ní nsiaa nècuàchì dacuahá-yá

²¹ Divi hora yucán ni cudí ini Jesús ni quida Espíritu Ìi xí Dios, te ni cachi-yà (xì Yuamáni-yá):

—Ndeníhì vahi mii-ní, Yuamáni' Dios; vachi mii-ní nduu-ní Stoho ansivi xì ñuhivì. (Te palabra Ìi xí-ní), sàni chitnùnì ini-ní ndòò dèhá` nùù nècuàchì nchichì; doco nùù nècuàchì nihnú ndahvi inì-xi nahi ñà-cuati, sàni dàtnùù-ní sàxinítnùnì-nè. Ducán iá, vachi ñà-jaàn nduá ni chitnùnì ini-ní quida-ní, te ni cudí ini-ní coo ducán —ni cachi-yà xì Yuamáni-yá.

²² Dandu ni cachi stná-yà:

—Nùù Yuamáni' sàni nihítáhvì' dandacuí nùù nsidanicuú ñàha; te còò ni-iin nèhivì ináhà ana nduú yùhù, cuisì mii-yá; te cuisì yùhù ináhà stnáì mii-yá, cuisì yùhù xì stná nèhivì cuní` cundaà inì-xi sàhà-yá —ni cachi-yà.

²³ Dandu ni nacuíco-yá nùù nècuàchì dacuahá-yá, te ni cachi-yà xì-né:

—Nansicáhán mii-nsiá, vachi ndiaha gá iá ñà-nduá sàni xinìnùù-nsiá. ²⁴ Cunaha-nsiá, cuàhà profeta sàhana, xì cuàhà stná rey, nìsa cuni-nè cundehe-né ñà-nduá sàni xini mii-nsiá, doco cóni nihítáhvì-né cuni-nèa. Te nìsa cuni stná-nè cunini-ne ñà-nduá sàni inini mii-nsiá, doco cóni sàa-nè nihítáhvì-né cunini-neà.

Nècuàchì samaritanu vaha inì-xi

²⁵ Daaní, ni ndacuíin iin nècuàchì ley xi veheñuhu, cuní-nè cundaà ini-nè nansa naxiconihì Jesús nùù-né. Te dohó ni cachi-nè xì-yá:

—Maestro, ¿ndiá nduá quide, te nihítáhvì' vida ndiaha nicanicuaàn?

²⁶ Dandu ni cachi-yà xì-né:

—¿Nansa cachí tutu nduú ley xi Dios? Sàni cahvi-níà. Pues ¿nansa cachá?

²⁷ Dandu nì cachi nècuàchì mà:

—Dohó cachá: “Icúmí-ndá cuu ini-ndà sàhà Stoho-ndà Dios xì nsidanicuú anima-ndà, xì nsidanicuú ini-ndà, xì nsidanicuú valor xi-nda, xì nsidanicuú stnà sàxìnítnùní-ndà. Te nacua cuú ini-ndà sàhà mii-nda, ducán icúmí stnà-ndà cuu ini-ndà sàhà ñanìtnaha-nda”.

²⁸ Dandu nì cachi Jesús xi-né:

—Cachí vaha-ní. Ducán quida-ní, dandu nìhì-ní vida ndiaha nicanicuahàn.

²⁹ Doco nècuàchì mà, có-cùnì-nè cachi nèhivì xi-né tonto iá-nè, ñàyùcàndüá, nì cachi-nè xi-yá:

—Doco ¿indù clase nèhivì cachí xi-ndà nduú ñanìtnaha-nda?

³⁰ Dandu nì cachi-yà xi-né:

—(Cunini-ní historia.) Nisa la iin tiàa ñuu Jerusalén, te nì quee-ne cuàhàn-nè inga ñuu nani Jericó. Doco (ichì mà) nì ndacùhun tnahá-né xì itnii tècuìhnà. Te nì sadì-te nùù-né, nì xidacuihna-té nsidaa sicoto xi-ne, nì sahnì cuìl-tené, grave nì dānācuèhè-tené, te cuàhàn-te. ³¹ Daaní, nì cuu nì yàha iin dùtù ichì mà. Te nì xini-nè indúhu nècuàchì nì nacuèhè mà, doco iladú nì yàha-ne. ³² Daaní, yucán nì yàha stnà iin tiàa levita (quidáchúûn veheñùhu), te nì xini stnà-nè nècuàchì mà. Te divini iladú nì yàha stnà-nè. ³³ Daaní, ichì yucán nì yàha stnà iin nècuàchì ñuu Samaria, te na ní sàà-nè ndé indúhu nècuàchì mà, nì xini-nè nècuàchì mà, te nì cuhi ini-ñané. ³⁴ Nì tnàtuu-ne nì quidatatna-né ndé nì nacuèhè xi nècuàchì mà, nì dàquée-ne aceite xi vinu, te nì chidúcùn-nèà. Dandu nì chindànùù-ñané quisi ndacá-né. te cuàhàn-nè xi nècuàchì mà dècuèndè iin vehe ndé quetátù nècuàchì xicá ichì caní. Yucán nì la-ne nì sandiaa-nè nècuàchì mà. ³⁵ Dandu inga quivì na ní quihin-ne ichì cuàhàn-nè, nì tavà-né ùi dìhùn, nì sàha-ne nècuàchì ñivèhé-xímá, cachì-nè: “Cundiaa sacù-ní nècuàchì ndahví yohó, te nú chicá cuàhà cuàhàn-ní quida-ní gastu, dandu icúmí danáí ‘na náyàhi”, nì cachi-nè. ³⁶ Pues, vichi cachì-ní xì: nùù nsì-ùní tiàa (nì yàha yucán), ¿indù nècuàchì meru nì sanduu ndisa ñanìtnaha nècuàchì nì ndacùhun tnahá xi tècuìhnà mà cahan-ní? —nì cachi Jesús.

³⁷ Dandu nì cachi nècuàchì ley xi veheñùhu ma:

—Pues, divi tiàa nì indehè ndahví xi nècuàchì mà.

Dandu nì cachi-yà xi-né:

—Pues, cuahán-ní, te divi ducán quida stnà mii-ní.

Nansa nì cachi Jesús xi ùi cùhì nani Marta xi María

³⁸ Daaní, nì yàha-ya xi compañeru-yà ndè chicá nùù-xí ndé iá iin ñuu tii. Te yucán iá iin nècuàchì ñahà nani Marta, te divi-ne nì quida xi-yá invitar ñà-coo-ya vehe. ³⁹ Te yucán iá stnà iin cùhì nècuàchì mà nani María. Te María mà, cudî ini-nè coo-ne ñuhù nùù Jesús cunini-ne ñà-ndüá cachì-yà. ⁴⁰ Doco Marta, cuàhà gá chuun yuhùnùhù icúmí-nè, te ndé cutóntò-nè sàhà chuun ma. Ñàyùcàndüá, vaxi-ne ndé iá-yà, cachì-nè xi-yá:

—Señor mío, ¿a có-dàndóhá mii-ní ñà-sàni naco cùhì yuhù quidachuún mindaí. Cachì-ní xi-né ñà-nì chindéé stnà-nè yuhù.

⁴¹ Doco nì cachi-yà xi-né:

—¡Ndahví-ní, Marta! Cuàhà gá nacání ini-ní. Cuàhà gá chuun sahní-ní mii-ní sàhà-xí. ⁴² Doco cuisì imindaa chuun nduú ñà-íá ndisa necesidad quida-nda. Te divi chuun vaha ma nduá cudî ini María quida-ne vichi, te yuhù, mà cuàhi cuxio chuun vaha ma nùù-né.

11

Nansa quida-nda nú cuní-ndà càcàn tàhvi-ndà nùu Yua-nda Dios

¹ Daaní, nì cuu iin xichi iá-yà iin xaan xicàn tàhvi-yá nùu Dios. Te nì nsihi nì càhàn-yà xì Dios ducán, dandu nì cachi iin nècuàchì dacuahá-yá: —Señor mío, dacuaha-ní nsiùhù càcàn tàhvi stná-nsi nacua nìsa dacuahá Juan (Bautista) ana nchícùn xì mii-né.

² Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Na xicàn tàhvi-nsiá nùu Dios, dohó cachi-nsia:

Yua-nsí Dios iá ansivi, ni ndácùcahan tñũuhu nèhivì quivì-ní; te yàchì nì sàà stná tiempu cusahnu-ní ñuhivì yohó, xicàn tàhvi-nsí. Te nacua quidá ana ndoó ansivi ñà-nduá dandacu-ní, divi ducán ni quidá stná nèhivì ñuhivì yohó. ³ Pan xi-nsi iin quivì, iin quivì taxi tahvi-niá nùu-nsí. ⁴ Te cuicahnú inì-ní sàhà cuàchi iníhíca-nsí, vàchi nsiùhù, xicáhnú stná inì-nsi sàhà nsidaa ana iníhíca nùu-nsí. Te chindee-ní nsiùhù ñà-màsà dáca nèhivì nsiùhù, te dacácu stná-ní nsiùhù nùu ñà-malu nicanicuahàn. (Amén.)

⁵ Te nì cachi stná-yà xì-né:

—Ni cachi-ndà nú iá iin amigo xi-nda, te dava ñuu sàà-ndà vehe-ne, te cachi-ndà xì-né: “Amigo, taxi ica-ní ùnì pan núi, ⁶ vàchi sàni quesaa iin amigo xi vehi, ichi caní nì quixi-ne. Te còò ni-ñàha cuàhi-nè cuxi-ne”. ⁷ Dandu amigo xi-nda ini vehe ma, vihini tiacu-nè, te cachi-nè xì-ndà: “Còò, màsà dáñáná-nì yùhù, vàchi ndiadí vaha yehí, te itánduhù-nsí xì dèhe-nsi. Mà cùì ndácòì cuàhi mii-ní ñà-nduá xicàn-ní”, cachi-nè vihini. ⁸ Cunaha-nsiá, mate amigo xi-nda nduú-né, doco ni sàhà ñà-jaàn mà cándisâ-né ndacòo-ne cuàha-nèndó ñà-nduá xiñuhu-nda. Còò, doco sàhà-ñà nì cunaha iin-nda càhàn-ndà yehè-né, ñàyùcànduá icúmí-né ndacòo-ne cuàha-nèndó ñàha. ⁹ Te yùhù cachi stnáì xì-nsiá, càcàn tàhvi-nsiá, te nihitáhvi-nsiá. Nanducu-nsiá (ñà-vàha nùu-yá), te tùia. Càhàn-nsiá (yehè-yá), te nuna. ¹⁰ Vàchi nsidaa ana xicàn tàhvi, icúmí-nè nihitáhvi ndisa-neà; te nsidaa ana nandúcu xí ñà-vàha, icúmí tui ndisamà núu-né; te nsidaa ana xicàn tàhvi nùu yehè-yá, icúmí-yà nacuna-yaña nùu-né.

¹¹ Nú ni càcàn iin dèhe-nsia iin pan cuxi-tè, amádi pan cuàha-nsiàte, te màdì iin yùu. Te nú cuñu siaca xicàn-te, màdì iin còò cuàha-nsiàte. ¹² Te ò nú nsivì xicàn-te caxi-té, màdì iin siduhma cuàha-nsiàte. Còò. ¹³ Mii-nsiá, mate nèhivì cuàchi nduú-nsiá, doco tùha-nsia cuàha-nsia dèhe-nsia ñà-íá vii. Ñàyùcànduá Yuamánì-ndà iá ansivi, chicá icúmí-yà cuàhatahvi-yá mii-nsiá Espiritu Ìì xí-yá nú ni càcàn tàhvi-nsiá nùu-yà.

Nansa nì dàquéè cuàchi nèhivì dìquì Jesús, có-quidá ví-yá, cachi-nè

¹⁴ Daaní, iin xichi nì cuu nì tavà-yá iin ñà-malu ihìn (ní nsida ihìn xi) iin nèhivì. Daaní, nì nsihi nì queamà, dandu vátùni nì nacahàn nècuàchìmà. Te nì ndulocò nèhivì cuàhá ndoó yucán. ¹⁵ Doco dava-ne, nì (xitnùhu-ne), cachi-nè:

—Ñà-malu cusáhnù nani Beelzebú, divi nduú ana chindéé, te ducán tavá Jesús ñà-malu —nì cachi-nè.

¹⁶ Te dava ga stná nèhivì yucán, nì xicàn-nè quida-ya iin milagru xi Dios cundehè-né, a ndísá cui quida-yaña, á cóó, cahan-né. ¹⁷ Doco mii-yá, ináhá-yà ñà-nduá nacání ini-nè. Ñàyùcànduá, nì cachi-yà xì-né:

—Nècuàchì xidandacú nùu iin ñuu, nú nì táhndè dava-ne, te nàá stnahá-né, dandu còò gá modo cadandacú gá-nè nùu ñuu mà; te nèhivì

ndoó iin vehe, nú xiní ùhì stnahá-né, dandu mà cúí cundoo tàcá gà-nè vehe ma. ¹⁸ Te ñà-malu Satanás, nú ni cuní ùhì-si tnaha-si, dandu mà cúí gá dandacú-si nùù quisi dava ga mà. Ducán cachí', vàchi cachí mii-nsiá sàhì ñà-chindéé sî-Beelzebú yùhù, te ducán taví ñà-malu. Doco còó, ¹⁹ vàchi stná nèhivì xí mii-nsiá, tùha stná-nè tavà-né ñà-malu, te ¿ana dipódêr-xi quidá-néamà? (Amádi poder xi Dios chindéé xí-nê), ñàyùcàndùá, vátùni cachi mii-né xì-nsiá ñà-cónì cachí vii-nsiá sàhà yùhù. ²⁰ Doco Dios nduú ana chindéé xí taví -si, ñàyùcàndùá nàhà xìcà ñà-vichi sàni sàà tiempu cunì-nsia nansa dandacú ndiaha Dios.

²¹ 'Iin tiàa ndacuì, nú nihí-te iin càa dana, te ndiaá-te vehe-tè, dandu còò ni-ìñàha cuu xi ñà-ìcúmí-tê. ²² Doco nú ni quésáá iin ndósàhnú chicá fuerte, te cundee ndómà nùù-té, dandu dandiachi nsihi-nda arma nihí-te, diví arma tuxí-te cuàhàn chindee xi-té nì cúí. Daaní, icúmí ndósàhnùmà nihì-ndà nsidaa ñà-ìcúmí-têmà, te quida-nda xán nacua cudii ini-ndà.

²³ 'Nsidaa ana có-ìá favor xi, contra-xi nduú-né; te nsidaa ana có-chindéé xí danátáqui (nèhivì xí), ducán queámà na ian tàxi-né nècuàchìmà.

Nansa cuu xi iin nèhivì nú sàni naxicocuin iin ñà-malu nì quee nùù-né antes, doco cónì quíhvi ndisa-ne ichi Dios

²⁴ 'Nú sàni quee ñà-malu nùù ini iin nèhivì, dandu xicánúú-si, yáha-si lugar ichí, nandúcú-sí ndé coo dadí-si; te nú ni cúndáá inì-si mà cùù, dandu cachí-si: “Còó, chicá vaha nùhì ini nèhivì ndé nìsa ìe antes, vàchi vehi nduá”. ²⁵ Ñàyùcàndùá, mànuhù-sí anima nèhivì mà, te quidá-si cuenta na ian sàni ndundoa, te nì nducutá. ²⁶ Ñàyùcàndùá, cuàhàn-si nácuàca-si inga ùsà tnaha-si chicá tùha quini, te caquìhvi nsihi-si ini anima nècuàchìmà ñà-cuñuhu-si yucán. Sàhájàn chicá pesadu nàcòò tiàa ma nùù antes.

Nansa nihì-ndà cucumi-nda iin anima ndiaha

²⁷ Na càhàn-yà ñà-jaàn xì nèhivì cuàhà mà, dandu nì cachi iin nècuàchì ñahà xì-yá:

—Nansicáhàn nècuàchì nì dàtúinuù xì-ní ñuhiví, te nì dàchìchì-né mii-ní.

²⁸ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Jaàn. Doco chicá vaha cachi-ndà nansicáhàn nèhivì inínì xí Palabra ìi xí Dios, te quidá ndisa-neà cumplir.

Nansa nì cachi Jesús na ní xicàn nèhivì quida-ya iin milagru cundehè-né

²⁹ Daaní, chicá nì nachitu nèhivì cuàhà nùù-yá. Te nì càhàn-yà xì-né, cachí-yà:

—Nèhivì tiempu vichi, malu-nè. Xicàn-nè coo iin milagru cundehè-né, a ndísá icúmí poder cahan-né. Doco mà níhì-né cundehè-né inga milagru, cuisì ñà-nduá (nì xini nèhivì sàhana) na ní cuu iin milagru xì Jonás, iin nècuàchì nìsa càhàn cuenta xi Dios. ³⁰ Vàchi milagru xi Jonás mà, ñà-yùcán nì sanduu iin seña nùù nèhivì ñuu Nínive. Doco diví ducán icúmí cuu xì stná yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, icúmí cuu stná iin milagru xí', te cunduu stná mà iin seña nùù nèhivì tiempu vichi. ³¹ Na quivì cuu juicio, te màcuìta nsidaa nèhivì tiempu vichi (nùù Dios), dandu yucán icúmí nàcuìin stná iin nècuàchì ñahà nì sanduu reina dandacú nùù ladu sur sàhana. Te daquéé cuàchi-ne dìquì nèhivì tiempu vichi, vàchi dècuèndè iin ñuu chicá xica nì quixi-ne ñà-cunini-ne càhàn nchichí guá rey Salomón. Doco cunaha-nsiá, vichi sàni quesaa inga ana chicá nchichí nùù Salomón mà, doco (có-ndùlócò nèhivì). ³² Te quivì coo juicio mà, yucán màcuìta

stná nèhivì ñuu sàhana nani Nínive, te daquée cuàchi stná-nè dìquì nèhivì tiempu vichì, vàchi nèhivì yucán, nì naxicocuñin ini-nè sàhà cuàchi-ne na ní càhàn Jonás xì-né. Doco nèhivì tiempu vichì, còò, có-nàxícocuñin ini-nè mate sàni queesaa ana chicá ndiaha nùù Jonás mà.

Nansa ndiá icà-ndà cundiaa-ndà anima-ndà sàhà-ñá vátùni datnúù Dios sàxínitnùnì-ndà

³³ Ìin lámpara, có-nàcuicun-ndañá sàhà-ñá cuiin dèhà ; ni mà cuían tixi iin icà; còò, icúmíá cuian ndé ducún, dandu cutnuà cutùì nùù nèhivì yáha ini vehe. ³⁴ Nduchìnúù-ndà nduú ñà-tùinúù iquicúñú-ndà. Ñàyùcàndúá, nú iá vàha ma, dandu vátùni cutùì nuù-ndà ñà-quida-nda nsidanicuú iñàha. Doco nú kuhí nduchìnúù-ndà, dandu nàcutnùù núù-ndà. ³⁵ Te ducán stná xì anima-ndà. Ñàyùcàndúá, cuidadu cundoo-nsia, còtó cuiin tnuu ini anima-nsià ndé cuàhàn datnúù mii-yá nì cui. ³⁶ Doco nú ndisa, inicutu sàxínitnùnì-nsià datnúù-yà, dandu mà cóó ni-iin lugar ndé iin tnúú, vàchi cunduamà na ian nchií ndiaha inicutu sàxínitnùnì-nsià, te quee stná mà na ian tnúù fuerte iin lámpara nùù-ndà.

Nansa nì cachi Jesús ñà-có-quidá vii nècuàchì fariseu, te có-quidá vii stná nècuàchì ley xi veheñùhu

³⁷ Daaní, na ní nsihi nì càhàn-yà, dandu nì quida iin nècuàchì fariseu mii-yá invitar cùhùn-yà cuxi-ya xì-né. Ñàyùcàndúá cuàhàn-yà, te nì yàha-ya ini vehe nècuàchìmà, te nì sàcòo-ya. ³⁸ Doco nècuàchìmà, nì ndulocó-nè ñà-cónì ndàhá-yá nacua nduú estilu xi-ne na cuàhàn-nè cuxi-ne. ³⁹ Dandu nì cachi Stoho-ndà Señor xì nècuàchìmà:

—(Ndahví estilu chivàha) mii-nsiá nècuàchì fariseu, vàchi ducán queámà na ian nacaté-ndá iin pocillu, ò iin còhò, te cuisì yàtà-ñá ndoó, doco (inià, quini iá). Pues ducán iá stná) ini anima mii-nsiá, vàchi sàni xida cuàchi-nsia ñà-xího guá-nsià cuàhà iñàha, te nihnú quini ini-nsià. ⁴⁰ ¡Ndahví-nsià! vàchi mà túha-nsia cundaà ini-nsia. ¿A có-ínáhá-nsià ñà-iin-ni mii-yá nì quida vàha xi stná anima-nsià, màdiá cuisì iquicúñú-nsià? ⁴¹ Doco nú nihnú vàha ini-nsia, te cutùha-nsia dacútàhvì stnahá-nsiá, dandu vátùni cundaà ini-nsia iá vii nsidaa ñà-ndúá (nì quidayucun Dios).

⁴² ¡Ndahví mii-nsiá nècuàchì fariseu! vàchi mate túha ndisa-nsia cuàha-nsia diezmu, (iá gà ndé có-quidá vii-nsiá). Mate sàha-nsia diezmu xi yùcù cuatiluha caxì-ndà nahi ndua ndòò, ò yùcù cuati nani ruda, doco nú nduá (iin chuun cahnú), có-ndùlocò-nsià sàhámà, vàchi có-nìhnú ndàcuisì ini-nsià, nì mà túha stná-nsià cuu ini-nsià sàhà Dios. Pues divi ñà-jaàn ndisa ndiá icà-nsiá quida-nsia cumplir, te nì có-xiñùhù nacoo stná-nsià diezmu mà.

⁴³ ¡Ndahví mii-nsiá nècuàchì fariseu! vàchi na sàhàn-nsià veheñùhu, cuisì lugar ndé cundoo vii-nsiá nandúcú-nsiá; te na sàhàn-nsià yàhvi, cuní stná-nsià casàhú tnùñùhu cuàhà nèhivì xi-nsiá.

⁴⁴ ¡Ndahví mii-nsiá nècuàchì ley xi veheñùhu, xì mii stná-nsià nècuàchì fariseu! Datiaá uun-nsia vàha-nsia. Vàchi na iin yavi xi nsii, ducán iá mii-nsiá, te ò na iin ñaña có-nàhà gà, te vihini cuànihni nèhivì nùà ñà-có-sàha-ne cuenta nduá yavi. Ducán iá stná mii-nsiá.

⁴⁵ Dandu iin maestru xi ley ìì mà, nì cachi-nè xi-yá:

—Maestro, nú ducán cachi-nì sàhà nècuàchìmà, dandu queámà na ian dìquì stná nsiùhù càhàn-ní.

⁴⁶ Dandu nì cachi-yà xì nècuàchìmà:

—jNdahví stná mii-nsiá nècuàchì ley xi veheñùhu! vàchi tùha-nsia quidayucun-nsià cuàhà ley ñà-chivàha nèhivì, mate mà cùndéé ini-nè quida-neà. Doco mii-nsiá, có-dùcùn ni-iin òinìndàhá-nsiàña.

⁴⁷ jNdahví-nsià! vàchi tùha-nsia quidavàha-nsia monumentu nùù ñaña xi nècuàchì nisa càhàn cuenta xi Dios sàhaha, doco divi xii-nsiá nduú ana nì sahnì xì nècuàchìmà. ⁴⁸ Ñàyùcànduá, ducán queá na ian cudfi inì-nsia sàhà cuàchi nì quida xii-nsiámà, vàchi dihna mii-né nì sahnì xì nècuàchìmà, dandu vichì (daxínu mii-nsiá chuun xi-ne), quidavàha-nsia monumentu xi nsì ma.

⁴⁹ Ñàyùcànduá, dohó cachí Dios ñà-nchìchì guá-yà: “Cuàhà profeta icúmì techuín, te càhàn-nè xì nèhivì ñà-nduú razón xi. Te cuàhà stná nècuàchì apóstol icúmì techuín nùù-né. Doco nèhivì malu mà, cahni-né nèhivì xí, te nú cóó, siquiera taxi-né nècuàchìmà”, cachí Dios. ⁵⁰ Doco cunaha-nsiá, icúmì nèhivì tiempu vichì cunsida-ne cuàchi sàhà nsidaa profeta nì casahnì nèhivì dècuèndè tiempu nì cuàha ñuhivì. ⁵¹ Ñà-ndàà nduá cachí xii-nsiá, icúmì nèhivì tiempu vichì cunsida-ne cuàchi sàhà nsidaa profeta nì xihì mà dècuèndè tiempu nì xihì Abel xì dècuèndè tiempu nì xihì stná Zacarías, divi Zacarías nì sahnì-né mahì veheñùhu cahnú xì mesa ì ndé sahmì-né ñà-càmànì-ndà Dios.

⁵² jNdahví mii-nsiá nècuàchì ley xi veheñùhu! vàchi ducán iá na ian dandacú-nsiá sàhà (vehe ndé dacuahá) nèhivì cundaà ini-nè (sàhà Dios), doco nì chidèhé-nsià ndahàcáa nuna yehè vehe ma. Ni cónì quíhvi mii-nsiá ñà-cundaà ini-nsià sàhà-yá, te nì sadi stná-nsià nùù nèhivì cunì quíhvi dacuahá —nì cachì Jesús.

⁵³ Daaní, nì nsihì nì cachi-yà nsidaájàn, dandu nì xidà ini nècuàchì ley xi veheñùhu ma, xì stná nècuàchì fariseu, te nì caquesaha-né nì càhàn ndee-né xì-yá, cunì-nè càhàn-yà, te cachi-yà sàhà cuàhà iñàha, ⁵⁴ áma cachi-yà iñàha ñà-cui daquéé cuàchi-ne diquì-yá.

12

Ícúmì cundaà inì-xi sàhà nsidaa nèhivì danani úún nduú nèhivì vaha

¹ Vichì sàni nataca chitu cuàhà mil nèhivì, dècuèndè sànihni tnahá-né. Dandu nì càhàn Jesús xì nèhivì mà. Primeru nì càhàn-yà xì nècuàchì dacuahá-yá, cachí-yà:

—Cuidadu cundoo-nsia, còtó quida-nsia na quidá nècuàchì fariseu. Vàchi nacua (còò permisú cuichuún-nsiá) levadura (vicò xí-nsiá), divi ducán còò stná permisú quida-nsia na quidá nècuàchìmà, danani úún-né nduú-né nèhivì váha. ² Cunaha-nsiá còò ni-iñàha coo dèhé nicanicuahàn, Ícúmíá tùa, te cunìtnùhu nèhivì sàhá. ³ Dècuèndè stná ñà-nduá nì cachì nèhivì na ndoó dèhé-nè ndé iín tnúú, icúmì palabra mà natùì vate stná ndé nchìí orá. Te mate caya nì càhàn iin tiàa sàhà tùtnù compañeru-nè ndé ndoó-né vehe chicá ndiadí, doco icúmì palabra mà (cuìtià), vàchi nana ducún nèhivì, te cachitnùhu ndee-né nsidaámà.

Chicá vaha yùhì-ndà mii-yá dandacú sàhà vida xi-nda inga ñuhivì

⁴ ‘Amigos, cachí xii-nsiá: màsà yùhì-nsià ana cui cahni xì cuisì iquicúñú-nsià; còò, vàchi nú sàni xihì-nsià, dandu còò cá ni-iñàha cui quida ga-nè. ⁵ Doco yùhì cachí xii-nsiá ana ndiá icà-nsià yùhì-nsià. Xiñuhu yùhì ndisa-nsia mii-yá ana icúmì derechu dandiachi xi an-ima-nsià andea nú sàni xihì-nsià. Mii-yá, ndisa xiñuhu yùhì-nsià.

⁶ 'Sàhà cuisì ùi tuní dicó-né ùhùn chòlìhì. Doco ni-iin quisi mà, có-nândòdó Dios-si. ⁷ Dècuèndè ináhá stná-yà nadaa ididíni itá ònì iin iin nèhivì. Nàyùcàndüá, màsà nácánì inì-nsia, vàchi chicá ndiaá-nsià nùu iin chòlìhì tii, te ò nùu cuàhà stná-si.

⁸ 'Yùhù cachí xì-nsiá, nú cachí vate iin nèhivì ñà-ndüú-né nèhivì xí, dandu yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Nñuhívì, icúmí stnáì cachì nùu ángel xi Dios ñà-divi nèhivì xí nduú stná nècuàchìmà. ⁹ Doco nú ni chídèhé-nè ñà-ndüú-né nèhivì xí, dandu yùhù stná, icúmí nacuaà stnáì mii-né nùu ángel xi Dios.

¹⁰ 'Mate ni càhàn ùhì iin nèhivì òquì yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Nñuhívì, doco vátùni nihì-né cuicahnú ini Dios sàhà-né. Doco nú òquì Espíritu Ì sàni càhàn ùhì-nè, dandu mà nunca sàà-yà cuicahnú ini-yà sàhà nècuàchìmà.

¹¹ 'Daaní, nú ni dátñâtuu nèhivì mii-nsiá nùu nècuàchì dandacú nùu veheñuhu, ò nùu juez, te ò nùu tè-nihì chuun, màsà nácánì ini-nsià nansa naxiconihì-nsiá nùu-té, ¹² vàchi momentu yucán icúmí Espíritu Ì xí Dios chindee-yá mii-nsiá ñà-cundaà ini-nsiá ìndü-ñá chicá ndiaha cachi-nsiá —ni cachì Jesús.

Cuàhà peligrü ndacá ñà-cunduu-nda nècuàchì cuicà

¹³ Daaní, iin tiàa iín mahì nèhivì cuàhà yucán, ni cachì-nè xì Jesús:
—Maestro, càhàn-ní xì ñani ñà-nì cándisâ-nè dacuachì-né interés ni ndutahví-nsì (nùu yua-nsì).

¹⁴ Dandu ni cachì-yà xì nècuàchìmà:

—Senór, còò chuun ni níhì' cundui juez nsidandaì sàhà chuun xi mii-nsiá, ni có-ndüú stnáì iin ana dacuachì-xi biene xi-nsia.

¹⁵ Te ni cachì stná-yà xì nèhivì cuàhà mà:

—Cuidadu cundoo-nsia, màdí xihò-nsiá cuàhà iñàha, vàchi mate ni cóo cuàhà gá biene xi-nda, có-cùní cachàmà ñà-sàni nihì ndisa-nda vida ndiaha. Còò.

¹⁶ Dandu ni nacani-ya xì-né iin ejemplu, cachì-yà:

—Nisa la iin tèculà; te iin cosecha cahnú ni cuàha itù-te. ¹⁷ Nàyùcàndüá, ni nacani inì-te, cachì-te: “¿Nansa quide? Vàchi có-cuàhà gá ndé covàha cosecha xi”. ¹⁸ Dandu ni cachì-te: “Chicá vaha dohó quide; cuàhìn duquín vehe cuachi yohó, te quidavàha saí vehe chicá nahnú sàhà-ñá vátùni sàà nàcòvaha cosecha xi, xì nsidaa gá stná ñà-cuìqué. ¹⁹ Dandu cachì inì-ni mii: Vichi sà-íá cuàhà iñàha iá vaha. Vátùni sàà ñà-jaàn cutiacuì cuàhà cuìà; vátùni quetatui vichi, vàchi iá ñà-cuxi, te cohi. Contentu cuàhìn coi”, ni cachì-te. ²⁰ Doco ni càhàn Dios xì-té, cachì-yà: “¡Loco ió! vàchi ñuú vichi icúmí naquihin animo, dandu nsidaa biene sàni chivàhu, ¿ana ndòo xán?”, ni cachì-yà. ²¹ Te ducán icúmí cóo xì nèhivì dacáyà xì cuàhà ñà-cuicà sàhà mii-xì, te nú còò ni-iñàha nduú ñà-cuicà ndisa-ne nùu Dios —ni cachì Jesús.

Nansa ndiaá Dios nècuàchì xínduu dèhe-ya

²² Daaní, después ni cachì stná-yà xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Yùhù, cachí xì-nsiá, màsà nácánì ini-nsià sàhà vida xi-nsia nansa nihì-nsiá ñà-cutiacu-nsià, ni sàhà cuerpu xi-nsia, nansa tui ñà-cundixi-nsia. Còò, ²³ vàchi màdì cuisì ñà-cuxi-nda nduá xiñuhu sàhà-ñá cucumi ndisa-nda vida ndiaha; te cuerpu xi-nda zamádi chicá ndiaámà nùu sicoto ndixì-ndà? ²⁴ Cundehè-nsiá càlù, có-xitú-si, có-ndàníhì-si cosecha xi-sì, ni còò vehe icúmí-sì, ni còò stná ni-iin lugar

ndé chivàha-sì iñàha; doco Dios, dacútiácú-yàsi. Te mii-nsiá, ¿amádi chicá ndiaá-nsiá nùu laa mà? ²⁵ Cunaha-nsiá, mate yáha ga sahní-nsiá òni-nsiá, te nacání iní-nsia, uun-ni nduámà, mà níhi-nsiá cuahnu ga-nsiá ni-iin dava metro. ²⁶ Ñàyùcàndüá, nú mà cùì quida-nsia chuun tii jaàn, dandu chicá vaha màsà cáhni gá-nsiá òni-nsiá sàhà chuun dava ga.

²⁷ 'Cundehè-nsiá nansa sahnú ita nani lirio; có-quidáchúñ-yá, ni có-quidávàha stná-yà sìcoto, doco chicá ndiaha ita mà nùu rey Salomón (nìsa ìa sànahà), mate yáha ga vico nì sandixi-ne. ²⁸ Iin ita, yùcù-ni nduá, (có-ndiàá ndisa); quìvì vitni iá` campu, te tnaa sàni ìchà, vihini quèa xitnù coca. Mate ducán nduá, doco ndiaha gá nì quidavàha Dios ita mà. Ñàyùcàndüá, vihi gá icúmí-yà cuàhatahvì stná-yà ndohó iin ñà-cundixi-nda. Doco mii-nsiá, iyuhu gá xiníndísà-nsiá Dios.

²⁹ 'Màsà cacánúú-nsiá cahni-nsiá òni-nsiá nansa tui ñà-cuxi-nsia, coho-nsia. ³⁰ Vàchi nsidaa nèhivì ndoó ñuhivì, divi ñà-jaàn nduá nandúcú-nè. Doco ndohó, iá Yuamáni-nda Dios, te ináhá-yá xiñuhu nsidaámà nùu-nda. ³¹ Ñàyùcàndüá, dihna xiñuhu nanducu-nsiá nansa chivàha vii-nsiá ley xi ñuhivì ì xí-yá, dandísà nìhi stná-nsiá nsidaa ñà-ndüá cumáni gá nùu-nsiá.

Ndè Gloria xiñuhu dacáyà-nda ñà-cuicà-nda

³² 'Mii-nsiá, nahi rìi-xí nduú-nsiá, te cachí` xì-nsiá, màsà yúhí-nsiá, mate mà túu-nsiá, vachi sàni chitnùní iní Yuandiaha-nsiá ñà-cundiatú anima-nsiá ndè ñuhivì ì xí-yá.

³³ 'Dicò-nsiá biene xi-nsia, te dacútâhvì-nsiá nècuàchì ndahví. Dandu queámà na ian sàni chivàha-nsia ñà-cuicà-nsiá ndè gloria. Te queé stná na ian iá vaha mà iní iin itni mà sàà tèhì, vachi ndè gloria yucán, mà sàà ndañuhá, vachi mà quíhín tècuìhnà-ñá, ni mà cúsíquidí stná. ³⁴ Vachi ndé quida-nda cuenta iá vaha ñà-cuicà-nda, divi lugar yucán cuàhàn-nda cuniñhu cuàhà iní anima-nda —nì cachi Jesús.

Ndiá icà-nda cundoo tùha-nda, vachi sà-ítúú-yá naxicocuñ-yá

³⁵⁻³⁶ Dandu nì cachi-yá:

—Cundoo tùha-nsia na ian quidá peón xíndiatu na nsiáá lamú xi-tè na cuàhàn nècuàchì mà vicò nandàhà; nacuícun-té lámpara, te yáha ga ndiatú-te. Daaní, nú sàni nsiaa nècuàchì mà, te nì càhàn-nè yehè, dandu vichi vichi cuàhàn-te nacuna-tè nùu-né. ³⁷ Nansicáhàn-té nú ndiatú tùha-tè na nsiaa-nè, vachi seguru icúmí-nè quidayucun-nè, te dayáha-ne peón mà ndé cundoo-tè cuxi-tè. ³⁸ Te nú ndè dava ñùu, ò ndé sinduhá ni nsiaá lamú mà, te xíndiatu ì peón mà, pues nansicáhàn-tè nì sandiatu-tè.

³⁹ '(Inga ejemplu), nú ináhá-nda ndévi hora quixi tècuìhnà quìhvì-tè vehe-nda, dandu cundiatu tùha-nda, mà cuáha-nda quìhvì-tè. ⁴⁰ Divi ducán stná mii-nsiá, cundoo tùha stná-nsiá, vachi iin quìvì có-nìhnú iní-nsia naxicocuñ yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì —nì cachi-yá.

Ejemplu sàhà peón xíndiaa xì vehe lamú cuàhàn xicà

⁴¹ Dandu nì cachi Pedro xì-yá:

—Señor mío, ¿a ní nacani-ní ejemplu jaàn ñà-cutùha miiní nsiùhù, te ò cuní stná-ní quihin casu nsidaa nèhivì dava ga?

⁴² Dandu nì cachi Stoho-nda Señor xì-né:

—¿Ana tuxí iní-nsiá nduú nahi peón nùu ejemplu yohó? Nì ìa iin peón; tùha-tè quida vii-tè, quidá sahnú-te. Te nì nìhi-té chuun nùu lamú xi-tè ñà-dandacú-te nùu peón dava ga, te dasàn stná-te ñà-cutiacu

nsidaa nècuàchì mà quivì cuiñuhá. Daaní, cuàhàn lamú mà. ⁴³ Pues nansicáhàn peón nì ndòo dandacu-ma nú iin-ni quidá víi-té dècuèndè nsiaa tu lamú xi-tè. ⁴⁴ Cunaha-nsiá, icúmí nècuàchì mà cuàha-ne peón mà chuun ñà-dandacú-te sàhà nsidanicuú ñà-cuicà-né. ⁴⁵ Doco nú nacání chicuèhè ini peón mà, te cachi-te: “Cucuee va lamú xi, dandu nsiaa-né”, te quesáhá-té cahni cuii-te peón dava ga mà, tiàa-ne te ñahà-né, te cuisì-ní ñà-cuxi-tè, te coho-tè cucahan-té, te cutnàhà stná-te xi tè-xíni xihí-te. ⁴⁶ Pues nú quidá-te ducán, dandu icúmí lamú xi-tè nsiaa-né iin quivì có-nìhnú inì-te, cundua iin tiempu có-ìnhá-té, dandísá nìhì-té iin castigu cahnú sàstnùhù, iin-ni ndoho-tè ñà-nduá icúmí ndoho nsidaa gá ana có-xìníndísá xí-yá.

⁴⁷ Iin peón, nú ináhá vâha-tè ñà-nduá cuní lamú xi-tè quida-tè, te có-quidá-teá, có-ìníni-te ñà-nduá cachi-né, dandu cuàhà gá icúmí-té ñàhni-té. ⁴⁸ Doco nú có-cundáa vâha ini peón mà, te quidá-te iin falta, dandu chicá iyuhu ñàhni-te. Vâchi ducán queá na ian nacóo-ndá cuàhà ñà-icúmí-ndá nù ndahà inga nèhivì (ñà-cundiaa-nèa). Pues nú ducán, dandu cuàhà stná ñàhà icúmí-ndá naquihìn-nda nù nècuàchì mà. Vâchi nú ni ndóo cuàhà ñàhà ndahà iin nèhivì, dandu divi-ni ducán cuàhà ñàhà icúmí stná-ndà nandacàn-ndà nù-né.

Mà ndóo ini dava nèhivì sàhà ichi Jesús; mà ùhì tàhndè dava-ne sàhà

⁴⁹ Cunaha-nsiá, yùhù vâxi cundui nahi ñuhu quiñuhu ñuhivì, (vâchi sàhà yùhù icúmí nèhivì tàhndè dava-ne). Te ja sácú vâha ñà-sàni quiñuhu ñuhu mà ni cundúá! ⁵⁰ Vâchi iá iin tnùndoho icúmí yâhi, te cuàhà gá nacání inì ndè cachi sàà hora yâhamà. ⁵¹ ¿A túxí inì-nsia vâxi ñuhivì yohó ñà-cucumi nèhivì paz? Còó, vâchi sàhà yùhù icúmí tàhndè dava nsidaa-né. ⁵² Ndè vichi xí ndé' quivì nù-xí icúmí tàhndè dava-ne. Por ejemplu, nú iá iin vehe, te ndóo ùhùn nèhivì, ùni-né cuni ùhì xí nècuàchì ùi mà. Te nú cóó, ùi-né cuni ùhì xí nècuàchì ùni mà. ⁵³ Te ò iin tiàa, cuàhàn-né cuni ùhì-né dèhe-ne, te nú cóó, dèhe-ne cuàhàn cuni ùhì xí mii-né; te ò iin nècuàchì ñàhà, cuni ùhì-né dèheyoco-né; ò nú cóó, dèheyoco-nemà cuni ùhì xí mii-né; te ò dìdo iin nècuàchì ñàhà cuni ùhì xí sànu-ne; ò nú cóó, sànu-nemà cuni ùhì xí mii-né.

Ndiá icà-ndà nacuni-ndà índuvì tiempu nuná ñuhivì, te sáhatahvì Dios gracia xi-ya, vâchi icúmí tiempu mà nsiha

⁵⁴ Dandu nì cachi-yà xí nèhivì cuàhà ndóo yucán:

—Mii-nsiá (nècuàchì ñuu yohó), nú nì xini-nsia itá vîcò ladu quécahnu orá, dandu cachi-nsiá: “Vâxi dàvì”, te ducán iá. ⁵⁵ Te nú caná tàchì ladu sur, dandu cachi-nsiá: “Cuàhàn coo ihni”, te divi ducán coo. ⁵⁶ ¡Ndahví-nsiá! Danani uun-nsia nchichí ndisa-nsia, vâchi mate túha-nsia nacuni-nsiá seña iá ñuhivì xí ansivì, doco ¿índù chuun mà cù nacuni stná-nsiá índù tiempu nduá vichi? ⁵⁷ Có-chìndéé sàxìnítnùní-nsiá mii-nsiá sàhà-ñá cui mànihì inì-nsia índù chuun nduá chuun vâha.

⁵⁸ Nú sàni sanicuàchi iin tiàa sàhà iin-nsia, te ndacá-tensíá cuàhàn nù tè-nihí chuun, dandu chicá vâha nanducu-nsiá ñà-nacahan stnahá-nsiá Dios sàhà-nsiá na meru xicá-nsiá ichì cuàhàn-nsiá, te màdiá cundaca-tensíá sàà nù juez, vâchi juez mà, dayáha-tensíá ndahà comandante xi-tè, te chicadí tèmà-nsiá vehècàa. ⁵⁹ Te ñà-ndáa nduá cachi' xí-nsiá, nú nì cuu-xi-nsiá ducán, dandu mà queé gá-nsiá dècuèndè nú sàni dānāá nsihí-nsiá nsidanicuú ñà-nduá nihí-cá-nsiá —nì cachi Jesús.

13

Chuun cahnú nduú ñà-cuu-nda arrepentir sàhà cuàchi-nda

¹ Daaní, tiempu yucán nì cachitnúhu nêhivì xì-yá nansa nì cuu xi nècuàchì ladu Galilea, nì dândàcú Pilatu, te nì sahnì soldadu-nè na meru sáhatahvì-né quisi nduú promesa xi-ne nùù Dios; meru xíhì quisi mà, te nì sahnì-ténê. ² Dandu nì naxiconihí-yá nùù nècuàchì nì nacani ma, te dohó nì cachi-yà:

—Nècuàchì Galilea mà, ¿a tuxí ini-nsià ñà-chicá nì sanduu-ne nêhivì cuáchi nùù nsidaa nècuàchì ñuu-nè, te sàhámà nì xíhì-nè ducán? ³ Còò, cachí, vâchi divi ducání ndañuhu stná mii-nsiá nú màsà cúú-nsiá arrepentir sàhà cuàchi-nsiá. ⁴ Te ináhá stná-nsiá nansa nì cuu yatni Siloé yucán na ní ndua iin torre, te nì cháh mà sàhùn ùnì nêhivì. Pues ¿a tuxí ini-nsiá chicá nisa à cuáchi nècuàchì mà nùù nsidaa gá nêhivì ñuu-nè Jerusalén? ⁵ Còò, cachí; vâchi dècuèndè mii stná-nsiá, divi ducání icúmí stná-nsiá ndañuhu-nsiá nú màsà náxicócuñ inì-nsiá sàhà cuàchi-nsiá.

Ejemplu sàhà yutnú cóni cuáha quisi vídì-xi

⁶ Dandu nì nacani-ya ejemplu yohó:

—Nisa à iin tiàa icúmí xí iin ñuhù iá ñà-tátá, te yucán iin stná iin nù-higu. Te nì sàà tiàa ma iin xichi yucán, cuàhàn-nè cuida-ne fruta-nu ni cuí, doco còò ni-iin sìhigu-nu ni ndácùhun-ne. ⁷ Ñàyùcàndúá, nì cachi-nè xì tèndiáà xì yutnú tatá mà: “Cunaha-ní, sàcuàhàn ùnì cuià quixí indéhí, áma níhì’ sìhigu yutnú yohó cahín, doco còò-sí. Nì táhndè-nu chicá vâha; có-cùnì cuiin uun gà-nu yohó”. ⁸ Doco peón mà, nì cachi-te: “Senór, nacoò gà-nínu dècuèndè inga cuià, vâchi cunì dadayí ñuhù sàhà-nú, te daquéi majada, ⁹ áma cuáha-nùsi; te nú coó, dandisá, táhndè-nu”, nì cachi peón mà.

Nansa nì quida Jesús iin quivì descansu, nì dándúvâha-ya iin nècuàchì ñahà xicá todo

¹⁰ Daaní, iin quivì sábadu iá-yà iin veheñuhu dacuahá-yá nêhivì. ¹¹ Te yucán nì quíhvi stná iin nècuàchì ñahà, sàhùn ùnì cuià dandohó iin ñà-malu-nè, nì cuitá yaa-ne quidá-si, ñàyùcàndúá xicá todo-ne, mà cùì nácuñ ndàà-nè. ¹² Doco na ní xini Jesús-nè, nì cana-yanè ñà-tnàtuu-ne. Dandu ní cachi-yà xì-né:

—Mii-ní nècuàchì ñahà jaàn, sàni quee cuèhè malu quidá quini xi-ní.

¹³ Dandu nì chitándòó-yá ndahà-yá dìni-né. Te vichi vichi nì ndundaà cuerpu xi-ne, te nì nihì-né nì nácuñ ndàà-nè. Ñàyùcàndúá, cuàhà gá nì naquimanì-né Dios. ¹⁴ Doco nècuàchì dandacú nùù veheñuhu yucán, nì cuduchi ini-nè, vâchi quivì descansu nduá na ní dándúvâha-ya nècuàchì mà. Ñàyùcàndúá, nì cachi nècuàchì dandacu-ma xi nsidaa nêhivì yucán:

—Ññù quivì ùún iá quidachuun-nda; ñàyùcàndúá, quivì jaàn quixi-nsiá nduvâha-nsiá, màdiá quivì descansu.

¹⁵ Dandu nì naxiconihí Stoho-ndà Señor nùù nècuàchì mà, cachí-yà:

—¡Ndahví-ní! ¡Cachí uun-ní vâha-ní! vâchi nsidaa-nsiá, cada quivì descansu ndàxìn-nsiá buey xi-nsiá, ò burru xi-nsiá, te sàhàn-nsiá xì-sí ñà-coho-si tècuí. ¹⁶ Te nècuàchì ñahà yohó, descendencia xi xii-ndà Abraham nduú stná-nè, ñàyùcàndúá, amádi ndiá icà stná-nè dâñ stná-nè nùù cuèhè itnì xì-nè, mate quivì descansu nduá, vâchi sàcuàhàn-ndà sàhùn ùnì cuià nuhní iquicúñ-nè quidá ñà-malu —nì cachi-yà.

¹⁷ Daaní, nsidaa nècuàchì xini ùhì xì-yá, nì nducahan-ne; doco nèhivì cuàhà mà, nì cudii ini-nè sàhà nsidaa obra ndiaha quidá-yá.

Ein ejemplu nì nacani Jesús ñà-cundaà ini-ndà nansa coo tiempu na xítia palabra xi-ya

¹⁸ Daaní, nì cachi gà-yà xì-né:

—¿Índù inñaha cui cachì sàhà-ñá cundaà vii inì-nsia nansa iá ñuhivì ì xí Dios? ¿Índù ejemplu cui nacani xì-nsiá, te sàà-nsià cundaà ini-nsià nansa iá tiempu mà? ¹⁹ Pues cunaha-nsiá, nahi tata yutnù mostaza, ducán iá tiempu mà, na ian nì cuu na ní chihi iin tiàa tata mà itu-nè, te nì sahnua; iin yutnù cahnú nì nanduu-nù. Dècuèndè laa ndavá ansivi, vaxi stná-si quidávàha-sì tacá-si mahì-nú.

Ejemplu sàhà tàtnà nsidátáchí xí yusàn pan, divi nduú levadura

²⁰ Daaní, tucutu nì cachi-yà:

—¿Índù ejemplu cui nacani xì-nsiá sàhà ñuhivì ì xí Dios? ²¹ Na iin tàtnà nsidátáchí xí yusàn pan, ducán nduá, vachi divia nì quihin iin nècuàchì ñahà nì dàquée-ne mahì ùnì maquila yusàn harina, te nì ndutachi nsihá —nì cachi Jesús.

Yehè Sìtníhì

²² Daaní, na xicá-yá ichi Jerusalén, nì nacàhin-ya ñuu nahnú te ñuu cuati, dacuahá-yá nèhivì ndoó yucán. ²³ Te nì cachi iin nèhivì mà xì-yá:

—Señor mío, ¿a iyuhu nèhivì cunduu nècuàchì càcu anima-xi?

Dandu nì cachi-yà xì nsidaa nèhivì mà:

²⁴ —Quida-nsia lucha fuerte quìhvi-nsia yehè sìtníhì gloria, vachi ñà-yòhó cachì xì-nsiá: nùù nsidaa nèhivì cucuni quìhvi yucán, cuàhà-né, mà níhì-né yàha-ne. ²⁵ Vachi quida-nda cuenta na ian iá iin vehe, te cuní-nsià quìhvi-nsia, doco sàni nacadi nècuàchì divéhé-ximá yehè-né. Ñàyucànduá sàà-nsiá, te cáhàn-nsià yehè, cachì-nsiá: “Stoho-nsi Señor, nacuna sacù-ní nùù-nsí”. Dandu nècuàchì mà, icúmí-né cachi-né: “Còó, tàcùnì mii-nsiá, (ní có-ínáhì) índù nì quixi-nsia”. ²⁶ Dandu mii-nsiá, cuàhàn-nsià cachi-nsià: “Nsiùhù, nisa cutnahá-nsí xì-ní nì sandoo-nda nisa xixi-nda nisa xihì-nda (tècuì); te mii-ní, nisa dacuahá-ní nèhivì ñuu-nsi, calle ñuu-nsi”. ²⁷ Dandu nècuàchì sahnú yucán, icúmí-né cachi-né: “Yùhù cachì xì-nsiá, tàcùnì mii-nsiá, ní có-ínáhì índù nì quixi-nsia. Ñàyucànduá, cuahán-nsià iladu, vachi nècuàchì chicuèhè xínduu-nsia”, cachì nècuàchì sahnú-ma. ²⁸ Pues (ducán stná mii-nsiá), icúmí-nsià cuní-nsià na yáha xii-ndà Abraham ndè ñuhivì ì xí Dios, mii-né xì stná Isaac, xì Jacobo, xì nsidaa stná nècuàchì profeta nisa cahàn cuenta xi-ya sàhana. Nsidaa-né icúmí-né màcùndoo-ne nùù Dios ñuhivì ì xì-yá. Doco mii-nsiá, còó; fuera icúmí-nsià ndòo-nsia. Dandu yáha ga cuàhàn-nsia cuacu-nsia, ndé càna nùhu-nsia (ñà-ndòhó guá-nsià). ²⁹ Vachi nsidanicuú ladu icúmí quee nèhivì sàà-nè ñuhivì ì xì-yá, cunduu-ne nèhivì vaxi ladu caná hora, xì nèhivì ladu quécahnu stná, xì nèhivì ladu norte, xì nèhivì ladu sur, nsidaa-né icúmí-né casaà-nè màcùndoo-ne (ndé iá vicò) ñuhivì ì xì-yá. ³⁰ Vachi nèhivì nchícùn cahà-xí vichi, icúmí-né sàà-nè nàcòdò nùù-né nùù-xí (quìvì yucán), te nècuàchì idónuu vichi, icúmí-né sàà-nè natenchicùn-nè ndé cahà-xí.

Nansa nì sacu Jesús sàhà nèhivì ñuu Jerusalén

³¹ Divi quivì yucán nì casaà dava nècuàchì fariseu nùu-yá, te nì cachi-nè xì-yá:

—Cuahán-nì quecuaán-nì yohó, vèchi cuní Herodes cahni-té mii-ní.

³² Dandu nì cachi-yà xì nècuàchì mà:

—Cuahán-nsià, te dohó cachi-nsià xì tè-icúmí guá maña mà: “Cu-naha-ní, vichi xì tnaa cuàhìn taví ñà-malu ñuhú anima nèhivì, te dandúvaha stnàì nècuàchì cuhí, dandu quivì ùnì cuàhìn dansihí chuun xì”.

³³ Doco sà-íá ñà-caqui vichi, te tnaa, te idá, vèchi ndé ñuu Jerusalén nduú lugar ndé tùha ndisa nèhivì cahni-né iin ana cáhàn cuenta xi Dios.

³⁴ ¿Ndahví mii-nsiá nècuàchì ñuu Jerusalén! vèchi tùha-nsia cahni-nsiá nècuàchì cáhàn palabra xi Dios, vèchi na techúun-yánè sàà-nè nùu-nsiá dandu caníyúú-nsiànè ñà-cui-nè. Na cuahà guá xìchi nì cunì danátáqui mii-nsiá núì na ian danátáca siùn pilu xi-sì ñà-nàcũñuhu quisì mà tìxi ndìxì-sì; doco còo, cónì cùnì-nsià. ³⁵ Ñàyùcàndüá icúmí lugar xi-nsia yohó ndòo nihnia. Te cachí stnàì xì-nsiá, mà cúnì gá-nsià yùhù ndé cachi sàà quivì cachi-nsià xì: “Ndiaha gá mii-ní, vèchi divi ana vèxi cuenta xi Stoho-ndà Señor nduu-ní”.

14

Nansa nì dandúvaha Jesús iin nècuàchì ndohó cuèhè cuiun

¹⁻² Daaní, iin quivì descansu cuàhàn-yà vehe iin nècuàchì idónuu nùu nècuàchì fariseu, cuàhàn-yà cuxi-ya yucán. Te vehe nècuàchì mà íá stnà iin nècuàchì cuhí cuèhè cuiun, te iin-né nùu-yá. Ñàyùcàndüá, dava ga nècuàchì fariseu ndoó yucán, indéhe váha-neyà, nansa quida-ya. ³ Ñàyùcàndüá, nì cachi-yà xì nècuàchì fariseu mà xì stnà nècuàchì ley xi veheñuhu ndoó yucán:

—¿A sáha ley ì xì-ndà dandúvaha-nda nèhivì nú quivì descansu nduá? (Cachi-nsià xì.)

⁴ Doco nècuàchì mà, dadí úun nì ndòo-ne. Ñàyùcàndüá, nì tnii-ya ndahà nècuàchì cuhí mà, te nì dandúvaha-yanè. Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Vàtùni cùhùn-ní vichi.

⁵ Dandu nì cachi stnà-yà xì nècuàchì ndoó yucán:

—Nú íá iin burru, ò iin buey xi-nsia, te nì nacava-sì ini iin xìchi, ¿ama cùhùn-nsià carrera tavà-nsiási, mate quivì descansu nduá? —nì cachi-yà.

⁶ Te mii-né, mànicùì nanihì tñuní ini-nè nansa naxiconihí-né nùu-yá.

Mà váha ndanihi-nda mii-nda nduu-nda ana chicá ndiaá

⁷ Daaní, nì xini Jesús nansa quidá nècuàchì nì quesaa vicò mà, nandúcú-né lugar cundoo-ne ndé chicá quee tñũñuhu xì-né. Ñàyùcàndüá, nì nacani-ya xì-né iin ejemplu, cachí-yà:

⁸ —Nú cánà iin nèhivì cùhùn-nè iin vicò nandàhà, màsà cóo-né ndé nduú lugar chicá íá tñũñuhu-xí, vèchi vihini sàà stnà inga ana chicá quidáñuhú nècuàchì divéhé-xí. ⁹ Nú ducán, dandu icúmí nècuàchì divéhé-xímá tñàtuu-ne ndé íá nècuàchì nì sàà primeru mà, te cachi-nè xì nècuàchì mà: “Cuxio-ní, te nì cóo nècuàchì sahnú yohó lugar xi-ní”. Dandu nècuàchì mà, ndacuiin-nè, te cùhùn-nè coo-ne inga lugar ndé cahà-xí, te ndòo cahan-ne. ¹⁰ Cunaha-nsiá, nú cánà-ndà cùhùn-ndà iin vicò, dandu nanducu-nda lugar chicá cahà-xí coo-nda, dandu na tñàtuu nècuàchì divéhé-xímá, icúmí-nè cachi-nè xì-ndà: “Amigo, nahà-ní, coo-ní ndé nduú lugar chicá íá tñũñuhu-xí”. Pues nú nì quidá-né ducán, dandu chicá quee tñũñuhu xi-nda nùu nècuàchì cutnáhà xì-ndá ndoo-nda xixi-nda yucán.

11 Vàchi nsidaa ana datiaá chicá ndiaá, icúmí-nè sàà-nè ndòo cahan-ne. Doco nsidaa ana ndaníhí ndahví xì mii-xí, divi nduú ana chicá icúmí nihí xì tñũñuhu —nì cachi Jesús.

12 Daaní, nì càhàn-yà xì nècuàchì nì cana xi-yá ñà-cuxi-ya, cachí-ya xì-né:

—Nú cuàhàn-ní quida-ní iin vicò vehe-ní, dàtnàà ò sàcuaà, dandu màsà cáná-ní amigo xi-ní, ò ñani-ní, ò tñaha-ní, ò nècuàchì cuìcà ndoó yatni, còtó cana stná-nè mii-ní vehe-ne, te ducán danáà-né favor nì quida-ní.

13 Còó, vèchi nú cuní-ní quida-ní iin vicò, dandu cana-ní nècuàchì ndahví, xì nècuàchì nì nacuehè, xì nècuàchì xicá cuéhè, xì nècuàchì cuaá; 14 dandu ndiaha gá coo xi-ní, vèchi nsidaa nècuàchì yucán, mà cúí danáà-nè nù-ní. Daaní (ndè inga vida) na natiacù-ní xì nsidaa gá nèhivì nihnú ndàcuisì ini-xì, icúmí-ní nihí-ní ñà-vàha xi-ní sàhámà —nì cachi Jesús.

Ejemplu sàhà vicò cahnú

15 Daaní, iin nècuàchì cutnàhà xí-yà na xixí-yá yucán, nì tiacu-nè ñà-nduá nì cachi-yà, te nì cachi-nè xì-yá:

—Ndiaha gá coo tiempu cundoo-nda ñuhiví ìì xí Dios, te cuxi-nda pan yucán.

16 Dandu nì cachi Jesús xì nècuàchìmà:

—Nisa ìa iin tiàa nì quida iin vicò cahnú. Cuàhà gá nèhivì nì cana-ne.

17 Dandu na hora cuàhàn-nè cacuxi-ne, nì techuún-né iin peón xi-ne (ñà-caca-tè) cachitñuhu-tè xì nsidaa nècuàchì nì cànà mà ñà-sà-ìá hora yàha-ne, vèchi sà-ìá listu nsidaa.

18 'Doco iin-ni nì cacachi nsidaa-né ñà-nì cuícahnú ini nècuàchì quidà-xì vicò mà sàhà-né. Nècuàchì primeru, nì cachi-nè: "Còó, làcà nì xiin iin ñuhù xí, te icúmí cùhìn cundehíà. Ni cuícahnú ini-nè sàhí", cachí-nè.

19 'Daaní, inga-nè, nì cachi-nè: "Còó, vèchi làcà nì xiin ùhùn yunta buey, te icúmí cùhìn cundaà ini sàhà-sí, a quidá víi-sí, á coó. Ni cuícahnú ini nècuàchìmà sàhí", nì cachi tiàa ma. 20 Daaní, inga-nè, nì cachi-nè: "Còó, vèchi làcà nì nandàhí, te ñàyùcànduá, mà cúí cùhìn".

21 'Ñàyùcànduá, mànuhù peón mà, te nì nacani-tè xì lamú xi-tè nansa nì cacachi iin iin nèhivì mà. Ñàyùcànduá, nì xidà ini nècuàchìmà, te nì cachi-nè xì peón mà: "Cuahán-ní vichi duha cacanu-ní ini calle ñuu-ndà yohó, calle nahnú te calle cuati, te danátácà-ní nècuàchì ndahví, nècuàchì nì nacuehè, xì stná nècuàchì xicá cuéhè, xì nècuàchì cuaá ñà-nì quixí-né vicò xí".

22 'Ñàyùcànduá, (ducán nì quida peón mà); dandu nì cachi-te: "Sàni quide ñà-nduá nì cachi-ní xí, señor, te vètuni cundoo más gà nèhivì".

23 Dandu nì cachi tu lamú mà xì peón mà: "Vichi cuahán tu-ní nsidaa ichì xì nsidaa callejón, te datnátuu-ní nèhivì sàhà-ñá chitu vehi nèhivì.

24 Vèchi ñà-yòhó cachí xì-nsiá, ni-iin nèhivì nì quide invitar daa, mà níhì-né ni-iyuhu ñà-cuxi-ne vehi".

Nansa nì cachi Jesús xì-ndà ñà-iin-ni ni nácání ini-ndà cunchicùn-ndàyá

25 Cunaha-ní, cuàhà gá nèhivì xínchicùn xì-yá cuàhàn stná-nè. Ñàyùcànduá nì naxicocuñi-yà yàtà-yá, te nì cachi-yà xì-né:

26 —Nú vèxi iin nèhivì nùí, te cuní-nè cunchicùn-nè yùhù, dandu (màsà ndúlócò gà-nè ñà-nduá cachí) yua-né, ò dihi-né, ò dèhe-ne, ò ñani-nè, ò cùha-ne, mate (nì cá-cútúxí ini nècuàchìmà) sàni xini ùhì tñaha-nemà mii-né. Ni màsà cúú gá stná ini-nè sàhà vida xi-ne, vèchi nú coó, mà cúí

sàa-nè cunduu-ne iin ana nchícùn xí'. ²⁷ Te xiñuhu stná (ñà-coo-ne dispeustu cui-nè sàhí), quida-ne cuenta na ian nsidá-né iin cruz cuàhàn-nè cui-nè. Vàchi nú có-nìnmú ini-nè ducán, te có-nchícùn stná-nè yùhù ducán, dandu mà cúí sàa-nè cunduu-ne iin nèhivì xí. ²⁸ Vàchi nú cuní-ndà quidavàha-nda iin vehe ducún, amádi dihna coo-nda quida-nda cuenta xi-nda a vátùni sàà dihùn xì-ndà, ²⁹ còtò mà cúí daxínu-ndañá, cuisì cimientu xan daquésáhá-ndá, te sà-íá ni. Dandu nècuàchì indéhe, cuàhàn-nè cuàcùndiaa-nèndó, ³⁰ cachi-nè: “Cuàhàn tè-jaàn quidavàha-tè iin vehe ni cúí, doco cóni níhì-té daxínu-teá”, cachi-nè (cuàcùndiaa-nèndó). ³¹ Daaní, stná iin rey, nú cuní-te cùhùn-te guerra nàà tnàhá-te xì inga rey vaxì xì soldadu-xi, amádi dihna coo-tè nacani vaha inì-te, a vátùni sàà ùxin mil soldadu xi-tè ñà-cundee-té nùò òcò mil soldadu xi inga rey mà, á cóo. ³² Te nú mà sàà soldadu xi-tè, dandu na táñàha ga cuyatni inga rey mà, dandu techuún-te nèhivì xí-te cùhùn-nè ndatnuhu-né xì tèmà nansa nsihì pleitu xi-tè. ³³ Te ducán stná mii-nsiá, xiñuhu nandòdó-nsiá nsidanicuú ñàha icúmí-nsiá, vàchi nú cóo, dandu mà cúí sàa-nsiá cunduu-nsia ana nchícùn xí'.

Ejemplu nacání sàhà iin nì cuchicuehe, te ducán stná ndohó, màdí cuchicuehe anima-ndà

³⁴ Vaha ga iin, (vàchi nsidá ádíá ñà-xìxì-ndà); doco nú sàni ndañuhu ñà-ádi xán, dandu mà cúí gá ndu-adì gá'. ³⁵ Vàchi còò cá chuan, mà cùndúá ñuhù chihi-nda, ni mà vaha daquéé stná-ndà nùò itu-ndà. Chicá vaha cate-ndañá. Ni cúníní vaha nsidaa-nsiá palabra jaàn.

15

Ejemplu nacání sàhà rii nì tucù

¹ Daaní, nì catnàtuu cuàhà tè-dàchíyàhvi, xì cuàhà gá stná nèhivì iá cuàchi-xi, vàchi cuní-nè cunini-ne ñà-ndúá cachí-yà. ² Dandu nècuàchì fariseu, xì stná nècuàchì ley xi veheñùhu, nì xitnùhu-neyà, cachí-nè:

—Nècuàchì jaàn, cudíi ini-nè cutnahá-né xì nècuàchì cuàchi; dècuèndè xixí tàcá stná-nè xì nècuàchìmà.

³ Dandu nì nacani-ya xì-né iin ejemplu, te dohó nì cachi-yà:

⁴ —Nú ndoó iin cientu rii xì-ndà, te nì quecuaán iin-sì ¿ndíá nduá quida-nda? ¿Amádi nacoo-nda 99 quisì dava ga mà iin yodò, te cùhùn-ndà nanducu-nda inga quisì mà ndè cachi nanihì-ndàsì? ⁵ Daaní, nú sàni ndacùhun-ndasí, cudíi ini-ndà ⁶ mànuhù-ndà vehe-nda idádócó-ndà quisì mà. Dandu cana-nda amigo xi-nda xì stná nècuàchì ndoó yatni, te cachí-ndà xì-né: “¡Nahà-nsia cundoo-nda cudíi ini-ndà, vàchi sàni natùì rii xí nì ndañuhu ni cúí!”

⁷ Te yùhù cachí stnáì xì-nsiá, nú nì sàà iin nèhivì iá cuàchi xì cuu-ne arrepentir, dandu yáha ga xícudíi ini ana ndoó gloria. Ndè chicá cudíi ini-nè sàhà nècuàchìmà nùò 99 nèhivì nihnú vaha inì-xi, vàchi mii-né, có-xiñùhù gá cuu-ne arrepentir.

Ejemplu nacání sàhà dihùn nì ndañuhu, te nì natùia

⁸ Te ò (inga ejemplu. Ni cachí-ndà iá) iin nècuàchì ñàhà icúmí xí ùxin dihùn plata. Pues nú ni ndañúhú ian, amádi nacuiçùn-né iin isì, te nasihvi-né vehe-ne ñà-nanducu-néà ndè cachi natùia. ⁹ Daaní, nú sàni nanihì-néà, dandu cana-ne amigo xi-ne xì stná nècuàchì ñàhà xíndoo yatni, te cachi-nè xì nècuàchìmà: “Naha-nsiá cundoo-nda cudíi ini-ndà, vàchi sàni natùì dihùn xí nì ndañuhu ni cúí”, cachí-nè. ¹⁰ Te cachí stnáì

xì-nsiá, ducán cudî stná ini nsidaa ángel xi Dios nú nì sàà iin nècuàchì iá cuàchi-xi cuu-ne arrepentir.

Ejemplu nacání sàhà dèhe nì sàhàn xicà

¹¹ Dandu nì cachi stná-yà:

—Nisa là iin tiàa ndoó ùi dèhe-xi. ¹² Te nì cachi tèchicá chii xi yua-té: “Papá, taxi-ní ñà-ndúú tàhvi ñihì-nsí nùù-ní”. Ñàyùcàndüá, nì sàha-ne iin iin-tè ñà-ndúú tàhvi-té. ¹³ Cóni yáha cuàhà quìvi, te nì dàtácá tèchicá chii ma nsidaa ñà-ìcúmí-té, te cuàhàn xicà-té inga ñuu. Yucán nì quida ndevàha-tè gastu dihùn xí-te, nì quihvi-tè cuàhà viciu. ¹⁴ Daaní, na ní nsihì dihùn mà, nì quixi fuerte tnama ñuu yucán, te nì quesaha-té nì ndundahví-te. ¹⁵ Ñàyùcàndüá, cuàhàn-te nùù iin lamú ñuu yucán, te nì ñihì-té chuun nùù nècuàchimà, nì techuún-nète cuàhàn-te campu dacáxàhan-tè cochi. ¹⁶ (Ñàyùcàndüá, yucán iá-te campu mà), dècuèndè nchichì yucù saxí cochi-mà cahan stná-te caxì-té, doco còò ni-iin nèhivì sàha xi-té ni-ìñàha. ¹⁷ Dandu nì nàcùnihu sahnú inì-te, te nì cachi-te: “Cuàhà gá peón ndoó vehe yué, te iá cuàhà ñà-cutiacu-nè, dècuèndè cuyódo gá-ñà nùù-né. Doco yùhù, yohó ié` ndè cuní` cui quidá doco. ¹⁸ Chicá vaha naquihin ichì nùhì ndé iá papá xi, te cachi xi-né: Papá, nsidá cuàchi nùù Dios, te nsidá cuàchi stnáì nùù mii-ní. ¹⁹ Ni mà nátui cunduu guè nahi dèhe-ní; nahi peón xi-ní cundui quida-ní cuenta”. Ducán nacání inì-te entre mii-té. ²⁰ Ñàyùcàndüá, nì naquihin-tè ichì mànuhù-té ndé iá yua-té.

Te xica ì vaxi-tè ndé iá nècuàchimà, te nì xini-nète. Dandu nì cuhi ini-nète, te nì dáyáa-nè cuàhàn-nè nì numi nihni-nète. Nì tutuyuhu tnahá-né nùù-né. ²¹ Dandu nì cachi dèhe-nemà xi-né: “Papá, nsidá cuàchi nùù mii-yá iá ansivi, te nsidá cuàchi stnáì nùù mii-ní. Mà nátui cunduu guè nahi dèhe-ní”, nì cachi-te. ²² Doco yua-té, nì cachi-nè xì peón xi-ne: “Tavà-nsiá sìcoto chicá finu, te chindixi-nsiàte; te nì cúnacáá stná iin anillu dìnìndàhà-te; nì nácuaìn stná-te iin ndìsàn. ²³ Te cundaca stná-nsia chelù ndatnù quixi cui-sì quida-nda vicò. ²⁴ Vàchi sàni xihì dèhi yohó cahín, doco vichi (sàni nsiaà-te) na iin tiàa nì natiacu. Sàni ndañuhu-té nì cui, doco vichi sàni natui-tè”, nì cachi yua-té. Te nsidaa nècuàchì ndoó yucán, nì quesaha-né nì quida cahnú-né vicò mà.

²⁵ Daaní, dèhe sahnú nècuàchimà, iá-te nùù ítú. Te nì naquihin-tè ichì màndixi-tè. Te na ní cuyatni-tè vehe, nì tiacù-te quidándáá nèhivì, te itásahá stná-nè. ²⁶ Ñàyùcàndüá, nì cana-tè iin peón; nì xicàn tnùhù-té nùù nècuàchimà, cachì-te: “¿Ndiá ndüá cùù-guá vehi?” ²⁷ Dandu nì cachi peón mà xi-té: “Sàni nsiaa ñani-ní, ñàyùcàndüá nì cachi yua-ní ñà-nì càhmí-nsí chelù ndatnù, vachi sàni natui dèhe-ne, te còò ni-ìñàha ni cuu xi-té”. ²⁸ Ñàyùcàndüá, nì xidà ini ñani sàhnümà, có-cuní-te nansihvi-tè vehe. Dandu nì quee yua-té nì càhàn vii-né xi-té. ²⁹ Doco nì cachi-te xi-né: “Cunaha-ní, sàcàni cuà ié` nùù-ní quidáchuín, te inínì nsidanicuú ñà-ndüá cachì-ní xí`; doco tàñàha ga dacútàhvi-ní yùhù ni-iin litú quida stnáì vicò xì amigo xi. ³⁰ Doco vichi sàhà ñà-nì nsiaa tè-ndúú dèhe-ní yohó, (ñàyùcàndüá quidà-ní iin vicò cahnú), dècuèndè nì xihì stná chelù ndatnù xi-nda sàhà-té, mate nduú-te iin ana nì quida uun gastu xi biene xi-ní sàhà ñàhà xí-te”, nì cachi dèhe sahnuma. ³¹ Dandu nì cachi yua-té: “Yohó, dèhi nduú stnáù. Siempre íó xí. Te nsidaa ñà-ndúú biene xi, stoho stná` nduú stnáù. ³² Doco vitni ndiá ìcà-ndà quida-nda vicò, te cudìi

ini-ndà, vâchi tè-ñanù yohó, nì xihì-te cahín, doco vichi yohó iá-te na ian nì natiacù-te; sàni ndañuhu dahuun-tè nì cahín, doco còò, sàni nsiaà-te vichi”.

16

Ejemplu nacání sàhà mayordomu cóni quidá víi

¹ Dandu nì cachi Jesús xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Iin nècuàchì cuicà, nì ìa iin mayordomu xi-ne, te nì cachitnùhu nèhivì xì-né: “Có-quidá víi mayordomu xi-ní xì biene xi-ní”. ² Ñàyùcànduá, nì cana-ne temà, cachí-nè xì-té: “¿Nansa iá ñà-nduá quidá-ní? vâchi cáhàn tnùhù nèhivì sàhà-ní nùí. Pues vichi icúmí-ní quida nsihi-ní entregar cuenta xi-ní nùí, vâchi cuàhìn taví mii-ní nùù chuun xi-ní ñà-nduù-ní mayordomu”, nì cachi-nè. ³ Ñàyùcànduá, nì quesaha-témà nacání inì-te, cachí-te inì-ní mii-té: “¿Nansa quide vichi? vâchi cuàhàn lamú xi dacúxió-né yùhù nùù chuun xi. Ndahví, vâchi còò valor xi quidachuín xì pala. Vihini càcàn stnái caridad, doco cucáhàn nùí. ⁴ ¡Á! Vichi sàni cundaà inì nansa quide, te cundoo ana cuàha lugar coi vehe-xi na quei nùù chuun xi”, nì cachí-te. ⁵ Ñàyùcànduá, nì cana-tè iin iin nèhivì iníhíca nùù lamú xi-tè. Te nì ndacàtnùhù-té nùù nècuàchì primeru mà: “¿Nadaa iníhíca-ní nùù lamú xi?” ⁶ Te nì cachi nècuàchì mà: “Iin cientu tonel aceite iníhíquê”. Dandu nì cachi mayordomu mà: “Tnii-ní cuenta xi-ní, coo-ní yohó, te yâchi natiaa-ní cuenta xi-ní ñà-cundua cuisì ùì dico ùxin (50) tonel vichi”. ⁷ Dandu nì cachi-te xi inga-nè: “Te mii-ní, ¿nadaa iníhíca-ní?” Te nì cachi nècuàchì mà: “Iin cientu carga nùnì trigu iníhíquê”. Dandu nì cachí-te: “Tnii-ní cuenta xi-ní, te natiaa-ní cùmì dícó (80) carga-ní”. ⁸ Daaní, lamú xi-tè, nì cundaà ini-nè ñà-nduá quidá-te. Ñàyùcànduá, nì cachi-nè xì-té sàhà-ñá cóni quidá víi-té: “¿Na nchichí guá nì quidá-ní!” nì cachi-nè. Vâchi cunaha-nsiá, nèhivì nihnú inì-xi cuisì ñuhíví yohó, chicá cuehé-nè nùù chuun xi-ne entre nsidaa mii-né, te chicá mà cuehé nèhivì datnúù Dios sàxínitnùnì-xi.

⁹ Te yùhù cachí xì-nsiá: mate dava-tè, có-quidá víi-té xì dìhùn xí-te, doco mii-nsiá, xiñuhu cuichuún víi-nsiá ñà-cuicà-nsiá sàhà-ñá naquimanì nèhivì-nsiá, dandu na quíví nsihi dìhùn xí-nsiá mà, vâtùni cuàha Dios sàà-nsiá nùù-yá vehe ndiaha-yá nicanicuahàn.

¹⁰ Nú sàni ñhì iin nèhivì iin chuun tii, te quidá víi-nèa, dandu ñà-jaàn cundaà ini-ndà vâtùni quida víi stná-nè iin chuun chicá cahnú. Te ò nú có-quidá víi-né chuun tii ma, dandu ni mà quidá víi stná-nè iin chuun cahnú. ¹¹ Ñàyùcànduá, nú icúmí-ndá ñà-cuicà ñuhíví cuàchi yohó, te có-quidá víi-nda xán, dandu còò iin cuàha xi-nda ñà-nduù ñà-cuicà ndiaha ndisa. ¹² Te nú có-quidá víi-nda chuun ñà-cundiaa-ndà biene xi inga ñanìtnaha-nda, dandu còò iin cuàha xi-nda ñà-cunduu biene xi mii-nda.

¹³ Iin tè-quidáchúûn, mà cúí coo ùì patrón xi-tè, vâchi nú ducán, dandu icúmí-tè cunì ùhì-te iin-ne, te inga-nè cuu inì-te sàhà-xí. Te ò ni cachí-ndà, iin-ne coo vâha xi-té, te inga-nè cahíchi inì-te. Te ducán stná mii-nsiá, nú cuú ini-nsiá sàhà dìhùn, dandu mà cúí cunucuachi stná-nsiá nùù Dios —nì cachi Jesús.

¹⁴ Daaní, nècuàchì fariseu, itá stná-nè yucán, iníní-né nsidaa ñà-nduá cachí-yà, te nì sàcùndiaa-nèyà, vâchi cuàhà gá cuú ini-nè sàhà dìhùn.

¹⁵ Ñàyùcànduá, nì cachi-yá xì-né:

—Mii-nsiá, nùù nèhivì cuní-nsiá ndee vâha-nsia, na ian ni cündúú-nsiá nèhivì váha guá. Doco Dios, ináhá-yâ ñà-ñuhú ini anima-nsiá. Vâchi ñà-ndúá chicá xího nècuàchì ñuhivì yohó, có-nâtùia nùù mii-yá, vâchi ñà-chicá có-ia váha nduá nùù-yá.

Iin palabra ni cachi Jesús sàhà ley xi Moisés xi sàhà ñuhivì ìi xí Dios

16' Inii tiempu antes quesaa Juan (Bautista) ni sandiaa ley (xi Moisés) xi stná palabra ni cachi profeta ñisa cahàn cuenta xi Dios. Doco tiempu xi Juan vâxi duha ni quesaha xítia cuentu sàhà ñuhivì ìi xí Dios, te vichi nsidaa nèhivì, quidá-né lucha sàà-nè ñuhivì ìi mà.

17' Doco ley (sàhana) ma, nicanicuahàn cundua iin ley váha; vâchi ni-iin seña tii xí iin letra xan, mà nunca sàà ndañuhá. Chicá mà úhi ndañuhu ansivi xi ñuhivì, doco ley mà, nicanicuahàn coa.

Nansa ni cachi Jesús ñà-mà váha cate tnàhà-ndà

18' Nú ni caté stnahá iin tiàa xi ñahàdihí-nè, te coo-ne xi inga nècuàchì ñahà, cuàchi ndisa cundua. Te nú ni nándàhà stná iin nècuàchì tiàa xi iin nècuàchì ñahà ní sate stnahá, divini cuàchi cunduu stná mà.

Nansa ni cuu xi iin tècuicà xi stná iin nècuàchì ndahví nani Lázaro

19' Nisa ìa iin tècuicà, ndixí-te sìcoto cuxín finu, xi cuàhà gá sìcoto chicá vii. Te nsiquívì ñisa quida-tè vicò cahnú vehe-tè. 20 Te ñisa ìa stná iin nècuàchì satú nani Lázaro, indúhu-né yehè cahnú tècuicà mà, te itándiaa chitu nsihì uhì ìcà-né. 21 Te cuní-nè ñihí-né pedazu cuati comida cóyo nùù mesa xi tècuicà mà cuxi-ne. Dècuèndè stná sihina, vâxi-sì ndé iá-nè, te nacuhá yàá-sì nsihì uhì ìcà-némà. 22 Daaní, ni sàà quivì ni xihì-nè, te ni caquixi ángel ni nacuaca-ne anima nècuàchimà cuàhàn-né ndé iá xii-ndà Abraham. Daaní, después ni xihì stná tècuicà mà, te ni ndùxin-tè. 23 Dandu (ni sàà-te) ndé ndoó anima nècuàchì xinduu nsii. Te yucán ni quesaha-té ndohó cuàhà-té. Dandu ni ndacoto-tè ni xini xicà-té yucán iá Abraham, te yatni uun iá stná Lázaro. 24 Ñâyùcàndúá, ni ndàhì ndee-té, cachí-te: “¡Abraham! ¡Xii-nsí nduu-ní! Cundehè ndahví-ní yùhù; techuun-ní Lázaro quixi-ne dandaxín-né ñindàhà-nè tècuí, te danchíco-ne yàí, vâchi yáha ga ndohí ié mahí ñuhu yohó”. 25 Doco ni cachi Abraham: “Nsinuu ini-ní, hijo, vâchi na ñisa itiacù-ní ñuhivì, váha vida ñisa icumí-ní. Doco Lázaro yohó, cóo; yáha ga ndahví ñisa yáha-ne. Doco vichi sàni ñihítàhvì-né cudii cuàhà ini-nè, mientras mii-ní, icumí-ní ndoho-ní. 26 Te iá stná inga ñàhà, vâchi mahí nsiihù yohó xi mii-nsiá jaàn iá iin yui cahnú cunú sàstnùhù. Ñâyùcàndúá, mate ni cúcàhàn-nsí yáha-nsi ndé iá-ní, doco mà cúí; te stná mii-nsiá, mà cúí yáha stná-nsiá ndé ndoó nsiihù yohó”. 27 Dandu ni cachi tèmà: “Pues, nú ma cúí, dandu sacúndàhvì nùù-ní, tío Abraham; techuún sacù-ní Lázaro nùhù-nè vehe papá xi. 28 Vâchi yucán ndoó ùhùn ñani, te cuní càhàn Lázaro xi-té ñà-màsà quíxí stná-te lugar yohó ndé ndòhò guá-nsí”. 29 Dandu ní cachi Abraham xi-té: “Sà-icumí-tè libru ìi ni tíaa Moisés, xi stná libru ni tíaa nècuàchì profeta. Ni cúnini-te ñà-ndúá cachí nùù tutu mà”. 30 Dandu ni cachí-te: “Còo, tío Abraham, vâchi nú ni natiácú iin nsii, te sàà-nè càhàn-nè xi-té, dandísá, icumí-tè cuu-tè arrepentir”. 31 Doco ni cachi Abraham xi-té: “Nú có-cuní-te cunini-tè ñà-ndúá ni cachi Moisés, te ni ñà-ndúá ni cachi profeta, dandu mà sàà-te naxicocuín ini-te mate ni natiácú iin nsii (càhàn xi-té)”.

17

Cuàhà gá ni coo-nda cuidadu, còtó quida-nda iin cuàchi

¹ Dandu ni cachi Jesús xi nècuàchì dacuahá-yá:

—Ñà-ndàá nduá, icúmí dava nèhivì tùcù-nè ichì có-ndiàá quida ñanìtnaha-ne. Doco ndahví nècuàchì datúcù tnàhà-ximà. ² Vàchi chicá vaha ni mácúndiacu iin yùù yódò dùcùn-né, te ndiachi-né mahì mar sàhà-ñá màsà dátúcù-nè ni-iin ñà-cuati yohó. ³ Ñàyùcàndùá, cuidadu cundoo-nsia sàhà ñà-ndùá quidá-nsiá.

⁴ Nú quidá iin ñanìtnaha-nsia cuàchi nùù-nsiá, dandu càhàn-nsiá xi-né sàhámà. Te nú ni náxícócuñ inì-nè sàhà ñà-ndùá ni quida-ne, dandu cuicahnú inì-nsia sàhà-né. ⁴ Mate ùsà xichi iin quivì ni quidá-né iin cuàchi nùù-nsiá, có-quidá, vachi nú cada iin iin xichi vaxi-ne cachí-nè ñà-cùú-né arrepentir, dandu icúmí-nsiá cuicahnú inì-nsia sàhà-né —ni cachi Jesús.

Vàtùni quida stná-ndà milagru nú nihnú vaha ini-ndà mii-yá

⁵ Dandu nècuàchì ni nihì chuun nùù Stoho-ndà Señor, ni xicàn tàhvi-né nùù-yá, cachí-né:

—Chindee-ní nsiùhù ñà-nì sàà-nsi cunindisá ví gá-nsi.

⁶ Dandu ni cachi-yà xi-né:

—Cuati lihngu tata yutnù nani nù-mostaza. Te ñà-yòhó cachí xi-nsiá: nú xiníndísá ndisa-nsia, mate (iyuhu nduá) nahi tata mà, dandu dècuèndè vátùni dandacú-nsiá nùù yutnù nahi yutnù fruta jaàn ñà-nì ndánchító-nu yohó, te cùhùn-nu ndiachi-nú mahì mar, dandu seguru ducán icúmí coo.

Ejemplu sàhà peón quidáchúùn nùù-ndà

⁷ 'Ni cachí-ndà iá iin peón xi-nda, te quidachuún saín-te nùù-ndà. Te vihini xitú-te, o ndiáá-te quisi xi-nda. Doco nú ni nsiaà-te vehe, ¿a cachí-ndà xi-té ñà-nì cùhùn-te cudamá-te? ⁸ Còó, dohó cuàhàn-ndà cachí-ndà xi-té: “Quidayucùn-ní ñà-cudamí”, dandu nsidavì-ní mii-ní, te taxi-ní ñà-cuxi, te cohi. Doco mii-ní, dècuèndè después icúmí-ní cuxi-ní”, cachí-ndà xi-té. ⁹ Pues, ¿a náquímànì-ndà peón mà nú sàni quida-tè nsidaa ñà-ndùá ni ndacu nuù-té? Ádi coó. ¹⁰ Pues divi ducán stná xi mii-nsiá, vachi nú sàni nsihi ni quida-nsia nsidaa ñà-ndùá ni ndacu nuù-nsiá, dandu icúmí-nsiá, cachí-nsiá: “Còò ni-ñàha ni quidá-nsí, cuisì ñà-ndùá ndiá icà-nsi ni quida-nsi”, —ni cachi Jesús.

Nansa ni dàndúvaha Jesús ùxìn tiàa ndohó cuèhè lepra

¹¹ Nchícùn Jesús ichì Jerusalén cuàhàn, te ni yàha-ya ladu Galilea xi stná ladu Samaria. ¹² Te na ní sàà-yà iin ñuu tii ni xini-yà yucán vaxi ùxìn tiàa ndohó cuèhè lepra. Itá xica-né, ¹³ cána ndee-né, cachí-né:

—¡Stoho-nsi Jesús! ¡Cundehe ndahví-ní nsiùhù!

¹⁴ Daaní, na ní xini Jesús nècuàchì mà, ni cachi-yà xi-né:

—Cuahàn-nsiá dacuní-nsiá dùtù icà-nsiá.

Ñàyùcàndùá ni caquihin-ne ichì cuàhàn-nè. Te meru xicá-né ichì mà, dandu ni nduvàha nsidaa-né. ¹⁵ Te iin-ne, na ní xini-nè sàni nduvàha-ne, ni naxicocuñ-nè, ni ndenihi vaha cuahà-né Dios, ndee càhàn-nè. ¹⁶ Te ni sàcuñ sisi-né nùù-yá, naquímànì-néyà. Te nduú-né iin nècuàchì ñuu Samaria. ¹⁷ Dandu ni cachi-yà xi-né:

—¿Amadí ùxìn tiàa ni nduvàha? Doco 9 nècuàchì dava ga mà, còò-né ni náxícócuñ. ¹⁸ Cuisì mindaa nècuàchì tùcù yohó ni naxicocuñ naquímànì xi Dios.

¹⁹ Dandu ni cachi-yà xi tiàa ni naxicocuñ mà:

—Ndacuiïn-ní xuhun-ní vehe-ní. Vätùni nì xinindisa-ní, te ñàyùcàndúà nì ñihì-ní nì nduvàha-ní.

Nansa icúmí cuu quivì naxicocuïñ Jesús ñà-cusahnú-yá nùù ñuhiví yohó

²⁰ Daaní, nì ndàcàtnùhù nècuàchì fariseu nùù-yá índù tiempu sàà quivì cusahnú Dios ñuhiví yohó. Te nì cachi-yà xì-né:

—Màdiá nduchìnúù-nsiá cuni-nsiá ñuhiví ì xí Dios. ²¹ Mà cúndúámà ñà-cachitnùhu nèhivì xì-nsiá, cachi-nè yohó íá ñuhiví ì mà, te ò yucán íá'. Còó, vàchi yohó mahì mii-nsiá íá ñuhiví ì mà.

²² Dandu nì cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Vàxi iin tiempu na yáha ga cuni-nsiá cundua tiempu ndiaha (naxicocuïñ) yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, doco tâñáha ga sàà cundua tiempu mà. ²³ Te nú cachí nèhiví xì-nsiá ñà-yohó sàni naxicocuïñ, te ò yucán íé', màsà cùhùn-nsiá xì-né, màsà cúnchícùn-nsiànè. ²⁴ Vàchi na ían tása, te natnúù fuerte inicutu ansivì ndè iin ladu xì ndè inga ladu, ducán icúmí cuu stná xì yùhù na sàà quivì xí, (te cundehè nsidaa nèhiví yùhù). ²⁵ Doco antes, cuàhà ìñàha icúmí ndohì; vàchi icúmí nèhiví tiempu vichì cahíchì ini-nè yùhù. ²⁶ Te nacua nì cuu tiempu xi Noé sàna, ducán icúmí cuu stná na sàà meru quivì xí yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví. ²⁷ Vàchi tiempu xi Noé mà nìsa (ndoo cuéyàà nèhiví ñuhiví), xixí-né, xihí-né, te nándàhà-né. Te ducán nìsa quida-ne dècuèndè nì sàà quivì nì quìhvi Noé barcu cahnú, dandu nì quixi dàvì nì sahnì xì nsidaa nèhiví mà. ²⁸ Daaní, ducaní stná nèhiví ñuu Sodoma tiempu xi Lot sàna, xixí-né, xihí-né, xiin-né, te dicó-né; xitú stná-nè, te quidávàha stná-nè vehe; ²⁹ doco divi quivì nì quee Lot ñuu mà, dandu ndè ansivì nì còyo ñuhu xì tàtnà cuaán sahán quini, te nì caxihì nsidaa nèhiví ñuu mà. ³⁰ Ducán icúmí cuu stná na quivì naxicocuïñ, te cuni nèhiví yùhù.

³¹ 'Quivì mà, nú ndoo nèhiví ònìvèhé-né (quetátú-nè), te ini vehe ñuhu ñà-icúmí-nè, dandu màsà ndúlócò-nè sàhámà. Cuisi-nì nì cùnú dèhé-nè chicá vaha. Te ò nú ndoo-né nùù ítú, dandu màsà naxícócuïñ-nè vehe-ne. ³² Màsà nándòdò-nsiá nansa nì cuu xi ñahàdihí Lot. ³³ Nsidaa ana cuní dacácu xi vida-xi, cutu-ñá dandáñúhú-nèàmà quea; doco nsidaa ana có-dácacu xi vida xi, divi cunduu nècuàchì càcu.

³⁴ 'Yùhù cachí xì-nsiá, na sàà ñuu naxicocuïñ, dandu ndé quidì ùi nèhivì, icúmí cuxio iin-ne, te iin-ne ndòò. ³⁵ Te ndé ndoo ùi nècuàchì ñahà cutnàhâ nchicó, iin-ne icúmí cuxio, te inga-nè ndòò. ³⁶ Te ndé ndoo stná ùi tiàa nùù ítú, iin-ne cuxio, te inga-nè ndòò.

³⁷ Dandu nì ndàcàtnùhù-né nùù-yá, cachí-nè:

—Stoho-nsì Señor, ¿índù cuàhàn cuu ñà-jaàn?

Te nì cachi-yà:

—Cunaha-nsiá, (ducán íá nahi dichu cachí): “Ndé indúhu ñà-nì xihì, yucán icúmí nataca stná longo”.

18

Ejemplu nacaní sàhà iin nècuàchì ndahví nì sàhàn nùù iin juez cuehé

¹ Dandu nì nacani Jesús xì-né iin ejemplu ñà-cundaà ini-nè ñà-iin-ni icúmí-ndà càcàn tàhvi-ndà nùù Dios, te màdiá cuhuun ini-ndà. ² Dohó nì cachi-yà:

—Nisa ía iin juez iin ñuu; doco nì cónì sácáhví-tè Dios, nì stná nèhivì.

³ Te divi ñuu yucán nisa ía stná iin nècuàchì ñahà nì xihì ì-xí. Te sàhàn nècuàchìmà nùù juez mà, cachí-nè: “Nsidandaà-ní chuun xi, vàchi ía

iin nècuàchì xínì ùhì xí”. 4-5 Doco cónì cùnì-te. Daaní, después nì nacani inì-te, cachí-te inì-nì mii-té: “Yáha ga sáhachuún ñahàcuàán yohó yùhù. Ñàyùcàndùá mate có-càhví Dios, ni có-càhví stnàì ni-iin nèhivì, doco cuàhìn nsidandai chuun xi nècuàchì yohó, vàchi cuñáñi ñà-tutoo quixi-guá-nè nùí”.

⁶ Dandu nì cachi Stoho-ndà Señor:

—Cundehè-nsiá nansa nì cachi juez mà, mate malu-nè, (doco icúmí-nè chindee-né nècuàchìimà). 7-8 Ñàyùcàndùá, Dios, ¿áma nsidandaà stnà-yà sàhà nèhivì nì nacàxin-ya nú ndui te ñuú xicàn tàhvi-né, te sacúndáhvi-nè nùù-yá? Te ¿a caní tiempu cueé-yà, te sàà quivì nsidandaà-yà ducán? Coó, yàchi icúmí-yà nachitacùhá-yà sàhà-né, cachí xì-nsiá. Doco quivì naxicocuñi yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, ¿a ndísá cunindisá cuàhà nèhivì yùhù cahan-nsiá? —nì cachi Jesús.

Ejemplu nacaní sàhà iin nècuàchì fariseu cuadú, xì sàhà stnà iin nècuàchì dachiyàhvi nì naxicocuñi inì-xi

⁹ Daaní, nì nacani-ya iin ejemplu sàhà nèhivì ndaníhí vaha guá xì mii-xí, te cachíchì inì-nè nècuàchì dava ga. Dohó nì cachi-yà:

¹⁰ —Ùi tiàa, cuàhàn-nè veheñùhu cahnú ñà-càcàntàhvi-né nùù Dios. Iin-ne nduú nècuàchì fariseu, te inga-nè nduú nècuàchì dachiyàhvi. ¹¹ Te nècuàchì fariseu mà, nì sàcuùn-nè yucán, te nì naquimanì-né Dios sàhà mii-né, cachí-nè: “Ansivéhé-ní Yua-nsí Dios, vàchi yùhù, có-quidá ndevàhi nacua quidá nècuàchì dava ga mà, te có-quidá cuihna stnàì ni-iñàha, vàchi có-quidè ni-iin ñà-có-ndiá lqué quide, có-càhìn xì inga nècuàchì ñàhà, nì có-quidá stnàì na quidá tè-dachiyàhvi jaàn. ¹² Coó; nùù cada ùnà quivì iníhì íá dòquí ùi quivì, te nùù cada ùxin pesu quidè ganar, chivàha cuain ian ñà-cunduu diezmu xan”, nì cachi nècuàchìimà.

¹³ ‘Doco nècuàchì dachiyàhvi ma, xica iín-né, cucáhàn nùù-né ndacoto-ne ansivi. Ñàyùcàndùá, iín-ne, caní-né nchìca-ne (ñà-cùù guá-nè sentir sàhà cuàchi-ne), te cachí-nè: “Yua-nsí Dios, cundehè ndahví-ní yùhù, vàchi nècuàchì cuàchi nduí”, nì cachi-nè, ¹⁴ dandu mànuhù-né. Ñàyùcàndùá, yùhù cachí xì-nsiá, divi nècuàchì yucán nduú ana nì ndee vaha ndisa nùù Dios, te màdiá nècuàchì primeru mà. Vàchi nsidaa ana datiaá uun nduú nèhivì vaha guá, icúmí-né nducahan-ne; te nsidaa ana ndaníhí ndahví xì mii-xí, chicá icúmí-né nìhì-né tnùñuhu.

Nansa nì cachi Jesús ñà-màsà cádi-ndà nùù ñà-cuati ñà-cunchicuàn mii-yá

¹⁵ Daaní, ndacá nèhivì ñà-cuati xí-né vaxì nùù-yá ñà-chitandòò-yá ndahà-yá dìni-vé. Doco na ní caxini nècuàchì dacuahá-yá, nì sadi-nè nùù nècuàchìimà. ¹⁶ Ñàyùcàndùá, nì cana Jesús ñà-cuati ma nì tnátua, te nì cachi-yà:

—Nacoo-nsia ñà-cuati ni quixá nùí. Màsà cádi-nsià nùá, vàchi cuisì nècuàchì nihnú inì-xi nahi miá cunduu ana sàà ñuhivì ìi xí Dios. ¹⁷ Ñà-ndáa nduá cachí xì-nsiá, nú ni coó (vitá ini) nèhivì nahi ñà-cuati, dandu nìhì-né quìhvi-ne ñuhivì ìi xí-yá, doco nú coó, mà sàà-nè yucán —nì cachi-yà.

Nansa nì cachi Jesús xì iin tèchii cuica

¹⁸ Daaní, nì càhàn iin tè-nìhì chuun, nì xicàn trùhù-té nùù-yá, cachí-te: —Maestro, mii-ní vaha ndisa-ní. Cachi-ní xì ndiá quide, te nìhitàhvi vida ndiaha nicanicuahàn.

19 Dandu nì cachi Jesús xì-té:

—¿Ndíà dísáhà-xí cachí-ní xì': "Mii-ní vaha-ní"? Vàchi còò ni-iin nèhivì úún vaha ndisa, cui sè ní nduí Dios, dandu vaha ndisa inì. ²⁰ Pues vichi, sà-ínáhà-ní nansa nì dandàcú-yá ñà-màsà cáhàn-ndà xì inga ana có-ndúú nècuàchì vehe-nda; te màsà cáhni stnaha-nda, ni màsà quidá cuíhná-ndá, ni màsà cáchí-ndà iin tnùhu sàhà ñanìtnaha-nda, te ni cóó stná tnùñuhu xi-nda nùù yuadíhí-ndá.

21 Dandu nì cachi tu-tè xì-yá:

—Cunaha-ní, nsidaájàn sàni chivàhi dècuèndè na tíí.

22 Na ní inini Jesús ñà-ndúá nì cachi-te, dandu nì cachi-yà:

—Cumánì gá inga ñàha quida-ní. Dicò nsihì-ní ñà-ndúá icúmí-ní, te dasàn-ní dihùn mà nùù nècuàchì ndahví; dandísá nihítáhvi-ní sàà-ní ansivi, te yucán cucumi ndisa-ní cuahà ñà-cuicà. Te quixi-ní cunchicùn stná-ní yùhù —nì cachi-yà.

²³ Doco tèmà, na ní inini-tè nì cachi-yà ducán, dandu yáha ga nì cuhuun inì-te, vachi cuica cuahà-té. ²⁴ Te na ní xini Jesús ñà-nì cuhuun guá inì-te, dandu nì cachi-yà:

—¡Na uhì guá sàà iin tècuicà ñuhivì ìì xí Dios! ²⁵ uhì gà stná dayáha-nda iin camellu nùù chichòh ndúhu iquì; doco chicá uhì yáha iin tècuicà ndè ñuhivì ìì xí Dios.

26 Dandu nècuàchì xí-inini yucán, nì cachi-nè:

—Nú ducán nduá, dandu ¿nansa cui càcu anima iin nèhivì?

27 Dandu nì cachi-yà:

—Ñà-ndúá có-sàà nèhivì quida-ne, vātùnì quida Dios-ñà.

28 Dandu nì cachi Pedro xì-yá:

—Nsiùhù, sàni nacoò ìì-nsí nsidaa ñà-ndúá icúmí-nsí, te vaxi-nsi nchícùn-nsí mii-ní, Stoho-nsí Señor.

29 Dandu nì cachi-yà xì nsidaa-né:

—Ñà-ndáà nduá cachí' xì-nsiá yohó, nú nchícùn iin nèhivì ñuhivì ìì xí Dios, te sàhámà icúmí-nè nacoò-ne ñàha, (màsà ndúlócò-nè), mate ni nácóó-né vehe-ne, ò yuadíhí-nè, ò ñani-nè, ò cùha-ne, ò ñahàdihí-nè, ò dèhe-ne, (có-quidámà), ³⁰ vachi después yáha ga cuahà gá más icúmí-nè nihítáhvi-né vida xi-ne ñuhivì yohó. Daaní, na sàà-nè inga ñuhivì vaxi xi-nda, dandu nihítáhvi stná-nè vida ndiaha nicanicuahàn.

Nansa nì cachi tu Jesús inga xichi ñà-icúmí-yá cui-yà, dandu natiacu-yà

31 Daaní, nì tavà cuaán-yá ùxìn ùì nècuàchì dacuahá-yá, te nì cachi-yà xì-né:

—Cunaha-nsiá, ichì ñuu Jerusalén nchícùn-ndà vichi, te ñuu yucán icúmí cuu ndisa nsidaa ñà-ndúá nì tiaa nèhivì xí Dios sàhana sàhà yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì. ³² Vachi icúmí nèhivì dayáha-ne yùhù ndahà tè-inga raza ñà-cuàcùndiaà-te yùhù, te canàhá stná-te xì'. Te icúmí stná-te sivi dií-te nùí, te cahni cuí-te yùhù. ³³ Dandu después cahni-té yùhù. Doco tìxi ùnì quivì icúmí natiacu —nì cachi-yà.

³⁴ Doco nècuàchì dacuahá-yá, cóni cùndáà ini-nè sàhámà. Cóni sàà-nè mànihì ini-nè, vachi nahi palabra dèhé nì sandua nùù-né.

Nansa nì quida Jesús milagru ñuu Jericó, nì dånátùì-ya nùù iin nècuàchì cuaá

³⁵ Yatni iá-yà ñuu Jericó vaxi-ya, te yuhù íchí yucán iá iin nècuàchì cuaá xicàn xì caridad. ³⁶ Te na ní tiacu-nè yáha cuahà nèhivì, dandu

nì ndàcàtnùhù-né ndiá nduá cuú. ³⁷ Te nì cachi nèhivì ñà-divi Jesús de Nazaret cuàhàn yàha. ³⁸ Ñàyùcàndùá, nì ndàhì-nè, cachì-nè:

—¡Jesús! ¡Mii-ní descendencia ìì xí David! ¡Cuhi inì-ní yùhù!

³⁹ Doco nèhivì idónuu (nùù nèhivì cuáhà mà), nì canàhá-nè xì nècuàchì cuaá mà, nì cadí-nè yuhù-né cachì nècuàchìmà xì-né. Doco mii-né, chicá ndee ní ndàhì-nè, cachì-nè:

—¡Mii-ní descendencia ìì xí David, cuhi inì-ní yùhù!

⁴⁰ Dandu nì cucuiin Jesús, nì dandàcú-yá ñà-nì cúndácá nèhivì nècuàchìmà quixi. Te na ní tnàtuu-ne, nì xicàn tnùhù-yá nùù-né, ⁴¹ cachì-yá:

—¿Ndiá nduá cuní-ní quide?

Dandu nì cachi-nè xì-yá:

—Señor mío, cuní natùinuì´.

⁴² Dandu nì cachì-yá xì-né:

—¡Ni ndúvaha nduchinúù-ní, cachì xì-ní! Vàchi ñà-sàni xinindisa-ní, ñàyùcàndùá sàni nduvàha-ní.

⁴³ Dandu luegu nì natùinuù-né, te nì tenchicùn stná-nèyà, naquímánì-né Dios. Te nsidaa nèhivì nì xini ñà-ndùá nì cuu, nì ndenihi ndiaha stná-nèyà sàhámà.

19

Nansa nì xinindisá iin nècuàchì cuicà nani Zaqueo, te nì nanduu-ne iin nèhivì xí Jesús

¹ Na ní sàà-yá ñuu Jericó, nì yàha uun-ya inii ñuu mà. ² Te cunaha-nsiá, ñuu mà iá stná iin nècuàchì cuicà nani Zaqueo. Te chuun xì nècuàchìmà nduá dandacú-né nùù dava ga tè-dàchíyàhvi. ³ Te cuní stná-nè cundehe-né Jesús ana nduú-yá. Doco mànicùì ñà-cuàhà guá nèhivì itá yucán, vàchi iin nècuàchì cuisí nduú-né. ⁴ Ñàyùcàndùá, nì dáyàà-nè chicá nùù-xí, te nì nana-ne dòcò iin yutnù fruta tnuu, vàchi yucán icúmí Jesús yàha-ya. ⁵ Dandu na ní sàà-yá lugar mà, nì ndacoto-ya dìquì-xí, te nì xini-yà nècuàchìmà, dandu nì cachì-yá xì-né:

—Zaqueo, dansíhi-ní nuu-ní, vàchi vichi icúmí sàì vehe-ní.

⁶ Ñàyùcàndùá, vichi vichi nì nuu yàchì nècuàchìmà, te ndacá-néyà mànuhù vehe-ne, cudí ini-nè. ⁷ Doco nèhivì cuáhà mà, na ní xini-nè cuàhàn-yá xì nècuàchìmà, dandu nì xitnùhu-neyà, índu chuun cuàhàn-yà vehe iin nècuàchì iá cuàhà cuàchi-xi, nì cachi-nè.

⁸ Daaní, (na iá-yà vehe Zaqueo mà), nì ndacuiin nècuàchìmà, cachì-nè xì-yá:

—Señor mío, ñà-ndúù davatahvi biene xi cuàhìn dasín nùù nèhivì ndahví. Te nècuàchì nì dandàhví nì quihin dìhùn-xí, cùmì tantu gà cuàhìn nacuàhi-nè.

⁹ Dandu nì cachi Jesús (xì nèhivì yucán):

—Vichi sà-íá salvación xi nècuàchì divéhé-xí yohó, vàchi nacua nì quida yohòtéhè-ndà Abraham, ducán nì quida stná-nè, (te sàhámà nì càcu-ne), ¹⁰ vàchi yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhívì, nì quesàì ñuhívì yohó ñà-nanduquí ana nì tucù inga ichì, te dacácuì anima-nè —nì cachi-yà.

Ejemplu nacání sàhà ùxin dìhùn oro

¹¹ Daaní, nsidaa nèhivì yucán, ndoó-né inínì-né ñà-ndùá cachì-yà. Dandu nì nacani tu-ya xì-né inga ejemplu, vàchi sà-ítúú-yá sàà-yá ñuu

Jerusalén, te tuxí ini-nè ñà-mà cuéé gà, te sàà tiempu ndiaha cusahnú Dios (ñuhivì yohó). ¹² Ñàyùcàndüá, nì cachi-yà xì-né:

—Nisa ia iin dèhe rey, cuní-nè cùhùn xicà-né inga ñuu ñà-nihì stná-nè chuun dandacú stná-nè, dandu después ndixi-ne (cusahnú-né). ¹³ Ñàyùcàndüá, (na tãñáha ga quihin-ne ichì, dandu) nì cana-ne ùxin peón xi-ne, te nì sàha-ne iin iin-tè iin iin dihùn oro, te nì cachi-nè xì-té: “Inii tiempu dècuèndè quivì naxicocuñ icúmí-nsiá quida-nsia lucha nducuahà dihùn yohó”, (nì cachi-nè xì-té, dandu cuahàn-nè). ¹⁴ Doco nècuàchì ñuu-nè, sàhà-ñá có-xiñùhù-né nècuàchimà, ñàyùcàndüá, nì techuún-né it-nii nèhivì xí-né nihi-xi razón cuahàn, te dohó cachi razón mà: “Có-cuní-nsi cusahnú nècuàchì jaàn nuù-nsí”, cachá. ¹⁵ Doco nècuàchimà, vátùni nì nihi-né chuun cusahnú-né, te nì naxicocuñ-nè ñuu-nè mà. Dandu nì dandacú-né càna nsidaa peón nì sàha-ne iin iin dihùn mà, vàchi cuní-nè cundaà ini-nè nadaa nì nandua. ¹⁶ Dandu nì tnàtuu tè-primeru, cachí-te: “Señor, imindaa dihùn oro nì taxi-ní, doco vichi sàni nandua ùxin dihùn”. ¹⁷ Dandu nì cachi nècuàchimà xì-té: “¡Vátùni íá! Peón vaha nduu-ní. Ñàyùcàndüá icúmí-ní dandacu-ní nuù ùxin ñuu nahnú, vàchi viì gá nì quida-ní xì iin chuun tii”. ¹⁸ Dandu nì tnàtuu peón ùi, cachí-te: “Señor, nì taxi-ní imindaa dihùn oro, doco vichi sàni nandua ùhùn”. ¹⁹ Ñàyùcàndüá, nì cachi-nè xì témà: “Mii-ní, icúmí-ní dandacu-ní nuù ùhùn ñuu nahnú”. ²⁰ Dandu nì tnàtuu inga peón, cachí-te: “Señor, yohó naquihin-ní dihùn xí-ní, vàchi nì chivàhià nuù iin sìcoto. ²¹ Vàchi yúhî mii-ní. Ináhí nansa íá-ní, dana-ní, dècuèndè tùha stná-ní candiaà-ní iñàha mate cóni quidáchuún-ní, te tùha stná-ní quihin-ní cosecha ndé cóni xitù-ní”. ²² Dandu nì cachi nècuàchì dandacú-mà xì peón mà: “¡Peón malu nduu-yó! Ináhú dana yùhù, te candiáí iñàha ndé cóni quidáchuún, te ndanihí cosecha ndé cóni xitúí. ²³ Te nú ináhú ducán quidé, dandu ¿índù chuun cóni dàcùhùn dihùn xí nuù iin vehe ndé quidachuún-né xán, dandu na quivì nsiaí, vátùni nihì stnáí dìquia ni cuí?” ²⁴ Dandu nì cachi-nè xì peón itá yatni ma: “Candiaà-nsia dihùn nuù tè-yohó, te cuàha-nsia nècuàchì icúmí ùxin dihùn oro jaàn”. ²⁵ Dandu nì cacachi peón mà xì-né: “Doco Señor, sà-icúmí nècuàchimà ùxin-ñà vitní”. ²⁶ Doco nì cachi nècuàchì cusahnú-má: “Cunaha-nsiá, ana sà-icúmí algu vichi, icúmí-né nihì gá-né más, te ana icúmí cuisì iyuhu iñàha, icúmí cuxio nsidaa ñà-ndüá icúmí-nè. ²⁷ Doco nèhivì xiní ùhì xí, te có-cuní-nè cusahnúí nuù-né, cundaca-nsiané quixi núí, te cahni-nsiánè yohó”, nì cachi rey mà.

Nansa nì cuu na ní sàà Jesús ñuu Jerusalén

²⁸ Daaní, nì nsihì nì nacani-ya ejemplu mà, nì quihin tu-ya ichì cuahàn-yà Jerusalén, idónuu-yà nuù compañeru-yà cuahàn-yà. ²⁹ Te sà-itúú-yà sàa-yà ñuu cuati Betfagé xì Betania, frente yucú Olivo. Dandu nì cahan-yà xì ùi nècuàchì dacuahá-yà ñà-nì cùhùn cueé-nè chicá nuù-xí. ³⁰ Te dohó nì cachi-yà xì-né:

—Cuahán-nsiá ñuu tii yatni yucán. Te na sàa-nsiá yucán, dandu icúmí-nsiá cuni-nsiá ndé nuhní iin burru chii. Burru tãñáha ga cuida nduú-si. Quisì yucán ndaxin-nsiá cundaca-nsia quixi. ³¹ Te nú ndacàtnùhù nèhivì nuù-nsiá índù chuun ndaxin-nsiási, dandu cachi-nsiá xì-né ñà-Stoho-ndà Señor xiñuhu xí-sí —nì cachi-yà.

³² Dandu luegu ni caquihin ùi nècuàchì mà ichì cuàhàn-nè chuun ma, te ni xini-nè ñà-divi nacua ni cachi-yà xi-né, ducán ndisa ni ña. ³³ Te na meru ndaxin-nési, dandu ni càhàn stohò-si xi-né, cachí-nè:

—¿Índù chuun ndaxin-nsiá burru yohó?

³⁴ Dandu ni cachi-nè:

—Stoho-ndà Señor xiñuhu xi-sí.

³⁵ Dandu ni saca-nési cuàhàn-nè ndé iá-yà; te ni chindàndòó-né sicoto xi-ne diquí-sí, te ni sàcùnùú-yàsi ³⁶ ni quihin-ya ichì cuàhàn-yà (ñuu Jerusalén). Te ichì yucán ndé yàha-ya ni chitànduhù nèhivì dòò-né. ³⁷ Te na sá-itúú-yá nacatacaa-ya yucù Olivo yucán, dandu nsidaa nèhivì nchícùn xi-yá, ni quesaha-né cána fuerte-ne, naquímani-né Dios sàhà ñà-cuàhà guá milagru ni quida-ya ni xini-nè; ³⁸ te palabra yohó nduá ni cachi-nè:

—¡Ndiaha gá rey yohó vaxi cuenta xi Stoho-ndà Señor! ¡Ndiaha gá iá paz ansivi! ¡Ndiaha gá quidá mii-yá iá diquí-xí! —ni cachi-nè.

³⁹ Dandu dava nècuàchì fariseu cuàhàn mahì nèhivì cuàhà mà, ni cachi-nè:

—Maestro, càhàn-ní xi nèhivì xí-ní (ñà-màsà cáchí-nè ducán).

⁴⁰ Dandu ni cachi-yà xi-né:

—Cunaha-nsiá, nú ni cúdádí nècuàchì cána guá yohó, dandu fuerza icúmí cána stná nsidaa yùù ndoó yohó.

⁴¹ Daaní, ni sàa-yà yatni ñuu Jerusalén. Te ni indehè-yá ñuu cahnu-ma. Te ni sacu-ya sàhà nèhivì ndoó yucán, ⁴² cachí-yà:

—¡Ndahví-nsiá! Vàchi meru quivì vaha xi-nsia nduá vitni. ¡A sácú vaha nú ni sàa-nsiá cundaà inì-nsia nansa coo ndisa paz ñuù-nsia ni cuí! Doco cóni cúndáa inì-nsia. Ñàyùcànduá, vichi sàni ndòò dèhámà nùù-nsiá, te mà níhi gá-nsiá cundaà inì-nsia. ⁴³ Cunaha-nsiá, vaxi iin quivì caquixi contra xi-nsia, te natnahà-te ñuu-nsiá, dandu caquidavàha-tè nama orilla ñuù-nsia ñà-cadi-te nùù-nsiá. Dandu nàá stnahá-te xi-nsiá nsidanicuú ladu. ⁴⁴ Te dacaá nsihi-tè vehe-nsia, te cahni nsihi stná-te mii-nsiá. Mà ndóo ga ni-iin yùù idótnahá ví yohó. Nsidaájàn icúmí cuu xi-nsiá sàhà ñà-cóni nácúni-nsiá ana dacácu xi-nsiá ni cuí.

Nansa ni tavà Jesús tè-dicó xi tè-xiín fuera patiu veheñuhu

⁴⁵ Daaní, cuàhàn-yà veheñuhu cahnú, te ni taxi nsihí-yá tè-dicó xi tè-xiín ndoó yucán, ⁴⁶ cachí-yà xi-té:

—Dohó cachí Dios nùù tutu ì: “Veheñuhu xi, icúmíâ cundua iin vehe ndé natácá nèhivì càcàn tàhvi nùí”. Doco sàhà mii-nsiá sàni nandua na iin lugar ndé ndoó cuàhà tècuìhnà —ni cachi-yà.

⁴⁷ Daaní, nsíquivì sàhàn-yà veheñuhu cahnu-ma, te dacuahá-yá nèhivì. Doco dùtù xícusahnú, xi nècuàchì ley xi veheñuhu, xi stná nècuàchì níhi chuun ñuu mà, nandúcú-nè nansa cui dandáñuhú-nèyà. ⁴⁸ Doco mànicúì níhi-né nansa quida-neà, vaxi nsidaa nèhivì cuàhà mà, iníni vaha-ne ñà-nduá dacuahá-yá.

20

Nansa ni cachi tè-xidandacú ñà-còò derechu xi Jesús quida-ya ñà-nduá quidá-yá

¹ Daaní, ni cuu iin quivì mà iá-yà dacuahá-yá nèhivì veheñuhu cahnu-ma. Te na meru càhàn-yà razón vaha xi Dios, dandu ni casaà stná dùtù xícusahnú, cutnahâ-né xi nècuàchì ley xi veheñuhu, xi stná nècuàchì xidandacú nùù ñuu mà, ² cachí-nè xi-yá:

—Cachì-ní xì-nsí índù nì nihì-ní derechu quida-ní ñà-nduá quida-guá-ní. ¿Ana divi nì dándàcù núu-ní ñà-quida-ní ducán?

³ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Yùhù ndácàtnùhù stnàì nùu mii-nsiá iñàha, te cachi-nsià xì'. ⁴ ¿Ana divi nì dándàcù-xì núu Juan Bautista ñà-quida ì-né nèhivi? ¿A Dios nì cachi xì-né, te ò nèhivi ñuhìvì?

⁵ Dandu nècuàchìmà, nì candatnuhu tnahá nsidaa-ní mii-né, cachì-né:

—¿Ndíà cachi-ndà? Vàchi nú nì cachì-ndà divi Dios nì dándàcù-xì núu Juan, dandu cachi Jesús xì-ndà: “¿Índù chuun cóni ximíndisâ-nsiá nècuàchìmà, nú ducán?” ⁶ Doco nú nì cachì-ndà divi nèhivi ùún nì cachi xì nècuàchìmà, dandu cahni nèhivi-ndó xì yùu, vachi nsidaa-né ndeníhí-né Juan mà ñà-nì sanduu ndisa-ne iin ana nìsa cahàn cuenta xi Dios —nì cachi-né.

⁷ Ñàyùcàndüá, nì naxiconihí-né nùu Jesús ñà-có-cùndáà ini-nè ana divi (nì dándàcù-xì núu Juan mà).

⁸ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nì yùhù, mà cáhí stnàì xì-nsiá ana divi nì dándàcù-xì núu' quide ñà-ndüá quidé.

Ejemplu sàhà medieru malu

⁹ Dandu nì nacani-ya xì nèhivi iin ejemplu, te dohó nì cachi-yà:

—Nisa ia iin lamú, te nì dándàndèe-ne nducu yòhò sù-úvà nùu ñuhù xì-né. Dandu nì tatu-nè itnii medieru cundiaa xán, te cuàhàn xicà-né caní tiempu. ¹⁰ Daaní, después, na sání sàà tiempu cùchi quisi vídì mà, dandu nì techuún-né iin peón xi-ne nùhù naquihin xi chii fruta mà nùu medieru mà. Doco na ní sàà peón mà, nì casahnì cuí-tené, te nì taxi-ténê, còò ni-iñàha nihí-né nì násáá. ¹¹ Daaní, inga tu nì techuún lamú mà inga peón. Doco medieru mà, tucutu nì casahnì cuí-tené, nì quida quini-tè xì-né, te nì taxi tú-tené, còò ni-iñàha nihí-né nì násáá tu. ¹² Daaní, ñà-ùni nì techuún tu lamú mà inga nèhivi, doco divini ducán nì cuu xi-né, dècuèndè nì dándàcuèhè tèmà-né, te fuerza nì tavà-ténê nùu ñuhù ndé iá ñà-tàtà mà.

¹³ Ñàyùcàndüá, nì cachi lamú mà: “¿Ndíà quide vichi? Ádi chicá vaha techuín dèhemani nùhù-te, vachi vihini quidañuhu-té dèhi”, cachì-né. ¹⁴ Doco medieru mà, na ní xini-te vaxi dèhe lamú xi-tè, dandu nì candatnuhu tnahá-te, cachì-te: “Tè-yòhó nduú tè-icúmí ndutahví xì ñuhù yohó. Vichi cahni-ndàté chicá vaha, dandu mii-nda nanduu-nda stoho ñuhù yohó”, nì cacachì-te. ¹⁵ Ñàyùcàndüá, nì tavà-té nècuàchìmà iladu nùu ñuhù mà, te nì casahnì-ténê.

'Pues vichi, ¿ñdíà ndüá icúmí lamú mà quida-ne xì medieru mà? ¹⁶ Icúmí-né nùhù-nè cahni nsihí-nète, dandu nanducu saa-né inga ana quidachuún ñuhù xì-né —nì cachi-yà.

Dandu nì cachi nèhivi xì-inini mà:

—¡Ay! ¡Ndiaha ini Dios, màsà cúu ducán!

¹⁷ Dandu nì indehè-yánè, te nì cachi-yà:

—Nacua cachì nùu tutu ì xì Dios, ñà-jaàn nduá icúmí cuu, vachi dohó cachá':

Nì ia iin cavà nì cahíchi ini albañil. Doco vichi sání sàà mà nì sàcùndua yùu vico esquina vehe.

¹⁸ Te nsidaa ana caquihì sàhà-xì cavà mà, icúmí-né nacuehè-nè. Te nsidaa ana nacava cavà mà dìqui-xì, tàdì nchihì-nè quida-mà —nì cachi Jesús.

Nansa nì cachi Jesús sàhà renta xi ñuu-ndà

19 Dandu dùtù xí-cusahnú, xì nècuàchì ley xi veheñùhu ma, nì cuni-nè tnii-neyà hora mà, vàchi nì cundaà ini-nè ñà-sàhà mii-né nì nacani-ya ejemplu mà, doco mànicùì tnii-neyà, vàchi yúhí-nè nèhivì cuàhà mà. 20 Ñàyùcàndüá, nì techuún-né nèhivì cùhùn quida maña, datiaá uun-ne nduú-né nèhivì vàha, te cunini vàha-ne nansa cachí-yà, áma ñihindèè-né càhàn tnùhu-ne sàhà ñà-ndüá cachí-yà, te ducán tnii-neyà dayáha-neyà ndahà gobernador. 21 Ñàyùcàndüá, cuàhàn nècuàchì mà nùù-yá, te nì ndàcàtnùhù-né, cachí-nè:

—Maestro, ináhá-nsí mii-ní, ana ndàà cuisì inì-xi nduu-ní, te cuisì ñà-íá vii dacuaha-ní nèhivì. Ni có-yúhí stná-ní ni-iin nèhivì; còó, vàchi chináhá víi-ní ñà-ndüú ichì váha Dios. 22 Ñàyùcàndüá, cuní-nsi cachí-ní xì-nsí, ¿a vátùni sáha Dios lugar ñà-chiyàhvi-nda renta nùù rey cahnú César, á coó?

23 Doco Jesús, sàni cundaà ini-yà ñà-có-xicàn tnùhù sahnú ndisa-ne nùù-yá nduá. Ñàyùcàndüá, nì cachí-yà xì-né;

—¿Índù chuun cuní-nsiá quida-nsia maña nùù? 24 Dacuní-nsiá yùhù iin òhùn cundehí. Bueno, vichì cachí-nsia xí' ana ònúù-xí, te ana òquívì-xí itúú icà òhùn yohó.

Te nì cachí-nè:

—Divì rey cahnú César.

25 Dandu nì cachí-yà xì-né:

—Nú ducán nduá, dandu nacuàha-nsia César ñà-ndüá icúmí-nsiá cuàha-nsiàte, te cuàha stná-nsiá Dios ñà-ndüá ndiá icà-nsiá cuàha-nsiayà —nì cachí-yà.

26 Ñàyùcàndüá, (nì cundaà ini nèhivì nì ndàcàtnùhù mà) ñà-mà cùì dadaná-néyà na càhàn-yà nùù nèhivì cuàhà mà. Ñàyùcàndüá, nì ndu-lócò-nè, te dadí uun nì candòo-ne.

Nansa nì cachì Jesús íá nansa natiacu-ndà

27 Daaní, nì casaà itnii nècuàchì saduceu nùù-yá. Te nècuàchì mà, có-xiníndísà-né ñà-icúmí-ndá natiacu-ndà. Ñàyùcàndüá, nì xicàn tnùhù-né nùù-yá, 28 cachí-nè:

—Maestro, ñà-yòhó nduá nì tiaa Moisés quida-nda: nú sàni xihì iin tiàa, doco còò òhe-ne nì ndóo (xi ñahàdihí-nè), dandu icúmí ñani nsii ma nandàhà-né xì ñahàcuàán mà áma cóó iin òhe-ne; dandu quida-nda cuenta na ian òhe nsii ma nduú mèè mà. 29 Pues cunaha-ní, nì sandoo ùsà ñàní. Te nècuàchì chicá sahnù-ma, nì nandàhà-né xì iin nècuàchì ñahà, doco nì xihì-nè, te còò òhe-ne. 30 Dandu ñani-nè chicá nchícùn gà mà, nì nandàhà stná-nè xì nècuàchì mà, doco nì xihì stná nècuàchì ù mà, te còò stná òhe-ne. 31 Daaní, nì nandàhà nècuàchì ùnì xì ñahà mà, doco nì xihì stná-nè; te divì ducán nì cuu xì nsì-úsà ñàní mà; doco divini, còò ni-iin òhe nsidaa-né. 32 Daaní, último nì xihì stná nècuàchì ñahà. 33 Ñàyùcàndüá, na sàà quívì (cachí-nsiá) natiacu nsii, ¿índù tiàa ma nacuaca xì nècuàchì ñahà mà ñà-nsi-úsà-nè nìsa ía xì-ñá? —nì cachí-nè.

34 Dandu nì cachì Jesús xì-né:

—Ñà-ndàà nduá, tùha nèhivì ñuhivì yohó nandàhà-né. 35 Doco nèhivì natùì natiacu cundoo inga ñuhivì, mà nándàhà gà-nè. 36 Ni mà cúí gà-nè, vàchi cuàhàn-nè ndudava-ne xì àngel, cunduu-ne òhe ndisa Dios, vàchi ñà-sàni natiacu-nè cundua. 37 Doco sàhà chuun ñà-natiacu-ndà, claru nì cachì Moisés sàhana sàhà ñà-jaàn na ní nacani-ne sàhà yutnù tii (xíxìn); nì cachí-nè ñà-divì Stoho-ndà Señor nduú Dios càhvi nsì-Abraham, xì nsì-Isaac, xì nsì-Jacob. 38 (Ñàyùcàndüá, itiacú ò nsii ma), vàchi nècuàchì

nì xihì dahuun ndisa, mà cúí cahvi-né Dios; còó, cuisì nèhivì itiacú càhvi xi-yá. Vàchi nùù mii-yá, itiacú nsidaa ana nduú nèhivì —nì cachi Jesús.

³⁹ Dandu nì naxiconihí dava nècuàchì ley xi veheñùhu, cachì-nè:

—Vàtùni cachì-nì, Maestro

⁴⁰ Daaní, nì nsihì nì càhàn-yà xi-né ducán, còò gá iin ni sàhandee inì-xi ndàcatnùhù gá xi nùù-yá sàhà ni-ìñàha.

¿Ana divi nduú yohòtéhè Cristu?

⁴¹ Dandu nì cachi Jesús xì nèhivì cuáhà mà:

—Cachì nèhivì, yohòtéhè xì-ndà David cunduu (rey ndiaha nani) Cristu. Doco ¿nansa iájàn? ⁴²⁻⁴³ Vàchi mii David mà, nì tiaa-ne nùù libru ì nani Salmos, te dohó nì cachi-nè:

Nì càhàn Yua-nda Dios xì Stohì (divi Cristu), nì cachi-yà: “Yohó coo-ní ladu cuahì ndè cachì sàà cundeí nùù nsidaa ana xini ùhì xi-ní, dandu cusahnú fuerte-ní nùù-né”, nì cachi Dios.

⁴⁴ Cundehe-nsiá, nì cachi David ñà-Stoho-nè nduú Cristu. Doco nú ducán nduú-yá, dandu ¿indù modo cunduu stná-yà iin descendencia xi-ne? (Doco ñà-ndàà nduá.) —nì cachi Jesús.

Ñà-nduá nì cachi Jesús sàhà nècuàchì ley xi veheñùhu, ñà-cò-quidá-né cumplir, cachì-yà

⁴⁵ Daaní, nì cachi-yà palabra yohó xì nècuàchì dacuahá-yá, inínì nsidaa nèhivì yucán:

⁴⁶ —Còtò quida-nsia na xíquida nècuàchì ley xi veheñùhu, vachi ñà-dii xí-né nduá cacanu-ne cundixi-ne sìcoto quihín vico, te casàhú tnùñuhu nèhivì xi-né yàhvi. Te na sàhàn-nè veheñùhu, ò ndoó-né iin vicò, dandu nandúcú-né lugar ndé chicá ndiaha cundoo-ne. ⁴⁷ Te tùha stná-nè (tnii diqui-né ley, te) xidándiáá-nè vehe nècuàchì nì xihì ì-xí, dandu después sàcuíta-ne nacuatú cuáhà-né na ian ndisa vaha guá-nè. Sàháyucànduá, iin castigu chicá fuerte icúmí-nè nihì-né —nì cachi Jesús.

21

Nansa nì nacuni Jesús cuáhà gá ndiáá promesa tii nì sàhà nècuàchì ñahà ndahví

¹ Iá-yà veheñùhu cahnú, te nì ndacoto-ya nì xini-yà daquéé tècuicà promesa xi-tè ini alcancia xi Dios. ² Te nì xini stná-yà iá iin nècuàchì ñahà ndahví nì xihì ì-xí, te nì dàquéé-ne ù ñà-ùhùn centavu. ³ Dandu nì cachi-yà:

—Ñà-ndàà nduá cachì xì-nsiá, chicá más nduá nì sàhà ñahà ndahví jaàn nùù ñà-nì sàhà nsidaa gá nèhivì yucán. ⁴ Vàchi nsidaa gá-nè, cuisì ñà-cùyódo nùù-né nduá nì sàhà-ne. Doco nècuàchì ñahà yohó, mate ndahví dahuun-ne, doco nì sàhà-ne nsidanicuú dihùn sàhà ñà-cuiin-ne ñà-cutiacu-nè.

Ñà-nduá nì cachitnùhu Jesús icúmí cuu xi veheñùhu cahnú iá ñuu Jerusalén tiempu xi-ya

⁵ Daaní, nì quesaha dava-ne nì càhàn-nè sàhà veheñùhu cahnú, na cuaha guá iá yùù nahnú nì cuyucàn, te na cuaha guá iá promesa nì sàhatahvi nèhivì nì nducutá, cachì-nè. Nàyucànduá nì cachi-yà xi-né:

⁶ —Cunaha-nsiá, vaxi iin quivì icúmí nèhivì ducùn-né nsidaa ñà-nduá indéhe-nsiá yohó, ni mà códotnahá gá ni-iin yùù yohó.

Ñà-nduá cuáhàn cuu quivì vaxi xi-nda

7 Dandu nì ndàcàtnùhù-né nùù-yá, cachí-nè:

—Maestro, ¿Índù quìvì cuu ñà-nduá nì cachì-ní jaàn? ¿Índù milagru coo ñà-cundaà ini-nsi sà-itúú quìvì mà?

8 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cuidadu cundoo-nsia màsà dándáhvì ni-iin nèhivì-nsiá. Vàchi cuàhà ana icúmí quixì danani uun nduú-né yùhù, te cachi iin iin-ne xì nèhivì ñà-Cristu nduú-né. Te ò cachi-nè: “Vichi ndisa sàni sàà quìvì (xí-yá)”. Doco mii-nsiá, màsà cúnchícùn-nsià nècuàchìmà. ⁹ Te nú cunitnùhu-nsia iá cuàhà guerra, ò iá revolución, màsà yúhí-nsiá, vàchi fuerza icúmí cuu ducán primeru. Doco tãñáha ga nsihi tiempu yohó nduámà, iá gà ñà-vàxi cuu.

10 Dandu nì cachi stná-yà xì-né:

—Cunaha-nsiá, ñuu xì ñuu icúmíá nàà stnahá. Te cuàhà rey, icúmí-tê dandacú-te coo guerra xì inga ñuu. ¹¹ Te icúmí tnaa fuerte, te quixì stná tnama yohó te yucán, te coo cuàhà stná cuèhè cuàhà ñuu; te ndè ansivi icúmí coo cuàhà seña nahnú dayúhí xì nèhivì.

¹² 'Doco na tãñáha ga cuu nsidaájàn, dandu icúmí nèhivì tnii-ne mii-nsiá, te quida quini-ne xì-nsiá, cundaca-ne mii-nsiá cùhùn nùù tè-xídandacú veheñùhu, te chicaði stná-nè mii-nsiá vehecaa. Te icúmí stná-nè datnátuu-ne mii-nsiá nùù rey xì nùù gobernador (ñà-daquée cuàchi-ne dìquì-nsiá). Nsidaájàn icúmí-nè quida-ne xì-nsiá sàhà ñà-nchícùn-nsiá yùhù. ¹³ Dandu cundua quìvì quida tocar mii-nsiá datú stná-nsiá nùù nsidaa-né ñà-nduá xiníndísâ-nsiá. ¹⁴ Doco iin-ni cunihnu ini-nsiá; màsà nácání ini-nsiá nansa nachutnahá víi-nsiá palabra naxiconihí-nsiá nùù nècuàchì gobiernu mà, ¹⁵ vàchi míí, icúmí chindeí sàxínítnùní-nsiá ñà-vàtùni càhàn nchichí-nsiá, te naxiconihí víi-nsiá nùù-né. Te mii-né, ni mà nánìhì tnùní ini-nè nansa naxiconihí-né nùù-nsiá. Còó, mà níhì-né nacahnù-nè mii-nsiá.

¹⁶ 'Daaní, ndè stná yuadíhí-nsiá, ò ñani-nsiá, ò tnaha ga-nsiá, ò amigo xi-nsia, icúmí-nè cahin stná-nè mii-nsiá nùù tè-xídandacuma; te dava-nsia icúmí-nè càcàn-nè ñà-cui-nsiá. ¹⁷ Te sàhà yùhù icúmí nsidaa nèhivì cuni ùhì-nè mii-nsiá. ¹⁸ Doco mà sàà-nsiá ndañuhu-nsiá (nùí); ni-iin ididíni-nsiá mà ndáñúhú. ¹⁹ Te nú iin-ni ni cúníndísâ-nsiá, dandu nihì-nsiá cutiacu ndisa anima-nsiá.

²⁰ 'Doco quìvì cuni-nsiá inicutu sàni natnaha soldadu ñuu Jerusalén yohó, dandu ñà-jaàn cundaà ini-nsia sà-itúú quìvì cuàhàn-te dandáñúhú-tê ñuu yohó. ²¹ Ñàyúcànduá, na sàà quìvì mà, ni cunúdhé nsidaa nèhivì ndoó ladu Judea yohó, te cundoo dhé-nè yucù. Te nècuàchì ndoó ini ñuu yohó, ni cáquée-né fuera, te nècuàchì ndoó fuera, màsà nánshivi ga-nè ñuu. ²² Vàchi quìvì yucán cunduu quìvì nihì (cuàhà nèhivì) castigu, te cuu ndisa nsidaa ñà-nduá nì cachitnùhu tutu ìì xí Dios sànahá. ²³ ¡Ndahví nècuàchì ñahà kuhí cuàhàn tùinuú mée-xi! Te ¡ndahví stná nècuàchì icúmí xí mée chichí! Vàchi quìvì yucán cuàhà gá tnùndoho icúmí coo inicutu ñuu yohó; cuàhà castigu icúmí nèhivì yohó nihì-né. ²⁴ Te cuàhà gá-nè cui nùù guerra, te cuàhà gá stná-nè cundaca-tè fuerza cùhùn ñuu xicà (ñà-quadachuún-né). Te icúmí nècuàchì inga raza dandacú-né nùù ñuu Jerusalén yohó dhècuèndè nsihi tiempu iá permisú quida-ne ducán.

Nansa icúmí cuu quìvì naxicocuíñ Jesús

²⁵ 'Quìvì yucán icúmí coo cuàhà seña nùù orá, xì nùù yoo, xì stná nùù sìtnùú; te yáha ga icúmí ndulocó nèhivì ñuhiví yohó, te nacani cuaá ini-nè na tiácú-nè ñà-fuerte guá cahá ndee tècuíí mar, te nacuahnú ducún-te.

²⁶ Dècuèndè cuñaà-né ñà-yúhí guá-nè ndoó-né ndiatú-né cuu ñà-nduá cuáhàn cuu ñuhiví. Ndè stná sìtnúù nahnú itándiaa ansivi, icúmí-sí ndacùchí ndee-sí. ²⁷ Dandu natù yùhù ana nduú Tnaha Nèhiví Ñuhiví, cundehè nèhiví yùhù sàmànui mahi vicò nahnú. Cahnú poder cucumí, te yáha ga ndiaha coo inicutu ndé ié'. ²⁸ Daaní, quiví quesaha cuu nsidaájàn, dandu contentu ni cúndóó-nsiá; ndacoto ndiaá-nsià dìquì-xí, vàchi sà-itúú hora càcu-nsia —nì cachi-yà.

²⁹ Dandu nì nacani-ya xì-né inga ejemplu, te dohó nì cachi-yà:

—Cundehè-nsiá nù-higuera jaàn, ò ndéni yutnù ní cui; ³⁰ nú indéhe-nda sàni ndunsidi-nú, dandu ñà-yúcán cundaà ini-ndà sà-itúú tiempu ihni. ³¹ Pues ducán stná mii-nsiá, quiví cuni-nsià cuú ñà-nduá sàni cachì xì-nsiá, dandu vātùni cundaà ini-nsia ñà-sà-itúú tiempu cusahnú Dios ñuhiví nduá.

³² 'Ñà-ndáa nduá cachí, mà sáa cui nsihi nèhiví itiácú vichi dècuèndè cachì sàni cuu ndisa nsidaa ñà-nduá sàni cachì xì-nsiá vichi. ³³ Cunaha-nsiá, icúmí sàa ansivi xì ñuhiví ndañuhá, doco palabra cachì yùhù, còó, mà nunca sàa ndañuhá.

³⁴ 'Cuidadu cundoo-nsia, còtó nandòó-nsiá ichì váha, vàchi nú quidá cuáhà-nsiá vicò, te xíni-nsia, te ò nacání cuáhà ini-nsia sàhà vida xì-nsia ñuhiví yohó, pues vihini nandòó-nsiá ichì mà, dandu nanàa sàa quiví coo tnùndoho, te có-nìhnú ini-nsia. ³⁵ Vàchi na ian (nanàa tní iin quisi ini) iin trampa, ducán icúmí quixi tnùndoho dìquì nèhiví inicutu ñuhiví. ³⁶ Ñàyùcànduá, cunihnu tùha ini-nsia, te càcàn tàhvi-nsiá nicanicuahàn sàhà-ñá vātùni càcu-nsia nùù nsidaa tnùndoho vaxi ma, te nìhitáhvi-nsiá natù-nsia màcùndoo-nsia nùù yùhù ana nduú Tnaha Nèhiví Ñuhiví —nì cachi Jesús.

³⁷ Quiví yucán, veheñùhu cahnú iá-yà ndui, dacuahá-yá nèhiví, te ñuú núhù-yá (iin ñuu tii iá) Yucù Olivo. ³⁸ Dandu nsiquiví dàtnàa vaxi tu-ya veheñùhu. Ñàyùcànduá, nèhiví cuáhà mà, naha vaxi stná-nè veheñùhu, vàchi cuní-nè cunini-ne nansa cachí-yà.

22

Nansa nì ndatnuhu tnahá nèhiví nandúcu-né nansa tnii-ne Jesús

¹⁻² Vicò pascua nisa nani iin vicò nisa xixi-ne pan có-ndútáchí. Te sà-itúú vicò mà vaxan, te nì ndatnuhu tnahá dùtù xícusahnú xì nècuàchì ley xì veheñùhu, nandúcu-né nansa nìhì-né cahni-né Jesús, vàchi yúhí-nè (cunitnùhu) nèhiví cuáhà sàhámà.

³ Daaní, nì quìhvi ñà-malu ini anima iin tiàa dacuahá Jesús nani Judas Iscariote. ⁴ Ñàyùcànduá, nì sàhàn-nè nùù dùtù xícusahnú. Te nì càhàn-nè xì nècuàchìmà, xì stná tè-xídandacú nùù policia, nì ndatnuhu-né xì nècuàchìmà nansa cui quida-ne, te dayáha-ne mii-yá ndahà nècuàchìmà. ⁵ Te nècuàchìmà, nì cacudiì ini-nè, te nì ndòò sahnú-né chiyáhvi-ne. ⁶ Ñàyùcànduá nì cachi Judas vātùni iámà, te nì quesaha-né nì nanducu-né nansa nìhì-né dayáha-neyà ndahà nècuàchìmà, doco nì cùnduá na có-ndòó cuáhà nèhiví indéhe.

Nansa nì cutnahá Jesús xì compañeru-yà nì xixi-ya Cena ì

⁷ Daaní, nì sàa vicò xixi-né pan có-ndútáchí, te quiví yucán xihì stná iin lelù nduú promesa siempre sàha-ne vicò pascua mà. ⁸ Ñàyùcànduá nì techuún Jesús Pedro xì Juan, cachí-yà xì-né:

—Cuahán-nsià quidayacun-nsià ndé cuxi-nda vicò pascua.

⁹ Te nì cachi-nè xì-yá:

—¿Índù divi cuní-ní cùhùn-nsì quidayucun-nsì?

¹⁰ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Na sàà-nsià ñuu mà, icúmí-nsià ndacùhun tnahá-nsiá xì iin tiàa idádocó xì iin yoo tècuíí. Divi nècuàchimà cunchicùn-nsià cùhùn dècuèndè vehe ndé quihvi-ne. ¹¹ Dandu càhàn-nsià xì nècuàchì divéhé-xí má cachi-nsià xì-né ñà-dòhó cachí maestru xì-né: “¿ndévi íá vehe cahnú ndé cuxi-ya comida pascua xì nècuàchì dacuahá-yá?” ¹² Dandu nècuàchì divéhé-xí má, icúmí-né dacuní-né mii-nsiá índù íá iin vehe cahnú pisu dìquì-xí ndé sà-itá víi yutnú. Yucán nsidayucun-nsià ñà-cudiní-ndà.

¹³ Dandu nì caquihin nècuàchimà ichì cuàhàn-nè. Te nacua nì cachi-yà xì-né, ducán ndisa nì cuu. Ñàyùcàndüá yucán nì quidayucun-nè comida pascua.

¹⁴ Daaní, na ní sàà hora mà, dandu nì sàà-yà yucán, te nì sàcòo-ya xì nsi-úxìn ùì nècuàchì nì nihì chuun nùù-yá.

¹⁵ Te nì cachi-yà xì-né:

—Yùhù, ñuhú cuísì inì cutnahí xì-nsiá cuxi-nda vicò pascua yohó, dandu después icúmí ndohì. ¹⁶ Vàchi cachí xì-nsiá, mà cúxí guè comida vicò pascua ndé cachi sàà tiempu cusahnú Dios ñuhiví yohó; vàchi vicò yohó, ejemplu nduá, doco na sàà quìvì cusahnú-yá, dandu cunduamà ñà-sàni cuu ndisa ñà-ndüá cuní cachi vicò yohó —nì cachi-yà.

¹⁷ Dandu nì tnii-ya pocillu, te nì naquimanì-yá Dios (sàhà ndutè sì-úvà ñuhu-ma), te nì cachi-yà:

—Tnii-nsia pocillu yohó, te coho nsidaa-nsiá chichí-tè. ¹⁸ Vàchi cachí xì-nsiá, mà cóhó guè ndutè sì-úvà ndé cachi sàà tiempu cusahnú Dios ñuhiví yohó.

¹⁹ Dandu nì tnii stná-yà iin pan, nì naquimanì-yá Dios sàhá, te nì dàcuàchí-yáñà; dandu nì dasàn-yáñà nùù nsidaa-né, te nì cachi-yà xì-né:

—Pan yohó, nahi iquìcúñüi nduá, vàchi cuàhìn cuàhatahvì vida xì (cuì) sàhà nsidaa-nsiá. (Cuxi-nsia vichi, dandu después), nacua nì quida-nda vichi, ducán quida stná-nsià (quìvì nùù-xì) sàhà-ñá nsinuu inì-nsia yùhù —nì cachi-yà.

²⁰ Daaní, divini ducán nì quida stná-yà xì pocillu mà: na ní nsihì nì xixi-ne, dandu (nì tnii-yañà), te nì cachi-yà:

—Ñà-ñùhú pocillu yohó nduú seña xì ichì saa nacóí cunchicùn nèhivì, vàchi nahi nùù nduá, te icúmí nùù cuitià sàhà-ñá nihìtáhvì ndiaha-nsiá.

²¹⁻²² 'Doco cunaha-nsiá, tiàa cuàhàn cahin xì yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, íá-nè yohó xixí tàcá-ndà xì-né nùù mesa yohó. Te mate ñà-ndáà nduá, icúmí cuì, vàchi ducán nì chitnùnì inì Dios, doco tiàa cuàhàn cahin xì, ¡ndahví-nè! —nì cachi Jesús.

²³ Ñàyùcàndüá, nì quesaha nèhivì ndoó yucán nì xicàn tnùhù stnahá-né nùù-né ana nduú tiàa cuàhàn quida ducán cahan-né.

Nansa nì cuàà nècuàchì dacuahá-yá, iin iin-ne cuní-nè cunduu-ne ana chicá ndiaá

²⁴ Nì cuàà stná-nè sàhà-ñá ana cunduu nècuàchì chicá ndiaá.

²⁵ Ñàyùcàndüá, nì cachi-yà xì-né:

—Tè-cùsáhnú inga ñuu, fuerte cusáhnù-te nùù nèhivì ñuù-te. Yua ñuu dandacú víi cachí tè-xícusahnuma sàhà mii-té. ²⁶ Doco mii-nsiá, màsà quidá-nsiá na quidá tè-yucán. Vàchi nsidaa ana nihì chuun dandacú nùù-nsiá, icúmí-né cunihnu (ndahví inì-nè) na iin nèhivì chicá chii; vàchi

iin nècuàchì chicá idónuu, xiñuhu cunduu-ne nahi ana xinúcuáchí. ²⁷ Vàchi nì cachi-ndà iá iin lamú iá xixí, te iá stná iin nècuàchì xinúcuáchí (nùù chuun yuhùnùhù), pues ¿ana chicá idónuu cahan-nsiá? ¿Amádi lamú mà nduú ana chicá idónuu? Doco cundehè-nsiá yùhù, nansa quidé xì mii-nsiá: na ian quidá iin peón xinúcuáchí, ducán nduú modo xi quidé xì-nsiá.

²⁸ Mii-nsiá nduú nècuàchì iin-ni sàni tenchicùn xì', te nì yàha stná-nsiá nsidaa tnùndoho nì yàhi. ²⁹ Nàyùcànduá, nacua nì sàha Yué yùhù chuun cusahnúí, ducán nihítàhvì stná mii-nsiá guide, nìhì stná-nsiá chuun dandacú-nsiá. ³⁰ Vàchi na sàa quivì cusahnúí, dandu icúmí stná mii-nsiá cutnahá-nsiá xì' cundoo-nda cuxi-nda nùù mesa xi, te nihítàhvì stná-nsiá cundoo iin iin-nsiá silla ndiaha, dandacú-nsiá nùù ùxìn ùì ñuu-ndà ndé cundoo nèhivì raza-ndà Israel.

Nansa nì cachi Jesús xì Pedro ñà-ínhá-yá icúmí-né nacuaà-néyá

³¹ Dandu nì cachi Stoho-ndà Señor xì Simón (Pedro):

—¡Ay, Simón! Nì xicàn ñà-malu permisú quida ndevàha-sì xì anima-ní na ian quidà-ndà na dandiáchí-ndá nùnì. ³² Doco yùhù, nì xicàn tàhvì sàhà-ní ñà-màsà nándòdó-ní yùhù, Simón. Dandu mii-ní, quivì sàni sàà-ní naxicocuín inì-ní, dandu nacuaàhandee inì-ní ñanìtnaha-ní.

³³ Dandu nì cachi Simón xì-yá:

—Señor mío, iin-ni ié' dispuestu cunchicuìn mii-ní mate nì chícadí-nèndó, te ò nì cahní-nèndó.

³⁴ Doco nì cachi-yà xì-né:

—Cachí xì-ní, Pedro: ñuú vichi na táñàha ga coto lehe sindùhá, te sàni nacuaà-ní yùhù ùnì xichi.

Nansa nì cachi Jesús na sá-itúú hora tnii nèhivì-yá

³⁵ Dandu nì cachi stná-yà xì nsidaa-né:

—Na ní techuín mii-nsiá nì xicanuu-nsia daa, nì dándacuí nùù-nsiá ñà-nì ndóo cartera xi-nsia, xì stná morral xi-nsia, te nì màsà cúníhì stná-nsiá inga ndisàn-nsiá cùhùn. Pues, (vichi cachi-nsiá xì'), ¿a nì quidamani iñàha nùù-nsiá quivì yucán?

Dandu nì cachi-nè xì-yá:

—Còó.

³⁶ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Pues, tucu iá vichi, vàchi xiñuhu-ñá cunihi-nsia cartera xi-nsia na cùhùn-nsiá, te cunihi stná-nsiá morral xi-nsia cùhùn. Te nècuàchì có-icúmí espada, chicá vàha nì dicó-né dùhnù-né, te cuiin-ne ian. ³⁷ Vàchi dohó cachá sàhí nùù tutu ì: “Nì quida nèhivì cuenta na ian nduú-yá iin tiàa malu”. Nàyùcànduá, yùhù cachí (xì-nsiá), fuerza icúmí cuu ducán xì, vàchi nsidaa ñà-nduá cachá sàhí, icúmíá cuu ndisa.

³⁸ Dandu nì cachi-nè xì-yá:

—Stoho-nsì Señor, cundehè-ní yohó: Ùì espada nihí-nsí.

Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¡Daaní xì palabra jaàn!

Nansa nì sàhàn Jesús huertu nani Getsemaní, te nì xicàn tàhvì-yá nùù Yuamánì-yá Dios

³⁹ Daaní, nì quee-ya vehe, te nacua nduú estilu xi-ya cuàhàn-yá Yucù Olivo, te nchícùn stná nècuàchì dacuahá-yá. ⁴⁰ Te na ní sàà-yá lugar cuní-yá, dandu nì cachi-yà xì-né:

—Càcàn tàhvì-nsiá nùù Dios sàhà-ñá màsà dándàhvì ñà-malu mii-nsiá.

41 Dandu nì cuxica tii-yá chicá nùù-xí, nacua sáà dacana-nda iin yùù. Te yucán nì sàcùin sisi-yá nì xicàn tàhvì-yá nùù Dios, 42 cachí-yà:

—Yuamáni', xicàn tàhvì nùù-ní. Nú cuní-ní, dandu dacúxió-ní tnùndoho icúmí yàhi, vachi nahí (ñà-ùà ñuhú iin) taza, ducán nduá nùù. Doco màdi ñà-nduá cuní yùhù nì cundúá; còó, ñà-nduá cuní mii-ní —nì cachi-yà.

43 Dandu nì ndecunu iin ángel nì quixi ansivi, te nì chindee-né mii-yá ñà-nihì gá-yà valor xi-ya. 44 Vachi yáha ga nacání ini-yà. Ñàyùcànduá chicá fuerte nì càhàn-yà xì Dios. Te nì cana cuàhà tètñii-yà, doco tètñii mà, na ian cóyo gota nahnú nì, ducán nì còyo-tè ñuhù.

45 Daaní, nì ndacuiin-yà vaxi-ya ndé itánduhù nècuàchì dacuahá-yà, te nì xini-yà xíquidi-nè ñà-cuàhà guá ndoó-né tnùnsi ini. 46 Ñàyùcànduá, nì cachi-yà xì-né:

—¿A ñà-sàni quidi-nsia nduá? Chicá vaha ndacuìta-nsia, te càcàn tàhvì-nsiá nùù Dios sàhá màsà dándáhvì ñà-malu mii-nsiá.

Nansa nì tnii nèhivì Jesús, te nì suhni-nèyà

47 Na càhàn ìi-yá xì nècuàchì mà, dandu nì quesaa cuàhà nèhivì. Te iin tiàa nì sanchicùn xì-yá nduú ana ndàcà-xì-né vaxi, divi Judas, vachi iin ana nisa cutnahá xì nsì-ùxin iin ga nècuàchì dacuahá-yà nduú-né. Te divi-ne nì tnàtuu-ne nùù-yá, nì chitú-nè nùù-yá. 48 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Judas, ñà-nì chitú-ní nùù, ¿a ducán nduú modo cahín-ní yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví?

49 Dandu compañeru-yà, nì cundaà ini-nè nansa cuàhàn cuu, ñàyùcànduá nì cachi-nè xì-yà:

—Stoho-nsi Señor, ¿a cáni-nsí mii-né xì espada vichi?

50 Dandu iin compañeru-yà, nì cani-ne espada xi-ne iin tiàa quidáchúûn nùù dùtù cusáhnù, te nì tàhndé tùtnù-té ladu cuahá-te. 51 Doco nì cachi-yà:

—¡Daaní xì ñà-jaàn!

Te nì chituu-ya òinndàhá-yà tùtnù témà, te nì nduvàha dahuan.

52 Dandu nì càhàn-yà xì nsidaa nèhivì nì caquesaa tnii xi-yá, divi dùtù xícusahnú, xì tè-dàndàcù xíndiaa veheñùhu, xì dava ga stná nècuàchì nihí chuun, te nì cachi-yà xì nsidaa-né:

—A ducán nduú modo (tnii-nsiá yùhù), vaxi-nsia nihí-nsiá espada xì garroti na ian tècuìhnà nduú, 53 mate nsiquívì nisa ìe xì-nsiá veheñùhu cahnú, te cóni tnii-nsiá yùhù. Doco vichi, meru tiempu xi mii-nsiá nduá, divi tiempu quida quini guá mii-sí dandacú nùù ichì ñáa.

Nansa nì nacuaà Pedro Jesús

54 Dandu nì tnii-tèyá nì saca-tèyá cuàhàn-te ndè ini vehe dùtù cusáhnù. Te Pedro, nchícùn xica ní-né mii-yá cuàhàn-nè, (te nì yàha stná-nè) ini patiu vehe ma. 55 Dandu nèhivì ndoó yucán, nì xicùn-né iin ñuhu mahì patiu mà, te nì sàcùndoo-ne; te nì sàcòo stná Pedro mahì nsidaa-né. 56 Doco iin ñàhà chii quidáchúûn yucán, nì xini-ña Pedro na iá stná-nè ndé tnúù ñuhu mà, te nì indehè váha-ñàné, cachí-ña:

—Nècuàchì yohó, compañeru Jesús nduú stná-nè.

57 Doco Pedro, nì nacuaà-nèyá, cachí-nè:

—Yùhù, có-ináhì Jesús, señorita.

58 Daaní, después, indéhe stná inga nèhivì-né, te nì cachi-nè:

—¿Amádi iin nèhivì xì Jesús nduú stná mii-ní?

Doco nì cachi Pedro:

—Còó, mà ndisá, señor.

⁵⁹ Daaní, nì yàha inga hora, te fuerte nì cachi inga nèhivì (xì compañeru-nè):

—Ñà-ndàà nduá, nècuàchì yohó nduú iin nèhivì nì cutnahá stná xì Jesús, vachi nècuàchì ladu Galilea nduú stná-nè.

⁶⁰ Doco Pedro, nì cachi-nè:

—Señor, nì có-cùndàà inì ñà-nduá cáhàn-ní sàhà-xì.

Te cáhàn ì Pedro palabra mà, te momentu mà nì xito lehe. ⁶¹ Dandu Stoho-ndà Señor, nì nacuico-yá yàtà-yá, nì ndacoto-yanè. Te sàhà ñà-yúcán nduá nì nsinuu ini-nè nansa nì cachi-yá xì-né daa ñà-tàñáha ga coto lehe, te ùnì xichi sàni nacuaà-néyà. ⁶² Ñàyùcànduá, nì quee-ya iladu patiu mà nì sacu cuahà-né.

Nansa nì quida quini policia xì Jesús, te nì sàcùndiaà-teyá

⁶³ Daaní, tiàa xindaca xi-yá, nì sàcùndiaà-teyá, te nì cani-tèyá. ⁶⁴ Nì chidàhvi-tè nùu-yá, te nì cani-tèyá, cachí-te xi-yá:

—¡Cachi cuàá-ní ana nì cani xi-ní!

⁶⁵ Te cuahà gá stná iñàha nì cacachì-te nì cahíchì uun inì-teyá.

Ñà-nduá nì cachi Jesús na ní sàà-yà nùu Junta Cahnú

⁶⁶ Daaní, na ní tùinuù, nì nataca nsidaa nècuàchì nduú Junta Cahnú; nì càna nècuàchì sahnú dandacú nùu ñuu yucán, xì stná dùtù xícusahnú, xì stná nècuàchì ley xi veheñùhu. Dandu nì dàtnátuu-ne Jesús nùu nsidaa-né, te nì cachi-nè xi-yá:

⁶⁷ —Nú divi Cristu ndiaha nduu-ní, dandu cachi ndàà-ní xi-nsí.

Dandu nì cachi-yá xi-né:

—Nú ni cachí xi-nsiá, mà nunca cunindisá-nsiá. ⁶⁸ Te ò nú ni ndacàtnùhí nùu mii-nsiá iñàha, ni mà náxícónihí stná-nsiá nùu, te ni mà dáñá-nsiá yùhù. ⁶⁹ Doco yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, dècuèndè vichì cuàhàn duha icúmí coi ndahà cuahá mii-yá ana chicá cusáhnù, divi Dios.

⁷⁰ Ñàyùcànduá, nsidaa nècuàchì Junta mà, nì xicàn tnùhù-né nùu-yá, cachí-nè:

—¿A ndísá Dèhemanì Dios nduu-ní cahan-ní?

—Jaan —cachí-yá— nacua nì cachi-nsiá, divi ducán nduá.

⁷¹ Ñàyùcànduá, nì cachi nèhivì Junta mà:

—Có-xiñùhù gá-ndà ni-iin testigu quixi, vachi divi mii-né sàni cachi-nè, te nì inini-nda —nì cachi-nè.

23

Nansa nì dàyáha-ne Jesús ndahà gobernador Pilatu

¹ Dandu nsidaa nècuàchì Junta yucán, nì ndacuìta-ne, nì saca-neyá cuàhàn-nè xi-yá nùu Pilatu. ² Te cuahà nì càhàn tnùhu-ne sàhà-yá nùu témà, cachí-nè:

—Nècuàchì yohó, sàni xini-nsi, dacá-né dìni nèhivì ñuu-nsi yohó, vachi cachí-nè mà váha chiyàhvi-nsi renta xi nación nùu rey cahnú César, vachi cachí-nè mii-né nduú-né rey Cristu.

³ Dandu nì ndacàtnùhù Pilatu nùu-yá, cachí-te:

—Mii-ní, ¿a ndísá rey xi nècuàchì raza Judea nduu-ní, á cóó?

Dandu cachí Jesús:

—Nacua cachí-ní, divi ducán nduá.

⁴ Dandu nì cachi Pilatu xì dùtù xícusahnú, xì stná nèhivì cuahà yucán:

—Sàni càhìn xì nècuàchì yohó, te còò ni-iin falta ni quidá-né tuxí.

⁵ Doco nècuàchì càhàn tnùhu sàhà-yá mà, vihi gá dana nì càhàn-nè, cachí-nè:

—Nècuàchì yohó, cuàhà nèhivì raza-nsì dacuahá-né, te danácuíà-nè nècuàchìmà dècuèndè ladu Galilea xì ndé` stná ladu yohó, nsidanicuú ladu ndé ndoó-nsí —nì cacachi-nè.

⁶ Na ní inini Pilatu ñà-jaàn, dandu nì ndàcàtnùhù-té, ¿a nècuàchì Galilea nduú Jesús, á cóó? ⁷ Te divi (ñà-ndáà nduá). Ñàyùcànduá, nì cundaà ini-te ñà-divi rey Herodes nduú ana ndiá icà nsidandaà sàhà chuun ma. Sàháyùcànduá, nì dàyáha-tèyá ndahà rey mà, vèchi iá stná tèmà ñuu Jerusalén quivì yucán. ⁸ Daaní, na ní xini rey mà-yá, nì cudìi gá ini-te, vèchi sàcànì tiempu cuní-te cundehè-tèyá. Vèchi cuàhà gá ñà-nduá cachí nèhivì sàhà-yá, te cuní stná-te cundehè-té quida-ya iin milagru. ⁹ Ñàyùcànduá, cuàhà ní ndàcàtnùhù-té nùù-yá, doco còò ni-iñàha nì nàxícónihí-yá nùù-té. ¹⁰ Te yucán nì casaà stná dùtù xícusahnú, xì nècuàchì ley xì veheñùhu, nì sàcuíta stná-nè, te yáha ga dana nì càhàn tnùhu-ne diquì-yá. ¹¹ Doco Herodes xì soldadu xi-tè, cuisì-ní nì dàvadiquì uun-tèyá, te nì sàcùndiàà-teyá. Dandu nì chindixi-tèyá sicoto vico, te nì dònùhù-teyá nùù Pilatu. ¹² Te cunaha-ní, divi quivì yucán nì nàcòovàha stnahá Herodes xì Pilatu, vèchi nìsa xini ùhì stnahá-te.

Nansa nì cachi stná Pilatu icúmí Jesús cui-yà

¹³ Dandu Pilatu, nì nacana-tè dùtù xícusahnú, xì nsidaa tè-nihí chuun, xì nsidaa gá nèhivì. Te nì nsihì nì catnàtuu nsidaa-né nùù-té, ¹⁴ dandu nì cachí-te xi-né:

—Ndacá-nsiá nècuàchì yohó vèxi, vèchi cahan-nsiá dacá-né dìni nèhivì ñuù-nsia yohó. Doco sàni xicàn tnùhù váhi nùù-né indéhe nsidaa-nsiá, te sàni cundaà ini, còò ni-iin cuàchi-ne nacua cachí-nsiá. ¹⁵ Daaní, después nì dàyáhi-nè ndahà Herodes, te nì sàhàn stná-nsia nùù nècuàchìmà, doco ni mii stná-nè, cónì càchí stná-nè sàhà ñà-cui Jesús, vèchi còò ni-iñàha inihí-cá-nè. ¹⁶ Ñàyùcànduá, cuàhìn dandacuí ñàhni cuií-nè, dandu dàñà-né.

¹⁷ (Ducán nì cachi Pilatu), vèchi fuerza icúmí-té dañà-té iin nècuàchì ndiadí cada nacává vicò mà. ¹⁸ Doco nèhivì cuàhà itá yucán, iin-ni cána fuerte sàstnùhù-né, cachí-nè:

—¡Ni cui Jesús! ¡Barrabás ni dáñà cuní-nsi! —nì cachi-nè, ¹⁹ vèchi Barrabás mà nduú iin tiàa nì quida revolución ñuu yucán, te nì sahnì stnahá-te, ñàyùcànduá, ndiadí-te vehecàa.

²⁰ Daaní, tucutu nì càhàn Pilatu xì nèhivì cuàhà mà, fuerte nì càhàn-te, vèchi dispuestu iá-te dañà-té Jesús. ²¹ Doco nèhivì mà, tucutu cána ndee-né, cachí-nè:

—¡Ni cui Jesús nchica cruz! ¡Ni cui-nè, cuní-nsi!

²² Dandu ñà-únì nì càhàn-te xi-né, cachí-te:

—¿Índù chuun cui-nè ñà-còò ni-iin falta xi-ne iá? Sàni ndàcàtnùhí nùù-né, te còò ni-iñàha disàhà-xí cui-nè. Ñàyùcànduá, icúmí-nè ñàhni cuií ni-ne, te dañà-né —nì cachí-te.

²³⁻²⁴ Doco nèhivì cuàhà yucán xì stná dùtù cutnàhà xí-nè, vihi gá fuerte nì cána ndee-né, xicàn-nè ñà-cui Jesús nchica cruz. Te ñà-fuerte guá nì cána-ne, sàhàmà nì cundee-né (nì dàxínù ini-nè Pilatu) ñà-quida-tè nacua nì cunì mii-né. ²⁵ Ñàyùcànduá, nì dañà-té Barrabás nùù-nè, vèchi divi-tè nì xicàn-nè dàñà, mate iin ana nì quida revolución nduú-te, te nì sahnì

stnàhá-te, ñàyùcàndüá nì sàcùndiadi-te. Doco Jesús, còò. Nì dàyáha Pilatu mii-yá (ndahà soldadu) ñà-quida temà xi-yá ñà-ndüá nì xicàn nèhivì cuàhà mà.

Nansa nì chituu-tè Jesús nchìca cruz

²⁶ Dandu nì saca-tèyá cuàhàn-te xi-yá. Te ichì yucán nì xinì-te vaxi iin nècuàchì ñuu Cirene nani Simón, màndixi-ne nì sàhàn-nè nùù itú. Te divi nècuàchì mà ní tniì soldadu, te nì dācuìdá-tené cruz xi-ya; ñàyùcàndüá, nsidá-né cruz cuàhàn-nè nchìcùn-nèyà.

²⁷ Cunaha-ní, cuàhà gá nècuàchì ñahà nchìcùn stná xi-yá cuàhàn, te cuàhà stná nèhivì dava ga. Te nècuàchì ñahà mà, yáha ga xísacu-ne, ndoó-né tnùnsí ini sàhà-yá. ²⁸ Dandu nì nacuíco-yá yàtà-yá, cachí-yá xi-né:

—Cunini vaha mii-nsiá nècuàchì ñahà ñuu Jerusalén. Màsà cuácú-nsiá sàhà yùhù. Chicá vaha nì cuacú-nsiá sàhà mii-nsiá xì sàhà dèhe-nsia. ²⁹ Vachi vaxi iin tiempu (ùhì) quivì nùù-xí, dandu icúmí nèhivì cachi-nè: “Nansicáhàn nèhivì còò mée-xì. Chicá nsiha màsà cécú ni-iin dèhe-nda ni cuí, te màsà cécúmí-ndá ni-iin mée dachichi-nda chicá vaha”. ³⁰ Te icúmí stná-nè cachi-nè: “¡A sácú vaha nì caá yucù ò lúnsì diquì-ndà, te dàhvi dahuun-nda!” cachi-nè. ³¹ Vachi (ducán iá nahi ejemplu sàhà tutnù): nú dècuèndè yutnù vida cuní nèhivì (cahmi-ne), dandu vihi gá mà ùhì coco stná tutnù ichí. (Te ducán stná yùhù: nú dècuèndè yùhù cuní nèhivì dandohó-né, dandu vihi gá más icúmí nèhivì malu ndoho stná-nè) —nì cachi-yà.

³² Cunaha-nsiá, ndacá stná soldadu mà ù tiàa nì quida falta, cutnáhà stná-te xi-yá cuàhàn ndé cui stná-te. ³³ Dandu nì casaà nsidaa-né iin xaan ndé cachí-nè Nùù Iquì Dìnì. Te yucán nì chituu soldadu mà-yá nchìca cruz, mii-yá xì stná ù tènì quida cuàchi ma, iin-tè ladu cuahá-yà, te ingà-te ladu itnì-yá. ³⁴ Dandu nì cachi-yà:

—Padre mío, cuicahnú inì-ní sàhà nèhivì yohó, vachi có-ináhà-né ñà-ndüá quidá-né.

Daaní, tè-xínduu soldadu mà, nì dasàn-té sìcoto xi-ya según nì nìhì iin iin-tè na ní idàdiquì-te sàhà-ñá. ³⁵ Te indéhe vaha nsidaa nèhivì cuàhà mà. Te itá stná nècuàchì nihí chuun, sàcùndiaa-nèyà, cachí-nè:

—Nècuàchì yohó, nisa dacácu-ne nècuàchì dava ga; pues vichi xiñuhu dacácu stná-nè mii-né, nú ndisa Dios nì techuun-xi-né vaxi, te nú mii-yá nani Cristu nduú-né cahan-né —nì cachi-nè.

³⁶ Daaní, stná soldadu mà, nì sàcùndiaa stná-teyá, nì catnàtuu-tè nùù-yá chitánínì-te vinu ia ñà-coho-ya, ³⁷ cachí-te:

—Nú ndisa rey xi nècuàchì raza Judea nduu-ní, dandu dacácu-ní mii-ní —cachí-te.

³⁸ Te itúú stná iñàha dìnì cruz ndé itándiaa palabra dàhàn griegu, xì dàhàn latín, xì stná dàhàn hebreu, te dohó cachá: “Ana yohó nduú rey xi tè-raza Judea”.

³⁹ Daaní, nì càhàn stná iin tè-itúú stná nchìca cruz yucán, divi iin tè-nì quida falta mà; te nì canàhá stná-te xi-yá, cachí-te:

—Nú ndisa rey Cristu nduu-ní, dandu dacácu-ní mii-ní, te dacácu stná-ní nsiùhù.

⁴⁰ Doco inga tè-itúú stná yucán, nì càhàn duchi inì-te xi compañeru-tema, cachí-te:

—¿A có-yûhî stná-ní Dios ñà-iin-ni castigu sàni ñhì nsidaa-nda? ⁴¹ Te ndohó, ndiá icà-ndà ndoho-nda, vâchi iá ndisa cuâchi-nda, ñâyùcàndùá iá castigu xi-nda. Doco Jesús yohó, còó; còò ni-ñàha iníhíca-yâ.

⁴² Dandu ñi cachi-te xi Jesús:

—Nsinuu inì-ní yùhù na quivì naxicocuñn-ní cusahnu-ní ñuhiví yohó.

⁴³ Dandu ñi cachi-yà xi-té:

—Ñà-ndàà nduá cachí xì-ní, quivì vichi icúmí-ní cutnaha-ní xì' cundoo-nda ñuhiví ndiaha xí Dios —ñi cachi-yà.

Nansa ni xihì Jesús ni dàndà-yá sàhà cuâchi-nda

⁴⁴⁻⁴⁵ Daaní, nahi caxíhúì ñi dàhvi orá, te ñi nàcùnn tnùù inicutu ñuhiví, te iin-ni ñi ndòo ducán dècuèndè càhúni ñi cuaà. Te ini veheñùhu cahnú ñi quedava cortina cahnú (sadí nihni cuarto yucán). ⁴⁶ Dandu Jesús, fuerte ñi ndàhì ndee-yá, cachí-yà:

—Padre mío, nùù ndahà mii-ní quidé entregar anímè —ñi cachi-yà. Dandu ñi xihì-yà.

⁴⁷ Daaní, capitán (iín yucán), ñi xini-te nsidaa ñà-nduá ñi cuu, te ñi ndenihi vâha-tè Dios, cachí-te:

—Ñà-ndàà nduá, ñehiví ndàcuisì inì-xi ñi sanduu nècuàchì yohó.

⁴⁸ Te nsidaa gá ñehiví ñi sàà yucán, ñi xini-nè nansa ñi cuu, dandu ñi naquihin-ne ichì mànuhù-né vehe-ne, caní ndáha-né nchìca-ne. ⁴⁹ Te yucán ndoó stná cuàhà nècuàchì ñahà ñi quixi ñuu Galilea cutnàhâ-né xi-yá ñi quesaa ñuu Jerusalén. Te mii-né xi stná nècuàchì dava ga ináhà xi-yá, xica itá-né, indéhe váha-ne ñà-nduá ñi cuu.

Nansa ni ndùxin Jesús ini cueva

⁵⁰⁻⁵¹ Daaní, (ñuu mà) nisa ìa stná iin tiàa nani José. Iin nècuàchì vâha nduú-né, vâchi ndàcuisì ini-nè. Te meru ñuu-nè nduú iin ñuu tii nani Arimatea ndé ndoó puru nècuàchì raza-nè Judea. Iin nècuàchì Junta Cahnú nduú stná-nè, doco mii-né, cóni ndóo ini-nè xi ñà-nduá ñi dândàcú compañeru-nè ñà-cui Jesús, vâchi nihnú ini-nè (Dios, te xiníndísâ-né) ñà-icúmí-yâ cusahnú-yâ ñuhiví yohó. ⁵² Pues divi nècuàchì mà ñi sàhàn nùù Pilatu, ñi xicàn-nè iquicúñú Jesús. ⁵³ Dandu ñi sàhàn-nè ñi nanihi-neyà, ñi chidúcùn-neyà iin dahmà, te ñi chinacaa-neyà ini cueva xi nsì ñi sate ñehiví nùù cavà. Te cueva mà, ni-iin nsì tãñáha ga cundùxin inià. ⁵⁴ Cunaha-ní, quivì yucán ñi sanduu víspera xi vicò pascua, te sà-itúú cunduu stná quivì descansu. ⁵⁵ Ñâyùcàndùá, nècuàchì ñahà ñi quixi Galilea mà, ñi catenchicùn stná-nè ñi sàhàn ndé ñi sàcùndùxin-ya, te ñi xini-nè lugar mà, xi nansa ñi sàcùnacaa cuerpu-yà. ⁵⁶ Dandu mànuhù-né, ñi quidayucun-nè tàtnà tnàmì xi pomada sahán tnami. Daaní, quivì descansu mà ñi quetatu-nè nacua cachí ley (xi-ne).

24

Nansa ni natiacu Jesús

¹ Naha va quivì primeru semana ñi quihin nècuàchì ñahà mà ichì cuàhàn-nè ndé ñi ndùxin-ya, nihí-né tàtnà tnàmì ñi quidayucun-nè, te cutnàhâ stná-nè xi itnii gá nècuàchì ñahà. Te na ní casaà-nè yucán ² ñi xini-nè sàni cuxio cavà cahnú ñi sandiadi yuhù cueva mà. ³ Dandu ñi caquihvi-ne inì-xi, doco còò cá Stoho-ndà Jesús ñi xini-nè. ⁴ Ñâyùcàndùá, cuàhà gá ñi ndulocó-nè. Dandu ñi xini-nè yatni uun yucán ñi sàcùita

ùì ana ndixín sìcoto cuxín yéhè. ⁵ Te nì cayùhí cuaá-nè, te nì nàcùnìhni ndee-ne. Dandu nì cachi ángel mà xì-né:

—Còò necesidad nanducu-nsiá mii-yá yohó ndé nduú lugar xi nsii, vâchi sà-itiácú-yà. ⁶ Còò cá-yà yohó, vâchi sàni natiacu-yà. ¿A có-nsinúú inì-nsia ñà-ndúá nì cachi-yà na iá va-ya xi-nsiá ladu Galilea? ⁷ Vâchi dohó nì cachi-yà: “Yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, icúmí yàhi ndahà tè-malu, dandu cachituu-tè yùhù nchìca cruz; doco tìxi ùnì quivì icúmí natiacuì”, nì cachi-yà.

⁸ Dandu nècuàchì ñahà mà, nì nsinuu ini-nè ñà-dùcán ndisa nì cachi-yà xì-né daa. ⁹ Dandu nì caquee-ne cueva mà mànuhù-né ndé ndoó-né, te nì nacani-ne nsidaámà xì ùxìn iin nèhivì xí-yá, xì stná nècuàchì dava ga.

¹⁰ Cunaha-ní, nècuàchì ñahà mànuhù cachitnùhu xi nèhivì mà nduú María Magdalena, xì Juana, xì María dihi Jacobo, xì itnii gá stná nècuàchì ñahà dava ga. ¹¹ Doco nècuàchì tiàa (nì inini ma), nì tuxi ini-nè ádi cuentu uun nduá nì nacani nècuàchì ñahà mà. Ñàyùcàndúá, cóni xìníndísâ-né.

¹² Doco Pedro, después nì ndacuiin-nè nì dáyàá-nè cuàhàn-nè sepultura mà. Te (na ní sàà-nè) nì xito nihni-ne inià nì xini-nè mii dahmà nì ndòò itánduhù iladú. Dandu mànuhù-né vehe-ne, nacání cuàhà ini-nè ndiá ndúá nì cuu cahan-né.

Nansa nì ndecunu Jesús nùù ùì nèhivì xicá ichì ñuu tii Emaús

¹³ Daaní, divì quivì yucán cuàhàn ùì nèhivì xí-yá ichì ñuu Emaús. Nahi ùì hora nduá caca-nda ndè ñuu Jerusalén xì ndé` ñuu tii yucán. ¹⁴ Te ùì nècuàchì mà, ndatnúhù-nè cuàhàn-nè, cáhàn-nè sàhà nsidaa ñà-ndúá làcà ní cuu. ¹⁵ Te meru ndatnúhù-nè ducán, te nì cuyatni Jesús vâxi-ya; nì trátuu-ya nì sacatnahá-yá xì-né cuàhàn. ¹⁶ Doco cóni nácóó-yá mii-né nacuni-nèyà. ¹⁷ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿Ndiá ndúá ndatnúhù guá-nsiá cuàhàn-nsiá, te ndoó-nsiá tnùnsi ini?

¹⁸ Dandu nì naxiconihí iin nècuàchì mà nani Cleofas, nì cachi-nè xì-yá:

—Nsidaa gá nèhivì ndoó ñuu Jerusalén, ináhà-nè ñà-ndúá nì cuu yucán quivì vichi. Ádi cuisì mii-ní nduú ana tàcùnínùhu sàhámà.

¹⁹ Dandu nì cachi-yà:

—¿Ndiá ndúá nì cuu yucán?

Te nì cachi-nè:

—Cáhàn-nsi sàhà Jesús de Nazaret, vâchi cunaha-ní, iin ana cáhàn ndisa cuenta xi Dios nì sanduu-ya. Cuàhà milagru fuerte nì quida-ya, te cuàhà palabra ndiaha nì chinaha-yà. Chuun ndiaha xí Dios nìsa quida-ya nì cundaà ini nsidaa nèhivì ñuu-ndà. ²⁰ Doco dùtù xícusahnú, xì stná tè-nihí chuun ga, nì dáyáha-neyá ndahà ana nì sahnì xì-yá, te nì chituu-tèyá nchìca cruz. ²¹ Doco cunaha-ní, mii-yá nduú ana cuàhàn dacácu xi ñuu-ndà Israel nì cahan-nsí. Te vichi sàcuàhàn-ndà ùnì quivì nì cuu xi-yá ducán. ²²⁻²³ Te quivì vichi nì sàà itnii nècuàchì ñahà iin-ni xìníndísâ stná xì-yá, te nì ndulocó-nsi nì quida-ne, vâchi naha nì sàhàn-nè sepultura (xi-ya), te còò gá iquicúñú-yà nì xìnì-nè, cachì-nè. Te nì ndecoyo stná ángel nùù-né, te cachì ángel mà sàni natiacu-yà. ²⁴ Daaní, nì sàhàn stná dava compañeru-nsi sepultura mà, te nacua nì nacani nècuàchì ñahà mà, divì ducán nì xini stná-nè ñà-còò gá iquicúñú-yà yucán.

²⁵ Dandu nì cachi-yà xì nècuàchì mà:

—¡Ndahví-nsià! Mà túha-nsia mànihì inì-nsia; cueé sàstnùhù-nsiá cunindísâ-nsiá nsidaa ñà-ndúá nì tiàa nècuàchì nì cáhàn cuenta xi Dios sàhana. ²⁶ Vâchi (claru nì cachitnùhu-ne sàhà) ana nduú Cristu, xì nansa

icúmí-yâ ndoho-ya, dandu después nanihì-yá tñũñuhu ndiaha xí-yá —nì cachi-yà.

²⁷ Dandu nì quesaha-yá nì dàtúi-ya nùu-né nansa cachí tutu ì sàhà mii-yá, divi tutu nì tiaa Moisés, xì stná tutu nì tiaa nsidaa gá nècuàchì profeta.

²⁸ Doco vichi, sà-itúú sàà-nè xì-yá ñuu tii ndé cuàhàn-nè. Dandu nì cundaà ini-nè cuní-yà cùhùn-yà chicá nùu-xí. ²⁹ Ñàyùcàndüá, nì sacundahví-nè nùu-yá, cachí-nè:

—Yohó ndòo-ní, chicá vaha, vâchi sàni cuaà, te cuàhàn cuñaà.

Dandu nì yàha nsidaa-né ini iin vehe ñà-cutnahá chii gá-yà xì-né. ³⁰ Te nì sàcòo-ya nùu iin mesa ñà-cuxi-ya xì-né. Te nì tñii-ya pan, nì naquimani-yá Dios sàhá, te nì dàcuàchí-yáñà; dandu nì dasàn-yáñà nùu-né. ³¹ Te momentu jaàn nì nihì-né nì nacuni-nèyà ana nduú-yá. Doco na íin cachí nì ndañuhu-yá nùu-né. ³² Dandu nì cachí-nè iin-ne xì inga-nè:

—¡Na ndiaha guá nihnú ini-ndà na ní càhàn-yà xì-ndà vâxi-nda ichi mà, te nì dàtúi-ya nùu-ndà nansa cuní cachi tutu ì!

³³ Dandu vichi duha nì ndacuita-ne mànuhù-né ñuu Jerusalén, nì nasaa-nè vehe ndé sàni nataca ùxìn iin nècuàchì dacuahá-yá xì stná compañeru gà-nè. ³⁴ Te nsidaa nècuàchìmà, nì cachitnùhu-ne xì nècuàchì làcà nì cansiaa mà, cachí-nè:

—Ñà-ndáa nduá, sàni natiacu Stoho-ndà Señor, vâchi sàni xini Simón-yà.

³⁵ Dandu nècuàchì nì cansiaa mà, nì nacani stná-nè xì nècuàchì yucán nansa nì cuu xì-né na cuàhàn-nè ichi yucán, te después nì nacuni-nèyà na ní dàcuàchí-yá pan (cuàhàn-nè cuxi-ne).

Nansa nì ndecunu Jesús nùu ùxìn iin nèhivi dacuahá-yá

³⁶ Daaní, nacání vâ nècuàchìmà ñà-jaàn, te nanáa nì sàcùin Jesús dava mahì-xí. Te nì cachi-yà xì-né:

—¡Ni ndóo vaha ini nsidaa-nsiá!

³⁷ Doco mii-né, nì cayùhí cuaá-nè; yáha ga nì ndulocó-nè, vâchi ádi duma nduá nì cahan-né. ³⁸ Ñàyùcàndüá, nì cachi-yà xì-né:

—¿Índü chuun yúhí guá-nsià? ¿Índü chuun nacání guá inì-nsia? ³⁹ Cundehè-nsiá ndahí xì sàhí, dandu cundaà inì-nsia divi yùhù nduí. Tñii ndahà-nsiá yùhù, te cundaà inì-nsia màdi ihna nduí, vâchi ihna, còo iquicúñüá, doco yùhù, ía iquicúñüi sà-indéhe-nsiá ⁴⁰ —nì cachi-yà.

Dandu nì dàcùnì-yànè ndahà-yá, xì sàhà-yá. ⁴¹ Doco có-xìníndísà ndisa-ne ñà-cuàhà guá cudí ini-nè, te ndulócò-nè. Ñàyùcàndüá, nì cachi-yà xì-né:

—¿Á coo iyuhu ñà-cuxi-nda yohó?

⁴² Dandu nì sàha-neyà iyuhu cuña siaca nì chòhò, xì stná iin dahnde ñũñü. ⁴³ Ñàyùcàndüá, nì tñii-yañà nì xixi-ya nì sandehè nsidaa-né.

⁴⁴ Dandu, nì cachi-yà xì-né:

—Ñà-yòhó nduá nì cachì xì-nsiá na nísa ìe xì-nsiá antes, te nì cachì xì-nsiá ñà-fuerza icúmí cuu ndisa nsidaa ñà-ndüá cachá` sàhí nùu ley xi Moisés xì nùu tutu nduú alabanza, xì nùu stná tutu nì tiaa nècuàchì profeta; nsidaámà, fuerza nì cuu ndisa, —nì cachi-yà.

⁴⁵ Dandu nì dàtúi-ya nùu nsidaa-né nansa cuní cachi tutu ì, te nì sàà-nè nì cundaà ini-nè nì quida-ya. ⁴⁶ Dandu nì cachì stná-yà xì-né:

—Nacua nì cachì xì-nsiá, ducán nìsa ìa destinadu cuu xi (yùhù ana nduú) Cristu, vèchi ducán nì cachitnùhu tutu ìi ñà-ìcúmì ndohi, te cuì, dandu tìxi ùnì quivì natiacui. ⁴⁷ Te nì cachitnùhu stná tutu mà ñà-después cuitià razón ndiaha ma inicutu ñuhiví, vèchi icúmí-nsiá cùhùn-nsiá càhàn-nsiá sàhí xì nsidaa nèhivì ñà-ndiá ìcà-né naxicocuñ inì-nè sàhà cuàchi-ne, dandu cuicahnú inì xì sàhà-né. Te ñuu primeru ndé càhàn-nsiá razón mà nduú ñuu Jerusalén yohó. ⁴⁸ Te vichi sàni xini-nsiá nsidaa ñà-nduá nì cuu (tiempu vichi), ñàyùcànduá testigu xínduu-nsiá. ⁴⁹ Cunaha-nsiá, sàni quida Yuamáni' comprometer quixi iin ana (chindee) xi-nsiá. Te yùhù cuàhìn techuín yàmà quixi coo-ya inì anima-nsiá. Ñàyùcànduá, yohó nì cundóó-nsiá ñuu Jerusalén dècuèndè cachi sàni cundiatú-nsiá ndudu ìi vèxi ansivi —nì cachi-yà.

Nansa mànuhù Jesús gloria

⁵⁰ Daaní, nì saca-yanè cuàhàn-yà xì-né (fuera) ñuu Jerusalén dècuèndè ñuu tii Betania. Dandu nì chitanini ducún-yà ndahà-yá, te nì xicàn-yà nì quidá Dios gracia sàhà nsidaa-né. ⁵¹ Te meru xicàn tàhvì-yà nùù Dios ducán, dandu nì ndanchito-ya mànana-ya mànuhù-yà gloria. ⁵² Ñàyùcànduá nì sàcuìta sisi nsidaa-né nì naquimani ndiaha-néyà. Dandu nì quihin tu-ne ichì mànuhù-né ñuu Jerusalén, cudî gá inì-nè. ⁵³ Te nsiquivì nìsa sahàn-nè veheñùhu cahnú, ndoó-né ndeníhí vèha cuahà-né Dios, te naquímànì stná-nèyà. Sà-íá.

N̄a-nduá Nì Tiaa San Juan sàhà Jesucristu

Jesús nduú ana datúi nansa íá Dios, vâchi nì nanduu-ya nêhivì

¹ Na táyôo ñuhivì, sà-íá mii-yá ana datúi nansa nihnú ini Dios. Nùu Yua-nda Dios íá-yà, te mii stná-yà nduú stná-yà Dios. ² Te divi-ya íá nùu Yua-nda Dios na táyôo ñuhivì. ³ Mii-yá nì quidayucun-yà nsidanicuú ñàha íá ñuhivì. Te nú màsà cóo-yá, ni-ñàha mà cóo stná ñuhivì. ⁴ Sàhà mii-yá xí-itiacu nsidaa ana itiácú. Te sàhà ñà-itiácú ndiaha-yá, ñà-jaàn sàni sàa-yà datnúu ini-yà nêhivì ñuhivì. ⁵ Cunaha-nsiá, ichì ñàa nduá ñuhivì yohó, doco iin-ni datnúu ndiaha-yá ini anima-ndà; te nsidaa ñà-íá ichì ñàa ma, cóni cùì cundeá nùu-yá.

⁶ Nisa ìa iin tiàa nì nihì chuun nùu Dios; Juan nani-né. ⁷ Te nì quixi-ne nì cachi-nè ñà-ndàcuisì xì nêhivì nansa íá mii-yá ana datnúu xì sàxínítnùní-ndà sàhà-ñá vâtùni cunindisá nsidaa-néyà. ⁸ Màdi Juan yucán nì sándúú ana datnúu ndiaha xi ini-ndà, cóo; cuisì nì quixi-ne ñà-cachitnùhu uun-ne nansa íá mii-yá quidà-xì ñà-jaàn, ⁹ vâchi ndisa sàvâxi mii-yá ana datnúu ndiaha xí ini anima nsidaa nêhivì, te mà dándáhvì-yándó.

¹⁰ Nì ìa-ya ñuhivì, divi ñuhivì nì quidayucun-yà, doco cóni nácúni nêhivì-yá. ¹¹ Stoho ñuhivì nduú-yá, te nì quixi-ya yohó, doco nêhivì ñuhivì xi-ya, nì cahíchì ini-nèyà. ¹² Doco nsidaa ana nì dayáha xi-yá ini anima-xì, nì nihítáhvì-né cunduu-ne dèhe ndisa-ya, te divi nduú nsidaa ndohó nècuàchì xiníndísá-xí-yá, te ndácùcahan xi quivì-yá. ¹³ Te ¿nansa nì nihì-ndà nì sàcunduu ndisa-nda dèhe-ya? Pues màdi sàhà-ñá nduu-nda descendencia xi iin nêhivì (chica ndiaá), nì màdi sàhà yua-nda, nì sàhà stná ñà-dúcán cunì iin nêhivì coo. Cóo, sàhà cuisì-ña ducán cunì Dios.

¹⁴ Ndè ñuhivì yohó nì quixi mii-yá ana datúi nansa íá Dios, te nì nduvàha-ya iin nêhivì íá iquécúñù-xi. Te nisa ìa chii-yá yohó ndé ndoo-nda. Te nsiühù, nì xini-nsì ñà-ndiaha guá íá-yà. Ndiaha gá-yà, cachì, vâchi mindaa Dêhemani Yua-nda Dios nduú-yá, te chitu-yá gracia xi stná palabra ndàcuisì.

N̄a-nduá nì cachi Juan Bautista sàhà Jesús

¹⁵ Daaní, nì càhàn Juan mà sàhà Jesús, nì ndàhì-nè, cachì-nè (xì nêhivì): —Divi mii-yá nduú ana òsàhà-xì nì càhàn xi-nsiá daa, te nì cachì, dihna yàha yùhù, dandu después vâxi mii-yá ana chicá ndiaá núì, vâchi na táyôo yùhù, sà-íá mii-yá.

¹⁶ Chitu-yá cuàhà gá ñà-ndiaha ì ñuhú ini-yà, ñàyùcànduá nùu mii-yá sàni nihítáhvì stná-ndà cuàhà ñà-jaàn, cuàhà sàstnùhù gracia. ¹⁷ Vâchi ley sàna nduá nì dàtúi Moisés antes, doco vichi sàni dàtúi-ya ñà-nduú gracia ndiaha xí-yá xì stná palabra ndàcuisì xí-yá. ¹⁸ Còò ni-iin nêhivì nì xini xì Yua-nda Dios ni-iin xichi. Doco mindaa Dêhemani-yá íá nùu-yá, sàni dàtúi yà-yúcán nansa íá Yuamáni-yá sàhà-ñá cundaà ini-ndà.

N̄a-nduá nì cachi Juan Bautista sàhà mii-né

¹⁹ Daaní, nècuàchì raza Judea ndoó ñuu Jerusalén, nì techuún-né iin ù òtù xi-ne nùu Juan, te cutnàhà stná-nè xì dava nècuàchì (xinúcuàchì veheñùhu nani) Levita. Te nì xicàn tnùhù-né nùu nècuàchì mà ana divi

nduú-né. ²⁰ Ñâyùcàndüá, ñà-yòhó ndüá nì cachi Juan; cónì cächí-nè á coó; nì cachi ndàà-nè:

—Yùhù, có-nduú mii-yá nani Cristu.

²¹ Dandu nì cacachi nècuàchìmà:

—(Pues nú coó), ¿ana divi nduu-ní? ¿A nsi-Elías nduu-ní?

Te nì cachi Juan:

—Còó.

Te nì cacachi tu nècuàchìmà:

—Entonces, ¿a divi nduu-ní mii-yá ana icúmí quixi canúú cãhàn cuenta xi Dios?

—Còó —cachí Juan.

²² Ñâyùcàndüá, nì cachi nècuàchìmà:

—Pues, ¿ana divi nduu-ní? vàchi icúmí-nsí cachitnùhu-nsi xì nèhivì nì catechuun-xi-nsí vàxi-nsi. ¿Ndìa cachí-ní sàhà mii-ní?

²³ Dandu nì cachi Juan:

—Yùhù nduú ana cãhàn fuerte sàhù yucù, (te cachí xì nèhivì ñà-nsidavì-né anima-nè) na ian ndundaà iin ichì ndé yàha Stoho-ndà Señor nacua nì cachitnùhu Isafas sãnaha na ní cãhàn-nè cuenta xi Dios —nì cachi Juan.

²⁴ Cunaha-nsiá, nècuàchì nì casaà nùù Juan mà, nècuàchì fariseu xínduu-ne. ²⁵ Dandu nì xicàn tnùhù gá-nè, cachí-nè:

—Vichi, ¿índù chuun quidá ì-ní nèhivì nú có-ndùù-ní mii-yá nani Cristu, te có-ndùù stná-ní nsi-Elías, te nì có-ndùù stná-ní mii-yá icúmí quixi cãhàn cuenta xi Dios?

²⁶ Dandu nì cachi Juan xì-né:

—Yùhù, ndisa, quidá ì' nèhivì xì tècuí. Doco mahì mii-nsiá iá iin ana có-nàcúní-nsiá. ²⁷ Te mii-yá, nchícùn gà vàxi-ya nùí, te chicá ndiaá stná-yà nùí. Ni mà nátùí (cunduí iin mozo xi-ya) ñà-tavà xì ndisàn-yá —nì cachi Juan.

²⁸ Cunaha-nsiá, ndé iá ñuu tii Betábara ladu duha yùte Jordán, yucán nì cuu nsidaa ñà-yòhó.

Nì quixi Jesús ñuhiví yohó ñà-cui-yà na ian xíhì iin lelù nduú promesa

²⁹ Daaní, nì yàha inga quivì, dandu nì xini Juan vàxi Jesús, te nì cachi-nè:

—Cundehè-nsiá, jaàn vàxi mii-yá ana nduú nahi Lelù Ì nì sãhatahvì Dios (ñà-cui-yà) dacúxíó-yá cuàchi nèhivì ñuhiví. ³⁰ Sàhà mii-yá nì cãhìn daa na ní cachì: nchícùn gà vàxi-ya nùí, vàchi na táyôo yùhù ñuhiví, sà-íá-yà, vàchi nicanicuahàn iá-yà. ³¹ Te cónì nácùnì mii-yá antes, doco sàhà-ñá cundaà ini raza-ndà Israel ana divi nduú-yá, sãhájàn nì nihí chuun quida ì' nèhivì xì tècuí —nì cachi Juan.

³² Daaní, nì cachi tu-ne inga palabra yohó:

—Yùhù, nì xini nì nuu Espíritu Ì xí Dios; nahi loma náhà-yà mànuu-ya ansivi nì sàcòo-ya dìni Jesús, te nì ndòo-ya yucán. ³³ Yùhù, cónì nácùnì mii-yá antes. Doco na ní sàha Yua-nda Dios yùhù chuun quida ì' nèhivì, dandu nì cachi stná-yà xì': "Na cùnì-ní nuu Espíritu Ì màcòo-ya dìni iin (ana cuhí), dandu ñà-jaàn cundaà inì-ní divi nduú mii-yá cuàhàn nsida ì xì anima nèhivì tixi Espíritu Ì". ³⁴ Ñâyùcàndüá, yùhù, sàni xini, te datúí nùù-nsiá ñà-divi Dèhemani Dios nduú Jesús —nì cachi Juan.

Nècuàchì primeru nì catenhicùn xì Jesús

³⁵ Daaní, nì yàha inga quivì, te yucán iin Juan, cutnáhâ-né xì ù tiàa dacuahá-né. ³⁶ Te nì xini-nè yatni yàha Jesús, ñâyùcàndüá nì cachi-nè:

—Cundehè-nsiá, jaàn cuàhàn mii-yá ana nduú Lelù Ì vaxi nùù Dios.

³⁷ Te ùi tiàa dacuaha-ma, nì tiacu-nè nì càhàn Juan ducán, te nì tenchicùn-nè Jesús cuàhàn-nè. ³⁸ Dandu nì ndacoto-ya, te nì xini-yà xínchicùn nècuàchìmà. Ñàyùcàndúá nì cachi-yà xì-né:

—¿Ndíá nduá nandúcú-nsiá?

Dandu nì cachi-nè xì-yá:

—Maestro, ¿índù íá-ní?

³⁹—Nahà-nsia, cundehè-nsiá —nì cachi-yà xì-né.

Ñàyùcàndúá, cuàhàn-nè xì-yá, te nì xini-nè índù íá-yà. Te nì ndòo-ne xì-yá sàcuàà yucán, vèchi nahì càcúmì nì cuàà nduá.

⁴⁰⁻⁴¹ Iin tiàa nani Andrés nduú iin ana nì inini na ní càhàn Juan daa, te nì tenchicùn stná-nè Jesús. Dandu vichi duha nì sàhàn stná-nè nì nanducu-né ñani-nè nani Simón Pedro, te nì cachi-nè xì nècuàchìmà:

—Sàni ndacùhun stnahá-nsí xì mii-yá nduú Mesías.

Quìvì Mesías nì cachi Andrés dàhàn mii-né, vèchi cuní cachàmà Cristu (nì quixì dìquì-xì).

⁴² Dandu nì saca-ne ñani-nè nì casaà-nè ndé íá-yà. Te na ní xini-yà Simón mà, dandu nì cachi-yà xì-né:

—Dèhe Jonás nduu-ní, te nani-ní Simón, doco yùhù cuàhìn cachì xì-ní Cefas —nì cachi-yà. Te quìvì Cefas mà, Pedro cuní cachà.

Nansa nì cana Jesús iin tiàa nani Felipe xì inga-nè nani Natanael

⁴³ Daaní, nì yàha inga quìvì, te cuní Jesús nùhù-yà ladu Galilea. Te nì ndacùhun tnahá-yá xì iin tiàa nani Felipe, te nì cachi-yà xì-né:

—Cunchicùn-ní yùhù nùhù-ndà.

⁴⁴ Cunaha-nsiá, ñuu Felipe mà nduú ñuu Betsaida, divi ñuu Andrés xì Pedro. ⁴⁵ Ñàyùcàndúá nì nanducu Felipe iin tiàa nani Natanael, te nì cachi-nè xì nècuàchìmà:

—Cunaha-ní, sàni ndacùhun tnahá-nsí xì mii-yá nì tìaa Moisés sàhà-xì nùù ley ì, te divi sàhà stná-yà nì tìaa stná cuàhà profeta nì càhàn cuenta xì Dios sànaaha. Jesús de Nazaret nani-yá, te yua-yá nani José.

⁴⁶ Dandu nì cachi Natanael:

—¿A ndisá? ¿A íá iin nèhivì vàha ñuu Nazaret?

Dandu nì cachi Felipe:

—Nahà-ní cundehè-ní.

(Dandu cuàhàn-nè xì nècuàchìmà.)

⁴⁷ Te na ní xini Jesús vaxi Natanael, dandu nì cachi-yà sàhà-né:

—Yohó vaxi iin tiàa quidá ndisa nacua ndiá icà quida nècuàchì raza-ndà Israel, te nì-iyuhu mà túha-ne dandahví-nè.

⁴⁸ Dandu nì cachi Natanael xì-yá:

—¿Nansa ináhá-ní yùhù?

Te nì cachi Jesús xì-né:

—Na táñaha ga cana Felipe mii-ní, te íá-ní sàhà iin nù-higu, dandu nì xinitùí mii-ní.

⁴⁹ Dandu nì cachi Natanael xì-yá:

—Dèhemani Dios nduu-ní, Maestro, divi rey icúmí cusáhnù nùù ñuu-ndà Israel nduu-ní.

⁵⁰ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Mà úhì guá nì xinindisa-ní na ní cachì nì xinitùí mii-ní sàhà yutnù yucán. Cunaha-ní, icúmí-ní cunì-ní milagru chicá ndiaha. ⁵¹ Ñà-ndácuisì nduá cachì xì-ní, icúmí-ní cunì-ní nuna ansivì, dandu quecoyo ángel

xi Dios mànana mànuu cucuu-ne dìquì-xí ndé iín yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì.

2

Nansa ni quida Jesús milagru iin vicò nandàhà ni ìa ñuu Caná

¹ Daaní, quivì ùni nì ìa iin vicò nandàhà ñuu tii Caná iá ladu Galilea. Te yucán nì sàà stná dihi Jesús. ² Te nì càna stná mii-yá xì nècuàchì dacuahá-yá. ³ Te nì cuu nì nsihi tècuí vidi sì-uva coho-ne. Ñàyùcàndüá, nì càhàn dihi-yá xì-yá, cachí-nè:

—Sàni nsihi tècuí vidi sì-uva.

⁴ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Chicá vaha nacoó-ní ñà-jaàn nùu yùhù, vachi tàñáha ga sàà meru hora xi.

⁵ Dandu nì càhàn dihi-yá xì tiàa xinúcuáchì yucán, cachí-nè:

—Quida-nsia nacua cachí dèhi xì-nsiá.

⁶ Cunaha-nsiá, yucán itá iñù barril yùu, iin ian vátuni cuñuhu cùmi ò úhùn yoo tècuí. Tècuí mà xichúûn nècuàchì raza Judea ñà-nsidandoo-ne mii-né según estilu nduú ley xi-ne. ⁷ Te nì cachi Jesús xì tiàa yucán:

—Dachitu-nsiá barril jaàn tècuí.

Ñàyùcàndüá, ducán nì caquida-tè, dècuèndè yuhá nì chitu. ⁸ Dandu nì cachi-yà xì-té:

—Vichi chitacùhá-nsiá chii-té cunihì-nsia cùhùn nùu nècuàchì iín sáhnù nùu vicò.

Ñàyùcàndüá, ducán nì caquida-tè. ⁹ Te nì xihì nècuàchì mà iyuhu tècuí mà, doco sàni nanduu-tè tècuí vidi sì-uva. Te cóni sáha-ne cuenta índu nì quixi ndutè mà, doco tè-xinúcuáchì nì catavà xì-té, ináhá-tè. Daaní, na ní cundaà ini-nè nansa xihì ndutè mà, dandu nì cana-ne noviu nándàhà, ¹⁰ te nì cachi-nè xì nècuàchì mà:

—Nsidaa nèhivì, na sáha-ne tècuí vidi sì-uva coho-nda, dihna sáha-ne ndutè chicá vaha, dandu nú sàni xihì cuahà-ndáté, dandu tavá-né ndutè chicá ndahví. Doco mii-ní, cóó, làcà vichi nì tavà-ní ndutè chicá finu —nì cachi-nè.

¹¹ Ñà-jaàn nduú milagru primeru nì quida Jesús. Te ñuu Caná iá ladu Galilea nduú lugar ndé nì quida-yaña. Ducán nduú nì dàcùnì-yà nèhivì ñà-ndiaha guá quidá-yá, te nì xinindisá stná nècuàchì dacuahá-yá mii-yá.

¹² Daaní, nì sàhàn Jesús ñuu Capernaum, mii-yá xì dihi-yá xì ñani-yà, xì stná nècuàchì dacuahá-yá. Te yucán nì cuee-yà iin ùi quivì.

Nansa ni tavá Jesús nèhivì dicó ini patiu veheñuhu cahnú

¹³ Dandu nì quihin tu-ya ichì cuàhàn-yà ñuu cahnú Jerusalén, vachi sà-ítúú vicò pascua, iin vicò nsidácáhnù nècuàchì raza Judea yucán.

¹⁴ (Ñàyùcàndüá, nì sàà-yà ñuu mà), te nì xini-yà yucán yehè veheñuhu cahnú itá nèhivì dicó; dicó-né buey, dicó-né riì, dicó-né loma, te ndoó stná nèhivì nadámá tnahá xì dihùn (vàxi inga ñuu). ¹⁵ Dandu nì cava-yà itnii yohò nì quidayucun-yà iin chirrión, te nì taxi nsihí-yánè yehè veheñuhuma, mii-né xì riì xí-né xì stná buey xi-ne. Te nì dandiàchì-yà dihùn damá-né, te nì ducùn nsihí-yá mesa xi-ne. ¹⁶ Te nì cachi stná-yà xì nècuàchì dicó xi loma mà:

—¡Tavà-nsiá quisi yohó fuera! vachi màdì yàhvi nduú vehe ì Yuamáni' —nì cachi-yà.

¹⁷ Dandu nì nsinuu ini nècuàchì dacuahá-yá nansa cachí nùù tutu ìì ndé cachá: “Yáha ga cuàhà nacání ini sàhà veheñùhu ìì xí-ní ñà-màsà dándáñùhú nèhivì ñà-ìì icúmíá”.

¹⁸ Dandu nècuàchì raza-yà Judea yucán, nì cachi-nè xì-yá:

—Quida-ní iin milagru cunduu seña ñà-cundaà ini-nsì a icúmí-ní derechu quida-ní ñà-nduá nì quida-ní, á coó.

¹⁹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Vàtùni. Ducùn-nsiá veheñùhu yohó, te tixi ùnì quivì nsida saí-ñà.

²⁰ Dandu nì cachi nècuàchì yucán:

—Ûi dico ìñù cuà nì quidachuún nèhivì nì dàxínu-ne veheñùhu yohó. Te mii-ní, ¿a ndísá daxínu-niá tixi ùnì quivì? —nì cachi-nè.

²¹ Doco màdì veheñùhu ndisa nduá càhàn-yà sàhà-xí; còò, vàchi ejemplu-ni nduámà; divi cuerpu mii-yá càhàn-yà sàhà-xí. ²² Ñàyucànduá, después, na quivì sàni natiacu-yà, dandu nì nsinuu ini nècuàchì nchicùn xì-yá ñà-ducán nì cachi-yà xì-né daa, te nì sàà-nè nì xinindisá-né ñà-nduá cachí nùù tutu ìì, te nì xinindisá stná-nè ñà-nduá nì cachi mii-yá daa.

Ináhá Jesús nansa iá anima nsidanicuú nèhivì

²³ Cuàhà nèhivì nì xinindisa-xi-yá na ní xini-nè milagru nì quida-ya na iá-yà ñuu Jerusalén quivì vicò pascua ma. ²⁴ Doco mii-yá, cónì icúmí-yá nècuàchimà seguru, vàchi ináhá-yá ñà-ñùhú ini anima nsidanicuú-né. ²⁵ Còò necesidad icúmí-yá cachi iin nèhivì xì-yá nansa iá anima ñanitnaha-ne, vàchi ináhá-yá nsidaa ñà-nduá ñuhú ini anima nèhivì.

3

Nansa nì càhàn iin tiàa nani Nicodemo xì Jesús

¹ Nisa ìa iin nècuàchì fariseu nani Nicodemo. Iin nècuàchì xídandacú nùù ladu Judea mà nduú stná-nè. ² Te divi-ne nì sàhàn ndé iá Jesús iin sàñaà, te nì cachi-nè xì-yá:

—Maestro, ináhá-nsì divi mandu xi Dios vaxi-ní, vàchi nú màsà chindéé Dios, dandu ni-iin nèhivì, mà níhì-né quida-ne milagru nacua quidá mii-ní.

³ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Palabra ndàcuisi nduá yohó cachí xì-ní: nú màsà nácacú sáá nèhivì, dandu mà cúí sàà-nè cuni-nè ñuhivì ìì xí Dios.

⁴ Dandu nì cachi Nicodemo xì-yá:

—¿Nansa cui nacacu-nda nú sàni sahnu-nda? ¿A cúí nàcùñuhu saa-nda ini dihimàni-ndà, te nacacu-nda?

⁵ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Ñà-ndàcuisi nduú palabra yohó cachí xì-ní: nú màsà nácacú sáá iin nèhivì quida tècuí xì stná Espíritu ìì, dandu mà níhì-né yàha-ne ñuhivì ìì ndé cusáhnù Dios. ⁶ Vàchi nú sàni cacu-nda nùù yuadíhí-ndá, dandu iquicúñù icúmí-ndá. Doco nú sàni cacu anima-nda quida Espíritu ìì xí Dios, dandu espíritu (saa) cucumi stná-ndá. ⁷ Màsà ndúlócô-ní ñà-nì cachi xì-ní icúmí-ní nacacu saa-ní. ⁸ Vàchi ducán quidá stná tàchì, caná te caná yohó yucán, doco có-ináhá-nsiá índù lugar vàxa, nì índù lugar cuàhàn. Ducán iá stná xì anima nsidaa nèhivì nì nacacu nì quida Espíritu ìì.

⁹ Dandu nì cachi Nicodemo xì-yá:

—Pues, ¿índù modo cunduu nsidaa ñà-càchì-ní jaàn?

¹⁰ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Iin maestru ñuu-ndà Israel nduu-ní, te có-sânihì inì-ní sàhájàn nacua ndiá icà-ní. ¹¹ Ñà-ndácuisì nduá yohó cachí xì-ní: ñà-nduá ináhá-nsí, divi ñà-jaàn cachí-nsì xì-nsiá. Te datúi stná-nsì nuù-nsiá ñà-nduá sàni xini-nsì, doco có-xiníndísá-nsiá. ¹² Mate cuisì sàhà ñà-íá ñuhiví yohó-ní nduá cáhìn xì-nsiá, doco có-xiníndísá-nsiá; ñàyucànduá, ùhì cunindísá stná-nsiá nú nì cáhìn xì-nsiá sàhà gloria (xì Dios).

¹³ 'Ni-iin nêhivì tàñáha ga nana-ne gloria. Doco yùhù ana nduú Tnaha Nêhivì Ñuhiví, ansivi nduú vehi, te nì nui nì quesai (ñuhiví yohó). ¹⁴ Te nacua nì quida Moisés (sànaha) na nisa ìa-ne yucù, nì chituu ducún-nè iin còò (càa), pues ducán stná yùhù, icúmí nêhivì chituu ducún stná-nè yùhù. ¹⁵ Dandu nsidaa nêhivì cunindisa-xí, mà nunca sàà-nè ndañuhu-né; còò, nicanicuahàn cutiacu-nè.

¹⁶ 'Vàchi ñà-cuàhà guá cuú ini Yua-nda Dios sàhà nêhivì ñuhiví, nì sàhatahvì-yá mindaa Dêhemanì-yá (ñà-cui-yà), dandu nsidaa nêhivì xiníndísá-xí-yá, mà sàà-nè ndañuhu-né, còò, nicanicuahàn icúmí-nè cutiacu-nè. ¹⁷ Vàchi màdi sàhà-ñá dandohó-yá nêhivì cuáchi nduá disáhà-xí nì ndacu nuù Dêhemanì-yá quixi-ya ñuhiví yohó, còò; divi sàhà-ñá càcu-ne nduá.

¹⁸ 'Nú xiníndísá iin nêhivì Dêhemanì Dios, dandu ñà-sàni càcu-ne nuù castigu sàhà cuàchi-ne nduá; doco nêhivì có-xiníndísá, sà-íá vaxi castigu xi-ne nuù-yá, vâchi có-xiníndísá-nè ñà-nduá cachí mindaa Dêhemanì-yá. ¹⁹ Te ¿ndiá nduú meru ñà-disáhà-xí vaxi castigu mà diqui-né? Divi sàhà-ñá sàni quesaa palabra ndácuisì ñuhiví yohó ñà-datnúà sàxínítnùnì nêhivì, doco chicá nì cudii ini-nè caca-ne ichì ñáa, màdi ichì ndé datnúù Dios, vâchi quini íá ñà-nduá quidá-né. ²⁰ Te nsidaa nècuàchìmà, có-cuní dahuun-ne cunini-ne palabra datnúù xì sàxínítnùnì-nè, nì có-tnâtuu stná-nè ndé cáhàn xì palabra mà sàhà-ñá màsà túi ñà-quini guá quidá-né. ²¹ Doco iin nêhivì quidá víi nacua cachí palabra ndácuisì, cudíi ini-nè tnâtuu-ne ndé íá palabra datnúù xì sàxínítnùnì-nè, vâchi cuní-nè cundaà ini nsidaa nêhivì ñà-quidá víi-né nchícùn-nè ichì Dios —nì cachi Jesús.

Ñà-nduá nì cachi gà Juan Bautista sàhà Jesús

²² Daaní, nì quihin tu Jesús ichì cuàhàn-yà ladu Judea, mii-yá xì nècuàchi xínchicùn xì-yá. Te yucán nì ndòò chíi-yá xì-né, dandu nì cuhii nêhivì cuàhà gá nì sàa yucán. ²³ Stná Juan Bautista, yucán quidá ñi stná-nè nuù iin xaan nani Enón yatni lugar nani Salim, vâchi ñuhú cuàhà tècuíi yucán. Ñàyucànduá, divi lugar mà sàhàn cuàhà nêhivì ñà-cuhii-né, ²⁴ vâchi tàñáha ga cundiadi Juan.

²⁵ Tiempo mà nì cuu nì quesaha nì cuàà nêhivì nchícùn xì Juan xì itnii gá nècuàchi raza-nè Judea, vâchi tucu tucu cachí iin iin-ne sàhà modo nduhii-ndà. ²⁶ Dandu nsidaa-né nì quixi-ne nuù Juan nì cacachi-nè xì nècuàchìmà:

—Maestro, ináhá-ní ana nisa ìa xi-ní ladu duha yùte Jordán, te nì cáhàn-ní sàhà-né, ndiaha gá-nè nì cachi-ní; pues vichi mii stná-nè quidá ñi stná-nè nêhivì, te cuàhà gá nêhivì sàhàn nuù-nè.

²⁷ Dandu nì cachi Juan xì-né:

—Ni-iin nêhivì, mà cúí nìhì-né iin chuun ndiaha nú màsà cuáha Dios-nè. ²⁸ Ináhá-nsiá nansa nì cachi: “Yùhù, có-nduú (rey ndiaha nani) Cristu, cuisì iin ana nì technuún Dios nduí, te dihna vâxi nuù mii-yá”. ²⁹ Cunaha-nsiá, na ía vicò nandàhà, ía iin noviu, te ía stná novia cutnáhà xí-nè. Doco ía stná padrinu iladú, inínì-né, te cudíi ini-nè na cáhàn noviu.

Pues, ducán iá stná yùhù, nahi padrinu nduí, te yáha ga cudíi inì sàhà mii-yá. ³⁰ Mii-yá, cueé-ni cueé-ni chicá icúmí-yá ñhì gá-yà tñũñuhu xí-yá, doco yùhù, còo. Cueé-ni cueé-ni icúmí ñèhivì nandòdó-né yùhù.

Jesús nduú ana ni nuu ansivi

³¹ Mii-yá, dècuèndè diquì-xì ñì quee-ya, ñàyùcàndùá chicá ndiaá-yà nùù nsidaa-nda. Iin ñèhivì ñuhivì yohó, ñèhivì ùùn nduú-né, te cuisì sàhà ñuhivì yohó cáhàn-nè. Doco mii-yá, ansivi ñì quixi-ya, te chicá ndiaá-yà. ³² Te ñà-nduá sàni xini-yá, xì ñà-nduá ñì inini-ya, ñà-jaàn nduá cachí-yà xì ñèhivì, doco có-xiníndísá-né ñà-nduá cachí-yà. ³³ Doco nú xiníndísá iin ñèhivì-yá, dandu náhá claru sàni cundaà ini nècuàchìmà ñà-mii palabra ndàcuisì nduá cachí Dios. ³⁴ Vàchi Jesús, mandu xi (Yua-nda) Dios vàxi-ya, te divi palabra ndiaha xì Yuamáni-yá cáhàn-yà, vàchi màdi iyuhu-ní Espíritu ñì sàni ñihítàhvì-yá, còo. Sàni ñhì nsihí-yá Espíritu ñì. ³⁵ Te cuú ini Yuamáni-yá sàhà-yá. Ndahà-yá sàni dáyáha Yuamáni-yá nsidanicuú iñàha.

³⁶ Cunaha-nsiá, nsidaa ana xiníndísá-xì Dèhemanì Dios, nicanicuahàn cucumi-né vida ndiaha. Doco ñèhivì có-xiníndísá, mà-ñhì-né vida ndiaha ma. Còo, iin castigu cahnú icúmí-né ñhì-né nùù-yá, te sà-itúá vaxan.

4

Nansa ni yàha iin nècuàchì ñàhà ñuu Samaria ladu xi Jesús

¹⁻² Quivì yucán ñì nducuahà gá ñèhivì nchícùn xì Jesús. Te ñì cuhii stná-nè. Doco màdi mii Jesús ñì quidá ñì xì-né, cuisì nècuàchì dacuahá-yá ñì quida ñì xì-né. Dècuèndè más gá ñèhivì xí-yá ñì cuhii nùù ñèhivì ñì quida ñì Juan Bautista. Dandu ñì xinitnùhu stná nècuàchì fariseu ñà-cuàhà guá ñèhivì nchícùn xì-yá. Ñàyùcàndùá, na ní cundaà ini-yà ñà-sà-ínáhà nècuàchìmà ñà-jaàn, ³ dandu ñì quee-ya ladu Judea mànuhù-yá ladu Galilea, (mii-yá xì nècuàchì dacuahá-yá).

⁴ Te ichì mà icúmí-yá yàha-ya ladu Samaria. ⁵ Te xicá-yá ñì nasaa-yà yatni iin ñuu tii nani Sicar. Te divi yucán nduú stná ñuhù ndé ñisa itnii José sàhana, vàchi ñuhù ñì ndutahvì-né nùù yua-né Jacob nduá. ⁶ Te yucán iá stná pozo ñisa xichuún Jacob mà sàhana. Pues divi yuhù pozo mà ñì sàcòo chii-yá, vàchi caní ichì ñì xica-ya, te xávì-yà. Nahi càxíhuì nduá, ⁷⁻⁸ te sàcuahàn nsidaa nècuàchì dacuahá-yá ñuu mà ñà-cuiin-ne ñà-cutiacu-nè. Dandu (nùù pozo mà) ñì tñàtuu stná iin nècuàchì ñàhà ladu Samaria mà ñà-tavà-né tècuí. Te ñì cachí-yà xì-né:

—Taxi tahvì-ní iyuhu tècuí cohi.

⁹ Te ñì cachì nècuàchìmà xì-yá:

—Doco mii-ní, iin nècuàchì raza Judea nduu-ní. ¿Índù chuun xicàn-ní tècuí coho-ní nùù yùhù? vàchi nsidaa nècuàchì ñuu-ní, indéhe úhì-nè nsiùhù tèn-dùù nècuàchì Samaria yohó.

¹⁰ Dandu ñì cachì Jesús xì-né:

—Ndahví-ní, vàchi có-cúndáà inì-ní nansa quidá Dios, dacútàhvì-yá tñumani xí-yá nùù ñèhivì; ni có-ínáhà stná-ní ana divi nduú yùhù ana xicàn xì tècuí nùù-ní. Vàchi nú ñì cúndáà inì-ní, dandu càcàn tàhvì-ní nú, te dacútàhvì' mii-ní tècuí cutiacu ndiaha-ní.

¹¹ Dandu ñì cachì-né xì-yá:

—Señor, còo ni-iñàha nihi-ní tavà-ní tècuí yohó, vàchi cunú ñuhù-te. ¿Nansa cui tavà-ní tècuí cutiacu ndiahi? ¹² Cunaha-ní, pozo yohó nduú ndé ñisa xihi xì-ndà Jacob, mii-né xì nsidaa dèhe-ne xì quisi xì-né, dandu

nì nacoo-neà nùù nsiùhù. ¿Te mii-ní, a chicá ndiaá-ní nùù xì-ndà mà cahan-ní?

¹³ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Nú ni cohó nèhivì tècuíi pozo yohó, dandu tucutu icúmí-nê cui-nè tècuíi después. ¹⁴ Doco nú ni cohó-né tècuíi dacútâhvi yùhù-nè, dandu mà nunca cui gà-nète nicanicuahàn. Vâchi ducán quea na ian ñuhú tècuíi ini-nè, te ndèa ndiaha-té dècuèndè nihitâhvi-né vida ndiaha nicanicuahàn.

¹⁵ Dandu nì cachi nècuàchì ñahà mà:

—Señor, taxi-ní tècuíi mà cohi ñà-màsà cúí guè tècuíi, te màsà quíxí guè yohó tavi-te.

¹⁶ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Cuahán-ní cana-ní ì-ní quixi-nsia.

¹⁷ Dandu nì cachi nècuàchì mà:

—Còò ì yùhù.

Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Ñà-ndàà nduá cachí-ní còò ì-ní, ¹⁸ vâchi ùhùn xichi sàni nandàhà-ní, te nì sate tnahá-nsiá. Te tiàa iá xì-ní vichi, màdì ì-ní nduú-né. Ñà-jaàn ndisa nì cachi ndàà-ní.

¹⁹ Dandu nì cachi nècuàchì mà:

—Vichi sàni cundaà inì, na iin nèhivì cáhàn cuenta xi Dios nduu-ní, señor. ²⁰ Doco estilu xi xì-nsí nduá cahvi-nsí Dios dìnì yucù jaàn; doco mii-nsiá, còò. Ñuu-nsiá Jerusalén nduú lugar ndé ndiá icà-ndà cahvi-nda Dios, cachí mii-nsiá.

²¹ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Señora, cunindisa-ní yùhù: vâxi iin quivì, dandu màdì cuisì dìnì yucù jaàn, ni màdì cuisì ñuu Jerusalén cùhùn-nsiá cahvi-nsiá Yua-nda Dios. ²² Mii-nsiá, có-ináhá ndisá-nsiá ana divi cahvi-nsiá. Doco nsiùhù, ináhá vâha-nsi ana cahvi-nsí, vâchi cuisì nsiùhù tè-nduú nècuàchì raza Judea icúmí xí palabra nansa càcu anima nèhivì. ²³ Cunaha-ní, vâxi iin quivì, dandu nèhivì cuní cahvi ndisa xi Dios, inì-ni anima-nè icúmí-nê cahvi-néyà, te cahvi stná-nèyà nacua cachí palabra ndàcuisì xí-yá, vâchi ducán cuní-yà quida-ne na cahvi-néyà. Te vichi sàni sàa stná quivì quida-ne ducán. ²⁴ Vâchi mii espíritu ndiaha nduú Dios. Ñâyùcandúá, nú cuahàn-ndà cahvi-ndayá, dandu inì-ni anima-ndà icúmí-ndá cahvi-ndayá; te icúmí-ndá cahvi stná-ndayá cuisì nacua cachí palabra ndàcuisì xí-yá —nì cachi Jesús.

²⁵ Dandu nì cachi nècuàchì ñahà mà:

—Yùhù ináhí quixi mii-yá ana nduú Mesías, divi mii-yá nani Cristu. Te nú sàni quesaa-yà, dandu cachitnùhu-ya xì nèhivì nsidaa ñà-nduú ñà-ndàa.

²⁶ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Yùhù ana cáhàn xì-ní vichi, divi nduú mii-yá.

²⁷ Daaní, cáhàn va-ya xì nècuàchì yucán, te nì cansiaa tu nècuàchì dacuahá-yá. Te nì ndulocó-nè, cónì cundáa ini-nè índù chuun ndatnúhú-yá xì nècuàchì ñahà mà. Doco cónì xicàn tnùhù-né nùù-yá índù chuun cáhàn-yá xì-né, ni cónì ndácàtnùhù-né nùù-yá índù palabra cachí-yá xì-né. ²⁸ Dandu nècuàchì ñahà mà, nì nacoo-ne yoo xi-ne mànuhù-né ini ñuu mà, te nì cáhàn-nè xì nèhivì, cachí-nè:

²⁹ —Naha-nsiá cùhùn-ndà cundehè-nsiá iin tiàa iá yucán, vâchi nì nacani-ne xì nsidaa ñà-nduá nì quide vida xi. ¿Amádi mii-yá nduú Cristu (ndiatu-nda)?

³⁰ Ñàyùcàndüá, nì ndecoyo cuàhà nèhivì ñuu yucán vaxi-ne ndé iá Jesús, ³¹ vachi iá ì-yá xì nècuàchì dacuahá-yá. Te nì sacundahví nècuàchì dàcuahá-yá mà nùù-yá, cachí-nè:

—Maestro, cuxi-ní iyuhu.

³² Doco nì cachi-yà xì-né:

—Sà-ìcúmí ñà-cutiacuì mate có-cùndàà inì-nsia índù ìñàha nduá.

³³ Dandu nì ndatnuhu nècuàchì dacuahá-yá iin-ne xì inga-nè, cachí-nè:

—¿A vihi-nì nì quixi iin nèhivì nihí xì ñà-ndüá cuxi-ya cahan-nsiá?

³⁴ Ñàyùcàndüá nì cachi-yà xì-né:

—Còó. Ñà-itiácú yùhù nduú ñà-guide cumplir nacua nì cachi mii-yá nì techuun-xí vaxi. Cuní dansihí chuun ndiaha nì sàha-ya yùhù. Te ñà-jaàn nduá itiácú. ³⁵⁻³⁶ (Ináhi) cachí-nsiá cumáni gá cùmi yòò, dandu ndanchito cosecha. Doco yùhù cachí xì-nsiá, cundehè-nsiá (nadaa nèhivì ndoó ñuhivì), vachi nahi cosecha xínduu stná-nè, te sà-ía ndanchitoa. Te na quida nèhivì chuun ndiaha xí cosecha mà, pues ñà-nihì ñànìtnaha-ne vida ndiaha nicanicuahàn nduá. Dandu después, icúmí-nè nihì-né ñà-vàha xi-ne, te cudìi gá ini-nè, mii-né xì stná nèhivì nì chihi stná xì (palabra primeru). ³⁷ Te ñà-jaàn nduú nahi dichu cachí: “Díin nèhivì chihí, te díin nèhivì ndaníhí xí cosecha”. ³⁸ Yùhù nì techuín mii-nsiá ñà-quida-nsia iin chuun (ndiaha ñà-chindee-nsiá nèhivì nihì-né vida ndiaha, na ian) ndanihi-nsia cosecha. Doco màdì mii-nsiá nduú ana nì dàquésáhá xí chuun mà; còó, díin nèhivì nduú ana nì caquidachuún primeru, dandu después nì quihvi stná mii-nsiá —nì cachi Jesús.

³⁹ Cunaha-nsiá, cuàhà nèhivì ñuu tii ladu Samaria mà nì xinindisa-xi-yá, vachi nì xinindisá-né palabra nì cachi nècuàchì ñahà mà ñà-nì nacani-ya xì-né nsidaa ñà-ndüá nì quida-ne vida xi-ne.

⁴⁰ Ñàyùcàndüá na ní quesaa nsidaa-né ndé iá-yá, dandu nì sacundahví-nè nùù-yá ñà-nì còó chíi gá-yá ñuu-nè; te sàhàjàn nì là ga-yá ùi gá quivì.

⁴¹ Dandu cuàhà gá stná nèhivì nì xinindisa-xi-yá, vachi nì inini-ne nì càhàn mii-yá. ⁴² Ñàyùcàndüá, nì cacachi-nè xì nècuàchì ñahà mà:

—Vichi màdì cuisì sàhà ñà-ndüá nì cachi-ní nì xinindisá-nsí; còó, vachi vichi sàni inini stná-nsi mii-yá na càhàn-yà palabra xi-ya, ñàyùcàndüá sàni cundaà ini-nsi ñà-divi mii-yá nduú ana dacácu xì nèhivì ñuhivì; meru Cristu nduú-yá —nì cachi-nè.

Nansa nì dandúvaha Jesús dèhe iin nècuàchì dandacú

⁴³ Daaní, nì nsihì nì là Jesús ñuu yucán ùi quivì, dandu nì naquihin-ya ichì mànuhù-yá ladu Galilea. ⁴⁴ Te mii-yá nduú ana nì cachi ñà-có-quidáñúhú nèhivì iin tiàa càhàn cuenta xì Dios nú nduú-né iin nècuàchì ñuu-nè. ⁴⁵ Daaní, na ní nasaa-yà ladu Galilea mà, nì cudìi ini nècuàchì ladu yucán sàhà-yá, vachi nì sàhàn stná-nè ñuu Jerusalén quivì nì là vicò, te nì xini stná-nè nsidaa milagru nì quida-ya yucán.

⁴⁶ Daaní, nì nasaa stná-yà ñuu tii Caná iá ladu mà, divi ñuu ndé nì quida-ya milagru xì tècuíi uun nì nanduu-tè ndutè vídì sì-uva. Te yucán nì quesaa stná iin nèhivì xí gobiernu nì quixi ñuu Capernaum, vachi iá iin dèhe-ne cuhí. ⁴⁷ Te nì xinitnùhu-ne sàni nsiaa tu Jesús nì sàhàn-yà ladu Judea. Ñàyùcàndüá vaxi-ne nchìcùn-nèyà, te nì sacundahví-nè nùù-yá áma cùhùn-yà xì-né ñuu-nè, te dandúvaha-ya dèhe-ne, vachi sàcùcàhvì-te.

⁴⁸ Doco nì cachi Jesús xì-né:

—Mii-nsiá, nú màsà quidé iin milagru fuerte cundehè-nsiá, mà sáa-nsiá cunindisá-nsiá.

⁴⁹ Doco nì cachi nècuàchìmà xì-yá:

—Señor, cùhùn-ndà vehi por favor, còtó cui dèhi.

⁵⁰ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Vàtùni nùhù-ní, vàchi cuàhàn nduvàha dèhe-ní.

Dandu nì xinindisá nècuàchìmà palabra nì cachi-yà xì-né, ñàyùcàndüá mànuhù-né vehe-ne. ⁵¹ Te na sá-itúú-né nasaa-nè, nì ndacùhun tnahá-né xì itnii peón xi-ne nihi-xi razón vaxi, te nì cachi-te:

—Sàcuàhàn nduvàha dèhe-ní.

⁵² Dandu nì xicàn tñuhù-né ìndù hora nì quesaha nì nchìco cuèhè. Te nì cachi-te:

—Icu, nahi càhiin nì nchìco ini-vè.

⁵³ Ñàyùcàndüá, nì cundaà ini-nè, divi hora nì càhàn-nè xì Jesús nì sanduamà, divi hora nì cachi-yà xì-né ñà-cuàhàn nduvàha dèhe-ne. Ñàyùcàndüá, nì xinindisá-néyà, mii-né xì nsidaa stná nèhivì vehe-ne.

⁵⁴ Cunaha-nsiá, milagru yohó nduú milagru ùì nì quida-ya na ní nasaa-yà ladu Galilea nì sàhàn-yà ñuu Judea.

5

Nansa nì dándúvaha Jesús iin tiàa nì dàñà tnahá ùì iquicúñù-xi

¹ Daaní, quivì yucán nacává iin vicò xí nècuàchì raza Judea, ñàyùcàndüá, nì quihin tu-ya ichì cuàhàn-yà ñuu Jerusalén. ² Te ini ñuu mà iá iin pila cahnú tècuí. Te yucán itánduhù stná ùhùn vehe nahi corredor. Te lugar mà, Betesda naniá, te yatni iá mà ndé iá iin yehè ñuu mà nani Yehè Rìi. ³ Pues divi vehe ma itánduhù cuàhà nècuàchì cuhí, nècuàchì cuaá, nècuàchì xicá cuéhè, nècuàchì yáha ga nì ìchì, xíndiatu nsidaa-né ndacùchí tècuí mà. ⁴ Vàchi (cachí-nè) cada yáha iin tiempu, dandu nuú iin ángel xi Dios dandácùchí xì-té. Dandu nèhivì primeru quihvi mahi-té, icúmí-né nduvàha-ne nùù cuèhè quida xi-né, ndéni cuèhè nì cui nì cundüá, icúmíâ cuxioa. ⁵ Te yucán iá stná iin tiàa ìndúhu yuhù tècuí mà, 38 cuià icúmí-né cuèhè quida xi-né. ⁶ Dandu, nì xini Jesús jaàn ìndúhu-né, te ináhá stná-yà ñà-càní cuià iá-nè xì cuèhè mà, ñàyùcàndüá, nì cachi-yà xì-né:

—Mii-ní, ¿a cuní-ní nduvàha-ní?

⁷ Dandu nì cachi-nè xì-yá:

—Señor, còò iin chindee xí na hora ndácùchí tècuí, te quihvi stnáì mahi-té. Vàchi na meru sái, dihna inga-nè nì sàà-nè nùì, te nuú-né ndé ñuhú tècuí.

⁸ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Ndacuùin-ní, ndanihi-ní camilla xi-ní, te caca-ní.

⁹ Dandu vichi vichi nì nduvàha nècuàchìmà nì ndanihi-ne camilla xi-ne, nì nacaca-ne cuàhàn-nè. Te quivì yucán, quivì descansu nduá.

¹⁰ Ñàyùcàndüá, nì cachi dava nècuàchì ñuu mà xì nècuàchì nì nduvàha ma:

—Quivì descansu nduá vichi. Còò ley xi-nda cunsida-ní camilla xi-ní.

¹¹ Dandu nì cachi tiàa ma xi-né:

—Nècuàchì nì dándúvaha xí, nì cachi-nè xì': "Ndanihi-ní camilla xi-ní, te caca-ní".

¹² Dandu nì ndacàtnùhù nèhivì mà nùù tiàa ma, cachí-nè:

—¿Ana divi nì cachi xì-ní ducán?

13 Doco nècuàchìmà, có-ínáhá-nê nansa nani ana nì dándúvaha xi-né, vâchi sàcuàhàn Jesús, te cuàhà gá nèhivì ndoó lugar yucán.

14 Daaní, después nì ndacùhun tnahá-yá xì-né na xicánúú-né patiu veheñùhu, te nì cachi-yà xì-né:

—Vichì sàni nduvàha-ní. Màsà nàxícócuñn-ní quida-ní cuàchi, còtó quixi iin tnùndoho chicá fuerte diqui-ní.

15 Dandu tiàa ma, nì sàhàn-nè nì cachitnùhu-ne xì nècuàchì raza-nèmà ñà-divi Jesús nduú ana nì dándúvaha xi-né. 16 Ñâyùcàndùá nì caxini ùhi nècuàchì yucán mii-yá, te nì quesaha-né ndatnúhú-nê nansa cahni-néyà ñà-nì quida-ya milagru mà iin quivì descansu. 17 Dandu nì cachi-yà xì nsidaa nècuàchì yucán:

—Yuamáni', iin-ni quidáchúûn-yá nsiquívì, ñâyùcàndùá ducán quidá stná yùhù.

18 Ñâyùcàndùá chicá más nì cuni nècuàchì ladu Judea mà cahni-néyà, vâchi màdì cuisì-ní có-chívàha vii-yá quivì descansu (cahan-né), sino que nì cachi stná-yà Dios nduú Yua-yá, te ducán ndudává stnahá-yá xì mii Dios.

Nansa icúmí Jesús derechu dandacú-yá

19 Dandu nì naxiconihí-yá nùù nècuàchìmà, cachí-yà:

—Cunini-nsia palabra yohó cachí'. Míí mà cúí quide ni-iñàha, cuisì ñà-nduá sàni xini quidá stná Yuamáni' Dios, vâchi nacua quidá mii-yá, divi ducán icúmí quida stnáí. 20 Cunaha-nsiá, cuú ini-yà sâhí, te nsidaa obra ndiaha quidá mii-yá, ñà-jaàn dacuní stná-yà yùhù quide. Te vichì sàni xini-nsià iin ùi milagru, doco cuàhà obra chicá ndiaha icúmí-yà dacuní-yà yùhù, dandu más gá icúmí-nsiâ ndulocó-nsià. 21 Vâchi nacua danátíacú-yà nècuàchì nsi, te nacua-ha-yanè vida, divi ducán quidá stná yùhù. Ñâyùcàndùá, vâtùni danátíacú stnáí ndéni nèhivì ní cui cudíi inì. 22 Te có-nsidándáa-yà sàhà cuàchi nèhivì, vâchi ndahà yùhù sàni dàyàha-ya chuun jaàn. 23 Ducán, dandu quidañuhu stná nèhivì yùhù nacua quidáñuhú-nê mii-yá. Vâchi nú màsà quidáñuhú-nê yùhù ana nduú Dèhemaní-yá, dandu queámà na ian có-quidáñuhú stná-nè mii-yá ana nì techuun-xí vâxi.

24 'Ñà-ndácuìsì nduá cachí' xì-nsiá: nú iníni iin nèhivì ñà-nduá cachí', te xiníndísá-né mii-yá nì techuun-xí vâxi, dandu cutiacu-nè nicanicuahàn. Mà sàa-nè cuni-nè juiciu, vâchi sàni yàha-ne ndahà mii-yá ana sàha xi vida ndiaha. Mà cóg gá-nè ladu ndé xíhi anima-nè. 25 Ñà-ndáa nduá yohó cachí' xì-nsiá: vâxi iin tiempu, dandu icúmí yùhù ana nduú Dèhemaní Dios ndàhì fuerít', te canì nsidaa nècuàchì sàni xihì, dandu nsidaa ana cunini xí, nihì-né vida ndiaha. Te cunaha-nsiá, vichì nduú stná tiempu mà.

26 'Yuamáni', nicanicuahàn ñuhú vida saín ini-yà. Te sàni chitnùní stná ini-yà ñà-nicanicuahàn cucumí stná yùhù vida saín mà, vâchi Dèhemaní-yá nduú. 27 Te sàni sàha stná-yà yùhù chuun nsidandaì sàhà cuàchi nèhivì, vâchi tnahà nèhivì ñuhiví nduú stnáí. 28 Te có-nduá ñà-ndulocó-nsià sàhà palabra jaàn, vâchi vâxi iin quivì, dandu nsidaa ana ñuhú tíxi ñuhù, icúmí-nê tiacu-nè na canì mii-né. 29 Dandu quecoyo nsihì-ne. Nècuàchì nìsa quida vii, nihì-né natiacu-nè sàhà ñà-cutiacu ndiaha-né nicanicuahàn. Doco nècuàchì cóni quidá víi, cuisì natiacu-nè sàhà ñà-nihì-né castigu sàhà cuàchi-ne.

Nansa ni cachi Jesús ñà-mandu xi Yuamáni-yá ni quesaa-yà ñuhiví yohó

³⁰ 'Cuenta xi mií, mà cúí quide ni-iñàha. Cuisi nacua ni sàcùnàhí, divi ducán nsidándái sàhà cuàchi nèhiví. Te nú nsidándái sàhà-né ducán, dandu meru nacua ndiá icà cundua, vàchi divi Yuamáni' nduú ana ni techuun-xí ni quesai ñuhiví, te ñà-nduá cuní mii-yá coo, divi nduá quidé, màdiá nandúquí ñà-quide ñà-cuní mií.

³¹ 'Nú cuisì yùhù nì cùndúú ana cachítnùhu xi-nsiá sàhà ana nduú, dandu mà có-ndiáà mà. ³² Doco iá inga nèhiví cachítnùhu sàhí, te ináhi cachí ndàà-nè. ³³ Pues divi nduú Juan (Bautista). Te nì techuún-nsiá compañeru-nsiá ndàcàtnùhù-né nùù nècuàchìmà, te ñà-ndàà nduu palabra ni naxiconihí-né. ³⁴ Doco yùhù, còò necesidad icúmí càhàn iin nèhiví úùn sàhí. Te ñà-nduá cachí xi-nsiá, ñà-jaàn cachí sàhà-ñà ñihì-nsiá càcu anima-nsiá. ³⁵ Iin ratu tii nì cudii inì-nsiá sàhà ñà-nduá quidá Juan (Bautista), vàchi iin ana datnúù xì sàxínítnùnì-nsiá (sàhà ichì Dios) nì sanduu ndisa-ne. ³⁶ Doco iá inga iñàha chicá fuerte nùù palabra nì cachi Juan sàhí. Vàchi cuàhà chuun ndiaha nì sàhatahvì Yuamáni' yùhù ñà-quide, te divi sàhà chuun ndiaha ma vátùni cundàà inì-nsiá ñà-divi mandu xi mii-yá vaxi. ³⁷ Daaní, stná mii-yá sàni dàtùí-ya ana divi nduú yùhù. Doco mii-nsiá, tàcùnì-nsiá nansa càhàn-yà; te tàcùnì stná-nsiá nansa indéhe-yá. ³⁸ Ni có-nìhnú stná inì-nsiá ñà-nduá cachi-yà, vàchi có-xíníndísà-nsiá yùhù ana vaxi cuenta xi-ya.

³⁹ 'Cuàhà gá dacuahá stná-nsiá tutu ìì, vàchi ducán ñihì-nsiá vida ndiaha nicanicuahàn, cachí-nsiá. Doco cunaha-nsiá, divi sàhà yùhù càhàn stná tutu ìì mà. ⁴⁰ Doco có-cùnì-nsiá cunindisá-nsiá yùhù, te ñihì-nsiá vida ndiaha.

⁴¹ 'Yùhù, có-xìcánúí nandúquí nansa quidañuhu nèhiví yùhù. ⁴² Doco ináhi nansa ñihí ini mii-nsiá; ináhi có-cúú ini-nsiá sàhà Dios.

⁴³ 'Mate cuenta xi Yuamáni' vaxi, có-xíníndísà-nsiá yùhù. Doco nú ni quixí inga ana càhàn cuisì sàhà mii-xí, dandu divi cuàhàn-nsiá cunindisá-nsiá.

⁴⁴ 'Tùha-nsiá nanducu-nsiá quidañuhu nèhiví mii-nsiá, doco ñà-ndee vaha-nsiá nùù ana nduú mindaa Dios, còò, có-nàndúcú-nsiá ñà-jaàn. Ñàyùcànduá, sadiàmà nùù-nsiá ñà-mà cùì cunindisá-nsiá yùhù.

⁴⁵ 'Màsà tuxí inì-nsiá yùhù cuàhàn daquée cuàchi dìquì-nsiá nùù Yua-nda Dios. Còò, diín nduú ana icúmí canicuàchi sàhà-nsiá, divi nduú Moisés, mate tuxí inì-nsiá ley xi nècuàchìmà nduá cuàhàn dacácu xi-nsiá. ⁴⁶ Vàchi nú nì xinindisá-nsiá ñà-nduá nì tiaa Moisés nì cùì, dandu cunindisá stná-nsiá yùhù, vàchi divi sàhà yùhù nì tiaa nècuàchìmà. ⁴⁷ Doco nú có-xíníndísà-nsiá palabra nì tiaa-nemà, dandu mà sàà stná-nsiá cunindisá-nsiá ñà-nduá cachí yùhù —nì cachi Jesús.

6

Nansa ni dàcùxí Jesús ùhùn mìl tiàa

¹ Daaní, nì quihin tu-ya ichì cuàhàn-yà inga ladu tècuí cuàhà nani mar de Galilea. Te mar de Tiberio nani stná mà. ² Te cutnàhà stná-yà xì cuàhà gá nèhiví, vàchi sàni xini-nè nansa nì quida-ya milagru nì dándúvaha-ya cuàhà nècuàchì cuhí. ³ Dandu nì nana-ya iin yucú yucán, te nì sàcòo-ya, mii-yá xì stná nècuàchì dacuahá-yá. ⁴ Te quivì yucán nduú quivì sà-itúú nacava vicò pascua, iin vicò cahnú xí nècuàchì raza Judea. ⁵ Te nì

indehè-yá, nì xini-yá ñà-cuàhà guá nèhivì vaxi nùù-yá, ñàyùcàndüá, nì cachi-yá xì Felipe:

—¿Índù cui cùhùn-ndà cuiin-nda ñà-cutiacu nsidaa nèhivì yohó cahan-ní?

⁶ Dacán nì cachi-yá xì nècuàchì mà, doco sà-ináhá-yá nansa cuàhàn-yá quida-ya; nì cachi uun-ya xì-né a ver nansa cachi-nè. ⁷ Ñàyùcàndüá, nì cachi-nè xì-yá:

—Còó, nì mà sáà ùì cientu dìhùn plata ñà-cuiin-nda pan cuxi-ne, vèchi nì ñà-jaàn mà sáà nìhì iin iin-ne iyuhu iyuhá —nì cachi-nè.

⁸ Dandu nì càhàn iin nècuàchì dacuahá-yá nani Andrés, divi ñani Simón Pedro, te nì cachi-nè xì-yá:

⁹ —Yohó iá iin tèchii nìhì-xi ùhùn pan tnuu xì ùì siaca cuati. Doco iyuhu nduájàn; mà sáà cuxi nsidaa nèhivì ñà-cuàhà guá-nè.

¹⁰ Dandu nì cachi Jesús:

—Càhàn-nsià xì nèhivì nì mácùndoo-ne ñuhù.

Ñàyùcàndüá nì sàcùndoo nsidaa nèhivì nùù yùcù cuií, vèchi iá cuàhà yùcù yucán. Te cunaha-nsiá, cuisì nècuàchì xínduu tiàa, ùhùn mìl nì sanduu-ne. ¹¹ Dandu nì tnii-ya nsi-ùhùn pan mà, nì naquimanì-yá Dios sàhà-ñà, te nì dasàn-yáñà nùù nècuàchì dacuahá-yá. Dandu mii-né, nì dàcuàchì-néà nì sàha-ne nèhivì ndoó yucán. Te divi ducán nì quida stná-nè xì siaca. Te nsidaa nèhivì, nì nìhì-né nacua cudí ini-nè cuxi-ne. ¹² Daaní, na sàni chitu tìxi nsidaa-né, dandu nì cachi-yá xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Datacá-nsià ñà-nì cusobrà sàhá màsà ndáñúhú ni-iyuhá.

¹³ Ñàyùcàndüá, nì dàtácá-nè ñà-nì ndòo ma na ní nsihi nì xixi nsidaa-nè. Te nùù ùhùn pan mà nì cuyodò gá ùxin ùì ìcà sicatè chitu pedazu-ñà.

¹⁴ Dandu nì cundaà ini nèhivì yucán iin milagru nduá nì quida-ya, ñàyùcàndüá nì cachi-nè:

—Ñà-ndáà nduá, Jesús yohó nduú ana xíndiatu-nda quesaa ñuhivì, divi nècuàchì icúmí càhàn cuenta xì Dios.

¹⁵ Doco Jesús, ináhá-yá nansa xíniñnu ini-nè quida-ne, divi ñà-cùnì-nè tnii-neyà fuerza, te cunduu-ya rey dandacú nùù-né. Ñàyùcàndüá, nì quecuaán-yá inga xichi, cuàhàn mindaa-yá ndé nduú yucù.

Nansa nì xicandodò Jesús nùù tècuí mar

¹⁶ Daaní, nì cuaà quivì yucán, te nì nuu nècuàchì dacuahá-yá dècuèndè yuhù tècuí cuàhà mà. ¹⁷ Nì sàcùñuhu-ne ini lancha, te nì quihin-ne ichi cuàhàn-nè inga ladu mar tii ma, cunì-nè cùhùn-nè ñuu Capernaum. Te nì cuñaà, te tãñáha ga quesaa Jesús. ¹⁸ Dandu nì quesaha caná fuerte tàchì, ñàyùcàndüá, ducún nì nacuahnu todò tècuí. ¹⁹ Te na sàcuàhàn-nè ini lancha mà nahi ùhùn ò ññù kilómetro, dandu nì xini-nè jaàn vaxi-ya, xicándódo-yá nùù tècuí, te sà-itúú-yá quesaa-yá ndé cuàhàn lancha. Doco mii-né, nì yuhí-nè. ²⁰ Dandu nì cachi-yá xì-né:

—Yùhù nduí; màsà yuhí-nsià.

²¹ Ñàyùcàndüá, nì dàyáha-neyà ini lancha, cudí ini-nè. Te vichi vichi na iin cachí sàni sàà lancha mà dècuèndè ñuu ndé nchícùn-nè cuàhàn-nè.

Nansa nì yàha stná nèhivì mar nandúcu-né Jesús, te nì cachi-yá xì-né nansa sáhatahvì-yá vida ndiaha

²² Daaní, inga quivì, te nì nataca cuàhà tú nèhivì yuhù mar (ndé nì quee lancha), te ináhá-né imindaa-nú nisa ia yucán, te vichi cuàhàn nsihi nècuàchì dacuahá-yá inì-nu. Doco ináhá stná-nè ñà-có-cùtnáhâ-yá

xì nècuàchìmà cuàhàn, vàchi micuísì-né cuàhàn-nè. ²³ Doco después nì caquesaa tu itnii gá lancha nì quixi dècuèndè ñuu Tiberias nì quesaa-nu ndé ndoo nèhivì cuàhà mà, divi lugar ndé nì caxixi-ne pan na ní naquimanì-yá sàhà-ñá. ²⁴⁻²⁵ Ñàyùcàndùá, na ní cundaà ini nèhivì yucán, nì còò-yá, te nì còò stná nècuàchì dacuahá-yá, dandu nì quècoyo stná-nè ini lancha, nì quihin-ne ichì cuàhàn-nè mahì mar, te nì casaà stná-nè ñuu Capernaum, nandúcú-nèyà inga ladu mar mà. Te na ní ndacùhun-neyà, nì cachi-nè xì-yá:

—Maestro, ¿índù hora nì quesaa-ní yohó?

²⁶ Te nì cachi-yà xì-né:

—Cunini-nsia palabra yohó: yùhù ináhí índù chuun nandúcú-nsiá yùhù. Màdì sàhà ñà-nì xini-nsiá milagru nduá; còò. Sàhà ñà-nì xixi vaha-nsia, te nì chitu tixi-nsia nduá. ²⁷ Doco màsà nácánì inì-nsia sàhà nansa nìhì-nsiá ñà-cutiacu-nsiá ñuhivì yohó, vàchi sacù-ni tiempu cundiaà mà. Chicá nsiha nanducu-nsiá ñà-ndiaha ì cutiacù-nsia nicanicuahàn. Te divi ñà-jaàn nduá sàhatahvì yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, vàchi nùu Yua-nda Dios sàni nìhìtáhvì ñà-quide chuun ì xì-yá.

²⁸ Dandu nì cachi nèhivì mà xì-yá:

—Cachì-ní xì-nsí nansa quida-nsi sàhà-ñá cundua obra vaha nacua cuní Dios quida-nda.

²⁹ Dandu cachì-yà xì-né:

—Ñà-cunindisá-nsiá yùhù ana nì techuún-yá nì quesaa, divi ñà-jaàn nduú chuun vaha cuní Dios quida-nsia.

³⁰ Dandu cachì-nè xì-yá:

—Pues nú ducán, dandu ¿índù seña quida-ní cundehè-nsí, te cunindisá-nsí? ¿Índù milagru quida-ní? ³¹ Vàchi xì-ndà, na ní saxìca-ne yucù dáná, nìsa còyo ñà-ndiaha nani maná nìsa xixi-ne, vàchi ducán cachì nùu tutu ì: “Nùu ansivi nì dàcòyo Yua-nda Dios pan nìsa xixi-ne”.

³² Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Ñà-ndácuisì nduá cachì xì-nsiá: pan nì nìhì xì-nsiá nùu Moisés sànhaha ma, cónì sándúú ndisa pan ndiaha vaxì ansivi. Còò. Yuamáni' nduú ana sàhatahvì xì pan ndisa ndiaha ma. ³³ Vàchi pan sàhatahvì mii-yá nduú yùhù ana nì techuún-yá nì quixi ndè gloria sàhà ñà-cutiacu nèhivì ñuhivì.

³⁴ Ñàyùcàndùá, nì cachi nèhivì yucán:

—Señor, nicanicuahàn taxi tahvì-ní nsiùhù pan mà cuxi-nsi.

³⁵ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Yùhù nduí nahi pan xi-nsia cuxi-nsia nsiquívi, te cutiacu-nsià. Vàchi nsidaa ana sàà cunindisa-xí, (ndiaha gá cundiatú anima-nè), na ian mà nunca cui-nè doco, te nì mà nunca cui stná-nè tècuí. ³⁶ Doco nacua nì cachi xì-nsiá, sàni xini-nsià nansa quidé, te có-xiníndisá-nsiá. ³⁷ Doco sàni chitnùnì ini Yuamáni' ñà-cundoo ana nduú nèhivì xì, te nsidanicuú nècuàchìmà, icúmí-nè (sàà-nè cunchicùn-nè yùhù). Te mà nunca taxì ni-iin ana cuní tnàtuu nùí. ³⁸ Vàchi divi sàhà-ñá quide ñà-nduá cuní mii-yá nì techuun-xí, ñàyùcàndùá nì quei gloria nì quesai. Mà vaxì quide ñà-nduá cuní mii. ³⁹ Te ¿ndiá nduá cuní mii-yá nì techuun-xí? Pues, cuní-yà (ñà-iin-ni cundoo vii) nsidaa nèhivì nì sàhatahvì-yá yùhù; có-cuní-yà ndañuhu ni-iin-ne. Dandu na sàà xìnu tiempu, icúmí-nè naticu nsihi-ne quide. ⁴⁰ Ñàyùcàndùá, ndéni nèhivì nì cunítnùhu sàhà yùhù

ana nduú Dèhemanì-yá, te cunindisá-né yùhù, vida ndiaha nicanicuahàn cucumi-né, vâchi ducán nì chitnùní ini Yuamánì'. Dandu quìvì xìnu tiempu, icúmí-nè natiacu-nè quide —nì cachi Jesús.

⁴¹ Ñâyùcàndüá, nì cuàà nècuàchì raza-yà Judea sàhà-yà ñà-nì cachi-yà nduú-yà pan ndiaha nì quixi gloria. ⁴² Te dohó nì cachi-nè, iin-ne xì inga-nè:

—Amádi dèhe José nduú Jesús yohó. Ináhá-ndá ana nduú yuadíhí-nè. ¿Índù chuun cachí-nè ndè gloria nì quixi-ne?

⁴³ Ñâyùcàndüá, nì cachi Jesús xì nècuàchì yucán:

—¿Índù chuun cuàà-nsià ducán? ⁴⁴ Mà níhì ni-iin nèhivì nàcùnihu ini-nè yùhù nú cónì níhítáhvi-né ducán nùu Yuamánì' nì techuun-xì; doco nú ni níhítáhvi-né ducán, dandu na quìvì xìnu tiempu, icúmí danátíacuí-nè. ⁴⁵ Sàhaha nì tiaa nècuàchì profeta nùu tutu ìi, te dohó nì cachi-nè: “Cunaha-nsiá, icúmí Dios chinaha-yà nsidaa-né”, nì cachi-nè. Ñâyùcàndüá, nsidaa nèhivì inínì xì Yua-nda Dios, te cundaà vaha ini-nè, divì nduú nècuàchì icúmí cunchicùn xì yùhù.

⁴⁶ Còò ni-iin nì xinì xì Yua-nda Dios. Cuisi mindaa ana nì quixi nùu-yà nì xininùu xì-yà, (divì yùhù). ⁴⁷ Ñà-ndáà nduá cachí xì-nsiá, nsidaa ana xinindísá-xì yùhù, vida ndiaha nicanicuahàn sàni níhítáhvi-né. ⁴⁸ Yùhù nduí nahi pan (cuxi nèhivì), te cutiacu-nè nicanicuahàn. ⁴⁹ Xìi-nsiá nìsa xìca yucù dānā, nìsa xixi-ne nùnì ansivì nani maná, doco nì xìhì nsihi-ne. ⁵⁰ Doco pan cāhàn yùhù sàhà-xì, còò. Nùu gloria nì quea vāxan, te nú sàni xixi iin nèhivì-ñá, dandu mà cúí gā-nè. ⁵¹ Pues cunaha-nsiá, yùhù nduí pan mà. Nùu gloria nì nui vāxi, te nú ni cunchicùn iin nèhivì yùhù, dandu nicanicuahàn cutiacu-nè, (na ian) sàni xixi-ne yùhù, te ducán cutiacu-nè. Te ¿índù iñàha cundua cuàhi ñà-cunduu nahi pan mà? Pues divì cuerpu xì cunduu pan mà, vâchi icúmí cuàhi vida xì cuenta xì nèhivì ñuhivì sàhà-ñá nìhì-né cutiacu-nè —nì cachi Jesús.

⁵² Ñâyùcàndüá, nì quesaha nècuàchì raza-yà Judea mà cuàà-nè entre mii-né, cachí-nè:

—¿Índù modo cuàha nècuàchì yohó iquicúñü-nè ñà-caxì-ndāñá?

⁵³ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Palabra ndàcuisì nduá cachí xì-nsiá yohó: nú màsà cāxi-nsiá cuñu yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, te nú màsà còhó-nsiá nìi, dandu còò vida ndiaha nùu-nsiá. ⁵⁴ Nsidaa ana saxí xì cuñuì, te xihí-né nìi, vida ndiaha nicanicuahàn icúmí-nè, te icúmí-nè natiacu-nè na xìnu tiempu. ⁵⁵ Vâchi cuñuì, ñà-cutiacu-ndà nduá, te nìi, ñà-coho-nda nduú stná. ⁵⁶ Nsidaa ana saxí xì cuñuì, te xihí-né nìi, sàni ndèe anima-nè ini anima yùhù, te iá stnáì ini anima mii-né.

⁵⁷ Yùhù itiácùì sàhà mii-yà ana nì techuun-xì vāxi, divì sàhà Yua-nda Dios iá nicanicuahàn. Te divì ducánì stná xì nsidaa ana saxí xì yùhù, sàhà yùhù cutiacu-nè. ⁵⁸ Pues, ducán nduú pan nì quixi gloria. Doco tucu iá pan nìsa xixi xìi-nsiá sàhaha, vâchi siempre nì xìhì-nè. Cunaha-nsiá, nsidaa ana xìxì-xì pan cachí xì-nsiá vichi, nicanicuahàn cutiacu-nè.

⁵⁹ Ñà-jaàn nduá nì cachi Jesús na iá-yà veheñùhu ñuu Capernaum dacuahá-yà nèhivì.

Sàhà palabra xì Jesús nìhì-ndà vida ndiaha nicanicuahàn

⁶⁰ Na sàni inini nècuàchì dacuahá-yà ñà-ndüá nì cachi-yà, dandu nì cachi dava-ne:

—Ùhì cunindisa-nda ñà-jaàn. Mà cándísá nèhivì palabra jaàn.

⁶¹ Doco Jesús, ducaní ináhá-yâ nansa xícachi-nè cáhàn ndiaa-nèyà ducán. Ñàyùcàndüá, nì cachi-yà xì-né:

—¿A có-ndôo ini-nsià sàhà ñà-ndüá nì cachi? ⁶² Pues nú coó, (dandu çnansa cachi gà-nsià sàhà) yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì na cuni-nsià yùhù mànaní ansivì nùhì? ⁶³ Cunaha-nsiá, cuisì sàhà anima-nda nìhì-ndà cutiacu ndiaha-nda, màdì sàhà iquicúñü-nda, vâchi còò ni-ñàha nìhì-nda nùájàn. Cuisì palabra sàni cachi xì-nsià nduá dacútiácú xì anima-nsià. ⁶⁴ Doco ináhí mii-nsiá ñà-dava-nsia có-xiníndísá ndisa-nsia —nì cachi-yà.

Vâchi dècuèndè antes sà-ináhá-yâ ana xínduu nèhivì có-xiníndísá, te ináhá stná-yà índu tiàa cuàhàn cahin xì-yá. ⁶⁵ Ñàyùcàndüá, nì cachi-yà xì nsidaa-né:

—Nacua nì cachi xì-nsiá daa, ducán nduá: mà cúí cunchicùn iin nèhivì yùhù nú màsà nìhítàhvì-né ducán nùu Yuamáni’.

⁶⁶ Daaní, divì quivì yucán nì quecuaán cuàhà nècuàchì dacuahá-yá, nì naxicocuñ inì-nè, cóni cútnáhà gá-nè xì-yá cacanu-ue. ⁶⁷ Ñàyùcàndüá nì càhàn-yà xì ùxìn ù nècuàchì dacuahá-yá (cóni quecuaân):

—Mii-nsiá, ¿a nacoo stná-nsià yùhù?

⁶⁸ Dandu nì cachi Simón Pedro xì-yá:

—Señor mío, còò inga gà ana cùhùn-nsì nùu-xí, vâchi cuisì sàhà palabra xi mii-ní nìhítàhvì-nsí vida ndiaha nicanicuahàn. ⁶⁹ Te xiníndísá-nsí mii-ní ñà-ndüu-ní Cristu, divì Dèhemanì mii-yá iá nicanicuahàn. Ináhá vâha-nsi ñà-jaàn.

⁷⁰ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Ùxìn ù mii-nsiá sàni nacàxin, doco iin-nsia nduú nahi ñà-malu.

⁷¹ Pues divì palabra mà nì cachi-yà sàhà dèhe Simón, nècuàchì nani Judas Iscariote, vâchi divì-ne nduú tiàa cuàhàn cahin xì-yá, te nduú stná-nè iin nècuàchì dacuahá.

7

Ñà-ndüá nì cachi ñani Jesús xì-yá ñà-có-xiníndísá-né mii-yá

¹ Daaní, después, cuisì ladu Galilea nì quesaha xicánúu Jesús. Có-cùnì gà-yà cacanu-ya ladu Judea, vâchi nècuàchì raza-yà ndoó ladu mà, cunì-nè cahni-néyà. ² Doco vichi sà-ítúú iin vicò nsidácáhnü-né ladu Judea, divì vicò ndoó-né siahva. ³ Ñàyùcàndüá, nì càhàn ñani Jesús xì-yá, cachi-nè:

—Vichì chicá vâha quee-ní ladu yohó cuahán-ní ladu Judea, dandu cuni nsidaa nècuàchì dacuahá-ní mii-ní, te cundehè stná-nè milagru quida-ní. ⁴ Vâchi nú cunì-nda cuità fama xi-nda nùu nèhivì, dandu mà quidá dèhé-nda ñà-ndüá quida-nda. Ñàyùcàndüá, nú cuàhà guá ñà-ndüá quida-ní, dandu quida vate-nià cundehè nsidaa nèhivì —nì cachi-nè xì-yá, ⁵ vâchi cunaha-nsiá, nì ñani-yà có-xiníndísá-xí-yâ.

⁶ Ñàyùcàndüá, nì cachi Jesús xì-né:

—Tañáha ga sàà quivì xí. Doco mii-nsiá, ndéni tiempu nì cui, vâtùni quida-nsia ñà-ndüá cudí inì-nsia. ⁷ Te mà cunì ùhì nèhivì ñuhivì mii-nsiá. Doco yùhù, xiní ùhì-nè yùhù, vâchi cachi xì-né chuun quini nduá quidá-né. ⁸ Cuahán-nsià vicò mà; vâchi yùhù, tàñáha ga cùhìn, vâchi tàsàa quivì xí.

⁹ Ñà-jaàn nduá nì cachi-yà xì-né, te nì ndòò ì-yá ladu Galilea yucán.

Nansa ni quida Jesús na ní sàhàn-yà vicò ndoó-né siahva

¹⁰ Daaní, ni nsihi ni caquihin ñani-yà ichi, dandu ni quihin stná-yà ichi cuàhàn-yà vicò mà. Doco cuàhàn dèhé-yà, mà cuàhàn vate-yá. ¹¹ Te yucán ndé iá vicò mà ni nanducu nècuàchì ladu Judea mii-yá, cachí-nè:

—¿Índù iá Jesús?

¹² Te cuàhà gá ni ndatnuhu stná-nè sàhà-yá. Vàha ga-yà, cachí dava-ne, doco dava ga-nè, còó, mà váha-ya, vachi dandahví uun-ya nèhivì, cachí-nè.

¹³ Doco ni-iin nèhivì, cóni cáhàn vate-né sàhà-yá, vachi yúhî-nè nècuàchì ladu Judea mà.

¹⁴ Daaní, sàni cudava vicò, dandu ni sàa-yà yehè veheñùhu cahnú, te ni quesaha-yá dacuahá-yá nèhivì ndoó yucán. ¹⁵ Ñàyùcàndüá, ni ndulocó nècuàchì ñuu mà, cachí-nè:

—¡Na nchichí guâ cáhàn nècuàchì yohó, te cóni xicá-né escuela (xi-nda)!

¹⁶ Dandu ni cachi Jesús xi-né:

—Cunaha-nsiá, màdì dìni yùhù tavi ñà-ndüá dacuahí nèhivì. Vachi divi mii-yá ni techuun-xí vaxi nduú ana ni chitnùnì inì-xi nansa coo ñà-ndüá chináhi. ¹⁷ Te ndéni nèhivì ni cui, nú iá voluntad xi-ne quida ndisa-ne ñà-ndüá cuní Dios, vátùni sàa-nè cundaà ini-nè sàhà palabra chináhi, a divi dìni míi queá, te ò Dios chindéé xí. ¹⁸ Vachi nú inì-ni mii-nda chitnùnì ini-ndà Índù palabra chinaha-ndà, dandu nàhà claru cuisì cuní-ndà tavà-ndà tñùñuhu xí mii-nda. Doco nú nandúcú-ndá nansa quee tñùñuhu xí ana ni techuun-xi-nda vaxi, dandu vátùni cundaà ini-xi, ñà-ndàà nduá cachí-ndà, màdiá dandahví-ndà nèhivì nduá.

¹⁹ Moisés ni sàha xi-nsiá ley sàhana. Doco ni-iin-nsia có-quidá ndisa-nsia ñà-ndüá cachí ley mà. ¿Índù chuun cuní-nsià cahnì-nsiá yùhù?

²⁰ Dandu ni cachi nèhivì cuàhà yucán:

—Ndisa sàni culocó-ní ni quida ñà-malu. ¿Ana cuní cahnì xi-ní cahan-ní?

²¹ Dandu ni cachi Jesús xi-né:

—Sàni ndulocó nsidaa-nsiá sàhà imindaa milagru ni guide. ²² (Ináhà-ndá), sàhana ni saquin Moisés iin ley ñà-màcòo seña xí Dios icà-ndà. Doco màdì mii Moisés nduú ana ni chitnùnì inì-xi ñà-coo estilu mà, vachi xii-ndà chicá antes nduú ana ni dàquésáhá xân. Ñàyùcàndüá, ducan quida-nda vichi, mate iin quivì descansu nduá, doco fuerza màcòo seña mà icà iin mée. ²³ Cundehè-nsiá, dècuèndé stná iin quivì descansu saquín stná-nsià seña mà icà-vé, (danácuèhè-nsiàvè) sàhà ñà-cunì-nsià chivàha vii-nsiá ley mà. Te yùhù, divi stná quivì descansu mà ni sandua na ní dandúvahi iin tiàa, te ni ndòo vaha-ne; doco sàhájàn xidà inì-nsia. ¿Nansa nduájàn? ²⁴ (Yùhù cachí xi-nsiá), màsà cuítñuhu ndevàha-nsia nacua tuxí uun inì-nsià. Nú cuàhàn-nsià càhàn tñùhù-nsiá sàhà iin nèhivì, dandu ñà-ndácuisì xiñuhu cundua cachí-nsià —ni cachí-yà.

Nansa ni cachi Jesús xi nèhivì tuxí inì-xi nduú-yá iin nèhivì ñuhivì yohó

²⁵ Ñàyùcàndüá, dava nècuàchì ñuu Jerusalén yucán, ni cachi-nè iin-ne xi inga-nè:

—¿Amádi nècuàchì jaàn nduú tiàa cunì-nè cahnì-né? ²⁶ Doco cundehè-nsiá, jaàn iin-né mahì nèhivì, chináhà-nè, te cóá cachí nècuàchì cuní dandáñúhú xí-nè. ¿A vihi-ni sàni nacuni tè-xidandacú nuù-ndà ñà-divi Cristu (ni quixi nuù Dios) nduú-né? ²⁷ Doco nsiùhù, còó, vachi

sà-ináhá-nsí índù nì quixi nècuàchì jaàn. Vàchi na quívi quixi mii-yá ana nduú ndisa Cristu, mà cúndáà inì-xi índù nì quixi-ya —nì cachi-nè.

²⁸ Ñàyùcàndùá, ndee ní càhàn Jesús xì nèhivì dacuahá-yá yehè ve-heñuhu, cachí-yà:

—¿A ináhá-nsiâ yùhù (tuxí inì-nsia)? ¿A ndisa ináhá-nsiâ ndèvi nì quixí? Pues yùhù, màdiá inì-nì míi nì ndácú inì quixí; cóó. Já ana nì techuun-xí vaxi, te vátùni cahvi-nda xi-yá. Doco mii-nsiá, có-ináhá-nsiâyà. ²⁹ Yùhù, ndisa, ináhí mii-yá, vachi divi-ya nduú ana nì techuun-xí, te ñàyùcàndùá nùu mii-yá nì quixi —nì cachi Jesús.

³⁰ Ñàyùcàndùá, nì nanducu nècuàchì mà nansa tñii-neyà, doco cóni níhì-né quida-neà, vachi tàñáha ga sàà quívi cuu xi-yá ducán. ³¹ Doco cunaha-nsiá, cuàhà gá nèhivì itá yucán nì xinindisá stná-nè mii-yá, te nì cachi-nè:

—Cuàhà gá milagru quidá Jesús yohó. Ádi có-xiñhù gá cundehè gá-ndà milagru sàhà-ñá cundaa ini-ndà divi rey ndiaha nì quixi nùu Dios nduú-yá.

Nansa nì quixi policia cuenta xi nècuàchì fariseu ñà-catnii-tè Jesús

³² Dandu nì caxinitnùhu nècuàchì fariseu ñà-nduá cachí nèhivì sàhà-yá. Ñàyùcàndùá, mii-né xì dùtù xícusahnú, nì càhàn-nè xì policia ñà-cùhùn-te catnii-tèyá.

³³ Dandu nì càhàn-yà xì nèhivì inga xichi, cachí-yà:

—Sacù-ni tiempu coo guè xi-nsiá yohó, dandu icúmí nùhì nùu ana nì techuun-xí vaxi. ³⁴ Te mate nì nándúcú-nsiâ yùhù, doco mà ndacùhun-nsia yùhù, vachi ndé cùhìn, mà cúí sàà-nsiâ.

³⁵ Dandu nècuàchì raza-yà Judea yucán, nì ndatnuhu-né entre mii-né, cachí-nè:

—¿Índù cùhùn nècuàchì yohó, te (cachí-nè) mà cúí ndacùhun-ndané? ¿A cùhùn xicà-né ñuu griegu ndé ndoó stná nècuàchì raza-ndà, te dacuahá-né nècuàchì griegu mà? ³⁶ Có-sânihì ini-ndà ñà-càchí-nè ñà-mà cúí ndacùhun-ndané, mate nì nándúcú-ndáné, te mà cúí sàà stná-ndà lugar ndé cùhùn-nè —nì cachi nèhivì mà.

Na ian quee fuerte tēñuhu iin yute limpiu, ducán fuerte icúmí Dios cuàhatahvì-yá vida ndiaha xí-yá ini anima-ndà

³⁷ Daaní, nì sàà quívi nì xinu vicò mà, divi quívi chicá nducáhnù. Dandu nì ndacuiin Jesús mahì nèhivì, te nì càhàn ndee-yá, cachí-yà xì-né:

—Nú iá ana xíhì tècuí, dandu nì quixí-né nùí, te coho vaha-ne. ³⁸ Vachi nú xiníndísá iin nèhivì xí', ducán queá nùu-né na ian caná fuerte tècuí ini anima-nè, te xítia-tè, nduú-te nahi tècuí coho-nda cutiacu-ndà nicanicuahàn, divi nacua cachítñuhu nùu tutu ì —nì cachi-yà.

³⁹ Doco tècuí nì cachi-yà mà nduú (ejemplu, vachi cunaha-nsiá), Espíritu ì nduú tècuí mà, te nsidaa ana xiníndísá-xí-yá, icúmí-né nihítáhvì-né Espíritu ì mà. Doco tàñáha ga cuàhatahvì Dios Yà-ì mà, vachi tàñáha ga nanihì Jesús tñùñuhu ndiaha xí-yá.

Nansa nì ndatnuhu nèhivì cuàhà sàhà Jesús

⁴⁰ Daaní, na ní inini dava nècuàchì itá yucán ñà-nduá nì cachi-yà, dandu nì cachi-nè:

—Ndisa, nècuàchì ndiatu-nda quesaa càhàn cuenta xi Dios nduú ana yohó.

41 Te dava ga-nè, cachí-nè:

—Divi rey ndiaha Cristu nduú nècuàchì yohó.

Doco dava ga-nè, nì cachi-nè:

—¿A tuxí ini-nsia rey ndiaha Cristu cunduu iin nècuàchì nì quixi ladu Galilea (nahi Jesús)? 42 Amádi cachítñuhu tutu ì sàhà rey mà ñà-divi yohòtéhè-yá nduú David, te ñuu nècuàchì mà nani Belén cunduu ñuu-yà, cachá`.

43 Ñàyùcànduá, nì tàhdè dava nèhivì sàhà-yá. 44 Te mate cuní dava-ne tnii-neyà, doco ni-iin-ne có-sâhandee ini-nè quida-neà.

Nansa nì cachi nècuàchì xídandacú ñà-có-càndísâ-né Jesús

45 Daaní, na sámànühù tè-xínduu policia ndé ndoó dùtù xícusahnú xì nècuàchì fariseu, te nì cachi nècuàchì mà xì-té:

—¿Índù chuun cónì sándacá-nsiá Jesús quixi?

46 Te nì naxiconihí policia, cachí-te:

—Còò inga ana cáhàn ndiaha guá na cáhàn nècuàchì yucán.

47 Dandu nì cachi nècuàchì fariseu mà:

—¿A ndé` stná mii-nsiá sàni dàndàhví Jesús? 48 Cundehè-nsiá nsiùhù tè-xídandacú, ¿a sàni xinindisá-nsí? Còò, ni-iin-nsi. Te ¿ò dává gá nècuàchì fariseu? Còó. Ni-iin-ne, có-xiníndísâ-né. 49 Doco dava ga nèhivì ndahví yucán, nì có-ínáhá-né nansa cachí ley ì, sàháyùcànduá icúmí-né nihì-né castigu xi-ne —nì cachi nècuàchì mà.

50 Cunaha-nsiá, yucán iá stná Nicodemo, divi nècuàchì nì sàhàn nùù Jesús daa, vàchi iin nècuàchì xídandacú nduú stná-nè. Te vichi nì càhàn stná-nè xì nsidaa compañeru-nè mà, cachí-nè:

51 —(Ñáni), ndéni nèhivì ní cui, nú cuní-ndà nsidandaà-ndà sàhà-né, dihna icúmí-ndá cunini-nda nansa cachí mii-né, dandísá, vátùni cundaà ini-ndà sàhà chuun xi-ne. Amádi ñà-jaàn nduú stná ley xi-nda.

52 Doco nì naxiconihí compañeru-nè mà cachí-nè:

—¿A ndé` stná mii-ní nduú stná-ní iin nècuàchì ladu Galilea? Nanducu váha-ní (nùù tutu ì), dandu cundaà ini-ní, còò ni-iin nècuàchì cáhàn cuenta xi Dios quixi ladu Galilea —nì cachi-nè.

53 Dandu nsidaa-né nì nacuitià-nè mànuhù-né vehe-ne.

8

Ñà-nduá nì cachi Jesús xì iin nècuàchì ñahà cónì quidá ví

1 Daaní, nì quee Jesús cuàhàn-yà yucù Olivo. 2 Dandu inga quivì na ní tùinuù, vàxi tu-ya veheñùhu cahnú. Te nì nataca cuàhà gá nèhivì nùù-yá; te nì sàcòo-ya nì chinaha-yànè. 3 Dandu yucán nì sàà stná itnii maestru ináhá ley sàhana, xì stná dava nècuàchì fariseu, xíndaca-ne iin nècuàchì ñahà nì sàà, te nì chicani-ne nècuàchì mà nùù-yá, vàchi ñahà mà, nì càhàn-nè xì iin nècuàchì có-nduú nècuàchì vehe-ne. 4 Ñàyùcànduá nì cacachì nècuàchì tiaa ma xi-yá:

—Maestro, nì tnii-nsi ñahà yohó na quidá-né iin cuàchi. 5 Te cachí ley xi Moisés ñà-icúmí-né cui-nè xì yùù nú quidá-né ducán. Doco mii-ní, ¿nansa cachí-nì quida-nda?

6 Ducán nì cachi nècuàchì mà, áma cachí-yà iin ñà-có-ndiá icà-yá cahan-né, te ducán nihìndèè-né daquéè cuàchi-ne dìquì-yá. Doco mii-yá, nì nàcòo ndee ni-ya, tiaá-yá nùù ñuhù xì ñiníndáhá-yà. 7 Dandu chicá cuàhà nì ndàcàtnùhù-né nùù-yá, ñàyùcànduá, nì nàcòo ndaà-yà, te nì cachi-yà xì-né:

—Nú iá ndisa iin-nsia còò ni-iin falta-xi, dandu divi ni cúndúú primeru caniyuu-xi nècuàchì yohó.

⁸ Dandu ingà tu nì nàcòo ndee-ya, tiaá tú-yá nùù ñuhù. ⁹⁻¹⁰ Doco nsidaa nècuàchì itá yucán, ináhá-nê iá stná cuàchi-ne. Ñàyùcàndùá, dihna nècuàchì chícá sahnú nì caquee cuàhàn, dandu después nì caquee stná iin iin nècuàchì dava ga mà cuàhàn-nê, ndé mii Jesús nì ndòo, xi stná nècuàchì ñahà mà. Dandu nì nàcòo ndaà-yà, te nì xini-yà ndélà mindaa nècuàchimà iin. Ñàyùcàndùá, nì cachi-yà xi-né:

—Señora, ¿a sàcuàhàn nsidaa nèhivì daquee cuàchi dìquì-ní? ¿Á coo cá ana cuní cahni xi-ní?

¹¹ Dandu nì cachi nècuàchimà:

—Còó, Señor; còò cá iin.

Dandu nì cachi Jesús xi-né:

—Pues ni yùhù, có-cuní stnáì cuì-ní. Cuahán-ní, te màsà nàxícócuìin-ní quida gà-ní cuàchi ma —nì cachi-yà.

Jesús nduú ana datnúú xi sàxìnítnùní nèhivì ñuhivì

¹² Daaní, nì càhàn gà Jesús xi nèhivì yucán, cachí-yà:

—Yùhù nduí ana datnúú xi sàxìnítnùní nèhivì ñuhivì. Ñàyùcàndùá, nsidaa ana nchícùn xì', icúmí cutnuù ndiaha nùù ichì nchícùn-nè, te ducán nihitáhivì stná-nè vida ndiaha, vàchi mà nunca cunduumà ichì ñaa.

¹³ Dandu nì cachi nècuàchì fariseu xi-yá:

—Còò, mà ndísá, vàchi cuisì mii-ní ndeníhì vaha-ní mii-ní.

¹⁴ Dandu nì cachi-yà xi-né:

—Mate mií càhìn sàhà-xí, doco vátùni cundiaa mà, vàchi ináhí índù nì quei vaxi, te ináhí índù icúmí nùhì. Doco mii-nsiá, có-ináhá-nsiá índù nì quei vaxi, ni có-ináhá stná-nsiá índù icúmí nùhì. ¹⁵ Indéhe uun-nsia nansa quidá nèhivì, te ñà-jaàn cachí-nsiá sàhà-né, a quidá víi-né, ò á coó. Doco yùhù, có-càchí' nú quidá víi-né, ò á coó. ¹⁶ Doco nú ndisa indéhí sàhà-né, dandu ñà-ndácuìsì nduámà, vàchi màdì cuisì yùhù nduú ana cachí ducán, vàchi cutnáhâ stná Yuamánì' xì', divi mii-yá ana nì techuun-xí vaxi. ¹⁷ Cachí ley xi-nsia: xi ùì testigu vátùni cunindisa-nda ñà-ndáa nduá cachí-nè. ¹⁸ Pues, cunaha-nsiá, yùhù nduú iin ana càhàn favor xi. Daaní, iá stná mii-yá nì techuun-xí, divi Yuamánì', te càhàn stná-yà favor xi.

¹⁹ Dandu nì cacachi nècuàchimà xi-yá:

—¿Índù iá yua-ní?

Te nì cachi-yà xi-né:

—Mii-nsiá, ni có-ináhá-nsiá yùhù, ni có-ináhá stná-nsiá Yuamánì'. Vàchi nú ni cúnáhá ndisa-nsia yùhù nì cuì, dandu ñà-jaàn nihì stná-nsiá cunaha stná-nsiá mii-yá.

²⁰ Ñà-jaàn nduá nì cachi Jesús na ní dàcuàhá-yá nèhivì ndoó yehè veheñuhu cahnú yatni ndé itá alcancia xi Dios. Doco còò iin ni tniì-xi-yá, vàchi tàñáha ga sàà quivì cuu xi-yá ducán.

Nansa nì cachi Jesús icúmí-yá cùhùn xicà-yá, te mà cúí cunchicùn stná nèhivì có-xìníndísá

²¹ Daaní, nì cachi tu Jesús xi nècuàchì yucán:

—Yùhù icúmí cùhùn xiqué, te mii-nsiá, icúmí-nsiá nanducu-nsiá yùhù, doco na quivì cui-nsiá, icúmí-nsiá cui-nsiá xi cuàchi-nsia. Te lugar ndé cùhìn, mà cúí cùhùn stná-nsiá.

22 Ñàyùcàndüá, nì cachi nècuàchì raza-yà Judea mà entre mii-né:

—¿A vihini cahni nècuàchì jaàn mii-né, ñàyùcàndüá nì cachi-nè lugar ndé cùhùn-nè mà cúí sàà stná-ndà?

23 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nèhivì ñuhivì yohó xínduu-nsia, doco yùhù, dìquì-xí ansivi nì quixi, có-ndüí nèhivì ñuhivì yohó. 24 Ñàyùcàndüá nì cachi xì-nsiá daa ñà-ìcúmí-nsiá cui-nsiá xì cuàchi-nsia. Vàchi nú có-xiníndisâ-nsiá yùhù ñà-ndüí ana nì cachi xì-nsiá, dandu quivì cui-nsiá cunsida ì-nsiá cuàchi-nsia.

25 Ñàyùcàndüá, nì cachi-nè xì-yá:

—Pues, mii-ní ¿ana divi nduu-ní?

Te nì cachi-yà xì-né:

—Ndè primeru sàni cachi xì-nsiá ana nduí. 26 Te cuàhà gá icúmí guè` cundehí, te cachi sàhà-nsiá. Cunaha-nsiá, palabra ndàcuisì nduá cachi mii-yá ana díchúún-xí vaxi. Nùù mii-yá nì sàcùnahí cachi nsidaa ñà-ndüá cachi` xì mii-nsiá nèhivì ñuhivì yohó —nì cachi Jesús.

27 Doco nèhivì yucán, cóni sánihì ini-nè ñà-divi Yua-nda Dios cáhàn-yà sàhà-xí. 28 Ñàyùcàndüá nì cachi tu-yà xì-né:

—Nú sàni sàà-nsiá nì chituu ducún-nsiá yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, dandu cundaà ini-nsiá ñà-divi yùhù nduí ana cachi` xì-nsiá, te màdi dìni mí chítñuní inì quide ñà-ndüá quidé. Cuisì quidé ñà-ndüá nì dándàcú Yuamáni` nùí, te divi ñà-jaàn nduá cachi` xì-nsiá. 29 Cunaha-nsiá, divi Yuamáni` nì techuun-xí vaxi, te nicanicuahàn iá-yà cutnáhà stná-yà xì`; mà nunca nacóó-yá yùhù, vàchi nicanicuahàn quidé ñà-ndüá cudí ini-yá.

30 Ducán nì cachi Jesús, te sàhà palabra jaàn nì sàà nì xinindisá cuàhà gá nèhivì-yá.

Ndoó nèhivì iníni xí Dios, te ndoó nèhivì iníni xí cuàchi

31 Daaní, nì cáhàn Jesús xì nèhivì xiníndisá-xí-yá, cachi-yá:

—Nú iin-ni cunindisá vaha-nsia, dandu cunduu ndisa-nsia nèhivì xí, 32 te sàà stná-nsiá mànihì ini-nsiá ñà-ndüú palabra ndàcuisì. Te divi sàhà palabra mà icúmí-nsiá caquee-nsia libre.

33 Dandu nì cachi nèhivì xì-yá:

—Nsidaa-nsí, yohòtéhè-nsí nduú Abraham, te ni-iin xichi cóni ía ni-iin lamú dandacu-xi nùù-nsí. Ñàyùcàndüá, ¿índù chuun cachi-ní ñà-ìcúmí-nsí quee-nsi libre?

34 Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Palabra ndàcuisì nduá yòhó cachi` xì-nsiá: nsidaa ana tùha quida xi cuàchi, divi cuàchi ma nduá dándàcù-xi nùù-né vida xi-ne, na ian peón xi cuàchi ma nduú-né. 35 Te iin peón, màdi nicanicuahàn coo-tè vehe lamú xi-tè. Tucu ía xì dèhe iin lamú, nicanicuahàn icúmí-nè coo-ne nùù nècuàchimà. 36 Ñàyùcàndüá, nú sàni dácácu Dèhemanì (Dios) mii-nsiá, te sàni quee-nsia libre, dandísá, libre dahuun icúmí-nsiá cundoo-nsia. 37 Yùhù ináhí Abraham nduú yohòtéhè-nsiá. Doco vichi cuní-nsiá cahni-nsiá yùhù, vàchi có-ndôo inì-nsia xì ñà-ndüá cachi` xì-nsiá. 38 Cuisì ñà-ndüá sàni xinì nùù Yuamáni` nduá cachi` xì-nsiá, te ducán stná mii-nsiá, ñà-ndüá nì inini-nsia nùù yua-nsiá, divi nduá quidá stná-nsiá.

39-40 Dandu nì cacachi nècuàchimà xì-yá:

—Nsiùhù, Abraham nì sanduu primeru yua-nsí.

Te nì cachi Jesús xì-né:

—Nú ndisa Abraham ni cúndúú yohòtéhè-nsiá nì cùí, dandu icúmí-nsiâ quida vii-nsiá nacua nìsa quida nècuàchì mà sàhana. Doco vichi cuní-nsiâ cahni-nsiá yùhù, mate palabra ndàcuisi nduá cachí` xi-nsiá, te nduú stná mà palabra nì inini nùú Dios. Cunaha-nsiá ni-iin xichi cóni cúní Abraham quida-ne nacua cuní mii-nsiá quida-nsia xì'. ⁴¹ Doco mii-nsiá, nacua quidá yua-nsiá, divi ducán quidá stná-nsiá.

Dandu nì cachi nèhivì mà xì-yá:

—Nsiùhù, có-ndúú-nsí dèhe ndahví. Mindaa Yua-nsí iá, te divi nduú Dios.

⁴² Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nú Dios ni cúndúú yua-nsiá nì cùí, dandu icúmí-nsiâ cuu ini-nsiá sàhí, vàchi nùú mii-yá nì quei vàxi. Màdì yùhù nì nácánì míí inì quixi, còó. Divi mii-yá nì techuun-xí vàxi. ⁴³ Te ¿índù chuun mà cùí mànhì inì-nsia ñà-nduá cachí` xi-nsiá? Pues divi sàhà-ñá mà cùndéé inì-nsia cunindisá-nsiá palabra xi. ⁴⁴ Vàchi divi ñà-malu nduú yua-nsiá, te nacua cudí inì quisi mà quida quini-sì, divi ducán stná mii-nsiá, cudí stná inì-nsia quida-nsia ducán. Dècuèndè tiempu chicá antes cudí inì-sì dacadhí stnahá-sì nèhivì. Mà nunca tùha-sì quida-sì ni-íñàha nduú ñà-ndáà, vàchi còò ni-iin palabra vaha nihnú inì-sì. Te na cáhàn tñùhù-sí, (màsà ndúlócò-ndà), vàchi ducánì tñuhu inì anima-sì. Tñuhu-sí, te yua ñá-tñùhù nduú-sì. ⁴⁵ Te yùhù, sàhà-ñá cachí` xi-nsiá ñà-ndúú ñà-ndácuìsì, ñàyùcànduá có-xiníndisá-nsiá yùhù. <sup>46</sup> Te nú iá cuàchi nì quide cahan-nsiá, dandu ¿índù chuun có-càchí claru-nsiáñà? Doco te nú ñà-ndáà nduá cachí` xi-nsiá, dandu xiñuhu cunindisá-nsiá yùhù. ⁴⁷ Nsidaa ana nduú nèhivì xì Dios, cudí inì-nè cunini-ne palabra vàxi nùú-yá. Doco sàhà-ñá có-ndúú-nsiá nèhivì xì-yá, ñàyùcànduá có-iníni-nsiá palabra xi-ya —nì cachi Jesús.

Sà-ia Jesús na táyòo nèhivì sàhana

⁴⁸ Dandu nì càhàn tu nèhivì raza-yà Judea xì-yá, cachí-nè:

—Ádi ñà-ndáà nduá cachí-nsi, iin nècuàchì samaritanu (sìquini) nduu-ní, te iá stná iin ñà-malu anima-ní.

⁴⁹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Còò ñà-malu animè. (Na cáhàn xi-nsiá), cuisì cuní` quee tñùñuhu xí Yuamáni'. Doco mii-nsiá, cahíchi inì-nsia yùhù. <sup>50</sup> Có-nàndúquí nansa tavà nèhivì tñùñuhu xí míí, vàchi iá iin ana quida-xi ñà-jaàn, te mii-yá nduú stná ana icúmí nsidandaà vii sàhà nsidaa chuun. <sup>51</sup> Palabra ndàcuisi nduá cachí` xi-nsiá yohó: nú nì chívaha iin nèhivì ñà-nduá chináhi, dandu mà nunca sàà-nè cui-nè nicanicuhàn.

⁵² Dandu nì cachi nècuàchì raza-yà Judea yucán:

—Vichi sàni cundaà ndisa ini-nsi iá ñà-malu anima-ní, vàchi sàhana nì xìhi Abraham yucán, te nì xìhi stná nsidaa profeta nisa càhàn cuenta xì Dios. Doco mii-ní cachí-ní mà nunca sàà cui nèhivì chívaha xi ñà-nduá cachí-ní. ⁵³ ¿A tuxí inì-ní chicá ndiaá-ní nùú xii-ndà Abraham? Vàchi còò gá ndómà, xì stná profeta nisa càhàn cuenta xì Dios, sàni caxihì sihi-ne. ¿Ana divi nduu-ní cahan-ní?

⁵⁴ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Nú míí nì cachí` ñà-chicá ndiaí, dandu, mà cùndiáá` mà. Vàchi divi Yuamáni' nduú ana icúmí tavà xì tñùñuhu xí yùhù, mate mii-yá nduú ana càhvi stná-nsiá, cachí-nsiá. ⁵⁵ Doco mii-nsiá, có-ináhí-nsiá; cuisì yùhù, ndisa, ináhí-yà. Te nú nì cachí` có-ináhí-yà, dandu cunduu stná tè-tñùhù nahi mii-nsiá. Doco yùhù, ináhí mii-yá, te chívahi ñà-nduá cachí-yà.

⁵⁶ Xii-ndà Abraham mà, ni cudii ini-nè ñà-nihitáhvi-né cuni-nè tiempu (quesai ñuhiví yohó). Ñàyùcànduá, contentu ni ndòo-ne na ní cuu ndisa ñà-jaàn.

⁵⁷ Dandu ni cachi nèhivì mà xi-yá:

—¡Mii-ní, ni có-xicà-ní ùi dico ùxin cuà, te ináhá-ní Abraham cahan-ní!

⁵⁸ Dandu ni cachi Jesús xi-né:

—Cunaha-nsiá, tàyoó Abraham, doco yùhù sà-iè´.

⁵⁹ Ñàyùcànduá ni dàtácá nècuàchìmà yùù cuàhàn-nè cahni-néyà ni cúì, doco ni quee dèhé-yà veheñùhu ma ni chindaà-yà mahì-né cuàhàn-yà.

9

Nansa ni dàndúvaha Jesús iin nècuàchì cuaá dècuèndè quivì ni cacu-ne

¹ Dandu ni yàha Jesús chicá nuù-xí, te ni xini-yà yucán íá iin nècuàchì cuaá, dècuèndè ni cacu-ne cuaá-nè. ² Te ni xicàn tnùhù nècuàchì dacuahá-yá nuù-yá, cachí-nè:

—Maestro, ¿ana cuàchi-xi nduá, te cuaá nècuàchì yohó ni cacu-ne? ¿A yuadíhí-nè íá cuàchi-xi, ò mii-né?

³ Dandu ni cachi Jesús xi-né:

—Ni còò cuàchi ni quidá nècuàchì yohó, ni stná yuadíhí-nè. Cunaha-nsiá, sàhà-ñà ni sàà nèhivì cundaà ini-nè ñà-ndiaha guá quidá Dios, ñàyùcànduá ni cuu xi nècuàchì yohó ducán. ⁴ Yùhù, na íá va quivì, icúmí quide obra ndiaha ni sàcùnahí nuù mii-yá ana ni techuun-xí vaxi; vaxi (vaxi iin tiempu ùhì) nàcùnìn tnùù, dandu mà cúì gá quida ni-iin nèhivì chuun xi mii-yá. ⁵ Yùhù, na íá ve ñuhiví yohó, chuun xi nduá datnúi sàxinítnùní nèhivì.

⁶ Dandu ni nsihi ni cachi-yà ducán, ni dàcòyo-ya tèdii-yà ñuhù, te ni quidavàha-ya iyuhu ndèhì ni dàcánúú-yà nuù nècuàchì cuaá mà. ⁷ Te ni cachi-yà xi-né:

—Vichi cuahán-ní quisi-ní ndé ñuhú tècuí pila nani Siloé.

Pues cunaha-nsiá, quivì Siloé mà cuní cachá` dàhàn ñuu yucán ñà-sàni techuún nèhivì-ndó. Ñàyùcànduá, ni sàhàn tiàa ma ni quisi-ne, te na mándixi-ne sàtùínúú-né. ⁸ Dandu nsidaa nècuàchì ndoó yatni ndé íá-nè, xi stná dava ga nècuàchì ináhá xí-nè antes cuaá-nè, ni cachi-nè:

—¿Amadí nècuàchì tiàa jaàn nduú ana nisa ìa xicàn xi caridad?

⁹ Te dava-ne, cachí-nè:

—Divi nduú-né.

Te dava ga-nè, cachí-nè:

—Còó, cuisì na indéhe nècuàchì cuaá mà, ducán indéhe stná nècuàchì yohó.

Doco nècuàchì ni sanduu nècuàchì cuaá mà, ni cachi-nè:

—Divi nduí.

¹⁰ Dandu ni cacachi nècuàchì yucán xi nècuàchìmà:

—¿Nansa ni cuu ni natùinuù-ní?

¹¹ Te ni cachi nècuàchìmà:

—Ìin tiàa nani Jesús, ni quidavàha-ne iyuhu ndèhì ni dàcánúú-né núì, te ni cachi-nè xì: “Cuahán-ní ndé pila Siloé, te quisi-ní”. Ñàyùcànduá, ducán ni quide, te ni natùinuù´.

¹² Dandu ni cachi nèhivì mà xi-né:

—Pues vichi, ¿índù íá tiàa ma?

Te ni cachi nècuàchìmà:

—Cò-cundáà inì.

¹³ Dandu nèhivì yucán, ndacá-né nècuàchìmà cuàhàn nù nècuàchì fariseu. ¹⁴ Vàchi cunaha-nsiá, quivì descansu nduá na ní quidavàha Jesús ndèhì nì dānātù-i-ya nù nècuàchìmà. ¹⁵ Ñàyùcāndùá, nì xicān tnùhù stnā nècuàchì fariseu nù nècuàchìmà nansa nì cuu nì natùinuù-né. Dandu nì cachi-nè:

—Nì quidavàha nècuàchìmà ndèhì, te nì dācānūú-né nù; dandu nì sàhìn nì quisi, te vichi duha nì natùinuì’.

¹⁶ Dandu dava nècuàchì fariseu mà, nì cacachi-nè:

—Tiāa nì quida ducan xi nècuàchì yohó, có-íá-nè ladu xi Dios, vāchi có-chívāha-ne quivì descansu.

Doco dava ga nècuàchìmà, nì cacachi-nè:

—Còò, vāchi nú nècuàchì cuāchi nì cúndúú nècuàchìmà, dandu mà cúí quida-ne iin milagru nahi ñā-yòhó.

Ñàyùcāndùá, nì tādndè dava nècuàchì fariseu mà. ¹⁷ Dandu nì cachi tu-ne xì tiāa nì sanduu nècuàchì cuaá mà:

—Te mii-ní tu, ¿nansa cachí-ní sàhà nècuàchìmà ñā-sànì dānātù-ne nù-ní?

Dandu nì cachi nècuàchìmà:

—Iin profeta cāhàn cuenta xi Dios nduú-né.

¹⁸ Doco nècuàchì xídandacú nù tè-raza Judea, cónì xíníndísā-né ñā-cuāá ndisa nècuàchìmà na ní cacu-ne. Ñàyùcāndùá, nì cana-ne yuadíhì nècuàchìmà, ¹⁹ te nì xicān tnùhù-né nù nècuàchì sahnuma, cachí-nè:

—¿A dēhe-nsia nduú nècuàchì yohó, te a ndísá cuaá-nè na ní cacu-ne, cachí-nsiá? Te nú ducán, ¿nansa nì cuu nì natùinuù-né vichi?

²⁰ Dandu nì cachi yuadíhì nècuàchìmà:

—Ináhá-nsí dēhe-nsi nduú tè-yòhó, te ñā-ndáa nduá cuaá-te na ní cacu-tè. ²¹ Doco có-cúndáa ini-nsi nansa nì cuu nì natùinuù-té, nì có-ináhá stnā-nsi ana nduú nècuàchì nì dāndúvāha xi-té. Cunaha-nsiá, tè-sàhnú sàndúú-te; nù mii-té ndācātnùhù-nsiá. Vātùni nacani-tè nansa nì cuu xi-té.

²² Ñā-jaàn nduá nì cachi yuadíhì nècuàchìmà, vāchi yúhí-nè nècuàchì dava ga raza-nè Judea, vāchi sàni ndatnuhu váha nècuàchì (dandacú) sàhà nsidaa ana cachi vate sàhà Jesús ñā-ndúú-yá Cristu (nì quixi nù Dios); te vichi sàni tavà-né orden ñā-mà cóó gá permisú cùhùn nècuàchìmà ve-heñuhu. ²³ Ñàyùcāndùá, nì cachi yuadíhì tiāa ma ñā-sàsàhnú dēhe-nemá, chicá váha ndācātnùhù xì nù mii-né.

²⁴ Daaní, nì cana tu nècuàchì dandacu-ma tiāa nì nduvāha ma ñā-tnātuu-ne, te nì cachi-nè xì nècuàchìmà:

—Tavà-ní tnùñuhu xí Dios; vāchi nsiùhù, ináhá-nsí nècuàchì cuāchi nduú nècuàchì nì cāhàn xì-ní.

²⁵ Dandu nì cachi tiāa ma xì nsidaa-né:

—Yùhù, có-cúndáa inì, a nècuàchì cuāchi nduú-né, á cóó. Cuisi imindaa iñāha ináhí: divi ñā-antes nisa ìa cuaá dahuin, doco vichi sàni natùinuì’.

²⁶ Dandu nì cachi nècuàchìmà:

—¿Nansa nì quida-ne xì-ní? ¿Ndíà nduá nì quida-ne, te nì nanihì-ní vista xi-ní?

²⁷ Dandu nì cachi tiāa ma xi-né:

—Pues sàni cachi xi-nsiá nsidaámà, te có-xíníndísā-nsiá. ¿Índù chuun cuní-nsiá nacani guè xi-nsiá ingà tu? ¿A cuní stnā-nsiá yāha-nsia ladu xi Jesús?

²⁸ Dandu nì quesaha nècuàchìmà cānāhá-nè, cachí-nè:

—Mii-ní, ladu xi nècuàchìmà íá-ní, doco nsiùhù, ladu xi (xì-ndà) Moisés íá-nsì. ²⁹ Ináhá-nsí nì càhàn Dios xì Moisés, doco nècuàchì jaàn, nì có-ináhá-nsí índù ladu nì quixi-ne.

³⁰ Dandu nì cachi tiàa ma xi nsidaa-né:

—Pues ndiaha mánì nduájàn. Nì có-ináhá-ndá índù nì quixi-ne, doco sàni dándúvaha-ne nduchìnúí. ³¹ Pues ináhá-ndá ñà-có-íní Dios na xícàn tàhvi iin nèhivi có-quidá víi. Doco nú nihnú vaha ini-ndáyá, te quida-nda ñà-ndúá cachí-yà, dandu quihín casu-yà na xícàn tàhvi-ndà nùù-yá. ³² Te nì dècuèndè sàhana có-xìnitnùhu-nda coo ana danátùì xi nùù iin nèhivi cuaá dècuèndè quìvì nì cacu-ne. ³³ Ñàyùcàndúá, sàni cundaà inì, ladu xi Dios íá Jesús, vàchi nú coó, mà cúí quida-ya ni-iin milagru.

³⁴ Dandu nì cachi nsidaa nècuàchìmà xì tiàa ma:

—Mii-ní, dècuèndè nì quesaa-ní ñuhiví sà-íá cuàhà cuàchi-ní, te ¿a tuxí inì-ní cuàhàn-ní chinahà-ní nsiùhù?

Ducán nì cachi-nè, te nì taxi-né nècuàchìmà tùvèhé.

³⁵ Dandu nì xinitnùhu Jesús nansa nì cuu xi nècuàchìmà ñà-nì taxi-ñánê. Ñàyùcàndúá, na ní ndacùhun stnahá-yá xì-né, nì cachi-yà xì-né:

—¿A xiníndísá-ní mii-yá ana nduú Dèhemanì Dios?

³⁶ Dandu nì cachi nècuàchìmà xì-yá:

—Señor, cachi-ní xì' ana divi nduú-yá, dandu cunindisé.

³⁷ Te nì cachi Jesús xì-né:

—Sàni xini-ní mii-yá, vàchi divi nduú yùhù ana càhàn xì-ní vichi.

³⁸ Dandu nì cachi tiàa ma:

—Yùhù xiníndísê, Señor mío.

Te nì cahvi-néyà.

³⁹ Dandu nì cachi-yà:

—¿Índù chuun nì quesai ñuhiví yohó? Divi sàhà-ñá cunahà claru ana quidá víi ndisa; dandu nèhivi cuaá ini anima-xi, vátùni nihì-né (cundaà ini-nè, na ian nì) natùinuè-né. Doco nèhivi tuxí inì-xi sàcùndáa vaha inì-xi, mii-né nduú ana icúmí cuaá anima-xi, (mà cùndáa gà ini-nè) —nì cachi-yà.

⁴⁰ Doco dava nècuàchì fariseu cutnàhâ xí-yâ yucán, nì inini-ne ñà-ndúá nì cachi-yà, te nì cacachi-nè xì-yá:

—Te nsiùhù tu, ¿a cuaá stná ini anima-nsi cahan-ní?

⁴¹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nú sàni nacuni-nsià cuaá ini anima-nsià nì cùí, dandu mà cóó gà cuàchi-nsià; doco vichi cachí-nsià (ñà-cùndáa vaha ini-nsià), te claru ináhá-nsià nsidaa iñàha. Ñàyùcàndúá, íá ìì cuàchi-nsià.

10

Nansa nì nacani Jesús iin ejemplu sàhà riì

¹ Palabra ndàcuisì nduá yohó: nú quíhvi dèhé nèhivi ìcà corra ndé có-ndúù yehè, dandu ináhá-ndá nècuàchì vaxi quidacuihna xi riì xì-ndà nduú-né. ² Doco nècuàchì quíhvi yehè corra, cóó, nècuàchì diríi-xí nduú-né. ³ Te íá stná peón xi-ne ndiaá xì yehè mà. Te cuisì nùù nècuàchì diríi-xí nacúná-te. Te na càhàn nècuàchìmà xì riì xì-né, nacùnì-siné. Te caná-nèsi quìvì iin iin-sì, dandu queé-si xì-né. ⁴⁻⁵ Te na tavá-nèsi ducán, dandu sàcòdònùù-né nùù-sì cuàhàn-nè; te vivíi-ni xínchicùn-siné, vàchi ináhá-sí tàchì stohò-sì. Doco inga nèhivi tucù, cóó, mà cùncchicùn-siné. Xínúdhé-si nùù-né, vàchi có-nàcùnì-sì tàchì nèhivi tucù.

⁶ Ñà-jaàn nduú iin ejemplu nì nacani Jesús xì nèhivì yucán, doco cóni cúndáa ini-nè ndiá nduá cuní cachàmà.

Pastor ndiaha nduú Jesús

⁷ Dandu nì càhàn tu Jesús xì nèhivì yucán, cachí-yà:

—Palabra ndàcuisì nduá yohó: na iin yehè ndé quíhvi rii, ducán nduú yùhù. ⁸ Nsidaa ana nì quixi antes, tècuìhnà xínduu-tè, te cutu cuní-te quidacuihna-té rii xí. Doco nèhivì nduú nahi rii xí, cóni ndúlócò-nè. ⁹ Te (nacua nì cachì) ñà-nahi yehè nduú, ñàyùcànduá, sàhà yùhù vátùni quíhvi nèhivì, te nìhì-né salvación xi-ne, dandu después cucumi-né vida ndiaha xí-né, na iin rii sàhàn ndé iá cuàhà pastu, dandu màndixi tu-sì corra-sì.

¹⁰ 'Iin tècuìhnà, cutu quixí-te ñà-quidacuihna-té ñà-nduá icúmí-ndá, te ò cahni-téndò, te ò quida quini-tè xì-ndà. Doco yùhù, cóò, sàhà ñà-cui nihitáhvi nèhivì cutiacu ndiaha-né nicanicuahàn, ñàyùcànduá nì quesàì (ñuhivì yohó). ¹¹ Yùhù nduú ndise pastor vaha. Te sáhi vida xì sàhà-ñà nìhì nèhivì nduú nahi rii xí cutiacu-nè. ¹² Doco dava tè-ndiàá xì rii, peón-ni nduú-te, te mà úhi nacoo-tèsí, vàchi có-nduú ndisa-tè pastor xi-sì; có-nduú-te meru stohò-sì. Ñàyùcànduá nú nì xinì-te vàxi nsivòhú, dandu nacóò nihni-tèsí, te xinúdèhé-te; dandu tnií quisì mà-sí, te xítia nihni nsihi-sì. ¹³ Te ¿índù chuun xinúdèhé tèmà? Pies divi sàhà-ñà nduú-te peón-ni, te có-ndúlócò-te sàhà-sí.

¹⁴ 'Doco yùhù, pastor vaha ndisa nduú, te ináhà vahi nèhivì xí. Te mii-né, ináhà stná-nè yùhù. ¹⁵ Na ináhà Yuamáni' yùhù, ducán ináhà stnáì mii-yá. Te yùhù, vida xì sáhi sàhà-ñà càcu nèhivì xí, vàchi nahi rii xí xínduu-ne. ¹⁶ Te ndoó gá más nèhivì nduú nahi rii xí. Te mate díin xaan ndoó-né vichi, doco icúmí cùhìn cundaqui-nè ndixi; dandu cunchicùn-nè yùhù, te iin-ni nacuatnahá-né xì nsidaa gá ana nduú rii xí; te mindaa yùhù cundiaì-nè.

¹⁷ 'Yùhù icúmí cuàhi vida xì, te nú sàni nsihi nì cuu ducán, dandu icúmí naquihìn tuià. Sahájàn cuú ini Yuamáni' sáhi. ¹⁸ Cunaha-nsiá, cóò nì-iin cui quindiaa xì vida xì. Voluntad xì mií cuàhià. Vátùni cuàhià, te vátùni danátiácúì mií, vàchi ducán nì nihitáhvi' nuú Yuamáni'; divi ducán nì cachi-yà xí' —nì cachi Jesús.

¹⁹ Daaní, nècuàchì ladu Judea mà, nì tànhdè dava-ne sàhà ñà-nduá nì cachi-yà. ²⁰ Cuàhà-né nì (cahìchì ini-nèyà), cachí-nè:

—Iin ñà-malu inácaá ini tè-jaàn. Tè-loco nduú-te. ¿Índù chuun ndúlócò-nsià sàhà-té?

²¹ Doco dava ga-nè nì cachi-nè:

—Còò, màdì iin nècuàchì inácaá ñà-malu nduú nècuàchì càhàn ducán. ¿A tuxí ini-nsià cui dandúvaha ñà-malu iin nècuàchì cuaá?

Nansa nì cuni tu nècuàchì raza Judea cahni-né Jesús

²²⁻²³ Daaní, nì sàà quivì nducahnú ñà-nì xínu veheñùhu cahnú. Tiempu vixin nì sandua, te iá tu Jesús ñuu Jerusalén, xicánúú-yá patiu veheñùhu ma ndé nani Portal de Salomón. ²⁴ Te yucán nì sàà stná itnii nècuàchì raza-yà Judea, cachí-nè xì-yá:

—¿Nadaa ga tiempu cuàhàn-ní chidèhé gà-ní ana nduu-ní? Nú ndisa mii-yá nani Cristu nduu-ní, cachi ndàà-ní xì-nsí.

²⁵ Dandu nì cachi Jesús:

—Sàni cachì xì-nsiá, doco có-xiníndísâ-nsiá. Nì ndacùcahìn quivì Yuamáni', te nì quide cuàhà milagru. Xì ñà-jaàn vátùni cundaà ini-nsià ana divi nduí. ²⁶ Doco mii-nsiá, có-xiníndísâ-nsiá, vàchi có-nduú-nsiá ana nduú rii xí, nacua nì cachì xì-nsiá. ²⁷ Vàchi nèhivì nduú nahi rii xí, iníni-né

na cáhìn xì-né. Te ináhí-nè, te nchícùn-nè yùhù. ²⁸ Te sáhi-nè vida ndiaha nicanicuahàn, te mà nunca sàà ndañuhu anima-nè, ni còò iin tavà xì-né nùù ndahì'. ²⁹ Vàchi nùù Yuamánì' nì nihí nèhivì nduú nahi rii xí, te còò cá ana chicá fuerte nùù mii-yá; còò iin cui dandáñuhú-xí-nè nùù ndahà-yá. ³⁰ Te yùhù xì Yuamánì', iin-ni xínduu-nsi —nì cachi Jesús.

³¹ Ñàyùcànduà, nècuàchì raza-yà yucán, nì dàtàcá tu-ne yùù ñà-caniyuu-néyà, te cahni-néyà. ³² Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cuàhà gá obra vaha sàni quide nì xini-nsià. Te nsidaa obra mà nduá nì ñihítáhvì' nùù Yuamánì'. Pues ¿índù obra xi (cò-ndiàà), te sàhámà cuní-nsià cahni-nsiá yùhù?

³³ Dandu nì cachi nècuàchì mà xì-yá:

—Còó, màdì sàhà ñà-nì quidà-ní obra cuní-nsi cahni-nsí mii-ní; còó. Sàhà ñà-nì cachi-ní iin cuàchi, ñàyùcànduà ndiá icà-nsí caniyuu-nsí mii-ní, vachi cuní-ní ndudava-ní xì Dios, te nèhivì ùùn nduu-ní.

³⁴ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Pues, ¿nansa divì cachí nùù tutu nduú ley xi-nsia? Dohó cachá': "Nahi dios xínduu-nsia, cachí'". ³⁵ Pues, ducán cachá' sàhà nèhivì sàhana ma, mate cuisì nèhivì ùùn nì inini razón xi Dios nduú-né, doco nahi dios nduú-né, cachá', te ináhá-ndá, siempre ñà-ndácuìsì nduá cachí tutu ì. ³⁶ Doco yùhù, mate ní nihí iin chuun ì nùù Yuamánì', te nì techuún-yá yùhù nì quesai ñuhivì yohó, doco cachí-nsià iin cuàchi nduá ñà-cachí' nduú Dèhemani-yá. ³⁷ Cuisì cundehè-nsiá obra quidé, te nú có-nduá nahi obra quidá stná Yuamánì', dandu màsà cúníndisâ-nsiá yùhù. ³⁸ Doco nú dava-ni iá obra quidé xì obra quidá stná mii-yá, dandu xiñuhu cunindisá-nsiá. Te mate có-xiníndisâ-nsiá yùhù, doco siquiera cunindisá-nsiá milagru quidé, dandu vátùni sàà-nsià cundaà ini-nsià, te cunindisá stná-nsià ñuhú saín vida xi Yuamánì' animè, te ñuhú saín stná vida xi yùhù ini mii-yá —nì cachi Jesús.

³⁹ Dandu nsidaa nècuàchì yucán, tucutu nì cuni-nè tñii-neyà, doco nì càcu-ya nùù-né.

⁴⁰ Daaní, inga xichi cuàhàn-yà inga ladu yùte Jordán ndè lugar ndé nì saquida ì Juan (Bautista) nèhivì. Te nì cuee chii-yá yucán. ⁴¹ Ñàyùcànduà, cuàhà nèhivì nì casaà stná nùù-yá yucán, vachi dohó cachí-nè:

—Còò milagru nìsá quidá Juan (Bautista), doco nsidaa ñà-nduá nì cachitnùhu-ne sàhà Jesús, divì ñà-ndáà nduá, (sàni xini-nsi) —nì cachi nècuàchì mà.

⁴² Te tiempu iá-yà lugar yucán nì xinindisá cuàhà nèhivì mii-yá.

11

Nansa nì xihì Lázaro, te nì natiacu-nè

¹⁻² Daaní, después nì quicuehè iin nècuàchì ñuu tii Betania nani Lázaro. Te divì ñuu yucán ndoó stná ùì cùha-ne, iin-ne nani María, te inga-nè nani Marta. Te María mà nduú nècuàchì (nì sàà nùù Jesús después), te nì dàcùchí-né tàtnà tñàmì sàhà-yá, dandu nì nsida ìchí-nèà xì ididí-né. ³ Pues divì cùha Lázaro mà nduú ana nì catechuún iin razón nùù Jesús, cachí-nè xì-yá:

—Stoho-nsi Señor, cuhí vaha nècuàchì màni guá nùù-ní.

⁴ Ñàyùcànduà, (nì sàà razón mà ndé iá-yà); doco na ní tiacu-yà palabra mà, dandu nì cachi-yà:

—Cuèhè jaàn, có-nduá cuèhè ñà-cui-ndà, cuisì iin cuèhè ñà-naquimani cuàhà-ndà Dios nduá, te quee cuàhà stná tnùñuhu xí Dèhemanì-yá —nì cachi-yà.

⁵ Cunaha-nsiá, màni cuàhà Marta xì cùhì-nè xì cùha-ne nùù-yá. ⁶ Doco na ní xinitnùhu-ya cuhí nècuàchìmà, nì cuee chii gá-yà ùi quìvi lugar yucán. ⁷ Dandu nì cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Vichi cùhùn tu-nda ladu Judea.

⁸ Te nì cacachi nècuàchìmà xì-yá:

—Maestro, ¿a cuní tu-ní cùhùn-ní yucán? vàchi nècuàchì ladu mà, cuàhàn-nè cahni-né mii-ní xì yùù nì cùí, te tàyáha cuàhà quìvi.

⁹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ùxin ùi hora nchíí orá nùù-ndà, ñàyùcànduá mà úhì cacanuu-nda ndui, te mà cáquihì sàhà-ndà, vàchi tnùù nùù-ndà ñuhivì yohó. Te ducán iá stná xì nsidaa ana datnúù ndiaha (Dios) anima-xi, (mà yúhì-nè). ¹⁰ Doco tucu iá nú xica-nda ñuú, mà úhì nàcasàn-ndà. Te divi ducán iá stná xì nèhivì có-dàtnúù Dios ini anima-xi.

¹¹ Na ní nsihì nì cachi-yà ducán, dandu nì cachi gá-yà xì-né:

—Quídì amigo xi-nda Lázaro. Ñàyùcànduá, cùhìn dansícuìhnu inì-nè.

¹² Dandu nì cachi nècuàchì dacuahá-yá:

—Vàtùni Stoho-ndà Señor, vàchi nú quídì uun-ne vichi, ádi vátùni nduvàha-ne.

¹³ Ducán nì cachi-nè, vàchi tuxí ini-nè cáhàn-yà sàhà ñà-quídì-ndà na quetátú-ndà; doco cóò, sàhà ñà-xihì-ndà cáhàn-yà. ¹⁴ Ñàyùcànduá, chicá claru nì cáhàn-yà xì-né, cachi-yà:

—Cunaha-nsiá, sàni xihì Lázaro. ¹⁵ Te mate có-ié` xì-né (na ní xihì-nè), doco vátùni, vàchi chindeámà ñà-sàà-nsià cunindisá ndisa-nsia. Pues vichi cùhùn-ndà ndé iá nsii ma —nì cachi-yà.

¹⁶ Te yucán iá stná iin nècuàchì dacuahá-yá nani Tomás. Cuatí cachí nèhivì xì-né. Te vichi nì cachi-nè xì nsidaa gá compañeru-nè:

—Cùhùn stná-ndà xi-yá, te cui-ndà.

¹⁷ Daaní, (nì quihin nsidaa-né ichì cuàhàn-nè xì-yá), te nì sàà-nè ñuu tii Betania ndé iá nsii ma, te nì xinitnùhu-ne sàcuàhàn-ndà cùmì quìvi iná cáá-ndà cueva ndé índùxin-nda. ¹⁸ Cunaha-nsiá, yatni iá stná ñuu cahnú Jerusalén ndé nduú ñuu tii ma, nahi dava hora caca-nda, ¹⁹ (te yucán ndoó cuàhà) nècuàchì raza Judea. Ñàyùcànduá, nì casaà stná cuàhà nècuàchìmà ndé iá Marta xì María, cuní-nè nacuahandee ini-nè nècuàchìmà sàhà nsi-cùha-ne.

²⁰ Daaní, na ní xinitnùhu Marta sàni quesaa Jesús, dandu cuàhàn-nè nànhicùn-nèyà. Doco María, nì ndòo-ne vehe. ²¹ Te na ní sàà Marta ndé iin-yá, dandu nì cachi-nè xì-yá:

—Señor mío, nú ní ía-ní yohó nì cùí, dandu mà cùí cùhe. ²² Doco yùhù ináhi, nsidaa ñà-nduá nì càn càn tãhvi-ní nùù Dios vichi, seguru cuàhatahvi-yá mii-ní.

²³ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Ícúmì cùha-ní natiacu-nè.

²⁴ Dandu nì cachi Marta xì-yá:

—Yùhù ináhi, ícúmì-nè natiacu-nè na sàà xínu tiempu, te natiacu nsidaa nèhivì.

²⁵ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Yùhù nduú ana danátiácù xì nèhivì, te sáhatahvi stnáì vida ndiaha. Ana càhvì xì', mate sàni xihì-nè, doco ícúmì-nè natiacu-nè. ²⁶ Te nsidaa

ana itiacú, te xiníndísâ-né yùhù, mà nunca sàà-nè cui ndisa-ne. ¿A xiníndísâ-ní ñà-jaàn?

²⁷ Dandu nì cachi-nè xì-yá:

—Jaán, Señor mío; yùhù xiníndísê ñà-mii-ní nduu-ní Cristu Dèhemanì Dios, te ndè inga ñuhivì nì quee-ní nì quesaa-ní.

²⁸ Ducán nì cachi-nè, dandu mànuhù-né vehe-ne, te nì cana dèhé-nè cùhì-nè, cachí-nè xì nècuàchìmà:

—Sàni quesaa maestru Jesús, te caná-yá mii-ní.

²⁹ Ñàyùcàndüá, na ní tiacu María ñà-jaàn, dandu luegu nì ndacuiin-nè cuàhàn-nè ndé iá-yà, ³⁰ vàchi tàñáha ga sàà-yà meru ini ñuu mà, iá va-ya ndé nì ndacùhun tnahá-yá xì Marta. ³¹ Daaní, nècuàchì raza Judea ndoó nàcuàhandee xì ini María vehe-ne, nì xini-nè na ní ndacuiin yàchì nècuàchìmà cuàhàn-nè, ñàyùcàndüá, nì tenchicùn stná-nè cuàhàn-nè, cachí-nè:

—Ádi cuàhàn nècuàchì jaàn ndé índùxin nsìi ñà-coo-ne cuacu-ne.

³² Dandu nì sàà María ndé iá Jesús. Te nì sàcuìn sìsì-né nùu-yá, cachí-nè:

—Señor mío, nú ni ía-ní yohó nì cùí, dandu mà cùí cùhe.

³³ Daaní, na ní xini Jesús sacú María, te sacú stná nèhivì cutnàhâ xí-né, dandu nì sàcàn fuerte ini-yà, te nì cutàsì ini-yà. ³⁴ Dandu nì cachi-yà xì nèhivì yucán:

—¿Índù índùxin nsìi?

Te nì cachi-nè xì-yá:

—Cùhùn-ndà cundehè-ní, Stoho-nsì Señor.

³⁵ Dandu nì sacu stná-yà. ³⁶ Te sàháyùcàndüá nì cacachi nècuàchì raza-yà (nì quixi Jerusalén):

—Cundehè-nsiá na cuahà guá cuú ini-yà sàhà nsii ma.

³⁷ Doco dava nèhivì yucán, nì (xitnùhu-ne), cachí-nè:

—Dècuèndè iin nècuàchì cuaá nì dānātùì Jesús yohó nùu-xí. ¿Índù chuun mànicùí dandúvaha-ne nècuàchì nsii yohó sàhà ñà-màsà cùí-nè nì cùí? —nì cachi-nè.

³⁸ Daaní, cuàhàn-yà xì-né te nì sàà nsidaa-né dècuèndè ndé índùxin nsii ma. Cueva nduá, te ndiadí iin cavà cahnú yehá. Te mii-yá, sàcàn ndee ini-yà nì sàà-yà. ³⁹ Dandu nì cachi-yà xì nèhivì yucán:

—Ditá-nsià cavà jaàn.

Doco nì càhàn Marta, cùha nsì-Lázaro, cachí-nè:

—Señor mío, sàcuàhàn-ndà cùmì quivì vichì; ádi sàsàhán quini nsii jaàn.

⁴⁰ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Sàni cachì xì-ní cuisì xiñuhu cunindisá vaha-ní, dandu cunì-ní ñà-ndiaha guá quidá Dios.

⁴¹ Ñàyùcàndüá, nì ditá nèhivì mà cavà ndiadí yehè cueva mà. Dandu nì ndacoto ndiaá-yà dìquì-xí, te nì cachi-yà:

—Ansivéhé-ní, Yuamáni', vàchi nì inini-ní ñà-ndüá nì xicàn tàhvì nùu-ní. ⁴² Te ináhí, ducanì iníni-ní yùhù na xicàn tàhvì nùu-ní, doco ducán cachí xì-ní vichì sàhà-ñá nì cúnínì nèhivì itá yohó, te cunindisá-né mii-ní ñà-ndùu-ní ana nì techuun-xí vaxi ⁴³ —nì cachi-yà.

Dandu nì ndàhì ndee-yá, cachí-yà:

—¡Lázaro! ¡Quee-ní, nahà-ní!

⁴⁴ Dandu nì natiacu nècuàchì nsii ma nì quee-ne cueva, idáducún ñ-né sìcoto. Te nuhní stná ndahàsàhà-né, te nùu-né, idàhvi stná iin sìcoto. Dandu nì dāndācú-yà nùu nèhivì itá yucán, cachí-yà:

—Nacani-nsiànè, te ni cacá-né —nì cachi-yà.

Nansa ni ndatnuhu tnahá nèhivì ñà-tnii-ne Jesús, te cahni-neyà

⁴⁵ Ñàyùcàndüá, cuàhà nècuàchì raza Judea yucán, ni xinindisá stná-nèyà na ní xini-nè nansa ni quida-ya. Divi nèhivì ni sàhàn vehe María nàcòtò xì nècuàchìmà xínduu-ne. ⁴⁶ Doco dava ga nèhivì yucán, mànuhù-né, te ni cachitnúhu-ne xì nècuàchì fariseu nansa ni quida-ya. ⁴⁷ Ñàyùcàndüá, ni nataca nècuàchìmà xì dùtù xícusahnú, te ni ndatnuhu tnahá-né, cachí-nè:

—¿Ndíà quida-nda? vàchi cuàhà gá milagru quidá Jesús. ⁴⁸ Te nú ni nácóo uun-ndané, dandu icúmí nsidaa nèhivì cunindisá-né nècuàchìmà. Te nú ducán, dandu caquixi tè-romanu, dacaá-te veheñùhu xi-nda, te dandutu stná-te nsidaa-nda ñuu-ndà yohó —nì cachi-nè.

⁴⁹ Dandu ni càhàn iin tiàa nani Caifás, divi nècuàchì nduú dùtù cusáhnù cuà yucán. Te dohó nì cachi-nè:

—Mii-nsiá, có-cùndáà ini-nsiá. ⁵⁰ Có-sànhi inì-nsia ñà-nù ndohó chicá vaha quea nú ni cuí imindaa nèhivì sàhà ñuu-ndà yohó, te màdià ndañuhu nsidaa-nda —nì cachi-nè.

⁵¹ Doco Caifás mà, màdi inì-ni mii-né nì chitnùnì ini-nè cachi-nè ducán; còó, vàchi sàhà-ñá nduú-né dùtù cusáhnù cuà yucán, ñàyùcàndüá Dios nì dàchítnùnì ini-yànè cachi-nè ducán sàhà Jesús ñà-icúmí-yà cui-yà sàhà nèhivì ñuu-yà. ⁵² Te màdi cuisì sàhà nèhivì ñuu-yà. Còó, vàchi icúmí stná-yà cundaca-ya nsidaa nèhivì nduú dèhe ndisa Dios, te danátácá-yànè ñà-cundoo-ne iin-ni cahnú-ní, mate vichì xíndoo-ne inicutu ñuhiví.

⁵³ Cunaha-nsiá, ndè quivì yucán nì quesaha tè-xídandacú ñuu mà ndatnuhu stnahá-te nansa quida-tè ñà-cahni-téyâ.

⁵⁴ Ñàyùcàndüá, cóni xícanuu vate gá-yà mahì nèhivì raza-yà yucán, còó. Nì quee-ya cuàhàn-yà inga ñuu nani Efraín, iin ñuu indúhu yatni ndé nduú puru yucù. Te yucán nì ìa chii-yá xì nècuàchì dacuahá-yá.

⁵⁵ Daaní, quivì yucán sà-ítúú nacava iin vicò nani vicò pascua, nduámà iin vicò siempre nsidácáhnù nècuàchì raza Judea yucán. Ñàyùcàndüá, cuàhà nèhivì nì quee ñuu cuatì vaxi ñuu Jerusalén sàhà ñà-nduhii-né antes sàà vicò mà. ⁵⁶ Te itá nècuàchìmà veheñùhu cahnú ndatnúhú-né, ndácátnùhù stnahá-né nùù-né a quixi stná Jesús vicò mà, á coó, cachí-nè iin-ne xì inga-nè:

—¿Nansa tuxí inì-nsia? ¿A quixi-ne, á coó? Ádi mà quíxí-né cahan-nsí.

⁵⁷ Cunaha-nsiá, sàni quee iin orden nùù dùtù xícusahnú, xì nùù nècuàchì fariseu, cachí-nè xì nsidaa nèhivì ñà-icúmí-né cachitnúhu-ne índù iá-yà, nú ináhá-né, sàhà-ñá cùhùn nècuàchìmà tnii-neyà.

12

Nansa ni quida iin nècuàchì ñahà, nì dàcùchí-né sàhà Jesús xì tàtnà tnàmi

¹ Daaní, cumáni gá ìñù quivì cunduu vicò pascua, dandu nì sàà Jesús ñuu tii Betania, divi ñuu ndé iá nècuàchì nì danátáciú-yà nani Lázaro. ² Te ñuu mà nì quida stná nèhivì iin vicò tìi sàhà-ñá cundoo-ne cuxi-ne xì-yá. Te vicò mà nì chindee stná Marta, nì quida-ne chuun yuhùnhú. Te iá stná Lázaro yucán mahì nèhivì cutnáhâ xí-yâ xixí-yá. ³ Daaní, nì sàà stná María yucán, nihí-né dava litro ñà-tnami nani nardo, finu cuàhà-té, te yàhvi gà-te. Te nì dàcùchí-nète sàhà-yá, dandu nì nacuaaha-nète xì ididíni-né. Te inicutu vehe nì nacutu dico tnami-té. ⁴ Doco yucán iá stná

iin nècuàchì dacuahá-yá nani Judas Iscariote, divi dèhe Simón, te nduú stná-nè tiàa icúmí dicò xì-yá después. Te dohó nì cachi-nè:

⁵ —¿Índù chuun cóni cùyàhvi ñà-tnami jaàn chicá vaha ni cuí? Vàchi vátùni tùi ùni cientu dihùn plata sàhà ñà-jaàn, te dasàn-ndañá nùu nècuàchì ndahví.

⁶ Ducán nì cachi nècuàchìmà, doco màdì ndisa nècuàchì ndahví cuhí ini-nè; (mii-né cuhí ini-nè), vachi iin nècuàchì cuìhnà nduú-né. Te ndahà-né iá itni dihùn xí nsidaa nècuàchìmà, te tùha stná-nè cuida cuìhna-né dihùn ñuhuma. ⁷ Ñàyùcàndùá, nì cachi Jesús xì-né:

—Nacoo-ní nècuàchì ñahà yohó, vachi sàhà-ñá sà-itúú quivì cundùxin, ñàyùcàndùá nì chivàha-ne ñà-tnami yohó, te vichi nì xichuún-néa. ⁸ Nècuàchì ndahví, nicanicuahàn ndoó-né yohó, doco yùhù, còó, sacù-ni quivì ié` xì-nsiá —nì cachi-yà.

Nansa nì ndatnuhu tnahá nèhivì ñà-cahni stná-nè Lázaro

⁹ Daaní, cuàhà gá stná nècuàchì raza Judea, nì sàa stná-nè ñuu tii Betania mà na ní xinitnùhu-ne yucán iá-yà. Doco màdì cuisì mii-yá cuní-nè cundehè-né, còó. Stná Lázaro cuní-nè cundehè-né, vachi sàni natiacu nècuàchìmà. ¹⁰ Ñàyùcàndùá, dècuèndè stná nècuàchìmà cuní stná dùtù xícusahnú cahni-né, te sàhámà nì quesaha-né ndatnúhú tnahá-né (nansa quida-ne). ¹¹ Vachi sàhà Lázaro cuàhà nèhivì ladu Judea mà cuní-nè yàha-ne ladu xi Jesús ñà-cunindisá stná-nèyà.

Nansa nì sàa Jesús ñuu Jerusalén

¹² Daaní, nì yàha inga quivì. Te nèhivì cuàhà sàni quesaa ñuu Jerusalén chivàha xi vicò mà, nì xinitnùhu-ne ñà-icúmí Jesús quesaa stná-yà. ¹³ Ñàyùcàndùá, nì sahnde-nè ndahà nù-ñuú, te nihí-nènu nì quee-ne cuàhàn-nè dècuèndè ndé vaxi-ya, cána ndee nsidaa-né, cachí-nè:

—¡Viva! ¡Ndiaha gá nècuàchì yohó, vachi cuenta xi Stoho-ndà Señor vaxi-ne! ¡Ndiaha gá-nè, vachi cuàhàn-nè cusahnú-né nùu ñuu-ndà Israel!

¹⁴ Dandu nì tùi iin burru chii, te nì sàcùnùú-yá yàtà-sí. Ducán nì quida-ya, vachi dohó cachí nùu tutu ì:

¹⁵ Mii-nsiá nèhivì ñuu Sión yohó, màsà yúhí-nsiá, vachi icúmí quesaa mii-yá ana cusahnú nùu-nsiá, cuindànùú-yá iin burru chii —cachí tutu mà.

¹⁶ Doco nècuàchì dacuahá-yá, có-ináhá-nè ñà-sàhà mii-yá cachí tutu ì ducán. Cuisì dècuèndè después na sàni nanihì-yá tñùñuhu ndiaha xí-yá, dandu nì nsinuu ini-nè, ndisa, ducán cachí tutu mà, te divi ducán nì chindee stná-nèyà, (te nì quida ndisa-ya) nsidaámà.

¹⁷⁻¹⁸ Pues vichi sàni ndecoyo cuàhà nèhivì (ñuu mà) nánchìcùn xì-yá, vachi sàni xinitnùhu-ne sàhà milagru cahnú nì quida-ya na ní cana-ya Lázaro nì quee-ne sepultura nì natiacu-nè. Vachi nèhivì nì xini xì milagru mà, sàni dàcuítì-nè cuentu inicutu.

¹⁹ Daaní nì xini nècuàchì fariseu ñà-cuàhà guá nèhivì nì ndecoyo, te nì ndatnuhu tnahá-né entre mii-né, cachí-nè:

—¡Jaàn xiní-nsiá ni-iyuhu có-quidà-ndà ganar! Cundehè-nsiá, nsidan-icúu nèhivì nchìcùn xì Jesús vichì.

Nansa nì quixi nècuàchì raza Grecia nandúcú-nè Jesús

²⁰ Daaní, vicò mà nì sàa stná itnii nècuàchì ñuu Grecia ñà-cahvi-né Dios vicò mà. ²¹ Te nì tnatuu-ne nùu Felipe, iin nècuàchì ñuu Betsaida iá ladu Galilea, te nì cachi-nè xì nècuàchìmà:

—Señor, cuní-nsì càhàn-nsì xì Jesús.

²² Dandu nì sàhàn Felipe nì cachitnùhu-ne xì Andrés, dandu ndùì-nè cuàhàn-nè nùu mii-yá, te nì cachi-nè xì-yá sàhà nècuàchè ñuu Grecia mà.
²³ Dandu nì naxiconihí-yá nùu-né, cachí-yà:

—Vichi sàni sàa quivì nanihi' tñùñuhu ndiaha xí, divi yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví. ²⁴ Cunini-nsia palabra ndàcuisì yohó: nú (cuhí ini-ndà) iin nùnì, te sàhàmà có-chìhi-ndañá, dandu imindaa nùnì cundua nicanicuahàn. Doco nú sàni chihi-ndañá, dandísá icúmíá nducuahá'.
²⁵ Pues ducán iá stná xì vida xi nèhivì. Nú cuhí gà ini-nè vida xi-ne ñuhiví yohó, dandu icúmíá ndañuhu dahuan. Doco nú có-cùhí ini-nèa, dandu nicanicuahàn cucumí-né vida ndiaha. ²⁶ Te nú nduú ndisa-ne iin ana xinúcuáchí nù, dandu nì cunchícùn-nè yùhù, te ndéni nì cui nì sái, yucán icúmí sàa stná nècuàchìmà cutnahá-né xì'. Te nsidaa ana xinúcuáchí nù, icúmí Yuamáni' quidañuhu-yánè.

²⁷ Vichi yáha ga nacáni cuàhà inì. Doco ¿a cuàhìn càquìn nùu Yuamáni' ñà-nì dácacu-ya yùhù nùu ñà-nduá icúmí cuu xì vichi? Còó, vàchi divi sàhà ñà-nì cùu-xì' ducán nduá nì quesai ñuhiví. ²⁸ Te vichi dohó cachí xì Yuamáni': "Tavà-ní tñùñuhu xì-nì cundehè nèhivì".

Dandu nì tiacu tàchì ana càhàn ansivi, cachí-yà:

—Sàni taví tñùñuhu xí, doco más gà-ñà icúmí quee nùu nèhivì quivì nùu-xí.

²⁹ Ñàyùcànduá, nèhivì itá yucán, na ní tiacu-nè tàchì-yá, nì cachi-nè:

—Dàvi ní càhàn.

Te dava ga-nè nì cachi-nè:

—Ádi ángel nì càhàn xì Jesús.

³⁰ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Màdi sàhà yùhù nì càhàn Dios ndè ansivi nì tiacu-nsiá; sàhà mii-nsiá nduá nì càhàn-yà. ³¹ Cunaha-nsiá, sà-itúú ndundaà sàhà nsidaa ñà-có-ndiáá ñuhiví yohó. Te vichi icúmí Dios tavà-yá quisi dandacú nùu ñuhiví yohó. ³² Daaní, nú sàni chituu ducún nèhivì yùhù, dandu icúmí danátàquì cuàhà nèhivì nù.

³³ Palabra mà nì cachi-yà nahi ejemplu sàhà-ñá cundaà ini-ndà índu modo icúmí nèhivì cahni-néyà (nchìca cruz). ³⁴ Dandu nì cachi nèhivì cuàhà mà xì-yá:

—Nsiùhù, sàni inini-nsi nì cahvi-ne nùu ley ì ndé cachá': "Nicanicuahàn icúmí coo mii-yá nani Cristu". Doco mii-ní, cachí-ní ñà-icúmí nèhivì dananá ducún-nè mii-ní, (te cui-ní). Te cachí stná-ní ñà-ndùu-ní Tnaha Nèhivì Ñuhiví. Pues ¿nansa iá (chuun quidá) iin ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví?

³⁵ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Iyuhu nduú tiempu cuàhàn cutnuù ndiaha luz (xi Dios) mahi-nsiá. Ñàyùcànduá, nacua datnúù ndiaha-yá nùu-nsiá, ducán quida ndisa-nsia cumplir vichi, vàchi (vaxi iin quivì) vihini cuxio nsidaámà, te ndé cuisì ichì ñáa ndòo nùu-nsiá. Cunaha-nsiá, nú ni cacá iin nèhivì ichì ñáa, mà có-cùndáa tñùnì ini-nè índu nùu-xí sàa-nè. ³⁶ Doco vichi nduú meru hora datnúù ndiaha-yá luz (xi-ya) nùu-nsiá, ñàyùcànduá cunindisá-nsiá sàhà-ñá sàa-nsiá cunduu-nsia dèhe mii-yá ana datnúù ndiaha xi-nsiá —nì cachi-yà.

Dandu nì quecuaán-yá iin xaan ndé mà ndácùhun nècuàchìmà-yá.

Nansa nì cahìchì ini nècuàchè ñuu Jesús mii-yá

³⁷ Mate cuàhà milagru nahnú nì quida-ya nì xini nèhivì, doco cónì sàà-nè cunindisá-néyà. ³⁸⁻³⁹ Te ducán nì cuu ndisa ñà-nduá nì tiaa profeta sàhana nani Isaías, vàchi dohó nì cachitnùhu ndómà:

Stoho-nsì Señor, sacu nèhivì nì xinindisá ñà-nduá nì cachi-nsì xì-né, mate cuàhà gá sàni quida-ní milagru fuerte, nì cachi ndómà.

Ñàyùcànduá, mànicúì gá cunindisá nèhivì (raza-yà), vàchi dohó nì tiaa stná Isaías mà (ñà-nduá nì cachi Dios) sàhà-né:

⁴⁰ Sàni dàcuàì anima-nè, te quidámáxini-nè quidé. Ñàyùcànduá, có-cùní-nè cundehè-né ichì yùhù, nì có-cùní stná-nè mànihì ini-nè, nì có-cùní stná-nè natnahnù-nè (ichì váha), te ducán nsida vii' anima-nè, nì cachi-yà.

⁴¹ Ñà-jaàn nduá nì tiaa Isaías sàhana na ní xini ndómà seña xi Dios ñà-ndiaha guá cuàhàn quida Jesús, te nì cachitnùhu-nda sàhámà.

⁴² Doco cunaha-nsiá, cuàhà gá stná nèhivì raza-yà nì xinindisá stná-nèyà, dècuèndè stná cuàhà nècuàchì dandacú. Doco cónì càchì vate-né ñà-jaàn, vàchi nì yùhì-nè (cuidà ini) nècuàchì fariseu-nè, te mà cóo gá permisù cùhùn-nè veheñùhu. ⁴³ Vàchi chicá nì cudìi ini-nè ndee vaha-ne nù nèhivì ñuhivì, te màdì nù Dios.

Nansa icúmì palabra nì cachi Jesús nsidandaà sàhà cuàchi nèhivì ñuhivì

⁴⁴ Daaní, nì ndàhì ndee Jesús, cachì-yà:

—Nú xiníndisá nèhivì yùhù, màdì cuisì yùhù xiníndisá-né; cóo. Stná mii-yà ana nì techuun-xì vaxi xiníndisá stná-nè. ⁴⁵ Te nú indèhe-né yùhù, dandu indèhe stná-nè ana nì techuun-xì vaxi. ⁴⁶ Cunaha-nsiá, sàhà-ñà datnùì nù nèhivì ichì cùhùn-nè, ñàyùcànduá nì quesà ñuhivì yohó, dandu nsidaa ana xiníndisá xì, mà cáca gá-nè ichì ñáa. ⁴⁷⁻⁴⁸ Te nú cundáa ini iin nèhivì ñà-nduá cachì, te có-chívàha-neà, dandu icúmì ndundaà sàhà cuàchi-ne, te nihì-né castigu. Doco màdì yùhù icúmì nsidandaà xì sàhà-né. Còo, vàchi màdì sàhà-ñà dandohì nèhivì nì quesà ñuhivì yohó. Còo; sàhà-ñà càcu-ne nì quesà. Divi palabra sàni cachì icúmì nsidandaà sàhà cuàchi nèhivì cahìchì inì-xì, te có-càndisá-né ñà-nduá cachì. Icúmì palabra mà cachà nansa nihì-né castigu na sàà xinu tiempu.

⁴⁹ 'Nsidaa ñà-nduá sàni cachì xì-nsiá, màdì dìmì mií nì quèá; cóo, divi Yuamáni' nduú ana nì sàcùnahì nù-xì; divi mii-yà nì cachi-yà xì' ñà-nduá cunì-yà cachì xì-nsiá. ⁵⁰ Te ináhì, nú nì cúníndisá-nsiá ñà-nduá dandacú-yà, dandu vida ndiaha cucumi-nsiá nicanicuàhàn. Ñàyùcànduá, nacua sàni cachi-yà xì', divi ñà-jaàn nduá cachì xì-nsiá —nì cachi Jesús.

13

Nansa nì nacate Jesús sàhà nècuàchì dacuahá-yà

¹ Daaní, nì sàà vigilia vicò pasqua, te ináhà Jesús sà-itúú stná quivì icúmì-yà quee-ya ñuhivì yohó nùhù-yà ndé iá Yuamáni-yà. Te cunaha-nsiá, cuú cuàhà ini-yà sàhà nèhivì xì-yà ndoó ñuhivì yohó, ñàyùcànduá nì (quida-ya iñàha ñà-cundaà ini-ndà) yáha ga cuú cuàhà ini-yà sàhà-ndà. ² (Vàchi divi ñuú vigilia mà) iá-yà cudínì-yà xì (nèhivì xì-yà). Doco iin nècuàchì mà nani Judas Iscariote, divi dèhe Simón, sànihnú ini-nè cahin-nèyà (nù tètè-xídandacú), vàchi ducán nì dānācānì ini ñà-malu-nè quida-ne. ³ Te mii-yà, ináhà stná-yà sàni chitnùni ini Yuamáni-yà ñà-dandacú-yà nù nsidanicuú iñàha, te ináhà stná-yà

ñà-nùu Yuamáni-yá nì quixi-ya, te después nùhù-yà. ⁴ Ñàyùcàndüá, nì nacoo-ya ñà-xixi-yá, te nì ndacuiin-yà, nì tava-yá dùhnù quihín-yà, te nì chichuhni nihni-ya iin sìcoto caní tìxi-ya. ⁵ Daaní, nì tniì-ya iin tina, te nì dàchitù-yáñà tècuí, dandu nì quesaha-yá nacaté-yá sàhà nècuàchì dacuahá-yá, te después nì nsida ìchí-yàñà xì sìcoto cani-ma.

⁶ Te na ní sàà-yà ndé iá Simón Pedro, dandu nì cachi-nè xì-yá:

—¿A ndisa cuní-ní nacate-ní sàhí, Señor mío?

⁷ Te nì cachi-yà xì-né:

—Vichi có-sànihì inì-ní índù iñàha nduá cuàhìn quide xì-ní, doco vaxì iin quivì, dandu sàà-ní cundaà vaha inì-ní.

⁸ Dandu nì cachi-nè xì-yá:

—¡Còó! ¡Mà nunca cuàhi nacate-ní sàhí!

Te nì cachi tu-ya xì-né:

—Nú màsà nácátí sàhà-ní, mà cúí cunduu-ní nèhivì xí.

⁹ Te nì cachi tu-ne xì-yá:

—Señor mío, nú ducán nduá, dandu nacate stná-ní ndahí xì diní, te màdiá cuisì sàhí.

¹⁰ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cunaha-ní, nú làcà nì xichi iin nèhivì, còò necesidad cuchì tu-ne, vachi sà-ìá ndoo inicutu ìcà-né, cuisì sàhà-né (cúdi), te ñà-jaàn xiñuhu ndoo. Te ducán iá stná xì mii-nsiá vichi, sàni ndoo vaha dahuun anima-nsiá. Doco màdi nsidaa-nsiá iá ndoo-nsia.

¹¹ Ducán nì cachi-yà, vachi ináhá-yà ana cuàhàn dicò xì-yá, ñàyùcàndüá nì cachi-yà: “Màdi nsidaa-nsiá iá ndoo-nsia”.

¹² Daaní, nì nsihi nì nacate-ya sàhà-né, dandu nì nàcùndixi-ya dùhnù quihín-yà, te nì sàcòo-ya. Te nì cachi-yà xì-né:

—¿A cundaà inì-nsia índù chuun nì quide xì-nsiá ducán? ¹³ Pues Maestro cachì-nsiá xí', te Stoho-nsì Señor cachì stná-nsiá xí'. Te vátuni iámà, vachi divi nduí. ¹⁴ Doco cunaha-nsiá, mate maestru xi-nsia nduí, te stoho-nsiá nduí, doco nì nacati sàhà-nsiá. Ñàyùcàndüá, stná mii-nsiá ndiá ìcà-nsiá nacate stnahá stná-nsiá sàhà-nsiá. ¹⁵ Vachi nacua nì quide xì mii-nsiá, divi ducán xiñuhu quida stná-nsiá. ¹⁶ Ñà-ndàà nduá cachí xì-nsiá yohó: màsà cútúxí ini iin peón ñà-chicá ndiaá-te nùu lamú xi-tè. Stná iin tè-nihì-xì iin razón, màsà cútúxí inì-te ñà-chicá ndiaá-te nùu ana nì techuun-xi-té xì razón mà. ¹⁷ Ñàyùcàndüá, nú sàni cundaà vaha inì-nsia ñà-ndàà nduá sàni cachì xì-nsiá, te quidá ndisa-nsia cumplir, dandu ndiaha gá cundoo-nsia.

¹⁸ 'Doco có-càhìn sàhà nsidaa-nsiá. Yùhù ináhí índù nèhivì sàni nacàxin. Te nacua nì cachitnùhu nùu tutu ì, ducán ndisa sàni cuo xí, vachi dohó cachá': “Iin tiàa cutnáhà xí na xixí, divi nduú ana sàni nanduu ana xiní ùhì xì”’. ¹⁹ Yùhù, tãñáha ga yàhi tñundoho icúmí cuu xí, doco sàni cachitnùhì xì-nsiá sàhà-ñá, dandu na sàà cuu ducán, icúmí-nsiá cunindisá-nsiá ñà-divi yùhù nduú mii-yá. ²⁰ Ñà-ndácuisì nduá yohó cachí xì-nsiá: nú xiníndisá nèhivì iin ana nì techuín, dandu queámà na ian sàni xinindisá stná-nè yùhù. Te nú ducán xiníndisá-né yùhù, dandu cuní cachàmà xiníndisá stná-nè mii-yá nì techuun-xí vaxì ²¹—nì cachi-yà.

Nansa nì cachi Jesús ñà-divi Judas icúmí quida xi-yá entregar

Dandu nì quesaha-yá cuhúun cuàhà ini-yà, te nì cachitnùhu-ya xì nèhivì xí-yá yucán:

—Cunaha-nsiá, iá iin-nsia cuàhàn cahin xí'.

²² Ñâyùcàndüá nì quesaha nsidaa nècuàchìmà indéhe stnahá-né nùù-né, nacání ini-nè ana divi cáhàn-yà sàhà-xí cahan-né. ²³ Te yatni uun diin-yá íá iin nècuàchì màni guá nùù-yá. ²⁴ Ñâyùcàndüá, nì quida Pedro iin seña nùù nècuàchìmà ñà-nì ndácàtnùhù-né nùù-yá ana divi cáhàn-yà sàhà-xí. ²⁵ Dandu nècuàchìmà, chicá nì cuyatni-ne nùù-yá, te nì cachi-nè xì-yá:

—Señor mío, ¿ana divi nduú tiàa cachí-ní?

²⁶ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cuàhìn dandaxín iyuhu pan, te ana cuàhi, divi nècuàchì jaàn nduú-né.

Dandu nì dàndàxín-yá pan mà, te nì sàha-ya Judas Iscariote, divi dèhe Simón. ²⁷ Te na ní tniì nècuàchìmà pan mà, dandu nì quìhvi ñà-malu Satanás ini anima-nè. Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ñà-ndüá cuàhàn-ní quida-ní, yàchì quida-ñà.

²⁸ Doco nèhivì dava ga cutnáhá xí-yâ yucán, cóni cúndáa ini-nè índù chuun nì cachi-yà palabra mà xì nècuàchìmà. ²⁹ Dava-ne, nì tuxi ini-nè nì cachi-yà ducán sàhà ñà-ndüù nècuàchìmà ana ndiaá xì dihùn xí nsi-daa-né, te ádi íá iñàha cùhùn-nè cuiin-ne ñà-nducahnú vicò, te ò cùhùn-nè dasàn-né dihùn nùù nècuàchì ndahví cahan-né, (doco còó). ³⁰ Daaní, na ní nsihi nì tniì Judas mà pan mà, dandu vichi vichi nì quee-ne cuàhàn-nè; te ñuú nduá.

Ñà-ndüú palabra saa nì dàndacú Jesús nùù-ndà

³¹ Na sàcuàhàn Judas, dandu nì cachi Jesús:

—Yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñùhivì, vichi sàni nìhì ndise tnùñuhu xí, te sàhà stná yùhù icúmí quee ga stná tnùñuhu xí (Yuamáni) Dios.

³² Ñâyùcàndüá, nú sàhà yùhù chicá coo tnùñuhu xí-yá, dandu stná yùhù nìhì gá stnáí más tnùñuhu quida-ya; te yàchì icúmí-yâ quida-ya ducán.

³³ Hijos, làcà iyuhu-ní coo guè xì-nsiá yohó. Vàchì nacua nì cachì xì nècuàchì raza-ndà Judea daa, ñà-jaàn nduá cachí stnáí xì mii-nsiá vichi, icúmí-nsiá nanducu-nsiá yùhù, doco lugar ndé cùhìn mà-cuí sàà-nsiá.

³⁴ Te vichi dandacuí iin ley saa chivàha-nsia, divi ñà-cuu stnahá ini-nsiá sàhà-nsiá, ñà-jaàn nduá dandacuí; nacua cuú cuáhà inì sàhà mii-nsiá, divi ducán xiñuhu cuu stnahá stná ini-nsiá sàhà-nsiá. ³⁵ Vàchì nú nì cuú stnahá ini-nsiá sàhà-nsiá, dandu sàhájàn vátùni cundaà ini nsidaa nèhivì ñà-divi nèhivì xí yùhù nduú-nsiá.

Nansa nì cachitnùhu Jesús ñà-icúmí Pedro nacuaà-néyà

³⁶ Dandu nì cachi Simón Pedro xì-yá:

—Señor mío, ¿índùvì cùhùn-ní?

Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Vichi mà cúí cutnaha-ní xì' cùhùn índù icúmí cùhìn. Doco después, dandu icúmí stná-ní sàà-ní yucán.

³⁷ Dandu nì cachi-nè xì-yá:

—Señor mío, ¿índù chuun mà cúí cutnahá stnáí xì-ní cùhùn vichi? Vàchì cunaha-ní, dispuestu ié' cuì sàhà-ní.

³⁸ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿A ndisa dispuestu íá-ní cui-ní sàhí cahan-ní? Yùhù cachí xì-ní, te ñà-ndáa nduá, tãñàha ga coto lehe, te sàni nacuaà-ní yùhù ùni xichi.

14

Ñà-ndúá nì cachi Jesús xì nèhivì xí-yá ñà-mii-yá nduú-yá ichì sàà-ndà nùu Yua-nda Dios

¹ Màsà nácání gá ini-nsià; cuisì cunihnu ini-nsià Dios, te cunihnu stná ini-nsià yùhù. ² Ini vehe cahnú Yuamání' iá cuàhà gá lugar ndé cundoo-nda. Te nú màdi ñà-ndáà nduájàn, dandu sàni cachì xì-nsiá nì cùí. Doco icúmí codònú nùu-nsiá cùhìn sàhà ñà-quida viì' ndé cundoo stná-nsià xì'. ³ Daaní, na nsihi quideàmà, dandu icúmí naxicocuñ nàcuàqui mii-nsiá nùhù-ndà sàhà-ñá cutnaha-nda cundoo-nda yucán. ⁴ Te lugar yucán, sàcùndáà ini-nsià índù iá', te sàcùndáà stná ini-nsià índù ichì sáa yucán.

⁵ Dandu nì cachi Tomás xì-yá:

—Señor mío, có-ináhá-nsí ichì mà, vàchi có-cùndáà ini-nsià índù cùhùn-ní.

⁶ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Yùhù nduí ichì mà, te nduú stnáí ñà-ndácuisì, te nduú stnáí ana (sáha xi) vida ndiaha. Nú màdi sàhà yùhù, còò íín sáa nùu Yuamání'. ⁷ Doco nú ináhá-nsiá yùhù, dandu ináhá stná-nsià mii-yá. Ñàyùcàndúá, vichi sàni xini-nsiàyà, te sà-ináhá stná-nsiàyà.

⁸ Dandu nì cachi Felipe xì-yá:

—Señor mío, cuní-nsi cundehè-nsí Yua-nda Dios, dandu ndòo vaha ini-nsi.

⁹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Sàcuàhà gá tiempo ié' cutnáhi xì-nsiá, te ¿a táñâha ga nacuni-ní yùhù, Felipe? Cunaha-ní, nú sàni xini-nsià yùhù, dandu ñà-sàni xini stná-nsià Yuamání' nduá, te còò cá necesidad cachì-ní ñà-cuní-nsià cundehè-nsiáyà. ¹⁰ Ádi sá-xiníndísá-ní ñà-ñùhú saín vida xi ini Yuamání', te ñuhú stná vida xi-ya ini yùhù. (Pues divi ducán nduá, te sàhámà) nsidaa ñà-ndúá cachì' xì-nsiá, màdiá ini-ni mií ndacú ínià, vàchi ini anímè iá Yuamání', te divi-ya nduú ana quidà-xì obra ndiaha xí-yá (xini-nsià). ¹¹ Cunindisá-nsiá ñà-ñùhú vida xi ini mii-yá, te iá stna vida xi-ya ini yùhù. Te nú có-xiníndísá-nsiá mate sàni cachì xì-nsiá ducán, doco siquiera cunindisá-nsiá ñà-sàni xini-nsià milagru ndiaha nì quide. ¹² Ñà-ndáà nduá cachì' xì-nsiá yohó: nú xiníndísá ndisa iin nèhivì yùhù, dandu vátùnì quida stná-nè milagru nahi ñà-ndúá quidé. Dècuèndè milagru chicá fuerte vátùnì quida stná-nè, vàchi icúmí nùhì ndé iá Yuamání'. ¹³ Te nsidaa ñà-ndúá nì càcàn tàhvi-nsiá, te ndacùcahan-nsiá quiví, icúmí quideà, dandu chicá más nihì Yuamání' tñùñuhu xí-yá sàhà yùhù ana nduú Dèhemaní-yá. ¹⁴ Ndéni iñàha nì cui ni càcàn tàhvi-nsiá, te ndacùcahan-nsiá quiví, quideà.

Nansa nì quida Jesús comprometer techuún-yá Espíritu Ìì xí-yá quixi

¹⁵ Nú cuú ndisa ini-nsià sàhí, dandu icúmí-nsiá chivàha-nsia ñà-ndúá dandacuí nùu-nsiá. ¹⁶ Icúmí càcàn tàhvi stnáí nùu Yuamání', dandu techuún-yá inga ana quixi chindee xì-nsiá, te Yà-icúmí quixi ma, nicanicuahàn icúmí-yà coo-ya cutnahá-yá xì-nsiá. ¹⁷ Divi Espíritu Ìì xí Dios nduú-yá, te cuisì ñà-ndácuisì cachì-yà. Nèhivì dava ga ñuhiví yohó, mà cúí nihì-né Yà-ì mà, vàchi có-tùí-yá nùu-né, te ni có-ináhá stná-nèyà. Doco mii-nsiá, sà-ináhá-nsiáyà, vàchi sà-iá-yà cutnàhà-yá xì-nsiá, te después, icúmí-yá yàha-ya ini anima-nsiá coo-ya nicanicuahàn. ¹⁸ Yùhù, mà cuáhi ndòo penchì-nsiá, vàchi icúmí naxicocuñ ñà-coi xì-nsiá.

¹⁹ 'Lacà sacu tiempu, dandu mà cúní gà nèhiví ñuhiví yùhù. Doco mii-nsiá, jaan. Vàtùni cuni-nsiá yùhù. Iin-ni itiácuì, te sàhà ñà-itiácuì, ñàyùcàndùá iin-ni cutiacu stná mii-nsiá. ²⁰ Na sáa quiví yucán, dandu cundaà vaha ini-nsiá ñà-iin-ni nduí xì Yuamáni', te cundaà stná ini-nsiá ñà-sà-lá stná mii-nsiá ini anímè, te yùhù, ini anima mii-nsiá iá stnáì.

²¹ 'Ana ináhá xí ñà-ndúá dandacuì, te quidá-nèa cumprir, divi nècuàchimà nduú ana cuú ndisa inì-xi sàhí. Daaní, nú cuú ini-nè sàhí, icúmí Yuamáni' cuu stná ini-yà sàhà-né, te stná yùhù, cuu stná inì sàhà mii-né, te datúì nansa nduú modo xi nùè-né.

²² Daaní, nì càhàn Judas xì-yá, (doco inga Judas), màdì Judas Iscariote, te dohó nì cachi-nè xì-yá:

—Señor mío, ¿índù chuun cuisì nùè nsiùhù icúmí-nì datúì-ní nansa nduú modo xi-ní? ¿Índù chuun mà quidá-nì ducán xì dava ga nèhiví ñuhiví?

²³ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Nèhiví cuú inì-xi sàhí, tùha-ne chivàha-ne ñà-ndúá cachí xì-né. Dandu Yuamáni', icúmí stná-yà cuu ini-yà sàhà-né, te sàà-nsi nùè-né ñà-cundoo-nsi ini anima iin iin-ne. ²⁴ Doco nècuàchì có-cuú inì-xi sàhí, có-chivàha-ne ñà-ndúá cachí'. Te ñà-ndúá cachí' xì-nsiá, màdì inì-ni mí ndacú inì cachi ñà-jaàn. Còò, Yuamáni' nduú ana chítnùnì inì-xi ñà-ndúá cachí' xì-nsiá.

²⁵ 'Cunaha-nsiá, nsidaa ñà-jaàn sàni cachi xì-nsiá mientras iá ve xì-nsiá yohó. ²⁶ Doco iá inga ana cuàhàn chindee xì-nsiá, divi nduú Espíritu ìì icúmí Yuamáni' techuún quixi cuenta xi. Te Yà-ìì mà, icúmí-yà chinaha-yà mii-nsiá nsidaa iñàha, te dansínúú ini-yà mii-nsiá nsidaa ñà-ndúá sàni cachi xì-nsiá.

²⁷ 'Mate cùhìn, doco sàhà yùhù vátùni cundoo-nsiá contentu, divi nacua ié` contentu, ducán sáhatahvì stnáì mii-nsiá ñà-cundoo stná-nsiá contentu. Mà quidé na quidá nèhiví ñuhiví yohó, díin modo ndoó díi-né. Còò, màsà nácánì ini-nsiá sàhà ni-iñàha, ni màsà yúhí-nsiá. ²⁸ Vichi sàni inini-nsiá nì cachi ñà-icúmí nùhù xìqué, dandu naxicocuñin. Te nú ni cuú vaha ini-nsiá sàhí nì cùì, dandísà cudìì gá ini-nsiá ñà-nì cachi icúmí nùhì ndé iá Yuamáni', vachi chicá dandacú mii-yá. ²⁹ Cunaha-nsiá, sàni cachtinùhì xì-nsiá palabra yohó sàhà ñà-ndúá cuàhàn cuu después, dandu quiví cuu ndisa nacua sàni cachi xì-nsiá, vátùni cunindisá víi-gá-nsiá.

³⁰ 'Pues vichi, mà càhàn cuàhà gué` xì-nsiá, vachi sà-vàxi mii-sí dandacu-xi nùè nèhiví ñuhiví yohó, te còò ni-iñàha nduú-si xi yùhù.

³¹ Doco ñà-ndúá cuàhìn quide, cuàhìn quideà sàhà ñà-cundaà ini nèhiví ñuhiví ñà-cuú ndisa inì sàhà Yuamáni', te cuní quidandise ñà-ndúá nì dándacú-yá nùí. Ñàyùcàndùá, ndacuíta-nsiá cùhùn-ndà.

15

Ejemplu sàhà nducuyòhò sì-uva

¹ 'Ñà-ndàà nduá, ducán ié` xì nèhiví-xí na ian nducuyòhò ndèè nduí. (Te mii-né, nahi rama-nu nduú-né.) Te Yuamáni', nahi nècuàchì ndiaá xì-nú nduú-yá. ² Vachi nsidaa ndahà nducuyòhò, nu có-càná quisì vídìà, tahnèdèa. Te nú cuàha-sì nùè ndahà-nú, dandu tahnèè ndodò iin ian ndundoa sàhà-ñá chicá más quisì vídì cana. Ducán nduú modo quidá stná Yuamáni' xì nsidaa nèhiví nihnú vaha ini xì'. ³ Ñàyùcàndùá, stná mii-nsiá, sàni ndundo stná anima-nsiá ñà-sàni càhìn xì-nsiá palabra ndiaha. ⁴ Te vichi, iin-ni ni cúníhnú vaha ini-nsiá yùhù, dandu icúmí coo

stná vida-xi ini anima-nsià, vâchi ducán iá` na iin ndahà nducuyòhò, nú có-itúú gá` icà nducuyòhò ndèè mà, dandu mà cuàha ga quisi vidì. Te ducán iá stná xi mii-nsiá, nú có-nìhnú vâha ga inì-nsia yùhù, dandu mà cúí quida ga-nsià ni-iin ñà-vâha.

⁵ Ñâyùcàndüá, yùhù nduí nahi nducuyòhò ndèè mà, te mii-nsiá nduú-nsiá nahi rama-nu. Nú iin-ni nihnú vâha ini-nsià yùhù, te iá stná vida xi ini anima-nsià, dandu vâtùni quida stná-nsià cuàhà gá ñà-vâha. Doco nú màsà chéndéí mii-nsiá, mà cúí quida-nsia ni-iñàha. ⁶ Doco iin nèhivì, nú có-cùnì-nè cunihnu ini-nè yùhù, dandu ducán cuu xi-né na iin ndahà yutnú sàni tàhndè, vâchi dítâ-nèà iladu ñà-ichà, te nú sàni ichà, dandu danátácá-nèà quéa ñuhu coca.

⁷ Doco nú ndisa, nihnú vâha ini-nsià yùhù, te iin-ni nsinúú ini-nsià ñà-ndüá cachì` xi-nsiá, dandísá, vâtùni cãcàn tàhvi-nsiá nùù Dios ndéni iñàha nì cui, te nihì-nsiáñà. <sup>8</sup> Te nú cuàhà gá ñà-vâha nihì-nsiá quida-nsia, dandu chicá más tnùñuhu xí Yuamáni` quee, te sàà stná-nsià cunduu ndisa-nsia nèhivì nchícùn vü xì`.

⁹ Cunaha-nsiá, divi nacua cuú ini Yuamáni` sàhí, divi ducán cuú stná inì sàhà mii-nsiá. Ñâyùcàndüá, iin-ni ni cundóó màni-nsiá nùù. <sup>10</sup> Cunaha-nsiá, nú ni chívâha-nsia ñà-ndüá dandacuí, dandísá, iin-ni cundoo màni-nsiá nùù. Vâchi yùhù, chívâha stnáì ñà-ndüá cachì Yuamáni`, ñâyùcàndüá màni gué` nùù-yá.

¹¹ 'Nsidaa ñà-jaàn sàni cachì xi-nsiá sàhà-ñà ni cúdî stná ini-nsià nacua cudî ini yùhù, vâchi cuní` cundoo-nsia contentu nicanicuahàn.

¹² Ñà-yòhó ndüá dandacuí nùù-nsiá, ñà-nì cùú stnahá ini-nsià sàhà-nsiá, nacua quidá yùhù xi mii-nsiá, ducán cuní` quida stná-nsià.

¹³ Nú ni cúí iin nèhivì sàhà iin ana iá vâha xi-né, dandu cundaà ini-ndà, yáha ga cuú ndisa ini-nè sàhà nècuàchìmà. ¹⁴ Pues cunaha-nsiá, nècuàchì xíndoo vâha-xí nduú stná-nsià nú ni quidá ndisa-nsia ñà-ndüá dandacuí.

¹⁵ 'Vichi mà cáhí gué` xi-nsiá ñà-ndüú-nsiá ana xinúcuáchí uun nùù; cóó, amigo-xi cachì` xi-nsiá, vâchi iin ana xinúcuáchí uun nùù lamú-xi, có-cúndáà ini-nè nansa nacánì ini lamú mà quida-ne. Doco yùhù, claru sàni cachì xi-nsiá nsidaa ñà-ndüá nì cachì Yuamáni` xí', ñâyùcàndüá, náhà xicà, amigo-xi sàndüú-nsiá.

¹⁶ 'Cunaha-nsiá, màdì mii-nsiá nì nacàxin-nsia yùhù. Cóó, yùhù nì nacàxin mii-nsiá, te nì chitnùnì inì ñà-cùhùn-nsià, quida-nsia cuàhà ñà-vâha. Te obra quida-nsiamà, mà ndútâ. Dandu nsidaa ñà-ndüá nì cãcàn tàhvi-nsiá nùù Yuamáni`, te ndácùcahan-nsiá quiví, seguru nihì-nsiáñà.

¹⁷ 'Ñà-yòhó ndüá dandacuí nùù-nsiá, ñà-nì cùú stnahá ini-nsià sàhà-nsiá.

Nansa nì cachitnùhu Jesús ñà-mà cuiñúhú dava nèhivì ñuhiví ndohó tè-ndüú nèhivì xí-yá, vâchi nì cóni xíñùhù stná-nè mii-yá

¹⁸ 'Na xiní-nsià xiní ùhì nèhivì ñuhiví mii-nsiá, dandu xiñuhu nsinuu ini-nsià ñà-dihna yùhù nì xinì ùhì stná-nè. ¹⁹ Doco nú iin-ni nì cúníhnú stná ini-nsià na nihnú ini mii-né, dandísá cuu ini-nè sàhà-nsiá nì cúí. Doco yùhù, sàni nacàxin mii-nsiá nùù nsidaa-né, te ñâyùcàndüá xiní ùhì-nènsià, vâchi có-nìhnú gá ini-nsià nahi mii-né. ²⁰ Doco xiñuhu nsinuu ini-nsia nansa nì cachì xi-nsiá daa, ñà-màsà cútúxí ini iin peón ñà-chicá ndiaá-te nùù lamú xi-tè. Vâchi nú sàni quida quini nèhivì xì yùhù, dandu stná mii-nsiá icúmì-nè quida quini xi-né. Te nú ni chívâha-ne

ñà-nduá nì cachi yùhù nì cùí, dandísá chivàha stná-nè ñà-nduá cachi mii-nsiá. ²¹ Cunaha-nsiá, ducán icúmí nèhivì cuni ùhì-nè mii-nsiá sàhà-ñá nduú-nsiá nèhivì xí, te sàhà stná ñà-có-ínáhá-nè mii-yá ana nì techuun-xí vàxi.

²² Nú màsà quésái ñuhiví yohó càhìn xì-né, dandu mà cúnsidá cuàchi-ne nì cùí. Doco vichi có-nàníhì gá ini-nè nansa cachi-nè sàhà cuàchi nì quida-ne. ²³ Nú có-xiñùhù nèhivì yùhù, dandu nàhà claru ñà-có-xiñùhù stná-nè Yuamánì' nduú stná. ²⁴ Cuàhà milagru sàni quide nì xini-nè. Mate ndoó gá nèhivì nì quida ga stná milagru, doco có-ndùdávámà xì ñà-nduá sàni quida yùhù. Te nú màsà quidé milagru mà, dandu mà cúnsidá cuàchi stná-nè nì cùí. Doco vichi sàni xini-nè yùhù xì stná Yuamánì', te ñàyùcànduá xini ùhì-nè yùhù xì stná mii-yá. ²⁵ Doco ducán nì quida-ne sàhà-ñá ni cuú ndisa ñà-nduá cachí nùu tutu ìì xì-né ndé cachá': "Nì xini ùhì-nè yùhù, mate còò ni-íñàha disàhà-xí nduá".

²⁶ Cunaha-nsiá, nú sàni nasai nùu Yuamánì', dandu icúmí techuín mii-yá ana nduú Espiritu Ì ñà-quixi-ya chindee-yá mii-nsiá. Te mii-yá, puru ñà-ndácuisì nihnú ini-yá. Nùu Yuamánì' icúmí-yá quee-ya quixi-ya ñà-datnúu ini-yá mii-nsiá sàhì. ²⁷ Dandu icúmí stná-nsiá càhàn-nsiá xì nèhivì sàhì, vàchi ndè quivì primeru xicánúú-nsiá xì'.

16

¹ Cuàhà gá sàni càhìn xì-nsiá sàhà-ñá màsà nàxícocuñin ini-nsiá. ² Vàchi nèhivì dava ga, icúmí-nè taxi-né mii-nsiá nùu veheñùhu xi-ne. Te vaxi stná iin tiempu na cutuxi ini-nè ñà-cùdî gá ini Dios nú ni cahní-né mii-nsiá. ³ Doco sàhà-ñá có-ínáhá-nè Yuamánì', te ni có-ínáhá stná-nè yùhù, ñàyùcànduá icúmí-nè quida-ne ducán. ⁴ Doco vichi sàni cachitnùhì xì-nsiá sàhà nsidaájàn, te sàhámà quivì cuu xi-nsiá ducán, vátùni nsinuu ini-nsiá ñà-divì ducán nì cachì xì-nsiá.

Chuun ndiaha icúmí Espiritu Ì xí Dios quida-ya

'Cóni càchitnùhì xì-nsiá palabra yohó antes, vàchi yohó ié' cutnàhì xì-nsiá. ⁵ Doco vichi icúmí nùhì nùu mii-yá ana nì techuun-xí vàxi. Te ni-iin-nsiá có-ndàcàtnùhù-nsiá nùu índù cùhìn. ⁶ Doco ñà-nì cachì xì-nsiá ñà-nduá nì cachì, ñàyùcànduá yáha ga ndoó-nsiá tnùnsì ini vichi. ⁷ Doco cunaha-nsiá, ñà-ndàà nduá, chicá ndiaha icúmí quea nùu-nsiá nú sàcuàhìn, vàchi nú màsà cùhìn, dandu mà quíxì mii-yá ana icúmí chindee xi-nsiá. Doco nú sàcuàhìn, dandu icúmí techuín mii-yá quixi-ya. ⁸ Te nú sàni quesaa-yà, dandu dacúndàà ini-yá nèhivì ñuhiví sàhà cuàchi-ne, xì sàhà stná ichì váha, xì sàhà stná nansa icúmí ndundaà sàhà-né. ⁹ Claru icúmí-yà dacúndàà ini-yá nècuàchimà ñà-íá ndisa cuàchi-ne ñà-có-xiníndisá-né yùhù. ¹⁰ Te icúmí-yà cachì stná-yà xì-né nansa íá ichì váha, vàchi yùhù, mànuhì' nùu Yuamánì' (íá ansivì), te mà cúnì gá-nè yùhù. ¹¹ Daaní, icúmí-yà cachì stná-yà xì-né nansa icúmí ndundaà sàhà-né, vàchi cunaha-nsiá, sàni cachì Dios sàhà ñà-malu dandacú ñuhiví yohó ñà-icúmí-sì cunsida-sì cuàchi-sì nicanicuahàn.

¹² Cuàhà gá íñàha cumánì gá cachì xì-nsiá, doco vichi mà cúí, vàchi tãñàha ga cui mànihì ini-nsiá. ¹³ Doco después icúmí quesaa Espiritu Ì, te mii-yá, puru ñà-ndácuisì nihnú ini-yá. Te icúmí-yà chindee stná-yà mii-nsiá sàhà-ñá vátùni cundaà ini-nsiá nsidaa ñà-nduú ndisa palabra ndácuisì. Vàchi màdì ini-nì mii-yà ndacu ini-yá ñà-nduá cuàhàn-yà cachi-yà. Còò, cuisì cachi-yà ñà-nduá inínì-yà cachì (Yuamánì'). Te

icúmí-yâ cachitnùhu stná-yâ xì-nsiá nansa icúmí coo quivì vâxi xi-nda. ¹⁴ Te tavà gá stná-yâ más tnùñuhu xí; vâchi nùu yùhù icúmí-yâ nihì-yâ ñà-ndiaha î xí, te datnúu-yâ sâxinítnùnî-nsiá. ¹⁵ Cunaha-nsiá, nsidaa ñà-ndúá icúmí Yuamáni', divi stoho stná nduí. Ñâyùcândúá cachí xì-nsiá ñà-icúmí Espíritu Ìi mà nihì-yá nsidaa ñà-ndúu ñà-ndiaha î xí, dandu datnúu stná-yâ sâxinítnùnî mii-nsiá.

Icúmí nêhivì xí Jesús cuhuun ini-nè iin tiempu tii, doco yâchì icúmí-né ndudii ini-nè inga tu na natiacu-yâ, nì cachi-yâ

¹⁶ 'Làcà sacu tiempu, dandu mà cúní gâ-nsiá yùhù. Vâchi mànuhì' nùu Yuamáni'. Doco sacù-nì quivì cunduamà, te cuni tu-nsia yùhù —nì cachi-yâ.

¹⁷ Ñâyùcândúá, nì ndàcàtnùhù tnahá dava nècuàchì dacuahá-yá-mà nùu-né, cachí-né:

—Ndíá ndúá cuní cachi-yâ ñà-sacu gâ tiempu, te mà cúní gâ-ndáyá, te inga sacu quivì, dandu sà-cuni tu-ndayá, nì cachi-yâ; te cachí stná-yâ mànuhù-yâ nùu Yuamáni-yá. ¹⁸ Pues ¿ndíá ndúá cuní cachi palabra nì cachi-yâ mà ñà-sacu gâ tiempu coo ga-yâ yohó? Có-cùndáà ini-ndà nansa cuní cachi ñà-jaàn —nì cachi-né.

¹⁹ Daaní, Jesús, ñà-sà-ínahá-yâ cuní-nè ndàcàtnùhù-né nùu-yá sàhámà, ñâyùcândúá nì cachi-yâ xì-né:

—¿A cuní-nsiá ndàcàtnùhù-nsiá nùu sàhà ñà-ndúá nì cachì xì-nsiá ñà-làcà iyuhu tiempu, te mà cúní gâ-nsiá yùhù, te inga sacu quivì, dandu sa-cuni tu-nsia yùhù? ²⁰ Ñà-yòhó cachítnùhì xì-nsiá: icúmí-nsiá cuacu-nsia, te cundoo-nsia tnùnsí ini (iin tiempu tii), doco nêhivì dava ga ndoo ñuhivì, còó. Icúmí-né cudii ini-nè. Doco mii-nsiá, mate ducán nì cùndóó-nsiá tnùnsí ini, doco después icúmí cuxio nsidaámà nùu-nsiá, te ndudii tú ini-nsiá. ²¹ Iin nècuàchì ñahà, nú sàni sàà hora tùinuù mée xi-ne ñuhivì, dandu yáha ga cuhúun ini-nè, vâchi sàni sàà quivì ndoho-ne quidamà. Doco nú sàni tùinuù-vé, dandu nándodó-né sàhà dolor, vâchi cudíi gá ini-nè ñà-sàni quesaa inga luchì tii. ²² Te ducán icúmí coo stná xì mii-nsiá. Mate cuàhà gá cuhúun ini-nsia vichì, doco yùhù icúmí cuní tui mii-nsiá después, dandu cuàhà gá ndudii tú ini-nsiá. Te ni-iin nêhivì, mà cúí cadì-nè nùu ñà-jaàn.

Nansa icúmí Jesús cundee-yá

²³ 'Quivì yucán, mà ndàcàtnùhù gá-nsiá ni-ínàha nùu, vâchi cuisì icúmí-nsiá ndacùcahan-nsiá quivì na xicàn tàhvi-nsiá nùu Yuamáni', dandu nihì-nsiá nsidaa ñà-ndúá xicàn-nsiá. Palabra ndàcuisì nduájàn.

²⁴ Tãñàha ga ndacùcahan-nsiá quivì na xicàn tàhvi-nsiá ñàha. Doco vichì nì cãcàn tàhvi-nsiá ducán, te nihì-nsiáña, dandu chicá cudii ini-nsiá.

²⁵ 'Ndè vichì cuisì puru ejemplu-nì nduá nì nacani xì-nsiá. Doco vâxi iin quivì, dandu mà nácání guè' ejemplu xì-nsiá, vâchi claru icúmí cachì xì-nsiá sàhà Yuamáni'. ²⁶ Daaní, tiempu yucán màdì yùhù cãcàn guè nùu-yá sàhà-nsiá, cachí'. Còó, cuisì quivì yùhù icúmí-nsiá ndacùcahan-nsiá (na cãcàn tàhvi-nsiá). ²⁷ Vâchi cuú ini-yâ sàhà-nsiá sàhà-ñà cuú stná ini-nsiá sàhì, te xiníndísâ stná-nsiá ñà-nùu mii-yá nì quixi. ²⁸ Vâchi (ñà-ndáà nduá), nùu mii-yá nì quixi nì quesai ñuhivì yohó; te vichì icúmí nacoì ñuhivì yohó, te nùhì nùu-yá.

²⁹ Dandu nì cachi nècuàchì dacuahá-yá xì-yá:

—Vichi ndisa, claru cáhàn-ní. Màdì ejemplu uun nduá cachí-ní vichi. ³⁰ Vitni sàni sàà-nsi nì cundaà ini-nsi ñà-ínáhá-ní nsidanicuú ñàhá. Te mate tañáha ga ndàcàtnùhù-nsi nùu-ní sàhà ñàhá, (doco vātùni cachì-ní xì-nsí). Ñàyùcànduá vichi xiníndísà vaha-nsi, ñà-ndàà nduá, nùu Yua-nda Dios nì quixi-ní.

³¹ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—¿A ndísà xiníndísà vaha-nsia vichi? ³² Cunaha-nsiá, vaxi iin tiempu, dandu cuitià nihni-nsia vehe-nsia, te làcà mindaí naco-nsia. Te vichi sàni sàà stná tiempu mà. Doco màdì ndisa ndòo mii; còó, vachi cutnáhá stnái xì Yuamání'. ³³ Nsidaa ñà-jaàn sàni cachì xì-nsiá sàhà-ñá ni cúndóo-nsiá contentu ñà-nìhnú vaha ini-nsiá yùhù. Te mate quídá quíni nēhiví xì-nsiá na ndoó ñi-nsiá ñuhiví yohó, doco màsà cùhúun ini-nsiá sàhájàn, vachi yùhù, sàni cundeí nùu nēhiví malu ñuhiví yohó.

17

Nansa nì xicàn tàhvì Jesús sàhà nēhiví xí-yá

¹ Na ní nsihi nì cachi Jesús nsidaájàn, dandu nì ndacoto ndiaá-yà ansivi, te nì cachi-yà xì Yuamání-yá:

—Cáhin xì-ní Yuamání'. Vichi ndisa, sàni sàà hora. Te yùhù ana nduú Dēhemaní-ní, xíquèn ñà-ní tàvá-ní tnùñuhu xí nùu nēhiví ñuhiví, dandu vātùni quee stná tnùñuhu xí mii-ní quide. ² Vachi sàni chitnùní inì-ní ñà-ndahà yùhù cundoo nsidanicuú nēhiví. Dandu nēhiví nì chitnùní inì-ní cunduu nēhiví xí, nìhì-né vida ndiaha nicanicuahàn nù. ³ Te ¿índù modo nìhì-né vida ndiaha ma? Cuisì sàhà ñà-cunaha-né mii-ní xì stná yùhù Jesucristu, vachi mii-ní, ñà-ndàcuisì mindaa Dios nduu-ní, te yùhù nduú ana nì techuun-ní vaxi ñuhiví.

⁴ Vichi sàni dàxíni chuu nì dandàcù-ní nùu quide, te sàhà ñà-jaàn sàni quee cuahà tnùñuhu xì-ní. ⁵ Ñàyùcànduá, vichi xíquèn nùu mii-ní Yuamání' ñà-coi cutnahí xì-ní, te ducàn quee más ga tnùñuhu xí; xíquèn ñà-coi nùu-ní xì tnùñuhu xí nacua nisa ìe antes na táyô ñuhiví.

⁶ Mii-ní, nì nacàxin-ní dava nēhiví ñuhiví yohó, te nì chitnùní inì-ní ñà-cunduu-ne nēhiví xí. Te yùhù, sàni dàtúí nùu-né nansa iá-ní. Nēhiví xí mii-ní nì sanduu-ne, dandu nì chitnùní inì-ní ñà-cunduu-ne nēhiví xí yùhù. Te vichi sàni chivàha-ne palabra xì-ní. ⁷ Te sàni cundaà stná ini-nè sàhà nsidaa ñàhá nì sàhatahvì-ní yùhù, sà-ínáhá-né ñà-nùu mii-ní nì nìhí-ñà. ⁸ Te palabra ndiaha nì cachì-ní xí', sàni cachi stnái-ñà xì-né, te mii-né, cudí inì-nè xì palabra mà, te cundaà vaha ini-nè ñà-nùu mii-ní nì quei vaxi, vachi xiníndísà-né ñà-divi mii-ní nì techuun-xí nì quesaí ñuhiví.

⁹ Vichi xicàn tàhví nùu-ní sàhà-né, màdì sàhà dava ga nēhiví ñuhiví, còó, cuisì sàhà nēhiví nì chitnùní inì-ní cunduu nēhiví xí; vachi nēhiví xí mii-ní xínduu stná-nè. ¹⁰ Nsidaa nēhiví-xí, nēhiví xí mii-ní nduú stná-nè. Te nēhiví xí mii-ní, nēhiví xí yùhù nduú stná-nè, te sàhà mii-né sàni quee más ga tnùñuhu xí.

¹¹ Pues vichi, mà cóó gué' ñuhiví yohó. Icúmí nasai nùu mii-ní ana nduu Yua Í Ndiahí. Doco nēhiví nì sàhatahvì-ní yùhù, yohó icúmí-nè candòo-ne. Ñàyùcànduá, sàhà poder xì-ní cundiaà-ní nsidaa-né sàhà-ñá iin-ni cunduu nsidaa-né nahi mii-ní xì yùhù, iin-ni xínduu-nda. ¹² Na iá ve xì-né ñuhiví yohó, nì sandiaí-nè xì poder xì-ní. Te nsidaa ana nì dàyáha-ní nù, iin-ni ndiaá vahi-nè, cóni ndáñúhú ni-iin-ne, cuisì imindaa tè-de por

sí icúmí ndañuhu, vâchi ducán icúmí coo sàhà-ñá ni cuú ndisa ñà-ndúá cachí nùu tutu ì sàhà-té.

¹³ Te vichi sàmãnasai nùu-ní. Doco ñà-yòhó nduá cachí na ía ve ñuhiví yohó sàhà-ñá ni cúndóo ñehiví-xí contentu nacua ía stná yùhù contentu. ¹⁴ Sàni cachitnùhi xi-né palabra xi-ní. Doco ñehiví dava ga, xiní ùhì-ñanè sàhà ñà-có-nìhnú gá ini-nè nahi nècuàchìmà. Te ducán stná yùhù, có-nìhnú stná ini nahi ñehiví ñuhiví. ¹⁵ Te có-xíquèn ñà-tavà-nínè ñuhiví yohó. Cuisi xíquèn-ñà cundiaa-nínè ñà-màsà dáca ñà-malu-nè. ¹⁶ Yuhu, có-nìhnú ini nahi ñehiví ñuhiví yohó, ñàyùcàndúá, stná ñehiví-xí, có-nìhnú gá stná ini-nè nahi nècuàchì dava ga mà.

¹⁷ Daaní, xícàn tàhvì stnáì ñà-nì chínáhà-nínè ñà-ndúu palabra ndàcuisì, te ducán sàà-nè cunduu-ne ñehiví nihnú ì ini-xi. Te palabra sàni cachì-ní, divi ñà-jaàn nduú ñà-ndácuisì. ¹⁸ Nacua ni techuun-ní yùhù ni quesai ñuhiví yohó, ducán quidá stnáì, techuín mii-né ñà-cùhùn-nè (càhàn-nè xi) ñehiví ñuhiví. ¹⁹ Te sàhà ñà-vàha xi mii-né ié` dispuestu quide nsidaa chuun ì (íá gà quide), dandu vâtùni sàà stná-nè cunihnu ì ini-nè nú sàni chivàha-ne ñà-ndúu palabra ndàcuisì.

²⁰ Doco màdi cuisì sàhà ñehiví yohó xícàn tàhvì. Còó, vâchi icúmí mii-né càhàn stná-nè xi ñehiví dava ga, dandu cunindisá stná nècuàchìmà yùhù. Ñàyùcàndúá, sàhà nècuàchì yucán xícàn tàhvì stnáì.

²¹ Daaní, xícàn tàhvì ñà-nahi iin-ni ñehiví ni cúndúu nsidaa nècuàchìmà, te iin-ni ni cúndúu stná anima mii-né xi anima ndohó, nahi mii-ní xi yùhù, iin-ni xínduu-nda: íá-ní ini anímè, te yùhù, íá stnáì ini anima mii-ní. Ñàyùcàndúá xícàn tàhvì ñà-iin-ni anima ni cúcúmí nsidaa-né, dandu vâtùni cunindisá ñehiví ñuhiví ñà-divi mii-ní ni techuun-xí ni quesai ñuhiví. ²² Te nacua ni chitnùní ini-ní ñà-coo tñùñuhu xí yùhù, ducán sàni ñihitáhvi stná mii-né cucumi-né tñùñuhu ma, dandu iin-ni cahnú cunduu nsidaa-né, nahi iin-ni xínduu stná ndohó. ²³ Mii-ní, íá-ní ini anímè, te yùhù, ini anima mii-né coi; dandu iin-ni cahnú cunduu ndisa nsidaa-né xi ndohó. Te ducán icúmí ñehiví dava ga ñuhiví cundaà stná ini-nè ñà-divi mii-ní ni techuun-xí vâxi, te cundaà stná ini-nè ñà-cúu stná ini-ní sàhà ñehiví-xí nacua cuú ini-ní sàhà yùhù.

²⁴ Mii-ní nduu-ní Yuamáni', te ni chitnùní ini-ní cundoo ana cunduu ñehiví xí. Ñàyùcàndúá, yùhù cuní sàà stná nsidaa nècuàchìmà cundoo-ne ndé cuàhìn coi sàhà-ñá iin-ni cutnahá-né xí, te cundehè-né nansa ía tñùñuhu ndiaha ni sàhatahvi-ní yùhù, vâchi ndè antes na táyôo ñuhiví, iin-ni cuú ini-ní sàhí. ²⁵ Mii-ní, ndàcuisì nihnú ini-ní. Doco ñehiví ñuhiví, tàcùnì-nè mii-ní. Doco yùhù, ndisa, ináhí mii-ní. Te ñehiví cutnàhâ xí yohó, sàni cundaà stná ini-nè ñà-divi mii-ní ni techuun-xí. ²⁶ Te yùhù, sàni dâtúi nùu-né nansa íá-ní nacua cuàhìn quide quiví nùu-xí. Ducán dandu nihi-né cuu stnahá stná ini-nè sàhà-né nacua cuú ini mii-ní sàhà yùhù. Te ducán nihi stná yùhù coi ini anima nsidaa-né —ni cachí Jesús.

18

Nansa ni tñii-tè Jesús

¹ Ni nsihi ni cachì-yà ducán, dandu ni quee-ya cuàhàn-yà ni yàha-ya inga ladu yui Cedrón, cutnàhâ-yá xi nècuàchì dacuahá-yá. Te ni yàha-ya xi-né mahì iin huertu ía yucán. ² Doco tiàa cuàhàn cahin xi-yá, divi Judas, ináhá stná-nè índù ía huertu mà, vâchi cuàhà xichi sàhàn-yà xi nècuàchì dacuahá-yá yucán. ³ Ñàyùcàndúá, ni saca nècuàchìmà itnii

soldadu, te nì nihì stná-nè itnii policía nùù dùtù xícusahnú xì nùù stná tè-xínduu fariseu, te cuàhàn-nè xì nsidaa tèmà ndé nduú huertu mà. Te nsidaa-té, iníndáhá-tè lámpara xì nù-ñùhú xíxìn, xì stná càa dana nduú arma xi-tè. ⁴ Daaní, Jesús, como ináhá-yâ nsidaa ñà-nduá cuàhàn cuu xi-yá, nì quee-ya nì sànhìcùn-yà tèmà, te nì cachi-yà xì-té:

—¿Ana òivi nandúcu-nsiâ?

⁵ Te nì cachi-te xi-yá:

—Divi Jesús de Nazaret.

Dandu nì cachi-yà xì-té:

—Yùhù nduí.

Te yucán iín stná Judas, cutnáhâ-né xì nsidaa tèmà. Te òivi Judas mà nduú ana nì dicò xi-yá. ⁶ Daaní, na ní nsihi nì cachi-yà: “Yùhù nduí”, dandu yàchì nì naxiconihí duma canduà-te. ⁷ Dandu inga xichi nì cachi-yà xì-té:

—¿Ana òivi nandúcu-nsiâ?

Te nì cacachi-te:

—Divi Jesús de Nazaret.

⁸ Dandu nì cachi-yà:

—Sàni cachi xì-nsiá, yùhù nduí. Ñàyùcànduá, nú yùhù nchícùn-nsiá, nacoò-nsiá nèhivì xí yohó nì núhù-nè.

⁹ Ducán nì cachi-yà xì-té sàhà-ñá nì cuú ndisa ñà-nduá nì cachi-yà ñà-còò ni-iin nèhivì xí-yá nì ndánúhú, ni-iin nèhivì nì chitnùní ini Dios cunduu nèhivì xí-yá, cóni ndáñúhú-nè. ¹⁰ Daaní, nì tavà Simón Pedro espada xi-ne, te nì cani-ne iin mozo xi dùtù cusáhnú, nì sahnde ì-né tùtù nècuàchì mà ladu cuahá-nè. Te Malco nani mozo mà. ¹¹ Doco nì cachi Jesús xi Pedro:

—Nachinacaà-ní espada xi-ní, vâchi yùhù, icúmí yâhi ñà-nduá nì chitnùní ini Yuamáni' cuu xí.

Nansa ndacá-te Jesús nì sàà nùù dùtù cusáhnú

¹² Dandu capitán yucán, xì soldadu xi-tè, xì stná policía yucán, nì catnii-tèyá nì chicuhni-teyá. ¹³ Te nì saca-tèyá cuàhàn-te xi-yá nùù nècuàchì nani Anás, vâchi dido dùtù cusáhnú cuà yucán nduú-né. Te Caifás nani dùtù cusáhnú-ma. ¹⁴ Te òivi-ne nduú ana nì càhàn xì nècuàchì raza-nè Judea daa na ní cachi-nè ñà-xiñùhù cui iin tiàa sàhà nsidaa nèhivì ñuu-nèmà.

Nansa nì nacuaà Pedro Jesús

¹⁵ Daaní, chicá cahà-xí ndé cuàhàn Jesús vâxi stná Simón Pedro xì inga stná nècuàchì dacuahá-yá. Te compañeru-nèmà, ináhá-nè dùtù cusáhnú. Ñàyùcànduá, na ní dàyáha soldadu-yà ini patiu vehe dùtù mà, dandu nì quihvi stná inga-nèmà. ¹⁶ Doco Pedro, nì ndòo-ne nùù yehè patiu-ni ma. Ñàyùcànduá, vâxi tu compañeru-nè ináhá xí dùtù mà, te nì càhàn-nè xì ñahà chii ndiaá yehè mà áma dàyáha stná-ña Pedro. ¹⁷ Dandu nì cachi-ña xì Pedro:

—¿Amádi mii stná-ní nduu-ní iin nècuàchì nchícùn xì Jesús?

Te nì cachi-nè:

—Còó.

¹⁸ Daaní, òivi yucán itá stná mozo (xi dùtù mà) xì stná policía. Te nì xicùn-té iin ñuhu tnùù ñà-nadaà-té, vâchi cúvixin ga. Te yucán nì tnàtuu stná Pedro, iín-né nadáà stná-nè.

Nansa nì ndacàtnùhù dùtù cusáhnú nùù Jesús sàhà ñà-nduá quidá-yá

19 Daaní, dùtù cusáhnû, nì ndàcàtnùhù-né nùù-yá sàhà nèhivì dacuahá-yá xì sàhà stná palabra chináhá-yànè. 20 Ñàyùcànduá, nì cachi-yá xì-né:

—Yùhù, vate ní cànìn xì nsidaa nèhivì ini veheñùhu cuachi, te ini stná veheñùhu cahnú ndé siempre natáca nèhivì raza-ndà Judea. Divi yucán nduú lugar ndé siempre nìsa dacuahí nèhivì. Còò ní-ñàha nì chináhá dèhí. 21 Chicá vaha màsà ndàcàtnùhù-ní nùù mii; nùù nèhivì nì inini xì ñà-nduá nì cachi chicá vaha, vachi mii-né ináhá-né ñà-nduá nì cachi.

22 Daaní, yatni ndé iín Jesús iín stná iin policia, te na ní cachi Jesús ducán, dandu nì canì-tè nùù-yá, cachì-te:

—¿Índù chuun cáhàn-ní xì dùtù ì ducán?

23 Dandu nì cachi Jesús xì-té:

—Nú cóni cáhàn vii' tuxi-ní, dandu cachì-ní xì' índù palabra cóni cèhí vii'. Doco nú còò ní-ñàha nì cáhàn quini, dandu có-ìcúmí-ní canì-ní yùhù.

Nansa nì nacuaà Pedro Jesús ùi gà xichi

24 Dandu nì dáyáha Anás mà-yá cuàhàn-yà ndahà dùtù cusáhnû nani Caifás. Te nuhní tnuu-ya cuàhàn-yà.

25 Doco Simón Pedro, iín stná-né nadáa-né. Dandu nèhivì itá yucán, nì ndàcàtnùhù-né nùù nècuàchimà, cachì-nè:

—¿Amádi mii stná-ní nduu-ní nèhivì xì Jesús?

Dandu nì nacuaà nècuàchimà mii-yá, cachì-nè:

—Còò, màdi yùhù.

26 Daaní, nì cànìn inga mozo xì dùtù yucán, divi tnaha tiàa nì tànhdè tùtnù-xì; te nì cachì-te xì Pedro:

—¿Amádi mii-ní nì xini iá xì Jesús huertu yucán?

27 Doco inga tu nì cachi-nè:

—Còó.

Daaní, divi momentu mà nì xito lehe.

Nansa nì dáyáha-tè Jesús nùù Pilatu

28 Daaní, nì saca-tèyá nì caquee-tè xì-yá nùù Caifás, cuàhàn-te xì-yá ndè vehe gobernador; te yucán nì dáyáha-tèyá ini vehe. Iín váa gá nduá. Doco tè-xínduu raza Judea mà, cóni cá-quìhvi-tè vehe yucán, vachi nú nì quìhvi-tè, dandu mà cóo ndoo ga-nè (nacua cachì ley xì-ne), te mà cóo gá permisú cuxi-tè ñà-nduá xixi-te na nduá vicò pascua mà. 29 Dandu Pilatu, nì quee-tè fuera vaxi-tè ndé itá ana nì casaà mà, te nì cachì-te:

—¿Ndíà nduá nì quida tiàa yohó, te sanícuàchi-nsia sàhà-né?

30 Dandu nì cacachi-te xì Pilatu:

—Nú nì cùndúú-né iin nècuàchì cóni quidá cuàchi ni cuí, dandísá, mà cùndácá-nsinè quixi nùù-ní.

31 Dandu nì cachi Pilatu:

—Cundaca-nsianè cuahán, te mii-nsiá nsidandaà-nsià sàhà-né nacua cachì ley xì mii-nsiá.

Doco nì cacachi tè-raza Judea mà:

—Ley (xì mii-nsiá), có-sáha ñà-cahnì-nsí iin ana iá falta xì.

32 Ducán nì cacachi-tè sàhà-ñá nì cuú ndisa ñà-nduá nì cachitnùhu Jesús na ní cachi-yá nansa icúmí-yá cui-yá. 33 Daaní, nì nansihvi Pilatu vehe-tè, te nì cana-tè Jesús, nì cachì-te xì-yá:

—Mii-ní, ¿a ndísá rey xì nècuàchì raza Judea nduu-ní cahan-ní?

34 Dandu nì cachi Jesús xì-té:

—¿A mii-ní nì nacani inì-ní ndàcàtnùhù-ní nùí ducán, te ò inga nèhivì nì cachi xì-ní ducán?

³⁵ Dandu nì cachi Pilatu xì-yá:

—Yùhù, có-ndùí iin tè-raza-ní Judea. Divi nècuàchì ñuù-ní xì dùtù xícusahnú nduú ana nì dàyáha xì-ní ndahí. ¿Índù cuàchi nì quida-ní?

³⁶ Dandu nì cachi Jesús xì-té:

—Cunaha-ní, ñuu ndé cusáhnúí, có-nduá ñuhiví yohó, vàchi nú ñuhiví yohó nì cundúá, dandísá icúmí nèhivì-xí cuidahan-né yùhù nùù ana xiní ùhì xì' sàhà-ñá màsà yáhi ndahà nècuàchì raza Judea nì cuí. Doco ñuu ndé cusáhnúí, tucu iá', mà ndúdává xì ñuhiví yohó.

³⁷ Ñàyùcànduá, nì cachi tu Pilatu xì-yá:

—¿Àsù nduú stná-ní iin rey cusáhnù?

Dandu nì cachi Jesús xì-té:

—Nacua cachí-ní, divi ducán nduá, divi rey nduí. Te divi sàhà-ñá cachitnùhi xì nèhiví ñà-nduú palabra ndàcuisì, ñàyùcànduá nì quesà ñuhiví yohó. Te vichi nsidaa ana cudú ini xì palabra ndàcuisì mà, divi nduú stná ana cudú ini xì ñà-nduá cachí'.

³⁸ Dandu nì cachi Pilatu xì-yá:

—¿Índù ñà-ndisa nduú palabra ndàcuisì?

Nansa nì dándáa Pilatu ñà-cui Jesús

Daaní, nì nsihi nì cachi Pilatu ducán, dandu nì quee-tè inga xichi nì càhàn-te xì tè-xínduu raza Judea, cachí-te xì tèmà:

—Sàni càhìn xì nècuàchì yohó, te còò ni-iin falta ndàcùhin-nè. ³⁹ Doco estilu xi-nsia nduá ñà-dàñà iin tè-ndiàdí cada nacává vicò pascua yohó. Ñàyùcànduá, vichi ¿a cuní-nsià dàñà nècuàchì yohó cachí nduú rey xì tè-raza-nsià Judea?

⁴⁰ Daaní, tucu tu nì càna fuerte nsidaa-témà, cachí-te:

—Còó, màdi nècuàchì jaàn cuní-nsi dàñà. Barrabás chicá vaha nì dàñà —nì cacachì-te.

Doco cunaha-nsiá, iin tècùhnà nduú Barrabás mà.

19

¹ Daaní, nì dándàcú Pilatu nùù soldadu, te nì tavà-téyâ iladú, nì sahnì cuí-teyá xì iin chirrión. ² Dandu nì quidavàha-tè iin sìcàté iñù, te nì chinacaà-teá ònì-yá. Te nì chindixi stná-teyá iin capa moradu. ³ Dandu nì catnàtuu-tè nùù-yá, (nì sàcùndiàà-teyá), cachí-te:

—¡Tùinuùváha-ní, señor! ¡Vichi ndisa, sàni sàcùnduu-ní rey xì tè-raza Judea!

Dandu nì cacani-tè nùù-yá.

⁴ Daaní, tucutu nì quee Pilatu nùù nèhivì ndiatú yucán, cachí-te xi-né:

—Cunaha-nsiá, cuàhìn taví Jesús cundehè-nsiá, te cundaà ini-nsia ñà-còò ni-iin falta xi-ne nì ndàcùhin.

⁵ Ñàyùcànduá, nì quee Jesús (vehe ma), ñuhú ònì-yá sìcàté iñù mà, te ndixì stná-yà capa moradu mà. Dandu nì cachi Pilatu xì nsidaa nèhivì ndoó yucán:

—Cundehè-nsiánè, yohó iín-né.

⁶ Daaní, dùtù xícusahnú, xì stná policía, na ní xini-nèyà, dandu nì càna ndee-né, cachí-nè:

—¡Nchìca cruz nì cuí nècuàchì jaàn! ¡Cahnì-nínè!

Dandu nì cachi Pilatu xì nsidaa-né:

—Mii-nsiá cundaca-nsianè cùhùn, te cahnì-nsiánè, doco yùhù, còò, vèchi còò cuàchi-ne nì ndácùhin.

⁷ Dandu nì cacachi nècuàchì raza Judea mà:

—Nsiùhù, icúmí-nsí iin ley, te según cachí ley mà icúmí nècuàchì jaàn cui-nè sàhà ñà-nì cachi-nè nduú-né Dèhemani Díos.

⁸ Dandu Pilatu, na ní inini-tè ñà-nì cacachi nècuàchì mà ducán, chicá nì yùhí-te, ⁹ te nì nansihvi-tè ini vehe cahnú-te nì cāhàn tu-tè xi-yá, cachi-te:

—¿Índù ndisa nì quixi mii-ní?

Doco Jesús, cóni cāhàn gà-yà.

¹⁰ Dandu cachí tu Pilatu xi-yá:

—¿Índù chuun có-cāhàn-ní xi'? ¿A có-ínahá-ní ñà-yùhù icúmí poder: vātùnì cahní mii-ní, te ò vātùnì dacácui mii-ní?

¹¹ Dandu nì cachi-yà xi-té:

—Nì còò nì-iyuhu poder cucumi-ní nú màsà chítnùnì ini mii-yá iá ansivi ducán. Sàhámà tiàa nì dāndàcú quixi nuù-ní, chicá nsidá cuàchi-tè (nuù mii-ní) —nì cachi-yà.

¹² Daaní, dècuèndè hora yucán nì nanducu Pilatu nansa dañà-téyá, doco chicá fuerte nì càna nsidaa tè-raza Judea mà, cachi-te:

—Nú nì dañà-ní Jesús jaàn, dandu nàhà claru có-nduù-ní amigo ndisa xi rey cahnú César. Vèchi nsidaa ana cachí nduú stná rey, xiní ùhì stná-nè rey cahnú César.

¹³ Daaní, na ní inini Pilatu ñà-jaàn, dandu nì tavà tú-teyá inga xichi, te nì sàcòò-tè silla ndé siempre iá-te nsidándàa-te chuun. Te silla mà, iín-nu dīquì yùù chipála itānduhù ñuhù, te Gabata nani lugar mà dāhàn hebreu. ¹⁴ Te sàni cahn quivì yucán, divi quivì nduú vigilia vicò pascua mà, dandu nì cāhàn-te xi nsidaa nèhivì yucán, cachí-te:

—Cundehè-nsiá, yohó iín nècuàchì nduú rey xi-nsia.

¹⁵ Doco ndee ní càna nsidaa nèhivì mà:

—¡Còó! ¡Nì cui-nè cuní-nsì! ¡Cahnì-nínè! ¡Nì mácùtuu-ne nchìca cruz!

Dandu cachí Pilatu xi nsidaa-né:

—¿A ndisá cuní-nsiá cui rey xi-nsia nchìca cruz?

Te nì cacachi dùtù xícusahnuma:

—Cuisi imindaa rey xi-nsí iá, divi nduú César.

¹⁶ Ñàyùcānduá, nì candisá Pilatu ñà-nduá xicān nècuàchì mà; nì dāndàcú-te nì cui Jesús nchìca cruz. Dandu nì saca soldadu-yà cuāhàn-te xi-yá.

Nansa nì sàcùtuu Jesús nchìca cruz

¹⁷ Daaní, nì sàcùnsida-ya cruz xi-ya cuāhàn-yà, te nì sàà-yà nuù iin xaan nani lunsì Calvariù. Te Gólgota nani stná lugar yucán nuù dāhàn hebreu.

¹⁸ Te yucán nì cachituu-tèyá nchìca cruz, mii-yá xi inga ùi stná tiàa, iin iin-tè iin iin ladu-yà, te mii-yá mahi-xí.

¹⁹ Daaní, nì dāndàcú stná Pilatu ñà-nì mácùtuu dìni cruz xi-ya iin ñà-càchì: “Jesús de Nazaret, rey xi tè-raza Judea”. ²⁰ Dandu nì cahvi cuàhà nècuàchì ñuu mà nansa cachá', vèchi lugar ndé nì chituu-tèyá nchìca cruz, yatni uun ñuu mà nduá. Te ùni dāhàn nì tìaa palabra mà: dāhàn hebreu, xi dāhàn griegu, xi dāhàn latín. ²¹ Dandu dùtù xícusahnu-ma, nì cāhàn-nè xi Pilatu, cachí-nè:

—Màsà cáchì palabra mà “Rey xi tè-raza Judea”. Còò, chicá vāha tìaa-ní ñà-nì cachi uun-ne nduú-né rey xi nèhivì raza-nsi.

²² Dandu nì cachi Pilatu xi nècuàchì yucán:

—Còó. Ñà-nduá sàni tiaa, ducanicoá

²³ Daaní, nì nsihi nì chituu soldadu-yà nchìca cruz, dandu nì dàcuàchí-te sìcoto xi-ya nùu nsicúmi-té. Chii chiá nì nihì iin iin-tè. Doco cuaán nduú dùhnù quihín-yà, vàchi iin-ni cahnú nì cuàha; còò ni-iin xaan xi-ña ndé nì nsícu. ²⁴ Ñàyùcànduá, nì cacachi soldadu mà:

—Màsà dácuaquí-ndañâ. Chicá vâha cuidàdiquí-ndà suerte sàhà-ñâ cundaà ini-ndà ana nihì xán.

Pues ducán nì cuu sàhà-ñâ nì cuú ndisa ñà-nduá nì cachitnùhu nùu tutu ì ndé cachí palabra yohó: “Nì cadasàn-té sìcoto xi entre mii-té, te nì idàdiquí-te suerte, a ver índù-té nihì xi ñà-nduá ndixí”. Ñàyùcànduá, ducán nì caquida soldadu mà.

²⁵ Daaní, sàhà cruz xi-ya iin stná dihi-yá xì cùhì-nè nani stná María, divi ñahàdihì Cleofas; te yucán iin stná María Magdalena. ²⁶ Te nì xini-yà dihi-yá, te nì xini stná-yà yucán iin stná iin nècuàchì dacuahá-yá cuú cuàhà ini-yà sàhà-xí. Ñàyùcànduá, nì cachi-yà xì dihi-yá:

—Cundehe-ní mamá, jaàn iin dèhe-ní.

²⁷ Dandu nì cachi-yà xì nècuàchì dàcuàhàmà:

—Cundehe-ní, jaàn iin mamá xi-ní.

Te divi hora yucán nì nàcùndiaa nècuàchìmà dihi-yá.

Nansa nì xihì Jesús

²⁸ Daaní, ináhá-yâ ñà-sàni cuu ndisa nsidaa ñà-nduá nì cachi tutu ì, ñàyùcànduá, nì cachi-yà:

—Xihì tècuí.

²⁹ Te yatni uun yucán iin iin quidi chitu vinu nì xiò. Ñàyùcànduá, nì quihin soldadu iin ñà-ñâhmá nani esponja, nì chihi-téá dìni iin vara nù-hisopo. Dandu nì chindaxin-téá vinu mà, te nì dàcùhùn-teá nùu yuhù-yá ³⁰ nì sihvi-yá chiá. Dandu nì cachi-yà:

—Vichì ndisa sà-íá.

Te nì nàcùndee dìni-yá, te nì xihì-yà.

Nansa nì dàquìhvi iin soldadu lanza xi-tè diin tìxi Jesús

³¹ Dandu nècuàchì raza Judea, cóni cùnì-nè ndòo nsidaa nsii ma nchìca cruz, vàchi vigilia xi quivì descansu nduá. Te divi quivì descansu mà nì nacava stná iin vicò cahnú xí-né. Ñàyùcànduá, nì ca-xicàn-nè favor nùu Pilatu ñà-nì cátnáhnù iquì nani sàhà iin iin ana itándiaa nchìca cruz (sàhà ñà-nì cùì yàchì-nè), dandu cuxio-ne nùu cruz. ³² Ñàyùcànduá, nì casaà tu soldadu (ndé itá cruz), te nì casahnù-te iquisáhà iin tiaa itúú nchìca cruz iin ladu Jesús, dandu después ingà-te. ³³ Doco na ní tnàtuu-tè ndé itúú mii-yá, nì cundaà inì-te sàni xihì-yà; ñàyùcànduá, cóni sàhnù gà-te iquisáhà-yá.

³⁴ Doco iin soldadu mà, nì dàquìhvi-tè lanza xi-tè diin tìxi-yá, te nì dàñà nii-yá xì tècuí. ³⁵ Yuhù nì xini nsidaájàn, teayùcànduá nacání xi-nsiá sàhà. Te ñà-ndácuisi nduá cachí. Yuhù ináhí, te cachitnùhu ndai xi-nsiá sàhà-ñâ nì cúníndísâ stná-nsiá. ³⁶ Cunaha-nsiá, nsidaa ñà-jaàn nì cuu xi-yá sàhà-ñâ nì cuú ndisa nacua nì cachitnùhu nùu tutu ì ndé cachá: “Nì-iin iquì-yá mà-tnáhnù”. ³⁷ Daaní, cachí stná inga xaan nùu tutu mà, ndé cachá: “Icúmí nèhivì cuni-nè mii-yá ana nì dàquìhvi-tè (càa) icà-xí”.

Nansa nì ndùxin Jesús ini iin cueva

³⁸ Daaní, nì nsihamà, dandu nì sàhàn iin tiaa nani José nùu Pilatu. Iin nècuàchì ñuu Arimatea nduú nècuàchìmà, te nduú stná-nè iin nèhivì xí

Jesús, doco chídèhé-nè, vèchi yúhî-nè tè-dava ga raza-nè Judea. Pues divi mii-né ni sàhàn ni xicàn permisú nùù Pilatu nanihi-ne iquicúñú-yà. Te juùn ni cachi Pilatu. Ñàyùcàndüá, ni sàhàn-nè ni nanihi-ne iquicúñú-yà.
³⁹ Daaní, ni sàà stná Nicodemo yucán, divi nècuàchì ni sàhàn ñuu visita ndé iá-yà. Te vichi nihí-né ñà-tnamì nani mirra ni sàà, te dácà stnahá stná mà xì inga ñà-tnamì nani áloe. Nsidaájàn cùvèa nahi òcò ùxin kilo.
⁴⁰ Ñàyùcàndüá, José xì Nicodemo mà, ni nanihi-ne iquicúñú-yà nùù cruz, te ni chidúcún-néyà sìcoto finu cuxín, te ni dàquée stná-nè ñà-tnamì ma, vèchi ducán nduú estilu xi nèhivì raza Judea na sácùndùxin-ne.
⁴¹ Cunaha-nsiá, yatni ndé ni sa-ituu Jesús nchìca cruz, yucán itá stná itnii yutnú tātá. Te mahì yutnú mà iá stná iin cueva làcà ní sate, doco tàñáha ga cundùxin ni-iin nsii-ña.
⁴² Te sàhà-ñá sà-itúú quivì descansu xi nècuàchì ñuu mà, ñàyùcàndüá, ini cueva yucán-ní ni chindùxin-neyà, vèchi yatni nduá.

20

Nansa ni natiacu Jesús

¹ Daaní, quivì primeru semana, (divi quivì domingu) vèxi María Magdalena cueva ndé índùxin Jesús. Naha nduá, te iín tnuu va nduá. Dandu ni xini-nè, sàni cuxio cavà cahnú ndiadí yuhù cueva.
² Ñàyùcàndüá, ni dàyáà-nè cuàhàn-nè ndé iá Simón Pedro xì inga nècuàchì dacuahá-yá, divi nècuàchì màni guá nùù-yá, te ni cachi-nè xì nècuàchìmà:

—Sàni tavà-té Stoho-ndà Señor ndé ni sàcùndùxin-ya. Te có-cùndáà ini-nsì índù cuàhàn-te xi-yá.

³ Ñàyùcàndüá, ni quee Pedro xì compañeru-nè, cuàhàn stná-nè cueva yucán.
⁴ Te cutnàhâ-né ni dàyáà-nè cuàhàn-nè, doco chicá ndee ní dàyáà compañeru Pedro mà, teayùcàndüá, dihna nècuàchìmà ni sàà-nè nùù cueva.
⁵ Te ni nacàhnu ndee-ne ni xito nihni-ne ini cueva, te ni xini-nè ndé sìcoto xi-ya itánduhù, doco cóni quìhvi-ne ini-xi.
⁶ Daaní, nchícùn Simón Pedro ni sàà stná-nè, doco mii-né ndisa, ni quìhvi-ne ini-xi, te ni xini stná-nè itánduhù sìcoto xi-ya,
⁷ xì stná pañuelu nìsa idàhvi nùù-yá, doco có-índúhá xì sìcoto dava ga; iladú índúhá, te sàni natnahnù viá.
⁸ Dandu ni quìhvi stná compañeru Pedro ni sàà primeru, te ni xini stná-nè nansa iámà, te ni xinindisá-né.
⁹ Doco ni mii-né ni stná Pedro, tàñáha ga cundaà ini-nè nansa cachí nùù tutu ìi ndé cachí icúmí-yâ natiacu-yà.
¹⁰ Daaní, ndúi-nè mànuhù-né vehe-ne.

Nansa ni ndecunu Jesús nùù María Magdalena

¹¹ Doco yucán ndé iá cueva mà (ni sàà) stná María. Te vichi iín-né fuera sacú-né. Te ni nacàhnu ndee-ne, ni xito nihni stná-nè ini cueva.
¹² Te yucán ni xini-nè ndoó ùi ángel xì Dios lugar ndé nìsa induhù Jesús, iin-ne ndé ni sanduu dìni-yá, te inga-nè ndé ni sanduu sàhà-yá.
¹³ Te ni cachi ángel mà xì María:

—Señorita, ¿índù chuun sacu-ní?

Dandu cachí-nè xì nècuàchìmà:

—Vèchi sànihí-te Stoho-nsì Señor cuàhàn, te có-cùndáà ini índù cuàhàn-te xi-yá.

¹⁴ Dandu ni ndecoto María ladu yàtà-né, te ni xini-nè yucán iín mii-yá, doco cóni nácúní-nèyà nduú-yá Jesús.
¹⁵ Te ni cachi-yà xi-né:

—Señorita, ¿índù chuun sacu-ní? ¿Ana divi nandúcú-ní?

Doco María, nì tuxi ini-nè ádi té-ndiáá yutnù tàtá iá yucán nduú ana cáhàn; ñâyùcànduá nì cachi-nè:

—Señor, nú mii-ní nì tavà-níyà, dandu cachi sacù-ní xí' índù nì sànihi-níyà, te cùhìn naquihin-yà.

¹⁶ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¡María!

Dandu nì naxicocufìn-nè ladu yàtà-né, te nì cachi-nè dàhàn mii-né:

—¡Raboni! —ñà-nduá cuní cachà Maestro.

¹⁷ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Màsà dúcùn ndahà-ní yùhù, vàchi tàñáha ga nani nùù Yuamáni'. Còó. Cuahán-ní, cachitnùhu-ní xì nēhivì xí, vàchi nahi ñani xínduu-ne. Te cachi-ní xì-né ñà-icúmí nani nùhì nùù Yuamáni'. Te cunaha-nsiá, Yuamáni mii-nsiá nduú stná-yà. Te ana cáhvi yùhù nduú-yà, nacua nduú stná-yà ana cáhvi mii-nsiá —nì cachi Jesús.

¹⁸ Ñâyùcànduá, nì sàhàn María Magdalena mà nì cachitnùhu-ne xì dava ga nècuàchi dacuahá-yà, nì nacani-ne nansa nì xini-nè Stoho-ndà Señor, te dohó te dohó nì cachi-yà xì-né.

Nansa nì ndecunu Jesús nùù nècuàchi dacuahá-yà

¹⁹ Daaní, na ní cuñàà quivì domingu mà nì nataca nsidaa nècuàchi dacuahá-yà. Te nì nacadi vaha-ne yehè, vàchi yúhí-nè nēhivì dava ga raza-nè Judea. Dandu (na iin cachí) nì sàcufìn Jesús dava mahi-né, te nì cachi-yà xì-né:

—Contentu ni cúndóó-nsiá.

²⁰ Na ní nsihi nì cachi-yà ducán, dandu nì dácùnì-yànè ndahà-yà xì diìn tixì-yà. Ñâyùcànduá, cuahà gá nì cudìi ini-nè ñà-sàni xini-nè divi Stoho-ndà Señor nduú-yà. ²¹ Dandu inga xichi nì cachi-yà xì-né:

—Contentu ni cúndóó-nsiá. Nacua nì techuún Yuamáni' yùhù nì quesai, ducán techúfìn stnài mii-nsiá cùhùn-nsiá.

²² Daaní, nì sivi tàchì-yà nùù nsidaa-né, te nì cachi-yà:

—¡Ni nándèe Espíritu Ìi ini anima-nsiá, cachí! ²³ Nú nì cuicáhnù inì-nsia sàhà cuàchi nēhivì, dandu ñà-sàni ndutu ndisa-ña cundua; te nú màsà cuicáhnù inì-nsia sàhà-né, dandu iá ìi cuàchi-ne —nì cachi-yà.

Nansa nì sàà Tomás nì xinindisá-né ñà-nì natiacu Jesús

²⁴ Doco nùù ùxìn ùi nècuàchi dacuahá-yà, iin-ne cóni ía-ne xì compañeru-nè na ní ndecunu Jesús nùù-né. Divi Tomás nduú nècuàchìmà, te Cuatí cachí stná nēhivì xì-né. ²⁵ Ñâyùcànduá, nì cachi compañeru-nè xì-né:

—Cunaha-ní, ¡sàni xini-nsi Stoho-ndà Señor!

Doco mii-né, nì cachi-nè:

—Dècuèndè cundehí yantà ndahà-yà ndé nì ìhi clavu, te daquíhvi dìnindàhí ndé nì xida mà, te daquíhvi stnài ndahí ndé (nì nacuehè) diìn tixì-yà, te nú coó, mà cúníndísé —nì cachi-nè.

²⁶ Daaní, na ní xinu inga ùnà quivì, nì nataca tu nècuàchi dacuahá-yà ini vehe. Doco daa ndisa iá stná Tomás xì nècuàchi ndòò-mà. Te ndiadí vaha tu yehè. Te nì sàà Jesús inga xichi nì sàcufìn-yà mahi-né, te nì cachi-yà:

—Contentu ni cúndóó-nsiá.

²⁷ Dandu nì cachi-yà xì Tomás:

—Yohó daquíhvi-ní dìnindàhá-ní, te cundehè-ní ndahí; dandu daquíhvi-ní ndahà-ní diìn tixí. Te cunindisá vaha-ní. Màsà cáhí gà-ní có-xiníndísá-ní.

²⁸ Dandu nì cachi Tomás xì-yà:

—Stohì Señor nduu-ní, vèchi Dios nduu-ní.

²⁹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Tomás, sàhà-ñá nì xininùù-ní yùhù, ñàyùcàndüá nì xinindisa-ní. Vihi gá ndiaha cundua nú nì cúnindisá-nsiá mate tâñáha ga cuninùù-nsiá yùhù —nì cachi-yà.

Ñà-ndüá disáhà-xí nì tiaa Juan tutu yohó

³⁰ Cunaha-nsiá, cuàhà gá stná milagru nì quida Jesús nì indehè nècuàchì dacuahá-yá, doco cóni tiáa nsiha nùù tutu yohó. ³¹ Doco ñà-ndüá cachí nùù tutu yohó, nì tiaa-ña sàhà-ñá nì sàà-nsiá cunindisá-nsiá divi Cristu Dèhemani Dios nduú Jesús. Vèchi nú sàni xinindisá-nsiá ñà-jaàn, te ndácùcahan-nsiá quivì-yá, dandu vida ndiaha sàni nìhì stná-nsiá.

21

Nansa nì ndecunu Jesús nùù ùsà nècuàchì dacuahá-yá

¹ Daaní, nì nsihajàn, dandu nì ndecunu tu Jesús nùù nècuàchì dacuahá-yá na ndoó-né iin xaan yuhù mar nani mar Tiberias. Cuàhìn nacani xì-nsiá nansa nì cuu na ní ndecunu-ya nùù-né yucán.

² Cunaha-nsiá, cutnàhâ Simón Pedro xì Tomás nècuàchì nani Cuatí, te cutnàhâ stná Natanael nècuàchì diñúù-xi nani Caná iá ladu Galilea. Te ndoó stná (ùì) dèhe Zebedeo, xì stná inga ùì nècuàchì dacuahá-yá. ³ Te nì cachi Simón Pedro xì nsidaa-né:

—Cuàhìn taví siaca.

Dandu nì cachi compañeru-nè:

—Ni cùhùn nsidaa-nda.

Ñàyùcàndüá, nì sàcùñuhu nsidaa-né ini iin lancha cuàhàn-nè; doco ni-iin siaca cóni níhì-né niù yacà. ⁴ Daaní, na sàcuàhàn nì tùnuù, yucán nì sàà stná Jesús, iín-yá yuhù mar (yatni ndé ndoó-né) mà. Doco cóni nácúnì-nèyà. ⁵ Ñàyùcàndüá, nì cachi-yà xì-né:

—Hijos, ¿a sàni nìhì-nsiá ñà-caxì-ndà?

—Còó, còò ni-iin-sì —nì cachi nècuàchìmà.

⁶ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ladu cuahá lancha, jaàn dacaná-nsiá ñunù xì-nsiá, dandu nìhì-nsiási —nì cachi-yà.

Dandu ducán nì quida-ne, te ni mà cùì gá tavà-né ñunù xì-né ñà-chitu guá cuàhà siaca nì nìhì-né. ⁷ Dandu iin nècuàchì dacuahá-yá, divi nècuàchì màni guá nùù-yá, nì cachi-nè xì Pedro:

—¡Divi Stoho-ndà Señor nduú Yà-yòhó!

Nì nsihi nì inini Simón Pedro ñà-divi Stoho-ndà Señor nduú-yá, dandu nì nàcùndixi-ne sacù-nè, vèchi cuisì sìcoto inì-xi ndixí-né. Dandu ní ndàvà-nè mahì tècuí cuàhàn-nè. ⁸ Te después cuàhàn stná dava ga nècuàchì dacuaaha-ma, doco ini lancha cuàhàn-nè, vèchi yatni iín-nu nùù ñuhù íchí, nahi 100 metro. Te cahà-nú itácáá ñunù chitu siaca. ⁹ Dandu nì nuu nècuàchì yucán ñuhù íchí, te nì xini-nè yucán ndoó tnùù sàxìxìn, te sà-ítándoó stná siaca chóhò. Te iá stná pan. ¹⁰ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Cuahán-nsiá quihin-nsia itnii siaca nì tavà-nsiá.

¹¹ Ñàyùcàndüá, nì nana tu Simón Pedro lancha, te nì ditá-nè ñunù mà nì naxìna ndè nùù ñuhù íchí. Chitu dini ñunù mà siaca, vèchi ñuhú 153 siaca nahnú. Mate cuàhà gá-sì ñuhú, doco cóni sàchí ñunù mà. ¹² Dandu nì cachi Jesús xì nsidaa-né:

—Naha-nsià, cadi inì-nsia.

Te ni-iin nècuàchì dacuahá-ma, cóni sáha ndee ini-nè ndàcàtnùhù-né nùù-yá ana nduú-yá, vàchi ináhá-né divi Stoho-ndà Señor nduú-yá.¹³ Dandu ni tnàtuu Jesús ni tniì-ya pan, te ni dasàn-yáñà nùù-né. Te ni dasàn stná-yá siaca (ni chòhò mà) nùù-né.

¹⁴ Ñà-jaàn ni sanduu ùni xichi ni ndecunu Jesús nùù nècuàchì dacuahá-yá na sàni natiacu-yá. ¹⁵ Daaní, na ní nsihi ni sadi ini nsidaa-né, dandu ni cachi-yá xì Simón Pedro:

—Simón, dèhe Jonás, ¿a ñá-ndâà chicá cuú ndisa inì-ní sàhí nùù nècuàchì dava ga yohó?

—Jaàn, Señor mío. Sà-ináhá-ní cuú inì sàhà-ní —ni cachi-nè.

Dandu cachí tu-ya xì-né:

—Nú ndisa, dandu cundiaà-ní nèhivì xí na ian ndiaá pastor lelù xí-né.

¹⁶ Daaní, ñà-ùì ni cachi-yá xì-né:

—Simón, dèhe Jonás, ¿a cuú ndisa inì-ní sàhí?

Te ni cachi tu-ne xì-yá:

—Jaàn, Señor mío. Sà-ináhá-ní cuú inì sàhà-ní.

Dandu cachí Jesús xì-né:

—Dacúndéhe-ní (nèhivì-xí ichì váha), na ian ndiaá-ndà riì.

¹⁷ Daaní, ñà-ùni ni cachi tu-ya xì-né:

—Simón, dèhe Jonás, ¿a ñá-ndâà nduá, cuú ndisa inì-ní sàhí?

Pues vichi ni cuhuun ini-nè ñà-sà-ùni xichi ndàcàtnùhù-yá a ndísá cuú ini-nè sàhà-yá, á cóo. Ñàyùcànduá ni cachi-nè xì-yá:

—Señor mío, nsidanicuú iñàha ináhá-ní. Ñàyùcànduá, ináhá stná-ní, yùhù cuú ndisa inì sàhà-ní.

Dandu ni cachi-yá xì-né:

—Pues nú ducán, dandu cundiaà-ní nèhivì xí, na ian ndiaá-ndà riì xì-ndà. ¹⁸ Cunaha-ní, ñà-ndáà nduá cuàhìn cachitnùhi xì-ní yohó: na cuachi-ní, (nìsà nàcùndixi-ní sicoto xì-ní), ni sansidatnuu-ní cinturón xì-ní, te cuàhàn-ní ndéni ni cui cudí inì-ní. Doco nú sàni sahnu-ní, dandu icúmí-ní ndanihi-ní ndahá-ní, te inga-né icúmí-né nsidatnuu-ne cinturón xì-ní, te cunihi-ne mii-ní cùhùn ndé có-cudí inì-ní cùhùn-ní.

¹⁹ Ñà-jaàn nduá ni cachi Jesús cachitnùhu-ya nansa quida nèhivì xì Pedro na quívì cui-nè, te ducán chicá quee tñùñuhu xí Dios.

Nansa icúmí cuu xi Juan

Daaní, ni nsihi ni cachi-yá ñà-jaàn, dandu ni cachi tu-ya xì Pedro:

—Cunchicùn-ní yùhù.

²⁰ Daaní, ni nacuíco Pedro yàtà-né, te ni xini-nè nchícùn stná nècuàchì dacuahá cuú guá ini-yá sàhà-xí. Te divi nècuàchì mà nduú nècuàchì ni là yatni diìn Jesús na ní sandoo-ne ni xixi-ne xì-yá daa, te ni xicàn tnùhù-né nùù-yá ni cachi-nè: “Señor mío, ¿ana divi nduú tiàa icúmí cahin xì-ní?”

²¹ Pues, divi nècuàchì mà ni xini Pedro nchícùn vàxi, te ni cachi-nè xì-yá:

—Te nècuàchì jaàn tú, ¿nansa icúmí cuu xì-né, Señor mío?

²² Dandu ni cachi-yá xì-né:

—Pues nú cudí inì cutiacu-nè ndè cachi sàà quívì naxicocuíñ, doco mii-ní, màsà nácánì inì-ní sahàjàn. (Chuun xì-ní nduá) ñà-cunchicùn-ní yùhù —ni cachi-yá.

²³ Ñàyùcànduá, ni xitià cuentu nùù nèhivì xì-yá, ñà-mà nunca cui nècuàchì dacuahama, cachí cuentu. Doco cóni càchí-yá mà cúí-nè.

Còó, cuisì ní cachi-yà nú cuní-yà cutiacu-nè ndè cachi sàà quivì naxic-
ocuíin-yà, màsà nácání ínì Pedro sàhámà.

²⁴ Cunaha-ní, divi nècuàchìmà nduú yùhù, te divi yùhù nì tiaa nsidaa
palabra yohó. Te ñà-ndácuisì nduá cachí, vèchi ináhí cachí ndài xì-nsiá.

²⁵ Cunaha-nsiá, cuàhà gá stná iñàha iá nì quida Jesús (ñuhìví yohó).
Doco nú cuní-ndà tiaa nsihi-nda nsidaámà, dandu cuàhà sàstnùhù libru
cundua. Te mà cuáhà-ñá ni inicutu ñuhìví, cachí yùhù. Sà-ìá.

Chuun Nsiha Nì Caquida Nècuàchì Nì Nìhì Chuun Ì nùù Jesús

Nansa nì quida Jesús comprometer icúmí quixi Espíritu Ì xí Dios

¹⁻² Cásàhúì xì mii-ní señor Teófilo. Cunaha-ní, tutu nì tiai primeru, nacáníámà sàhà ñà-nduá nì quida Jesús xì ñà-nduá nì chinaha-yà ndé quivì nì quesaha-yá xì ndé quivì nì nana-ya mànuhù-yá ansivi. Doco na táñàha ga nùhù-yà, dandu nì càhàn-yà xì apóstol ana nì sàhatahvì-yá chuun xi-ya; sàhà poder xi Espíritu Ì xí Dios nì càhàn-yà xì-né nì dándàcú-yá nùù-né nansa quida-ne. ³ Vàchi antes, na ní nsihi nì ndoho-ya, te nì xihì-yà, dandu vivu nì ndecunu-ya, te nì xini-nèyà ñà-sàni natiacu-yà, ùì dico quivì nì ndòo ga-yà ñuhivì, te cuàhà xichi nì ndecunu-ya nùù-né, te cuàhà gá stná ñà-nduá nì quida-ya sàhà-ñá cundaà ndisa ini-nè divi nduú-yá. Te nì càhàn stná-yà xì-né sàhà chuun xi ñuhivì Ì xí Dios.

⁴ Daaní, na iá va-ya xì-né, nì cachi-yà xì-né ñà-màsà queé yáchi-nè ñuu Jerusalén:

—Còó —cachí-yà— yohó cundiatu-nsia dècuèndè ñihitáhvì-nsiá cuu xi-nsiá nacua sàni quida Yuamáni' comprometer, divi ñà-nduá nì cachi stnáì xì-nsiá antes. ⁵ Vàchi ñà-ndáà nduá, tècuí nìsa quida ì Juan nèhivì. Doco mii-nsiá, tìxi Espíritu Ì xí Dios icúmí anima-nsiá nduhiiá tìxi sacu quivì —nì cachi-yà.

Nansa mànana Jesús mànuhù-yá gloria

⁶ Daaní, nì nataca tu nsidaa nècuàchì dacuahá-yá-mà nùù-yá, te nì xicàn tñuhù-né, cachí-nè:

—Stoho-nsì Señor, ¿a vichi nacání ini-ní quee libre ñuu-ndà Israel quida-ní?

⁷ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Có-sàhatahvì Dios mii-nsiá ñà-cunaha-nsiá índù iin quivì, ò índù iin tiempu cuu iñàha. Còó, vàchi cuisì Yuamáni' iá ansivi chítñuní inì-xì sàhà nsidaájàn. ⁸ Doco mii-nsiá, icúmí-nsiá ñihitáhvì-nsiá quivì quixi fuerte Espíritu Ì ini anima-nsiá, dandu inicutu icúmí-nsiá càhàn-nsiá sàhí. Primeru ñuu Jerusalén yohó càhàn-nsiá, te ducán stná inii ladu Judea, xì stná ndé ladu Samaria xì dècuèndè stná inicutu ñuhivì ⁹ —nì cachi-yà.

Daaní, indéhe-né nì ndanchito-ya mànana cuisì-yá ansivi, te nì dàhvi-ya nùù-né mahì iin vico mànuhù-yá. ¹⁰ Te na indéhe váha-ne ansivi ndé mànana-ya, dandu yucán ndé itá-né nì sàcùita stná ùì ana ndixín cuxín.

¹¹ Te nì cachi nècuàchì-mà xì nècuàchì xì-indehè mà:

—Mii-nsiá nècuàchì ñuu Galilea, có-nduá cundehè gá-nsiá ansivi, vàchi divi Jesús nì xini-nsiá mànuhù yucán, icúmí-yá naxicocuñn-yà. Vàchi nacua iá-yà mànana-ya mànuhù-yá, divi ducán icúmí-yà naxicocuñn-yà nuu-ya.

Nansa nì quee Matías nombradu cundehè-né chuun xi Judas

¹²⁻¹³ Dandu nsidaa nècuàchì apóstol mà, nì nuu-ne yucù Olivo yucán, mànuhù-né ñuu Jerusalén, vàchi yatni iá ñuu mà nùù yucù yucán, nahi

dava hora caca-nda. Te na ní nasaa-nè, nì yàha-ne ndè iin vehe idótnahá, nì canana-ne diquí-xí ndé ndoó-né. Te nèhivì ndoó yucán, dohó nani-né: Pedro, xì Jacobo, xì Juan, stná Andrés, xì Felipe, xì Tomás, xì Bartolomé, xì Mateo, xì stná dèhe Alfeo nani stná Jacobo, xì stná Simón Zelote, xì ñani Jacobo mà nani Judas. ¹⁴Nsidaa nècuàchìmà, iin-ni nihnú ini-nè, te iin-ni xìcàn tàhvi-né nùù Dios, mii-né xì stná ñani Jesús, xì dihi-yá María, xì más gá stná nècuàchì ñahà.

¹⁵⁻¹⁶Daaní, quivì yucán nì nataca nsidaa nèhivì nchícùn ichì-yá. Na iin cientu òcò xínduu-ne. Te nì ndacuiin Pedro mahì nsidaa-né, cachí-nè:

—Ñani, sàhana nì chindee Espíritu Ìì xí Dios xii-ndà David, te nì tiaa-ne nì cachitnùhu-ne sàhà Judas, divi tiàa nì sacatnahá xi nècuàchì nì tniì xi Jesús. Te ducán nì cuu, vàchi ñà-nduá nì cachi Dios sàhana ma, fuerza nì cuu ndisa-ña. ¹⁷Vàchi Judas mà, nisa cutnahá-né xì-ndà, iin-ni chuun nisa quida-nda xi-né antes. ¹⁸Doco nì quida-ne iin cuàchi, nì tniì-ne dikhùn, te sàhà dikhùn mà nì xiin-ne iin ñuhù. Dandu nì nacava candéé-né yucán, nì cahnsi ìi-né nì quecoyo ìi sisi-nè. ¹⁹Te nsidaa nèhivì ñuu Jerusalén yohó, nì xinitnùhu stná-nè sàhámà. Ñàyùcànduá nì sàcùnani ñuhù mà Acéldama, te cuní cachi quivì mà: “Ìin ñuhù ndé nì xitià nì”. ²⁰Vàchi ducán nì cachitnùhu libru ndé itándiaa alabanza ìi ndé cachá: “Nì ndóo nihni vehe-ne. Màsà cundóo gá nèhivì yucán”. Te cachí stná tutu mà: “Nì ndóo chuun xi-ne nùù inga nèhivì”.

²¹⁻²²Ñàyùcànduá, xìñuhu nanducu-nda inga tiàa chindee tnaha-xi-nda cachitnùhu-nda xi nèhivì ñà-sànì natiacu Stoho-ndà Jesús. Doco icúmí-né cunduu-ne iin ana sàni cutnahá xi-nda inii tiempu nisa xìcanuu-ya mahì-ndà dècuèndè tiempu nisa quida ìi Juan xì ndè quivì nì nana-ya ansivi cuàhàn-yà —nì cachi Pedro.

²³Ñàyùcànduá, nì catavà-né ùi nèhivì. Iin-ne nani José Barsabás, te Justo nduú inga quivì-né. Daaní, inga nèmà nani Matías. ²⁴⁻²⁵Dandu nì xìcàn tàhvi nsidaa-né nùù Dios, cachí-nè:

—Stoho-nsì Señor, ináhà-nì nansa iá anima nsidaa nèhivì. Ñàyùcànduá, nùù ùi tiàa yohó cuàha-ní nsiùhù iin seña índu nècuàchì cundehè chuun xi-ní cuenta xi Judas, vàchi nècuàchìmà, sàhà cuàchi-ne, ñàyùcànduá nì ndòo chuun xi-ne, te cuàhàn-nè ndé nì nchihò ini-nè cùhùn-nè —nì cachi-nè.

²⁶Dandu nì caquida-ne iin sorteu, te nècuàchì nani Matías mà nì quee nombradu ñà-cutnahá stná-nè xì ùxìn iin ga nècuàchì apóstol.

2

Nansa nì nuu Espíritu Ìì xí Dios

¹Daaní, meru quivì nducáhnù vicò Pentecostés, dandu iin-ni xaan nì nataca nsihi nècuàchì nchícùn ichì mii-yá. ²Ndoó-né, te nanàà nì tiacu-nè ndè diquí-xí ansivi na ian cahá fuerte guá tàchì, te nì tiacu inii iin vehe ndé ndoó-né. ³Dandu nì xini-nè nchii ñuhu cuati nahi yáa-ndà, te nì xitià nihnia, iin ian nì ndòo òcò iin iin nèhivì yucán. ⁴Te nsidaa-né, nì chitu anima-nè Espíritu Ìì xí Dios, te nì quesaha-né cáhàn-nè dàhàn sàà según nansa nì dàtnùù Espíritu Ìì sàxínitnùnì iin iin-ne.

⁵Cunaha-ní, ñuu Jerusalén yucán ndoó cuàhà nècuàchì raza Judea nì caquee nùù nsidaa ñuu inicutu ñuhiví. Nèhivì càhvi víi xi Dios nduú-né.

⁶Te na ní tiacu-nè cáhàn guá nèhivì yucán, dandu nì nataca cuàhà-né,

te yáha ga nì ndulocó-nè, vâchi iníni-né cáhàn nècuàchìmà dàhàn cada iin iin ñuu nècuàchì nì nataca iníni má. ⁷ Ñâyùcàndùá, nì ndulocó nsidaa-né, nacání ini-nè, cachí-nè iin-ne xì inga-nè:

—Amádi puru nècuàchì ñuu Galilea xínduu nècuàchì cáhàn guá yohó. ⁸ Doco vichi iníni-ndá cáhàn-nè dàhàn nì sahnu cada iin iin ndohó. ¿Nansa cui quida-neàmà? ⁹ Vâchi mii-nda, cuàhà ñuu nì quixi-nda: ñuu Partia, xì ñuu Media, xì ñuu Elam, xì ñuu Mesopotamia, xì ladu Judea yohó, xì ñuu Capadocia, xì ñuu Ponto, xì ladu Asia, ¹⁰ xì ladu Frigia, xì ladu Panfilia, xì ñuu Egipto, xì stná ladu Africa iá nùù-xí ñuu Cirene, te yohó ndoó stná nècuàchì Roma, nduú-né nècuàchì raza Judea, te nduú stná-nè nècuàchì nì yáha ndè religión xi raza mà. ¹¹ Daaní, ndoó stná nècuàchì ñuu Creta, xì stná nècuàchì ladu Arabia. Doco nsidaa-nda iníni-ndá cáhàn nècuàchì yohó dàhàn iin iin-nda, ndeníhí vâha-ne Dios sàhà obra ndiaha quidá-yá —nì cacachi-nè.

¹² Ñâyùcàndùá nsidaa nècuàchì iníni yucán, nì ndulocó cuàhà-né, nacání cuáhà ini-nè, ndácàtnùhù tñahá-né nùù-né, cachí-nè:

—¿Ndíá nduá cuní cachi ñà-yòhó?

¹³ Doco dava ga nèhivì, nì sàcùndiaa uun-ne, cachí-nè:

—Ádi xíni nsidaa nècuàchì jaàn nì quida vinu fuerte —cachí-nè.

Ñà-nduá nì cachi Pedro xì nèhivì cuáhà

¹⁴ Dandu Pedro, iin-né cutnàhà-né xì ùxìn iin nècuàchì icúmí stná chuun nùù Jesús, te ndee nì cáhàn-nè xì nsidaa nècuàchì sàni nataca yucán, cachí-nè:

—Mii-nsiá tè-nduú ñanìtnaha raza-ndà Judea, xì nsidaa mii-nsiá nècuàchì ndoó ñuu Jerusalén yohó, cunini-nsia cuàhìn cáhìn. ¹⁵ Xíni-nsi tuxí ini-nsia, doco còó. Có-nduá ñà-xíni-nsi, vâchi làcà ní cahin vitní. ¹⁶ Còó, ñà-nduá cáhàn nècuàchì yohó, divi nduú ñà-nduá nì cachi Joel sànhaha na ní cachitnùhu-ne iin razón ndiaha xí Dios. ¹⁷ Te dohó cachí-yà, nì cachi Joel mà:

Quivì xìnu tiempo, cuàhà icúmí cuàhatahvì' nsidaa nèhivì Espíritu Ìi xí. Ndè dèhe ii-nsiá xì dèhe yoco-nsiá, icúmíâ cáhàn ñà-nduú razón ndiaha xí. Te tiàa cuachi, icúmí dacuní nùù-nè cuàhà ñà-ndiaha; xì stná nècuàchì sahnú, icúmí quixi stná sani nùù-né. ¹⁸ Te quivì yucán, cuàhà icúmí cuàhatahvì' nècuàchì xinúcuáchi nùù, tiàa-ne te ñahà-né, cuàhà gá icúmí-nè ñihitáhvi-né Espíritu Ìi xí, dandu cáhàn-nè ñà-nduú razón xi. ¹⁹ Te ñiqui-xí ansivì icúmí cuu cuàhà stná milagru fuerte quide, xì stná ñuhivì yohó, icúmí stná-nsià cuni-nsià milagru ndiaha xí. Vâchi icúmí cucuu nì, te cucuu ñuhu, te cucuu ñùhmà nahi ñùhmànsivì. ²⁰ Doco ñihna icúmí ndàhvà orá, xì stná yoo, icúmí-sì nducuahá-si nahi nì, dandu sàà quivì xí yùhù ana nduú Stoho-nsià Señor. ²¹ Te nsidaa ana ndacùcahan xì quivì, icúmí-nè càcu-ne, nì cachi-yà.

²² 'Nsidaa-nsiá nècuàchì ñanìtnaha raza Israel, cunini vâha-nsia ñà-nduá cuàhìn cachì: nì quixi Jesús de Nazaret nì xicanuu-ya mahì nsidaa-nda, te ndiaha gá nì quida-ya nacua cuní Yua-nda Dios, vâchi sàhà poder ndiaha xí Dios nì quida-ya cuàhà milagru fuerte, cuàhà milagru ndiaha. Ináhà vâha-nsia sàhà ñà-jaàn. ²³ Doco Dios, nì chitnùmí ini-yà ñà-tnii-nsia Jesús, te coo-ya ndahà-nsiá. Te divi ducán nì cuu, vâchi ináhà Dios nansa cuàhàn cuu xi (Dèhemani-yá) Jesús. Ñâyùcàndùá, nì tñii-nsiayà, te nì sahnì-nsiayà, vâchi iin-ni nì ndatnùhu-nsiá xì tiàa malu, te nì cachituu-tèyá nchìca cruz.

24 Doco nì dānátíacú Yua-nda Dios-yà, nì tavà-ñáyâ nùù tnùndoho ñà-nì xihì-yà, vāchi có-nduá ducán ndòo-ya tixi ñuhù. 25 Te divi ducán nduá nì cachitnùhu stná David sàhana sàhà-yà, vāchi dohó nì cachi-nè:

Dios nì quide cuenta cutnàhá-xì nicanicuahàn, vāchi yatni iá-yà ladu cuahî sàhà-ñá màsà dáyûhî nēhivì yùhù, te quidi yùhù. 26 Ñàyùcànduá, cuàhà gá nì cudìi ini animè, te nì naquimaní (mii-yá), vāchi mate ni ndùxin iquicúñú, doco ináhi iá tnùndé ini xi. 27 Vāchi dohó sàni cachi xi Dios: “Ináhi, mà nácóó-nì animè ñà-ndòà ndé ndoó vāha anima nècuàchì nsì; còó, yùhù tè-nduú dēhemaní-nì, mà cuáha-nì tnani iquicúñú ñuhù. 28 Sàhà mii-nì sàni sàni nì cundaà inì nansa iá ichì cutiacu ndiahí; icúmí-nì dacúdî inì-nì yùhù, vāchi seguru icúmî naxicocuíñ cundehí nùù-nì”, nì cachi David.

29 'Doco ináhá-ndá nì sàà xiì-ndàmà nì xihì-nè, ñáni, dandu nì ndùxin-ne, (ináhá-ndá), vāchi ñuu yohó nduú ndé índùxin-ne, te ndè vichi nàhà lugar mà. 30 Doco iin ana tūha cachitnùhu razón xi Dios nì sanduu stná nècuàchì mà, ñàyùcànduá ináhá stná-nè ñà-sàni quida Dios comprometer ñà-divi Cristu cunduu iin descendencia xi-ne, te seguru cusahnú stná-yà nacua nìsa cusahnú mii-né. 31 Ñàyùcànduá, nì dācùnì Dios-nè iñaha, te nì xini-nè nansa cuàhàn cuu xi Cristu ñà-icúmí-yà natiacu-yà, mà ndóo anima-yà ndé ndoó vāha anima nsì, ni mà tnánì stná iquicúñú-yà ñuhù. 32 Te divi ducán nì cuu, nì natiacu-yà nì quida Yua-nda Dios. Ináhá-nsì, vāchi testigu nduú-nsì. 33 Dandu después dēcuèndè gloria mànana ducún-yà nì quida ndahà cuàhá Yua-nda Dios, te divi nduú ana nì quida comprometer cuàhatahvì stná-yà Espiritu Ìì xí-yá. Ñàyùcànduá sàni dàquixí fuerte Jesús Espiritu Ìì, te ñà-jaàn nduá dísàhà-xí cuú ñà-nduá xiní-nsià te inínì-nsià vichi.

34 Doco nsi-David (sàhana ma), tàñaha ga nana ducún-nè ndè ansivi; còó, vāchi palabra yohó nduá nì cachi-nè:

Nì cachi Dios xi Stoho yùhù: “Yohó coo-nì ladu cuahî` 35 ndè cachi sàà cundèi nùù nsidaa ana xiní ùhì xì-nì, dandu cusahnú fuerte-nì nùù-né”.

36 'Ñàyùcànduá, mii-nsià xi dava ga stná nècuàchì Israel, ni cúnáhá vāha-nsià ñà-yohó: mate nchìca cruz nì chituu-nsia Jesús, doco nì chitnùnì ini Dios ñà-divi mii-yá cunduu Stoho-ndà, te cunduu stná-yà rey ndiaha Cristu —nì cachi Pedro.

37 Daaní, nì nsihì nì inini nèhivì cuàhà mà ñà-jaàn, nì nàcùndoo-ne tnùnsí ini. Cuàhà gá nì nacani ini-nè, te nì cachi-nè xi Pedro xi dava ga nècuàchì apóstol:

—¿Nansa chicá vāha quida-nsi vichi, ñáni?

38 Dandu nì cachi Pedro xi-né:

—Icúmí iin iin-nsia naxicocuíñ inì-nsia sàhà cuàchi-nsia, te cuhì-nsià, ndacùcahan-nsià quìvì Jesucristu sàha ñà-dùcán ndoo cuàchi anima-nsià, te nihitáhvì-nsià nandèe Espiritu Ìì xí-yá anima-nsià; 39 vāchi sàni quida Stoho-ndà Dios comprometer ñà-icúmí-ndá nihitáhvì-ndà Espiritu Ìì xí-yá nú ni cúníndísá-ndá na caná-yàndó. Vātuni nihitáhvì-ndà, mii-nda, xi stná dēhe-nda, xi stná anà-ni nì cui mate xica gá xíndoo-ne.

40 Ducán nì cachi Pedro xi nsidaa nècuàchì mà, vāchi cuàhà gá nì càhàn-nè nì dātú-ne ichì-yà nùù nècuàchì mà; te dohó nì cachi stná-nè:

—Nèhivì tiempu vichi, icúmí-nê ndañuhu-né, vâchi malu-nè. Ñâyùcàndüá, nacoo-nsianè, te càcu-nsia —nì cachi Pedro.

⁴¹ Daaní, cuàhà gá nècuàchì yucán, nì cudîi ini-nè palabra nì inini-ne mà; nahi ùnì mil nèhivì nduú-né, te nì yâha-ne ladu xì nècuàchì xiníndísâ. Te divi quivì yucán nì cuhîi nsidanicuú-né. ⁴² Daaní, iin-ni nì quesaha-né nchícùn-nè palabra dacuahá nècuàchì apóstol. Màni mánì ndoó-né, xixí tàcá-nè, te iin-ni xicàn tàhvi stná-nè nùù Dios.

Nansa nisa quida nècuàchì primeru cahvi xi Jesús

⁴³ Daaní, nsidaa nèhivì dava ga, yâha ga nì ndulocó-nè, vâchi (nì chindee Dios) nècuàchì apóstol, te nì caquida-ne cuàhà milagru fuerte, cuàhà milagru ndiaha. ⁴⁴ Te nsidaa nècuàchì xiníndísâ xí-yâ, iin-ni nihnú ini-nè, te nsidaa ñà-ndüá icúmí-nê, nisa xichuún tàcá-nèa. ⁴⁵ Te nú iá iin ñuhù xí-né, ò inga iñâha xi-ne, nì dicò-néa, nì tùi dihùn, te nì dasân-né dihùn mà según iá necesidad nùù iin iin-ne. ⁴⁶ Te nsiquívì nisa nataca-nè veheñuhu cahnú, te vehe vehe iin iin-ne nisa xixi tàcá stná-nè, cudîi ini-nè, te ndóo vâha ini-nè, ⁴⁷ te ndeníhí vâha stná-nè Dios. Te nsidaa nèhivì dava ga, cudîi stná ini-nè sâhà nècuàchì xiníndísámá, te quidáñuhú stná-nè nècuàchimà. Te quivì quivì más gâ nèhivì nì càna nùù Stoho-ndâ Jesús ñà-càcu anima-nè, te nì nacuaastnahá stná-nè xì nèhivì xí-yá.

3

Nansa nì nduvâha iin tiàa mà cùì caca

¹ Iin quivì cutnáhâ Pedro xì Juan cuàhàn-nè veheñuhu cahnú. Càhúni nì cuaà cuàhàn-nè yucán, vâchi divi hora yucán nisa xicàn tàhvi nèhivì nùù Dios. ² Te iin yehè cahnú veheñuhu ma nisa nani Yehè Ndiaha. Te nsiquívì nisa saà nèhivì yehè mà nsidá-né iin tiàa mà cùì caca. De por sí ducán nì tûinuù-né ñuhivì. Ñâyùcàndüá, yucán nisa chicoo nècuàchimà-né sâhà-ñâ càcàn-nè caridad nùù nècuàchì quíhvi yehè mà. ³ Pues vichi nì xini-nè Pedro xì Juan ñà-cuàhàn-nè quíhvi stná-nè, te sâhámà nì xicàn-nè iin caridad nùù nècuàchimà. ⁴ Ñâyùcàndüá nì candacoto nècuàchimà ndé iá-nè, te nì cachi Pedro xì-né:

—Cundehè-ní yohó.

⁵ Dandu nì ndacoto-ne nùù Pedro xì Juan, cuàhàn-nè nihì-né iñâha cahan-né. ⁶ Doco nì cachi Pedro xì-né:

—Nì còò plata nihí, te nì còò stná oro. Doco ñà-ndüá sái quide. Ndácùcahín quivì Jesucristu de Nazaret, te cachí xì-ní ndacuiin-ní caca-ní.

⁷ Dandu nì tnii-ne ndahàcuàhá tiàa ma, nì ndacani-ne nècuàchimà. Te vichi duha nì ndufuerté sâhà-né, ⁸ yâchì nì ndanchito-ne, nì ndacuiin-nè, te luegu nì quesaha-né xicá-né; nì quíhvi stná-nè veheñuhu, cutnáhâ-né xì Pedro xì Juan, nandávà nihni-ne, xicánúú-né naquímáni cuàhà-né Dios. ⁹ Te nsidaa nècuàchì itá yucán, nì xini-nè xicánúú nècuàchimà, ndeníhí vâha-ne Dios, ¹⁰ te nì nacuni-nè nècuàchimà ñà-ndüú-né tiàa nisa ia Yehè Ndiaha veheñuhu cahnú xicàn caridad. Ñâyùcàndüá, cuàhà gá nì ndulocó nèhivì mà, nacání ini-nè sâhà ñà-ndüá nì cuu xì tiàa ma, te nì nduvâha-ne.

Nansa nì càhàn Pedro sâhù na iá-nè Portal de Salomón

¹¹ Lugar yucán nduú corredor nani Portal de Salomón. Te tiàa nì nduvâha ma, itní ndâha stnahá vâha-ne xì Pedro xì Juan. Dandu nsidaa nèhivì veheñuhu yucán, nì nataca-nè ndé iá Pedro xì Juan, yâha ga

ndulócò-nè. ¹² Ñàyùcàndùá na ní xini Pedro natácà-guá nèhivì, dandu ni càhàn-nè xì nsidaa-né, cachí-nè:

—Nècuàchì ñuu-ndà Israel, ¿índù chuun ndulócò-nsià sàhà ñà-yòhó? ¿Índù chuun indéhe váha-nsia nsiùhù na ian nsiùhù ni dándúvaha xi nècuàchì yohó cahan-nsiá? Còó, màdi sàhà fuerza xi nsiùhù ni níhì nècuàchì yohó caca-ne, te ni màdi sàhà ñà-ì guá stná-nsi. Còó.

¹³⁻¹⁴ 'Xiì-ndà Abraham, xì Isaac, xì Jacob, nsidaa-né nisa cahvi-né Dios ndiaha xi-nda, te divi mii-yá nduú ana ni chitnùní inì-xi ñà-cucumi Dèhemanì-yá Jesús tnùñuhu ndiaha xí-yá. Doco mii-nsiá, ni dàyáha-nsiayà ndahà Pilatu, te ni nacuaà-nsiáyà na ní cuni tèmà dañà-téyâ. Ana ì ndisa nduú-yá, te ndàà cuisì ini-yà, doco (cóni ndúlócò-nsià), iin tè-sàhnì ni xicàn-nsià dàñà. ¹⁵ Dandu ni sahnì-nsiáyà, mate divi sàhà mii-yá itiácú-ndà. Doco (Yua-nda) Dios, ni dãnátíácú-yá Jesús. Ináhá-nsí, vâchi testigu nduú-nsí. ¹⁶ Te cunaha-nsiá, divi sàhà ñà-nìhnú vâha ini-nsi mii-yá, te ndácùcahan-nsí quivì-yá, ñàyùcàndùá ni ndufuerté tiàa yohó. Indéhe-nsiánè, ináhá-nsiánè. Náhà xicà sàni nduvàha vâha-ne ñà-nì xinindisá stná-nè mii-yá.

¹⁷ 'Te vichi sàni sànihì inì ñà-cóni cúndàà inì-nsia nduá, ñánì. Stná nècuàchì cusàhnù nùù ñuu-ndà, ni cóni cúndàà stná ini-nè, ñàyùcàndùá ni quida-nsia ducán. ¹⁸ Doco ñà-nduá ni cachitnùhu Dios sàhana, divi ñà-jaàn nduá ni cuu ndisa ni quida-ya. Vâchi ñà-icúmí Cristu ndoho-ya, divi nduá nisa cachi nsidaa nècuàchì profeta sàhana. Te ducán ni cuu ndisa. ¹⁹ Ñàyùcàndùá, naxicocuñ inì-nsia sàhà cuàchi-nsia vichi, te natenchicùn-nsià ichì mii-yá sàhà-ñá ndutu cuàchi-nsia, dandu quixi tiempu cundoo ndiaha-nsiá quida-ya, ²⁰ te techuún-yá Jesucristu ndixi-ya, vâchi divi-ya nduú ana ni chitnùní ini Dios cunduu rey ndiaha xi-nda. ²¹ Doco vichi iá-yà gloria, te yucán icúmí-yâ coo-ya ndè cachi sàà tiempu nsida vü-yá nsidaa ñàha. Vâchi ducán ni cachitnùhu nèhivì xí Dios sàhana na ní càhàn-nè ni quida-ya. ²² Vâchi ñà-ndácuisì nduá ni cachitnùhu Moisés xì xii-ndà sàhana na ní cachi-nè palabra yohó: "Ícúmí Stoho-ndà Dios nacàxin-ya iin descendencia xi-nda cunduu ana càhàn cuenta xi-ya. Te divi nacua ni quida yùhù, ducán icúmí quida stná ana quixi ma. Dandu mii-nsiá, icúmí-nsiâ cunini-nsia nsidaa ñà-nduá cachi-yà xì-nsiá. ²³ Te nú ni coó iin nècuàchì có-cúmí cunini xi-yá, dandu icúmí nècuàchì mà ndañuhu-né ñuu-nè", ni cachi Moisés.

²⁴ 'Cunaha-nsiá, nsidaa nècuàchì sàhana nisa cahàn cuenta xi-ya, inii décuèndè tiempu nisa cahàn Samuel te vâxi duha, nsidaa-né ni càhàn-nè sàhà tiempu vitni. ²⁵ Te vichi, mii-nda nduu-nda dèhe nècuàchì nisa cahàn razón mà. Ñàyùcàndùá icúmí-ndá nihitáhvi-ndà ñà-ndiaha ñi ni quida Dios comprometer xì xii-ndà na ní saquin-yà tratu xì Abraham, te ni cachi-yà palabra yohó: "Sàhà iin descendencia xi-ní icúmí quixi ñà-ndiaha ñi cundiatú anima nsidanicuú nèhivì ñuhivì", ni cachi-yà.

²⁶ 'Ñàyùcàndùá, dihna ndohó nècuàchì (ñuu yohó) ni nihitáhvi-ndà, vâchi divi chuun jaàn ní sàhatahvi Dios Dèhemanì-yá (Jesús), ni quixi-ya ndé ndoo-nda ñà-cundiatú anima nsidaa-nda nú ni náxicócuñ ini-ndà, te naco-nda ichì malu nchícùn-nda —ni cachi Pedro.

4

Ñà-nduá ni cuu na ní cànà Pedro xì Juan nùù Junta Cahnú

¹ Daaní, na meru cáhàn-nè xì nèhivì yucán, dandu nì caquesaa nècuàchì nduú dùtù ndé itá-né, cutnáhá nècuàchìmà xì comandante ndiaá veheñùhu cahnu-ma, te cutnáhá stná-nè xì nècuàchì saduceu, ² có-ndôo ini-nè ñà-chìnáhá Pedro xì Juan sàhà nansa natiacu-ndà quida Jesús. ³ Ñàyùcàndùá, nì tni-ne nècuàchìmà nì chicadi-ñànè vehecèa, te sàhà ñà-sàni cuaà, ñàyùcàndùá nì candòo-ne yucán ndè inga quivì. ⁴ Doco nècuàchì nì inini nì cáhàn Pedro xì Juan palabra xi Dios, cuàhà-né nì xinindisá-né, ndè ùhùn mil sàni nanduu nècuàchì tiàa xiníndisá.

⁵ Daaní, inga quivì nì nataca nècuàchì cusáhnù, xì nècuàchì sahnú nchichí, xì nècuàchì ley xi veheñùhu, nsidaa-né nì nataca-nè ⁶ ñuu Jerusalén yucán. Te nì sàà stná dùtù cusáhnù nani Anás, xì stná Caifás, xì Juan, xì Alejandro, xì nsidaa dava ga tnaha dùtù cusáhnúmá. ⁷ Dandu nì tavà-né Pedro xì Juan ñà-cundaca tnahá-né quixi, te nì sàcùita nècuàchìmà dava mahi-xí. Dandu nì candacàtnùhù nècuàchì Junta mà nùè-né, cachí-nè:

—¿Ana òivalor-xi nì cáhàn-nsià sàhà-xí nì quida-nsia ñà-ndùá nì quida-nsia? ¿Ana òiquivì-xí nì ndacùcahan-nsiá?

⁸ Dandu fuerte nì quixi Espíritu Ìi xí Dios ini anima Pedro, te nì naxiconihí-né nùè nècuàchìmà, cachí-nè:

—Mii-nsiá nècuàchì xícusahnú ñuu-ndà yohó, xì mii stná-nsià nècuàchì sahnú nchichí raza-ndà Israel, cunini vaha-nsia. ⁹ Vichi xícàn tnùhù-nsiá nùè-nsí nansa nì quida-nsi iin obra xì nècuàchì ndahví yohó, nansa nì nduvàha-ne. ¹⁰ Pues ni cúnáhá mii-nsiá xì nsidaa stná nècuàchì Israel ñà-divì Jesucristu de Nazaret nduú ana òiquivì-xí nì ndacùcahan-nsí, te nì nduvàha-ne. Te yohó iin stná-nè dava mahi-nsiá, indéhe-nsiánè. Te mate ní chituu-nsia Jesucristu nchica cruz, te nì xihì-yà, doco nì natiacu-yà nì quida Yua-nda Dios. ¹¹ Te mate ní cahíchi íni-nsiàyá, doco vichi sàni cuu xi-yá na ian ni cuu xi iin cavà nì cahíchi ini albañil, te después ni sàà nì sàcùndua yùè vicò indùhu esquina vehe. ¹² Te còò inga gà ana sàha xi salvación, cuisì mii-yá. Vàchi inicutu ñuhivì còò inga gà ana òiquivì-xí ndacùcahan-nda, te càcu-nda nùè-xí. Còò inga gà ana nì techuún Dios ñuhivì yohó ñà-dacácu xi-nda, cuisì mii-yá —nì cachi Pedro.

¹³ Dandu nècuàchì dandacuma, nì xini-nè, có-yùhì Pedro cáhàn-nè, te có-yùhì stná Juan. Te ni có-ndùú stná ñà-nì dàcuáhá cuàhà-né, còò, vachi cóni xíca cuahà-né escuela. Ñàyùcàndùá, na ní quida nècuàchì Junta mà cuenta ducán, nì ndulocó-nè, te nì cundaà ini-nè, divì Jesús nìsa cutnahá xi nècuàchìmà. ¹⁴ Te tiàa nì nduvàha ma, yucán iin stná-nè xì nècuàchìmà. Ñàyùcàndùá, mà nì cùì nihìndèè nècuàchì Junta mà canicuàchi-ne sàhà Pedro xì Juan. ¹⁵ Ñàyùcàndùá, nì dándacú-né ni cáquéé nècuàchìmà iladu, te nì ndatnuhu nsidaa-ní mii-né, ¹⁶ cachí-nè:

—¿Nansa quida-nda xi nècuàchì caá? Vàchi iin milagru cahnú ndisa nduá nì quida-ne, ináhá nsidaa nèhivì ñuu-ndà Jerusalén yohó, te ùhì cachi-nsi nduá tnùhu. ¹⁷ Doco sàhà-ñá màsà cuítià gà palabra yohó, chicá vaha dayúhì-ndànè ñà-màsà cáhàn gà-nè sàhà Jesús xì ni-iin nèhivì —nì cachi-nè.

¹⁸ Dandu nì cana-ne Pedro xì Juan, te fuerte nì chinaha-né nècuàchìmà ñà-màsà cáhàn gà-nè xì nèhivì sàhà Jesús, ni màsà dàcuáhá gà-nè ni-iin nèhivì sàhà-yá. ¹⁹ Doco Pedro xì Juan, nì cachi-nè:

—¿Índù ñà-tùxí ini mii-nsiá, a chicá vaha cunini-nsi ñà-ndùá cachí mii-nsiá, te ò ñà-ndùá cachí Dios? ²⁰ Pues cunaha-nsiá, có-ndùá ducán

cuhihin-nsí. Vàchi ndiá ìcà-nsí càhàn-nsi xì nèhivì ñà-nduá sàni xin-inù-nsí xì ñà-nduá sàni tiacu tùtnù-nsí —nì cachi-nè.

²¹ Dandu nècuàchìmà, chicá nì càhàn dana-ne xì Pedro xì Juan, dandu después nì dañá-ñané, vàchi cóni túi ni-iin falta ñà-ndoho-ne. Te yúhì stná nècuàchì dandacu-ma ñà-vihini nacuidà nèhivì cuáhà ñuu-nè, vàchi nsidaa nècuàchìmà, naquímàni-né Dios sàhà ñà-nduá nì cuu. ²² Vàchi tiàa nì nduvàha sàhà mìlagru mà, sàni yàha-ne ùi dico cuià xicá-né.

Nansa nì xicàn tàhvi nèhivì xí Dios nù-ya, cuní-nè nacuahandee ini-yànè

²³ Daaní, na ní quee Pedro xì Juan libre, dandu mànukù-né ndé ndoó compañeru-nè, te nì cachitnùhu-ne nsidaa ñà-nduá nì cachi dùtù xícusahnú, xì ñà-nduá nì cachi nècuàchì sahnú xídandacú. ²⁴ Te nì nsihi nì cachitnùhu-ne, dandu nsidaa-né, iin-ni nì xicàn tàhvi-né nù Dios, cachi-nè:

—Stoho-nsì Señor, na mii-ní nduu-ní Dios; cuisì mii-ní nduú ana nì quidavàha xì ansivi, ñuhù íchì, mar, xì nsidaa stná iñàha iá inicutu ñuhivì xì ansivi. ²⁵ Te mii-ní nduú ana nì dácàhàn xì iin nècuàchì sàhana cahvi xì-ní, divi xì-nsí David, te dohò nì cachi nècuàchìmà:

Nèhivì ñuhivì, ¿Índù chuun cuadú guá-nè, te cánàhá guá-nè dìquì Dios? ¿Índù chuun nacání guá ini cuáhà raza nèhivì quida-ne ñà-có-ndiáá? ²⁶ Vàchi cuáhà rey xícusahnú ñuhivì yohó, nì sàcuíta listu-te xì dava ga tè-xídandacú; nì nataca nsidaa-té ñà-cunì ùhì-te Yua-nda Dios xì Dèhemanì-yá Cristu, nì cachi David.

²⁷ Te divi ñà-ndáa nduá, vàchi ducán nì cuu, divi ñuu yohó nì nataca rey Herodes, xì Poncio Pilatu, xì stná nècuàchì ñuu Israel yohó, xì stná cuáhà nèhivì inga nación, vàchi cuní-nè quida quini-ne xì Dèhemanì-ní Jesús, mate divi-ya nduú ana nì chitnùní inì-ní cusahnú. ²⁸ Doco na ní quida nècuàchìmà ducán, cuisì ñà-nduá nì nacani inì-ní dihna nì sandua, te nì sàha-ní lugar nì quida-ne ducán; vàchi mii-ní, nì chitnùní inì-ní coo ducán, ²⁹ Stoho-nsì Señor. Te vichi (xicàn tàhvi-nsí) ñà-cunini-ní ñà-nduá cachi nècuàchìmà, ndee gá càhàn-nè, cuní-nè dayúhì-nè nsiùhù. Doco nacuahandee inì-ní nsiùhù nècuàchì cahvi xì-ní, te ducán vátuni cachitnùhu-nsi palabra ì xì-ní, te mà yúhì-nsì. ³⁰ Xicàn tàhvi-nsí nù-ndí ñà-nì dándúvaha-ní nècuàchì cuhí sàhà poder ì xì-ní. Te nsiùhù, icúmí-nsí ndacùcahan-nsí Dèhe ndiaha-ní Jesús, dandu mii-ní quida-ní nsidaa clase mìlagru (cundehè nèhivì) —nì cacachi nècuàchìmà.

³¹ Daaní, nì nsihi nì xicàn tàhvi-né nù Dios ducán, dandu nì ndacùchì vehe ndé ndoó-né, te fuerte nì quixi Espiritu Ì xí-yá ini anima nsidaa-né, te ndee ní càhàn-nè palabra ì xí-yá, cóni yúhì-nè.

Nansa nìsa quida nècuàchì xiníndísá, iin-ni cahnú nìsa ìa biene xì nsidaa-né

³² Cunaha-ní, iin-ni sàxínitnùní nìsa icumi nsidanicuú nècuàchì xiníndísá. Còò ni-iñàha nìsá xídàhàn-nè nù ñanitnaha-ne, vàchi iin-ni cahnú-ní nìsa ìa nsidaa ñà-nduá icúmí-né. ³³ Te poder cahnú xí Dios, cuáhà gá nì chindeá nècuàchì apóstol, vàchi fuerte nì càhàn-nè sàhù sàhà nansa nì xininù-ndé Stoho-ndá Jesús na sàni natiacu-yà. Te cuáhà stná gracia xì-ya iá nù nsidaa nèhivì xí-yá. ³⁴⁻³⁵ Ñàyùcànduá, cóni quidámàni ni-iñàha nù ni-iin-ne, vàchi nècuàchì nìsa ìa ñuhù-xí, ò vehe-xi, nì dicò-néa, te nihí-né dihùn mà nì sàhàn nì nacoo-neà nù nècuàchì apóstol, dandu mii-né, nì dasàn-néa nù nèhivì icúmí necesidad. ³⁶ Te iin nècuàchì nì dicò mà nani José; doco Bernabé nìsa cachi nècuàchì apóstol

xì-né, vâchi quivì mà, iin ana nâcuàhandee ini xì-ndà cuní cachàmà. Ñuu Chipre nduú ñuu-nè, te Leví nduú yohòtéhè-né. ³⁷ Pues divi-ne nîsa icumi stná xì iin ñuhù, te nì dicò-néa. Dandu nihí-né dihùn yàhvia nì sàhàn nì sàha-ne nècuàchi apóstol, te nì ndòa ndahà nècuàchìmà.

5

Nansa nì quida Ananías xì Safira, nì xida cuàchi-ne

¹ Daaní, nîsa ìa iin tiàa nani Ananías xì ñahàdihí-nè Safira, te nì dicò stná-nè iin ñuhù. ² Doco nì chivàha cuaán-né chii dihùn sàhámà. Dandu dihùn nì cusobrâ mà nduá nì tñii nècuàchi tiàa ma, te nihí-néa nì sàhàn nì sàha-ne nècuàchi apóstol, (na ian iá nsiha). Te ináhá stná ñahàdihí-nè nansa nì quida-ne. ³ Doco Pedro, nì cachi-nè:

—Ananías, ¿índù chuun nì sàha-ní nì dacà ñà-malu dìni-ní? Dècuèndè cuní-nì dandahví stná-ní Espíritu Ìì xí Dios, vâchi nì chidèhé-nì sàhà ñuhù mà. ⁴ ¿Amádi ñuhù xí mii-ní nì sandua daa, te vâtùni quida-ní disponer sàhá? Daaní, na sàni dicò-níá, ¿amádi dihùn xí mii-ní nì sanduu stná? ¿Índù chuun nì nacani quini ini-ní, te nì quida-ní dohó? Cunaha-ní, màdi núù nèhivì nì cáhàn tñuhù-ní. Còó, núù Dios nì cáhàn tñuhù-ní —nì cachi Pedro.

⁵ Daaní, na ní nsihi nì inini Ananías ducán, dandu nì natnahnù-nè, te nì xihì-nè. Te nsidaa ana nì xinitnùhu ma, nì yùhí cuaá-nè. ⁶ Dandu nì caquixi tiàa cuachi gá, nì chidùcùn-te nsii ma, te nì xida-tèndó cuàhàn-ndà cundùxin-nda.

⁷ Daaní, na ní yàha ùni hora, nì quesaa stná ñahàdihí ndómà, doco tãñáha ga cunitnùhu-ne nansa nì cuu. ⁸ Dandu nì ndacàtnùhù Pedro núù-né, cachí-nè:

—Cachí-ní xí', ¿a ndísá tantu dohó nì dicò-nsiá ñuhù xí-nsiá?

Te cachí nècuàchìmà:

—Jaan, divi ducán nì sandua.

⁹ Dandu nì cachi Pedro xì-né:

—¿Índù chuun nì ndatnuhu ndúi-nsiá quida-nsia ducán, a ndísá cuidà ini Espíritu Ìì xí Stoho-ndà Señor, cahan-nsiá? Cunaha-ní, tiacú sàni nsiaa ana nì casahàn nì sùxin xi ì-ní, te vichi icúmí-tè cunsida stná-te mii-ní cùhùn —nì cachi Pedro.

¹⁰ Te vichi duha nì natnahnù stná nècuàchìmà núù sàhà Pedro, te nì xihì-nè. Te na ní nansihvi tècuachima, sàni xihì-nè nì xini-te, ñàyùcàndüá, nì tavà stná-te nsii ma nì sàhàn-te nì sùxin stná-te ndómà divi ndé nì sàcùndùxin nsì-ì-ndà. ¹¹ Nàyùcàndüá, cuàhà gá nì yùhí nsidaa nècuàchi xiníndísâ ichì-yá, mii-né xì nsidaa stná nècuàchi dava ga nì xinitnùhu ma.

Nansa nì cuu cuàhà milagru ndiaha

¹² Daaní, nècuàchi apóstol, ndiaha gá nì caquida-ne cuàhà milagru nì indehè nèhivì. Te nsidaa nècuàchi xiníndísámá, nsiquívì nîsa nat-aca-nè núù Portal de Salomón (iá yehè veheñùhu). Te iin-ni sàxinítnùnì nîsa icumi nsidaa-né. ¹³ Doco nèhivì dava ga, ni-iin-ne cóni sáhandee ini-nè cutnahá-né xì nècuàchi natácá mà, mate ndeníhí vâha cuahà-né nècuàchìmà. ¹⁴ Te nì sàà nì xinindísá cuàhà gá nèhivì, tiàa te ñahà-né, nì xinindísá-né Stoho-ndà Señor. ¹⁵ Dècuèndè nîsa tavà stná nèhivì nècuàchi cuhí xi-ne, nì chitánduhù-né nècuàchìmà yuhù ichí, dava-ne núù cama, te dava-ne núù yuì, ndiatú-né yàha Pedro, áma dúcùn-nè casi nècuàchìmà, te nduvàha-ne. ¹⁶ Stná ñuu cuati ndoó yatni nì caquee cuàhà stná nèhivì

vàxi ñuu Jerusalén ndacá-né cuàhà nècuàchì ndohó quidá cuèhè, xì stná nècuàchì dandohó ñà-malu. Te nsidaa-né, nì nduvàha-ne.

Nansa nì catnii-ne nsidaa nècuàchì apóstol

¹⁷ Dandu dùtù xícusahnu-ma, yáha ga nì cumbìdia ini-nè, mii-né xì compañeru-nè tè-ndùú nècuàchì saduceu. ¹⁸ Ñàyùcàndùá, nì tnii-ne nècuàchì icúmí chuun nùú Jesús, te nì chicadi-nè nècuàchìmà vehecàa. ¹⁹ Doco iin ángel xi Stoho-ndà Señor, ñuu nì sàà-nè vehecàa yucán, te nì nacuna-ne yehè nì tavà-né nècuàchìmà, te nì cachi-nè:

²⁰ —Cuahán-nsià cuita-nsià veheñùhu cahnú, te nacani-nsià xì nèhivì nansa nihitáhvi-né cutiacu ndiaha anima-nè.

²¹ Ducán nì dandàcú-né nùú nècuàchìmà quida-ne. Ñàyùcàndùá, na ní tìnuu, dandu nì quìhvi-ne veheñùhu cahnú, te nì quesaha-né dacuahá-né nèhivì.

Daaní, dùtù cusáhnù, xì compañeru-nè, nì cana-ne nècuàchì Junta ñà-nataca nsidaa-né, te quixi stná nsidaa nècuàchì sahnú nchichí ñuu Israel yucán. Dandu nì techuún-né policía cuàhàn-te vehecàa ñà-cundaca-tè nècuàchì ndiadí quixi. ²² Doco na ní casaà-te yucán, cò cá iin nì ndácùhun-tè. Ñàyùcàndùá, nì naxicocuñ-te nì cachitnùhu-tè, ²³ cachí-te:

—Ñà-ndàà nduá, ndiadí vaha yehè vehecàa ma, te itá stná soldadu ndiaá xán, doco na ní nacuna-nsi, cò cá nècuàchì ndiadí mà.

²⁴ Dandu dùtù cusáhnù, xì comandante ndiaá veheñùhu, xì stná dùtù nihí gá chuun nahnú, nì ndulocó-nè na ní xinitnùhu-ne ducán. ¿Índù fin cucumi chuun yohó? cahan-né. ²⁵ Daaní, divi momentu mà nì quesaa inga tiàa nì cachitnùhu xi-né:

—Cunaha-nsiá, nècuàchì nì chicadi-nsià vehecàa, yucán sàndòó-né veheñùhu cahnú, dacuahá-né nèhivì —nì cachi-te.

²⁶ Dandu comandante mà, cuàhàn-te xì policía xi-tè, te viví-ni nì saca-tè nècuàchìmà vaxi-ne, vachi yúhí-te nèhivì cuàhà mà ñà-vihini caca-ni yuu-néte cahan-té. ²⁷ Ñàyùcàndùá, ndacá-te nècuàchìmà nì quesaa, te nì sàcuíta-ne nùú nsidaa nècuàchì Junta mà. Dandu nì cachi dùtù cusáhnù:

²⁸ —¿Amádi sàni dandàcú-nsí nùú-nsiá ñà-màsà chináhá gà-nsià nèhivì sàhà Jesús? Doco vichì, nsidanicuú lugar ñuu yohó sàni càhàn-nsià sàhù ñà-ndùú dàñùhù xi-nsià, te cuní-nsià ñà-nsiùhù nacuida-nsi cuàchi sàhà nècuàchì nì xihì mà.

²⁹ Dandu Pedro xì dava ga nècuàchì apóstol, nì naxiconihí-né nùú nècuàchìmà, cachí-nè:

—Nsiùhù, icúmí-nsí cunchicùn-nsí ñà-nduá cachí Dios, te màdi ñà-nduá cachí nèhivì ùún. ³⁰ Mii-nsiá nì chituu-nsià Jesús nchìca cruz. Doco mate modo ducán nì sahnì-nsiáyà, doco vichì sàni natiacu-yà nì quida Dios, divi mindaa Dios nìsa cahví xii-ndà. ³¹ Te vichì sàni saquín-yà Jesús ndahà cuàhá-yà ñà-cunduu-ya ana cusáhnù, te cunduu stná-yà ana dacácu xi-nda. Te ducán nì cuu sàhà-ñá nì cuu-nda arreperití, nsidaa ndohó nècuàchì ñuu Israel yohó, te ducán nihì-yá nansa cuìcahnú ini-yà sàhà cuàchi-nda. ³² Te nsiùhù, testigu xínduu-nsi, vachi nì xinínù-nsí ducán nì cuu. Te testigu nduú stná Espíritu Ìì xí-yá ñuhú ini anima-nsi, vachi nsidaa ana cunini xi-yá, nihitáhvi-né ndèe Espíritu Ìì xí-yá ini anima-nè quida-ya —nì cachi Pedro.

³³ Doco nècuàchì dandacu-ma, na ní inini-ne ñà-jaàn, yáha ga nì caxidà ini-nè, te nì quesaha-né nì ndatnuhu tnahá-né nansa dandáñúhú-nè nècuàchìmà. ³⁴ Doco nùù nèhivì Junta mà, iá iin maestru nani Gamaliel, iin nècuàchì fariseu chináhá xì ley xi Dios. Nècuàchì vaha nduú-né cachi nsidaa nècuàchì ñuu yucán. Te divi-ne nì ndacuiin-nè nì dandàcú-né quee cuaán chii nècuàchì apóstol mà. ³⁵ Dandu nì cachi-nè xì nsidaa compañeru-nè yucán:

—Nsidaa mii-nsiá nècuàchì raza-ndà Israel, cuidadu ni cundóó-ndá sàhà ñà-nduá quida-nda xi nècuàchì cáá. ³⁶ Vàchi ¿a có-nsínuu ini-nsia nansa nì cuu tiempu na ní ia iin tiàa nani Teudas? Tè-càhnú icà-xí nduú-te nisa cachi-te. Te nahi cùmi cientu nèhivì nì quihvi tnahá xi-té nì sanchicùn-nète. Doco por fin nì sahnì nèhivì-té, te nì xitià nihni nsidaa nècuàchì nchícùn xi-té, te ducán nì nsihi chuun ma. ³⁷ Daaní, después nì yàha inga casu na tiempu nì cuu-nda empadronar. Iin tiàa ladu Galilea nani Judas, nì nihì-té nì dáyáha-tè cuahà nèhivì ladu xi-té. Doco nì xitià stná-te, te nì xitià nihni stná nsidaa nèhivì nì chiyuhù-té. ³⁸ Ñàyùcànduá, yùhù cachi xì-nsiá vichi, nì cùnàhá nècuàchì sàni tniin-nda jaàn. Chicá vaha nacoò-ndané, vachi nú inì-ni mii-né nì nacani ini-nè quida-ne ñà-nduá quidá-né, dandu icúmíá ndòo uan. ³⁹ Doco nú Dios nì dandàcù-xì nùù-né, dandu mà nunca nihì-ndà cadi-ndà nùù-né, te cachi, còtó Dios nàá stnàhá-xi-ndà —nì cachi Gamaliel mà.

⁴⁰ Dandu nsidaa compañeru nècuàchìmà, nì dàjuùn-nè nècuàchìmà, te nì cana-ne nècuàchì apóstol nì nansihvi tu-ne. Dandu nì sahnì cuíi-nè nècuàchìmà, te nì chinaha-ñáné ñà-màsà cáhàn gà-nè xì nèhivì sàhà Jesús. Dandu nì daña Junta Cahnu-mané, ⁴¹ te nì caquee-ne libre, cudíi ini-nè ñà-nì natúì stná-nè ndoho-ne sàhà chuun xi mii-yá. ⁴² Daaní, nsiquívì vehe vehe nisa xicanuu-ne dacuahá-né nèhivì. Sàhàn stná-nè veheñuhu cahnú, te chináhá stná-nè nèhivì yucán, cáhàn-nè sàhù sàhà Jesucristu, ni-iyuhu cóni nácóó-nèàmà.

6

Nansa nì cuu nombrar usà tiàa dasàn ñà-cutiacu nècuàchì ndahví

¹ Quívì yucán vihi gá nì nducuahà nècuàchì nchícùn ichì mii-yá; dava-ne cáhàn-nè dàhàn hebreu, te dava ga-nè cáhàn-nè dàhàn griegu. Dandu nì quesaha nècuàchì griegu mà nì xitnùhu-ne compañeru-nè cáhàn hebreu, vachi ñahàcuáán xì-icumì nècuàchì griegu mà, có-nihì váha-ne ñà-cutiacu-nè na dásàn-ñà quívì quívì. ² Ñàyùcànduá nì cana nsi-úxin ùi apóstol nsidaa nècuàchì xiníndísà, te nì cachi-nè xì nècuàchìmà:

—Nsiùhù, có-nduá ñà-nacoò nihni-nsi chuun xi palabra xi Dios, te cacanu-nsi dasàn-nsí ñà-cutiacu nèhivì. ³ Ñàyùcànduá, mii-nsiá nanducu-nsiá usà tiàa nchichí dandacú sàhà chuun yohó, ñàni. Nècuàchì tnùñuhu ni cundúú-né, te ni coó chitu stná anima-nè Espiritu Ìi xí Dios. ⁴ Doco nsiùhù, iin-ni cuahàn-nsì quida-nsi seguir càcàn tàhvì-nsí nùù-yá, te dacuahá-nsí nèhivì palabra xi-ya —nì cachi-nè.

⁵ Daaní, nsidaa nèhivì mà, nì cudíi ini-nè ñà-nduá nì cachi nècuàchì apóstol mà. Ñàyùcànduá, nì caquee nombradu usà tiàa. Iin-ne nani Esteban. Iin nècuàchì nihnú vaha inì-xi nduú-né, te chitu stná anima-nè Espiritu Ìi xí Dios. Te nì caquee stná nombradu nècuàchì nchícùn yohó: Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, xì Nicolás. Nècuàchì inga raza nì quixi ñuu Antioquía nduú Nicolás mà, doco nì yàha-ne religión

xi nècuàchì raza Judea. ⁶ Daa-ní, nsidaa nèhivi mà, nì saca-ne nècuàchì nombradu mà nùù nècuàchì apóstol; dandu apóstol mà, nì xicàn tàhvi-né nùù Dios, te nì chindòó-né ndahà-né ònì nècuàchì mà.

⁷ Daaní, después, chicá más nì cucuahà palabra xi Dios, vàchi cuahà gá nèhivi ñuu Jerusalén nì sàà nì xinindisá, te cuahà gá stná nècuàchì dùtù nì sàà-nè nì xinindisá stná-nè palabra mà.

Nansa nì tñi Esteban

⁸ Daaní, nì xicanuu Esteban mahì nèhivi, te nì quida-ne cuahà milagru ndiaha, vàchi cuahà gá icúmí-né gracia xi Dios, te fuerte iá palabra cachí-né. ⁹ Doco dava nèhivi, nì quesaha-né náâ tnahá-né xì nècuàchì mà. Nèhivi sáhàn veheñùhu nani Veheñùhu xi Nèhivi Libre xinduu-ne, te nì caquixi-ne inga ñuu, divi ñuu Cirene, xì ñuu Alejandría, xì ladu Cilicia, xì ladu Asia. ¹⁰ Doco mànicúì nihindèè-né màcòdònnùù-né nùù Esteban, vàchi chindéé Espíritu Ìi xí Dios-né cáhàn nchichí-né. ¹¹ Ñàyùcàndúá, nècuàchì náâ xì-némà, nì nducu-né iin ùì tètñùhù, te nì chiyàhvi-nète ñà-càhàn tñùhù-tè òiquì Esteban. Sàhà ñà-jaàn, dohó nì cachi tèmà:

—Nì inini-nsi nì cachi quini Esteban òiquì (yua-nda) Moisés xì òiquì stná Dios.

¹² Ñàyùcàndúá, ducán nì nihì nècuàchì malu mà nì dànácuidà-nè nèhivi ñuu mà, mii-né xì stná nècuàchì sahnú dandacú, xì stná nècuàchì ley xi veheñùhu, te nì quida cuahà-né sàhà Esteban; yàchi nì sàà-nè ndé iá nècuàchì mà, te nì tñii-ñané, te ndacá-ñánè nì casaà nùù nècuàchì Junta. ¹³ Yucán nì cana-ne tètñùhù mà nì tñàtuu-tè, te nì sanicuàchi-tè sàhà Esteban, cachí-te:

—De por sí, tùha quini tè-jaàn, vàchi quini cáhàn-te òiquì veheñùhu ìi xì-ndà, xì òiquì stná ley ìi xì-ndà. ¹⁴ Te nì inini stná-nsi nì cachi-te ñà-icúmí quixi Jesús de Nazaret, te dacaá-né veheñùhu xi-nda. Dandu fuerza icúmí òama estilu xi-nda, divi estilu nì nacoò xì-ndà Moisés —nì cachi tèmà.

¹⁵ Dandu nsidaa nèhivi ndoó Junta mà, nì indehè-né nùù Esteban, te nì xini-nè, na indéhe ángel indéhe nècuàchì mà vichi.

7

Ñà-ndúá nì cachi Esteban na ní cáhàn-nè sàhà mii-né

¹ Dandu dùtù cusáhnù, nì cachi-nè xì Esteban:

—¿A dívì ñà-ndáa nduá (xí cachi nècuàchì jaàn), á cóó?

² Dandu nì naxiconihí Esteban, cachí-né:

—Mii-nsiá, nècuàchì sahnú nchichí, cunini chii-nsiá, ñáni, vàchi (cuàhìn nacani) nansa nì quida Dios ndiaha xi-nda sàhà dècuèndè na iá ìi xì-ndà Abraham ñuu nani Mesopotamia. Tàñáha ga nadàma-ne ndé ñuu Harán, dandu nì dàcùnì Dios-né mii-yá, ³ te dohó nì cachi-yà xì-né: “Nacoò-ní ñuù-ní yohó, te nacoò-ní tnahá-ní, quihìn-ní ichì cuahán-ní inga ñuu icúmí dacuní mii-ní”. ⁴ Ñàyùcàndúá, nì quee-ne ladu Caldea yucán, te nì sàà-nè ñuu Harán. Te ñuu mà nì ndòo-ne dècuèndè nì xhì yua-né. Dandu inga xichi nì cáhàn tu Dios xì-né, ñàyùcàndúá nì quihìn-ne ichì nì quesaa-nè ñuu yohó ndé ndoo-nda vichi. ⁵ Doco cónì sàha-yanè ni-iin ñuhù cunduu ñuhù xí mii-né, ni siguiera iin ñuhù tii. Doco nì cachi-yà xì-né ñà-después cuahàn-yà dacútàhvi-yánè inii ñuu yohó, te cucumi-néá, mii-né xì dèhe-ne. Ducán nì cachi-yà xì-né, mate táyóo ni-iin dèhe-ne. ⁶ Te nì cachi stná-yà ñà-icúmí descendencia xi-ne sàà-nè cundoo-ne inga ñuu xicà ndé cuichuún uun-ni nècuàchì mà-né, nì cachi-yà; te

cuahà icúmí-né ndoho-ne quida nècuàchì mà, te cùmi cientu cuià cundua. ⁷ Doco dohó ni cachi stná-yà (xì Abraham mà): “Después icúmí dandohó stnáì nèhivì cuichuun-xì tñaha-ní ñuu xicà mà, dandu caquee-ne libre, ndixi-ne cahvi-né yùhù lugar yohó”, ni cachi-yà. ⁸ Dandu ni quida stná-yà iin tratu xì Abraham, ni cachi-yà ñà-icúmí tànhdè iin seña icà nsidaa dèhe ii-né. Ñàyùcànduá, na ní tùinuù dèhe ii-né nani Isaac, dandu tìxi ùnà quivì ni sàcùnìhi seña icà-vé. Daaní dèhe Isaac mà nani Jacob, ni sàcùtuu stná seña mà icà-vé. Te divi-ni ducán ni quida stná Jacob mà xì nsihùxìn ùi dèhe ii-né, divi nècuàchì nduú xii-ndà. ⁹ Te xii-ndà mà, ni cumbidia ini-nè sàhà ñani chii-né nani José. Te ñàyùcànduá ni dicò-né nècuàchì mà nùù nèhivì cuahàn ñuu Egipto. Doco Dios, ni cutnahá stná-yà xì nècuàchì mà iá-nè ñuu yucán, ¹⁰ ni dáyáha-yanè nùù nsidaa tñundoho ni xini-nè. Dandu ni cunchichí-nè ni quida-yà, te ni ndòo manì-né nùù rey Faraón ñuu Egipto yucán, vachi mii-yá ni chindee-yánè. Te ni quida rey mà nombrar José ñà-cunduu-ne nècuàchì cu-ùì nùù-té ñuu mà, dècuèndè ni cachi-te ñà-dandacú stná-nè nùù nsidaa nècuàchì quidachuún vehe-tè.

¹¹ Daaní, ni quixi iin tñama inicutu ñuu mà, xì stná inii ñuu Canaán; iin tñundoho cahnú ni sandua. Te xii-ndàmà, có-nìhì gá-nè ñà-cutiacu-nè. ¹² Dandu ni xinitnùhu yua-né Jacob ñà-íá trigu ndè ñuu Egipto. Ñàyùcànduá, ni techuún-né dèhe-ne cuahàn-nè ñuu mà. Te primeru viaji ni sanduamà. ¹³ Daaní, viaji ùi nduá na ní dàtúì José mii-né nùù ñani-nèmà. Dandu ni cundaà ini rey Faraón índù raza nèhivì nduu José. ¹⁴ Te ni dàquixí stná José iin razón ñà-cùhùn stná yua-né Jacob xì nsidaa stná tñaha-ne. Te nsidaa nsidaa-né ùni dico sàhùn (75) nduú-né. ¹⁵ Ñàyùcànduá, ni sàà Jacob ñuu Egipto mà, te yucán ni ndòo-ne dècuèndè ni xihì-nè, mii-né xì nsidaa stná dèhe-ne. ¹⁶ Doco después ni natavà xii-ndà iquí nsì ma, te nihí-néà màndixi-ne ñuu-nè yohó dècuèndè ndè iá ñuu tii Siquem, te yucán ni ndùxan ini iin cueva, divi cueva ni xiin xii-ndà Abraham nùù dèhe iin tiàa nani Hamor.

¹⁷ Daaní, ni cuyatni tiempu cuu ndisa ñà-nduá ni cachi Dios na ní càhàn-yà xì Abraham daa. Te yáha ga ni nducuahà descendencia xì nècuàchì mà ndoó ñuu Egipto yucán; cuahà sàstnùhù ni nanduu-ne. ¹⁸ Dandu ni quìhvi inga rey dandacú nùù ñuu yucán. Te rey mà, cóni cùndàà inì-te nansa (ni chindee) José antes. ¹⁹ Ñàyùcànduá, ni dàndàhvì-te xii-ndà mà, ni quida quini-tè xì-né, ni dàndàcú-te nùù-né ñà-nacoo nihni-ne mée cuati xí-né sàhà-ñá cui-vè. ²⁰ Te divi tiempu mà ni tùinuù Moisés ñuhivì, te cudì ini Dios sàhà-vé. Cutu ùni yòò ni ìa-ve xì yuadìhì-vé, ²¹ Te ni sàà hora icúmí-né nacoo nihni-nevè, doco (ni càcu-ve), vachi ni ndacùhun iin dèheyoco rey mà-vé. Te ni dàcuàhnù-ñavé na iin dèhe-ñà. ²² Dandu después ni dàcuahá vaha-ne nsidaa palabra nchichí ñuu Egipto yucán. Ni cutùha vaha-ne càhàn-nè sàhù, te ni ìa stná fama-nè sàhà chuun nahnú nìsa quida-ne.

²³ Daaní, na cuahàn-nè xinu-ne ùi dico cuià, ni nacani ini-nè nùhù-nè nàcòtò-nè tñaha-ne, divi nècuàchì xinduu (descendencia xì xì-né) Israel. ²⁴ Te yucán ni xini-nè iin tè-Egipto dandohó-te iin tñaha-ne. Ñàyùcànduá, ni nacuidahan-né nècuàchì mà nùù tèmà, te ni nachitacùhà-nè sàhà tñaha-nemà, ni sahnì-né tèmà. ²⁵ Vachi ni tuxi ini-nè cuahàn nsidaa tñaha-ne cundaà ini-nè ñà-sàhà mii-né icúmí Dios dacàcu-ya nsidan-icuú-né. Doco còò, cóni cùcùndàà ini nècuàchì mà.

26 'Daaní, inga quivì-mà tucu tu xicánúú-né yucán, te nì xini-nè itá ùì tñaha-ne nâá stnahá. Ñâyùcàndüá, nì cuni-nè nachindovii-nè nècuàchìmà, te nì cachi-nè xì nècuàchìmà: “Señores, ¿índü chuun caní stnahá-nsiá? ¿Amádi iin-nì ñaní xínduu-nda?” 27 Dandu tiàa caní stnahama, nì chindaha níñní-te Moisés, cachí-te: “¿Ana nì cachi xì-ní ñà-dàndàcù-ní nùù-nsí? Còò, còò permisú nsidandaà-ní chuun xì nsiùhù. 28 ¿A cuní-ní cahní stná-ní yùhù nacua nì sahní-ní tè-Egipto icu?” nì cachi-te. 29 Dandu na ní inini Moisés ñà-jaàn, nì xinudèhé-nè cuàhàn-nè ñuu Madián. Te yucán nì ndòo-ne, te nì sàcùndoo stná ùì dèhe ii-né.

30 'Daaní, nì yàha ùì dico cuà iá-nè yucán, dandu iin quivì xicánúú-né icà yucù nani Sinaí, te nì xini-nè xíxìn iin yutnú tìì. Te mahì ñuhu mà nì natùì iin ángel. 31 Ñâyùcàndüá, nì ndulocó-nè sàhà ñà-ndüá nì xini-nè. Te na ní cuyatni-ne ña-cuàhàn-nè cundehè váha-ne, dandu nì tiacu-nè cáhàn Stoho-ndà Dios xì-né, cachí-yà: 32 “Yùhù nduí Dios. Cuisi yùhù nìsa cahvi xì-ní Abraham, xì Isaac xì Jacob”, nì cachi-yà. Ñâyùcàndüá, nì quesaha Moisés quidí-né, te yúhí-nè cundehè gá-nè. 33 Dandu nì cachi tu Stoho-ndà Señor xì-né: “Tavà-ní ndisàn-ní, vàchi ñuhù ndé iin-ní yohó, ñuhù ñì ndüá. 34 Cunaha-ní, sàni xini nansa ndohó nèhivì-xí ndoo ñuu Egipto. Sàni tiacuú xítmana-ne, te ndoho-guá-nè. Ñâyùcàndüá, sàni nui yohó ñà-vàxi nacuaqui-nè caquee-ne ñuu mà. Pues vichi cùhùn-ndà, vàchi cuàhìn techuín mii-ní nùhù-ní ñuu Egipto”, nì cachi Dios.

35 'Ñâyùcàndüá, divi Moisés nduú ana nì techuún-yá nùhù dandacu-xi nùù tñaha-nda, te dacácu-ne nècuàchìmà, vàchi divi ducán nì ndacu nuù-né nùù mii-yá nì tui mahì yutnú tìì mà, te indéhe-yá nahi ángel. Pues divi-ne nduú ana nì cahíchi ini tñaha-nda daa na ní cachi-nè: “¿Ana nì cachi xì-ní dandacu-ní nùù-nsí? Còò permisú nsidandaà-ní chuun xì-nsí”. 36 Doco divi Moisés mà nduú ana nì tavà xì nècuàchìmà ñuu Egipto yucán, te nì quida stná-nè cuàhà milagru fuerte iin yù mà, cuàhà milagru ndiaha. Dandu nùù Mar Cuahá, yucán nì cuu ga más milagru fuerte. Te ini ùì dico cuà nì cuu ga stná milagru nùù yucù dàná (ndé nì xicanuu-ne).

37 'Dandu después nì cachitnùhu Moisés inga palabra xì xii-ndà nècuàchì Israel mà, te dohó nì cachi-nè: “Vàxi iin quivì na icúmí Stoho-ndà Dios cuàha-ya iin tñaha-nda chuun ndiaha càhàn cuenta xì-ya ñuu-ndà. Te nacua quidá yùhù, ducán icúmí quida stná ana icúmí quixi ma. Te icúmí-nsiá cahvi-nsiá ñà-ndüá cachi-yà”, nì cachi Moisés.

38 '(Ináhá-nsiá), divi Moisés nduú ana nìsa ia yucù dàná yucán, cutnáhâ-né xì nèhivì cuàhà nduú xii-ndà mà, te cutnáhâ stná-nè xì mii-yá nì càhàn xì-né yucù Sinaí mà, divi mii-yá indéhe nahi ángel. Te (ináhá-nsiá, divi nùù mii-yá) nì nihì stná-nè palabra xì vida ndiaha icúmí-ndá chivàha-nda.

39 'Doco xii-ndà mà, còò, cónì cuní-nè cunini-ne Moisés. Nì cahíchi ini-nè nècuàchìmà, vàchi cuisì cuní-nè nùhù dahuun-ne ñuu Egipto. 40 Te nì cacachi stná-nè xì Aarón: “Quidayucùn-ní iin ñà-cunduu stoho-ndà cundaca-nda codònnù nùù-ndà, vàchi sàcuàhàn Moisés, te cutu ní tavà úún-nèndó ñuu Egipto, te vichi có-cùndàà ini-nsi ndiá nì cuu xì-né”, nì cachi nècuàchìmà. 41 Te divi quivì yucán nì quidavàha-ne iin chelù. Dandu nì sahní stná-nè quisì cunduu promesa nùù chelù mà, te cudíí gá ini-nè, vàchi sàni quidavàha-ne (iin ñà-cahvi-né). 42 Ñâyùcàndüá, nì naxicocuín ini Dios sàhà-né, te nì nacoò uun-yanè ñà-quida-ne ñà-ndüú gustu xi-ne

cahvi-né orá, xì yoo, xì sìtnúù. Ináhá-ndá nì cuu ducán, vèchi dohó cachí-yà nùù libru nì tiaa profeta sàhana ndé cachí-yà:

¿Nsiohó nècuàchì Israel, ùi dico cuà nì xica-ndá yucù, te nì sàha-ndá yùhù ofrenda xi promesa, divi quisi nì sahnì-ndá sàhì? Doco ¿a ndísá nì cahvi ndisa-ndá yùhù na ní quida-ndá ducán? ⁴³ Còò, mà ndísá; yùù yócò (nduá nisa cahvi-ndá, vèchi divia) nisa nihi-ndá xicánúù, divi yùù yócò nani Moloc inácaá ini vèha, xì stná stohò-ndá nani Renfán náhà nahi sìtnúù cahnú. Vèchi figura-ñà mà nì quidayucùn-ndá, te nì cahvi-ndá. Pues (divi sàhà nsidaámà) icúmí taxi xiqué nsiohó ndè nùù-xí ñuu Babilonia, nì cachi Dios.

⁴⁴ (Dandu nì cachi gà stná Esteban palabra yohó):

—Na ní sandoo xii-ndà mà yucù, nisa icumi-né iin vehe sìcoto ndé nisa cahvi-né Dios. Vèchi nì dandàcú-yà nùù Moisés ñà-quidavàha-ne vehe ìi mà, te ndudava xì ñà-nduá nì dácùnì-yànè antes. Ñàyùcànduá, nì cuyucun vehe ma. ⁴⁵ Daaní, después nì ndòà nùù dèhe xii-ndà mà. Te nècuàchì mà, nsidá-néà nì quesaa-nè xì Josué ladu nación yohó ndé nì sandoo nèhivì cuàhà inga raza. Doco nì cacuxio nèhivì mà nùù ñuu-nè yohó, te nì nandua ñuu xii-ndà, vèchi nì chindee Dios xii-ndàmà ní taxi-né nècuàchì mà. Ñàyùcànduá, ñuu yohó nì ndòò vehe ìi mà inii tiempu dècuèndè tiempu xi David. ⁴⁶ Te David mà, nì xini màni Dios-nè. Ñàyùcànduá, nì xicàn tàhvì-né nùù-yá, áma cuàha-ya lugar quidayucun-nè iin veheñùhu cahnú xí-yá, vèchi divi-ya nduú ana cahvi nsidaa descendencia xi xii-né Jacob. ⁴⁷ Doco (màdi mii-né, sino que dèhe-ne) Salomón nduú ana nì nihítàhvì nì quidayucun xì veheñùhu cahnú-ma.

⁴⁸ 'Doco cunaha-nsiá, cahnú Dios icúmí-ndá, màdi cuisì veheñùhu ñuhivì yohó iá-yà. Còò, vèchi ducán nì cachi stná iin nècuàchì nì càhàn cuenta xi-ya sàhana, nì tiaa-ne palabra yohó ndé cachí-yà:

⁴⁹ Na iin silla cahnú ndé ié' dandacuí, ducán nduú ansivi. Te nahi bancu tii ndé quetátú sàhì, ducán nduú ñuhivì. Ñàyùcànduá, mà sàà nèhivì quidavàha-ne iin vehe cahnú ndé coi, vèchi màdi iin xaan-ni ié' quetátú. ⁵⁰ Còò, yùhù nduú ana nì quida vaha xi ansivi xi ñuhivì; nsidaa ñà-jaàn nì quidavàhi xì ndahì', nì cachi Dios.

⁵¹ (Dandu nì cachi gà Esteban):

—Ndisa, ndee íní mii-nsiá. Có-nìhnú inì-nsia Dios, vèchi nahi tè-siùmí xínduu-nsia, ñàyùcànduá mà túha-nsia cunini-nsia. De por sí, xini ùhì-nsiá Espiritu ìi xí Dios; vèchi divi nacua nisa quida xii-ndà sàhana, ducán quidá stná mii-nsiá vichi. ⁵² Vèchi nècuàchì yucán, quini ga nì quida-ne xì nsidaa nècuàchì nisa càhàn cuenta xi Dios, nì sahnì-né nècuàchì mà, mate nduú nècuàchì mà ana nì cachitnùhu ñà-icúmí quixi mii-yá ana ndàà cuisì inì-xi. (Daní, na ní quesaa-yà), divi mii-nsiá nì cahin xí-yá, te nì sahnì-nsiáyà. ⁵³ De por sí, có-cùnì dahuun-nsia chivàha-nsia ley xi Dios, mate ángel ndiaha nì sàha xi-nda ley mà. ⁵⁴—Ducán nì cachi Esteban xì nèhivì yucán.

Nansa nì sahnì nèhivì Esteban xì yùù

Dandu nèhivì iníni má, yáha ga nì caxidà ini-nè, nì saxindíàà stnahá nùhu-ne. ⁵⁵ Doco Esteban, chitu anima-nè Espiritu ìi xí Dios. Dandu nì indehè-né dìqui-xí ansivi, te nì xini-nè tnúù ndiaha ndé iá Yua-nda Dios, te yucán íin Jesús ladu cuahá-yà. ⁵⁶ Dandu nì cachi-nè:

—Cundehè-nsiá, nuná ansivi indéhi, te yucán ladu cuahá Yua-nda Dios iin mii-yá ana nduú Tnaha Ndiaha Nèhivi Ñuhivi.

⁵⁷ Doco nèhivi yucán, ndee cána dana-ne, te sadí ndahà-né tùtnù-né, cuàhàn nsidaa-né carrera ndé iá nècuàchìmà. ⁵⁸ Nì tavà-ñané ñuu mà ñà-cahni-ñané xì yùu. Te tiàa nì càhàn tnùhù sàhà-né, nì tavà-né dùhnù-né, nì ndòa nùu iin tiàa chii nani Saulo. ⁵⁹ Dandu nì quesaha-né nì cani-ne cuàhà yùu diquì nècuàchìmà ñà-cui-nè. Doco mii-né, nì ndacùcahan-né Jesús, cachí-nè:

—Stoho-nsi Jesús, ¡sà-íá natnii-ní anímè!

⁶⁰ Dandu nì sàcùin sisi-né, te nì ndàhì ndee-né, cachí-nè:

—Stoho-nsi Señor, xicàn tàhvi nùu-ní ñà-màsà quihín cuenta-ní sàhà cuàchi quidá nèhivi yohó xì’.

Te na ní nsihi nì cachi-nè ducán, dandu nì ndàhvà-ne ñuhivi, na ian nì quidi-nè.

8

Nansa nì sanchicùn Saulo nèhivi cahvi xi Jesús ñà-dandohó-né nècuàchìmà

¹ Te Saulo mà, cudíi stná ini-nè ñà-nì xìhi Esteban ducán. Daaní, divi quivì yucán nì quesaha nì cucuahà gá sàhà nècuàchì nchícùn ichì Jesús. Nì quesaha nèhivi dava ga dandohó-né nsidaa nèhivi xì-yá ndoo ñuu Jerusalén. Ñàyucànduá, nì xinudèhé nècuàchìmà, cuàhàn-nè inicutu ladu Judea xi ladu Samaria. Doco nècuàchì apóstol, còo, cóni xitià-nè.

² Daani, (nì nsihi nì sahnì nèhivi Esteban), dandu nì casaà dava nècuàchì nihnú vaha ini xì Dios, nì (nsiquihin-ne ndómà), te nì sùxin-nèndó. Te cuàhà gá nì casacu-ne sàhà-ndà.

³ Doco Saulo, yáha ga nì quida quini-ne xì nsidaa nècuàchì nchícùn ichì Jesús, vachi vehe vehe nì xicanuu-ne, nì quihvi-ne nì tavà-né nècuàchìmà, tiàa-ne te ñahà-né, te ñuhú-né nècuàchìmà nì sàhàn nì chicadi vaha-ne.

Nansa nì xitià nihni razón ndiaha ndé` ladu ñuu Samaria

⁴ Doco nècuàchì nì xitià mà, inicutu nì sàhàn-nè nì dàcutià-nè razón ndiaha xì Dios. ⁵ Iin nècuàchìmà nani Felipe, te divi-ne nì sàhàn iin ñuu iá ladu Samaria. Te yucán nì càhàn-nè sàhù sàhà Cristu. ⁶ Te nì nataca cuàhà nèhivi ñuu mà, nì inini vaha nsidaa-né ñà-nduá nì cachi Felipe, vachi nì xini stná-nè milagru nì quida nècuàchìmà, ⁷ vachi nì dandúvaha stná-nè cuàhà nèhivi ñuhú ñà-malu ini-xi. Caná fuertéa nì caquea ini-nè. Te nì nduvàha stná cuàhà nècuàchì nì dañà íi cuerpu xi, xì cuàhà gá stná nècuàchì xicá cuéhé. ⁸ Ñàyucànduá, nì cudíi sàstnùhù ini nècuàchì ñuu mà. ⁹ Doco yucán iá stná iin tiàa nani Simón. Sà-íá cuìá iá-te ñuu mà. Tètàtnà tàdí nduú-te, te dandahví uun-tè nèhivi ladu yucán, vachi cachí-te xi-né ñà-chuun cahnú nduá nì nihitáhvi-té. ¹⁰ Ñàyucànduá, nsidaa nèhivi ñuu mà, xiníndisá-né yuhù-té, nècuàchì ndahví te nècuàchì cuicà, nsidaa-né tuxí ini-nè ndudu ndiaha xì Dios icúmí-té. ¹¹ Ñàyucànduá, cahvi váha-nète, vachi caní tiempo dandahví-tené xì tàtnà xì-te. ¹² Doco na ní sàa Felipe yucán, te nì dàtúi-ne razón ndiaha sàhà ñuhivi ìi xì Dios xì sàhà ichì Jesucristu, dandu nì xinindisá cuàhà nècuàchìmà, te nì cuhii stná-né, tiàa-ne te ñahà-né. ¹³ Dècuèndè stná Simón mà, nì xinindisá stná-te, te nì cuhii stná-te. Dandu iin-ni nì tenchicùn stná-te Felipe, ndulócó cuàhà-té, vachi nì xini-te cuú cuàhà milagru ndiaha, cuàhà milagru fuerte.

¹⁴ Daaní, nècuàchì apóstol ndoó ñuu Jerusalén, nì xinitnùhu-ne ñà-ndúá nì cuu ladu Samaria yucán, ñà-sàni xinindisá cuàhà stná nècuàchì ladu yucán ñà-ndúú palabra ì xí Dios. Ñàyùcàndúá, nì techuún-né compañeru-nè Pedro xì Juan ¹⁵ ñà-cùhùn-nè ñuu mà, te càcàn tàhvi-né nùù Dios sàhà-ñá nandèe stná Espíritu ì xí-yá ini anima nsidaa nècuàchì yucán. ¹⁶ Vàchi tàñáha ga nihítàhvi nècuàchìmà Espíritu ì, cuisi-ñá nì cuhii-né na ní xinindisá-né Stoho-ndà Jesús. ¹⁷ Ñàyùcàndúá, nì sàà Pedro xì Juan yucán, te nì chitàndòó-nè ndahà-né dìni nècuàchìmà, te nì nandèe Espíritu ì xí Dios ini anima-nè.

¹⁸ Doco Simón ma, na ní xinì-te nansa nì nihítàhvi nècuàchìmà Espíritu ì xí Dios ñà-nì sàcùitandòó ndahà apóstol dìni-né, dandu nì càhìn-te dihùn nùù nècuàchìmà, ¹⁹ cachì-te:

—Cuàhatahvi stná-nsià yùhù ndudu ì mà, vèchi cuní stnáì chitàndòì ndahí dìni nèhivì, te nihì stná-nè Espíritu ì xí Dios —nì cachì-te.

²⁰ Doco nì cachì Pedro xì-té:

—Nì sàà-ní ndañuhu dahuun-ní xì dihùn xí-ní ñà-tùxí ini-ní vètuni cuyàhvi tàhvi ndiaha-nda nùù Dios. ²¹ Có-ndúá ducán cucuu-ní xì chuun yohó, vèchi anima chicuéhè icúmí-ní nùù mii-yá. ²² Te vichi xiñuhu cuu-ní arrepentir sàhà cuàchi nì quida-ní, te càcàn tàhvi-ní nùù-yá, áma cuicáhnú ini-yà sàhà-ní ñà-nì nacani quini guá ini-ní. ²³ Vèchi sàni cundaà ini, cuàhà gá cúmbidia ini-ní, te ñuhú ini-ní, vèchi sadí cuàchi-ní nùù-ní —nì cachì Pedro.

²⁴ Dandu nì cachì Simón mà:

—Càcàn tàhvi-nsià nùù Stoho-ndà Señor sàhì ñà-màsà cúú xí ni-iñàha nacua nì cachì-nsià jaàn.

²⁵ Daaní, Pedro xì Juan, chicá nì càhàn gà-nè (xì nècuàchì ñuu mà) palabra ì xí-yá sàhà ichì ndiaha Stoho-ndà Señor.

Dandu mànuhù cuéyàà-nè ñuu Jerusalén, nì yàha-ne cuàhà ñuu cuati ndé ndoó nècuàchì samaritanu, te yucán nì càhàn stná-nè xì nèhivì mà ñà-ndúú razón ndiaha xí mii-yá.

Nansa nì xinindisá iin nècuàchì ñuu Etiopía

²⁶ Dandu nì quixi iin ángel xì Stoho-ndà Señor, nì càhàn-nè xì Felipe, cachì-nè:

—Quihin-ní ichì cuahán-ní ladu sur ndè cachì sàà-ní ichì cuàhàn ñuu Jerusalén xì ñuu Gaza; te ichì yucán, yucù nduá.

²⁷⁻²⁸ Ñàyùcàndúá, nì quihin nècuàchìmà ichì cuàhàn-nè. Te cunaha-ní, yucán yáha stná iin tìaa ñuu Etiopía. Iin nècuàchì eunuco nduú-né, te chuun cahnú nihí-né nùù Candace, divi ñahà dandacú nùù ñuu Etiopía yucán, vèchi ana ndiaá xì ñà-cuicà ñahà mà nduú-né. Te vichi sàmànuhù-né ñà-nì sàhàn-nè ñuu Jerusalén nì cahvi-né Dios. Te xicá-né carreta xi-ne, cahví-né tutu ì nì tìaa profeta nani Isaías. ²⁹ Dandu Espíritu ì xí Dios, nì càhàn-yà xì Felipe, cachì-yà:

—Cuahán ndé cuàhàn carreta yucán, cutnahu xì nècuàchìmà cùhùn.

³⁰ Ñàyùcàndúá nì dáyáà Felipe nì sànihì-né carreta mà, te nì tiacu-nè cahví nècuàchìmà tutu nì tìaa Isaías. Ñàyùcàndúá, nì xicàn tnùhù-né nùù nècuàchìmà:

—¿A sànihì ini-ní ñà-ndúá cahvi-ní, á coó?

³¹ Dandu nì cachì nècuàchìmà:

—Còó, mà cúí, vèchi còò iin cachì xì nansa cuní cachà sàhà-ñá ducán mànihì ini.

Dandu ni sàcùndàhvì nècuàchìmà nù Felipe ñà-ni nàná stnà-nè nù carreta, te cutnahá-né cundoo-ne mà.

³² Te tutu ì cahví nècuàchìmà, dohó cachí meru ndé cahví-né: Na ian ndaca-nda iin riì cuàhàn-si ndé cui-si, ducán ni saca stnà-te ndómà cuàhàn ndé cui-ndà, te divi na ian cuhíhín iin riì tì na dátê-si, ducán ni quida stnà ndómà, cóni cáhàn-ndà. ³³ Doco nèhivì, ni cahíchi ini-nèndó. Ndahví ni quida-ne, ni dàtnátuu-nèndó nù juez, te ni dàcuídá cuàchi uun-nèndó, mate còò cuàchi-nda, dandu ni sahnì-nèndó. Te vichi mà cóó gá ni-iin descendencia xi-nda cahan nèhivì, (cachí tutu mà).

³⁴ Dandu ni cachi nècuàchìmà xi Felipe:

—Quida sacù-ní favor, cachi-ní xí'; ¿índù nèhivì cáhàn tutu yohó sàhà-xí? Isaiás ni tiaa xán, doco ¿a divi mii-né cáhàn sàhà-xì, te ò sàhà inga-nè?

³⁵ Dandu ni quesaha Felipe ni nacani-ne ñà-nduá cuní cachi palabra meru ndé cahví nècuàchìmà, te ni cachitnùhu nsihi-ne nansa iá ichì Jesús.

³⁶ Daaní, ni casaà-nè iin xaan ndé ñuhú tècuí. Te ni cachi tiàa ma: —Cundehè-ní, yucán ñuhú tècuí. ¿A iá ñà-cùmání quide? vachi cuní cuhí stnái vichi.

³⁷ Dandu ni cachi Felipe:

—Nú ndisa, iin-ni nihnú vaha inì-ní, vátuni.

Dandu cachí nècuàchìmà:

—Yùhù xiníndísê Dèhemanì Dios nduú Jesús.

³⁸ Ñàyùcànduá, ni dandacú nècuàchìmà ñà-cucuiin carreta xi-ne, te ndúi-nè ni nuu-ne cuàhàn-nè ndé ñuhú tècuí mà. Te ni quida ì Felipe nècuàchìmà. ³⁹ Dandu ni caquee-ne nù tècuí mà mànana-ne. Te na iin cachí ni ndiachi Felipe ni quida Espíritu Ì xí Stoho-ndà Señor cuàhàn-nè, ni ndañuhu-né nù vista xi inga nècuàchìmà. Ñàyùcànduá ni quihin tu nècuàchìmà ichì mànuhù-né, cudí gá stnà ini-nè. ⁴⁰ Daaní, Felipe, ndé ñuu Azoto ni natù-ne, te ñuu ñuu ni yàha-ne, dacuítia-nè razón ndiaha xí Dios dècuèndè ni sàà-nè ñuu Cesarea.

9

Nansa ni quíhvi Saulo ichì Jesús

¹ Daaní, Saulo, iin-ni xidà sàstnùhù ini-nè sàhà nècuàchì nchícùn ichì Stoho-ndà Señor. Dana cáhàn-nè, cuàhàn-nè cahni nsihí-né nècuàchìmà, cachí-nè. Ñàyùcànduá ni sàhàn-nè nù dùtù cusáhnú, ² ni xicàn-nè tutu cunihi-ne cùhùn ñuu Damasco (cahví nècuàchì dandacú) nù veheñuhu xi nèhivì raza-nè yucan sàhà-ñá ducán nihi-né permisú nanducu-né nèhivì nchícùn ichì Jesús, te màcùnuhni nècuàchìmà quixi-ne presu ñuu Jerusalén, tiàa o ñáha ni cundúú-né. ³ Ñàyùcànduá, ni quihin Saulo ichì cuàhàn-nè ñuu Damasco mà. Te sà-ítúú-né sàà-nè ñuu mà, dandu na iin cachí ndé diquì-xí ansivi ni trùu fuerte iin luz. ⁴ Te ni sàcasàn-né ñuhù ni quidamà, te ni tiacu-nè cáhàn iin ana cáhàn cachí xi-né:

—¡Saulo, Saulo! ¿Índù chuun nchícùn-ní yùhù quida quini-ní xí'?

⁵ Dandu ni cachi Saulo:

—¿Ana nduu-ní, Señor mío?

Te ni cachi tu-ya:

—Yùhù nduí Jesús, divi ana dandoho-ní. Doco mii-ní quidá quí-ní-ní xi mii-ní, na ian quidá quisì caní sàhà nù garrocha —ni cachi-yà.

⁶ Dandu Saulo, ndé quidí cuisì-né ñà-yúhí guá-nè, te ni cachi-nè:

—¿Ndíá nduá cuní-ní quide, Señor mío?

Dandu cachí tu Stoho-ndà Señor xì-né:

—Ndacuiin-ní, cuahán-ní ñuu Damasco, te yucán ndacu nuù-ní nansa quida-ní —nì cachi-yá.

⁷ Doco tiàa xícutnaha-xì-né cuahàn ichì mà, nì yùhí cuaá-te, vàchi nì inini-tè iá ana nì càhàn, doco còò iin tuí. ⁸ Dandu nì ndacuiin Saulo, te nì nacuna-ne nduchìnuù-né, doco mànicúì gá cundehè-né, (váchì sàni cuaà nduchìnuù-né). Ñàyùcànduá íditá ndahà tnahá-né nì sàà-nè ñuu Damasco. ⁹ Te yucán nì ìa-ne ùnì quìvì, có-tùfnúù-né, có-xìxì-né, nì có-xìhí stná-nè tècuií.

¹⁰ Te ñuu mà iá stná iin nècuàchì nchícùn xì Stoho-ndà Jesús nani Ananías. Te nì dàcùnì Jesús-nè mii-yá, cachí-yá xì-né:

—¡Ananías!

Te nì naxiconihí-né nuù-yá, cachí-nè:

—Yohó ié', Señor mío.

¹¹ Dandu nì cachi Stoho-ndà Señor xì-né:

—Quihin-ní ichì cuahán-ní calle nani Calle Ndàà, te yucán nanducu-ní iin tiàa nani Saulo. Iin nècuàchì ñuu Tarso nduú-né, te iá-nè vehe iin nèhivì nani Judas. Te vichì iá-nè xìcàn tàhvì-né nuí. ¹² Te quìvì vitni nì xini-nè iin seña na ian sánì-nè, te nì xini-nè mii-ní nì quìhvì-ní ndé iá-nè, te nì chitándòò-ní ndahá-ní ònì-né, te nì nihì-né nì natùinuù-né.

¹³ Doco nì cachi Ananías mà:

—Señor mío, cuahà nèhivì sàni cachi-nè xì' nansa quidá nècuàchìmà, ñà-cuahà guá sàni dàndòhó-né nèhivì xì-ní ndoó ñuu Jerusalén. ¹⁴ Te vichì yohó sàni quesaa stná-nè nihì-né orden nuù dùtù xícusahnú ñà-tnii-ne nsidaa ana ndácùcahan xì quìvì-ní.

¹⁵ Doco nì cachi Stoho-ndà Señor xì-né:

—Cuahán-ní, váchì sàni nacàxin nècuàchìmà sàhà ñà-quida stná-nè chuun xì, cùhùn-nè càhàn-nè sàhù sàhí nuù nèhivì ndoó cuahà inga ñuu, xì nuù stná tè-xìdandacú yucán, xì nuù stná nècuàchì Israel. ¹⁶ Te icúmí cachtinùhu stnáì xì-né ñà-cuahà guá icúmí-nè ndoho-ne sàhí —nì cachi Jesús.

¹⁷ Ñàyùcànduá, nì quee Ananías mà cuahàn-nè vehe yucán, te nì yàha-ne ndé iá Saulo, nì chitándòò-né ndahà-né ònì nècuàchìmà, cachí-nè:

—Ñàni Saulo, ichì vaxì-ní nì xini-ní Stoho-ndà Jesús. Pues divi-ya nì techuun-xì vaxì ndé iá-ní ñà-natùinuù-ní, te chitu stná anima-ní Espiritu ìì xì-yá— nì cachi Ananías.

¹⁸ Daaní, vichì duha nì còyo ñà-sadí nihni nduchìnuù Saulo, nahi chididà ònì sandua, te nì natùì dahuun nduchìnuù-né. Dandu nì ndacuiin-nè, te nì cuhii-né. ¹⁹ Te na ní nacuxi-ne, dandu nì ndundee ini-nè. Te divì ñuu Damasco mà nì ndòò-ne itnii gá quìvì, nìsa ìa-ne xì nèhivì xì Jesús ndoó yucán.

Nansa nì càhàn Saulo palabra xì Dios ñuu Damasco

²⁰ Daaní, vichì duha nì sàhàn-nè iin iin veheñùhu xì nècuàchì raza-nè Judea, nì càhàn-nè sàhù sàhà Jesús ñà-divì Dèhemanì Dios nduú-yá.

²¹ Ñàyùcànduá, cuahà gá nì ndulocó nsidaa ana iní nì càhàn-nè, te nì ndàcàtnùhù tnahá-né nuù-nè, cachí-nè:

—¿Amádi nècuàchì yohó nduú tiàa nìsa ìa ñuu Jerusalén nìsa dandáñuhú guá xì nèhivì ndácùcahan xì quìvì Jesús? Te ¿acónì quésáá stná-nè ñuu-ndà yohó ñà-tnii-ne nècuàchìmà, te cundaca-ñanè presu nuhù ñuu Jerusalén ñà-cundoo-ne ndahà dùtù xícusahnú? —Ducán nì cachi nèhivì mà.

²² Doco Saulo, chicá ndee ní cãhàn-nè xì nècuàchì raza-nè Judea ñuu Damasco mà, te nècuàchìmà, cóni nánìhì tnùnì gá ini-nè nansa naxiconihí-né, vâchi claru nì dâtúi Saulo sàhà Jesús, ñà-divi rey ndiaha xí raza-nè nduú-yá.

Nansa nì càcu Saulo nùù nèhivì raza-nè Judea

²³⁻²⁴ Daaní, nì yàha caní quivì, dandu nì nataca dava tè-raza Judea mà, te iin-ni nì candatnuhu-té ñà-cahni-té Saulo. Ñàyùcàndüá, ndui te ñuú ndiatú-te yehè nahnú ñuu mà, áma níhì-té cahni-ténê. Doco nì xinitnúhu-ne nansa cuní temà quida-tè xì-né. ²⁵ Ñàyùcàndüá, ñuú nì saca nèhivì xí Jesús-nè, cuàhàn-nè dîquì nama ndiadí nùù ñuu mà, te yucán nì dãnùú-ñánê yàtà nama mà, inácaa-nè ini iin ìcà sìcàté. ²⁶ Dandu mànuhù-né ñuu Jerusalén.

Ñà-ndüá nì quida Saulo na ní nasaa-nè ñuu Jerusalén

Ñuu yucán nì cuni-nè nacuatnahá-né xì dava ga nèhivì xí Jesús, doco nsidaa nècuàchìmà, nì yùhì-nè, vâchi có-xiníndisá-né ñà-ndáà ndüá nchícùn ndisa Saulo ichì mii-yá. ²⁷ Ñàyùcàndüá, nì saca Bernabé nècuàchìmà, te ndacá tnahá-né nì sàà nùù nècuàchì apóstol, nì nacani-ne xì nècuàchìmà nansa nì cuu na ní xini Saulo Stoho-ndà Señor, te nì cãhàn-yà xì-né. Te nì nacani stná-nè nansa nì quida Saulo ñuu Damasco, nì cãhàn vate cuáhà-né sàhà Jesús ñuu yucán. ²⁸ Ñàyùcàndüá, yucán nì ndòo Saulo ñuu Jerusalén, xicánúú-né xì nèhivì xí Jesús. ²⁹ Te cuàhà gá nì cãhàn-nè sàhà-yá, cóni yùhì-nè. Dècuèndè stná nècuàchì raza-nè cãhàn dàhàn griegu nì cãhàn stná xì-né, cuàhà gá nì ndatnuhu-né xì nècuàchìmà. Doco nècuàchìmà, cuisì xícuni-nè cahni-ñánê. ³⁰ Doco dava nèhivì cahvi stná xì Jesús, nì xinitnúhu-ne sàhà peligrú mà. Ñàyùcàndüá, nì saca-ne Saulo mà cuàhàn-nè ndè ñuu Cesarea, dandu mànuhù nècuàchìmà ñuu Tarso.

³¹ Daaní, inicutu ladu Judea mà, xì ladu Samaria, xì stná ladu Galilea, nì ndudadí uun; vátùnì nataca cuéyàà nèhivì xí Jesús. Ñàyùcàndüá nì nacuahandee gá ini-nè, te chicá nì cahvi víi-né Stoho-ndà Señor, vâchi nì chindee stná Espíritu ìì xí-yá mii-né, te sàhámà chicá nì nducuahá-né.

Nansa nì nduvàha iin tiàa nani Eneas

³² Daaní, xicánúú Pedro visita inicutu ladu yucán, te nì sàà-nè iin ñuu tii nani Lida ñà-coo-ne visita xì nèhivì xí Jesús ndoó yucán. ³³ Te ñuu mà nì xini-nè iá iin tiàa nani Eneas; unà cuà ìndúhu-né cama, vâchi sàni dàñà ìì cuerpu xi-ne. ³⁴ Ñàyùcàndüá, nì cachi Pedro xì-né:

—Cunaha-ní, Eneas: momentu yohó cuàhàn Jesucristu dandúvaha-ya mii-ní. Ñàyùcàndüá ndacuiin-ní, nsida vii-ní cama xi-ní.

Dandu momentu mà nì ndacuiin-nè. ³⁵ Te (nì xicanuu-ne) ñuu Lida mà, xì stná yodò nani Sarón, te nì xini nèhivì-né. Ñàyùcàndüá cuàhà nècuàchìmà nì tenchicùn stná-nè ichì Stoho-ndà Señor.

Nansa nì natiacu iin nècuàchì ñahà nani Dorcas

³⁶ Daaní, tiempu yucán nìsa ìa iin nèhivì xí Jesús ñuu Jope nani Tabita. Te Dorcas nduú quivì-né dàhàn griegu. Te cuàhà gá obra nisa quida-ne; cuàhà gá nisa chindee-né nècuàchì ndahví. ³⁷ Doco quivì yucán nì quicuehè-nè, te nì xihì-nè. Ñàyùcàndüá, nì dácùchì nèhivì nsii ma tècuì, te nì chinduhù-néndò iin cuarto dîquì-xí pisu ùì. ³⁸ Dandu nèhivì xí Jesús (ndoó ñuu mà), nì xinitnúhu-ne ñà-yatnì uun iá Pedro ñuu

Lida. Ñâyùcàndüá, nì techuún-né ùì tiàa nì sàhàn nì sacundahví xì nùù nècuàchìmà ñà-quixi-ne vichi duha. ³⁹ Ñâyùcàndüá, nì quihin Pedro ichì vaxi-ne cutnàhà-né xì tiàa ma, te nì caquesaa-nè vehe nsii ma. Dandu nì saca nèhivì mà-né nì nana-ne ndé vehe dìquì-xí. Te yucán nì tnàtuu nsidaa nècuàchì ñahà cuàán, itá-né sacú-né, dacuní-nè Pedro vestidu-nè xì dùhnù-né, vàchi na nisa itiacu nsì-Dorcas mà, nì sansìcu-nda sìcoto xì nècuàchìmà. ⁴⁰ Dandu nì cachi Pedro xì nsidaa nèhivì mà ñà-nì cáquéé-né fuera. Te na sàni caquee-ne, dandu nì sàcuìn sìsì Pedro, nì xicàn tàhvi-né nùù Dios. Te nì nacuico-né, nì indehè-né ndé indúhu nsii ma, te nì cachi-nè xì ndómà:

—Ndacuiìn-ní, Tabita.

Dandu nì nacuna nècuàchìmà nduchinùù-né, te na ní xini-nè Pedro, nì ndacòo-ne. ⁴¹ Te nì chitanini Pedro ndahà-né nì ndacani-ne nècuàchìmà. Daaní, nì cana-ne nsidaa nècuàchì dava ga ñà-nansihvi-ne, divi ñahàcuàán mà, xì dava ga stná nèhivì xí Jesús. Te nì cachi-nè xì nècuàchìmà:

—Yohó íá Tabita xi-nsia; sàni natiacu-nè.

⁴² Ñâyùcàndüá, nì xitià cuentu mà inicutu ñuu Jope nansa nì cuu xì nsii ma, te cuàhà gá nèhivì nì xinindisa-xi Stoho-ndà Señor. ⁴³ Dandu después, caní quivì nì ndòo ga Pedro ñuu mà, íá-nè vehe iin tiàa nani Simón, iin nècuàchì tùha dacáhi iin.

10

Nansa nì sàcùnaha iin soldadu nani Cornelio ñà-cana-ne Pedro quixi-ne vehe-ne

¹ Ñuu Cesarea nì sandoo cuàhà soldadu. “Tè-italianu” nisa cachi nèhivì ñuu mà xì soldadu ndoo yucán. Te iin capitán xì soldadu mà nani Cornelio. ² Mii-ne xì nsidaa stná nèhivì ndoo vehe-ne, xínduu-ne nèhivì tnùñuhu cahvi ndisa xì Dios, te chívaha ndisa-ne tnùñuhu xí-yá. Te dasán stná-nè cuàhà dihùn ñà-chindee xì nècuàchì ndahví, te nacuatú cuàhà stná-nè. ³ Te nì cuu iin quivì nahi càhùni nì cuàà nì dácuní Dios-nè tuí ndáí vaxi iin ángel quíhvi-ne vehe ndé íá-nè mà, te nì cachi ángel mà xì-né:

—¡Cornelio!

⁴ Dandu nì indehè váha-ne ángel ma, te yúhí cuàhà-né; dandu nì cachi-nè:

—¿Ndíá íá, señor?

Te nì cachi ángel mà xì-né:

—Sàni inini Dios ñà-ndüá xicàn tàhvi-ní nùù-yá, te sàni natùì stná obra xi-ní nùù-yá. ⁵ Ñâyùcàndüá, vichi duha techuun-ní nèhivì cùhùn ñuu Jope, te cana-ní iin tiàa nani Simón Pedro quixi-ne. ⁶ Cunaha-ní, íá-nè vehe iin nècuàchì dacáhi xì iin quisi, te yuhù mar indúhu vehe nècuàchìmà. Pues divi Pedro mà icúmí cachi xì-ní nansa ndíá icá-ní quida-ní —nì cachi ángel mà, ⁷ te cuàhàn-nè.

Daaní, luegu nì cana Cornelio ùì mozo xi-ne tnàtuu-ne, te nì cana stná-nè iin soldadu xinúcuáchí nùù-né, vàchi iin nècuàchì cahvi víi xì Dios nduú stná nècuàchìmà. ⁸ Dandu nì nacani nsihi-ne xì nècuàchìmà nansa nì cuu, te nì techuún-ñané cùhùn-nè ñuu Jope.

⁹ Daaní, nahi càxíhúi inga quivì na sá-itúú-né casaà-nè ñuu mà, dandu divi hora mà nì nana Pedro ònìvèhé ndé íá-nè, cuàhàn-nè càcàn tàhvi-né nùù Dios. ¹⁰ Dandu nì quesaha-né nì xihì cuàhà-né doco, te cuní-nè cuxi-ne. Ñâyùcàndüá, cuàhàn cuyucun ñà-cudamá-nè. Doco na táñaha ga coo listúamà, dandu nì dácuní Dios-nè iin seña na ian sàní-nè. ¹¹ Nì xini-nè nì nuna ansivì, te yucán íá iin sìcoto na iin dahmà càcùhun nsì-cúmì

punta-ña diquì-xí, mànuà dècuèndè ndé iá-nè. ¹² Te nì xini-nè ini dahmà mà ñuhú nsidanuu clase quisi; quisi nahnú, quisi cuàti, xì quisi nduú laa. ¹³ Dandu nì tiacu-nè cáhàn iin ana cáhàn xì-né, cachí-yà:

—Ndacuiìn-ní cahni-ní quisi jaàn caxí-ní, Pedro.

¹⁴ Doco nì cachi Pedro:

—Còo, Señor mío, mà túhe caxí ñà-quini. Mà túhe caxí ñà-có-ndiá ìqué caxí.

¹⁵ Dandu cachí tu ana cáhàn xì-némà:

—Màsà cachi-ní quini iá-si, vachi Dios nduú yùhù, te sàni cachi, iá vù quisi jaàn —nì cachi-yà.

¹⁶ Ùni xichi nì cáhàn-yà ducán, dandu nì nana dahmà mà ansivi mànuhá. ¹⁷ Ñàyùcàndüá, cuàhà gá nì nacani ini Pedro; ¿ndiá nduá cuní cachàmà? cahan-né. Te divi hora daa sàni caquesaa tiàa nì techuún Cornelio, itá-né yehè, vachi sàni ndàcàtnùhù-né nù nècuàchì ñuu mà ndévi iá vehe Simón mà. ¹⁸ Ñàyùcàndüá, meru cáhàn-nè yehè, xícàn tnùhù-né a divi vehe ma iá Simón Pedro, á coó.

¹⁹ Daaní, Pedro, iá-nè nacání vá ini-nè (ndiá cuní cachi) ñà-ndüá nì dàcùnì Dios-nè, te nì cachi Espíritu Ìì xì-né:

—Cunaha-ní, sàni quesaa ùni tiàa cuní cáhàn xì-ní. ²⁰ Ndacuiìn-ní, nuu-ní, te cuahán-ní xì-né. Màsà nácání inì-ní, vachi yùhù nduú ana nì cana xì-né.

²¹ Ñàyùcàndüá, nì nuu Pedro dècuèndè ndé itá tiàa vaxi nùu Cornelio mà, te nì cachi-nè xì nècuàchìmà:

—Amádi yùhù cuní-nsiá cáhàn xì-nsiá. ¿Índù iin chuun nihí-nsiá vaxi?

²² Dandu nì cacachi nècuàchìmà:

—Nùu capitán Cornelio vaxi-nsi. Nècuàchì ndàa cuisì inì-xi nduú nècuàchìmà. Chívaha vii-né tnùñuhu xì Dios, te cuú ini nsidaa nècuàchì raza-ní Judea sàhà-né. Te iin ángel Ìì xì Dios nì cachi xì-né ñà-nì caná-né mii-ní cùhùn-ní vehe-ne cáhàn-ní xì-né cunini-ne —nì cacachi tiàa ma.

²³ Dandu nì dáyaha Pedro tiàa ma ini vehe-ne, te yucán nì caquidì nècuàchìmà iin ñuu. Dandu inga quivì nì naquihin-ne ichì ndacá tnáhâ-né xì Pedro mànuhù. Te iin ùi nècuàchì ñuu Jope cahvi stná xì Dios, cutnáhâ stná-nè xì Pedro cuàhàn. ²⁴ Dandu quivì ùi nì casaà-nè ñuu Cesarea. Te yucán ndiatú Cornelio vehe-ne, mii-né xì tnaha-ne, xì nsidaa stná nècuàchì chicá cutnáhâ vaha xì-né, vachi sàni cana-ne nècuàchìmà ñà-quixi-ne vehe-ne. ²⁵ Dandu nì sàa Pedro meru vehe ma, te nì quee Cornelio, nì casáhú-nè xì nècuàchìmà, nì sàcuìn sisi-né nì cahvi-né nècuàchìmà. ²⁶ Doco Pedro, nì ndacani-ne nècuàchìmà, cachí-nè:

—Ndacuiìn-ní, vachi na tiàa nduú mii-ní, ducán tiàa nduú yùhù.

²⁷ Dandu nì quesaha-né ndatnúhù-né xì nècuàchìmà, te ducán nì cayaha-ne ini vehe, te nì xini Pedro cuàhà gá nèhivì sàni nataca ndòò-mà.

²⁸ Dandu nì cachi-nè xì nsidaa nècuàchìmà:

—Mii-nsiá, sà-ínahá-nsiá nansa iá ley xì nsiùhù tè-nduú raza Judea, ñà-có-sàha ley xì-nsi nacuatnahá-nsí xì nèhivì inga ñuu (nahi mii-nsiá). Nì còò stná permisù yàha-nsi vehe-ne. Doco vichi sàni sà nì cundaà inì nì quida Dios ñà-mà váha cachi-ndà xì nèhivì inga ñuu ñà-có-xiñùhù Dios-nè, te ò nècuàchì siquini nduú-né. Còo. ²⁹ Ñàyùcàndüá, na ní cana-nsia yùhù quixi, cóni cachi' á coó. Vichi duha nì quihin ichì váxi. Ñàyùcàndüá, cuní cundaà inì ndiá ndüá disáhà-xí nì cana-nsia yùhù.

³⁰ Dandu nì cachi Cornelio:

—Cunaha-ní, sàcuàhàn-ndà cùmì quìvì, divi hora yohó nahi càhùnì nì cuaà nì sandua. Te iníhí' íá dòquí, te xícàn tàhví nùù Dios. Dandu yucán nì ndecunu iin tiàa nì xìnì, ndiaha gá nchíí sicoto xi-ne. ³¹ Te nì cachi-nè xì': "Cornelio, sàni tiacu Dios xícàn tàhví-ní nùù-yá, te sàni natùì stná obra xi-ní nùù-yá. ³² Ñàyùcàndùá, techuun-ní nèhivì cùhùn ñuu Jope, te cana-ní iin tiàa nani Simón Pedro; íá-nè vehe inga Simón, iin nècuàchì dacáhi xì iin. Yuhù mar nduú vehe-ne. Te nú sàni quesaa-nè yohó, dandu icúmí-nè càhàn-nè xì-ní". ³³ Ñàyùcàndùá, vichi vichi nì dàsàì razón ñà-quixi-ní. Te vátùnì nì quida-ní nì quesaa-ní. Te vichi, yohó ndoó nsidaa-nsí nùù Dios ndiatú-nsí cunini-nsí nsidaa ñà-nduá sàni cachi Dios xì-ní —nì cachi Cornelio.

Ñà-nduá nì cachi Pedro na íá-nè vehe Cornelio

³⁴ Dandu nì càhàn Pedro xì nsidaa nècuàchì mà, cachí-nè:

—Vichi sàni cundaà inì, ñà-ndáà nduá, có-càhíchì inì Dios ni-iin nèhivì. ³⁵ Vàchi có-quidá mà, nú cuisì cahví víi iin nèhivì mii-yá, te quidá víi-né, dandu icúmí-nè ndee vaha-ne nùù-yá, mate nèhivì ndéni ñuu nì cui nì cùndúú-né. ³⁶⁻³⁷ Te mii-nsiá, sà-ináhá-nsiá ñà-nduá nì cachitnùhu Dios xì raza-nsí Israel, nì dàquésáá-yà iin razón ndiaha nansa nàcùndoo vaha-nda nùù-yá quida Jesucristu. Te Jesucristu, Stoho nsidanicuú nèhivì ñuhivì nduú-yá.

Pues ináhá vaha-nsia ñà-nduá nì cuu, ñà-dihna Juan nì quixi nì càhàn xì nèhivì, te nì quida ìi stná-nè nècuàchì mà. Daaní, ndè ñuu Galilea nì quesaha chuun xi Jesús de Nazaret, te dècuèndè inicutu ladu Judea nì xitià stná palabra sàhà chuun ma. ³⁸ Te ináhá stná-nsiá nansa nì quida-ya, nì nihì fuerte-yà Espíritu ìi xí Dios. Ñàyùcàndùá, nì xicanuu-ya nì quida-ya milagru ndiaha, nì dándúvaha-ya nsidaa ana ndohó quidá ñà-malu, vàchi Yuamáni-yá Dios íá xì-yá. ³⁹ Te nsiùhù, testigu xínduu-nsi, vàchi nì xininùù-nsí nsidaa ñà-nduá nì quida-ya ladu Judea xì stná ñuu Jerusalén. Dandu nì sahnì nèhivì-yá. Nchìca cruz nì chituu-neyà. ⁴⁰⁻⁴¹ Doco tìxi ùnì quìvì nì natiacu-yà nì quida Yua-yá Dios. Dandu cuàhà xichì nì ndecunu-ya nùù nèhivì, doco màdì nùù nsidaa-né. Còó, cuisì nùù nsiùhù nècuàchì nì chitnùnì inì Dios ndecunu-ya nùù-xí, vàchi divi nsiùhù nì nacàxin-ya cunduu ana cuninùù xì-yá na ní natiacu-yà, dècuèndè nì cutnahá stná-yà xì-nsí nì xixi-nsi (nùù mesa). ⁴² Dandu nì sàcùnaha-nsí nùù-yá ñà-dacutià-nsi palabra sàhà-yá nùù nèhivì, cachi-nsi xì-né ñà-divi mii-yá nì chitnùnì inì Dios nsidandaà sàhà cuàchi nsidanicuú nèhivì, nèhivì itiácu, xì nèhivì sàni xihì. ⁴³ Te cunaha-nsiá, divi sàhà mii-yá nì cachitnùhu stná nsidaa nècuàchì nìsa càhàn cuenta xi Dios sàhana, nì cachi-nè ñà-sàhà mii-yá vátùnì ndoo cuàchì nsidaa ana cunindisa-xi-yá, te ndacùchan xi quìvì-yá —nì cachi Pedro.

Nansa nì ndèe Espíritu ìi xí Dios ini anima nèhivì inga raza ndoó vehe Cornelio

⁴⁴ Daaní, meru càhàn Pedro, dandu fuerte nì quixi Espíritu ìi xí Dios ini anima nsidaa nècuàchì (inga raza) inínì mà. ⁴⁵⁻⁴⁶ Te nì quesaha ní càhàn-nè dàhàn sàà, ndeníhì vaha-ne Dios. Ñàyùcàndùá nì ndulocó nècuàchì raza Judea nì quixi xi Pedro, vàchi nì xini-nè dècuèndè stná nècuàchì inga raza sàni nihitáhivì Espíritu ìi xí Dios. ⁴⁷ Ñàyùcàndùá nì cachi Pedro xì nècuàchì raza-nè xiníndísá-má:

—Sàni xini-nsià nansa nì nìhitáhvi stná nècuàchì yohó cucumi-né Espíritu Ìì xí Dios nahi nsiùhù. Ádi còò iin cuní cadi xì nùù-né ñà-cuhii-né vichi.

⁴⁸ Dandu nì cachi Pedro xì compañeru-nèmà ñà-nì ndácùcahan-né quivì Jesucristu, te quida ìi-né nècuàchì sàà mà. Ñàyùcànduá, na ní nsihì nì cuhii nsidaa nècuàchìmà, dandu nì sacundahví-nè nùù Pedro ñà-nì còò chii gá-nè iin ùì gá quivì xì-né.

11

Ñà-nduá nì cachi Pedro na ní càrà-né nùù nècuàchì xiníndísá ndoó ñuu Jerusalén

¹ Daaní, nì xitià cuentu nansa nì cuu nì xinindisá stná nècuàchì inga raza mà. Dècuèndè stná ladu Judea nì sàà razón mà, te ñàyùcànduá nì xinitnùhu stná nècuàchì apóstol xì dava ga nècuàchì xiníndísá. ² Sáhàjàn na ní nasaa tu Pedro ñuu Jerusalén, dandu nì tnàtuu cuàhà nècuàchì raza-nè nùù-né, te nì quesaha-né xitnùhu-ñané, ³ cachí-nè:

—¿Índù chuun nì quihitnaha-ní xì nècuàchì có-nchícùn ley xi-nda, te nì yàha-ní vehe-ne nì xixi-nsia?

⁴ Dandu nì nacani nsihì Pedro xì nècuàchìmà nansa nì cuu, te dohó nì cachi-nè:

⁵ —Ñuu Jope ié` xicàn tàhví nùù Dios, te nì dàcùnì-yà yùhù iñàha. Nì xini iin ñà-nduú nahi dahmà cahnú cécùhun nsi-cúmì punta-ñà dìquì-xí, te ndè ansivi nì nua vaxan ndé ié`. ⁶ Indéhe váhi, te nacání inì, ¿ndiá nduá ñuhuma? Te yucán ñuhú nsidanuu clase quisi: quisi nahnú, quisi yùcù, quisi cuàti, xì stná laa. ⁷ Dandu nì tiacui cáhàn iin ana cáhàn, cachí-yà xì: “Ndacuìin-ní cahnì-nísi caxi-ní, Pedro”. ⁸ Doco nì cachi xì-yà: “Còó, Señor mío, mà túhe caxí ni-iin ñà-quini, ni-iin ñà-có-ndiá iqué caxí”. ⁹ Dandu, inga xichi nì cáhàn-yà ansivi, cachí-yà xì: “Màsà cáchì-ní quini iá-si, vachi Dios nduú yùhù, te sàni cachi, iá vii-sí”, nì cachi-yà. ¹⁰ Ùni xichi nì cáhàn-yà xì` ducán, dandu nì nana dahmà xì quisi mà mànuhá ansivi. <sup>11</sup> Daaní, divi hora yucán sàni quesaa ùni tiàa, itá-né tùvèhé ndé ié`. Ndè ñuu Cesarea nì quixi-ne nandúcú-nè yùhù. ¹² Dandu nì cachi Espíritu Ìì xì: “Cuahán-ní, cutnaha-ní xì nècuàchìmà cùhùn, doco màdí cachi-ní a ndísá, á coó”. Dandu ní saqui ññu compañerùì iin-nì cahvi stná xì Jesús, divi nècuàchì itá yohó, te ndacá tnahá-nsí cuàhàn-nsí (ñuu yucán. Te na ní sàà-nsi), nì quihvi-nsi ini vehe tiàa nì cana xí. ¹³ Dandu nì nacani-ne xì-nsí nansa nì cuu nì xini-nè iín iin ángel xì Dios ini vehe-ne, te nì cachi ángel mà xì-né: “Techuun-ní tiàa cùhùn ñuu Jope cana-ní Simón Pedro quixi-ne, ¹⁴ vachi icúmì Pedro mà cachitnùhu-ne xi-ní iin razón ndiaha nansa càcu anima-ní nùù Dios, mii-ní xì nsidaa stná nèhivi vehe-ní”, nì cachi ángel mà. ¹⁵ Daaní, làcà ní quesahí cáhàn xì nèhivi ndoó yucán, te fuerte nì quixi Espíritu Ìì xí Dios dìquì-né, nacua nì quida-ya xì ndohó daa. ¹⁶ Dandu ní nsìnuu inì nansa nì cachitnùhu Stoho-ndà Señor xì-ndà na ní cachi-yà: “Ñà-ndàà nduá, tècuí nisa quida ìi Juan nèhivi, doco mii-nsiá, tìxi Espíritu Ìì xí Dios icúmì-nsiá nduhii-nsiá”, nì cachi-yà. ¹⁷ Pues divi ducán ndisa nì cuu stná xì nècuàchì inga raza mà, nì nìhitáhvi stná-nè Espíritu Ìì xí Dios nacua nì nìhitáhvi ndohó na ní xinindisa-nda Stoho-ndà Jesucristu. Ñàyùcànduá, (nì cundaà inì), divi Dios nduú ana nì quida xì ñà-jaàn, te sáhámà nì nacani inì chicá vaha màsà cádi nùù-yà —nì cachi Pedro.

18 Dandu na ní nsihi nì inini nècuàchì Jerusalén mà palabra jaàn, dandu nì ndòo vàha ini-nè, te nì naquimani-né Dios, cachí-nè:

—Pues ñà-ndáa nduá, dècuèndè stná nècuàchì inga raza sàni nìhitáhvi ñà-cuu-ne arrepentir sàhà cuàchi-ne, te ducán cundiatú-nè vida ndiaha nicanicuahàn —nì cachi-nè.

Nansa nì xinindisá stná nèhivi ñuu Antioquía

19 Cunaha-ní, divi tiempu nì casahnì nèhivi Esteban nì quesaha stná-nè quida quini-ne xì nsidaa gá nèhivi xí Jesús. Ñàyùcànduá, cuàhà nècuàchìmà nì xitià nihni cuàhàn cuàhà ñuu. Dècuèndè stná ñuu Fenecia nì casaà dava-ne, xì ndè stná ñuu Chipre, xì ñuu Antioquía. Te yucán nì càhàn stná-nè palabra xì Dios, doco xì cuisì nècuàchì raza-nè Judea. 20 Daaní, dava nècuàchì ñuu Chipre xì dava stná nècuàchì ladu Cirene, nì casaà stná-nè ñuu Antioquía mà, te mii-né, ndisa, nì càhàn-nè xì nèhivi ñuu mà có-ndùú raza Judea, nì cachitnùhu-ne ñà-ndùú razón ndiaha sàhà Stoho-ndà Jesucristu. 21 Te cuàhà gá nì chindee-yànè, vàchi cuàhà nècuàchì ñuu mà nì xinindisá, te nì tenchicùn stná-nè ichì-yá.

22 Daaní, nì xinitnùhu stná nèhivi xí Jesús ndoó ñuu Jerusalén nsidaájàn. Ñàyùcànduá, nì techuún-né Bernabé cuàhàn-nè Antioquía. 23 Te na ní sàà-nè yucán, yàha ga nì cudì ini-nè na ní xini-nè ñà-cuàhà guá gracia sàni sàhatahvi Dios nèhivi yucán. Ñàyùcànduá, nì càhàn-nè xì nècuàchìmà ñà-siempre Stoho-ndà Señor ni cahvi xi-né. 24 Vàchi Bernabé mà, vàha ndisa ini-nè, vàchi chitu anima-nè Espiritu ìl xí Dios, te xinindisá fuerte-nèyà. Te cuàhà gá stná nèhivi ñuu mà nì tenchicùn xì ichì-yá.

25 Dandu nì quihin Bernabé mà ichì cuàhàn-nè ñuu Tarso nandúcú-né Saulo. Te na ní ndacùhun tnahá-né, nì nacuatnahá-né màndixi-ne ñuu Antioquía. 26 Daaní, iniì iin cuà totoo nì nataca-nè xì cuàhà nèhivi xí Jesús, nì dàcuàhá tnahá-né. Te cunaha-ní, divi ñuu Antioquía mà nduú ndé nì quesaha nèhivi cachí-nè cristianu xì nècuàchì nchícùn ichì Jesús.

27-28 Daaní, quìvi yucán nì casaà stná itnii nècuàchì profeta ñuu mà. Ñuu Jerusalén nì quixi-ne. Te iin-ne nani Agabo; te divi nècuàchìmà nì sàcuìn-nè mahì nèhivi natácá mà, te nì dàcàhàn Espiritu ìl xí Dios-nè, nì cachitnùhu-ne ñà-vàxi tnama inicutu ñuhiví. Te ñà-ndáa nduá, vàchi ducán nì cuu ndisa tiempu xì rey cahnú nani Claudio. 29 Ñàyùcànduá, (na ní tiacu) nèhivi (ñà-vàxi tnama), dandu nì nacani ini-nè chicá vàha chindee-né nècuàchì hermanu (ndahví) ndoó ladu Judea, vátùni cuàha iin iin-ne iyuhu según ñà-nduá sàà-nè cuàha-ne. 30 Ñàyùcànduá, nì nacuatnahá dihùn, te nì quida-neà entregar nùù ndahà Bernabé xì Saulo. Dandu nècuàchìmà, nihí-néà nì sàà (ladu Judea), te nì ndòo ndahà nècuàchì sahnú idónuu.

12

Nansa nì xihì Jacobo, te nì tniì stná Pedro

1 Daaní, divi tiempu yucán nì dandàcú rey Herodes tniì dava nècuàchì natácá cahvi xí Jesús, ñà-dandohó-tené. 2 Te iin nècuàchì nì ndoho ma nduú ñani Juan nani Jacobo, vàchi nì dandàcú rey mà, te nì sahnì-té nècuàchìmà xì espada. 3 Dandu nì xini rey mà cudí ini nècuàchì ñuu mà ñà-nì xihì ndómà, ñàyùcànduá nì nacani ini-té chicá vàha tniì stná-te Pedro. Meru quìvi iá vicò xixí-né pan có-ndùtáchí nì sanduamà. 4 Ñàyùcànduá nì tniì stná Pedro, te nì sàcùndiadi-nè, nì ndòo-ne ndahà

soldadu, cùmi cùmi-té nì sandiaa xì-né, te cùmi turnu iá nsiquívi. Te rey mà, cuisì ndiatú-te yàha inga vicò, divi vicò pascua, dandu tavà-té nècuàchìmà ñà-cundehè nèhivì-né, (te cui-né). ⁵ Ñàyùcàndùá, yucán iá Pedro, ndiadí-nè vehecàa. Doco nècuàchì natácá cahví xi Jesús, cuàhà gá nì xicàn tàhvi-né nùu Dios sàhà nècuàchìmà.

Nansa nì quee Pedro vehecàa nì quida Dios

⁶ Daaní, nì sàà iin ñuú antes quìvi cuàhàn rey mà tavà-té Pedro cundehè nèhivì-né. Te indúhu-né ini vehecàa ma, quídì naà-né. Te itánduhù stná soldadu iin iin ladu-nè, itnìí-te cadena nuhní-nè, te xí-ita stná soldadu ndiaá yehè. ⁷ Dandu na iin cachí yucán nì ndecunu iin ángel xi Stoho-ndà Señor, te nì natnuù iin luz ini vehecàa ma. Te nì tuxìn ndáha ángel mà diin tixì Pedro, nì dándácòo-ñané, te nì cachi-nè:

—Ndacuiìn-ní vichi duha.

Daaní, cadena nuhní ndahà Pedro, nì dàñàtnàhá miá. ⁸ Te nì cachi tu ángel:

—Nacuhni-ní siuhmatixi-ní, te nacuaìn-ní ndisàn-ní.

Te na ní nsihi nì quida Pedro ducán, dandu nì cachi tu ángel mà xì-né:

—Cundixi-ní dòò-ní, te cunchicùn-ní yùhù cùhùn-ndà.

⁹ Ñàyùcàndùá, nì tenchicùn Pedro ángel mà cuàhàn-nè, doco cóni cundáa ini-nè a ndísá ñà-ndáa nduá cuú xi-né, á coó, vàchi na ian sání-nè quídá Dios nduá cahan-né. ¹⁰ Dandu nì cayàha-ne ndé iin iin soldadu ndiaá, te después nì yàha stná-nè nùu ingà-te, dandu nì sàa-nè ndé yehè cáa cahnú quee-nda calle ñuu mà. Te nì nuna miá, dandu nì caquee-ne fuera cuàhàn-nè. Te nì sàa-nè ndé nacáhdé-nè inga calle, te yucán nì nacoó ángel mà-né cuàhàn-nè. ¹¹ Dandu nì sàa Pedro nì cundaà vaha ini-nè, te nì cachi-nè:

—Vichi sàni cundaà ini, ñà-ndáa nduá, nì techuún Stoho-ndà Señor ángel xi-ya, nì sàa-nè nì tavà-né yùhù ndahà Herodes. Te vitni cóò gá iñàha cuu xí nacua nì cuni tè-raza Judea cuu xí.

¹² Daaní, na ní nsihi nì nacani ini-nè sàhámà, dandu cuàhàn-nè vehe María nduú dihi Juan Marcos. Te yucán ndoó cuàhà nèhivì sàni nat-aca, xicàn tàhvi-né nùu Dios. ¹³ Dandu nì dàcàsàn Pedro tranca mà, cásàhú-nè. Te nì quee iin ñahà chii nani Rode vaxi-ña cunini-ña ana cáhàn. ¹⁴ Te nì nacuni-ña tàchì Pedro. Doco ñà-cuàhà guá cudí ini-ña, cóni nácúná-ña yehè; nì dàyáa-ña nì nansihvià vehe, nì cachitnùha xì nèhivì mà ñà-divi Pedro nduú nècuàchì cáhàn yehè mà. ¹⁵ Doco nèhivì yucán, cóni xiníndísá-né, ñàyùcàndùá nì cachi-nè xì-ñá:

—Ádi sàni culocú.

Doco mii-ñá, iin-ni cachí-ña divi ñà-ndáa nduá.

—Còò —cachi-nè—, ádi ángel (ndiaá) xì-né nduú ana cáhàn.

¹⁶ Doco iními-né casan yehè, cásàhú ì Pedro. Ñàyùcàndùá nì (caquee-ne nì) nacuna-ne yehè, te nì xini-nè ÷divi Pedro nduú-né! Ñàyùcàndùá nì ndulocó sàstnùhù-né. ¹⁷ Dandu nì cuu ndahà Pedro ñà-nì cúnini nècuàchìmà ñà-nduá cuàhàn-nè cachi-nè, te nì nacani-ne nansa nì ñihì-né nì quee-ne vehecàa ma nì quida Stoho-ndà Señor. Te nì cachi stná-nè xì nècuàchìmà (ni cùhùn-nè) cachitnùhu stná-nè xi Jacobo xi dava ga compañeru-nè xiníndísá. Dandu nì quee-ne cuàhàn-nè inga xaan.

¹⁸ Daaní, na ní tùnuù quìvi yucán, cuàhà gá nì ndulocó soldadu, ¿índu cuàhàn Pedro? cahan-té. ¹⁹ Te rey Herodes, nì dándácú-te ñà-nanducù-né cuàhà xaan. Doco cóni nátùì-ne. Ñàyùcàndùá, nì sanicuàchi rey mà sàhà

soldadu mà, te nì sahnì-ñátê. Dandu nì quee rey mà ladu Judea cuàhàn-te ñuu Cesarea, te yucán nì ndòo-tè.

Nansa nì xihì rey Herodes

²⁰ Cunaha-ní, xiní ùhì rey mà nèhivì ñuu Tiro xì nèhivì ñuu Sidón. Doco mii-né, cuní-nè nàcùndoo vaha-ne xì-té, vàchi ndè ñuù-te quixí ñà-itiácú-nè ñuu-nèmà. Ñàyùcàndùá, nì nìhì-né nì nàcùndoo vaha-ne xì iin ana xinúcuáchí nùù-té vehe-tè, divi iin tiàa nani Blasto. Dandu iin-ni nì ndatnuhu nsidaa-né, te nì catnàtuu-ne nùù rey mà tìxi Blasto mà, (áma níhì-né nàcùndoo vaha-ne xì-té). ²¹ Te nì saquìn-te iin quivì (quixi tu nsidaa-né). Ñàyùcàndùá, divi quivì mà nì sàcòo-tè silla cahnú xí-te, ndixí-te sìcoto vù xí-te, te nì càhàn-te sàhù xì nsidaa nècuàchìmà. ²² Dandu yáha ga nì càna fuerte-nè, cachí-nè:

—¡Màdì nèhivì ùùn càhàn! ¡Iin dios nduú ana càhàn! —cachí-nè, càna-ne.

²³ Dandu vichi duha nì dùcùn rey mà iin castigu nì quida ángel xì Stoho-ndà Señor, vàchi cóni tàvá-te trùñuhu xí-yá. Ñàyùcàndùá, nì saxi sùndacu inì-te, te nì xihì-te.

²⁴ Doco razón ndiaha xí Stoho-ndà Señor, chicá nì xitià inicutu, te chicá cuàhà nèhivì nì tenchicùn xì palabra mà.

²⁵ Daaní, na ní nsihì nì xinu chuun nì quida Bernabé xì Saulo ñuu Jerusalén yucán, dandu nì saca-ne Juan Marcos, te ndacá stnahá-né nì quee-ne ñuu mà mànuhù-né.

13

Nansa nì quihin Bernabé xì Saulo iin ichì caní cuàhàn-nè chuun xi Jesús

¹ Ñuu Antioquía mà nì sandoo cuàhà nècuàchì natácá cahvi xi-yá. Te dava-ne nduú nècuàchì chináhá, te dava-ne nduú profeta cachítrùhu razón xi Dios. Te nècuàchì chicá xíquida ducán nì sanduu Bernabé, xì Simón el Negro, xì stná Lucio nì quixi ñuu Cirene, xì stná Saulo, xì stná Manaén, iin nècuàchì dava-ni nì sahnù xi gobernador Herodes.

² Daaní, nì cuu iin quivì na cahvi nsidaa-né Stoho-ndà Señor, te inihì stná-nè nùù-yá ndoó dòcò-nè, dandu nì cachi Espíritu ìi xì-nè:

—Cunaha-nsiá, cuaán cunduu chuun xi Bernabé xì Saulo vichi, vàchi sàni nacàxin mii-né. Ñàyùcàndùá, nacoò-nsianè ni cùhùn-nè quida-ne inga chuun xi —nì cachi-yà.

³ Ñàyùcàndùá chicá nì inihii-né, te nì xicàn tàhvì stná-nè nùù-yá. Dandu nì chitándòò-né ndahá-né ònì Bernabé xì Saulo (ñà-cunduajàn seña ñà-sàni nìhì nècuàchìmà chuun ndiaha). Dandu nì ndaquìndèè-né xì nècuàchìmà cuàhàn-nè.

Nansa nì quida Bernabé xì Saulo na ní sàà-nè ñuu Chipre

⁴ Ñàyùcàndùá, nì quihin nècuàchìmà ichì cuàhàn-nè, vàchi sàni techuún Espíritu ìi-né cùhùn-nè. Te nì sàà-nè ñuu Seleucia. Te yucán nì nana-ne iin barcu cuàhàn-nè ndè iin ñuu cahnú nani Chipre. ⁵ Te meru ñuu ndé nì nuu-ne barcu mà nani Salamina. Dandu cuàhàn-nè veheñuhu xi nècuàchì raza-nè Judea iá yucán, te nì càhàn-nè palabra xi Dios. Te cutnàhà stná Juan xì-né, xinúcuáchí nècuàchìmà nùù-né. ⁶⁻⁸ Dandu nì nacàhin-ne inii ñuu mà òcùèndè nì sàà-nè inga orilla mar ndé iá ñuu Pafos. Te yucán nì ndacùhun tnahá-né xì iin tètàtnà nani Barjesús. Te Elimas nani stná-te, vàchi ducán cachí-nè xì tètàtnà dàhàn yucán. Iin

tè-raza Judea nduú stná-te, te càhàn-te razón xi Dios, cachí-te, doco dandahví uun-tè. Pues divi-tè íá nùù iin nècuàchì nchichí cusáhnù ladu yucán nani Sergio Paulo. Te nècuàchì mà, nì cana-ne Bernabé xi Saulo, vèchi cuní-nè cunini-ne palabra xi Dios. Doco tètàtnà mà, nì càhàn-te dìquì Bernabé xi Saulo, daquìtnùhu-tè nùù nècuàchì cusáhnù-má ñà-màsà cúníndísà stná-nè ichì Jesús. ⁹ Dandu Saulo, ò nì càchì stná-ndà Pablo, fuerte nì quixi Espíritu ìì xí Dios ini anima-nè, ñàyùcàndüá nì indehè váha-ne tètàtnà mà, ¹⁰ cachí-nè xì-té:

—Ndahví-ní, vèchi dandahví uun-ní nèhivì ñà-cuàhà gá maña quida-ní, te nì-iin ñà-vàha có-cüü inì-ní sàhà-xí, vèchi dèhe ñà-malu nduu-ní. ¿Índü chuun tùha guá-ní datúcù-ní nèhivì ñà-màsà cúnchícùn-nè ichì ndácuisì Stoho-ndà Señor? ¹¹ Doco cunaha-ní, sàhà-ñá quida-ní ducán, ñàyùcàndüá icúmí-ní nìhì-ní iin castigu xi Dios vichi. Icúmí-ní cuaà dahuun-ní iin ratu; nì nduà orá mà cútüi ga nùù-ní —nì cachi Pablo.

Dandu vichi duha nì cuaà nùù témà, te nì nàcuìin tnùù dahuan. Ñàyùcàndüá, nì quee-tè cuàhàn-te nanducu-té ana cuditá xì-té cacanu. ¹² Te na ní xini nècuàchì cusáhnù-má ñà-ndüá nì cuu, dandu nì xinindísà stná-nè palabra xi Dios, vèchi nì ndulocó-nè sàhà ñà-ndüá chináhá Pablo sàhà Stoho-ndà Señor.

Ñà-ndüá nì quida Pablo xi Bernabé na ní sàà-nè ñuu Antioquia íá ladu Pisidia

¹³ Dandu Pablo xi compañeru-nè, nì nana-ne iin barcu, te nì yàha-ne mar, nì sàà-nè ñuu Perga íá ladu Panfilia. Te yucán nì naco Juan-nè mànuhù-né Jerusalén. ¹⁴ Dandu nècuàchì mà, nì quee-ne ñuu Perga mà nì sàà-nè ndè ñuu Antioquia íá ladu Pisidia. Te quivì descansu cuàhàn-nè visita veheñùhu xi nècuàchì raza-nè Judea, te nì sàcùndoo-ne yucán. ¹⁵ Dandu nì cahvi nècuàchì xícusahnù veheñùhu ma tutu nduú ley xi Dios, xi stná tutu ìì nì tiaa nècuàchì profeta sàhana. Dandu nì techuún-né razón nùù Pablo xi Bernabé, cachí-nè:

—Nú íá iin conseju váha cuàha-nsia nsiùhù, vètüni càhàn-nsià vichi, ñànì.

¹⁶ Dandu nì ndacuiin Pablo, te nì dànáhà ndahà-né ñà-nì cùndóó dádí nsidaa-né, te nì cachi-nè:

—Mii-nsiá nècuàchì raza xi Israel, xi nsidaa gá mii-nsiá nècuàchì cahvi stná xi Dios, cunini váha-nsia. ¹⁷ Divi Yua-nda Dios nduú ana càhvì nsidaa nèhivì raza-ndà, vèchi sàhana nì nacàxin-ya xii-ndà ñà-cunduu-ne nèhivì xí-yá. Te na ndoó xíca ìì-né ñuu Egipto, dandu ndiaha gá nì chindee-yánè, nì quida-ya cuàhà milagru nahnú, te nì tavà nsihí-yánè nùù ñuu mà nì caquee-ne libre. ¹⁸ Daaní, ù dico cuà nì xicanuu-ne yucù daná. Te mate ndahví modo xi-ne, doco nì quidandee ini-yà sàhà-né inii cuà mà. ¹⁹ Daaní, después na ní sàà-nè ladu Canaán, dandu nì dandáñhú ìì-yà nèhivì ndoó ùsà ñuu nahnú yucán, te nì sàhatahvì-yánè ñuu mà.

²⁰ 'Daaní, nì yàha 450 cuà, te inii tiempu yucán puru juez nìsa dandacu-xi nùù xii-ndà mà, vèchi ducán nì cachi mii-yá. Te ducán nìsa ìa dècuèndè tiempu nì quesaha Samuel càhàn-nè cuenta xi-ya. ²¹ Dandu nì xicàn xii-ndàmà coo iin rey dandacú nùù-né, (te màdì gá juez). Ñàyùcàndüá, nì cachi Dios ñà-iin tiàa nani Saúl canduu rey xi-ne, iin descendencia xi xii-nda Benjamín, te yua-né nì sanani Cis. Pues divi nècuàchì mà nì dandacú ù dico cuà nùù ñuu-ndà.

22 'Daaní, después nì dácúxió Dios nècuàchìmà, te nì sàha-ya David chuun dandacuma, vèchi dohó nì cachi-yà sàhà-né: "Sàni xini, vaha ga modo xi dèhe Isai nani David, te cudíi gá inì sàhà-né. (Vèchi ináhi) icúmí-nè quida-ne cumplir nsidaa ñà-nduá cuní' coo", nì cachi Dios. 23 Dandu nì quida stná-yà comprometer ñà-cunduu iin descendencia ndiaha xí nècuàchìmà ana dacácu xi raza-ndà Israel. Ñàyùcànduá, cunaha-nsiá, divi Jesús nduú ana ndiaha ma nì chitnùnì inì Dios dacácu xi-nda. 24 Doco na táñaha ga quesaha Jesús (càhàn-yà palabra xi-ya), dandu dihna Juan nì quixi nì càhàn sàhù xì nsidaa nècuàchì raza-ndà Israel sàhà-ñá nì cùú-né arrepentir, te cuhii-né. 25 Dandu después na sádaa-ní nsihi vida xi Juan ñuhiví yohó, dandu nì càhàn-nè xì nèhivì, cachi-nè: "¿Ana nduú yùhù, cahan-nsiá? Pues cunaha-nsiá, màdì mii-yá nduú. Doco después na sáni yàhi, dandísá vèxi ana nduú mii-yá. Vèchi yùhù, nì có-nàtùì cundui mozo xi-ya ñà-taví ndisàn-yá", nì cachi Juan.

26 'Nì cúninì vaha nsidaa mii-nsiá nècuàchì nduú descendencia xi xii-ndà Abraham, xì nsidaa stná mii-nsiá nècuàchì dava ga cahvi stná xì Dios, vèchi nùù mii-nsiá sàvaxi razón yohó nansa càcu anima-ndà, ñàni. 27 Vèchi nècuàchì ndoo ñuu Jerusalén, xì stná tè-xícusahnú nùù-né yucán, cónì cúndàà ini-nè ana nduú Jesús, nì cónì cúndàà stná ini-nè ñà-nduá cuní cachi tutu ìì, mate divi nduá cahví-né cada quivì descansu, te divi nduú stná tutu ndé nì cachitnùhu profeta sàhana ñà-icúmì nèhivì cahni-néyà. Te divi ducán ndisa nì cuu, vèchi tè-xícusahnú ñuu-ndàmà, nì dáyaha-tèyá ndahà nèhivì cahni xi-yá. 28 Mate còò ni-iin falta xi-ya, doco nì xicàn-te nùù Pilatu ñà-cui-yà.

29 'Ñàyùcànduá, divi ducán nì cuu nacua nì cachitnùhu tutu ìì icúmì cuu xi-yá, nì dandòhó-teyá, (te nì xihì-yà). Dandu nì nanihi nèhivì cuerpu xi-ya nùù cruz, te nì chinduhù-néyà ini cueva. 30 Doco después nì natiacu-yà nì quida Yua-nda Dios. 31 Te cuàhà xichi nì ndecunu-ya nùù nècuàchì ladu Galilea nì quixi xi-yá ndè ñuu Jerusalén. Caní quivì nì ndecunu-ya ducán, te nèhivì nì xini xi-yá, testigu xínduu-ne, nacánì-né xì nèhivì sàhà-yá.

32-33 'Ñàyùcànduá, nsìuhù, cachitnùhu-nsi xì-nsiá iin razón ndiaha, vèchi nacua nì quida Dios xì xii-ndà comprometer ñà-icúmì-yà danátiácù-yà Jesús, pues divi ducán sàni quida ndisa-ya vichi tiempu xi ndohó nècuàchì nduú descendencia xi xii-ndà mà. Vèchi dohó cachi Dios nùù alabanza ìì, divi alabanza ùì ndé cachi-yà: "Mii-ní, Dèhemani' nduu-ní. Sà-itiácù-ní vichi nì quide". 34 Daaní, iá gá más ñà-nduá nì cachi Dios sàhà-ñá cundaà ini-ndà cuàhàn-yà danátiácù-yà Jesús, te mà cúí gá-yà, nì mà tèhi cuerpu xi-ya, vèchi dohó nì cachi stná Yuamáni-yá xì-yá: "Nacua nì cachi xì David ñà-seguru icúmì cundehè ndahví' mii-né, pues divi ducán icúmì quida stnái xì mii-ní", nì cachi-yà sàhana.

35 'Ñàyùcànduá, nùù inga alabanza ìì iá ndé nì càhàn David xì Dios, te dohó nì cachi-nè: "Mà cuàha-ní tèhì ana ìì xí-ní ini yavi". 36 Pues (inaha-nda), ñà-ndàà nduá, nì quida viì David mà xì nèhivì ñuu-ndà tiempu xi-ne, nacua nì cachi Dios xì-né, doco nì xihì-nè, te nì ndùxin-ne ndé nì ndùxin xii-né, dandu nì tnàni iquicúñù-nè ñuhù. 37 Doco Jesús, còò. Cónì tnàni iquicúñù-yà, vèchi nì natiacu-yà nì quida Yua-nda Dios.

38 'Ñàyùcànduá, nì cúnahá nsidaa-nsiá ñà-divi sàhà Jesús vètuni ndutu cuàchi-nda, ñàni. 39 Mate tíxi ley sahnú xí Moisés còò nansa ndoo ndisa cuàchi-nda, doco vichi nú nì cúnindísá-ndá Jesús, dandísá, vètuni, vèchi nsidaa ana xinindísá xí-yà, seguru ndoo nsihi cuàchi-ne. 40 'Ñàyùcànduá,

cuidadu cundoo-nsia ñà-màsà cúú xí-nsiâ nacua nì cachi nècuàchì sànahà ndé nì cachi-nè:

⁴¹ Cundehe váha-nsia, mii-nsiá tè-càhíchì inì-xì, vâchi cuàhìn quide iin milagru cahnú tiempu xi-nsia. Doco mà cúníndísâ-nsiá, mate claru nì cachítñuhu nèhivì xi-nsiá, te sàhámà cuisì icúmí-nsiâ ndulocó cuàhà-nsiá, te sàa-nsiâ ndañuhu dahuun-nsia.

Ducán nì cachi Dios —cachí Pablo.

Nansa nì càhàn Pablo xì cuàhà gá más nèhivì ñuu Antioquia íá ladu Pisidia

⁴² Daaní, na ní quee-ne xì compañeru-nè veheñuhu ma, dandu nì sacundahví nèhivì cuàhà mà nùù-né áma nácánì gá-nè xì nècuàchìmà palabra yucán inga quivì descansu. ⁴³ Ñâyùcàndüá, na ní nsihì nì nacuitiá nsidaa nècuàchìmà veheñuhu ma, dandu nì tenchicùn cuàhà-né Pablo xì Bernabé, xínduu-ne nècuàchì raza Judea, te xínduu stná-nè nècuàchì inga raza nì yàha ndè religión Judea mà ñà-cahvi stná-nè Dios. Dandu Pablo xì Bernabé, nì càhàn-nè xì nsidaa nècuàchìmà ñà-iin-nì nì cúnchícùn-nè ichì-yá ndé nihì ndisa-nda gracia.

⁴⁴ Daaní, nì yàha ùnà quivì, dandu nì nataca tu nèhivì, te làcà iyuhu-né nì cumanì cunduu nsidanicuú nèhivì ñuu mà nì nataca ñà-cunini-ne palabra ì xí Dios. ⁴⁵ Doco dava nècuàchì raza Judea mà, na ní xini-nè ñà-cuàhà guá nècuàchì inga raza sàni nataca, dandu nì cumbidia ini-nè, te nì càhàn ùhì-nè dìquì ñà-ndüá nì cachi Pablo; quini ga nì càhàn-nè sàhà (palabra ì mà). ⁴⁶ Doco Pablo xì Bernabé, cóni yúhì-nè; nì naxiconihí-nè nùù nècuàchìmà, cachí-nè:

—Primeru mii-nsiá nì nihítahví-nsiá cunini-nsia palabra ì xí Dios, doco vichì sàni cahíchì inì-nsia palabra mà, na ian có-cùnì-nsià natùì-nsia cucumi-nsiá vida ndiaha nicanicuahàn. Ñâyùcàndüá icúmí-nsì càhàn-nsì razón mà xì nèhivì inga raza yohó. ⁴⁷ Vâchi ducán nì sàcùnaha-nsì nùù Stoho-ndà Dios quida-nsì, vâchi dohó nì cachi-yà (xì Jesús):

Sàni sàhì mii-ní chuun ñà-danátñùù-ní ini anima nèhivì nsidanicuú raza. Sàhà mii-ní icúmì càcu anima nèhivì ndoó dècuèndè ñuu chicá xica ñuhivì, nì cachi Dios.

Ducán nì cachi Pablo. ⁴⁸ Te na ní nsihì nì inini nsidaa nècuàchì inga raza mà, dandu yàha ga nì cudì ini-nè; palabra vâha ndisa ndüá yohó, nì cachi-nè. Dandu nì xinindisá cuàhà nèhivì mà palabra xi-ya, divì nècuàchì nì chitñunì ini Dios cundiatú anima-xì cutiacu nicanicuahàn. ⁴⁹ Te ducán nì xitiá palabra xì Stoho-ndà Jesús inicutu ladu yucán. ⁵⁰ Doco nècuàchì raza Judea (có-xiníndísámá), nì dàquítñuhu-ne nùù ñahà cuicà sàhàn veheñuhu ma, xì nùù stná nècuàchì idónuu nùù ñuu mà, te nì nihì-né nì ndulocó nsidaa nècuàchìmà nì quida-ne. Ñâyùcàndüá, nì cucuahà sàhà Pablo xì Bernabé, dècuèndè fuerza nì catavà-ñáné ñuu mà cuàhàn-nè. ⁵¹ Dandu nì catù-né sàhà-né ñà-nì cóyo yàcá nì tñia ñuu mà, te (seña nduámà ñà-icúmì nècuàchì ñuu-mà cunsida-ne cuàchi-ne). Daaní, nì quihin Pablo xì Bernabé ichì cuàhàn-nè inga ñuu nani ñuu Iconio. ⁵² Doco nècuàchì xiníndísâ nì candòo ñuu Antioquia mà, cuàhà gá nì cudì ini-nè (sàhà fe xi-ne), te nì chitu stná anima-nè Espíritu ì xí Dios.

14

Ñà-ndüá nì caquida Pablo xì Bernabé ñuu Iconio

¹ Daaní, nì sàa Pablo xì Bernabé ñuu Iconio, te nì quihvi-ne veheñuhu xì nècuàchì raza-nè Judea nì càhàn-nè sàhù. Ñâyùcàndüá, cuàhà nèhivì

raza-nè ndoó yucán nì xinindisá stná-nè, xì cuàhà stná nècuàchì raza ñuu mà. ² Doco dava nècuàchì raza Judea cóni xiníndísámá, nì dacà-né ònì nècuàchì ñuu-nè mà. Ñàyùcàndüá, cóni cùú gá ini nècuàchì ñuu mà sàhà compañeru-nè xiníndísá. ³ Doco Pablo xì Bernabé, caní quìvì nì sandoo-ne yucán, te cuàhà gá nì càhàn vate-né xì nèhivì; cóni yúhí-nè, vàchi nì cundee ini-nè Stoho-ndá Señor sàhà gracia xi-ya. Te mii-yá, nì chindee-yánè, te nì quida-ne milagru ndiaha sàhà-ñá cundaà ini nèhivì divi ñà-ndáà nduú palabra chináhá-nè mà. ⁴ Doco nì tàhndè dava nècuàchì ñuu mà. Dava-ne nì ndòo-ne ladu xi nècuàchì raza Judea, te dava-ne nì ndòo-ne ladu xi nècuàchì apóstol. ⁵ Dandu nì nacuatnahá nècuàchì raza Judea mà xì dava ga nècuàchì ñuu mà, xì stná tè-xídandacú, te vaxi nsidaa-né carrera ñà-cùnì-nè quida quini-ne xì Pablo xì Bernabé, cuni-nè cahni-né nècuàchimà xì yùù. ⁶⁻⁷ Doco nècuàchimà, nì xinitnùhu-ne ñà-vàxi nsidaa nèhivì mà, te nì xinudèhé-nè cuàhàn-nè ladu Licaonia ndé iá ñuu Listra xì ñuu Derbe xì ranchu cuati xí ñuu mà. Te inicutu ma ní nacàhin-ne nì càhàn-nè xì nèhivì ñà-nduú razón ndiaha.

Nansa nì caquida nèhivì siùmí ñuu Listra, nì cani yuu-né Pablo ñà-cui nècuàchimà

⁸ Cunaha-nsiá, ñuu Listra mà nìsa la iin tiàa cuhí sàhà-xí, vàchi ducán nì quesaa-nè ñuhivì. Te sàhámà nicanicuahàn iá-nè; mà cùì caca-ne. ⁹ Doco (iin quìvì) na càhàn Pablo, dandu nì inini stná nècuàchì mà. Te na ní indehé váha Pablo-nè, nì cundaà ini-nè xiníndísá vàha nècuàchimà, te sàhámà mà úhi nduvàha-ne. ¹⁰ Ñàyùcàndüá, nì càhàn ndee Pablo xì-né, cachí-nè:

—Ndacuiin-ní, cuiin ndaà-ní.

Dandu vichi duha nì ndacuiin nècuàchimà, te nì quesaha-né xicánúú-né. ¹¹ Te na ní xini nèhivì cuàhà yucán ñà-ndüá nì quida Pablo, nì càna ndee-né, cachí-nè:

—¡Ádi stoho-ndà xínduu nècuàchì yohó, te nì nuu-ne ñuhivì yohó nì nanduu-ne tiàa! —nì cachi nècuàchimà, càhàn-nè dàhàn mii-né ladu Licaonia yucán.

¹² (Cunaha-nsiá, iin stoho nècuàchì siùmí mà nduú yùù yócò nani) Júpiter, ñàyùcàndüá ducán nì cachi-nè xì Bernabé. (Te inga stoho-nè nani Mercurio.) Ñàyùcàndüá, divi ducán nì cachi-nè xì Pablo, vàchi chicá càhàn Pablo nùù Bernabé. ¹³ Te ñuu mà nìsa la stná iin tiàa dacuxi-xì Júpiter mà ndé iá vèha orilla ñuu mà. Ñàyùcàndüá, vèha cuàhàn tèmà xì cuàhà nèhivì, te ndacá stná-te idunsiquì nì nducutu xì ita, cuàhàn-te cahni-tésì cunduu-sì promesa nùù Pablo xì Bernabé nì cùì. ¹⁴ Doco na ní xinitnùhu nècuàchimà sàhájàn, dandu nì dàcuàchí-né orilla sìcoto xi-ne (ñà-nì cuduchi guá ini-nè), te nì dàyáà-nè nì quìhvi-ne mahì nèhivì cuàhà yucán, te nì càna ndee-né xì nècuàchimà, cachí-nè:

¹⁵ —¡Ay, señores! Màsà quídá-nsiá xì-nsí ducán, vàchi iin-ni xínduu stná-nsì nèhivì úùn nahi mii-nsiá. Te divi vaxi-nsi cachitnùhu-nsi xì-nsiá ñà-ndiá icà-nsiá nacoo-nsia yùù yócò yohó, vàchi còò nì-íñàha quídá, te cunchicùn-nsiá Dios iá nicanicuahàn, vàchi cuisì mii-yá nì quidavàha xì ansivì xì ñuhù íchí, xì mar, xì nsidaa gá ñà-íá ñuhivì. ¹⁶ Te tiempu nì yàha xi-nda nì sàha-ya nèhivì lugar cundoo-ne ñuhivì modo xì mii-né, ¹⁷ mate siempre sàha-yàndó ñà-cundaà ini-ndà nansa iá-yà, vàchi màni gá quídá-yá xi-ndà, dacuún-yá dàvì sàhà-ñá cana ñà-cuxi-nda, te ndenuu ini-ndà, dandu cudii cuàhà ini-ndà —nì cachi Pablo.

¹⁸ Doco mate ducán nì cachi-nè xì nèhivì cuàhà mà, ùhì nì sadi-nè nùù nècuàchìmà ñà-màsà cáhni-né idunsiquí-mà cunduu-sì promesa nùù-né.

¹⁹ Daaní, dava nècuàchì raza Judea ndoó ñuu Antioquía xì ñuu Iconio, nì quixi stná-nè ñuu Listra mà, te nì dàquítnùhu-ne nùù nèhivì ñuu mà. Ñàyùcàndüá, nì cacani yuu nècuàchìmà Pablo, nì sahnì-ñáné nì cahan-né. Dandu ñuhù nihni-ne nècuàchìmà cuàhàn-nè iladu ñuu mà, te yucán nì nacoo-ñané. ²⁰ Doco después na sání nataca nècuàchì xiníndísá ndé indúhu-né, dandu nì ndacuiin-nè mànuhù-né ñuu mà inga tu. Daaní, inga quivì cutnâhâ-né xì Bernabé nì quihin-ne ichì cuàhàn-nè chicá nùù-xí ndè ñuu Derbe. ²¹ Te yucán nì càhàn stná-nè xì nèhivì ñà-ndüú razón ndiaha xí Dios. Ñàyùcàndüá, cuàhà nècuàchìmà nì xiníndísá stná, te nì dàcuàhá-né palabra xi-ya.

Daaní, nì quihin tu Pablo xì Bernabé ichì mànuhù-né, nì nayàha-ne ñuu Listra xì ñuu Iconio, te nì nasaa-nè ñuu Antioquía. ²² Te iin iin ñuu ndé nì nayàha-nemà nì nacuaàhandee ini-nè nèhivì xiníndísá, cachí-nè xì nècuàchìmà ñà-iin-ni nì cúníndísá vâha-ne, te quidandee stná ini-nè, vâchi cuàhà vida icúmí yâha nsidaa nèhivì cuní sâà ñuhivì ìì xí Dios. ²³ Te iin iin ñuu mà nì quida stná-nè nombrar iin ùì nècuàchì sahnú cunduu ana codònnù nùù nèhivì xí Jesús ndoó yucán. Te na nì cuu nècuàchìmà nombrar nì xicàn tàhvi cuàhâ-né nùù Dios, te nì inihì stná-nè. Dandu Pablo xì Bernabé, nì cachi-nè xì nsidaa nècuàchì xiníndísá-má:

—Yohó nì ndóo-nsia ndahà Stoho-ndà Señor, vâchi divi-ya nduú ana sâxiníndísâ-nsiá vichi —nì cachi-nè.

Nansa mànuhù Pablo xì Bernabé ñuu Antioquía ía ladu Siria

²⁴ Daaní, nì nayàha-ne ladu Pisidia, xì ladu Panfilia, ²⁵ te nì nasaa-nè ndè ñuu Perge. Te na ndoó-né yucán nì càhàn stná-nè xì nèhivì ñà-ndüú razón ndiaha xí Dios. Dandu nì yâha-ne chicá nìnnù dècuèndè ñuu Atalia; ²⁶ te yucán nì quècoyo-ne iin barcu, nì yâha-ne mar, mànuhù-né ñuu Antioquía, vâchi divi yucán nduú ñuu ndé nì cachi nèhivì xì-né ñà-nì cùhùn-ne chuun xí Dios, te nì cúcúmí-nè cuàhà gracia xi-ya. Te vichi ndisa, sàni xinu vii chuun xi-ne mà.

²⁷ Daaní, ñuu Antioquía mà nì dânatácá tnahâ-né xì nsidaa nècuàchì xiníndísá, te nì nacani nsihì-ne xì nècuàchìmà nansa nì chindee Dios-nè, te nì sâhatahvì-yá nì xiníndísá stná nècuàchì ñuu xicâ. ²⁸ Dandu caní quivì nì ndòo Pablo xì Bernabé ñuu Antioquía mà, cutnâhâ-né xì dava ga nècuàchì nchícùn ichì-yá.

15

Ñà-ndüá nì ndatnuhu nèhivì xí Jesús na ní nataca-nè ñuu Jerusalén

¹ Daaní, ñuu Antioquía yucán nì casaà stná dava nècuàchì ñuu Judea. Te nì quesaha-né dacuahâ-né nèhivì xiníndísá, te dohó nì cachi-nè:

—Fuerza màcòo seña xí Dios icâ-nsiá, vâchi nú coó, còo salvación xi-nsia, vâchi ñà-jaàn nduú estilu nì nacoo xii-ndâ Moisés.

² Dandu Pablo xì Bernabé, cuàhà gá nì cuàà-nè xì nècuàchìmà, te nì cucahnú chuun ma. Ñàyùcàndüá, ndúi-nè nì caquee-ne nombradu xì itnii gá nèhivì ñà-cùhùn-nè ñuu Jerusalén nataca-nè xì nècuàchì apóstol xì stná nècuàchì sahnú idónuu yucán, te ndatnuhu víi nsidaa-né sâhâ chuun ma.

³ Ñàyùcàndüá, nèhivì xí Jesús ñuu Antioquía yucán, nì sândaca ichi tnahâ-né, te cuàhàn nècuàchì nombradu mà. Nì yâha-ne ñuu Fenicia, xì

ñuu Samaria, te yucán nì càhàn stná-nè xì nèhivì xí Jesús, nì nacani-ne nansa nì quìhvi cuàhà nècuàchì ñuu xìcà ichì mii-yá. Ñàyùcàndüá, cuàhà gá nì cudii ini nècuàchì iníni má.

⁴ Daaní, na ní sàà nècuàchì nombradu mà ñuu Jerusalén, dandu nì casàhú stnahá-né xì nècuàchì apóstol xì nècuàchì sahnú idónuu, xì nsidaa gá stná nèhivì xí Jesús. Te nì nacani-ne nsidaa ñà-ndüá nì quida-ne, xì nansa nì chindee Dios-nè sàhà chuun nì sàhàn-nè. ⁵ Doco dava nècuàchì fariseu xiníndísá stná ichì-yá, nì ndacuìta-ne, te nì cachi-nè:

—Nsidaa tìaa inga raza mà, xiñuhu màcùtuu stná seña xì Dios ìcà-né, te màcùnaha stná-nè ñà-nì chivàha-ne ley sàhana xí Moisés —nì cachi-nè.

⁶ Ñàyùcàndüá, nì nataca cànúú nsidaa nècuàchì apóstol, xì nsidaa gá stná nècuàchì sahnú idónuu, te nì ndatnuhu-né sàhà chuun ma. ⁷ Cuàhà gá nì càhàn-nè; dandu nì ndacuìin Pedro, te nì cachi-nè:

—Sà-ìnhá-nsiá nansa nì quida Dios sàcuàhàn-ndà itnii cuà, ñàni. Nùù tàcà-ndà nì cachi-yà ñà-yùhù cunduu ana càhàn xì nècuàchì inga raza sàhà-ñà cunini stná-ne razón ndiaha xí-yá, te cunindísá-né. ⁸ Te sàhà ñà-ìnhá-yà nansa iá anima nsidanicuú nèhivì, ñàyùcàndüá nì quida-ya xì nècuàchì mà nacua nì quida stná-yà xì ndohó daa, nì sàhatahvi stná-yànè Espíritu Ì. Dandu nì cundaà ini-ndà, stná nècuàchì mà sàni ndee vaha nùù-yá. ⁹ Te sàhà-ñà iin-ni ndeníhí vaha-ya ndohó xì stná mii-né, ñàyùcàndüá nì nsida ndoo stná-yà cuàchi anima-nè na ní xinindísá-né. ¹⁰ Doco vichì ÿíndù chuun có-ndóo ini-nsiá xì ñà-ndüá nì quida Dios, te cachi-nsiá xì nècuàchì inga raza mà ñà-fuerza chivàha stná-nè estilu sàhana ma, vàchi nahi yugu vèe ndüá? Ni mii-nda, te ni xii-ndà, cóni cundéé ini-ndà chivàha-ndaña. ¹¹ Còó, (ni mà càcu stná-ndà sàhà ley mà), vàchi xiníndísá-ndá ñà-sàhà cuisì gracia xì Stoho-ndà Jesucristu icúmí càcu anima-ndà, te divi ducán stná xì nècuàchì inga raza mà, sàhà cuisì gracia xì-ya càcu stná-nè —nì cachi Pedro.

¹² Daaní, dadí uun nì nàcùndoo nèhivì cuàhà mà, dandu nì nacani stná Bernabé xì Pablo ñà-ndiaha guá nì quida Dios na ní xicanuu-ne mahì nèhivì inga raza, te nì chindee-yánè nì quida-ya cuàhà milagru ndiaha yucán, cuàhà milagru fuerte. ¹³ Daaní, nì nsihì nì cacahàn nècuàchì mà, dandu nì càhàn stná Jacobo, cachì-nè:

—Cunini vaha-nsiá ñà-ndüá cuàhàn cachì, ñàni. ¹⁴ Sàni nacani Simón (Pedro) xì-ndà nansa nì quida Dios (sà-ìá tiempu), nì indehè ndahví-yà nècuàchì inga raza, te nì quesaha-yá nì nacàxin stná-yànè ñà-cunduu stná-nè nèhivì xí-yá. ¹⁵ Te divi ducán cachì stná libru nì tìaa nècuàchì profeta sàhana, vàchi dohó cachì iin tutu mà:

¹⁶ (Càhàn Dios, cachì-yà): “Icúmí naxicocuñin después, te nachindee saa-túí nècuàchì descendencia xì David, vàchi cuàhà tñùndoho sàni yàha-ne; doco ndiaha mánì icúmí-nè nàcùndovì-né quide. Na ian nduyucun saa iin vehe sàni chàhmà, ducán icúmí raza David mà nanihìtáhvì sàà-né quide. ¹⁷ Te nú ducán, dandu nsidaa stná nècuàchì raza dava ga inga ñuu, icúmí stná-nè nanducu-né yùhù ana nduú Stoho ñuhivì, vàchi nèhivì-xí xínduu stná-nè”.

¹⁸ Ducán nì cachì Stoho-ndà Señor, vàchi dècuèndè chicá sàhana sàni cachìtñùhu-ya ñà-dùcán icúmí cuu.

¹⁹ Ñàyùcàndüá, yùhù cachì xì-nsiá sàhà nècuàchì inga raza sàni caquìhvi ichì Dios: chicá vaha màsà cuáhachuún gá-ndànè xì ley sàhana ma. ²⁰ Chicá vaha tìaa-nda iin tutu dacùhùn-ndà nùù-né, te cachi-ndà

xì-né ñà-mà váha caxi-ndà comida nì sàcùndoo nùu yùù yócò, vèchi sàni ndòo quinia. Ni màsà càhàn-ndà xì ni-iin nèhivì cóni nándàhà xì-ndà. Ni màsà caxi-nda cuñu quisi dacuáhnà uun nèhivì. Te màsà cúxí stnà-ndà nì. ²¹ (Cuisi ñà-jaàn-ní xiñuhu chivàha-ne), vèchi ley xì Moisés mà, dècuèndè sànahà ndoó cuàhà tiàa iin iin ñuu chináhà xán, te cada quivì descansu cahví-néa ndé natácá-nè veheñùhu —nì cachi Jacobo.

²²⁻²³ Daaní, chicá nì ndatnuhu nècuàchì apóstol, xì nècuàchì sahnú idónuu, xì nsidaa gá stnà nèhivì xí Jesús, te nì nacàxin-ne ùi nècuàchì idónuu ma ñà-cutnahá-né xì Pablo xì Bernabé cùhùn-nè ñuu Antioquía, cunihi-ne carta-mà cùhùn. Te nècuàchì nì caquee nombradu mà, iin-ne nani Judas Barsabás, te inga-nè nani Silas. Te dohó cachí tutu mà: “Nsiùhù tè-icúmí chuun nùu Jesús, xì stnà nècuàchì sahnú idónuu, xì nsidaa gá stnà nèhivì xí mii-yá, cásàhú-nsi xì mii-nsiá nècuàchì ñani-nsi inga raza ndoó ñuu Antioquía xì ladu Siria xì ladu Cilicia. ²⁴ Cunaha-nsiá, sàni xinitnùhu-nsi nì sàhàn dava compañeru-nsi yucán ndé ndoó-nsiá, te nì dãnácání ini-nè mii-nsiá ñà-nì cachi-nè ñà-fuerza màcòo seña xì Dios icà-nsiá, te fuerza chivàha stnà-nsiá ley sànahà, nì cachi-nè. Ñàyùcàndüá nì ndulocó-nsiá nì quida-ne. Doco màdi nùu nsiùhù nì ndàcù nùù-né ñà-dàcuàhá-né ducán, còo. ²⁵ Sàhà ñà-jaàn ndüá iin-ni nì ndatnuhu váha nsidaa-nsí, te nì cachi-nsi chicá váha nacàxin-nsi iin ùi nèhivì cutnahá xì ñani màni-ndà Bernabé xì Pablo sàà ndé ndoó-nsiá. ²⁶ Vèchi sà-ináhà-nsiá nècuàchìmà, (ñà-cuàhà guá vida) sàni yàha-ne sàhà Stoho-ndà Jesucristu, dècuèndè cuàhàn-nè cui-nè nì cùí. ²⁷ Pues divi-ne sàni techuún-nsí, te cutnàhá stnà-nè xì Judas xì Silas casaà ndé ndoó-nsiá ñà-cachitnùhu nsidaa-né nansa iá ñà-ndüá nì ndatnuhu-nsí. ²⁸ Vèchi cachí Espíritu Ìi xí Dios, te cachí stnà nsiùhù, chicá váha màsà dándácù-nsí ñà-chivàha-nsia cuàhà iñàha, cuisì iin ùi ley nduá chicá xiñuhu, divi ñà-yòhó: ²⁹ ñà-màsà caxi-nda ñà-ndüá nì sàcùndoo nùu yùù yócò, te màsà cúxí-ndà nì; nì màsà caxi-nda cuñu quisi nì sàhná uun; te ni-iin nèhivì, màsà càhàn-nè xì ana cóni nándàhà xì-né. Cunaha-nsiá, nú ni chivàha ndisa-nsia ñà-jaàn, dandu ñà-sàni quida vii-nsiá cundua. Ni cúcuéé ni-nsia”. Ducán cachí tutu mà.

³⁰ Ñàyùcàndüá, nì techuún nècuàchì Jerusalén mà nsidaa nècuàchì nombradu mà cuàhàn-nè ñuu Antioquía. Te na ní casaà-nè yucán, nì dãnátácá tnahá-né xì nsidaa nècuàchì xiníndísá-xí-yá, te nì quida-ne entregar tutu mà. ³¹ Te na ní nsihi nì cahvi nècuàchìmà tutu mà, dandu cuàhà gá nì cudii ini-nè, vèchi cuàhà gá nì chindee razón mà mii-né. ³² Dandu, Judas xì Silas, nì càhàn stnà-nè nì nacuàhandee ini-nè nsidaa nèhivì xí Jesús ndoó yucán, vèchi nduú stnà-nè profeta cachítnùhu razón xì Dios. Ñàyùcàndüá chicá nì sàà nècuàchìmà nì sàcùnihnu váha ndisa ini-nè mii-yá.

³³ Daaní, yucán nì candòo Judas xì Silas itnii gá quivì, dandu nì ndaquindèè stnahá-né, te nì naquimanì váha stnahá-né, cuàhàn-nè quihin-ne ichì nùhù-nè. ³⁴⁻³⁵ Doco Silas, nì nacani ini-nè ñà-ndòo chii gá-nè yucán. Stnà Pablo xì Bernabé, nì candòo stnà-nè yucán. Ñàyùcàndüá, mii-né xì cuàhà gá stnà-nè, iin-ni nì chinaha stnàhá-né ñà-ndüú palabra xì Stoho-ndà Señor, te nì càhàn-nè xì nèhivì ñà-ndüú razón ndiaha nansa càcu-ne.

Nansa nì quihin Pablo ichì cuàhàn-nè ñà-ùì cacanuu-ne xì Palabra xì Dios

³⁶ Daaní, nì yaha chii tiempu, dandu nì cachi tu Pablo xì Bernabé:

—Cùhùn tu-nda naxicocuñin-nda nsidaa ñuu ndé nì sàhàn-nda nì càhàn-nda palabra xi Stoho-nda Señor, te nàcòtò-nda ñanitnaha-nda cahvi xi-yá ñuu yucán sàhà ñà-cundaà ini-nda nansa nihí-né cuàhàn —nì cachi Pablo.

³⁷ Doco Bernabé, nì nacani ini-nè cundaca stnahá stná-nè xì Juan Marcos cùhùn. ³⁸ Doco Pablo, cóni cùnì-nè, vàchi tuxí ínì-nè, mà váha cundaca-ne nècuàchì mà cùhùn, vàchi na ní sàhàn-nè ñuu Panfilia daa, nì nacoò nihni nècuàchì mà-né màndixi-ne, cóni sàhàn gà-nè chii gá nùù-xí quida-ne chuun ma. ³⁹ Ñàyùcàndùá, nì cuàà Pablo xì Bernabé sàhà chuun ma; mànicùì cundoo-ne de acuerdo; dècuèndè nì sàà-nè nì tàhndè dava-ne. Sàhámà nì saca Bernabé Marcos mà, nì canana-ne barcu cuàhàn-nè ñuu Chipre. ⁴⁰ Daaní Pablo, nì saca-ne Silas ñà-cutnahá-né cùhùn. Dandu nècuàchì hermanu ndoó yucán, nì xicàn tàhvi-né nùù Dios sàhà nècuàchì mà ñà-nì chindéé gracia xi-ya mii-né ichì cùhùn-nè. Ñàyùcàndùá, nì quihin-ne ichì cuàhàn-nè, ⁴¹ nì nacàhin-ne ladu Siria xì ladu Cilicia, te iin iin ñuu ladu yucán nì càhàn-nè xì nèhivì cahvi xi Jesús nì nacuàhandee ini-nè nècuàchì mà.

16

Nansa nì quesaha Timoteo xicánúú-né cutnahá-né xì Pablo xì Silas

¹ Daaní, nì nasaà Pablo xì Silas ñuu Derbe xì ñuu Listra. Te yucán iá iin nècuàchì chii nchícùn stná ichì Jesús nani Timoteo. Dèhe iin nècuàchì ñahà raza Judea nduú-né. Te cahvi stná dihi-némà mii-yá. Doco yua-né, iin nècuàchì raza griegu nduú-né. ² Te Timoteo mà, quidá víi ndisa-ne, cachí nsidaa nèhivì xí Dios ñuu Listra xì ñuu Iconio yucán. ³ Pues divi nècuàchì mà cuní Pablo cutnahá stná xì-né cùhùn. Ñàyùcàndùá, nì saca-ne nècuàchì mà nì chicoo-ne seña xi raza-nè Judea icà-né sàhá màsà cúdúchì ini nècuàchì raza-nè ndoó ladu yucán, vàchi nsidaa nècuàchì mà, ináhá-né ñà-iin nèhivì raza griegu nduú yua Timoteo mà. ⁴ Daaní, Pablo xì compañeru-nè mà, nì quihin-ne ichì cuàhàn-nè, te ñuu ñuu nì nacàhin-ne, nì càhàn-nè xì nèhivì xí Jesús, nì cachitnùhu-ne ñà-ndùá icúmì-né chivàha-ne nacua nì sàcùnaha-né nùù nècuàchì apóstol xì dava ga nècuàchì sahnú ñuu Jerusalén. ⁵ Ñàyùcàndùá, nì nacuàhandee ini nsidaa nècuàchì cahvi xi Jesús ndoó nsidaa ñuu mà, te quivì quivì nì nducuahà gá stná-nè.

Nansa nì dàcùnì Dios Pablo seña xi-ya, te nì xini-nè iin iin nècuàchì ladu Macedonia cana-xi-né

⁶ Daaní, Pablo xì compañeru-nè, nì dàndàcù Espíritu ìì xí Dios nùù-né ñà-màsà cùhùn-nè xì razón ndiaha ndè ladu Asia. Ñàyùcàndùá, nì yàha-ne ndè chicá nùù-xí cuàhàn-nè, te nì nacàhin-ne ladu Frigia xì ladu Galacia. ⁷ Dandu nì sàà-nè raya ladu Misia, te yucán nì cuni-nè nàcahnde-nè sàà-nè ndè ladu Bitinia. Doco cóni sàha Espíritu ìì xí Jesús quida-ne ducán. ⁸ Ñàyùcàndùá, nì yàha ndaà-nè inii ladu Misia, te nì sàà-nè dècuèndè ñuu Troas. ⁹ Dandu ñuú nì dàcùnì Dios Pablo iin seña, nì xini-nè ndè ladu Macedonia, te yucán iin iin tiàa ñuu mà, cachí-nè: “Nahà-ní ladu Macedonia yohó, te chindee-ní nsihù”, cachí-nè. ¹⁰ Daaní, ñà-nì sàní Pablo ducán, ñàyùcàndùá vichi duha nì nsidayucun-nè ñà-cùhùn-nè yucán, mii-né xì compañeru-nè xì stná yùhù, vàchi sàni cundaà ini-nsì, Dios nduú ana techúún-xí-nsí cùhùn-nsì cachitnùhu-nsì xì nèhivì ladu mà ñà-nduú razón ndiaha xi-yá.

Nansa nì tàvà Dios Pablo xì Silas vehecàa íá ñuu Filipos

¹¹ Daaní, nì nana-nsi iin barcu ñuu Troas mà, te nì quihin-nù ichì cuàhàn-nu ñà-yàha-nù mar. Te nì yàha ndaà-nsi dècuèndè ñuu Samotracia, dandu inga quivì nì sàà-nsi ñuu Neápolis. Yucán nì nuu-nsi barcu mà, ¹² te cuàhàn-nsi chicá nù-xí dècuèndè ñuu Filipos. Te divi ñuu mà nduú ndé ía chuun chicá nahnú ladu Macedonia yucán, te ndoó cuàhà stná nècuàchì Roma yucán. Pues divi ñuu yucán nì sàà-nsi nì sandoo chii-nsí itnii quivì.

¹³ Daaní, na ní sàà iin quivì descansu, dandu nì quee-nsi ñuu mà cuàhàn-nsi yuhù yúte ndé siempre natácá itnii nèhivì xícàn tàhvi nùu Dios. Ñàyùcàndùá, nì sàà-nsi yucán, nì sàcùndoo-nsi, te nì càhàn-nsi palabra xì Dios nì inini nècuàchì ñahà nì casaà stná yucán. ¹⁴ Te iin nècuàchìmà nani Lidia. Ñuu Tiatira nduú ñuu-nè, te chuun quidá-né nduá dicó-né sìcoto finu moradu. Te cahvi stná-nè Dios. Ñàyùcàndùá na ní càhàn Pablo palabra ì, ndiaha gá nì chindee Dios-nè ñà-nì inini vaha-ne ini anima-nè, te nì xinindisá stná-nè palabra mà. ¹⁵ Dandu nì cuhii stná-nè, mii-né xì nèhivì vehe-ne. Te después nì càhàn-nè xì-nsí nì sacundahví-nè nùu-nsí, cachí-nè:

—Nú sàni cundaà inì-nsia ñà-iin nècuàchì nihnú vaha ndisa ini xì Jesús nduí, dandu yàha-nsia vehi cundoo chii-nsiá —nì cachí-nè.

Te vātùnì nì cundee-né nì candisá-nsí cundoo-nsi yucán.

¹⁶ Daaní, iin quivì cuàhàn-nsi ndé xícàn tàhvi-nsí nùu Dios, dandu nì ndacùhun tnahá-nsí xì iin ñahà chii inácaá iin ñà-malu ini-xi, te sàhà ñà-malu-mà tùha-ña cachí-ña suerte xi-nda. Ñàyùcàndùá, tiàa xídandacu-xì sàhà-ña, vihi dihùn níhì-té ñà-tùha-ña cachí-ña suerte xi nèhivì. ¹⁷ Pues divi ñahà chii mà nì quesaha-ña nì tenchicùn-ña nsiùhù, ndáhi-ña palabra (sàhà-nsí), cachí-ña:

—Tiàa yohó, nècuàchì xinúcuáchí nùu mii-yá dandacú ndé chicá ansivi xínduu-ne, te cachítnùhu-ne xì-nda nansa ía ichì ndé càcu anima-nda —nì cachí-ña.

¹⁸ Pues nsiquívì nì quida-ña ducán, dècuèndè màni cùndéé gá ini Pablo. Ñàyùcàndùá, nì nacuíco-né yàtà-né nì càhàn-nè xì ñà-malu ía ini-ña, cachí-nè:

—Ndàcùcahín quivì Jesucristu, te dandacuí nùu yohó ni yúxìn-yó ini ñahà chii jaàn, te cuáhàn.

Dandu vichi duha nì quee ñà-malu cuàhàn.

¹⁹ Doco tiàa xínduu patrón xi-ña, nì cundaà inì-te ñà-mà níhì gá-te dihùn sàhà-ña. Ñàyùcàndùá, nì catnii-tè Pablo xì Silas, te nì dítá-tené cuàhàn-te xi-né dècuèndè inì-xi ndé ndoó nècuàchì dandacú. ²⁰ Te yucán nì dàtnátuu-téné nùu nècuàchì nsidándáà sàhà chuun, te nì cachí-te xi nècuàchìmà:

—Tiàa yohó, tè-raza Judea xínduu-tè, te cuàhà gá quidá tóntò-te nècuàchì ñuu-nda. ²¹ Díin estilu chináhà-te, mate có-sàha ley xi-nda candisá-nda estilu mà. Còò permisú chivàha-ndañá, vàchi nècuàchì romanu nduu-nda.

²² Dandu nèhivì cuàhà itá yatni yucán, nì xidà stná ini-nè, ñàyùcàndùá nì dándacú juez mà ñà-tavà-té sìcoto xi nduí-nè, te cani-téné xì vara. ²³ Te na ní nsíhi nì sahnì cuií-tené xì vara, dandu nì dàquécuyo-téné vehecàa, te nì chinaha-té nècuàchì ndiáá yucán ñà-nì cùndiádí vaha nècuàchìmà.

²⁴ Ñâyùcàndüá, nì dàyáha-ne nècuàchìmà ndè chicá inì-xi vehecàa ma, te nì dàquécoyo-ne sàhà nècuàchìmà mahì iin yutnù cahnú.

²⁵ Daaní, nahi dava ñuu ndoó-né (vehecàa ma) xicàn tàhvi-né nùu Dios, te nacuatú-né alabanza xi-ya. Te iníni stná tè-xíndiadi gà mà.

²⁶ Dandu nanáá nì tnàa fuerte sàstnùhù, te nì ndòyo nihni inii vehecàa ma, dècuèndè cimientu xan nì xichí stná`. Ñâyùcàndüá nì nuna nsihi yehè, te nì dàñà tnahá nsihi cadena nuhní tè-ndiadí mà. ²⁷ Dandu nì nsicuihnú ini nècuàchì ndiaá mà, te nì xini-nè nuná yehè vehecàa. Ñâyùcàndüá nì tavà-né espada xi-ne, cuàhàn-nè cahni-né mii-né ni cuí, vàchi nì tuxi ini-nè sàni caquee nsihi tè-ndiadí mà. ²⁸ Doco nì ndàhì ndee Pablo, cachí-nè:

— ¡Màsà quídá quíni-ní xì míi-ní, vàchi ndoó nsihi-nsi!

²⁹ Dandu nècuàchìmà, nì xicàn-nè ñà-tnùu nùu-né, te nì quìhvi-ne ndè ini vehecàa ma, ndé quídí cuisì-né, te nì sàcuiìn sìsì-né nùu Pablo xì nùu Silas. ³⁰ Dandu nì tavà-ñánè fuera, te nì cachí-nè:

— Señores, cachí-nsià xì, ¿ndiá nduá quide, te càcu anímè?

³¹ Dandu nì naxiconihí Pablo xì Silas nùu-né, cachí-nè:

— Cuisì cunindisa-ní Stoho-ndà Jesucristu, te càcu-ní xi stná nèhivì vehe-ní.

³² Dandu nì càhàn-nè xì nècuàchìmà ñà-nduú palabra xi Stoho-ndà Señor, te nì inini vaha-ne, mii-né, xì nsidaa stná nèhivì vehe-ne. ³³ Daaní, divi hora ñuu mà nì saca-ñanè cuàhàn-nè xì nècuàchìmà nì nacate-ne mandù ícà nècuàchìmà ndé nì ducùn. Daaní, vichi duha nì cuhii-né xì stná nèhivì vehe-ne. ³⁴ Dandu nì saca-ñané nì nana-ne nì nansihvi-ne vehe-ne, nì sàha-ñané ñà-nì xixi-ne, cudí ini-nè, vàchi sàni xinindisá-né Dios vichi. Te cudí stná ini nsidaa nèhivì ndoó vehe-nemà.

³⁵ Daaní, na ní tuiñuù inga quivì, dandu nì techuún juez itnii policía cuàhàn-te cachitnùhu-tè ñà-vatùnì dàñà Pablo xì Silas. ³⁶ Ñâyùcàndüá, nècuàchì ndiaá xì vehecàa ma, ducán nì cachitnùhu-ne xì Pablo, cachí-nè:

— Sàni dandacú juez dàñà-nsiá: sà-íá caquee-nsia libre, cachí-nè. Ñâyùcàndüá, màsà nácání gà inì-nsia, vàchi vatùnì quee-nsia cùhùn-nsià —nì cachí-nè.

³⁷ Doco Pablo, nì cachí-nè xì policía yucán:

— Nsiùhù, nècuàchì romanu nduú stná-nsi. Doco nì ñàhni cuí-nsi nùu nsidaa nèhivì, te nì còò stná justicia nì ía sàhà-nsí na ní sàcundiadi-nsi yohó. Sàháyùcàndüá, mà cándisá-nsí quee dèhé-nsi. Cuní-nsi nì cáquíxí mii juez tavà-né nsiùhù —nì cachí Pablo.

³⁸ Dandu nì sàhàn policía mà nì cachitnùhu-tè xì juez ñà-ndüá nì cachí Pablo. Ñâyùcàndüá, nì yùhí nècuàchìmà na ní cundaà ini-nè nècuàchì romanu nduú stná Pablo xì Silas, (te íá stná derechu xi-ne). ³⁹ Dandu nì quixi juez mà, te viví-nì nì càhàn-nè xì nècuàchìmà, nì tavà-ñánè, te nì sacundahví-nè nùu nècuàchìmà ñà-nì quèé-né ñuu mà. ⁴⁰ Ñâyùcàndüá, na sàni quee-ne vehecàa ma, dandu cuàhàn-nè vehe Lidia, nì nàcòtò-nè nsidaa nèhivì iin-ni cahvi xi Jesús, nì nacuañandee ini-nè nècuàchìmà. Dandu nì quihin-ne ichì cuàhàn-nè.

17

Nansa nì cucuahà sàhà Pablo ñuu Tesalónica

¹ Daaní, nì yaha-ne ñuu Anfípolis xì ñuu Apolonia, te nì sàà-nè ñuu Tesalónica. Te yucán íá iin veheñuhu xi nècuàchì raza-nè Judea. ²⁻³ Te Pablo, de por sí sàhàn-nè visita veheñuhu xi nècuàchìmà (na sàà-nè

iin iin ñuu). Ñàyùcàndùá ùni semana cada quìvi descansu ni sàhàn-nè veheñùhu yucán, ni càhàn-nè sàhù xì nècuàchì natáca yucán, nacání-né xì nècuàchìmà nansa cachítnùhu tutu ì sàhà rey ndiaha ndiatù-né ndé cachá ñà-ìcùmí rey mà ndoho-ya, dandu después natiacu-yà. Ducání ni dàcùahá-né nècuàchìmà, nacání-né sàhà Jesús ñà-divi mii-yá nduú rey ndiaha ma. ⁴ Ñàyùcàndùá, ni xinindisá dava nècuàchìmà, te ni tenchicùn stná-nè Pablo xì Silas. Cuàhà-né xínduu nècuàchì raza griegu ináhá stná iá Dios, te cuàhà stná-nè nduú nècuàchì ñahà xí-idònùù ladu yucán. ⁵ Doco dava tè-raza Judea yucán, cóni xínindísá-te palabra mà, vèchi ni cacumbidia inì-te sàhà Pablo. Ñàyùcàndùá, ni saca-tè itnii tiàa tùha quini xicánúú xíxín, te ni nacana gà-te nèhivì cuáhà, te ni quida cuahà-té sàhà Pablo ñuu yucán; ni sàa-te ndè vehe Jasón, ni caquìhvi-tè fuerza ini vehe-ne, nandúcú-tè Pablo xì Silas, vèchi cunì-te tavà-ténè fuerza, te quida-ténè entregar ndahà nèhivì cuáhà mà. ⁶ Doco cóni ndácùhun-téné. Ñàyùcàndùá, ni tavà-té Jasón xì iin ùi gà stná nècuàchì xinindísá-xí-yà. Te ñuhú níhni-tené ni sàa-te nùù tè-xícusahnú nùù ñuu mà, cána fuerte nsidaa-té, cachí-te:

—Ndè stná ñuu-ndà yohó sàni quesaa nècuàchì quidá tóntô xì nèhivì inicutu ñuhivì. ⁷ Te Jasón yohó, ni dàyáha stná-nè nècuàchìmà ini vehe-ne, mate ni-iin nècuàchìmà có-ndulócô-nè sàhà ñà-ndúá dandacú rey cahnú César xi-nda, vèchi cachí-né iá inga rey chicá cusáhnú nani Jesús.

⁸ Ducan ni cachi temà xì nècuàchì ñuu mà. Ñàyùcàndùá cuàhà gá ni ndulocó tè-xícusahnu-ma sàhà palabra mà, ⁹ te ni dàndacú-te ñà-fuerza ni dàquìhvi Jasón xì compañeru-nè dihùn nduú fianza, dandu ni cadaña-né.

Ñà-ndúá ni quida Pablo xì Silas ñuu Berea

¹⁰ Daaní, nèhivì xí Jesús ndoó yucán, ñuú ni tavà déhê-nè Pablo xì Silas ni sàndaca ichi-ñané ñà-cùhùn-nè ñuu Berea. Te na ní casaà-nè yucán, ni sàhàn stná-nè veheñùhu xì nècuàchì raza Judea. ¹¹ Te nèhivì veheñùhu yucán, chicá ni nacani vii ini-nè nùù nècuàchì ñuu Tesalónica, vèchi xì nsidaa voluntad xi-ne ni inini vaha-ne palabra ì xì Dios. Nsiquívì ni nanducu vaha-ne nùù tutu ì ñà-cùnì-nè cundaà ini-nè a ndísá ñà-ndáa nduá cachí Pablo, á cóo. ¹² Ñàyùcàndùá, cuàhà nècuàchì raza Judea ni xinindisá, te cuàhà stná nècuàchì ñahà raza griegu xí-idònùù, xì cuàhà stná nècuàchì tiàa ñuu mà.

¹³ Doco tè-raza Judea ndoó ñuu Tesalónica, ni xinitnùhu-tè ñà-ndè stná ñuu Berea dacuítia Pablo razón ndiaha xí Dios. Ñàyùcàndùá, ni sàa stná-te ñuu Berea mà, te ni dacà stná-te dìni nèhivì ñuu mà, ni dànacúidà-tené (sàhà Pablo). ¹⁴ Ñàyùcàndùá, nècuàchì cahvi xì Jesús, vichi vichi ni dàyáha-ne nècuàchìmà cuàhàn-nè ndè yuhù mar. Doco Silas xì Timoteo, cóni quèé-né ñuu mà.

¹⁵ Daaní, nècuàchì ndaca-xi Pablo cuàhàn, cutnáhá-né ni sàa ndè ñuu Atenas. Dandu na cuàhàn-nè naquihin-ne ichi mànuhù-né, ni sàcùnaha-né cachí-nè xì Silas xì Timoteo ñà-luegu ni quixí stná nècuàchìmà ndé iá Pablo.

Ñà-ndúá ni cachi Pablo na ní càhàn-nè xì nècuàchì xícusahnú ñuu Atenas

¹⁶⁻¹⁷ Daaní, ndiatù Pablo quesaa compañeru-nè ñuu Atenas yucán, te ni xini-nè itá chitu figura cahvi nèhivì ñuu mà. Te ni cuduchi cuáhà ini-nè sàhámà, ñàyùcàndùá, itnii xichi ni sàhàn-nè veheñùhu xì nècuàchì raza-nè Judea yucán, te ni càhàn-nè xì nècuàchìmà, xì stná nècuàchì inga raza

sàhàn yucán. Te nsiquívì nìsa sahàn stná-nè yàhvi, nì càhàn-nè xì nsidaa nècuàchì ndácùhun tnahà-xi-né. ¹⁸ Te dava tiàa nchícùn ley xi tè-epicúreo, xì dava stná tè-ley estoico, nì ndacùhun stnahá-te xi-né, te nì xicàn tnhùhù stnahá-te nùù-né. Ñàyùcàndüá cachí dava-tè xì compañeru-te:

—¿Ndíà nduá cachí guá tè-jaàn xi-ndà?

Te nì cachi dava gà-te:

—Ádi stoho nècuàchì inga ñuu càhàn-te sàhà-xí.

Ducán nì cachi-te, vàchi iníní-te càhàn Pablo sàhà Jesús, xì sàhà nansa natiacu-ndà. ¹⁹ Dandu nì saca-tè Pablo, cuàhàn-te xi-né iin xaan nani Areópago ndé natácá tè-xícusahnú nùù ñuu mà. Te yucán nì ndàcàtnùhù témà nùù-né, cachí-te:

—¿Nansa iá dàñhù sàà dacuaha-guá-ní nèhivì? ²⁰ Vàchi sàni xinitnùhu-nsi càhàn-ní sàhà iñàha tàcùnì-nsi, te ñàyùcàndüá cuní-nsi cundaà ini-nsi sàhà ñà-ndüá càhàn guá-ní jaàn —nì cachi-te. ²¹ Vàchi nsidaa nècuàchì ñuu Atenas yucán, xì stná nècuàchì inga ñuu ndoó yucán, chicá cudí ini-nè cunitnùhu-ne, te ò cachi-nè sàhà iin ñà-saa.

²² Ñàyùcàndüá, nì sàcuìin Pablo nùù nècuàchì sàni nataca lugar nani Areópago mà, te nì cachi-nè:

—Mii-nsiá nècuàchì ñuu Atenas yohó, sàni cundaà ini, cuàhà gá cahvi-nsiá stoho-nsiá. ²³ Vàchi na xicánú yohó nì xini itá cuàhà ñà-ndüá cahvi-nsiá; te nì xini stná yucán iin iin altar ndé itándiaa palabra yohó: “Dohó quidáñhù-ndá iin Dios tàcùnì-ndá”, cachá. Pues cunaha-nsiá, mate có-ínahá-nsiá Dios mà, te quidáñhù-nsiâyà, doco yùhù cuàhìn cachitnùhi xi-nsiá sàhà-yá.

²⁴ Mii-yá nduú ana dandacu-xi nùù ansivi xi sàhà ñuhivì, vàchi mii-yá nì quidayucun xán xì nsidaa stná ñà-íá nùá. Ñàyùcàndüá, có-xiñhù-yá quidayucun nèhivì ni-iin vehe ndé coo-ya. ²⁵ Vàchi itiácú mii-yá; còò ni-iin ana dacútiácú xi-yá, vàchi còò ni-iñàha quidámànì nùù-yá; còò. Mii-yá taxí-yá vida xi-nda, tàchi-ndà, xì nsidaa iñàha. ²⁶ Te iin-ni yohòtéhè-ndà nì quidayucun-yàndó, ñàyùcàndüá vichi xíndoo-nda inicutu ñuhivì, te cuàhà raza nduu-nda. Te mii-yá nduú ana nì chitnùnì ini-xi índù tiempu cundoo iin iin raza ñuhivì, xì índùvì nùù-xí cunduu iin iin ñuu cada raza, ²⁷ áma nanducu-né mii-yá, te cunitnàhá-né xi-yá na ian nandúcú ndáha cuaá-nèyà. Doco, cunaha-nsiá, yatni uun iá-yà ndé ndoó iin iin-nda. ²⁸ Vàchi sàhà mii-yá itiácú-ndà; divi sàhà mii-yá xicánú-ndá, te ndoo-nda ñuhivì. Te dava stná tè-tùha nachutnahá palabra ñuu-nsiá yohó, sàni cachi-te: “Divi mii-yá nduú yohòtéhè-ndà”. ²⁹ Ñàyùcàndüá, nú ndisa, descendencia xi Dios nduu-nda, dandu màsà cútúxí ini-ndà Dios nduú iin figura nì nacani ini nèhivì, te nì quidavàha-neà xì oro ò plata ò yùù. ³⁰ Cunaha-nsiá, tiempu nì yàha xi-nda, cóni ítní Dios cuenta sàhà modo xi nèhivì, vàchi cónisá cundáà ini-nè. Doco vichi, nùù nsidanicuú nèhivì inicutu ñuhivì dandacú-yá ñà-naxicocuìin ini-ndà sàhà cuàchi-nda. ³¹ Vàchi sàni saquin-yà iin quívì cuàhàn-yà ndàcàn-yà cuenta sàhà cuàchi nèhivì ñuhivì, te ñihì-né nacua ndiá ìcà. Te sàni cachi stná-yà ana cunduu juez nsidandaà cuenta xi-ya; divi nduú iin ana (nì xihì, te) nì natiacu nì quida-ya. Pues sàhámà vátùni cucumi ndisa-nda seguru ñà-icúmí coo ndisa juicio —nì cachi Pablo.

³² Daaní, na ní inini nècuàchì mà ñà-càchí Pablo iá nansa natiacu-ndà, dandu nì sàcùndiaa uun-ñané. Doco dava-ne, cóo; dohó nì cachi-nè:

—Nsiùhù, cuní-nsi cunini ga-nsi càhàn-ní xì-nsí inga quìvì sàhà chuun jaàn.

³³ Dandu nì quee Pablo cuàhàn-nè. ³⁴ Doco dava tiàa nì inini ma, nì xinindisá-né, te nì tenchicùn-nè nècuàchìmà. Iin-ne nduú iin juez quidáchúùn lugar nani Areópago mà, te quìvì-né nduú Dionisio. Te inga-nè nduú iin ñahà nani Dámaris; te ndoó gà stná iin ùì ana nì xinindisá.

18

Ñà-nduá nì quida Pablo ñuu Corinto

¹ Nì nsihi (nì càhàn Pablo xì nècuàchìmà), dandu nì quee-ne ñuu Atenas cuàhàn-nè ñuu Corinto. ² Te yucán nì ndacùhun tnahá-né xì iin nècuàchì raza-nè Judea nani Aquila. Mii-né xì ñahàdihí-nè Priscila, xínduu-ne nècuàchì iin ñuu iá ladu Ponto, doco vichi làcà ní quixi-ne ñuu Roma iá ladu Italia, vàchi nì dándàcú rey cahnú Claudio ñà-fuerza caquee nsihi nèhivì raza Judea ñuu mà cùhùn-nè. Ñàyùcànduá, ñuu Corinto yucán sàni caquesaa nècuàchìmà. Dandu nì sàa stná Pablo visita vehe-ne, ³ te yucán nì ndòo-ne cutnàhâ-né xì nècuàchìmà quidáchúùn-né, vàchi iin-ni oficiu icúmí nsidaa-né, divi ñà-quidavàha-ne vehe sìcoto ndee. ⁴ Te cada iin iin quìvì descansu sàhàn-nè veheñùhu xì nècuàchì raza-nè, te nì càhàn Pablo xì nèhivì yucán, vàchi cuní-nè cunindisá stná nècuàchìmà, a sea nduú-nè nècuàchì raza-nè, te ò nèhivì inga raza.

⁵ Daaní, nì quee Silas xì Timoteo ladu Macedonia, nì quesaa-nè ndé iá Pablo. Dandu Pablo, ndé cuisì chuun càhàn-nè palabra xi Dios nì quesaha-né quidá-né, te cuàhà gá nì dàcuàhá-né nècuàchì raza-nè yucán, cachí-nè ñà-divi rey ndiaha nani Cristu nduú Jesús. ⁶ Doco nècuàchì yucán, nì caquesaha-né nì cahíchì ini-nè palabra mà, te nì càhàn ùhí-nè dìquiá. Ñàyùcànduá, nì naquidi Pablo sìcoto xi-ne, (te seña nduámà ñà-cuàhàn-nè nacoo dahuun-ne nècuàchìmà). Te nì cachí-nè:

—Yùhù, mà cúnisá cuàchi nú nì sàa anima-nsià ndañuhá. Mii-nsiá cunsida cuàchi-nsia sàhà-nsiá. Ñàyùcànduá, vichi, nèhivì inga raza icúmí-nsí càhàn xì-nsí —nì cachí-nè.

⁷ Dandu nì quee-ne veheñùhu ma cuàhàn-nè vehe iin tiàa nani Justo. Iin nècuàchì nihnú vaha stná ini xì Dios nduú nècuàchìmà, te yatni inítnáhâ stná vehe-ne xì veheñùhu yucán. ⁸ Doco nì là iin nècuàchì inùu xì veheñùhu ma nani Crispo, te nì xinindisá stná nècuàchìmà ichì Jesús, mii-né xì nsidaa nèhivì vehe-ne. Daaní, cuàhà gá stná nècuàchì ñuu mà, nì inini stná-nè palabra xi-ya, te nì xinindisá stná-nè, dandu nì cuhì-nè.

⁹ Daaní, iin ñuú nì dásaní Dios Pablo nì cachí-yà xì-né:

—Màsà yùhí-ní, te màsà cú-íhín-ní xì ni-iin nèhivì. Iin-ni quida-ní seguir càhàn-ní xì-né. ¹⁰ Vàchi yùhù íé' cutnàhí xì-ní, te còò iin quida quini xi-ní, vàchi cuàhà nèhivì ñuu yohó icúmí cunduu nèhivì xí —nì cachí-yà.

¹¹ Ñàyùcànduá, iin cuà dàva nì là Pablo ñuu yucán, nì dàcuàhá-né nèhivì ndoó yucán ñà-nduú dàñùhù xi Dios.

¹² Daaní, ladu Acaya yucán iá stná iin tè-dándàcú nani Galión. Te tiempu xi-tè nì nataca cuàhà tè-raza Judea, nì catnii-tè Pablo, nì saca-tènè cuàhàn-te xi-né nùù tè-dándàcù-mà, sanícuàchi-tè sàhà-né, ¹³ cachí-te:

—Tiàa yohó, díin nduú modò chináhá-nè cahví-nda Dios, vàchi cunaha-ní, có-sàha ley xi-nda cahvi-nda Dios nacua cachí mii-né.

¹⁴ Dandu meru cuàhàn càhàn stná Pablo nì cùì, te nì cachí Galión mà:

—Mii-nsiá tè-raza Judea, nú ndisa quidá quíni tiàa yohó, te ò iin falta cahnú nduá nì quida-ne nì cùí, dandísá, vátùni candisé ñà-sànicuàchi-nsiá sàhà-né nùí. ¹⁵ Doco còò, vàchi cuisì sàhà dàñùhù xi mii-nsiá càhàn-nsiá, xì sàhà stná nècuàchì nchichì xi-nsiá, xì sàhà stná ley xì mii-nsiá. Ñàyùcàndùá, mii-nsiá cundehè-nsiá sàhà chuun yohó, vàchi yùhù, mà nsidándái-ñà —nì cachi-te. ¹⁶ Dandu nì dándàcù-te cuxio nsihi-ne nùù-té.

¹⁷ Daaní, dava nècuàchì raza griegu ñuu mà, nì catnii-ne iin nècuàchì cusáhnù nùù veheñùhu xi nècuàchì raza Judea mà. Sóstenes nani nècuàchìmà, te nì sahnì cuí-ñané nùù Galión mà. Doco cóni ndúlócò-te.

Nansa nì naxicocuñin Pablo ndè ñuu Antioquía, dandu nì quihin tu-ne ichi inga xichi cuàhàn-nè chuun xi Jesús

¹⁸ Daaní, cuàhà gá quivì nì la Pablo ñuu yucán. Dandu nì ndaquindèè-né xì nècuàchì hermanu ndoó ñuu mà, te cuàhàn-nè ñuu Cencrea. Te yucán nì dàté tehe-né, vàchi seña (nì sanduamà) ñà-sàni saquin-nè iin compromisu nùù Dios. Daaní', ñà-cùnì-nè nùhù-nè ladu Siria, ñàyùcàndùá, nì nana-ne iin barcu, mii-né xì Aquila xì ñahàdihí nècuàchìmà nani Priscila, te nsidaa-né cuàhàn-nè barcu mà ¹⁹ nì sàà-nè ñuu Éfeso, vàchi divi ñuu yucán icúmí ndòo Priscila xì Aquila. Dandu nì sàhàn (nsidaa-né) veheñùhu xi nècuàchì raza-nè ñuu mà, te nì càhàn Pablo xì nèhivì natáca yucán. ²⁰ Te nècuàchìmà, nì cuni-nè cucuee chií gá Pablo xì-né inga ratu gá. Doco cóni cándísá-né, ²¹ vàchi nì cachi-nè:

—Icúmí nùhì ñuu Jerusalén ñà-coi yucán quivì nacava vicò sà-itúú. Doco primeru Dios icúmí naxicocuñin yohó inga xichi —nì cachi-nè, dandu nì ndaquindèè-né xì nècuàchìmà. Te nì nana tu-ne iin barcu iá ñuu mà cuàhàn-nè. ²² Dandu nì sàà barcu mà ñuu Cesarea, (te yucán nì nuu-ne), mànùhù-né ñuu Jerusalén, nì casàhù-nè xì nèhivì xí Jesús ndoó yucán, dandu nì quee tu-ne cuàhàn-nè ñuu Antioquía. ²³ Te yucán nisa ìa-ne iin ratu, dandu nì quihin tu-ne ichi cuàhàn-nè ladu Galacia xì ladu Frigia. Te ñuu ñuu nì nacàhin-ne nì càhàn-nè xì nècuàchì nchícùn ichi Jesús, nì nacuahandee ini-nè nècuàchìmà.

Ñà-nduá nì cuu na ní sàà Apolos ñuu Éfeso, te nì càhàn-nè palabra ìi xí Dios

²⁴ Daaní, ñuu Éfeso mà nì sàà stná iin nècuàchì raza Judea nani Apolos. Alejandría nduú meru ñuu-nè, te tùha vaha-ne càhàn-nè sàhù. Te ináhá váha stná-nè nansa nacání tutu ìi, ²⁵ vàchi cuàhà gá sàni dàcuàhá-né ichi Stoho-ndà Dios. Te dii gá stná ini-nè càhàn-nè sàhù. Ñàyùcàndùá, claru chináhá-nè sàhà ichi-yá. Doco cuisì ley xi Juan Bautista nduá ináhá-nè. ²⁶ Pues divi nècuàchìmà nì quesaha-né càhàn ndee-né xì nèhivì sàhàn veheñùhu xi raza-nè ñuu Éfeso mà. Te nì inini stná Priscila xì Aquila. Ñàyùcàndùá nì tavà cuàán-ñané nì nacani vii-né xì nècuàchìmà nansa meru iá ichi Dios. ²⁷ Daaní, después, nì cuni nècuàchìmà yàha-ne nùù-xí ndé nduú ladu Acaya. Te nsidaa hermanu (ñuu Éfeso mà), nì cachi-nè:

—Ndiaha gá nú ni cùhùn-ní yucán.

Te nì tiàa stná-nè iin tutu cùhùn nuu nèhivì xí Jesús ndoó ladu Acaya mà ñà-cundua nùù nècuàchìmà. Daaní, después na sàni sàà nècuàchìmà yucán, cuàhà gá nì nacuahandee ini-nè nsidaa nèhivì sàni nihitáhvì cunindisá ichi-yá. ²⁸ Vàchi nì càhàn stná-né xì cuàhà tè-raza-nè Judea, nì cahvi-ne libru ìi inínì-te, te ducán claru nì quida-ne comprobar ana nduú

Jesús, ñà-divi rey ndiaha nani Cristu nduú-yá, te ducán nì cundee-né nùù témà, iníni nsidaa nèhivì.

19

Ñà-nduá nì quida Pablo na ní ìa-ne ñuu Éfeso

¹ Daaní, na iá ìi Apolos ñuu Corinto, dandu nì quihin Pablo ichì nínu, nì yàha-ne ladu yucù mà, te nì sàà-nè ñuu Éfeso. Yucán nì ndacùhun tnahá-né xì itnii nècuàchì dacuahá ichì Dios. ² Te nì cachi-nè xì nècuàchìmà:

—Na ní xinindisá-nsiá palabra xì Dios, ¿a ní nihitáhvi stná-nsiá cucumi-nsiá Espíritu ìi xí-yá?

—Còò—cachí nècuàchìmà— tàñáha ga cundaà ini-nsi a ñá-ìá Espíritu ìi, ò ñá-còò-yá.

³ Dandu nì cachi Pablo xì-né:

—¿Ana dìquívì-xì nì ndacùcahan-né na ní cuhii-nsiá?

—Dãñùhù xì Juan Bautista nduá nì cuhii-nsí—nì cachi nècuàchìmà.

⁴ Dandu nì cachi Pablo:

—Ñà-ndàà nduá, nìsa quida ìi Juan mà nèhivì na ní cuu-ne arrepentir. Doco nì cachi stná-nè ñà-después icúmí quixi ana cunihnu vaha ndisa ini-ndà, divi nduú Jesucristu.

⁵ Ñàyùcànduá, na ní cundaà ini nècuàchìmà nansa cachí Pablo, dandu nì canduhii sàà-né, doco vichì quívì Stoho-ndà Jesús nì ndacùcahan-né.

⁶ Dandu nì chitandóo Pablo ndahá-né dìni nècuàchìmà, te nì quixi fuerte Espíritu ìi xì Dios ini anima nsidaa-né, te nì dàcàhàn-yànè dàhàn sàà, te nì càhàn stná-nè razón ndiaha nì quixi nùù Dios. ⁷ Te nsidaa nèhivì mà, ùxin ùi tiàa nduú-né.

⁸ Dandu ùni yòò nì ìa ga Pablo ñuu mà, sàhàn-nè veheñùhu xì nècuàchì raza-nè, te càhàn-nè xì nèhivì yucán, nacání-né nansa iá ichì ndé dandàcù Dios, te dàcàhàn-nè nècuàchìmà ñà-nì cunchícùn vii-né ichì-yá.

⁹ Doco dava-ne, cóni cúdîi ini-nè ley mà; cóni cùnì-nè cunindisá-néà, ñàyùcànduá, quini ga nì càhàn-nè xì nèhivì dìquì ichì-yá. Sàhà ñà-jaàn nì nacoo Pablo nècuàchìmà, te nì tavá cuàán-né nsidaa nècuàchì nchícùn ichì-yá cuàhàn-nè vehe iin tiàa nani Tiranno ndé nduú escuela. Te divi lugar mà nì dàcuàhá-né nècuàchìmà nsìquívì. ¹⁰ Te ùi cuàà nì chinaha-nè nèhivì ducán. Ñàyùcànduá, nsidanicuú nèhivì ndoó ladu Asia yucán, nì xinitnùhu-ne nansa iá razón ndiaha xì Stoho-ndà Jesús, nècuàchì raza Judea, xì stná nècuàchì dava ga, nsidaa-né nì xinitnùhu-ne. ¹¹ Te cuàhà gá milagru fuerte nì sàhatahvi Dios nì quida Pablo. ¹² Dècuèndè pañuelu xì-ne, ò ndé' sicoto itándiaa ìcà-né sàhàn nùù nècuàchì cuhí, te ndúvaha-ne, te yúxin stná ñà-malu ñuhú ini-nè.

¹³⁻¹⁴ Doco yucán nì sandoo stná dava tè-raza Judea xicánúú tavá xì ñà-malu. Ùsà ñàní dèhe iin dùtù cusáhnù nani Esceva nduú-te. Te nì quesaha-té xicánúú-te ndàcùcahan stná-te quívì Jesús tavá-te ñà-malu. Te dohó cachí-te xán: “Yùhù ndàcùcàhín quívì Jesús, divi ana càhàn Pablo sàhà-xì, te dandacuí nùù-ndá ñà-quee-ndá, te cuahán-ndá”, cachí-te. ¹⁵ Doco (iin xichi) na ní quida-tè ducán, dandu nì naxiconihí ñà-malu nùù-té, cachá':

—Yùhù ináhì Jesús, te ináhá stnài ana nduú Pablo. Doco nsiohó, còò cuenta quihín nsiohó—cachá'.

¹⁶ Dandu tiàa inácáá-ñà anima-xì, nì ndàvà-te nì ducùn ndàhà tnahá-te xì témà, te nì cundee-té nùù nsi-ùsà témà, dècuèndè nì dànácuèhè stná-te

témà, te nì dàndiàchì ì-té sìcoto xi temà. Ñàyùcàndùá, nì canacoyo nsihi-tè vehe ma cuàhàn-te. ¹⁷ Ñà-jaàn nduá nì cuu, te nì xinitnùhu stná nsidaa nèhivì ñuu Éfeso yucán, nècuàchì raza Judea, xì stná nècuàchì dava ga. Ñàyùcàndùá, yáha ga nì yùhí-nè, te chicá nì ndenihi vàha stná-nè Stoho-ndà Jesús. ¹⁸ Te cuàhà gá stná nècuàchì xiníndísá-xí-yâ, nì quixi-ne nì nàhmà vate-né, nì dātúi-ne falta nì quida-ne. ¹⁹ Te cuàhà nècuàchì nì sanduu nècuàchì tàtnà, nì catnii-ne tutu itúì ndé itándiaa ñà-tàtnà xí-né vâxi-ne, te nì sahmi nsihi-neà nùù nsidaa nèhivì. Te nì tavà stná-nè cuenta nadaa xíndiaa nsidaa tutu ma, te nì cundaà ini-nè nahi ùì dico ùxin mil (50,000) dihùn plata ndiaá'. ²⁰ Ducán fuerte nì chindee Stoho-ndà Señor nì xitià nihni palabra xi-ya, te nì cucuahà-ñá.

²¹ Daaní, na ní nsihi nì cuu ducan, dandu nì nacani ini Pablo cùhùn tu-ne ladu Macedonia xì ladu Acaya, dandu nùhù-nè ñuu Jerusalén. Te nì cachi stná-nè:

—Nú sàni ìa chíí ñuu Jerusalén yucán, dandu xiñuhu cùhùn stnáì ñuu Roma.

²² Dandu nì càhàn-nè xì ùì nècuàchì xinúcuáchí nùù-né nani Timoteo xì Erasto, te nì techuún-né nècuàchì mà ñà-màcòdònùù-né. Ñàyùcàndùá, nì quee nècuàchì mà cuàhàn-nè ladu Macedonia, doco Pablo, nì ndòo chíi gá-nè nì ìa-ne ladu Asia.

Nansa nì cuu cuahà sàhà ichì Jesús ñuu Éfeso

²³ Quìvì yucán yáha ga nì cuu cuahà sàhà ichì-yá. ²⁴ Iin tiàa nani Demetrio nì dàquésáhá xân. Chuun xi nècuàchì mà nduú ñà-quadachuún-né xì plata, quidávàha-ne vehe cuati tnaha vehe cahnú yùù yócò Diana (iá ñuu yucán). Te divi sàhà Demetrio mà cuàhà gá chuun nisa nihni maestru quidáchúùn stná xì plata mà. ²⁵ Ñàyùcàndùá iin quìvì nì cana Demetrio mà nsidaa maestru mà xì dava ga stná tiàa tùha quidachuún nahi oficiu xì stná mà, te nì cachi-nè xì nsidaa-té:

—Mii-nsiá, sà-ináhá-nsiá ñà-sàhà chuun xi-nda yohó icúmí-ndá ñà-cuicà-ndà, ñáni. ²⁶ Doco sàni xini-nsia, te ò sàni xinitnùhu-nsia nansa quidá iin tiàa nani Pablo, càhàn-nè xì nèhivì, cachí-nè ñà-màdi dios ndisa nduú ñà-quidáyúcún ndahà nèhivì ñuhivì, cachí-nè, te ducán sàni dacà-né cuàhà nèhivì ñuu-ndà yohó, xì cuàhà stná nèhivì, inicutu ladu Asia yohó. ²⁷ Ñàyùcàndùá, vihini sàà stná nèhivì cahíchi ini-nèndó sàhà chuun quida-nda. Te màdi cuisì ñà-jaàn, vâchi vihini sàà stná-nè cahíchi ini-nè veheñùhu xì dios xi-nda Diana, te dandáñùhú stná-nè tnùñuhu xí-ña, mate mii-ñá nduú ana cahvi nsidanicuú nèhivì ladu Asia yohó, xì nsidaa stná nèhivì inicutu ñuhivì. —Ducán nì cachi Demetrio mà.

²⁸ Ñàyùcàndùá, na ní nsihi nì inini nècuàchì mà ñà-jaàn, dandu yáha ga nì caxidà ini-nè, te nì càna ndee-né, cachí-nè:

—¡Ndiaha gá stoho-ndà Diana iá ñuu Éfeso yohó!

²⁹ Ñàyùcàndùá, nì candulocó nèhivì inicutu ñuu mà, te cuàhà gá nì cuu cuahà sàhàmà dècuèndè nì tnii-ne ùì compañeru Pablo nani Gayo xì Aristarco. Nècuàchì ladu Macedonia cutnàhâ xì Pablo nì quixi-ne ichì nduú nècuàchì mà. Dandu nsidaa nèhivì cuàhà yucán, ñuhú-né nècuàchì mà carrera cuàhàn-nè, nì caquìhvi-ne ini lugar cahnú ndé natácá nèhivì ñuu mà. ³⁰ Te Pablo, nì cuni stná-nè quìhvi-ne càhàn-nè xì nèhivì mà, doco compañeru-nè nchícùn stná xì ichì Jesús, cóni sàha-ne lugar. ³¹ Te dava stná tè-xídandacú ladu Asia mà, ndoó vàha stná-te xì

Pablo, ñàyùcàndüá nì dàsáa-te iin razón nùù-né, sacúndáhvî-te ñà-màsà quíhvi-ne lugar yucán. (Sàhà ñà-jaàn nduá cóni quíhvi-ne.)

³² Doco ini lugar mà, iin-ni cána ndee nêhivì cuáhà mà, mate tucu tucu xícachì iin iin-ne, te ñà-yáha guá sàni nacuidà nsidaa-né, ñàyùcàndüá chicá cuáhà-né nì cóni sáha tñuní ini-nè índù chuun nì nataca-né yucán.

³³ Daaní, dava tè-raza Judea, nì chindaha-té iin tñaha-tè nani Alejandro ñà-nì mácuìin-nè nùù nsidaa nêhivì cuáhà mà. Te nì ndàhì dava nêhivì mà xì Alejandro mà ñà-nì cáhàn-nè xì nsidaa-né. Ñàyùcàndüá, nì dãnáhà ndahà-né áma mácùndoo dadí nècuàchìmà, vâchi cuní-nè cáhàn-nè sàhà mii-né xì sàhà compañeru-nè nì cùí. ³⁴ Doco nêhivì cuáhà mà, na ní xinitnùhu-ne ñà-iin nècuàchì raza Judea nduú nècuàchìmà, dandu iin-ni nì càna ndee nsidaa-né, cachí-né:

—¡Ndiaha gá stoho-ndà Diana iá ñuu Éfeso yohó! —cachí-né. Te iin-ni nì càna fuerte nsidaa-né ducán nahi ùi hora.

³⁵ Daaní, por fin nì ñàhì tè-ndùù secretariu ñuu mà nì nachindoo dadí-te nêhivì cuáhà mà. Dandu nì cachi-te xì-né:

—Mii-nsiá nècuàchì ñuu-ndà Éfeso yohó, ¿amadí sà-ináhá-nsiá ñà-nsidanicuú nêhivì sàni xinitnùhu nansa quida-nda ñuu yohó, ndiaá-ndà vehe stoho cahnu-nda, divi mii-ñá ní quee ndè ansivi nì nacava-ñà ndé yohó? ³⁶ Pues (ináhá-nê), te mà cùí cachí-né có-ndüá ñà-ndáa. Ñàyùcàndüá, ndiá icà-nsiá cundoo sahnú-nsiá, te màdiá quida cuahà-nsiá ducán. ³⁷ Vâchi nècuàchì nì tñii-nsia ndacá-nsiá vâxi yohó, cóni quidá quini-ne xì veheñùhu xi-nda, nì cóni cáhàn quini-ne ñiqui dios xi-nda. ³⁸ Ñàyùcàndüá, nú cuní Demetrio xì compañeru-nè canicuàchi-ne sàhà iin nêhivì, dandu nì cùhùn-nè nùù juez ndoó ñuu yohó, te yucán nì canicuàchi stnahá-né sàhà-né. ³⁹ Te nú iá gá chuun xi-nsia vichi, dandu xiñuhu nataca-ndà ndatnuhu víi-nda ñà-ndüü ichì ley. ⁴⁰ Vâchi vichi sàndòò-ndà tixi peligrú canicuàchi gobiernu sàhà nsidaa-nda, vâchi vihini cutuxi ini-nè ñà-cuàhàn-ndà daquésáhá-ndá iin revolución nduá, te mà nánihì tñuní gá ini-ndà nansa cachi-ndà xì-né ndiá disáhá-xì nì cuu cuahà guá vichi.

⁴¹ Ducán nì cachi tè-ndüù secretariu mà, dandu nì dãnácútià nsihi-tè nêhivì mà.

20

Nansa nì sàhàn Pablo ladu Macedonia xì ladu Grecia

¹ Daaní, na ní nsihi nì cuu cuahà mà, dandu nì cana Pablo nsidaa nêhivì xì Jesús ndoó yucán, te nì nacuahandee ini-nè nècuàchìmà. Dandu nì ndaquìndèè stnahá-né, te nì quihin-ne ichì cuàhàn-nè ladu Macedonia.

² Te yucán nì nacàhin-ne cuáhà ñuu, te nì cáhàn cuáhà-né xì nècuàchì hermanu ndoó yucán sàhà-ñá chicá nì cúníhnú vaha ini-nè mii-yá. Dandu nì quee-ne cuàhàn-nè chicá nùù-xì ndè ladu Grecia. ³⁻⁴ Te yucán nì ña-ne ùni yòò.

Doco na meru cuàhàn-nè quihin-ne barcu nùhù-nè ladu Siria nì cùí, dandu nì xinitnùhu-ne ñà-sàni ndatnuhu tè-raza Judea, cuní-te cahni-ténê. Ñàyùcàndüá, nì naxicocuíin ini-nè, nì quihin-ne ichì cuàhàn-nè nayàha-ne ladu Macedonia, dandu nùhù-nè ladu Asia. Te ichì mà cutnáhá stná-né xì iin nècuàchì ñuu Berea nani Sópater, xì stná ùi nècuàchì ñuu Tesalónica nani Aristarco xì Segundo. Te cuàhàn stná iin nècuàchì ñuu Derbe nani Gayo, xì stná Timoteo, xì stná ùi nècuàchì

ladu Asia nani Tíquico xì Trófimo. ⁵ Pues nsidaa compañeru Pablo mà, idónuu-né nì sàà-nè ñuu Troas. Te yucán nì cucuita-ne ndiatú-né sàà stná Pablo xì yùhù. ⁶ Daaní nsiùhù tu, na sání yàha vicò xixí-né pan có-ndütáchi, dandu nì nana-nsi barcu ñuu Filipos. Te ùhùn quivì nì xìca-nù mar dècuèndè nì sàà-nu ñuu Troas. Yucán nì nacuatnahá-nsí xì nècuàchì cuàhàn cueé mà. Te ùsà quivì nì cuee-nsi nì sandoo-nsi yucán.

Nansa nì natiacu iin tèchii ñuu Troas na ní nacava-tè nùù iin vehe idótnahá

⁷ Quivì primeru semana nì nataca nsidaa nècuàchì nchícùn ichì Jesús, te nì cudiní-né. Dandu nì càhàn Pablo xì-né ñà-nduú palabra xi Dios, dècuèndè dava ñuu nì càhàn-nè, vàchi dàtnàà inga quivì icúmí-né quihin tu-ne ichì. ⁸ Te cuàhà ñuhu tnùù nihni ndé ndoó-nsí quartu dìquì-xì mà. ⁹ Te nùù iin ventana xan ma iá stná iin tèchii nani Eutico. Doco sádi vahná-te ñà-nì cucaní guá hora càhàn Pablo. Sàhà ñà-yucán nì quidì naà-té, te nì naxiconihí-te nì nacava-tè dècuèndè pìsu ùnì. (Ñàyùcàndüá, nì nuu nèhivì mà) nì ndanihi-nète, doco sàni xihí-te. ¹⁰ Dandu nì nuu stná Pablo ndé indúhu-té, te nì numi nihni-nète, te nì cachi-nè:

—Màsà yúhí-nsià, vàchi itiácù-te.

¹¹ Dandu nì nana tu nsidaa-né, te nì caxixi-ne. Te caní tiempu nì ndatnuhu gá Pablo xì-né dècuèndè nì tùnuu, dandu ní quihin Pablo ichì cuàhàn-nè. ¹² Doco tèchii ma, ndacá nèhivì mà-té mànuhù, vàchi sàni natiacù-te, te ñàyùcàndüá nì cudì gá ini nsidaa-né.

Nansa nì yàha Pablo ndè ñuu Mileto

¹³ Daaní, nsiùhù, nì sàcòdònùù-nsí nùù Pablo, nì quihin-nsi barcu cuàhàn-nsi ñuu Asón, vàchi sàni ndatnuhu sahnú-nsí xì Pablo ñà-nacuaca-nsinè yucán, vàchi cuní-nè cacasahà-né cùhùn-nè ichì mà. ¹⁴ Sàháyùcàndüá, ñuu Asón mà nì nacuatnahá-nsí xì-né. Dandu divi barcu mà nì sàhàn ndàà-nsi chicá nùù-xì ndè ñuu Mitilene. ¹⁵⁻¹⁶ Daaní, inga quivì nì quihin tu barcu mà ichì cuàhàn-nu xi-nsí ndè yatni ñuu Quío. Dandu inga quivì nì sàà-nsi ladu Samos, te después nì sàà stná-nsi ñuu Trogilio. Yucán nì quetatu chii-nsí. Dandu inga quivì nì yàha uun-nsí ñuu Éfeso, nì sàà-nsi ñuu Mileto. Vàchi ducán nì nacani ini Pablo quida-nsi ñà-có-cuní-nè cucuee-nè ladu Asia mà, vàchi yàha ga cuní-nè nasaa-nè ñuu Jerusalén antes nacava vicò Pentecostés.

Ñà-ndüá nì cachi Pablo xì nècuàchì inuú chuun xi Jesús ñuu Éfeso

¹⁷ Daaní, na ndoó-nsí ñuu Mileto, dandu nì techuún Pablo iin razón cuàhàn ñuu Éfeso, caná-né nècuàchì sahnú inuú chuun xi Jesús ñà-quixi-ne. ¹⁸ Te na ní caquesaa-nè, dandu nì cachi Pablo xì-né:

—Mii-nsià, sà-ináhá-nsià modo xi, nansa quidé dècuèndè quivì primeru nì quesai ladu Asia yohó; te ináhá stná-nsià nansa nisa quide inicutu tiempu nisa ie cutnáhí xi-nsià, ¹⁹ xinúcuáchi nùù Stoho-ndà Señor. Vàchi cónisá ña cuadú. Dècuèndè nisa sacu stnáì cuàhà xichi sàhà-nsià. Te cuàhà gá vida nì yàhi nì quida tè-raza Judea na ní candatnuhu-té ñà-dandáñuhú-tè yùhù. ²⁰ Te ináhá stná-nsià ñà-cóni chidèhí ni-ñàha cunduu ñà-vàha xi anima-nsià. Còó, vàchi nsidaámà nì cachitnùhi xi-nsià. Cuàhà gá nì chinahì mii-nsià na ní nataca-ndà iin-ni xaan, te na xicánúú stnáì dacuahí-nsià dècuèndè vehe-nsia. ²¹ Nsidanicuú nèhivì nì càhàn xì', a ducán xinduu-ne nècuàchì raza Judea, te ò nècuàchì inga raza, doco claru nì cachi xì-né ñà-ndià icà-né cuu-ne arrepentir nùù Yua-nda Dios, te cunihnu vàha ini-nè Stoho-ndà Jesucristu.

²² 'Pues vichi, yáha ga dansíhi anímè ñà-nùhù-tui ñuu Jerusalén, mate có-cùndàà ini nansa cuu xí yucán. ²³ Cuisi ináhí ñà-yòhó: cada sái iin ñuu, dandu cachí Espíritu Ìlì xí Dios ini anímè ñà-icúmí cundiadi, te ò ndohi yucán. ²⁴ Doco có-nàcání ini sàhámà, vèchi có-ndùlòcò guè sàhà vida xi, mate ni cahní-te yùhù. Cuisi cuní` daxínu vii' chuun icúmí, dandu cudii ini. Vèchi cuní` quide cumplir chuun ni nihí nùù Stoho-ndà Jesús ñà-càhìn xì nèhivì ñà-ndùú razón ndiaha sàhà gracia xi Dios.

²⁵ 'Cunaha-nsiá, mahì mii-nsiá nì xicanui cáhìn palabra sàhà ñuhivì Ìlì xí Dios. Doco vichi, ináhí mà cúnístnàhá gá-ndà. ²⁶ Ñàyùcàndùá, dohó cachí` xì-nsiá vichi: nú ni sàà ndañuhu ànima iin-nsia, yùhù mà cúnisídá cuàchi guè, <sup>27</sup> vèchi sàni dàcuahí mii-nsiá nsidaa ñà-ndùá nì cachi Dios quida-nda, cóni chidèhí` ni-iyuhu razón mà. ²⁸ Sàháyùcàndùá, cundiaa vaha-nsia mii-nsiá, te cundiaa vaha stná-nsià nsidaa gá nèhivì xí Dios, vèchi nahi iá chuun ndiaá-ndà riì, ducán iá stná chuun icúmí-nsiá nùù Espíritu Ìlì xí Dios. Ñàyùcàndùá, cunuù víi-nsiá nèhivì xí-yá, vèchi xì nì-yá sàni dànaá-yá sàhà nsidaa-nda sàhà ñà-cunduu-nda nèhivì xí-yá.

²⁹ 'Yùhù ináhí, nú sàcuàhìn, dandu icúmí ndecoyo tiàa dana cuni dacà xì dìni-nsiá. Na quidá quisi ihì, có-dàcàcu-sì riì, ducán quida stná nècuàchì mà xì-nsiá. ³⁰ Te nùù nsidaa stná mii-nsiá icúmí dava nèhivì quesaha stná-nè chináhà stnahá-né iin ñà-tnùhù àma cunchícùn stná-nsiá ichì mii-né. ³¹ Ñàyùcàndùá, cuahà gá cundoo tùha-nsia, te nsinuu ini-nsià nansa ni quide, vèchi ùni culà nì le xì-nsiá, te nicanicuahàn nisa chinahì mii-nsiá; ndui te ñuu nisa cahìn xì-nsiá, ndè nisa sacu stnà sàhà-nsiá.

³² 'Pues vichi ni ndoo-nsia xì Dios, te ni cundiaá-yànsià, ñàni. Te ni cunchícùn-nsià palabra sàhà gracia xi-ya, vèchi nú ni cundéhe-nsiá palabra mà, dandu sàà-nsià cunindisá víi-nsiá, te ducán cundiatú stná ànima-nsià ñà-vaha ndiaha xí-yá, te nihitáhvi stná-nsià cutnahá-nsiá xì nsidaa gá ana sàni ndoo ànima-xì nì quida-ya.

³³ 'Yùhù, ni-iin biene xi ni-iin nèhivì cóni xíhoé, ni plata xi-ne, ni oro xi-ne, ni sìcoto xi-ne. ³⁴ Còò, vèchi ináhá-nsiá, xì ndahí nisa quidachuín, te ducán nisa tùi ñà-ndùá nisa itiacu-nsì. ³⁵ Sàni xini-nsià nsidaa ñà-ndùá nisa quide, te sàhámà vátùni cundaà ini-nsia ndiá icà nsidaa-nda quidachuun-nda, dandu nihì-ndà nansa chindee stná-ndà ana iá necesidad xi. Te xiñuhu nsinuu stná inì-nsia palabra nì cachi Stoho-ndà Jesús na ní cachi-yà: "Chicá cundiatú ànima-ndà ñà-dacútàhvi-ndà iñàha, te màdiá cutahvi mii-ndañá".

³⁶ Daaní, nì nsihì nì cachi Pablo ñà-jaàn, dandu nì sàcùtasisi nsidaa-né, te nì xicàn tàhvi Pablo nùù Dios. ³⁷ Dandu cuahà gá nì casacu nsidaa-né, te nì numi nihni stnahá-né, te nì tutuyuhu stnahá-né nùù-né, ³⁸ vèchi yáha ga nì nàcùndoo nsidaa-né tnùnsí ini ñà-nì cachi Pablo mà cúnì stnàhá gá-nè. Dandu nì sàndaca ichi-ñàñè dècuèndè nùù barcu.

21

Nansa mànuhù Pablo ñuu Jerusalén

¹ Nì nsihì nì ndaquìndèè-nsí xì nèhivì yucán, dandu nì quihin barcu mà ichì cuahàn-nu. Primeru nì yàha ndaà-nu ndè ñuu Cos. Dandu inga quivì nì sàà-nsi ñuu Rodas, te después nì sàà-nsi ñuu Pátara. ² Yucán nì xini-nsi iin barcu icúmí cùhùn ladu Fenicia. Ñàyùcàndùá, yutnù yucán nì nana-nsi cuahàn-nsi. ³ Te na ní xini xicà-nsí ñuu cahnú mahi mar nani Chìpre, dandu nì yàha-nsi iin ladu, te ladu itní-nsi nì ndòò ñuu mà. Dandu

nì sàà-nsí ladu Siria. Meru ñuu ndé nì sàà barcu mà nùù ñuhù nani ñuu Tiro, te divi lugar mà cuàhàn nuu carga xi-nù. ⁴ Te yucán nì ndacùhun tnahá stná-nsí xì nèhivì xí Jesús; ñàyùcàndüá, ùsà quivì nì sandoo-nsí xì-né mà. Dandu nì dàcàhàn Espíritu Ì xí Dios dava nècuàchìmà, te nì cachi-nè xì Pablo ñà-màsà cùhùn-nè ñuu Jerusalén. ⁵⁻⁶ Doco na ní nsihi ùsà quivì mà, dandu nì quihin tu-nsí ichì cuàhàn-nsí, te nì sàndaca ichi nsidaa nècuàchìmà nsiùhù, tiàa xì ñahà xì stná dèhe-ne, nsidaa-nsí nì sàhàn-nsí orilla ñuu mà dècuèndè yuhù mar. Te yucán nì sàcùtasisi-nsí nì xicàn tàhvi-nsí nùù Dios, dandu nì ndaquìndèè tnahá-nsí, te nì numi nihni stnahá-nsí. Dandu nì nana nsiùhù barcu mà, te mànhù nècuàchìmà vehe-ne.

⁷ Daaní, nì quee barcu mà ñuu Tiro, te nì xica-nù mahì mar ndé ñuu Tolemaida. Yucán nì nuu-nsí, te nì casàhù-nsí xì nècuàchì hermanu ñuu mà. Te iin quivì-ní nì cuee-nsí yucán. ⁸ Dandu inga quivì nì quihin tu-nsí ichì cuàhàn-nsí, Pablo xì nsiùhù nècuàchì cutnàhá xì-né, te nì sàà-nsí ñuu Cesarea. Te yucán cuàhàn-nsí vehe Felipe cundoo-nsí. Te Felipe mà nduú iin nècuàchì nùù ùsà tiàa (nisa dasàn xì ración), doco vichi xicánúú stná-nè cáhàn-nè xì nèhivì ñà-nduú palabra sàhà Jesús. ⁹ Te cùmi dèhe yoco-né ndoó xínduu señorita, te sàni nìhìtáhvì stná nsicúmiá cachitnùha razón xí Dios. ¹⁰ Pues divi vehe nècuàchìmà nì sandoo-nsí itnii quivì. Dandu yucán nì sàà stná iin tiàa nì quixi ladu Judea nani Agabo. Te tùha stná-nè cachitnùhu-ne razón xí Dios. ¹¹ Te nì tñàtuu-ne nùù-nsí, nì ndaxin-né siuhmatixi Pablo, dandu nì suhni-nèà sàhà-né xì ndahà-né, te nì cachi-nè:

—Dohó cachitnùhu Espíritu Ì xí Dios: “Tiàa disìuhmátixi-xi yohó, icúmi stná-nè cunuhni-nè quida tè-raza Judea ñuu Jerusalén, dandu yàha-ne ndahà tè-inga ñuu”.

¹² Ñàyùcàndüá, na ní cachi-nè ducán, dandu nsiùhù xì stná nècuàchì ñuu Cesarea mà, nì sacundahví-nsí nùù Pablo ñà-màsà cùhùn-nè ñuu Jerusalén. ¹³ Doco nì cachi-nè xì-nsí:

—Màsà cuácú gá-nsià, vàchi yáha ga cuí sentir ñà-quidá-nsià ducán, vàchi dispuestu ié` màcùnuhni ñuu Jerusalén, mate dècuèndè nì cuí stnái yucán sàhà Stoho-ndà Jesús —nì cachi-nè.

¹⁴ Pues sàhà-ñá màncùí cadi-nsí nùù-né, còò ni-iñàha ni cachí gà-nsí, cuisì ní cachi-nsí:

—Dios cachi-yà.

¹⁵ Daaní, nì nsidayucun-nsí carga xi-nsí cuàhàn-nsí ñuu Jerusalén. ¹⁶ Te nì cutnahá stná-nsí xì iin ùù nècuàchì xiníndisà ndoó ñuu Cesarea mà cuàhàn-nsí, te (nì sàà-nsí ñuu Jerusalén) ndé vehe iin nècuàchì nì quixi ñuu Chipre nani Mnasón. Mii-né, sàcàni quivì nchícùn stná-nè ichì Jesús, te divi vehe-ne nduú ndé cundoo-nsí.

Nansa nì sàhàn Pablo nì ndatnuhu-né xì Jacobo

¹⁷ Daaní, na ní sàà-nsí ñuu mà, dandu nì casàhù-nsí xì nècuàchì hermanu ndoó yucán, te nì cudii ini-nè ñà-sàni sàà-nsí. ¹⁸ Daaní, inga quivì cuàhàn-nsí xì Pablo dècuèndè ndé iá Jacobo. Te yucán sàni nataca stná nsidaa nècuàchì sahnú inúú xì nèhivì xí Dios. ¹⁹ Dandu nì casàhù Pablo xì nècuàchìmà, te nì nacani nsihi-ne nansa nì cuu na ní sàhàn-nè ñuu xicà, te (nì quida-ne chuun ì xí Dios), te ndiaha gá nì chindee-yáné yucán. ²⁰ Daaní, na ní nsihi nì inini nècuàchìmà, dandu nì naquimani-néyà, te nì cachi-nè xì Pablo:

—Ñani, sàxiní-ní ndoó cuàhà mil nècuàchì raza-ndà xiníndisà ichì-yá. Te nsidaa-né, nchícùn vii-né ley xí Moisés. ²¹ Doco cachí cuentu sàhà

mii-ní ñà-chinàhà-ní nècuàchì raza-ndà ndoó inga ñuu ñà-màsà quíhín casu gà-nè sàhà ley mà, ni có-xiñhù gá màcùtuu seña xi Dios icà dèhe-ne, ni có-ndiá icà stná-nè chivàha ga-nè estilu xi raza-ndà. ²² Ñàyùcàndüá ¿ndiá quida-nda? Vàchi icúmí nèhivì nataca-nè nú sàni xiniñuhu-ne iá-ní yohó. ²³⁻²⁴ Chicá vaha dohó quida-ní. Cundaca-ní cùmì tiàa ndoó yohó sàni saquin xi iin compromisu nù Dios, te cùhùn-nsiá nduhii-nsiá (nacua cachí ley xi-nda), te quida-ní chiü gastu sàhà-né. Dandu después daté tehe dìni-né. Vàchi nú ñucán ni quida-ní, dandu vátuni cundaà ini nèhivì cuentu uun nduá ndatnúhú-né sàhà-ní, vàchi (cuninùu-né) quidá vii-ní, te chivàha vii-ní ley xi-nda.

²⁵ 'Doco nsidaa nècuàchì inga raza yucán, còó; sàni dàsàa-ndà iin carta nùu-né ndé cachí-ndà ñà-còò necesidad chivàha-ne ley mà, cuisì ñà-màsà cáxi-né ñà-ni sàcùndoo nùu yùu yócò, te màsà cúxí stná-nè niì, ni màsà cáxi-né cuñu quisì ni sàhná uun, ni màsà cóó-né xi nècuàchì cóni nándàhà xì-né —ni cachi Jacobo.

Nansa ni catnii-tè Pablo na iá-nè veheñuhu cahnú

²⁶ Daaní, ni saca Pablo nsì-cùmì tiàa ma, te ni quee-ne inga quivì ni casahàn-nè ñà-nsidandoo nsidaa-né mii-né nacua cachí ley xi-ne. Dandu ni quíhvi-ne veheñuhu cahnú, ni cachitnùhu-ne nadaa ga quivì cunihii-né, dandu después cuàha iin iin-ne quisì cunduu promesa xi-ne. ²⁷ Ùsà quivì nduú tiempu (cunihii-né). Te sàdaani xinu quivì mà, dandu dava tè-raza Judea ni caquixi ladu Asia, ni xini-te Pablo na iá-nè veheñuhu ma. Ñàyùcàndüá ni quesaha-té ni nsida tontó-te nèhivì cuàhà yucán. Ni catnii-tè Pablo, ²⁸ te ni càna ndee-té, cachí-te:

—Mii-nsiá tè-raza-ndà Israel, chindee-nsiá nsiùhù, vàchi divi tàyòhó nduú tiàa cáhàn guá diquì-ndà ñà-có-ndiáa raza-ndà, cachí-te, ni có-ndiáa stná ley xi-nda, te ni có-ndiáa gà stná veheñuhu yohó, cachí-te. Te ñucán chinàhà-te nèhivì inicutu. Te màdi sàhà cuisì ñà-jaàn nduá; còó, vàchi ni saca stná-te iin tè-raza sìquini ni quíhvi-tè xi témà veheñuhu yohó. Ñàyùcàndüá, sàni cuchicuehe ñà-ì icúmí vehe ì yohó.

²⁹ Ñucán ni cachi témà, vàchi antes ni caxini-te xicánúú Pablo ñuu mà cutnàhà-né xi iin nècuàchì ñuu Éfeso nani Trófimo, (iin nècuàchì inga raza). Te ni catuxi ini-te ndacá stná Pablo tiàa ma ni sàhàn ini veheñuhu cahnú-ma.

³⁰ Ñàyùcàndüá ni nacuidà nsidaa nèhivì inicutu ñuu mà, ni dàyàa-nè vaxi-ne ni nachitu-né. Te ñuhú nihni-ne Pablo ni tavà-né nècuàchimà fuera veheñuhu cahnú-ma, te vichì duha ni nacadi nsihi-ne yehè patiu mà. ³¹ Meru nandúcú-né modo nansa cahní-né Pablo, dandu ni sàà razón nùu comandante coronel ñà-sàni nacuidà sàstnùhù nsidaa nèhivì ñuu Jerusalén mà. ³² Dandu ni nacuaa comandante mà cuàhà soldadu xi stná capitán xi-ne, te ni dàyàa-nè xi-té cuàhàn-nè ndé quidá cuàhà guá nèhivì. Te na ní xini nèhivì mà vaxi comandante xi soldadu mà, dandu ni cucuita ì-né, cóni cànì gá-né Pablo. ³³ Dandu ni tnàtuu comandante ni dàndàcú-né nùu soldadu xi-ne ñà-ni tniì-te Pablo, te màcùnuhni-nè xi ùi cadena. Dandu ni ndàcàtnùhù-né nùu nèhivì cuàhà mà:

—¿Ana nduú tiàa yohó, te ndiá ni quida-tè?

³⁴ Doco nèhivì cuàhà yucán, cána ndee-né; tucu tucu cachí iin iin-ne, mànicú cundaà ini comandante nansa ndisa iá chuun ma ñà-cána guá nècuàchimà. Ñàyùcàndüá, ni dàndàcú-né nùu soldadu xi-ne ñà-ni cundácá-te Pablo nùhù ini vehe cahnú-te. ³⁵ Sàhámà, ndacá témàné ni

nasaa vehe-tè, cuàhàn-te nana-tè cuai. Doco ñà-dana guá ndoó nêhivì cuáhà mà, ñàyùcànduá fuerza nì sàcùnsida-tè Pablo nì nana, ³⁶ vàchi nchícùn chitu nsidaa-né, cána-ne, cachí-nè:

—Cahni-ndà tè-jaàn chicá vaha.

Nansa nì càn Pablo sàhà mii-né nùu nêhivì cuáhà

³⁷ Daaní, na meru cuàhàn soldadu mà dayáha-tè Pablo ini vehe cahnú-te, dandu nì cachi-nè xì comandante coronel yucán:

—¿A íá permisú càn tíi xì-ní?

Dandu nì cachi-nè xì Pablo:

—¿A túha stná-ní càn-ní dàhàn griegu? ³⁸ ¿A có-nduù-ní tè-ñuu Egipto nì quida revolución daa, te nì idònuù-ní nùu cùmi mil tè-tèhì nì saca-níte cuàhàn-nsia yucù?

³⁹ —Còò —cachí Pablo—, yùhù, tè-raza Judea nduí. Meru ñui nduú ñuu Tarso íá ladu Cilicia. Tiàa íá derechu-xi nduí; te ñui mà, có-nduù stná iin ñuu tii. Ñàyùcànduá sacúndáhvì nùu-ní áma táxí-ní permisú càn xì nêhivì cuáhà yohó —nì cachi-nè.

⁴⁰ Dandu nì sàha comandante mà lugar càn-nè. Ñàyùcànduá, nì ndacuui-nè nùu cuai mà, te nì dànáhá ndahà-né ñà-nì cúdádí nsidaa nêhivì mà. Te na ní ndudadí nsihi nècuàchìmà, dandu nì càn-nè. Doco puru dàhàn (nêhivì ñuu mà) nì càn-nè, divi dàhàn hebreu, te dohó nì cachi-nè:

22

¹ —Mii-nsiá nècuàchì sahnú, xì nsidaa gá stná ñani dava ga, cunini-nsia cuàhàn càn sàhà míi —nì cachi Pablo.

² Dandu nêhivì cuáhà yucan, na ní cundaà ini-nè ñà-divi dàhàn mii-né càn stna nècuàchìmà, dandu chicá nì cudadí-né. Te nì cachi gá Pablo:

³ —Yùhù, iin nècuàchì raza Judea nduí. Ñuu Tarso íá ladu Cilicia nduú lugar ndé nì tùinuí ñuhivì, doco ñuu yohó nì sahnui. Te maestru Gamaliel nduú ana nìsa dacuaha-xí. Ñàyùcànduá, nì dàcuáhà vàhi nsidaa ñà-nduá cachí ley xì xii-ndà, vàchi yáha ga nìsa cunì chivàha víi ley xì Dios, divi nacua cuní stná mii-nsiá vichi.

⁴ Daaní, nì quesahí dandohó stnái nècuàchì nchícùn ichì Jesús. Tiàa te ñahà nìsa chichùni, te nìsa chicadi-nè; dècuèndè cui stná-nè nìsa cunì. ⁵ Ináhà dùtù cusáhnù ndoó vichì, xì stná nsidaa nècuàchì sahnú dandacú, vátùnì cachi stná-nè nansa nìsa quide nú nì cúcáhán-nè, vàchi ináhà-né (vida xi). Te divi nùu mii-né nì nihí tutu nduú orden ñà-cunihì cùhùn nùu nècuàchì raza-ndà ñuu Damasco. Ñàyùcànduá, nì quihin ichì ñuu mà cuàhàn tniì nsihi nêhivì xí Jesús (ndoó yucán), te chichùni-nè cundaqui-nè ndixi ñuu-ndà yohó sàhà ñà-ndoho stná-nè nì cahn.

⁶ Ñàyùcànduá, xiqué cuàhàn (ichì mà). Te nahi càxíhúi nì sandua na sá-itúú sài ñuu Damasco mà, dandu nanáà nì natnuù nihni inicutu ndé cuàhàn; dècuèndè dìquì-xí ansivi nì quixi nduá luz mà. ⁷ Te hora mà nì nàcasín, te nì tiacuì càn iin ana càn xì', cachí-yà: “¡Saulo, Saulo! ¿Índù chuun nchícùn-ní yùhù quida quini-ní xì?” ⁸ Dandu yùhù, nì cachi xì-yà: “¿Ana nduú mii-ní, Señor mío?” Te nì cachi tu-ya: “Jesús de Nazaret nduí, divi ana dandoho-ní”, nì cachi-yà. ⁹ Doco compañeruì, mate ní xini-nè ñà-tnuù luz mà, te nì cayùhí cuáhà-né, doco cóni tiàcú-nè ñà-nduá nì cachi-yà xì'. ¹⁰ Dandu nì cachi xì-yà: “¿Ndíá nduá cuní-ní quide, Señor mío?” Dandu nì cachi-tu-ya xì': “Ndacuui-ní, cuahán-ní ñuu Damasco, te yucán icúmí-ní ndacu nuu-ní ñà-nduá sàni chitnùnì inì quida-ní”, nì

cachi-yà. ¹¹ Doco cunaha-nsiá, ñà-fuerte guá nì tnùù ndiaha nì xini mà, ñàyùcàndùá nì ndañuhu vista xi. Te sàhà-ñá có-tùínúí', ñàyùcàndùá nì sàcùtnii ndahá tnahí xi compañeruì, te nì saca-ne yùhù cuàhàn-nsi ndè cachi nì sàà-nsi ñuu Damasco mà.

¹² 'Te divi ñuu mà iá iin tiàa nani Ananías. Iin nècuàchì cahvi xi Dios nduú-né, te chívàha vii-né ley xi-ya. Ñàyùcàndùá, nsidaa nècuàchì raza-ndà ndoó yucán, ndeníhí vaha stná-nè nècuàchìmà. ¹³ Pues divi nècuàchìmà nì sàà nì sàcùin nùí, te nì cachi-nè xì': "Ñáni Saulo, ndacoto-ní, natùinuù-ní vichi, cachí xì-ní", nì cachi-nè. Dandu luegu nì natùinuù', te vátùnì nì xini mii-né. ¹⁴ Dandu nì cachi-nè xì': "Mii-yá nisa cahvi xiì-ndà, dècuèndè sàhana nì chitnùnì ini-yà ñà-cundaà inì-ní sàhà-yá, te nihitáhvi stná-ní cuninùù-ní mii-yá único ana ndàcuisi inì-xi, divi Jesús, te cunini stná-ní cáhàn-yà. ¹⁵ Ñàyùcàndùá, vichi icúmí-ní cáhàn-ní sàhà-yá xi cuàhà nèhivì, te nacani-ní xì-né ñà-ndùá nì xini-ní, te nì tiacù-ní. ¹⁶ Pues vichi, sà-lá, ndacuiìn-ní, te cuahán-ní cuhii-ní, ndacùahan-ní quivì Stoho-ndà Señor, dandu ndoo cuàchi anima-ní", nì cachi Ananías mà xì'.

¹⁷ 'Daaní, después nì nsiaì ñuu Jerusalén yohó, te nì sàhìn veheñuhu cahnú. Te na ié' yucán xicàn tàhvi nùù Dios, dandu nì dàcùnì-yà yùhù iin seña xi-ya. ¹⁸ Nì xini mii-yá, te cachí-yà xì': "Dansíhi-ní, te quee yàchì-ní ñuu Jerusalén yohó, vàchi nècuàchì ñuu-ní yohó, mà cúnindísá-né ñà-ndùá cachi-ní xì-né sàhì". ¹⁹ Dandu nì naxiconihí nùù-yá, cachí': "Señor mío, nsidaa nèhivì, sà-ínahá-nè nansa nisa quide antes, nisa nacàhin veheñuhu tnií nècuàchì xinindísá-xì-ní, te sadí-nè vehecàa, te nì sahnì cuì stnáì-nè. ²⁰ Stná nèhivì xì-ní nani Esteban, testigu nì sanduu stnáì na ní sahnì nèhivì-né, te nì xitià nì-né. Nì cuì-nè, nì cachi stnáì. Dècuèndè nì sandiaì sìcoto xi nèhivì nì sahnì xì-né mà". ²¹ Dandu mii-yá, nì cachi-yà xì': "Quee-ní yohó, vàchi icúmí techuín mii-ní cùhùn xicà-ní dècuèndè ndé ndoó nèhivì inga raza", nì cachi-yà. —(Ducán nì cachi Pablo, cáhàn-nè xì nèhivì cuàhà mà.)

²² Doco jaàn-ní nduú nùù-xì nì inini nècuàchìmà, vàchi nì quesaha tú-né nì càna ndee-né, cachí-nè:

—¡Ni cuì dahuun tējaàn! ¡Có-xiñùhù coo gà-te ñuhivì!

²³ Ducán nì cachi-nè, càna-ne, dandiachi-né dùhnù-né, te quidá canúú-nè yàcá. ²⁴ Ñàyùcàndùá, nì dándàcú comandante coronel mà nùù soldadu xi-ne ñà-daquìhvi-tè Pablo ini vehe cahnú-te, te dandohó-tené xì chirrión sàhà-ñá nàhmà-né, te cundaà inì-xi ndià disàhà-xì càna guá nèhivì sàhà-né ducán. ²⁵ Doco na ní nsihì nì chichuhni vaha soldadu-nè, dandu nì cachi-nè xì iin capitán iin yucán:

—¿A sàha ley xi gobiernu quida-ní xì' dohó, ñà-cahnì cuì-ní yùhù? vàchi nècuàchì romanu nduì, (iá derechu xi), te tãñáha ga coo justicia sàhì —nì cachi-nè.

²⁶ Ñàyùcàndùá, na ní cundaà ini capitán mà ñà-jaàn, dandu nì sàhàn-te nì cachitnùhu-tè xì comandante mà:

—Cuidadu coo-ní xì nècuàchì jaàn, vàchi nècuàchì romanu nduú-né —nì cachi-te.

²⁷ Dandu nì quixi comandante mà ndé iá Pablo, te nì cachi-nè xì nècuàchìmà:

—Cachì-ní xì', ¿a ndísá nècuàchì romanu nduu-ní, á cóó?

—Jaan —nì cachi-nè.

²⁸ Dandu cachí tu comandante mà:

—Yùhù, yáha ga cuàhà dîhùn nî dàquìhvi, te nî nîhî stnâi nî sàcùndui nècuàchî romanu.

Dandu nî cachi Pablo:

—Doco yùhù, còó, vâchi dècuèndè nî quesai ñuhivî nduí nècuàchî libre.

²⁹ Dandu tiàa cuàhàn cahni cuií xî-né nî cuií, luegu nî nacoo-téné cuàhàn-te. Dècuèndè stná comandante coronel mà, nî yùhî-né sàhà ñà-nî dândàcú-né nî sàcùnuihni nècuàchîmà, te nduú-né iin nècuàchî romanu, iin nècuàchî libre.

Ñà-nduá nî cachi Pablo xî nècuàchî Junta

³⁰ Daaní, nî tùinuù inga quivî, dandu cuní comandante-mà cundaà ndisa ini-nè ndiá disáhà-xî cáhàn tnùhù guá tè-raza Judea mà dìqui Pablo. Ñâyùcànduá, nî ndaxin-né cadena nuhnî nècuàchîmà, te nî dândàcú-né nataca dùtù xícusahnú, xî nsidaa stná nècuàchî sahnú idónuu. Dandu nî tavà-né Pablo cuàhàn-nè xî nècuàchîmà vehe ndé natácá nècuàchî sahnùmà, te nî chicani-ñané mahî nsidaa nècuàchîmà.

23

¹ Dandu nî indehè váha Pablo nùu nsidaa nècuàchî Junta mà, te nî cachi-nè:

—Ñáni, ndahà Dios ié` ñuhivî yohó, te quivî vichi, còó ni-íñàha dandohó gá xî anímè.

² Doco dùtù cusáhnú yucán nani Ananías, nî dândàcú-né nùu tiàa itá yatni ndé iin Pablo ñà-nî canî-te yuhù-né. ³ Dandu nî cachi Pablo xî dùtù mà:

—Cunaha-ní, icúmí stná Dios cani-ya mii-ní iin castigu, ñà-dànàní uun-ní nduu-ní nèhivî váha. ¿Amádi iá-nî jaàn ñà-cuàhàn-ní nsidan-daà-ní chuun-xi sàhà ley xi-nda? Pues nú ducán, dandu ¿índù chuun nî dândàcú-ní nùu-té ñà-nî canî-te yùhù? vâchi có-sàha ley xi-nda (canî stnaha-nda) —nî cachi Pablo.

⁴ Dandu nècuàchî xî-ita yatni yucán, nî cachi-nè xî Pablo:

—¿Índù chuun cánahá-nî xî ndómà, vâchi dùtù cusáhnú iá nùu Dios ndùu-ndà?

⁵ Dandu nî cachi Pablo:

—Ñáni, cóni cundáa ini nduú ndómà dùtù cusáhnú. Vâchi cachí libru ù: “Màsà cánahá-ndà dìqui nècuàchî nihí chuun ñuu-ndà” —nî cachi-nè.

⁶ Dandu nî indehè Pablo nùu nècuàchî Junta mà, te nî xini-nè, dava-ne, nècuàchî saduceu nduú-né, te dava ga-nè, nècuàchî fariseu nduú-né. Ñâyùcànduá, ndee ní cáhàn Pablo, nî cachi-nè xî nsidaa nècuàchîmà:

—Ñáni, nècuàchî fariseu nduú stná yùhù; vâchi yué, divi fariseu nî sanduu stná-nè. Te divi sàhà-ñá xiníndisè iá tnùndè ini natiacu-ndà nù nî xihî-ndà, ñâyùcànduá sanícuàchî nèhivî sáhi vichi.

⁷ Na ní nsihi nî cachi-nè ducán, dandu nî quesaha nècuàchî fariseu mà nî nàá stnahá-né xî nècuàchî saduceu mà. Dècuèndè nî tãhndè dava-ne, vâchi tucu tucu xínacani ini-nè. ⁸ Vâchi nsidaa nècuàchî saduceu mà, có-xiníndisâ-né ñà-icúmí-ndà natiacu-ndà, nî còó ángel, nî còó stná anima-ndà, cachí-nè. Doco nècuàchî fariseu, ndisa, xiníndisâ-né nsidaamá. ⁹ Ñâyùcànduá, yáha ga nî cucuahà sàhámà, te fuerte nî càna nsidaa-né. Dava maestru nduú fariseu, nî ndacuita stná-nè, cáhàn fuerte-nè, cachí-nè:

—Còó, nuá nùu nsihùhù, còó falta xi nècuàchî yohó. Vihini ñà-ndàa nduá iin ángel nî cachi xî-né íñàha, te ò iin espíritu xi Dios nî cáhàn xî-né.

Ñàyùcàndüá (cuidadu ni cúndóó-ndá) còtó Dios nàá stnàhà xì-ndà —nì cachi-nè.

¹⁰ Dandu yáha ga ni cucuahà gá nâá stnahá nèhivì mà, ndè yúhî comandante mà vihini cuàhàn-nè danácuèhè dahuun-ne Pablo. Ñàyùcàndüá, ni dàndàcú-né ni tnátuu soldadu, te fuerza ni tavà-té Pablo nùù nècuàchì yucán, ni nacuaca-tèné mànuhù-té xì-nè ndè vehe cahnú-te.

¹¹ Daaní, ni cuñaà quivì yucán. Dandu ni dàcùmì Stoho-ndà Señor Pablo mii-yá. Yatni iín-yá, cáhàn-yà xì-né, cachí-yà:

—Màsà cùhúun ini-ní, Pablo, vâchi nacua sàni càhàn-ní sàhí ñuu Jerusalén yohó, ducán icùmì-ní càhàn stnà-ní sàhí ndè ñuu Roma.

Nansa ni candatnuhu tè-có-xiníndísâ ñà-cahni-té Pablo

¹² Na ní tùinuù inga quivì, dandu dava tè-raza Judea mà, ni candatnuhu-té ni chinaha-té Dios, cachí-te:

—Mà cúxì-ndá, ni mà cóhó-ndá tècuì ndè cachi cahni-ndà Pablo, te nú coó, ni sàá Dios cahni-yándô.

¹³ Cunaha-ní, tiàa ni candatnuhu ducán, yáha ùi dico ni sanduu-tè.

¹⁴ Ñàyùcàndüá, ni caquee-tè cuàhàn-te nùù dùtù xícusahnú ndoó cutnàhá ñà nècuàchì sahnú xídandacú, te ni cacachì-te xì-né:

—Nsiùhù, sàni chinaha-nsí Dios ñà-mà cúxí gá-nsì ndè cachi cahni-nsí Pablo, te nú coó, ni cuí-nsì quida-ya. ¹⁵ Ñàyùcàndüá, mii-nsiá xì nsidaa dava ga nècuàchì dandacú, càcàn-nsià favor nùù comandante coronel, cachi-nsiá xì-né ñà-cùnì-nsià ndàcàtnùhù gá-nsià nùù Pablo, te sàhájàn nduá cunì-nsià quixi-ne tnaa, cundaca-ne Pablo quixi nùù-nsiá. Dandu nsiùhù, cuàhàn-nsi cuita tùha-nsi ichì cahni-nsínè —nì cachi tè-raza Judea mà.

¹⁶ Doco yucán nìsa ìa iin sobrinu xì Pablo, iin dèhe cùha-ne, te ni xinitnùhu stnà-te nansa cuàhàn tiàa cuahà mà quida-tè, cundiatu dèhé-tené. Ñàyùcàndüá, ni sàhàn tèchii ma vehe cahnú soldadu, te ni quihvi-tè ni cachitnùhu-tè xì Pablo. ¹⁷ Dandu nècuàchì mà, ni cana-ne iin capitán, cachí-nè xì témà:

—Cundaca-ní tèchii yohó cùhùn nùù comandante coronel, vâchi nihí-te iin razón cunì cundaa ini-nè.

¹⁸ Ñàyùcàndüá, ni saca capitán mà tèchii ma cuàhàn-te nùù comandante coronel, te ni cachi-te xì nècuàchì mà:

—Nècuàchì ndiadí nani Pablo, ni cana-ne yùhù ni xicàn-nè favor cundaquì tèchii yohó quixi nùù-ní, vâchi nihí-te iin razón vâxi.

¹⁹ Dandu ni tñii comandante mà ndahà tèchii ma ni tavà cuàán-nète ni xicàn tñùhù-né nùù-té:

—¿Índü ñàha cunì-ní cachi-ní xì'?

²⁰ Te ni cachi tèchii ma:

—Cunaha-ní, iin-ni sàni ndatnuhu váha dava tè-raza Judea ñà-cuàhàn-te càcàn-nsià favor nùù-ní ñà-cundaca-ní tiu xì Pablo cùhùn nùù nsidaa nècuàchì xídandacú, vâchi cuàhàn-nè quida-ne na ìan cunì-nè ndàcàtnùhù gá-nè nùù tiu-xi. ²¹ Doco, mii-ní, màsà cùníndísâ-ní quida-ne, vâchi cuàhà tiàa cuàhàn cundiatu dèhé, màs ùi dico xínduu-tè, te sàni chinaha-té Dios ñà-cuàhàn-te cahni-té tiu xì. Ni mà cúxí gá-te, ni mà cóhó gá-te tècuì ndè cachi cui-nè, xìcachi-te. Te vichì, sà-itá tùha-tè ndiatú-te dandàà-ní —nì cachi tèchii ma.

²² Dandu ni chinaha comandante tèmà, cachí-nè:

—Sà-ìá nùhù-ní vitni, doco màsà cáchì-ní xì ni-iin nèhivì ñà-ndüá ni cachitnùhu-ní xì'.

Nansa ni dāsàà comandante Pablo nùu gobernador Félix

²³ Dandu ni cana comandante mà ùi capitán, te ni cachi-nè xì-té:

—Quidayucun-nsià ñà-caquihin-nsia ichi cundaca-nsia ùi cientu soldadu cùhùn ñuu Cesarea, te ni cécùhùn stná ùni dico ùxin (70) soldadu xì idu, xì stná ùi cientu tè-nihí lanza. Nsidaa-nsiá cundoo tùha-nsia caquee-nsia cà-ñin sàñiàà —ni cachi-nè.

²⁴ Dandu ni cachi stná-nè ni cuitá iin ùi idu cunùu stná Pablo, te ni cùndácá víi-ténê sàà nùu gobernador Félix. ²⁵ Daaní, ni tiaa stná comandante mà iin tutu cùhùn, te dohó cachá: ²⁶ “Yùhù nani Claudio Lisias, te cásàhù tñùñuhí xì mii-ní nècuàchi gobernador Félix. ²⁷ Tiàa nani Pablo, ni catnii tè-raza Judea-nè, cuàhàn-te cahni-ténê ni cùí, dandu ni sàà yùhù ndacá stnahí xì soldadu, te ni nacuidahín-nè nùu témà, vàchi sàni cundaà inì nduú-né iin nècuàchi romanu. ²⁸ Daaní, cuní cundaà inì ndiá disáhà-xí dacuidá cuàchi guá-tené, ñàyùcàndùá ni saquín-nè nùu nsidaa tè-xídandacú nùu raza-nè. ²⁹ Te yucán ni xini, còò ni-iin cuàchi icúmí-né ñà-cui-nè, ni ñà-cundiadi stná-nè, cuisì-ní sàhà dàñùhù xì mii-té cáhàn tñùhù-té sàhà-né. ³⁰ Daaní, después ni xinitnùhu stnái nansa ndatnúhú dava-tè, cuní-te dandáñuhú-ténê. Ñàyùcàndùá, vichi duha ni dandacuí sàà-nè nùu mii-ní; te ni dandacú stnái nùu tiàa xicahàn tñùhù mà ñà-ni sàà stná-te nùu-ní. Ni cúcuéé ni-ní”. (Ñà-jaàn ndùá ni tiaa comandante mà.)

³¹ Daaní, soldadu mà, ducán ni caquida-tè cumplir, divi ñuu mà ni saca-tè Pablo ni sàà-te xi-né ndé ñuu Antipatris. ³²⁻³³ Dandu inga quivì ni naxicocuim tè-xicásàhà mà mànuhù-té ndé ndoó-te, doco tè-xínihi xì idu, ni ndòo-tè xì Pablo. Dandu ni quihin tu-tè ichi cuàhàn-te xi-né ni sàà ñuu Cesarea. Yucán ni nacoó-tè carta nihí-te nùu gobernador, te ni nacoó stná-te Pablo ndahà témà. ³⁴⁻³⁵ Dandu ni nsihi ni cahvi témà tutu mà, dandu ni xicàn tñùhù-tè nùu Pablo indù ladu nduú ñuu-nè. Te na ní cundaà inì-te divi ladu Cilicia nduú ñuu-nè, dandu ni cachì-te:

—Na quésáá stná nècuàchi cáhàn tñùhù sàhà-ní, dandísá ndundaà dahuun chuun xi-ní —ni cachì-te.

Dandu ni dandacú-te cundiadi Pablo vehechuún cahnú ni quidavàha nsi-Herodes.

24

Ñà-ndùá ni cachi Pablo xì Félix na ní cáhàn-nè sàhà mii-né

¹ Tìxi ùhùn quivì ni quesaa dùtù cusáhnù nani Ananías xì stná dava nècuàchi sahnú dandacú. Te ni quesaa stná iin tiàa nduú abogadu nani Tértulo, ñà-cunduu-ne yuhù nècuàchimà. Te ni tñàtuu nsidaa-né nùu gobernador ñà-canicuàchi-ne sàhà Pablo. ² Dandú ni càna stná Pablo quixi-ne. Te na ní quesaa-nè, dandu ni quesaha Tértulo mà ni cáhàn tñùhù-né sàhà nècuàchimà, cachì-nè:

—Señor gobernador, sàhà mii-ní ndoó dádi nsidaa-nsí caní tiempu ñuu-nsi yohó, te cuàhà ñàhà sàni nacani inì-ní ni quida-ní sàhà ñà-vàha xì ñuu-nsi. ³ Ñàyùcàndùá, nicanicuàhàn naquímànì-nsí mii-ní ndéni ni cui ni cùndóó-nsí ñà-ni quida-ní xì-nsí cuàhà favor. ⁴ Doco vichi sàhà-ñá màsà cuáha chuún gá-nsi mii-ní, ñàyùcàndùá sacúndáhvì-nsi ñà-quida-ní favor cunini chii-ní cáhàn-nsi.

⁵ Cunaha-ní, iin tè-chicuéhè nduú Pablo jaàn, vàchi yáha ga datáhnè dava-tè nèhivi raza-nsi inicutu ñuhiví. Idónuu-té nùu nècuàchi nchícun ley tucu xì iin nècuàchi ñuu Nazaret. ⁶ Te ni cuni stná-te quidachicuéhè-tè

ñà-ìì icúmí veheñùhu xi-nsi. Ñàyùcàndüá, nì tñii-nsite, te mii-nsí cuàhàn-nsi nsidandaà-nsi sàhà chuun ma modo xi-nsi nì cùí, ⁷ doco yucán ní sàà comandante coronel nani Lisias, te nì candiaa-nè tiàa jaàn fuerza nùu-nsí. ⁸ Dandu nì dàndàcú-né nùu-nsí ñà-quixi-nsi yohó nùu mii-ní nú cuní-nsi canicuàchi-nsi sàhà-té, nì cachi-né. Te vichi vátùni cundaà ndisa inì-ní ndià dísàhà-xí sanícuàchi-nsi sàhà-té, cuisì-ní ndàcàtnùhù-ní nùu mii-té —nì cachi Tértulo mà.

⁹ Dandu nì càhàn stná nsidaa gá tè-raza Judea itá yucán, divi ñà-ndàcuisì ndùú nsidaajàn, nì cacachì-te.

¹⁰ Dandu nì quida gobernador mà seña nùu Pablo ñà-vátùni càhàn stná-nè vichi. Ñàyùcàndüá, nì càhàn-nè, cachì-nè:

—Yùhù ináhí cuàhà cuà iá-ní icúmí-ní chuun nsidandaà-ní ñuu-nsi yohó. Ñàyùcàndüá, cudí inì ñà-vátùni càhàn sàhí nùu-ní. ¹¹ Cunaha-ní, mà úhì ndàcàtnùhù-ní, te cundaà vaha inì-ní ñà-làcà ùxìn ù quivì cuàhàn-ndà nì nasai ñuu Jerusalén cuàhàn cahví Dios. ¹² Doco ni-iin xichi cóni nái xì ni-iin nèhivì veheñùhu yucán, te ni-iin xichi cóni dánàcuídè-nè, nì nèhivì sàhàn veheñùhu, nì stná nèhivì xicánúú calle. ¹³ Mate sanícuàchi nècuàchì yohó sàhí, doco còò ni-iñàha cui quida-ne comprobar.

¹⁴ 'Doco yùhù cachì ndài xì-ní, iin ichì ndiaha nduá nchícuìn, te ducán cahví Dios, divi mii-yá nisa cahvi stná xii-nsí, mate cachì nècuàchì yohó iin ichì tnùhù nduá. Doco yùhù xiníndísé nsidaa ñà-ítúú nùu tutu nduú ley xi-nsi, te xiníndísá stnái nsidaa ñà-ndüá nì tiaa profeta nisa càhàn cuenta xi-ya. ¹⁵ Nacua nì cachì mii-né, ducán cachì stná yùhù, ñà-íá ndisa tnùndé inì ndiatu-nda nùu-yá, vachi icúmí nsidaa-nda natiacu-ndà, nèhivì vaha te nèhivì malu. ¹⁶ Ñàyùcàndüá, yùhù, nicanicuàhàn quidé lucha ñà-màsà cóo ni-iin cuàchi dandoho-xi anímè, vachi ni-iin cuàchi có-cuní quide nùu Dios, te ni nùu nèhivì.

¹⁷ 'Cunaha-ní, caní cuà có-ìé' ñui, dandu nì nasai yucán, nihí cuàhà ñà-ndüá cutahví nèhivì ndahví ndoó yucán, te nihí stnái promesa xi. ¹⁸ Pues chuun jaàn nduá dísàhà-xí nì nasai yucán, te nì nsidandoo stnái mii' (nacua cachì ley xi raza-nsi). Te xicánúú sahnúí patiu veheñùhu cahnú yucán, cóni dánàcuídè nèhivì, nì cóni quidá stnái ni-iin escándalo. Doco dava nècuàchì raza-nsi nì quixi ladu Asia, nì xini-nè yùhù yucán. ¹⁹ Te nú ndisa cuní nècuàchì mà càhàn tnùhù-né sàhí, dandu ndiá icà-né màcuíta stná-nè nùu-ní yohó, te canicuàchi mii-né sàhí. ²⁰ Te ò nècuàchì itá yohó, nú nì xini-nè iá iin falta nì quide na ní ìe nùu nsidaa tè-xídandacú, dandu nì cachì-nèa vichi duha, cuní'. ²¹ Cuisì vihini tuxí ini-nè iin falta nduá na ní càhàn fuertí' xì nsidaa nècuàchì mà nì cachì ñà-xiníndísé icúmí-ndá natiacu-ndà —nì cachi Pablo.

²² Daaní, na ní inini Félix ñà-jaàn, nì cucani-tè chuun xi Pablo, cachì-te xi nsidaa-né:

—Ni quésáá gá comandante coronel Lisias, dandu ndàcàtnùhù gué' sàhà-ñá cundaà vaha inì nansa iá chuun xi-nsia.

Ducán nì cachì Félix, vachi algu ináhá stná-te sàhà ichì Jesús. ²³ Dandu nì dàndàcú-te nùu iin capítan ñà-nì cúndiàa-te Pablo, doco màsà cúndiadí dahuun-ne, te ni màsà cadí stná-te nùu ni-iin ana iá vaha xi-né nú cuní nècuàchì mà quixi-ne dacútiácú-ñané, te ò nácótò stnahá-né.

²⁴ (Daaní, mànuhù Félix mà.) Te nì yaha itñii quivì, dandu nì quixi tu-tè xì ñahàdihí-te nani Drusila; iin nècuàchì ñahá raza Judea nduú-né. Dandu nì cana-tè Pablo ñà-tnàtuu-ne, vachi cuní-te cunini-tè nansa iá ichì cunihnu vaha ini-ndà Jesucristu. ²⁵ Ñàyùcàndüá, nì càhàn Pablo

xì ndúi-nè, dansítnùù ini-nè nècuàchìmà nansa cuní Dios quida viì-ndà sàhà-ñá màsà quídá ndevàha-nda nansa ni nì cui, vèchi icúmí coo iin quìvì juiciu. Dandu Félix mà, cuàhà gá ni yùhí-te, cachí-te xi Pablo:

—Còó, xuhun-ní (cuartu xi-ní) vichi. Te después, nú cusáí, dandu cana-tui mii-ní.

²⁶ Ducán nì cachí-te, vèchi tuxí stná inì-te vihini daquíhvi Pablo dìhùn sàhà-ñá dañà-téné. Ñàyùcànduá, cuàhà xichi nì cana-tèné nì ndatnuhu-té xí-né. ²⁷ Doco na ní yàha ùi cuià, dandu nì quee-tè nùù mesa, te nì quìhvi inga tiàa nani Porcio Festo lugar xi-tè. Doco cóni tàv-á-te Pablo libre, vèchi cuní-te ndòo vaha-tè xì nèhivì raza Judea.

25

Nansa nì càhàn Pablo sàhà mii-né nùù gobernador saa nani Festo

¹ Daaní, nì quesaa Festo mà ladu yucán. Doco tixi ùni quìvì nì quee-tè ñuu Cesarea cuàhàn-te ñuu Jerusalén. ²⁻³ Te yucán nì tnàtuu dùtù cusáhnù, xì stná nècuàchì chicá idónuu, nì càhàn-nè xì Festo sàhà Pablo, càhàn tnùhù-né sàhà nècuàchìmà. Te nì xicàn-nè cana-tè nècuàchìmà quixi-ne ndé Jerusalén, vèchi cuàhà tiàa cuàhàn cundiatu dèhé ñà-cahni-téné ichì mà. ⁴ Doco nì naxiconihí Festo nùù nècuàchìmà, cachí-te:

—Còó, ñuu Cesarea mà icúmí Pablo ndòo-ne. Yucán ndiaá soldadu-né. Te yùhù, tixi iin ùi quìvì icúmí stnáì naxicocuñin yucán.

⁵ Ñàyùcànduá, yucán nì cùhùn stná nsidaa mii-nsiá nècuàchì idónuu, cutnáhà-nsiá xì' cùhùn-ndá. Dandísá, nú iá cuàchi nècuàchìmà, dandu vátùni canicuàchi-nsia —nì cachí-te.

⁶ Daaní, nì cuee gà-te ùnà ò úxin gà quìvì ñuu yucán, dandu mànuhù-té ñuu Cesarea, (te cuàhàn stná tè-xidandacu-ma). Dandu inga quìvì nì yàha Festo ndé ndundáà sàhà nèhivì, te nì sàcòo-tè. Dandu nì dándacú-te nì queé Pablo. ⁷ Te na ní quesaa nècuàchìmà, dandu nì sàcuíta stná nècuàchì raza Judea nì quixi Jerusalén mà, nì càhàn tnùhù-né sàhà nècuàchìmà. Cuàhà gá chuun pesadu nì cachí-nè dìquì nècuàchìmà. Doco puru ñà-mànicúì nihìndèè-né nì sandua.

⁸ Daaní Pablo, nì naxiconihí-né nùù nècuàchìmà, cachí-nè:

—Yùhù, còò ni-iin falta ni quidè dìquì ley xi nècuàchì raza xi, ni còò stná falta ni quidè dìquì veheñuhu xi-nsi, ni dìquì stná rey cahnú César.

⁹ Doco Festo, cuní-te ndòo vaha-tè xi nècuàchì raza Judea mà, ñàyùcànduá, nì cachí-te xi Pablo:

—¿A cándísá-ní cùhùn-ní ñuu Jerusalén, te yucán nsidandà sàhà ñà-nduá cachí nècuàchì yohó?

¹⁰ Dandu nì cachí Pablo xì-té:

—(Còó.) Divi lugar yohó nduú ndé cachí rey César xiñuhu ndundaà sàhà nèhivì. Ñàyùcànduá yohó ié'. Te mii-ní, sàvaha ináhá-ní còò falta nì quidè dìquì nècuàchì raza xi. ¹¹ Doco cunaha-ní, nú ndisa iá pesadu cuàchi, te ò nú ndisa cuàhà gá iníhiqué, te xiñuhu cui, pues vátùni; cahni-nsiá yùhù, mà cáchi á coó. Doco nú coó, nú tnùhu nduá cachí nècuàchì yohó, dandu còò permisú danáyaha ni-iin juez yùhù ndahà-né. Pues vichi xíquèn ñà-dayáha-ní yùhù ndahà rey cahnú César —nì cachí Pablo.

¹² Daaní, Festo, nì ndatnuhu-té xí nècuàchì sàha razón xì-té nansa quida-tè, dandu nì cachí-te xi Pablo:

—Mii-ní, sàni xicàn-ní ndundaà chuun xi-ní nùù César. Pues vátùni iá; divi nùù César icúmí-ní cùhùn-ní.

Nansa ni xicàn rey Agripa càhàn Pablo nùu-né

¹³ Na ní yàha itnii quivì, dandu ni sàa stná rey Agripa xi Berenice ñuu Cesarea mà ñà-casàhú-nè xi Festo. ¹⁴ Te como caní quivì ni ndòo-ne yucán, ñàyùcàndüá ni càhàn Festo xi rey mà sàhà Pablo, cachí-te:

—Na ní quee Félix nùu mesa, xi ndòo iin nècuàchì ndiadí yohó (nani Pablo). ¹⁵ Ñàyùcàndüá na ní sàhìn ñuu Jerusalén, dandu ni catnàtuu dùtù xicusahnú xi stná nècuàchì dandacú nùu ñuu mà, ni xicàn-nè dandacuí ñà-cuì nècuàchì ndiadí mà. ¹⁶ Doco ni naxiconihí nùu-né: “Nsiùhù tè-ndúu nècuàchì romanu, còò estilu icúmí-nsí cahni-nsí ni-iin nèhivì nansa ni ni cui. Còó, vàchi dihna icúmí-té cuita-tè nùu nècuàchì sanícuàchì sàhà-ñá ducán vātùni cucumi-té lugar càhàn stná-te sàhà mii-té nansa iá ñà-ndüá càhàn tnùhù-né sàhà-té”.

¹⁷ Ñàyùcàndüá, ni caquixi nècuàchì ñuu Jerusalén mà dècuèndè yohó, te vichi duha inga quivì ni sàhìn vehechuún, ni sàcòì silla xi, te ni dandacuí ni tavá-te Pablo mà. ¹⁸ Dandu ni sàcuìta stná nècuàchì càhàn tnùhù, te ni sanícuàchì-ne sàhà nècuàchìmà. Chuun pesadu cundua ni cahín. Doco còó, cóni sándüá ducán. ¹⁹ Cuisi sàhà creencia xi-ne ni càhàn-nè, xi sàhà stná iin ana ni xihì nani Jesús. Doco Pablo, tucu cachí-nè: itiácú Jesús, cachí-nè. ²⁰ Doco yùhù, cóni cúndáa vaha inì nansa chicá vaha quide xi chuun jaàn. Ñàyùcàndüá, ni càhìn xi Pablo, áma cándísá-né cùhùn-nè ñuu Jerusalén, te yucán ndundaà sàhà chuun xi-ne. ²¹ Doco còó, lugar yohó ni xicàn-nè cundiadi-nè ndè cachi (cùhùn-nè) ndundaà sàhà-né nùu rey cahnú César. Ñàyùcàndüá, ni dandacuí coo vaha-ne ndè cachi techuín-nè cùhùn-nè nùu rey mà —ni cachi Festo.

²² Dandu ni cachi rey Agripa mà xi Festo:

—Yùhù, cudî stná inì cunini ñà-ndüá cachí nècuàchìmà.

—Vātùni, tnaa cunini-ní —ni cachi Festo.

²³ Daaní, inga quivì vaxi tu Agripa xi Berenice ndè salón cahnú ndé ndundaà sàhà nsidaa chuun. Ni quìhvi-ne yucán, vico sàstnùhù ndáa-ne. Te yucán sàni caquesaa stná comandante coronel xi cuàhà stná nècuàchì chicá idónuu ñuu yucán. Dandu ni dandacú Festo ñà-nì tàvá-te Pablo. (Te na ní quesaa-nè), ²⁴ dandu ni cachi Festo mà:

—Mii-ní rey Agripa, xi nsidaa stná mii-nsiá nècuàchì ni quesaa, yohó indéhe-nsiá nècuàchì (cachí xi-nsiá). Cunaha-nsiá, na ní sàhìn ñuu Jerusalén, cuàhà gá nècuàchì raza Judea ni xicàn favor nùu, dècuèndè ni càna fuerte-nè, cuní-nè cui nècuàchì yohó. Stná ñuu Cesarea yohó, divi ni ducán xicàn stná-ne. ²⁵ Doco nùu yùhù, còò ni-iin falta xi-ne ni túi. Dandu mii-né, ni xicàn stná-nè ndundaà sàhà-né nùu rey cahnú, ñàyùcàndüá, sàni nacani inì, te icúmí techuín-nè cùhùn-nè yucán. ²⁶ Doco cuisì ñà-còò ni-iñàha cui cachi ndise na tiai nùu señor rey cahnú sàhà-né. Ñàyùcàndüá sàni tavà cànúí-nè nùu mii-ní rey Agripa, xi nùu stná nsidaa mii-nsiá nècuàchì dava ga, vàchi cuní nanducu-nsiá índü iñàha cui tiai nùu tutu cùhùn xi-né. ²⁷ Vàchi có-ndüá ñà-techuun-nda iin nècuàchì presu cùhùn nùu rey mà nú còò ni-iñàha cachítnùhu ñà-ndúu falta xi-ne —ni cachi Festo.

26

Ñà-ndüá ni cachi Pablo na ní càhàn-nè sàhà mii-né nùu rey Agripa

¹ Daaní, Agripa mà, ni cachi-nè xi Pablo:

—Vātùni càhàn-ní sàhà-ní vichi.

Dandu nì cuu ndahà Pablo, te nì quesaha-né nì càhàn-nè, cachí-nè:

² —Nansicáhîn vichi, vâchi nùu mii-ní cuàhìn càhìn. Pues cuàhà gá ñà-nduá nì càhàn tnùhù nècuàchì raza-ndà sàhí, rey Agripa. ³ Doco cudû inì vichi, vâchi ináhá-nî nansa ndisa iá nsidaa estilu xi raza-ndà, te cundáa stná inì-ní sàhà nsidaa chuun ndatnúhú cuàhà-ndà. Ñâyùcàndùá, sacúndáhvî nùu-ní ñà-ní cóo calma xi-ní cunini-ní ñà-nduá cuàhìn càhìn.

⁴ 'Nsidaa nècuàchì ñuu Judea, ináhá-nè nansa nisa quide na ní sandui tèchii. Dihna nisa ìe ñui, dandu nì sàhìn nisa ìe ñuu Jerusalén. ⁵ Te nècuàchì raza-ndà ndoó yucán, dècuèndè sàhaha ináhá-nè yùhù. Te nú cuní-nè cachitnùhu ndaa-nè, vâtùni cachi-nè nansa nisa quide na ní sanchicuìn ley xi nècuàchì fariseu. Nsidaa nècuàchì ley mà, chicá fuerte chívàha-ne religiòn xi raza-ndà. ⁶ Doco vichi yohó ié', sanícuàchi-ne sàhí. Te ¿índù falta xi iá? Cuisi ñà-xiníndísé palabra nì quida Dios comprometer xì xii-ndà, divi ñà-cuàhàn-yà danátíacú-yà nsii. ⁷ Pues sàhà ñà-ní cachi-yà ducán, ñâyùcàndùá, nsidaa nèhivi nduú nsi-úxin ùì descendencia xi raza-ndà, xinúcuàchí vîi-né nùu Dios ndui te ñuu, xiníndísá-né, te ndiatù-né cuu ndisa ñà-nduá nì quida-ya comprometer mà. Cunaha-ní rey Agripa, yùhù xiníndísá stnáì, te ñà-jaàn nduá dísàhà-xí sanícuàchì nèhivi raza-ndà sàhí.

⁸ 'Mii-nsiá, ¿a ndísá có-xiníndísá stná-nsià ñà-vâtùni danátíacú Dios nsii? (Pues ináhá-ndá, vâtùni.)

⁹ 'Yùhù, ndisa, nisa tuxi inì ñà-ndiá ìqué quida quini xì nèhivi ndácùcahan xi Jesús de Nazaret. ¹⁰ Te divi ñà-jaàn nduá nisa quide ñuu Jerusalén, vâchi ndè nùu dùtù cusáhnù nì taví permisú, te cuàhà nèhivi xí Jesús nisa sadì vehecàa. Dandu quivì cuàhàn-te cacahni-té nècuàchimà, stná yùhù nì sadandáa stnáì. ¹¹ Te nisa nacàhìn stnáì nsidaa veheñuhu cuachi nisa nanduquí nèhivi xí Jesús ñà-dandohí-nè áma níhíndèi nacuaà-né mii-yá. Te ñà-cuàhà guá nisa xidà inì sàhà-né, dècuèndè nisa sahàn stnáì ñuu xicà nì sanchicuìn-nè.

¹² 'Pues sàhà chuun jaàn nduá cuàhìn ichi ñuu Damasco, nihí orden nì quee nùu dùtù xícusahnú. Ñâyùcàndùá, iá permisú-xi cuàhìn sàhà chuun ma. ¹³ Te nahi càxíhúì nì sandua, señor rey, dandu ichi cuàhìn mà nì xinì yáha ga fuerte nì natnuu nihni iin luz ndé xiqué cuàhìn xì compañerui, ndè diquì-xí ansivi vâxa, te chicá ndiaha nì natnuà nùu orá. ¹⁴ Ñâyùcàndùá, nì nàcasàn nsidaa-nsí ñuhù, te nì tiacuì nì càhàn iin ana càhàn dàhàn hebreu, cachí-yà xí': "¿Saulo, Saulo! ¿Índù chuun nchícùn-ní yùhù quidá quíni-ní xí'? Cuisi mii-ní quidá quíni-ní xì mii-ní, vâchi na quidá quisi caní sàhà nùu garrocha, ducán quidá stná-ní".

¹⁵ 'Dandu yùhù, nì cachi: "¿Ana nduú mii-ní, Señor mío?" Dandu nì cachi-yà xí': "Yùhù nduí Jesús, divi ana dandoho-ní. ¹⁶ Doco vichi ndacuiìn-ní, vâchi sàhà-ñá nì xinì-ní yùhù, ñâyùcàndùá icúmí-ní cunduu-ní ana cunucuachi nùì, cunduu-ní testigu sàhà ñà-nduá nì xinì-ní vichi, xì sàhà ñà-nduá cuni gâ-ní na dacuní guè mii-ní mií quivì vâxi xi-nda. ¹⁷ Te vichi cunaha-ní, cuàhìn techuín mii-ní ñà-cùhùn-ní càhàn-ní xì nècuàchì nsidaa inga raza. Te nú cuní-nè quida quini-ne xì-ní, dandu cuidahín mii-ní nùu-né, nùu mii-né xì nùu stná nècuàchì raza-ní Judea. ¹⁸ Doco icúmí-ní càhàn-ní xì-né sàhà-ñá datnúu Dios sàxínítnùnì-nè, te quee-ne ichi ñáa, quihin-ne ichi ndiaha-yá. Vâchi nú nì càhàn-ní xì-né, dandu vâtùni dañá-né nùu ndáhá ñà-malu, te candòo-ne ndahà Dios. Ndutu stná cuàchi-ne, te cunduu-ne nèhivi ìì xí, dandu cutnahá-né xì

nsidaa gá ana xiníndísá-xí, te nìhítáhvi stná-nè cuàhà ñà-ndiaha”, nì cachi Jesús xí’.

¹⁹ Ñàyùcàndüá, nì quida ndise cumplir nsidaa ñà-ndüá nì cachi-yà xí’ na ní xinì mii-yá ansivi, señor rey. ²⁰ Vàchi primeru nì càhìn xì nècuàchì ñuu Damasco, dandu nì ndixi stnái ñuu Jerusalén, te nì càhìn xì nèhivì yucán xì stná inicutu ladu Judea, xì cuàhà stná ñuu inga raza. Te nsidaa lugar mà nì cachi xì-né ñà-xìñùhù cuu-ne arrepentir; te yàha-ne ladu xì Dios, dandu quida vii-né nacua ndiá ìcà-né nú ndisa sàni naxicocuñin ini-nè sàhà cuàchi-ne, nì cachi xì-né.

²¹ Pues cunaha-ní, nsidaájàn nduá òsàhà-xí nì tnii nècuàchì raza-ndà yùhù patiu veheñùhu cahnú, cuàhàn-nè cahni-né yùhù nì cùí. ²² Doco Dios nduú ana chindéé xí, ñàyùcàndüá, iin-nì nchìcùn ndài (ichì váha-ya) dècuèndè quivì vichi, iin-nì càhìn xì nèhivì sàhà-yá, a xínduu-ne nècuàchì ndahví, te ò nècuàchì chicá idónuu, nsidaa-né càhàn xí’, cachi xì-né ñà-ndüá nì cachiñùhu Moisés, xì ñà-ndüá nì cachi stná nècuàchì profeta, ²³ ñà-ìcúmí Cristu ndoho-ya, (te cui-yà), dandu cunduu-ya ana primeru natiacu, te después danáñù-yà ichì ndiaha-yá nùu nèhivì, na nèhivì ñuu-ndà, te ducán stná nèhivì inga ñuu —nì cachi Pablo.

²⁴ Càhàn va Pablo ducán, dandu nì ndàhì Festo, cachí-te:

—Pablo, sàni culocó sàxìnítñùnì-ní ñà-cuàhà guá dacuaha-ní.

²⁵ Doco nì cachi Pablo xì-né:

—Señor gobernador Festo, cuicahnú inì-ní, doco màdiá nì culoquí nduá, vachi ñà-ndácuisì nduá cachí xì-ní. Càhàn sahnúí. ²⁶ Te cunaha-ní, yohó iá stná rey Agripa, te có-cùcáhàn nú’ càhìn nùu mii-né, vachi ináhà-nè sàhà chuun yohó. Seguru icúmí ñà-sàni cundaà vaha ini-nè, vachi chuun yohó, cóni sándüá iin chuun iá dèhé. ²⁷ Mii-ní rey Agripa, ádi xiníndísá stná-ní ñà-ndüá nì tiaa nècuàchì profeta sàhana. Pues yùhù ináhí, ducán xiníndísá-ní.

²⁸ Dandu nì cachi Agripa xì-né:

—Cuisì iyuhu gá palabra cachi-ní, te vihini yàha stnái cunchicuñ Jesucristu.

²⁹ Dandu nì cachi Pablo xì-né:

—A sea iyuhu-ní, te ò cuàhà gá cumáni, doco cahnú gá Dios iin-ni nì quidá stná-ní nacua nì quida yùhù, (nì xinindisé mii-yá. A sácú vaha nì cúnindísá stná-ní), mii-ní xì nsidaa gá stná nècuàchì inínì yohó. Cuisì-ní có-cùnì cuñuhni stná-nsià cadena nahi mii’ ³⁰ —nì cachi Pablo.

Dandu nì ndacuita nsidaa nècuàchì ndoó yucán, divì rey Agripa xì gobernador, xì Berenice, xì nècuàchì dava ga ndoó stná xì-né yucán. ³¹ Te nì cuxio-ne iladu, ndatnúhú-nè, cachí-nè:

—Nì còò falta xì nècuàchì jaàn òsàhà-xí cui-nè, ni ñà-cundiadi-nè.

³² Te nì cachi rey mà xì Festo:

—Nú màsà cacán-nè yàha-ne nùu rey cahnú César, dandu mà úhì dàñà-né vichi duha nì cùí.

27

Nansa nì dáyáha-tè Pablo cùhùn-nè ñuu Roma

¹ Daaní, Pablo xì itnii gá tè-ndiadí, nì yàha-ne ndahà iin capitán nani Julio, iin soldadu siempre cutnàhà xí soldadu xi meru rey César Augusto, vachi sàni cachi tè-xídandacu-ma ñà-ìcúmí-nsí quihin-nsi barcu cùhùn-nsí ladu Italia. ² Te nìsà ìa stná iin tiàa nani Aristarco cutnahá stná xì-nsí cùhùn. Iin nècuàchì ladu Macedonia nduú-né, te meru ñuu-nè nduú

ñuu Tesalónica. Ñâyùcàndüá, nì nana nsidaa-nsí iin barcu nì quixi ñuu Adramitio, vâchi sâdaaní cuàhàn-nu quihin-nù ichi nùhù-nu, te icúmí-nù yâha-nù ladu Asia. Dandu nì ditá-nu nì quihin-nù ichi cuàhàn-nu xi-nsí.

³ Dandu nì yâha iin quivì, te nì sàà-nsí ñuu Sidón. Te yucán nì quidamanì capitán mà nì sâha-ne permisú (ñâ-nuu Pablo barcu), ñâyùcàndüá nì sâhàn nècuàchìmà ini ñuu yucán ndé ndoó amigo xi-ne, te nì nihì-né ñâ-ndüá xiñuhu. ⁴ Dandu nì ditá tu barcu mà ichi cuàhàn-nu, te nì yâha-nsi iin ñuu cahnú nani Chipre indúhu mahì mar. Ladu ndé có-dúcùn guá tàchì nì yâha-nsi, vâchi ladu nùù-xí caná tàchì mà. ⁵ Daaní, nì yâha-nsi chicá nùù-xí mahì mar iá frente ladu Cilicia xì ladu Panfilia, te nì sàà-nsí ñuu nani Mira iá ladu Licia.

⁶ Yucán nì xini capitán mà inga barcu nì quixi ñuu Alejandría, te icúmí-nù cùhùn stná-nu ladu Italia. Ñâyùcàndüá, divi barcu mà nì dândácú-né nana-nsi, te cuàhàn-nsi. ⁷⁻⁸ Daaní, cuàhà quivì nì xica cueé-nu, vâchi ùhì xicá-nu, làcà ní cuyatni-nù nùù ñuu Gnido, te cóni sâha ga tàchì caca gà-nu. Ñâyùcàndüá, nì sâha-nù vuelta nì yâha-nsi yatni iin esquina ñuu Creta ndé nani Salmón. Dandu yuhù mar diin ñuu Creta mà nì yâha-nsi, doco ùhì stná caca barcu yucán. Dandu nì sàà-nsi nùù ñuhù íchì iin xaan nani Buenos Puertos, yatni ndé iá ñuu Lasea.

⁹ Doco vichi sàni cuee sàstnùhù-nsí, dècuèndè sàni yâha vicò inihí-ndà, te vihini quida quini mar xì barcu (nú nì cùhùn-nu). Ñâyùcàndüá, nì càhàn Pablo (xì nèhivì ndoó barcu mà), ¹⁰ cachí-nè:

—Señores, sàni sàni nì cundaà ini cuàhàn coo cuàhà tñundoho xi-nda nú nì cùhùn gà-ndà nùù-xí. Mà ùhì ndañuhu carga, xì mii stná barcu, ndé stná mii-nda vihini ndañuhu-nda.

¹¹ Doco capitán mà, chicá nì xinindisá-né ñâ-ndüá cachí tiàa dacaca-xi barcu mà, xì ñâ-ndüá cachí stná stohò-nu, te màdi ñâ-ndüá cachí Pablo. ¹² Ñâyùcàndüá, cuàhà nècuàchì yucán, chicá nì cuni-nè caquee-ne lugar mà, vâchi có-ndüá iin lugar vâha yâha-nda tiempo vixin. Ñâyùcàndüá, nì cachi-nè chicá vâha cùhùn-nè nùù-xí ndé ñuu Fenice, dandu vâtùni cundoo-ne yucán tiempo vixin. Ñuu Fenice mà nduú iin ñuu inga orilla ñuu Creta, te cuisì dúcùn tàchì iin dián ndé quècàhnu hora.

Nansa nì dàñà fuerte dàvitàchì mar

¹³ Daaní, nì quesaha caná yadi tàchì ladu, te nì tuxi ini nècuàchì barcu ñâ-vâtùni cùhùn-nsi. Ñâyùcàndüá, nì quihin tu-nsi ichi cuàhàn-nsi orilla mar iladu ñuu Creta mà. ¹⁴ Doco tixi inga iin ratu nì quesaha nì cana iin tàchì dâná, ladu ñuu mà vâxan, tàchì yódo ladu nìnu cachí-nè xán. ¹⁵ Te nì cacùhan barcu xi-nsi, mànicúí gá nihìndèè-nsí caca ndaà-nu ladu vâxan, ñâyùcàndüá nì sahnde ini-nsi, vâchi ndé ndiàchì úun-nu cuàhàn-nu.

¹⁶ Dandu nì yâha-nsi iladu ñuu tii nani Clauda indúhu mahì mar. Te yucán có-càná cuàhà guá tàchì. Cunaha-ní, barcu cahnú xí-nsí mà, idítá stná-nu iin lancha tii. Te ndee ní quidachuún-nsí, dandu nì nihì-nsí nì tavà-nsínu. ¹⁷ Dandu nì dâcùnündúú-te iin cable ndee icà barcu cahnú sâhà-ñâ màsà ndüá-nu. Te nì yuhí stná-te sàà-nu ndé yadi iá ñusi, te cacùhun-nù. Ñâyùcàndüá, nì dânnùú-te sìcoto ndee dítâ tàchì-nú, te ndiachi úun-nu cuàhàn-nu quidá tàchì mà.

¹⁸ Daaní, inga quivì, yâha ga caná ñi tàchì dâná mà. Ñâyùcàndüá nì quesaha-té nì dândiàchì-té carga xi-nù ini mar. ¹⁹ Te quivì ùni nì dândiàchì ndahà stná-nsi nsidaa gá ñâ-ndüá nihí-nu. ²⁰ Dandu nì yâha cuàhà gá

quìvì, te có-tuì orá, có-tuì sitnúù, te yáha ga dúcùn dàvitàchí daná mà nsiùhù. Ñàyùcàndùá, còò gá tnùndé ini càcu-nsi nì cahan-nsí.

²¹ Daaní, na sání yáha cuàhà quìvì ndoó dòcò-nsi có-xìxí-nsí, dandu nì sàcuìn Pablo mahì nsidaa-nsí, te nì cachi-nè xì-nsí:

—Compañeros, chica vâha nú nì inini-nsia yùhù nì cùì ñà-màsà quée-ndá ñuu Creta quixi-nda, dandísá mà cécùhun-nda tnùndoho yohó.

²² Doco vichi, cachí xì-nsiá, màsà cùhúùn inì-nsia, vâchi ni-iin-nda mà cùì-ndà, cuisì barcu xi-nda cuàhàn ndañuhu. ²³⁻²⁴ Doco cunaha-nsiá, ñuu ndùvehè nì xini yatni ndé (indúhí) nì sàcuìn iin ángel xi Dios núì. Vâchi mii-yá nduú-yá Stohì, divi ana xinúcuáchì nùù-xí. Pues divi ángel mà nì cachi-nè xì': "Màsà yúhí-ní, Pablo, vâchi icúmí-ní sàà-ní nàcuìn-ní nùù rey cahnú César. Te cunaha-ní, sàni indehè ndàhví Dios mii-nsiá, vâchi dohó cachí-yà xì-ní: mà sàà ni-iin nèhivì cutnâhâ xì-ní cui-nè, ni-iin nèhivì barcu yohó", nì cachi ángel mà. ²⁵ Ñàyùcàndùá contentu ni nácùndoo-nsia, compañeros, vâchi nacua sàni cachi Dios xì', divi ducán icúmí coo, te seguru icúmîâ. ²⁶ Doco antes icúmí-ndá ndiachi-nda orilla iin ñuu tii mahì mar —nì cachi Pablo.

²⁷ Daaní, nì yáha ùxin cùmì gá quìvì, te vichi xicá barcu iladu mar ndé cachí-nè nduú mar Adria. Nahí dava ñuu nduá, te ndiachi ndiachi barcu xi-nsi quidá tàchì. Dandu peón xíquidachuún barcu mà, nì tuxi inì-te ádi sání cuyatni-nù nùù ñuhù íchí càhàn-té. ²⁸ Ñàyùcàndùá, nì chitacùhá-te nadaa tantu cunú ñuhú tècuì yucán, te nì cundaà inì-te òcò sàhùn iin (36) metro cunú-te. Dandu iyuhu gá nùù-xí, tucu tu nì chitacùhá-te, te òcò usà (27) metro cunú-te chicá yucán. ²⁹ Ñàyùcàndùá, nì yúhí-te dùcùn barcu cavà nahnú ñuhú ini mar. Sàhámà nì dānùù-te cùmì cāa nahnú xí barcu ndè cahà mar sàhà-ñá màsà cācā gā-nu. Dandu ndiatú cuisi-té tūinuù.

³⁰ Daaní, peón xi barcu, nì cuni-te cunu-tè. Ñàyùcàndùá, nì sàcuìta-tè nùù barcu mà, quidá-te na ian cuàhàn-te danuú gā-te inga cāa nahnú ndè cahà mar, doco dandáhví-te, vâchi lancha tii ma nduá nì dānùù-te.

³¹ Dandu nì cachi Pablo xì capitán xì stnâ soldadu ndoó yucán:

—Nú màsà ndóo peón jaàn barcu yohó, mà càcu-nsia.

³² Ñàyùcàndùá, nì sàhàn soldadu mà nì sahndè-te cable itácáá lancha mà, te nì ndiachi-nú mahì mar.

³³⁻³⁴ Daaní, na sàcuàhàn túinuù, dandu nì càhàn Pablo xì nsidaa compañeru-nè, cachí-nè:

—Chicá vâha cuxi-nsia iñàha, vâchi sàcuàhàn-ndà ùxin cùmì quìvì có-xìxí-nsiá, nchitò-nsiá, nacání ini-nsiá. Ñàyùcàndùá sacúndáhví nùù-nsiá ñà-cuxi-nsia, vâchi ducán xiñuhu quida-nda, dandu càcu vâha-nda, vâchi cunaha-nsiá, còò ni-iñàha cuu xì ni-iin-nda. ³⁵ —nì cachi Pablo.

Dandu nì tnii-ne iin pan, te nì naquimanì-né Dios nì indehè nsidaa-né. Dandu nì dàcuàchí-néà, te nì quesaha-né xixí-né. ³⁶⁻³⁷ Ñàyùcàndùá, nsidaa gá nèhivì yucán, contentu nì ndòo-ne, te nì xixi stnâ-nè. Te nsidaa nsidaa nsiùhù nècuàchì ñuhú barcu ma, ùi cientu ùni dico sàhùn iin (276) nèhivì nì sanduu-nsi.

Nansa nì cuu xi barcu, nì tuxi-nú ní sachi-nù nùù mar

³⁸⁻³⁹ Daaní, na ní nsihi nì xixi nèhivì mà nì ndenuu ini-nè, dandu nì sate nsihi-nè trigu (nduú carga xi-nù) ñà-cùní-nè nduñama chii gā-nu. Dandu na ní tūinuù claru, (nì xini xicà-té yucán iá) iin ñuu mahì mar. Doco cóni nácùnì-te índù ñuu nduá. Doco nì xini stnâ-te yucán iá iin ndahà mar

ndé iá ndàà ñusi orilla-ñà, te vaha lugar mà daxínu-tè barcu cahan-té. ⁴⁰ Ñàyùcàndùá, nì sahdè-te cable xi càa itnìí xí-nù mahì mar, te nì ndòà. Dandu nì dàñà stná cable nuhní yutnù chipála dacaca-xi-nù. Te nì nana stná sìcoto ndee itáníní ladu nùù-nù (ñà-dítà tàchì-nù). Ñàyùcàndùá nì quesaha-nù nì nacaca-nù, te cueéni cueéni nì cuyatni-nù ndé iá ñuhù íchí mà.

⁴¹ Doco nì sàà-nu iin xaan ndé vaxi ùi ichì tècuí, te yucán nì cacùhun-nù cahà mar. Nì ndùxin tnuu nùù-nù, doco cahà-nù, nì quesaha nì sachi ì-ñà nì quida tècuí dúcùn ndee guá ìcà-nù. ⁴² Dandu soldadu yucán, nì cacuni-te cahni nsihí-te nècuàchì ndiadí ndiaá-te, vachi vihini dutè-né mar mà, te cunu-ne cahan-té. ⁴³ Doco capitán yucán, cóni cuní-nè cui Pablo. Ñàyùcàndùá, cóni sáha-ne cahni soldadu mà nècuàchì ndiadí. Dandu nì dándacú stná-nè nùù nècuàchì tùha dutè ñà-dihna mii-né nì quécoyo-ne mahì tècuí dècuèndè nì xínu-ne ñuhù íchí. ⁴⁴ Dandu nècuàchì mà túha, cunchicùn-nè cùhùn-nè cundóo candee-né dìquì yutnù nduú tabla, ò inga yutnù xí barcu nì sachi. Ñàyùcàndùá, ducán nì nihì nsihí-nsí nì quee-nsi ndè ñuhù íchí, te nì càcu-nsi.

28

Ñà-ndiá nì quida Pablo na ní ìa-ne ñuu tii Malta mahì mar

¹ Na ní nsihì nì càcu-nsi nùù mar mà, dandu nì xinitnùhu-nsi Malta nani ñuu yucán. ² Te nèhivì ndoó yucán, nì quida manì-né xì-nsí nì chiñuhu-nè iin ñuhu, te nì cachi-nè xì-nsí ñà-nì tnátuu-nsi nadaà-nsí, vachi cuún dàvì, te vixin ga. ³ Ñàyùcàndùá nì nducu stná Pablo chii tutnù íchí. Doco na meru daquéé-nènu mahì ñuhu mà, dandu nì quecunu iin còò dàná xínu-sì nùù ñuhu, te nì trinùhu tnuu-sì ndahà-né. ⁴ Ñàyùcàndùá, na ní caxini nècuàchì ñuu mà itácáá còò mà ndahà Pablo, nì cachi-nè iin-ne xì inga-nè:

—Ádi té-nì sahnì nduú tè-jaàn, ñàyùcàndùá vichi icúmí-té danáà-te sàhà-té. Mate sání càcu-tè nùù mar, doco mà nihì-té cutiacu gà-te —nì cachi-nè.

⁵⁻⁶ Doco nì quidi Pablo ndahà-né, te nì ndiachì còò mà mahì ñuhu. Ñàyùcàndùá, nsidaa nèhivì yucán, ndé ndiatú úún-né, vachi tuxí ini-nè cuàhàn xiun ndahà Pablo, ò nú coó, nanáa nàcasàn-né cui-nè. Doco caní tiempu ndiatú-né indéhe-né, te còò ni-ñàha nì cuu-xi nècuàchìmà. Iin-ni iá-nè. Ñàyùcàndùá, tucu nì nacani ini nèhivì mà, cachí-nè:

—Ádi iin dios nduú nècuàchì jaàn.

Nansa nì dánduvàha Pablo yua nècuàchì dandacú nani Publio

⁷ Yatni yucán nduú ñuhù xí nècuàchì dandacú nùù ñuu mà; Publio nani-né. Te nècuàchìmà, nì dáyáha-ne nsiùhù vehe-ne. Ùni quivì nì sandoo-nsi yucán. Te cuàhà gá nì cunsihi ini-nè nsiùhù. ⁸ Te yucán iá stná yua-né, indúhu-né, sáhayocá-nè, vachi cuhí-nè cuèhè daxìn. Dandu nì quihvi Pablo ndé indúhu nècuàchìmà, te nì xicàn tàhvi-né nùù Dios, nì chitándóo-né ndahà-né dìquì nècuàchìmà, te ducán nì nduvàha-ne. ⁹⁻¹¹ Dandu después dava ga nècuàchì cuhí ndoó ñuu mà, nì caquixi stná-nè, te nì nduvàha stná-nè. Ñàyùcàndùá, cuàhà gá nì cañúhu nècuàchì ñuu mà nsiùhù. Te na ní xinu ùni yòò ndoó-nsí yucan, dandu nì nana-nsi iin barcu cuàhàn-nsi quihin tu-nsi ichì nacaca-nù xì-nsí. Te nèhivì ñuu mà, nì sàhatahvi stná-nè nsiùhù nsidaa ñà-ndùá xiñuhu nùù-nsí. Te barcu mà, iin yutnù nì ìa yucán inii tiempu vixin nduú-nu. Ñuu Alejandría nduú

meru ñuù-nu; te nùù-nú itá muñecu nani Cástor xì Pólux. Pues divi barcu mà nduú yutnú nì nana-nsi, te cuàhàn-nsi.

¹²⁻¹³ Daaní, primeru nì sàà-nsi ñuu Siracusa, te ùnì quivì nì sandoo-nsi yucán. Dandu nì caquee tu-nsi, te duha duha nì càvà barcu xicá-nu cuàhàn-nu, te ducán nì sàà-nu xi-nsí ndè ñuu Regio. Dandu inga quivì, te nì quesaha tú tàchì ladu. Ñàyùcàndùá, nì caquee tu-nsi cuàhàn-nsi. Te tixi ùì quivì nì sàà-nsi iin ñuu nani Poteolos. ¹⁴ Ñuu yucán nì ndacùhun tnahá-nsí xì nècuàchì iin-ni nchícùn stná xì Jesús, te nì xicàn-nè ñà-ndòo-nsi xì-né iin ùsà quivì. Dandu después nì quihin tu-nsi ichì cuàhàn-nsi carretera cuàhàn ñuu Roma.

¹⁵ Daaní, ñuu Roma mà nì quee ga stná nèhivì xì Jesús vaxi-ne, vachi sàni xinitnùhu stná-nè sàvaxi-nsi. Dava-ne, dècuèndè ñuu nani Yàhvi xì Apio nì quesaa-nè, te dava ga-nè cuisì ndé ñuu tii nani ùnì Changaru nì quesaa-nè (ñà-ndacùhun tnahá-né xi-nsí.) Te na ní xini Pablo nècuàchimà, nì naquimanì-né Dios, te nì ndòo-ne contentu.

¹⁶ Daaní, nì sàà nsidaa-nsí ñuu Roma. Te capitán cutnáhâ xì-nsí, nì quida-ne entregar tiàa ndiaá-nè, nì ndòo nècuàchimà ndahà iin comandante. Doco Pablo, nì nihì-né permisu coo cuaán-né, mii-né xì stná iin soldadu cundiaa xì-né.

Nansa nì càhàn Pablo xì nècuàchì raza-nè ndoó ñuu Roma

¹⁷ Daaní, nì yàha ùnì quivì, te nì nacana Pablo nècuàchì raza-nè chicá idónuu nì sàà vehe-ne. Te na sàni nataca nsidaa-né, dandu nì cachi Pablo xì-né:

—Ñàni, còò ni-ñàha nì quidé diquì nècuàchì ñuu-ndà, te ni-iin xichi cóni càhichì stná ini estilu xì xii-ndà. Doco nì tniì nècuàchì raza-ndà yùhù na ié ñuu Jerusalén, te nì dàyáha-ne yùhù ndahà tè-romanu. ¹⁸⁻¹⁹ Te tè-yucán, nì xicàn tnùhù váha-tè nùí, dandu cuàhàn-te dañá-té yùhù nì cuì, vachi còò ni-ñàha disáhà-xì cuì. Doco nècuàchì raza-ndà ndoó yucán, cóni cùnì-nè dañí. Ñàyùcàndùá, fuerza nì xìquèn dayáha-tè yùhù nùù rey cahnú César ñà-nsidandaà tèmà sàhí. Doco ni-iyuhu có-nduámà ñá-cùnì daquée cuàchi diquì nèhivì raza-ndà; còò.

²⁰ 'Pues cunaha-nsiá, iá ñà-disáhà-xì nì quide mii-nsiá invitar cun-dehí-nsiá, te càhìn xì-nsiá yohó, vachi vichì ndisa sà-íá iin tnùndé ini ndiaha xì nècuàchì raza-ndà Israel. Doco divi sàhà-ñá (xiníndisè tnùndé ini ndiaha ma), ñàyùcàndùá nì sàì nì sàcùnuhni cadena yohó —nì cachi Pablo.

²¹ Dandu nì cacachi nècuàchimà xì Pablo:

—Còò; còò ni-iin carta nì quixí ladu Judea càhàn sàhà-ní, nì còò ni-iin stná nècuàchì raza-ndà nì quésáá daquée cuàchi-xì diquì-ní. ²² Doco cachí-nì xì-nsí nansa iá ichì sàà, tuxí inì-ní. Vachi nsiùhù cùnì-nsì cundaà ini-nsi, vachi nsidanicuú lugar càhàn ùhí nèhivì diquì ichì mà —nì cachi-nè.

²³ Daaní, nì saquin Pablo iin quivì quixi tu nsidaa-né. Te na ní sàà quivì mà, cuàhà gá nèhivì nì casaà vehe Pablo. Ñàyùcàndùá, ndè dàtnàà, xì ndè nì cuaà dahuun nì ndòo-ne yucán, càhàn Pablo xì-né, datúi-ne nansa iá ichì ndé dandacú Dios, te dansínuu ini-nè nècuàchimà nansa cachí ley xì Dios nì tiaa Moisés, xì nansa cunì cachi stná palabra nì tiaa nècuàchì profeta sàna. Ducán nì quida-ne, vachi cùnì-nè dacúníndisá-né nècuàchimà, te cahví-ne xì Jesús. ²⁴ Daaní, na ní nsihamà, dandu dava nècuàchì iní má, nì xiníndisá-né, te dava-ne, còò. ²⁵ Màdì iin-ni nì

xiníndísâ nsidaa-né. Daaní después cuní-nè nùhù-nè. Doco na táñha ga caquee-ne, nì cachi Pablo xì-né:

—Ndisa, ñà-ndáà nduá nì cachi Espíritu Ìí xí Dios xì xii-ndà sàna na ní dàcàhàn-yà profeta nani Isaías, vâchi dohó nì cachi-yà xì nècuàchìmà:

²⁶ Cuahán-ní, càhàn-ní xì nècuàchì raza-ní yohó, te dohó cachi-ní xì-né:

“Mii-nsiá, cuàhà gá icúmí-nsiâ cunini-nsia, doco mà sáa-nsiâ mànihì ini-nsiâ. Te cuàhà gá icúmí-nsiâ cundehè-nsiâ, doco mà cúndáà ndisa inì-nsia”. (Ducán cachi-ní xì nècuàchì raza-ní.)

²⁷ Vâchi nsidaa nèhivì mà, quidámáxini-nè, na ian ùhì tiacu-nè.

Te quidá-né na ian dânácuáni-nè nùù-né, vâchi có-cùní-nè cundehè-né (ìchì váha), nì có-cùní stná-nè cunini-ne, nì có-cùní stná-nè mànihì ini-nè, nì có-cùní stná-nè natahnù-nè ìchì yùhù, te ducán nsida víí anima-nè, nì cachi Dios.

²⁸ Pues vichi cunaha-nsiá, sàni ñihítàhvì nèhivì nsidaa gá raza cunini stná-nè razón ndiaha nansa càcu-ne nùù-yá. Te mii-né, ndisa, icúmí-né cunsihi ini-ne cunini-ne ²⁹ —nì cachi Pablo.

Dandu nècuàchì raza Judea mà, nì caquee nsihi-ne, te nì quesaha-né ndatnúhú fuerte-nè sàhà palabra mà.

Nansa nì quida Pablo na ndiadí-nè vehe-ne ñuu Roma

³⁰ Daaní, inii ùì cuà nìsa à Pablo iin vehe renta (ñuu mà), te dayáha-ne nsidaa nèhivì sáa nùù-né, ³¹ cachítnùhu-ne xì nècuàchìmà sàhà ìchì ñuhivì ìí xí Dios, vâchi libre iá-nè càhàn-nè xì nsidaa nèhivì mà. Ñâyùcandùá, cuàhà gá nì dàcuàhá-né nècuàchìmà sàhà Stoho-ndà Jesucristu, còò iin nì sadí xì nùù-né.

Tutu Nì Tiaa San Pablo nù Nèhivì xí Dios Ndoó Ñuu Roma

¹ Yùhù nduí Pablo, iin nècuàchì xinúcuáchí nù Jesucristu. Divi mii-yá nì cachi-yá xí ñà-cùhìn chuun xi-ya; mii-yá nì nacàxin-ya yùhù ñà-cachitnùhi razón ndiaha xí Dios inicutu. ² Te divi razón mà nduú stná palabra nì cachitnùhu-ya sàhana na nì dàtnùu-yá inì nècuàchì nì sacahàn cuenta xi-ya, te nì tiaa-ne ñà-yúcán nù tutu ì. ³⁻⁴ Cunaha-nsiá, cáhàn palabra mà sàhà Dèhemani-yá, te cachá` ñà-ndùu-yá iin descendencia xi rey David, vèchi iin nècuàchì ñuhivì yohó nì sanduu xii-yá, cachá`. Doco (diiñ lugar nì quixi) anima ì-yá, vèchi Dèhemani Dios nduú-yá, te icúmí-yá poder, ináhá vâha-nda ñà-jaàn, vèchi mate ní xihì-yá, doco nì natiacu-yá. ⁵ Te divi nù mii-yá sàni ñihitáhvi nsiuhù cacanu-nsi chuun xi-ya ñà-càhàn-nsi xì nèhivì nsidanicuú ñuu, áma sáa stná-nè cunini-ne ley xi-ya, te cunindisá-néyá, dandu más gà tñùñuhu xí-yá quee. ⁶ Te mii-nsiá, ducán nì xinindisá stná-nsiá, vèchi nì cana stná Jesucristu mii-nsiá (ñà-cunchicùn-nsiâyà). ⁷ Te vichi tiaí tutu yohó nù nsidaa mii-nsiá nècuàchì ndoó ñuu Roma. Cunaha-nsiá, ñà-màni guá-nsiá nù Yua-nda Dios, ñâyúcàndüá nì cana-yansiá sàhà-ñá cunduu stná-nsiá nèhivì ì xí-yá.

Te vichi xicàn tàhvi sàhà-nsiá nù mii-yá xì nù Stoho-ndà Jesucristu ñà-nì cuàha-yansiá gracia, te contentu ni cundóo-nsiá quida-ya.

Nansa nì cachi Pablo ñà-cùnì-nè cùhùn-nè ñuu Roma nàcòtò-nè nèhivì xí Dios ndoó yucán

⁸ Primeru cuàhìn cachì ñà-yòhó: yùhù ndàcùcahín Jesucristu, te naquímání` (Yua-nda) Dios sàhà nsidaa-nsiá ñà-ndiaha guá xinindisá-nsiá mii-yá. Te vichi dècuèndè inicutu ñuhivì sàni xinitnùhu-ne sàhàjàn. ⁹ Yùhù, xì nsidaa anímè xinúcuáchí nù-yá, cachitnùhi razón ndiaha sàhà Dèhemani-yá. Te mii-yá, ináhá-yá ñà-ndáa nduá nsinúú cuàhà inì mii-nsiá, te xicàn tàhvi sàhà-nsiá nù-yá. ¹⁰ Te xicàn tàhvi stnáí áma cóo iin quivì ñihí tiempu sàni nàcòtì mii-nsiá, nú ducán cuní stná mii-yá. ¹¹ Vèchi cuàhà gá cuní` sàni sàhà-ñá ñihitáhvi gá-nsiá más ñà-ndüá cui chindee xi anima-nsiá, dandu chicá nacuahandee inì-nsia. ¹² Te ò nì cachí-ndà, ñà-cùnì-ndà chindee stnaha-nda ñà-chicá cunindisá víi-ndayá, vèchi nsidaa-nda, iin-nì xinindisá-ndayá.

¹³ Ñàni, cuní` cundaà ini-nsiá ñà-cuàhà gá xichi nacánì inì sàni ndé ndoó-nsiá, doco siempre iá ñà-sàdí nùí. Doco vichi ndisa, (vihini sàni), vèchi stná ndé ndoó-nsiá cuní` quida stnáí chuun ì xí Dios, nacua sàni quide dava ga ñuu, sàhà-ñá ducán quee stná cuàhà ñà-vàha xi mii-nsiá. ¹⁴ Vèchi ndiá ìqué (cachitnùhi razón ndiaha xí-yá) xì nsidanicuú nèhivì, a xinduu-ne nècuàchì ñuu ndé cáhàn-nè dàhàn griegu, te ò ndéni ñuu nì cui, doco icúmí càhìn xì nsidaa-né, a nchichí-nè, te ò mà nchichí-nè. ¹⁵ Ñâyúcàndüá, nù yùhù, dispuestu ié` sàni cachitnùhu stnáí xì mii-nsiá nècuàchì Roma ñà-ndüú razón ndiaha.

Cahnú poder xi razón ndiaha xí Dios

¹⁶ Yùhù, có-cùcàhàn nù cachitnùhi razón ndiaha xí Cristu, vèchi cunaha-nsiá, sàhà palabra jaàn vátùni càcu anima-nda quida poder xi-ya, nú sàni xinindisa-ndayá, mate nècuàchì ndéni ñuu nì cui nì cundúu-ndá.

Doco dihna xiñuhu (cunitnùhu) nècuàchì raza Judea, dandu stná nèhivì dava ga ñuu ñuhivì. ¹⁷ Vàchi divi sàhà razón ndiaha ma datúi Dios nansa cui ndee vâha-nda nùù-yá nú ni cúníndísâ vâha-ndayá, vâchi cuisì-ní ñà-jaàn nduá ndiaá, nacua cachí stná tutu ì: “Nú sàni ndee vâha-nda nùù-yá ñà-xíníndísâ-ndáyâ, dandu vida ndiaha nihítâhvi stná-ndà”.

Nsidaa nèhivì, iá cuàchi-ne, cachí Pablo

¹⁸ Sàni cundaà ini-ndà fuerte icúmí quixi castigu xi Dios diqui nsidaa nèhivì có-quidá víi, vâchi quini quidá-né, te cuehé gà-nè, có-sâha-ne cuitài palabra ndàcuisì xí-yá, ¹⁹ mate sá-ínáhâ vâha-ne sàhà ñà-nduá cui cundaà ini-ndà sàhà-yá, vâchi sàni datúi-yaña nùù-ndà. ²⁰ Vâchi dècuèndè ni sàcòo ñuhivì nâhâ claru ñà-nduá cui cundaà ini-ndà sàhà-yá; mà ùhì cundehè-ndà nsidaa ñà-nduá ni quidavâha-ya, te cundaà ini-ndà. Nâhâ xicâ icúmí-yâ poder ndisa nicanicuahàn, te claru cundaà stná ini-ndà ñà-mii-yá nduú-yá Dios. Ñâyùcànduá, còò ni-iin ñà-disáhâ-xí (nacuaà nèhivì-yá). ²¹ Vâchi na nîsa inaha-néyâ antes, cóni càhvi ndisa-neyâ nacua ndiá icà-né, ni cóni náquímànì stná-nèyâ. Cuisì inì-ni mii-né ni chitnùní ndevâha ini-nè nansa quida-ne, mànicùí gâ mànihì tnúñì ini-nè nansa quida vii-né. ²² Ñà-nchìchì guâ-nè càhàn-né, ñà-yùcán ni tùi-ne nduú-né nècuàchì neciu. ²³ (Te ñà-neciú guá-né), ni nandòdó-né ñà-ndiaha guá iá-yâ, te cahan-né iin figura iá nahi nèhivì nduú Dios, mate nèhivì, xíhì-nè, doco mii-yá, itiácú-yâ nicanicuahàn. Te ni quidavâha stná-nè figura laa, xì stná cuisì nahnú, xì cuisì cuàti, (te ni cahvi-nèñâ).

²⁴ Ñâyùcànduá, ni cuhuun ini Dios sàhà-né, te ni cachi-yâ ni cùhùn-nè ichì sìquini ni nchihò ini-nè. Te ducán ndisa ni quida-ne, (yâha ga quini) ni quida-ne xi iquicúñù-nè, cóni chívâha ga-nè tnùñuhu xí-né. ²⁵ Ni nacuaà dahuun-ne palabra ndàcuisì xí-yá, te ñà-nduú tnùhu ni candisá-né. Màdi mii-yá ana ni quidavâha xi ñuhivì ni càhvi-né; cóò, cuisì-ní ñà-nduá ni quidavâha-ya ñuhivì yohó ni cahvi-né; cuisì ñà-jaàn nduá ni xinucuachi-né nùù-xí, màdi nùù mii-yá ndiaha itiácú nicanicuahàn, amén.

²⁶ Ñâyùcànduá, ni nacoo dahuun-yanè. Dandu chicá quini ni quida ndevâha-ne xì mii-né. Dècuèndè stná nècuàchì ñahâ, cóni nándàhâ gâ-ña xì nècuàchì tiàa nacua quidá nècuàchì ñahâ. Còò, entre mii-ñâ nîsa quida-ñâ cuàchi. ²⁷ Te ducánì stná tiàa, dava ga stná-te, cóni nándàhâ gâ stná-te xi ñahâ. (Ndahví-te), vâchi entre mii-té ni naxihò stnahâ-te, te ni quida-tè cuàchi. Doco sàhâ ñà-yùcán ni nihì stná icà-té (cuehè), vâchi ñà-yùcán nduú castigu xi-tè nacua xiñuhu coo xi-té ñà-nì quee-tè ichì váha.

²⁸ Te-ñâ cóni cùdî gâ ini-nè cunihnu ini-nè mii-yá, ñâyùcànduá, ni nacoo dahuun stná-yànè, te sàhámâ ni cuchicuehe dahuun sàxínítnùní-nè. Cuisì ñà-cò-ndiá icà-né quida-ne nduá nchícùn-nè vichi. ²⁹ Vâchi chítu anima-nè nsidanuu ñà-chìcuéhè. Ñâyùcànduá quidá ndevâha-ne cuàchi xi nècuàchì ñahâ. Yâha ga có-quidá víi-né. Xího-né cuàhâ iñâha, te cúmbidia stná ini-nè. Te túha stná-nè cahni stnahâ-né, vâchi nââ stnahâ-né ñà-malu guá-né, te dana ga stná-né; dandahví stnahâ stná-nè, te càhàn ndiaa stnahâ-né, ³⁰ vâchi quini ga càhàn-nè diqui ñanìtnaha-ne. Có-xiñùhù-né Dios, vâchi cuadú gà-nè, mii-né nduú-né mii-nè cahan-né. Ndiaha gâ-nè cahan-né, doco maña gà-nè. Có-íníni-né ñà-nduá cachí yuadíhì-nè. ³¹ Ni có-sâ-nè cundaà vâha ini-nè, te có-quidá stná-nè cumplir nú sàni cachi-nè iñâha. Mà túha-ne cuhi stnahâ ini-nè.

Nicanicuahàn chuhún ini-ne sàhà iin ñanitnaha-ne, te mà túha-ne cun-dehè ndahví stnahá-né. ³² Te mate ináhá vâha-ne ñà-icúmí Dios nsidandaà-yà sàhà cuàchi quidá-némà, doco có-ndulócô-nè, mate ináhá-nè ñà-xiñùhù cui-nè sàhà falta mà, doco iin-ni quidá-nèa, ndè cudû gá stná ini-nè nú quidá stná nèhivì dava ga ducán.

2

Palabra xiñuhu cachi-ndà xì ana tuxí inì-xi chicá vâha-ne nùù ñanitnaha-ne

¹ Ñâyùcànduá, (nú iá iin nèhivì), ndéni nèhivì ni cúndúú-né, te xítñùhu-ne ñanitnaha-ne, dandu vâtùni cachi stná-ndà dohó xì-né: “Mii-ní, iá stná cuàchi-ní; ñâyùcànduá có-xiñùhù cuitñùhu-ní ducán; iá-ní xítñùhu-ní ñanitnaha-ní, doco cunaha-ní, xidá cuàchi stná mii-ní quida-ní, vâchi nacua quidá mii-né, ducán quidá stná mii-ní. ² Te sà-ináhá-ndá, palabra ndàcuisì cundua na nsidandaà Dios sàhà cuàchi nèhivì có-quidá víi. ³ Ñâyùcànduá, ¿a tuxí inì-ní cui càcu-ní nùù castigu mà? (Mà cúí), vâchi mate xítñùhu-ní nècuàchì quidá xi cuàchi ma, doco ducán quidá stná mii-ní. ⁴ Cunaha-ní, màni gá quidá Dios xì-ndà, vâchi ndee cahnú ini-yà sàhà-ndà. Te ¿a cahíchì inì-ní ñà-quidá-yá ducán? ¿A có-cùndàa inì-ní ñà-nduá disáhà-xí quidá ndiaha guá-yà ducán? Pues divi sàhà-ñá ní sàa-ndà naxicocuñ inì-ndà sàhà cuàchi-nda nduá. ⁵ Doco (mii-ní, cóó), ndee gá inì-ní, có-cùù-ní arrepentir, ñâyùcànduá cáyà, te cáyà castigu ñihì-ní quivì juiciu, dandu quivì mà icúmí nèhivì cundaà ini-nè cuisì nsidándàa Dios nacua ndiá ìcà-yá quida-ya, ⁶ te cuàha-yàndó (castigu, ò cuàha-yàndó iin ñà-vâha), según nansa nì quida iin iin-nda. ⁷ Dandu nèhivì iin-ni quida-xi chuun vii, ñihì-né vida ndiaha nicanicuahàn, vâchi sàhà ñà-nduá quidá-némà nandúcú-nè nansa quee tñùñuhu ndiaha xì-né (nùù-yá), vâchi cuní-nè ndee vâha-ne nùù-yá, te cundoo stná-nè nùù-yá nicanicuahàn. ⁸ Doco nèhivì có-nchícùn palabra ndàcuisì, iin castigu fuerte ñihì-né ñà-cùdúchì guá ini-yà sàhà-né, vâchi cuisì-ní nì nacani ini-nè quida-ne ñà-nduù gustu xi mii-né. ⁹ Cuàhà tñùndoho fuerte cucumi nsidaa nècuàchì có-quidá víi ma, te yáha ga nacani cuaá ini-nè sàhàjàn. Dihna nècuàchì raza Judea ndundaà sàhà-xí, dandu después nsidaa gá nèhivì inga raza. ¹⁰ Doco nèhivì quidá víi ma, ñihì-né cundoo ndiaha-né, vâchi ñihì-né natù-ne nùù Dios, dandu màni gá cundoo-ne. Dihna nècuàchì raza Judea ñihítàhvì ducán, dandu después nèhivì raza dava ga”.

¹¹ Pues ducán nduá, vâchi cunaha-nsiá, iin-ni indéhe Dios nsidanicuú nèhivì ñuhivì. ¹² Nèhivì tàcùnì ley xi-ya, nú quida-ne cuàchi, dandu icúmí-né ndañuhu-né, te quivì cuu xi-né ducán, mà chindéé ley mà-né. Daaní stná nèhivì ináhá vâha ley xi-ya, divi nacua cachí ley mà, ducán icúmí cuu xi-né quivì ndundaà sàhà-né. ¹³ Vâchi nú ni quidá ndisa nèhivì cumplir ley xi-ya, dandu vâtùni ndee vâha-ne nùù-yá. Doco nú cuisì inínì uun-neà, dandu mà cùndiàamà. ¹⁴ Vâchi dava nèhivì, tàcùnì-nè ley xi-ya, doco túha-ne quida-ne cumplir ñà-nduá cachá', vâchi inì-ni mii-né nacani ini-nè quida-ne ducán. Ñâyùcànduá, divi ñà-jaàn cundua na iin ley xi-ne. ¹⁵ Vâchi cuisì ñà-cundehè-ndané nansa quidá-né, te cundaà ini-ndà ñà-ini anima-nè sànihì ini-nè nansa iá ley xi-ya. Ináhá vâha-ne iá iin ley chivâha-nda. Te stná sàxinítnùnì-nè, ducaní cachí stná' xì-né. Vâchi dava xichi dandohó sàxinítnùnì-ndà ndohó, te dava xichi cachá' xì-ndà ñà-còò cuàchi-nda.

16 (Pues cunaha-nsiá, nsidaa ñà-jaàn, claru icúmíâ tùia) quivì nsidan-daà Yua-nda Dios sàhà nsidaa ñà-íá dèhé ini anima nèhivì. Te divi ndahà Jesucristu icúmí-yâ nacoo-ya juiciu mà, nacua cachí razón ndiaha cachítnùhi xì nèhivì.

Nansa nì quida nècuàchì raza Judea, cóni chívàha stná-nè ley xi-ya

17 (Vichi cuàhìn càhìn sàhà) nèhivì raza-nsì. Nècuàchì raza Judea nduá danani nèhivì raza-nsì. Te cuàhà nèhivì raza mà, yáha ga nihnú ndéé ini-nè ñà-icúmí-nè ley ì xí Dios; ñàyùcànduá chicá ndiaá-nè cahan-né, vàchi mii-yá càhvi-né, ¹⁸ te ináhá-nè ñà-nduá dandacú-yá quida-nda. Te sàhà-ñá dàcuahá cuáhà-né ley ì mà, ñàyùcànduá cundáà ini-nè índù iñàha nduú chuun vii, te índù ñá-còó. ¹⁹ Sàhámà quidá-né cuenta ñà-mii-né icúmí nacani xi nsidaa nèhivì nansa iá ichì váha cahan-né; xiñuhu danátnùu ini-nè nsidaa nècuàchì xicá ichì ñáa, tuxí ini-nè. ²⁰ Cuisi mii-né cui dacúndéhe xi tè-neciu iin ichì víi, vàchi maestru nduú-né cahan-né. Nahi mée có-ináhá xínduu nècuàchì dava ga, cahan-né, te ñàyùcànduá, cuní-nè chinaha-nè nècuàchì mà, vàchi tuxí ini-nè ñà-sàhà ley dacuahá-né mà vátùni mànlhì ini-nè nsidanicuú iñàha, te cundaà stná ini-nè sàhà nsidaa ñà-nduú ñà-ndáa. ²¹ Pues vichi, nú ducán cudí guá ini-nè dacuahá-né nèhivì dava ga, ¿a có-xiñùhu dacuahá stná-nè mii-né? Vàchi cachí-nè xì nèhivì ñà-màsà quidá cuihná-né, doco ¿a ndísá có-xidá cuihná stná mii-né? ²² Te cachí stná-nè xì nèhivì ñà-màsà càhàn-nè xì inga nèhivì cóni nándàhà xì-né, doco ¿a ndísá có-quidá stná-nè ducán? Cahíchì ini-nè ñà-nduú yùu yócò, doco ¿a có-xidá cuihná stná-nè ñà-cuicà iá veheñùhu? ²³ Ndee càhàn-nè sàhà-ñá sà-icúmí-nè ley ì xí Dios, doco có-chívàha ndisa-neà, te cuní cachámà na ian cahíchì ini-nè mii-yá nduá. ²⁴ Pues, divi ducán cachí stná tutu ì ndé cachá: “Sàhà modo ndahví xi nècuàchì raza-nda, ñàyùcànduá sácúndiaa quini tè-inga raza Dios xi-nda”.

²⁵ Cunaha-nsiá, ñà-itúú seña xi-ya icà-ndà, vátùni cundiaa mà nú chívàha ndisa-nda ley xi-ya; doco nú còó, dandu davani queámà na ian còò ni-iin seña mà icà-ndà. ²⁶ Ñàyùcànduá, nècuàchì (inga raza) còò seña icà-xí, nú ni chívàha-ne ley xi-ya, dandu vátùni quida stná-nda cuenta na ian itúú ndisa seña mà icà-né. ²⁷ Cunaha-nsiá, mate còò seña mà icà-né, te chívàha stná-nè ley mà, ñà-jaàn datúí claru ñà-có-quidá víi nècuàchì raza-nsì Judea, vàchi có-chívàha-ne ley mà, mate icúmí-nè tutu ì, te itúú stná seña mà icà-né. ²⁸ Ñàyùcànduá, ¿ana cachi-nda nduú ndisa nècuàchì raza Judea? ¿A sàhà descendencia xi-ne nduá? Còó. Te ñà-itúú seña xi Dios, ¿a cui sí sàhà icà-nda nduájàn? Còó. ²⁹ Chuun xi anima-nda nduá, te ini anima-nda nduú ndisa-nda nècuàchì raza Judea. Te ducaní stná ñà-dúcùn-nda seña xi-ya, cui sí ini anima-nda nduú ñà-ndiáa. Iin ñà-nihnú vaha ini-nda nduá, màdì iin ley nì tiaa nùu tutu. Te nú iá (vii ndisa) anima-nda ducán, dandu icúmí-nda ndee vaha-nda, doco nùu Dios, màdì nùu nèhivì.

3

¹ Nú ducán nduá, dandu ¿índù chuun cachí-nda ndiaha gá iá ñà-nduú-nda nèhivì raza Judea, te itúú seña xi Dios icà-nda? ² Pues cuàhà gá ventaja nduá, te cuàhà modo chindéa. Primeru, cuàhà gá nduá ñà-nì nihítàhvi nèhivì raza mà cucumi-né tutu ì cachítnùhu palabra xi-ya. ³ Vàchi mate có-xiñíndísá dava-ne, doco có-cuní cachámà ñà-nacuaà Dios ñà-nduá nì cachí-yà. ⁴ Còó, vàchi mate nsidaa nèhivì, tnuhu-né, doco mii-yá, icúmí-yá quida ndisa-ya cumplir ñà-nduá nì cachí-yà. Te ducán

cachí stná nùu tutu ì (ndé cáhàn nèhivì xì-yá, cachí-nè): “Clarú icúmí tùi ñà-cuisì mii-ní cachí xì ñà-ndùú ñà-ndáá, te nú daquéé cuàchi nèhivì dìquì-ní, dandú divi mii-ní icúmí-ní cundee-ní nùu-né”.

⁵⁻⁶ Mate chicá náhá clarú ndiaha gá íá Dios (na xini-ndá ñà-quini guá quidá nèhivì cuáchi), doco ¿a sáhámà cui cachí stná-ndá ñà-có-quidá víi-yá na sáha-yándó castigu sàhà cuàchi-nda? Còó, màsà nunca cachí-ndá ducán. Cuisì nì cachì palabra jaàn sàhà-ñá divi ducán (tuxí ini dava) nèhivì. Doco còó, mà cúí cachí ndisa-nda ducán, vàchi nú ducán ni cúndúá, mà cúí nihì Dios nansa nsidandaà-yà sàhà cuàchi-nda ni cúí. ⁷ Doco cachí dava nèhivì ñà-chicá quee tñũñuhu xí Dios nú ni cachí-nè iin tñũñu, vàchi tuxí ini-nè ñà-sàhájàn chicá nsinuu ini-ndá ndàà cuisì ini Dios. Doco nú ducan ni cúndúá ñà-quee tñũñuhu xí-yá sàhà cuàchi-nda, dandú có-ndiá icà-yá nsidandaà-yà sàhà cuàchi-nda ni cúí. ⁸ Te nú ducán nduú stná, ¿amádi chicá ndiaha ñà-quida cuahà-ndá ñà-có-ndiáá, dandú chicá quee vía ni cúí? (Doco còó, màsà cáchí-ndá ducán, mate) cachí dava nèhivì ñà-divi ducán chináhá nsiùhù, daquéé cuàchi-ne dìquì-nsí. Doco nècuàchì mà, icúmí-nè ndoho-ne sàhà (ñà-dàquéé cuàchi-ne ducán), vàchi divi nduá xiñũñuhu coo xi-né.

Nsidanicuú nèhivì, íá cuàchi-ne

⁹ Pues, ¿índù ñà-cachí-ndá vichì? ¿A ndísá chicá ndiaha nècuàchì (raza Judea)? Còó, vàchi sàni cundaà vaha ini-ndá, nèhivì cuáchi nduú nsidanicuu-nda, nahi nèhivì inga raza, te ducán stná nècuàchì raza-nsì Judea. ¹⁰ Vàchi ducán cachí stná nùu tutu ì:

Còò ni-iin ana nihnú ndàcuisì inì-xi; ¹¹ còò ni-iin ana sáa cundaà inì-xi, còò ni-iin nandúcu ndisa nansa íá ichì Dios. ¹² Nsidaa nèhivì, sàni tucù-nè ichì malu; nsidaa-né sàni cuchicuehe anima-nè. Ni-iin-ne có-quidá víi-né. ¹³ Te (ñà-quini guá) cáhàn-nè, ducán nduá nahi dico ndé nì nuna yavi xì nsì. Te tùha ga stná-nè dandahví stnahá-né. Ducán íá palabra xi-ne nahi venenu xi iin còò dānā. ¹⁴ Cuàhà gá xicàn tàhvi chihán-nè dìquì ñanitnaha-ne, te cáhàn ndiaa stná-nè dìquì nècuàchì mà. ¹⁵ Yàchì gá nacání ini-nè cahni stnahá-né. ¹⁶ Te ndéni nì cui ni yáha-ne, yucan xini nèhivì tñũndoho. ¹⁷ Vàchi mà túha-ne cunchicùn-nè ichì ndé cundoo manì-ndá. ¹⁸ Te có-yúhì stná-nè Dios, vàchi có-nìhnú ini-nèyá.

¹⁹ Pues ináhá-ndá, nsidaa ñà-nduá cachí ley sànahā ma, sàhà-ñá cunini nèhivì ndoó tixi ley mà nduá, te ducán (nducahan-ne), te cadì-nè yuhù-né, vàchi íá stná cuàchi-ne, nacua íá cuàchi nsidanicuú nèhivì ñũñivì. ²⁰ Ñàyùcàndúá, ni-iin-nda mà sáa-ndá ndee vaha-nda nùu Dios sàhà cuisì ñà-chivàha-nda ley sànahā ma, vàchi chuun quidá ley mà, cuisì nduá ñà-cundaà ini-ndá íá ndisa cuàchi-nda.

Nú xiníndísá-ndá mii-yá, icúmí càcu anima-ndá

²¹ Doco vichì cunaha-nsiá, íá ndisa nansa ndee vaha-nda nùu-yá, te còò ni-iin ley chivàha-nda sáhámà. Mà úhì cundaà stná ini-ndá ñà-jaàn nú ni cahví-nda tutu nduú ley xi-ya, xì stná tutu nì tiaa nècuàchì profeta. ²²⁻²³ Vàchi nú sàni xinindisa-nda Jesucristu, dandú icúmí-ndá ndee vaha-nda nùu-yá, nsidanicuú ndohó nècuàchì nchícùn xì-yá. Vàchi iin-ni indéhe Dios nsidaa nèhivì sàhà ñà-iin-ni íá cuàchi nsidaa-né, te iin-ni có-sáa stná-nè tavà-né tñũñuhu xí-yá. ²⁴ Doco sàhà-ñá nì dānā Jesucristu sàhà-ndá, ñàyùcàndúá uun-ni sàhatahvi-yándó gracia xi-ya, te sàhájàn vātùnì ndee vaha-nda nùu-yá, te càcu dahuun anima-ndá. ²⁵ Vàchi nì

chitnùní ini Yua-nda Dios ñà-cunduu Jesucristu ana icúmí cui, te cuitià nù-yá, dandu nsidaa ana cahvi xi ñà-nduá nì quida-yá, mà nsínúú gá ini (Yua-nda) Dios sàhà cuàchi-ne. Te sàhàjàn cundaà stná ini nèhivì ñà-vàtùni nì quida-ya xì nèhivì sàhana na ní dáyaha uun-ya cuàchi-ne, te nì quidandee gá ini-yà sàhà-né. ²⁶ Daaní, inga ñà-dìsàhà-xí nì xihì-yà nduú stná ñà-cundaà ini nèhivì ñà-ndiaha gá quidá stná-yà tiempu vichi. Te mate ñá-ndàà cuisì cundua na nsidandaà-yà sàhà-ndà, doco nú cahvi-nda xi Jesús, dandu vátùni ndenihi-yàndó na ian nduu-nda nèhivì còò falta xi.

²⁷ Daaní, nú ducán nduá, dandu ¿nansa cachi-ndà sàhà nèhivì ndeníhì vaha guá xì mii-xí? Pues, có-nduá ñà-cachi gà-nè ducán. ¿Índù chuun? ¿A sàhà-ñá cóni chívaha vii-né ley ìì? Còó, divi sàhà-ñá mà cundiaá gà ni-iñaha nù-yá, cuisì ñà-cunihnu vaha ini-ndàyá. ²⁸ Ñàyùcànduá, vichi sàni cundaà ini-ndà nansa quida-nda, te ndee vaha-nda nù-yá. Divi ñà-cunihnu vaha ini-ndà mii-yá nduá xiñuhu, màdì ñà-chivàha-nda ley (sàhana ma).

²⁹ ¿A cuisì Dios xi nèhivì raza Judea nduú-yá? (Còó.) ¿A có-nduú stná-yà Dios xi nsidaa gá nèhivì ñuhivì? Jaan, vachi Dios xi stná mii-né nduú-yá. ³⁰ Vachi imindaa Dios iá, te vátùni ndee vaha nsidaa nèhivì nù-yá nú ni cúnindísà-néyà, có-quidá a nduú-né nècuàchì raza Judea, te ò nèhivì inga raza. ³¹ Doco nú cachì-ndà cuisì cundiaa ñà-cunihnu vaha ini-ndàyá, dandu ¿a ducán quea na ian có-ndiaá gà ley nì sàha-ya? Còó, màdì ducán nduá. Dècuèndè chicá más icúmí cundiaa ley mà, nú ducán.

4

Nansa nì quida Abraham sàhana

¹ Doco ¿nansa cachi-ndà sàhà xii-ndà Abraham sàhana? ¿Nansa iá ñà-nduá nì nìhitàhvi-né? ² Pues nú sàhà obra xi mii-né nì nìhì-né ndee vaha-ne nù Dios nì cui, dandu vihini ndenihi ndiaha-né mii-né sàhàjàn, doco nù mii-yá, còó, mà cui. ³ Doco ¿nansa cachì tutu ìì sàhà-né? Dohó cachá: “Ñà-nì xinindísà Abraham Dios, ñàyùcànduá nì nìhì-né nì ndee vaha-ne nù-yá”, cachá’.

⁴ Pues, ni cachì-ndà iá iin ana quidáchúùn nù-ndà. ¿A cutàhvi-né ñà-nduú raya xi-ne? Còó, vachi ñà-ínihíca-ndá nù-né nduá. ⁵ Doco (tucu iá xì ichì Dios), vachi mate còò obra ni quida-nda, doco nú xinindísà-ndá mii-yá, dandu vátùni quida-ya cuenta vaha ndisa-nda. Vachi nù mii-yá iá nansa ndenihi vaha-yàndó, mate nèhivì cuàchi nduu-nda. ⁶ Daaní, ducán stná David sàhana, nì cachi-né ñà-ndiaha guá iá xì nèhivì nìhitàhvi ndee vaha nù-yá mate còò obra xi-ne. ⁷ Ñà-yòhó nduá nì cachi David mà:

Nansicáhán nèhivì nú sàni xicahnú ini Stoho-ndà Dios sàhà falta xi-ne, te sàni cuxio cuàchi-ne. ⁸ Nansicáhán-né nú cò-ìtníí gá-yà cuenta sàhà cuàchi-ne.

⁹ Pues vichì, nú ducán nduá, ¿a vátùni nìhitàhvi stná nècuàchì nsidan-icuú raza, te ò cuisì nèhivì iá seña xi-ya icà-xí? Pues iin casu mà nduú stná Abraham yucán. Sàni cachi-ndà nì ndee vaha-ne nù-yá sàhà cuisì-ñá nì xinindísà-né mii-yá. ¹⁰ Doco ¿índù ñà-dìsàhà-xí nì ndee vaha-ne nù-yá? ¿A sàhà ñà-ítuú seña mà icà-né? Còó, vachi tàyóo ñà-jaàn (na ní ndee vaha-ne nù-yá). ¹¹ Dècuèndè después, dandu nì sàcùnaha-né ñà-màcùtuu seña mà, te cundua mà iin ñà-cundaà ini-ndà sàni ndee vaha ndisa-ne

nùu-yá sàhà-ñá nì xinindisá-né mii-yá. Vàchi tàñáha ga màcùtuu seña mà ìcà-né, te sàxínindisá-nèyà. Te sàhà-ñá nì quida-ne ducán, ñàyùcàndùá ndohó, quidá stná-ndà cuenta na ian nduú stná-né yua nsidaa nècuàchì xinindisá-xí-yá, mate còò ni-iin seña mà ìcà-né, doco xinindisá-né, te ducán ndeé vaha stná-nè nùu-yá. ¹² Daaní, stná nècuàchì íá seña mà ìcà-xí, yua stná mii-né nduú stná nècuàchìmà. Doco màdì cuísi sàhà seña mà nduú nècuàchìmà yua-né. Còó; sàhà-ñá nì xinindisá stná-nè mii-yá nduú stná mà, vachi davani nì quida stná-nè nacua nì quida nècuàchìmà na táyô seña mà ìcà-né.

Cuàhà ñà-ndiaha ù nì quida Dios comprometer; doco cuisì-ní nèhivì xiníndísá nihítáhvi xán

¹³ Sàhana nì quida stná Dios comprometer xì Abraham mà ñà-nihítáhvi-né cucumi-né ñuhivì yohó, mii-né xì descendencia xi-ne. Doco ñà-yùcán nì sanduu sàhà-ñá nì xinindisá-né mii-yá, te ducán nì ndee vaha-ne nùu-yá, màdì sàhà iin estilu nì chivàha-ne. ¹⁴ Vachi nú cuisì ana chivàha xi estilu sàhana nihítáhvi, dandu mà cúndiáá gà ñà-xínindísá-ndáyâ, ni mà níhítáhvi gá stná-ndà ñà-ndiaha ù nì quida-ya comprometer. ¹⁵ Vachi nú sàhà ley sàhana nì cúndúá, dandu cuisì ñà-ndoho-nda cunduu stná. Doco nú còò ni-iin ley, dandu còò stná necesidad cutnii-ya cuenta sàhà cuàchi-nda.

¹⁶ Sàhà ñà-jaàn cuisì ñà-cunihnu vaha ini-ndà mii-yá nduú ñà-ndiáá, vachi modo jaàn vátùni dacútáhvi stná-yàndó gracia xi-ya, te ducán nihítáhvi stná nsidanicuú ana nduú descendencia xi Abraham, nahi nèhivì nhícùn ley sàhana, te ducán stná ndohó ana xiníndísá nahi Abraham mà. Vachi ducán cui quida stná-ndà cuenta ñà-ndùú stná nècuàchìmà xì nsidanicu-nda. ¹⁷ Pues ducán nì cachi stná Dios nùu tutu ìi (na ní càhàn-yà xì-né), cachí-yà: “Cuàhà gá descendencia xi-ní cundoo; cuàhà ñuu cunduu-ne”. Ñàyùcàndùá, xì-ndà nduú stná Abraham mà nùu Dios. Vachi nì xinindisá vaha-ne mii-yá, divi mii-yá tùha danátíacú xì nsii, te cuisì càhàn-yà, te màcòò ndéni iñàha nì cui, mate antes tàyóò ni-ian.

¹⁸ Te Abraham mà, mate còò tnùndé ini xi-ne (cahan-nda), doco iin-ni nì xinindisá-né mii-yá, nihnú ini-nè íá ndisa tnùndé ini coo iin dèhe-ne, te nducuahà descendencia xi-ne, te sàà-nè cunduu-ne cuàhà raza, nacua nì cachi Dios xì-né. ¹⁹ Iin-ni nì xinindisá-né ducán, mate ináhá-nè yáha ga sàsàhnú-né. Vachi sà-ítúú xínu-ne 100 cuià, te ináhá stná-nè ñà-mà cúí gá coo dèhe (ñahàdihí-nè) Sara. ²⁰ Doco nì xinindisá vaha-ne ñà-ndúá nì cachi Dios xì-né, cóni ía-ne xì duda, vachi iin-ni nihnú ndàcuisì ini-nè mii-yá; te nì naquimanì stná-nèyà, ²¹ vachi nì xinindisá-né ñà-vátùni quida ndisa-ya cumplir ñà-ndúá nì cachi-yà xì-né. ²²⁻²³ Te sàhà ñà-nihnú ini-nè ducán, ñàyùcàndùá nì ndee vaha-ne nùu-yá.

Divi ñà-jaàn nduá cachí stná tutu ìi, doco màdì cuísi sàhà Abraham càhàn palabra mà. ²⁴ Còó, sàhà stná ndohó càhàn, vachi stná ndohó, vátùni ndee vaha stná-ndà nùu-yá nú ni cúnihnú vaha stná ini-ndà mii-yá ana nì danátíacú xì Stoho-ndà Jesús, (divi Yua-nda Dios). ²⁵ Vachi mii-yá nduú ana nì chitnùnì ini-xi ñà-cui Jesús sàhà cuàchi-nda, te después natiacu-yà sàhà-ñá nihí-ndà nanduu-nda nèhivì vaha nùu-yá.

5

Nansa íá ñà-ndiaha ù nihítáhvi-ndà nú sàni ndee vaha-nda nùu Dios

¹ Vichi ndisa sàni ndee vaha-nda nùù-yá ñà-sàni xinindisa-ndayá. Ñàyùcàndùá, ndiaha gá sàndòò-nda nùù-yá nì quida Stoho-nda Jesucristu. ² Te sàhà ñà-nìhnú ini-nda mii-yá ducán, ñà-jaàn nì cundiatú cuàhà anima-nda, vachi (nsiquívi) níhì-nda gracia xi-ya, te cudî gá stná ini-nda ndiatu-nda sàà quivì cundoo-nda xi-yá gloria xi-ya. ³ Doco màdì sàhà cuisì ñà-jaàn cudî ini-nda. Còò, vachi cudî stná ini-nda nú icúmí-nda yàha-nda tnùndoho, vachi sàhájàn cutùha-nda quidandee ini-nda. ⁴ Daaní, nú sàvátùni quidandee ini-nda, dandu ñà-cudî ini Dios sàhà-nda queamà; daaní, nú ducán, dandu chicá sàà-nda cunaha-nda iá ndisa consuelu xi-nda nùù-yá. ⁵ Te nú ducán nihnú ndisa ini-nda, dandu seguru níhì-nda consuelu mà, mà dándáhvì-yándó. Vachi sàni sàhatahvì-yándó Espíritu Ìì xí-yá, te divi Espíritu Ìì nduú ana chináhà xi-nda ñà-cuàhà guá cuú ini Dios sàhà-nda.

⁶ Vachi ndohó, na táñàha ga cucumi-nda ni-iñàha chindee xi-nda, dandu meru hora vaha ma nì xihì Cristu sàhà-nda, mate nècuàchì có-quidá víi nduu-nda. ⁷ Vachi iin nèhivì ñuhivì, ùhì candisá-né cui-nè sàhà iin ñanìtnaha-ne, mate nèhivì vaha nì cundúú nècuàchìmà. Doco vihini coo iin tiàa cuàhandee inì-xi cui sàhà inga nèhivì nú vaha ndisa ini nècuàchìmà. ⁸ Doco Cristu, mate iá va cuàhà cuàchi-nda, nì sàha-ya nì xihì-yá cuenta xi-nda. Sàhà ñà-jaàn vátùni cundaà ini-nda cuú ndisa ini Dios sàhà-nda. ⁹ Te vichi sàni ndee vaha-nda nùù-yá ñà-nì xihì-yá ducán, te nì xitià nì-yá. Ñàyùcàndùá, vichi, chicá más icúmí-yá dacácu-ya anima-nda nùù castigu xi-nda, vachi ñà-sàni ndòò vaha-nda nùù-yá nduá. ¹⁰ Vachi antes, na ian xiní ùhì-ndàyá nì sandua, doco sàhà ñà-nì xihì Dèhemanì-yá sàhà-nda, ñàyùcàndùá nì nàcùndoo vaha-nda nùù-yá. Te nú ducán nduá vichi, dandu chicá mà ùhì càcu dahuun-nda nùù-yá, vachi sàni natiacu Dèhemanì-yá, te itiacú-yá. ¹¹ Te yáha ga cudî stná ini-nda sàhà-yá vichi, vachi sacahvì-ndayá ñà-nì chindee Stoho-nda Jesucristu ndohó, te nì níhì anima-nda nì nàcùndoo vaha xi-yá.

Nansa nì quida Adán, xì nansa nì quida Cristu

¹² Cunaha-nsiá, sàhà ñà-nì quida imindaa tiàa Adán, ñà-jaàn nduá nì sàcòò cuàchi ñuhivì. Daaní, sàhà stná cuàchi nì quida-ne mà, ñàyùcàndùá nì xihì-nè, te nì quesaha xihì stná nsidaa gá nèhivì nchícùn gá, vachi nì quida stná-nè falta. ¹³ Vachi (tiempu yucán), mate táyôò ley xi Dios nùù nèhivì ñuhivì, doco divi cuàchi nduá nìsa quida-ne. Ñà-ndáa nduá, có-ìtníí Dios cuenta sàhà cuàchi-nda nú còò ni-iin ley. ¹⁴ Doco dècuèndè tiempu xi Adán xì dècuèndè tiempu xi Moisés, iin-ni nì xihì stná nsidaa nèhivì, mate có-ndùdává cuàchi nì quidá-né xì cuàchi nì quida Adán mà.

Te Adán mà, mate iyuhu ndudává chuun nì quida-ne xì chuun nì quida Jesús na ní quesaa-yá ñuhivì, ¹⁵ doco có-ndùdává cuàhà-ñá. Vachi tnùmanì níhì-nda nùù mii-yá, tucu iá nùù ñá-nduá nì quida Adán, vachi sàhà cuàchi nì quida imindaa nècuàchìmà, cuàhà sàstnùhù nèhivì nì quesaha xíhì. Doco iá stná imindaa ana nì nanduu tiàa nì quida chicá ndiaha, divi nduú Jesucristu, vachi sàhà gracia xi-ya nì sàhatahvì-yá cuàhà nèhivì tnùmanì ndiaha xí-yá, te càyá càyá gracia mà nùù-nda.

¹⁶ Te ñà-nduá nì cuu na ní quida mindaa tiàa ma cuàchi, có-ndùdává stná xì ñà-nduá nì cuu na ní sàhatahvì Dios ndohó, vachi cuisì imindaa cuàchi nì sandua, doco icúmí nèhivì ndoho-ne. Te vichi, mate cuàhà cuàchi-nda iá, doco ndiaha gá sàni nìhítàhvì-nda nùù-yá, te ndeé vaha-nda

nùu-yá. ¹⁷ Doco (tiempu xi Adán mà) nì quesaha xihì nèhivì; fuerza nisa xihì-nè sàhà ñà-ndùá nì quida mindaa nècuàchìmà. Doco nú sàhà imindaa-né nì cuu xi nèhivì ducán, dandu náhà xicà chicá ndiaá ñà-ndùá nì quida imindaa Jesucristu, vèchi sàhà mii-yá vètùnì nihì-ndà vihi gracia; nihì-ndà tnùmanì xì-ndà ñà-ndee vaha-nda nùu-yá, te ducán seguru cundee-nda (nùu ñà-có-ndiàá), te cutiacu ndiaha-nda quida-ya.

¹⁸ Ñàyùcàndùá, nacua nì là imindaa ana nì quida xi iin falta sàhaha, te ducán nì quixi tnùndoho nùu nsidaa nèhivì, pues ducán iá stná xì obra vaha nì quida imindaa mii-yá; sàhà obra mà vètùnì nihì nsidaa nèhivì ndee vaha-ne nùu-yá, dandu cutiacu ndiaha-né. ¹⁹ Imindaa nèhivì sàhaha cóni ínínì xí-yá, ñàyùcàndùá, nì nanduu nsidaa descendencia xi-ne nèhivì cuàchi. Te ducánì stná (Jesús), imindaa mii-yá nì sanini vèi xì (ñà-ndùá cachí Dios), te ducán nì nihì cuàhà stná-ndà nanduu-nda nèhivì nihnú ndàcuisì inì-xì.

²⁰ Nì sàha Dios ley xi-ya sàhà (ñà-cunahà claru) cuàhà cuàchi quidá nèhivì. Te ndisa, cuàhà gá nì cucuahà cuàchi-ne, doco cunaha-nsiá, divi sàhàmà chicá más sàni sàhatahvi Dios vihi gá gracia xi-ya. ²¹ Ducán quidá-yá sàhà-ñá cui cundee gracia mà, vèchi antes na ian nì cundee cuàchi nùu nèhivì, te nì xihì-nè. Doco vichi icúmì cundee stná gracia xi-ya, dandu nanduu-nda nèhivì nihnú ndàcuisì inì-xì, te cutiacu-nda nicanicuahàn. Te Stoho-ndà Jesucristu nduú ana quidà-xì nsidaájàn.

6

Nansa cundee-nda nùu cuàchi-nda, te nihì-ndà quida vèi-ndà nacua cunì Jesucristu

¹ Nú ducán nduá, dandu ¿nansa cachi-ndà? ¿A chicá vaha quida ga-ndà más cuàchi sàhà-ñá nihì gá-ndà más gracia? ² Còò, mà váha, vèchi ¿nansa cui quida ga-ndà ducán, nú na ian sàni xihì-ndà nùájàn nduá? Còò ni-iin ñà-dìsàhà-xí quida ga-ndà ducán. ³ Amádi sá-ínáhá-nsiá nansa nì cuu na ní cuhì-ndà, nì sacatnahá anima-ndà xì anima Cristu. Pues nú ducan, dandu sàhà ñà-jaàn xiñuhu quida stná-ndà cuenta na ian nì xihì stná-ndà na ní xihì mii-yá, ⁴ te na ian nì cutnahá stná-ndà xì-yá na ní ndùxin-ya. Ñàyùcàndùá, ducán queá na ian nì xihì stná-ndà. Daaní, ñà-nì natiacu-yà nì quida poder ndiaha xí Yuamánì-yá, divi ducánì stná ndohó, sàni nihì stná-ndà iin vida saa nùu-yá.

⁵ Cunaha-nsiá, nú (ducán quida-nda cuenta) na ian iin-ni nì xihì stná-ndà xì mii-yá, dandu seguru icúmì sàà stná-ndà natiacu-nda nahi mii-yá. ⁶ Te ináhá stná-ndà, nú nihnú ini-ndà nì xihì-ndà xì-yá nchica cruz, dandu sàni cuxio stná sàxinítnùnì nì sa-icumi-nda antes. Ducan quida-nda sàhà-ñá màsà níhì gá cuàchi-nda cundee nùu-ndà, ni màsà dándacú gá stná-mà nùu-ndà. ⁷ Vèchi nú na ian sàni xihì-ndà nduá, dandu mà cúí dandacú gá cuàchi-nda nùu-ndà ñà-quida-ndañá. ⁸ Ñàyùcàndùá, nú (quida-nda cuenta) sàni xihì stná-ndà xì mii-yá, dandu xiníndísá stná-ndà icúmì-ndá cutiacu-nda cundoo-nda xi-yá. ⁹ Ináhá-ndá nì xihì-yà, doco vichi sàni natiacu-yà. Te mà nunca sàà gá-yà cui-yà. Còò gá nansa cui-yà. ¹⁰ Te na ní xihì-yà, iin xichi-ni nì xihì-yà sàhà cuàchi-nda. Doco vichi ñà-sàni natiacu-yà nduá, te itiacú (ndiaha-yá), iá-yà nùu Yua-nda Dios nicanicuahàn. ¹¹ Te ducán stná ndohó, xiñuhu cunihnu ini-ndà na ian sàni xihì stná-ndà sàhà-ñá màsà quidá gá-ndà cuàchi.

Te ni cúníhnú stná ini-ndà itíacú ndisa-nda nùu Dios quidá Stoho-ndà Jesucristu.

¹² Ñàyucàndùá, mientras itíacú-ndà xì iquicúñú-ndà ñuhiví yohó, màsà cuáha-nda cundee cuàchi-nda nùu-ndà ñà-quida-nda ndéni cuàchi quini nì cui. ¹³ Màsà cuáha-nda quida-nda ni-iin cuàchi, ni ndahà-ndà, ni sàhà-ndà, ni-iin xaan xi-nda. Còó, vàchi có-queè víámà. Xiñuhu quida-nda cuenta na ian sàni natiacu-ndà, te vichi ni dáyâha-nda mii-nda ndahà Dios. Cuisì mii-ní-yá ni cuáha-nda cuichuun-xi-nda, dandu cuisì ñà-vàha cunduu ñà-quida-nda. ¹⁴ Vàchi mà dándácû gá cuàchi-nda nùu-ndà, vàchi màdi ley sàhana nduá nchícùn-ndà vichi, cuisì gracia xi-ya nduá nihnú ini-ndà.

In ejemplu nacání nansa nisa ìa xi-nda na táñâha ga cunucuachi-nda nùu Dios

¹⁵ Doco nú cuisì gracia xi-ya nduá nihnú ini-ndà, ¿a libre iá-ndà quida ndevàha-nda cuàchi sàhà-ñá còò gá ley sàhana ma nùu-ndà? Còó, mà nunca. ¹⁶ Vàchi sà-ináhá-nsiâ nansa iá na sàa-ndà ndahà iin lamú, pues divi peón xi temà icúmí-ndá cunduu-nda, te cunucuachi-nda nùu-té. Te ducání iá stná xì anima-ndà, vàchi nú ni quida-nda cuàchi, dandu ndahà ñà-jaan iá-ndà, te ducán icúmí-ndá sàa-ndà cui-nda. Doco nú Dios xinúcuáchi-ndá nùu-xí, dandu sàa-ndà cunihnu ndàcuisì ini-ndà. ¹⁷ Antes lamú xi-nsia nì sanduu cuàchi-nsia, doco ansivéhé Dios, xì nsidaa vol-untad xi-nsia nì xinindisá-nsiá dàñùhù nì sàcùnaha-nsiá. ¹⁸ Te vichi sàni quee-nsia libre nùu cuàchi-nsia; cuisì ñà-iá vîi xinúcuáchi-nsiâ nùu-xí. ¹⁹ Pues ejemplu mà nacání xi-nsiá sàhà (peón quidáchúûn) ñuhiví yohó, vàchi cuàhà xichi ùhì cundaà ini-ndà. Ñàyucàndùá, dohó cachí xì-nsiá: nacua nisa cudíi guá inì-nsia cunchicùn-nsiâ ñà-íá sìquini, te yáha ga nisa quida ndevàha-nsia, pues vichi xiñuhu cudíi stná inì-nsia cunchicùn-nsiâ cuisì chuun iá vîi, dandu ñihì-nsiá cunduu-nsia nèhiví ìì xí-yá. ²⁰ Vàchi cunaha-nsiá, na nisa ndoo-nsia nùu ndahà cuàchi-nsia, cóni sá-íní-nsiá ley xì ichì vîi. ²¹ Doco còò ni-ñâha ni níhì-nsiá nùu inga ichì mà, vàchi cuisì-ní ñà-dandáñúhú-xí-ndá nduámà. Te dècuèndè vichi nducáhán vá-nsiá sàhà ñà-nduá nisa quida-nsia antes mà. ²² Ndahà cuàchi-nsia nì sandoo-nsia, doco vichi sàni cuxio-nsia nùájàn, te xinúcuáchi-nsiâ nùu Dios; sàni dàhî stná-yà sàxinítnùnì-nsiâ, te fin xi-nsia cunduu ñà-cutiacu-nsiâ nicanicuahàn. ²³ Vàchi nú cuàchi-nda nduá xinúcuáchi-ndá nùu-xí, dandu cuisì ñà-ndañuhu-nda cundua ñihì-nda. Doco ñà-nduá cutáhvi uun-nda nùu Dios nduú ñà-cutiacu ndiaha-nda nicanicuahàn quida Stoho-ndà Jesucristu.

7

Inga ejemplu ñà-cundaà ini-ndà nansa nisa ìa xi-nda na táñâha ga cunucuachi-nda nùu Dios

¹ Ñàni, dava-nsia sà-ináhá-nsiâ nansa cachí ley xi Dios. Pues nú ducán, dandu mà ùhì cundaà stná ini-nsiâ palabra cuàhìn cachì yohó. Sà-ináhá-nsiâ (ñà-cuisì-ní) dècuèndè quiví cui-ndà dandacú ley mà nùu-ndà. ² Vàchi nú sàni nandàhà iin nècuàchì ñahà, dandu iin-ni icúmí-né coo-ne xì ìì-né mientras itíacú-va nècuàchì mà, cachí ley mà; doco nú sàni xihì nècuàchì mà, dandu mà cúndiáá gá ley xi-ne. ³ Doco mientras itíacú-va-ne, còò permisú coo nècuàchì ñahà mà xì inga tiàa, vàchi nú ducán, dandu cuàchi nduá. Doco nú sàni xihì ìì-némà, dandu libre iá-nè nandàhà-né xì inga nècuàchì tiàa, te mà cúnduá cuàchi, cachí ley mà.

⁴ (Pues ejemplu nduú stná nsidaájàn), ñàni, vâchi sàhà ñà-quidà-ndà cuenta nì xihì stná-ndà xì Cristu, ñâyùcàndüá, (ináhá-ndá) có-dàndàcú gá ley sàhà ma nù-ndà. Libre iá-ndà vichi, vâtùni cundoo-nda xì inga stoho-ndà, divi Stoho-ndà Señor nì natiacu, te ducán chindee-yándò quida-nda cuàhà ñà-vàha, te cudii ini-yà.

⁵ Antes puru ñà-cudîi ini mii-nda nîsa xihò-ndà quida-nda; doco na ní cundaà stná ini-ndà nansa cachí ley (xì Dios ñà-màsà quidá-ndá ducán), dandu chicá más nì cuni-ndà quida ndevàha-nda cuàchi, te sàhájàn cuàhàn-ndà cui-ndà nì cú, (te ndañuhu-nda). ⁶ Doco vichi sàni cuxio-nda nùù ley sàhà ma, vâchi quida-nda cuenta na ian sàni xihì-ndà, te có-dàndàcú gá ley mà nù-ndà, vâtùni cunucuachi-nda (nùù Dios) vichi, vâtùni cunihnu ini-ndà iin-ni ichì sàà ndé (cahvi-nda mii-yá) ini anima-ndà, màdiá cunchicùn cuisì gá-ndà nacua cachí tutu (nduú ley sàhà ma).

Nansa iá cuàchi ñuhú ini anima-ndà, te quidá quinia xì-ndà

⁷ Pues, nú ducán nduá, dandu ¿a cuáchi nduú ñà-càchí ley mà? Còò, màsà nunca cachi-ndà ducán. Vâchi còò nansa cundaà ini-ndà ñndù ñàhà có-íá vii nú màsà cáchitnùhu ley mà. Por ejemplu, nú màsà cáchí ley mà ñà-mà váha xihò-ndà (ñà-icúmí ñanitnaha-nda), dandu yùhù mà cundáa inì (cuàchi nduá) ñà-xihò-ndà nì cú. ⁸ Doco na ní inini nansa cachí ley mà, dandu cuàchi (iá ini anímè), más gà nì dàxíhoá yùhù, te sàhà ley mà vihi gá nì cucuahà deseu xì ñà-xíhoé. Vâchi nú có-cundáa ini-ndà sàhà ley mà, dandu (chicá dadí iá) cuàchi-nda na ian sàni xihà. ⁹ Antes nì ìa iin tiempu nîsa cudii gá inì ié` ñuhiví, te còò nì-ñàhà nì sándúú ley mà nùí. Doco nì sàa iin quivì nì cundaà inì sàhà-ñá, dandu na ian nì natiacu cuàchi iá ini anímè. Te (nì cuhuun inì) na ian nì xihì. ¹⁰ Te (nì cundaà inì) sàhà ley mà ñà-mate ní sà-còà sàhà-ñá chindeá-ndó cutiacu ndiaha-nda nì cú, doco vichi divi sàhájàn cuàhìn ndañuhì nì cú. ¹¹ Vâchi cuàchi (iá ini anímè), sàhà-ñá ináhí nansa cachí ley mà, ñâyùcàndüá nì dándàhvíá yùhù, te (nì cundeá nù), na ian nì sahníá yùhù.

¹² Ñâyùcàndüá, (ináhá-ndá), ì ndisa ley xi-ya, te ì ndisa stná ñà-ndüá dandacuá, vâchi ndiaha gá cachá` ; vâha ndisa-ña. ¹³ Pues nú ducán nduá, dandu ¿a tuxí ini-ndà ñà-sàhà ley vâha ma (nì cuchicuehe) anímè, na ian nì xihà? Còò, màsà cáchí-ndà ducán. Divi cuàchi nduá nì quida quini xì anímè, (màdi ley mà). Te ducán nì cuu sàhà-ñá cunahà claru divi cuàchi nduá quidá quini, vâchi mate ley vâha ndisa nduú ley xi-ya, doco sàhà divi ley mà nì ndudana cuàchi (ini anímè), te vihi gá nì nàcùnihnu quini inì. Ñâyùcàndüá, sàhà ñà-nì ndudana cuàchi ducán sàhà iin ley vâha, chicá sàni nàcùnahà claru ñà-yáha ga quini iá ñà-quida-nda cuàchi.

¹⁴ Ináhá-ndá, ndudu ì nì cachi Espíritu Ì xì Dios nduú ley xi-ya; doco yùhù, còò; ducání nduí iin tiàa chicuéhè, màdi libre ié` quide ñà-íá vii, cutu cuáchi nduá quidé. <sup>15</sup> Vâchi nì có-cundáa vâha inì nansa iá ñà-ndüá quidé, vâchi ñà-cudîi inì sàhà-xí, có-quidéa. Te ñà-có-cuní` quide, ñà-yúcán nduá quidé. ¹⁶ Te nú ducán nduá quidé, dandu náhà xicà, ley vâha ndisa nduú ley mà. ¹⁷ Ñâyùcàndüá, màdi ndisa yùhù quidà xì cuàchi ma, còò. Ñà-ndüú ñà-chicuéhè ñuhú ini anímè, divi nduá quidà xì ñà-jaàn. ¹⁸ Yùhù ináhí, inii míi nacua nduí nêhiví, còò nì-iin ñà-vâha. Mate cudîi inì quide ñà-íá vii, doco có-nànihí` nansa quida ndiseá. <sup>19</sup> Vâchi chuun vii cuní` quide, có-quidéa; te chuun quini có-cuní` quide, ñà-yúcán nduá

quidé. ²⁰ Ñâyùcànduá, nú có-cùnî quidé ñà-nduá quide, dandu màdì yúhù ndisa nduú ana quidà xì (ñà-có-ndiáámà). Divi cuàchi iá ini anímè quidà xán. ²¹ Ñâyùcànduá, sàni cundaà inì, ducán iá xì; na quívì cunî quide iin chuun vii, dandu sadí ñà-chìcuéhè iá ini anímè nùì. ²² Ñà-ndáa nduá, ini anímè cudî inì sàhà ley xi Dios. ²³ Doco ñà-íá stná inga ley (chìcuéhè) ini ndahàsáhi', ñà-yùcán nduá sadí xi nùù ñà-vàha nacaní inì quide, te cundéàmà nùì ñà-quide cuàchi cuní cuerpu xi quide.

²⁴ ¡Ndahví ndise! ¿Ana dacácu xì nùù iquicúñù malu icúmí? Vàchi sàhà ñà-yòhò cuàhàn ndañuhu dahuin nì cùì. ²⁵ Doco ñansivéhé Dios, vàchi sàhà Stoho-ndà Jesucristu (vátùni càcui)! Ñâyùcànduá, ini anímè xinúcuáchì nùù mii-yá nacua cachí ley xi-ya, doco iquicúñù, còò, cutu ñà-nduú cuàchi (cuníá) quide.

8

Nansa cutiacu-ndà vida ndiaha quida Espíritu Ìi xí Dios

¹ Vichi sàhà nsidaa ñà-jaàn, mà cóó gá ni-iin castigu xi-nda nú nduú ndisa-nda nêhivì xí Jesucristu. Te có-ndùlócò gà-ndà sàhà ñà-nduá xího-nda, cuisì-nì nihnú ini-ndà sàhà ñà-nduá cachí Espíritu Ìi xí Dios. ² Vàchi ñà-íá-ndà ndahà Yà-ì mà, ñâyùcànduá sàhà Jesucristu níhitáhvi-ndà vida ndiaha. Te ducán sàni quee dahuun stná-ndà libre nùù ndahà cuàchi-nda; mà cúí gá cahniándò. ³ Doco ley sàhana ma, màncùì (chindeándò), vàchi mà sàà nêhivì chivàha vii-néa, ñâyùcànduá, mii Dios (nì chindee-yándò), nì dàquixí-yá Dêhemanì-yá, nì nanduu-ya iin tiàa nahi nsidaa ndohó nêhivì cuàchi, (dandu nì dànàa-yá) sàhà cuàchi-nda sàhà-ñá màsà dándácù gá mà nùù-ndà ñuhivì yohó. ⁴ Ducán, dandu vátùni quida ndisa-nda nsidaa ñà-vàha cachí ley xi-ya, vàchi có-ndùlócò gà-ndà sàhà ñà-sìquini xího nêhivì ñuhivì, cuisì-ní ñà-nduá cachí Espíritu Ìi xí Dios nduá nihnú ini-ndà.

⁵ Vàchi nêhivì tùha cunchicùn ñà-nduá cudî ini mii-né, cuisì-ní ñà-jaàn nduá nihnú ini sàxinítnùnì-nè. Doco nêhivì nchicùn xì ñà-cudî ini Espíritu Ìi xí Dios, cuisì-ní chuun xi Yà-ì mà nduá nihnú ini-nè. ⁶ Vàchi nú cuisì-ní ñà-xího-nda nduá nihnú ini-ndà, dandu icúmí-ndá sà-ndà cui dahuun-nda. Doco nú ndudu ìi xí Espíritu xi Dios nduá nihnú ini-ndà, dandu cutiacu ndiaha ndisa-nda, te contentu cundoo-nda quida-ya. ⁷ Cunaha-nsiá, nú cuisì ñà-cudî ini mii-ni-nda nduá nihnú ini-ndà, dandu na ian xiní ùhì-ndà Dios nduá, vàchi nú ducán, dandu có-íá gà-ndà sujetu nùù ley xi-ya, te ni mà cúí cunchicùn vii-ndà ley mà. ⁸ Ñâyùcànduá, nêhivì nihnú inì-xì cuisì ñà-nduú gustu xi mii-né, mà cúí natùì-ne nùù Dios.

⁹ Doco mii-nsiá, có-nihnú gà ini-nsia ñà-nduú gustu xi mii-nsiá, nú ndisa inácaa Espíritu Ìi xí Dios anima-nsiá; còò. Ñà-nduá cachí Espíritu Ìi nduá nihnú ini-nsiá. Doco cunaha-nsiá, nú iá iin nêhivì còò Espíritu Ìi xí Cristu anima-xi, có-nduú ndisa-ne iin nêhivì xí mii-yá. ¹⁰ Doco nú iá Cristu ini anima-ndà, dandu ñà-sàni ndee vaha-nda nùù-yá nduá, te ducán itiacú ndisa anima-ndà nùù-yá, mate quida-nda cuenta na ian sàni xihì iquicúñù-ndà sàhà cuàchi nì quida-nda. ¹¹ Cunaha-nsiá, Yua-nda Dios nduú ana nì dànátíacú xi Jesucristu, te ñà-íá Espíritu Ìi xí-yá ini-ndà, ñâyùcànduá mate nì cuí-ndà, doco icúmí stná-ndà natiacu-ndà quida-ya, vàchi inácaa Yà-ì mà ini-ndà.

¹² Ñà-jaàn nduá disáhà-xí có-xiñhù quida ga-ndà nansa ni nì cui nacua cudîi ini mii-nda quida-nda. Còó, ñánì. Màsà cúndóó-ndá quida-nda ducán. ¹³ Vàchi nú ni quida-nda cuisì ñà-nduá cudîi ini mii-nda, dandu icúmí-ndá ndañuhu-nda. Ñâyùcànduá, ni cuáha-nda chindee Espíritu Ìi ndohó, dandu ñihì-ndà dandáñhú dahuun-nda chuun (siquini) cuní-ndá quida-nda, te nú ni níhi-ndà ducán, dandu vida ndiaha ñihítáhvì-ndá. ¹⁴ Vàchi nsidaa ana nihnú ini xì Espíritu Ìi xí Dios ñà-dacúndéhe-yánè ichì cunchicùn-nè, divi xínduu dèhe ndisa-ya.

¹⁵ Nùu mii-yá sàni ñihì-ndà Espíritu Ìi xí-yá, doco Yà-ìi mà, có-nduú-yá iin ana dandacú ndéé nùu-ndá, te ò dayúhí xì-ndá. Còó, siempre chindéé-yândó ñà-cunihnu ini-ndà nduú ndisa-nda dèhe Dios, te ducán cui cachi-ndá xì-yá: “¡Yuamáni!” vàchi yua-nda nduú-yá. ¹⁶ Te divi ducán cachí stná Yà-ìi mà xì-ndá ini anima-ndá, ñà-nduú ndisa-nda dèhe-ya; te stná anima-ndá, ducán cachí stná xì-ndá. ¹⁷ Te nú dèhe-ya xínduu-nda, dandu icúmí stná-ndá ndutahvì-ndá ñà-cuicà-yá nùu-yá, vàchi icúmí-ndá cutnaha-nda xì Cristu ñihítáhvì stná-ndá nahi mii-yá, nú ni ndohó stná-ndá sàhà-yá. Vàchi nú ni ndoho-nda sàhà-yá, dandu icúmí stná-ndá sàà-ndá cundoo ndiaha-nda nùu-yá. ¹⁸ Vàchi iyuhu nduá icúmí-ndá ndoho-nda tiempu vichi, cachí yùhù, daaní, después, yáha ga chicá ndiaha cunduu ñà-nduá ñihítáhvì-ndá. ¹⁹ Te nsidanicuú ñà-nduá nì quidavàha Dios, ducán iá na ian ndiatú stná, vàchi cuahà gá cuníà sàà tiempu cunahà claru ana xínduu ndisa dèhe-ya. ²⁰ Vàchi nsidaa ñà-nduá nì quidavàha-ya ñuhiví yohó, nì sàà nì cuchicueha. Doco màdì sàhà ñà-cuní miá nì cuú ducán, còó; sàhà-ñá ducán nì chitnùnì ini mii-yá. Te vichi (sàni sàha-yândó iin) tnùndé ini, ²¹ divi ñà-queue libre stná ñuhiví yohó, mà cúndúú gá iin lugar nì cuchicuehe; vàchi icúmí cununa ndisa ñuhiví, dandu cundoo ndiaha nsidaa ana nduú dèhe-ya. ²² Te ináhá-ndá, ndè vichi ndohó ñuhiví yohó na ian ndohá sàhà ñà-vàxi inga ñuhiví saa. ²³ Te màdì cuísi ñuhiví nduá quidá ducán; còó, ndè mii stná-ndá, na ian nsíhi ini-ndá ndiatu-nda cuu ducán. Doco vichi iá iin ñà-ndiaha sàni ñihítáhvì-ndá, divi ñà-cucumi-nda Espíritu Ìi xí-yá, vàchi divi-ya nduú tnùmani primeru xi-nda nùu-yá. Ñâyùcànduá ndiatú cuísi-nda ndè cachi sàà tiempu cachi vate-yá xì nsidaa ñehiví ñà-divi dèhe-ya xínduu-nda, dandu queue ndisa-nda libre, (mà quidá gá-ndá cuàchi). ²⁴⁻²⁵ Vàchi na ní càcu anima-ndá, divi tnùndé ini jaàn nduá nì ñihì-ndá. Ñâyùcànduá, cuéyàà-nì nì cúndiatú-ndá dècuèndè cachi cuní-ndáñá, vàchi nú tnùndé ini ndisa nduá, dandu ñà-tàñáha ga ñihì-ndá nduá, vàchi nú sàni ñihì-ndá iñàha, dandu mà cáchì gá-ndá xán nduá tnùndé ini.

²⁶ (Ináhá-ndá), mà fuerte anima-ndá, doco Espíritu Ìi xí Dios, chindéé-yà ndohó, vàchi có-cúndáà ini-ndá nansa càcàn tàhvì-ndá nùu Yuandiaha-nda modo ndiá ìcà-ndá, doco Yà-ìi mà, cáhàn nihni-ya sàhà-ndá nùu Yua-nda Dios, mate ndohó, cuisì-nì sácàn ini-ndá quidá-yá, te nì có-sàà-ndá cachi claru-ndá ni-iin palabra. ²⁷ Doco mii-yá, indéhe váha-ya nansa iá anima iin iin ñehiví, te ináhá stná-yá nansa nihnú ini Espíritu Ìi xí-yá, vàchi Yà-ìi mà, cuisì ñà-nduá cuní Yuandiaha-nda nduá xícàn tàhvì-yá sàhà-ndá.

Na xínu tiempu icúmí-ndá cundee-nda nùu nsidaa tnùndoho

²⁸ Ináhá stná-ndá ñà-yòhó: nsidanicuú iñàha cuú xi-nda, ñà-chindee xi-nda sàhà ñà-vàha xi-nda nduá, nú cuú ini-ndá sàhà Dios, te nduu-nda

ana nì chitnùnì ini-yà cana-ya ladu xi-ya. ²⁹ Vàchi nsidaa nèhivì sà-ináhá-yá dècuèndè antes, divi nì chitnùnì ini-yà sàà-nè cunduu-ne nahi Dèhemani-yá (Jesús), te ducán cundoo cuàhà gá dèhe-ya, te Jesús cunduu dèhe-ya primeru. ³⁰ Daaní, nsidaa ana nì chitnùnì ini-yà cunduu nèhivì xí-yá ducán, divi nduú ana nì cana-ya. Te nèhivì nì cana-ya, divi nì nihì stná nì ndee vaha nùù-yá. Te nsidaa ana nì ndee vaha nùù-yá ducán, divi nì nihitáhivì stná tnùñuhu ndiaha xí-yá.

³¹ Pues nú ducán nduá, dandu ¿nansa cachi-ndà vichi? (Dohó cachi-ndà): nú Dios iá sàhà-nda, dandu còò ni-ñàha cundee nùù-ndà. ³² Vàchi cunaha-nsiá, ni Dèhemani-yá cóni cùhì ini-yà; nì sàhatahvì-yándò nì xihì-yàmà sàhà nsidaa-nda. Ñàyùcàndüá seguru icúmì-yá cuàha stná-yándò nsidaa ñà-nduá xiñuhu gá-ndà. ³³ Te vichi, ¿a iá ana cui dacuidá cuàchi dìquì-ndà nú sàni nacàxin-yándò? (Còò, mà cúí), vachi sàndèñihì vaha-yándò. ³⁴ Te ¿a iá stná ana cui dacúnsidá cuàchi xi-nda? Còò, vachi divi Cristu nì xihì cuenta xi-nda, te nì natiacu-yà, dandu nì sàcòo-ya ladu cuàhà Yuamánì-yá Dios, te ndè cáhàn nihni stná-yà sàhà-ndà. ³⁵ Daaní, ¿a iá stná ana cui dacúxíó xí-ndà nùù Cristu ñà-màsà cúú gá ini-yà sàhà-ndà? Còò, mà níhìndèè-né ducán, mate cuàhà tnùndoho nì cóó, te ò cuàhà vida nì yáha-nda, te ò nì quidá quínì nèhivì xi-ndà. Doco còò, mà níhì-né ducán, mate nì cóó tnama, ò nì yáha ndahví-ndà, ò nùù cuàhà peligrú iá-ndà, te cunì nèhivì cahni-néndò, doco iin-ni cuú ini Dios sàhà-ndà. ³⁶ Vàchi, ducán cachí stná tutu ìì (ndé cáhàn nèhivì xi-yá, cachí-nè):

Sàhà ñà-nduú-nsí nèhivì xí mii-ní, ñàyùcàndüá ndui te ñuú nchícùn nèhivì nsiùhù ñà-cahni-né nsiùhù, quidá-né cuenta na ian riì nduú-nsí cundaca-ne nsiùhù cùhùn ndé cui-nsí.

Ducán cachá`. ³⁷ Doco cunaha-nsiá, nsidaa tnùndoho ma, sàni cundee dahuun-nda núá, vachi cuú ini-yà sàhà-ndà, te chindéé-yándò. ³⁸⁻³⁹ Te yùhù, ináhá vahi iin-ni icúmì-yá cuu ini-yà sàhà-ndà mate ni cunì-ndà cuàhà vida, te ò nì sàà-ndà cui-ndà, te ò ndéni ñàha nì cui nì quidá iin ángel, ò iin ana dandacú, ò iin ñà-malu, doco iin-ni icúmì-ndà cundoo-nda nùù-yá; mate nì cóó cuàhà tnùndoho quìvì vichi, ò tnaa idá, doco cunaha-nsiá, còò ni-iin ana ndoó ansivì, ò andea, ò ndéni nì cui, mà cúí dacúxíóàndò nùù ndahà-yá, vachi cuú ini-yà sàhà-ndà, te sàhà Stoho-ndà Jesucristu (sàni indehè ndahví-yándò).

9

Ícúmì Dios chindee-yá nèhivì raza Israel

¹ Nèhivì xí Cristu nduí, te ináhá-yá ñà-ndáà nduá (cuàhìn cachi xì-nsiá); te icúmì cachi ndài xì-nsiá, vachi inácaá stná Espíritu ìì xí Dios inì, ñàyùcàndüá, ináhì ini anímè ñà-ndáà nduá cuàhìn cachi yohó. ² Cunaha-nsiá, cuàhà gá tnùnsí ini ié`, te nicanicuahàn iá ñà-nduá dandoho-xí, <sup>3</sup> vachi (nacání inì) sàhà ñanìtnahi, divi nèhivì raza xì. Dispuestu ié` nihìchìhén, te ndañuhí nùù Cristu nì cúí (sàhà-ñá nì sàà tnahi càcu-ne nùù-yá). ⁴ Vàchi divi descendencia xi xìì-nsí Israel nduú stná-nè, te quidá stná-yà cuenta na ian dèhe-ya nduú stná-nè; mahì mii-né nisa ítnuù ndiaha-yá. Dècuèndè nì ndatnuhu sahnú stná-yà xì-né, te nì saquin-yà iin tratu, nì sàha-yanè ley ìì xí-yá. Te nì cachitnùhu stná-yà nansa cunucuachi-né nùù-yà na cahví-néyà. Te cuàhà gá ñà-ndiaha ìì nì quida-ya comprometer xì-né. ⁵ Te yohòtèhè primeru-nè, divi yohòtèhè

xii-nsí, (cuàhà gá fama-nè) nì sàcòo; te iin nèhivì ñuu-nsì nì sanduu stná dihi Cristu. Te Cristu, nicanicuahàn naquimanì-ndà mii-yá, vèchi Dios nduú-yá, te dandacú-yá nùù nsidanicuú ñàhà, amén.

⁶ Doco nsidaa ñà-nduá nì cachi Dios (sàhà raza-nsì mà), màsà cúníhñú ini-ndà sàni yàhà uan. Vèchi màdì nsidaa descendencia xi xii-nsí Israel nduú ndisa nèhivì ìì xí raza mà. ⁷ Mate descendencia xi Abraham nduú-né, doco có-cúnì cachàmà ñà-nduú ndisa stná-nè cuenta xi Abraham, vèchi nì cachi Dios xi nècuàchì sàhnù-mà ñà-cuisì descendencia xi dèhe-ne Isaac cunduu nècuàchì ñihitáhvi. ⁸ Te palabra jaàn cuní cachi ñà-còò ni-iin nèhivì cunduu dèhe ndisa Dios sàhà cuisì raza-nè. Còò, dèhe-ya nduú nsidaa ana nì saquin-yà iin compromisu sàhà-xí. ⁹ Vèchi (ducán nduú modò nì quesaa dèhe Abraham); vèchi nì ìa iin palabra nì cachi sahnù-yá xi nècuàchimà, divi ñà-yòhò: “Ìin quivì señaladu icúmì quixi, te daa sá-ìá dèhe (ñàhàdìhí-ní nani) Sara”.

¹⁰ Doco cunaha-nsiá, màdì cuisì ñà-jaàn nduá iá, vèchi iá stná ñà-nduá nì cuu xi Rebeca, ñàhàdìhí xii-nsí Isaac. Na ñuhú dèhe-ne nduú cuatí, ¹¹⁻¹² nì cachi Dios xi-né: “Dèhe-ní cacu primeru icúmì cunucuachi nùù luchì nchícùn gá”. Doco (na ní cachi-yà ducán), tàñàhà ga tùinuù mée mà, tàñàhà ga quida-tè ni-ìñàhà, ni-iin ñà-vàhà, te ni-iin stná ñà-có-ìá vàhà. Doco ñà-jaàn nì cachi-yà sàhà-ñá cunahà claru có-nàcàxin-ya ni-iin nèhivì sàhà obra quidá-né, cuisì sàhà-ñá ducán chítnùnì ini-yà quida-ya. ¹³ Te ducán nì cachi stná-yà nùù tutu ìì: “Jacob cuú inì sàhà-xí, doco Esáu, còò, có-xiñùhí-te”, nì cachi-yà.

¹⁴ Doco nú ducán nduá, ¿a ñá-cò-quidá víi Dios nduámà? Còò, ñmàsà nunca cachi-ndà ducán! ¹⁵ Vèchi dohó nì cachi stná-yà xi Moisés: “Cuisì yùhù icúmì cachi ana cundehè ndahví, te ana cuàhìn cuhi inì”. ¹⁶ Ñàyùcànduá, màdì ñà-nduá cuní nèhivì quida-ne nduú ñà-cundiaa, nì màdì stná ñà-nduá sàhandee íní-nè quida-ne; còò, cuisì cundiaa ñà-cundehè ndahví-yànè. ¹⁷ Vèchi nùù tutu ìì itàndiaa palabra yohó nì cachi Dios xi rey ñuu Egipto nani Faraón: “Yùhù, sàni chítnùnì inì cunduu-ní iin rey, doco ¿índù chuun? Cuisì sàhà-ñá cundeí nùù-ní xi poder cahnú xí, dandu cundaà ini nèhivì inicutu ñuhivì sàhí, nansa iá poder xi”, nì cachi-yà. ¹⁸ Ñàyùcànduá, nú ducán cuní-yà, vètùnì cundehè ndahví-yà iin nèhivì, te inga-nè nsidacaxin-yà anima-xi.

¹⁹ Doco (sàhà ñà-jaàn) vihini cachi stná iin nèhivì: “Nú ducán quidá Yua-nda Dios, dandu có-ndiá ìcà-yá cutnii-ya cuenta sàhà cuàchi-nda, vèchi mii-yá nduú-yá mii-yá, te ¿ndiá quida ndohó?” ²⁰ Doco còò, màsà cáhí-ndà ducán, vèchi có-ndùdávà-ndá xí mii-yá, te ¿índù chuun cachí-ndà ducán xi-yá? Vèchi nì cachí-ndà iá iin quidi nì quidavàhà iin nèhivì. ¿A vètùnì nú nì cachá` xi-né: “¿Índù chuun dohó nì quidavàhà-ní yùhù?” Còò, ²¹ vèchi icúmì tiàa ma derechu quidavàhà-neà nansa nì cùdñì ini-nè. Vètùnì tnii-ne chii barru, te tavà-né iin quidi finu, dandu quihin stná-nè inga iyuhá, te quidayucun stná-nè inga quidi chicá corriente.

²² Pues ducán stná xi mii-yá, mate cuní-yà dacuní-yà nèhivì (xicá ichì malu) ñà-fuerte guá castigu xi-ya, te ñà-càhnù-guá poder xi-ya, doco caní tiempu nì quidandee ini-yà sàhà-né mate ndiá ìcà-né ñihì-né castigu, te xínduu-ne cuisì ana icúmì ndañuhu yàchì quida-ya, (nahi quidi corriente mà). ²³ Doco ndohó, còò, (tucu iá), vèchi na iin quidi finu nduu-nda nùù-yá, te cuní-yà cundaà stná ini nèhivì ñà-ndiaha guá quidá-yá xi ana indéhe ndahví-yà. Te divi nècuàchì cundiátù mà nduú ndohó nècuàchì

nì chitnùní ini-yà ñhítáhvi xì trũñuhu ndiaha xí-yá. ²⁴ Ñàyùcàndüá, ñì cana-ya nsidanicuú ndohó, màdì cuísì ñèhivì raza Judea. ²⁵ Váchì dohó cachì stná tutu ñì tiaa Oseas sàhana ndé cachì Dios palabra yohó:

Ñèhivì yucán, mate sání cachì xì-né có-ndüü-né ñèhivì xí, doco después icúmí cachì xì-né ñà-ndüü-né ñèhivì xí. Cónì sácúú inì sàhà-né antes, doco icúmí sàì cachì ñà-màni gá-né nùí. ²⁶ Váchì ñèhivì ñuu ndé ñì cachì ñà-có-ndüü-né ñèhivì xí, pues divi-ne cunduu-ne dèhe ndisa yùhù ana ndüü Dios vivu.

²⁷ Doco nècuàchì Israel, dohó ñì tiaa Isaías sàhà-né: “Mate cuáhà gá nècuàchì Israel ndoó nahi ñusì cuàtì ndoó yuhù mar, doco sacu-nè icúmí càcu, ²⁸ váchì ñà-ndüá sàni cachi Stoho-ndà Señor quida-ya ñuhivì yohó, yàchì icúmí-yà daxínu dahuun-yañà”. ²⁹ Daaní, ñà-yòhó ñì cachì stná Isaías mà:

Ansivéhé Stoho-ndà Señor, váchì dandacú-yá nùù nsidanicuú iñàha; te nú mà dácàcu-ya iin ùì-ndà ñì cùí, dandu (nsihi dahuun-nda) na ian ñì cuu xì ñèhivì ñuu Sodoma xì ñèhivì ñuu Gomorra.

³⁰ Nú ducán ndüá, dandu ¿nansa cachi-ndà sàhà nècuàchì có-ndüü raza Israel? (Pues dohó cachi-ndà): mate cónì sánándúcú-né nansa cui ndee vaha-ne nùù-yá, doco vichi vátùni ñhítáhvi-né ducán nú ñì cúníndísà-néyà. ³¹ Doco nècuàchì Israel, mate nchícùn-nè iin ley tuxí ini-nè ñà-ndee vaha-ne nùù-yá, doco còò, cónì ñíhì-né natùì-ne nùù-yá ducán. ³² Te ¿índù chuuun? Pues divi sàhà-ñá cuní-nè ñhítáhvi-né sàhà cuísì obra quida-né, te màdì sàhà ñà-ñihnú ini-néyà. Váchì (na ní cuduchì ini-nè sàhà Jesús), dandu ñì cuu xì-né na iin ñèhivì ñì saquìhi sàhà-xí iin yùù, te ñì sàcasàn-né. ³³ Váchì divi ducán ñì cachì Dios nùù tutu ùì, (ndé cachì-yà):

Cuàhìn techuín iin ana sàà ñuu Sión, (divi ndüü Jerusalén), te cunduu-ya na iin yùù cahnú caquìhi sàhà ñèhivì, te ndua-nè, váchì ñèhivì ñuu mà, icúmí-nè cuduchì ini-nè sàhà-yá. Doco ñèhivì cunindisa-xí-yá, mà sàà-nè naxicocuín ini-nè.

10

Ndèni ñèhivì ní cui, nú ñì cúníndísà-né Jesús, vátùni càcu-ne

¹ Ñàni, xì nsidaa anímè cuní càcu ñèhivì raza xì Israel nùù Dios, te ñà-jaàn ndüá siempre xicàn tàhvi nùù-yá. ² Pues ñà-ndàà ndüá, sáhandee ini-nè cahvi-néyà, doco tà cundàà vaha ini-nè nansa ndià icà-né quida-ne. ³ Cuní-nè ndee vaha-ne nùù-yá, doco sàni nacuaà-né modo ñì cachì-yà quida-ne ducán, te modo xì mii-né cuní-né quida-neàmà. Ñàyùcàndüá, ducán queá na ian sàni cahìchì ini-nè ichì mii-yá. ⁴ Váchì cunaha-nsiá, nú ichì Cristu xiníndísà-ndá, te ducán sàni ndee vaha-nda nùù-yá, dandu còò cá necesidad cunchicùn gá-ndà ley sàhana.

⁵ Daaní, Moisés, ñì tiaa stná-nè iin palabra sàhà ñèhivì nchícùn ley mà, te sàhàmà cuní-nè ndee vaha-ne nùù-yá ñì cùí. Dohó ñì cachì Moisés: “(Cuisì) nú quida ndisa-nda cumplir nsidaa ñà-ndüá cachì ley mà, dandu ñhì-ndà cutiacu ndiaha-nda”. ⁶ Doco nú sàhà fe xì-nda cuní-ndà ndee vaha-nda nùù-yá, (dandu ñì cúní-nda palabra yohó) cachì stná ley mà: “Màsà cútúxí ini-ndà mii-nda icúmí-ndá nana-nda ndè gloria —na ian cuàhàn-ndà cundaca-nda Cristu nuu ndè ñuhivì yohó— còò; ⁷ ñì màsà cútúxí stná ini-ndà ñà-icúmí-ndá nuu cunú-ndà ndè tìxi ñuhivì”, na ian cuàhàn-ndà danatiácú-ndà Cristu, te cundaca-ndayá naxínu yohó. Còò. ⁸ Pues ¿nansa ndisa cachì palabra mà (quida-nda)? Divi dohó cachá`:

“Yatni uun iá palabra xi-ya, mà úhì càhàn-niá, mà úhì cunihnu vàha inì-niá ini anima-ní”. Te divi palabra mà nduá cachítñùhu-nsi xì nèhivì na cachí-nsi xi-né xiñùhu cunindísá-né mii-yá. ⁹ Vàchi nú cachí vate-nda ñà-mii Jesús nduú Stoho-ndà Señor, te ini anima-ndà xiníndísá-ndá ñà-nì natiacu-yà nì quida Dios, dandísá, càcu anima-ndà nùù-yá. ¹⁰ Vàchi ini anima-ndà nduú lugar ndé xiníndísá-ndáyâ, te ndee vàha-nda nùù-yá; te xì yuhù-ndà cachí vate-nda (ñà-nchícùn-ndà mii-yá), dandu xì ñà-jaàn nihì-ndà salvación xi-nda. Palabra yohó nduá cachítñùhu-nsi xì nèhivì.

¹¹ Vàchi dohó cachí tutu ìì: “Ni-iin nèhivì, mà sáà-nè naxicocuíñ ini-nè ñà-nì xinindísá-né mii-yá”. ¹² Vàchi iin-ni ndiaá nsidaa-nda nùù-yá, nahì nècuàchì raza Judea, te ducán stná nèhivì inga ñuu. Vàchi imindaa Stoho-ndà Señor iá-yà nùù nsidaa-nda, te ndiaha gá sáhatahvi-yándô gracia xi-ya na ndácùcahan-ndayá. ¹³ Vàchi nsidaa ana ndacùcahan xi quivì-yá, icúmí-nè càcu-ne. ¹⁴ Doco (nàhà xicà), nú tãñáha ga cunindísá nèhivì-yá, mà ndácùcahan-néyâ. Te-ni còò stná nansa cunindísá-néyâ nú tãñáha ga cunitñùhu-ne sàhà-yá. Te-ni còò stná nansa cunitñùhu-ne sàhà-yá nú còò ana cachitñùhu xi-né. ¹⁵ Te ni mà cacánúú stná ana cachítñùhu sàhà-yá nú còò ana techuun-xi-né. Ñàyùcàndüá, dohó cachí stná tutu ìì: “Na ndiaha máni iá nú sàni quesaa ana cachitñùhu xi-nda razón ndiaha xì mii-yá”.

¹⁶ Doco màdi nsidaa nèhivì raza Israel nì càhvi xì razón ndiaha ma. Vàchi (dohó) nì cachí stná Isaías (xì Dios): “Sacu nèhivì nì xinindisa-xi ñà-ndüá nì cachi-nsi xi-né (sàhà mii-ní), Stoho-nsi Señor”. ¹⁷ Ñàyùcàndüá, sàni cundaà ini-ndà, dihna icúmí-ndá cunini-nda (palabra), dandu nihì-ndà cunindisa-nda. Te ñà-ndüá cunini-nda, divi razón xi Cristu ndüá.

¹⁸ Doco amádi sàni inini nèhivì raza Israel. Jaan. Ñà-ndàà nduá sàni inini-ne palabra mà, vàchi (cachí tutu ìì):

Inicutu sàni tiacutñùhu-ne palabra (sàhà-yá). Dècuèndè ndè chicá xica sàni xinitñùhu-ne.

¹⁹ Doco ¿a sàhà ñà-cóni cundàà ini nèhivì Israel, ñàyùcàndüá (cóni xiníndísá-né)? (Pues cunini-nsia palabra) nì tiaa Moisés, (ndé càhàn Dios xì nèhivì Israel, cachí-yà):

Mii-nsiá, có-nàcúni-nsià nèhivì inga ñuu ñà-ndüù-né ñuu ndisa, doco (ñà-cuàhà guá gracia) cuàhìn quide sàhà-né, icúmí-nsiá cumbìdia inì-nsiá sàhà-né. Te mate ni có-sàà nèhivì ñuu mà cundaà vàha inì-nè vichì, (doco icúmí chindei-nè), dandu cuidà ini mii-nsiá sàhà-né, nì cachí Dios.

²⁰ Daaní, después nì tiaa stná Isaías inga palabra xi-ya. Ndee ní càhàn-yà, te dohó nì cachi-yà:

Nèhivì cóni nándúcú xì antes, sàni nihitáhvi-né cahvi víi-né yùhù vichì. Mate antes cóni sándúlócô-nè sàhí, doco vichì sàni dàtnúì sàxinítñùní-nè.

²¹ Doco sàhà nècuàchì raza Israel, dohó cachí-yà: “(¡Ndahví-nè!) vàchi ndui te ñuú iin càhìn xi-né, te caná stnái-nè, doco có-iníni-né, cutu càhàn-nè dìquì palabra xì”.

11

¹ Pues nú ducán nduá, dandu ¿nansa cachi-ndà? ¿A ñà-sàni nacoo nihni Dios nèhivì xì-yá (Israel) nduá vichì? Còò, màsà cachí-ndà ducán. Vàchi cunaha-nsiá, yùhù nduú stnái iin nèhivì Israel. Yohòtéhè stnái nduú

Abraham, te descendencia xi xii-nsí Benjamín nduú stnáí. ² Vàchi nèhivì raza-nsí Israel, dècuèndè chicá sàhana sàni cachi Dios ñà-nèhivì xí mii-yá nduú-né. Ñàyùcàndüá, màdi-ñá sàni nacoo nihni-ya nèhivì xí-yá nduá.

Mà nunca sàà ndañuhu nèhivì raza Israel

Amadí sá-ináhá-nsiâ nansa cachí tutu ì ndé cáhàn Elías, xícàn tàhvi-né nùù Dios, nacání-né xi-yá ñà-cuàhà guá cuàchi nèhivì Israel iá. Pues divi palabra yohó nì cachi-nè xi-yá: ³ “Nsiùhù nècuàchì cáhàn cuenta xi-ní, sà-cuàhà-nsí sàni sahni nèhivì, te sàni dándütù stná-nè nsidaa lugar ndé cahvi-nsí mii-ní, Stoho-nsí Señor: làcà mindai ndóí, te nchícùn stná-nè ñà-cahni-né yùhù”. ⁴ Doco ¿ndiá nduá nì cachi Dios xi Elías mà? Dohó nì cachi-yà: “Còó, vachi sàni chitnùnì ini ñà-cundoo ùsà gà mil nèhivì-xí mà cáhvi xí yùù yócò nani Baal, ni mà sàà stná-nè cuitasisi-né nùá”, nì cachi-yà. ⁵ Te ducání iá stná tiempu vichi. Sàhà gracia xi-ya ndoó stná dava nèhivì Israel xiníndisá xí-yá vichi, mate sacu xínduu-ne, doco sàni nacàxin-yané. ⁶ Te nú cuisì sàhà gracia xi-ya nduá, dandu mà cúí cunduu stná sàhà obra nì quidá-né. Vachi nú nì cundíáá obra xi-ne nùù-yá nì cúí, dandu mà cundíáá gà stná gracia xi-ya. ⁷ Te nú ducán nduá, dandu ¿nansa cachi-ndà vichi? Pues dohó cachi-ndà: cuàhà gà nèhivì Israel cóni níhi-né (ñà-ndiaha ì) nisa nanducu guá-né; cuisì nèhivì nì nacàxin Dios nì nihitáhvi xán. Dandu cuàhà gà dava nècuàchì Israel mà, nì yàha nì nducaxin anima-né. ⁸ Te dohó cachí stná nùù tutu ì: “Sàni chitnùnì ini Dios cucumi nèhivì mà iin anima mà ndúlócò gà, na ian quídì-né, quidámáxinì-né, na ian cuaá-né, te ò doho stná-né, tè dècuèndè quivì vichi, ducán iá xi-né”, cachí tutu mà. ⁹ Daaní stná David sàhana, dohó nì cachi stná-né:

Ni sàà nèhivì (malu mà) yàha-ne tnùndoho na meru ndoó-né quidá-né vicò xí-né, te yàchì nì cundúamà; te ni sàà stná-né yàha-ne cuàhà vida, dandu nacuitacùhá sàhà cuàchi-ne. ¹⁰ Te màsà sàà stná-né cundaà vaha ini-né; còó. Ni sàà-né cunsida-ne (castigu xi-ne) nicanicuàhàn, nì cachi David.

¹¹ Ñàyùcàndüá, vichi ndisa iá falta xi nècuàchì Israel. Doco, ¿a sàni ndañuhu dahuun-ne ñà-nì quida-ne ducán? Còó, vachi cunaha-nsiá, sàhà-ñá nì quida-ne falta mà, ñà-jaàn nduá disáhà-xí sàni nihì stná nsidaa nèhivì inga raza nansa càcu anima-né. Daaní, después vihini naxicocuñ stná ini nècuàchì Israel na indéhe-né ñà-sàni càcu nèhivì inga raza mà. ¹² Cunaha-nsiá, sàhà-ñá nì quida nècuàchì Israel mà falta, ñàyùcàndüá cuàhà gà ñà-ndiaha ì sàni ndòò nùù dava ga nèhivì ñuhivì. Doco nú sàhà falta xi nècuàchì mà sàni nihitáhvi nèhivì dava ga, dandu chicá más ndiaha nàcòo na sàà quivì nàcùndoo vaha nècuàchì mà xi Dios.

Nansa nì nihitáhvi nèhivì nsidanicuú raza coo nansa càcu-ne

¹³ Vichi cuàhìn cáhìn xi mii-nsiá nècuàchì có-ndüù nèhivì Israel. Yùhù, nùù Dios sàni nihì chuun cacanuì cachíntùhi palabra xi-ya xi mii-nsiá. Te ndisa iin chuun ndiaha nduá, cachí. ¹⁴ Te cuní quida vii' chuun yohó sàhà-ñá cundehè stná nèhivì raza xi, áma ndúdî stná ini dava-ne (cunindisá stná-né), te càcu-ne. ¹⁵ Vachi nú (sàhà cuàchi-ne) nì cuxio-ne nùù Dios, te sàhàmà nì nihì dava ga nèhivì ñuhivì nì nàcùndoo vaha-ne nùù-yá, dandu (chicá más ndiaha) icúmí nàcòo nú sàni nandudü tu ini Dios sàhà-né. (Ndiaha gà ndisa) queamà na ian nì xihì iin nèhivì, te nì natiacu-né.

¹⁶ Cunaha-nsiá, cachí estilu sàhana sàhà pan primeru ñà-nduá pan ì dócò-ndà nùu Dios. Te nú ducán nduá, dandu náhà xicà ì stná dava ga yusàn nì cuàha pan mà. Te nahi seña jaàn nduú palabra yohó (sàhà nèhivì Israel, vèchi nú ì yohòtéhè-né sàhana, dandu ì stná nsidaa gá descendencia xi nècuàchì mà vichi). Te ducán iá stná nahi yohò iin yutnú; nú iá vaha yohò-nú, dandu nsidaa stná rama-nu iá vaha.

Nahi chiò yutnú nì natnì tnahá nduú nèhivì có-nduú raza Israel, cachí Pablo, vèchi sàni nìhitàhvi stná-nè ñà-ndiaha ù nìsa icumi cuisì nècuàchì Israel antes

¹⁷ Vèchi nècuàchì raza-nsì Israel, na iin yutnú tàtá olivo, ducán nduú stná-nè, te nsidaa nèhivì inga raza, nahi chiò inga yutnú yùcù, ducán nduú-né. Daaní, ni cachí-ndà ní tànhndè iin ùi rama yutnú tàtá, te nì natnì tnahá xi iin ùi ndahà yutnú yùcù. Pues divi ducán nduá sàni quida Dios xì mii-nsiá nècuàchì inga raza; vèchi rama yutnú yùcù nì natnì tnahama, sà-itiácùà sàhà ñà-vaha dananá yohò yutnú tàtá mà; dítà fuertéa tècuí nùu yohò-núma. (Te divi ducán iá stná xì mii-nsiá, sàni nìhitàhvi stná-nsiá ñà-ndiaha ùi xì nècuàchì Israel.)

¹⁸ Doco màsà cútúxí inì-nsia chicá ndiaá-nsiá nùu nèhivì Israel mà, vèchi divi sàhà nècuàchì mà sàni nìhitàhvi-nsiá ñà-ndiaha ùi mà, nacua iá xì chiò cuàti yutnú nì natnì tnahama, divi sàhà yohò yutnú mà itiácùà, màdi-ñá sàhà chiò cuàtimà itiácù yohò-nú.

¹⁹⁻²⁰ Doco vihini cachi-nsiá palabra yohó: “(Chicá ndiaá nsiùhù) nùu nècuàchì Israel, vèchi (nì quindiaa Dios-nè nùu lugar xi-ne sàhà-ñá quìhvi nsiùhù), na ian nì tànhndè chiò yutnú finu mà sàhà-ñá coo lugar quìhvi chiò yutnú yùcù”. Pues ñà-ndáa nduá nì cuxio dava nècuàchì (Israel nùu Dios). Doco ¿indù chuun? Cuisì sàhà-ñá cóni sánìhnú gá ini-nè mii-yá. Ñàyùcàndùá, mate nùu mii-yá ndoó-nsiá vichi, doco cuisì sàhà-ñá iin-ni nihnú vaha ini-nsiàyà nduá. Màsà cútúxí ini-nsiá chicá ndiaá-nsiá. Còó, chicá xiñuhu ñà-caquin-nsiá cuidadu. ²¹ Vèchi (nècuàchì Israel mà, cóni quidá víi-né, te sàhájàn) nì cuxio-ne nùu-yá nacua nì cuu xi chiò yutnú tàtá nì tànhndè mà; ñàyùcàndùá, ducán stná mii-nsiá ana nì quìhvi después, cuidadu cundoo-nsiá còtó dacúxíó stná Dios mii-nsiá.

²² Sàhà nsidaa ñà-jaàn, vátùni cundaà vaha ini-ndà nansa iá modo xi Dios; iá ndisa gracia xi-ya, doco iá stná nansa sàha-ya castigu. Vèchi nècuàchì raza nì tucù inga ichì mà, cóni dácàcu-yanè, doco mii-nsiá, còó; màni gá nì quida-ya xì-nsiá. Doco iin-ni xiñuhu quida-nsia seguir cunchicùn-nsiá gracia xi-ya, vèchi nú coó, dacúxíó stná-yà mii-nsiá nùu-yá. ²³ Daaní, nècuàchì nì cuxio antes mà, nú ni nácúníndisà-né mii-yá, vátùni (nàcùndoo vaha stná-nè xì-yá), te ducán queamà na ian nì natnì tnahá tú chiò yutnú nì tànhndè mà, vèchi Dios, icúmí-yà poder quida-ya ducán. ²⁴ Vèchi mii-nsiá, mate nècuàchì inga raza nduú-nsiá, doco sàni nìhitàhvi-nsiá cuàhà ñà-vaha xi nècuàchì Israel mà. Te ducán queámà na ian nì tànhndè chiò yutnú yùcù olivo, te nì natnì tnahá-nu xi iin yutnú tàtá. Pues nú sàni nìhitàhvi mii-nsiá ducán, dandu chicá mà ùhì nansìhvi tu nèhivì raza Israel mà lugar primeru xi-ne, vèchi queámà na ian danátni tnahà tu-nda chiò yutnú finu icà mismo mii yutnú ndé nì tànhndè.

²⁵ Ñàni, cuní cundaà inì-nsia sàhà iin chuun nìsa ìa dèhé antes còtó cachi-nsiá ñà-chicá nchichí-nsiá. Vèchi cunaha-nsiá, cuàhà nècuàchì Israel, quidámáxiní-nè vichi, te ducán icúmí coo ndé cachi sàà cuacatnahá

nadaa ga nèhivì inga raza quìhvi ichì mii-yá. ²⁶ Daaní, icúmí càcu stná nsidaa nècuàchì raza Israel, nacua cachí Dios nùu tutu ì:

Mahì nèhivì ñuu Siòn descendencia xi Jacob, yucán icúmí quee mii-yá ana dacácu xi-né, dandu dandáñúhú-yâ nsidaa ñà-có-ndiàà nì quida-ne. ²⁷ Te nú sàni cuxio nsidaa cuàchi-nemà, dandu cundaà ini-nè sàni quida ndise cumplir palabra nì càhàn sàhnúí xì-né antes.

²⁸ Cunaha-nsiá, sàhà-ñá (cahíchi ini) nèhivì Israel razón ndiaha xí Dios vichi, ñâyùcàndüá na ian xiní ùhì-nèyà nduá, doco ñà-vàha xi mii-nsiá sàni queamà. Doco nècuàchìmà, màni cuàhà vá-né nùu-yá sàhà xii-né, vâchi nì cachi-yà xi xii-né icúmí-yâ nacáxin-ya descendencia xi-ne. ²⁹ Te mà túha Dios naquihin-ya ñà-ndüá sàni sàhatahvi-yándó; nì mà túha stná-yà naxicocuím ini-yà nú sàni chitnùní ini-yà cana-yándó. ³⁰ Antes cónisá íníní-nsiá mii-yá, doco vichi sàhà-ñá cóni íníní nècuàchì Israel, ñâyùcàndüá mii-nsiá nì indehè ndàhví-yà vichi. ³¹ Te ducání iá stná xì mii-né, mate có-íníní-néyà vichi, doco ¿indü fin cucumiámà? Divi sàhà-ñá nacundehè ndàhví-yànè nacua nì indehè ndàhví stná-yà mii-nsiá. ³² Ñâyùcàndüá, nùu mii-yá iin-ni xínduu nsidanicuu-nda nèhivì cuáchi có-íníní xí-yá. Te divi sàhájàn vâtùni iin-ni cundehè ndàhví stná-yà nsidanicuu-nda.

Nchichí gà nì quida Dios nsidaa obra xi-ya

³³ ¡Na cuahà guá obra ndiaha sàni quida Dios! Te nchichí sàstnùhù stná-yà, ináhá-yâ nsidanicuu íñàha. Te ináhá-yâ ñà-ndüá cachí-yà, xì ñà-ndüá quidá-yá, mate nèhivì, có-sànìhì ini-nè. ³⁴ Vâchi còò ni-iin ana cundaà ndisa ini-xì nansa nihnú ini Stoho-ndà Señor. Te nì còò stná ana chicá nchichí, te ducán sáha-xi-yá conseju. ³⁵ Ni còò stná ana xicàn tòó-yá íñàha nùu-xí, te cunihica-yá nùu-né; còó. ³⁶ Vâchi mii-yá nì quidavàha xi nsidanicuu íñàha, te sàhà poder xi-ya iá ì nsidaa ñà-jaàn ñuhiví yohó. Te cuiisí sàhà (ñà-nì queé gà más tñùñuhu) xí-yá, ñâyùcàndüá nì sàcòò nsidaámà, ansivéhé cahnú-yá nicanicuahàn. Amén.

12

Nansa cuní Dios quida-nda xi vida xi-nda

¹ Pues vichi, sàhà-ñá cuàhà guá sàni cuhi ini-yà ndohó, ñâyùcàndüá, sacúndáhvî nùu-nsiá ñà-dayáha dahuun-nsia mii-nsiá ndahà-yá, ñànì. Vâchi nú ducán, dandu queamà na ian mii-nda nduu-nda promesa sàhatahvi-ndàyá, doco iin ñà-ìtiácú. Te ñà-jaàn nduú stná meru promesa ìi cudíi ini-yà sàhà-xí, vâchi divi nacua ndiá ìcà-ndà cahvi vii-ndàyá ini anima-ndà nduájàn. ² Doco modo chicuéhè nihnú ini nèhivì ñuhiví yohó, màsà cúnchícùn gà-ndañá. Xiñuhu ndusaa dahuun sàxinítnùnì-ndà sàhà-ñá ðàma modo xi-nda, vâchi nú nì nácùnihu ndiaha ini-ndà, dandu sàà-ndà cundaà vâha ini-ndà nansa cuní-yà quida-nda, vâchi cuàhà obra vâha cudíi ini-yà quida-nda, xì cuàhà ñà-ìá vii.

³ Yùhù sàni nìhítàhvi' gracia nùu-yá (ñà-quipe chuun ndiaha xí-yá). Ñâyùcàndüá, cachí' xì nsidaa-nsiá ñà-mà váha ndanihi vâha-nda mii-nda más gà nùu ñà-ndüá ndiá ìcà-ndà. Xiñuhu nacani sahnú ini-ndà sàhà mii-nda según nansa nì sàhatahvi-yá iin iin-nda cunindisa-ndayá, (te ducán cunucuchi-nda nùu-yá). ⁴ Na ian indéhe-nda iquicúñü-ndà, cuàhà ñà-ndüá icúmíá, doco iin ian xi chuun quidá. ⁵ Pues ducání iá stná ndohó. Sàhà-ñá nchícùn-ndà Cristu, iin-ni iquicúñü xínduu nsidaa-nda,

mate cuáhà-ndà, vèchi iin-ni chindéé stnaha-nda iin-nda xi inga-ndà nahi cuerpu-ndà.

⁶ Ñàyùcàndùá, iin iin-nda sàni ñihitáhvi-ndà iin ñà-vàha cui quida-nda según nansa ni sàhatahvi-yándô gracia xi-ya. Ñàyùcàndùá, nú sàni ñihitáhvi-ndà càhàn-ndà iin razón ndiaha quixí nùù-yá, dandu divi ñà-jaàn nduá ni cúnsihi ini-ndà quida-nda nacua sáà-ndà xiníndísá-ndá. ⁷ Te ò nú sàni ñihitáhvi-ndà cunucuachi-nda nùù ñanìtnaha-nda, dandu divi ñà-jaàn ni quidá stná-ndà. Daaní, nú ñà-chinaha-ndà ñanìtnaha-nda nduá ni ñihitáhvi-ndà, dandu divi ducan ni quida-nda. ⁸ Daaní, nú ni ñihitáhvi-ndà danácuàhandee stnahá ini-ndà, dandu divi ducan ni quidá ndisa stná-ndà. Te ò nú chuun ni ñihitáhvi-ndà nduú ñà-dacútâhvi-ndà ñanìtnaha-nda iñàha, dandu divi ñà-jaàn ni quidá stná-ndà, doco màdì sáhà-ñá ndanihi vâha nèhivi-ndó. Còó. Te ò nú ni ñihitáhvi-ndà ñà-cunuù-ndà (chuun xi Dios), dandu ñà-jaàn ni quidá stná-ndà, doco vivíi-ni ni quida-ndañá. Daaní, nú chuun ni ñihitáhvi-ndà nduú ñà-cundehè ndàhví stnaha-nda, dandu ni cúdíi ini-ndà quida-nda ducán.

Nansa ndiá icà-ndà quida-nda nú sàni quihin-nda ichi Jesús

⁹ Nsidaa-nda, icúmí-ndá cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà, doco màsà dánánì uun-nda. Te ni loho màsà cúú ini-ndà sàhà ñà-có-íá vâha. Còó; cuiisì ñà-íá víi ni cúncihicùn-ndà. ¹⁰ Te xiñuhu stná ñà-cunì màni stnàhà-ndà, vèchi iin-ni ñani xínduu-nda; te siempre xiñuhu quidañuhu stnaha-nda, te ni nácóó stná-ndà ñanìtnaha-nda ni queé tñùñuhu xí mii-né, (màdì ndohó).

¹¹ Màsà cúdúsán-ndá; còó. Ni cuáhandee ini-ndà quida-nda ñà-nduá quidà-ndà. Xi nsidaa anima-ndà ni cúnúcuáchí-ndá nùù Stoho-ndà Señor. ¹² Te iin-ni ni cúdíi stná ini-ndà sàhà tñùndé ini ndiatu-nda nùù-yá. Te nú yáha-nda tñùndoho, dandu iin-ni ni quidándéé stná ini-ndà, te nicanicuahàn ni càcàn tàhvi-ndà nùù-yá. ¹³ Te nú íá ñà-nduá xiñuhu iin nèhivì xí Dios, dandu ni chindéé-ndánê. Te siempre ni quidáñuhú-ndà nècuàchì sàà visita vehe-nda.

¹⁴ Daaní, nèhivì quidá quínì xí-ndá, ni càcàn tàhvi-ndà sàhà-né, màdì-ñá càcàn chihán-ndà ñiquì-né.

¹⁵ Ni cúndóó díi-nda xi nècuàchì cudíi inì-xi, te ò nú tñùnsí ini ndoó-né, dandu stná ndohó ni cúndóó stná-ndà tñùnsí ini.

¹⁶ Iin-ni ni cúndóó màni nsidaa-nda. Màsà cútúxí ini-ndà mii-nda nduu-nda mii-nda; còó. Xiñuhu ñà-cunihnu ndahvi ini-ndà. Màsà cúníhnú ini-ndà nchichí gà-ndà. ¹⁷ Te nú sàni quida quini nèhivì xí-ndà, màsà nácánì ini-ndà naxicocuñn-ndà quida stná-ndà xí-né nacua ni quida mii-né xí-ndà. Siempre ni cuáhandee stná ini-ndà quida víi-ndà xí nsidaa nèhivì. ¹⁸ Dècuèndè ñà-nduá sàà-ndà quida-nda, ducán xiñuhu cundoo manì-ndà xí nsidanicuú-né. ¹⁹ Ñani màní, màsà náchítàcùhá-ndà ñà-nduá quidá nèhivì xí-ndà. Nùù Dios ni ndóó nsidaájàn, vèchi dohó cachí-yà nùù tutu ì: “Cuisì yùhù icúmí nachitacùhá xí sàhà nsidaa iñàha. Nsidaa ana iníhíca, icúmí-né danáà-né quide, cachí Stoho-ndà Señor”. ²⁰ Daaní, dohó cachí stná tutu ì: “Nú íá iin ana xinì ùhì xí-ndà, te xíhì-né doco, ò xíhì-né tècuúí, dandu ni dácúxí-ndánê, te ni cuáha stná-ndánê tècuúí coho-ne. Vèchi nú ducan ni quida-nda, dandu icúmí-né nducahan-ne”.

²¹ Màsà cuáha-nda quida stná-ndà nacua quidá nèhivì malu xí-ndà; còó. Ni quidá víi-nda xí-né, vèchi sàhájàn ñà-sàni cundee-nda nùù-né nduá.

13

¹ Nsidaa-nda ni cúníni-ndá nècuàchì xídandacú, vèchi Dios nduú ana nì chitnùní ini-xi cundoo ana dandacú nsidanicuú lugar. Nècuàchì icúmí cargu vichi, nùù mii-yá nì nihì-né chuun ma. ² Ñàyùcàndüá, iin nècuàchì cahíchi ini xi autoridad, divi ley xi mii-yá nduá cahíchi stná ini-nè. Te nsidaa ana có-ndülócò (sàhà ley mà), tnùndoho nduá icúmí-nè nihì-né. ³ Vèchi chuun xi nècuàchì dandacú, có-ndüá ñà-dayúhí xì-ndà te nú quidá víi-nda. Còò. Cuisì nècuàchì có-quidá víi icúmí-nè dayúhí-nè. Te nú có-cùní-ndá dayúhí-nèndó, dandu cuisì ñà-íá víi ni quida-nda, dandu icúmí nècuàchì mà cudii ini-nè sàhà-ndà. ⁴ Vèchi ñucán queá na iin chuun xi Dios nduá quidá-né sàhà ñà-vàha xi-nda. Doco nú có-quidá víi-nda, chicá vaha ni yúhí-ndà, vèchi autoridad mà, icúmí-nè derechu dandohó-nèndó, te vètuni quida-neà. Vèchi na ian nùù Dios xinúcuáchí-nè na dandohó-né ana có-quidá víi. ⁵ Ñàyùcàndüá, xiñuhu cunini-ndané, doco màdi cuisì sàhà-ñá yúhí-ndà nihì-ndà castigu, còò; sàhà stná ñà-màsà cúnsídá cuàchi-nda (nùù Dios). ⁶ Ñà-jaàn nduá disàhà-xí chíyàhvi stná-ndà renta nùù ñuu-nda. Vèchi autoridad xi-nda, na ian nùù Dios xinúcuáchí-nè, te ñà-jaàn nduú chuun xi-ne.

⁷ Ñàyùcàndüá, xiñuhu danáa-ndà ñà-ndüá iníhíca-ndá nùù iin iin nèhivì. Nècuàchì xicàn dihùn sàhà ñuu-nda, ni cuàha-ndané, xi stná nècuàchì xicàn renta. Te nsidaa ana xiñuhu quidañuhu-nda, ni cóo tnùñuhu xi-nda nùù-né. ⁸ Ni-íñàha màsà cúníhíca-ndá nùù nèhivì. Doco ñà-ndüá iníhíca ndisa-nda nduú ñà-cuu ini-ndà sàhà-né. Te nú ni quida-nda ñà-jaàn, dandu ñà-sàni quida-nda cumplir nsidaa ñà-ndüá cachí ley ì nduá. ⁹ Vèchi dohó cachí ley mà: màsà cáhàn-ndà xì inga ana có-ndüú nècuàchì vehe-nda, te màsà cáhni stnaha-nda, ni màsà quidácuíhñá-ndá; ni màsà cáhàn-ndà iin tnùhu sàhà ñanitnaha-nda; ni màsà xího stná-ndà ñà-ndüá icúmí nècuàchì mà. Te íá gà más ñà-ndüá cachá, doco nsidaa palabra jaàn, iin cuisì palabra-ni nduá, vèchi ñà-ndüá cuní cachàmà nduú ñà-cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà nacua cuú ini-ndà sàhà mii-nda. ¹⁰ Te nú ñucán quida-nda xi ñanitnaha-nda, dandísá (ñà-quidá víi-nda xi-né nduá), vèchi còò dañu quidà-ndà xì-né. Ñàyùcàndüá, nú cuú stnahá ini-ndà sàhà-ndà, dandísá ñà-sàni quida víi-ndà cumplir ley ì nduú stná.

¹¹ Nsidaàmà xiñuhu quida-nda, vèchi ináhá-ndá nansa vèxi tiempu vichi, meru tiempu (ñà-quida víi-ndà) nduá; ñàyùcàndüá màsà cundóo-ndá quidámáxiní-ndà, vèchi vichi chicá sàcùyátní quívì càcu dahuun-nda, mà cuéé cuàhà gá na ian (nìsa nihnu ini-ndà) na quívì nì xinindisa-nda mii-yá. ¹² Te vichi sà-ítúú tiempu danátnùù (Dios ini anima cuàhà nèhivì) inicutu, vèchi tiempu vichi (na xicá-né ichì) ñáa, yàchì icúmíá yàha. Ñàyùcàndüá, ni nácóo dahuun-nda nsidaa ñà-ndüú chuun xi ichì ñáa ma, te ni cútùha-nda quida-nda chuun vaha ñà-cui chindee xi-nda caca-nda ichì ndé datnúú-yándó. ¹³ Xiñuhu cacanuú víi-ndà nacua datnúú-yà ini-ndà. Te nacoò dahuun stná-ndà ñà-xíni-nda, xì-ñá quidà-ndà escándalo, te màsà cáhàn stná-ndà xì nèhivì cóni nándàhà xì-ndà. Ni màsà quidá ndevàha stná-ndà ñà-íá quini; ni màsà náá stnahá stná-ndà, te màsà cumbidia stnahá ini-ndà sàhà-ndà. ¹⁴ Cuisì nacua nihnú ini Stoho-ndà Jesucristu, ducan ni cúníhñú stná ini-ndà, te ñà-jaàn nduá icúmí chindee xi-nda. Ni-iyuhu màsà cúníhñú ini-ndà ñà-ndüú ñà-chìcuéhè nihnú ini nèhivì ñuhivì, còtó sàa-ndà quida stná-ndà ñà-jaàn.

14

Màsà cuítnùhu-nda ñanìtnaha-nda

¹ Dava nêhivì, mate xiníndísâ stná-nè mii-yá, doco có-sâà-nè cundaà ini-ne (nansa iá nsidaa ley xi-ya). Doco ndohó, xiñuhu quidañuhu-ndané, te cáhàn-ndà xì-né, doco màsà náâ-ndà xì-né sàhà ñà-có-quidá-né nacua quidá ndohó. ² Vâchi dava-nda, nsidanicuú comida xixi-nda; iá viá, cachí-ndà. Doco dava nêhivì, có-sâà-nè cundaà ini-nè, ñâyùcàndùá có-sàxí-né ni-iin cuñu, cuisì inga iñàha. ³ Pues nècuàchì xixí nsidanicuú iñàha, mà váha cahíchì ini-nè iin ñanìtnaha-ne có-sàxí cuñu. Te nècuàchì có-sàxí cuñu mà, màsà cuítnùhu-ne ñanìtnaha-ne saxí xi cuñu, vâchi iin-ni sàni ndee vâha stná nècuàchìmà nùu Dios. ⁴ Vâchi nú xítñuhu tnaha-nda ducán, dandu queámà na ian quida-nda na xítñuhu-nda ana quidáchúun nùu inga nêhivì, te (ináhá-ndá) có-queè víámà. Cuisi lamú xi nècuàchìmà icúmí cachi a quidá víi peón xi-ne, á coó. (Ñâyùcàndùá, màsà cuítnùhu-nda inga ana xinúcuáchì nùu Dios), vâchi ádi vátuni sàà-nè quida vii-né, vâchi icúmí-yâ chindee-yánè. ⁵ Dava nêhivì, quivì señaladu nduá nsidácáhnû-né, doco dava ga-nè, iin-ni nihnú ini-nè nsidaa quivì ndiaá. Pues cada iin iin-nda ni cúnáhá-ndá nansa cuní-ndà quida-nda. ⁶ Nècuàchì chívàha xi iin quivì señaladu, sàhà-ñá nihnú vâha ini-nè Stoho-ndà Señor nduá. Te ducání stná nècuàchì có-chívàha iin quivì señaladu, nicanicuahàn nihnú vâha stná ini-nè mii-yá. Te nècuàchì xixí nsidanicuú stná comida, nùu Stoho-ndà Señor xixí-néà, te naquímànì stná-nèyà sàhà-ñá. Daaní, nêhivì có-xixí ndéni comida ni cui, divi nùu stná mii-yá có-xixí-néà, doco naquímànì stná-nèyà (sàhà ñà-nduá xixí-né).

⁷ Vâchi màdi micuísì-nda ndoo-nda ñuhivì yohó, te màdi inì-ni mii-nda cachí-ndà cui-ndà. ⁸ Vâchi nú itiacú-ndà ñuhivì yohó, divi nùu Stoho-ndà Señor ndoo-nda; te na sàà quivì cui-ndà, mii-yá dandacú-yá sàhà stná mà. Ñâyùcàndùá, a ducán itiacú-ndà te ò ní xihì-ndà, iin-ni nduu-nda nêhivì xí Stoho-ndà Señor. ⁹ Vâchi Cristu, divi sàhà ñà-ni sàà-yá cusahnú-yá nùu nsidaa nsì, xì stná nècuàchì itiacú, sàhà ñà-jaàn nduá nì xihì-yà, te nì natiacu-yà nì ndanchito-ya.

¹⁰ Ñâyùcàndùá, mà váha cuítnùhu-nda ñanìtnaha-nda; mà váha cahíchì stnahá stná ini-ndà. Vâchi nsidanicuu-nda, icúmí-ndá màcuíta stná-ndà nùu-yá, dandu cachi-yà xì-ndà a ní quida vii-ndà, á coó. ¹¹ Vâchi ducán cachí stná tutu ì ndé cáhàn Stoho-ndà Señor, cachí-yà:

Nicanicuahàn itiacuì, ñâyùcàndùá seguru nduá yohó cachí vichi: icúmí nsidanicuú nêhivì màcuítasisì-né nùu, te cachi-nè (divi Dios nduì).

¹² Ñâyùcàndùá, vátuni cundaà ini-ndà, iin iin-nda icúmí-ndá nacuàha-nda cuenta nùu-yá.

Cuidadu ni cundóó-ndá sàhà ñà-nduá quida-nda, còtó sàhà ndohó sàà iin ñanìtnaha-nda cuida cuàchi-ne

¹³ Ñâyùcàndùá, màsà cuítnùhu ga-ndà ñanìtnaha-nda. Doco iá ndisa ñà-nduá xiñuhu quida-nda: xiñuhu cundoo-nda cuidadu ñà-màdí sàhà ndohó cuida cuàchi iin ñanìtnaha-nda. ¹⁴ Vâchi yùhù ináhí, còò ni-iñàha iá ñuhivì yohó nsidá cuàchi-xi inì-ni miá. Te ducán cachí stná palabra nì cachi Stoho-ndà Jesús xì-ndà. Doco nú mii-nda dacuidá cuàchi-nda iñàha, dandu na ian iá ndisa cuàcha nùu-ndà. ¹⁵ Ñâyùcàndùá, nú cudúchì ini iin ñanìtnaha-nda sàhà iin ñà-nduá xixi-nda (ñà-tùxí ini-nè cuàchi nduá), dandu màsà cúxí gá-ndà ñà-jaàn, vâchi nú ducán, dandu có-quidá víi-nda,

na ian có-cuú gà ini-ndà sàhà nècuàchìmà nduá. Ñàyùcàndùá, cuidadu ni cúndóo-ndá ñà-màsà sàà ndañuhu ànima iin ñanìtnaha-nda sàhà ñà-cùdî guá ini-ndá cuxi-nda, vâchi sàhà stná nècuàchìmà ni xihì Cristu.

¹⁶ Vâtùni iá nsidaa ñà-nduá quida-nda cahan-nda, doco cuidadu ni cúndóo-ndá còtó cachi iin ñanìtnaha-nda quini iá ñà-nduá quida-nda. ¹⁷ Vâchi ley xi rey xi-nda Dios, có-nduá iin ley sàhà ñà-xìxì-ndà ò ñà-xihì-ndá. Còó, vâchi nù mii-yá ñà-ndiáà ndisa nduú ñà-quida vii-ndá, xì ñà-cundoo manì-ndá, xì ñà-cudî stná ini-ndá quida Espíritu Ìi xí-yá. ¹⁸ Vâchi nú ñà-jaàn quida-nda, dandu divi ñà-xinúcuáchí-ndá nù Cristu nduá, te cudî stná ini Yua-nda Dios sàhà-ndá, dècuèndè nù stná nèhivì icúmí-ndá ndee vâha stná-ndá.

¹⁹ Ñàyùcàndùá, xiñuhu nacani cuàhà ini-ndá nansa cundoo manì-ndá xì ñanìtnaha-nda, te nanducu stná-ndá nansa nacuahandee ini-ndané. ²⁰ Te (cuidadu ni cúndóo stná-ndá) sàhà ñà-nduá xixi-nda, còtó sàhájàn dandañuhú-ndá obra xi Dios (ini anima inga nèhivì). Ináhì, iá permisú caxì-ndá, ò cuxi-nda ndéni iñàha nì cui. Doco mà vâha caxì-ndáñá nú tuxí ini inga-nè nduá cuàchi, màdí sàhà ndohó cuàhandee ini-nè caxì stná-nè. ²¹ Chicá vâha màsà caxi-nda iin cuñu, ò coho-nda iin vinu, ò ndéni iñàha nì cui nú tuxí ini iin ñanìtnaha-nda cuàchi nduá, te vihini quida stná-nè ducán ñà-mà fuerte anima-nè. ²² Mate ináhá-ndá iá vâha caxì-ndá ndéni iñàha nì cui, doco ini-ni mii-ni-ndá ni chívâha-nda ñà-jaàn, chicá vâha, dandu cuisì mii-nda xi Dios cunaha-nda sàhà-ñá.

Nú còò ni-iin duda, te ináhá-ndá màdì cuàchi nduá quida-nda, dandu nansicáhàn-ndá. ²³ Doco nú iá-ndá xì duda, te có-ináhá ndisa-nda a cuàchi nduá ñà-caxi-ndá iñàha, ò á cóó, dandu iin falta cundua nú ni caxì-ndañá, vâchi có-xiníndísá ndisa-nda iin ñà-vâha nduá. Vâchi cunaha-nsiá, nsidaa ñà-nduá quida-nda, te có-xiníndísá-ndá nduá iin chuun vii, dandu cuàchi cundua.

15

Màsà quídá-ndá cuisì ñà-cùdî inì-ni mii-nda, sino que ñà-cunduu ñà-vâha xi ñanìtnaha-nda

¹ Ñàyùcàndùá, ndohó tè-sà-xiníndísá fuerte, ndiá icà-ndá quidandee ini-ndá sàhà ñanìtnaha-nda nú tãñáha ga cunindisá vâha-ne. Te xiñuhu ñà-chindee stná-ndané, màdì-ñá quida-nda cuisì ñà-cùdî inì-ni mii-nda. ² Viví-ni ni quida-nda xi ñanìtnaha-nda sàhà-ñá cundua ñà-vâha xi-ne, te cundoo-ne contentu, vâchi nú ducán, dandu chicá icúmí-nè nacuahandee ini-nè. ³ Vâchi ni stná Cristu, cóni quídá-yá cuisì ñà-nduá nì cùdî inì-ni mii-yá. Vâchi dohó cachí stná nù tutu ìi, (ndé cáhàn Cristu xì Yuamáni-yá), cachí-yá: “Ñà-nduá nì canáhá nèhivì dìquì mii-ní, yùhù nì nacuida xi nsidaájàn”.

⁴ Cunaha-nsiá, nsidaa palabra nì tiaa nècuàchì sàhana nù tutu ìi, sàhà-ñá dacuahá stná ndohó nduá, te ducán dandu chicá cutùha-nda cucumí-nda paciencia, te nacuahandee stná ini-ndá, vâchi nú ducán, dandu chicá nsinuu ini-ndá ñà-íá ndisa tnùndé ini ndiaha xi-nda. ⁵ Pues divi Dios nduú ana chindéé xì-ndá quidandee ini-ndá ducán, te nacuahandee stná ini-yàndó. Ñàyùcàndùá, nù mii-yá xícàn tàhvì ñà-nì cúndóó mánì nsidaa-nsiá nacua cumí Jesucristu quida-nda. ⁶ Te xícàn tàhvì stná ñà-iin-ni ni cúníhnú vâha ini nsidaa-nsiá, te iin-ni ni náquímánì stná-nsiá mii-yá ana càhvì Stoho-ndá Jesucristu, divi Yuamáni-yá. ⁷ Te (ináhá

stná-ndà) cóni cáhíchi ini-yà ni-iin-nda. Ñàyùcàndùá, xiñuhu-ñá cahvi stnaha-nda iin-nda xi inga-ndà, dandu chicá quee tñũñuhu xí-yá.

Nansa ni chitnùni ini Dios ñà-cunitnùhu nēhivì nsidanicuú ñuu razón ndiaha xí-yá

⁸ Nsidaa palabra jaàn, ñà-yòhó nduá cuní cachà: nì quixi Cristu (ñuhivì yohó) ñà-quida-ya chuun ndiaha xí-yá sàhà raza-nsi Israel sàhà-ñá cuu ndisa ñà-nduá nì cachi Dios xì xii-nsí sàhana, te sàhà ñà-cundaà stná ini nēhivì ñà-mà túha-ya dandahví-yàndó. ⁹ Daaní, nsidaa stná nēhivì inga raza, nì indehè ndàhví stná-yà mii-né, te vichi vātùni naquimani stná-nèyá sàhámà. Vàchi dohó cachí tutu ì:

Icúmí naquimani' mii-ní (Dios), te cunini stná nēhivì nsidanicuú ñuu; cuàhìn nacuatui alabanza xi-ní, te taví tñũñuhu xí-ní.

¹⁰ Daaní, nùu inga xaan xí tutu ì mà dohó cachí stná:

Vātùni cudì stná ini mii-nsiá nēhivì nsidanicuú ñuu, nacua cudì ini nēhivì meru ñuu nì nacàxin-ya.

¹¹ Daaní, inga xaan dohó cachí stná:

Nsidaa mii-nsiá nēcuaçhì inga ñuu, te inga raza, ni náquímànì-nsiá Dios, te ndanihi cahnú stná-nsiàyà.

¹² Daaní, stná Isaías, nì tiaa stná-nè iin palabra, te dohó cachá`:

Icúmí quesaa iin descendencia xi Isaí, te chuun xi-ya cunduu ñà-cusahnú-yá nùu nēhivì nsidaa ñuu, te icúmí-nè cahvi-ne xí-yá, nì cachi Isaías.

¹³ Pues Dios nduú ana sáha xi-nda tñùndé ini ndiaha xi-nda; ñàyùcàndùá xicàn tàhví sàhà nsidaa mii-nsiá nēcuaçhì xiníndísá-xí-yá ñà-nì cúndóó-nsiá contentu, te nì yáha vaha stná-nsiá quida-ya, dandu chicá más icúmí coo tñùndé ini xi-nsia quida ndudu ì xí Espíritu ì xí-yá.

¹⁴ Ñàni, có-ìé` xì duda sàhà-nsiá; ináhì, vaha ndisa ini-nsiá, te cundáà vaha stná ini-nsiá (sàhà ichì-yá), vātùni dacuahá tnahá stná-nsiá ichì váha. ¹⁵ Doco nùu tutu yohó tiaí iin palabra nùu-nsiá, te mate ní càhàn ndeí xì-nsiá iyuhu, doco cuisì ñá-nì dànsínúú ini mii-nsiá (sàhà ichì-yá) nduájàn. Vàchi (chuun quide ducán) nduá nì nìhitáhvi' nùu-yá na ní quida-ya gracia sàhì ¹⁶ ñà-cundui iin ana cunucuachi nùu-yá, te cacanui mahì nēhivì nsidaa ñuu cachitnùhi xì-né ñà-nduú razón ndiaha xí Jesucristu. Vàchi cuní sàà cuàhà-né nùu-yá na ian nì cúndúú-né promesa dóquì' nùu-yá, dandu cudì stná ini-yà sàhà-né ñà-sànì nduhì stná anima-nè nì quida Espíritu ì.

¹⁷ Vichi sàhà-ñá nì chindee Jesucristu yùhù, ñàyùcàndùá vātùni cudì ini sàhà chuun xi-ya sàni quide. ¹⁸ Doco iin chuun nì quida inga nēhivì, cóó, mà càhìn sàhámà, cuisì sàhà chuun nì chindee-yá yùhù, te nì cachitnùhi xì nēhivì sàhà-yá. Te cuàhà stná ñà-nduá nì quide, te ducán nì xiníndísá cuàhà nēhivì inga ñuu. ¹⁹ Cuàhà milagru ndiaha nì quide, xì cuàhà seña fuerte, te cuàhà gá nì chindee stná ndudu ì xí Espíritu xi-ya. Ñàyùcàndùá, inicutu sàni cachitnùhi razón ndiaha xí Cristu ndé ñuu Jerusalén xì dēcuaèndè ladu Ilírico. ²⁰ Vàchi ñà-nduá siempre cuní nduá cùhìn ñuu ndé tàcùnì nēhivì palabra xi Cristu, te cachitnùhi xì-né ñà-nduú razón ndiaha. Có-cùnì' cùhìn ndé sà-ìá ana quidà xì chuun ì mà.

²¹ Cóó, vachi cuní' coo nacua cachí tutu ì:

Nēcuaçhì ñuu ndé tãñáha ga sàà razón sàhà-yá, icúmí-nè cunitnùhu-ne. Mate vichi tãñáha ga cunini-ne palabra mà, doco icúmí-nè sàà-nè cundaà ini-nè.

²² Cunaha-nsiá, divi sàhà chuun jaàn tàñáha ga sàì ndé ndoó-nsiá, mate ní cunì sàì cuàhà xichi ni cuí. ²³ Doco vichi, còò cá chuun icúmí ladu yohó, te sàcàni cuàà cuàhà gá cuní sàì nàcòti mii-nsiá. ²⁴ Ñàyùcàndùá, quivì quide disponer cùhìn ladu España, dandu yàhi. Daaní, nú sàni sandoo chii-nda contentu, dandu iin ñà-vàha cundua nú ni chíndéé-nsiá yùhù ñà-naquihin tui ichì cùhìn ladu España. ²⁵ Doco vichi cùhìn ñuu Jerusalén cunihi iyuhu ñà-chindee xi nèhivì xí Dios ndoó yucán. ²⁶ Vàchi nèhivì ladu Macedonia xì ladu Acaya, nì nacani ini-nè nì dàcuátnáhâ-né iin ñà-chindee xi nècuàchìmà, vachi dava nècuàchìmà, ndahví yáha-ne. ²⁷ Ñàyùcàndùá, nì cudìi ini nècuàchì xicà mà nì dàcútàhvì tnàhá-né, vachi ducán ndiá icà-né quida-ne, vachi divi nùu nèhivì ñuu Jerusalén mà nì quixí palabra vaha xiníndísâ-né, nacua mii-né, (te ducán stná nsìuhù xì nsidaa stná mii-nsiá hermanu) ndoó inga ñuu. Ñàyùcàndùá, ndiá icà-ndà chindee-nda sàhà necesidad icúmí nècuàchì ñuu Jerusalén mà.

²⁸ Daaní, nú sàni dàxínui chuun nacoì ñà-ndùá nì cutahví nècuàchìmà, dandu quihin tui ichì cùhìn ladu España, te ichì mà icúmí yàha stnáì ndé ndoó-nsiá. ²⁹ Te nú sàni sàì, ináhí ñà-icúmí Cristu dachitu-yá anima nsidaa-nda ñà-ndiaha ì icúmí palabra xi-ya.

³⁰ Ñáni, yùhù ináhí, iin-ni nchícùn nsidaa-nda Stoho-ndà Jesucristu, te cuú stnahá stná ini-ndà sàhà-ndà quidá Espíritu ìi. Ñàyùcàndùá, sacúndàhvì nùu-nsiá ñà-iin-ni ni cãcàn tàhvì-nsiá sàhí nùu Dios, nacua quidá yùhù, xicàn tàhvì stnáì nùu-yá. ³¹ Cãcàn tàhvì-nsiá sàhí ñà-nì cácuì nùu ndahà nèhivì có-xiníndísâ ndoó ñuu Judea. Daaní, sàhà chuun cùhìn ñuu Jerusalén ñà-nacoì ñà-chindee xi nèhivì xí Dios yucán, cãcàn tàhvì stná-nsiá nùu-yá sàhà ñà-nì cudìi ini nècuàchìmà sàhà ñà-ndùá cunihi cùhùn. ³² Dandísá vâtùni cudìi stná inì na sàì ndé ndoó-nsiá, nú cuní-yà sàì, te después coo chíi xi-nsiá quetatui. ³³ Pues vichi ni cúndóó-nsiá xì Dios, te ni yáha vaha-nsia quida-ya. Amén.

16

Ñà-ndùá nì cachi Pablo na ní casàhù-nè xì nsidaa nèhivì ináhâ-né ñuu Roma

¹ Yùhù quidé recomendar doña Febe, vachi vaha ndisa-ne, na iin cùha-nda nduú-né, te nduú stná-nè iin ana xinúcuáchí nùu nèhivì xí Dios natácá ñuu-nè Cencrea. ² Ñàyùcàndùá, nacuna-nsia yehè-nsiá nùu-né nacua ndiá icà-ndà quida-nda xi nèhivì xí-yá, vachi iin-ni nchícùn stná-nè Stoho-ndà Señor. Te nú iá necesidad icúmí-né sàhà iin chuun xi-ne, dandu chindee-nsiánè, vachi cuàhà gá sàni chindee stná-nè nèhivì dava ga, xì stná yùhù.

³ Cásàhùì xì Priscila xì Aquila; nècuàchì nisa cutnahá stná xì quidá-nsí chuun xi Jesucristu nduú-né. ⁴ Dècuèndè cuàhàn-nè cui stná-nè sàhí nì cùì, ñàyùcàndùá yùhù naquímání mii-né; te màdì cuísi yùhù, ndè stná nsidaa nèhivì cahví xì Dios cuàhà gá ñuu, naquímání stná-nè nècuàchìmà. ⁵ Te cásàhù stnáì xì nsidaa gá nèhivì natácá vehe nècuàchìmà cahví xi-yá.

Daaní, cásàhù stnáì xì Epeneto, vachi màni gá-nè nù; nècuàchì primeru nì xinindisa-xi Cristu ladu Acaya nduú-né. ⁶ Te cásàhù stnáì xì María. Ináhí, cuàhà gá quidá nècuàchìmà chuun (xi Dios) jaàn ndé ndoó-nsiá. ⁷ Te cásàhù stnáì xì nècuàchì ñuu nani Andrónico xì Junias. Ndúì-nè iá fama-nè nùu nsidaa gá nècuàchì apóstol. Te cunaha-nsiá, tàñáha ga sàì tenchicuìn

ichì Cristu, doco sà-xiníndísâ-né mii-yá. Daaní, después iin-ni nì sandiadi stná-nsi vehecàa.

⁸ Daaní, cásàhú stnàì xì Amplias, vàchi iin-ni iá stná-nè nùu Stoho-ndà Señor, te cuú ndisa inì sàhà-né. ⁹ Te cásàhú stnàì xì Urbano, vàchi iin-ni nisa cutnahá-nsí quidá-nsí chuun xi Cristu. Daaní, cásàhú stnàì xì Estaquis, vàchi màni stná nècuàchìmà nùì. ¹⁰ Te cásàhú stnàì xì Apeles. Iin nèhivì seguru xi Cristu nduú stná-nè. Te cásàhú stnàì xì nsidaa nèhivì vehe Aristóbulo. ¹¹ Daaní, cásàhú stnàì xì nècuàchì ñuì nani Herodión. Te cásàhú stnàì xì nsidaa nèhivì vehe Narciso xiníndísâ stná xì Stoho-ndà Señor. ¹² Daaní, cásàhú stnàì xì Trifena xì Trifosa. Divi chuun xi Stoho-ndà Señor xíquida stná nècuàchìmà. Te Pérsida, cuàhà gá obra xi mii-yá quidá stná-nè, te màni cuàhà stná-nè nùu nsidaa-nda, ñàyùcàndùá cásàhú stnàì xì-né. ¹³ Daaní, cásàhú stnàì xì Rufo. Iin nèhivì vaha ndisa xi Stoho-ndà Señor nduú stná-nè. Stná dihi Rufo, cásàhú stnàì xì-né, vàchi na iin dihi mí nduú stná nècuàchìmà, cunaha-nsiá. ¹⁴ Daaní, cásàhú stnàì xì Asíncrito, xì Flegonte, xì Hermas, xì Patrobas, xì Hermes, xì nsidaa stná ñani-ndà ndoó vehe-ne. ¹⁵ Daaní, stná Filólogo, xì Julia, xì Nereo, xì cùha-ne, cásàhú stnàì xì nsidaa-né, xì stná Olimpás xì nsidaa gá nèhivì xì Dios cutnàhà xí-né. ¹⁶ Te nsidaa-nsiá, nacasàhú tnahá ví-nsiá ñà-xínduu-nsia nèhivì ìì xì mii-yá. Daaní, nsidaa nèhivì natácá cahvi xi Cristu (cuàhà ñuu ladu yohó), cásàhú stná-nè xì-nsiá.

¹⁷ Yùhù sacúndáhvi` nùu-nsiá, ñáni: cuidadu ni cúndoo-nsiá sàhà nècuàchì cuní datáhndè dava xì-nsiá, te datúcù-nènsiá iin ichì cóni dàcuàhà-nsiá. Nacoo dahuun-nsia nsidaa nècuàchìmà. ¹⁸ Vàchi nèhivì quidá ducán, màdi nùu Stoho-ndà Jesucristu xinúcuáchì-né, cui-sì-ní gustu sìquini xi mii-né nduá quidá-né. Vii gá cáhàn-nè, te palabra vico xichúün-né, ñàyùcàndùá mà úhì dandahví-nè nèhivì mà-fuerte inì-xi.

¹⁹ Doco mii-nsiá, sà-quidá ví-nsiá, te cuàhà gá xaan sàni xitiá stná cuentu nansa tùha-nsia cunini vii-nsiá (palabra xi Dios). Te yùhù, yáha ga cudí inì sàhájàn, doco cuní ñà-más gá ni cúndáá vaha inì-nsia nansa quida vii-nsiá. Doco iin chuun malu, còó; ni-iyuhu có-cuní mànihì tñuní inì-nsiá sàhájàn. ²⁰ Te Dios, yàchì icúmí-yâ (cundee-yá nùu) ñà-malu na ian cuànihni-ya dìni-sí, te ndòo-sì tìxi-xi cundehè-nsiá, vàchi mii-yá, tùha-ya cuàha-yàndó paz.

Vichi ni cúcúmí-nsiá cuàhà gracia xi Stoho-ndà Jesucristu.

²¹ Yohó iá stná Timoteo, iin nècuàchì cutnàhà xì' quidá-nsí chuun ìì xí-yá, te cásàhú stná-nè xì-nsiá. Te cásàhú stná (ùnì) nècuàchì ñuì nani Lucio, xì Jasón, xì Sosípater.

²² Yùhù nani Tercio, te nduí ana nì tiaa xi (palabra xi Pablo) nùu carta yohó, te cásàhú stnàì xì nsidaa-nsiá, vàchi iin-ni xiníndísâ stná-nsiá Stoho-ndà Señor. (Pues vichi tucutu cachi Pablo iin palabra.)

²³ Daaní, cásàhú stná Gayo xì-nsiá, nècuàchì divéhé-xí ndé ié'. Te divi yohó nduú stná lugar ndé natácá nèhivì cahvi xi Dios. Daaní, cásàhú stná Erasto, nècuàchì nduú tesoreru ñuu yohó; te cásàhú stná inga ñani-ndà nani Cuarto. ²⁴ Vichi ni cúcúmí nsidaa-nsiá cuàhà gracia xi Stoho-ndà Señor. Amén.

Ultimo palabra xi carta yohó ndé naquímáni Pablo mii-yá

²⁵ Vichi ni-ndánihí cahnu-nda mii-yá. Vátùni nacuahandee ini-yàndó nacua cachi razón ndiaha cachitnùhi xì nèhivì, divi palabra nì xinitnùhu-nsia sàhà Jesucristu; te divi nduú stná palabra nisa ìa dèhé caní cuà dècuèndè sàhana. ²⁶ Doco vichi sàni tui vateá, vàchi mii-yá

ana itiacú nicanicuahàn, sàni dàtnúù-yà ini-ndà sàhà razón xi-ya nì tìaa nècuàchì profeta sànahà. Te vichi dandacú-yá ñà-nì cuítìà palabra mà inìcutu sàhà-ñá cunitnùhu nèhivì nsidanicuú ñuu, dandu cunindisá stná-nèyà, te cunini-neyà.

²⁷ Mindaa-ní mí-yâ nduú Dios, te mindaa-ní mí-yâ nduú stná ana nchichí ndisa. Te vichi sàhà Jesucristu ni náquímànì-ndàyá nicanicuahàn. Amén.

Tutu Nuu Nì Tiaa Saṅ Pablo nù Nèhivì xí Dios Ndoó Nuu Corinto

¹ Yùhù nduí Pablo, te nduú stnái iin ana nì càrà ñà-cucumí chuun ndiaha nù Jesucristu, vèchi ñà-jaàn nduá nì chitnùnì ini Dios quide. Te yohó cutnàhâ stnái xì ñani-ndà Sóstenes, ² tiaá-nsí tutu yohó nù nsidaa mii-nsiá nècuàchì natácá cahvi xi Dios ñuu Corinto jaàn. Nèhivì ù xí-yá xínduu stná-nsiá ñà-sàni yàha-nsia ladu xi Stoho-ndà Jesucristu, te nì càrà stná-nsiá cunduu-nsia nèhivì cunihnu ù inì-xi, nahi nsidaa gá nèhivì ndácùcahan xi quivì-yá, vèchi Stoho nsidaa-nda nduú-yá, nahi ndohó, te ducán stná mii-né.

³ Vèchi ni cùcúmì cuàhà-nsiá gracia nù Yua-nda Dios xì nù Stoho-ndà Jesucristu, te contentu ni cùndóo-nsiá quida-ya.

⁴ Yùhù, nicanicuahàn naquímánì' Dios sàhà-nsiá, vèchi cuàhà gá sàni sàhatahvì-yá mii-nsiá sàhà-ñá xínduu-nsia nèhivì xí Jesucristu. ⁵ Nsidanicuú modo sàni nihítàhvì-nsiá nù-yá; tùha-nsia càhàn ndiaha-nsiá, te cundàà vaha stná inì-nsia (sàhà ichì-yá). ⁶ Ñàyùcànduá, na xini nèhivì (ñà-ndiaha guá) quidá-nsiá vètuni cundàà inì-nè ñà-ndàà nduá sàni cachì-nsì sàhà Cristu. ⁷ Vèchi có-cùmànì gá ni-inga modo nihítàhvì gá-nsiá tàhvì ndiaha nù-yá, te vèchi ndiatú cuéyàà stná-nsiá naxicocuín Stoho-ndà Jesucristu, te cuni-ndàyá. ⁸⁻⁹ Te iin-ni icúmì Yua-nda Dios nacuahandee ini-yà anima-nsiá, dandu mà cóó gá ni-iin falta xi-nsia nù-yá quivì naxicocuín Dèhemanì-yá Stoho-ndà Jesucristu. Vèchi vètuni cahvi-nda xi-yá, te mii-yá nduú ana sàni cana-yàndó ñà-cundoo-nda nù Dèhemanì-yá.

Màsà táhndè dava-nda

¹⁰ Sacúndáhvì' nù-nsiá ñà-nì nsínúú inì-nsia Stoho-ndà Jesucristu, te màsà náá stnahá-nsiá, ñàni. Iin-ni ñàhà nì cúníhnu vaha ini nsidaa-nsiá. Màsà táhndè dava-nsia. Iin-ni ni cùndóó mánì-nsiá, te iin-ni ñàhà ni nácánì inì-nsia. ¹¹ Vèchi nacánì nèhivì vehe Cloé xí', cachì-nè ñà-sàni táhndè dava-nsia, ñàni. ¹² Ñà-sàni táhndè dava-nsia nduá cachì', vèchi diín diín ñàhà cachì iin iin-nsia. Vèchi dava-nsia, cachì-nsiá nèhivì xí Pablo nduú-nsiá, te dava-nsia, cachì-nsiá nèhivì xí Apolos ò Pedro nduú-nsiá, te dava ga-nsiá, nèhivì xí Cristu nduú-nsiá, cachì-nsiá. ¹³ Doco, ¿a ndísá ndoó cuàhà partidu xi Cristu? Còó. Té ¿a ndísá nì xihì yùhù Pablo cuenta xi-nsia? Còó. Té ¿a ndísá nì ndacùcahan nèhivì quivì yùhù na ní cuhii-nsiá? Còó. ¹⁴⁻¹⁵ Yùhù, ni cóni quidá ù' cuàhà-nsiá, cuisì Crispo xi Gayo. Ansivéhe Dios, cuisì mii-né nì quida ù', cótó cachì nèhivì nì ndacùcahn mii na ní quida ù' nècuàchì mà. ¹⁶ Pues, ndisa, stná nèhivì vehe Estéfanos nì quida ù' stnái, doco có-ináhá guè' a ní quida ù' guè' más gá nèhivì, á cóó. ¹⁷ Vèchi màdì-ñá quida ù' nèhivì nduá nì dandàcú Jesucristu nù, cóó; cuisì ñà-nacani xì-né ñà-nduú razón ndiaha xí-yá, doco màdì ñà-càhàn nchichì uin xì-né cundujàn, cóó, cótó mà nàtùì tñùñuhu xí Cristu nansa nì xihì-yà nchìca cruz.

Cuisì ndiaá Jesucristu, màdià càhàn nchichì-ndà

¹⁸ Nèhivì nchìcùn ichì ndé ndañuhu-nda, sácúndiaa uun-ne na càhàn-ndà xì-né sàhà obra nì quida Jesús (na ní xihì-yà) nchìca cruz;

doco ndohó nècuàchì dácácu-ya, còó, vèchi nùù ndohó, cahnú poder icúmí palabra mà. ¹⁹ Cunaha-nsiá, dohó (cachí-yà) nùù tutu ì:

Cuàhìn dandáñúhí nsidaa palabra xícahàn tè-nchichí, xì stná palabra xì nècuàchì tuxí inì-xì ináhà guá, icúmí dandutí palabra mà, cachí-yà.

²⁰ Ñàyùcàndüá, mà cúndiáá gà ñà-ndüá cachí guá tè-nchichí ñuhívì yohó, mate xínduu-tè maestru xì ley sánaha, te ò yáha ga túha-tè càhàn-te sàhù. Vèchi sàhà obra xì Dios sàni cundaà ini-ndà có-ndiáá palabra tuxí ini nèhivì ñuhívì nduú palabra nchichí guá. ²¹ Cuàhà gá nandúcú-né nansa cunchichí-nè, doco Dios, nì chitnùní ini-yà ñà-màdi sàhà ñà-jaàn nìhì-né cundaà ini-nè sàhà-yá. Ducán nì quida-ya disponer, vèchi nchichí ndisa-ya. Dandu nì chitnùní stná ini-yà ñà-cuítia palabra ì xí-yá inicutu, te na xiníndisá nèhivì, dandu vátùni càcu anima-nè, mate (cachí nèhivì) palabra loco nduá.

²² Nècuàchì raza Judea, xícàn-nè cuu iin milagru, (dandu cunindisá-né). Te nècuàchì raza Grecia, cuisì cuní-nè cunini-ne iin palabra chicá nchichí.

²³ Doco nsiùhù, palabra sàhà nansa nì xihì Cristu nchìca cruz nduá cachítñuhu-nsi, mate cudúchì ini nècuàchì raza Judea sàhàjàn, te tuxí stná ini nècuàchì inga ñuu palabra diquí nduá. ²⁴ Doco ndohó nèhivì nì nacàxin-ya, sàni cundaà ini-ndà sàhà-yá, ináhà-ndá cahnú cuáhà poder xi-ya, te nchichí ndisa stná-yà. Ducán xiníndisá-ndá, a ducán nduu-nda nèhivì raza Judea, te ò nèhivì inga raza. ²⁵ Vèchi mate nì tuxí ini nèhivì nì càhàn Dios iin palabra diquí, doco cunaha-nsiá, chicá nchichí palabra mà nùù nsidaa ñà-ndüá cui cachí nèhivì ñuhívì. Daaní, stná poder xi-ya, mate iyuhu ñà-ndüá quidá-yá tuxí ini-nè, doco chicá fuertèamà nùù nsidanicuú poder xi mii-né.

²⁶ Te xiñuhu nsinuu stná ini-nsià nansa nì quida Dios na ní nacàxin-yàndó ñà-cunduu-nda nèhivì xí-yá, ñáni. Sacu-ndà nduu-nda nècuàchì nchichí cachí nèhivì ñuhívì, te sacu stná-ndà nduu-nda nècuàchì dandacú, te ò nècuàchì cuicà. ²⁷ Doco Dios, nì nacàxin-yàndó, mate mà nchichí-ndà. Te ¿índü chuun? Divi sàhà-ñá dandúcáhán-yá nèhivì cachí xínduu ana nchichí guá. Stná nèhivì còò poder-xi sàni nacàxin-ya sàhà-ñá nducahan nèhivì tuxí inì-xì chicá icúmí xí poder. ²⁸ Stná nèhivì chicá ndahví nì nacàxin stná-yá, xì stná nèhivì cahìchì ini nècuàchì dava ga, xì stná nèhivì chicá có-ndiáá, pues divi nduú ana sàni nacàxin-ya, te ducán cundee-yá nùù nècuàchì tuxí inì-xì ndiáá guá. ²⁹ Daaní, quívì icúmí nsidaa nèhivì tnàtuu-ne nùù-yá, mà cúníhnú gá ini ni-iin-ne ñà-mii-né nduú-né mii-né.

³⁰ Doco ndohó, nùù mii-yá sàni nìhitáhvi-ndà ñà-cundoo-nda nùù Jesucristu, te datnúù-yà sàxinítnùní-ndà, dandu níhì-ndà càhàn nchichí ndisa-nda. Te sàhà stná Dèhemani-yámà sàni ndee vèha-nda nùù-yá, te nì ndoo stná cuàchi anima-ndà nì quida-ya, vèchi Dèhemani-yá nduú ana nì dånáà xì sàhà-ndà, te nì càcu-nda. ³¹ Ñàyùcàndüá, ducán iá nacua cachí nùù tutu ì: “Nú cuní-ndà tava-ndà tnùñuhu xí mii-nda, dandu nì cúnáhà-ndá ñà-cuisì Stoho-ndà Señor nduú tnùñuhu xi-nda”.

2

Cuisì sàhà Jesús càhàn Pablo xì nèhivì

¹ Yùhù, na ní sàl ñuu-nsià, màdi palabra nchichí nduá nì càhìn xì-nsiá; còó. Nì màdi palabra finu guá nì nácánì xì-nsiá na ní cachitnùhì xì-nsiá ñà-ndüú razón ndiaha xí Dios. ² Còó, vèchi nì nacani inì ñà-màsà càhìn

sàhà inga iin chuun, cuisì-ní sàhà Jesucristu, xì sàhà nansa nì xihì-yà nchìca cruz. ³ Te nì xini-nsià ndè nì cuité, te ndè nì quidi stnàì ñà-nàcání guá inì ⁴ na ní càhìn xì-nsiá ñà-nduú palabra ì xí-yá. Màdi palabra vico uun xi maestru nchichí nduá nì càchì xì-nsiá daa; còò. Espíritu ì xí Dios nduú ana nì chindee xí, mii-yá xì milagru xi-ya. ⁵ Vàchi nì nacani inì mà váha cunchicùn-nsiá ñà-nduú iin palabra nchichí xi nèhivì uún. Còò, micuísì ndudu ì xí Dios nduá cunì cahvi xi-nsiá.

⁶ Doco cunaha-nsiá, palabra nchichí ndisa nduá xichúùn stnà-nsì na càhàn-nsì xì nèhivì sàxíníndísá váha xi-yá. Doco tucu iá palabra mà nùù ñà-nduá càhàn nècuàchì nchichí ñuhivì yohó, te ò iin palabra càhàn tè-xídandacú ñuhivì yohó. Vàchi mate ndee càhàn-te, doco yàchì icúmí-tè ndañuhu-té ñuhivì. ⁷ Doco nsiùhù, palabra nchichí xi Dios nduá càhàn-nsì.

Datnúù Espíritu ì sàxínítnùnì-ndà sàhà palabra nchichí xi Yua-nda Dios

Antes nìsa ìa dèhé palabra mà, cónisá cundáà ini nèhivì. Doco cunaha-nsiá, dècuèndè na táyô ñuhivì, dandu nì chitnùnì ini-yà ñà-ndohó sàà-ndà cundaà ini-ndà sàhà palabra mà, te ducán nìhítáhvi-ndà sàà-ndà gloria xi-ya. ⁸ Doco tè-xídandacú ñuhivì yohó, cónì sàà-te cundaà inì-te palabra nchichí ì mà, vàchi nú ni cundáà inì-te ni cuí, mà càhni-té Stoho ndiaha-nda nchìca cruz. ⁹ Doco cunaha-nsiá, dohó cachí nùù tutu ì:

Cuàhà ñà-vàha sàni nsidayucun Dios ñà-nìhítáhvi nècuàchì cuú inì-xi sàhà-yá. Doco ni-iin nèhivì, tàñáha ga cuninùù-né nansa iá mà; tàñáha ga cunitnùhu-ne sàhà ñà-nsiaha guá mà; ni-iin xichi cónì nìhnú ini-nè nansa coa.

¹⁰ (Pues mate ducán ndisa nduá), doco ndohó, sàni cundaà ini-ndà sàhà-ñà, sà-ínáhá-ndá nansa iá, vàchi ducán sàni quida Espíritu ì xí-yá. Vàchi Espíritu ì, ináhá-yà nsidanicuú iñàha; ndè ináhá stnà-yà nsidanicuú ñà-nduá nacání ini Yua-nda Dios.

¹¹ Ni cachí-ndà iá iin nèhivì nacání inì-xi sàhà iñàha; pues còò inga nèhivì cundáà inì-xi sàhà ñà-nduá nìhnú ini nècuàchì mà, cuisì miini-né ináhá-nè. Te ducán iá stnà Dios, còò inga ana ináhá ñà-nduá nacání ini-yà, cuisì-ní Espíritu ì xí-yá. ¹² Te ndohó, màdi iin espíritu xi ñuhivì yohó nduá nì nìhì-ndà; còò. Divi Espíritu ì xí mii-yá nì nìhítáhvi-ndà, te sàhá yùcán nduá vátùni mànihi ini-ndà ñà-ndiaha guá sàni nìhítáhvi-ndà nùù-yá. ¹³ Te divi ñà-jaàn nduá datú-nsi nùù nèhivì nìhnú váha ini xì Espíritu ì xí-yá. Doco màdi palabra nchichí xi nèhivì ñuhivì nduá càhàn-nsì na datú-nsi ñà-jaàn; còò, cuisì palabra chináhá Espíritu ì nduá càhàn-nsì.

¹⁴ Doco nèhivì nìhnú ini xì cuisì ñà-nduá cachí sàxínítnùnì mii-né, mà cúí sàà-nè cundaà ini-nè sàhà chuun xi Espíritu ì xí Dios, vàchi nahi palabra loco nduá nùù-né. Ñàyùcànduá, mà cùì mànihi ini-nè, vàchi cuisì nú ni chíndéé Espíritu ì nèhivì, dandu vátùni sàà-nè mànihi ini-nè. ¹⁵ Doco iin nèhivì datnúù Espíritu ì anima-xi, mà úhì sàà-nè cundaà váha ini-nè sàhà nsidaa iñàha. Doco nèhivì òava ga, mà cùì sàà-nè cundaà ini-nè nansa ndisa nìhnú ini nèhivì xí Dios mà. ¹⁶ (Vàchi ducán cachí nùù tutu ì): “Còò ni-iin ana cundáà ndisa inì-xi nansa nìhnú ini Stoho-ndà Señor. Te ni còò stnà ana chicá nchichí, te ducán cuàha-xi-yá conseju”, cachá. Doco cunaha-nsiá, divi nacua nìhnú ini Cristu, ducán sàni nìhítáhvi-ndà cunihnu stnà ini-ndà vichi.

3

¹ Ducán iá, ñání; doco (na ní sa-ìe xì-nsiá daa), mànicùí dacuahá vahi mii-nsiá, vachi tãñáha ga cunihnu vaha inì-nsia nacua cumí Espíritu Ìì xí Dios. Na nihnú ini ndéni nêhivì ní cui, ducán nihnú inì-nsia, na ian nihnú iquín ini-nsiá, có-sânhì víi ini-nsiá ichì Cristu. ² Na iin mée sâha-nda cuisì-ní tëndodo, te màdiá comida chicá fuerte, ducán nì quida stnâi xì-nsiá, (puru palabra mà úhì cundaà ini-ndà nduá nì dàcuàhí mii-nsiá, màdiá palabra chicá nchichí), vachi cóni sâà-nsiá cundaà inì-nsia, te dècuèndè stná vichi, tãñáha ga sâà-nsiá mànhì vâha inì-nsia. ³ Vâchi nihnú ì inì-nsia nahi nsidaa nêhivì dava ga ñuhiví. Vâchi ñà-cúmbidia inì-nsia, te náâ stnahá-nsiá, te táhndè dava-nsia, pues, ¿amâdi divi ñà-jaàn nduú modo xiquida nêhivì ñuhiví? Te divi sâhà ñà-jaàn náhà claru nihnú ì inì-nsia nahi mii-né. ⁴ Vâchi dava-nsia, cachí-nsiá nêhivì xí Pablo nduú-nsiá, te dava-nsia, cachí-nsiá nêhivì xí Apolo nduú-nsiá. Doco ¿amâdi divi ñà-jaàn nduá quidá stná nêhivì ñuhiví yohó?

Nsidaa-nda cutnáhá-ndá xinúcuáchí-ndá nùu Dios

⁵ Doco cunaha-nsiá, màdi nêhivì chicá ndiaá nduú Apolo, te ni màdi nêhivì chicá ndiaá nduú stná yùhù Pablo. Cuisi nêhivì xinúcuáchí nùu Dios nduú-nsí, te sâhà nsiùhù sâni xinindisá stná-nsiá palabra ìì xí-yá. Ñâyúcandùá, cada iin iin-nda xí chuun nì nihitáhvi-ndá nùu-yá. ⁶ Vâchi (ducán iá nahi chuun itu-ndà), iin-nda chihí, te inga-ndà cùhñù, doco Dios nduú ana dacuahnu-xi viú. Te ducani iá stná xì nsiùhù, primeru yùhù (nì cachitnùhi xì-nsiá palabra ìì). Daaní, después nì chindee stná Apolo. Doco cuisì sâhà Dios nì quee vii (obra mà). ⁷ Màdiá chicá ndiaá ana nì càhàn xì palabra primeru, te ni màdiá chicá ndiaá stná ana nì chindee después, cuisì mii Dios nduú ana chicá ndiaá, te cuisì sâhà mii-yá nducuahà palabra xi-ya. ⁸ Nècuàchì quidáchuùn primeru, xì stná nècuàchì nchícùn gà, iin-nì xíndiaa-nsi nùu-yá. Doco según chuun quidá iin iin-nda, ducán icúmí-ndá nihì-ndà tñumanì xì-ndà nùu-yá.

⁹ Te vichi iin-ni xinúcuáchí nsidaa-nsí nùu-yá. Te mii-nsiá, na iin itu Dios (ndé quidáchuùn-nsí) nduú-nsiá. Te nahi stná iin vehe nì dândàcú-yá cuàha, ducán nduú stná-nsiá. ¹⁰ Te yùhù, na iin albañil tùha vâha, ducán nduí, te nì quidachuín (chuun xí Dios ndé ndoó-nsiá). Na iin cimientu nduú (chuun primeru) nì quide jaàn sâhà gracia xi-ya. Te vichi sà-íá inga ana quida-xi chuun ma, na ian dacuahnú-né nama. Doco cuidado ni cundóo nsidaa nêhivì quidá seguir xì chuun nì dàquésâhí mà. ¹¹ Màsà cachí-né iá inga (palabra chicá ndiaá); cóo. Cuisi ndiaá palabra sâhà Jesucristu (nì cachitnùhi xì-nsiá) primeru, vâchi nahi cimientu nduá. ¹² Te nú cuní iin nêhivì (quida-ne seguir xì obra mà), dandu queámà na ian cuàhàn-nè dacuahnú-né nama diquì cimientu mà. Te nú cuàhàn-nè quida vii-né obra mà, dandu ducán queá na ian xichúûn-né oro, ò plata, ò yùu yéhè. Doco nú có-quidá víi-né obra mà, dandu ducán queá na ian xichúûn-né yutnù, ò mihi, ò ñùu. ¹³ Dandu después icúmí sâà iin quivì cundaà inì-xì nansa iá obra nì quida iin iin-nda. Vâchi na sâà quivì mà icúmí coo nahi ñuhu xíxìn, te sâhà ñuhu mà cundaà inì-xì a natùu obra xi-nda nùu Dios, á cóo. ¹⁴ Nú màsà cócò obra xi-nda, dandu icúmí-ndá nihì-ndà ñà-vâha xi-nda nùu-yá. ¹⁵ Doco nú ni cocá, dandu mà nihì-ndà ñà-vâha cuàhàn-ndà nihì-ndà nì cui, doco anima-ndá, vâtùni càcu viá, mate cunduamà na ian (nì chindee-nda mii-nda nùu) ñuhu xíxìn.

¹⁶ Mii-nsiá, ¿a có-nsinúú inì-nsia ñà-nduù-ndà na iin vehe ìì ndé iá Dios? Vàchi iá Espíritu ìì xí-yá ini anima-ndà. ¹⁷ Ñàyùcàndüá, nú ni dándãñúhú iin nêhivì ñà-ìì icúmí lugar xi-ya, dandu icúmí nècuàchìmà ndañuhu dahuun stná-nè quida-ya. Vàchi ndé iá-yà, yáha ga ìì lugar mà, te cunaha-nsiá, divi nahi vehe ìì-yá nduu-nda.

¹⁸ Màdí dandahví-nsià mii-nsiá, vàchi nú iá ana tuxí inì-xi nduú nècuàchì nchichí nùù nêhivì ñuhiví yohó, dandu xiñuhu dàma-ne, mate (cachí nêhivì) sàni culocó-nè, vàchi nú ducán, dandu ñà-sàni ndunchichí ndisa-ne cundua. ¹⁹ Vàchi ñà-ndüá tuxí ini nêhivì nduú ñà-chicá nchichí, pues nùù Dios ñà-loco nduá. Te dohó cachí stná nùù tutu ìì: “Ícúmí Dios cundee-yá nùù tènchichí na meru xíquida cuahà-té maña dandáhvi-te”. ²⁰ Daaní, inga xaan cachí stná tutu mà: “Ináhá Dios, ñà-chicuéhè uun nduá chítnùní guâ ini nècuàchì nchichí”. ²¹ Ñàyùcàndüá, màsà cútúxí ini ni-iin-nsia chicá ndiaá-nsià ñà-nchícùn-nsià iin tal nêhivì. Vàchi nsidanicuú nêhivì, xi nsidanicuú ñàha, divi cuenta xi mii-nsiá nduá. ²² A ducán yùhù Pablo, te ò Apolo, te ò Pedro, có-quidá, cuenta xi mii-nsiá nduú nsidaa-nsí. Dècuèndè stná ñuhiví yohó, cuenta xi stná-ndà nduájàn, te mate ni cútíacú-ndà, te ò ni sáà-ndà cui-ndà, có-quidá, vàchi nsidaa ñà-ndüá cùù xì-ndà quivì vichi, ò quivì vaxi xi-nda, sàhà bien xi-nda nduá. ²³ Te Cristu nduú Stoho-ndà. Te Stoho mii-yá nduú (Yua-nda) Dios.

4

Nansa iá vida ni yàha nècuàchì apóstol ni nìhì chuun nùù Jesús

¹ Sàhà ñà-ndüá sàni cachí jaàn xiñuhu ndanihi nêhivì nsiùhù ñà-ndüú-nsí ana xinúcuáchí nùù Cristu; xiñuhu cundaà ini-nè ñà-ndáà nduá ni nìhì ndisa-nsí chuun ñà-dacuahá-nsí nêhivì palabra ìì nisa ìa dèhé sàhana. ² Te nú ducán nduá, dandu ndiá ìcà-nsí quida vii-nsí chuun ma, vàchi divi ducán nduá xiñuhu quida nsidaa ana dandacú nùù chuun xi inga nêhivì. ³ Doco yùhù, có-ndùlòquí nú cachí-nsià ñà-quidá víii, ò á coó. Ni có-nàcání stná inì nú cachí dava ga nêhivì ñà-có-quidá víii, te caná-né yùhù nùù iin juez. Ni yùhù, có-cáchí stná sàhà mií, a quidá víii, á coó. ⁴ Te mate có-dãndòhó sãxínitnùní mií, doco có-cùnì cachãmà ñà-còò falta xi, vàchi mií Stoho-ndà Señor icúmí cachí a ní quida viii, á coó. ⁵ Ñàyùcàndüá, màsà cuítñuhu-nda ñanitnaha-nda, vàchi tàsàà quivì cundaà ndisa ini-ndà. Dècuèndè naxicocuñin-yà, dandu natùì claru nansa ndisa iá nsidaa chuun iá dèhé vichi. Dandu mii-yá datúi-ya nansa nihnú ini cada iin iin-nda, te cachi-yà xì-ndà ndé tantu sàni quida vii iin iin-nda.

⁶ Cunaha-nsiá, sàhà ñà-vàha xi-nsia sàni cachí xì-nsiá nsidaájàn sàhà Apolo xì yùhù, ñáni, áma mánihì ini-nsià ñà-mà váha dayáha-nda ñà-ndüá cachí tutu ìì, vàchi mà váha ndenihì cahnu-nda iin (ana nchícùn-ndà), mientras inga-nè cahíchì ini-ndà; còó. ⁷ Vàchi iin-ni xínduu-nsia xì nsidanicuú gá nêhivì. Nsidaa ñà-ndüá sàni nìhítãhvi-nsiá, ñà-ndüá ni dàcútãhvi Dios mii-nsiá nduá. Te nú sàni cutahví uun-nda ñàha, dandu mà váha cutuxi ini-ndà chicá ndiaá-ndà sàhãmà, vàchi ñà-nì cutahví uun-nda nduá.

⁸ Doco vichi nihnú inì-nsia na ian sàni nducuica-nsiá. Sàni ndanchito ducún-nsià na iin rey cahan-nsiá, te menos ni ndòo nsiùhù nùù-nsiá. A sácú vaha nú ni cúndúú ndisa-nsia ana chicá dandacú, dandu nsiùhù, sàà stná-nsí cutnahá-nsí xì-nsiá dandacu-nda. ⁹ Doco nsiùhù nècuàchì apóstol, sàni sàha Dios nsiùhù iin lugar chicá cahà-xí tuxí inì, na ian ni cúndúú-nsí nêhivì fuerza icúmí cui sàhà-ñã cundehè nêhivì (nansa

ndohó-nsí. Doco cunaha-nsiá,) indéhe stná ángel mozo xi Dios. ¹⁰ Vàchi sàhà-ñá nchícùn-nsí Cristu, ndeníhí nèhivì nsiùhù nahi nècuàchì loco. Doco mii-nsiá, (mà loco-nsiá); nchichí gà-nsiá cahan-nsiá ñà-ndóó-nsiá ladu xi-ya. Nsiùhù, còò ni-ìñàha níhìndèè-nsí cahan nèhivì; doco mii-nsiá, cuàhà gá poder xi-nsia iá (cahan-nsiá). Cahíchì stná ini nèhivì nsiùhù; doco mii-nsiá, iá tnùñuhu xí-nsiá nùù-né. ¹¹ Nsiùhù, dècuèndè vichi xíhì-nsí doco, xíhì-nsí tècuì, còò ñá-cundixi vii-nsí. Sahní cuií stná-nè nsiùhù, te xicánúú stná-nsí yoho yucán, vachi còò ni-iin xaan ndé cundoo saín-nsí. ¹² Ndee quidáchúún-nsí, te nú cánahá-nè xì-nsí, dandu viví-ni naxícónihí-nsí nùù-né. Te nú quidá quíni-né xì-nsí, dandu quidándéé ini-nsí. ¹³ Te nú cáhàn quini-ne xì-nsí, dandu calma-ni sáha-nsinè ichì váha. Doco mii-né, ndeníhí-né nsiùhù nahi mihi chicuéhè, te ò ana chicá còò chuun-xi.

¹⁴ Pues, ¿índù chuun cachí xì-nsiá ducán? ¿A sàhà-ñá cuní cucahan nùù-nsiá nduá? Còò, cuisì sàhà ñà-nì sàà-nsiá cundaà váha ini-nsiá, vachi nahi dèhi nduú-nsiá, te màni-nsiá nùí. ¹⁵ Pues mate ni cúndóó ùxin mil ana dacuahá nchichí xì-nsiá ichi Cristu, doco imindaa ana nduú ndisa nahi yua-nsiá, divi yùhù. Vachi yùhù nì cachitnùhi xì-nsiá razón ndiaha sàhà Jesucristu, ñàyùcàndúá divi nahi dèhi xínduu-nsia. ¹⁶ Sàhà ñà-jaàn sacúndáhvì nùù-nsiá ñà-iin-ni quida-nsia nacua quidá yùhù.

¹⁷ Ñà-jaàn nduá disàhà-xí sàni techuín Timoteo sàà-nè ndé ndoó-nsiá, vachi mii-né, nchícùn vii-né Stoho-ndà Señor. Na iin dèhi nduú stná-nè, te màni gá-nè nùí. Pues divi icúmí cáhàn xì-nsiá, te dansínúú ini-nè mii-nsiá nansa iá modo-xi nchícùn Cristu nacua nduá chináhi nèhivì nsidanicuú lugar ndé natácá-nè cahvi-néyà. ¹⁸ Doco vichi, ináhi, ndee xícahàn dava-nsia, vachi tuxí ini-nsia mà sài ndé ndoó-nsiá. ¹⁹ Doco yàchì icúmí sài, nú cuní mii-yá, dandu cundaà ini sàhà nècuàchì cáhàn ndee guá mà, a ndísá icúmí-nè ndudu ì, á coó. ²⁰ Vachi ley xi ñuhivì ì xí Dios, màdi palabra un nduá. Còò, poder xi mii-yá nduá icúmí stná. ²¹ Pues vichi cachi-nsiá xí nansa cuní-nsiá guide. ¿A cuní-nsiá sài, te cáhàn ndéi xì-nsiá, te ò cuní-nsiá sài cáhàn màni xì-nsiá, te cundoo vii-ndà?

5

Nansa nì cachi Pablo xiñuhu quida nèhivì ñuu Corinto xì iin tiàa cóni quidá víi xì iin nècuàchì ñahá

¹ Cachí nèhivì nacání-né xí ñà-íá iin-nsia nì ìa xi dihi (quíni-xi). Cunaha-nsiá, cahnú cuàchi nduájàn; dècuèndè nèhivì có-ínahá sàhà Dios, nì có-quidá-né ducán. ² Doco mii-nsiá, (ndahví-nsiá), vachi tuxí vá ini-nsiá ndiaha gá-nsiá. Doco ndiá icà-nsiá màcúndoo-nsia tnùnsí ini, te tavà cuàán-nsiá tiàa nì quida ducán ñà-màsá cóó gá-nè nùù-nsiá. ³ Te yùhù, mate xica ié, doco na ian jaàn iá anímè cutnáhi xì-nsiá, ducán nduá; te sàni nacani inì sàhà chuun jaàn, ñàyùcàndúá, cuàhn cachì xì-nsiá nansa quida-nsia xì nècuàchì nì quida xi cuàchi ma. ⁴⁻⁵ Xiñuhu nataca nsidaa-nsiá, te coo stná ndudu ì xí Stoho-ndà Jesucristu, te na ian coo stná anímè xì-nsiá cundua. Dandu ndacùcahan-nsiá quivì-yá, te cachi-nsiá xì nècuàchì mà ñà-icúmí-ndá naco-ndané nùù ndahá ñà-malu, te ducán nihì iquicúñú-nè iin castigu sàhà-ñá después càcu anima-nè quivì (màcuíta-nda nùù) Stoho-ndà Jesús.

Ejemplu nì sanduu vicò pascua sàhana na nisa cuxio nsihi pan nihì levadura nsidátáchì xàn

⁶ Mii-nsiá, tuxí ini-nsià ñà-vii gá xíquida-nsia vichi, doco cóo, có-íá vii ñà-ndúá quidá-nsiá. ¿A có-ínahá-nsiá dichu cachí: “Mate iyuhu-ní tátñà nsidátáchí xí pan queé, doco cuáhà gá ndutáchâ”? (Te ducán iá stná xí falta, mate iyuhu-ní-ñá ni cóo, doco xitià inicutu.) ⁷ Ñâyùcàndùá, (xiñuhu cuxio nsidaa ñà-quini nisa ía antes, dandu nanduu-nda nèhivì sàà xí Dios, cunduu-nda nahi) yusàn pan cóni queé ni-iyuhu ñà-nsidátáchí xân. Vàchi mii-yá, sàndèníhí-yàndó nduu-nda nèhivì sàà cóo falta-xi ñà-sàni xihì Cristu cuenta xi-nda. Te ducán queámà na ian quidá-né vicò pascua (na xihì lelù nduú promesa), vàchi Cristu nduú nahi promesa xi-nda. ⁸ Te vicò pascua mà, puru pan có-ndùtáchí xixí-né. (Te ejemplu nduámà.) Ñâyùcàndùá ndohó, puru ñà-ndùú ñà-ndáá cuisì ni cúnchícùn-nda. Màsà dátiaâ uun-nda quida-nda ñà-íá vaha, vàchi queámà na ian có-chívaha vii-ndà vicò mà; te màsà cúníhnú chicuéhè stná ini-nda, te ni màsà quidá-ndá ni-iin ñà-íá quini, vàchi nú ducán, dandu queámà na ian có-chívaha vii-nda vicò, te na ian cóni cúxíó nsihì tátñà nsidátáchí xí pan mà.

⁹ Nùu inga tutu nì tiai antes nì cachì xì-nsiá ñà-màsà cútnáhà-ndá xí nèhivì túha càhàn xì ana cóni nándàhà xì-né. ¹⁰ Ducán nì tiai nùu-nsiá, doco có-cùnì cachàmà ñà-nacoo-nsia nsidanicuú nèhivì xíquida ducán ñuhiví yohó, vàchi cuisì inga ñuhiví cunduu lugar ndé mà cútnáhà gá-ndà xì nècuàchìmà, vàchi ñuhiví yohó ndoo cuáhà ana có-quidá ví: xího-né cucumi-né cuáhà ñà-cuicà, o xidácuíhná-nè, te ò xicàn tàhvi-né nùu ñà-cò-ndùú Dios. ¹¹ Doco ñà-ndúá nì cachì nùu carta mà nduá yohó: nú nècuàchì có-quidá ví ma nduú iin ñani-nda (iin-ni cahvi xi mii-yá), dandu màsà cútnáhà gá-ndà xì-né nú íá cuàchi-ne sàhà nècuàchì ñahà, te ò túha-ne xihò-né ñà-ícúmí ñanìtnaha-ne, te ò cahvi-né iin ñà-cò-ndùú Dios, te ò túha-ne canàhá-nè, te ò túha-ne xìni-ne, te ò xidácuíhná-nè, dandu màsà cútnáhà gá-ndà xì-né. Ni nácóo dahuun-ndané; ni màsà cuáhàndee ini-nda cuxi-nda xi-né. ¹²⁻¹³ Cunaha-nsiá, có-quidá tocar yùhù nsidandà sàhà cuàchi nèhivì có-nchícùn ichì mii-yá. Mii-yá quida xi ñà-jaàn. Doco mii-nsiá, fuerza icúmí-nsiá cachi-nsiá nansa cuu xi nèhivì cutnáhà xí-nsiá nú ni sàà-nè quida-ne cuàchi. Ñâyùcàndùá, dohó cachì xì-nsiá: ni cúxíó dahuun tiàa íá falta-xi ma nùu-nsiá.

6

Màsà cùhùn-nda nùu juez, te canicuàchi stnaha-nda sàhà-nda, cachí Pablo

¹ Có-ndiá icà-nsiá canicuàchi stnahá-nsiá sàhà-nsiá nùu iin juez có-xiníndísá-xí ichì Dios. Chicá vaha nùu nèhivì xí mii-yá ni ndúndàà sàhà chuun xi-nsia. ² Amádi sá-ínahá-nsiá ñà-divi ndohó nèhivì xí-yá cunduu ana (chindee) nsidandaà-xì sàhà nèhivì ñuhiví yohó quivì juiciu. Pues nú ducán nduá, dandu ádi vátùnì sàà-ndà nsidandaà-nda sàhà chuun cuatiluha cuú ofrecer tiempu vichi. ³ Cunaha-nsiá, dècuèndè stná ángel icúmí-ndá nsidandaà-nda sàhà-xí. Pues nú ducán, dandu ádi mà ùhì nsidandaà stná-nda sàhà chuun sencillu íá ñuhiví yohó-ní. ⁴ Ñâyùcàndùá, nú íá iin pleitu xi-nsia, dandu xiñuhu nacàxin-nsia nèhivì tuxí inì-nsia chicá mà nchìchí, te mii-né nsidandaà sàhájàn. ⁵ Pues, ñà-jaàn cachí uin xì-nsiá áma cùcáhan nùu-nsiá sàhájàn. ¿A ndísá cóò ni-iin ñani-nda nchìchí mahi-nsiá? ¿A ndísá cóò iin cui nsidandaà sàhà chuun xi iin-nsia inga-nsiá? ⁶ Doco (ndahví-nsiá), vàchi sàhàn-nsiá sanícuàchi stnahá-nsiá

sàhà-nsiá, mate iin-ni ñaní xínduu-nda. Dècuèndè nùù iin juez có-xìníndísá (xí Jesús) sáhàn-nsiá.

⁷ Ñàyùcàndüá, iin falta cahnú xí-nsiá nduájàn, vächì có-ndiá ìcà-ndà canicuächì stnaha-nda sàhà-ndà. Chicá vaha ni cuáha-nda quidaquini-ne xi-ndà, te quidandee ini-ndà. Chicá vaha nacoo-ndané cahnìndàhvì-nèndó. ⁸ Doco mii-nsiá, có-quidándéé stnahá ini-nsiá sàhà-nsiá. Còó. Dècuèndè quidáquini-nsiá xì ñanìtnaha-nsia, te xidándiáá-nsiá ñà-ndüá icúmí-nê, mate iin-ni ñaní xínduu nsidaa-nda.

⁹ Sà-ináhá-nsiá ñà-mà níhì nèhivì malu sàà-nè ñuhivì ìì xí Dios. Ñàyùcàndüá, màsà dándàhvì ni-iin nèhivì mii-nsiá, vächì mà cúndiátú anima ni-iin nèhivì nchícùn xì ñahà, ni-iin stná nèhivì cahvi xi yùù ò figura, ni-iin stná nèhivì iá xì inga ana có-ndüú nècuächì vehe-ne, ni-iin stná nèhivì nduú ùì nèhivì, ¹⁰ ni-iin tècuìhnà, ni-iin stná ana tùha xího xi ñà-icúmí inga nèhivì, ni-iin stná tè-xíni, ni-iin stná tè-tùha canàhà, ni-iin stná tè-sàhmíndàhvì xì ñanìtnaha xi. Ni-iin nècuächì jaàn mà níhitàhvì xì ñuhivì ìì xí Dios. ¹¹ Te mii-nsiá, divì ducán nìsa quida dava-nsia antes. Doco sàni ndoo cuächì-nsiamà, te sàni ndu-ì stná anima-nsiá. Ñàyùcàndüá, nèhivì vaha sanduú-nsiá nùù mii-yá vichi. Ducán nì cuu xi-nsiá na ní (xinindisá-nsiá palabra ìì, te nì) ndacùcahan-nsiá quìvì Stoho-ndà Jesucristu, vächì nì chindee stná Espíritu ìì xí Yua-nda Dios.

Nsidaa-nda xiñuhu quidañuhu-nda cuerpu xi-nda; màsà quidá ndevàha-nda xi mii-nda

¹² (Cachì nèhivì:) “Vàtùni quida-nda ñà-ndüá cudì ini-ndà”. Pues vihini, doco màdi nsidaa ñàhà nduá iin ñà-chìndéé xí-ndá. Mate vihini quida-nda ñà-ndüá cuni-ndà, doco màsà cuáha-nda cundee ni-iin ñà-có-ìá vaha nùù sàxìnítnùnì-ndà. ¹³ Vachi dohó cachì stná iin dichu: “Tìxi-nda nduú fin xi ñà-ndüá xixi-nda, te chuun quidá tìxi-nda nduú stná ñà-cuñuhamá”. Doco cunaha-nsiá, iin-ni fin icúmí ndüiàjàn, vächì vaxi iin quìvì icúmí Dios dandáñuhú-yà nsidaájàn. Te cuerpu xi-nda, ¿índü chuun icúmíá? Pues màdi-ñá coo-nda xi ndéni ñahà ní cui; còó. Divì ñà-cunucuachi víi-nda nùù Stoho-ndà Señor nduú chuun xan. Te cunaha-nsiá, iá stná-yà sàhà-ndà. ¹⁴ Ñàyùcàndüá, nacua nì natiacu-yà nì quida Yuamàni-yá Dios, divì ducán stná ndohó, icúmí-ndá natiacu stná-ndà quida ndudu ìì xí-yá.

¹⁵ ¿A có-nsinúú ini-nsia ñà-ndahàsàhà Cristu nduu-nda? Te nú ducán, ¿a iá vaha coo stná-ndà xì iin ñahà ndevàha, nú nahi ndahàsàhà-yà sàndüù-ndà? Còó, màsà nunca quida-nda ducán. ¹⁶ ¿A có-nsinuu stná ini-nsia nansa iá xì iin tiàa nì quida iin cuächì xi iin ñahà ndevàha, ñà-iin-ni nèhivì sàni nanduu-ne? Vächì ducán cachì tutu ìì: “Iin-ni nèhivì cunduu ndüi-nè, (nècuächì tiàa xì nècuächì ñahà)”. ¹⁷ Doco nú sàni yàha-nda ndahà Stoho-ndà Señor, dandu iin-ni anima sàni nanduu-nda xi mii-yá. ¹⁸ Ñàyùcàndüá, nacoo dahuun-nsia cuächì ñà-càhàn-ndà xì inga ana cóni nándàhà xi-ndà. Nsidaa cuächì dava ga, có-quidá quini guà` xì iquicúñú-ndà. Doco nú nì quida-nda iin falta xì iin nècuächì ñahà, dandu ñà-sàni quida-nda cuächì nùù cuerpu xi mii-nda nduájàn. ¹⁹ ¿A có-ináhá-nsiá ñà-vehe Espíritu ìì xí-yá nduú cuerpu xi-nda, vächì sàni níhitàhvì-ndà Yà-ìì mà nùù-yá? Ñàyùcàndüá, màdiá mii-nda nduu-nda stoho-ndà; ²⁰ còó. Mii-yá, sàni xiin-yàndó na ní dānāā-yá sàhà-ndà, te sàhà mà nsidaa ñà-ndüá quidà-ndà na itiacú-ndà xì cuerpu xi-nda, divì sàhà tñuñuhu xí mii-yá nì cùndüá.

7

Nansa xiñuhu quida-nda xi nècuàchì vehe-nda

¹ Vichi cuàhìn càhìn xì-nsiá sàhà ñà-nduá nì tiaa-nsia nùí. Cunaha-nsiá, cuaha-ni iá nù iá mii iin tiàa, te có-íá-nè xì ni-iin nècuàchì ñahà. ² Doco còtó quida nècuàchìmà iin cuàchi, chicá vaha ni nándàhà-né; te ducaní stná nècuàchì ñahà, chicá vaha ni cúcúmí-né ìi-né. ³ Te cada iin iin tiàa sàni nandàhà, ndiá ìcà-né quida ndisa-ne cumplir chuun nì ñihì-né ñà-coo-ne xì ñahàdihì-né. Stná nècuàchì ñahà, ndiá ìcà stná-né quida vii-né cumplir nacua nduú chuun xi-ne ñà-coo stná-né xì ìi-né. ⁴ Màdi micuísì nècuàchì ñahà nduú ana cachi nansa quida-ne, a coo-ne xì ìi-né, á coó. Icúmí cachi stná nècuàchì tiàa. Te ducaní stná nècuàchì tiàa ma, màdi cuisì mii-né cachi stná-né nansa quida-ne xì ñahàdihì-né, vachi icúmí cachi stná nècuàchì ñahà. ⁵ Màsà cáchì-nsiá “còó” nùú nècuàchì vehe-nsia. Cuisì nú vihini cuní-nsiá cunihii-nsiá iin ùi quivì sàhà-ñá càcàn tàhvi-nsiá nùú Dios. Dandu después nacua stnahá-nsiá, vachi nú coó, vihini dacá ñà-malu Satanás sàxínitnùnì-nsiá ñà-có-cúndéé gá ini-nsiá cunihii-nsiá.

⁶ Nsidaa ñà-jaàn cachì xì-nsiá, doco màdi ñà-dàndàcuí nùú-nsiá nduá; coó. Cuisì cachì xì-nsiá ducán sàhà-ñá cundaà ini-nsiá nansa iá iin ñà-vaha cui quida-nsiá. ⁷ Vachi yùhù, cudii ini nú ni quidá nsidaa nèhivì nacua quidé, (ñà-có-ìé’ xì ni-iin nècuàchì ñahà). Doco cada iin iin-nda según nansa nì ñihitáhvi-nda nùú Dios, vachi tucu tucu sáhatahvi-yá iin iin-nda. ⁸ Ñàyùcànduá, yùhù cachì xì nsidaa nècuàchì ñahà cuaán, xì nsidaa stná nècuàchì tàñáha ga nandàhà, ndiaha gá coo xi-né nú ni quidá-né nahi yùhù (ñà-cóni nándàhì). ⁹ Doco nú mà cúndéé ini-né cunihii-né ducán, dandu ni nándàhà-né chicá vaha, te màsà càcánúú-né xího stnahá uun-ne.

¹⁰ Doco nèhivì sàni nandàhà, iá ndisa ñà-nduá dandacuí nùú-né. Te màdi cuisì yùhù cachì xì-né palabra yohó; vachi ducán dandacuí stná Stoho-nda Señor. Te dohó cachì-yà: ni-iin nècuàchì ñahà màsà nácóó-né ìi-né. ¹¹ Doco nú sàni nacoo-ne nècuàchìmà, dandu (màsà nándàhà gá-né xì inga tiàa). Iin-ni ni coó mii-né, te nú coó, ni náxícócuñ-né nacua stnahá-né xì ìi-né. Daaní, divi ducaní xí stná nècuàchì tiàa, màsà càtéstnahá stná-né xì ñahàdihì-né.

¹² Daaní, mii-nsiá nècuàchì dava ga tu, cuisì cuàhìn cachì xì-nsiá ñà-nduá nacání uun ini, vachi có-nduá iin ley dandacuí Dios. Nú iá iin ñani-nda có-xiníndisâ ñahàdihì-xi, màsà càté-né nècuàchìmà nú cudii ini nècuàchìmà coo ndisa-ne xì ìi-némà. ¹³ Te ducaní stná xì nècuàchì ñahà: mate có-xiníndisâ ìi-né, doco chicá vaha màsà càté stná-né ìi-né, nú cudii ini nècuàchìmà coo ndisa-ne xì ñahàdihì-némà. ¹⁴ Vachi mate cuisì nècuàchì ñahà xiníndisâ, doco sàhájàn chicá mà ùhì cundiatú stná ìi-né nùú Dios; te ducaní stná nècuàchì ñahà có-xiníndisâ, nú nècuàchì xiníndisâ nduú ìi-né. Doco nú nduú-né có-xiníndisâ-né, dandu ùhì iá cundiatú mée xi-ne. Doco nú xiníndisâ-né, (mate imindaa-né), dandu mée ìi ndisa cunduu-ve. ¹⁵ Doco cunaha-nsiá, nú cuní nècuàchì có-xiníndisâ-má quecuaán-né, dandu mà cúnúú-ní, pues ni cùhùn-né. Te nú sàcuàhàn-né, dandu libre iá nècuàchì xiníndisâ nì ndòo, ò sea nècuàchì tiàa ò nècuàchì ñahà ni cúnúú-né. Doco ¿índù ñà-chicá cuní Dios quida-nda? Divi ñà-cundoo manì-nda. ¹⁶ Vachi iin nècuàchì ñahà, có-ínahá-né ñà-vihini sàhà mii-né sàà nècuàchì vehe-ne càcu stná anima-né. Te có-ínahá stná iin nècuàchì tiàa, pues vihini sàhà mii-né sàà stná ñahàdihì-né càcu-ne.

Màsà nácání ini-nda nansa ndenihì nèhivì ñuhivì yohó ndohó

17 Nacua nduú modo nì chitnùnì ini Dios cundoo-nda ñuhiví, ducán xiñuhu cundoo cuéyàà-ndà. Nacua ía-ndà na ní quìhi-nda ichì-yá, ducán xiñuhu quida-nda seguir. Divi palabra jaàn nduá cachí xì nsidaa nêhivì cahvi xi-yá. 18 Vâchi nú sà-itúú seña xi Dios ìcà-ndà na ní quìhi-nda ichì-yá, dandu màsà nándúcú-ndá nansa ndutu ñà-jaàn. Te ducánì stná, nú còò seña mà ìcà-ndà na ní quìhi-nda ichì-yá, dandu màsà nándúcú-ndá nansa màcùtua ìcà-ndà. 19 Vâchi seña mà, nú itúá, ò nú có-itúá, còò ni-ìñàha cuní cachàmà. Doco ñà-chivàha-nda ñà-nduá dandacú-yá, ñà-jaàn ndisa nduú ñà-ndiáá. 20 Doco nacua nì sandoo iin iin-nda na ní quìhi-nda ichì-yá, divi ducán nì cúndóó ì-ndà.

21 Dava-nsia, có-ndòó-nsiá libre, fuerza quidáchúùn-nsiá nùù lamú xi-nsia, te ducán nìsa ìa stná quivì nì quìhi-nsia ichì-yá. Doco màsà nácánì ini-nsiá sàhájàn; còò. Doco nú ía nansa cui caquee-nsia libre, dandu chicá vâha nì quidá stná-nsiá aprovechar. 22 Cunaha-nsiá, mate fuerza quidáchúùn-ndá quidá inga nêhivì, doco nú ichì Stoho-ndà Cristu nduá nchícùn-ndà, dandu libre ía-ndà nùù mii-yá. Te divi ducán stná, nú nêhivì xicánúú libre nduu-nda vichi, dandu ía stná ana xinúcuáchi-ndá nùù-xí, divi mii-yá. 23 Te sàni dânáá-yá sàhà-ndá. Ñâyùcànduá, màsà cuáha-nda quida-nda chuun nì dândàcú ana nduú nêhivì úùn.

24 (Pues sàhà nsidaájàn yùhù cachí xì-nsiá) ñà-nacua ndoo-nda antes na tâñàha ga quìhi-nda ichì-yá, divi ducán nì cúndóó ì stná-ndà vichi, ñàni.

25 Vichi cuàhìn càhìn sàhà ñàhà cuàchì tâñàha ga nandàhà. Còò ni-ìñàha ni cachí Stoho-ndà Señor xì' sàhà nècuàchìmà, doco sàhà gracia xi-ya, vâtùnì cahvi-nsia xì conseju sáhi mii-nsiá. Pues sàhámà cuàhìn cachì ñà-nduá nihnú uun inì: 26 chicá vâha iin-ni nì cúndóó-ndá nacua ndoo-nda vichi cahan yùhù, vâchi tiempu ùhì nduá vichi. 27 Ñâyùcànduá, nú ía ñahàdihí-ndà, dandu màsà cátéstnàhà-ndà. Te nú còò ñahàdihí-ndà, dandu chicá vâha màsà nándúcú-ndá nansa nandàhà-ndà. 28 Doco nú nì nándàhà iin tiàa, màdì cuáchi nduá. Te ò nú nì nándàhà iin ñàhà chùì, màdì cuáchi nduú stná. Cuisiá mà mánì tnùndoho yàha-ne, te yùhù, có-cùnì ndoho guá-nsiá.

29 Cunaha-nsiá, mà vâxi ga cuàhà tiempu, ñàni. Ñâyùcànduá, nú ía ñahàdihí-ndà, màsà cúnìhnú ini-ndà nduámà iin chuun chicá cahnú. 30 Te nú sacu-nda (sàhà iin tnùndoho), màsà ndúlócò gà-ndà sàhájàn. Te nú cudí ini-ndà sàhà ñàhà, màsà cútúxí ini-ndà chuun chicá ndiáá nduá. Te nú sàni xiin-nda iin traste, màsà cúnìhnú ini-ndà yàha ga xiñuhá nùù-ndà. 31 Te nú icúmí-ndá cuàhà chuun ñuhiví yohó, màsà ndúlócò cuàhà-ndà sàhájàn, vâchi ñuhiví yohó, icúmíá ndañuhá.

32 Yùhù, có-cùnì nacani cuàhà inì-nsia sàhà ni-ìñàha. Iin nêhivì còò nècuàchì vehe-xi, (mà úhi) nihnú ini-nè sàhà chuun xi Stoho-ndà Señor nansa quida-ne, te cudí ini-yà. 33 Doco iin nècuàchì ía ñahàdihí-xi, chicá nacánì ini-nè sàhà chuun xi ñuhiví yohó, vâchi nandúcú-nè nansa cudí ini ñahàdihí-nè. 34 Daaní, iin nècuàchì ñàhà sàni nandàhà, tucu quidá stná-nè nùù iin nècuàchì còò í-xí. Nècuàchì còò í-xí, (mà úhi) nihnú ini-nè chuun xi Stoho-ndà Señor, vâchi cuní-nè cundiaa-nè mii-nè, te coo ndoo anima-nè, dandu cunduu-ne iin nêhivì ì xí-yá. Doco iin nècuàchì ía ì-xí, chicá nihnú ini-nè chuun xi ñuhiví yohó, vâchi nacánì ini-nè sàhà nècuàchì vehe-ne. 35 Pues, nsidaa ñà-jaàn cachí xì-nsiá sàhà ñà-cunduu ñà-vâha xi-nsia, màdì sàhá-ñá cadì nùù-nsiá iin modo có-ndiá ìqué. Cuisi

cunî quida-nsia ñà-íá vii, te nihî-nsiá cunucuachi víi-nsiá nùù Stoho-ndà Señor, màdiá coo iin ñà-mà cù chivàha-nsia.

³⁶ Pues ni cachí-ndà íá iin tiàa yáha ga cuní nandàhà xì ana cudû inì-te, te có-quidá víi-té ñà-íá miá cahan-té. Pues nú ducán nduá xiñuhu coo, dandu vâtùni quida-tè nacua nihnú inì-te, divi ñà-nandàhà-té xí-ñâ, màdi cuáchi cundua. ³⁷ Doco nú iin-ni sàni nacani vâha inì-te, te còò necesidad nandàhà-té, vâtùni quidandee inì-te, cachí-te, dandu ñà-jaàn quidá víi-té. Iin-ni sàni nacani inì-te ñà-mà nándàhà-té, te amiga xi-te mà, señorita quida ì-ñâ seguir cunduu-ñâ. ³⁸ Ñâyùcànduá, (ndúlàjàn, vâtùni íá'): nú ni nándàhà-té xí-ñâ, vâtùni íá ñà-nduá quidá-te; te nú ni cachí-te mà nándàhà-té, vâtùni quidá stná-te, doco chicá nsiha nduájàn nùù ingà mà. ³⁹ Iin nècuàchì ñàhà sàni nandàhà, iin-ni icúmí-nê coo-ne xì ì-né ndè cachi sàa cui nècuàchimà. Doco nú sàni xihì nècuàchimà, dandu libre íá-nè nandàhà-né xì inga tiàa cudû inì-nè, cuisì-ní ni cùndúú stná inga tiàa ma iin nèhivì xí Stoho-ndà Señor. ⁴⁰ Doco nú ni cachí-nè mà nándàhà gá-nè, dandu chicá ndiaha quea, tuxí ini yùhù. Te yùhù quidé cuenta chindéé stná Espíritu ì xí Dios sàxinítnùnî.

8

Màsà caxi-nda ò cuxi-nda ñà-nduá chindóó nèhivì nùù ñà-nduá cahvi-né

¹ Vichi cuàhìn càhìn sàhà nansa quida-nda xi ñà-nduú ofrenda chindóó nèhivì nùù ñà-càhvi-né. Pues vihini cachí-ndà: “Nsidaa-nda ináhá vâha-nda (sàhà chuun jaàn)”. Doco nú ducán cachí-ndà ñà-ináhá cuàhà-ndà iñàha, dandu queámà na ian ndiaá gá-ndà tuxí ini-ndà. Doco nú cuú ndisa ini-ndà sàhà ñanítnahà-nda, dandísá sàà-ndà cunduu-nda nèhivì ndiaá ndisa. ² Te nú tuxí ini-ndà ináhá cuàhà-ndà, dandu cumàni gá ñà-cundaà vâha ini-ndà nacua ndiá ícà-ndà. ³ Doco nú cuú ini-ndà sàhà Dios, dandu mii-yá, ináhá ndisa stná-yà ndohó.

⁴ Ñâyùcànduá, ñà-yòhó nduá cachí sàhà ofrenda chindóó nèhivì nùù ñà-càhvi-né. Ináhá-ndá ñà-imindaa Dios íá, te còò ni-iñàha ndiaá figura íá ñuhiví yohó, ⁵ mate cuàhà gá ñà-nduá cachí nèhivì nduú ana cahvi-né ansivi ò ñuhiví, vâchi cuàhà iñàha cachí-nè nduú dios xi-ne ò stoho-nè. ⁶ Doco nùù ndohó, imindaa Yua-nda Dios íá. Cuisì mii-yá nì quidavàha xi nsidaa iñàha, te xinúcuáchi-ndá nùù-yá. Te imindaa stná Stoho-ndà Jesucristu cahvi-nda, vâchi sàhà ndudu ì xí-yá nì sàcòò nsidaa ñà-íá, dècuèndè stná ndohó.

⁷ Doco màdi nsidaa nèhivì sànihì váha ini-nè sàhájàn. Vâchi dava nècuàchì xiníndísá, quidá ì-né cuenta ñà-dàcútiácú ndisa xi figura mà nduú ofrenda chindóó nèhivì nùá, vâchi antes ducán nisa quida stná-nè. Ñâyùcànduá, na xixí-né ofrenda mà vichi, nihnú inì-nè ñà-sàni cumanchá anima-nè nduá, vâchi tàñàha ga cutùha vâha-ne nacuni-nè sàhámà. ⁸ Pues, nàhà claru màdi xì ñà-itiácú-ndà icúmí-ndá ndee vâha-nda nùù Dios, vâchi nú sàni saxi-ndà iñàha, màdiá chicá ndiaá-ndà, te ò nú có-cùnì-ndà caxi-ndà iñàha, iin-ni íá stná-ndà, (còni xidá cuàchi-nda.) ⁹ Doco cuidadu nì cùndóó-ndá, vâchi mate íá derechu xi-nda (caxi-ndà ñà-yùcán), doco vihini coo iin nèhivì có-cùndáà inì-xi sàhámà, te vihini sàhà ndohó cuida cuàchi-ne. ¹⁰ ¿Índù modo? Pues, ni cachí-ndà sàni xini iin nèhivì mii-nsiá nècuàchì ináhá guá, te nì quìhvi-nsia vehe ndé itá ñà-nduá cahvi nèhivì, te ndoó-nsiá vehe ma, xixí-nsiá ofrenda xi-ñamà. Te nèhivì nì xini xì-nsiá mà, nú ni cùndúú-nè iin nècuàchì có-cùndáà vâha ini-xi, vihini cuàhandee stná ini-nè caxi

stná-nè ñà-jaàn. ¹¹ Ñàyùcànduá, sàhà-ñá tuxí mii-nsiá ináhá guâ-nsiá (nansa quidá-nsiá), vihini dandáñúhú-nsiá anima ñanìtnaha-nsia, mate sàhà stná mii-né nì xihì Cristu. ¹² Ñàyùcànduá, có-queé víamà, vâchi nú nì quida-nda cuàchi nùù ñanìtnaha-nda ducán, dandu nùù stná Cristu nì quida stná-ndà cuàchi queámà, vâchi sàni dàtúcù-ndà sàxìnìtnùnì nècuàchìmà ñà-có-sàà-nè cundaà vâha ini-nè. ¹³ Ñàyùcànduá, yùhù, nú cuàhàn iin ñanìtnahi quida-ne iin cuàchi sàhà ñà-nduá cuní caxí nì cuí, dandu chicá vâha màsà nunca caxí gué` ni-iin cuñu mà, còtó cuida cuàchi iin ñanìtnahi.

9

Nansa nì cachi Pablo xì nèhivì xítñùhu xi-né ñà-quidáchúùn-né nahi dava ga nèhivì

¹ Yùhù, ¿amádi libre ié? ¿Amádi iin nècuàchì apóstol nduú stná? Dècuèndè mii Stoho-ndà Jesús sàni xinìnùù stná. Te mii-nsiá, ináhá stná-nsiá nì quide chuun ndiaha xí-yá ndé ndoó-nsiá, te nì xinindisá-nsiá mii-yá. ² Vihini có-nàcúnì dava nèhivì yùhù ñà-nduú ndise iin apóstol, doco mii-nsiá, ináhá vâha-nsia, vâchi ñà-sàhà yùhù sà-xìnindisá-nsiá ichi-yá, divi sàhámà cundaà vâha ini-ndà ñà-nùù mii-yá sàni nihítáhvì` chuun quidé.

³ Vichi cuàhìn cachi iñàha xi-nsiá, vâchi ndoó dava nèhivì xítñùhu xí. ⁴ Pues, ¿amádi iá stná derechu xi-nsi (cahvi-nsi xi-nsiá) ñà-dacuxí-nsiá nsiùhù? ⁵ Te amádi iá stná derechu xi-nsi nandàhà-nsí, te cundaca-nsi iin ñahàdìhí-nsi nacua quidá stná ñani Stoho-ndà Señor, xì stná Pedro, xì stná dava ga nècuàchì apóstol. ⁶ Vihini tuxí ini-nsiá ñà-cuisì Bernabé xì yùhù xínduu nèhivì còò derechu-xi; doco iá stná derechu xi-nsi nacoó-nsi chuun xì ñuhivì yohó, te quida-nsi cuisì chuun ì. ⁷ Vâchi ducán iá xì-nsí na ian quidá soldadu, màdi cuenta xi mii-té sàhàn-te guerra. (Còó.) Daaní, nacua quidá stná tè-ndiáá xì yutnù quisi vídì, saxí stná-te iin ù-si; te ò nú quisi ndacá-te, iá stná derechu xi-tè cuhni-tè tëndodo-sí coho-tè. ⁸ Te màsà cútuxí stná inì-nsia ñà-sàhà-ñá có-nduú mii-yá, ñàyùcànduá, có-ndiáá palabra cachí` jaàn. Còó, vâchi divi ducán cachi stná ley ì ndé nì tiaa Moisés ⁹ nùù tutu ì, te nì cachi Dios: “Màsà cùñúhù ñunù yuhù buey na sànihni-sì trigu cóya”. Pues, náhà claru, màdi sàhà-ñá màni guá quisi mà nùù-yá nduá dísàhà-xí nì càchí-yà ducán. ¹⁰ Còó, sàhà ndohó nì cachi-yà ducán, (vâchi ejemplu) nduá, te cuní cachàmà ñà-ndiá ìcà coo tnùndé ini xi nècuàchì (chináhá palabra ì) ñà-nìhì-né iin algu, divi nacua iá stná xì iin nècuàchì xitú, te ò iin peón dacóyo nùnì, nihnú ini-nè nihì stná-nè iyuhá. ¹¹ Te nsiùhù, nú sàni cachitnùhu-nsi xi-nsiá meru palabra cutiacu ndiaha anima-nsiá, dandu amádi iyuhu nduá nú nì cuàha-nsia nsiùhù iyuhu ñà-cutiacu-nsi ñuhivì yohó. ¹² Te nú ndoó nèhivì dava ga iá derechu-xi càcàn-nè ñà-jaàn nùù-nsiá, dandu ¿amádi chicá iá stná derechu xi nsiùhù sàhà ñà-jaàn?

Doco còó; có-xìcàn-nsi ni-iñàha nùù-nsiá, mate iá ndisa derechu xi-nsi. Cuisì quidándéé ini-nsi, còtó nú nì càcàn-nsi iñàha cadiàmà nùù nèhivì, te mà cúnindisá gá-nè razón ndiaha xí Cristu.

¹³ Ádi sà-ináhá stná-nsiá nansa xíquida dùtù quida-xi chuun ì ve-heñùhu (xi nècuàchì raza Judea), xixí-né promesa sàa yucán. Vâchi dùtù xinúcuáchì nùù mesa ì ndé xìxìn quisi nduú promesa, níhì-né iyuhu cuñu mà. ¹⁴ Ñàyùcànduá, náhà claru sàni chitnùnì ini Stoho-ndà Señor

ñà-dùcán quida stná nèhivì cachítñuhu razón ndiaha, divi sàhà chuun quidá-némà icúmí-nè nihì stná-nè ñà-cutiacu-nè. ¹⁵ Doco yùhù, cóni xíquèn ñà-jaàn nùù-nsiá, mate iá derechu xi. Ni màsà cútúxí stná inì-nsia a tiaí carta yohó ñà-quidé reclamu ñà-nduú derechu xi. Còó, chicá vaha dihna ni cuí, te (màdiá quideàjàn), vachi nú ducán, dandu mà cuí gá cachi xì nèhivì ñà-nduá cudû guá inì cachi xì-né, (divi ñà-có-xíquèn ni-iñàha).

¹⁶ Ñà-ndàà nduá, razón ndiaha xí Dios nduá cachítñuhi; doco có-nihnú inì camáni nèhivì yùhù sàhámà, vachi nihnú inì ñà-fuerza cachitñuhi palabra mà, te ndahví (gà cuú inì) nú màsà cáchítñuhi razón ndiaha ma. ¹⁷ Ñàyùcànduá, nú cuisì yùhù nì chitnùnì inì cacanui xì palabra mà nì cuí, dandu vihini coo ñà-cunduu nahi raya xi. Doco nú nihnú inì ñà-fuerza quide chuun ma, dandu sàhájàn cundaà ini-ndà iin chuun ì nì nihì nùù mii-yá nduá. ¹⁸ Doco te nú ducán nì nihì chuun ma, dandu ¿índù iñàha cunduu tñumanì nihitáhvi? Pues, divi ñà-uun-ni cachitñuhi xì nèhivì razón ndiaha xí Cristu, te có-quíyàhvi, mate iá derechu xi càquàn, doco có-xíquèàn nùù-né.

¹⁹ Yùhù, libre ié; còò ni-iin ana cachi xì nansa quide. Doco nihnú inì ñà-ié` sujetu nùù nsidaa nèhivì áma vihini sàà stná-nè cunchicùn-nè ichì mii-yá. ²⁰ Yùhù, voluntad xì chívàha stnáì estilu xi nècuàchì raza-xi Judea na hora cutnáhi xì-né, áma sàà dava-ne cunindisá stná-nè. Ñà-jaàn nduá quidé mate nùù yùhù có-ndiáà gà ley sàhana xì-némà, doco voluntad xì mii nchícuaàn áma sàà stná dava-ne cunindisá stná-nè. ²¹ Daaní, nú ié` cutnáhi xì nèhivì có-nchícùn estilu xi ley mà, dandu có-nchícùn stnáì-ñà, áma (chíndéé stná mà) ñà-cunindisá stná dava-ne ichì-yá. Doco màsà cúníhnú inì-nsia ñà-nduú iin nèhivì còò ni-iin ley xi Dios nùù-xí; còó, vachi nchícùn ndisa stnáì ley xi Cristu. <sup>22</sup> Daaní, na ié` cutnáhi xì nèhivì mà-fuerte anima-xì, dandu quidá stnáì na quidá mii-né, áma nihì` dacuní stnáì dava-ne ichì váha. Vachi ducaní quidé xì nsidaa nèhivì: nacua quidá mii-né, ducán quidá stnáì, áma sàà stná-nè càcu anima-nè. ²³ Nsidaa ñà-jaàn quidé sàhà-ñá chicá quee tñùñuhu xí razón ndiaha xí-yá, dandu nihitáhvi stnáì iin ñà-ndiaha sàhà palabra mà.

²⁴ Sà-ináhá-nsiá, na xinú tècuachi carrera, cuisì imindaa-té nihì xì premiu, mate cuáhà-té nì dàdává stnahá-te. Pues ducaní iá stná xì ndohó, xiñuhu cuàhandee ini-nda, dandu nihitáhvi stná-ndà nùù-yá. ²⁵ Daaní, nú cuàhàn tècuachi ma dadává stnahá-te ducán, xíndiaa stná-te mii-té, có-quidá ndevàha-tè xì mii-té (áma nihì-té cóó fuerte-te). Te ¿índù chuun? Divi sàhà-ñá cuní-te nihì-té (iin premiu tii) mà cúnáhá ni-iin ratu, iin sicàtè ndahà cuí yutnù cuñuhu ñini-té. Doco ndohó, iin corona ndiaha mà nunca cutuhú nduá nihì-ndà nú ni cuàhandee ini-ndà (cunchicùn-ndà mii-yá). ²⁶ Ñàyùcànduá, yùhù sàhandee cahnú inì, nahi tè-xinú carrera, doco ináhí índù nùù-xí cuàhìn. Te na quidá stná tècuachi ídiquí box, ducán sàhandee stná inì, doco có-ídiquí uin; ináhí ñà-nduá quidé. ²⁷ Sadí` nùù ñà-xíhoé quide. Có-sáhi ñà-quida ndevàhi xì mii, còtó mà nátùì guè nùù mii-yá mate cuáhà gà sàni càhìn xì nèhivì dava ga sàhà ichì-yá.

10

Màsà cáhvi-ndá figura nahi nisa quida nèhivì Israel sàhana na ní caquee-ne ñuu Egipto

¹ Ñánì, cuní` cundaà inì-nsia nansa nì cuu xi nèhivì sàhana, nsidan-icuú-né (nì chindee Dios-nè), nisa xica-ne tixi còndàhvi iin vícò xí-yá, te

nsidaa-né nì yàha uun stná-nè mahì mar yucán. ² Ñàyùcàndüá, na ian cùu-xi-ndà na cuhù-ndà, ducan quida-nda cuenta sàhà mii-né na ian nì cuhù stná-nè tixi vlcò mà xi ini mar mà, te ducán nì nanduu-ne nèhivì xí Moisés. ³ Daaní, iin-ni nisa itiacu stná nsidaa-né ñà-ndüá nì sàhatahvi Dios-nè, ⁴ te iin-ni nisa xihi stná-nè tècuì ndiaha, divi tècuì nì cana nùu iin cavà. Te cavà mà, seña nì sandua nahi Cristu, vèchi nì cutnahá stná-yà xi-né ichì cuàhàn-nè. ⁵ Pues mate ducán nì cuu xi-né, doco cóni ndóo ini Dios xì modo xi-ne, te ñàyùcàndüá cuàhà sàstnùhù-né nì xihì nùu yucù yucán.

⁶ Cunaha-nsiá, nsidaa ñà-ndüá nì cuu xi nèhivì sàhana ma, divi sàhà-ñá cundaà ini ndohó vichi nduá, màdí nchihó stná ini-ndà quida chicuèhè-ndà na ian nì quida mii-né. ⁷ Ni màsà cáhvi stná-ndà figura na ian nì quida dava-ne, vèchi ducán nacání tutu ì: “Ni sàcùndoo-ne nì xixi-ne, te nì xihi-ne, dandu después nì ndacuita-ne nì itasaha-né (nùu figura xi-ne)”, cachá’. ⁸ Ni màsà cáhàn-ndà xì ana cóni nándàhà xì-ndà nacua nisa quida dava nècuàchì yucán, vèchi después nì xihì òcò ùni mil-nè iin quivì-ní. ⁹ Ni màsà quídá canúú-ndà ñà-có-cùní Stoho-ndà Señor, vèchi ducán nì quida dava-ne, te sàhájàn nì ndecoyo cuàhà còò, nì tniì-sinè, te nì xihì-nè. ¹⁰ Ni màsà cáhàn ndiaa-ndà (diquì-yá) nacua nì quida dava-ne, te nì ndañuhu cuàhà-né nì quida ángel xi-ya.

¹¹ Cunaha-nsiá, nsidaájàn nì cuu xi nècuàchì sàhana ma sàhà ñà-nì cùndàà ini-ndà (màsà quídá stná-ndà ducán). Vèchi divi sàhà ndohó nì tiaa nsidaámà nùu tutu ì sàhà-ñá cundaà ini-ndà nansa quida-nda quivì vichi na xínu tiempu. ¹² Ñàyùcàndüá, nú nihnú ini-ndà sà-íá vaha-nda nùu Dios, dandu ni caquín-ndà cuidadu còtó sàà-ndà quida stná-ndà iin cuàchì có-nihnú ini-ndà. ¹³ Nsidaa ñà-ndüá yáha-nda vichi, cuisì ñà-ndòhó stná nsidanicuù nèhivì ñuhivì nduá. Te vètùni cahvi vù-ndà xi-yá ñà-mà cuàha-ya cuu xi-nda ñà-ndüá mà cùndéé ini-ndà sàhà-xí. Còò, vèchi (nú cuàhàn-ndà quida-nda iin cuàchì ni cuí), dandu siempre datú Dios nansa càcu-nda nùájàn sàhà-ñá vètùni quidandee ini-ndà. ¹⁴ Ñàyùcàndüá, cuidadu ni cùndóó-nsiá, ñani màní; màsà nunca cahvi-nsiá ni-iin figura.

Cuisì nùu Dios ni cuàha-nda promesa xi-nda; te màsà cáxi-nda ò cúxí-ndá ñà-ndüá nì chindoo nèhivì nùu figura

¹⁵ Cuàhàn cachì xì-nsiá iñàha, te mii-nsiá cachi-nsiá xì’, amádi ndisa á coó, vèchi quidé cuenta xínduu-nsia nèhivì cundaà inì-xi. ¹⁶ Na (nacuítahvi-ndà, xihi-nda) ñà-ñùhù copa ndiaha ma, te naquímànì-ndà mii-yá. Pues ducan quida-nda, te nihnú ini nsidaa-nda ñà-sàhà ndohó nì xitià nì-yá. Te na xixí stná-ndà pan ì, dandu iin-ni nihnú stná ini nsidaa-nda nansa nì sàha-ya iquicúñú-yà (sàhà-ndà). Sà-ínáhá-nsiá nsidaájàn. ¹⁷ Ñàyùcàndüá nahi imíndaa nèhivì sàni nanduu nsidaa-nda, mate cuàhà-ndà ndoó, vèchi iin-ni pan (ì) xixí nsidaa-nda.

¹⁸ Cundehe-nsiá nansa xíquida nècuàchì raza Israel nú sàni sàha-ne iin cuisì nduú promesa, te nì xihì-si nùu mesa ì, dandu después saxí-né cuñù-si. Pues sàhà ñà-sàxí-né promesa mà, nàhà xicà xínduu stná-nè ana (nihnú ini xì religión mà). ¹⁹⁻²⁰ Pues cachì nsidaájàn xì-nsiá, doco có-cùní cachàmà ñà-itiácú ndisa figura cahvi nèhivì có-ínáhá xí Dios, nì có-cùní cachi stná ñà-ndiaá ndisa promesa sàha-neña. Còò, doco cunaha-nsiá, íá ndisa ana ñnùù-xí sàha-ne promesa xi-ne. Divi nùu ñà-malu sàha-neà, màdí nùu Dios. Te yùhù, có-cùní dahuin cunihnu

ini-nsià quisi mà. ²¹ Vàchi còò permisú cuitahví-ndà coho-nda copa ìi xí Dios, te después coho stná-ndà ñà-nduá sàha-ne ñà-malu; còó. Vàchi còò permisú cuxi-nda pan ìi xí Dios, te después cuxi stná-ndà ñà-dàcùxí-nèsi. ²² Mii-nsiá, ¿a ndísá cuní-nsiá dacuidá ini-nsiá Stoho-ndà Dios ducán? ¿A tuxí ini-nsiá chicá fuerte-nsiá nùù-yá? (Doco mà ndísá.)

²³ (Ñà-ndáa nduá), libre iá-ndà quida-nda nacua cudí ini-ndà, doco (xiñuhu nsinuu ini-ndà) màdi nsidaa iñàha nduú iin ñà-vàha. Libre iá-ndà, cachí-ndà, doco màdi nsidaa iñàha nduú iin ñà-cuàhàn chindee xi-nda. ²⁴ Ñàyùcànduá, màsà nándúcú-ndá ñà-nduá cudí ini-ni mii-nda; chicá ndiaha nanducu-nda nansa chicá yàha vàha ñanitnaha-nda.

²⁵ Nsidaa cuñu dicó tè-dicó yàhvi, vátùni caxi-ndañá. Còò necesidad nacani ini-ndà ndàcàtnùhù-ndà sàhámà, ²⁶ vàchi Stoho-ndà Señor nduú stoho nsidanicuú iñàha iá ñuhiví yohó.

²⁷ Daaní, na cánà-ndà cùhùn-ndà iin vicò iá vehe iin tiàa có-xiníndísá-xí-yá, te cudí ini-ndà cùhùn-ndà, dandu vátùni caxi stná-ndà nsidaa ñà-nduá taxí nècuàchimà; ni màsà ndàcàtnùhù-ndà sàhà comida mà; màsà nácání ini-ndà sàhá. ²⁸ Doco vihini cachi iin nèhiví xì-ndà: “Cuñu yohó, promesa ni sandoo nùù figura cahvi-né nduá”. Pues nú ducán, dandu sàhà nècuàchimà màsà cáxi-nda cuñu mà, còtó cuduchi ini-nè, vàchi vihini quida-ne cuenta nduájàn iin cuàchi. ²⁹ Mate có-quidá mii-nda cuenta ducán, vihini niñnú ini mii-né ducán.

Doco ndohó, vihini cachi-ndà ñà-libre iá-ndà, te màdià fuerza icúmí-ndá quida-nda ñà-nduá cuní inga nèhiví cachí ìi gá ini-xi. ³⁰ Vàchi naquímáni-ndà Dios sàhà ñà-nduá saxí-nda, ñàyùcànduá còò ñà-disáhà-xí cundoo nèhiví cuitnùhu-nèndó sàhà ñà-nduá saxí-nda. ³¹ (Vihini cachi-ndà ducán, doco de todos modos), nsidanicuú ñà-nduá quida-nda, sàhà ñà-nì quèé gá tnùñuhu ndiaha xí Dios ni cúnduá, a ducán saxí-nda ò xihì-nda iñàha, te ò ndéni iñàha ni quida-nda. ³² Màsà dácùdúchí ini-ndà ni-iin nèhiví, a ducán nduú-né iin nècuàchì raza Judea, ò iin nèhiví inga raza (có-xiníndísá), te ò iin nèhiví cahvi víi xi-yá. ³³ Iin-ni ni quidá stná-nsiá nacua quidá yùhù, có-nándúquí ñà-cudíi ini mii, cuisi-ní quidé lucha ñà-màsà cúdúchí ini nèhiví sàhí, dandu vihini sàa stná-nè càcu anima-nè.

11

¹ Ñàyùcànduá, nacua quidá yùhù, ducání quida stná mii-nsiá, vàchi divi Cristu nduú ana nchicuín.

Nansa xiñuhu quida nècuàchì ñàhà na natácá-ndà

² Cuaha-ni quidá-nsiá, ñánì, vàchi iin-ni nsinúú ini-nsia yùhù, te nsinúú stná ini-nsia palabra ni cachí xi-nsiá ñà-chivàha-nsia. ³ Te vichi cuní cundaà ini-nsia ñà-divi Cristu nduú ana dandacú nùù nsidaa nècuàchì tiàa, te nècuàchì tiàa nduú ana dandacú nùù nècuàchì ñàhà, ducání nacua dandacú stná Yua-nda Dios nùù Cristu. ⁴ Cunaha-nsiá, có-nduá ducán càcàn tàhvi iin tiàa nùù Dios nú ñuhú-né mbelu, ni mà váha cachitnùhu stná-nè razón xi-ya nú ñuhú-néàmà, vàchi có-nduámà tnùñuhu xí dìni-nè. ⁵ Doco nècuàchì ñàhà, nú xicàn tàhvi-né, ò cachítnùhu-ne razón xi-ya, te có-ídàhvi dìni-né ni-iñàha, dandu xiñuhu cucahan nùù-né sàhà dìni-né, vàchi davaní queámà na ian sàni daté tehe-né. ⁶ Vàchi nú có-ídàhvi dìni-né ni-iñàha, dandu chicá vàha ni daté cuati dìni-né. Te nú ni cùcàhàn nùù-né daté cuati-né, ò daté tehe-né, dandu xiñuhu ni cùdàhvi dìni-né. ⁷ Iin nècuàchì tiàa, có-xiñùhù cudàhvi dìni-né, (na xicàn tàhvi-né), vàchi nacua iá mii-yá ducán ni quidayacun-yàné, ñàyùcànduá, xiñuhu tavà-nè

tnũñuhu xí-yá; doco nècuàchì ñahà, tnũñuhu xí nècuàchì tiàa tavá-né, ñàyùcàndùá (xiñuhu ni cúdàhvi dìni-né). ⁸ Vàchi màdì (iin iquì) nècuàchì ñahà nì cùyúcùn nècuàchì tiàa. Còó. Iquì tiàa nì cuyucun nècuàchì ñahà. ⁹ Te divi sàhà-ñá chindee-né iì-né, ñàyùcàndùá nì sàcòo-ne, màdiá nì sàcòo tiàa ñà-chindee-né nècuàchì ñahà. ¹⁰ Ñàyùcàndùá, xiñuhu cudàhvi dìni nècuàchì ñahà, te cunduamà seña ñà-íá ana dándàcù-xì nùu-né. Te sàhà stná (indéhe) ángel xi Dios, ñàyùcàndùá xiñuhu quida stná-né ducán. ¹¹ Doco có-càchí ñà-cuisì nècuàchì tiàa nduú ana ndiáá, ni có-càchí stná ñà-cuisì nècuàchì ñahà ndiáá stná; còó, vachi nú ndoo-nda nùu Stoho-ndà Señor, dandu iin-ni xiñuhu stnahá nsidaa-nda. ¹² Ñàyùcàndùá, mate iin (iquì) nècuàchì tiàa nì sàcòo nècuàchì ñahà, doco vichi nècuàchì ñahà nduú ana datúinuù xì nècuàchì tiàa. Doco cunaha-nsiá, mii Dios nduú ana chítñunì inì-xi sàhà nsidanicuú iñàha.

¹³ Mii-nsiá cachi-nsiá xí nansa tuxí inì-nsia: ¿a vátùnì íá cahan-nsiá nú ni cãcãn tàhvi iin nècuàchì ñahà nú uun-ni íá dìni-né? ¹⁴ Pues, nsidaa-nda, ducánì ináhá-ndá cucáhán nùu iin nècuàchì tiàa nú nì ndunari ididíni-né. ¹⁵ Doco nècuàchì ñahà, còó, cuàhà gá cudíi inì-né nú naní ididíni-né, vachi na iñàha ídàhvi dìni-né nduá, te ducán nì nihitáhvi-né coo-ne. ¹⁶ (Pues ñà-jaàn nduá cachí xì-nsiá), doco nú có-ndòo inì iin nèhivi xì palabra yohó, dandu ni cúnáhá-né cuisì ñà-jaàn nduú estilu xi-nda, te divi ñà-jaàn nduú stná estilu xi nsidaa gá nèhivi cahvi xi Dios.

Nansa nì cachi Pablo xì nècuàchì ñuu Corinto ñà-có-quidá víi-né na nacutáhvi-né Cena ì xí Stoho-ndà Señor

¹⁷ Vichi cuàhìn cachì xì-nsiá iñàha, doco màdiá ndeníhí vahi mii-nsiá nduá; còó, vachi cunaha-nsiá, có-queé víi na natácá-nsiá; mal queá. ¹⁸ Primeru cuàhìn càhìn xì-nsiá sàhà-ñá tucu tucu nihnú inì iin iin grupu-nsiá, vachi ducán cachì nèhivi xí, te tuxí inì vihini ñà-ndáa ndua. ¹⁹ Vachi vihini cachi stná-ndà ñà-ícumí coo itnii grupu nùu-nsiá sàhà-ñá cundaá vaha inì-ndà ana xínduu nècuàchì chicá ndiáá, (doco màdì ñà-cáhàn sàhnù-ndà cunduajàn). ²⁰ Ñàyùcàndùá, yùhù cachí, màdiá nacutáhvi ndisa-nsia Cena ì xí Stoho-ndà Señor nduá na natácá-nsiá jaàn. ²¹ Vachi cada iin iin-nsia, yachì quesáhá-nsiá xixi-nsiá ñà-nduá nihí iin iin-nsia, te dava ga nèhivi, ni có-sáa comida xi-ne, te dava ga-né, dècuèndè xihí-né. ²² Cunaha-nsiá, vehe-nda nduú lugar ndé ndiá ícà-ndà cuxi-nda ducán. Màsà quidá-ndá relaju na natácá-ndà, vachi nèhivi xí Dios xínduu-nda. Ni màsà dándúcáhán-ndá ñañitnaha-nda nduú nècuàchì ndahví. Pues, ¿nansa tuxí inì-nsia? ¿A cuàhìn ndenihì vahi-nsiá sàhà ñà-nduá quidá-nsiá? Còó, mà quidéa.

Nansa nì quida Jesús Cena ì primeru

²³ Nùu meru mii Stoho-ndà Jesús nì nihí palabra nacání nansa nì quida-ya na ní sanduu ñuu quivì nì cahìn-teyá. Te divi palabra yucán nduá sàni nacani xì-nsiá, nansa nì tnii-ya pan, ²⁴ te nì naquimani-yá (Yua-yá) sàhà-ñá, dandu nì dàcuàchí-yáñà, te nì cachi-yà: “Nahi iquicúñú mii nduá yohó, te divi iquicúñú nduá sáhatahvi’ sàhà mii-nsiá. Te nacua quidé vichi, divi ducán ícumí-nsiá quida stná-nsiá sàhà-ñá nsinuu inì-nsia yùhù”, nì cachi-yà. ²⁵ Daaní, na ní nsihì nì xixi nsidaa-né, dandu nì tnii-ya pocillu, te nì cachi-yà: “Ñà-ñùhú pocillu yohó nduú seña xi ichi saa nacóí cunchicùn nèhivi, vachi nahi nì nduá. Te cada coho-nsia ndutè yohó, dandu nsinuu inì-nsia yùhù”, (nì cachi Stoho-ndà Señor). ²⁶ Te ndisa, cada xixi-nda pan mà, te xihì-nda ndutè ì mà, ñà-jaàn nsinúu

ini-ndà ñà-nì xìhì-yà (sàhà-ndà), te iin-ni icúmí-ndá quida-nda ducán dècuèndè cachi sàà quivì naxicocuñin-yà.

²⁷ Ñàyùcàndüá, nú cuní-ndà nacuitahvì-ndà cuxi-nda pan xi Stoho-ndà Señor, ò coho-nda yà-ìì xí-yá, dandu màdiá nansa ni nì cui nì quida-ndañá, vèchi nú ducán, dandu cuàchi cundua, vèchi ñà-cónì chívàha-nda tñùñuhu xí iquicúñú-yà xì nù-yá nduá. ²⁸ Ñàyùcàndüá, xiñuhu nacani vàha ini-ndà, te ndundoo anima-ndà, dandu vètùni nacuitahvì víi-nda pan mà, te coho-nda yà-ìì mà. ²⁹ Vèchi nú có-nìhñú ini-ndà pan mà nduú nahi cuerpu xi-ya xìxì-ndà, te xihì stná-ndà yà-ìì mà, dandu dacuidá cuàchi-nda mii-nda na quida-nda ducán. ³⁰ Pues, divi ñà-jaàn nduú meru ñà-dìsàhà-xí cuhì cuàhà-nsiá, te ndohó-nsiá quidá cuèhè; dècuèndè sàni xihì stná dava-nsia. ³¹ Chicá vàha nacani vàha ini-ndà, te ndundoo víi anima-ndà antes, dandu mà nìhì-ndà castigu. ³² Doco te nú nìhì-ndà iin castigu nùù-yá, divi ñà-sàha-yàndó conseju nduájàn sàhà-ñá màsà ndañúhú dahuun-nda nahi dava ga nèhivì ñuhivì.

³³ Ñàyùcàndüá, na natácá-nsiá, cundiatu-nsia cundoo nsihi-nsia, ñáni, dandu vètùni cuxi-nsia. ³⁴ Doco nú xihì ndisa iin nèhivì doco, dandu chicá vàha ndè vehe-ne ni cuxí-né, te màdiá nìhì-nsiá castigu na natácá-nsiá cundua. (Ñà-jaàn nduá cachí' xì-nsiá vichi) ndè cachi nasai yucán, dandu ndatnuhu gué' xì-nsiá sàhà chuun iá gà.

12

Nansa iá ñà-ndüá nìhítàhvì ndiaha-nda cutàhvì-ndà nùù Espíritu Ìì

¹ Yùhù cuní cundaà ini-nsiá sàhà ñà-ndüá nìhítàhvì ndiaha-nda nùù Espíritu Ìì, ñáni. ² Sà-ináhá-nsiá nansa ni saquida-nsia antes na táñàha ga cunindisá-nsiá mii-yá, cui si nacua nisa cachi nèhivì xì-nsiá, ducán nisa quida-nsia, nisa cahvi-nsiá cuàhà figura xì yùù, mate có-càhàn mà. ³ Ñàyùcàndüá, cuní' cundaà ini-nsia palabra yohó: nú ndisa Espíritu Ìì xí Dios nduú ana chindéé xí-ndá càhàn-ndà, dandu mà nunca cachi-ndà sàhà Jesús ñà-có-ndiàà-yà. Te davani stná, nú màsà chindéé Espíritu Ìì ndohó, dandu mà cúí cachi-ndà: ñà-cuisi Jesús nduú Stoho-ndà Señor (dandacú inicutu).

⁴ Cunaha-nsiá, nsidanuu clase ñà-ndiaha sàni nìhítàhvì-ndà nùù-yá, doco imindaa Espíritu Ìì xí-yá nduú ana ni dàcútàhvì xì-ndàñá. ⁵ Te cuàhà gá stná modo xinúcuáchí iin iin-nda nùù-yá, doco imindaa-ní Stoho-ndà Señor nduú ana xinúcuáchí-ndá nùù-xí. ⁶ Te cuàhà gá stná chuun ndiaha quidá Dios ini anima iin iin-nda, doco imindaa-yá nduú ana quidà-xì nsidaájàn. ⁷ Te iin iin-nda sàni nìhítàhvì nansa chindee ndiaha Espíritu Ìì ndohó sàhà ñà-vàha xi nsidaa-nda. ⁸ Dava-nda, sàni nìhítàhvì-ndà ñà-càhàn nchichí-ndà. Te dava-nda, sàni nìhítàhvì-ndà ñà-cundaà tui ini-ndà, doco mismo mii Espíritu Ìì nduú ana chindéé xí-ndá ducán. ⁹ Daaní, dava tu-nda, nùù mismo Espíritu Ìì sàni nìhítàhvì ndiaha-nda cucumi vàha-nda fe; te dava tu-nda, ni nìhítàhvì-ndà dandúvaha-nda nèhivì, doco mismo Espíritu Ìì nduú ana ni sàhatahvì xì-ndà ducán. ¹⁰ Te ò vihini ni nìhítàhvì-ndà quida-nda milagru ndiaha, te ò cachitnùhu-nda ñà-ndüú razón ndiaha xí-yá. Te dava ga tu-nda, vètùni cundaà ini-ndà a díví Espíritu Ìì, ò iin ñà-malu nduú ana quida-xi iñàha. Daaní, dava tu-nda, tùha-nda càhàn-ndà inga dàhàn sàà, te dava ga tu-nda cachitnùhu-nda nansa cuní cachi dàhàn sàà mà. ¹¹ Doco nsidanicuu

ñà-nduá nì nihítàhvì-ndà mà, divi Espíritu Ìi nduú ana chindéé xí-ndá quida-nda ducán, te iin iin-nda níhítàhvì-ndà según nansa chítñuní ini-yá cuàhatahvì-yándò.

Nahi iquicúñú mii-yá xínduu nsidaa-nda

¹² Ndohó, iá ndahà-ndà, te iá sàhà-ndà; cuàhà iñàha sàni nihì iquicúñú-ndà cucumiá, doco mindaa cuerpu xi-nda nduá. Mate cuàhà iñàha quidá, doco imindaa-ní cuerpu nduá. Pues, ducán iá stná Cristu xì ndohó na ian ndohó xì iquicúñú-ndà. ¹³ Vàchi nsidanicuu-nda, nahi iin-ni cuerpu xi mii-yá sàni nanduu-nda na ní nduhiì anima-ndà nì quida Espíritu Ìi xí-yá. Vàchi iin-ni Espíritu Ìi sàni nihítàhvì ndiaha nsidaa-nda, ò xínduu-nda nècuàchì raza Judea, te ò nècuàchì inga raza, có-quidámà, ò xínduu-nda nècuàchì libre, te ò nècuàchì ndoó ana dàndàcù-xì nuù-xì.

¹⁴ Sà-ináhà-ndá, iá ndahà-ndà, iá sàhà-ndà; màdì uun-ni iá iquicúñú-ndà. ¹⁵ Pues (nú ni cuí càhàn) iin sàhà-ndà, vihini cachà: “Còò; yùhù, có-nduú iin ndahà, ñàyùcànduá, có-nduú cuerpu yohó”. Pues mate ducán ni cachá, doco iin-ni nduá sàhà-ndà. ¹⁶ Te nú ni cachì stná tùtnù-ndà: “Còò, yùhù, có-nduú iin nduchìnuú, ñàyùcànduá có-nduú cuerpu yohó”. Pues, mate ducán ni cachá, doco divi iin-ni nduá tùtnù-ndà. ¹⁷ Vàchi nú cuisì nduchìnuú-ndà nì cùndúú inicutu-nda, dandu ¿nansa cui tiacu-ndà? Te nú cuisì tùtnù-ndà nì cùndúú-ndá, dandu ¿nansa cui sahan iñàha dìtnì-ndà? Mà cúí. ¹⁸ Ñàyùcànduá, sàni quidavàha Dios iquicúñú-ndà xì nsidaa ñà-nduá xichuán, te nsidaámà iá chuun quidá según nansa nì chitñuní ini-yá. ¹⁹ Vàchi nú cuisì iin-ni chuun ni cuí quida cuerpu xi-nda, dandu mà cùndúú ndisa-nda nèhivì. ²⁰ Doco còò, mate iin-ni cuerpu xi-nda nduá, doco nsidanuu clase chuun quidá. ²¹ Ñàyùcànduá, có-íá vàha cachì nduchìnuú-ndà xì ndahà-ndà: “Có-xiñùhí mii-ní”. Ni mà vàha cachì stná dìni-ndà xì sàhà-ndà: “Có-xiñùhí mii-ní”. ²² Còò, vachì mate iá dava xaan xi-nda tuxí ini-ndà có-xiñùhù guá, doco nahnú chuun quidá. ²³ Te nú iá ndé tuxí ini-ndà mà vícò iá, divi jaàn chicá ndiaá-ndà, te saquín-ndà cuidadu sàhà-ñá màsà cúcàhàn nuù-ndà. ²⁴ Vàchi ndé vico-ni iá, có-xiñùhù (cundiaa guá-ndañá). Pues ducán nì chitñuní ini Dios coo cuerpu xi-nda sàhà-ñá chicá cundiaa-ndà ndé xi-nda có-ndiaá cachì-ndà mà. ²⁵ Dandu nsidaa ndahàsàhà-ndà, icúmiá chindee tnahá, te iin-ni coo viì iquicúñú-ndà. ²⁶ Vàchi mate imindaa lugar xi cuerpu-nda ndohó, doco inii iquicúñú-ndà cuú stná sentir. Te nú cudí ini iin xaan xi-nda nahi ndahà-ndà, dandu inii cuerpu xi-nda cudí stná inà.

²⁷⁻²⁸ Pues vichi cachì xì-nsiá ñà-nahi iquicúñú Cristu xínduu nsidaa ndohó nècuàchì cahvi xi-yá, te iin iin-nda sàni sàhatahvì-yá chuun quida-nda nuù-yá nacua quidá sàhà-ndà, ò ndahà-ndà. Dihna nsiùhù nècuàchì apóstol sàni nihítàhvì-nsí ñà-cacanu-nsi quida-nsi chuun xi-ya. Daaní, nchícùn gà ana xínduu nècuàchì cachìtnùhu razón ndiaha xí-yá. Daaní, nchícùn gà nècuàchì chináhà palabra ìi. Daaní, ndoó stná nècuàchì quidà-xì milagru, xì stná nècuàchì dandúvaha xi-nda. Te ndoó stná nècuàchì xicánúú chindéé xí ñanìtnaha-xi, xì stná nècuàchì dandacú, xì stná nècuàchì càhàn inga dàhàn sàà. ²⁹ Pues, nàhà xicà màdì nsidaa-nda ni níhì-ndà chuun cunduu-nda apóstol; ni màdì nsidaa-nda tùha-nda cachìtnùhu-nda razón ndiaha xí-yá, te màdì nsidaa stná-ndà tùha-nda chinaha-ndà nèhivì; còò. Ni màdì nsidaa-nda quida-nda milagru, ³⁰ ò dandúvaha-nda nèhivì. Ni màdì nsidaa stná-ndà càhàn-ndà inga dàhàn

sàa, ni mà túha nsidaa-nda cachitnùhu-nda nansa cuní cachi dàhàn sàa mà. Còó. ³¹ Doco de todos modos, iin iin-nda xiñuhu cudiì cuáhà ini-nda nihitáhvi-nda más gà ñà-chicá ndiaha sàni cachi mà. Doco cunaha-nsiá, iá inga ichì chicá nsiha cunchicùn-nda, te vichi cuàhìn càhìn xì-nsiá sàhámà.

13

Divi ñà-cuu stnahá ini-nda sàhà-nda nduú ichi chicá nsiha

¹ Ni cachi-nda sàni nihitáhvi-nda càhàn-nda nsidanicuú dàhàn ñuhivì xì ndè stná dàhàn àngel, doco nú có-cuú stnahá stná ini-nda sàhà-nda, ni mà cúndiáá nsidaámà, vachi ducán queé ñà-càhàn-ndàmà (nahi ruidu-ni), na ian cadì úun iin càa, ò iin platillu. ² Te ò vihini sàni nihitáhvi-nda cachitnùhu-nda razón ndiaha, te sànihì stná ini-nda sàhà nsidaa chuun nsiha chicá dèhé, te ináhá stná-nda nsidanicuú iñàha, te iin-ni icúmí vâha-nda fe, dècuèndè vâtùni dandacu-nda, te cuxio iin yucù. Doco te nú có-cuú stnahá ini-nda sàhà-nda, dandísá uun-ni nduú nsidaa ñà-nduá tûha-nda quida-ndama. ³ Te nú ni dasán nsíhí-nda ñà-cuicà-nda, te ò ni cuáha-nda coco-nda (sàhà iin chuun vâha), doco te nú có-cuú stnahá ini-nda sàhà-nda, ni-iyuhu mà cúndiáá nsidaámà.

⁴ Cunaha-nsiá, nú cuú stnahá ini-nda sàhà-nda, dandu mà úhi coo calma-nda xì nèhivì, te cuhi ini-ndané. Te mà cúmbidia stnahá stná ini-nda sàhà-nda, nú ducán. Ni mà cútúxí stná ini-nda mii-nda nduu-nda mii-nda, ni mà cúndaa cuadú stná-nda. ⁵ Vachi nú cuú ndisa ini-nda sàhà iin nèhivì, dandu mà quidá-nda ni-iin ñà-quinì xi-né. Ni mà cóó interesadu stná-nda, ni mà cuída yàchì stná ini-nda sàhà-né, te mà chùhùn stná ini-nda sàhà-né. ⁶ Vachi cunaha-nsiá, nú cuú ndisa ini-nda sàhà iin ñanìtnaha-nda, dandu mà cúdî ini-nda nú ni quidá-né iin ñà-có-ndiáá. Còó, ñà-cunchicùn vii-né ichi ndáá nduá cuní-nda quida-nda, nú cuú ini-nda sàhà-né. ⁷ Te nú màni-né nùù-nda ducán, dandu mà úhi quidandee stná ini-nda sàhà-né; ni mà úhi cahvi stná-nda xì-né ñà-chicá quida vii-né después, vachi siempre iá tnùndé ini, cachi-nda, te vâtùni cucumi-nda paciencia.

⁸ Cunaha-nsiá, vaxi iin quivì, te mà cóó gá necesidad cachitnùhu nèhivì xì-nda iin razón xi Dios, ni mà càhàn gà-nda dàhàn sàa, ni mà cóó cá stná necesidad cachitnùhu-ya xì-nda iin ñà-có-ináhá-nda. Doco ñà-cuu stnahá ini-nda sàhà-nda, mà nunca ndutámà nùù-yá. ⁹ Quivì vichi, có-ináhá nsihi-nda nsidaa iñàha; còó. Stná iin palabra dacàhàn-yà nèhivì, có-nduámà iin palabra cachitnùhu nsihi xi-nda nsidanicuú iñàha; còó. ¹⁰ Doco na sàa quivì cununa ndisa ñuhivì, dandu mà càhàn gà-nda nsidaa ñà-có-íá nsihi mà.

¹¹ Na tí, nahi mèe nìsa càhìn, vachi nacua nacání ini nsidaa-vé, ducán nìsa nacani stná ini; ducán nìsa nihnu ini. Doco vichi sàni sahnui, te ñâyùcànduá, có-quidá gué nahi mèe. ¹² Te ducán icúmí coo stná xì-nda después. Vachi quivì vichi indéhe-nda (nansa yâha-nda, doco có-cúndaa vâha ini-nda), vachi na ian indéhe-nda nùù iin yûtátá có-túvì ví, ducán nduá. Doco vaxi iin quivì, dandu mà cóó gá ducán, vachi viví-ni icúmí-nda cundehè claru-nda mii-yá. Quivì vichi cuisì iyuhu-ní cundaa ini-nda, doco quivì yucán icúmí-nda cundaa vâha ndisa ini-nda nacua cundaa ini mii-yá sàhà ndohó. ¹³ Ñâyùcànduá, ùni iñàha xiñuhu quida-nda vichi. Ni cúcúmí vâha-nda fe, te ni cúníhnú vâha ini-nda ñà-siempre chindee-yándó; daaní, ni cúcúú stnahá stná ini-nda sàhà-nda. Doco nùù nsi-ùni ñà-jaàn, chicá ndiáá ñà-cuu stnahá ini-nda sàhà-nda.

14

Nansa ndiá icà-ndà quida-nda na cáhàn-ndà inga dàhàn sàà quidá Espíritu Ì

¹ (Ñà-ndàà ndua), xiñuhu cuu stnahá ndisa ini-ndà sàhà-ndà. Daaní, cuní stnái nanducu-nsiá nansa nihítáhvi gá-nsià más tàhvi ndiaha xí-yá. Te ñà-chicá cuní nihítáhvi-nsiá nduú ñà-cachitnùhu-nsia razón ndiaha xí-yá. ² Váchì na cáhàn-ndà dàhàn sàà, màdì nèhivì ñuhivì cáhàn xì-ndà. Còó. Dios cáhàn xì-ndà, doco nèhivì ñuhivì, có-cùndáà ini-nè nansa cachí-ndà. Divi Espíritu Ì chindéé xí-ndá cáhàn-ndà ducán, doco iin chuun iá dehé nduá cachí-ndà. ³ Doco na cachitnùhu-nda razón ndiaha xí-yá, dandísá nèhivì ñuhivì cáhàn xì-ndà, vátùni chindee-ndané ñà-chicá cunihnu viì ini-nèyà, te chicá nacuàhandee ini-nè. ⁴ Doco nú dàhàn sàà nduá cáhàn-ndà na natácá-ndà, dandu ñà-chindee xi anima mii-ni-nda nduámà. Doco na cachitnùhu-nda razón ndiaha xí-yá, dandu nsidanicuú nèhivì nacuàhandee ini-xi.

⁵ Mate cudií ini nú ni cuáhatahvi Dios nsidaa-nsiá ñà-càhàn-nsiá dàhàn sàà, doco chicá cudií ini nú ni nihítáhvi-nsiá cachitnùhu-nsia razón ndiaha xí-yá, váchì chicá ndiaha ñà-jaàn. Doco nú ni cáhàn-ndà dàhàn sàà, te después cachitnùhu stná-ndà nansa cuní cachi palabra mà, dandu vátùni, váchì (sàhà-ñá claru iá palabra mà) vátùni nihì stná nsidaa compañeru-ndà iin ñà-vàha xi mii stná-nè.

⁶ Ni cachí-ndà ni sái ndé ndoó-nsiá, te cuisì-ní inga dàhàn sàà ni cáhàn xì-nsiá. ¿A vátùni chindeámà mii-nsiá, ñáni? Còó, váchì xiñuhu ñà-nacani claru stnái xì-nsiá iin palabra sàni dàtnúú ini Dios yùhù, te ò iin palabra ni cundaà túi ini ni quida-ya, te ò nú cóó, iin razón ndiaha ni quixi nùù-yá, te ò iin ñà-vàha cui chinahi mii-nsiá. ⁷ Váchì dècuèndè stná ñà-quidándáá-ndá, ni cùndúá iin pitu, ò iin yutnù cuerda, nú nansa-ni ni cui ni quidándáá-ndáñá, dandu mà cùndáà ini nèhivì índù yaa tavá-nda. ⁸ Stná corneta sivi soldadu, nú có-sivi vii-té, mà cùndáà ini compañeru-te ñà-sà-lá hora quidayucùn-te cùhùn-te guerra. ⁹ Te ducaní stná ndohó na cáhàn-ndà, nú có-càhàn claru-ndà (dàhàn mii-nda), mà cúí cundaà ini nèhivì nansa cachí-ndà. Uun-ni queamà. ¹⁰ Pues cuàhà gá dàhàn iá ñuhivì, te iin ian vátùni cáhàn nèhivì, te cundaà stnahá ini-nè. ¹¹ Doco nú có-ináhá-ndá nansa cuní cachi dàhàn cáhàn iin nèhivì, dandu có-cùndáà ini-ndà nansa cachí-nè; nahi nèhivì inga ñuu xicà nduú-né, te ni mii-né, có-cùndáà stná ini-nè ñà-nduá cachí ndohó. ¹² Pues ducaní stná mii-nsiá (xì dàhàn sàà cáhàn-nsià). Yùhù ináhí, yáha ga cuní-nsiá nihítáhvi-nsiá cuàhà iñàha nùù-yá. Doco ñà-chicá xiñuhu nduá nihítáhvi-ndà iin ñà-chindee xi ñanìtnaha-nda natácá xì-ndà. Pues divi tàhvi clase jaàn nduá cuní nanducu-nsiá.

¹³ Ñàyucàndúá, nú sàtùha-nda cáhàn-ndà inga dàhàn sàà, dandu xiñuhu stná ñà-càcàn tàhvi-ndà cuàhatahvi Dios-ndó ñà-cachitnùhu-nda nansa cuní cachi dàhàn mà na cáhàn-ndáñá, ¹⁴ váchì na cáhàn-ndà ducán, ini-ni anima-ndà cáhàn stná-ndà, xicàn tàhvi-ndà nùù-yá, doco ini sàxinífnùnì-ndà, có-cùndáà ini-ndà nansa cachí-ndà. ¹⁵ Pues, nú ducán nduá, dandu ¿nansa chicá vaha quida-nda? Pues, cuàhàn-ndà càcàn tàhvi-ndà nùù-yá (xì dàhàn) ináhá espíritu xi-nda, doco màdì cuisì ñà-jaàn, Icúmí-ndá càcàn tàhvi stná-ndà nùù-yá xì iin palabra ñà-cùndáà ini-ndà. Stná ñà-coto-nda; cuàhàn-ndà coto-nda (xì dàhàn) ináhá espíritu xi-nda, dandu después coto stná-ndà iin alabanza cundáà ini-ndà nansa cachá. ¹⁶ Váchì nú naquímànì-ndà mii-yá xì cuisì-ní dàhàn

ináhá espíritu xi mii-nda, dandu ùhì cachi nècuàchì mà-túha “amén” (na ní nsihi nì càhàn-ndà), vèchi ni có-cúndáà ini-nè nansa cachí-ndà. ¹⁷ Pues, ñà-naquimani-ndà Dios, divi naquimani vâha-ndayá, vâtùni iá` mà, doco có-nìhì ñanìtnaha-nda cundamà iin ñà-vâha xi stná anima mii-né. ¹⁸ Yùhù cachí, ansivéhé Dios, cuàhà gá càhìn dàhàn sàà; chicá càhìn ducán nùù nsidaa mii-nsiá. ¹⁹ Doco nú sàni nataca-ndà ñà-cahvi-nda mii-yá, dandu chicá nsiaha càhìn siquiera ùhùn-nì palabra ñà-cundaà ndisa ini-nsià, te màdiá ùxìn mil palabra inga dàhàn mà-cúndáà ini-nsia, vèchi cuisì nú cundáà vâha ini-nsià, dandu vâtùni chinahì mii-nsiá iñàha.

²⁰ Màsà cúnìhnú ini-nsià nahi mée, ñàni. Vâtùni iá` nú nihnú iquin ini-ndà sàhà chuun chicutéhé iá ñuhivì; doco (nú chuun sahnú nduá), dandu xiñuhu nacani ini-ndà nahi nècuàchì sahnú, màdi gá nahi mée.

²¹ Nùù tutu ìì dohó cachí mii-yá: “Icúmì càhìn xì nècuàchì raza yohó, vèchi icúmì quixi nècuàchì inga ñuu càhìn inga dàhàn, te cuenta-xi icúmì-né càhàn-né xì nècuàchì yohó, doco ni sàhà ñà-yúcán mà quíhìn cásù-né, cachí Stoho-ndà Señor”. ²² Ñàyúcànduá, ñà-jaàn cundáà ini-ndà seña nduá càhàn-ndà dàhàn sàà, áma cúndáà ini nècuàchì có-xiníndísà. Doco ñà-cachitnùhu-nda razón ndiaha, quidámà chuun sàhà nèhivì sàxiníndísà, màdi sàhà nèhivì có-xiníndísà.

²³ Ni cachí-ndà nú sàni nataca-nsià, te càhàn iin iin-nsia dàhàn sàà, te yucán sàà stná nèhivì có-cúndáà ini-xi, ò nèhivì có-xiníndísà. Pues ádi icúmì-né cachí-né sàni culocó-nsià. ²⁴ Doco nú cachitnùhu iin iin-nsia iin razón ndiaha xí Dios (dàhàn cundáà ini-xi), dandu dansínúù iniàmànè cuàchi quidá-né, te cundaà ini-nè nansa iá ndisa anima-né, ²⁵ dècuèndè natùì vate stná ñà-nduá iá dèhé nì quida-ne antes. Dandu màcùitasisi-né ñà-cahvi-né Dios, te cachí-né iá ndisa Dios nùù-nsiá.

²⁶ ¿Ndíà nduá cuní cachi nsidaa ñà-jaàn? Pues dohó iá, ñàni: na natácá-ndà, iin iin-nda iá iin alabanza coto-nda, ò iin palabra vâha chinaha-ndà, te ò iin ñà-ndiaha sàni dàcùnì Dios ndohó, ò iin palabra xi iin dàhàn sàà, te ò cachitnùhu iin-nda ñà-nduá cuní cachi dàhàn sàà mà. Doco nsidaa ñà-jaàn, sàhà ñà-vâha xi nsidaa ana nì nataca nì cúnduá.

Nsidaa ñà-nduá quida-nda na natácá-ndà, xiñuhu quida vîi-ndàñá, màdiá nansa ni nì cui

²⁷ Nú ndoó nèhivì cuní càhàn dàhàn sàà, dandu vâtùni càhàn ùi-né, ò ùni-né, doco màsà yáha ùni-né, te nì nsihi iin-ne, dandu quesaha inga-né. Iin iin-ne nì cúcúmì-né tiempu xi-ne càhàn-né. Te xiñuhu coo stná iin ana cachitnùhu nansa cuní cachi palabra mà. ²⁸ Doco nú còò ni-iin-nsia tùha cachitnùhu sàhà ñà-jaàn, dandu màsà càhàn nèhivì dàhàn sàà na natácá-nsià, cuisì-nì dècuèndè iá mii-né, dandu mii-né xì Dios cunini.

²⁹ Daaní, nècuàchì cachitnùhu razón ndiaha xí-yá, vâtùni càhàn ùi ò ùni-né, te nì cúnìní nèhivì dava ga, te cachí-né a vâtùni iá ñà-nduá nì cachí nècuàchì mà, á cóó. ³⁰ Doco nú yucán iá inga nècuàchì datnúù Dios sàxinítnùnì-xi iin palabra ndiaha, dandu xiñuhu cudadí nècuàchì primeru. ³¹ Vèchi nsidaa ana datnúù Dios iin razón ndiaha, vâtùni cachitnùhu iin iin-ne razón mà na hora quidá-né tocar, dandu vâtùni sàà nsidaa-nda cundaà ini-ndà, te nacuaàhandee stná ini-ndà. ³² Te nsidaa ana sàni ñìhìtâhvi cachitnùhu razón ndiaha, icúmì-né dandacú-né nùù anima mii-né, (a càhàn-né, á cóó). ³³ Cunaha-nsiá, màdi nansa-nì nì cui quidá ndevâha Dios ñà-nduá quidá-yá, còò; vivì-nì, te cuèyâà-nì nduú modo quidá mii-yá.

Nacua quidá nsidaa nêhivî xî Dios nsidaa lugar ndé natácá-nê cahvi-néyâ, (ducán cunî quida stná mii-nsiá), ³⁴ màsà cãhàn nêcuàchî ñahâ na natácá nsidaa-nsiá ducán, vâchi còò permisú. Icúmî-nê cunini-ne nacua cachí stná tutu nduú ley xi-ya. ³⁵ Nú cunî-nê ndacãtnùhù-nê, dandu ni cãcàn tnùhù-nê nùù nêcuàchî vehe-ne nú sàni nasaa-nê vehe. Vâchi có-nduá ducán cãhàn iin nêcuàchî ñahâ na natácá-nsiá.

³⁶ Cunî nsinuu inî-nsiá ñà-màdi mii-nsiá òinúú-xî ni quésáhá palabra xi Dios. Ni màdi cuisî mii-nsiá ni xiníndísâ stná xî palabra mà. ³⁷ Te nú jaàn ndoó nêhivî tuxî inî-xi datnúú Dios sãxinítnùnî-xi, te ò ní nîhitáhvi ndiaha-nê cahan-nê, dandu xiñuhu cundaà stná ini-nê ñà-divi palabra yohó nduú palabra ni dândacú Stoho-ndâ Señor. ³⁸ Doco nú cò-cunî-nê nacuni-nê ñà-palabra ìi xî mii-yá nduá yohó, dandu ni mii stná-nsiá, màsà nácunî stná-nsiã nê ñà-nduú-nê ana ni nîhitáhvi ndisa.

³⁹ Ducán iá, ñáni. Yùhù cunî nanducu-nsiá más gà nansa nîhitáhvi-nsiá cachitnùhu-nsiã razón ndiaha xî-yá. Te nêhivî cãhàn dàhàn sàà, màsà cãdí-nsiã nùù-nê; còó. ⁴⁰ Doco nsidaa ñà-nduá quidá-nsiá (na natácá-nsiã), vivî-ni ni quidá-nsiãñâ, te iin iin-nsiã (ni cãhàn-nsiã) nacua nchícun stnahá-nsiã.

15

Sàni natiacu ndisa Jesucristu

¹ Ñàni, cunî cundaà vâha ini-nsiã sàhâ palabra ndiaha ni cachitnùhi xî-nsiã daa. Vâchi ni xinindísâ-nsiã palabra mà, te iin-ni dècuèndè vichi quidá stná-nsiã seguir ducán. ² Te sàhâ stná palabra mà icúmî-nsiã càcu-nsiã nú iin-ni ni cúníhnú vâha ini-nsiãñâ. Vâtùnî càcu-nsiã, cachí, doco ¿a víhínî uun-ni quee ñà-nî xinindísâ-nsiã ducán? (Còó), ³ vâchi cunaha-nsiã, palabra ndiaá ndisa nduá ni cachitnùhi xî-nsiã daa, vâchi divi nduú stná palabra ni nîhî (nùù) Cristu, te nacáníamà nansa ni xihî-yà ni nacuida-ya cuàchi-nda nacua cachí nùù tutu ìi. ⁴ Dandu ni ndùxin-ya, doco tixi ùnî quivî ni natiacu-yà nacua cachí stná tutu mà. ⁵ Dandu ni ndecunu-ya nùù Pedro xi nùù stná dava ga nêcuàchî dacuahá-yá; ùxin ùi ni sanduu-ne. ⁶ Daaní, después ni ndecunu stná-yà iin xichi na ní nataca más ùhùn cientu ñani-ndâ. Te cunaha-nsiã, dècuèndè vichi xî-itiacu ìi cuàhà vá nêcuàchímâ, doco dava-ne sàni ndàhvâ-nê ñuhivî yohó. ⁷ Daaní después, ni ndecunu stná-yà nùù Jacobo, xi nùù stná nsidanicúú nêcuàchî xínduu apóstol. ⁸⁻⁹ Daaní, último ni ndecunu-ya nùù yùhù. Díin tiempu ni sandua, màdi iin-ni xi nêcuàchî dava ga mà. Vâchi nùù nsidaa gà ana ni nîhî chuun nùù-yá, yùhù nduí ana chícá có-ndiãá. Ndisa ni nîhî chuun ndiaha nùù-yá, doco màdi sàhâ-ñâ vâha güé' ni sándúá; còó, vâchi yùhù, cuàhà gà nêhivî xî Dios nîsa quida quini xî. ¹⁰ Doco sàhâ gracia xi-ya ni nîhitáhvi' cucumî chuun ìi nùù-yá. Te màdi uun-ni sàni quee gracia ni quida-ya mà, vâchi cuàhà gà chuun ndiaha sàni quide, dècuèndè chícá más sàni quide nùù nêcuàchî dava ga. Doco màdi ndisa yùhù ni quidà-xi nsidaa ñà-ndiaha ma; còó. Divi gracia xi-ya ni chindee xî. ¹¹ Doco có-quidámâ, a sea yùhù, ò dava ga apóstol, doco iin-ni xíachi nsidaa-nsí sàhâ Jesús ñà-nî natiacu ndisa-ya, te divi palabra jaàn nduá ni xinindísâ stná mii-nsiã.

Nansa icúmî-ndâ natiacu-ndâ

¹² Pues, nú ducán cachí-nsí sàhâ Cristu ñà-nî natiacu ndisa-ya, dandu ¿índù chuun cachí dava-nsiã ñà-mà cúí natiacu ni-iin nsií? ¹³ Vâchi nú mà cúí natiacu nsií ni cúí, dandu ni cóni nátiácú stná mii-yá. ¹⁴ Te nú

cóni nátiácú-yà nì cúì, dandu uun-ni queé ñà-cáhàn-nsì xì nèhivì. Stná mii-nsiá, sàni xinindisá stná-nsiàyà, doco uun-ni quee stná mà nì cúì. ¹⁵ Te nsiùhù tu, na ian tnuhu-nsì cunì cachàmà, vèchi sàni cachi-nsì sàhà Dios nì dānātiácú-yà Cristu. Doco nú mà cúì natiacu ni-iin nsii (nacua cachí dava-nsia), dandu ñà-cóni nátiácú stná Cristu nduú stná mà. ¹⁶⁻¹⁷ Vèchi nú mà cúì natiacu nsii, dandu cóni nátiácú stná mii-yá, te iin-ni iá ì-ndà xì cuàchi-nda, cuquídá-xì nì xinindisa-nda, nú ducán. ¹⁸ Te divi ducán stná xì nèhivì xí-yá sàni caxihì, ñà-sàni ndañuhu dahuun stná-nè nduá, nú ducán. ¹⁹ Cunaha-nsiá, nèhivì chicá còò tnùndé inì-xi nduu-nda nú cuisì ñuhivì yohó-ní chindéé Cristu ndohó.

²⁰ Doco (còò, ñà-ndàà cuisì nduá) sàni natiacu-yà; dihna mii-yá nì natiacu-yà, dandu después icúmí natiacu stná cuàhà gá ana nì xihì. ²¹ Sàhà cuàchi nì quida iin tiàa sàhana nì quesaha nèhivì xihì-nè. Doco vichi sàhà (mii-yá) ana nì nanduu na iin tiàa, ñàyùcànduá vātùni ñihitáhvi stná cuàhà-nè natiacu-nè. ²² Vèchi sàhà-ñá nduu-nda descendencia xi Adán, ñàyùcànduá xihì nsidaa nèhivì tiempu vichi. Doco nsidaa ana ndoó ladu xi Cristu, icúmí-nè sàà-nè natiacu-nè quida-ya. ²³ Doco diín nduú quivì nì natiacu Cristu, te diín cunduu quivì quida tocar dava ga nèhivì. Dihna mii-yá nì natiacu-yà, te mii-yá nduú primeru nì cuu xi ducán; daaní, después natiacu stná ndohó nèhivì xí-yá quivì (naxicocufin-yà, te) cuni-ndàyá. ²⁴ Daa cunduu quivì icúmí-yá cundee-yá nùò nsidaa ñà-malu cusáhnù, xì nùò stná nsidaa ana itá fuerte, xì nùò nsidaa gá stná ñà-fuerte iá ñuhivì. Daaní icúmí sàà quivì xinu tiempu, te dayáha Cristu chuun dandacú-yá ndè ndahà Yuamáni-yá. ²⁵ Doco antes ñà-jaàn, iin-ni icúmí-yá cusahnú-yá dècuèndè cundee-yá nùò nsidaa ana xinì ùhì xí-yá. ²⁶ Pues sàhà ñà-yáha ga có-cudú inì-yá xihì nèhivì, ñàyùcànduá por último icúmí-yá cundee-yá nùò ñà-xihì-ndà, te mà nunca cui gá-ndà. ²⁷ Vèchi cachí tutu ì ñà-icúmí sàà nsidanicuú iñaha coa sujetu nùò-yá. Doco náhà xicà màdi Yuamáni-yá coo stná sujetu nùò-yá, vèchi divi Yuamáni-yá nduú ana disáhà-xì nì cundee-yá nùò nsidaa ana xinì ùhì xí-yá. ²⁸ Daaní, nú sàni cundee-yá nùò nsidaa contra xi-ya mà, dandu stná mii-yá, coo stná-yá sujetu nùò Yuamáni-yá, vèchi divi sàhà poder xi yà-yùcán nì cundee-yá ducán. Dandu quivì mà, mii Yua-nda Dios cunduu ana cusáhnù inicutu.

²⁹ Inga casu: dava stná nèhivì, sáhàn-nè cuhî-né cuenta xi nèhivì sàni xihì. Pues, ¿indù chuun quidá-nè ducán, cuhî-né sàhà nsii ma nú ndisa mà cúì natiacu ni-iin nsii ni cúì?

³⁰ Daaní, nsiùhù tu, tixi cuàhà peligru ndoó-nsì nsidanicuú tiempu. (Doco uun-ni queamà nú mà sàà-ndà natiacu-ndà después.) ³¹ Quivì quivì yáha-nsi peligru cui-nsi, ñáni. Ñà-ndàà cuisì nduájàn divi nacua nduú stná ñà-ndácuisì cudú gá inì sàhà-nsiá ñà-iin-ni nchícùn stná-nsiá Stoho-ndà Jesucristu. ³² Yùhù, cuàhà vida nì xinì ñuu Éfeso nùò (nèhivì dana guá nahi) nsicaha. Doco ni mà cundiáá stná mà (nùì) nú mà nunca sàà-ndà natiacu-ndà. Vèchi te nú ducán, dandu chicá vaha quida-nda nacua cachí dichu: “Ni cuxí vaha-nda, te coho vaha-nda, vèchi tnaa cui-ndà”.

³³ Màsà cuáha-nsia dandahví ni-iin nèhivì-nsiá (ducán, vèchi cachí stná dichu): “Nú chicuèhé nècuàchì nduú compañeru-ndà, dandu cuchicuehe stná modo xi-nda”. ³⁴ Xiñuhu nàcùnihu vii inì-nsia, (ñáni). Màsà quidá gá-nsiá cuàchi, vèchi sàni cundaà inì, dava-nsia nì có-ináhà-nsiá Dios. Ducán cachí xì-nsiá áma ndúcáhán-nsiá (nacua ndiá ìcà-nsiá).

Nansa coo iquicúñú-ndà na natiacu-ndà

³⁵ Doco vihini cachi iin nêhivì: “¿Índù modo cui natiacu iin nsì nú sàni xihì-nè? ¿Nansa cuàhàn coo iquicúñú-nè?” ³⁶ Pues neciu-ndà nú ni cachì-ndà ducán. Vàchi dècuèndè stná tata chihì-ndà, icúmíá ndùxan, dandu cuitià. ³⁷ Te tata chihì-ndàmà, có-ndùdává xí ñà-ndúá cuàhàn nacuitià; còò, cutu íin tata uun nduá chihì-ndà, sea ni cúndúá nùni trigu, ò inga nùni. ³⁸ Dandu dacuahnú Dios-ñà, te sàà coa nacua nì chitnùní ini-yà coa. Te nú sàni sahnua, dandu diín diín nùni cundua según iin iin clase nduá. ³⁹ Pues ducání iá stná xì cuerpu xi iin iin ñà-íá ñuhivì. Vàchi tucu tucu ndáa nêhivì, quisi, laa, siaca.

⁴⁰ Stná ñà-nchií itándiaa ansivi, tucu iá` nùù ñà-íá ñuhivì yohó. Cuaha-ni iá ñà-íá ansivi, te cuaha-ni iá stná ñà-íá ñuhivì, doco tucu tucu xíndaa vico iin ian. ⁴¹ Ndiaha gá nchií orá, te viconi iá nchií yoo, doco tucu nchií-si. Cuaha-ni iá nchií stná sìtnùù, doco tucu tucu xíndaa vico iin iin-sì. ⁴² Pues ducán icúmí coo stná xì ndohó quivì natiacu-ndà, tucu nàcòò stná cuerpu xi-nda. Nú sàni ndùxin iin nsì, sivi iquicúñú-nè, doco na sàá quivì natiacu-nè, iin-ni mà cúí gà-nè. ⁴³ Te mate mà cuáhá-ní nisá la-ne na ní ndùxin-ne, doco ndiaha gá nàcòò-ne quivì natiacu-nè. Te còò gá ni-iin fuerza iin nsì na ndùxin-ne. Doco nú sàni natiacu-nè, yáha ga fuerte ndiaha nàcòò-ne. ⁴⁴ Iin iquicúñú ñuhivì yohó icúmí-ndá na ndùxin-nda. Doco nú sàni natiacu-ndà, dandu cuerpu ndiaha cundua, vátuni cundoo-nda gloria. Cuerpu xi-nda icúmí-ndá vichi, iin ñà-cundoo-nda ñuhivì yohó nduá, doco cunaha-nsiá, icúmí coo stná iin ñà-cundoo-nda inga ñuhivì.

⁴⁵ Te dohó cachí stná nùù tutu ì: “Tiàa nì cuyucun primeru, nì sàcùnduu-ne iin nêhivì itiácú, divi nduú Adán”. Doco iá stná inga ana nduú nahi Adán, divi mii-yá nì quixi nchícùn gà, te nùù anima mii-yá níhitáhvi nêhivì vida ndiaha. ⁴⁶ Doco ¿nansa nisa la iquicúñú nècuàchì nì quixi primeru mà? Pues divi primeru nì sàcòò iquicúñú cui coo ñuhivì yohó-ní, te màdì ñà-ndúá itiácú ndiaha na iin Espíritu ì. Còò, siempre nchícùn gà vaxamá. ⁴⁷ Ñàyùcàndúá, nècuàchì primeru yucán, ñuhù ñuhivì yohó nì cuyucun-nè; doco ana nchícùn gà nì quixi ma, ansivi ní quixi-ya, te divi Stohò-ndà Señor nduú-yá. ⁴⁸ Nêhivì ñuhivì, nacua nisa la xì-né nì cuyucun ñuhù, ducán xíndaa stná-nè vichi. Doco nsidaa nêhivì nduú nêhivì cuenta xi gloria, divi nacua iá mii-yá iá gloria, ducan xíndaa stná-nè. ⁴⁹ Ñàyùcàndúá, tiempu vichi ndáa-nda nahi xì-ndà nì cuyucun ñuhù, doco después icúmí-ndá nàcùnduu-nda nacua iá mii-yá iá gloria.

⁵⁰ Doco cunaha-nsiá, na xínduu ì-ndà nêhivì ñuhivì yohó xì iquicúñú-ndà, tàñáha ga cui sàà-ndà cundoo-nda ñuhivì ì xí-yá, ñáni. Te ducání stná, nú tàñáha ga dàma iquicúñú-ndà, mà cúí sàà stná-ndà cundoo-nda ndé mà sivi gá iquicúñú-ndà; vàchi tiempu vichi sivi-ndà na xihì-ndà. ⁵¹ Ñàyùcàndúá, cuàhìn cachì xì-nsiá iin palabra nisa la dèhé antes; cunaha-nsiá, mà sàá nsidaa-nda cui-ndà; doco nsidaa-nda icúmí-ndánadàma iquicúñú-ndà. ⁵² Na tiácú sivi corneta último, dandu yáha ga yàchì, na íin cáchì nadàma dahuun-nda. Vàchi icúmí sivi corneta, dandu natiacu nsii ñà-mà cúí gà-nè. ⁵³⁻⁵⁴ Tiempu vichi xihì nêhivì ñuhivì, te sivi-né; doco ndohó, vaxi iin quivì dandu nadàma-nda, dandu nicanicuahàn cunaha iquicúñú-ndà. (Ñà-ndáa nduá, xihì-ndà vichi, doco nú sàni nadàma iquicúñú-ndà, dandu mà nunca cui gà-ndà. Daaní, (na tiempu sàni nihitáhvi-ndà ducán), dandu ñà-sàni cuu ndisa palabra cachí tutu ì cundua, vàchi dohó cachá` : “Vichi ndisa sàni cundee dahuun

Dios; mà cúndúú gá-ndà nsii. ⁵⁵ Na ní xihì-ndà, cuàhàn-ndà ndoho fuerte-ndà nì cùí, doco vichi còó. Mate ní xihì-ndà, doco mà nunca cundee gá tnùndoho ma nù-ndà”, cachá`. ⁵⁶ Pues sàhà ñà-íá cuàchi nèhivì, ñà-yúcán nduá dayúhì xì-né na xihì-nè. Vàchi nacua fuerte íá castigu cachí ley ì, ducán fuerte icúmí coo stná tnùndoho nìhì-né sàhà cuàchi nì quida-ne. ⁵⁷ Doco nù ndohó, còó, vachi ansivéhé Dios, vátùni cundee-nda nù nsidaájàn quida Stoho-ndà Jesucristu.

⁵⁸ Ñàyùcàndùá, iin-ni xiñuhu-ñá nacuàhandee ini-nsiá, ñani màní. Iin-ni ni cúníhnú vaha inì-nsia Stoho-ndà Señor, te quida stná-nsiá cuàhà obra ndiaha xí-yá, vachi ináhá-ndá, màdì úún-ní quee ñà-xinúcuáchí-ndá nù-yá.

16

Nansa nì xicàn Pablo nù nècuàchi ñuu Corinto ñà-datacá-nè cooperación sàhà nècuàchi ndahví

¹ Vichi cuàhìn càhìn xì-nsiá sàhà nansa quida tnaha-nda cooperar ñà-chindee-nda dava ga nèhivì xí Dios. Cunaha-nsiá, nacua nì cachì xì nèhivì xí-yá ndoó ladu Galacia, ducán cuní` quida stná mii-nsiá. ² Cada quivì domingo xiñuhu tavà cuàán iin iin-nsia iyuhu ñà-nduá sàni quida-nsia ganar, dandu quivì sàì ndé ndoó-nsiá, có-ndúú gá ñà-càcàn gá-nsiá dìhùn. ³ Te nú sàni sàì, dandu icúmí stná-nsiá nacàxin-nsia iin ùi nèhivì techuín cùhùn ñuu Jerusalén ñà-cunihi-ne tnùmanì xí-nsiá cùhùn. Te icúmí tiaa stnáì iin carta cunihi-ne cùhùn ñà-nduá iin chuun vaha. ⁴ Te nú tuxí inì vátùni cùhùn stnáì, dandu cutnáhì xì nècuàchì mà cùhùn-nsi.

Nansa nihnú ini Pablo cacanuu ga-nè ñuu te ñuu

⁵ Yùhù nihnú inì quihin ichì cùhìn ladu Macedonia. Te nú sàni yàhi ladu yucán, dandu icúmí sàà stnáì ndé ndoó mii-nsiá ñuu Corinto jaàn. ⁶ Te vihini coo chí xì-nsiá jaàn cahín, dècuèndè vihini coi inii tiempu vixin, dandu después chindee-nsiá yùhù cùhìn chicá nù-xí ndé icúmí cùhìn. ⁷ Vachi có-cuní` yaha uin ndé ndoó-nsiá; có-cuní` casàhú uin xì-nsiá. Cahnú gá Dios siquiera iyuhu tiempu cuní` coi cutnahí xì-nsiá. ⁸ Doco vichi cuàhìn coi ñuu Éfeso yohó dècuèndè nacava vicò Pentecostés; ⁹ vachi ñuu yohó, ndiaha gá-sàni nuna ñuhivì nduá, vachi sà-íá cuàhà chuun xi mii-yá quida-nsi, mate ndoó cuàhà stná ana xidà inì-xi.

¹⁰ Nú ni sàà Timoteo ndé ndoó-nsiá, quidañuhu-nsiánè sàhà ñà-nì còó-né contentu na íá-nè jaàn, vachi iin-ni quidá stná-nè chuun xi Stoho-ndà Señor, nahi yùhù. ¹¹ Ñàyùcàndùá, màsà cáhìchì inì-nsianè. Te chindee-nsiánè na naquihin-ne ichì ndixi-ne ndé ié`, vachi ndiatuì-nè nsiaa-nè xì compañeru-nè.

¹² Daaní, ñani-ndà Apolos, cuàhà gá nì sacundahví` nù-né áma cúnáhâ-né xì compañeru-nsi sàà-nè ndé ndoó-nsiá. Doco có-íá-nè dispuestu cùhùn-nè vichi-ni. Ndè iin quivì chicá cusaa-ne, dandu sàà-nè.

Nansa nì cachi Pablo nì casàhú-nè xì nsidaa nèhivì xí Dios ndoó ñuu Corinto

¹³ Cundoo tùha-nsia (ñà-màsà dándahví` nèhivì-nsiá). Iin-ni cunindisá vaha-nsia, te cunihnu fuerte ini-nsiá, te nacuàhandee stná ini-nsiá. ¹⁴ Nsidanicuú chuun icúmí-nsiá xì ñanìtnaha-nsia, màsà nándodó-nsiá cuu manì stnahá ini-nsiá sàhà-nsiá.

¹⁵ Ináhá-nsiá sàhà Estéfanas xì nsidaa nèhivì vehe-ne, ñà-xínduu-ne nèhivì primeru nì xinindisa-xì mii-yá jaàn ladu Acaya. Te ináhá stná-nsiá

ñà-cuàhà guá voluntad icúmí-nè chindee-né nsidaa nèhivì xí Dios, ñánì.
¹⁶ Ñàyùcàndùá, cuní quidañuhu stná-nsiànè xì nsidaa stná ana niñnú inì-xì nahi mii-né, xì nsidaa gá stná nècuàchì xinúcuáchí nùù-yá, te chindéé sàhà chuun nsiha, cuní quidañuhu víi-nsiánè.

¹⁷ Nì cudì gá inì na ní quesaa Estéfanas xì Fortunato xì Acaico, vàchi mate mànicùí quixì mii-nsiá, doco siquiera mii-né nì quesaa-nè, te sàhájàn sà-ié` contentu. ¹⁸ Sàni nacuàhandee ini-nè anímè, te divi ducání tùha stná-nè quida-ne xì mii-nsiá, ináhì. Ñàyùcàndùá, xiñuhu quidañuhu víi-nsiánè, mii-né xì nsidaa gá stná nèhivì nahi mii-né.

¹⁹ Nsidaa nèhivì natácá càhvì xì Dios ladu Asia yohó, cásàhú-nè xì-nsiá. Te cásàhú stná Aquila, xì Priscila, xì nsidaa gá stná nèhivì natácá vehe-ne; cuàhà gá (cudì ini-nè) ñà-ndóó-nsiá ladu xì mii-yá. ²⁰ Nsidanicuú nèhivì xí-yá (ladu yohó), cásàhú-nè xì-nsiá. Te mii-nsiá, nacasàhú stnahá víi stná-nsiá ñà-ndùú-nsiá nèhivì ì xí-yá.

²¹ Ndahà yùhù Pablo tiaí palabra yohó, te cásàhú stnái xì nsidaa-nsiá. ²² Nú iá ana có-cùú inì-xì sàhà Stoho-ndà Jesucristu, dandu ni sàà-nè ndañuhu-né nùù-yá. Te vichi cachí-ndà xì-yá: “Naxicocuñn-ní cuní-nsi, Stoho-nsi Señor”.

²³ Nì cúcúmí víhí-nsiá gracia xì Stoho-ndà Jesucristu. ²⁴ Te cuní` nsinuu inì-nsia nansa cuú inì sàhà-nsiá ñà-iin-ni xínduu-nda nèhivì xí Jesucristu. Sà-íá.

Tutu Ùì Nì Tiaa San Pablo nù Nèhivì xí Dios Ndoó Ñuu Corinto

¹ Yùhù nduí Pablo, iin nècuàchì nì nihì chuan ì nù Jesucristu, vèchi ducán nì chitnùni ini Dios quide. Te yohó cutnáhâ stnáì xì ñani-ndà Timoteo, te cásàhú-nsi xì mii-nsiá nècuàchì natácá cahví xì Dios ñuu Corinto jaàn, te cásàhú stná-nsi xì nsidaa gá nèhivì xì mii-yá ndoó inicutu ladu Acaya yucán. ² Nù Yua-nda Dios xì nù Stoho-ndà Jesucristu nì quixí cuáhà gracia sàhà-nsiá, te nì yáha vaha-nsia nicanicuahàn quida-ya.

Nansa nì ndoho Pablo sàhà ñà-nchícùn-nè Jesús

³ ¡Ansivéhé cahnú Dios xi Stoho-ndà Jesucristu, divi Yuamáni-yá! Te Yua ndohó nduú stná-yà, te cuàhà gá cuhí ini-yàndó, te nácuàhandee stná ini-yàndó, vèchi cahvi-ndayá. ⁴ Te nácuàhà-yàndó valor na hora yáha-nda tnùndoho. Ducán dandu vátùni nacuahandee stná ini-ndà compañeru-ndà quivì yáha stná-nè tnùndoho, vèchi sàhà-ñá sàni chindee-yá ndohó, ñàyùcànduá vátùni chindee stná-ndà ñanitnaha-nda. ⁵ Ñà-ndàà nduá, ndohó cuáhà-ndà na yáha-nda tnùndoho na ian nì yáha stná Cristu, doco cunaha-nsiá, ndiaha gá nácuàhà stná-yàndó valor sàhámà. ⁶ Ñàyùcànduá, nú ndohó nsiùhù, dandu sàhà-ñá nihì stná mii-nsiá ndufuerté anima-nsiá, te càcu-nsia nduájàn. Daaní, divi ducání stná, nú sàni nacuahandee ini Dios anima nsiùhù, divini nduú stná mà sàhà-ñá nacuahandee stná ini-nsi mii-nsiá. Dandu vátùni nihì stná-nsiá quidandee víi ini-nsia na hora ndohó-nsiá nahi nsiùhù. ⁷ Ñàyùcànduá, ináhá váha-nsi, nú icúmí-nsiá ndoho-nsia nahi nsiùhù, dandu icúmí quee viámà sàhà-nsiá, vèchi ndiaha gá icúmí-yá nacuahandee stná ini-yá mii-nsiá nacua quidá-yá xì nsiùhù.

⁸ Ñánì, cuní-nsi cundaà ini-nsiá nansa nì yáha-nsi ladu Asia, cuàhà tnùndoho nì xini-nsi yucán. Mà cúndéé ini-nsi nì cahan-nsi, cuàhàn-nsi cui dahuun-nsi nì tuxi-nsi, ⁹ te sàni sahnde ini-nsi sàhà vida xi-nsi. Doco ducán nì cuu xi-nsi sàhà ñà-nì cúndàà ini-nsi màsà cáhví-nsi xì mii-nsi; cuisì Dios nì cahvi xi-nda, vèchi mii-yá, mà úhì danátíacú stná-yàndó mate sàni xihì-ndà. ¹⁰ Te ñà-ndàà nduá, divi mii-yá nì dácácu-ya nsiùhù nù peligrú cahnu-ma na cuàhàn-nsi cui-nsi nì cuí, te (ansivéhé gá-yà), vèchi dècuèndè quivì vichi dacácu ì-yá nsiùhù. Te xiníndísâ-nsi ñà-dècuèndè stná tnaa idá icúmí-yá quida-ya ducán, ¹¹ nú iin-ni chindéé stná mii-nsiá xicàn tàhvì-nsiá nù Dios sàhà-nsi. Daaní, nú ducán xicàn tàhvì cuàhà nèhivì sàhà-nsi, dandu cuàhà gá stná nèhivì icúmí naquimanì xì-yá sàhà-ñá ndiaha guá quidá-yá sàhà-ndà.

Nansa nì cachi Pablo ñà-nduú-né nècuàchì seguru, có-dàndàhvì-nè nèhivì

¹² Cunaha-nsiá, cuàhà gá cudí ini-nsi ñà-ináhá-nsi víi gá quidá-nsi ñuhivì yohó. Có-dàndàhvì-nsi ni-iin nèhivì, vèchi cuisì ichì mii-yá indéhe-nsi. Te na ní sandoo-nsi ñuu-nsiá yucán, chicá más nì sàhandee ini-nsi quida vii-nsi ducán. Cóni dátíáá uun-nsi nduú-nsi nècuàchì nchichí guá, na quidá dava nèhivì ñuhivì. Còó, cuisì gracia xi Dios nì chindee xi-nsi. ¹³ Te carta tiaa-nsi nù-nsiá, (còò ni-iin palabra ndóo dèhé nùá), vátùni cahvi-nsiáña, te mà úhì cundaà ini-nsiá ñà-nduá cachá'. Vèchi cunaha-nsiá, yùhù cunì nì sàà-nsiá mànhì váha ini-nsia.

14 (Ináhî), algu sàcuàhàn-nsià cundaà ini-nsià vichi, doco cumáni vá. (Te nú sàni sàà-nsià nì cundaà vaha ndisa ini-nsià), dandu quìvì naxicocufìn Stoho-ndà Jesucristu, icúmí-nsià cudìi ini-nsià sàhà-nsí, te cudìi stná ini nsiùhù sàhà mii-nsià.

15-16 Pues sàhà-ñá ináhá vâhi nsidaájàn, ñàyùcàndùá nì nacani ini sàì ndé ndoó-nsiá nì cùí. Te sàhà-ñá cui nihitáhvi váha-nsia, ñàyùcàndùá ùì xichi nàcòtì mii-nsiá nì cahín. Primeru yàhi ndé ndoó-nsiá na cùhìn ladu Macedonia; dandu nayàha tui na ndixi nì cahín. Te después, nú sàni chindee-nsiá yùhù, dandu naquihin ichì cùhìn ladu Judea nì cui. 17 Doco (ñà-cóni sái), màdì ñà-cóni nácánì sahnú ini nduá. Còó, vâchi màdiá nansa ni nì cui nacánì ini; ni có-nácánì ini na iin nêhivì còò Dios ini anima-xi. Vâchi nú ducán ni cùndúí, dandu “jaan” cachì vichi, te después “còó”. 18 Doco ináhá Dios (cóni dàmá-nsí palabra nì cachi-nsi xì-nsiá daa) na ian dajùùn-nsi vichi, te después “còó” cachì-nsi. Còó. 19 Yùhù xì Silvano xì Timoteo, palabra sàhà Dêhemani Dios Jesucristu nduá nì càhàn-nsi xì-nsiá daa. Te mii-yá, mà nunca (dandahví-yà nêhivì), te cachì-yà: “Jaan, (iá consuelu”, dandu después), còó. Vâchi nú “jaan” cachì-yà, dandu divi ñà-ndácuisi nduá. 20 Vâchi nsidaa ñà-nduá sàni quida Dios comprometer, seguru icúmíá cuu ndisa quida Cristu. Ñà-jaàn nduá disáhà-xí ndácùcahan-nda quìvì Jesucristu na naquímáni-ndà Dios, te cachì-ndà xì-yá amén. 21 Te divi Dios nduú ana nácuàhandee ini xì-ndà ñà-cunchicùn vii-ndà Cristu, te sàni dàhíí stná-yà sàxiníftùnì-ndà. 22 Te ducán iá stná na ian nì dùcùn seña xi-ya anima-ndà; te nì sàhatahvì stná-yàndó Espíritu Ìì xì-yá ñà-coo Yà-ìì mà ini anima-ndà, te cunaha-nsiá, cuisì tnùmáni primeru nduú yà-jaàn, vachi chicá más icúmí-ndà nihitáhvi-ndà después.

Ñà-nduá disáhà-xí cóni sáa Pablo ñuu Corinto

23 Cunaha-nsiá, cuisì sàhà-ñá có-cùnì càhàn ndeí xì-nsiá, ñàyùcàndùá disáhà-xí tañáha ga sàà tui ñuu-nsiá jaàn. Ináhá Dios ñà-ndáa nduá cachì xì-nsiá, te nú dandahví, dandu ni cui chicá vaha. 24 Doco màsà cúníhnú ini-nsiá ñà-cùnì-nsi dandacú-nsí nùù-nsiá sàhà ñà-nduá xiníndisâ-nsiá. Còó, vâchi sàni xiníndisâ ví-nsiá. Cuisì cunì-nsi chindee-nsí mii-nsiá ñà-chicá contenu ni cùndóó-nsiá.

2

1 Ñàyùcàndùá, yùhù nì cachì ini anímè, mà cùhìn visita ndé ndoó-nsiá nú puru tnùnsí ini cundua. 2 Vâchi nú ni nácùndoo-nsia tnùnsí ini quide, dandu mà sái cudìi gá inì, vâchi divi mii-nsiá nduú ana cuní cudìi ini sàhà-xí. 3 Ñàyùcàndùá, nì tiai iin carta nùù-nsiá còtò sàì ndé ndoó-nsiá, te cuisì cuhuun inì sàhà-nsiá mate ñà-cudìi inì sàhà-nsiá nduá cuní. Ducán cachì, vâchi tuxí inì ñà-nduá cudìi ini yùhù sàhà-xí, divi nduú ñà-cudìi stná ini mii-nsiá sàhà-xí.

4 Cunaha-nsiá, cuàhà gá nì nacani ini na ní tiai carta mà; cuàhà gá nì dándòhí mií, ndè nì sacuí. Doco màdì sàhà-ñá cuní dacúhúún inì mii-nsiá nduá nì tiaiàmà; còó, cuisì sàhà-ñá ni cùndáa ini-nsiá ñà-cuàhà gá cuú inì sàhà-nsiá.

Xiñuhu cuicahnú ini-ndà sàhà iin nècuàchì nì quida xi cuàchi nú sàni cuu-ne arrepentir

5 Nú iá iin-nsia nì cuhuun ini dava-nda sàhà-xí, pues màdì yùhù nduú ana nisa icumi guá tnùnsí ini jaàn. Còó, mii stná-nsiá nisa icumi xì ñà-jaàn, siquiera iyuhá. “Iyuhá”, cachì, sàhà màsà quidá cuàhà güé-ñà. 6 Doco vichi, sà-íá; còó gá necesidad càhàn duchì gá ini-nsiá xì

nècuàchì nì quida falta mà nacua nì càhàn-nsià xì-né na ní nataca-nsià daa. ⁷ Vichi xiñuhu cuicahnú inì-nsia sàhà-né, te nacuañandee ini-nsià nè sàhà màsà cóo-né cuàhà tnùnsí ini, te cundeámà nù-né. ⁸ Ñàyùcàndüá, sacúndáhvî nù-nsiá ñà-càhàn vii-nsiá xì-né vichi, te cachi-nsiá xì-né ñà-cùú ndisa inì-nsia sàhà-né. ⁹ Cunaha-nsiá, na ní tiai carta mà nù-nsiá daa, divi sàhà-ñá cundaà inì a cúníní-nsiá, á cóo nì sandua. ¹⁰ Ñàyùcàndüá, nú xicáhnú ini mii-nsiá sàhà falta xi iin nèhivì, dandu ducání quidá stná yùhù. Te nú iá ndisa ñà-ndüá xiñuhu cuicahnú inì sàhà-xí, dandu quideà. Vàchi sàhà ñà-vàha xi mii-nsiá nduá. Te indéhe Cristu; ináhá-yâ (nansa quida-nda). Pues xiñuhu cuicahnú tnahá ini-nda sàhà-nda sàhà-ñá ¹¹ màsà níhìndèè ñà-malu dacà-síndò, vâchi ináhá-ndá, maña cuàhà ndisa-sì.

Sàhà Jesucristu icúmí-ndá cundee-nda nùu nsidaa tnùndoho, xì sàhà nsidaa cuàchi

¹² Na ní quesai ñuu Troas ñà-cachitnùhi palabra ì xí Cristu, dandu nì cundaà inì iá ndisa nansa quide cuàhà chuun xi Stoho-nda Señor (ñuu yucán) nì cùí. ¹³ Doco cóni cùí coi contentu yucán, vâchi cóò ñani-nda Tito nì ndácùhin. Ñàyùcàndüá, nì ndaquìndéí xì nècuàchì ñuu mà, te nì quihin tui ichì vâxi ladu Macedonia yohó. ¹⁴ Doco ansivéhé Dios, vâchi nicanicuahàn chindéé Jesucristu ndohó, vâtùni cundee-nda nùu nsidanicuú tnùndoho. Te chindéé stná-yàndó na cachitnùhu-nda palabra ì xí-yá inicutu sàhà-ñá cundaà ini nèhivì nansa iá ichì-yá, dandu na ian inicutu xítia iin dico tnami nduá. ¹⁵ Vâchi nsiùhù, (na cachitnùhu-nsi palabra) sàhà Cristu, dandu na ian xítia iin dico ndiaha nduá, te na ian sahán tnamiá nùu Dios, (vâchi cudî ini-yà sàhà-ñá). Te nèhivì ñuhivì, na ian sahán stná dico palabra mà nù-né, nì cùndüú-né nècuàchì cácu anima-xi, te ò nècuàchì ndañúhú anima-xi. ¹⁶ Nèhivì ndañúhú anima-xi, có-cudî ini-nè palabra mà, vâchi nahi dico nsií nduá nù-né, te yúhì-nè cui-nè quida. Doco nècuàchì icúmí cácu anima-xi, cóò, na ian tnami gá palabra mà nù-né, vâchi sàhámà vâtùni nihì-né vida ndiaha. Pues sàhà nsidaájàn, cuisì nèhivì vâha ndisa xiñuhu (cachitnùhu xi palabra mà). ¹⁷ Ñàyùcàndüá nsiùhù, có-quidá-nsí na quidá cuàhà nèhivì, quidá ndevàha-ne xi palabra ì mà. Cóò; có-dàndáhvî-nsi nì-iin nèhivì. Mii-yá ináhá-yâ nansa quidá-nsí, cachí ndàà-nsi xì-né nacua nì cachi-yà xì nsiùhù, cáhàn vii-nsí xì-né, vâchi nèhivì xí Cristu nduú-nsí.

3

Nansa iá tratu saa nì saquin Dios xì nèhivì

¹ Ñà-jaàn cachí-nsi xì-nsiá, doco màdi-ñá ndaníhí-nsí tnùñuhu xí mii-nsí nduú túá. Nì cóò stná necesidad cunihi-nsi iin tutu nduú recomendación na sàa-nsi ndé ndoó-nsiá, nì cóò stná necesidad càcàn-nsi iin tutu nù-nsiá (ñà-cunihi-nsi cùhùn inga ñuu), mate ducán quidá dava nèhivì. ² Vâchi divi mii-nsiá nduú-nsiá nahi tutu (quidà-xì nsiùhù recomendar), vâchi mà úhì cundehè nèhivì (ñà-quidá vii-nsiá), te cundaà ini-nè (ñà-ndàà nduá cachí-nsi). Na iin carta xínduu-nsia, cachí, te na ian itándiaa palabra xan ini anima-nsi, ducán nduá. ³ Na iin carta nì tiaa mii Cristu nduú-nsiá, vâchi (na ní cachitnùhu-nsi palabra ì xì-nsiá), dandu na ian nì dàsàà-nsi carta mà nì sandua. Doco màdi tinta nì tiaa Cristu carta mà. Cóò, sàhà Espíritu ì xí mii-yá iá nicanicuahàn, ducán nì tiaa-ya ini anima-nsiá, màdi ìcà iin yùu chipála.

4 Ináhá-nsí ñà-ndáa nduá cachí-nsi yohó, vâchi cundéé ini-nsi Dios sâhá-ñá xiníndísá-nsí Cristu. ⁵ Doco có-tùxí ini-nsi vâtùni sâá mii-ní nsiùhù ñà-quida vii-nsí chuun yohó. Còó, cuisì nú chindee Dios nsiùhù, dandu vâtùni sâà-nsi quida-nsi chuun (xi-ya). ⁶ Ñâyùcànduá, sâhá mii-yá vâtùni cachitnùhu vii-nsí xì nêhivì nansa iá ley saa xí-yá. Te ley mà, có-nduá palabra nì tiaa uun-ni; còó, palabra nì taxi Espíritu ìì xí-yá nduá. Vâchi nú letra uun ni cundúá, dandu cuisì cuàhàn cachàmà xì-ndà ñà-cui-ndà; doco tucu quidá Espíritu ìì; puru vida ndiaha sâhá-ya.

⁷⁻⁸ Ñà-ndáa nduá, ndiaha gá nîsa ìa ley sâhana mate icà yùù chipála nì sâcùitandiaà. Vâchi (na ní nihì Moisés ley mà), nì nanchiù ndiaha nùù-né, te sâhá ñà-yúcán mànicùì gá cundehè nêhivì Israel nùù-né. Doco inga iin ratu gá, dandu có-nchií gá mà. Ñâyùcànduá, nú ni cachí-ndà ndiaha gá nîsa ìa ley primeru mà, te cutu ñá-sàà-ndà cui-ndà cachá, dandu chicá nâhá xicà ndiaha gá iá (palabra cachí) Espíritu ìì. ⁹ Cunaha-nsiá, sâhá ley sâhana ma vâtùni nì cundaà ini-ndà iá castigu sâhá cuàchi-nda. Doco nú ni cachí-ndà ndiaha gá nì ìa na ní quesaa ley mà, dandu chicá más ndiaha palabra saa cachitnùhu xi-nda nansa ndee vâha-nda nùù-yá. ¹⁰ Te vichi, sâhá-ñá yâha ga nsiha palabra saa ma, ñâyùcànduá có-quidá gá-ndà cuenta nsiha gá ley primeru mà. ¹¹ Doco nú ni cachí-ndà ley ndiaha nduú ley sâhana ma, te cóni ìa naha cuáhà, dandu vihi gá ndiaha ndisa iá palabra saa, vâchi nicanicuahàn icúmíâ coa.

¹² Te vichi, sâhá-ñá ináhá-ndá iá tnùndé ini ndiaha xi-nda ma, ñâyùcànduá có-yùhî-nsi càhàn vate-nsí xì nêhivì. ¹³ Có-quidá-nsí na ian nì quida Moisés, nì chidâhvi-ne nùù-né xì iin sìcoto sâhá màsà cúnì nêcuàchi (raza-nè) Israel na cueé-ni cueé-ni ndâhvâ ñà-tnúù ndiaha nùù-né. ¹⁴ (Te seña nduámà) ñà-cóni cundáa vâha ini nêcuàchi Israel yucán. Te dècuèndè stná tiempu vichi, ducán iá na ian idâhvi sâxinítnùnì-nè iin sìcoto, ñâyùcànduá có-sâà-nè cundaà ini-nè na iníni-né cahví nêhivì tutu xi ley sâhana. Cuisì-ní nú ni quíhvi-ne ichì Cristu, dandísá, vâtùni sâà-nè cundaà ini-nè. ¹⁵ Te dècuèndè stná vichi, na cahví-né (tutu nì tiaa) Moisés mà, ducán iá na ian idâhvi ìì sâxinítnùnì-nè, (có-cundáa ini-nè). ¹⁶ Doco nú ni quíhvi-ne ichì Stoho-ndà Señor, dandísá cuxio ñà-dâdâhvi xi sâxinítnùnì-nè mà, te claru mànihì ini-nè. ¹⁷ Vâchi Stoho-ndà Señor, divi Espíritu ìì nduú-yá, te ndéni nì cui ni cóo Espíritu ìì xí-yá, yucán ndisa nuná ñuhivì ìì xí-yá nùù-ndà. ¹⁸ Ñâyùcànduá, ndohó, sàni cundaà ini-ndà, có-idâhvi ga nùù-ndà (nâhi Moisés), còó. Te ñà-ndiaha guá sâni nâcòo anima-ndà nì quida-ya, ñâyùcànduá, queámà na ian nduu-nda iin yùtátâ nchií ndiaha quidá iin luz. Te cueé-ni cueé-ni dáma stná-ndà dècuèndè sâà-ndà coo ndiaha-nda nâhi mii-yá. Pues divi ñà-jaàn nduá quidá-yá xì-ndà, vâchi Espíritu ìì nduú-yá.

4

¹ Sâhá gracia xi Dios nì nihitâhvi-nsí chuun ndiaha quidá-nsí; ñâyùcànduá, có-cùhúùn ini-nsi. ² Mà túha-nsi quida dèhé-nsi ni-iin chuun chicuéhè, ni mà túha-nsi dandâhvi-nsi nêhivì; te mà túha stná-nsi dama-nsi palabra ìì xí-yá. Còó, puru ñà-ndâcuisì nduá cachitnùhu vate-nsi xì-né. Mà úhì cundehè-néndô, te cachí-nè a quidá víi-nsí á cóó. Te mii-yá, indéhe stná-yâ nansa quidá-nsí. ³ Te nú cachitnùhu-nsi razón ndiaha xí-yá, te có-sâà nêhivì cundaà vâha ini-nè, pues ¿ndiá disâhá-xí nduámà? Divi sâhá-ñá nchícùn-nè ichì ndé cuàhàn-nè ndañuhu-né.

4 Vàchi quisi cahvi guá nèhivì ñuhivì yohó, sàni dàcuáá-si anima nèhivì có-xiníndisâ sàhà ñà-màsà dátñù ndiaha Dios sàxinítnùnì-nè; ñàyùcànduá mà cùi cundaà ini-nè razón vaha sàhà Cristu, mate ndiaha gá-yà, te mimí nacua iá Yua-nda Dios, ducán iá stná-yà.

5 Cunaha-nsiá, na cachítnùhu-nsi palabra ì, màdi sàhà mii-nsí cáhàn-nsi. Còo, sàhà Stoho-ndà Jesucristu cáhàn-nsi, te cuisì cachí-nsi sàhà nsiùhù ñà-ndùù-nsí nèhivì xinúcuáchí nùù mii-nsiá, vàchi ináhá-nsí (màni cuáhà-nsiá) nùù-yà.

6 (Vichi cuní nsiuu ini-nsià nansa nì cuu sàhaha) na nisa ìin tnuu inicutu ñuhivì, te nì cachi Dios: “Nì coó luz”, te nì sàcò. Pues ducán nì quida stná-yà xì ndohó, nì dátñùù-yà ini anima-ndà, dandu nì cundaà ini-ndà ñà-ndiaha guá-yà, te divi sàhájàn na ian nchií ndiaha stná nùù Jesucristu.

Iin-ni ni cúníhnú vaha ini-ndà Jesucristu nicanicuahàn

7 Ndisa ndudu ì xí mii-yá nduá sàni ñihítàhvi-ndà vichi, te nahi ñà-cuicà-ndà nduú stná mà. Doco có-cùnì cachà-mà ñà-càhnú gá poder icúmì ndohó, còo. Vàchi cuisì na ìin quidi ñuhù ndé ñuhù ndudu ì mà nduu-nda. Ñàyùcànduá nàhà xicà poder ndiaha xí mii-yá ndujàn.

8 Sahájàn, nsiùhù, có-cùhúùn ini-nsi, mate yáha-nsi cuáhà tnùndoho, te nacánì cuáhà ini-nsi dava xichi, doco siempre iá nansa càcu-nsi.

9 Quini quidá nèhivì xì-nsí, doco có-nàcòo nihni Dios nsiùhù. Sahní cui-nè nsiùhù, doco mà cùi sàà-nè dandáñhú dahuun-ne nsiùhù. ¹⁰ Na xicánúù-nsí ñuhivì yohó, siempre nihnú ini-nsi vihini cui-nsi nahi nì xihì stná Stoho-ndà Jesús. Doco nú ducán nihnú ini-nsi, dandu sàhámà vátùni cundaà stná ini nèhivì ñà-itàicú stná-yà, te chindéé-yàndò. ¹¹ Doco na ndoó ì-nsí ñuhivì, nicanicuahàn ndoó-nsí tixi peligru cui-nsi sàhà-yá sàhà-ñá cundaà ini nèhivì ñà-divi vida ndiaha xí-yá nduá icúmì-ndá, mate siempre iá peligru cui-nsi. ¹² Ñàyùcànduá, nicanicuahàn ducán iá xì nsiùhù na ian cuáhàn-nsi cui-nsi, doco sàhà ñà-jaàn vátùni nihì mii-nsiá nansa cutiacu-nsiá vida ndiaha xí-yá.

¹³ Nùù tutu ì dohó nì tiaa ìin nèhivì: “Yùhù xiníndisê mii-yá, ñàyùcànduá, nì cachi ñà-nduá nì cachi”. Pues nsiùhù, divi ducán nihnú stná ini-nsi mii-yá nahi nècuàchì yucán, te sàhájàn cáhàn vate stná-nsi palabra xi-ya. ¹⁴ Te nsinúú ini-nsi nansa nì quida Yua-nda Dios, nì dãnàtiácú-yà Stoho-ndà Jesús. Ñàyùcànduá, divi ducán icúmì-yá quida stná-yà xì ndohó, danátiácú stná-yàndó, dandu sàà nsidaa-nda nùù-yá. ¹⁵ Cunaha-nsiá, nsidanicuú ñà-nduá yáha-nsi, sàhà ñà-vàha xi mii-nsiá nduá. Te nú sàhámà chicá cuáhà nèhivì nihì xì gracia xi-ya, dandu chicá cuáhà stná-nè naquimani xi-yá sàhà-ñá nì quèé gá más tnùñuhu xí-yá. ¹⁶ Ñàyùcànduá, có-cùhúùn ini-nsi, vàchi mate cueé-ni cueé-ni chicá cuítâ-nsi, doco anima-nsi, còo, vàchi nsiquívi (chicá nácuàhandee ini-nsi) na ian ndusáá-nsí. ¹⁷ Ñà-ndàà nduá, ndoho-nda vichi, doco quida-nda cuenta na ian, sacù-ni nduá, te yàchì icúmíá nsiha. Doco sàhà-ñá ndoho-nda vichi, cuáhà sàstnùhù ñà-ndiaha ì xí-yá icúmì-ndá ñihítàhvi-ndà después, te nicanicuahàn cundua. ¹⁸ Ñàyùcànduá, có-ndùlócò gá-ndà sàhà ñà-nduá indéhe-nda ñuhivì yohó, cuisì (nihnú ini-ndà) sàhà ñà-tàñáha ga sàà-ndà cuni-ndà. Vàchi ñà-nduá tui indéhe-nda, ñà-yáha-ni nduá, doco (ñà-ndiaha ì xí mii-yá), mate có-tuía cundehè-ndà, doco nicanicuahàn cunaha-ñá.

5

1 Cò-quidá nú ni sàà ndañuhu iquicúñú-ndà ñuhiví yohó, vâchi nahi vehe ndé ndoó toó-ní-ndá nduá. Doco ináhá-ndá nú sàni nsiha, dandu cucumi-nda inga iquicúñú-ndà iá ansivi, te na iin vehe saín-ndà cundua, vâchi Dios icúmí quidavâha xán, màdi nêhivi, te nicanicuahàn icúmíá cunahá. 2 Doco tiempu vichi na ian sácàn ini-ndà, vâchi yâha ga cuní-ndà ñihí-ndà iquicúñú saa iá ndè gloria mà. Vâchi nahi vehe saa-nda cundua, te cunduu stná na ian màcùndixi-nda inga sicoto saa. 3 Te ináhá-ndá, nú sàni ñihí-ndà iquicúñú saa ma, màdi uun-ní coo anima-ndà na ian chaá; còó. 4 Doco mientras ndoó ñi-ndà xì iquicúñú-ndà ñuhiví yohó, sácàn ini-ndà, có-cùú vâha ini-ndà; doco màdi sàhà-ñá cuní-ndà cuxio iquicúñú-ndà icúmí-ndá vichi nduájàn, còó; ñà-cùní-ndà naquihin-nda iquicúñú saa-nda nduá, dandu mà sàà gà-ndà cui-ndà, vâchi vida ndiaha icúmí-ndá ñihí-ndà, te icúmíamà cundee dahuan nù ñà-cui-ndà. 5 Pues divi Dios nduú ana chindéé xí-ndá ñà-ñihítâhvi-ndà ducán, vâchi sàni sàhatahvi-yándó Espiritu ñi xí-yá, doco cuisì tñumanì primeru nduú Yà-ìi mà.

6 Ñâyùcànduá nihnú ndéé guâ ini-ndà vichi. Te ináhá stná-ndà ñà-mientras ndoó ñi-ndà cuerpu xi-nda, dandu tâñâha ga cui cuní-ndà nù-yá. 7 Vâchi na ndoo-nda ñuhiví yohó, cuisì nihnú vâha ini-ndâyá, màdiá xinínù-ndâyá. 8 Pues vichi nihnú ndee ndisa ini-ndà, cachí. Doco chicá cudii ini-ndà nú ni nácóó-ndá iquicúñú-ndà yohó, te cùhùn-ndà cundoo-nda nù-yá. 9 Ñâyùcànduá disàhà-xí sáhandee ini-ndà, áma cúdii ini-yà sàhà ñà-nduá quidà-ndà, a sea sàndòò-ndà nù-yá, te ò tâñâha ga sàà-ndà nù-yá. 10 Vâchi nsidanicuu-nda icúmí-ndá màcuíta-nda nù Stoho-ndà Cristu, te cachi-yà xì-ndà nansa ndisa iá, a sàni quida vii-ndà ñuhiví yohó, ò á coó. Dandu cuàha-yándó ñà-nduá ndiá icà iin iin-nda ñihí-ndà. 11 Ñâyùcànduá, nsiùhù, yúhí-nsi còtó mà ndóo ini-yà sàhà-nsí, te sàhàmà càhàn-nsi xì nsidaa nêhivi áma (cúníndísâ stná-nèyà).

Vâha ndisa ni coó anima-ndà, màdiá datiaá uun-nda quida vii-ndà

Ináhá vâha Dios nansa iá anima-nsi, te cahnú gá Dios ni cùndáa vâha stná ini mii-nsiá nansa nihnú ini-nsi. 12 Tucutu cachí-nsi xì-nsiá ducán, doco màdi ñà-cùní-nsi càhàn vii-nsí sàhà mii-nsí nduá, còó. Cuisì nandúcú-nsí nansa cui cudii ini-nsia sàhà-nsí, te ducán ñihí-nsiá nansa naxiconihí-nsiá nù ñècuàchì (xítñuhu xi-nsí), vâchi ñècuàchìmà, có-ndùlócò-nè nú iá vâha anima-ndà, á coó. Doco nú datiaá uun-nda quida vii-ndà, xì ñà-jaàn cudii ini-nè.

13 Te nú tuxí ini-nè loco-nsi, pues sàhà mii-yá nduá. Te nú ndisa ñècuàchì nihnú víi inì-xi nduú-nsí, dandu divi sàhà-ñá vâha xi mii-nsiá nduú stná mà.

Nansa cui nàcùndoo vâha nêhivi nù Dios

14 Cunaha-nsiá, yâha ga cuú ini Cristu sàhà nsidaa-nda, ñâyùcànduá icúmí-nsí quida-nsi ñà-nduá quidá-nsí. Vâchi ni xihí-yà sàhà-ndà, te mate imindaa ana ni xihí, doco cuenta xi nsidaa-nda nduámà. Ñâyùcànduá quidá stná-ndà cuenta na ian sàni xihí stná nsidaa-nda. 15 Te nú sàni xihí-yà sàhà nsidaa ndohò ñècuàchì itiácú, dandu có-xiñùhù gá-ndà cundoo uun-nda ñuhiví, te quida-nda cuisì ñà-cùdí ini mii-nda; còó. Cuisì mii-yá xiñuhu cuniñhu ini-ndà, vâchi mii-yá ni xihí sàhà-ndà, te ni natiacu-yà. 16 Ñâyùcànduá, vichi có-ndèníhí gá-nsi ni-iin nêhivi na ian ndeníhí stnahá nêhivi ñuhiví yohó. Còó. Mate antes dècuèndè stná Cristu

nì sandenihi-nsi na quidá nèhivì ñuhiví yohó, doco vichi còó cá. ¹⁷ Sàhámà (cundáà ini-ndà), nú ndoo ndisa-nda ladu xi Cristu, dandu nèhivì saa nduu-nda. Sàni yàha nsidaa ñà-nduá nisa ia antes, te vichi sàni ndusaa nsidanicuú iñàha nùù-ndà.

¹⁸ Pues nsidaámà, cuisì ñà-nduá nì quida (Yua-nda) Dios sàhà-nda nduá. Ñàyùcànduá, vátùni nì nàcùndoo vaha-nda xi-yá sàhà obra nì quida Jesucristu. Te nsiùhù, sàni nihitáhvi stná-nsi chuun ñà-càhàn-nsi xì nèhivì sàhà-ñá nàcùndoo vaha stná-nè xi-yá. ¹⁹ Ñàyùcànduá, dohó cachí-nsi xi-né, ñà-íá Yua-nda Dios anima Cristu (na ní xihì-yà nchica cruz), te ducán nì nihì-yá nansa nàcùndoo vaha nsidaa nèhivì ñuhiví nùù-yá, mà cútníí gá-yà cuenta sàhà cuàchi-ne. Daaní, nì sàha-ya nsiùhù chuun ñà-cachitnùhu-nsi xì nèhivì nansa vátùni nàcùndoo vaha-ne xi-yá. ²⁰ Sàhà ñà-jaàn cuenta xi Cristu xicánúú-nsí càhàn-nsi xì nsidaa nèhivì. Doco (màdi ndisa nsiùhù càhàn), Dios nduú ana càhàn xi-né, na ian sacúndáhvi-yà nùù-né sàhà palabra xi-nsi. Ñàyùcànduá, càhàn-nsi cuenta xi Cristu, sacúndáhvi-nsi nùù-né, á ma nàcùndoo vaha-ne xì (Yua-nda) Dios. ²¹ Vàchi Dèhemanì-yá, còò ni-iin cuàchi nì quidá-yá, doco sàhà ndohó nì chitnùnì ini Yuamáni-yá ñà-nacuida-ya castigu xi-nda, na ian mii-yá nì quida-ya nsidaa falta xi-nda. Te divi sàhámà nú nchícùn-ndàyá, dandu ñà-sàni ndee vaha dahuun-nda nùù-yá nduá.

6

Quivì vichi nduú meru quivì nàcùndoo vaha-nda xi Dios

¹ Chuun ìi xì mii-yá nduá quidá-nsí, te cutnáhà stná-yà xi-nsí nùá; ñàyùcànduá, sacúndáhvi-nsi nùù-nsiá ñà-màsà cùnduá uun-ni nì nihitáhvi-nsiá gracia xi-ya. ² Vàchi dohó cachí-yà nùù tutu ìi: Meru tiempu vaha nì sandua na (ní sacundahví-nì) nùí, ñàyùcànduá nì ininì, te nì indehè ndahví mii-ní. Nì chindeí mii-ní, vachi meru quivì dacácuì nèhivì nì sandua.

Pues cunaha-nsiá, vichi vichi nduú meru quivì nihì-ndà gracia xi-ya; divi quivì vichi nduú meru quivì (cuní-yà) dacácu-yàndó.

Nansa ía modo vù nì quida Pablo chuun ìi xí Jesú

³ Nsiùhù, quidá-nsí lucha ñà-màsà quidá-nsí ni-iñàha ñà-cuitnùhu nèhivì nsiùhù, vachi có-cùnì-nsi daquéé cuàchi-ne diqui chuun ìi quidá-nsí. ⁴ Mate cuáhà iñàha yáha-nsi, doco cuní-nsi quida vù-nsí chuun, áma cundáà ini nèhivì ñà-divi nùù Dios xinúcuáchi-nsí. Doco dava xichi cuàhà gá icúmí-nsí quidandee ini-nsi, te ndoho cuahà-nsí. Cuàhà vida yáha-nsi, xì cuàhà tñùndoho. ⁵ Dècuèndè sahní cuií-nè nsiùhù, te chicadí-nè nsiùhù; te dava xichi nacuidà stná-nè sàhà-nsí. Ùhì gá ía chuun quidá-nsí. Xicánúú-nsí desveladu, te xihì stná-nsi doco. ⁶ Doco quidá-nsí lucha ñà-màsà cóó ni-iin falta xi-nsi. Cuisì ñà-nduá ináhà-nsí (nùù Dios) nduá cachí-nsi xì nèhivì. Te quidándéé stná ini-nsi sàhà-né, viví-ni quidá-nsí xi-né. Te chindéé stná Espíritu ìi xí-yá nsiùhù sàhà ñà-nì cùú ndisa ini-nsi sàhà-né. ⁷ Puru ñà-nduú ñà-ndacuisì xí Dios càhàn-nsi xi-né, te chindéé stná ndudu ìi xí-yá nsiùhù. Te ¿índù arma nihí-nsí? Cuisì ñà-quidá víi-nsí nacua cuní mii-yá, divi ñà-jaàn nduá chindéé-nsí mii-nsí, te quidá-nsí mii-nsí defender. ⁸ ò sea cañuhu-né nsiùhù, te ò cahíchi ini-nè nsiùhù, iin-ni quidá-nsí seguir chuun xi-nsi. Mate daquéé cuàchi-ne diqui-nsí, te ò tavá-né tñùñuhu xi-nsi, có-quidá mà. Tnuhu-nsí cahan-né, doco có-quidá, vachi micuísì ñà-nduú ñà-ndàà càhàn-nsi xi-né.

⁹ Te mate dava-ne nacuaá-né nsiùhù, doco cuàhà gá stná-nè ináhà vâha-ne nsiùhù. Cuàhà xichi cuàhàn-nsi cui-nsi nì cùí, doco itiacú ìi-nsí. Dandohó stná-nè nsiùhù, doco tãñáha ga ñhi-né cahni-né nsiùhù. ¹⁰ Mate iá nansa ndoó-nsí tnúnsí ini, doco nicanicuahàn ndoó stná-nsí contentu. Ndahví yáha stná-nsí, doco divi sàhà nsiùhù ñhi cuàhà ñehiví ñà-cuicà (ndiaha xí Dios). Còò ni-ñàha icúmí-nsí ñuhiví yohó, doco nsidanicuú ñàha sàni ñhítáhvì-nsí cucumi-nsí.

¹¹ Mii-nsiá nècuàchì ñuu Corinto, claru sàni dàtúi nùu-nsiá nsidaa ñà-nduá nihnú ini. Sàni cachi xì-nsiá nsidaa ñà-nduá ñuhí ini anímè. ¹² Ñàyùcànduá, nùu yùhù, còò desconianza, vâchi màni cuáhà-nsiá nùí. Mii-nsiá nduú ana cuú desconfiar. Cuenta xi mii-nsiá nduájàn, màdi yùhù. ¹³ Na iin yua-nsiá, ducán cáhìn xì-nsiá vichi, te cachí xì-nsiá ñà-cuú ndisa inì sàhà-nsiá. Ñàyùcànduá sacúndáhvì nùu-nsiá ñà-ducání ni quidá stná-nsiá xì yùhù.

Na iin vehe Dios nduu-nda

¹⁴ Màsà nácúatnáhá-ndá xí ñehiví có-xiníndísá-xí mii-yá, vâchi nahi yunta có-ndudává queámà. ¿A ndísá vátùni nacuaastnahá ñà-íá vù xì ñà-íá quini? Còò, ni mà cúí nacuaastnahá stná ñà-nchíí orá xì ñà-íín tnúú. ¹⁵ Ni mà cúí nacuatnahá stná Cristu xì ñà-malu Satanás. Stná iin nècuàchì xiníndísá, mà váha nacuatnahá-né xì iin ñehiví có-xiníndísá. ¹⁶ Te ò iin veheñuhu ìi xí Dios, ¿a váha cuita stná yùu yócò yucán? Còò. Pues cunaha-nsiá, nahi veheñuhu ìi ndé íá Dios vivu, ducán xínduu stná ndohó, vâchi dohó cachí-yà nùu tutu ìi:

Yùhù cuàhìn coi ndé ndoó-né, te cacanu stnáì mahi-né, vâchi ana cahvi-né cundui, te mii-né, ñehiví xí cunduu-ne.

¹⁷ Ñàyùcànduá, dohó cachí stná-yà:

Quee cuaán-nsiá nùu nsidaa ñehiví (malu mà), màsà cúndóó gá-nsiá mahi-né. Ni màsà tnúí-nsiá ni-iin ñà-siquini, dandu cudíi inì sàhà-nsiá, ¹⁸ te cundui na iin yua-nsiá, te mii-nsiá cunduu-nsiá nahi dèhi, cachí Stoho-ndà Señor, divi mii-yá ana icúmí xí nsidan-icuú poder.

7

¹ Pues ducán sàni cachi-yà quida-ya xì-ndà, ñani màní. Ñàyùcànduá, xiñuhu-ñà nacoò dahuun-nda nsidanicuú ñà-íá quini, a ducán nduá cuàchi quida-nda xi ndahàsáhà-ndà, te ò ñà-nduá quida-nda cuisì ini anima-ndà. Nsiquívi chicá más xiñuhu cunihnu ìi ndisa ini-ndà, te yùhí stná-ndà (còtó mà cúdíi) ini-yà sàhà-ndà.

Nansa ni naxicocúin ini nècuàchì ñuu Corinto sàhà falta xi-ne

² Sacúndáhvì-nsí nùu-nsiá ñà-nì nácúníhmú váha ndisa ini-nsiá nsiùhù, vâchi cóni quidá quíní-nsí xì ni-iin-nsia; ni cóni dàtúcù-nsí ni-iin-nsia; ni cóni dandàhvì stná-nsí ni-iin-nsia. ³ Doco màdià daquéé cuàchi dìqui-nsiá nduá cachí xì-nsiá ducán. Còò, vâchi sàni cachi xì-nsiá ñà-màni cuáhà-nsiá nùí, te nicanicuahàn nihnú inì mii-nsiá ini anímè, a ducán itiacú-ndà ñuhiví, te ò ni sàà-ndà cui-ndà. ⁴ Cuàhà gá confianza sà-icúmí xì-nsiá vichi, te cudíi gá inì sàhà modo nihnú inì-nsia, ñàyùcànduá, mate ni sái yàhi cuàhà tnúndoho, doco cudíi inì, vâchi sàni ndòò váha inì sàhà-nsiá, te contentu ié vichi.

⁵ Doco cunaha-nsiá, na ní quesaa-nsí ladu Macedonia yohó, mànicúí cundoo dadí-nsí. Cuàhà ñàha sadí xì nùu-nsí, te cuàhà ñehiví xiní ùhi xì-nsí, dècuèndè ini stná anima-nsí nì nacani cuahà ini-nsí. ⁶ Doco

ia ana chindéé xí nècuàchì cuhúún inì-xi, divi mii-yá; ñàyùcàndùá na ní ndacùhun tnahá-nsí xì Tito, cuàhà gá nì nacuàhandee inì-nsi na ní xini-nsinè. ⁷ Te màdi cuisì sàhà-ñá nì quesaa nècuàchimà nì cudii ini-nsi; còó, vâchi sàhà stná ñà-nì cudii guá ini mii-nè sàhà-nsiá, ñàyùcàndùá ndiaha gá nì ndòo ini-nsi. Vâchi nì nacani-ne xì-nsí ñà-cùdí ini-nsià cuni-nsià nsiùhù inga tu, te cuú cuáhà stná-nsià sentir (sàhà ñá-ndùá nì quida-nsia). Sànihnú vâha inì-nsia nsiùhù, cachí-nè. Pues sàhà nsidaájàn chicá nì ñihì yùhù nì ndudii inì.

⁸ Cunaha-nsiá, mate ní sandoo-nsia tnùnsí ini nì quida tutu nì tiai daa, doco có-ié` arrepentidu sàhámà vichi, mate antes ndisa, nì nacani inì nanduu gué` nì tiaiàmà cahín, vâchi (nì xini) nì sàcùndoo-nsia tnùnsí ini, mate iyuhu-ní quivi. ⁹ Doco vichi sàni ndudii tú inì. Doco màdi sàhà-ñá nì cuhuun inì-nsia nduájàn. Còó, divi sàhà-ñá nì ñihì-nsiá nì cuu-nsia arrepentir na ní nsihi nì cuhuun guá inì-nsia mà. Vâchi ñà-nì sàcùndoo-nsia tnùnsí ini mà, iin obra ndiaha xí Dios nì sandua, màdiá iin dañu nì quida-nsí xì-nsiá. ¹⁰ Vâchi nú Dios nduú ana quida-xì tnùnsí ini xi-nda, dandu vâtùni sàà-ndà naxicocuín ini-ndà, te ñihì-ndà càcu-nda. Te nú sàni càcu-nda, dandu mà nunca naxicocuín gá ini-ndà sàhájàn. Doco nú ndoo-nda tnùnsí ini nahi dava ga nèhivi ñuhiví, mà úhì cahniámàndó. ¹¹ Doco mii-nsiá, sàhà-ñá Dios nì sàha xi-nsiá tnùnsí ini mà, (cuàhà gá ñà-vâha sàni quea nùù-nsiá). Vâchi nì quesaha-nsiá nacání sahnú ini-nsia sàhà ñà-ndùá nì cuu, te nì cunsihi ini-nsià cuxio dahuun falta mà nùù-nsiá. Cóni ndóo ga ini-nsia sàhà chuun quini ma, dècuèndè nì yùhí stná-nsià. Dispuestu nì ndòo-nsia naquida vii tú-nsiá, te ndundaà vâha sàhà chuun ma. Dandu nì nsinuu stná inì-nsia yùhù. Pues vichi sàni cundaà inì nì quida-nsia, sà-íá vii anima-nsià. ¹² Na ní tiai carta mà, màdi cuisì sàhà nèhivi nì quida xi falta mà nì tiaiá. Ni màdi cuisì sàhà stná nèhivi nì ndoho sàhà falta mà; còó. Ni tiai sàhà ñà-nì sàá-nsià màñihì váha inì-nsia ñà-cùú ndisa ini-nsi sàhà-nsiá, nacua ináhá mii-yá. ¹³ Te vichi sàhà-ñá sàni cundaà vâha inì-nsia ñà-dùcán nduá, ñàyùcàndùá sàni ndòo vâha inì. Te chicá más nì cudii stná inì na ní xini ñà-contentu guá nì ndòo stná Tito sàhà-nsiá, vâchi yáha ga nì cudii ini-nè nì quida-nsia. ¹⁴ Te divi nacua nì cachì xì-né antes ñà-ináhí, icúmi-nsiá quida vii-nsiá, (pues ducán nì cuu ndisa). Ñàyùcàndùá, có-cùcáhán nú nì cachì ducán. Vâchi nacua nì cachì xì-né, ducán nì xini-nè ñà-ndàà nduá nacua iá ndàà nsidaa palabra (ì) nì cachì xì-nsiá antes. ¹⁵ Te mii-nsiá, chicá màni stná-nsià nùù-né vichi, vâchi cudii ini-nè na nsinúú ini-nè nansa nì quida-nsia, vâchi nì quidañuhu-nsiánè na ní sàà-nè yucán, te nì inini vii-nsiánè dècuèndè nì quidi stná-nsià nì yùhí guá-nsià. ¹⁶ Ñàyùcàndùá, yùhù cudii inì vichi, vâchi ináhá vâhi vâtùni cahvi xì-nsiá (ñà-quida vii-nsiá).

8

Xiñuhu chindee tnahà-nda quivi iá necesidad xi ñanìtnaha-nda

¹ Ñánì, cuàhìn nacani xì-nsiá ñà-cuàhà guá gracia sàni quida Dios xì nèhivi xí-yá ndoó ladu Macedonia. ² Vâchi mate cuàhà gá tnùndoho yáha-ne, doco contentu ndoó-né. Te mate ndahví gà-nè, doco nì cudii ini-nè, (nì quida stná-nè cooperar), ñàyùcàndùá, cuàhà gá ñà-ndùá nì taca. ³ Vâha ga voluntad icúmi-nè, ináhí, vâchi nì sàha-ne ñà-ndùá sàà-nè quida-ne; còó, dècuèndè más ñà-ndùá sàà-nè quida-ne nì sàha-ne, mate

ndahví dahuun-ne. ⁴ Doco nì sacundahví-nè nùu-nsí, áma cuáha-nsi quida stná-nè cooperar chindee stná-nè nècuàchì (ndahví) nchícùn stná xì Yua-nda Dios. ⁵ Te divi ducán nì quida-ne. Te más gà nì quida-ne nùu ñà-nduá nì tuxi ini-nsí cuàhàn-nè quida-ne, vèchi primeru nì dáyáha-ne mii-né ndahà Stoho-ndà Señor, dandu después nì ndòo stná-nè cunini-ne ñà-nduá cachi nsiùhù según nansa cuni stná mii-yá.

⁶ Pues sàhà nsidaámà sàni cachi stná-nsi xì Tito ñà-nì càhàn-nè xì mii-nsiá, áma quidá mánì stná-nsiá, te cuacatnahá nsihi cooperación xi-nsia, vèchi divi nècuàchì mà nduú ana (nì càhàn xì-nsiá) primeru sàhájàn.

⁷ Mii-nsiá, cuàhà gà sàni nìhítàhvi-nsiá (nùu Yua-nda Dios). Xiníndísà fuerte-nsiá, te càhàn ndiaha stná-nsiá palabra xi-ya. Sàcundáà vaha stná inì-nsia sàhà ichì-yá, te dii gà stná inì-nsia cunchicùn-nsiá ichì mà. Daaní, cuú cuàhà stná inì-nsia sàhà-nsí. Ñàyùcànduá, ndiaha gà coo nú ni cútùha stná-nsiá quida-nsia cuàhà obra ñà-chindee stnaha-nda.

⁸ Màdi-ñá dandacuí nùu-nsiá nduá yohó, còo. Cuisì cuní cundaà inì-nsia ñà-cuàhà guá sàni cunsihi stná ini nèhivì dava ga (nì quida-ne cooperar), te cuní stná cunahà claru ñà-cuàhà guá cuú inì-nsiá sàhà ñaniñaha-nsia. ⁹ Vèchi ináhá stná-nsiá ñà-ndiaha guá nì quida Stoho-ndà Jesucristu; cuica sàstnùhù iá-yà (gloria xi-ya), doco sàhà ndohó nì quixi ndahví-yà, te ñàyùcànduá, vètùni nì nìhì-ndà ñà-cuicà ndiaha ndisa.

¹⁰⁻¹¹ Vichi cuàhìn cachi xi-nsiá ñà-nduá tuxí ini yùhù sàhà chuun yohó. Cunaha-nsiá, ndiaha gà nì quida-nsia agua na ní cunsihi inì-nsia, te nì quesaha-nsiá (datacá-nsiá algu). Ñàyùcànduá, chicá vaha ni dáyánu dahuun-nsia obra mà vichi. Te nacua nisa cudíi guá inì-nsia daa, ducani xiñuhu quida stná-nsiá seguir vichi, te cuàhà-nsia cooperación xi-nsia según nansa sàà iin iin-nsia cuàhà-nsia. ¹² Vèchi nú iá vaha voluntad xi-nda cuàhà-nda, dandu cudíi ini Dios sàhà-ndà, (a cuàhà', ò iyuhá), vèchi según ñà-ìcúmí-ndá nduá; có-xìcàn-yà ñà-có-ìcúmí-ndá.

¹³ Màdiá cuní ndundahví mii-nsiá, te nducuica nècuàchì mà. Còo. ¹⁴ Cuisì cuní ñà-dava dava ni coá. Vèchi vichi icúmí mii-nsiá algu, te vètùni chindeámà nèhivì iá guá necesidad xi. Daaní, na quívi coo stná necesidad xi mii-nsiá, vètùni chindee stná nècuàchì mà mii-nsiá. Ducán dandu sàà ndudava ñà-nduá icúmí nsidaa-nda. ¹⁵ Cunaha-nsiá, divi ducán cachí stná nùu tutu ì ndé cachá': "Nècuàchì nì datàcá cuàhà (ñà-cuxi-ne), cónì cùyódoá nùu-né; te nècuàchì nì datàcá xi iyuhu-ñiá, nì cónì quidá mánìá nùu-né".

Nansa nì quida Pablo recomendar Tito nùu nècuàchì ñuu Corinto

¹⁶ Ansivéhé Dios sàhà gracia nì quida-ya xì Tito, vèchi iin-ni nihnú stná ini-nè nahi yùhù, iin-ni cuní stná-nè chindee-né mii-nsiá. ¹⁷ Ñàyùcànduá, na ní càhìn xì-né (ñà-nì cùhùn-nè ndé ndoó-nsiá) nì dandáà-nè. Te voluntad xi-ne nì sanduu stná, vèchi cudíi gà stná ini-nè sàhà-nsiá.

¹⁸ Daaní, iá stná inga ñani-ndà icúmí cutnahá stná xì Tito sàà. Cuàhà tñùñuhu icúmí-nè nùu nsidaa nèhivì xì Dios ndoó cuàhà ñuu, vèchi cuàhà gà chindéé-nè xítia razón ndiaha xì-yá. ¹⁹ Te divi stná-nè nì quee-ne nombradu ñà-cutnahá-né xi-nsí chindee stná-nè xi obra quidá-nsí (sàhà nècuàchì ndahví). Te ¿índù chuun quidá-nsí obra mà? Divi sàhà-ñá ni queé más tñùñuhu xì Dios, te cundaà stná ini nèhivì ñà-cuàhà guá cudíi ini-nsiá quida-nsia obra. ²⁰ Ñàyùcànduá, (cutnáhà stná nècuàchì mà xi-nsí) sàhà-ñá màsà nìhìndèè nèhivì cuitnùhu-ne nsiùhù sàhà dihùn mà, vèchi

cuahà gá nduá sàni taca. ²¹ Cuní-nsi quida vii-nsí nùu nsidanicuú chuun xi-nsi, vâchi indêhe Dios. Doco nùu stná nêhivî cuní-nsi quee vii stná mà.

²² Daaní, iá stná inga ñani-ndâ techuún-nsí cutnahá stná-nê sàa jaàn. Cunaha-nsiá, cuahà gá chuun sàni sâha-nsinê, ñâyùcândüá sàni cundaà ini-nsi cúnshi ndisa ini-nê quidá-né chuun xi mii-yâ. Te vichi chicá más cudî ini-nê, vâchi ináhâ-nê cuahàn-nsiá quida stná-nsiá cumplir vichi.

²³ Ñâyùcândüá, nú ndâcâtnùhù nêhivî ana nduú Tito, pues cachi-nsiá xî-né ñâ-divi compañeru yùhù nduú-né; ndûi-nsi iin-ni quidá-nsí chuun ì xî-yâ ñâ-chindee-nsí mii-nsiá. Te nú ni ndâcâtnùhù stná-nê sâhâ dava ga ñani-ndâ (icúmí sàa), dandu cachî-nsia ñâ-nduú-né nêcuâchî nî quida nêhivî xî Dios nombrar, te quidá víi stná-nê nacua cuní Cristu.

²⁴ Ñâyùcândüá, quidañuhu-nsiá nsidaa nêcuâchîmâ sâhâ-ñâ cundaà ini-nê màni ndisa-ne nùu-nsiá, te ducán cundaà stná ini nêhivî xî-yâ ndoó cuahà inga ñuu. Te nú ducán màni guá quida-nsia xî-né, dandu cunahà claru stná divi ñâ-ndâà nduú nsidaa ñâ-vâha sàni cachî xî nêhivî sâhâ-nsiá.

9

Ñâ-ndüá disâhâ-xî nî techuún Pablo nêhivî cùhùn ñuu Corinto quihîn xî cooperaciôn sâhâ nêcuâchî ndahví

¹ Vichi còo necesidad cachi guè xî-nsiá sâhâ ñâ-ndüá datacá-nsiá sâhâ nêhivî xî Dios, ² vâchi ináhî iá cuahà voluntad xî-nsia, te ducán sàni cachî stnáî xî nêcuâchî ladu Macedonia yohó. Vâchi cudî inî nacani xî-né nansa quidá-nsiá ladu Acaya jaàn, dècuèndè agua sândòò-nsiá dispuestu chindee-nsiá, cachî xî-né. Ñâyùcândüá, cuahà gá stná nêcuâchî ladu yohó sàni ndudî stná ini-nê (cuâha-ne). ³ Doco de todos modos, cuahîn techuún iin ùi ñani-ndâ sàa ndé ndoó-nsiá (ñâ-chindee-né) mii-nsiá datacá nsihi-nsia ñâ-ndüá cuahàn-nsiá cuâha-nsia. Dandu cunahà claru ñâ-ndâcuisî nduá nî cachî (xî nêcuâchî ladu yohó), màdi tnùhu, vâchi icúmí coo ndisa cooperaciôn xî-nsia. ⁴ Vâchi cahví xî-nsiá ñâ-coo listu nsidaámâ, vâchi nú sàni sâa-nsi después, te tâñâha ga cuacatnahá, dandu cucahan núu-nsí, yùhù xî stná nêcuâchî Macedonia cutnahâ xî. Te mii stná-nsiá, vihini cucahan núu-nsiá, nú coá. ⁵ Ñâyùcândüá, nî nacani inî, chicá vâha càhîn xî iin ùi ñani-ndâ yohó ñâ-codònnùu-né sâa-nê chindee-né mii-nsiá cuacatnahá ñâ-ndüá nî cachî-nsiá antes mà. Dandísá, coo listüá, te cundua na iin tnùmanî ndiaha nî sâhatahvî-nsiá, màdiá nahi dihùn nî tavâ-nsí nùu-nsiá.

⁶ Cuní nsinuu ini-nsia palabra yohó: nú iyuhu chihi-nda, dandu iyuhu cosecha nachivâha-nda; doco nú chihi cuahâ-ndâ, dandu cahnú coo stná cosecha xi-nda. ⁷ Cada iin iin-nda según cudî ini-ndâ, ducan xiñuhu cuâhatahvî-ndâ; nú có-cunî ndisa-nda quida-nda cooperar, dandu còo necesidad cuâha-nda; màdi fuerza nduá. Vâchi Dios, cuahà gá cudî ini-yâ nú iá vâha voluntad xi-nda cuâhatahvî-ndâ iñâha. ⁸ Te vâtùni quida stná-yâ cuahà gracia sâhâ-ndâ, te nihî-ndâ nsidaa ñâ-ndüá xiñuhu nùu-ndâ. Ni-iñâha mà-quidá falta nùu-ndâ, dandu vâtùni quida stná-ndâ nsidanicuú clase obra vâha. ⁹ Vâchi dohó cachî stná nùu tutu ì: Nî dâcûtâhvî nêcuâchîmâ cuahâ nêhivî ndahví; cóni cùhî ini-nê biene xî-ne, ñâyùcândüá nicanicuahàn iá obra xi-nemâ (nùu Dios).

¹⁰ Divi Dios nduú ana sâha xi-nda ñâ-ndüá chihi-nda, xî ñâ-ndüá xixí stná-ndâ. Ñâyùcândüá, icúmí-yâ cuâha stná-yàndó nsidaa ñâ-ndüá xiñuhu sâhâ-ñâ (quida-nda obra), dandu quee cuahâ stná (ñâ-vâha nùu-ndâ).

Vàchi nahi tata chihi-nda, ducán nduú biene xi-nda, te nahi cosecha nduú stná obra quida-ndama. ¹¹ Ñâyùcàndùá, nú sàni nducuahà ñà-ndùá icúmí-ndá, dandu chicá más cui dacútâhvi stnahá stná-ndà. Te divi sàhà tnùmanì cuàhàn-nsi dasàn-nsimà icúmì cuàhà nèhivì naquimanì-né Dios. ¹² Vàchi na chindéé-ndá ñanìtnaha-nda ducán, (cuàhà gá quidá), màdi sàhà cuisì necesidad xi-ne chindéâ; còó, vàchi cuàhà gá stná nèhivì icúmì naquimanì ndiaha xi-yá sàhà obra mà. ¹³ Vàchi nú sàni xini-nè nansa nì chindee-nsiánè, dandu icúmí-nè ndenihi cahnú-néyà sàhà-nsiá ñà-sàni xini-nè ñà-ndáà nduá, nchícùn vii-nsiá razón ndiaha xí Cristu nacua cachí-nsiá. Te icúmì stná-nè naquimanì-néyà sàhà ayuda nì sàhà-nsianè, xì sàhà stná nsidaa ayuda sàhà-nsia ndéni nèhivì ní cui. ¹⁴ Ñâyùcàndùá, màni gá icúmí-nè cunihnu ini-nè sàhà-nsiá, te càcàn tàhvi stná-nè sàhà-nsiá nùu-yá ñà-nì xini-nè cuàhà gá gracia quidá-yá sàhà-nsiá. ¹⁵ Te vichi, jansivéhé cahnú-yá sàhà tnùmanì ndiaha xí-yá nì sàhatahvi-yándò, (divi Dèhemani-yá)! Ni mà cúí sàà-ndà naquimanì-ndâyá nacua ndiá icà-ndà.

10

Nansa nì dànsínúú ini Pablo nècuàchi ñuu Corinto ñà-íá derechu xi-ne, vàchi Jesús nduú ana nì sàha xi-né chuun ì quidá-né

¹⁻² Sà-ínahá-nsiá màni ini Cristu; mà dáná-yá. Ñâyùcàndùá, yùhù Pablo, sacúndáhvi nùu-nsiá ñà-màsà còó nì-iin necesidad càhàn ndeí xi-nsiá na sàì. Vàchi cachí dava nèhivì sàhí ñà-nduú iin nèhivì cúchìtnu na ié` cutnáhi xi-nsiá, doco na iá xiqué, (te tiaí carta xi), dandu mà úhi càhàn ndeí, cachí-nè. Pues ñà-ndáà nduá, vihini nihnú inì càhàn fuertí` xì dava-nsia. Vàchi tuxí ini dava-nsia sàhà-nsí ñà-quidá ndevàha-nsi na quidá ndéni nèhivì ní cui ñuhivì yohó. ³ Pues, ñà-ndáà nduá, nèhivì ñuhivì yohó nduú-nsí, doco na cuní-nsi cundee-nsí (nùu ñà-có-ndiáá), có-quidá-nsí guerra na quidá nèhivì ñuhivì yohó. ⁴ Íá ndisa nahi arma xi-nsi, doco có-nduá arma xi ñuhivì yohó. Còó, arma ndiaha xí Dios nduá xichúûn-nsí, te nihá ndudu ì xi-yá, ñâyùcàndùá vátùnì cundee-nsí nùu nsidaa ñà-có-ndiáá iá ñuhivì yohó mate fuerte gà-ñà. ⁵ Vátùnì cundee-nsí nùu nsidaa palabra nchichí chítñunì ini nèhivì tuxí inì-xi mii-né nduú-né mii-né, te sadí-nè nùu (palabra cachítñuhu) nansa cunitnàhà-ndà xì Dios. Vátùnì cundee stná-nsi nùu-né ñà-nì sàà-nè cunini stná-nè Cristu, te cunihnu vàha stná ini-nè cuisì nacua cuní mii-yá. ⁶ Te mii-nsiá tu, nú sàà-nsiá cunini vàha ndisa-nsiayà, dandu ndiaha gá coo. Doco nècuàchi iin-ni có-cùnì cunini (xi-yá), icúmí-nsí cuàha-nsinè ìin conseju fuerte.

⁷ Yùhù cuní cundehè-nsiá nansa ndisa iá chuun yohó. Nú iá iin-nsia tuxí inì-xi nduú nèhivì xí Cristu, pues nì cúnahá-nsiá ñà-stná nsiùhù nduú stná-nsi nèhivì xí-yá nahi mii-nsiá. ⁸ Mate ní càhàn ndeí iyuhu xi-nsiá na ní cachí ñà-íá ndisa derechu xi, doco có-cùcàhàn núuì sàhámà. Vàchi derechu mà, sàhà-ñá nacuahandee ini-nsi mii-nsiá nduá dísàhà-xí nì nihì-nsiá nùu Stoho-ndà Señor, màdiá sàhà-ñá quida quini-nsi xi-nsiá. ⁹ Te màdi sàhà-ñá dayúhì stná-nsi mii-nsiá tiaá-nsí carta yohó. Còó. ¹⁰ Yùhù (ínahí) cachí dava nèhivì sàhí ñà-ndee càhàn nùu carta xi, te fuerte palabra tiaí, doco nú sà-íé` nùu-né, te indéhe-né núu, dandu mà finu guè, te nì mà túha guè càhàn vii', cachí-nè. ¹¹ Doco nì cúnahá-nè ñà-divi nacua cachí-nsi nùu carta xi-nsi na ndoó xicá-nsí, divi ducán icúmí-nsí quida stná-nsi na sàà-nsi ndé ndoó-nsiá.

¹² Nsiùhù, ni-iyuhu có-cùnì-nsi dadavá stnahá-nsí xì nèhivì ndeníhí vâha guá xì mii-xí, còó; vâchi tucu dahuun xíquida-ne. Tuxí ini-nè ñà-cuisì modo xì mii-né nduú ley chicá ndiaá, te ndeníhí vâha tnahá iin-ne inga-nè. Ñâyùcàndùá (náhà xicà), nècuàchì có-cùndáá inì-xi nduú-né. ¹³ Doco nsiùhù, có-nándúcú-nsí ñà-quee tñũñuhu xí-nsí, ni có-dâquíhvi-nsi mii-nsí nùù iin chuun cóni sâha Dios nsiùhù. Cuisì chuun ni ñhì-nsí nùù mii-yá nduá câhân-nsi sâhâ-xí. Te dècuèndè ndé ndoó-nsiá jaàn ni sâha stná-yâ nsiùhù chuun quida-nsi. ¹⁴ Ñâyùcàndùá, màdiâ yâha-nsi nùù-xí ndé ni cachi-yâ xì-nsí nduá. Tucu cundua nú màsà sââ-nsi ndé ndoó-nsiá ni cùí. Doco còó, nècuàchì primeru ni câhân xì-nsiá razón ndiaha xí Cristu nduú-nsí. ¹⁵ Doco iin chuun cóni sâha-ya nsiùhù, còó, mà câhân-nsi sâhâmà na ian nduá chuun xi-nsi; còó. Doco nihnú ini-nsi quida ga-nsi más gâ chuun xi-ya ndé ndoó-nsiá jaàn nú sàni ñhì-nsiá ni xinindisá-nsiá chicá fuerte, doco siempre mà yâha-nsi ndé nduú nùù-xí ni cachi Dios xì-nsí. ¹⁶ Dandu después dècuèndè stná ñuu ndoó chicá nùù-xí cuní stná-nsi cùhùn-nsi cachitnùhu-nsi razón ndiaha xi-yá, doco ni xi ñà-jaàn, mà nándúcú-nsí quee tñũñuhu xí-nsí sâhâ iin chuun ni quida inga nèhivì. ¹⁷ Vâchi nú cuní-ndà tavà-ndà tñũñuhu xí mii-nda, dandu ni cúnáhâ-ndá ñà-cuisì Stoho-ndà Señor nduú tñũñuhu xi-nda. ¹⁸ Vâchi ¿índù clase nèhivì icúmí ndee vâha nùù-yá? ¿A nèhivì tavá tñũñuhu xí mii-xí? Còó, cuisì ana cudî ini mii-yá sâhâ-xí icúmí ndee vâha.

11

Ñà-nduá ni cachi Pablo sâhâ nèhivì dananí uun nduú apóstol ni ñhì chuun nùù Jesús

¹ Vichi cuàhìn câhìn iin ratu na iin tè-cùmání; ñâyùcàndùá, sacúndâhví nùù-nsiá ñà-quadandee inì-nsia sâhí, por favor. ² Vâchi yùhù, cuàhâ gâ nacání inì sâhâ-nsiá na ian nacání stná ini Yua-nda Dios sâhâ ndohó. Cunaha-nsiá, ducan iá stná na ian ni ndiadi tñùhu xi iin novia cuàhân nandâhâ. Vâchi mii-nsiá, na iin novia nduú-nsiá, te cuní sââ-nsiá ndé iá Cristu te cundoo-nsia nùù-yâ nicanicuahân. Doco na sââ-nsiá yucán cuní cunduu-nsia (nèhivì vii ndisa) na iin novia siempre sàni quida vii. ³ Doco yúhí xì-nsiá, còò dâcâ òni-nsiá, te mà cúníhnú vâha ga ndisa inì-nsiayâ. Vâchi ducán ni cuu xi Eva sâhana, (ni tñàtuu) còó (nduú ñà-malu), te ñà-tñùhù guá-si ni ñhì-sí ni dândâhví-siné. ⁴ Ñâyùcàndùá, mii-nsiá, (caquin-nsiá cuidadu), vâchi nú ni sââ iin nèhivì nùù-nsiá, te câhân-nè sâhâ inga Jesús, mà úhì candisá-nsiánè, mate diín nduú Jesús xi nècuàchimâ, te diín nduú Jesús ni cachi nsiùhù xì-nsiá; te (xiní-nsi) mà úhì candisá stná-nsiâ yâha-nsia ndahâ inga espíritu (quida-ne), mate diín espíritu nduá, màdi Espíritu ñi ni ñhì-nsiá daa. Te (xiní-nsi), mà úhì stná cunindisá-nsiá inga palabra saa có-ndùdávâ xí palabra ñi ni xinindisá-nsiá daa. ⁵ Doco siquiera, yùhù, davani ndiaá stná xì nècuàchì tuxí ini-xi xínduu guá apóstol ndiaha. ⁶ Mate vihini mà túha gué câhân vií, doco ináhâ vâhi ñà-nduá cachí. Te mii-nsiá ináhâ vâha stná-nsiâ ñà-divi ñà-ndáá nduájân, vâchi sàni xininùù-nsiá nsidaa ñà-nduá sàni quida-nsi.

⁷ Doco ¿a tuxí inì-nsia cuàchì nduá ñà-uun-ni ni cachitnùhi xì-nsiá razón ndiaha xí mii-yá? Dècuèndè menos ni ndòí sâhâ-ñà cuní ni ndóo mii-nsiá xì chicá más tñũñuhu. ⁸ Vâchi na ní sa-ìe jaàn chindéí mii-nsiá, ¿índù ni quixi ñà-ñisa itiacuì? Pues divi nùù nèhivì xí-yá ndoó inga ñuu. Ñâyùcàndùá, yùhù quidé cuenta na ian ni sahnìndâhví nècuàchimâ, te

có-nduá ducán. ⁹ Daaní, después na ní quida manì dihùn nùí, ni-iin centavu cónì xíquèn nùù-nsiá. Còó; divi ñani-ndà nì quixil ladu Macedonia nì taxi xì ñà-nduá xiñuhí mà. Te cuàhà cuidadu nì saquin vâhi ñà-màsà quidá-nsiá ni-iin gastu sâhí, te nicanicuahàn ducan icúmî quide. ¹⁰ Te yùhù cachí` xì-nsiá nacua chindéé Cristu yùhù càhàn ndài, mà nácóí cachí` xì nêhivì inicutu ladu Acaya xi-nsia (ñà-có-tniì dihùn xì-nsiá). Còó, mà cuâhi cadì ni-iin nêhivì nùí cachí` ñà-jaàn. <sup>11</sup> Te, ¿índù chuun cachí` ducán? ¿A sâhà-ñá có-cuú inì sâhà-nsiá? Còó, vâchi ináhá Dios ñà-cuú ndisa inì sâhà-nsiá. ¹² Doco iin-ni icúmî quidé ñà-nduá quide sâhá màsà níhìndèè nêhivì-mà coo cuadú gà-nè, te cachí-nè davanì iá stná chuun xi-ne xì chuun xì nsiùhù. ¹³ Vâchi cunaha-nsiá, tnùhu nduá cachí-nè ñà-nùù mii-yá nì nìhì-né chuun xi-ne. Dandahví uun-ne, te dananí uun-ne nduú-né apóstol xì Cristu. ¹⁴ Te mà úhì quida-ne ducán, vâchi stná ñà-malu Satanás, tùha stná-si dama-sì mii-sí nanduu-sì na iin ángel nchíí ndiaha. ¹⁵ Ñâyùcànduá, nècuàchì nchícùn xì-sí, mà úhì stná dama-ne modo xi-ne na iin nêhivì quida-xi iin chuun vii. Doco cunaha-nsiá, icúmî-nè nìhì-né (iin castigu) xi-ne nacua ndiá icà-né.

Nansa nì ndoho Pablo sâhà-ñá quidá-né chuun ù xí Jesús

¹⁶ Vichì tucutu cachí` xì-nsiá: màsà cútúxí inì-nsia iin tè-loco nduú. Doco nú ducán tuxí inì-nsia, dandu nì cuâha-nsia lugar càhàn chíí na iin tè-loco; vâchi stná yùhù cudì stná inì cachí` nansa ndiaá güè` (nacua quidá dava nêhivì ndé ndoó-nsiá). <sup>17</sup> Doco ñà-nduá cuàhìn cachí` xì-nsiá vichì, có-nduá na iin palabra (sahnú) nì nìhí nùù Stoho-ndá Señor; cuiisì na iin palabra loco nduá, vâchi ñà-cuàhìn ndenihi vâhi mii nduá. ¹⁸ Vâchi sàni xini, ñà-cuàhà guá nêhivì ndeníhí vâha xi mii-xí sâhá ñà-nduá quidá-né, ñâyùcànduá yùhù stná cuàhìn quide ducán. ¹⁹ Vâchi mii-nsiá, ñà-cuàhà guá ináhá-nsiá, ñâyùcànduá mà úhì candisá-nsiá càhàn iin tè-loco xì-nsiá. ²⁰ Dècuèndè candisâ stná-nsiá nú xichúùn nêhivì mii-nsiá, te ò tnií-né ñà-icúmî-nsiá, te ò dandacú ndee-né nùù-nsiá, te ò cachíchi ini-nè mii-nsiá, te ò caní-né nùù-nsiá; pues nsidaamá candisâ-nsiá. ²¹ Doco nsiùhù, cuicahnú gà inì-nsia sâhà-nsí, vâchi cónì quidá-nsí xì-nsiá ducán.

Doco nú (jaàn) ndoó guá nêhivì sâhandee inì-xi ndeníhí vâha xi mii-xí, ádi vátuni stná yùhù càhìn sâhá mii ducán. Cuisì cuní cundaà inì-nsia ñà-na ian càhàn iin tè-loco nduá yohó. ²² Pues cachí` nêhivì mà ñà-divi raza hebreu xínduu-ne. Doco yùhù, divi raza mà nduú stnái. Daaní, nècuàchì ñuu Israel nduú stná-nè cachí-nè; pues divi ducaní stná yùhù. Daaní, cachí` stná-nè ñà-Abraham nì sanduu yohòtéhè-né. Pues nì cúnáhá-nè yohòtéhè stnái nì sanduu nècuàchimà. ²³ Daaní, cachí-nè ñà-divi Cristu xinúcuáchí-nè nùù-xí. Pues divi ducaní stná yùhù. Doco chicá más chuun xì mii-yá sàni quide nùù mii-né. Mate na càhàn tè-loco càhìn, doco ducán cachí`, más gà nì quide nùù mii-né. Chicá cuàhà nì ñàhni cuií`. Te chicá cuàhà nì sandiadi nùù mii-né. Cuàhà gá xichi sà-ìé` ñà-cuì nì cuì. <sup>24</sup> Ùhùn xichi nì casahnì cuií` tè-raza Judea yùhù xì chirrión, 39 golpe nì nìhí iin iin xichi. ²⁵ Te ùni xichi nì ñàhni cuií` stnái xì vara, te iin xichi nì caniyuu-té yùhù sâhà-ñá cuií`. Te ùni xichi nì càhà stná barcu ndé cuàhìn, ñâyùcànduá iin nduì xì iin ñuu nì xique mahì tècuií mar. ²⁶ Cuàhà gá sàni xicanui. Dava yùhù, ndé cúnàhí` nì yâhi. Te dava xichi ndiatú tècuihnà yùhù yâhi. Dècuèndè stná nêhivì raza mii, cunì stná-nè quida quini-ne xí, mii-né xì stná nècuàchì inga ñuu. Cuàhà gá peligrú yâhi na

xicánúí ñuu nahnú, te ò yucù dàná, ò mar. Te peligrú nduú stná na ié' mahí nêhiví dananí uun nchícùn xì mii-yá. ²⁷ Cunaha-nsiá, yáha ga ùhì chuun quidé, vâchi cuàhà vida yáhi xicánúí. Cò-quìdì, xíhì doco, xíhì tècuíí; te nú coámà, quidándéé iní, mate xíhì vixin ñà-còò sìcoto vâha xì.

²⁸ Pues, ñà-jaàn nduá yáhi, te iá gà más ñà-cónì cächí' xì-nsiá. Daaní, nsìquívì cuàhà gá nacání stná iní sàhà nêhiví xí Dios ndoó iin iin ñuu. ²⁹ Vâchi nú débìl iá anima iin ñani-ndà, dandu stná yùhù, na ian débìl iá stnáí; te nú sàni tùcù iin-ne nì quida nêhiví, dandu stná yùhù ndohó stnáí.

³⁰ Ñâyùcàndüá, nú ndisa iá necesidad ndenihi vâha mií, dandu chicá vâha nacani xì-nsiá ñà-cuàhà guá vida yáhi, te dandohámà yùhù. ³¹ Cunaha-nsiá, ñà-ndácuisì nduú nsidaa ñà-ndüá cachí' xì-nsiá yohó, te ináhá stná mii-yá ana cahvi Stoho-ndà Jesucristu, divi Yuamáni-yá, ansivéhé-yâ nicanicuahàn.

³² Na ní sa-ìe ñuu Damasco, iá stná iin gobernador xinúcuáchí nùù rey Aretas yucán, te divi-tè nì dândàcù-te cundiaa soldadu yehè ñuu mà ñà-cùnì-te tniì-tè yùhù. ³³ Doco (nì nani) nama ndiadí ñuu mà ndé iá iin ventana tii, te nì sàcùnacàl iin ìcà sìcàté, te nì dānùù nêhiví yùhù (inga ladu), te ducán nì nihí nì càcui nùù gobernador mà.

12

Nansa nì dàcùnì Dios Pablo iñàha, te nì xini-nè cuàhà ñà-ndiaha

¹ Yùhù ináhí còò ni-iñàha nìhìndèè-ndà nú ndeníhí vâha-nda mii-nda, doco cuàhìn quide seguir. Vichi cuàhìn càhìn xì-nsiá sàhà ñà-ndüá dacuní Dios ndohó, vâchi cuàhà gá ñà-ndiaha xiní nêhiví dava xichi. ² Yùhù ináhí iin tiàa xiníndísá-xí Cristu, te sàcuàhàn-ndà iin ùxìn cùmì cuà nì ndiachi-né dècuèndè ansivi ùnì (chicá diquì-xì). Cò-ináhí a ní sàhàn-nè yucán xì na iá iquicúñú-nè, te ò cuisì anima-nè, sólo Dios ináhá. ³⁻⁴ Doco yùhù, ináhí nècuàchìmà, te nì ndiachi-né nì sàhàn-nè ndé (iin lugar ndiaha) nani paraíso, mate cò-ináhí a ní ndiachi stná iquicúñú-nè nì sàhàn, te ò mii-ní anima-nè, cuisì Dios ináhá. Te ndé lugar yucán nì inini-ne palabra yáha ga ndiaha. Doco còò stná permisu cachi-ndà palabra mà xì nêhiví. ⁵⁻⁶ Pues iin nècuàchì nì xini ñà-jaàn, vihini taví tnùñuhu xì-né sàhà ñà-jaàn, vâchi màdì tnùhu nduá, te ni màdì palabra cumàni cundua nú ni cachí' ducán nì cùí, (vâchi cunaha-nsiá, yùhù nduú nècuàchìmà). Doco còò, mà cächí' ñà-jaàn. Cuisì nacání xì-nsiá ñà-ndüí iin nêhiví ùún, te ndohó stnáí, còtò cutuxi ini nêhiví cuàhà gá ndiaí, mate tàñáha ga cuni-nè nansa ndisa quidé, te ò tàña 'ha ga cunitnùhu-ne nansa ndisa iá modo xì.

⁷ Cunaha-nsiá, ñà-ndiaha guá iá ñà-ndüá nì xini ansivi daa, ñâyùcàndüá nì sàha Dios yùhù iin (ñà-dàndòhò-xì na ian) ihí iin iñù cahnú ìqué. Ducán (sáha-ya permisu) quida ñà-malu xí' sàhà-ñá màsà ndeníhí vâha güé' mií. ⁸ Mate ùnì xichi nì xicàn tàhví nùù-yá áma dácúxió-yáñà, ⁹ doco dohó nì cachi-yá xì': "Cunaha-ní, vâtùnì sàà gracia xì nùù-ní. Vâchi nú cuítâ-ní, dandu chicá ndiaha icúmí chindeí mii-ní", nì cachi-yá. Ñâyùcàndüá, vichi cudí iní nú cuítè', vâchi nú ducán, dandu chicá más icúmí nìhítàhvì' ndudu ìì xí Cristu. ¹⁰ Sàhà ñà-jaàn, cudí iní nú còò fuerzì, te ò cánàhá nêhiví xì', te ò yáha ndahví, te ò taxi nêhiví yùhù, te ò yáhi cuàhà vida sàhà mii-yá, vâchi nú (cuàhà gá ndohí), te còò fuerzì, dandu chicá cuàhà icúmí nìhítàhvì' ndudu ìì xí-yá.

Ndiá disáhà-xì nì nacani guá ini Pablo sàhà nêhiví xí Dios ñuu Corinto

11 Cunaha-nsiá, na ní ndenihi vaha güë` mií xì palabra jaàn, na iin palabra cachí iin tè-cùmàni nì sandua. Doco fuerza nì cachí ducán sàhà ñà-ndüá (cachí) mii-nsiá sàhí. Vàchi mii-nsiá nduú ana ndiá ìcà tavà xì tnùñuhu xì nì cùí. Mate nì cachí-ndà còò ni-ñàha ndiaí`, doco siquiera dava-ni ndiaí` xì nèhivì cachí guâ xì-nsiá nduú-né apóstol xì mii-yá. 12 Vàchi na ní sa-ìe xì-nsiá, cuàhà gá milagru fuerte nìsa quide. Cuàhà gá ñàha ñà-ndulocó nèhivì nì quide, te cuàhà gá nì quidandee stná inì (na ní xinì cuàhà vida). Ñàyùcàndüá, sàhà nsidaámà vätùni cundaà inì-nsia divi ana nì techuún mii-yá nduí. 13 Nacua siempre quidé xì nèhivì xì Dios inga ñuu, divi ducán nìsa quida stnáì xì mii-nsiá. Cuisi imindaa ñàha cóni ndúdává, divi ñà-cóni tníì dihùn xì-nsiá. Te nú cuàchi nduájàn, dandu sacúndáhvî nùù-nsiá ñà-cuicahnú ini-nsiá sàhí, por favor.

14 Vichi sà-ìé` ñà-sàì ndé ndoó-nsiá inga tu, te vichi cundua ùni xichi. Doco ni-ñàha mà cáquìn nùù-nsiá, vachi màdi ñà-ìcúmí-nsiâ nduá cuú inì sàhà-xí, còò; mii-nsiá cuú inì sàhà-xí. Vàchi (nahi dèhi xínduu-nsia, te) có-quidá tocar iin dèhe dacáyà biene ndutahví yuadíhâ. Còò, yuadíhâ quidá tocar dandútàhvì xì biene xì nùù miá. 15 Ñàyùcàndüá, dispuestu ié` quide ndéni gastu nì cui sàhà ñà-vàha xì anima-nsiâ, dècuèndè vida xì cuàha stnáì nú iá necesidad. Doco ñà-ndüá xiní`, mate ducán chicá más cuú inì sàhà-nsiá, doco chicá menos cuú inì mii-nsiá sàhí.

16 Dava stná nèhivì, cachí-nè sàhí ñà-ndàà nduá, cóni tníì dihùn xì-nsiá, doco ñà-cuàhà guá maña ícúmí, ñàyùcàndüá, inga modo nì sahnìndahví mii-nsiá, cachí-nè. 17 Doco ¿a ní sahnìndahví ndise mii-nsiá na ní techuún nèhivì nì sàà nùù-nsiá? (Còò.) Te ¿a ní candiaa-nè dihùn xì-nsiá? (Còò.) 18 Nì sacundahví nùù Tito (ñà-cùhùn-nè) ndé ndoó-nsiá, teayùcàndüá cutnàhâ-né xì inga ñani-ndà nì sàà. Doco ¿a ndísá nì sahnìndahví-nè mii-nsiá? (Còò.) Amadí iin-ni nì quida stná-nè nahi yùhù, vachi iin-ni nihnú stná ini-nè nahi yùhù.

19 Vihini tuxí inì-nsia cuisì cáhìn ducán sàhà-ñá ndòò vaha tu-nsi xì-nsiá. Doco còò. Indéhe Dios, ináhá-yâ nansa cachí`, te ndácùcahan stnáì Cristu. Cuisì sàhà ñà-nacuàhandee inì mii-nsiá, ñàyùcàndüá tiaí nsidaa ñà-yòhò, ñani màní. 20 Doco yúhí` sàhà-nsiá còtó sàì yucán, te mà cúdñí gá inì sàhà ñà-ndüá quidá-nsiá, te ò mii-nsiá, mà ndòò stná ini-nsia sàhí. Ndisa, yúhí` sàhà-nsiá, còtó sàì, te ndoó-nsiá náâ tnahá-nsiá, cúmbidia inì-nsia, dacuídà stnahá inì-nsia, te ò ndeníhí ndiaha gá-nsiá mii-nsiá, te ò dandahví tnahá-nsiá, te xítnùhu tnahá-nsiá, te ò cucuádû-nsiá, có-xicánúú víi gá-nsiá. 21 Ndisa, yúhí`, còtó sàà tui, te ndòò cahin nùù Dios. Nacání gá inì ñà-vihini cundoo nècuàchi nì quida cuàchi sà-ìá quivì, te tàñàha ga naxicocufìn ini-nè sàhà-ñá. Ndisa ícúmí coi tnùnsí ini sàhà-né nú tàñàha ga cuu-ne arrepentir sàhà cuàchi nì quida-ne, a sea nì càhàn-nè xì ana cóni nándàhà xì-né, te ò iá viciu xi-ne, te ò ní quida-ne inga ñà-sìquini.

13

Nansa nì cachi Pablo na ní dàxínu-ne carta yohó, cuidadu nì cúndóó-ndá màsà quidá ndevàha-nda, cachí-nè

1 Vichi cunduu ùni xichi sàì ndé ndoó-nsiá. Te nú sàni sàì, (te quesáhá-ndá ndatnúhú-ndá sàhà ana có-quidá víi), dandu fuerza nduá cundoo ùi ò ùni testigu, dandu cundaà ini-ndà índù ñà-ndüú ñà-ndácuìsì. 2 Te vichi iá stná ñà-ndüá cuní` cachí xì nsidaa nèhivì nì xida cuàchi antes, te ní cúníni stná nsidaa gá-nsiá, vachi nacua nì cachí na ní sàhìn

visita ùi mà, ducán cachí stnàl vichi mate xica ié'; nú ni sàl, mà dácâcui ni-iin nêhivì (xiñuhu conseju). ³ Ducán icúmî quide, vâchi xícân-nsiâ iin seña cundaà inì-nsia, a ndísá divi Cristu ni sâha xí derechu ñà-câhìn xì-nsiâ ducán, á coó. Cunaha-nsiâ, màdì débil iá mii-yá ana dândàcù-xì nùù-ndà, còó; quidá-yá poder xi-ya nùù-ndà. ⁴ Mate na ian débil nì ìa-ya na ní chituu-tèyá nchica cruz, doco vichi, còó. Itiá-cú-yâ vichi sâhâ poder xi ndudu ìi xí Dios. Ñâyùcândüá, stná nsiùhù, mate còó stná fuerza xi-nsi nahi Cristu daa, doco sâhâ poder xi-ya icúmî-nsí cutiacu gà-nsi ñà-chindee-nsí mii-nsiâ.

⁵ Nacani vâha inì-nsiâ, a xiníndísâ ndisa-nsia mii-yá, á coó. Cundehe váha-nsia anima-nsiâ. Xiñuhu cuâha-nsia cuenta ñà-ínácáá Jesucristu ini anima-nsiâ. Doco te nú còò-yá, dandísá, có-ndüú-nsiâ nêhivì sàni natüi nùù-yá. ⁶ Doco cahnú gà Dios vâtüni cundaà inì-nsia sâhâ nsiùhù ñà-ndüú-nsí nêcuâchì sàni natüi nùù-yá. ⁷ Te vichi xícân tàhvi-nsí nùù-yá sâhâ-nsiâ ñà-màsâ quidá-nsiâ ni-iin falta. Doco có-câchí-nsi ducán sâhâ ñà-cutuxi ini-nsiâ vâha ga nsiùhù. Cuisì cuní-nsí quida-nsia ñà-ìá vii, màte vihini mà sâà-nsiâ cundaà vâha inì-nsia ñà-sàni natüi stná-nsí nùù-yá. ⁸ Doco nú ñà-ndâcuisì nduú palabra chináhâ-nsi, dandu mà cúí cadì nêhivì nùá, cuisíâ cui quidañuhu-néâ, te dacuítia-néâ. ⁹ Te nsiùhù, mate nduú-nsí nahi nêhivì còó ni-iñâha-xi, doco cudû ini-nsí sâhámâ; cuisíâ cuní-nsí ñà-cucumi-nsiâ iin fe fuerte. Te iin-ni icúmî-nsí càcân tàhvi gá-nsí nùù-yá sâhâ-nsiâ ndè cachì sâà-nsia nduhì dahuun inì-nsia.

¹⁰ Cunaha-nsiâ, cuâhìn dasàl carta yohó nùù-nsiâ na tañáha ga sàl nâcòti-nsiâ, còtó sàl, te icúmî dandacú ndeí nùù-nsiâ. Vâchi ñà-ndâà nduá, iá derechu xi sàni ñihí nùù Stoho-ndà Señor, doco cuisì sâhâ ñà-nacuâhandee inì mii-nsiâ nduájàn, màdì sâhâ-ñâ quida quini xì-nsiâ.

¹¹ Vichi, ni yâha vâha nsidaa-nsiâ, ñâni. Quida-nsia lucha quida vii-nsiâ nicanicuhàn. Te màsâ cúhúun inì-nsia. Iin-ni ni cúníhnú stná ini nsidaa-nsiâ, te cundoo manì-nsiâ, dandu icúmî Dios cutnahâ ndisa-ya xì-nsiâ. (Ansivéhé-yâ), cuú ini-yâ sâhâ-ndà, te danácòo dadí ndiaha-yá ini-ndà.

¹² Nacasâhú stnahá víi-nsiâ ñà-xínduu-nsia nêhivì ìi xí-yá. ¹³ Te nsidaa stná nêhivì xí-yá ndoó yohó, cásâhú stná-nè xì-nsiâ.

¹⁴ Vichi ni cúcúmî-nsiâ cuâhâ gracia xi Stoho-ndà Jesucristu. Te ni sâà stná-nsiâ cundaà inì-nsia ñà-cuâhâ guá cuú ini Yua-nda Dios sâhâ-ndà. Te nicanicuhàn ni cútnâhâ stná Espíritu ìi xí-yá xì nsidaa-nsiâ. Amén.

Tutu Nì Tiaa San Pablo nù Nèhivì xí Dios Ndoó Ladu Galacia

¹ Yùhù nduí Pablo, iin ana nì nihì chuun ì nù Jesucristu xì nù ana nì dànátíacú xì-yá, divi Yua-nda Dios. Màdi nù nèhivì nì níhì' chuun ma. Còó, màdi nèhivì ùún nduú ana nì sáha xí-ñà.

² Yùhù xì nsidaa nèhivì xí-yá cutnáhâ xí yohó, cásàhú-nsì xì nsidaa mii-nsiá nècuàchì ladu Galacia natácá cahvi xi-yá.

³ Nì cùcúmí cuáhà-nsiá gracia nù Yua-nda Dios xì stná Stoho-ndà Jesucristu. Te nì cùndóó cueé-nsiá quida-ya. ⁴ Pues divi Jesucristu nduú ana nì sáha nì xihì sàhà cuàchi-nda sàhà-ñá càcu-nda nù nsidaa ñà-có-íá vî ìá ñuhiví yohó, vâchi ñà-jaàn nduá nì chitnùnì inì Yua-nda Dios coo, ⁵ ansivéhé cahnú-yá nicanicuahàn. Amén.

Còó cá inga palabra ù cunchicùn-ndà, te càcu-nda, cuisí-ní palabra ù xí Jesús

⁶ Cunaha-nsiá, cuáhà gá ndulóquî ñà-yàchì guá sàni nacoo-nsia ichì víi mii-yá ana nì cana xi-nda sàhà gracia xi-ya. Vâchi inga palabra sànhicùn-nsia vichì. Vâha palabra mà cahan-nsiá, ⁷ doco còó, mà sàà ndudava xi ñà-nduú palabra vâha ndisa xi mii-yá. (Cunaha-nsiá, náhà xicà) jaàn ndoó dava nèhivì cuní dacà xi-nsiá, cuní-nè dama-ne ñà-nduú razón ndiaha xí Cristu. ⁸ Doco nú có-ndùdává palabra xi-ne mà xì palabra nì cachitnùhu nsiùhù xi-nsiá daa, dandu nì sàà nècuàchì mà ndañuhu-né ndè andea chicá vâha, mate ángel nì quixi ansivi nduú-né; te ò stná nsiùhù, nú có-ndùdává gá palabra cachí-nsi vichì xi ñà-primeru, dandu nì sàà stná-nsi ndañuhu-nsi chicá vâha. ⁹ Tucutu cachí xi-nsiá nacua sàni cachì xi-nsiá antes, ndéni nèhivì ní cùí nì cáhàn xi-nsiá iin palabra tucu íá, te có-nduá palabra nì xinindisá-nsiá daa, pues nì sàà-nè ndañuhu-né andea chicá vâha. ¹⁰ Ducán cachí, doco màdi sàhà-ñá cuní ndòò vâhi xì nèhivì ñuhiví nduá. Còó. Dios nduú ana cuní cudì inì-xi sàhí, vâchi nú nèhivì-ní, dandisá mà cúí cunduu guè iin nècuàchì xinúcuàchì nù Cristu.

Nansa nì nihì Pablo chuun ì nù Jesucristu

¹¹ Cunaha-nsiá, màdi nèhivì ùún nì náchuhún tnahá xi palabra ndiaha nì cachitnùhi (xi-nsiá), ñánì. ¹² Màdi nèhivì ñuhiví yohó nì nácánì xí palabra mà xí. Cónì dâcuàhíá nù nèhivì ùún. Còó, divi Jesucristu nduú ana nì dàtnúú xì sàxínítnùnì sàhà mà.

¹³ Mii-nsiá, sà-ínahá-nsiá nansa nìsa quide antes na ní sanchicùn religion xi nècuàchì raza-nsi Judea, yáha ga nìsa quida quini xì nèhivì natácá cahvi xi Dios, vâchi nìsa cuní dandáñúhì nsidaa nècuàchì mà nì cúí. ¹⁴ Te yàchì nì quee stná cuáhà fama xi nù nèhivì religion xi-nsi, te menos nì ndòò nsidaa nècuàchì dava ga núí, vâchi chicá ndee nì sanchicùn estilu xi xì-nsi. ¹⁵ Doco Dios, sàhà ñà-sàni nacàxin-ya yùhù ndè na táñaha ga tûinuí ñuhiví, ñâyùcànduá nì quida-ya gracia sàhí, te nì cana-ya yùhù, vâchi ducán nì chitnùnì ini-ya ¹⁶⁻¹⁷ ñà-cuninúí Dèhemaní-yá, dandu después (cùhìn cacanui) cachitnùhi xì nèhivì nsidaa ñuu (ñà-ndiaha guá) Dèhemaní-yá. Daanì, na ní nsihì nì xini mii-yá, dandu yàchì nì sàhìn ladu Arabia. Cónì sàhìn ndatnuhí xì nèhivì ñuhiví yohó, nì cónì sàhàn stnâi ñuu Jerusalén ndé ndoó nècuàchì apóstol mate dihna-ne nì nihì-né chuun ì

xí-yá, dandu yùhù. Còó, dihna ladu Arabia nì sàhìn, dandu nì ndixi tui ñuu Damasco.

¹⁸ Daaní, nì yàha ùnì cuàà, dandísá nì sàhìn ñuu Jerusalén, te nì xinitnàhí xì Pedro. Te yucán nì ìe sàhùn quivì nì sacutnahí xì nècuàchìmà. ¹⁹ Doco nècuàchì xínduu apóstol dava ga, còó, cóni xíní -nè, cuisì-ní ñani Stoho-ndà Señor nani Jacobo nì xini. ²⁰ Te cunaha-nsiá, nsidaa ñà-nduá tiaí nùù-nsiá yohó, ñà-ndàcuisì nduá, vàchi ináhá Dios.

²¹ Daaní, después, màndixi nì nsiaa tui ladu Siria, te después nì nsiaa stnái ladu Cilicia. ²² Doco nèhivì cahvi xi Cristu ndoó ladu Judea, cóni sàa-nè cunitnàhá-né xì', ²³ cuisì-ní nì xinitnùhu-ne ñà-có-quidá quini guè xì-né. Antes nisa cuni dandáñúhí nècuàchìmà sàhà-ñá xínindísá-né mii-yá, doco vichi xicánúú stnái cachítñùhi xì nèhivì nansa cunindisá stná-nèyà. Pues divi palabra jaàn nduá nì xinitnùhu nècuàchìmà sàhí, ²⁴ te cuahà gá nì naquimanì-né Dios sàhámà.

2

Ñà-nduá nì cacachi dava ga nècuàchì apóstol na ní nataca-nè xì Pablo ñuu Jerusalén, te nì ndatnuhu-né

¹ Daaní, nì yàha ùxìn cùmi cuàà, dandu nì sàhàn tui ñuu Jerusalén, cutnàhá stnái xì Bernabé, te ndacá stnái Tito. ² Vàchi nì dàtnùú Dios ini anímè ñà-icúmí cùhìn, ñàyùcànduá nì sàhìn ñuu mà. Te na nì sàì yucán, dandu nì nataca cuaán-nsí, yùhù xì nèhivì idónuu, te nì ndatnuhí xì-né nì dàtúu nùù-né nansa ndisa iá palabra ìi cachítñùhi xì nèhivì inga ñuu. Ducán nì quide sàhá màsà ndóo uun nsidaa chuun cuàhìn quide, ni màsà ndóo uun stná nsidaa ñà-nduá sàni quide antes. ³ Doco còó, cóni càchí-nè (iá ñà-quidámànì gá). Ni cóni càchí stná-nè icúmí màcùtuu stná seña xi Dios ìcà compañeruì Tito, mate nècuàchì inga raza nduú-né. ⁴ Ñà-ndàà nduá, yucán nì sandoo stná dava nèhivì (cachí ñà-fuerza màcùtuu seña mà), doco nèhivì nì tnàtuu dèhé uun ndé nataca-nsì nì sanduu-ne, có-nduú ndisa-ne nèhivì xì Yua-nda Dios, vàchi maña uun nì quida-ne, cuisì-ní cuní-nè cuitnùhu-ne nansa quida-nda ñà-có-nchícùn gà-ndà ley xi mii-né sàhà-ñá libre ndoo-nda nì quida Jesucristu. Doco vichi cuní-nè natenchicùn tu-nda ley xi-ne. ⁵ Doco nsiùhù, còó, ni-iyuhu cóni cándísá-nsí palabra xi-ne, vàchi cuní-nsì ñà-iin-ni cucumi ìi-nsiá palabra ndàcuisì xí-yá nacua cachí razón ndiaha xí-yá.

⁶ (Nacua sàni cachì), yucán nì ndatnuhí xì nècuàchì cachí chicá idónuu. Doco nùù yùhù, có-quidámà a xínduu-ne nècuàchì iá fama xi, ò á coó, vàchi iin-ni indéhe Dios nsidanicuu-nda. Pues, cunaha-nsiá, cóni dàndàcù nècuàchìmà nùù ñà-dami ñà-nduá quidé. ⁷ Còó, vàchi nì cundaà ini-nè ñà-yùhù quidá tocar cacanuì mahì nèhivì cuàhà raza (cachítñùhi palabra ìi); doco Pedro, còó, cuisì nèhivì raza-nsì Judea cachítñùhu xì-né palabra mà. ⁸ Te mate ducán nduá, doco imindaa mii-yá nduú ana chindéé xì nduú-nsì. Mahì nèhivì raza Judea xicánúú Pedro quidá-né chuun ìi xí-yá, te yùhù, mahì nèhivì inga raza xicánúú, doco iin-ni chindéé-yà nduú-nsì. ⁹ Ñàyùcànduá, nì sàà nècuàchì idónuu ma nì cundaà ini-nè nansa iá chuun ìi sàni nihitáhvi'. Te sàhámà nì tnii ndahà tnàhá-né xì', xì stná Bernabé. Cunaha-nsiá, Jacobo xì Pedro xì Juan nì sanduu nècuàchì idónuu ma, te nì cachì-nè xì-nsí ñà-iin-ni chuun nduá quidá nsidaa-nsì, cuisìá nùù nèhivì inga raza nì cùhùn nsiùhù, te mii-né, nèhivì raza Judea càhàn xì-né, nì cachì-nè. ¹⁰ Cuisì-ní (inga palabra gà) nì cachì stná-nè xì-nsí, divi ñà-màsà

nándodó-nsí chindee-nsí nêhivì ndahví (ndoó ladu xi-ne). Ñâyùcàndùá, yùhù siempre ñà-jaàn nduá nacání inì quide.

Nansa nì cachi Pablo xì Pedro na ní ìa-ne ñuu Antioquía, nì sàha-ne nêcuàchimà iin conseju

¹¹ Doco después, na ní quesaa Pedro ñuu Antioquía, dandu nì càhìn xì-né, nì indehè váhi nùù-né, te nì chinahí-nè, vâchi cónì quidá víi-né yucán. ¹² Vâchi na táñaha ga quesaa nêcuàchì ñuu-nsì vâxi cuenta xì Jacobo, dandu nì saxixi tàcá-nè xì nsidaa nêcuàchì inga raza yucán. Doco na sání caquesaa nêcuàchì inga mà, dandu nì naxicocuñin ini-nè, cónì xixí gá-nè xì nêcuàchì inga raza mà, vâchi yúhí-nè cuitnùhu nêcuàchì raza-nsì Judea. ¹³ Dandu después, nsidaa gá stná nêcuàchì raza-nsì ndoó yucán, cónì quidá víi stná-nè, (vâchi nì quecuaán stná-nè), mate ináhá-nè nansa ndiá ìcà-né quida-ne; ndè stná Bernabé nì quida stná-nè ducán. ¹⁴ Doco yùhù, na ní xìnì có-xíquida vii-né nacua cachí palabra ndàcuìsì xì razón ndiaha, dandu nì cachi xì Pedro, te inínì nsidaa nêhivì yucán; nì cachi: “Mii-ní, iin nêcuàchì raza-ndà Judea nduú stná-ní, doco vichi (sàquidà-ní nahi nêhivì inga ñuu), có-chívàha gá-ní estilu xi raza-ndà, vâchi vichi sàquidà-ndà na quidá nêhivì inga raza. Ñâyùcàndùá, ¿indù chuun sání quida stná-ní na ian cuní-ní ñà-fuerza chivàha stná nêcuàchì inga raza mà estilu xi raza-ndà?” (nì cachi xì-né).

Nansa icúmí nêcuàchì raza Judea quida-ne sàhà-ñá càcu-ne, divi icúmí stná-nè cunindisá-né mii-yá

¹⁵ Nsiùhù nêcuàchì raza Judea, có-ndùú-nsì nêcuàchì cuàchi nahi nêcuàchì inga raza (cahan-nsì). ¹⁶ Doco ináhá vâha-nsì còò ni-iin ndee vâha nùù Dios sàhà-ñá chivàha uun-ne ley sàhana. Còò, cuisì-ní nú nì cúníhnú vâha ini-ndà mii Jesucristu, dandísá càcu-nda, ináhá-ndá. Ñâyùcàndùá, divi ñà-jaàn nduá quidá-nsì, vâchi ináhá-nsì cuisì ñà-cunihnu vâha ini-ndà mii-yá ndiaá, te ducán ndee vâha-nda nùù-yá, màdiá chivàha-nda ley sàhana ma, vâchi sàhà ley mà, mà sàá ni-iin nêhivì ndee vâha-ne nùù-yá. ¹⁷ Doco nú micúisi sàhà Cristu cuní nsiùhù nêcuàchì raza Judea ndee vâha-nsì nùù (Yua-nda) Dios, dandu ñà-yùcán queá ñà-ndùú stná-nsì nêhivì cuáchi (nahi nêhivì dava ga). Doco te nú ducán nêhivì cuáchi nduú stná-nsì, dandu ¿a sàhà ñà-nchìcùn-nsì Cristu nduájàn? Còò, ni loho có-ndùá ducán. ¹⁸ Doco nú iladú sání nacoo canúú-ndá iñaha (nahi ley sàhana ma), te tucutu cuní-ndà natenchicùn-ndañá, dandísá nsidá cuàchi-nda, doco cuisì mii-nda quidá xì mii-nda ducán. ¹⁹ Yùhù, sàhà-ñá (fuerte guá castigu) xi ley mà, nì sài nì quide cuenta na ian sání xìhì nì quidamà; doco vichi sání natiacu stná, te sà-itiácùì nùù Dios. ²⁰ Vâchi quidé cuenta na ian nì cutnahí xì Dêhemanì-yá Cristu na ní sàcùtuu-ya nchìca cruz. Doco vichi, sà-itiácùì, vâchi inì anímè itiácùì mii-yá, màdi ndisa yùhù. Mate ñuhivì yohó ié, te iá iquicúñùì, doco cuisì sàhà ñà-nìhnú vâha inì mii-yá, ñâyùcàndùá itiácùì vichi. Cahví xì-yá, vâchi cuú íní-yá sàhí, te nì sàha-ya nì xihì-yá sàhí. ²¹ Ñâyùcàndùá, yùhù cachí, mà váha naco-nda gracia xi Dios iladu; (doco divi ducán quea) nú sàhà ley sàhana ma sání ndee vâha-nda nùù-yá nì cùì, vâchi nú ducán, dandu uun-ni nduá nì xìhì Cristu.

3

Cuisì sàhà fe xi-nda cui ndee vaha-nda nuù Dios, màdi sàhà-ñá chivàha-nda ley sàhana

¹ ¡Ndahví mii-nsiá nècuàchi Galacia! vàchi có-nìhnú ví gá inì-nsia vichi. ¿Índù chuun nì sàha-nsia nì dándàhví nèhivì mii-nsiá, te vichi có-nchícùn gá-nsiá palabra ndàcuisì xí-yá, mate claru sàni cachitnùhi xì-nsiá sàhà Jesucristu, nansa nì xìhì-yà nchìca cruz? ² Pues vichi cuní cachi-nsiá xì': ¿ndiá nduá nì quida-nsia, te nì nìhì-nsiá Espíritu ìi xí Dios? ¿A ní chivàha-nsia iin ley sàhana? (Còò), cuisì ñà-nì inini-nsia palabra ìi, te nì xinindisá-nsiá, ñàyùcàndüá nì nìhì-nsiá Espíritu ìi. ³ Ñàyùcàndüá, ¿índù chuun có-sàà-nsiá cundaà inì-nsia? (Sà-ináhá-nsiá) ñà-divi Espíritu ìi nduú ana nì chindee xi-nsiá na ní quesaha-nsiá xicá-nsiá ichì Dios. Te vichi ¿a tuxí inì-nsia ñà-micuísì-nsiá cuàhàn-nsiá daxínu-nsia (salvación xi-nsia)? ⁴ Cuàhà gá sàni ndoho-nsia (sàhà Jesús), te ¿a icúmí ndòo uun stná nsidaamá? Cahnú gá Dios ñà-màsà ndòo uan. ⁵ Daaní, jaàn iá stná iin ana danihítàhvì xì-nsiá ñà-chindee Espíritu ìi mii-nsiá, te quidá stná-nè milagru ndiaha. Doco ¿a sàhà ñà-nchícùn-nè ley sàhana nduá quidá-néamà? Còò, cuisì sàhà ñà-xiníndisá-né mii-yá.

⁶ Pues, divi ñà-jaàn nduá nì quida stná Abraham sàhana, nì xinindisá-né Dios, te ñà-yúcán nì ndee vaha-ne nuù-yá. ⁷ Sàhà ñà-jaàn vètuni cundaà ini-ndà sàhà nsidaa nècuàchi sà-icúmí xí fe ñà-nahi descendencia xi Abraham xínduú stná-nè. ⁸ Vàchi nuù tutu ìi nì tiaa sàhana nì cachitnùhu Dios nansa icúmí nèhivì vichi ndee vaha-ne nuù-yá sàhà cuisì-ñá xiníndisá-né mii-yá, mate nèhivì ndéni raza nì cui nì cundúú-né. Ñàyùcàndüá, nì cachitnùhu-ya xì Abraham iin ñà-vàha, cachí-yà: “Sàhà mii-ní icúmí nèhivì nsidaa ñuu nìhitàhvì-né cuàhà gá ñà-ndiaha ìi”. ⁹ Ñàyùcàndüá, vètuni cundaà ini-ndà, nú xiníndisá stná-ndàyá, dandu cundiatú stná anima-ndà na ian nì cundiatú Abraham sàhana na ní xinindisá-né mii-yá. ¹⁰ Doco nú cuisì cuní-ndà cundoo-nda sujetu nuù ley sàhana, dandu iin-ni icúmí stná-ndà nìhì-ndà castigu cachí ley mà, vàchi dohó cachá: “Nèhivì có-quidá ndisa nsidaa ñà-ndüá cachí tutu yohó, tàhvì chíhán-né”, cachá. ¹¹ Sàhámà nàhà claru, mà sàà iin nèhivì ndee vaha-ne nuù Dios sàhà-ñá nchícùn-nè ley mà, vàchi cachí stná tutu ìi mà: “Nèhivì xiníndisá-xí-yá, te ndeé vaha-ne nuù-yá, divi cucumi xi vida ndiaha”. ¹² Doco ley sàhana ma, màdi fe nduá xícàn cucumi-nda. Còò, vàchi cachá: “Cuisì nú nì quidá ndisa-nda cumplir nsidaa ñà-ndüá cachá, dandu nìhì-ndà cutiacu ndiaha-nda”.

¹³ Doco ndohó, sàni xidahan Cristu-ndó nuù chihan cachí ley mà, vàchi mii-yá, cuenta xi-nda nì ndoho-ya castigu sàhà chihan ma nacua cachí nuù tutu ìi: “Tàhvì chíhán nsidaa ana itácaa nuù iin yutnú”, (cachí Dios). ¹⁴ Pues divi ducán nì cuu xi Jesucristu sàhà-ñá vètuni nìhitàhvì stná nèhivì nsidanicuú ñuu ñà-ndiaha ìi nì cachi Dios xi Abraham. Ñàyùcàndüá, vichi cuisì xiñuhu cunindisa-ndayá, dandu nìhitàhvì-ndà Espíritu ìi nì quida-ya comprometer antes.

Tucu iá ley sàhana, có-ndùdává xí ñà-ndiaha ìi nì cachi Dios xi Abraham chicá antes

¹⁵ Vichi cuàhìn nacani xì-nsiá iin ejemplu tii, ñàni; cuàhìn nacani xì-nsiá nansa quidá nsidaa-nda ñuhivì yohó. Ináhá-ndá nú sàni cuyucun iin tutu ndé nì ndatnuhu sahnu-nda ñà-quida-nda iñàha, te sàni cua

firmar, dandu iin-ni sàni ndòà, mà dáma, ni mà chíyôdo gá-ndà palabra nùá. Te ducán quida-nda mate tutu xi nèhivì ùún nduá. ¹⁶ (Pues divi ducán sàni quida stná Dios), ni saquin-yà compromisu nùò Abraham ñà-nihitáhvi-né ñà-ndiaha ñi xi-yá, mii-né xi ana cunduu descendencia xi-ne. Doco (na ní cachi-yà xi-né ducán), cóni càchí-yà icúmí nsidaa gá inga descendencia xi-ne nihitáhvi-né, na ian cuàhà-né (cáhàn-yà sàhà-xì) nì cùí. Còó, sàhà imindaa descendencia xi-ne nì càhàn-yà sàhà-xì, divi nduú Cristu. ¹⁷ Ñàyùcànduá, yùhù cachí, nú ducán fuerte guá nì saquin Dios compromisu xi Abraham, te ùi xichi nì cachi-yà xi-né palabra mà, dandu mà cúí dàma-ña quida iin ley nì cuyucun 430 cuià después; còó, mà cúí ndòo uun ñà-nduá nì cachi-yà mate ní sàcòo inga ley mà. ¹⁸ Vàchi nú sàhà ley mà nihitáhvi-ndà nì cùí, dandu mà cundúá iin compromisu icúmí-yà quida ndisa-ya cumplir. Còó. Doco ñà-ndiaha ñi nì cachi-yà xi Abraham mà, ñà-yùcán ndisa nduú compromisu.

¹⁹ Pues (sàhàmà ndácàtnùhù-ndà), ¿índù chuun quidá ley sànahama vichi? Pues cuisì sàhà ñà-cundaà ini nèhivì índù-ñá nduú cuàchi, ñàyùcànduá nì sàha-yanè ley mà, dandu cucumi-néà dècuèndè quesaa mii-yá ana nduú ndisa descendencia xi Abraham, vàchi divi mii-yá nduú ana cuàhàn nihitáhvi xi ñà-ndiaha ñi nì cachi Dios daa. Cunaha-nsiá, tixi iin ángel mozo xi-ya nì sàha-ya ley mà, te Moisés nduú ana nì sàcuiìn dava cuenta xi nèhivì nùò Dios. ²⁰ Doco nú cachí-ndà nì sàcuiìn dava Moisés, pues cuní cachàmà ndoó ùi ana (ndatnúhú), màdiá imindaa (ana cáhàn). Doco (na ní saquin Dios compromisu xi Abraham), còó, cuisì-ní imindaa mii-yá (nì càhàn, te sàhàmà mà cúí ndòo uan).

Chuun quidá ley sànahà nduá chindéandò sà-ndà cunindisa-nda Jesucristu

²¹ (Pues, ¿nansa cachi-ndà vichi?) ¿A sadí ley sànahà ma nùò compromisu nì cachi Dios quida-ya? ¡Còó, mà cúí! Vàchi ni có-sàà ley mà taxa vida ndiaha. Doco nú vātùni quida ducán nì cúí, dandísá divi sàhájàn vātùni ndee vaha-nda nùù-yá. ²² Doco còó, màdi ñà-jaàn nduú chuun quidá ley mà, cuisì nduá iin ñà-càchítñùhu uun xi-nda ñà-ndòò nsidaa-nda tixi poder xi cuàchi-nda. Te ducán iá sàhà-ñá ni sàà-ndà cunindisa-nda Jesucristu, te nihì-ndà ñà-ndiaha ñi nì cachi Dios antes.

²³ Doco na táñaha ga sàà tiempu ñà-cuisì cunindisa-ndayá, dandu ley sànahà ma nduá nì sanchicùn-ndà, còò inga iñaha, vàchi ducán nì chitnùnì ini Dios quida-nda, divi ñà-cundiatu uun-nda ndè cachi sàà quivì datúí-ya nansa cui cunindisa-nda (Jesús). ²⁴ Vàchi ley sànahà ma, na ian quidá nècuàchì ndiaá xi ñà-cuatì, ducán nì saquida, cuisì nisa chindéandò ndè cachi nì sàà tiempu nì quesaa Cristu, dandu cunindisa-nda mii-yá, te ducán ndee vaha-nda nùù-yá. ²⁵ Te vichi cuisì-ní fe mà nduá nchicùn-ndà, ñàyùcànduá có-xiñùhù gá cunindisa-nda ley sànahà ma na ian nduá ana ndiaá xi-ndà vichi. ²⁶ Còó, vàchi sàhà-ñá xiníndísá-ndá Jesucristu, ñàyùcànduá, nahi dèhe sahnú-yá sànduú nsidaa-nda. ²⁷ Vàchi, na ní cuhii-ndà quivì nì tenchicùn-ndà Cristu, dandu na ian nì dàma anima-ndà nduá, te nì nàcùnihnu ini-ndà nahi mii-yá. ²⁸ Sàhàmà mà cúí cachi gá-ndà díin nduú nècuàchì raza Judea, te díin nduú nècuàchì raza Grecia; còó. Stná nècuàchì nduú patrón, xi stná nècuàchì quidáchúün saín nùù-né, na ian iin-ni sàni nanduu nsidaa-né vichi. Ni màdi (chicá ndiaá) stná nècuàchì tiàa nùò nècuàchì ñahà; còó. Iin-ni xinduu nsidaa-nda ñà-nchicùn-ndà Jesucristu. ²⁹ Te nú nèhivì xí Cristu nduu-nda, dandu

vàtùni quida stná-ndà cuenta ñà-ndúú stná-ndà descendencia xi Abraham, te ducán vátùni ñihítàhvì stná-ndà ñà-ndiaha ù nì cachi Dios daa.

4

¹ Vichi chicá claru cuàhìn cachì xì-nsiá ñà-ndúá cuní cachì nsidaa palabra jaàn. Ni cachì-ndà iá iin tètii icúmí ndutahví xì ñà-cuicà nùu yua-té. Doco nú tii vá-te, dandu queámà na ian peón uun nduú-te, mate stoho nsidanicuú ñà-cuicà mà icúmí-té cunduu-tè. Doco tii vá-te, ² ñàyùcàndúá, iá-te ndahà ana ndiaá xì-té, te ndoó stná ana ndiaá xì ñà-cuicà témà ndè cachi sàà-te cuià-te nì cachi yua-té. ³ Pues divi ducán nisa ìa stná xì ndohó na tãñâha ga sàà-ndà cundaà vâha ini-ndà; nahi ñà-cuati nì sanduu stná-ndà; iin ichì chicá sencillu xi ñuhivì yohó-ní nduá nì sanchicùn-ndà, te cuisì ñà-ndúá cachámà nisa quida-nda. ⁴ Doco na ní sàà meru tiempu vâha, dandu nì techuún Dios Dèhemani-yá quixi-ya ñuhivì yohó ñà-tùinuú-yá nùu dihi-yá. Te (na nisa ìa-ya yohó) nisa ìa stná-yà sujetu nùu ley sahnua-ma. ⁵ Doco ñà-dìsàhà-xì nì quixi-ya nduú ñà-danâá-yá sàhà nsidaa nêhivì ndoó stná sujetu nùu ley mà, dandu càcu-ne. Ñàyùcàndúá, (sàhà-ñá-nì quida-ya ducán), vátùni nì sàcùnduu-nda dèhe ndisa Yuamáni-yá. ⁶ Te Yuamáni-yá, sàhà stnámà sàni sàhatahvì stná-yàndó Espiritu xi Dèhemani-yá ñà-coo Yà-ì mà ini anima-ndà; te vichi cachì fuerte-yàmà “Yuamáni” (ini anima-ndà, cáhàn-yà cuenta xi-nda nùu Yua-nda Dios). ⁷ Ñàyùcàndúá có-ndúú gá-ndà cuisì nahi peón xi-ya; cóo. Dèhe ndisa-ya sàndùù-ndà, te nú ducán, dandu cuàhà gá icúmí-ndà ñihítàhvì-ndà nùu-yá sàhà ñà-nchícùn-ndà Cristu.

Ñà-ndúá nì cachi gá Pablo, ndulócô-nè sàhà-ñá nì tucù nècuàchì Galacia inga ichì

⁸ Antes, na tãñâha ga cunaha-nsiá Dios, dandu stoho-nsià nì sanduu ñà-có-ndúú ndisa Dios, te ndee ní sacusahnúá nùu-nsiá. ⁹ Doco vichi, sà-ìnahá-nsiá mii-yá, te ò chicá vâha ni cachì-ndà sà-ìnahá-yâ mii-nsiá. Ñàyùcàndúá, ¿ìndù chuun cuní tu-nsià nàcùndoo-nsià tixi iin ley mà cúí chindee xi-nsiá? Vâchi ley mà, cóo ni-ìñâha ñihì-nsiá nùá. ¹⁰ Doco vichi cuàhà estilu chívâha-nsià; cuàhà quivì chívâha-nsià, xì cuàhà stná vicò, te nsidácáhnù stná-nsià na natiácú yoo. Dècuèndè stná cuià nsidácáhnù-nsiá. ¹¹ Ñàyùcàndúá, cuàhà gá nacánì inì sàhà-nsiá, màdí ndòo uun nsidaa ñà-ndúá sàni dàcuàhì mii-nsiá.

¹² Yùhù sacúndáhvì nùu-nsiá ñà-iin-ni nì nácúníhnù inì-nsià nacua ñihnú inì yùhù, ñàni; vâchi (na ní sàì yucán) ndè modo xi mii-nsiá nì nadàma stnái.

Mii-nsià, cóo ni-ìñâha ni quidá-nsiá xì yùhù. ¹³ A nsinúú inì-nsià ñà-sàhà iin cuèhè (nì ndòì ndé ndoó-nsiá), dandu nì càhìn xì-nsiá razón ndiaha xí mii-yá. ¹⁴ Te mii-nsiá, cóni cáhìchì inì-nsià yùhù, mate cuàhà vida nì xini sàhà cuèhè mà, doco cóni nácóó-nsiá yùhù. Cóo; nì naquimanì-nsiá yùhù na ian ángel xi Dios nduí, ò nahi mismo Jesucristu. ¹⁵ Pues vichi, ¿ndiá nduá nì cuu? Vâchi yâha ga nì sacudii inì-nsià antes nì cui. Yùhù ináhì, dispuestu nì sandoo-nsià dècuèndè cuàha stná-nsià yùhù nduchìnúú-nsiá nú ni cáquàn nì cui. ¹⁶ Dòcò vichi, ¿a sàni nacuni ùhì-nsià yùhù ñà-nì cachì xì-nsiá cuisì ñà-ndúú ñà-ndàá?

¹⁷ Nècuàchì sàni dándàhvì xì-nsiá, màni gá cáhàn-nè xì-nsiá, doco có-ìá vâha, vâchi cuisì cuní-nè danándodó-nè mii-nsiá nsiùhù, te cunchicùn-nsià mii-nè. ¹⁸ Pues vátùni iá ñà-cáhàn màni-ndà xì nêhivì,

cuisì-ní iin chuun vaha ni cundúá, dandu ñà-jaàn ndisa cudì inì, mate có-ìé` xì-nsiá jaàn. ¹⁹ Vàchi cunaha-nsiá, nahi dèhi xínduu-nsia; doco vichi cuàhà gá dandohí míi sàhà-nsiá inga xichi, te iin-ni icúmí ndohi ndé cachi sàa-nsiá (nàcùnihu vaha tu ini-nsia) nahi Cristu. Vàchi na ian ndohó dihi-nda na quesáá-ndà ñuhiví, ducán ndohó stnàì sàhà mii-nsiá. ²⁰ A sácú vaha ni cói ndé ndoó-nsiá vichi. Te a sácú vaha stnà ñà-màsa cáhàn ndee gué` xì-nsiá ni cuí. De plano, có-cundáà ini nansa ga quide xì-nsiá.

Ejemplu sàhà ùi nècuàchi ñahà sàhaha nani Agar xì Sara

²¹ Vichi cuàhìn cachi inga iin palabra xì mii-nsiá nècuàchi cuní cunchicùn xì ley sàhaha. Cuní ñà-nsinuu ini-nsiá nansa cachí mismo ley mà ndé ²² nacanía nansa ni quida Abraham sàhaha. Ùi dèhe-ne ni tùinuù-xí ñuhiví, cachá`, te dihi dèhe sahnú-né ni sanduu (Agar). Nècuàchimà, iin nècuàchi có-íá libre ni sanduu-ne, vachi ducání quidáchúùn saín-né. Doco dihi inga dèhe Abraham mà (nani Isaac, cóò; meru ñahàdihí-nè) ni sanduu nècuàchimà, te iin nècuàchi libre ni sanduu-ne. ²³ Te íá inga ñàhà sàhà dèhe criada mà, vachi na ian quesáá nsidanicuú gá mée ñuhiví, ducán ni quesaa-te. Doco dèhe nècuàchi libre mà, cóò. Milagru ni sandua ni tùinuù-vé ñuhiví, te ducán ni cuu ndisa palabra ni cachi Dios xì Abraham antes. ²⁴ Te cunaha-nsiá, ejemplu nduú stnà nsidaájàn, vachi nahi ùi ley xínduu stnà nècuàchi ñahà mà. Agar yucán nduú ley ni ñihì nèhivì ndé yucù Sinaí, te nèhivì nchícùn xì ley mà vichi, có-ndòó-né libre. ²⁵ Ladu Arabia íá yucù mà, te ley ni ñihì nèhivì lugar yucán nduú nahi Agar mà. Te (ináhà-ndá) có-ndòó nèhivì nchícùn xì ley mà libre vichi, vachi ñuu-nè Jerusalén, có-ndúá iin ñuu íá libre vichi. ²⁶ Doco ñuu ndohó Jerusalén íá ansivi, nahi dihi-nda nduá, te libre ndisa íá. ²⁷ Vachi dohó cachí tutu ùi:

Nècuàchi ñahà cóò dèhe-xi, ni cudì ini-nè mate ni-iin dèhe-ne cóò. Te xiñuhu ndàhì vico stnà-nè, te cudì ini-nè mate táñàhà ga tùinuù ni-iin mée xi-ne, vachi (cuàhà gá cundiatú-nè). Mate cóò gá nècuàchi vehe-ne, vātùni cudì ini-nè (na ian) ndoó cuàhà dèhe-ne.

²⁸ Pues cunaha-nsiá, nahi (dèhe Abraham nani) Isaac mà (xínduu nsidaa-nda), ñàni, vachi dèhe ndisa mii-yá sàni nanduu-nda sàhà palabra ndiaha ni cachi-yà, na ian ni cuu xì stnà Isaac mà. ²⁹ Doco ñani Isaac ni tùinuù-xí nahi nsidaa gá nèhivì ñuhiví, quini ni quida-tè xì ñani tii-té, divi tètii ni tùinuù ñuhiví ni quida Espíritu Ìi. Te iin-ni dècuèndè vichi ducán quidá stnà nèhivì có-nchícùn xì Espíritu Ìi, quini quidá stnà-nè (xì-ndà).

³⁰ Doco ¿índú gá ñà-càchí tutu ùi? Dohó cachá`: “Tavà dahuun-ní criada mà xì dèhe-ne vehe-ní, vachi mà ndútáhvì dèhe-ne nùù-ní, cuisì-ní dèhe nècuàchi libre ñihítáhvì”, ducán cachá`. ³¹ Ñàyucàndúá, (sàhà ejemplu mà sàni cundaà ini-ndà), divi nahi dèhe nècuàchi libre mà xínduu-nda, ñàni, màdi nahi dèhe nècuàchi có-íá libre.

5

Iin-ni ni cundóó-ndá libre nùù ley sàhaha

¹ Vichi sàni tavà Cristu ndohó libre nùù ley sàhaha, te sàhájàn cuní-yà cundoo dahuun-nda libre nicanicuahàn. Ñàyucàndúá, iin-ni ni cúnahá-nsiá ñà-jaàn, te màsa túcù-nsiá cunchicùn-nsiá ley sàhaha mà, vachi sadiàmà nùù-ndà na iin yugu (xi buey).

² Cunini vâha-nsia; yùhù Pablo cãhìn xî-nsiá: mà cúí chindéé Cristu mii-nsiá te nú fuerza ni cacãn-nsiá màcùtuu seña xi Dios icà-nsiá (nacua cachí ley sãnaha). ³ Yùhù cachí xî nsidaa mii-nsiá nècuàchì cuní màcùtuu seña mà icà-xí, nú ducán ni cuu-xi-nsiá, dandu fuerza quida stná-nsiá cumplir nsidaa gá ñà-nduá cachí ley mà. ⁴ Vãchi nú cuní-nsiá ndee vâha-nsia nùù-yá sãhà ley mà, dandu còò ni-ñàha nduú gá Cristu nùù-nsiá. Vãchi ñà-sànì nacuaà-nsiá gracia xi-ya nduá. ⁵ Doco cunaha-nsiá, cuisì ñà-cunindisa-nda mii-yá nduá xiñuhu, te ducán chindéé stná Espíritu Ìì xí-yá ndohó quida-nda, vãchi sãhà cuisì ñà-jaàn nduá nihnú ini-ndà ndee vâha-nda nùù-yá. ⁶ Vãchi nùù ndohó nèhivì xí Jesucristu, có-quidámà a itúú seña mà icà-ndà, ò á cóó, cuisì ñà-ndiáá nduú ñà-cunihnu vâha ini-ndà mii-yá, te cuu stnahá ini-ndà sãhà-ndà.

⁷ Mii-nsiá, ndiaha gá ni saquida-nsia antes na nisa xinindisá ví-nsiá. Doco vichi, ¿nansa ni nihi nèhivì ni dátucù-nè mii-nsiá ñà-có-nchícùn gá-nsiá ñà-nduú ñà-ndacuisì? ⁸ Pues (náhà xicà), màdì mii-yá ana cana-xi-nsiá gloria nduú ana datucù xî-nsiá ducán. Còó. ⁹ Te (ináhá-nsiá) iyuhu-ní tãtã nsidátáchí xí pan queé, te cuàhà gá ndutáchã. (Te ducán stná xi chuun malu, iyuhu-ní ñà-có-ndiáá, te sãni xitã inicutu.) ¹⁰ Doco yùhù cãhví xî Stoho-ndà Señor ñà-màsà cúnchícùn gá-nsiá ichì mà. Te nècuàchì dacá xi dìnì-nsiá, icúmí-né cunsida-ne cuàchi-ne, ndéni nèhivì ní cui ni cundúú-né.

¹¹ Ñãni, nú ni quésáhí cachì xî nèhivì ñà-xiñùhù màcùtuu seña mà icà-né, dandísá mà quidá quini ga nècuàchì (raza Judea) xi' ni cúí, ni mà cúdúchì stná ini-nè sãhà palabra cachí sãhà (nansa ni xihí Jesús nchica) cruz.

¹² Nècuàchì dacá xi-nsiá, chicá vâha ni sãà-nè quida quini-ne xî mii-né, (màdì mii-nsiá).

¹³ Cunaha-nsiá, divi sãhà-ñã nihi-ndà quee-nda libre, ñàyucànduá ni cana Dios ndohó, ñãni. Doco màdì sãhãjàn icúmí-ndá permisú quida ndevâha-nda; cóò, mà cúí. Vãchi vichi ñà-nduá xiñuhu nduú ñà-iin-ni cuu stnahá ini-ndà sãhà-ndà, te ducán nihi-ndà cunucuachi ví-nda nùù ñãnitnaha-nda. ¹⁴ Vãchi iá iin palabra tii cachí ley mà, te nú ni quida-ndañã cumplir, dandu queámà ñà-sànì chivãha stná-ndà nsidan-icúú ley mà. Te divi palabra tii ma nduú ñà-xiñùhù cuu ini-ndà sãhà ñãnitnaha-nda nacua cuú stná ini-ndà sãhà mii-nda. ¹⁵ Doco nú nãã stnãhã-ndà na iin quisì dãná, dandu vihini sãã stná-ndà dandãñùhù stnaha-nda.

Nansa chindéé Espíritu Ìì ndohó, sadí-yà nùù ñà-có-íá vii cuní-ndà quida-nda dava xichi

¹⁶ Yùhù cachí xî-nsiá, iin-ni ni cándisã-nda chindee Espíritu Ìì xí Dios anima-ndà, dandu mà quidá gá-ndà ñà-có-ndiáá xího nèhivì ñuhiví quida-ne. ¹⁷ Vãchi Espíritu Ìì, có-ndóo ini-yá sãhà ñà-chìcuéhè cuní ndahã sãhã-ndà quida, te ni có-cãndisã stná-mà quida ñà-nduá cuní Espíritu Ìì, vãchi có-xiñùhù tnãhá-yá xán, ñàyucànduá, ùhì iá quida-nda ñà-nduá cuní-ndà quida-nda. ¹⁸ Doco nú Espíritu Ìì nduú ana dachítunì ní ini xî-ndà, dandu còò modo dandacú gá ley sãnaha ma nùù-ndà.

¹⁹ Náhà xicà índù ñàhãha nduá xího nèhivì ñuhiví quida-ne, vãchi xiní-ndà cãhàn-nè xî nèhivì cóni nãndàhã xî-né. Quini quidá-né, doco có-cúcãhãn nùù-né. ²⁰ Cahvi-né ñà-có-nduú Dios ndisa, te sãhãn stná-nè nùù tètãtnã xî nùù tètãdí. Daaní, xiní ùhì stnahá stná-nè, te nãã stnahá stná-nè. Xího stná-nè ñà-icúmí ñãnitnaha-ne. Te yãchì xidã stná ini-nè. Ventaja xi mii-né

ndua siempre cuní-nè tavà-né. Te mà úhi cudoo stná-nè, te quecuáán-né xì nècuàchì xínduu nèhivì xí mii-né. ²¹ Tùha stná-nè cumbidia ini-nè, te sahní stnahá stná dava-ne. Xíni stná-nè, te quidá-né escándalo. Te cuàhà gá ñà-chìcuèhè nahi ñà-jaàn quidá stná-nè. Pues sàni cachì xì-nsiá sàhà nèhivì tùha ducán, te tucutu cachí guè xì-nsiá vichi sàhà-né ñà-mà nunca nihitáhvi-né sàà-nè cundoo-ne ñuhivì ìi xí Dios.

²² Doco diín iñàha nduá quidá Espíritu ìi ini anima-ndà, vàchi sàhà mii-yá vátùni cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà, te cudìi ndiaha stná ini-ndà. Vátùni cunihnu dadí ndiaha stná ini-ndà quida-ya. Te mà úhi quidandee stnahá stná ini-ndà sàhà-ndà, nú chindéé-yândô. Te ma úhi stná càhàn màni stnaha-nda iin-nda inga-ndà, te cunduu stná-ndà nèhivì vaha. Sàhà mii-yá mà úhi quida ndisa-nda cumplir; ²³ te mà cóo dana stná-ndà. Te vátùni nihì stná-ndà cadì-ndà nùù-ndà ñà-màsà quidá ndevàha-nda. Cuna-na-nsiá, (inicutu ñuhivì) còò ni-iin ley cachí xì-ndà ñà-màsà quidá-ndá ñà-vaha yohó. ²⁴ Vàchi nsidaa ndohó nèhivì xí Jesucristu, quida-nda cuenta na ian nì xihì stná-ndà na ní xihì-yà nchica cruz, te sàháyùcàndùá mà xího gá-ndà quida quini-nda, ni mà cúníhnú quíni gá stná ini-ndà. ²⁵ Vàchi nú sàhà Espíritu ìi itiácú-ndà vichi, dandu ni cuáha stná-ndà dacúndéhe-yândô ichì-yá.

²⁶ Màsà cúcáhàn-ndá mii-nda nduu-nda mii-nda, te cundoo-nda datnahá stnaha-nda. Còó, màsà cúmbidia stnahá ini-ndà sàhà-ndà.

6

Ndiá icà-ndà chindee stnaha-nda

¹ Nánì, nú ni cándiàá sàhà iin-nsia nùù cualquier iin cuàchi, dandu vivíi-ni càhàn-nsiá xì nècuàchì cónì quidá víi ma sàhà ñà-nihì-né nacu-nihnu vìi ini-nè, doco cuisì nèhivì chitu Espíritu ìi xí Dios ni cùndúú ana càhàn xì-né. Te xiñuhu coo stná nècuàchì mà cuidadu màdí quida stná mii-né iin falta. ² Te nú ia iin ñanìtnaha-nda có-cùndáà vaha ini-xì, dandu siempre ni nácuàhandee ini-ndané, vàchi ñà-chívàha vìi-ndà ley xí Cristu nduámà. ³ Te nú tuxí ini-ndà cuàhà gá ndiáá-ndà, dandu cuisíá mii-nda dandahví-ndà mii-nda nduámà, vàchi còò ni-iñàha ndiáá-ndà, nú ducán. ⁴ Ñàyùcàndùá, iin iin-nda xiñuhu nacani ini-ndà a vátùni iá ñà-nduá quidà-ndà, á cóo, te nú ducán, dandísá vátùni cudìi ini-ndà sàhà mii-nda, màdiá cundehè-ndà ñà-nduá quidá ñanìtnaha-nda, a ver, amádi chicá quidá víi ndohó. ⁵ Vàchi iin iin-nda icúmi-ndá nacua-nda cuenta sàhà ñà-nduá nì quida-nda.

⁶ Nsidaa nèhivì dacuahá palabra ìi nùù ana chináhá xì-né, ndiá icà stná-nè chindee-né nècuàchì mà xì ñà-nduá icúmi-né.

⁷ Màsà cuáha-nsia dandahví nèhivì mii-nsiá. Mà cúí nàcùidiqui uun-nda mii-yá, vàchi cachí dichu: “Ñà-nduá nì chihi-nda, divi nihì-ndà”. ⁸ Vàchi nú nì quida-nda cuisì ñà-nduá xího ini mii-nda, dandu icúmi-ndá sàà-ndà ndañuhu dahuun-nda. Doco nú nì quida-nda nacua cuní Espíritu ìi xí Dios, dandu sàhàmà nihitáhvi-ndà vida ndiaha nicanicuhàn. ⁹ Ñàyùcàndùá, màsà cúñáñá-ndá quida-nda nsidaa ñà-íá vìi, vàchi nú iin-ni nì quida-nda ducán, te có-cùhúún ini-ndà, dandu cundiatú ndiaha anima-ndà.

¹⁰ Sàhájàn, nú iá nansa quida-nda obra nùù ñanìtnaha-nda, dandu ni quida-ndañá. Te nú nèhivì iin-ni cahví stná xí Yua-nda Dios nduú stná-nè, dandu chicá más xiñuhu chindee-ndané.

Ultimo ñà-nduá ni cachi Pablo xi nècuàchì ladu Galacia, te ndahà mii-né ni tiaa-neà

¹¹ Vichi mii tiaí letra nahnú yohó. ¹² (Cuàhìn càhàn guè xì-nsiá sàhà) nècuàchì cuní màcùtuu seña xi Dios ìcà nèhivì. Cunaha-nsiá, cuisì sàhà-ñá cuní-nè ndòò vaha-ne xi nèhivì nduá, vàchi yúhì-nè quida quini nèhivì xi-né (nú nchícùn-nè cuisì ichì mii-yá ana ni xihì) nchìca cruz, divi Cristu. ¹³ Te cunaha-nsiá, ni có-chívàha vii stná mii-né ley sàhaha ma, mate cudù guá ini-nè itúú seña mà ìcà-né. Te cuní-nè màcùtuu stná mà ìcà mii-nsiá sàhà-ñá cundee-né nù-nsiá, te ducán quee cuàhà tñùñuhu xí-né (cahan-né). ¹⁴ Doco yùhù, cuisì tñùñuhu xí ana ni xihì nchìca cruz nduá cuní quee, divi tñùñuhu xí Stoho-ndà Jesucristu. Te sàhà-ñá ni xihì-yà ducán, còò cá ni-ñàhà iá ñuhivì yohó (ndiaá nùí), vàchi quidé cuenta na ian sàni xihì stná nchìca cruz xi mii-yá, te có-ndùlócò guè sàhà ñà-íá ñuhivì yohó. ¹⁵ Vàchi nú nèhivì xí Jesucristu nduu-nda, dandu màdi ñà-cutuu seña ìcà-ndà nduá ndiaá. Te nú còò stná seña mà, ni mà chíndéé stná mà-ndó, cuisì ndiaá ñà-cucumi-nda iin anima saa. ¹⁶ Te nsidaa nèhivì nchícùn ndisa xi palabra yohó, ni sàà-nè cundiatú ndiaha anima-nè, te Dios ni cundéhe ndahvi xi-né, vàchi quidá-yá cuenta na ian xínduu stná-nè nèhivì xí-yá Israel.

¹⁷ Vichi màsà cuáhachuún uun ga ni-iin nèhivì yùhù, vàchi cuàhà gá (sàni ndohi sàhà) Jesús, cuàhà gá seña itándiaa ìqué (ndé ni dùcùn).

¹⁸ Ni cúcúmí anima-nsiá cuàhà gracia xi Stoho-ndà Jesucristu, ñàni. Sà-íá.

Tutu Nì Tiaa San Pablo nù Nèhivì xí Dios Ndoó Nnu Éfeso

¹ Yùhù nduí Pablo, iin ana nì nihì chuun ì nù Jesucristu, vèchi ducán nì chitnùní ini Dios quide. Te vichi tiaí carta yohó nù nsidaa mii-nsiá nèhivì ì xí-yá ñuu Éfeso, nsidaa mii-nsiá nècuàchì iin-ni cahvi stná xì Jesucristu. ² Contentu nì cùndóó-nsiá quida Yua-nda Dios xì Stoho-nda Jesucristu, te cuàhà gá gracia xi-ya nì cùcúmí-nsiá.

Cuàhà gá cundiatú anima nsidaa nèhivì xí Jesús

³ Ansivéhé cahnú Yua-nda Dios, divi mii-yá ana cahvi stná Stoho-nda Jesucristu, vèchi Yuamáni-yámà nduú-yá. Te sàhà-ñá nduu-nda nèhivì xí Dèhemanì-yá, ñàyùcàndùá sàni sàhatahvì-yándó nsidanicuú ñà-ndiaha ì iá ansivi. ⁴ Te sàhà stná ñà-nduá nì quida mii-yá, ñàyùcàndùá nì nacàxin Dios ndohó dècuèndè na táyôo ñuhivì sàhà-ñá cundoo-nda nù-yá, te cunduu-nda nèhivì ì còò falta xi. ⁵ Te sàhà ñá-cùù guá ini-yá sàhà-nda, ñàyùcàndùá nì chitnùní ini-yá sàà-nda cunduu-nda dèhe ndisa-ya. Divi ñà-jaàn nduá nì nacani ini-yá, te sàhámà nì chitnùní ini-yá ñà-nihítàhvì-nda ducán sàhà (obra nì quida) Jesucristu. ⁶ Te vichi tavá-nda tnùñuhu xí-yá ñà-ndiaha guá nì quida-ya nì sàhatahvì-yándó gracia, te sàhà gracia mà sàni nihì-nda nì cundiatú vaha anima-nda nì quida Dèhemanì-yá. ⁷ Vèchi sàhà-ñá nì xihì Dèhemanì-yá, te nì xitià nù-yá, ñàyùcàndùá vátuni nì nacuidahan-yándó nù tnùndoho, vèchi nì ndutu cuàchi-nda ñà-nì quida guá-yá gracia sàhà-nda; ⁸ te sàhà gracia nì quida-ya mà, fuerte gá sàni dàtnùù-yá ini anima-nda; ndiaha gá sàni nduhì sàxinítùnì-nda nì quida-ya. ⁹ Tiempu antes nisa ìa dèhé ñà-nduá nì nacani ini-yá quida-ya quivì vèxi xi-nda, doco vichi sàni cachitnùhu-ya xi-nda nansa iámà, nì cachi-yá nansa nì chitnùní ini-yá quida-ya, ¹⁰ ñà-cunduu Cristu ana cusahnú nù nsidanicuú iñàha, ñà-ìá ansivi xì ñà-ìá stná ñuhivì. Te seguru icúmí cuu ndisa nsidaámà na sàà meru quivì xán.

¹¹ Sàhà-ñá nduu-nda nèhivì xí Cristu, ñàyùcàndùá sàni nihítàhvì guá-nda nù Dios, vèchi divi ñà-jaàn nduá nì nacani ini-yá antes. Te mii-yá, nacua chitnùní ini-yá quida-ya, divi ducán siempre quidá ndisa stná-yá. ¹² Te nsiùhù nècuàchì primeru nì quivì ichì Cristu, ducán nì chitnuni ini-yá nihítàhvì gá-nsì sàhà-ñá chicá más tnùñuhu xí-yá quee sàhà ñà-ndiaha guá nì quida-ya xi-nsì. ¹³ Daaní, después nì xinitnùhu stná mii-nsiá palabra ndàcuisì xí-yá, divi razón vaha nansa càcu-nda, te nì xinindisá stná-nsià Cristu. Ñàyùcàndùá nì nihì stná-nsià Espíritu ì xí-yá, nacua nì quida-ya comprometer. Te Espíritu ì mà nduú nahi seña ñà-sàni nanduu-nda nèhivì ì xí-yá. ¹⁴ Doco cuisì-nì tnùmánì primeru nduú Espíritu ì, vèchi más gá icúmí-ndá nihítàhvì-nda na sàà quivì nacua-yándó, vèchi nèhivì xí mii-yá nduu-nda ñà-sàni dànàá-yá sàhà-nda. Te cuàhà gá stná tnùñuhu ndiaha xí-yá icúmí quee quivì (nihítàhvì guá-nda ducán).

Nansa nì xicàn tàhvì Pablo nù Dios ñà-nì cuàhatahvì-yá nèhivì xí-yá iin anima nchichì

¹⁵ Cunaha-nsiá, sàni xinitnùhi ñà-fuerte guá nihnú inì-nsia Stoho-ndà Jesús xì ñá-cuàhà guá cuú stná inì-nsia sàhà nsidaa nèhivì xí-yá. Ñàyùcàndüá, ¹⁶ siempre naquímání' Dios sàhà-nsiá, te xícàn tàhvi nùu-yá ¹⁷ ñà-nì ndúncíchí ndiaha-nsiá quida Espíritu Ìi; te ni chíndéé stná-yà mii-nsiá mànihì ini-nsiá sàhà Dios, dandu chicá cunaha váha-nsiayá. Divi ñà-jaàn nduá xícàn tàhvi nùu Yuandiaha-nda Dios, divi mii-yá ana cahvi stná Stoho-ndà Jesucristu. ¹⁸ Daaní, xícàn tàhvi stnáì nùu-yá ñà-nì dátñùu-yà sàxínítnùní-nsiá sàhà-ñá cundaà vaha ini-nsiá nansa iá tnundé ini ndiatu-nda nùu-yá, vachi ñà-sàni cana-yàndó iá ndisa tnundé ini xi-nda. Te xícàn tàhvi stnáì ñà-nì sàà-nsiá mànihì ini-nsiá ñà-ndiaha guá sàni nihitáhvi-ndà cuàhà ñà-vaha nùu-yá, nsidanicuú ndohó nèhivì Ìi xí-yá. ¹⁹ Te xícàn tàhvi stnáì ñà-nì cundáa inì-nsia ñà-cuàhà guá poder ndiaha icúmí-yá, te vátùni nacuahandee ini-yà ndohó nècuàchi xiníndísá-xí-yá. Te divi sàhà poder ndiaha ma ²⁰ ni dànatiácú-yà (Dèhemani-yá) Cristu, dandu ni nsihi ni natiacu-yà ni nana-ya ansivi dècuèndè gloria, te ni sàcòo-ya ladu cuahá Yua-nda Dios. ²¹ Te vichi dìquì-xí iá-yà, te cuàhà gá más ndiaá-yà nùu nsidaa ana cusáhnù, xì nùu nsidaa ana itá fuerte, xì nùu nsidaa ana icúmí xí poder, xì nùu nsidaa ana dándacú, xì nùu nsidanicuú gá stná ana ndàcùcahan nèhivì tiempu vichi, te ò tiempu vaxi xi-nda inga ñuhiví. ²² Nsidanicuú iñàha, sàni ndòa sujetu nùu Cristu ni quida Yua-nda Dios. Te nsidaa ndohó nèhivì iin-ni cahvi xi-yá, sàni chitnùní ini-yà dandacú Cristu nùu-ndà na ian dándacú dìni-ndà nùu-ndà. ²³ Te ndohó, nahi iquìcúñú mii-yá nduú stná-ndà. Te sàhà ndohó na ian sàni sacatnahá nsihi cuerpu xi-ya, na ian iá nsihi-ya vichi. Te mii-yá nduú ana iá inicutu ñuhiví xì ansivi.

2

Nansa cuú ini Dios sàhà-ndà, te ni dàcácu-yàndó

¹ Vichi sà-itiácú ndisa anima-nsiá. Doco antes na ian còò vida xi anima-nsiá ni sá-ia nùu-yá ñà-cuàhà guá cuàchi-nsia; ² vachi nìsa cudìi inì-nsia quida-nsia falta nahi nsidaa gá nèhivì ñuhiví. Nìsa inini-nsia tàchi malu cusáhnù nùu nsidaa gá ñà-malu xicá ansivi, te divi quisi jaàn dacàhàn xì nsidaa nèhivì có-íní xí Dios. ³ Daaní, stná nsiùhù, nìsa xicanuu stná-nsi cutnáhà-né xì nècuàchi có-quidá víi ma; vachi nsidaa-nda, nacua nìsa xicàn ini cuerpu xi-nda xì sàxínítnùní-ndà, ducán nìsa cudìi ini-ndà quida-nda. Ñàyùcàndüá, cuàhà gá castigu xi Dios ni càyà sàhà cuàchi-nda, nacua càyà-ñà sàhà nsidaa gá stná nèhivì cuáchi.

⁴ Doco Dios, cuàhà sàstnùhù cuhí ini-yàndó; vachi yáha ga cuú ini-yà sàhà-ndà; ⁵ ñàyùcàndüá, ni quida-ya gracia sàhà-ndà, te ni dàcácu-yàndó. Mate còò vida ndiaha nùu anima-ndà sàhà cuàchi ni quida-nda, doco ni quida-ya cuenta na ian ni natiacu stná-ndà na ní natiacu Cristu. ⁶ Ñàyùcàndüá, ducán iá na ian ni cutnaha-nda xi-yá na ní natiacu-yà ni quida Yua-nda Dios. Te quidá stná-yà cuenta na ian sàni nana stná-ndà ndè gloria, te vichi cutnaha-nda xì Jesucristu ndoo-nda yucán xi-yá ni quida Yua-nda Dios. ⁷ Pues ñà-jaàn sàni quida-ya sàhà-ñá nicanicuahàn ni queé cuàhà tnùñuhu xí-yá sàhà gracia ni quida-ya na ní indehè ndahví-yàndó sàhà Jesucristu; ⁸ vachi micuísì gracia nduá sàni càcu-nda ñàni xinindisa-ndayá. Màdi iin chuun ni quidá ndohó nduá ni càcu-nda, còò. Ñà-ndüá ni cutahví-ndà nùu Dios nduá. ⁹ Ni màdi obra vaha ni quida-nda nduá ni dàcácu xi-nda. Còò, còò sàà iin-nda cuacahan ni

chicá ndiaá-ndà. ¹⁰ Còó, mii-yá nì quida-ya obra xì ndohó, te sàhájàn sàni ndusaa anima-ndà. Vàchi na ní sàcùndoo-nda nùù Jesucristu nì ndusaa íni-ndà sàhà-ñá cui quida stná-ndà cuàhà obra vaha nacua nì chitnùni ini-yà quida-nda.

Nsidaa nèhivì xí Jesús, iin-ni nèhivì xínduu-ne

¹¹ Ñàyùcàndùá, xiñuhu nsinuu ini nsidaa mii-nsiá nècuàchì inga raza, vachi có-ndùú-nsiá nèhivì raza Judea. Nèhivì còò seña xi Dios ìcà-xí cachí nsiùhù nècuàchì raza mà xì mii-nsiá; te nèhivì seña xi Dios cachí-nsì xì mii-nsí, vachi íá iin seña nì chituu nèhivì ìcà-nsí. Ñàyùcàndùá xiñuhu nsinuu ini-nsiá nansa nisa ìa xi-nsiá antes, ¹² cónisá níhnú inì-nsia Cristu antes, mànicúí (nìhitáhvi-nsiá) nahi nèhivì ñuu-nsì Israel, te cónisá ínáhá stná-nsiá ni-íñàhà sàhà tratu nì saquin-yà, te nì quida-ya comprometer cuàhà gá ñà-ndiaha. Còò ni-iin tnùndé ini nìsá ícúmí-nsiá, nì còò stná Dios nìsá ìa nùù-nsiá. ¹³ Xica nisa ìa-ya nùù-nsiá antes, doco vichi sàhà-ñá (nì xihì) Cristu, te nì xitiá nùù-yá, ñàyùcàndùá vātùni sàni tnàtuu yatni-nsia nùù-yá nduá, vachi divi Jesucristu sàni xinindisá stná-nsiá. ¹⁴ Ùi raza nì sanduu-nda antes, na ian nì tãhndé dava-nda; doco vichi sàni nacuatnaha-nda nì quida-ya; iin-nì nì nàcùnduu-nda quidá-yá cuenta vichi, te íá paz, có-xiní ùhì stnahá gá-ndà. ¹⁵ Cunaha-nsiá, sàhà-ñá nì nanduu-ya nèhivì, (te nì xihì-yà), ñàyùcàndùá nì nìhì-yá nì nacadi-yà ichì ley sànahà. Cuàhà gá nisa dandacú ley mà nùù-ndà, cuàhà gá nisa xicàn-ñà quida-nda, doco nsidaámà, sàni cuxicá nì quida-ya, te vichi iin-ni nèhivì saa sàni nanduu-nda, có-ndùú gá-ndà ùi raza, ñàyùcàndùá, sà-íá paz. ¹⁶ Vachi na ní xihì-yà nchica cruz, nì nìhì-yá nì nàcùndoo vaha ndùù raza-ndà xì Dios, te nì nìhì stná-yà nì nachindoo vaha-yàndó, có-xiní ùhì tnahá gá-ndà vichi. Vachi iin-ni nèhivì sàni nanduu nsidaa-nda nì quida-ya.

¹⁷ Na ní quixi Cristu, nihí-yá iin razón ndiaha nì quesaa, te nì cachitnùhu-ya nansa coo paz nùù nsidaa-nda. Mii-nsiá, mate xica nisa ìa Dios nùù-nsiá, doco nì sàà stná palabra mà nùù-nsiá. Daaní, nsiùhù, na ian yatni nùù ichì-yá nì sandoo-nsì, te nì sàà stná palabra mà nùù-nsí. ¹⁸ Vachi sàhà Jesucristu sàni nìhìndèè ndùù raza-ndà tnàtuu-nda nùù Yua-nda Dios. Te íá stná imindaa Espiritu Ìì xí-yá, te chindee stná-yàmà ñà-tnàtuu-nda nùù-yá. ¹⁹ Mii-nsiá, có-ndùú gá-nsiá nahi nèhivì xio, ò nèhivì fuera, còó. Meru nèhivì ìi xí ñuu Dios nduú stná-nsiá vichi nahi nsiùhù. Dècuèndè nduú stná-nsiá nahi nèhivì ndoó vehe-ya. ²⁰ Te ndisa, na iin vehe nduú stná-ndà. Te nahi cimientu xan nduú apóstol xì nsidaa stná profeta nisa cahàn cuenta xi-ya. Te nahi cavà cahnú indúhu esquina cimientu, ducán nduú Jesucristu. ²¹ Ñàyùcàndùá, base xi-nda nduú-yá, te na ian cueé-ni cueé-ni cudúcùn iin vehe na cuàhà-ña, ducán stná ndohó, (cueé-ni cueé-ni nacuatnàhá-ndá) dècuèndè sàà-ndà cunduu ndisa-nda na iin veheñùhu ìì xí Stoho-ndà Señor. ²² Te mii-nsiá, sàhà-ñá nchícùn stná-nsiá mii-yá, vātùni sàni nacuatnahá stná-nsiá (xì nsiùhù), te ducán sàà nsidaa-nda cunduu-nda na iin vehe-ya ndé coo-ya nicanicuahàn sàhà Espiritu Ìì xí-yá.

3

Nansa íá chuun xi Pablo ñà-cachitnùhu-ne palabra ùi xì nèhivì inga raza

1 Yùhù Pablo, ndiadí` vehecàa vichi sàhà-ñá (quidé chuun ìì xí) Jesucristu. Te chuun ìì mà, sàhà ñà-vàha xi stná mii-nsiá nècuàchì inga raza nduú stná. <sup>2</sup> Ádi sá-ínáhá-nsiá nansa nì quida Dios gracia sàhí, te nì nihítàhvì` quide chuun (chinahì) mii-nsiá. ³ Vàchi mii-yá, nì dàtnúù-yà sàxínítnùnì yùhù nansa ía palabra ndiaha nìsa ìa dèhé antes. Te divi sàhámà nì tiai iin carta tii (nì sàà nùù-nsiá) daa. ⁴⁻⁵ Ñàyùcàndüá, nú sàni sàhà nì tiai iin carta tii (nì sàà nùù-nsiá) daa. ⁴⁻⁵ Ñàyùcàndüá, nú sàni cahvi-nsia carta mà, dandu vátùni cundaà ini-nsiá nansa nì nihítàhvì` mànihì inì palabra sàhà Cristu nìsa ìa dèhé antes. Cunaha-nsiá, cóni nihítàhvì nèhivì sàhana cunitnùhu-ne palabra mà; doco vichi sàni dàtnúù Espíritu Ìì sàxínítnùnì nsiùhù nècuàchì apóstol xi-ya, xì stná nècuàchì dava ga cáhàn cuenta xi-ya. ⁶ Te divi ñà-yòhó nduú (palabra mà): ñà-vátùni nihítàhvì stná nèhivì inga ñuu nú nì cúníndísà-né palabra xi-ya, mate có-ndúù-né nècuàchì raza-nsi Judea. Nahi iin-ni nèhivì cunduu ndúu raza mà. Ñàyùcàndüá, vátùni nihítàhvì nècuàchì inga raza ñà-ndiaha ìi nì quida-ya comprometer, vachi nèhivì xí Cristu cunduu stná-nè.

⁷ Cunaha-nsiá, nì quida Dios gracia sàhí nì sàhatahvì-yá yùhù chuun ñà-cachitnùhi palabra ìì xí-yá; te sàhà poder ndiaha xí-yá (nì cana-ya yùhù), ⁸ mate nduí iin ana chicá có-ndiáà nùù nsidaa nèhivì xí-yá, doco nì nihí (chuun) ndiaha nùù-yá, divi ñà-cachitnùhi xì nèhivì nsidaa ñuu ñà-ndiaha guá ía ñà-ndüá sàhatahvì Cristu ndohó. ⁹ Te nì nihì stnáì chuun datúì nùù nsidaa nèhivì nansa nì chitnùnì ini Dios quida-ya. Dècuèndè chicá sàhana nìsa ìa dèhámà, cuisì Dios nìsa inaha xán; iin-ni ndè antes nì quidavàha-ya ñuhivì ináhá-yàñà. ¹⁰ Doco vichi sàni dàtúì-ya nsidaámà sàhà-ñà ndulocó nsidaa ángel xi-ya xì nsidaa stná espíritu xicá ansivi, na indéhe-né ñà-ndiaha guá quidá-yá xì nèhivì cahvi xí-yá, dandu cundaà vaha ini-nè nchichí cuàhà-yá sàhà nsidaa chuun quidá-yá.

¹¹ Pues dècuèndè nicanicuahàn antes, ñà-jaàn nduá nì nacani ini-yà quida-ya, te divi ñà-jaàn nì nihì stná-yà nì dàxínu-ya na ní quida Stoho-ndà Jesucristu (obra xi-ya). ¹² Te vichi nuná ñuhivì nùù-ndà, vátùni tnàtuu-nda nùù Dios, mà yúhì gà-ndà, vachi xiníndísà-ndá Jesucristu. ¹³ Ñàyùcàndüá, yùhù sacúndáhvì` nùù-nsiá nà-màsà cúhúún ini-nsià sàhà ñà-cuàhà guá ndohí sàhà mii-nsiá (nècuàchì inga ñuu); còó, vachi xiñuhu quida-nsia cuenta na ian tnùñuhu xí-nsiá nduá.

Cuàhà sàstnùhù cuú ini Jesucristu sàhà-ndà

¹⁴⁻¹⁵ Cunaha-nsiá, nsidaa ñà-jaàn nduá disáhà-xí cuàhìn càcàn tàhvì nùù Yua-nda Dios vichi. Siempre sàcuìin sísì nùù-yá, te cachí` xí-yá Yua-nda Dios, vachi mii-yá nduú yua nsidaa ndohó nècuàchì ndoó nùù-yá, a sea ndoo-nda ñuhivì yohó, te ò ansivi ndoo-nda. ¹⁶ Pues vichi xicàn tàhvì nùù-yá ñà-nì nácuàhandee ini Espíritu Ìì xí Dios mii-nsiá, vachi cuàhà gá poder ndiaha icúmí-yá. ¹⁷ Te xicàn tàhvì stnáì nùù-yá ñà-nicanicuahàn nì cúníhnú vaha ini-nsia Cristu, te ducán coo-ya contentu ini anima-nsià. Te xicàn tàhvì stnáì nùù-yá ñà-nì cuú fuerte ndisa ini-nsià sàhà-yá xì sàhà stná ñanìtnaha-nsia na ian iín fuerte iin yutnù ducún, te ò indúhu fuerte iin vehe cahnú. ¹⁸⁻¹⁹ Te nú ducán, dandu vátùni mànihì váha ini-nsià ñà-cuàhà guá cuú ini Cristu sàhà-ndà. Te divi ducán xicàn tàhvì stnáì sàhà nsidaa gá nèhivì xí-yá, ñà-nì sàà nsidaa-nda mànihì ini-ndà ñà-yáha guá cuàhà cuú ini-yà sàhà nsidaa-nda, ndéni ana nì cui nì cúndúù-ndá, te ndéni nì cui nì cúndóó-ndá. Doco còó, ni mà cù sàà-ndà

cundaà nsihi ini-ndà sàhájàn, doco siquiera xícàn tàhví ñà-chicá más ni cúndàà ini-nsià sàhà-ñá, te ducán sàà anima-nsià nachituá mii Dios.

²⁰ Te vichi ansivéhé Dios, vátuni quida-ya nsidanicuú ñà-nduá xícàn tàhvi-ndà nùu-yá, dècuèndè yáha ga más cui quida-ya nùájàn, mate iin chuun cahnú sàstnùhù nduá ni cúnfnú ini-ndà càcàn-ndà, doco (vátuni nìhì-ndàñá), vàchi cahnú poder xi-ya, te divi poder mà quidáchúûn stná ini anima-ndà. ²¹ ¡Ansivéhé cahnú-yá! Nicanicuahàn xiñuhu naquimani-ndáyá sàhà ñà-ndiaha guá iá Jesucristu xì ñà-ndiaha guá quidá stná-yà xì nsidaa ndohó nèhivì cahvi xi-yá. Te dècuèndè nicanicuahàn ducanicoó. Amén.

4

Iin-ni nèhivì sàni nanduu-nda ni quida Espiritu Ìi xí Dios

¹ Sàhà-ñá nchícuìn Stoho-ndà Señor ié` vehecàa yohó. Ñàyùcànduá sacúndáhvî nùu-nsiá ñà-nì càcánúú víi stná-nsià nacua ndiá icà-ndà, vàchi sàni cana-yàndó (ñà-cunduu-nda nèhivì ìi xí-yá). ² Sàhà ñà-jaàn xiñuhu cunihnu ndahvi ini-ndà, te cunihnu manì stná ini-ndà. Iin-ni ni quidándéé cahnú ini-ndà sàhà ñanìtnaha-nda. Calma ni cúndóó-ndà. Iin-ni ni cúcúú ini-ndà sàhà-né. ³ Vàchi nahi iin-ni nèhivì xínduu-nda ni quida Espiritu Ìi xí-yá; ñàyùcànduá, iin-ni ni cúndóó màni nsidaa-nda, vàchi chindéamà ñà-màsà táhndè dava-nda. ⁴ Vàchi nahi iin-ni cuerpu mii-ya (nduú nsidaa-nda), te imindaa Espiritu Ìi xí-yá iá stná, te iin-ni tnùndé ini ndiatú stná nsidaa-nda ñà-sàni cana-yàndó. ⁵ Te imindaa Stoho-ndà Señor iá stná, xì imindaa stná ñà-nduá xiníndísá-ndà. Daaní, iin-ni sàni cuhii stná nsidaa-nda. ⁶ Vàchi imindaa Dios iá, te Yua nsidanicuu-nda nduú-yá, vàchi cusáhnû-yá nùu nsidaa-nda, te chindéé-yá nsidaa-nda, te iá stná-yà ini anima nsidaa-nda.

⁷ Doco cada iin iin-nda sàni nìhítáhvì-ndà nùu Cristu según nansa ni cudii ini mii-yá cuàhatahvì-yàndó. ⁸ Ñàyùcànduá, dohó cachí nùu tutu ìi: Sàni nana-ya ndé gloria, ndacá stná-yà cuàhà gá ana ni cundee-yá nùu-xí, dandu nì sàhatahvì stná-yà nèhivì ñuhivì cuàhà ñà-vàha.

⁹ Pues cachí tutu mà ñà-nì nana-ya (ansivi), doco ¿ndiá nduá cuní cachàmà? Dohó cuní cachà, ñà-antes nì nuu-ya ndé tìxi ñuhù ndé chicá cunú. ¹⁰ Daaní, después nì nana stná-yà ansivi ndé chicá ducún sàhà-ñá nachitu inicutu ñuhivì poder xi-ya. ¹¹ Te nì sàhatahvì stná-yà nèhivì cuàhà ñà-ndiaha. Dava-nsì nì nìhítáhvì-nsì cunduu-nsi apóstol cacanu-nsi chuun xi-yá. Te dava-nda nì nìhítáhvì-ndà cunduu-nda profeta càhàn razón quixì nùu-yá. Te dava ga-ndà nì nìhítáhvì-ndà cunduu-nda ana tùha víi cachitnùhu xì nèhivì nansa càcu anima-nè. Te dava stná-ndà nì nìhítáhvì-ndà cunuù-ndà nèhivì xí mii-yá, te chinaha stná-ndànè. ¹² (Ducán nì chitnùmí ini-yà nìhítáhvì iin iin-nda) sàhà-ñá cui chindee stnaha-nda, te sàhájàn nìhì stná-ndà cunucuachi víi-nda nùu-yá, dandu nacuahandee stná ini nsidaa-nda na ian cuàhàn ndufuerté cuerpu xi mii Dèhemanì-yá Cristu. ¹³ Ducán dandu vátuni sàà nsidaa-nda cunindísá víi-nda palabra xi-ya, te cunaha ndisa-nda Dèhemanì-yá. (Te ndiaha gá ñà-jaàn), vàchi nú ducán, dandu nàcùnihnu ini-ndà nahi iin nèhivì sahnú, te ini stná anima-ndà cuacatnahá stná nsidaa gracia xi Dèhemanì-yá Cristu. ¹⁴ Mà cúndúú gá-ndà nahi mée; (mà cúníndísá-ndà) nansa ni nì cui ñà-nduá chináhá nèhivì. (Mà túcù nàhá-ndà inga ichi) na ian dandiachi tàchì-ndó yohó te yucán. Nì mà nìhì stná nèhivì maña dandahví-nèndó,

mate cuní-nè datúcù-nèndó iin ichì có-ndúú ñà-ndáà. ¹⁵ Ñàyùcàndùá, sàhà-ñá màsà cúú xí-ndá ducán, xiñuhu ni cáhàn-ndà puru ñà-ndácuisì xì ñanitnaha-nda. Màni màni ni cáhàn-ndà xi-né, dandu sàà-ndà quida sahnù-nda nacua cuní Cristu, vèchi mii-yá, nahi òndì-ndà (dandacu-xi nùù-ndà), ducán nduú-yá. ¹⁶ Te ndohó, nahi ndahàsàhà-yá nduu-nda, vèchi iin-ni sàni nacuatnahá nsidanicuu-nda nì quida-ya sàhà-ñá ni chíndéé stnaha-nda, te cunduu-nda nahi iin-ni cuerpu xi-ya. Vèchi chuun xi mii-yá nduá dandacú-yá, te chuun xi ndohó nduá ñà-quida-nda chuun nì quida tocar iin iin-nda. Ñàyùcàndùá, ducán queé stná mà na ian sahnú cuerpu xi-ya, te ndufuértèà, dandu chicá (ndiaha gá) cucuu stnahá stná ini-ndà sàhà-ndà.

Nansa ndiá icà-ndà quida-nda ñà-sàni nihitáhvi-ndà vida ndiaha nùù Jesucristu

¹⁷ Ñàyùcàndùá, yùhù ndácùcahín Jesucristu, te chináhí mii-nsiá ñà-màsà quidá gá-nsià na quidá nèhivì có-ínahá xí Dios, vèchi cuisì ñà-chicuéhè nihnú ini-nè. ¹⁸ Có-dàtnùù Dios sàxinítnùni-nè. Còò vida ndiaha xí mii-yá nùù-né, vèchi có-cundáà tnùni ini-nè sàhà-yá ñà-caxin guá anima-nè. ¹⁹ Mà túha-ne cucahan nùù-né, mate cuàhà gá viciu icúmí-nè, vèchi ñà-dii xí-né nduá quidá siquinì-né. ²⁰ Doco mii-nsiá, còò. Tucu iá ichì Jesucristu nì dàcuàhá-nsiá. ²¹ Te (a sácú vaha) nú sàni sàà-nsià nì cundaà vaha ndisa ini-nsia sàhà-yá, te (a sácú vaha) nú sàni chinaha-yà mii-nsiá nacua nduú ñà-ndácuisì sàhà-yá. ²² Te dohó cachí palabra xi-ya, (ñà-có-íá vaha) ñà-ndúá nisa quida-nda antes. Xiñuhu nacoò dahuun-nda modo nisa nihnu ini-ndà, vèchi ñà-yùcán cuàhàn dandáñhú xí-ndá ni cuí. Cutu dandahviándó, te daxíhoándó cuàhà ñà-siquini. ²³ Ñàyùcàndùá vichi xiñuhu nacani ini-ndà iin modo saa, ²⁴ te quida-nda cuenta na ian sàni ndusaa-nda, na ian làcà nì quidavàha Dios ndohó, vèchi vichi sàni sàhatahvi-yándó ñà-cunduu-nda nahi mii-yá, vètùni quida-nda nacua cachí palabra ndácuisì ndé cachí-yá xi-ndà ñà-cunihnu ì ini-ndà, te quida vii-ndà xì ñanitnaha-nda.

²⁵ Ñàyùcàndùá, ni-iin xichi màsà dándáhvi stnahá gá-ndà. Micuísì palabra ndácuisì ni cáhàn-ndà xì ñanitnaha-nda, vèchi iin-ni nèhivì xínduu nsidaa-nda vichi. ²⁶ Te nú nì cuidà ini-ndà sàhà iñaha, cuidadu nì cundóó-ndá ñà-màsà quidá-ndá iin cuàchi; màsà cuidà ini-ndà ini ndui yacá. ²⁷ Màsà cuàha-nda lugar dacà ñà-malu sàxinítnùni-ndà.

²⁸ Nú nisa xidacuihna-nda antes, màsà quidá gá-ndà ducán. Iin chuun vii nì quidáchúún-ndá vichi, dandu cucumi-nda iñaha xi mii-nda, te cui dacútáhvi-ndà nèhivì iá necesidad-xi.

²⁹ Daaní, màsà cáhàn quini stná-ndà vichi. Còò, puru palabra vii nì cundúá, cundaca xi anima-nda, dandu ndiaha gá chindeá nècuàchì iníni na cáhàn-ndà. ³⁰ Te màsà dácùhúún stná ini-ndà Espiritu Ì xí Dios, vèchi mii-yá nduú seña ñà-ndùù-ndà nèhivì ì xí-yá, te iin-ni cucumi-ndayá dècuèndè quivì càcu dahuun-nda.

³¹ Màsà chùhún gá ini-ndà sàhà iñaha. Te màsà cuidá gá stná ini-ndà. Ni màsà ndúdáná-ndá; còò. Ni màsà cánahá stná-ndà, te màsà cáhàn quini ga stná-ndà. Ni màsà cundéhe úhì stnahá stná-ndà. ³² Còò, màni nì cundóó-ndá xí ñanitnaha-nda, te cuhi stnahá stná ini-ndà. Te nsidaa-nda xiñuhu cuicahnú stnahá ini-ndà sàhà-ndà nacua nì quida Yua-nda Dios xì ndohó (ñà-nì xihì) Cristu sàhà-ndà.

5

¹ Ñâyùcàndùá, na ian quidá Dios, ducan ni quidá stná-ndà, vâchi dêhe-ya nduu-nda, te màni cuáhà-ndà nùu-yá. ² Ìin-ni ni cúcúú stnahá ini-ndà sàhà-ndà nacua cuú stná ini Cristu sàhà ndohó, vâchi sàhámà ni sàha-ya vida xi-ya cuenta xi-nda, te ducán ni nìhì-ndà ni cudìi ini Yua-nda Dios sàhà-ndà. ³ Nèhivì xí mii-yá nduu-nda vichi, ñâyùcàndùá, màsà càhàn-ndà xi ana cóni nándàhà xì-ndà; màsà quidá sìquini-ndà, ni màsà xího-nda ñà-ndùá icúmí inga nèhivì. Còó. Ni màsà ndácùcahan ga stná-ndà ni-iin chuun sì-quini mà, vâchi nèhivì ìi xí mii-yá nduu-nda vichi. ⁴ Na càhàn-ndà, màsà càhàn-ndà palabra sìquini, ò palabra chicuéhè, ni màsà cuácùndiaa stnaha-nda. Còó, mà váha càhàn-ndà ducán. Lugar xi ñà-jaàn xiñuhu naquimanì-ndà Dios. ⁵ Vâchi ináhá-ndá, mà cácu ni-iin nèhivì có-quidá sahnú xi nècuàchì ñàhà; mà cácu ni-iin nèhivì sìquini, ni-iin stná ana xího cucumi cuàhà iñàha, vâchi nèhivì xího guá ducán, queámà na ian cahvi-né ñà-jaàn. Pues ni-iin nèhivì quidá ducán, mà níhítàhvi-né ñuhivì ìi xí Cristu, divi nduú ñuhivì ìi xí Dios. ⁶ Nú dacàhàn nèhivì-nsiá ñà-quida-nsia ñà-có-ndiáa mà, màsà cuáha-nsia dandahví-nè mii-nsiá, vâchi icúmí Dios dandohó-yá nsidaa nèhivì có-iníní xí-yà, te quidá-né ñà-chicuéhè (sàni cachì mà). ⁷ Ñâyùcàndùá, màsà quíhvi tnahá-nsiá xì nèhivì quidá ducán.

Nansa ndiá icà-ndà quida-nda ñà-sàni dàtnúù Dios sàxínítnùnì-ndà

⁸ Ichì ñàa nduá ni sanchicùn-ndà antes, doco vichi sàni dàtnúù Stoho-ndà Señor sàxínítnùnì-ndà, ñâyùcàndùá, xiñuhu cacanuú vii-ndà vichi. ⁹ Vâchi nú ndisa datnúù ndiaha-yá ini-ndà, dandu cunduu-nda nèhivì vâha ini-xi nihnú ndàcuisì ini-xi, te cunchicùn vii stná-ndà palabra ndàcuisì. ¹⁰ Nsidaa ñà-ndùá quidà-ndà, xiñuhu nacani ini-ndà a cudìi ini Stoho-ndà Señor sàhà-ñá, á coó. ¹¹ Màsà quíhvi tnahà-nda xi nèhivì có-quidá víi, vâchi ichì ñàa xicá-né. Còó, vihi gá vâha dahíhí-ndàné. ¹² Vâchi ndóo cahan stná-ndà nú ndatnúhú-né sàhà chuun sìquini quidá dêhé-nè. ¹³ Doco nú ni dáhíhí-ndàné dandu queámà na ian datnúù-ndà iin luz nùu chuun quidá-né sàhà-ñá cunahà xicà nansa iá chuun ma. Vâchi claru nàhà nsidaa iñàha nú tnúù nihni iin luz nùá. ¹⁴ Ñâyùcàndùá, ducán cachí (dichu); Ndacòo mii-ní nècuàchì quidì jaàn, te nsicùhnú inì-ní, na ian natiacù-ní, dandu datnúù ndiaha Cristu nùu-ní, cachá`.

¹⁵ Ñâyùcàndùá, xiñuhu nacani vâha ini-ndà nansa quida-nda mientras ndoo-nda ñuhivì yohó. Màsà cacánúú-ndá nahi nèhivì có-cùndáa ini-xi; ni cúníhnú sahnú ini-ndà. ¹⁶ Te nú iá nansa quida-nda (iin chuun vii), yàchì ni nácánì ini-ndà quida-ndañá, vâchi ndóo cuàhà gá nèhivì có-quidá víi tiempu vichi. ¹⁷ Ñâyùcàndùá, màsà quidá-ndá nahi nèhivì neciu; cuàhà gá xiñuhu mànihi ini-ndà nansa divi cuní Stoho-ndà Señor quida-nda. ¹⁸ Ni màsà cóhó-ndá vinu, te xìni-nda, vâchi escándalo nduámà. Còó, fuerte ni coó Espíritu ìi xí Dios ini anima-ndà, chicá vâha. ¹⁹ Te na càhàn-ndà ndatnúhú-ndá iin-nda xi inga-ndà, dandu coto stná-ndà salmu nacuatuu-nda alabanza xi Stoho-ndà Señor xì alabanza datnúù Espíritu ìi xí-yá sàxínítnùnì-ndà. Nsidaa modo yohó coto-nda, te ndenihi vâha-nda mii-yá xì nsidaa anima-ndà. ²⁰ Nicanicuahàn xiñuhu ndacùcahan-nda Stoho-ndà Jesucristu, te naquimanì-ndà Yua-nda Dios sàhà nsidanicuú iñàha.

Nansa xiñuhu quida-nda xì nèhivì vehe-nda

²¹ Nsidaa-nda, xiñuhu cahvi stnaha-nda iin-nda xi inga-ndà, vèchi nsidaa-nda, iin-ni cahvi stná-ndà mii-yá.

²² Mii-nsiá nècuàchì ñahà, xiñuhu cahvi-nsiá ì-nsiá na ian quidà-ndà xì Stoho-ndà Cristu. ²³ Vèchi nacua dandacú mii-yá nùu nèhivì càhvi xì-yá, ducán dandacú stná iin nècuàchì tiàa nùu ñahàdihí-nè. Vèchi divi Cristu nduú ana nì dácácu xì ndohó nèhivì xì-yá, te nahi cuerpu xi-ya nduú stná-ndà. ²⁴ Ñàyùcàndüá, nacua iníni-ndá mii-yá, ducán xiñuhu cunini stná nècuàchì ñahà nsidaa ñà-ndüá cachí ì-né.

²⁵ Daaní, mii-nsiá nècuàchì tiàa, icúmi-nsiá cuu ini-nsiá sàhà ñahàdihí-nsiá nacua quidá Cristu xì nsidaa ndohó nèhivì càhvi xì-yá. Vèchi nì sàha-ya vida xi-ya cuenta xi-nda ²⁶ sàhà-ñá nduhii ini-ndá, te ndoo cuàchì iá anima-ndà quida palabra ì xì-yá, na ian nì ndoa xì tècuí. ²⁷ Daaní, quivì cana-yándó, vátuni sàa-ndà nùu-yá, te ndiaha gá cundoo-nda. Mà cóó gá ni-iin mancha anima-ndà, ni iin xaan ndé iá chicuéhè; còó ni-ìñàha, vèchi nèhivì ì xì-yá cunduu-nda. Mà cóó gá ni-iin falta xi-nda nùu-yá. ²⁸ Cunaha-nsiá, nacua cuú ini iin nècuàchì tiàa sàhà mii-né, ducán xiñuhu cuu stná ini-nè sàhà ñahàdihí-nè. Te nú ducán ni cuú ini-nè sàhà nècuàchimà, dandu queámà na ian cuú stná ini-nè sàhà mii-né. ²⁹ Te ináhá-ndá, còó ni-iin nèhivì cahíchì ini xì mii-xí. Còó, de por sí dacuxi-nda mii-nda, te ndiaá-ndà mii-nda. Te divi ducán quidá stná Stoho-ndà Señor xì nsidaa ndohó nècuàchì càhvi xì-yá. ³⁰ Vèchi nahi iquicúñú mii-yá nduu-nda. ³¹ Te divi ñà-jaàn nduú stná ñà-dìsàhà-xí nándàhà iin nècuàchì tiàa xì iin nècuàchì ñahà, te quecuáan-né nùu yuadìhí-nè. Ñàyùcàndüá, mate diín diín nì sanduu-ne antes, doco vichi na iin-ni nèhivì sàni nanduu-ne. (Ducán cachí tutu ì.) ³² Te mate ùhì cundaà nsihì ini-ndá sàhà palabra ndiaha ma, doco cunaha-nsiá, sàhà stná Cristu cáhàn, xì sàhà stná ndohó nèhivì càhvi xì-yá. ³³ Doco de todos modos, xiñuhu cuu ini nècuàchì tiàa sàhà ñahàdihí-nè nacua cuú ini-nè sàhà mii-né. Te nècuàchì ñahà, xiñuhu cahvi vù stná-nè ì-né.

6

Nansa ndiá icà quida nècuàchì cuàti xì stná nècuàchì cuàchì

¹ Daaní, nsiohó nècuàchì cuàti xì nècuàchì cuàchì, cunini-ndá yuadìhí-ndá, vèchi ñà-jaàn nduú ñà-íá vù nùu Stoho-ndà Señor. ²⁻³ Nì coó tñùñuhu xì-ndá nùu yuadìhí-ndá, dandu yàha vaha-ndá; caní cuà cundoo naha-ndá ñuhiví. Cunaha-ndá, ley jaàn nduú ñà-primeru nì cachi Dios ñà-cutahvì-ndà iin ñà-vàha (nú ni chívàha-ndañá).

⁴ Daaní, mii-nsiá nècuàchì tiàa xínduu yua, màsà dácúidà uun inì-nsia dèhe-nsia; xiñuhu dacuahnú ví-nsiáñà. Conseju vù ni cuàha-nsia, te chinaha vù-nsiáñà nacua cuní Stoho-ndà Señor.

Nansa xiñuhu quida peón ndoo saín nùu lamú xi

⁵ Daaní, mii-nsiá nècuàchì xínduu peón, cunini vù-nsiá ñà-ndüá dandacú lamú xi-nsia ñuhiví yohó. Quidañuhu-nsiánè, te cahvi ví-nsiánè. Iin-ni cunihnu vaha inì-nsia na ian Cristu nduú ana xinúcuàchí-nsiá nùu-xí. ⁶ Doco màdiá cuisì na indéhe-né, dandu quidachuún ví-nsiá sàhà-ñá ndee vaha-nsia nùu-né; còó. Quidachuún-nsiá na ian Cristu nduú patrón quidáchúùn saín-nsiá nùu-xí; iin-ni ni cúnihnú ini-nsiá ñà-quida vù-nsiá nacua cuní Dios quida-nda. ⁷ Na quidáchúùn-nsiá, ni coó vaha voluntad xi-nsia ñà-quida-nsia iin chuun vù, quida-nsia cuenta na ian Stoho-ndà Señor xinúcuàchí-nsiá nùu-xí, màdi nùu nèhivì ùùn. ⁸ Vèchi ináhá-ndá, nùu mii-yá icúmi-ndá ñhì-ndà iin ñà-vàha xi-nda sàhà

nsidanicuú chuun vìi nì quida-nda, a ducán xínduu-nda nècuàchì libre, te ò nècuàchì ndoó saín nùù iin lamú.

⁹ Daaní, mii-nsiá nècuàchì xínduu lamú, divi ducání quida stná-nsià xì ana nduú peón xi-nsia. Màsà cáhàn dana-nsia, vèchi ináhá-ndá iá stná ana nduú Stoho-ndà, divi mii-yá iá ansivi, te (xiñuhu nsinuu ini-nsià) ñà-nùù mii-yá iin-ni ndiaá nsidanicuú nèhivì.

Ñà-nduá sáhatahvì Dios ndohó ñà-chindee xi-nda cundee-nda nùù ñà-malu

¹⁰ Imindaa iñàha iá gà cachì, ñàni: iin-ni ni cúníhnú fuerte ini-ndà Stoho-ndà Señor, te ducán nihi-ndà nacuahandee ini-ndà, vèchi yáha ga cahnú poder xi-ya. ¹¹ Cunaha-nsiá, cuàhà ñà-nduá nì chitnùnì ini-yá cunduu nahi arma xi-nda ñà-chindee xi-nda sàhà-ñá màsà dáca ñà-malu-ndó, te dandahví-sindó. ¹² Vèchi màdì nèhivì ñuhivì yohó nduú ana náá stnàhà xì-ndà. Còó. Divi ñà-malu náá stnàhà xì-ndà. Cuàhà-sí, te fuerte-si, te ndoó stná ana xícusahnú nùù-sí. Cunaha-nsiá, divi ñà-malu nduú ana dandacu-xi nùù nsidaa nèhivì nchícùn ichi ñàa. Divi quisi siquimi xicánúú ansivi nduú-si. ¹³ Ñàyùcànduá, ni cuíchúún-ndá nsidaa ñà-nduú arma nì chitnùnì ini Dios chindee xi-nda na quìvi cunì ñà-malu tnàtuu fuerte-si nùù-ndà. Daaní, nú sàni cundee-nda (nùù-sí), vátùnì cundoo fuerte iì-ndà. ¹⁴ Sàhà ñà-jaàn iin-ni ni cúníhnú fuerte ini-ndà. (Cuisi ñà-ndácuisi ni cúníhnú ini-ndà, te chindeámàndó) na ian chindéé cinturón ndee nuhní tixi soldadu (ñà-coo fuerza-te). Daaní, xiñuhu quida-nda puru ñà-íá vìi, te conduamà na iin dùhnú cãa ndixi soldadu ñà-chindee xi nchìca-tè. ¹⁵ Daaní, na ian màcùnàì soldadu ndìsàn-té (ñà-cacanu-u-tè), ducán stná ndohó, ndiá ìcà-ndà cunihnu ini-ndà (cacanu-u-nda xi) razón ndiaha nansa nàcùndoo vaha-nda xi Dios. ¹⁶ Cunaha-nsiá (fuerte gà cunì ñà-malu dacà-síndô), na ian dandiachi-sí cuàhà flecha xixìn icà-ndà; doco nú iin-ni nihnú vaha ini-ndà mii-yá, dandu chindéámàndó na ian ni cùnduá iin ñà-sicàté caxin (ñà-màsà cuída flecha mà-ndó). ¹⁷ Daaní, nahi mbelú cãa soldadu, ducán nduú stná ñà-nìhnú ini-ndà ñà-sà-íá salvación xi-nda; daaní, nahi espada xi-nda nduú stná palabra ì nì cachi Dios, vèchi divi palabra mà nduá xichúún Espiritu Ì xì-yá. ¹⁸ Daaní, nicanicuahàn xiñuhu càcàn tàhvì-ndà nùù-yá nacua datnúú Espiritu Ì xì-yá ini-ndà. Càcàn-ndà nùù-yá nsidaa ñà-nduá xiñuhu, te iin-ni ni cùndóò tùha stná-ndà. Màsà cùdúsán-ndà càcàn tàhvì-ndà nùù-yá, còó. Xiñuhu càcàn tàhvì-ndà ñà-chindee-yá nsidanicuú ana nduú nèhivì xì-yá. ¹⁹ Daaní, sàhà stná yùhù ni càcàn tàhvì stná-nsià sàhà-ñá chindee-yá yùhù na cáhìn xì nèhivì, te màsà dáyùhîà yùhù càhìn sàhà razón ndiaha xì-yá, divi razón nisa ìa dèhè sàhana. ²⁰ Cunaha-nsiá, divi sàhà-ñá nì cuitià palabra mà, ñàyùcànduá nì techuún Dios yùhù ñà-cacanuì, te divi sàhà stná mà ié` vehecãa yohó. Ñàyùcànduá, càcàn tàhvì-nsiá sàhì sàhà-ñá màsà yùhì` càhàn vatì palabra mà nacua ndiá iqué.

Nansa nì dàxínu Pablo carta xi-ne, cásàhú-nè xì nsidaa nèhivì ñuu Éfeso

²¹ Yùhù cunì` cundaà inì-nsia nansa yáhi xì nansa quidé yohó; ñàyùcànduá sàni càhìn xì ñani màni-ndà Tíquico yohó, áma nacani-ne xì-nsiá nsidaájàn. Te cunaha-nsiá, cuàhà gà sàni chindee stná nècuàchì mà yùhù. Iin-ni quidá víi stná-nè nsidaa chuun xi Stoho-ndà Señor. ²² Pues vichi cuàhìn techuún-nè sàa-nè ndé ndoó-nsiá, dandu vátùnì cachitnùhu-ne nansa yáha-nsi yohó sàhà màsà cùhúún gà ini-nsià.

²³ Vichi ndácùcahín Stoho-ndà Jesucristu, te xícàn tàhví nùù Yua-nda Dios sàhà-nsiá, ñàni. Xícàn tàhví ñà-nì cùndóó víi-nsiá, te ni cúcúú stnahá stná ini-nsià sàhà-nsiá; te nicanicuahàn ni cúníhnú vaha ini-nsià mii-yá.

²⁴ Te vichi ni cúcúmí cuáhà-nsiá gracia xi Stoho-ndà Jesucristu, nú ndisa iin-ni cuú ini-nsià sàhà-yá nicanicuahàn. Amén.

Tutu Nì Tiaa San Pablo nù Nèhivì xí Dios Ndoó N̄uu Filipos

¹ Yùhù nduí Pablo, te compañerui yohó nduú Timoteo. Nèhivì xinúcuáchí nù Jesucristu nduú-nsí. Te tiaá-nsí tutu yohó nù nsidaa mii-nsiá nèhivì xí Jesucristu ndoó n̄uu Filipos, xínduu-nsia ana idónuu, xì stná ana xinúcuáchí, xì nsidaa gá stná mii-nsiá nèhivì dava ga ndoó nù-yá. ² Contentu ni cúndóo-nsiá quida Yua-nda Dios xì Stoho-ndà Jesucristu, te cuàhà gá gracia xi-ya ni cúcúmí-nsiá.

N̄a-nduá ni xicàn tàhvi Pablo nù Dios n̄a-quida-ya sàhà nècuàchì xinúndísâ

³ Yùhù, na cada nsinúú inì mii-nsiá, naquímànì Dios sàhà-nsiá. ⁴ Te cuàhà gá cudíi stná inì na cada xicàn tàhvi sàhà-nsiá nù-yá, ⁵ vâchi nsinúú inì nansa quidá-nsiá chindéé stná-nsiá n̄a-cuítì razón vâha xi-ya, nacua quidá yùhù. Te ináhí iin-ni sàni chindee stná-nsiá ducán ndè quivì ni xinitnàhí xì-nsiá xì ndè vichi. ⁶ (N̄âyùcànduá, nàhà xicà) iin obra ndiaha nduá sàni quesaha-yá quidá-yá ini anima-nsiá, te ináhí iin-ni icúmí-yâ quida-ya ducán dècuèndè sàà quivì (naxicocuín) Jesucristu. ⁷ Te divi ducán ndiá ìqué cunihnu inì sàhà-nsiá, vâchi màni cuàhà-nsiá nù, te iin-ni nihitáhvi stná-nsiá gracia (xí Dios) nahì yùhù. Vâchi cunaha-nsiá, mate yohó ié` ndiadí` vehecàa, doco sáhatahvi stná-yà yùhù gracia, te iin-ni icúmí nihitáhvi gué` ducán, mate (dacúhùn-te yùhù nù juez), doco siempre icúmí càhàn nihni sàhà razón ndiaha xí-yá n̄a-nduá palabra ndàcuisì. ⁸ Te mii-yá, ináhá-yâ n̄a-cuàhà guá nsinúú inì nsidaa-nsiá, nacua quidá stná Jesucristu xì-ndà, cuàhà gá cuú ini-yà sàhà-ndà. ⁹ N̄âyùcànduá, yùhù xicàn tàhvi nù-yá n̄a-chicá más ni sàa-nsiá cucuu stnahá ini-nsiá sàhà-nsiá, te iin-ni ni sàa stná-nsiá cundaà ini-nsiá indù chuun nduú n̄a-iá vii, te indù chuun có-iá vii. ¹⁰ Nú ducán, dandu mà úhì cudíi ini-nsiá quida-nsia cuisì n̄a-chicá ndiaha, te cunihnu ì ini-nsiá dècuèndè quivì naxicocuín-yà, mà cóo gá ni-iin falta xi-nsia. ¹¹ Te mii-yá, icúmí-yâ chindee-yándô n̄a-quida vii-ndà ducán, dandu chicá cuàhà n̄a-vâha xi-nda quee, te chicá cuàhà naquimanì stná-ndàyá, te quee ga más tn̄ñuhu xí-yá.

Cuàhà gá n̄a-ndiaha xí Jesucristu nihì-ndà nú ni cúncícùn vii-ndàyá vida xi-nda n̄uhivì yohó

¹² N̄ánì, cuní` cundaà ini-nsiá sàhà n̄a-nduá yáhi yohó, vâchi divi sàhà n̄a-nduá sàni cuu xí, n̄âyùcànduá chicá más sàni xitì razón ndiaha xí-yá inicutu. <sup>13</sup> Dècuèndè nsidaa nèhivì ndoó vehèchuún cahnú, xì nsidaa stná soldadu, sàni cundaà ini-nè n̄a-divi sàhà Cristu ndiadí`. ¹⁴ Te cuàhà gá stná n̄ani-ndà nchícùn xì Stoho-ndà Señor, sà-sàha stná-nè valor vichi, vâchi sàni xini-nè (nansa quidé mate) ndiadí` vehecàa yohó, te sàháyùcànduá vichi có-yùhí gà-nè càhàn vate-né palabra xi-ya.

¹⁵ Yùhù ináhí nansa quidá dava nèhivì càhàn sàhà Cristu, cuisì quidá-né ducán n̄a-cúmbidia ini-nè, vâchi có-ndôo ini-nè xì (n̄a-nduá cachí). Doco dava, cóo, quidá víi ndisa-ne, vâchi sàhà n̄a-iá vâha voluntad xi-ne, n̄âyùcànduá càhàn-nè sàhà Cristu. ¹⁶ Doco nècuàchì có-quidá víi ma, sàhà-n̄a interesadu gà-nè, n̄âyùcànduá càhàn-nè sàhà-yá, có-nduá sàhà

ñà-quidá víi ndisa-ne, còó; cuisì cuní-nè ñà-chicá màsà yáha vàhi vehecàa yohó. ¹⁷ Doco tucu quidá nèhivì quidá víi ndisa ma, cuú ndisa ini-nè (sàhí) na càhàn-nè sàhà-yá, vàchi ináhá-nè iin-ni nihnú stná inì càhàn razón ndiaha xí-yá nicanicuahàn. ¹⁸ Pues vichi ¿nansa cachi-ndà sàhà nsidaájàn? Pues yùhù cachí ñà-có-quidámà, a dananí uun-ne, te ò càhàn sahnú-né, ndéni modo nì cui, doco xítia palabra sàhà Cristu, te ñà-jaàn nduá cudú inì sàhà-xí. Te chicá más icúmí cudú gá inì después. ¹⁹ Vàchi ináhí, icúmí chuun jaàn quee viá sàhí, vàchi xicàn tàhvi-nsiá sàhí, te chindéé stná Espíritu ìì xí Jesucristu.

²⁰ Yùhù nicanicuahàn nacání inì còtó quide iin ñà-cui nducahin sàhà-xí. (Có-cuní quide ducán); iin-ni cuní quide nacua siempre quidé, divi ñà-càhàn vatí sàhà-yá. Iin-ni cuní quida vii' áma queé más gá tñũñuhu xí Cristu a ducán ni cu' sàhà-yá, te ò cutiacu guè ñuhiví yohó. ²¹ Vàchi nú itiacù-ve, dandu puru (ñà-taví más gá tñũñuhu) xí mii-yá cundua. Te ò nú ni sái cui stnáì (sàhájàn), dandu chicá ndiaha quee stnámà. ²² Doco nú ni coó guè ñuhiví yohó, vihi-ni quida guè más gá obra xi-ya. Ñàyùcàndüá, có-ináhí indù-ñá chicá nsiha cuu xí, ²³ vàchi ndúi chuun jaàn ndiaha gá iá', te ùhì nacàxin-ñà. Ian nduá ñà-nú ni cui cùhìn coi nùù Cristu; te cuàhà gá nihnú stná inì ñà-jaàn, vàchi chicá ndiaha queamà cahín. ²⁴ Daaní, ingà nduú ñà-nú ni nánihítàhvi guè ñuhiví. Ñà-jaàn ndisa chicá cunduu ñà-vàha xi mii-nsiá, ²⁵ ináhí. Ñàyùcàndüá, sàni cundaà inì, icúmí coo chii guè ñuhiví yohó sàhà-ñá cutnahí xì-nsiá, te chindee guè mii-nsiá ñà-chicá cunindisá víi-nsiáyà, te cudú gá inì-nsia sàhà-yá. ²⁶ Te cuàhà gá icúmí stná-nsiá naquimaní-nsiáyà sàhí na sàà tui ndé ndoó-nsiá, te cutnahá tui xì-nsiá.

²⁷ Mii-nsiá, sà-xínduu-nsia nècuàchì nchícùn xì palabra ndiaha xí Cristu. Ñàyùcàndüá, xiñuhu quida-nsia cuisì ñà-íá vii nacua cachí palabra mà, a ducán ni sái nàcòtì-nsiá, te ò màsà sái, có-quidá, ndéni modo nì cui, cuní cunitnùhi sàhà-nsiá iin razón vàha ñà-iin-ni nchícùn ìì-nsiá ichì víi, te iin-ni anima icúmí stná-nsiá. Cuní cunitnùhi sàhà-nsiá ñà-iin-ni nihnú vàha inì-nsia, te sàhandee stná inì-nsia xiníndisá víi-nsiá razón ndiaha xí-yá. ²⁸ Te nècuàchì xiní ùhì xì-nsiá, màsà cuàha-nsia dayúhì-nè mii-nsiá ni-iyuhu. Te ñà-có-yùhì-nsiá mà, divi cundua seña nùù-né ñà-mii-né icúmí-nè sàà-nè ndañuhu-né. Doco nùù ndohó, còó, seña conduamà ñà-icúmí càcu anima-ndà nùù Dios. ²⁹ Vàchi cunaha-nsiá, màdì cuisì ñà-cunindisa-nda Cristu nduá nì chitnùnì ini-yà quida-nda. Còó, vàchi sàhà gracia xi-ya sàni chitnùnì stná ini-yà ñà-ndoho stná-ndà sàhà-yá. ³⁰ Te sàni xini-nsiá, divi ducán nì cuu xí yùhù antes; cuàhà gá nì ndohi, te ndè vichi ndohó ìì' (sàhà-yá), ináhá-nsiá.

2

Nansa nì nacoó chii Jesucristu gloria xi-ya, doco después nì nanihì-yá más gá tñũñuhu xí-yá nì quida Yua-nda Dios

¹ Ináhá-ndá, sàhà Cristu cuní-ndà quida vii-ndà; te sàhà-ñá màni stná-ndà nùù-yá ducán, ñàyùcàndüá sàhandee ini-ndà nchícùn vii-ndàyá. Te (ináhá stná-ndà) cutnahá Espíritu ìì xì-ndà ndoo-nda ñuhiví, te cuhí stnahá stná ini-ndà. ² (Pues sàhà nsidaájàn, cuní cuacundahvì nùù nsidaa-nsiá) ñà-nì quidá-nsiá iin ñà-dacúdú ini xì': cuní ñà-iin-ni cunihnu ini nsidaa-nsiá. Cuní ñà-iin-ni cucuu stnahá ini-nsiá sàhà-nsiá, na ian iin-ni anima xì iin-ni sàxínitnùnì icúmí-nsiá. ³ Màsà quidá-nsiá

ni-iñàha sàhà cuisì interés; còó. Ni màsà cútúxí ini ni-iin-nsia ñà-mii-nsiá nduú-nsiá mii-nsiá, te quida-nsia iñàha. Còó. Chicá vaha cunihnu ndahví ini-ndà; iin iin-nda ni cúníhnú ini-ndà ñà-chicá ndiaá ñanìtnaha-nda nù mii-nda. ⁴ Ni màdì gá cuisì chuun xi mii-nda cunsihi ini-ndà quida-nda; còó. Xiñuhu nacani stná ini-ndà sàhà ñà-nduá cuní ñanìtnaha-nda.

⁵ Ni cúcúmí-ndá iin sàxínítnùnì nahi ñà-ícúmí Jesucristu, ⁶ vâchi mate Dios nduú-yá, doco cónì nácánì ini-yà ñà-chicá ndiaá nduá ñà-ndùdává-yá xì Yuandiáhá-yá; còó. ⁷ Ñâyùcànduá, ni nacoó-ya (nsidaa tnùñuhu ma), te ni nanduu-ya na iin (tiàa ñuhiví yohó; na iin) ana xinúcuáchí uun, ducán ni nanduu-ya. ⁸ Te sàhà ñà-jaàn ni nàcùnihnu ndahví stná ini-yà, ni inini-ya nsidaa ñà-nduá ni ndacu nuú-yá quida-ya, dandu ni xihì-yà, dècuèndè nchìca iin cruz ni sàcùtuu-ya. ⁹ Ñâyùcànduá, vichi sàni nanihì-yá chicá cuàhà tnùñuhu ndiaha xí-yá ni quida Yua-nda Dios; te chicá ndiaá quivì-yá nùu quivì nsidanicuú gá nèhivì. ¹⁰ Sàhà ñà-jaàn (ícúmí sàà iin quivì) ndacùcahan vate xi quivì-yá Jesús, dandu ícúmí nsidanicuú nèhivì nàcùtasisi-né (nùu-yá), nsidaa nèhivì ñuhiví yohó, xì nsidaa stná ana ndoó ansivì xi tixi ñuhù, ¹¹ nsidaa-né ícúmí-né nacuni-né mii-yá, te cachi vate-né ñà-divi Stoho-ndà Señor nduú-yá, dandu chicá más ícúmí quee tnùñuhu xì Yuandiaha-yá Dios.

¹² Ñâyùcànduá cuní cunini-nsia ñà-nduá cachí xì-nsiá mate xica ié` nùu-nsiá, ñani màní. Na nisa ìe ndé ndoó-nsiá nisa inini vîi-nsiá yùhù; doco vichi chicá más cuní cunini-nsia, te quida vîi-nsiá lucha ñà-càcu-nsia (nùu chuun có-íá vîi yucán), vâchi nú iin-ni ni cúníhnú ndahví ini-nsiá, te cahví vîi-nsiá mii-yá, dandu vâtùni càcu-nsia. ¹³ Vâchi Dios nduú ana datnúu xì ini-ndà ñà-quida-nda ñà-nduá cuní-yà, te chindéé stná-yàndó ñà-quida ndisa-nda cumplir nsidaámà.

Nicanicuahàn ni cúndóó màni-ndà

¹⁴ Màsà cúndóó-nsiá daquéé cuàchi tnahá-nsiá, te nââ stnahá-nsiá sàhà ñà-nduá quidá-nsiá. ¹⁵ Còó; iin-ni ni cúndóó màni-nsiá sàhà-ñá màsà cuídá cuàchi-nsia, vâchi ducán nduá ndiá ìcà quida ana nduú ndisa dèhe Dios; vâchi ndoó ñi-ndà ñuhiví yohó, te cuàhà ñanìtnaha-nda, malu-né, có-nìhnú vîi ini-né. Ñâyùcànduá, màsà quidá-ndá ni-iin ñà-có-íá vîi, vâchi ndohó nduú ana datnúu Dios sàxínítnùnì-xì sàhà-ñá cundehè nèhivì ñuhiví ìchì váha. ¹⁶ Sàhà ñà-jaàn iin-ni ni cúnchícun-nsiá palabra càhàn sàhà vida ndiaha, vâchi nú ducán, dandu na quivì (naxicocuñin) Jesucristu, vâtùni cudìi cuàhà inì ñà-màdì uun-ni ni queé nsidaa ñà-nduá ni ndoho güé` na ní quide chuun ìi xí-yá (ndé ndoó-nsiá). ¹⁷ Ináhi xiníndísá vîi-nsiá vichi, te ñà-jaàn nduú na iin chuun ndiaha quidá-nsiá nùu-yá, na iin ofrenda dócò-nsiá nùu-yá. Te yùhù, nú ni sái cui stnáì (sàhà-yá), dandu nahi inga ofrenda sáhatahvì gá-nsiàyà cunduu stná ñà-jaàn. Te cachí yùhù vâtùni iájàn, vâchi cudìi stná inì sàhà-ñá. Ndè stná mii-nsiá, vâtùni cudìi stná inì-nsia sàhà-ñá. ¹⁸ Te divi ducán cuní quida-nsia.

Timoteo xì Epafrodito

¹⁹ Nú ni cúndéhe ndahví Stoho-ndà Jesús, yàchì ícúmí techuín Timoteo sàà-né ndé ndoó-nsiá, dandu (na nsiaa tu-ne), vâtùni nacunitnùhu stnáì nansa yáha-nsia jaàn, dandu ndòò vâha inì sàhà-nsiá. ²⁰ Te divi Timoteo nduú ana cuàhin techuín sàà, vâchi ndé ié` yohó, còò cá ana nahi mii-né, còò cá inga ana cuú ndisa ini-xì sàhà-nsiá nahi mii-né. ²¹ Vâchi nsidaa gá nèhivì, cuisì chuun xi mii-né nsìhi ini-né, có-nàndúcu-né (nansa

nducuahà) chuun ìì xí Jesucristu. ²² Doco sà-ìnáhá-nsiá Timoteo, ñà-vàha ndisa-ne; te ináhá stná-nsiá cutnáhá-nsí nì xicanuu-nsi cachítnùhu-nsi razón ndiaha xi-yá, nacua chindéé iin dèhe ana nduú yua-né, ducán nì quida Timoteo. ²³ Ñàyùcàndüá, divi-ne cuní techuín sàà ndé ndoó-nsiá nú sàni cundaà inì nansa cuàhàn coo xí. ²⁴ Doco cahví xí Stoho-ndà Señor ñà-yàchì quee stnái libre yohó, te sàà stnái.

²⁵ Doco vichi tuxí inì chicá vaha techuín Epafrodito nasaa-nè. Cunaha-nsiá, na iin ñani mii nduú-né, vachi iin-ni quidá-nsí chuun ìì xí Capitán ndiaha xi-nda. Te divi nduú ana nì techuún stná mii-nsiá ñà-cunihi-ne ñà-ndüá xiñuhu nú quixi. ²⁶ Te vichi cuàhà gá cuni-nè cuni tu-ne mii-nsiá. Te cuhúún gá stná ini-nè, vachi ináhá-né sàni xinitnùhu-nsia ñà-nì quicuehè-nè. ²⁷ Te ndisa, cuèhè dana nì sandua, cuàhàn-nè cui-nè nì cùí, doco nì indehè ndahví Dios-nè, (cóni xíhi-nè). Te màdi cui-si mii-né nì níhitáhvi ducán; còó, vachi dècuèndè stná yùhù nì níhitáhvi' sàhà-ñá nì nduvàha-ne, te vichi mà còó gué' tnúnsí ini. ²⁸ Ñàyùcàndüá, chicá cuní naquihin-ne ichì nasaa-nè sàhà-ñá cudii gá stná ini mii-nsiá. Te nú ducán, dandu yùhù stná, chicá mà còó gué' tnúnsí ini. ²⁹ Daaní, nú sàni nasaa tu-ne, dandu xiñuhu cudii ini-nsiá sàhà-né, te quidañuhu-nsiánè nacua ndiá ìcà-ndà quida-nda xi nsidaa ñani-ndà iin-ni (xinúcuáchí víi) stná nùù Stoho-ndà Señor. ³⁰ Vachi mii-né, sàhà chuun ìì xí Cristu cuàhàn-nè cui-nè nì cùí; nì cóni ndúlócò-nè sàhámà, cui-si-ní cuni-nè quida ndisa-ne cumplir chuun (nì nihì-né) ñà-chindee-né yùhù, vachi mii-nsiá, mà cùì quida-nsia ñà-jaàn (ñà-xica ndoó-nsiá).

3

Ñà-ndiáà ndisa sàhà ñà-ndee vaha-nda nùù Dios

¹ Iá inga iñaha cuní cachì xi-nsiá, ñani: nicanicuahàn xiñuhu cudii ini-ndà ñà-ndòò-ndà nùù Stoho-ndà Señor. Te nú divi palabra jaàn sàni tiaì nùù-nsiá antes, có-quidámà, vachi iin palabra chindee ndisa xi-nsiá nduá, te yùhù, có-cuñáñi natiaia.

² Cuidadu cundoo-nsia sàhà nèhivì malu chináhá xí ley chicuèhè, vachi nècuàchì quidá ducán, nihnú sìquini ini-nè na iin quisi. Te caquin stná-nsiá cuidadu sàhà nèhivì (cuní màcùtuu seña xi raza Judea ìcà nèhivì), vachi cutu ñà-dànacuèhè-nè nècuàchimà queájàn. ³ Vachi ndohó nduú nèhivì icumí ndisa xi seña mà, doco ini anima-ndà iá, vachi anima-ndà nduú ndé cahví-nda Dios. Cuisi Jesucristu cudii ini-ndà sàhà-xí, có-tuxí ini-ndà cui cundiaa inga iñaha quida-nda, ⁴ mate yùhù, vihini cunihnu inì ndiáà stnái, te chindeámà yùhù (nùù Dios). Cunaha-nsiá, nú cui-si descendencia xi-nda, te ò obra xi-nda nì cundiáà nùù-yá nì cùí, dandu cui-si yùhù chicá cundiaa. ⁵ Vachi na ní tùinuí ñuhivì, nì sàcùtuu stná seña mà ìqué tixi ùnà quivì (nacua cachí ley). Iin nècuàchì raza Israel nduú stnái, vachi descendencia xi dèhe Israel nani Benjamín nduí, te cáhàn stnái dàhàn hebreu nahi yuadíhì. Daaní, iin nècuàchì fariseu nduú stnái, te nacua (chívàha fuerte) nècuàchimà ley sànahà, ducán nìsa quida stnái. ⁶ Yáha ga nìsa xinindisé (ley mà), te ñàyùcàndüá nìsa quida quini güé' xí nèhivì cahví xi Jesús. Nsidaa ley sànahà ma nìsa chivàhi; còò falta nì quidè dìquì ley mà. ⁷ Ñàyùcàndüá, vätùni cundiaa nsidaámà (nùù Dios) nì cahín. Doco còó, vachi na ní sàni cundaà inì sàhà Cristu, dandu nì sànihì stná inì ñà-ni-iyuhu có-ndiáà nsidaa ñà-ndüá nìsa quide mà. ⁸ Te vichi nihnú inì vätùni ndañuhu nsidanicuú fama xi mà ñà-sà-ìnáhì Stoho-ndà Jesucristu

vichi, te yáha ga ndiaha ñà-jaàn. Doco nsidaa ñà-nduá nisa cahvi xí antes, ndevàha iñàha nduá nù vichi, còò cá chuan nù. Ducán nihnú inì sàhà-ñá nì níhitáhvi' cutnahí xi-yà nicanicuahàn,⁹ te ndahà mii-yá coi. Doco màdi sàhà obra xi mí ícúmí ndee vahi nù-yá, còó, vachi cui si nù ley sàhaha ndiaá obra mà. Te vichi único ñà-ndiáá ndisa nduú ñà-cunindisa-ndayá, dandísà vátùnì ndee vaha-nda nù Yuamáni-yá, vachi xiníndísà-ndáyà.¹⁰ Ñà-jaàn nduá quidé vichi sàhà-ñá cui sàì cunaha váha ndise mii-yá, te cucumi stnáì poder ndiaha xí-yá, vachi divi sàhà poder ndiaha ma nì nihì-yá nì natiacu-yà. Daaní, dispuestu iá stnáì ndohi nahi mii-yá, te cunihnu stná inì nì xihì stnáì na ian nì xihì-yà,¹¹ áma níhitáhvi' natiacu stnáì.

Xiñuhu cuàhandee ndisa ini-ndà áma níhìndèè-ndà cunduu-nda nèhivì vaha ndisa

¹² Tãñáha ga sàì cunduu ndise iin nèhivì nacua cuní Jesucristu cundui. Tãñáha ga sàì cundui iin ana còò ndisa falta xi; còò. Cuisi iin-ni nchícuìn mii-yá, áma ducán níhìndéi cundui iin nèhivì vaha ndisa nacua nihnú ini-yà cundui na ní cana-ya yùhù. ¹³ Ináhí tãñáha ga sàì cundui nacua ícúmí cundui después; còò, ñánì. Doco iá ndisa iin ñà-nduá quidé: quidé lucha nandòó dahuin nsidaa ñà-nduá sàni yàha, te sàhandee cahnú inì, áma níhì' (chicá quida vii') quivì vaxi xi-nda. ¹⁴ Na ian quidá tècuachi dadavástnàhá carrera, ducán quidé, iin-ni nchícuìn ichì cuàhìn, divi ichì mii-yá iá ansivi; dandu quivì nsihì (vida xi), nihnú inì nihì stnáì iin ñà-vaha ndiaha nù-yá, vachi divi sàhájàn nduá nì cana Dios ndohó ñà-cunchicùn-ndà Jesucristu. ¹⁵ Ñàyúcànduá, nsidaa ndohó ana xiníndísà vaha, xiñuhu cunihnu ini-ndà nacua sàni cachì jaàn. Te nú tucu nacání ini-nsià sàhà iñàha, dandu ícúmí Dios datnú-yà sàxínitnùnì-nsià sàhámà. ¹⁶ Doco nsidaa ñà-nduá sàni sàà-ndà nì cundaà vaha ini-ndà, divi ñà-jaàn nduá xiñuhu cunchicùn ndisa-nda.

¹⁷ Ñánì, nacua quidá yùhù, ducán cuní quida stná mii-nsiá. Te sà-ináhá-nsiá nansa quidá-nsí, ñàyúcànduá, cundehè-nsiá ana quidá víi stná nahi nsihù, te ducání quida stná mii-nsiá. ¹⁸ Vachi ndoó cuàhà ana có-quidá víi. Cuàhà xichi sàni càhìn xì-nsiá sàhà nècuàchìmà, te vichi tucu tu dásínuu inì mii-nsiá sàhà-né, dècuèndè sacú stnáì sàhámà. Vachi quidé cuenta na ian xiní ùhì nècuàchìmà (palabra nacání nansa nì xihì) Cristu nchìca cruz (sàhà-ndà). ¹⁹ Doco fin ícúmí-nè nduú ñà-ndañuhu dahuun-ne, vachi còò ndisa Dios nù-né, cui si ñà-nduá xího mii-né nduá ndulócò-nè sàhà-xí, te tuxí ini-nè ñà-sàhà chuun sìquini quidá guá-nèmà ícúmí quee tñùñuhu xí-né, vachi cui si ñuhivì yohó-ní nduá nihnú ini-nè. ²⁰ Doco ndohó, còò. Ansivi nduú ñuu-ndà, te dècuèndè yucán ícúmí nuu ana dacácu xi-nda, divi nduú Stoho-ndà Jesucristu. Ñàyúcànduá, vichi ndiatú cuéyàà-ndà sàà quivì naxicocuñi-yà, ²¹ dandu nadama-ya iquicúñú ícúmí-ndá vichi, vachi ñà-débil nduá, doco na sàà quivì yucán, ícúmíá dama stná nahi cuerpu ndiaha mii-yá. Te mà úhì quida-ya ñà-jaàn, vachi cahnú poder xi-ya, vátùnì cundee-yá nù nsidanicuú iñàha, te cusahnú-yá.

4

¹ Pues sàhà nsidaájàn iin-ni nì cúníhnú vaha ini-ndà Stoho-ndà Señor.

Xiñuhu nàcùndoo vaha-nda xi ñanìtnaha-nda

Cunaha-nsiá, màni gá-nsià nùí, ñàni; cuàhà gá nsinúú inì mii-nsiá, te cudíí stná inì sàhà-nsiá. Na iin ñà-vàha-xi xínduu-nsia nùí, vàchi cuú ndisa inì sàhà-nsiá. ² Te yùhù, sacúndáhví` nùú Evodia xì nùú Síntique ñà-nì nácúndoo vaha-ne, vàchi iin-ni Stoho-ndà Señor càhvi-ndà. ³ Daaní, stná mii-ní nècuàchì nduú compañeru màní jaàn, sacúndáhví stnáí nùú-ní ñà-chindee-ní nècuàchì ñahà jaàn, vàchi cuàhà gá nì chindee stná-nè yùhù; iin-ni nì xicanuu nsidaa-nda nì dàcuítia-ndà razón ndiaha xí-yá, ndohó, xì mii-né, xì stná Clemente, xì dava ga stná compañeruí ndoó jaàn. Nsidaa-nsiá, sàni nacàva stná quivì-nsiá nùú tutu xi vida ndiaha.

Màsà nácání ini-ndà, vàchi icúmí Jesús naxicocuíñ-yà

⁴ Nicanicuahàn xiñuhu cudíí ini-ndà ñà-ndòò-ndà nùú Stoho-ndà Señor. Tucutu cachí` xì-nsiá, nì cudíí cuàhà ini-ndà sàhà-yá.

⁵ Màni gá nì quida-nda xi nsidanicuú nèhivì, te (nsinuu stná ini-ndà) ñà-sà-itúú Stoho-ndà Señor naxicocuíñ-yà.

⁶ Màsà nácání ini-ndà sàhà ni-íñàha; còó. Nsidaa ñà-nduá yáha-nda, ni càhàn-ndà xì Dios sàhà. Ni càcàn tàhvi-ndà nùú-yá, te naquimani stná-ndàya. ⁷ Dandu seguru sàà-ndà cunihnu dadí ndiaha ini-ndà quida-ya, te mà yúhí gá-ndà, ni mà ndúlócô gá stná-ndà, vàchi ndiaha gá chindéé Jesucristu, mate có-sàà-ndà mànihi ini-ndà nansa quidá-yá, te ndañuhu ñà-yúhí-ndà.

Ndiá icà-ndà nacani ùi ini-ndà

⁸ Ultimo ñà-nduá cachí` xì-nsiá nduá yohó: cuidadu ni cúndóó-nsiá sàhà ñà-nduá niñnú ini-nsiá. Cuisi-ní ñà-nduú ñà-ndácuisi nì cúniñnú ini-ndà, ñàni; cuisì-ní ñà-íá tñùñuhu-xí, xì ñà-íá vii, xì ñà-nduú chuun sahnú ò chuun ndiaha, nsidaájàn vátùni nacani ini-ndà sàhà-xí. Vàchi nú íá tñùñuhu víi xán, te ò íá stná fama xan ñà-nduá iin chuun vaha, dandu vátùni cunihnu vaha ini-ndàñá.

⁹ Nì quidá ndisa-nsia cumplir nsidaa ñà-nduá nì chinahì mii-nsiá na ní dàcuàhí-nsiá, vàchi nì xini stná-nsiá nansa íá modo xi, te nì inini stná-nsiá ñà-nduá nì cachì xì-nsiá. Pues nsidaájàn xiñuhu quida ndisa-nsia cumplir, dandu vátùni cundoo vaha-nsia xì Dios; te cunaha-nsiá, cuàhà gá cuní-yà cundoo maní-ndà.

Nansa nì cachi Pablo nì naquimani-né nècuàchì ñuu Filipos sàhà ñà-nduá nì cutahvi-né nùú nècuàchimà

¹⁰ Cuàhà gá cudíí inì sàhà mii-nsiá quidá Stoho-ndà Señor, vàchi sàni nsinuu tu ini-nsiá yùhù. Sà-íá quivì có-chindéé gá-nsiá yùhù, doco cuisì sàhà-ñá mà cùí, màdiá sàhà ñà-nì nándòò ndisa-nsia yùhù. ¹¹ Te màdi sàhà ñà-íá cuàhà necesidad xi nduá cachí` ducán; còó, vàchi sàni cutùhe coi contentu a yáha vahi, á coó. <sup>12</sup> Sàni càin yáha ndahví`, te sàni càan stnáí nú icúmí cuàhà íñàha; vátùni íá nsidaájàn nùí. Vàchi a ducán xíhì doco, te ò có-xíhì doco, davani queá nùí, có-quidá, a ducán íá necesidad xi, te ò cuàhà íñàha icúmí, ¹³ ndéni íñàha nì cui yáhi, vátùni íé` ñà-quidandee inì sàhà, vàchi divi Cristu nduú ana nácuañandee ini xì`.

¹⁴ Cunaha-nsiá, mate ducán cachí` xì-nsiá, doco cuaha-ni íá ñà-nduá nì quida-nsia nì chindee-nsiá yùhù sàhà necesidad nìsa icumí. ¹⁵ Te ináhà-nsiá nansa nì quida-nsia quivì primeru na ní xicanui xì razón ndiaha, te nì quei ndé ndoó-nsiá ladu Macedonia jaàn vaxi. Pues còò cá nèhivì xí mii-yá nì naxícónihí iin ñà-vàha nùí, cuisì mii-nsiá nècuàchì ñuu Filipos. ¹⁶ Te màdi cuisì ñà-jaàn, vàchi iin ùi xichi nì techuun gá stná-nsiá iin cooperación xi-nsia na ní sa-ìe ñuu Tesalónica. ¹⁷ Doco

cunaha-nsiá, màdì ñá-cùní` ñihí cuàhà iñàha nùù-nsiá nduá, còó. Cuisì cuní` coo obra xi-nsia, te ducán ñihí-nsiá cuàhà ñà-vàha nùù Dios. ¹⁸ Pues vichi sàni quesaa nsidaa ñà-nduá ñi techuún-nsiá nùí, vàchi sàni quida Epafrodito-ñà entregar nùí; ñàyùcànduá, ndiaha gá sàni cundiatùí vichi, na ian sàni nducuiqué nduá. Te tnùmanì xí-nsiá mà, na iin promesa ñi dòcò-nsiá nùù Dios nduú stná, na iin ñà-tnami ñi sàhatahvì-nsiá mii-yá, te cudíí gá ini-yà sàhà-ñá, vàchi divi ducán cuní-yà quida-nda. ¹⁹ Ñàyùcànduá, nsidaa ñà-nduá xiñuhu nùù mii-nsiá, icúmí-yâ taxi-yañà, vàchi cuàhà gá ñà-cuicà ndiaha icúmí-yâ, te sàhatahvì-yáñà ndohó sàhà ñà-nduù-ndà nèhivì xí Jesucristu. ²⁰ ¡Ansivéhé cahnú-yá! Nicanicuahàn ñi tavá-nda tnùñuhu xí-yá, vàchi Yuandiáhá-ndá nduú-yá. Amén.

Nansa ñi casàhú stnahá Pablo xi nsidaa gá nèhivì ñuu Filipos

²¹ Casàhú-nsiá xi nsidaa gá ana nduú nèhivì xí Jesucristu ndoó jaàn. Te nsidaa stná compañeruì yohó, casàhú stná-nè xi mii-nsiá. ²² Stná nèhivì xí-yá quidáchúñ vehe rey cahnú César, cuàhà gá casàhú stná-nè xi-nsiá. Te nsidaa dava gá nèhivì xí-yá ndoó yatni yohó, casàhú stná-nè.

²³ Ni cúcúmí nsidaa-nsiá cuàhà gracia xi Stoho-ndà Jesucristu. Sà-ìá.

Tutu Nì Tiaa San Pabło nù Nèhivì xí Dios Ndoó N̄uu Colosas

¹ Yùhù nduí Pabło, iin ana nì nihì chuun nù Jesucristu, vèchi ducán nì chitnùnì ini Dios. Te yohó iá stná ñani-ndà Timoteo, ² cutnáhâ-nsí cásàhú-nsí xì nsidaa mii-nsiá nèhivì ñi xí Cristu ndoó ñuu Colosas, vèchi mii-nsiá, iin-ni nchícùn vù stná-nsiá ichì-yá, te nahi iin-ni ñani xínduu stná nsidaa-nda. Pues, vichi ni cùcúmí cuáhâ-nsiá gracia xi Yua-nda Dios. Contentu ni cùndóó-nsiá quida-ya.

Ñà-nduá nì xicàn Pabło nù Dios na ní xicàn tàhvi-ne' sàhà nèhivì xinúndásá-xí-yâ

³ Nsiùhù, cada xicàn tàhvi-nsí nù Yuandiaha Stoho-ndà Jesucristu, naquímànì-nsí mii-yá sàhâ-nsiá. ⁴ Vèchi sàni xinitnùhu-nsi ñà-cuáhà guá nihnú vaha ini-nsiá Dèhemanì-yá, xì ñà-cuáhà guá cuú stná ini-nsiá sàhà nsidaa nèhivì xí-yá. ⁵⁻⁶ Ansivéhé-yâ, vèchi cuáhà gá tnùndé ini icúmí-ndà ñà-nihitáhvi-ndà ñà-ndiaha ñi xí-yá iá ansivi. Te divi ñà-jaàn nduá nì xinitnùhu-nsiá na ní sàà palabra ndàcuisì xí-yá nù-nsiá, te nì inini-nsiá razón vaha xi-ya. Pues divi palabra mà nduá sàni xitiá stná inicutu ñuhivì, te ndiaha gá chindéâ nèhivì. Te vichi cuáhà gá stná nèhivì sàni quìhvi ichì mà nacua nì quida mii-nsiá quivì nì xinitnùhu-nsiá palabra mà, te nì cundaà ini-nsiá nansa iá ndisa gracia xi Dios. ⁷ Pues inii dècuèndé quivì yucán sàni chindeámà mii-nsiá. Te gracia xi-ya mà nduú stná ñà-nduá nì dàcuáhà stná Epafras mii-nsiá. Vèchi iin-ni xinúcuáchí stná nècuàchimà nù Cristu nahi nsiùhù, te màni cuáhà stná-nè nù-nsí. Vii gá quidá stná-nè nsidaa chuun ñi xí-yá yucán ndé ndoó-nsiá. ⁸ Te divi nù mii-né nì xinitnùhu-nsi nansa yáha-nsiá xì nansa cuú stná ini-nsiá sàhà-nsí quidá Espíritu ñi xí Dios.

⁹ Ñàyùcànduá, dècuèndé quivì nì cundaà ini-nsi ñà-jaàn, iin-ni xicàn tàhvi-nsí nù-yá sàhâ-nsiá, xicàn tàhvi-nsí ñà-ni sàà-nsiá mànihì ini-nsiá nansa cunì-yá quida-nda ñuhivì yohó. Te xicàn tàhvi stná-nsi ñà-ni sàà-nsiá cundaà nsihì ini-nsiá sàhà ichì-yá, te cucumi-nsiá iin sàxinítnùnì ndiaha. ¹⁰ Ducán dandu nihindèe-nsiá cacanuú vù-nsiá ñuhivì yohó nacua ndiá icà-ndà quida-nda ñà-nduú-ndà nèhivì xì Stoho-ndà Señor. Te ducán cudii stná ini-yá sàhâ-ndà, vèchi modo jaàn nihì stná-ndà quida-nda nsidanicuú clase obra vaha, te sàà stná-ndà cunaha váha-ndayá chicá más.

¹¹ Te sàhâ-ñà ndiaha gá poder xi-ya, ñàyùcànduá xicàn tàhvi stná-nsi ñà-ni nàcuàhandee ini-yá mii-nsiá xì poder ndiaha ma, dandu vátùni quidandee cahnú ini-nsiá, (mate nì yáha-nsiá tnùndoho), doco vátùni cudii inì-nsiá, ¹² te naquimanì stná-nsiá Yua-nda Dios (sàhà gracia xi-ya). Vèchi sàni dama-ya anima-ndà, te vichi vátùni nihitáhvi stná-ndà cuáhà ñà-ndiaha ñi xí-yá nacua nihitáhvi nsidaa gá nèhivì ñi xí-yá, vèchi sàni dàtnúú-yá sàxinítnùnì-ndà. ¹³ Te vichi sàni tava-yándô nù ndahà (ñà-malu, vèchi) cuisì ichì ñàa nì sanduamà, te nì dàyáha-yándô ndé ndahà Dèhemanì-yá Jesús. ¹⁴ Sàni quee-nda libre (nù ndahà-sí), vèchi sàhà nì Jesús nì xitiá, ñàyùcànduá vátùni nì xicahnú ini-yá sàhà cuàchi-nda.

Nansa ni nihì-ndà ni nàcùndoo vâha-nda xi Dios sâhà-ñá ni xihì Jesucristu sâhà-ndà

¹⁵ Cò-tùì Yua-nda Dios cundehè-ndâyá, doco mimíí nacua iá-yà, divi ducán iá stná Dèhemanì-yá (Jesús). Te divi Dèhemanì-yá nduú ana chicá ndiaá nùù nsidanicuú iñàha iá ñuhiví. ¹⁶ Vâchi sâhà ndahà Dèhemanì-yá ni quidavâha-ya nsidaa ñà-iá ñuhiví xi ansivi, nsidaa ñà-ndúá indéhe-nda, xi nsidaa stná ñà-có-tùì cundehè-ndà, divi sâhà ndahà Jesús ni cuyucun nsidaájàn. Vâchi ni quida vâha-ya ángel dandacú, xi stná ángel chicá xinúcuáchí, xi nsidaa gá stná ana fuerte xicánúú ansivi, nsidaa-némà, sâhà ndahà-yá ni cuyucàn sâhà-ñá ni quee gá más tnùñuhu xí-yá. ¹⁷ Tàyóo ni-iñàha ñuhiví, te sà-íá mii-yá. Te sâhà stná poder xi-ya itníí tnahá nsidanicuú iñàha. ¹⁸ Te ndohó nècuàchì iin-ni cahvi xi-yá, nahi cuerpu xi-ya nduu-nda, te mii-yá, dandacú-yá nùù-ndà na ian dandacú dini-ndà nùù-ndà. Nùù mii-yá sàni nihì-ndà vida xi-nda. Dihna-ya ni natiacu-yà nùù nsidaa nèhivì, ñàyùcàndúá nduú-yá ana chicá cusáhnù inicutu ñuhiví. ¹⁹ Vâchi sàni chitnùní ini Yua-nda Dios cuñuhu chitu (vida saín xí-yá) ini anima Dèhemanì-yá. ²⁰ Te cunaha-nsiá, ñà-ni xihì-yà nchica cruz, te ni xitiá nì-yá, sâhà ñà-jaàn nduá vâtùni nàcùndoo vâha-nda nùù-yá, vâtùni nihitáhvi nsidaa nèhivì nàcùndoo vii-né xí-yá, a ducán nduú-né ana ndoo ñuhiví yohó, te ò ana ndoo ansivi.

²¹ Antes cónisá níhnú ini-nsià mii-yá. Ndè nisa xini ùhì stná-nsiàyà sâhà chuun malu nisa quida guá-nsià, doco vichi sàni nàcùndoo vâha-nsià xí-yá. ²² Vâchi sâhà ñà-ni nanduu-ya nahi nèhivì ñuhiví, te ni xihì-yà, ñàyùcàndúá vâtùni ni nihitáhvi-ndà nàcùnihnu ì ini-ndà, te cuxio dahuun cuàchi-nda, ndutu nsihá. Ducán dandu vâtùni sàà-ndà nùù (Yua-nda Dios) quida-ya. ²³ Doco xiñuhu ñà-iin-ni cunihnu vâha ini-ndâyá; màsà nácóó-ndá fe xi-nda. Màsà nándodó-nda ichì-yá, ni màsà cuáha-nda datúcù nèhivì-ndó nùù razón ndiaha, vâchi sâhà palabra mà iá tnùndé ini xi-nda. Te (ansivéhé Dios), sàni inini stná-nsià palabra mà; daaní, dècuèndè stná inicutu ñuhiví sàni xitiá stná. Te yùhù stná Pablo, xinúcuáchí stnáì (nùù chuun ma), cachitnùhi palabra mà xi nèhivì.

Ñà-ndúú chuun ni nihì Pablo ñà-cunucuachi-né nùù nsidaa nèhivì iin-ni cahvi xi Jesús

²⁴ Mate cuáhà gá ndohí sâhà-nsiá, doco cudú inì, vâchi nú ni ndohí ducán, dandu chicá yâchì cuacatnahá nsidaa ñà-icúmí ndoho gá Cristu sâhà nèhivì cahvi xi-yá, vâchi nahi cuerpu-yà nduu-nda. ²⁵ Te sâhà ñà-vâha xi mii-nsiá sàni chitnùní ini-yà cunucuachí nùù nsidaa nèhivì cahvi xi-yá. Te chuun sàni nihì nduú ñà-cachitnùhu nsihì palabra xi-ya. ²⁶ Palabra nisa ìa dèhé antes nduá cachitnùhi. Caní cuià cóni cúndáà ini xii-ndà sâhámà. Doco vichi sàni datúí-yañà nùù nèhivì xí-yá. ²⁷ Vâchi ni chitnùní ini-yà cundaà ini-ndà ñà-ndiaha guá iá palabra mà, te cuní stná-yà cunitnùhu nèhivì nsidanicuú ñuu. Pues dohó cachí palabra mà: vâtùni coo Cristu meru ini anima-ndà, te sâhámà vichi iá iin tnùndé ini ndiaha xi-nda ñà-sàà-ndà ndè gloria. ²⁸ Ñàyùcàndúá, divi mii-yá disâhà-xí cáhàn-nsi xì nsidaa nèhivì, chináhà-nsinè, te sâha-nsinè ichì vâha, áma sâà-nè cunihnu vâha ndisa ini-nè mii-yá nacua ndiá icá-né. ²⁹ Pues ñà-jaàn nduú chuun sâhandee ini quide nacua chindéé-yá yùhù, vâchi sâha fuerte-yà yùhù poder ndiaha xí-yá quideàmà.

2

¹ Yùhù cuní` cundaà inì-nsia ñà-cuàhà guá (xícàn tàhví nùù Dios) sàhà-nsiá xì sàhà stná nècuàchi ñuu Laodicea, te có-nândodó stnáì nsidaa nèhivì ndoó jaàn tàñáha ga cuni nùù xí'. ² Xícàn tàhví ñà-nì nácuàhandee inì-nsia, te iin-ni ni cuú stnahá stná inì-nsia sàhà-nsiá. Te ni sàà stná-nsià cundaà vaha inì-nsia sàhà ichì-yá, dandu mà cúndóó gá-nsià xì duda. Te ndiaha gá cunduajàn, vàchi después icúmí-nsiâ sàà-nsià mànhì ndísà inì-nsia palabra sàhà-yá nisa ìa dèhé antes, divi palabra sàhà Jesucristu. ³ Vàchi cuisì ichì mii-yá nduú ichì nchichì ndiaha ndisa; cuisì ichì-yá nduú ichì ndé cundaà ndisa ini-ndà. ⁴ Ducán cachí` xì-nsiá sàhá màsà chíyúhu ni-iin nèhivì mii-nsiá, te dandahví-nènsiâ. <sup>5-6</sup> Vàchi mate có-ìé` cutnàhì xì-nsiá yucán, doco nihnú inì mii-nsiá, te cudí gá inì na xinítnùhi quidá ví-nsiá, te xiníndísâ fuerte stná-nsiâ Stoho-ndà Jesucristu. Ñàyùcàndüá, nacua nì quida-nsia na ní quìhvi-nsia ichì-yá, divi ducán quida-nsia seguir vichi, iin-ni ni cúnchícùn vü-nsiá ichì-yá. ⁷ Iin-ni màsà tucù-nsiâ quida inga palabra, te nsiquívì chicá màs ni sàà-nsiâ cunihu fuerte inì-nsia mii-yá sàhà-ñá màsà nunca nacoò-nsia ñà-ndüá nì chinaha-nsì mii-nsiá. Iin-ni ni quidá-nsiâ nsidaámà, te nicanicuahàn ni náquímànì stná-nsiâyà.

Nansa iá vida saa sà-icúmí-ndá ñà-nchícùn-ndà Jesucristu

⁸ Cuidadu nì cúndóó-nsiá màdì datúcù inga nèhivì mii-nsiá. Nchichì cáhàn-nè, doco dandahví uun-ne. Cutu estilu nì nacoò nèhivì nduá cachí-nè. Dàñùhù xì nèhivì ùùn ñuhivì yohó nduá, có-ndüá ley xì Cristu. ⁹ Doco mii-yá, meru Dios nduú-yá; mimíí nacua iá Yua-nda Dios, ducán iá stná-yà, te iá stná iquicúnü-yà. ¹⁰ Te sàhà ñà-sànì ndèe anima-ndà ini anima mii-yá, ñàyùcàndüá chítu stná anima-ndà mii-yá vichi. Te chicá fuerte-yà nùù nsidanicuú àngel, xì nùù stná nsidanicuú ñà-malu.

¹¹ Daaní, sàhà stná ñà-nchícùn-ndâyá, sàni sàcùtuu stná seña xì Dios, (ini anima-ndà); màdì ìcà-ndà nì sàcùtua. Te ¿índü ñà-cùnì cachi seña mà? Divi ñà-sànì cuxio cuàchi anima-ndà, nsidanicuú cuàchi nisa xicàn guá cuerpu xi-nda quida-nda. ¹² Te na ní cuhii-ndà, seña nì sanduamà na ìan cutnaha-nda xì mii-yá nì ndüxin stná-ndà, te nì natiacu stná-ndà nahì mii-yá. Pues ducan quida-nda cuenta nì cuu xi-nda ñà-sànì xinindisa-nda cahnú gá poder icúmí (Yua-nda) Dios, te sàhá mà nì dånátíacú-yà Jesús. ¹³ Te mii-nsiá, sàhà falta xi-nsia, xì sàhà stná ñà-có-ndüú-nsiá raza itúú seña xi-ya ìcà-xí, ñàyùcàndüá còò vida ndiaha xì anima-nsià nísà ìa. Doco tucu iá vichi, sàni natiacu-nsiâ quidá-yá cuenta, (nacua mii-nsiá, te ducán stná nsiùhù). Vàchi ñà-nì dånátíacú-yà Jesús, divi ndiaá stná sàhà nsidaa ndohó. Te sàhà-ñá ducán nduá, sàni xicahnú stná ini-yà sàhà nsidaa cuàchi-nda. ¹⁴ Nì dàndütü-yà nsidaa ñà-ndüá iníhíca-ndá nùù-yá. Nì ndutu dahuun cuenta itnúi-yá sàhà-ndà. Iá ndisa falta xi-nda nisa cachi cuenta ma, doco vichi sàni cuxio nsidaámà nì quida Jesucristu, vàchi nì sàcùtuu-ya nchìca cruz, te sàhà ñà-jaàn nduá nì ndutu cuenta mà. ¹⁵ Te nsidaa ñà-malu, mate yáha ga fuerte-sì, te ò dana guá-sì, doco nì cundee dahuun-ya nùù-sí. Yáha ga nì nducahan-sì nì quida-ya, vàchi ndiaha gá nì cundee-yá (na ní xihì-yà) nchìca cruz.

Xiñuhu nandòó dahuun-nda nsidaa estilu cáhàn sàhà cuisì modo xì ñuhivì yohó

¹⁶ Sàhà nsidaa ñà-jaàn, màsà ndúlócô-nsiâ nèhivì xitnùhu xi-nsiá sàhà ñà-ndüá xixí-nsiá, ò ñà-ndüá xihí-nsiá, te ò iin vicò (cuní-nè)

chivàha-nsia, mate ni cùndúá iin vicò cahnú, ò vicò natiácú yoo, te ò iin quivì ndoo ndahà-nsiá. ¹⁷ Vàchi nsidaa estilu sàhana ma, seña uun ni sandua, vachi divi Cristu nduú ana ni cachitnùhamà sàhà-xí. ¹⁸ Ñàyùcàndúá, màsà cuàha-nsia (dandahví nèhivì-nsiá, vachi nú ducán), dandu ndañuhu premiu xi-nsia. Cachí nèhivì dandahví mà ñà-xiñùhù cahíchì ini-ndà mii-nda, te cahvi stná-ndà àngel, cachí-nè, (vachi) iá ñà-ndúá ni dàcùnì Dios-nè, cachí-nè. Mii-né nduú-né mii-né càhàn-né, doco cuisì ñà-íá ñuhiví yohó-ní nduá nihnú ini-nè. ¹⁹ Ducán quidá-né, doco ñà-có-nchícùn ndisa ga-nè Cristu nduá. Doco cunaha-nsiá, nahi dìni-ndà nduú mii-yá; te ndohó, nahi cuerpu xi-ya nduu-nda, ñàyùcàndúá iin-ni cahnú sàni nanduu nsidaa-nda ni quida-ya, nacua ñuhú tnáhâ ndahàsàhà iquicúñú-ndà. Ñàyùcàndúá, sàhà mii-yá siempre nácuàhandee ini-ndà, te ndufuértè anima-ndà nacua chítñunì ini Yua-nda Dios cuu xi-nda.

²⁰ Vichi, xiñuhu quida-nda cuenta na ian ni cutnaha-nda xi Cristu na ní xihì-yà, te ñàyùcàndúá có-xiñùhù gá ñà-cunihnu ini-ndà ni-iin ley càhàn sàhà cuisì ñà-íá ñuhiví yohó-ní. Mate ndoo-nda ñuhiví, doco có-ndúá ñà-chivàha-nda ²¹ cuàhà ley cachí ñà-màsà tníí-ndá iin ñà-jaàn, ò màsà cúxí-ndá inga iñàha, te ò màsà dúcùn ndahà stná-ndà ñà-yúcán. ²² Còò, vachi ñà-icúmí nsihì-ni nduú nsidaájàn, te cuisì nèhivì ñuhiví nduú ana ni quidavàha xi ley jaàn. ²³ Vihini tuxí ini-ndà iin palabra nchichí nduá cachí-nèmà, vachi cachí-nè ñà-fuerte ni cuàhandee ini-ndà sàhà religiòn mà, te ni càhíchì stná ini-ndà mii-nda, te ni dándóhò stná-ndà mii-nda, cachí-nè. Doco cunaha-nsiá, ni-iyuhu mà cúí chindee ley mà ndohó ñà-cadi-ndà nùù (cuàhà ñà-chìcuéhè) xího-nda quida-nda dava xichi.

3

¹ Bueno, sàhà-ñá quidà-ndà cuenta cutnàhâ stná-ndà xì Cristu na ní natiacu-yà, ñàyùcàndúá xiñuhu nanducu-nda nansa quida vii-ndà nacua nduú ley xi ansivi, vachi ndè ansivi yucán iá-yà ladu cuahá Yua-nda Dios. ² Te vichi xiñuhu cunihnu ini-ndà chuun xi (mii-yá iá) ndè gloria mà, màdì chuun xi ñuhiví yohó. ³ Vachi ducán nduá na ian ni xihì stná-ndà (na ní xihì mii-yá), doco vichi itiácú-ndà sàhà poder xi-ya, te cutnàhâ stná-ndà xi-yá ñuhu-nda (ndahà Yua-nda) Dios. ⁴ Daaní, na sàà quivì naxicocuñn-yà, dandu cutnahá stná-ndà xi-yá cundoo-nda ndé yáha ga nchii ndiaha.

Nacoo dahuun-nda ñà-ndúá nìsa quida-nda antes, te quida-nda ñà-vàha cachí Jesús

⁵ Ñàyùcàndúá, xiñuhu dandáñùhú dahuun-nda nsidaa (chuun sìquini cudíi guá ini nèhivì) ñuhiví quida-ne. Màsà nàxícocuñn gà-ndà càhàn-ndà xì ana cóni nándàhà xì-ndà, te màsà cúnìhnú sìquini ini-ndà; màsà cúñùhú ini-ndà ñà-coo-nda xì inga nècuàchì ñàhà. Ni màsà xího stná-ndà cucumi-nda cuàhà iñàha, vachi na ian cahvi-nda ñà-jaàn queá. ⁶ Cunaha-nsiá, sàhà nsidaa cuàchi jaàn icúmí quixi castigu fuerte xi Dios dìquì nsidaa nèhivì có-inínì xí-yà. ⁷ Te divi nsidaa cuàchi jaàn nìsa quida stná-nsià antes na nìsa cudíi gá inì-nsià sàhà. ⁸ Doco vichi xiñuhu nacoo stná-ndà más gà falta xi-nda. Màsà cuidà gà ini-ndà; màsà ndúdáná gà-ndà. Te màsà cùndéhe úhì stnàhá stná-ndà. Ni màsà dáquèe cuàchi-nda dìquì ñanìtnaha-nda; te màsà càhàn quini-nda. ⁹ Ni màsà dándàhvì stnahá gá stná-ndà, vachi sàni nacoo dahuun-nda modo nìsa nihu ini-ndà antes; có-quidá gà-ndà nahi antes. ¹⁰ Nahi nèhivì sàà sàni nanduu-nda,

te cueé-ni cueé-ni cuahàn ndusaa stná sàxínitnùnì-ndà, dandu sàà-ndà cundaà vâha ini-ndà, te cunihnu stná ini-ndà nacua nihnú ini mii-yá ana nì dândúsáá xí-ndá.

Có-quidá, ndéni nêhivì ní cui ni cúndúú-ndá, cuisì ndiaá ñà-nchícùn-ndá Jesús, màdì raza-ndá

¹¹ Nêhivì sàà xínduu-nda, có-quidá a nduu-nda nêhivì raza Grecia, te ò nêhivì raza Judea. Te ni có-quidá stná a itúú marca xi Dios ìcà-ndà, ò á coó. Ni có-cùnì cachi stná nú nduu-nda nècuàchì inga ñuu, mate nècuàchì siùmí nì sanduu-ne. Còó. Ni có-quidá stná a nduu-nda nêhivì libre, te ò nêhivì quidáchúûn saín nùù iin lamú. Còó, vâchi cuisì ñà-nchícùn-ndá Cristu nduú ñà-ndiáá; te divi-ya iá stná ini anima nsidaa-nda.

Calma ni cúndóó-ndá xí ñanitnaha-nda, te nacuahandee stnahá ini-ndá

¹² Sàni nacàxin Dios ndohó. Nêhivì ìì xí-yá sàndúù-ndà vichi, te màni-ndà nùù-yá. Ñàyùcàndùá, xiñuhu cutùha-nda cuhi stnahá ini-ndà. Iin-ni ni cúníhnú màni ini-ndà, te cunihnu ndahvi stná ini-ndà. Màsà cóó dana-nda. Còó; iin-ni ni quidándéé ini-ndà. ¹³ Te nú iá iin ñanitnaha-nda nì quida xi iin falta, dandu ni quidándéé cahnú ini-ndà sàhà-né, te cuicahnú ini-ndà sàhà-né nacua nì xicahnú stná ini Cristu sàhà ndohó. ¹⁴ Daaní, ñà-chicá más xiñuhu nduú ñà-cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà, vâchi nú ducani quida-nda, dandu ñà-sàni nacuatnahá nsidaa ñà-vâha xiñuhu quida-nda nduájàn. ¹⁵ Te ni caquín stná-ndà cuidadu ñà-màsà quidá-ndá ni-ìñàha dandáñúhú xí ñà-níhnú dadí ndiaha ini-ndà nacua cuní Dios cunihnu dadí ini-ndà. Vâchi cunaha-nsiá, divi sàhà-ñá cundoo ndiaha-nda, te cunduu-nda nahi iin-ni nêhivì, ñàyùcàndùá nì cana-yàndó (ladu xi-ya). Te xiñuhu ñà-naquimanì stná-ndà yá.

¹⁶ Nicanicuahàn ni coó chitu anima-ndà palabra ìì xí Cristu. Te xiñuhu càhàn stná-ndà iin-nda xi inga-ndà, te chinaha stnahá víi-nda palabra nchichí ndiaha xí-yá sàhà-ñá chicá ni cúnsihi ini-ndà (quida víi-ndà). Te coto stná-ndà nsidaa clase alabanza xi-ya, nacuatnu-nda, te coto stná-ndà alabanza nacua datnúù Espíritu ìì xí-yá ini-ndà. Te siempre naquimanì-ndáyá ini anima-ndà. ¹⁷ Nsidanicuú ñà-nduá quidá-ndà, xi ñà-nduá cachí-ndà, xiñuhu ndacùcahan-nda Stoho-ndà Jesús, te ducán naquimanì stná-ndà Yua-nda Dios.

Nansa quida-nda, te cundoo manì-ndà xì nsidaa nêhivì, a nduú-né tnaha-nda, ò lamú xi-nda, ò peón xi-nda

¹⁸ Mii-nsiá nècuàchì ñahà, xiñuhu cahvi-nsiá ìi-nsiá nacua ndiá ìcà nêhivì xí Stoho-ndà Señor quida-ne. ¹⁹ Daaní, mii-nsiá nècuàchì tiàa, xiñuhu cuu ini-nsiá sàhà ñahàdihí-nsiá. Màsà dándácú ndee-nsiá nùù-né. ²⁰ Te nsiohó nècuàchì cuatì xi nècuàchì cuàchì, ni cúnínì stná-ndà nsidaa ñà-nduá cachí yuadíhí-ndá, vâchi ducán dandu cudíi ini Stoho-ndà Señor sàhà-ndá. ²¹ Daaní, mii-nsiá nècuàchì tiàa xínduu yua, màsà dácuídá canúú inì-nsiá dèhe-nsiá sàhá màsà cúhúún inià. ²² Daaní, mii-nsiá nècuàchì ndoó saín nùù iin lamú, ni cúnínì víi-nsiánè. Màdiá cuisì na indêhe-né, dandu quidachuún víi-nsiá sàhà-ñá ndee vâha-nsiá nùù-né. Còó. Chicá vâha nsinuu inì-nsiá Dios, te iin-ni ni cúníhnú víi inì-nsiá quidachuún víi-nsiá. ²³ Nsidanicuú chuun ndacú núù-nsiá, contentu ni quidá-nsiáñà. Quida-nsiá cuenta na ian Stoho-ndà Señor nduú patrón xi-nsiá, te màdiá nêhivì úún. ²⁴ Vâchi nùù Stoho-ndà Cristu icúmí-nsiá nihítáhvi-nsiá, te cundiatú stná anima-nsiá, vâchi divi mii-yá nduú ana xinúcuàchì

ndísá-ndá nùu-xí. ²⁵ Doco nèhivì có-quidá víi, icúmí nacuitacùhá-né nacua quidá-né, te mà quíhín casu Dios ana nduú-né.

4

¹ Daaní, mii-nsiá nècuàchì nduú patrón, quida vii-nsiá xì peón xi-nsia nacua ndiá ìcà-ndà quida-nda, vàchi ináhá-ndá dècuèndè gloria iá stná ana dandacu-xì nùu-ndà.

² Daaní, nsidaa-nsiá, iin-ni ni cãcàn tàhvì-nsiá nùu Dios. Màsà nácóó-nsiá ñà-jaàn. Te naquimanì stná-nsiá mii-yá. ³ Te quida-nsia favor, sàhà stná nsiùhù ni cãcàn tàhvì-nsiá sàhà-ñá ni cúnúná ichì cachitnùhu cuahà-nsí palabra xi Cristu, divi palabra nisa ìa dèhé sãnaha. Pues divi sàhà stná palabra (ndiaha ma ié' yohó) ndiadí' vehecàa. ⁴ Ñàyucàndúá, cãcàn tàhvì-nsiá sàhì nùu-yá, áma níhì' nansa cãhàn vatí palabra mà xì nèhivì nacua ndiá ìqué quide.

⁵ Siempre xiñuhu quida vii-ndà xì nèhivì có-nchìcùn xì ichì-yá. Te nú ìá nansa cui quida-nda iin obra, dandu yàchì nì quidà-ndàñá. ⁶ Te na cãhàn-ndà xì nèhivì, vivii-ni ni cãhàn-ndà xi-né. Meru palabra xiñuhu nì cúnúá cachi-ndà xi-né. Chicá vaha nacani vaha ini-ndà nansa naxi-conihí víi-nda nùu iin iin ana cãhàn xi-ndà.

Ultimo palabra cachí Pablo, cãsàhú-né xì nsidaa nèhivì ñuu Colosas

⁷ Ñani-ndà Tíquico, màni cuáhà-né nù; cuáhà gá sàni chindee-né yùhù, te iin-ni xinúcuáchí víi stná-né nùu Stoho-ndà Señor. Pues mii-né icúmí-né nacani-ne xì-nsiá sàhì, nansa yáhi. ⁸ Ñà-jaàn nduá sàni sàcùnaha-né quida-ne na sàà-né ndé ndoó-nsiá, cachitnùhu-ne xì-nsiá nansa ìá chuun xi-nsi yohó sàhà ñà-ndòo vaha stná inì-nsia. ⁹ Daaní, icúmí cutnahá stná inga ñani-ndà (sàà-né xì Tíquico), divi compañeru-nsiá nani Onésimo. Iin-ni nihnú stná ini-né ichì Yua-nda Dios, te cuáhà gá cuú stná inì sàhà-né. Pues ndùì nècuàchimà, icúmí-né nacani-ne xì-nsiá sàhà nsidaa ñà-ìá yohó.

¹⁰ Cunaha-nsiá, ìá stná inga compañeruì vehecàa yohó nani Aristarco, te cãsàhú stná-né xì-nsiá. Te (ñuu) yohó ìá stná primu xi Bernabé nani Marcos, te cãsàhú stná-né xì-nsiá. Te Marcos mà, sàni cachì xì-nsiá sàhà-né ñà-nì quidáñuhú-nsiãné nú ni sàà-né ndé ndoó-nsiá.

¹¹ Daaní, yohó ìá stná Jesús Justo, te cãsàhú stná-né xì-nsiá. Cunaha-nsiá, còò cá más nècuàchì raza Judea yohó chindéé xì nùu chuun xi ñuhivì ìì xí Dios, cuisì nècuàchì yohó, ñàyucàndúá cuáhà gá cudî inì sàhà-né. ¹² Daaní, cãsàhú stná Epafras, divi nècuàchì ñuu-nsiá (ìá yohó). Nècuàchimà, xinúcuáchí víi-né nùu Cristu, te cuáhà gá xícàn tàhvì-né nùu Dios sàhà-nsiá, sacúndahví-né nùu-yá ñà-iin-ni ni cúníhnu vaha inì-nsia ichì-yá, te iin-ni ni quidá stná-nsiá ñà-ndúá cuni-yá. ¹³ Yùhù nduì testigu ñà-cuáhà guá nacani ini-né sàhà-nsiá xì sàhà stná nècuàchì ñuu Laodicea xì ñuu Hierápolis. ¹⁴ Daaní, cãsàhú stná doctor Lucas. Màni cuáhà nècuàchimà nùu-ndà. Daaní, cãsàhú stná Demas. ¹⁵ Te mii-nsiá, casàhú stná-nsiá xì ñani-ndà ndoó ñuu Laodicea yucán. Te casàhú stná-nsiá xì Ninfas xì nsidaa gá nèhivì natácá vehe-ne.

¹⁶ Nú sàni cahví-nsia carta yohó, dandu dacúhùn-nsiãñà nùu nèhivì xí Dios ndoó ñuu Laodicea mà sàhà-ñá cahví stná nècuàchimãñá. Te carta (nì tiaa stnáì) nùu mii-né, cahví stná-nsiãñà.

¹⁷ Daaní, cãhàn stná-nsiá xì Arquipo cachi-nsiá xì-né ñà-màsà nándodó-né quida ndisa-ne chuun ndiaha sàni nihì-né nùu Stoho-ndà Señor.

¹⁸Yùhù nduí Pablo, te ndahà míí tiaí saludu yohó nùù nsidaa-nsiá. Te sacúndáhvî` nùù-nsiá ñà-nì nsínuu inì-nsia ñà-yòhó ié` ndiadí` vehecàa. Ni cúcúmí-nsiâ cuàhà gracia xi-ya. Sà-íá.

Tutu Nuu Nì Tiaa Saṅ Pablo nù Nèhivì xí Dios Ndoó Nuu Tesalónica

¹ Yùhù Pablo, xí Silvano, xí stná Timoteo, cásàhù-nsì xì nsidaa mii-nsiá nècuàchì ñuu Tesalónica cahvi stná xì Jesús. Mii-nsiá, sàni natùì-nsia nùu Yua-nda Dios, xì nùu Stoho-ndà Jesucristu. Te vichi ni cuní màni-yá mii-nsiá; contenu ni cùndóó-nsiá quida-ya.

²⁻³ Nsiùhù, nicanicuahàn naquímànì-nsì Dios sàhà nsidaa-nsiá, te càhàn-nsì xì-yá xícàn tàhvì-nsì sàhà-nsiá nsìquívì. Nsinúú ini-nsì nansa nì quida-nsia na ní xinindisá-nsiá mii-yá, te sàhámà nì quesaha-nsiá quidá víi-nsiá cumplir. Ináhá-nsì cuú stnahá stná ini-nsiá sàhà-nsiá, te chindéé stnahá stná-nsiá. Daaní, ináhá stná-nsì ñà-iin-ni cundéé ini-nsia Stoho-ndà Jesucristu nsìquívì (nahi nsiùhù). Te sàhà-ñà indéhe stná Yua-nda Dios ndohó, ináhá stná-yà nsidaájàn. ⁴ Te cunaha-nsiá, cuú cuáhà ini-yà sàhà-nsiá, ñàni. Te ináhá váha stná-nsì ñà-sàni nacàxin stná-yà mii-nsiá ñà-cunduu-nsia nèhivì xí-yá. ⁵ Vàchi na ní sàà-nsì yucán, te nì càhàn-nsì xì-nsiá ñà-nduú razón ndiaha xí-yá, màdì palabra uun ni sándúamà. Còó, vàchi Espíritu ìì xí-yá nduú ana nì chindee stná xì-nsì, te nì quida stná-yà milagru xi-ya. Te ndee ní càhàn-nsì xì-nsiá, vàchi ináhá-nsì ñà-ndáà nduá. Te ináhá-nsiá nansa nisa quida-nsi na ní sandoo-nsì yucán, ñà-cuisi sàhà ñà-cunduu bien xi-nsia nisa quida-nsi nsidanicuú ìñàha.

⁶ Daaní, mii-nsiá, nì quesaha stná-nsiá nì tenchicùn-nsiá ñà-nduú ichì nsiùhù, vàchi divi ichì Stoho-ndà Señor nduú stnámà. Te divi palabra xi mii-yá nduá nì xinindisá-nsiá daa, ñàyùcànduá nì cudìi cuáhà ini-nsia nì quida Espíritu ìì xí-yá, mate cuáhà gá nì dándòhó nèhivì-nsiá. ⁷ Dècuèndè stná nècuàchi xiníndisá ndoó ladu Macedonia xì ladu Acaya, nsidaa-né sàni cundaà stná ini-nè nansa ndiá icà-né quida stná-nè ñà-nì xinitnùhu-ne nansa quidá víi mii-nsiá. ⁸ Vàchi sàhà mii-nsiá nì xitià palabra xi Stoho-ndà Señor inicutu ladu yucán. Doco màdì cuisì ladu yucán, còó, vàchi cuáhà gá stná ñuu nì xinitnùhu nansa nì quida-nsia na ní xinindisá-nsiá Dios. Cunaha-nsiá, ni còò gá necesidad càhàn-nsì sàhà-nsiá xì nèhivì (inga ñuu mà), vàchi dècuèndè stná mii-né, ⁹ nacání-né xì-nsì nansa nì quida-nsia na ní sàà-nsì ndé ndoó-nsiá, nì nacoò-nsia ñà-nduú yùù yòcò, te nì tenchicùn-nsiá ichì mii-yá, vàchi nì cudìi ini-nsiá cahvi-nsiá ana nduú ndisa Dios itiacú nicanicuahàn. ¹⁰ Te vichi ndiatú cuèyàà stná-nsiá naxicocuìn Dèhemanì-yá Jesús iá ndé gloria, vàchi divi Yà-yucán nduú ana nì dānātiácú Yuamāni-yá, te divi stná-yá icúmí-yá dacácu-yàndó ñà-màsà níhi-ndà castigu icúmí quixi.

2

¹ Ináhá-nsiá nansa nì ìa na ní sàà-nsì ndé ndoó-nsiá, màdiá uun-ni nì sanduamà, ñàni. ² Còó, vàchi nì chindee Dios nsiùhù, te cóni yúhì-nsì càhàn ndee-nsì, nì cachitnùhu-nsì xì-nsiá razón ndiaha xí-yá, mate xiní ùhì nèhivì nsiùhù, te mate antes nì ndoho guá-nsì ñuu Filipos na ní quida quini-tè xì-nsì yucán. Sà-ináhá-nsiá nsidaájàn. ³ Te palabra nì cachitnùhu-nsì xì-nsiá, palabra ndàcuisi xí mii-yá nduá. Ni-iin ñà-sìquini cóni cāchí-nsì xì-nsiá, te ni-iyuhu cóni dāndāhvì stná-nsì mii-nsiá. ⁴ Còó, vàchi Dios nduú ana nì natùì-nsi nùu-xí ñà-nìhì-nsì chuun dacuítia-nsi

razón ndiaha xí-yá. Ñâyùcàndüá, divi ñà-jaàn nduá cachítñùhu-nsi xì nèhivì; te cunaha-nsiá, ñà-ndee vâha-nsi nùù mii-yá nduá nandúcú-nsí, màdiá nùù nèhivì, vâchi cuisì mii-yá nduú ana indéhe ini anima-ndà. ⁵ Sà-ináhá-nsiá ñà-ni-iin xichi cóni cáhàn vico uun-nsi xì-nsiá. Te ináhá stná-yà, mà nunca nì dándáhvì-nsì mii-nsiá sàhà-ñá tavà-nsì dñhùn nùù-nsiá. ⁶ Ni cóni xicàn-nsì quidañuhu-nsiá nsiùhù, ni mii-nsiá, te ni nèhivì dava ga, mate iá derechu xi-nsi cãcàn-nsì ñà-quidañuhu nèhivì nsiùhù, vâchi divi Cristu nì sàha xi-nsí chuun quidá-nsí. ⁷ Doco cóò, cóni xicàn-nsì ñà-jaàn. Vivì-ni nì cáhàn-nsì xì-nsiá na ní sandoo-nsi yucán. Na ian quidá iin dihi ndiaá xì mée xi, ducán nìsa quida stná-nsì. ⁸ Ni cachitñùhu-nsi razón ndiaha xí-yá, doco màdi cuisì ñà-jaàn, vâchi ñà-cuàhà guá cuú ini-nsi sàhà-nsiá, ñâyùcàndüá dispuestu nì sandoo stná-nsì cui-nsi sàhà-nsiá, ñà-màni guá-nsiá nùù-nsì. ⁹ Te ádi nsinúú stná ini-nsiá nansa nìsa quida-nsi, ñáni, ndui te ñuu nìsa quidachuún-nsí, dècuèndè nìsa xàví sàstnùhù stná-nsì, vâchi có-cùnì-nsì quida-nsiá cuàhà gastu sàhà-nsì, ñâyùcàndüá màdi cuisì-ní razón ndiaha xí Dios nì cáhàn-nsì xì-nsiá, cóò; nìsa quidachuún stná-nsì.

¹⁰ Mii-nsiá, sàni xininùù-nsiá nansa nìsa quida-nsi na ní sandoo-nsi mahì-nsiá na ní quesaha-nsiá xiníndísâ-nsiá; stná Dios, ináhá-yâ nansa nìsa quida-nsi, modo cudì ini mii-yá nìsa quida-nsi, iin modo vâha; cóò nì-iin falta nì quidá-nsí. ¹¹ Ináhá-nsiá nansa nì cáhàn-nsì xì-nsiá ñà-xiñhù quida vñ-nsiá, te nì nacuàhandee stná ini-nsi iin iin-nsiá na ian cáhàn iin yua xì dèhe-ne. ¹² Nì chinaha-nsí mii-nsiá ñà-cacanuu vñ-nsiá ñuhivì, vâchi ducán ndiá icà-ndà quida-nda ñà-sàni cana-yándó sàà-ndà ñuhivì ì xí-yá ndé ndiaha guá iá.

¹³ Ñâyùcàndüá nicanicuahàn naquímáni-nsí Dios, vâchi na ní cáhàn-nsì xì-nsiá palabra xi-ya, nì xinindisá-nsiá, te nì cundaà ini-nsiá palabra ndisa xì mii-yá nduá, màdi palabra xì nèhivì uún. Te divi ñà-ndáà nduá, palabra xì mii-yá nduá, te ndiaha gá quidáchuân ini anima nsidaa ndohó nècuàchì xiníndísâ-xí-yâ. ¹⁴ Daaní, después, ducán nì cuu stná xì-nsiá nacua nì cuu xi nèhivì xì Jesucristu ndoó ladu Judea, vâchi cuàhà nèhivì xí-yá ladu yucán, nì ndoho stná-nè nì caquida tè-raza Judea. Te divi ducán nì ndoho stná mii-nsiá nì caquida nècuàchì ñuu-nsiá, ñáni. ¹⁵ (Doco ndahví) nècuàchì raza Judea mà, vâchi nì casahñi-né Stoho-ndà Jesús, te nì casahñi stná-nè nècuàchì raza-nè nì cáhàn xì-né razón ndiaha xí-yá. Daaní, dècuèndè nsiùhù nì taxi stná-nè. De por sí, mà túha-ne quida vñ-né nùù Dios; te xiní ùhì stná-nè nsidaa nèhivì. ¹⁶ Vâchi sadí-nè nùù-nsí na cunì-nsì cáhàn-nsì xì nèhivì inga raza sàhà-ñá nihì-né càcu anima-nè. Doco nècuàchì razí mà, có-sâha-ne quida-nsi ducán; ñâyùcàndüá, cuàhà gá sàni yàha-ne nì xida cuàchi-ne. Doco vichi sàni sàà hora nihì-né castigu xi-ne ñà-ndoho-ne.

Nansa nì cachi Pablo ñà-cuú cuàhà ini-nè sàhà nècuàchì xiníndísâ ndoó ñuu Tesalónica

¹⁷ Nsiùhù, yàha ga cunì-nsi sàà-nsì nãcòtò-nsi mii-nsiá, ñáni. Ndahví-nsì, vâchi xica ndoó-nsiá, doco siempre nsinúú ini-nsi mii-nsiá, mate có-xinì stnaha-nda iin ù quivì. ¹⁸ Ñâyùcàndüá, nì quida-nsi lucha sàà-nsi yucán. Yùhù, Pablo, itnii xichi nì cunì sài, doco nì sadi ñà-malu nùù-nsí. ¹⁹ (Doco màni cuàhà-nsiá nùù-nsì), vâchi ¿ana disáhà-xí cundua icúmì coo consuelu xi-nsi, te cudì cuàhà ini-nsi? Pues, divi mii-nsiá nduú ana disáhà-xì, vâchi sàhà mii-nsiá icúmì-nsi nihì-nsi iin ñà-vâha nùù

Stoho-ndà Jesús, te cudìi gá ini-nsi quívì naxicocuín-yà, te màcuíta-nda nùu-yá. ²⁰ Vàchi ndisa, sàhà mii-nsiá ndiaha sàstnùhù nihnú ini-nsi, te yáha ga cudìi ini-nsi.

3

¹⁻² Daaní, después nì cachi-nsi chicá vaha sàà Timoteo ndé ndoó-nsiá, vachi có-cùndéé gá ini-nsi ñà-nàcání ini-nsi nansa nihí-nsiá cuàhàn, te cahan-nsi vátùni ndòo mii-nsi ñuu Atenas. Te Timoteo, ñani ndisa-nda nduú stná-nè, te xinúcuáchí stná-nè nùu Dios, cutnàhâ-né xì-nsí quidá stná-nè chuun ì (dacuítia-ndà) razón ndiaha xí Cristu. Ñàyùcàndùá, (chicá vaha techuún-nsi mii-né sàà-nè cahan-nsi), dandu chindee-né mii-nsiá, nacuahandee ini-nènsiá ñà-chicá fuerte ni cúníndísá vaha-nsia, ³ te màdí ndulocó-nsiá na quidá quini nèhivì xì-nsiá; vachi seguru icúmi-ndá yàha-nda ducán, ináhá-nsiá. ⁴ Vàchi na ndoó vá-nsi ndé ndoó-nsiá, nì cachi-nsi xì-nsiá ñà-icúmi-ndá yàha-nda vida quida nèhivì. Te divi ducán nì cuu xi-nsiá sàni xini-nsiá. ⁵ Ñàyùcàndùá, yùhù, ñà-nàcání guá inì sàhà-nsiá, nì techuín Timoteo nùhù-nè (nàcòtò-nè mii-nsiá, dandu) nacachitnùhu-ne xí nansa yáha-nsia, a íin-ní nihnú vaha inì-nsia mii-yá, á cóo, vachi yúhí-nsi dacá ñà-malu òni-nsiá, te uun-ni ndòo chuun nì quida-nsi xì-nsiá. ⁶ Doco cóo, vichi sàni nsiaa tu-ne ñà-nì nùhù-nè nì nàcòtò-nènsiá, te iin razón vaha nduá sàni nacachitnùhu-ne xì-nsí, vachi iin-ni nihnú vaha ndisa ini-nsiáyà, te cuú stnahá inì-nsia sàhà-nsiá. Te nsinúú stná inì-nsia nsiùhù, cachí-nè, vachi nacua yáha ga cuní nsiùhù sàà-nsi nàcòtò-nsi mii-nsiá, divi ducán ndohó stná mii-nsiá sàhà nsiùhù. ⁷ Ñàyùcàndùá, mate ndohó-nsí yohó, te yáha-nsi cuàhà vida, doco ndiaha gá sàni ndòo vaha ini-nsi, ñàni, vachi sàni cundaà ini-nsi iin-ni nihnú vaha ini-nsiá mii-yá. ⁸ Cunaha-nsiá, dohó nduámà na ian natiácú-nsi (na nacúnitnùhu-nsi) iin-ni nchícùn vù-nsiá ichì Stoho-ndà Señor. ⁹ Te vichi ña cuahà guá naquímání-nsí Dios sàhà-nsiá! Te ináhá-yá yáha ga cudìi ini-nsi sàhà-nsiá. ¹⁰ Ndui te ñuú xicàn tàhvi cuáhà-nsí nùu-yá áma níhitáhvi-nsí nàcòtò gá-nsi mii-nsiá, te ducán cui chindee gá-nsi mii-nsiá ñà-cunindisá vaha ga-nsiá.

¹¹ Te vichi, xicàn tàhvi stná-nsi nùu Yua-nda Dios xì nùu Stoho-ndà Jesucristu ñà-nì dácùndéhe-yá nsiùhù ichì sàà tu-nsi visita ndé ndoó-nsiá. ¹² Daaní, xicàn tàhvi stná-nsi nùu-yá ñà-chicá ni cúcúú stnahá ini-nsiá sàhà-nsiá xì sàhà nsidaa gá stná nèhivì nacua cuú stná ini nsiùhù sàhà mii-nsiá. ¹³ Vàchi nú ducán, dandu ñà-sàni nàcùnihu ì ndisa ini-nsia cundua, te mà cóo gá falta xi-nsia nùu Yua-nda Dios na quívì naxicocuín Stoho-ndà Jesucristu, te cutnahá-yá xì nsidaa nèhivì xí-yá.

4

Màsà nàcání ini-nda quida-nda iin falta xì iin nècuàchè ñàhà

¹ Cuisi mindaa iñàha cachi gá-nsi xì-nsiá, ñàni. Sàni dàcuàhá-nsí mii-nsiá nansa ndiá icà-nsiá cundoo vù-nsiá ñuhivì, dandu cudìi ini Dios sàhà-nsiá. Pues vichi chinaha-nsí mii-nsiá, te sacúndáhvi-nsi nùu-nsiá ñà-chicá más quida-nsia ñà-jaàn cumplir. ² Vàchi ináhá vaha-nsia ñà-nduá nì dandàcú-nsí nùu-nsiá na ní sandoo-nsi xì-nsiá, te nì càhàn-nsi xì-nsiá cuenta xi Stoho-ndà Jesús. ³ Pues divi ñà-yòhó nduá cuní-yá quida-nda sàhà-ñà cunduu-nda nèhivì ì xí-yá: divi ñà-màsà càhàn-nda xì nì-iin nèhivì cóni nándàhà xì-ndà. ⁴ Cuní-yá cundaà ini-nda nansa càcàn vù-nda iin ana cunduu ñàhàdìhí-nda, dandu iin-ni coo sahnua-nda xí-né.

Te nsidaa nècuàchì ñàha dava ga, ni coó stná tñũñuhu xi-nda nùù-né. ⁵ Màsà xího-nda coo-nda xi inga nècuàchì ñàhà. Màsà quidá ndevàha-nda xi mii-nda nansa ni nì cui, vâchi ñà-jaàn nduá quidá nèhivì còò Dios nùù-xí. ⁶ Te màsà quidá-ndá iin falta dandahví-ndà ñanìtnaha-nda, te quihvi tñaha-nda xi nècuàchì vehe-ne, vâchi icúmí Stoho-ndà Señor nachitacùhá-yà sàhà nsidaámà. Ñà-jaàn sàni cachi-nsì xì-nsiá antes na ní chinaha váha-nsi mii-nsiá sàhájàn. ⁷ Ñàyùcànduá, nacani ini-nsiá, ¿índù chuun sàni cana Yua-nda Dios ndohó? Pues divi sàhà-ñá coo ndoo anima-nda, màdì sàhà-ñá quida ndevàha-nda xì iin nècuàchì ñàhà. ⁸ Ñàyùcànduá, nú ndoó ana cahíchi ini xì palabra yohó, pues màdì nèhivì úùn nduú ana cahíchi ini-nè; còò, mii Dios cahíchi ini-nè, divi ana sàni sàhatahvì xì-ndà Espíritu Ì-xí.

Cuàhà gá cuú stnahá ini nècuàchì ñuu Tesalónica sàhà-né

⁹ Vichi (sàni cundaà inì), divi Dios nduú ana nì chindee xi-nsiá ñà-cùù stnahá guá inì-nsiá sàhà-nsiá. Ñàyùcànduá, còò necesidad tiai ni-iin palabra nùù-nsiá sàhájàn. ¹⁰ Vâchi ináhí cuú ini-nsiá sàhà nsidaa nèhivì xí Yua-nda Dios ndoó inicutu ladu xi-nsiá Macedonia. Doco cuni-nsi chícá más quida-nsiá ducán.

¹¹ Nacua sàà-nsiá, cundoo manì-nsiá xì nèhivì. Cuisì chuun xi mii-nsiá cunsihi ini-nsiá, te quidachuún cuéyàà-nsiá oficiu xi-nsiá, vâchi divi ducán nì dandácú-nsí nùù-nsiá daa. ¹² Vâchi nú ducán nì quida-nda, dandu stná nècuàchì có-xiníndísâ, quidañuhu stná-nèndó, te mà cóó stná ni-iñàha quidamanì nùù-ndà.

Nansa icúmí coo na naxicocuñ Jesús

¹³ Ñàni, cuní cundaà inì-nsiá sàhà compañeru-nda sàni caxihì, nansa cuàhàn cuu xi-né, dandu mà cúhúún gá inì-nsiá sàhà-né. Vâchi nècuàchì có-xiníndísâ, yáha ga cuhúún ini-nè sàhà nsii xi-ne, vâchi còò gá tñundé ini icúmí-nè. ¹⁴ Doco ndohó, xiníndísá-ndá ñà-ndáà nduá nì xihì Jesús, te nì natiacu-yà, ñàyùcànduá, divi ducán icúmí cuu stná xì ndohó nú xiníndísá-ndáyâ na xihì-nda, icúmí-ndá natiacu stná-nda quida (Yua-nda) Dios. ¹⁵ Pues vichi cachítñuhu-nsi xì-nsiá iin razón nì quixi nùù Stoho-nda Señor. Cunaha-nsiá, mate itiácú ì-nda na sàà quivì naxicocuñ-yà, doco mà códonuu-nda nùù nècuàchì sàni ndàhvà ñuhivì. Còò, ¹⁶ vâchi icúmí-yà nuu-ya ansivi quixi-ya, dandu tiacu-nda ndàhì-yà dandacú-yà. Te tiacu stná-nda tàchì iin àngel cusáhnù, te ndee sivi stná corneta xi Dios. Dandu nèhivì xí Cristu xínduu nsii, icúmí-nè natiacu-nè primeru, (canacoyo-ne yavi xi-ne). ¹⁷ Daaní, nsidaa ndohó nèhivì (xí-yá) ndòo cutiacu daa, ndiachi stná-nda nana-nda mahì vècò nacuatnaha-nda xi nsidaa nècuàchì nsii ma nànchìcùn ìchì-nda mii-yá mahì ansivi. Ducán cundoo-nda cutnaha-nda xi-yá nicanicuahàn. ¹⁸ Jaàn nì inini-nsiá iin razón xi-ya. Ñàyùcànduá, dansínúú tñahá ini-nsiá palabra yohó sàhà-ñá màsà cúhúún gá inì-nsiá (sàhà nècuàchì nì xihì).

5

¹ Doco còò necesidad tiaa guè nùù-nsiá sàhà ñà-nduá icúmí coo quivì vâxi xi-nda, ñàni, ² vâchi sà-ínahá vâha-nsiá nansa sàà quivì xi Stoho-nda Señor, ñà-cundua iin tiempu có-nìhnú ini-nda, na ian quixi tècuìhnà (vehe-nda) ñuú, te có-nìhnú ini-nda. ³ Vâchi meru quivì cachì nèhivì dadí uun íá, còò ni-iñàha cuu xi-né, dandu nanàá quixi tñùndoho cahnu-ma,

na ian quesáhá dolor xi nècuàchì ñàhà cuàhàn tùinuù mèe-xi, dandu (nèhivì có-ndóò tùha), mà cácu-ne. ⁴ Doco ndohó, màdì ichì ñáa nduá nchícùn-ndà, ñáni; ñàyùcàndùá mà cùndúú quivì mà iin tiempu có-nihnú ini-ndà. ⁵ Vàchi sàni dàtnúú Dios sàxìnítnùnì-ndà, te ducán nduá na ian xicánúú-ndá ndui, màdiá ñuú; còò, vachì có-nduù-ndà nèhivì xí ichì ñáa. ⁶ Ñàyùcàndùá, màsà quidá-ndá na quidá nèhivì xicá ichì malu mà, vachì mii-né, (có-ndùlócò-nè), na ian quidì-nè nduá. Doco ndohó, ni cùndóò tùha-nda, te nacani sahnú ini-ndà. ⁷ Vachì nècuàchì quidì, ñuú xíquidì-nè, te necuachì xini, ñuú xihí-né (cuàhà xichi). ⁸ Doco ndohó, nècuàchì nchícùn ichì datnúú-yà sàxìnítnùnì-xi nduu-nda, te na ian ndui (nduú ñuú) nùù-ndà. Ñàyùcàndùá, xiñuhu nacani sahnú ini-ndà, te cunindisá vaha-nda mii-yá. Te ni cuú stnahá stná ini-ndà sàhà-ndà, (dandu chindeámà anima-ndà, na ian quidá soldadu), ndixì-te dùhnù cáa (chindee xi anima-te). Daaní, ñuhú stná-te iin mbelú càa (chindee xi dìni-té). Pues ducání stná ndohó, ía iin tnùndé ini xi-nda (chindéé xí sàxìnítnùnì-ndà), divi nduú tnùndé ini ñà-càcu-nda nùù Dios. ⁹ Vachì màdì ñà-nìhì-ndà castigu nduá sàni chitnùnì ini-yà cuu xi-nda. Còò, divi ñà-càcu-nda quida Stoho-ndà Jesucristu nduá sàni chitnùnì ini-yà. ¹⁰ Vachì mii-yá, nì sàha-ya nì xihì-yà cuenta xi-nda sàhà-ñà nìhì-ndà cundoo-nda nùù-yá nicanicuahàn, a ducán nduu-nda nècuàchì itiácú, te ò nècuàchì sàni xihì, doco nsidaa-nda icúmì-ndá cundoo-nda nùù-yá. ¹¹ Ñàyùcàndùá, càhàn-nsià nacuahandee stnahá ini-nsià nacua quidá-nsià vichi.

Ultimo ñà-ndiú ley xi Jesús ni cachi Pablo xi nècuàchì ñuu Tesalónica nùù tutu yohó

¹² Sacúndáhvî-nsì nùù-nsiá ñà-quidañuhu-nsiá nèhivì quidáchúùn chuun ìì xí mii-yá ndé ndoó-nsiá, ñáni, vachì nècuàchì xí-idònnùù nduú-né, te sàha-ne mii-nsiá ichì váha. ¹³ Sàhà chuun ndiaha quidá-né xiñuhu coo cuàhà tnùñuhu xí-nsiá nùù-né, te cuu stná ini-nsià sàhà-né. Te nsidaa-nsiá, ni cùndóò mání stná-nsià.

¹⁴ Vichi chináhì mii-nsiá iin ùù gà iñàha icúmì-nsiá quida-nsià, ñáni: xiñuhu cuàha-nsià nècuàchì xicánúú xixín iin conseju vii: te nècuàchì cuhúùn ini-xi, nacuahandee ini-nsiànè. Daaní, nècuàchì tàñáha ga cunindisá víi, chindee-nsiànè. Cuàhà gá calma cundoo-nsià xi nsidan-icuú nèhivì. ¹⁵ Te nú quidá quíni-né xi-ndà, màsà náchítácuhá-ndà ñà-nduá nì quida-ne. Còò, cuisì-nì ni cúníhnú ini-ndà quida-nda ñà-nduú iin ñà-vaha xi ñànìtnaha-nda, a ducán nduú-né iin nècuàchì xiníndisá stná, te ò nècuàchì còò. ¹⁶⁻¹⁷ Nicanicuahàn xiñuhu cundoo-nda contentu, te nsidanicuú tiempu ni cácan tàhvì-ndà nùù Dios, ¹⁸ te naquimanì stná-ndàyá sàhà nsidaa ñà-nduá yáha-nda, vachì ñà-jaàn nduá cuní Dios quida-nda nú nduu-nda ana nchícùn xi Jesucristu. ¹⁹ Màsà cádì-ndà nùù ñà-nduá cuní Espíritu ìì quida-ya (ini anima-ndà), ²⁰ te màsà cáhìchì stná ini-ndà ñà-nduá cachí nèhivì na dacàhàn Dios-nè iin razón xi-ya. ²¹ Nsidanicuú chuun, xiñuhu ndàcàtnùhù váha-nda, a chúùn váha nduá, á coó; te nú (sàni cundaà ini-ndà) chuun vii nduá, dandu divi ñà-jaàn ni cúnchícùn ndisa-nda. ²² Doco nsidanicuú chuun malu, còò; nacoo dahuun-ndañá.

²³ Ndiaha gá ndoo-nda ñuhivì quidá Yua-nda Dios. Te vichi xicàn tàhvì-nsí nùù-yá ñà-sàhà poder xi-ya ni sàa-nsià cunihnu ìì ndisa ini-nsià.

Cahnú gà Dios màsà cóó ni-iin falta nùù-nsiá ndè cachi sàà quivì naxic-ocuíin Stoho-ndà Jesucristu. Màsà quídá-nsiá ni-iin falta ini anima-nsiá, ni ini stná sàxínítnùní-nsiá, ni sàhà stná ndahàsáhà-nsiá; iin-ni ni cóó ví nsidaájàn.

²⁴ Divi mii-yá sàni cana-yàndó, ñàyùcàndùá vátùni cucumi-nda seguru ñà-quida ndisa-ya cumplir (nsidaa ñà-ndùá sàni cachi-yà xì-ndà).

²⁵ Ñáni, cuàhà gá xíquèn càcàn tàhvì-nsiá nùù Dios sàhà-nsí.

²⁶ Nacasàhú-nsiá xì nsidaa hermanu. Cuàha-nsianè iin saludu vaha.

²⁷ Yùhù, nùù Stoho-ndà Señor chináhí mii-nsiá ñà-nì càhvì-nsiá carta yohó cunini nsidaa nèhivì iin-ni cahvi stná xì-yá.

²⁸ Ni cúcúmí cuàhà-nsiá gracia xi Stoho-ndà Jesucristu. Sà-íá.

Tutu Ùi Nì Tiaa San Pablo nùu Nèhivì xí Dios Ndoó Ñuu Tesalónica

¹⁻² Yùhù Pablo, xì Silvano, xì stná Timoteo, cásàhú-nsì xì nsidaa mii-nsiá nècuàchì ñuu Tesalónica nchícùn xì Yua-nda Dios xì Jesucristu, vàchi cahvi-nsiáyà. Pues vichi ni cunímànì-yá mii-nsiá; contentu ni cùndóo-nsiá quida-ya.

³ Nsiùhù, nicanicuahàn icúmí-nsí naquimanì-nsí mii-yá sàhà-nsiá, ñànì. Te ñà-jaàn ndiá icà-nsí quida-nsi, vàchi nsiquívì chicá más xiníndísà ví-nsiá, te chicá cuú stnahá stná ini nsidaa-nsiá sàhà-nsiá.

⁴ Ñàyùcàndüá, na xicánúú-nsí sàhàn-nsì visita ndé natácá nèhivì xí Dios, cudí ini-nsì nacání-nsí xì-né nansa quidá-nsiá, iin-ni xiníndísà vaha-nsia, te quidándéé stná inì-nsia, mate quidá quíni nèhivì xì-nsiá, te yáha-nsia tnùndoho quidá-né.

Nèhivì dandoho-xi-nda vichi, icúmí-nê ndoho stná-nè quívì naxicocuñ Jesús

⁵ Cunaha-nsiá, sàhà-ñá quidándéé ví inì-nsia na ndohó-nsiá, seña nduájàn ñà-después icúmí Dios nsidandaà-yá sàhà-nsiá iin modo ndi-aha, dandu natüi-nsia nùu-yá, te yáha-nsia ñuhivì ìlì xí-yá. Vàchi (ináhì) divì sàhà-ñá nchícùn-nsiá ñuhivì ìlì mà, ñàyùcàndüá dandohó nèhivì-nsiá vichi. ⁶ Sàhámà cuijsì ñà-ndiá icà coo cundua na dandohó-yá nèhivì dandoho-xi-nsiá. ⁷ Mate quini quidá-né xì-nsiá vichi, doco icúmí-yá cuàhatahvi-yánsiá ñà-vàha ndiá icà-nsiá nihì-nsiá, vàchi icúmí-nsiá cutnahá-nsiá xì nsiùhù nàcùndoo ndiaha-nda paz quívì naxicocuñ Stoho-ndà Jesús. Icúmí-ndá cuni-ndà mii-yá na nuu-ya ansivi, cutnahá-yá xì ángel fuerte xi-ya. ⁸ Mahì ñuhu xixìn icúmí-yá nuu-ya, dandu nihì nèhivì có-nàcúnì xì Dios castigu xiñuhu nihì-né, vàchi có-ndulócô-nè sàhà razón ndiaha xí Stoho-ndà Jesucristu. ⁹ Ñàyùcàndüá, icúmí-nê danáà-né; nicanicuahàn icúmí-nê ndoho-ne; vàchi icúmí-nê cuxica dahuun-ne nùu-yá; mà cùndóo-né cuni-nè cusahnú ndiaha-yá. ¹⁰ Doco ndohó nèhivì ìlì xiníndísà-xí-yá, cuàhà gá icúmí-ndá tavà-ndà tnùñuhu xí-yá, te naquimanì stná-ndáyá quívì naxicocuñ-yá. Pues ducán icúmí-ndá quida-nda, nsiùhù te mii-nsiá, vàchi stná mii-nsiá ni xinindisá-nsiá na ní sàà-nsì nì cachitnùhu-nsi xì-nsiá sàhà-yá.

¹¹ Ñàyùcàndüá, nicanicuahàn xicàn tàhvi-nsí nùu-yá sàhà-ñá vátùnì ndee vaha-nsia nùu-yá, vàchi sàni cana-yàndó (sàà-ndà nùu-yá). Te xicàn tàhvi stná-nsì ñà-chindee-yá mii-nsiá xì poder xi-ya, te ducán nihì-nsiá quida ndisa-nsia nsidaa ñà-vàha nihnú inì-nsia quida-nsia xì nsidaa stná obra cuní-nsiá quida-nsia ñà-xiníndísà-nsiáyà. ¹² Vàchi nú ni quidá-nsiá ducán, dandu chicá más quee tnùñuhu xí Stoho-ndà Jesucristu. Daaní, stná mii-nsiá, sàhà gracia xi Yua-nda Dios xì Stoho-ndà Jesucristu, icúmí-nsiá quee stná tnùñuhu xí-nsiá.

2

Nansa icúmí ndecunu contra xì Cristu, te dandahví-te nèhivì có-nchícùn xì ley xi-ya

¹ Vichi cuàhìn càhìn xì-nsiá sàhà quivì naxicocuñin Stoho-ndà Jesús, te nacuatnaha-nda nuù-yá, ñànì. Pues sacúndáhvì-nsi nuù-nsiá ² ñà-màsà yúhì-nsiá nú cachí nèhivì ñà-vichi sàni sàà quivì xí Stoho-ndà Señor. Còo, màsà nácánì ini-nsiá, (vàchi có-nduá ducán). Mate cachí-nè divi Espíritu Ìi xí Dios nì cachitnùhu xi-né, te ò ducán cachí stná-nè na cáhàn-nè sàhù, te ò cachí-nè iá carta nuù-nsi cachí ducán, (doco còo, màsà cúnindísá-nsiánè). ³ Màsà cuáha-nsia dandahví ni-iin nèhivì mii-nsiá ni-iyuhu; vàchi mà cúí quixi quivì mà dècuèndè cachi sàà iin tiempu quesaha cáhàn cuàhà nèhivì òiquì Dios, dandu ndecunu iin tiàa nihnú ini-xi micuísì cuàchi. Doco tèmà, mà cúí nihì-té càcu-tè nuù andea. ⁴ Vàchi icúmí-té cuni ùhì-te nsidaa ñà-nduá cahví nèhivì nduú dios xi-ne, te ducán stná nsidaa inga iñaha cahví-né, vàchi chicá ndiaá mii-té cachì-te. Te icúmí stná-te màcòo-tè veheñùhu cahnú xí Dios, te cachì-te xi nèhivì ñà-cuisì mii-té ndiá ìcà-né cahví-né.

⁵ ¿A sàni nandòdò-nsiá ñà-jaàn? Vàchi divi chuun jaàn ní chinahì mii-nsiá na nisa ìe ndé ndoó-nsiá. ⁶ Te vichi ináhá stná-nsiá ndiá nduá sadí nuù tèmà ñà-mà cùì ndecunu-tè vichi. Doco na sàà meru quivì xí-te, dandu ndecunu-tè. ⁷ Doco dècuèndè vichi, sà-íá ley malu xi-tè ñuhivì yohó, mate quidáchúùn dèhá. Te divi ducán icúmí coo dèhá dècuèndè cachi cuxio ana (sadí xi nuù-té). ⁸ Dandísá ndecunu vate-té, divi tè-nihnú-guá ini-xi micuísì cuàchi. Doco icúmí-té cui-te quida tàchì Stoho-ndà Señor, vàchi icúmí stná-yà natùì-ya, te yáha ga ndiaha cunchiù-yá na quivì naxicocuñin-yà, te divi sàhájàn icúmí-tè ndañuhu-té. ⁹ Cunaha-nsiá, divi ñà-malu Satanás nduú ana icúmí chindee xi-té ñà-ndecunu-tè ñuhivì yohó. Te divi sàhà poder xi quisi mà icúmí-tè quida-tè nsidanuu clase milagru xi-té ñà-ndulocó nèhivì, te cunindisá-nète. Doco nsidaámà, ñà-tnùhù cundua. ¹⁰ Te sàhà-ñà malu guá-te, icúmí-tè dandahví dahuun-tè nsidaa nèhivì icúmí sàà ndañuhu anima-xi. Divi sàhà-ñà cahíchì ini-nè palabra ndàcuisì xí Dios cundua, vàchi cóni cùú ini-nè sàhà palabra cuàhàn dacácu xi-né nì cùì. ¹¹ Ñàyùcànduá, icúmí-yá nacoo dahuun-yanè sàhà-ñà dàcà sàxinítnùnì-nè, te cunindisá-né palabra tnùhù xí tèmà. ¹² Doco ducán icúmí coo sàhà-ñà nihì nsidaa nèhivì mà castigu nacua ndiá ìcà coo xi-né, vàchi có-xinindísá-né palabra ndàcuisì; còo, cuisì ñà-cò-ndiáá cudì ini-nè cunchicùn-nè.

¹³ Doco mii-nsiá, cuú ini Dios sàhà-nsiá, ñànì. Ñàyùcànduá ndiá ìcà stná-nsi naquimanì-nsí mii-yá sàhà-nsiá, vàchi dècuèndè tiempu chicá antes sàni chitnùnì ini-yà càcu-nsia nuù-yá. Te icúmí-nsiá càcu ndisa-nsia, vàchi sàni nduhìì anima-nsiá nì quida Espíritu Ìi xí-yá na ní xinindisá-nsiá ñà-nduú palabra ndàcuisì. ¹⁴ Te divi sàhà ñà-nì sàà-nsiá càcu-nsia mà, ñàyùcànduá nì cana-ya mii-nsiá na ní cachitnùhu-nsi xi-nsiá ñà-nduú razón ndiaha xi-yá, vàchi cuní-yà cutnahá stná-nsiá xi Stoho-ndà Jesucristu cundoo-nda xi-yá ndé ndiaha guá iá nsidaa iñaha.

¹⁵ Ñàyùcànduá, iin-ni cunihnu vàha ini-nsia mii-yá, ñànì. Te iin-ni quida stná-nsiá cumplir ñà-nduú ley nì chinaha-nsi mii-nsiá, a ducán nduá ñà-nì inini-nsia nuù-nsí, te ò ñà-nduá nì cahví-nsia nuù carta nì tiàa-nsi. ¹⁶⁻¹⁷ Te vichi xícàn tàhvì-nsí nuù Stoho-ndà Jesucristu xi nuù Yua-nda Dios, vàchi divi-ya nduú ana nì quida iin obra ndiaha sàhà-ndà ñà-mànì guá-ndà nuù-yá, vàchi nì sàhatahvì-yándò gracia xi-ya, te ducán vátùnì nacuañandee ini-ndà nicanicuahàn, te ndiaha gá stná iá tnùndè ini (icúmí-ndá vichi. Pues) divi nuù mii-yá xícàn tàhvì-nsí ñà-nì nácuàhandee

ini-yànsià càhàn-nsià micuísì ñà-lá viì, te cuisì ñà-nduú chuun viì ni quidá stná-nsià, xícàn tàhvi-nsí.

3

Nansa ni xicàn Pablo ñà-ni càcàn tàhvi nècuàchì ñuu Tesalónica sàhà-né

¹ Ñà-yòhó cachí guè xì-nsiá, ñáni. Sacúndáhvî nùù-nsiá ñà-ni càcàn tàhvi-nsiá nùù Dios sàhà-nsí ñà-vàtùni ñihì-nsí dacuítia-nsi palabra ìì xí Stoho-ndà Señor nsidanicuú xaan. Te càcàn tàhvi stná-nsiá sàhà-ñá ni coó tñùñuhu xí nèhivì sàhà palabra mà nacua ni quida mii-nsiá. ² Daaní, càcàn tàhvi stná-nsiá sàhà-ñá vátùni càcu-nsi nùù nèhivì malu, vèchi màdì nsidaa nèhivì nduú nèhivì xiníndisá. ³ Te vátùni cahvi-nda xi-yá, vèchi icúmí-yâ nacuaàhandee ini-yà anima-ndà, te nacuidahan-yándó nùù ñà-malu. ⁴ Ñâyùcànduá, cahví-nsí xi-yá sàhà-nsiá; ináhá-nsí ñà-iin-ni icúmí-nsiá quida-nsia cumplir ñà-nduá ni chinaha-nsi mii-nsiá, divi nacua sàquidá-nsiá vichi. ⁵ Doco xícàn tàhvi-nsí nùù Stoho-ndà Jesucristu ñà-chicá ni nsínúú inì-nsia ñà-cuàhà guá cuú ini-yà sàhà-ndà, te chicá ni sàa-nsiá quidandee stná ini-nsiá nacua ni quida mii-yá.

Màsà cùndóó xixín-ndà ñuhiví

⁶ Nù iá iin compañeru-nsià tùha cacanuu xixín, te có-cùnì-nè cunchicùn-nè ñà-nduá ni chinaha-nsi mii-nsiá, dandu màsà cùtnáhâ gá-nsiá xi-né. Nsiùhù ndácùcahan-nsí quivì Stoho-ndà Jesucristu, te cachí-nsi xì-nsiá ñà-nacoo-nsianè, ñáni. ⁷ Vèchi ináhá-nsiá nansa ndiá icà-nsiá quida-nsia, divi nacua nisa quida stná nsiùhù na ní sandoo-nsi xì-nsiá, cóni sácúdúsán-nsí. ⁸ Màdì uun-ni ni ñihì-nsí ñà-nduá ni saxixi-nsi; còó. Ndui te ñuú nisa quidachuún-nsí, ndè nisa xàví tehe-nsí sàhà-ñá màsà cuáhachuún-nsí mii-nsiá, ⁹ mate icúmí-nsí derechu càcàn-nsi ñà-chindee-nsiá nsiùhù, doco còó. Nì quidachuún-nsí sàhà-ñá cundaà ini-nsiá ducán xiñuhu quida stná mii-nsiá. ¹⁰ Vèchi ñà-yòhó nduú ley ni sàha-nsi mii-nsiá na ní sandoo-nsi xì-nsiá: nú có-cùnì nèhivì quidachuún-né, còò derechu icúmí-nè (càcàn-nè) ñà-cuxi-ne. ¹¹ Vèchi sàni xinitnùhu-nsi ndoó dava compañeru-nsiá xicánúú xixín, có-quidáchúûn-né, cuisì daquíhi yuhù-né nùù chuun xi dava ga nèhivì. ¹² Ñâyùcànduá, nsidaa mii-nsiá nècuàchì quidá ducán, ni cùnìní-nsiá, vèchi cuenta xi Stoho-ndà Jesucristu càhìn, te cachí xiñuhu quidachuún-nsiá, te cundehè-nsiá chuun xi mii-nsiá, dandu cuenta xi mii-nsiá cutiacu-nsiá. Ñà-jaàn nduá dandacuí nùù-nsiá.

¹³ (Vichi càhìn xì nsidaa-nsiá), ñáni: iin-ni ni cunchícùn-nsiá quida-nsia nsidanicuú chuun viì, te màsà cùñáñá-nsiá quida-nsia ducán. ¹⁴ Doco nú iá iin compañeru-nsiá có-ndúlócò sàhà ñà-nduá cachí-nsi nùù tutu yohó, dandu cundehè-nsiá ana nduú-né, te màsà cùtnáhâ gá-nsiá xi-né. Nacoo-nsianè áma sàa-nè cucahan núù-né. ¹⁵ Doco màsà cùndéhe úhì-nsiànè; còó. Cuàha-nsianè ichì váha na ian càhàn-ndà xi iin ñani-ndà.

Ultimo ñà-nduá ni cachi Pablo xi nècuàchì ñuu Tesalónica na ní xicàn tàhvi-né nùù Dios sàhà nècuàchimà

¹⁶ Pues vichi xícàn tàhvi-nsí nùù Stoho-ndà Señor ñà-iin-ni ni cùndóó-nsiá contentu nsidanicuú quivì, ndéni ni cui ni cùndóó-nsiá, vèchi mii-yá, (cudí inì-yà) chindee-yándó cundoon-nda contentu ducán. Pues vichi ni ndóo nsidaa-nsiá xi-yá nicanicuahàn, (ñáni). ¹⁷ Yùhù nduí Pablo, te cásàhúú xì nsidaa-nsiá. Ndahà mií tiaí saludu yohó, vèchi divi nduú seña tiaí nùù nsidaa carta xi; ducán nduú modo tiaí (firma xi).

¹⁸ Ni cúcúmí nsidaa-nsiá cuàhà gracia xi Stoho-ndà Jesucristu. Sà-lá.

Tutu Nuu Nì Tiaa San Pablo nùu Timoteo

¹ Yùhù nduí Pablo, te cásàhùì xì mii-ní Timoteo. Yùhù nduí iin apóstol xicánúú chuun xì Stoho-ndà Jesucristu, vâchi ducán nì chitnùnì ini mii-yá xì Yuamáni-yá, divi ana nì dàcácu xi-nda, te vichi iá ndisa tñundé ini xi-nda nùu-yá. ² Te vichi tiaí tutu yohó nùu mii-ní Timoteo, vâchi sàni xinindisá stná-ní (ichì-yá), te quidá ndísê cuenta nahi dèhi nduu-ní. Pues vichi xícàn tàhví nùu Yua-nda Dios xì Stoho-ndà Jesucristu ñà-nì cùnì màni-yá mii-ní. Ni cùndéhe ndahví-yà mii-ní, te iin-ni ni coo-ní contentu xícàn tàhví.

Ñà-nduá nì cachi Pablo xì Timoteo sàhà nèhivì chináhá iin ichì có-nduú ndisa ichì Jesús

³ Na ní quihin ichì cuàhìn ladu Macedonia, nì xìquèn ñà-ndòo chii gá-ní ñuu Èfeso sàhà ñà-cachì-ní xì dava tiaa yucán ñà-màsà chináhá gá-nè ñà-có-nduú ñà-ndàà. (Pues nacua nì cachi xi-ní daa, divi ducán quida-ní vichi.) ⁴ Cachi-ní xi-né ñà-màsà ndúlócô-nè sàhà cuentu nacání nèhivì, ni sàhà stná lista xi cuàhà xii-ndà, vâchi còò fin xi ñà-jaàn, te còò stná ni-iin chuun vâha quidá stná, cuisì ñà-dacuáà xì nèhivì nduá. Ni có-chindéàmándó cunucuachi víi-nda nùu Dios, vâchi cuisì fe xi-nda nduá chindéé xí-ndá quida-nda ducán.

⁵ Doco ¿indù-ñá disáhà-xì sàni sàcùnaha-nda chivàha-nda palabra ìi xí-yá? Pues divi sàhà ñà-ndundoo cuàchi anima-ndà, dandu cunihnu vìi ini sàxínitnùnì-ndà, te cunihnu vâha ndisa ini-ndàyá, vâchi nú ducán, dandu sàà stná-ndà cucuu stnahá ndisa ini-ndà sàhà-ndà. ⁶ Doco dava nèhivì, có-quidá-nè cumplir ducán, ñàyùcànduá, sàni tùcù-nè inga ichì, te vichi ndoó-né cáhàn cáhàn-nè chináhá-nè nèhivì, doco còò ni-ñàha níhi ndèè-né. ⁷ Maestru chináhá vìi xì ley ìi nduú-né cahan-né, doco ni mii-né có-cùndàà ini-nè ñà-nduá dacuahá-né, mate ndee gá cáhàn-nè (xì nèhivì).

⁸ Ináhá-ndá, vâha ndisa ley xi mii-yá, doco nú cuàhàn-ndà chinaha-ndañá, dandu xiñuhu chinaha-ndà nacua ndiá icà-ndà. ⁹ Te ináhá stná-ndà cóni cùyúcùn ley mà sàhà-ñá cadia nùu nècuàchi nihnú ndacuisì ini-xi; còò. Sàhà-ñá cadia nùu nèhivì cuàchi, ñàyùcànduá nì cuyucàn. Vâchi ndoó nèhivì nihnú chicúehè ini-xi, có-ínínì-né ley xi-ya, vâchi cahíchi ini-nè ley mà, te quidá ndevàha-ne cuàchi. Malu-nè, vâchi có-ndúlócô-nè sàhà ichì-yá. Dava-ne, dècuèndè canì stná-nè ana sahnú xí-né, te ò sahní stnahá-né. ¹⁰ Tùha-ne cundoo ñàhà xí-né. Te ò dava-ne nduú tiaa nihnú ini-xi na ian nihnú ini nècuàchi ñàhà, te dava-ne, xidaculhá stnahá-né; tnuhu gá stná dava-ne; có-cáhàn sahnú-né. Sàhà nsidaa nècuàchì mà nì cuyucun ley ìi xí Dios, sàhà-ñá màsà quidá gá-nè ñà-nduá sàni cachì jaàn, te ò ndéni iñàha có-lá nacua cachì palabra ìi.

¹¹ Te palabra mà, divi nduú razón ndiaha cáhàn yùhù; vâchi nùu Dios ndiaha xi-nda sàni nihitáhví' ñà-càhìn razón mà xì nèhivì. ¹² Te vâtùnì nì nihindèi quide chuun jaàn, vâchi nì nacuahandee ini-yà yùhù. Ñàyùcànduá, naquímànì' mii-yá, divi Stoho-ndà Jesucristu. Ansivéhé-yà, nì ndenihi-ya yùhù ñà-nduú iin nècuàchi seguru, te ñàyùcànduá nì sàha-ya yùhù chuun ndiaha jaàn. ¹³ Yùhù, ndisa, antes nì sacahàn ndevàhi dìquì-yá, te nisa quida quini xì nèhivì xí-yá; yáha ga dana nisa ìe. Doco nì indehe ndahví-yà yùhù, vâchi sàhà-ñá cóni-cùndàà ini, ñàyùcànduá nisa quide ducán, vâchi tàñàha ga sàì cunindisè. ¹⁴ Dandu cuàhà gá

nì sàhatahvi Stoho-ndà Jesucristu gracia xi-ya, te nì nihí nì xinindisé mii-yá; nì quesahí cuú inì sàhà-yá. ¹⁵⁻¹⁶ Vàchi nì nuu-ya ndè ñuhiví yohó sàhà-ñá dacácu-ya ndohó nècuàchì iá cuàchi-xi. Palabra ndàcuisì nduájàn, te nsidaa-nda xiñuhu cunindisa-ndañá. Te yùhù, mate nècuàchì chicá malu nì sandui, doco nì indehè ndahví-yà yùhù. Te ¿indù chuun? Divi sàhà-ñá cundaà ini nèhivì ñà-cuàhà guá quidándéé ini-yà sàhà iin ana chicá (cò-quidá ví). Dandu nèhivì vaxi después, cunindisá stná-nè mii-yá nacua nì quida yùhù, te cucumi stná-nè vida ndiaha nicanicuahàn. ¹⁷ Sàhà nsidaájàn, nicanicuahàn xiñuhu tavà-ndà tnùñuhu xí-yá, te naquimanì stná-ndàyá, vachi único ana cusáhnù nicanicuahàn nduú-yá; mate có-tuú-yá cundehè-ndà, doco iin-ni iá-yà nicanicuahàn. Mindalini Dios nduú-yá, te nchichí sàstnùhù-yá.

¹⁸ Nahi dèhi nduu-ní, Timoteo, te chináhi mii-ní ñà-quida-ní nacua sàni cachi xì-ní. Te divi ducán nì cacachi stná razón ndiaha nì quixi nùu Dios daa, te nì cachitnùha sàhà-ní. Ñàyùcànduá, nsinuu vaha inì-ní ñà-nduá nì cachi palabra mà, vachi sàhámà vátuni nihì-ní cuahàndee gá inì-ní (sàhà chuun ì xí-yá), na ian sàhandee fuerte ini iin soldadu quidá víi chuun-xi, ducán quida-ní. ¹⁹ Màsà nácóó-ní ñà-xiníndísá víi-ní. Cunsìhi inì-ní sàhà anima-ní ñà-nì cóó víiá, vachi dava nèhivì, sàhà-ñá có-ndùlócò-nè sàhà anima-nè, ñàyùcànduá có-xiníndísá víi gá-nè. Te ñà-jaàn ndisa nduá tnùndoho. ²⁰ Òi tiàa sàni quida ducán nduú Himeneo xì Alejandro. Ñàyùcànduá, sàni nacoò dahuin-nè ñà-coo-ne ndahà ñà-malu áma sàà-nè cundaà ini-nè ñà-mà váha càhàn ndevàha-nda sàhà ichì Dios.

2

Ñà-nduá nì cachi Pablo sàhà nansa càcàn tàhvi-ndà nùu Dios

¹⁻² Primeru cachí xì-ní ñà-xiñùhù càcàn tàhvi-ndà nùu Dios sàhà nsidaa nèhivì. Cuàhà gá càcàn tàhvi-ndà sàhà nècuàchì cusáhnù nùu ñuu-ndà xì sàhà stná nsidaa ana nihí chuun. Càcàn tàhvi-ndà sàhà nsidaa-né áma chindee Dios-nè. Te naquimanì stná-ndà mii-yá sàhà-né áma nihì-ndà cundoo cuéyàà-ndà ñuhiví, cóò ni-ñàhà màsà yáha-nda, te iin-ni cahvi víi-ndayá, dandu quida vii-ndà nacua ndiá icà-ndà. ³ Vachi nsidaámà, chuun vaha nduá nùu Dios, te divi nduá cudfí ini-yà sàhà-xí. Mii-yá nduú ana nì dàcácu xi-nda, ⁴ te cunì stná-yà càcu anima nsidaa stná nèhivì; cuní-yà sàà stná-nè cundaà vaha ini-nè ñà-nduú palabra ndàcuisì xí-yá. ⁵⁻⁶ Vachi imindaa Dios iá, te imindaa ana càhàn nihni sàhà-ndà nùu-yá, divi nduú Jesucristu, vachi mii-yá, nì nanduu-ya iin nèhivì, te nì sàha-ya vida xi-ya nì xihì-yà cuenta xì nsidaa-nda sàhà-ñá dàñà-ndà nùu cuàchi-nda. Ndoó testigu, te sàhámà meru tiempu vaha nì dàtú-ne palabra mà nùu nèhivì. ⁷ Ñàyùcànduá, nì ndacu nuu stná yùhù ñà-cacanui cachitnùhi xì nèhivì palabra mà. Ñà-ndàà nduá cachí, có-nduá tnùhu, ináhà Cristu, divi nùu mii-yá nì nihí chuun ma ñà-chinahì nèhivì nsidaa ñuu nansa iá palabra ndàcuisì ndiá icà-né cunindisá-né.

⁸ Nsidanicuú lugar (ndé natácá-nsià), yùhù cuní càcàn tàhvi nècuàchì tiàa nùu Dios. Doco nú cuàhàn-nè càcàn tàhvi-né nùu-yá, te chitanini-ne ndahà-né (nùu-yá), dandu ni cundúú-né nèhivì iá ndoo anima-xi, nèhivì có-xidà inì-xi; ni màsà cundúú stná-nè nèhivì xiní ùhì stnahá. ⁹ Te nècuàchì ñahà, cuisì estilu iá víi ni cóó sìcoto ndixí-né, iin estilu có-ndàa quini, iin modo mà cuítnùhu nèhivì-né. Te màsà (dáyàha-ne) natnii vico-né dìnì-né, ni màsà ndúcútú cuàhà-né xì oro, ò yùu mina, ò vestidu (yáha

ga ndiaá). ¹⁰ Còo, anima-nè ni coó víi chicá vaha sàhá ducán quida-ne cuàhà obra, vachi ducán xiñuhu quida nsidaa ñahà cachí cahvi ndisa xi Dios. ¹¹ Te na ndoó-né iní-né chináhà ñehiví (palabra xi-ya), dandu ni cundóo dadí-né, te ni quidá-né cumplir ña-nduá cachí palabra mà. ¹² Te có-sáhi chinaha nècuàchì ñahà, ni có-sáhi dandacú stná-né iin chuun nùu nècuàchì tiàa; còo. Icúmí-nê cundoo dadí-né. ¹³ Vachi dihna nècuàchì tiàa Adán ni quidavaha-ya, màdì nècuàchì ñahà Eva. ¹⁴ Te màdì Adán nduú ana ni dandàhví (ñà-malu), còo; nècuàchì ñahà nduú ana ni xinindisá tñuhu xi-sì, te ducán ni xida cuàchi-ne. ¹⁵ Doco iin nècuàchì ñahà quiví vichì, nú iin-ni xiníndisá víi-né, te cuú ini-né sàhà (nècuàchì vehe-ne), dandu vātūni càcu-ne na túinuù mée xi-ne ñuhiví. Doco iin-ni ni coó sahnú ini-né, te coo ì stná ini-né, dandu càcu-ne na quesaa mée xi-ne.

3

Índu clase ñehiví xiñuhu cunduu iin tiàa cunuù nùu ñehiví xí Dios

¹ Nú cuní iin tiàa ñihí-né chuun cunuù-né nùu ñehiví xí Dios, dandu vātūni, vachi ña-ndáa nduá, iin chuun ndiaha nduá. ² Ñayúcandúá, nècuàchì cuàhàn ñihí chuun cunuù mà, icúmí-nê cunduu-ne iin ñehiví còo falta xi, iin ñehiví imindaa nècuàchì vehe-xi. Xiñuhu cunduu-ne nècuàchì sahnú ini-xi, iin nècuàchì íá tñùñuhu-xí; màsà cundúú-né nècuàchì quidá escándalo. Te xiñuhu stná ña-cunduu-ne iin tiàa cudí ini-xi dayáha visita vehe-ne. Te xiñuhu stná cunduu-ne ana tūha chinaha vaha xi ñehiví. ³ Màsà cundúú-né nècuàchì tūha xini, ò iin nècuàchì tūha caní stnahá, còo; nècuàchì vaha ini-xi ni cundúú-né, nècuàchì màni ini-xi. Te màsà cundúú-né iin ana tūha nàá stnahá, ò iin ana tòó xì dñhùn. ⁴ Iin tiàa dandacú víi nùu ñehiví vehe-xi ni cundúú-né; xiñuhu cunini víi dèhe-ne, te ni coó stná tñùñuhu xán nùu-né. ⁵ Vachi nú mà tūha iin tiàa dandacú víi-né nùu ñehiví vehe-ne, dandu mà cúí cunuù víi stná-né nùu ñehiví xí Dios. ⁶ Te cuidadu ni coó stná-ní ña-màsà cundúú-né iin ana làcà saa-ní ni quihín ichi-yá, còtó cutuxi ini-né cuàhà gá ndiaá-né, vachi nú ducán, ña-sàni xidacuàchi-ne cundua nacua ni cuu xi ña-malu. ⁷ Daaní, ni cundúú stná-né iin ana icúmí tñùñuhu nùu dava ga ñehiví ñuu-né; vachi nú có-quidá víi-né nùu nècuàchì ñuu-nè mà, dandu mà úhì daquée cuàchi nècuàchì mà diqui-né, te ducán ña-sàni quida ña-malu ganar cundua.

Índu clase ñehiví cunduu nècuàchì ñihí chuun xinúcuáchí nani diácono

⁸ Daaní, stná nècuàchì xinúcuáchí dasán obra, ni cá cundúú stná-né nècuàchì tñùñuhu, nècuàchì cumplidu ndisa. Màsà cundúú-né nècuàchì xihí cuàhà vīnu; ni màsà cundúú stná-né nècuàchì cuú ini-xi sàhà dñhùn; còo. ⁹ Xiñuhu cunduu-ne nècuàchì cúnsihí ini-xi sàhà anima-xi ña-ni còo víiá. Te iin-ni ni cunchícùn stná-né ndudu ì ni dátūi Dios nùu-ndà ña-cunindisa-nda. ¹⁰ Te nú cuàhàn-né cunucuachi-né ducán, dihna xiñuhu quidachuún chii-né chuun ma, dandu nú còo ni-iin falta xi-ne, dandu vātūni ndòo ndisa-ne xì cargu mà. ¹¹ Stná nècuàchì ñahà (cunucuachi ducán), xiñuhu cunduu stná-né nècuàchì tñùñuhu, màdì nècuàchì tūha cuitñuhu, còo; nècuàchì sahnú ini-xi ni cundúú-né, nècuàchì mà tūha dandahví ni-iyuhu. ¹² Nècuàchì tiàa xinúcuáchí, mindaa ñahàdihí-né ni cúcúmí-nê, te ni cundúú stná-né ana dandacú víi nùu dèhe-xi, xì nùu nsidaa gá ñehiví vehe-ne. ¹³ Vachi nú ni cunúcuáchí víi-nda chuun xi mii-yá, dandu ñihí-ndà iin gradu ndiaha (nùu-yá), te ñihí stná-ndà ña-mà yúhí gá-ndà càhàn-ndà sàhà Jesucristu, nansa xiníndisá-ndáyâ.

Nansa ni cachi Pablo ndiá disáhà-xí ni tiaa-ne carta yohó

¹⁴⁻¹⁵ Yächì sàì jaàn ndé iá-ní cahín, doco nú ni cueé cuahí coi yohó, dandu siquiera sàni tiai iin ùi ìñàha ñà-cundaà vaha inì-ní nansa cacanuù vaha-ní. Vächì ndohó, iin-ni nèhivì nihnú vaha ini xì Dios xínduu-nda; te mii-yá, mindaa ana itiá-cú nicanicuahàn nduú-yá. Te sàni cana-ya nsidaa-nda ñà-cunduu-nda nèhivì xí-yá. Te icúmí stná-ndà palabra ndàcuisì xí-yá, ñàyùcànduá inùù-ndañá, te ndiaá-ndañá. ¹⁶ Ndisa, ñà-ndaà nduá, ndiaha gá palabra sàni dàtúi-ya nùù-ndà, vächì nacáníá nansa ni nanduu-ya nèhivì, te ni xini nèhivì ñuhiví-yà. Te sàhà Espíritu Ìì ni cundaà ini-nè, còò falta xi-ya. Daaní, stná ángel xi-ya, ni xini stná-nèyà, dandu ni dàcuítia nèhivì razón sàhà-yá mahì nèhivì ndoó cuahà ñuu ñuhiví yohó, te cuahà gá-nè ni xinindisá stná xì-yá. Daaní, mànuhù-yá ansivi ndé gloria xi-ya.

4

Nansa coo palabra tnùhu cùitià na sàà quivì xínu tiempu yohó

¹ Claru cachìtnùhu Espíritu Ìì xí Dios nansa icúmí coo quivì xínu tiempu yohó. Dava nèhivì, dècuèndè sàà-nè nacuaà-né ñà-nduá xiníndisâ-né, cachì-yà, dandu cunchicùn-nè ñà-tnùhù cacachi ñà-malu, vächì cunindisá-né nacua cuniá cunindisá-né. ² Te tiaa icúmí dacuaha-xi-né ducán, vaha gá-te datiaá-te, doco tnùhu cundua cachì-te. Mà cúí gá mànihì ìni-te índù chuun nduú iin chuun vaha, vächì mà cúú gá sàxinítnùni-te sentir, na ian (xíhì) iin quisì ndé dúcùn tnuni. ³ Te cuahàn-te cachì-te xi nèhivì ñà-cuächì nduá cucumi-nda ñahàdihì-ndà, te cuächì nduú stná ñà-caxì-ndà dava ñà-nduá saxí-nda, cachì-te. Doco nsidaa ñà-itiá-cú-ndà, ñà-nduá ni quidavàha Dios nduá; nùù mii-yá vaxan, ñàyùcànduá vátùni cutiacu-ndañá nú naquímani-ndàyá sàhà-ñá, vächì xiníndisá-ndà (ichì-yá), te ináhá-ndà ñà-nduú palabra ndàcuisì. ⁴ Vächì nsidaa ñà-nduá ni quidavàha-ya, iá viiá. Te màsà cáhìchì ini-ndà ni-ìñàha ni quidavàha-ya, vátùni iá nsidaa nú ni náquímani-ndàyá sàhà-ñá. ⁵ Vächì sàhà palabra ni cachì-yà xì sàhà stná ñà-náquímani-ndàyá, ducan sàà ñà-cutiacu-ndà ndee vaha-ña nùù-yá.

Ñà-nduá ni cachi Pablo xiñuhu quida iin ana dacuaha-xi nèhivì nchícùn ichì-yá

⁶ Palabra ni cachì xì-ní jaàn cachì stná-ní xì nsidaa nèhivì iin-ni xícahvi xi Yua-nda Dios ducán. Dandísá cunduu-ní iin ana xinúcuáchì ví nùù Jesucristu, te chicá ndufuertè anima-ní ñà-xiníndisá vaha-ní, te nchícùn-ní dàñhùhù iá vii mà. ⁷ Doco màsà ndúlócò-ní sàhà cuentu có-ndiaá, ò sàhà creencia-ni. Còó, ñà-nduá xiñuhu nduú ñà-fuerte cuahandee ini-ní cunihnu ini-ní cuisì ichì mii-yá. ⁸ Cunaha-ní, nú fuerte ni quida-nda iin ejerciciu, dandu chindeámà iquicúñú-ndà iyuhu. Doco nú fuerte nihnú ini-ndà ichì-yá, ñà-jaàn ndisa, nsidanicuú modo chindeámándó, vächì ducán nihì-ndà iin vida ndiaha na ndoo-va-nda ñuhiví yohó, xì stná na cundoo-nda inga ñuhiví. ⁹ Palabra ndàcuisì nduá yohó, te nsidaa-nda ndiá icà-ndà cunindisa-ndañá. ¹⁰ (Pues sàhà-ñá nduámà ñà-ndàcuisì), ñàyùcànduá sàhandee ini-ndà quida vii-ndà (chuun ìì xí-yá) mate quidá quínì nèhivì xì-ndà, vächì mii-yá, nicanicuahàn itiá-cú-yà, te sàhámà iá tnùndé ini xi-nda nùù-yá, vächì tùha-ya dacá-cu-ya nsidaa clase nèhivì, ñàyùcànduá nú nduu-nda nèhivì xiníndisá-xí-yá, dandu ináhá-ndà vátùni càcu vii-ndà nùù-yá.

¹¹ Divi palabra jaàn icúmí-nî dacuaha-ní nêhivì, te chinaha-nínè quida-neà. ¹² Te mii-ní tu, xiñuhu (quida vii stná-ní), màdí cachíchì ini nêhivì mii-ní ñà-nduù-ní iin nècuàchì chiì. Ñàyucànduá, càhàn vii-ní xi-né; te cacanuù vii-ní. Te nì cùcúú stná ini-ní sàhà nsidaa ñanìtnaha-ní. Te siempre cunihnu vaha ini-ní mii-yá, vâchi ducán cundiaa-ní anima-ní. Daaní, nú indêhe nècuàchì xiníndísâ gá ñà-iin-ni quida-ní nsidaájàn, dandu vâtùni quida stná-nè ducán.

¹³ Mate cuéi dandu sàì ndé iá-nî, iin-ni quida-ní seguir cahvi-ní tutu ìi, te iin-ni ni nácuàhandee ini-ní nêhivì, te dacuahá stná-nínè (na natácá-nsià jaàn). ¹⁴ Te nsinuu stná ini-ní ñà-íá iin ñà-nduá nì nihitáhvi-ní (nùù Dios) daa na ní chitandóò nècuàchì sahnú ndahà-né dìni-ní, te nì càhàn-nè xi-ní razón ndiaha xí-yá. Ñàyucànduá, iin-ni quida-ní ñà-nduá sàni nihitáhvi-ní quida-ní.

¹⁵ Nsidaa ñà-nduá cachí` xi-ní yohó, nsinuu vaha ini-niá; iin-ni cunihnu vaha ini-niá, dandu cundaà ini nêhivì ñà-chicá más sàni cutùha-ní cunchicùn vii-ní ichi-yá. ¹⁶ Te cuidadu coo-ní xi mii-ní (ñà-quida vii-ní), te cuidadu coo stná-ní ñà-màsà dácuáhâ ndevàha-ní nêhivì. Dandu nú iin-ni ni quida-ní nsidaa ñà-yòhó, vâtùni càcu-ní nùù Dios, te càcu stná nêhivì iníní xí ñà-nduá chinàhà-ní.

5

Modo ndiá icà-ndà càhàn-ndà xi nècuàchì iá falta-xi na sáha-ndané ichi váha

¹ Nú ni quidá iin nècuàchì sahnú iin falta, màsà cánahá ndevàha-nda xi-né. Còò. Càhàn vii-ndà xi-né na ian càhàn-ndà xi iin yua-nda. Te nú tiàa chiì nduú ana iá falta xi, dandu càhàn vii-ndà xi-né na ian iin ñani-ndà nduú-né. ² Te nú nècuàchì ñahà sahnú nduú ana (sáha-nda ichi váha), dandu càhàn vii stná-ndà xi-né na ian dihi-nda nduú-né; te ò nú nècuàchì ñahà chiì nduú-né, dandu càhàn tnùñuhu-nda xi-né iin modo vii na ian ni cùndúú-nè iin cùha-nda.

Nansa xiñuhu chindee-nda tnaha-nda nú yâha ndahví-nè

³ Nú ndoó nècuàchì ñahà nì xihì ìi-xí, dandu dacútiácú-nsià nècuàchimà, nú ndisa (còò tnaha-ne cundehè-né nùù-xí). ⁴ Doco nú ndoó dèhe-ne, ò déheñani-né, dandu xiñuhu cundaà ini nècuàchimà ñà-ndiá icà-né quidañuhu-né tnaha-nemà, te nachindee-né ana sahnú xí nemà, vâchi cunduumà iin obra vaha nùù Dios, iin obra cudî ini-yà sàhà-xí. ⁵ Doco cunaha-nsiá, nú nècuàchì cuaán ndisa nduú-né, te còò tnaha-ne cundehè-né nùù-xí, dandu cuisì Dios cundéé ini-nè, te iin-ni xicàn tàhvi stná-nè nùù-yá ndui te ñuú. ⁶ Doco nú tucu nihnú ini-nè, te cuisì cudî ini-nè quida-ne ñà-nduú gustu xi mii-né, dandu mate itiácú-nè, doco ñà-sàni ndañuhu vida ndiaha xí-né nduá. ⁷ Nsidaa palabra jaàn chinaha vaha-ní nsidaa compañeru-ní sàhà-ñà màsà quidá-né ni-iin falta, te ducán nihì nêhivì nansa daquéé cuàchi-ne dìquì-ndà, ⁸ vâchi cunaha-ní, chuun cahnú nduá chindee-nda tnaha-nda, te chicá más cahnú chuun nduú ñà-chindee-nda nêhivì meru vehe-nda, vâchi nú coó, dandu ñà-sàni nacuaà-ndà ichi Dios nduá, te chicá quini queá nùù modo xi nècuàchì có-xiníndísâ.

Ñà-nduá nì cachi Pablo quida nêhivì xí Jesús na cuáhàn-nè tavà-né lista xi nècuàchì ñahà sahnú nihì xi ayuda

⁹ Cuisì nècuàchì cuaán sàni xinu ùni dico (60) cuià ni cùndúú ana nàcava nùù lista, cuisì ana nisa ìa xí imindaa nsì-ìi-xí. ¹⁰ Te nì cùndúú stná-nè

iin nècuàchì ináhá-nsiá nì quida cuàhà obra. Xiñuhu cundaà inì-nsia a ní dàcuàhnú víi-né luchi cuati, te ¿a túha stná-nè quidañuhu víi-né nèhivì sàà vehe-ne? ¿A túha stná-nè cunucuachi-né nùu dava ga nèhivì xí Dios, mate chuun cuati luha nduá? Te ¿a túha stná-nè chindee-né nècuàchì yáha tnùndoho, te ò ndéni nèhivì ní cui yáha ndahví? Nú ducán quidá-né, dandu vátùni nàcàva stná-né nùu lista xi nèhivì (chindee-nsiá).¹¹ Doco nècuàchì chicá cuachi, còò, vàchi (sàhà-ñá cuachi vá-né), mà úhì sàà-ne nacani tucu ini-nè, te nandòdó-né (chuun) cuní Cristu quida-ne, te nandàhà tú-né.¹² Doco iin falta xi-ne cundumà, vàchi ñà-nduá nì cachi-nè, sàni nacoo-neà.¹³ Nècuàchì chicá cuachi ma, mà úhì cuni dùsàn-né, te cacanu xixín-né vehe vehe. Te màdì cuisì ñà-jaàn, vàchi cutùha stná-né cuitnùhu-ne, daquihiyuhù-né nùu chuun xi nècuàchì dava ga, te cachi-nè ñà-có-ndiá icà-né cachi-nè.¹⁴ Ñàyùcànduá, yùhù cachí, chicá vàha nì nándàhà ñahàcuàán nú cuachi-né, te ni cúnsihi ini-nè dèhe-ne, xì chuun vehe-ne, dandu mà níhìndèè nècuàchì có-íá ladu xi-nda daquéé cuàchi-ne (diquì-ndà sàhà nècuàchìmà).¹⁵ Vàchi cunaha-ní, vichi sandoó dava nècuàchìmà sàni tùcù ichì ñà-malu.¹⁶ Ñàyùcànduá, nú iá iin nècuàchì tiàa xiníndísà, ò iin nècuàchì ñahà xiníndísà, te ndoó tnaha-ne nì xihì ì-xí, dandu mii-né ndiá icà-né chindee-né nècuàchìmà sàhà-ñá màsà cóo necesidad cundehè nècuàchìmà nùu tácà mii-nsiá. Vàchi nú chindee-nsiá tnaha-nsia ducán, dandu vátùni sàà-nsiá chindee-nsiá nècuàchì cuaán iá ndisa necesidad xi.

Nansa xiñuhu quidañuhu-nda nècuàchì sahnú inùu nùu nèhivì xí Dios

¹⁷ Nècuàchì sahnú inùu víi nùu nèhivì xí Dios, ndiá icà-ndà quidañuhu-ndané. Te nú nduú-né iin nècuàchì cáhàn xi-nda sàhù, te dacuahá-nèndó palabra ì xí-yá, dandu chicá más xiñuhu quidañuhu-ndané.¹⁸ Vàchi cachí nùu tutu ì (iin ejemplu tii) ndé cachá: “Màsà cúñúhú ñunù yuhù buey na sánihni-sì sicàyòcò trigu cóyo nùniá”. Daaní, cachí stná tutu mà: “Nú sàni quidachuun-nda, iá stná derechu xi-nda nihi-ndà raya xi-nda”, cachá.

Nansa quida-nda nú daquéé cuàchi nèhivì diquì iin nècuàchì sahnú inùu xi-ndà

¹⁹ Nú daquéé cuàchi iin nèhivì diquì iin nècuàchì sahnù-mà, doco iminda ana daquéé cuàchi, dandu màsà cándísà-ní, vàchi xiñuhu siquiera ù ò úni-nè, (dandu vátùni cunini vaha-ní ñà-nduá cachí-nè).²⁰ Te nú ndisa iá falta xi nècuàchì xidá cuàchi ma, te có-ndulócò-nè, dandu chinaha-nínè nùu nsidaa compañeru-nsiá sàhà-ñá (ni nácánì ini-nè, te) yùhí-nè.²¹ Yùhù cachí xì-ní, (Timoteo), iin-ni nacua nduú nsidaa ley yohó, ducán icúmí-ní quida-ní (xì nècuàchì sahnú dandacú); iin-ni icúmí-ní ndenihi-ní nsidan-icuú-né, màdí chicá vii quida-ní xì ana iá vaha xi-ní. Ducán chináhí mii-ní quida-ní, te ináhá stná (Yua-nda) Dios xì Jesucristu, xì nsidaa stná ángel ì xí-yá.

Más gà conseju nì sàha Pablo Timoteo

²² Na cuáhàn-ní cuàha-ní iin nèhivì chuun ñà-dandacú-né, màdí nansa-ni nì cui quida-né. Díhna nacani vaha ini-ní. Te màsà (cuàha-nínè chuun nú nduú-né) nècuàchì có-quidá víi, vàchi nacuida stná-ní cuàchi quida-ne. Cundiaà-ní anima-ní.

²³ (Ináhí) tutoo ndecuéhè-ní kuhí tixi-ní, ñàyùcànduá coho stná-ní chii vinu sì-uva, màdí cuisì tècuí uun.

²⁴ Dava nêhivì, mate tàñáha ga sàà hora coo juicio xi-ne, doco náhà xicà iá cuàchi-ne. Te dava ga-nè, cuisì ndè después natùì cuàchi-ne. ²⁵ Te divi ducánì stnà xì nècuàchì quidá víi; vâchi nú sàni quida-nda obra, claru tûia nùù nêhivì; te mate dèhé ni quida-ndañá, doco mà cúí coo dèhá nicanicuahàn.

6

Nansa xiñuhu quida nècuàchì ndoó saín nùù iin lamú

¹ Nècuàchì ndoó saín nùù iin lamú, ni coó tnùñuhu xí-né nùù lamú xi-ne, vâchi nú ducán, mà níhîndèè nêhivì càhàn-nè dìquì mii-yá ana cahvi-nda, ni dìquì stnà ñà-nduá xiníndísá-ndá. ² Te nú iin nècuàchì xiníndísá nduú lamú xi-ne, dandu màdì chicá menos quidañuhu-né lamú xi-nemà sàhà-ñá dava-ni nduú-né nùù Yua-nda Dios. Còó; chicá más ni coó voluntad xi peón mà quidachuún víi-né, vâchi iin-ni xí-xinindísá-né, te cuú stnahá stnà ini-nè sàhà-né, ñâyùcànduá chicá ndiá icà peón mà cunucuachi víi-né nùù nècuàchìmà.

Cunaha-ní nsidaa palabra yohó icúmí-nî cachitnùhu-ní xì nêhivì yucán, te dacuahá víi-nínè.

Contentu ni cúndóo-ndá xí ñâ-nduá icúmí-ndá, màsà xího-nda cuàhà iñàha, vâchi sà-íá mii-yá ini anima-ndà

³⁻⁴ Nú ndoó nêhivì chináhá stnahá xì tucu palabra có-càchì nacua cachí palabra vii xí Stoho-ndá Jesucristu, dandu (màdì ichì mii-yá nduá), cutu tuxí ini nècuàchìmà ndiaá cuàhà-né. Te nú có-càndísâ-né palabra nacua nduú ichì ì mii-yá, dandu còò ni-iñàha ináhá ndisa-ne. Còò, cuisì-ní ñà-cudîì ini-nè cuàà-nè sàhà chuun cuatiluha nduá. Doco después mà úhì quesaha-né cumbidiá stnahá ini-nè sàhà-né, te náâ stnahá stnà-nè; dandu vihi gá pesadu càhàn-nè dìquì ñanìtnaha-ne, te chicá indéhe diín stnahá stnà-nè. ⁵ Dandu quesáhá-nè daquée cuàchi stnahá stnà-nè, vâchi sàni dàcà sàxinítnùnì-nè, te có-nìhnú gà ini-nè ñà-nduú ñà-ndácuìsì. Cutu ñá-nihì-ndà dìhùn nduá disáhà-xí cunchicùn-ndà ichì Dios cahan-né. Pues nsidaa nècuàchì nihnú ini-xì ducán, nacoo dahuun-nínè. ⁶ Pues ñà-ndáà nduá, cuàhà gá ñà-cuicà nduá nùù-ndà nú nchícùn vii-ndà ichì-yá, te ndoo-nda contentu xì ñà-nduá sà-icúmí-ndá. ⁷ Vâchi còò ni-iñàha nihi-nda ni quésáá ñuhivì yohó, te còò ni-iñàha cunihi stnà-ndà cùhùn na quee-nda yohó. ⁸ Ñâyùcànduá, nú iá ñà-cutiacu-ndà xì ñà-cundixi-nda, xì ñà-jaàn-ní ni cúndóo-ndá contentu. ⁹ Dava nêhivì, yáha ga cuní-nè nducuca-né, doco cunaha-ní, cuàhà peligru ndacá mà, vâchi nú nihnú ini-nè ducán, mà úhì sàà-nè dacuidá cuàchi-ne mii-né, te mà úhì dandahví ñà-malu-nè, te dacà-sí dìni-né sàhà-ñá xího cuàhà-né iñàha. Doco mii-né quidáquí-né xì mii-né, vâchi sàhà ñà-jaàn icúmì cuchicuehe anima-nè, te mà nátùì ga-nè nùù Dios. ¹⁰ Vâchi nú cuú ini-ndà sàhà dìhùn, mà úhì quida-nda nsidanuu clase cuàchi, vâchi nahì yohò cuàchi nduá. Doco divi ducán sàni quida dava nêhivì, ni cuu cuahà ini-nè sàhà dìhùn, te sàhàjàn nì tucù-nè inga ichì ndé có-xiníndísá víi gá-nè, te cunaha-nsiá, dècuèndè vichi cuàhà gá dandohó-né anima-nè.

¹¹ Doco mii-ní, iin nêhivì xí Dios nduu-ní. Ñâyùcànduá ni-iin xichi màsà nácánì inì-ní quida-ní nacua quidá nècuàchì yucán. Iin-ni cuàhandee inì-ní quida-ní ñà-nduú ichì váha, te nanducu-ní nansa cahvi víi-ní mii-yá. Iin-ni ni cúnìhnú ini-níyà, te iin-ni cuu stnà ini-ní (sàhà-yá xì sàhà stnà ñanìtnaha-ní). Quidandee inì-ní sàhà nsidaa iñàha, te siempre coo màni inì-ní. ¹² Cuàhandee gá inì-ní ñà-màsà dáca xì dìni-ní, te

nacoo-ní fe vâha xi-ní; iin-ni cunsihi iní-ní ñà-seguru cucumi-ní vida ndiaha nicanicuahàn, vâchi sâhâ-ñá ñihî-niâmâ, ñâyùcândùá nì cana Dios mii-ní, te ndee ní cachi stná-ní iin palabra vâha ñà-cuàhàn-ní cunchicùn vii-ní ichî-yá; te cuàhâ stná ñèhivî nì ininî na ní cachî-ní ducán. ¹³⁻¹⁴ Ñâyùcândùá, vichi chináhî mii-ní ñà-chivâha-ní palabra ndiaha nì cachi Dios. Ducán cachî xi-ní, te inínî stná mii-yá, divi mii-yá ana dipoder-xi itiácú nsidanicuú iñâha iá ñuhivî; te inínî stná Jesucristu, divi mii-yá, ana nì cachi vate stná ñà-ndùú palabra ndiaha na ní dàtnátuu-tèyá nùù Poncio Pilato. Ñâyùcândùá, iin-ni chivâha-ní ñà-ndùá nì ndacu nuù-ní nùù-yá. Màsâ cúmánchâ anima-ní, te ni-iyuhu palabra mà màsâ nándòdò-nî ndè cachi sâà quivî naxicocuúin Stoho-ndâ Jesucristu. ¹⁵ Vâchi meru quivî xí-yá icúmí-yâ tui-ya nùù-ndâ quida Yua-nda Dios, (ansivéhé-yâ), vâchi ndiaha gá-yâ. Mindalini mii-yá dandacú-yá ñuhivî, cuisì mii-yá cusáhnû-yá nùù nsidaa rey, xì nùù nsidaa gá ana icúmí chuun ñuhivî yohó. ¹⁶ Cuisì mii-yá nduú ana de por sí icúmí xí vida ndiaha nicanicuahàn. Fuerte tnùù ñihni ndiaha ndé iá-yâ, te mà cùì ñihî ñèhivî cuyatni-ne. Còò ni-iin ana nì xìnínùù xì-yá, ni mà nunca sâà-nè cuni-nèyâ. Te vichi nicanicuahàn ni queé tnùùhuu xí-yá, te nicanicuahàn nì cusáhnû fuerte-yâ (inicutu), amén.

Nansa xiñuhu cunihnu ini nècuàchì cuicà

¹⁷ Cáhàn-ní xì ñèhivî icúmí xí ñà-cuicà ñuhivî yohó, te chinaha-ninè ñà-màsâ cóó cuadú-nè, ni màsâ cáhví-né xì dihùn xí-némâ, vâchi còò seguru xan. Còó. Dios ni cahvi xi-nda, vâchi mii-yá, nicanicuahàn itiácú-yâ, te cuisì mii-yá vâha ndisa inî-xi, te sâha-yàndó nsidanicuú ñà-ndùá xiñuhu nùù-ndâ sâhâ ñà-cundoo-nda contentu ñuhivî yohó. ¹⁸ Cachî-ní xì nècuàchì cuicà mà ñà-ndiá icà-né quida-ne obra; dispuestu ni cúndóó-né dasàn-né ñà-ndùá icúmí-né, te cundehè ndahví-nè ñanitnaha-ne, dandu obra ndiaha-ma cunduu ñà-cuicà-né. ¹⁹ Te na cáyâ cuàhâ ñà-jaàn, dandu cunduumâ iñâha chindee xi-né dècuèndè stná inga (vida) vâxi xi-nda, te ducán ñihî stná-nè cutiacu ndisa-ne vida ndiaha.

²⁰⁻²¹ Yùhù cachî xi-ní Timoteo, cundiaa vâha-ní (palabra ì) nì ndacu nuù-ní cundiaà-ní. Màsâ quíhitnaha-ní xì ñèhivî cáhàn ndevâha palabra loco mate cachî-nè chicá ndiaá ñà-ndùá ináhâ mii-né. Ináhâ-nè, cachî-nè, doco cachî va-ne, vâchi có-ndùá ducán. Dava ñèhivî, ducán nì tuxi ini-nè, doco divi sâhâmâ nì tucù-nè nì quee-ne nùù ichî xiníndisâ víi-nda mii-yá.

Ni cúcúmí cuàhâ-ní gracia xi-ya. Sâ-íá.

Tutu Ûi Nì Tiaa San Pablo nùu Timoteo

¹ Yùhù nduí Pablo, iin nècuàchì nì nihì chuun ndiaha nùu Jesucristu, vàchi ducán nì chitnùnì ini Dios sàhí nacua nì chitnùnì stná ini-yà ñà-nihì-ndà vida ndiaha nùu Jesucristu, vàchi ducán sàni cachi-yà xi-ndà. ² Te vichi cásàhùì xì mii-ní Timoteo, vàchi nahi dèhemaní nduu-ní. Te xícàn tàhvì nùu Yua-nda Dios xì Stoho-ndà Jesucristu ñà-nì cuáha-ya mii-ní vihi gracia, te ni cundéhe ndahví stná-yà mii-ní. Contentu ni coo-ní quida-ya.

Nansa nì cachi Pablo xì Timoteo ñà-nsinúú ini-nè nècuàchì mà

³ Nacua nìsa quida xì nìsa xinucuachi ví-né nùu Dios, ducán quidá stná yùhù vichi, còò ni-iin falta dandoho-xi sàxinìtnùnì. Pues divi nùu mii-yà xícàn tàhvì sàhà-ní: ndui te ñuu naquímánì mii-yà sàhà-ní. Nicanicuahàn nsinúú inì mii-ní. ⁴ Mà cùì nándodí nansa nì sacu-ní daa. Yáha ga cunì cundehí mii-ní, dandu ndòò vaha ini anímè. ⁵ Yùhù nsinúú stná inì nansa quida-ní ñà-siempre nihnú vaha inì-ní mii-yà, màdiá danani úún-ní nduá. Primeru nitá xi-ní Loida, nìsa xinindisá-né mii-yà, dandu después dihi-ní Eunice, te vichi stná mii-ní, ducán nihnú vaha stná inì-níyà ináhì.

⁶ Ñàyùcàndùá, xiñuhu nsinuu inì-ní nansa nì nihítàhvì-ní na ní chitandóì ndahí dìni-ní daa, te vichi cunì nandudiì inì-ní quida-ní nacua nduú tàhvì-ní. ⁷ Vàchi ¿indù ñàha quidá Espíritu xì Dios ini anima-ndà? ¿A chicá yúhì-ndà quidá-yà? Còó, ñà-chicá ndufuerté anima-ndà nduá quidá-yà; te sàhà mii-yà chicá cuú stnahá stná ini-ndà sàhà-ndà, te chicá nacáni sahnú inì-ndà quidá-yà. ⁸ Ñàyùcàndùá, màsà cùcáhàn nùu-ní càhàn-ní xì nèhivì sàhà Stoho-ndà Señor, ni màsà cùcáhàn nùu stná-ní sàhà yùhù ñà-ìé` vehecàa sàhà-yà. Còó. Dispuestu ni coo-ní ndoho stná-ní sàhà razón ndiaha xí-yà, vàchi icúmí-yà chindee-yándò. ⁹ Nì dàcácu-ya anima-ndà, te nì cana-yándò ñà-cunchicùn-ndà ichì ñi-yà. Doco màdi sàhà obra vaha ni quida-nda nduámà; còó; cuisì sàhà-ñá ducán nì chitnùnì ini mii-yà, te sàhà-ñá màni gá stná ini-yà. Dècuèndè na táyòò ñuhivì, dandu nì chitnùnì ini-yà ñà-cuáha-yándò gracia xi-ya nú sàni tenchicùn-ndà Jesucristu. ¹⁰ Te vichi sàni tui vate gracia mà nì quida-ya, vàchi nì quixi Jesucristu ñuhivì yohó ñà-dacácu-yándò, te sàhà-ñá nì cundee-yà nì càcu-nda, mà sàá-ndà cui ndisa-nda. Còó. Te vichi xitiá razón ndiaha xí-yà, te ducán datnúu-yà anima nèhivì ñuhivì nansa nihì-né vida ndiaha nicanicuahàn ñà-mà nunca cui ndisa-ne.

¹¹ Pues divi razón mà nì nihì chuun cachitnùhì xì nèhivì, vàchi mii-yà, nì techuún-yà yùhù cùhìn chinahì nèhivì nsidanicuú ñuu. ¹² Te divi sàhà ñà-jaàn ñé` ndohì (quidá nèhivì). Doco có-cùcáhàn nùu, vàchi ináhì ana xinindisè; ndahà mii-yà sàni dáyáhi míi, te ináhì iin-ni icúmí-yà cundiaa-yà vida xi dècuèndè quivì nasai nùu-yà.

¹³ Dàñhùhù nì dàcuàhì mii-ní, ñà-jaàn nsinuu vaha inì-ní, te màsà dàmá-nà, vàchi vátùnì chindeá mii-ní, cuisì xiñuhu ñà-iin-ni cunihnu vaha stná inì-ní mii-yà, te cuu stná inì-ní sàhà nsidaa nèhivì, vàchi ducán ndiá icà-ndà quida-nda nú nchicùn-ndà Jesucristu. ¹⁴ Sàhà poder xì Espíritu ñi cundiaa vaha-ní palabra ndàcuisì nì nacoì nùu-ní, vàchi iá-yà inì anima-ndà.

¹⁵ Nacua ináhà-ní tucu sàncánì ini nsidaa compañeru-nda ndoó ladu Asia, có-cùù gá ini-nè sàhì. Iin nècuàchì mà nduú Figelo, te inga-nemà

nduú Hermógenes. ¹⁶ Doco Onesíforo, cóo; có-cùcáhán nù-né ñà-íé' vehecàa yohó. Ni cúndéhe ndahví Dios-nè xi stná nèhivì vehe-ne, vèchi cuàhà xichi nì quixi-ne visita, te ndiaha gá nì ndòo vàha inì nì quida-ne. ¹⁷ Vèchi na ní quixi-ne ñuu Roma yohó, cuàhà nì xicanuu-ne nì nanducu-né yùhù, dandu nì ndacùhun-ne yùhù. ¹⁸ Ñàyùcàndüá, ni cúndéhe ndahví Stoho-ndà Señor-nè na sàà quìvì (nacuaàh-nda cuenta nùù-yá). Vèchi mii-ní, ináhá vàha-ní ñà-cuàhà guá ñà-vàha nì quida stná-nè (xì-ndà) na ní sandoo-nda ñuu Éfeso.

2

Xiñuhu cuàhandee ini-ndà cunchicùn vii-ndà Jesucristu

¹ Nahi dèhe mii nduu-ní, te cachí' xì-ní ñà-nì nsínúú vàha inì-ní nansa nì quida Jesucristu gracia sàhà-ndà, te nì ndèe anima-nda ini anima mii-yá. Pues vichi divi sàhà gracia mà ni cúníhnú fuerte inì-ní. ² Cuàhà gá iñàha sàni dàcuàhì mii-ní, te nì inini stná cuàhà gá más nèhivì. Pues vichi xiñuhu nacàxin-ní itnii nècuàchì seguru, te chinaha stná-nínè ñà-ndüú palabra nì dàcuàhì mii-ní, dandu vètuni chinaha stná-nè más gá nèhivì.

³⁻⁴ Quidandee ini-ní sàhà nsidaa vida yáha-ní, nacua quidándéé ini iin soldadu vàha, vèchi soldadu xi Jesucristu nduú stná-nda. Te cunaha-ní, nsidaa ana nduú soldadu, nacóo níhni-te nsidaa chuun xi mii-té sàhà-ñá cuní-te cunchicùn vii-té ana dandacú nùù-té. ⁵ (Inga ejemplu): nú nduu-nda tècuachi dadavástnàhâ juegu, dandu fuerza icúmí-nda cunchicùn-nda ley xi juegu mà, vèchi nú cóo, mà nunca quida-nda ganar. ⁶ Daaní, nú nduu-nda nècuàchì xitú, te quidáchúûn víi-nda itu-nda, dandu primeru mii-nda cunduu nècuàchì níhì xì ñà-ndüá caná viu mà. ⁷ Pues nacani vàha inì-ní sàhà ñà-ndüá cachí' xì-ní yohó, te icúmí Dios chindee-yá mii-ní ñà-cundaà vàha inì-ní sàhà nsidaájàn. ⁸ Nsinuu inì-ní sàhà Jesucristu ñà-nì natiacu-yà, te nduú stná-yà descendencia xi rey David. Divi ñà-jaàn nduá cachí' xì nèhivì na (xicánúí) cachítñuhi xì-né razón ndiaha xí-yá. ⁹ Te sàhà-ñá quidé ducán, ñàyùcàndüá ndohí vichi, sà-ínáhá-ní; dècuèndè ndiadí stnàì vehecàa vichi, vèchi quidá nèhivì cuenta ñà-ndüú iin tè-tùha quini. Doco palabra xi Dios, cóo, có-ndiadiá, (xitià iia). ¹⁰ Ñàyùcàndüá, quidándéé ini sàhà nsidaa ñà-ndüá yáhi, vèchi nú ducán, dandu nihítàhvi nècuàchì nì nacàxin Dios sàà-nè càcu ndisa-ne quida Jesucristu, te nicanicuahàn cundoo ndiaha stná-nè nùù-yá (nahi ndohó).

¹¹ Ñà-ndàà nduú palabra yohó: nú icúmí-nda cui-nda sàhà-ñá nchícun-nda mii-yá, dandu icúmí stná-nda natiacu-nda, te cundoo-nda nùù-yà. ¹² Te nú dandohó nèhivì-ndó (sàhà-yá), dandu quìvì sàà-yá cusahnú-yá, cutnahá stná-nda xì-yá cusahnu-nda. Doco nú nì nacuaà-ndayá, dandu icúmí stná-yà nacuaà-yá ndohó. ¹³ Mate ndohó, có-xiníndísá-nda, doco mii-yá, iin-ni icúmí-yá quida vii-yá cumplir. Mà cúí nacuaà-yá (ñà-ndüá sàni cachi-yà), vèchi mii-yá nduú-yá mii-yá.

Nansa xiñuhu quida nèhivì chináhá xi palabra xi Dios

¹⁴ Càhàn-ní xì nècuàchì (chináhá xì nèhivì xí Dios), te dansínúú inì-nínè sàhà palabra yohó. Cachì-ní xì-né ñà-Stoho-nda Señor nduú ana ndácùcahan-nda, te sàháyùcàndüá màsà cúndóo-nda nàá stnahá uun-nda sàhà chuun cuatiluha, vèchi nú ducán, mà nihindèè-nda ni-yuhu ñà-vàha, cuisì danácání gá ini-nda nèhivì iníní mà. ¹⁵ Cuàhandee inì-ní

(quida vii-ní) sàhà-ñá ndee vaha-ní nùu Dios, màdí cucahan nùu-ní (nùu-yá) na iin peón có-quidá víi. Quida vii-ní chuun xi-ní; chinaha vii-níne palabra ndàcuisi divi nacua ía ndisa palabra mà. ¹⁶ Doco iin palabra chicuèhè, ni loho màsà quíhín casu-ní ñà-jaàn. Vàchi ¿índù ìñàha ñhì-ndà nùu palabra mà? Cuisi ñà-chicá más tùcù-ndà inga ichi có-ndùu ichi mii-yá. ¹⁷ Vàchi nahi cuèhè xítia nihni iquicúñù-ndà, te saxá-ndó, ducán quidá stná dàñùhù (có-ndiàá mà). Te divi ñà-jaàn nduá quidá stná dàñùhù chináhá Himeneo xì Fileto. ¹⁸ Vàchi sàni tùcù nècuàchìmà iin ichi tnùhù, te cachí-nè (màdiá quivì nùu-xí natiacu-ndà); còó, ñà-sàni natiacu-ndà nduá, cachí-nè, te sàhà palabra jaàn sàni dacà-né dìni dava nèhivì, te có-xiníndísà gá nècuàchìmà. ¹⁹ Doco tucu ía iin obra xi Dios; mà nunca ndañuhá; na iin cimientu fuerte nduá; te na ian itúu stná iin seña xi-ya icà-ñá (ndé cachá): “Ináhá Stoho-ndà Señor índù nèhivì nduú nèhivì xí-yá”. Te cachí stná palabra mà: “Nsidaa ana ndácùcahan xi quivì Cristu, ni nácóó dahuun-ne ichi malu”.

Ejemplu sàhà traste vehe nècuàchì cuicà

²⁰ Cuàhà traste yuhùnùhù ndoó vehe iin nècuàchì cuicà, te dava traste mà, oro ò plata nì cuyucàn, te cuisì ñà-vii quée inià. Doco dava traste mà, yutnù ò ñuhù nì cuyucàn, ñàyùcàndùá xichúñ-ndáñà ndéni chuun nì cui. ²¹ (Pues ducán ía stná xì mii-nda.) Ñàyùcàndùá, nú ni cúxíó nsidaa ñà-íá quini ìni anima-ndà, dandu nahi traste vico-ma cunduu-nda, vàchi sà-íá ndoo anima-ndà, te vátùni quida-nda chuun nùu Stoho-ndà Dios; vátùni quida-nda nsidanicuú obra vaha.

²² Ñàyùcàndùá, mii-ní, nandòó dahuun-ní nsidaa ñà-nduá xího guá tècuachi dava ga, te cuisì ichi ndáa Dios cunchicùn-ní, divi ichi ndé nihnú vaha ini-ndà mii-yá, te cuú stnahá ini-ndà sàhà-ndà, vàchi ichi mà ñhì-ndà cundoo màni nsidaa-nda. Divi ducán xiñuhu quida nsidaa ndohó nècuàchì ía ndoo anima-xi, te ndácùcahan-nda Stoho-ndà Señor. ²³ Doco nú ndoó nèhivì ndatnúhù cuáhà gá sàhà chuun cuatiluha có-ndiàá ndisa, dandu màsà quíhvihnaha-ní xì-né, vàchi mà úhì quesaha-nsiá nàá stnahá-nsiá sàhà chuun nahi ñà-jaàn. ²⁴ Doco có-íá vaha nàá-ndà xì nèhivì, vàchi ana xinúcuáchì nùu Stoho-ndà Señor nduu-nda. Còó, vivíi xiñuhu càhàn-ndà xì-né, te dacuahá víi-ndané; ni coó calma-ndà xì-né. ²⁵ Mate càhàn-nè dìquì ley xi-nda, doco vivíi-ni dansítñùu ini-ndané, vàchi vihini cundehè ndahví Dios-nè, te naxicocuñi ini-nè nacuni-nè índù palabra nduú palabra ndàcuisi, ²⁶ dandu ñhì-né nacunihnu vii ini-nè, te càcu-ne nùu ndahà ñà-malu, vàchi quisi mà, nì dacà-sí dìni-né sàhà-ñá dandacú-si nùu-né nacua cudí ini-sí.

3

¹ Yùhù cuní cundaà inì-ní nansa icúmí coo quivì xínu tiempu yohó, vàchi tiempu ùhì cundua. ² Cuàhà gá nèhivì tiempu yucán chicá icúmí-né cuu ini-nè sàhà mii-né, xì sàhà dìhùn stná; chicá ndiàá mii-né cucahan-né, te coo cuadú stná-nè, mà úhì càhàn-nè dìquì Dios. Ni mà ndúlócò gà-nè sàhà ñà-nduá cachí yuadíhí-nè; mà náquímàni stnahá gá stná-nè; te icúmí-nè cahíchi stná ini-nè nsidaa ñà-ndùu chuun ìi. ³ Te mà chúhí stnahá gá stná ini-nè. Mà cúcàhán gà-nè nàcùndoo vaha-ne; nècuàchì xicánúu uun xì ñà-tnùhù cunduu-ne, ni mà cá-chítñuní gà ini-nè. Cuàhà gá icúmí-nè ndu-tehii stná-nè, te cahíchi stná ini-nè nsidaa ñà-ndùu chuun vaha. ⁴ Mà úhì cahín stnahá-né, te mà cóó ìi gá stná ndahà-né; mii-né nduú-né mii-né cucahan-né. Chicá cuu ini-nè sàhà ñà-cudí ini-nè quida-ne, te

màdi sàhà Dios. ⁵ Mate quídá-né na ian cahvi-néyà, doco mà cándísá-né ndudu ìì xí-yá. Doco mii-ní, màsà quíhvi tñaha-ní xì nècuàchì quídá ducán. ⁶ Vàchi nacua icúmí quida nèhivì tiempu mà, ducán sàquídá stná dava tiàa vichì, tùha-tè cacanu-u-tè vehe vehe, te na có-sàha nèhivì cuenta, dandu dacúníndísá-te nècuàchì ñahà palabra xi-tè, vàchi mà fuerte ini nècuàchì mà sàhà-ñá dandoho guá cuàhà falta xi-ne mii-né; mà úhì quida ndevàha-ne cuàhà iñàha. ⁷ Ñàyùcàndüá, cuàhà ley dacuahá-né, doco ni có-sàa-nè cundaà ini-nè ñà-ndüü palabra ndàcuisì. ⁸ Te tiàa (chináhá chicuèhè xì-né) ducán, xíquida-tè nacua nì caquida tètàtnà nani Janes xì Jambres sàhana na ní cuni-te cadì-te nùù Moisés; te divi ducán quídá stná (tètnùhù) chináhá vichì, cunì stná-te cadì-te nùù (nèhivì chináhá viì) xì palabra ndàcuisì, vàchi yáha ga ndahví sàxinítnùnì-te, ñàyùcàndüá có-cunì Dios cunindisa-nda palabra chináhà-te. ⁹ Doco cunaha-ní, divi jaàn-ní nùù-xí sàa-te, vàchi claru icúmí nsidaa nèhivì cundaà ini-nè sàhà tèmà ñà-loco-te, divi nacua nì xini stná nèhivì sàhana sàhà tètàtnà yucán. ¹⁰ Doco mii-ní, sàni xini-ní nsidaa ñà-ndüá chináhì nèhivì; ináhá-ní xicánúú sahnúí, te nihnú vàha inì mii-yá. Ináhá stná-ní ñà-ndüá nihnú inì quide vida xi. Te in áhá stná-ní ndee cahnú inì, te cuú ndisa inì sàhà ñanìtnahi; quídá ndéé inì sàhà-né. ¹¹ Te sàni xini stná-ní ñà-cuàhà guá vida nì yàhi nì quida nèhivì, te nì ndoho cuahí, vàchi nì xini-ní nansa nì cuu xí na ní ìe ñuu Antioquía, xì ñuu Iconio, xì ñuu Listra. Ináhá-ní nansa nì quida quini nèhivì xì yucán. Doco (ansivéhé) Stoho-ndà Señor, nì xidahan-yá yùhù nùù nsidaa tnùndoho ma. ¹² (Pues ducán nì ndohì), vàchi nsidaa ana cunì cunchicùn viì ichì Jesucristu, icúmí stná-nè cuni-nè cuàhà vida quida nèhivì.

¹³ Doco nècuàchì malu, xì nècuàchì tnùhù, chicá más icúmí dàcà sàxinítnùnì-nè ñà-dàndahví stnahá-né. ¹⁴ Doco mii-ní, iin-ni cunihnu vàha ini-ní ñà-ndüá sàni dàcuàhà-ní, te nì xinindisa-ní, vàchi ináhá-ní ana nduú nècuàchì nì chinaha xì-ní, ñà-ndüú-né nècuàchì seguru. ¹⁵ Te ináhá stná-ní ñà-dècuèndè tii-ní sàni cundaà inì-ní nansa cachí tutu ìì; te cunaha-ní, nú sàni cundaà ndisa ini-ndà nansa cachí tutu mà, te xiníndísá stná-ndà Jesucristu, vātùnì càcu anima-ndà. ¹⁶ Vàchi nsidaa ñà-ndüá cachí nùù tutu ìì, ñà-nì dàtnùù Dios sàxinítnùnì nèhivì nduá. Ñàyùcàndüá, sàhà tutu mà vātùnì chinaha-ndà nèhivì ichì-yá. Vātùnì càhàn stná-ndà xì-né nú sàni tùcù-nè inga ichì, dandu chindee-ndané natenchicùn-nè ichì vàha, te dacuahá gá-ndané nansa cunduu-ne nèhivì ndàcuisì inì-xi. Pues sàhà nsidaa ñà-jaàn vātùnì quida tutu ìì mà chuun ¹⁷ nùù ndohó nèhivì xì Dios, te ducán chindeá cuacatnahá nsidaa ñà-ndüá xiñuhu nùù anima-ndà, mà quídá falta gá ni-iñàha nùù-ndà, te ducán mà úhì quida-nda ndéni chuun vàha nì cui.

4

¹ Vichì indéhe Yua-nda Dios xì Stoho-ndà Jesucristu, divi ana icúmí naxicocuñ cusahnú-yá, te nsidandaà-yà sàhà nsidaa nèhivì, nècuàchì itiácú xì nècuàchì nì xihì; pues mii-yá nduú ana indéhe, (te iníni-yá) ñà-chináhì mii-ni palabra cuàhìn cachì xì-ní yohó, (Timoteo): ² dacuítia-ní palabra ìì xí-yá; coo tùha-ní (càhàn-ní xì nèhivì) nsidanicuú tiempu, ndéni hora nì cui. Nú iá falta xi-ne, càhàn viì-ní xì-né; dansítñù inì-ninè sàhà falta xi-nemà, te nacuahandee inì-ninè áma naquida viì-né. Iin-ni quidandee inì-ní sàhà-né, te iin-ni dacuahá-ninè. ³ Vàchi vàxi iin quivì mà cándísá gá nèhivì cunini-ne palabra ndàcuisì. Còó,

cuàhàn-nè nanducu-né cuàhà ana chinaha xì-né cuisì ñà-ndúá cudí iní mii-né cunini-ne, vâchi ducân nchihò ini-nè quida-ne. ⁴ Cuàhàn-nè quidamaxiní-nè. Mà cúniní gá-nè palabra ndâcuisì xí-yá, puru ñà-ndúú cuentu uun cuàhàn-nè cunini-ne. ⁵ Doco mii-ní, nicanicuahàn nacani sahnú iní-ní. Quidandee iní-ní sàhà nsidaa tnùndoho icúmí-ní cuní-ní; (inicutu) cachitnùhu-ní razón ndiaha xí mii-yá, te daxínu vii-ní nsidaa chuun ì xí-yá sàni sàha-ya mii-ní. ⁶ Vâchi yùhù, sà-lé` ñà-nùhi (nùù Dios). Nahi promesa sàha-nda mii-yá nduí, vâchi sàni sàà hora caqui. ⁷ (Doco cunaha-ní, inii vida xi) sàni sàhandee gá iní quide ñà-ndúá sái quide; sàni xínu nùù-xí ñà-ndúá nì sàcùnahí quide, te iin-ni nihnú vâha iní Stoho-ndà Señor. ⁸ Sàhâyucândúá, icúmí-yâ dacútâhvì-yá yùhù iin ñà-vâha na sàà quivì ndiaha vâxi xi-nda, vâchi iin juez ndâcuisì iní-xi nduú-yá. Doco màdi cuisì yùhù nihitâhvì na sàà quivì mà. Còó, vâchi cundiatú stná nsidanicuú ana cudí iní-xi cuninùù xi-yá na quivì naxicocufin-yá.

Ñà-ndúá nì cachi Pablo na ní xicàn-nè favor nùù Timoteo, te nì ndaquindèè stná-nè xì nècuàchimà

⁹ Sacúndâhvì` nùù-ní yâchì quixi-ní yohó. <sup>10</sup> Vâchi sàni nacoo nihni Demas yùhù, vâchi chicá nì cudiì ini-nè ñà-ndúá iá ñuhiví yohó, te ñâyùcândúá sâcuàhàn-nè ñuu Tesalónica. Daaní, Crescente, ladu Galacia cuàhàn-nè; te Tito, ndè ladu Dalmacia cuàhàn nècuàchimà. <sup>11</sup> Làcà mindaa Lucas iá xí` vichi. Ñâyùcândúá, cachí` xì-ní ñà-nacuaca-ní Marcos cutnahá-nsiá quixi, vâchi (ínâhí), vâtùni chindee stná-nè yùhù ñà-quide chuun ì xí mii-yá. ¹² Daaní, Tíquico, sàni techuín-nè cuàhàn-nè ñuu Éfeso.

¹³ Cunaha-ní, iá iin dôi nì ndòo vehe Carpo ñuu Troas. Diviajàn naquihin-ní, te cunihi-ní quixi na quivì quixi-ní. Te cuní stnâi quixi tutu xi, xì stná libru xi; doco tutu mà nduá chicá xiñuhu (nùí).

¹⁴⁻¹⁵ Cuidadu coo-ní xì herreru nani Alejandro, vâchi cuàhà gá dañu nì quida-ne nì càhàn quini-ne dìquí, xì dìquí stná ñà-ndúá nì cachi-nsi. Doco icúmí Stoho-ndà Señor cuàha-yanè según ñà-ndúá nì quida-ne.

¹⁶ Cunaha-ní, primeru xichi nì càhàn sàhà míi nùù juez, còò ni-iin tiàa ni chindéé xí. Cahnú gâ Dios màsà cúníí-yá cuenta sàhà ñà-ndúá nì quida-nemà, vâchi nsidaa-né nì nacoo nihni-ne yùhù. ¹⁷ Doco mii-yá, còó; iin stná-yâ cutnâhâ-yá xí` na ní sâhìn yucán, te nì nacuàhandee ini-yâ yùhù, vâtùni nì dâxínui chuun icúmí ñà-câhìn xì nèhivì palabra xi-ya, te cunini nsidanicuú raza nèhivì. Daaní, (na ní nsihì nì càhìn), dandu nì càcui, mate cuàhàn-te dandáñuhú dahuun-tè yùhù nì cùí. ¹⁸ Te cunaha-ní, icúmí Stoho-ndà Señor nacuidahan-yá yùhù nùù nsidaa ñà-ndúá quida nèhivì malu, vâchi iin-ni icúmí-yâ cundiaa-yâ yùhù ndè cachi sài ñuhivì ì xí-yá iá ansivì. Ansivéhé cahnú-yá nicanicuahàn, amén.

¹⁹ Casàhú-ní xì Prisca xì Aquila, xì stná Onesíforo xì nèhivì vehe-ne.

²⁰ (Cachitnùhu stnâi xì-ní) ñà-nì ndòo Erasto ñuu Corinto. Te Trófimo, ñuu Mileto nì ndòo-ne, vâchi cuhí-nè.

²¹ Yùhù sacúndâhvì` nùù-ní ñà-nì quixí yâchì-ní antes tiempu vixin. Cásàhú Eubulu xì-ní, te casàhú stná Pudente, xì Lino xì Claudia, xì nsidaa gâ nèhivì nduú hermanu.

²² Nì cúnâhâ anima-ní xì Stoho-ndà Jesucristu, te cuàhà gracia xi-ya nì cúcúmí-ní. Sà-iá.

Tutu Nì Tiaa San Pablo nùù Tito

¹ Yùhù nduí Pablo, iin ana xinúcuáchí nùù Dios. Ñàyùcàndùá xicánúí cáhìn xì nèhivì sàhà-ñá vátùni sàà nècuàchì sàni nacàxin-ya cunindisá-néyà. Vàchi ñà-jaàn nduú chuun nì nihí nùù Jesucristu guide, dandu cundaà ini nèhivì ìndù-ñá nduú palabra ndàcuisì sàhà nansa cahvi vù-ndáyá, ² xì sàhà stná tnùndé ini ndiatu-nda ñà-nihì-nda vida ndiaha nicanicuaàn, vachi ndè na táyô ñuhivì, sàni quida-ya comprometer nìhítàhvi-nda ducán, te mii-yá, mà nunca dandahví-yàndó. ³ Te vichi sàni dàtúi-ya palabra mà, vachi sàni sàà meru tiempu tùa, te cunitnùhu-ndañá. Ñàyùcàndùá, xicánúí cachitnùhi palabra mà nacua nì dàndàcù-yá nùù guide, vachi mii-yá, cuní-yà dacácu-ya (nsidaa) nèhivì.

⁴ Pues, vichi tiaí tutu yohó nùù mii-ní, Tito, vachi nahi dèhe ndise nduu-ní, ñà-iin-ni sàni xinindisá stná-ní ichì váha. Ñàyùcàndùá, xicàn tàhvi nùù Yua-nda Dios xì Stoho-nda Jesucristu, divi ana nì dàcácu xi-nda, te xíquèn ñà-nì cuàha-ya mii-ní cuàhà gracia xi-ya, te nì cùndéhe ndahví stná-yà mii-ní; contentu nì coo-ní quida-ya.

Ñà-ndúú chuun nì ndacu nuù Tito quida-ne ñuu Creta

⁵ Na ní quei ndé iá-ní jaàn ñuu Creta, nì cachì xì-ní ñà-nì ndóo-ní daxínu-ní chuun cumàni vá. Te iin chuun ma nduú ñà-nacàxin-nda nècuàchì cunuù xì nèhivì xí Dios iin iin ñuu. Ñàyùcàndùá, nacua nì cachì xì-ní, divi ducán quida-ní. ⁶ Doco cuisì tiàa còò falta-xi nì cécúndúú ana nacàxin ma. Vachi xiñuhu cunduu-ne tiàa iá xì imindaa nècuàchì vehe-xi, te nì cùndúú stná-nè iin ana iníni víi dèhe-xi, vachi nù cachì nèhivì escandaloso dèhe-ne, te ò có-íá sahnú iníà, dandu màsà queé nècuàchì mà nombradu. ⁷ Vachi iin tiàa inúù xì nèhivì cahvi xi Dios, icúmí-nè cunduu-ne iin nècuàchì còò falta-xi, vachi divi mii-yá nduú ana xinúcuáchí-nè nùù-xí. Ñàyùcàndùá, màsà cùndúú-né nècuàchì cuadú, ò iin nècuàchì xidà yàchì inì-xì; còò. Ni màsà cùndúú stná-nè ana tùha coho, ò iin nècuàchì cáhàn tèhì. Ni màsà cùndúú stná-nè iin ana cuú inì-xì sàhà òhùn. ⁸ Te xiñuhu cunduu stná-nè iin tiàa cudú inì-xì dayáha visita vehe-xi; iin nèhivì cudú inì-xì sàhà nsidanicuú chuun vaha nì cùndúú-né. Doco màsà cùndúú-né nècuàchì quidá nansa nì nì cui xì mii-xì; còò. Nècuàchì sahnú inì-xì nì cùndúú-né, nècuàchì ì ndisa inì-xì, vachi nsidaa nècuàchì inúù mà, xiñuhu cunduu-ne nècuàchì ndàcuisì inì-xì. ⁹ Iin-ni xiñuhu cunchicùn vù-né palabra ndàcuisì xí-yá nacua nì dàcuàhá nèhivì-né, dandu vátùni nacua handee stnahá inì-nè, te nihì stná-nè naxiconihí víi-né nùù nècuàchì xítñuhu, vachi divi dàñhù ndàcuisì nduá nì dàcuàhá-né.

¹⁰ Vachi cunaha-ní, ndoó cuàhà nèhivì chináhá ndevàha iin palabra loco, te dandahví uun-ne nèhivì. Nècuàchì chicá quidá ducán xínduu nècuàchì raza Judea. ¹¹ Ñàyùcàndùá, xiñuhu cadi xì nùù-né. Vachi dava xaan sàni dacá-né òhì nsidanicuú nèhivì ndoó iin vehe. Te dècuèndé quiyàhvi stná-nè na chináhá-nè palabra chicuèhè mà; ñàyùcàndùá, òhùn chicuèhè nduú stná ñà-ndúá níhì-né mà.

Ñà-ndúá nì sanduu modo xi nèhivì ñuu Creta sàhana

¹²⁻¹³ Ñà-ndáà nduá nì cachi iin tiàa ñuu jaàn na ní cáhàn-te sàhù xì nècuàchì ñuù-te. Te dohó nì cachi-te: “Ndohó nècuàchì ñuu Creta yohó, de por sí tnuhu-nda; nahi quisi daná nduú stná-nda, vachi ndadi

sástnùhù-ndà, te dusan gá stná-ndà”, nì cachì-te. Ñàyùcànduá, icúmí-ní chinaha ví-ní nècuàchì ndoó jaàn sàhà-ñá cunihnu vii ndisa ini-nè nsidaa ñà-nduá xiñuhu cunindisá-né. ¹⁴Màsà quíhín casu gá-nè ñà-nduú cuentu uun nacaní tè-raza Judea xi-né; nì màsà cúníní gá stná-nè ñà-nduá dandacú ni-iin nèhivì sàni tùcù ichì ndàcuisì.

¹⁵Nú iá ndoo ndisa anima-ndà, dandu ndiaha gá iá nsidaa ñà-íá ñuhivì nù-ndà. Doco nèhivì nihnú sìquini inì-xi, te có-xiníndísá-né, còò ni-íñàha nduú ñà-vii nù-ndé, vachi dècuèndè stná sàxìnítùnì-nè có-íá vii gá. Nì có-cùcáhán gá nù-ndé ñà-quini guá nihnú ini-nè. ¹⁶Vachi ndahví gá modo xi-ne, mà túha-ne cunini-ne, ñàyùcànduá mà cúí quida-ne ni-iin chuun vii. Mate cachì-nè ináhá-né Dios, doco còò, vachi sàhà modo quidá-né, ñà-jaàn cundàà ini-ndà sàni nacuaà-néyà.

2

¹Doco mii-ní, cuisì ñà-íá vii ni cundúú ñà-nduá chinahà-ní nèhivì.

²Nècuàchì tiàa sahnú, màsà cóhó-né, te xini-ne. Xiñuhu nacani sahnú stná ini-nè, te quida vii-né sàhà ñà-ni-cóò tñùñuhu xí nèhivì nù-ndé. Fuerte ni cúnindísá stná-nè mii-yá. Te ni cuú stná ini-nè sàhà ñanitnaha-ne nacua ndià icà-né. Te iin-ni ni cóo calma stná-né.

³⁻⁴Daaní, stná nècuàchì ñahà sahnú, divi ducán ni quidá stná-nè. Nì cacánúú ví-né nacua xiñuhu quida nsidaa ndohó nèhivì xí mii-yá. Màsà cuitnùhu-ne ñanitnaha-ne, te màsà tñí stná viciu-nè. Cuisì ichì váha ni cuáha-ne nècuàchì ñahà chicá cuachi sàhà-ñá ducán cutùha stná nècùachimà nansa cuu ndisa stná ini-nè sàhà ì-né xí sàhà dèhe-ne. ⁵Te ni cútùha stná-nè nacani sahnú ini-nè, te cunihnu ì stná ini-nè. Nì cúnìhì stná ini-nè chuun vehe-ne, te ni cúnìhnú mání stná ini-nè. Daaní, icúmí stná-nè cunini vii-né ì-né sàhà-ñá màsà sàá-nè dandáñùhú-nè tñùñuhu xí palabra xi Dios.

⁶Daaní, nècuàchì tiàa chicá cuachi, cachì-ní xi-né ñà-ni cundóo sahnú-né. ⁷Te mii-ní tu, cuisì ichì váha ni cunchícùn-ní sàhà-ñá màsà tùcù nècuàchì dava ga. Te na chináhà-nínè, càhàn ndàà-ní xi-né, càhàn tñùñuhu-ní. ⁸Cuisì ñà-íá vii ni càhàn-ní xi-né sàhà-ñá màsà níhì ni-iin nèhivì cachì-nè íá falta xi-ní, vachi nú nì càhàn vii-ndà, dandu cucahan nù nècuàchì xiní ùhì xi-ndà ñà-có-nìhì-né nansa daquée cuàchi-ne òquì-ndà.

⁹Cachì-ní xí peón ndoó saín nù lamú-xi ñà-ni cúníní-né ñà-nduá cachì nècuàchimà. Icúmí-né quida-ne cumplir ñà-nduá dandacú lamú xi-ne; màsà náná táchi-né xí nècuàchimà. ¹⁰Nì màsà cuídá cuíhná stná-nè ñà-nduú biene xi nècuàchimà; còò; nècuàchì ndàcuisì inì-xi ni cundúú-né sàhà-ñá ducán ni cundàà ini nèhivì ñà-ndiaha guá íá ley xi mii-yá ana dacácu xi-nda. ¹¹Vachi vichi sàni sàà tiempu nì xinimàni Dios nèhivì ñuhiví; sà-íá nansa càcu anima nsidaa-né. ¹²Te divi sàhà ñà-yùcán cundàà ini-ndà xiñuhu nacoò dahuun-nda ichì malu; màsà xího gá-ndà ñà-nduá xího guá nèhivì dava ga ndoó ñuhiví yohó. Còò, vachi sàhà gracia xi-ya sàni cundàà ini-ndà nansa xiñuhu quida-nda na ndoo-va-nda ñuhiví yohó, ñà-cundoo sahnù-nda, te cunihnu ndàcuisì ini-ndà nacua cuní Dios quida-nda. ¹³Te ndiatú stná-ndà sàà quivì ndiaha nduú tñundé ini xi-nda, divi quivì nanchivì ndiaha (ansivi), te cuninù-ndà naxícocuñin Jesucristu, divi ana nì dàcácu xi-nda. Te mii-yá, nahnú gá obra xi-ya, vachi Dios nduú-yá. ¹⁴Te nì sàha-ya vida xi-ya nì dànáá-yá sàhà-ndà sàhà-ñá càcu-nda nù ichì malu, te ndoo stná anima-ndà, dandu sàà-ndà

cunduu ndisa-nda nêhivî xî-yá, te cudîi ini-ndà quida stná-nda cuàhà ñà-vàha.

¹⁵ Cunaha-ní, ñà-jaàn nduá icúmí-nî cachì-ní xî nêhivî yucán. Cànhàn-ní xî-né sàhà-ñá quida-neà cumplir. Te nú íá falta xi-ne, dandu cànhàn stná-ní xî-né, vâchi icúmí-nî derechu. Màdí cahíchì ini ni-iin nêhivî mii-ní.

3

Nansa xiñuhu quida-nda na ndoo-nda ñuhiví yohó

¹ Dansínúú inì-ní (nêhivî xî-ní) ñà-icúmí coo tnũñuhu xi-nda nùù nêhivî xî gobiernu xî nùù nsidaa stná tè-nìhí chuun. Ni cúníní-ndá ñà-nduá cachí-te, te ni coó stná voluntad xi-nda chindee-nda nsidanicuú chuun vâha. ² Te màsà cànhàn quini-nda dìquì ni-iin nêhivî. Ni cúndóó mánì nsidaa-nda. Màsà náâ stnaha-nda. Còó. Ni cànhàn tnũñuhu-nda xi nsidaa nêhivî.

³ Vâchi ndohó stná, nahi quisi nì sandoo-nda ñuhiví antes. Cónisá íníní-ndá Dios. Iin ichi tnũhù nduá nì sanchicùn-ndà. Nsidanuu clase viciu nì tnii xi-nda, te cuàhà diversión chicuéhè nìsa nanducu-nda. De por sí, mà váha-nda dihna, vâchi nìsa cumbìdia stnahá ini-ndà, te nìsa cahíchì stnahá stná ini-ndà. Cuàhà gá nìsa xini ùhì stnaha-nda sàhà-ndà. ⁴ Doco nì sàà iin quivì nì xinitnũhu-nda sàhà Dios, ñà-vàtùni dacácu-yàndó, ñàyùcànduá nì cundaà ini-ndà, vâha ga ini-yà, te màni gá stná ini-yà. ⁵ Dandu nì dàcácu-ya anima-ndà, doco màdì sàhà ñà-nì ía obra vâha nì quidá ndohó. Còó. Cuisi sàhà ñà-nì indehè ndahví-yàndó, ñàyùcànduá nì càcu-nda, vâchi nì nsidandoo-ya cuàchi íá nùù anima-ndà ñà-nì nacacu saa-nda (ñuhiví ìì xî-yá), te nì ndusaa stná anima-ndà nì quida Espíritu ìì xî-yá. ⁶ Vâchi ñà-nì dàcácu Jesucristu ndohó, ñàyùcànduá cuàhà gá nì dàquixí stná Yua-nda Dios Espíritu xi-ya anima-ndà. ⁷ Ñàyùcànduá, sàhà gracia xi-ya sàni ndee vâha-nda nùù-yá, te sà-íá ndisa tnùndé ini xi-nda ñà-nìhítáhvi-ndà vida ndiaha nicanicuahàn.

⁸ Nsidaa ñà-sàni cachì xî-ní yohó, vátùni cahvi-ní xán. Doco xiñuhu stná cànhàn fuerte-ní palabra yohó xî dava ga nêhivî cahvi stná xî-yá, áma cúnsihì ini-nè quida-ne nsidanicuú chuun vii. Vâchi palabra ndiaha nduá, te nú nì quida-ndañá, dandísá, cuàhà gá ñà-ndiaha nihì-ndà.

⁹ Doco nú xiní-ndà náâ stnahá nêhivî sàhà iin chuun có-nduú ñà-ndiáá ndisa, dandu màsà quíhvi-ní sàhámà. Ni màsà ndúlócó stná-ní sàhà cuentu uun sàhà xii-ndà. Stná ley sànaaha, màsà náâ-ní xî nêhivî sàhámà, vâchi còó ni-íñàha tavà-ndà quida-nda ducán.

¹⁰ Nú íá iin nêcuàchì grupu xi-nsia tũha cahnde dava xi-nsiá, dandu cànhàn-ní xî-né iin ò ùi xichi. Te nú có-quíhín casu-nè, dandu nacoo dahuun-nsianè. ¹¹ Vâchi ináhá-ndá sàni tũcù-nè inga ichi. Íá ndisa cuàchi-ne, te mismo cuàchi-ne icúmí dayúhì xî-né.

Nansa nihnú ini Pablo quida-ne quivì nùù-xí

¹² Yùhù nihnú inì techuín Artemas ò Tíquico sàà-nè ndé íá-ní. Te nú sàni sàà-nè jaàn, dandu quida-ní lucha quixi-ní ñuu Nicópolis, vâchi divi ñuu mà nihnú inì coi iníi tiempu vixin. ¹³ Te na sàà stná Apolos xî abogado nani Zenas ndé íá-ní, dandu cunsihì inì-ní chindee-ní nêcuàchimà. Quida-ní arreglar nansa cùhùn-nè chicá nùù-xí, te màsà cúmánì ni-íñàha nùù-né cùhùn-nè.

¹⁴ Cunaha-ní, nsidaa nêhivî xî-ndà, xiñuhu cutũha-ne quidachuún-né iin chuun vâha sàhà-ñá màsà cúndóó uun-ne ñuhiví, vâchi nú ducán ni

guida-nda, dandu vətùni chindee stná-ndà quivì iá necesidad nùu iin ñanìtnaha-nda.

¹⁵Nsidaa nècuàchì ndoó yohó, casàhú-nè xì-ní. Te mii-ní, casàhú stná-ní xì nsidaa nècuàchì cuú inì-xi sàhà-nsí ñà-iin-ni xiníndísâ stná-nsì mii-yá. Ní cúcúmí cuáhà nsidaa-nsiá gracia xi-ya. Sà-ìá.

Tutu Nì Tiaa San Pablo nùu Filemón

¹ Yùhù nduí Pablo. Te vichi ndiadí` vehecàa sàhà-ñá nchícùn Jesucristu. Te ñani-ndà Timoteo, yohó iá stná-nè xí. Te cásàhú-nsí xí mii-ní Filemón, vàchi iin-ní quidá stná-ní chuun xí Jesús (nahi nsìuhù). Te màni cuàhà-ní nùu-nsí. ² Te cásàhú stná-nsí xí doña Apia, vàchi màni stná-nè nùu-nsí na iin cùha-nda. Daaní, cásàhú stná-nsí xí Arquipo, vàchi iin-ní nchícùn stná-te capitán ndiaha xí-nda. Stná nsidaa ana natácá cahvi xí Dios vehe-nsia, cásàhú stná-nsí xí-né. ³ (Pues vichi xícàn tàhvi-nsí nùu) Yua-nda Dios xí Stoho-ndà Jesucristu ñà-ní cùnì màni-yá nsidaa-nsiá, te contentu ni cùndóo-nsiá quida-ya.

Ñà-nduá ni xicàn Pablo nùu Filemón

⁴ Yùhù naquímaní` mii-yá sàhà mii-ní na cada xícàn tàhvi nùu-yá sàhà-ní, ⁵ vàchi sàni xinitnùhi ñà-cuàhà guá cuú inì-ní sàhà nsidaa nèhivì xí Dios, te xiníndísà vaha stná-ní Stoho-ndà Jesús. ⁶ Ñàyùcànduá, xícàn tàhvi nùu Dios ñà-ní sàà-ní mànihi inì-ní ñà-cuàhà guá ñà-vaha ndiaha sàni nihitáhvi-nda nùu Jesucristu, vàchi nú ducán cundaà vaha ini-ndà, dandu vátuni quida stná-ndà cuàhà obra, te ñà-jaàn nduá ndiá icà-ndà quida-nda nù sàni xinidisa-nda mii-yá. ⁷ Cunaha-ní, cuàhà gá cudí inì ñà-cùu guá inì-ní sàhà nèhivì xí Dios. Ndiaha gá sàni ndòo inì vichi, vàchi tùha-ní nacuahandee inì-ní nèhivì xí-yá. ⁸ Ñàyùcànduá, sàhà-ñá nchícùn stná-ní Cristu, mà úhi dandacuí nùu-ní quida-ní favor sàhà iin chuun cuú ofrecer. ⁹ Doco còo, mà quidé ducán; chicá vaha cuacundahví` nùu-ní, vàchi ináhì cuàhà gá cuú stnahá ini-ndà sàhà-ndà. Te cuní` nsinuu stná inì-ní ñà-nduú iin nècuàchì chicá sàni sahnu cuahà, te ndiadí stnái ñà-ié` ladu xí Jesucristu. <sup>10</sup> Ñàyùcànduá sacúndáhvi` nùu-ní ñà-nacuaca-ní Onésimo, vàchi na iin dèhi nduú-né. Ndiadí vahi yohó, doco sàhà yùhù sàni nihì stná-nè nì xinindisá-né mii-yá. ¹¹ Cunaha-ní, mate antes cónì quidá víi-né na ní sa-ia-ne nùu-ní, doco vichi vátuni quida vii-né chuun vaha nùu-ní, xí stná nùu yùhù. ¹² Te vichi cuàhàn techuín-nè nasaa-né ndé iá-ní. Ñàyùcànduá, quidamanì-ní nacuaca-nínè, vàchi màni cuàhà-né nùu. ¹³ Cachì-ní, vàchi nìsa nihnu inì ndòo-ne xí` yohó ñà-coo-ne cuenta xi mii-ní, te cunucuachi-né nùu na ié` vehecàa yohó sàhà-ñá chicá cuitià razón ndiaha xí-yá. ¹⁴ Doco còo, chicá vaha màsà ndòo-ne yohó nú tãñáha ga cachì mii-ní, vàchi có-cumí` cundua fuerza quida-ní favor mà. Còo, ñà-nduá cudí inì mii-ní nì cùnduá, cuní. ¹⁵ Mate iin ùi quìvì nì quee-ne nùu-ní, doco quida-ní cuenta na ian ducán (nì quida Dios) sàhà ñà-vátuni nàcòo tu-ne xí-ní nicanicuahàn. ¹⁶ Doco vichi, mà cùndúu gá-nè peón nì xiin-ní, còo. Nahi ñani-ní cunduu-ne, te chicá ndiaá iin ñani-ndà nùu iin peón. Màni cuàhà-né nùu, doco chicá más icúmí-né coo manì-né nùu mii-ní, vàchi cuàhàn-nè coo-ne xí-ní vehe-ní, cutnahá stná-nè xí-ní cahvi-nsiá Stoho-ndà Señor.

¹⁷ Ñàyùcànduá, nú nihnú stná inì-ní ñà-iin-ni xínduu-nda compañeru (nùu Dios), dandu quida stná-ní xí nècuàchì jaàn na ian quidà-ní xí yùhù. ¹⁸ Te nú iá iin cuàchì nì quida-ne nùu-ní, ò nú iá ñà-nduá iníhíca-né, dandu nùu yùhù quida-niá cobrar. ¹⁹ Yùhù nduí Pablo, te icúmí danái-ñà. Cunaha-ní, ndahà yùhù tiaí palabra yohó. Doco sà-ínahá-ní, cuàhà gá iníhíca stná mii-ní nùu yùhù, te có-xíñhù dansínúu

inì mii-ní ñà-sàhà yùhù nì nanihìtáhvi-ní vida xi-ní. ²⁰ Ñáni, sacúndáhvî nùù-ní, quidamanì-ní xì ñà-jaàn, vâchi iin-ni nchícùn-ndà Stoho-ndà Señor. Quida-ní favor sàhà-ñá ni cói contentu, vâchi (ináhá-nî) iin-ni xiníndísá-ndá mii-yá.

²¹ Pues yùhù, cundéé inì mii-ní ñà-cunini-ní yùhù; te ináhî icúmí-nî quida-ní ñà-nduá cachí; ndè más gà icúmí-nî quida-ní, ñàyùcànduá, tiaí carta yohó nùù-ní.

²² Daaní, cuní stnâi ni cóo tùha iin vehe tii ñà-coi ndé iá-nî, vâchi icúmî esperanza ñà-chindee Dios yùhù, vâchi divi ñà-jaàn nduá xícàn tàhvî-nsiá nùù-yá sàhí. Ñàyùcànduá, nihnú inì sàì ndé ndoó-nsiá.

²³ Yohó iá stná Epafra, ndiadí stná-nè sàhà-ñá nchícùn-nè Jesucristu. Te cásàhú stná-nè xì mii-ní, ²⁴ te cásàhú gà stná dava ga compañerúi xì-ní, divi Marcos, xì Aristarco, xì Demas, xì Lucas; vâchi xínduu stná-ne ana chindéé xî sàhà chuun (xi Dios). ²⁵ Pues vichi ni níhìtáhvi cuáhà-nsiá gracia xi Stoho-ndà Jesucristu ini anima-nsiá. Sà-íá.

Tutu Nì Tiaa Iin Nèhivì xí Dios nùu Nècuàchì Hebreu

Nì quixi Dèhemanì Dios, nì cachitnùhu-ya xì nèhivì ñuhivì ñà-nduú palabra xi Yua-yá

¹ Sàhana na cuní Dios càhàn-yà xì xì-ndà, nìsa techuún-yá iin nèhivì ñà-cachitnùhu-ne xì nècuàchì mà palabra xi-ya. Cuàhà gá xichi nì quida-ya ducán, te cuàhà gá ejemplu nìsa xichuún-yá na ní cachitnùhu-ya palabra mà. ² Doco quìvì vichi na cuàhàn xinu tiempu, Dèhemanì-yá nduú ana nì techuún-yá càhàn xì-ndà. Vàchi sàhà ndahà fuerte Dèhemanì-yá nì quidavàha-ya nsidanicuú ñuhivì iá, te nì chitnùnì stná ini-yà ñà-divi Yà-mà cunduu ana ñihitáhvi dandacú sàhà nsidaámà.

³ Cunaha-nsiá, nacua ndiaha gá mii-yá, ducán ndiaha stná Dèhemanì-yá, na ian nduà-yá nduú Yà-mà, vàchi iin-ni nacua iá-yà, divi ducán iá stná Yà-mà. Te Yà-mà, sàha-ñá fuerte dandacú ndiaha-yá, ñàyùcànduá quidáchuún víi nsidanicuú ñà-íá ñuhivì. Te na ní nsihi nì nsidandoo-ya cuàchi-nda, dandu mànuhù-yá ansivi, te nì sàcòo-ya ladu cuàhà Yuandiáhá-yá.

⁴ Ñàyùcànduá, chicá más ndiaá-yà nùu nsidaa ángel, vàchi nì chitnùnì ini Yuamánì-yá ñà-cachi-ndà xì Jesús Dèhemanì-yá, te ñà-yòhó nduú ñà-chicá ndiaá nùu nsidaa ñà-nduá cachì-ndà xì iin ángel. ⁵ Vàchi còò ni-iin ángel nì ñihitáhvi cachì Dios xì-né dohó: Dèhemanì' nduu-ní: vichi sà-itiácù-ní nì quide.

(Còò, có-càchì-yà ducán xì ni-iin ángel.)

Daaní, inga xichi dohó nì cachì stná-yà (sàhà Jesús):

Na quidá iin yua, ducán icúmì quide xì mii-yá; te mii-yá, na iin dèhi cunduu stná-yà nùu.

(Ni cónì cachì Dios ducán xì ni-iin ángel.)

⁶ Daaní, nì chitnùnì stná ini-yà quesaa Dèhemanì-yá ñuhivì yohó, te quìvì nì cuu ducán, dandu nì cachì-yà (xì nsidaa ángel xi-ya):

Nsidaa nsiohó ana nduú ángel xi, icúmì-ndà cahvi-ndá Dèhemanì' yohó.

⁷ Doco na ní càhàn-yà sàhà ángel mà, dohó nì cachì-yà:

Nì quidavàha-ya ángel xi-ya (ñà-cacanuú yàchì-nè) nahi tàchi; vàchi nahi mozo xinúcuáchì nùu-yá nduú-né (sàha-ne castigu xi-ya) nahi ñuhu xíxìn.

⁸ Doco na ní càhàn-yà sàhà Dèhemanì-yá, dohó nì cachì-yà:

Dios nduu-ní, te nicanicuahàn icúmì-ní cusahnu-ní; te micuísì modo vii icúmì-ní dandacu-ní nùu nèhivì. ⁹ Cuú ndiá inì-ní sàhà nsidaa ñà-íá vii, doco có-cuú dahuun inì-ní ni-iyuhu sàhà cuàchi. Ñàyùcànduá, nùu mii-yá ana cahvi-ní sàni ñihitáhvi-ní ñà-cudiì cuàhà inì-ní; cunaha-ní, chicá icúmì-ní cudiì inì-ní nùu nsidaa gá ana cutnáhà xí-ní.

¹⁰ Daaní, (inga xaan nacánì nansa nì cachì stná nèhivì na càhàn-nè xì-yá):

Stoho-nsì Señor, sàhana nì quidavàha-ní ñuhivì. Ndahà mii-ní nì cuàha stná nsidaa sitnúu itándiaa ansivi. ¹¹ Te mate nsidaájàn icúmìá nsiha, doco mii-ní, còò; nicanicuahàn icúmì-ní coo-ní. Nsidaa ñà-íá ñuhivì, icúmìá ndutuhá, na ian sicoto. ¹² Te na ian nacáhnù vii nèhivì iin dùhnù-né, ducán icúmì-ní quida-ní xì ansivi, vàchi icúmìá

nadàma, na ian nadama-nda ñà-ndìxì-ndà. Doco mii-ní, còó. Iin-ni icúmí-ní coo-ní; mà nunca sàà quivì ndañuhu-ní, ni cachi-nè.

¹³ Doco Dios, cóni cächí-yà xì ni-iin ángel palabra yohó; (cuisi mii Dèhemani-yà ni cachi xi-yà dohó):

Yohó coo-ní ladu cuahí ndè cachi sàà cundeí nùù nsidaa ana xiní ùhi xì-ní; dandu cusahnú fuerte-ní nùù-né, ni cachi-yà.

¹⁴ Vàchi ángel, ináhá-ndá ñà-cuisi espíritu vii xinúcuáchí nùù Dios nduú-né; ndacú-ní nùù-né ñà-cacanu-ne cunucuachi-né nùù-yà, te chindee-né nsidaa ndohó nèhivì icúmí càcu anima-xi.

2

Màsà nunca nandòdó-nda gracia xi-ya ñà-cùnì-yà dacácu-ya anima-ndà

¹ Sàhà nsidaájàn, cuàhà gá xiñuhu cunihnu vaha ini-ndà razón ndiaha sàni xinitnùhu-nda, còtó cueé-ni cueé-ni tucù-ndà inga ichi. ² Vàchi ley sàhana, mate cuisì ángel nduú ana ni cachitnùhu xi-nda sàhà-ñá, doco fuerte ni sandiaa stná, te nècuàchi cóni ndúlócò sàhà-ñá, iin castigu cahnú ni nihì-né nacua ndiá icà cuu xi nsidaa nèhivì có-iní. ³ Ñàyùcàndüá, ndohó nècuàchi (tiempu vichi), ¿nansa cui càcu stná-ndà nú màsà quíhín casu-ndà sàhà palabra ndiaha cachí nansa càcu-nda? Vàchi divi Stoho-ndà Señor nduú ana primeru ni cachitnùhu palabra mà, dandu después ni xinitnùhu stná ndohó ni quida nèhivì ni inini ni càhàn mii-yà. ⁴ Te ni chindee stná Yua-nda Dios sàhà-ñá cundaà ini-ndà divi ñà-ndáà nduámà, vachi ni quida-ya nsidanuu clase milagru ndiaha, te ni sàhatahvì stná-yàndó Espíritu ìì xí-yà; (te vichi) cuàhà gá ñà-ndiaha ìì quidá Espíritu ìì sàhà-ndà según nansa cuní Yua-nda Dios.

Nansa ni nanduu Jesús nahi nèhivì, te ducán ni nihì-yà nansa dacácu-yàndó

⁵ Cunaha-nsiá, sàni cachì xì-nsiá sàhà inga ñuhivì vaxi xi-nda. Doco màdi ángel cunduu ana cusahnú nùá, vachi cóni chitnùnì ini Dios ducán.

⁶ Nùù tutu ìì iá ndé ni càhàn iin nèhivì (xi-yà), te dohó ni cachi-nè:

Nèhivì ñuhivì, có-ndiáà guá-nè, doco nihnú ini-nínè. Còò necesidad icúmí-ní ñà-sinuu ini-ní nèhivì ñuhivì, doco divi nduá quida-ní.

⁷ Te sàni chitnùnì stná ini-ní ñà-sàhà sacu quivì mà-sàà nèhivì ñuhivì ndudava-ne xì ángel xi-ní. Te ni nihitáhvì stná-né cuàhà gá tñùñuhu ndiaha ni quida-ní. Te ni chitnùnì stná ini-ní ñà-cusahnú-né nùù nsidaa ñà-ndüá ni quidavàha-ní. ⁸ Nsidanicuú iñàha, vátùni dandacú-né nùá ni quida-ní. Ducán cachá`.

Pues nú ducán sàni nihitáhvì nèhivì quida-ne, dandu nsidanicuú iñàha, mà cúí ndòo uan iladu, fuerza icúmí-né dandacú-né nùù nsidanicuú iñàha. Doco quivì vichi nàhà xicà, tãñàha ga sàà quivì dandacú ndisa-ne nùù nsidaa ñà-jaàn. ⁹ Doco Jesús, ndisa, sàni cundaà vaha ini-ndà sàhà mii-yà, cuàhà gá tñùñuhu ndiaha sàni nanihì-yà. Vàchi sacù-ni quivì cóni ndúdává-yà xì ángel, doco sàhà gracia xi Dios ni ndoho-ya, te ni xihì-yà sàhà nsidaa-nda, te sàháyùcàndüá ni nanihì nsihì-yà tñùñuhu ndiaha xí-yà.

¹⁰ Dios nduú ana ni quidavàha xi nsidanicuú ñà-íá. Te sàhà ñà-ni còò más tñùñuhu xí-yà, ñàyùcàndüá ni sàcòò nsidaámà. Doco cuní stná-yà cundoo cuahà dèhe-ya gloria xi-ya. Ñàyùcàndüá, ni chitnùnì ini-yà ñà-ndoho Jesús, vachi ducán nduá xiñuhu cuu xi-yà sàhà-ñá ni cuácánáhà

nsidaa ñà-nduá icúmí cuu xi-yá. Ñâyùcànduá, sàhà-ñá nì ndoho-ya ducán, ñà-jaàn nì nìhì-yá salvación xí-nda. ¹¹ Te cunaha-nsiá, mate divi-ya nduú ana ndiaha dandúhî xî anima-nda, doco iin-ni Yuamáni-yá icúmí-yá nahi ndohó. Sàhâyùcànduá có-cùcáhàn núu-yá cachi-yá xî-nda ñà-nduù-nda nahi tnaha-ya. ¹² Vâchi (nùù tutu ì) dohó cachí-yá (xì Yuamáni-yá):

Na natácá tnahi, dandu icúmí nacani xì-né (ñà-ndiaha guá) iá-nî, te coto stnái alabanza nùù-ní, cachí-yá.

¹³ Daaní, inga xaan cachí stná:

Yùhù icúmí cahvi xì mii-yá.

Te inga xaan cachí stná:

Cundehè-nsiá, yohó iá stnái xì nèhivì nì chitnùnì ini Dios cunduu (nahi) dèhi.

¹⁴ Pues sàhà-ñá nduu-nda dèhe-ya, te iá iquìcúñú-nda, ñâyùcànduá stná mii-yá, nì nìhì stná-yá iin iquìcúñú (nahi ndohó), te ducán nì nìhì-yá nansa cui-yá. Ñâyùcànduá, sàhà-ñá nì xihì-yá, vâtùni nì cundee-yá nùù ñà-malu, vâchi quisi jaàn nisa dandacú sàhà-ñá cui nèhivì ñuhiví. ¹⁵ Te nèhivì, yúhì sàstnùhù-né cui-nè, ñâyùcànduá, mà úhì dandacú-sì nùù-né inii vida xi-ne. Doco vichi (sàhà-ñá nì cundee-yá nùù-sì), vâtùni cuida-han-yándó nùù ndahà-sí. ¹⁶ Vâchi màdì ángel nì cùhí ini-yá na ní quixi-ya ñuhiví yohó; cóó. Divi ndohó nècuàchè descendencia xi Abraham nì quixi-ya nì chindee-yá. ¹⁷ Ñâyùcànduá nì xiñuhu nanduu-ya iin tiàa; meru nacua ndáa nèhivì ñuhiví yohó, ducán nì nanduu-ya, na iin tnaha-ne. Te sàhà ñà-jaàn vâtùni nì sàcùnduu stná-yá nahi dùtù xi-nda nùù Dios, vâtùni cahvi-nda xi-yá ñà-cundehè ndàhvì-yándó. Te sàhà stná nì nanduu-ya iin tiàa, vâtùni nì dānāa-yá sàhà cuàchi-nda, te ducán mà níhì gá-nda castigu sàhà cuàchi-nda. ¹⁸ Te sàhà-ñá nì yàha stná-yá cuàhà vida na ní ndoho guá-yá, ñâyùcànduá vâtùni chindee stná-yándó na quívi yáha stná-nda tnùndoho.

3

Chicá ndiaá Jesús nùù Moisés mate ndahà nècuàchìmà nì quixi ley sàhana

¹ Cunaha-nsiá, iin-ni xínduu-nda nèhivì ì xí Dios, te iin-ni sàni cana stná-yándó ñà-sàa-nda gloria xi-ya, ñani. Ñâyùcànduá, sàhà nsidaájàn nicanicuahàn xiñuhu cunihnu vaha ini-nda Jesús, vâchi mii-yá nduú ana cahvi-nda, te divi stná-yá nduú ana nì techuún Dios ñà-quixi nùù-nda, te nì sàcùnduu-ya dùtù xi-nda. ² Te na ní techuún Dios-yá quixi-ya, dandu nì quida ndisa-ya cumplir nsidaa ñà-nduá nì sàcùnaha-yá, nacua nì quida stná Moisés sàhana na ní sandiaa-nè nèhivì xí-yá. ³ Doco chicá más tnùñuhu icúmí Jesús nùù Moisés mà. Vâchi ducán nduá na ian cuáha iin vehe, cuisì tnùñuhu xí ana nì quidavàha xán nduá queé, màdì tnùñuhu xí miá. ⁴ Te iin iin vehe, iá ana nì quidavàha xán, doco nsidanicuú ñà-íá ñuhiví, cuisì Dios nduú ana nì quidavàha xán. ⁵ Ñâyùcànduá, ducán nisa quida viì Moisés sàhana, nì sandiaa-nè nèhivì xí Dios na iin nècuàchè xinúcuáchi (nùù-yá); te chuun xi-ne nì sanduu stná ñà-cáhàn-nè sàhà palabra icúmí Dios datúi-ya después. ⁶ Doco Cristu, (tucu iá xì mii-yá, vâchi) Dèhemanì Dios nduú-yá. Te quidá víi stná-yá (nahi Moisés), doco chuun xi-ya nduá ñà-dāndacú-yá nùù nsidaa nèhivì xí Yuamáni-yá. Te divi nèhivì xí-yá sànduú stná ndohó nú màsà yúhì-nda, te iin-ni nì cùdî ini-nda cahvi-nda xi-yá dècuèndè na sàa xìnu tiempu.

Nansa sàa nèhivì xí Jesús ndé iá descansu ndiaha xí-yá

⁷ Ñàyùcàndüá, xiñuhu quida-nda nacua cachí Espíritu ñi xi-ndà nùu tutu ñi ndé cachí-yà:

Vichi sacúndáhvi` nùu-nsiá ñà-nì cúníní-nsiá ñà-ndüá dandacú Dios, ⁸ Màsà quidámáxiní-nsiá na ian nisa quida xiì-nsiá sàhana na ní xica-ne yucù daná. Cuàhà gá nì dâcuídà ini-nè yùhù, ndè nì nanduu-ne nahi contra xi. ⁹ Te ùi dico cuià nì xini nècuàchì mà milagru ndiaha nì quide xi-né; doco còó, iin-ni nì quida canúu-né (ñà-ndüá dâcuídà ini xì'). ¹⁰ Ñàyùcàndüá, yáha ga nì cuduchi inì sàhà nsidaa-né, te nì cachi: “Cutu cuní nècuàchì mà tucù-nè inga ichi; mà túha-ne cunchicùn vii-né ichí”. ¹¹ Ñàyùcàndüá, nì xidà inì; ndee ní cachì xi-né palabra yohó, te mà dámíà: “Mà nunca cuàhi yàha-ne (lugar ndiaha xí) ndé cundoo-ne descansu nì cùí”. Ducán nì cachi Dios.

¹² Ñàyùcàndüá, cuidadu ni cúndóó-nsiá ñánì, còtó coo iin-nsia nacání chicuèhè inì-xi, te nandòdó-nsiáyà, có-xiníndísà gá-nsiàyà, mate Dios iá nicanicuahàn nduú-yá. ¹³ Sàhájàn nsiquívi xiñuhu nacuahandee stnahá ini-ndà, mientras iá va tiempu vichi, còtó sàa-ndà cunduu-nda nècuàchì quidámáxiní, vâchi mà úhì dandahví cuàchi-nda ndohó, te cuu xi-nda ducán. ¹⁴ Vâchi cunaha-nsiá, cuisì nú iin-ni ni cunchicùn vii-ndâyá ndè xinu tiempu, te cunihnu vâha ini-ndâyá nacua nì quesaha-nda, dandísá sàa-ndà nihítâhvi-nda cundoo-nda nùu Cristu.

¹⁵ Ñàyùcàndüá, dohó cachí-yà (nùu tutu ñi):

Vichi sacúndáhvi` nùu-nsiá ñà-nì cúníní-nsiá ñà-ndüá dandacú Dios. Màsà quidámáxiní-nsiá na ian nisa quida nècuàchì sàhana, te cuàhà gá nì dâcuídà ini-nè yùhù, cachí-yà.

¹⁶ Te ¿indù nèhivì nduú nècuàchì nì inini xi (palabra xi-ya), te después nì cahíchì ini-nèà? Pues divi nsidaa nècuàchì nì tavà Moisés ñuu Egipto yucán. ¹⁷ Te ¿ana divi nduú nèhivì nì cuduchi guá ini Dios sàhà-xí inii ùi dico cuià mà? Pues, divi nècuàchì cuàchi ma, te ñàyùcàndüá disàhà-xí nì xihì-nè yucù daná mà. ¹⁸ Te ¿amádi divi-ni stná-nè xinduu ana nì càhàn ndee guá-yà sàhà-xí ñà-mà yáha-ne lugar xi-ya ndé nihì-né descansu nì cùí? Pues jaan, vâchi nècuàchì mà, cóni cùnì-nè cunini-neyà. ¹⁹ Ñàyùcàndüá, vâtùni cundaà ini-ndà, divi sàhà-ñá cóni cùnì-nè cunindísá-né, ñàyùcàndüá màni cùí yàha-ne (lugar ndiaha ma).

4

¹ Doco cunaha-nsiá, vichi iá va nansa cui sàa-ndà lugar ndiaha xí-yá nacua nì cachi-yà xi-ndà. Ñàyùcàndüá, cuidadu ni cúndóó-nsiá còtó ndañuhu-nsiá ichi sàni tñii-nsia cuàhàn-nsiá cundoo-nsia nùu-yá ducán. ² Vâchi nùu ndohó sàni cachitnùhu-ne ñà-ndüú razón ndiaha xí-yá davani nacua nì cachitnùhu stná-nè xì nèhivì sàhana ma. Doco mii-né, cóni níhì-né ni-iin provechu nùu palabra mà, vâchi mate ní xinitnùhu-ne, doco cóni xiníndísá-né. ³ Doco ndohó nècuàchì xiníndísá, vâtùni sàa-ndà ndé iá descansu ndiaha ma, vâchi (mà nihítâhvi gá nècuàchì sàhana ma, vâchi) dohó nì cachi-yà:

Yùhù, nì xidà inì; ndee ní cachì xi-né iin palabra, te mà dámíà: mà nunca cuàhi yàha-ne (lugar ndiaha xí) ndé cundoo-ne descansu nì cùí.

Ducán nì cachi Dios, vâchi dècuèndè tiempu nì quidavàha-ya ñuhiví sàni xìnu chuun xi-ya. ⁴Vâchi nùu tutu ìi iá ndé cachí nansa (nì quida-ya) quivì ùsà; te dohó cachá`:

Quivì ùsà nì quetatu Dios, vâchi sàni xìnu nsidaa chuun nì quida-ya.

⁵Daaní, iá stná ndé cachí stná-yà inga palabra yohó nùu tutu mà: Mà nunca cuàhi sàà nècuàchì mà lugar ndiaha xí ndé cundoo-ne descansu nì cùí.

⁶Pues (nàhà xicà) fuerza icúmí cundoo dava nèhivì lugar ndiaha ma, doco nèhivì nì inini xi razón ndiaha primeru mà, cóni níhì-né sàà-nè cundoo-ne yucán, vâchi cóni xìnindísâ-né. ⁷Sàhà ñà-jaàn nì cachi stná-yà inga palabra después: vâtùni iá inga tiempu vâha, cachí-yà, divi nduú quivì vichi. Vâchi nì yàha inga caní tiempu, dandu nì tiaa stná Davíd inga palabra xi Dios. Divi nduú palabra làcà (nì tiai nùu tutu yohó) ndé cachí-yà:

Vichi sacundáhvi nùu-nsiá ñà-nì cúníní-nsiá ñà-nduá dandacú Dios. Màsà quidámáxini-nsiá, cachí-yà.

⁸Daaní, después nì sàà stná Josué (cusahnú-né nùu nèhivì sàhana ma, doco) ni sàhà mii-né cóni níhì nècuàchì mà descansu ndiaha ma. Vâchi nú jaan, dandu mà cachí Dios coo inga quivì (cui níhì-ndà descansu mà) después. ⁹Doco divi sàhà ñà-jaàn vâtùni cundaà ini ndohó ana nduú nèhivì xí Dios ñà-iá va iin lugar ndé cundoo-nda quetatu ndiaha-nda.

¹⁰Vâchi cunaha-nsiá, nú sàni níhì-ndà descansu mà, dandu ñà-sàni nsihi chuun xi-nda (ñuhiví yohó) cundua, divi nacua nì ia stná xì mii-yá na ní xìnu chuun nì quida-ya, nì quetatu-yà. ¹¹Ñàyùcànduá, xiñuhu ñà-cuàhandee ini-ndà sàà-ndà lugar ndiaha ma ndé níhì ndisa-nda descansu, còtò quida-nda nacua nì quida nèhivì sàhana ma, cóni xìnindísâ-né.

¹²Vâchi cunaha-nsiá, cahnú poder xi palabra ìi xí Dios. Na ian itiácua, teayùcànduá (vâtùni sàà yàchà ndè chicá ini anima-ndà) na ian nduá iin espada diin nduú ladu-xi, doco palabra mà, chicá fuerteà nùu iin espada, vâchi dècuèndè meru espíritu xi-nda sàà stná, xì dècuèndè stná chicá ini sàxínitnùní-ndà. Te divi sàhà palabra mà vâtùni cunahà claru nansa nacání ndisa ini-ndà, xì nansa nihnú stná ini-ndà quida-nda. ¹³Cunaha-nsiá, còò ni-ñàha cui coo dèhé nùu Dios; vâchi nùu mii-yá túi claru nsidanicuú ñàha, te indéhe stná-yà nsidaa ñà-nduá quida-nda, dandu después divi nùu mii-yá icúmí-ndà nacua-nda cuenta.

Jesús nduú dùtù ndiaha xi-nda

¹⁴Dèhemanì Dios nduú Jesús, te vichi sàni nasaa-yà nùu Yuamánì-yá iá ansivi; dùtù ndiaha xi-nda nduú-yá vichi, ñàyùcànduá iin-ni ni cúnchícùn vii-ndà ichi-yá nacua sàquidà-ndà vichi. ¹⁵Vâchi mii-yá, vâtùni cuhi ndisa ini-yàndó na yàha-nda tnùndoho, vâchi cuàhà gá ñàha sàni yàha stná mii-yá, doco cóni quidá-yá ni-iin cuàchi. ¹⁶Ñàyùcànduá, màsà yúhì-ndà càcàn tàhvi-ndà nùu-yá, vâchi yucán iá-yà nùu silla ndiaha xí-yá ndé sàhatahvi-yá gracia xi-ya. Vâchi icúmí-yà cundehè ndàhvi-yàndó, te quida-ya gracia mà sàhà-ndà na meru xiñuhá.

5

¹Nsidaa dùtù ñuhiví yohó, chuun nì níhì-né nduá ñà-càhàn-nè sàhà nèhivì nùu Dios, te dócò stná-nè promesa xi nèhivì nùu-yá. Stná promesa icúmí coco nùu-yá, icúmí-nè cahmi stná-nè nsidaamà sàhà cuàchi nèhivì.

²Te sàhà-ñá nduú stná-nè iin ana iin-ni ndohó nahi ñanìtnaha-xi, vâtùni

cuhi ini-nè nèhivì dava ga nú có-sàà nècuàchìmà cundaà vaha ini-nè, te ò nú sàni quee-ne ichì váha. ³ Doco sàhà-ñá nduú stná dùtù mà nèhivì úún, ñàyùcàndüá icúmí-nè cuàha stná-nè promesa sàhà cuàchi mii-nè nacua quidá-nè sàhà nèhivì dava ga.

⁴ Te màdì mii dùtù nácàxin-ne mii-nè ñà-nìhì-nè chuun ndiaha ma; còó. Cuisì Dios nácàxin xi-nè, na ian nì quida-ya xì Aarón sàna. ⁵ Pues, ducánì stná Cristu, màdì mii-yá nì càchì-yà cunduu-ya dùtù sàhà-ñá chiigá tavà-yá tñũñuhu xì mii-yá; còó. Divì Yuamánì-yá nì sàha xi-yá chuun ma, vachi dohó nì cachi yàmà xi-yá:

Mii-ní nduu-ní Dèhemani'; vichi sà-itiácù-ní nì quide.

⁶ Te divì ducán nì cachi stná-yà inga xaan xì tutu ì mà:

Nicanicuahàn cucumi-ní chuun cunduu-ní nahi dùtù, nacua iá chuun xi (dùtù sàna nani) Melquisedec, nì cachi Dios.

⁷ Vachi (iin xichi) na iá va Jesús (ñuhìví yohó) nahi tiàa, dandu nì xicàn tàhvì fuerte-yà nùñ Yuandiaha-yá Dios, vachi sàhà-yámà vätùni càcu-ya ñà-màsà cúí dahuun-ya. Cuàhà gá nì sacundahví-yà, dècuèndè nì sacu stná-yà; te sàhà-ñá nihnú ndiaha guá ini-yà, ñàyùcàndüá nì cuhi ini Yuandiaha-yá mii-yá. ⁸ Cunaha-nsiá, mate meru Dèhemani Dios nduú-yá, doco nì quida stná-yà tocar ndoho stná-yà sàhà-ñá cundaà vaha ini-yà nansa iá ñà-nchícùn-ndà nsidaa ñà-ndüá nì ndacu nuù-yá. ⁹ Daaní, na ní nsihi nì ndoho-ya, dandu sà-íá, nicanicuahàn vätùni dacácu-ya nsidaa nèhivì inínì xì-yá. ¹⁰ Vachi sàni cachi Yuamánì-yá ñà-mii-yá cunduu-ya dùtù chicá ndiaá, te quida-ya chuun xi dùtù na ian nìsa quida Melquisedec mà (sàna).

Ndahví nsidaa nèhivì nacóó xì ichì Jesús

¹¹ Cunaha-nsiá, iá cuàhà gá ñà-cùnì` cachi xì-nsiá sàhà chuun yohó, doco ùhì chinahì mii-nsiá sàhà-ñá vichi, vachi ùhì sàà-nsiá cundaà vaha inì-nsiá, ¹² mate vichi sàni sàà tiempu ñà-chinaha mii-nsiá dava ga nèhivì nì cúí, doco còó, xiñuhu ì ñà-danácuáhà gá nèhivì mii-nsiá ndè palabra chicá mà ùhì xi-ya. Vachi nahi ñà-cuati nduú-nsiá, nahi ana tà cütùha cuxi comida fuerte, nahi mée chichi ì nduú-nsiá. ¹³ Vachi nèhivì tà cütùha vñ nansa cunì cachi palabra xi ichì váha-ya, nahi mée xínduu-ne, na ian tëndodo itiacù-va-ne. ¹⁴ Doco nèhivì sàni cütùha nacuni índù ichì nduú ichì váha, pues nahi nècuàchì sahnú xixí xì comida fuerte xínduu-ne, vachi sàni sàhandee íní-nè cutùha vaha-ne índù-ñá iá vaha, te índù-ñá có-íá vaha.

6

¹ Ñàyùcàndüá, xiñuhu cunduu-nda nahi nècuàchì sahnú, te cutùha-nda palabra chicá nchichì xi Cristu, màdìá cuisì dàñhùhù chicá sencillu cunihnu ini-ndà nicanicuahàn; còó. Màsà ndésáhà tú-ndá xì palabra primeru, vachi sàni cundaà vaha ini-ndà sàhà palabra mà, ináhá-ndá nacáníá nansa naxicocuñì ini-ndà sàhà cuàchi-nda ñà-còò chuan. Te sà-ináhà stná-ndà nansa icúmí-ndá cunihnu vaha ini-ndà Dios, ² xì nansa cuhì-ndà, xì nansa chitándòò-ndà ndahà-ndà ònì nèhivì (na xicàn tàhvì-ndà sàhà-nè). Te sà-ináhà stná-ndà nansa icúmí nsì natiacu-nè, xì nansa icúmí coo stná juicio final. ³ (Doco cumánì gá ñà-ndüá xiñuhu cundaà ini-ndà sàhà-xí.) Ñàyùcàndüá, cahnú gá Dios icúmí-ndá quida-nda seguir (ndè cachi ndufuerte fe xi-nda).

⁴⁻⁶ Vachi nú sàni dàtnúú Dios sàxinítnùnì iin nèhivì, te después sàà-nè nacoò-ne (ichì ndiaha ma), dandu mà cúí gá sàà-nè naxicocuñì ini-nè inga xichi sàhámà. Vachi sà-ináhà-nè nansa iá ñà-nìhìtàhvì ndiaha-nda

nùu Dios, te sàni xini stná-nè nansa iá ñà-cucumi-nda Espíritu ìi xí-yá. Ndè ináhá stná-nè ñà-ndiaha guá iá palabra ìi xí-yá, te ini anima-nè sàni xini stná-nè milagru xi-ya nahi milagru xi inga ñuhívi vaxi xi-nda. Doco (ndahví-nè) nú sàni nacoo-ne ichi mà, vachi cuní cachàmà na ian nì nachituu-ne Dèhemanì-yá nchìca cruz inga xichi tu, te nduú stná na ian sácùndiaa vate-néyà. ⁷ Ñàyùcàndüá, (ducán icúmí cuu xi nècuàchì mà nahi ejemplu sàhà) ñuhù xi-nda, vachi nú sàni cuun ndiaha dàvi, te nì ndèe cunú ndèhì, dandu (tuxi ini-ndà) cuàhàn cundiatú-ndà, ádi cuàha vù itu-ndà. Te divi ducání stná xì nèhivì. (Nú iin-ni nchícùn vù-né mii-yá), dandu vātùnì cundiatú anima-nè. ⁸ Doco nú (nacoo-ne ichì-yá), dandu cunduu-ne nahi ñuhù ndé cuisì sahnú yùcù ìfu, ò yùcù chicuéhè, vachi mà ndéé vaha-ne nùu-yá, te vichi sà-ìtúú nìhì-né iin castigu cahnú, te fin xi-ne cunduu ñà-coco-ne.

⁹ Doco tucu icúmí cuu xi mii-nsiá, ñani màní, ináhì, mate sàni cachi xì-nsiá ñà-ndüá nì cachi. Vachi seguru icúmí mii-nsiá ñà-cundiatú anima-nsiá, te càcu-nsiá. ¹⁰ Vachi vaha Dios, te mà nándodó-yá obra sàni quida-nsiá; nì mà nándodó stná-yà nansa cuú guá inì-nsiá sàhà-yá, te sàhámà nì chindee-nsiá dava ga nèhivì xí-yá; te dècuèndè vichi chindéé ìi-nsiánè. ¹¹ Te nsiùhù, cuní-nsi iin-ni nì cúnsihi inì-nsiá quida-nsiá ducán ndè quìvì último sàhà-ñá cucumi-nsiá seguru cuàhàn-nsiá nìhitáhvi ndisa-nsiá ñà-ndiaha ìi ndiatu-nda. ¹² Màsà cúdúsán-ndá; còo. Iin-ni nì cúníndísá-ndá, te quida ndee ini-ndà nacua nìsa quida nèhivì sàni nìhitáhvi ñà-ndiaha ìi nì cachi-yà xì-ndà.

Iin tnündé ini ndiaha icúmí nsidaa nèhivì xí Dios

¹³ Na ní saquin Dios compromisu xì Abraham sàhana, nì cachi-yà xì-né: “Yùhù chináhì mii”. Ducán nì cachi-yà, vachi còò cá inga ana chicá ndiaá nùu mii-yá. ¹⁴ Te nì cachi stná-yà xì (Abraham) yucán: “Seguru icúmí cundiatú anima-ní quide; te cuàhà gá descendencia xi-ní icúmí cundoo”. ¹⁵ Ñàyùcàndüá, ducán nì sandiatu cuéyàà nècuàchì mà dècuèndè nì sàà quìvì nì nìhì-né ñà-ndüá nì cachi Dios xì-né.

¹⁶ Nèhivì ñuhívi yohó, nú cuní-nè caquin fuerte-nè iin compromisu, dandu ndàcùcahan-né quìvì iin ana chicá ndiaá nùu mii-né, (nahi Dios), te nú sàni chinaha-né mii-yá, dandu sà-íá, icúmí-nè nacahan-né Dios. ¹⁷ Ñàyùcàndüá, na ní quida Yua-nda Dios comprometer ñà-icúmí-ndá nìhitáhvi-ndà ñà-ndiaha ìi xí-yá, dandu nì ndacùcahan-yá mii-yá, vachi cuní-yà cundaá vaha ini-ndà iin palabra mà-dáma nduá nì cachi-yà. ¹⁸ Ducán dandu ùi palabra nduámà, (dìhna cuisì-ní nì cachi-yà, dandu después nì chinaha-yá mii-yá), ñàyùcàndüá, nìcanicuahàn icúmí cundiaa palabra nì cachi sahnú-yá mà; mà nunca dandahví-yándó, seguru icúmí coo tnündé ini fuerte xi nsidaa ndohó nècuàchì cundéé inì-xi ñà-dacácu-yándó, te sàni cahvi stná-ndà xì consuelu ndiaha sáhatahvì-yá. ¹⁹⁻²⁰ Te consuelu mà, vātùnì chindeá anima-ndà, vachi có-ndüá tñuhù; ñà-seguru nduá. Vachi dècuèndè lugar ndé (chicá inì-xi vehe ìi Dios ansivi), yucán sàni nansihvi Jesús, nì yaha-ya nùu ñà-sadí nihni nùu-ndà yucán, te dècuèndè lugar mà sáhatahvì-yándó tnündé ini mà, vachi dìhna-ya nì sàà-yà yucán ñà-càhàn-yà sàhà-ndà. Vachi vichi sàni nìhì-yá chuun cunduu-ya dùtù xi-nda, te nìcanicuahàn icúmí-yà quida-ya chuun ma, divi nacua nìsa quida Melquisedec sàhana.

7

Nahi chuun xi dùtù nani Melquisedec, ducán nduú chuun quidá Jesús vichi

¹ Nècuàchì dandacú nùù ñuu Salem nì sanduu Melquisedec mà. Te nì sanduu stná-nè dùtù xi Stoho-ndà Dios, divi ana dandacú ndè chicá ansivì. Te divi-ne nì quee nì nanchicùn ichì xi Abraham na mándixi nècuàchìmà nì sàhàn-nè guerra nì cundee-né nùù cuàhà rey, dandu nì quee Melquisedec mà nì dàhí-ñánê. ² Te nì sàha nècuàchìmà-né diezmu sàhà nsidaa ñà-nduá nihí-né. Te quivì Melquisedec mà, cuní cachà “rey ndàcuisi inì-xi”. Te ñà-nduú stná-nè rey xi ñuu Salem yucán, ñàyùcànduá cuní cachi stná quivì mà “rey xi ndé iá paz”, vachi quivì Salem mà, cuní cachà “iá paz”. ³ Te cunaha-nsiá, còò (ndé nacání sàhà) yuadhí-nè, ni (sàhà) yohòtéhè-né, ni nansa nì tùinuù-né, ni nansa nì xihì-nè; ñàyùcànduá, ducán queámà na ian nicanicuahàn quidá-né chuun xi dùtù nacua quidá Dèhemani Dios.

⁴ Pues na cahnu-guá iá chuun nì nihì Melquisedec sàhana ma, vachi dècuèndè stná yua raza-nda Abraham nì sàha xi nècuàchìmà diezmu, divi diezmu nì tavà-né nùù ñà-cuicà nì nihì-né na ní sàhàn-nè guerra. ⁵ Daaní, después nì sàà iin tiàa nani Leví nì nihì-né chuun ñà-cunduu stná-nè dùtù, mii-né xi descendencia xi-ne. Te nì sàcùnaha nsidaa-né tavà-né diezmu nùù ñanitnaha-ne raza-nda nacua cachí ley ì. (Ñàyùcànduá, ducán nì quida-ne) mate iin-ni descendencia xi Abraham nì sanduu stná nsidaa ñanitnaha-nemà. ⁶ Doco dùtù Melquisedec yucán, mate có-nduú-né descendencia xi Leví, doco dècuèndè nùù stná Abraham nì cutahví-né diezmu mà, dandu nì dàhí stná-nè nècuàchìmà, mate (iin ana ì gá nduú nècuàchìmà) ñà-nì saquin Dios iin compromisu xi-né. ⁷ Ñàyùcànduá, (chicá ì Melquisedec), vachí ináhà vâha-nda, cuisì iin ana chicá ì cui dahí xi inga nèhivì. ⁸ Te dùtù xínduu descendencia xi Leví, nèhivì úun nduú-né, mà cùtiácú-nè nicanicuahàn, doco tavà-né diezmu vichi. Doco tucu iá ñà-nduá cachí (tutu ì) sàhà Melquisedec, vachi ducán cáhàn mà sàhà-né (na ian) itiácú ì-né. ⁹⁻¹⁰ Te mate vichi tavá descendencia xi Leví mà diezmu nùù nèhivì, doco tucu nduá nisa quida-ne antes, vachi como yohòtéhè Leví nduú Abraham, te nì dòcò-né diezmu nùù Melquisedec mà, ñàyùcànduá dècuèndè cui quida stná-nda cuenta na ian stná Leví nì dòcò xi diezmu mà nùù nècuàchìmà na ní quee-ne nì sanchicùn ichì-né Abraham.

¹¹ (Ináhà-ndá), nì nihì nècuàchì raza-nda ley ì xí Dios sàhà ndahà dùtù descendencia xi Leví. Te tnahà Aarón nì sanduu stná nsidaa dùtù mà. Doco siempre cumáni gá quee vù chuun nisa quida-ne, ñàyùcànduá nì ndecunu inga dùtù, (divi nduú mii-yá). Doco có-quidá-yá na ian nisa quida Aarón sàhana; còó. Na ian nisa quida Melquisedec, ducán quidá-ya. ¹² Te ñà-sàni dama (Dios) modo quidá dùtù, ñàyùcànduá icúmí stná-yà dama-ya ley (nchícùn nèhivì). ¹³ Vachi Jesús nduú (dùtù saa) cáhàn-nda sàhà-xí, te diín descendencia icúmí mii-yá; còò ni-iin yohòtéhè-yá nísá quidáchúun nahi dùtù nùù mesa ì xí Dios. ¹⁴ Vachi ináhà-ndá, divi tiàa nani Judá nduú yohòtéhè Stoho-nda Señor, doco còò ni-iin palabra nì cachi Moisés sàhà nècuàchì yucán ñà-cunduu-ne iin dùtù, nì stná descendencia xi-ne.

¹⁵ Ñàyùcànduá, nàhà chicá claru (ñà-ndáà nduá cachí xi-nsiá), vachi vichi sàni ndecunu inga dùtù, te (nicanicuahàn) quidá-yá chuun ì mà nùù Dios nacua nisa quida dùtù Melquisedec sàhana. ¹⁶ Vachi divi sàhà-ñá

itiácú-yà nicanicuahàn, te iá cuàhà poder xi-ya, ñàyùcàndùá nì nìhì-yá chuun xi dùtù mà, màdì sàhà-ñá nduú-yá descendencia (xi inga dùtù) nacua cachí iin ley. ¹⁷ Vàchi ducán nì cachí Yua-nda Dios xi Jesús: Nicanicuahàn cucumi-ní chuun xi dùtù nacua nduú chuun nisa quida Melquisedec.

¹⁸ Ñàyùcàndùá, nì ndañuhu ley sàhaha ma, vàchi cóni quèé víiá. Mànicúì chindee cuàhà-ñá nèhivì, ¹⁹ mànicúì nacuahandee iniànè ñà-sàà-nè quida vii-né nacua ndiá là-né. Ñàyùcàndùá nì sàha-yàndó inga tnùndé ini chicá ndiaha, te divi sàhájàn vátùni thàtuu-nda nùu-yá vichi.

²⁰ Cunaha-nsiá, na ní sàha Yua-nda Dios Jesús chuun xi dùtù, nì chinaha-yá mii-yá (ñà-nicanicuahàn cunduu-yamà dùtù). ²¹ Doco dùtù (descendencia xi Leví mà), còó, cóni cáhàn-yà ducán na ní sàha-yanè chuun yucán. Cuisi Jesús nduú ana nì nìhitáhvi nì cáhàn xi Dios ducán, te dohó nì cachí-yà:

Yùhù nduí Stohò-ní Señor, te chináhí míí, (seguru cundua), mà dáma ini: nicanicuahàn cucumi-ní chuun xi dùtù nahi chuun nisa quida Melquisedec.

²² Pues ducán nì cachí-yà xi Jesús, te sàhà-ñá fuerte guá palabra xi-ya, ñàyùcàndùá chicá ndiaá tratu saa (nì saquin-yà).

²³ Daaní, dùtù úún-ní, màdì nicanicuahàn icúmí-nè chuun xi-ne, vàchi xíhì-nè; ñàyùcàndùá, cuàhà-nè sàni quida xi chuun xi dùtù mà. ²⁴ Doco Jesús, còó; mà nunca sàà inga nèhivì cunduu-ne dùtù lugar xi-ya, vàchi nicanicuahàn itiácú-yà. ²⁵ Ñàyùcàndùá, nú xicàn tàhvi-ndà nùu Dios, te ndácùcahan-nda quivì Jesús, vátùni dacácu dahuun-yàndó nicanicuahàn, vàchi nicanicuahàn itiácú-yà cáhàn-yà sàhà-ndà.

²⁶ Cunaha-nsiá, meru dùtù xiñuhu-nda nduú Jesús, vàchi ì ndisa-ya, mà dáná-yá, còó cuàchi-ya, tucu dahuun iá-yà nùu nècuàchì cuàchi, te vichi dècuèndé (gloria) chicá nùu-xí ansivi sàni sàa-yà. ²⁷ Còó necesidad icúmí-yà dòcò-yá promesa nsiquivì sàhà-ñá nàà sàhà cuàchi nèhivì. Ducán quidá dava ga dùtù, dihna dócò-né promesa sàhà mii-né, dandu después sàhà nècuàchì dava ga. Doco Jesús, còó, iin xichi-ni nì sàha-ya vida xi-ya nì sanduu-ya promesa nì dānāā dahuun-ya sàhà-ndà, te nicanicuahàn ndiaá ñà-jaàn.

²⁸ Daaní, cachí stná ley sàhaha ma ñà-vátùni cunduu nèhivì iin dùtù mate iá cuàchi-ne. Doco vichi, còó, sàni yàha ley mà, te sàni cachí fuerte Dios ñà-divi Dèhemani-yá cunduu dùtù xi-nda; te nicanicuahàn cundiaa chuun ì quidá mii-yá.

8

Nansa cáhàn Jesús sàhà-ndà nacua cachí ley saa sàni sàha Dios cunchicùn-ndà

¹ Nsidaa ñà-jaàn sàni cachì sàhà-ñá cundaà inì-nsia ñà-divi mii-yá nduú dùtù xi-nda, vàchi chuun jaàn quidá-yá vichi ndé iá-yà ansivi ladu cuahá silla ndiaha ndé iá Yua-nda Dios. ² Xinúcuáchí-yà ini vehe ì-yá, vàchi vehe ma nduú veheñuhu ndisa xi-ya, te Stoho-ndà Señor nduú ana nì quidavàha xán, màdì nèhivì.

³ Daaní, nsidaa dùtù (ñuhivì yohó), chuun xi-ne nduá chíndoó-né promesa xi nèhivì nùu Dios, te sahmí stná-nè ñà-nduá dócò-né nùu-yá. Ñàyùcàndùá nì xiñuhu cucumi stná Jesús ñà-cui chindóó stná-yà nahi promesa. ⁴ Vàchi nú ni coó ì-yá ñuhivì yohó nì cùí, dandu mà cùí

cunduu-ya dùtù, vâchi sândòò cuàhà dùtù xi ley xi Moisés, te (nsiquívi) chíndoo-né promesa xi nèhivì nùù Dios. ⁵ Doco cunaha-nsiá, seña uun nduú veheñùhu xi nèhivì, xi stná nsidaa ñà-nduá xichúûn-né nùù chuun xi dùtù mà, có-nduá ñà-ndiaha ndisa íá ansivi. Vâchi na cuáhàn Moisés quidavàha-ne veheñùhu sicoto sànaaha, nì cachi Dios xì-né: “Caquín-ní cuidadu ñà-quidavàha-ní nsidaájàn nacua íá veheñùhu nì dàcùnì mii-ní (na ní nana-ní) yucù yucán”. ⁶ Doco vichi icúmí Jesús iin chuun chicá ndiaha (nùù dùtù ndoo ñuhiví yohó), vâchi ley saa sàni sàha-ya vichi nduú iin ley chicá vâha, vâchi chicá ndiaha nì cachi-yà quida-ya xì-ndà vichi. ⁷ Vâchi ley primeru mà, nú còò ni-íñàha cumáni gá nùá, dandu mà cáquín gá Dios inga ley saa ma ni cuí. ⁸ Doco cóni ndoo ini-yà xì nèhivì (nchícùn ley primeru mà), ñàyùcànduá, dohó nì cachi-yà (nùù tutu ì):

(Yùhù nduú) Stoho-nsiá Señor, te cachí, vâxi iin quivì, dandu icúmí cuàhi iin ley saa cunchicùn nècuàchì ñuu Israel, xì stná nècuàchì ñuu Judea. ⁹ Te ley saa ma, tucu coa nùù ley nì sàhi xì-né quivì nì tavi-né nùù ñuu Egipto, te nì dàcúndêhí-né ichì ndé nì caquee-ne; vâchi ley mà, cóni chívâha vii-néa. Ñàyùcànduá nì nacoí-nè. ¹⁰ Còò, tucu coo ley saa icúmí cuàhi nsidanicuú nècuàchì mà quivì nùù-xí, cachí. Vâchi meru ini sàxínitnùnì-nè icúmí chihi ley xi; dècuèndè meru ini anima-nè icúmí stná ndoo dahuan. Dandu mindaa yùhù cunduu ana cahví-né, te mii-né cunduu ndisa-ne nèhivì xí. ¹¹ Te quivì yucán, mà cóo gá necesidad chinaha tñahá-né sàhí sàhà-ñá cunaha tñahá-né xí; còò, vâchi nsidanicuú-né, icúmí-né cunaha-né yùhù, nècuàchì ndahví te nècuàchì cuicà. ¹² Te yùhù icúmí cuicahnú stná inì sàhà nsidaa ñà-có-ndiáa nì quida-ne; te mà nunca nsinuu ga inì sàhà cuàchi-ne mà, nì cachi Dios.

¹³ Pues sàhà palabra jaàn (vâtùni cundaà ini-ndà) ley tuhú sàni nanduu ley primeru mà, vâchi ley saa nduá cachí-yà (xì inga ley nì sàha-ya). Ñàyùcànduá, nú ñà-tùhú nduú ley sànaaha ma, dandu sà-itúú ndañuhu dahuan.

9

Veheñùhu íá ñuhiví yohó xì veheñùhu íá ansivi

¹ Ley primeru mà, nì cachà xì nèhivì nansa xiñuhu cunucuachi dùtù nùù Dios, xì nansa cuyucun stná iin vehe ì ñuhiví yohó. ²⁻³ Ñàyùcànduá, nì cuyucun iin veheñùhu sicoto ndiadí nihni xi iin sicoto caní, dandu nì nandua ùi cuarto. Te ini cuarto primeru mà iin iin candeleru, xì stná iin mesa ndé itándoó pan ì nùù Dios. Daaní, inga ladu mà nduú vehe ndé cachí-nè nduú vehe chicá ì. ⁴ Te icúmí lugar mà mesa oro ndé sahmí-né inciensu, te yucán íá stná caja ì xí ley mà, idádúcán iin chididà oro. Te ini caja mà inácaa iin quidi oro ndé ñuhú comida nani maná, te inácaa stná vara xi Aarón nì cana ita. Daaní, ñuhú stná nduú tabla yùù ndé itándiiaa palabra xi ley mà. ⁵ Te diquì caja ì mà xí-itasisi ángel ndiaha nani querubín, itaníní ndixìn-né diquì-nú, te tixi ndixìn-némà nì sanduu lugar ndé nìsa xicahnú ini Dios sàhà cuàchi nèhivì. Doco vichi có-cúsái càhàn cuàhà gué' xì-nsiá sàhà nsidaámà.

⁶ Pues nì nsihi nì cuyucun nsidaa íñàha ini veheñùhu sicoto mà, dandu nsiquívi nìsa sahàn dùtù ini cuarto primeru mà ñà-quida-ne chuun icúmí-né quida-ne. ⁷ Doco cuarto ùi íá chicá inì-xima, còò; cuisì dùtù chicá cusáhnú nduú ana quíhvi inì-xima, doco cutu iin quivì cada cuà

quívhi-ne, nihí-né nìi (quisi) sàha-ne sàhà cuàchi mii-né xì sàhà stná cuàchi nèhivì dava ga, divi cuàchi nì quida-ne cóni sàha-ne cuenta. ⁸ Pues sàhà-ñá ducán nì ndacu nuù nèhivì sàhana ma, seña nduá nì cachitnùhu Espiritu Ìi ñà-tàyóo permisú yàha nèhivì ndè lugar chicá ìi xí-yá na quívì xichúùn vá-né vehe ìi primeru mà.

⁹ Pues cunaha-nsiá, iin ejemplu nduú nsidaa ley xi veheñùhu yucán sàhà-ñá cundaà ini ndohó nècuàchi tiempu vichi. Vàchi cachí ley mà ñà-xiñhù dòcò-ndà cuahà ìñàha (veheñùhu), te cahmi stná-ndà quisi nduú promesa xi-nda. Doco mate ducan nì cahvi-ndayá, mà cúí dacúxióámà cuàchi-nda nuù sàxìnítnùnì-ndà. ¹⁰ Vàchi cuisì cáhàn ley mà sàhà índù comida xiñuhu cuxi-nda, te ò índù ñà-coho-nda, ò nansa icúmí ndoo traste xi-nda, xì nansa icúmí-ndá cuchi-nda; cuisì sàhà ñà-íá ñuhiví yohó-ní cáhàn ley mà. Vàchi nì chitnùnì ini Dios ñà-cuisì cundiaamà nuù-ndà dècuèndè quivì quee inga ley saa xí-yá.

¹¹ Doco vichi sà-íá Cristu, te mii-yá nduú-yá dùtù xi-nda sàhà-ñá cui nihitáhvi-ndà ñà-ndiaha ìi xí-yá. Te xinúcuáchí-yá ini iin veheñùhu có-íá ñuhiví yohó, vachi màdi ndahà nèhivì nì cùyúcàn, ñàyùcànduá chicá ìi-ñá, te chicá ndiaha stná. ¹² Te mii-yá, iin xichi-ni nì quívhi-ya ini lugar chicá ìi yucán, doco màdi nù chelù, ò nù litú nduá nihí-yá nì quívhi. Còó; divi nù mii-yá nduá nì sàha-ya, te sàhámà vātùnì nì nihí-yá nansa càcu dahuun-nda nicanicuahàn. ¹³ Vachi nèhivì (antes), nú sàni quida-ne iin falta nuù ley xi-ne, te có-íá ndoo ga-nè (nacua cachí ley mà), dandu xihì buey, o xihì litú, te xixìn stná iin chelù dihí, te nandúú-si nahi mii yáa. Dandu sòdò nsiquin dùtù nì quisi mà, xì stná yàa mà diquì nèhivì mà, dandu ñà-sàni ndañuhu falta xi-ne cundua. Sàni ndundoo-ne iyuhu, mate cuisì cuerpu xi-ne, (màdi anima-nè). ¹⁴ Te nú ducán nisa (quida nèhivì xì nù quisi), dandu na cuahà gá más ndiaá nù Jesús sàhà-ñá ndoo cuàchi anima-ndà, nsidanicuú cuàchi cuahàn dandáñúhú dahuun xi-nda nì cúí. Vachi sàhà-ñá itiácú anima-yá nicanicuahàn, ñàyùcànduá nì sàha-ya meru vida xi-ya ñà-cundua na iin promesa; te promesa ndiaha ndisa nduá, vachi còò ni-iin cuàchi nì quidá-yá. Pues sàhà nsidaájàn, sàvātùnì cunucuachi víi-nda nuù mii-yá íá nicanicuahàn. ¹⁵ Vachi sàhà ñà-nduá nì quida (Dèhemani-yá) Jesús, nì sàha-ya inga ley saa xí-yá sàhà ñà-vàha xi-nda. Mate ní quida nèhivì falta ñà-cóni chivàha vii-né ley primeru mà, doco nì xihì Jesús nì dānāā-yá sàhà nsidaa falta mà, te vichi vātùnì cundiatú anima nsidaa ana caná-yá; vātùnì nihitáhvi-né ñà-vàha xi-ya dècuèndè nicanicuahàn.

¹⁶ Cunaha-nsiá, nú cuní-ndà ndutahví dèhe-nda biene xi-nda, dandu tiaa-nda iin tutu cachí nansa ndutahví-né. Doco fuerza cundiatu-ne dècuèndè nú sàni xihì-ndà, ¹⁷ vachi mate sàni tiaa-nda tutu mà, mà cundíáá` dècuèndè cachi sàa cui-ndà; có-ndiaá` na itiácú ìi-ndà. ¹⁸ Ñàyùcànduá, na ní sàha Dios ley sàhana ma, nì chitnùnì stná ini-yá ñà-cuí quisi, te cuitià nù-sí. ¹⁹ Vachi (ducán cachí nuù tutu ìi), nì nsihì nì cachitnùhu Moisés xì nèhivì nsidaa palabra nduú ley mà, dandu nì tnii-ne idi cuahá, xì yùcù nani hisopo, te nì dāndāxín-néa xì nù chelù xi nù simbee, te nì dàcà stnahá nsidaamà xì tècuí, dandu nì sòdò nsiquin-nè ndutè mà diquì libru ìi xí-yá, xì diquì nsidaa stná nèhivì itá yucán. ²⁰ Te nì cachi-nè: “Sàhà nù yohó sàni saquin Dios iin ley ñà-chivàha-nsia vichi”. ²¹ Daani, davani nì sòdò nsiquin stná-nè nù mà inicutu ini veheñùhu sìcoto mà xì nuù stná nsidaa còhò xichúùn dùtù nuù chuun xi-ne. ²² Vachi

cachí ley mà ñà-casi nsidaa iñàha icúmí còdò nìi mà icà-xí, te ducán ndundoa nùù Dios. Vàchi cunaha-nsiá, mà sàà-yà cuicahnú ini-yà sàhà ni-iin cuàchi-nda nú còdò nìi ni xítia.

Nansa ni sàha Jesucristu vida xi-ya sàhà-ñá cuxio cuàchi-nda

²³ Ñàyùcàndüá, na sàcuahàn Moisés dahû-né veheñùhu sàhana ma, vátùni nì xichuún-né nìi quisi, vachi veheñùhu ñuhiví yohó-ní nì sandua, te cuisì ejemplu uun nì sanduu stná, cóni sándüá veheñùhu ndisa xi-ya iá ansivi. Doco meru vehe ìi-yá iá yucán, promesa chicá ndiaha xiñuhá, màdi cuisì nìi quisi. ²⁴ Ñàyùcàndüá, vichi sàni nasaa Jesús ndè meru ansivi ñà-màcuñn-yà nùù Dios sàhà-ndà. Màdi veheñùhu ñuhiví yohó nduú lugar ndé nì nasaa-yà, còó; vachi cuisì ejemplu uun nduú veheñùhu ñuhiví yohó, có-ndüù ndisa-ña vehe ìi nì quidavàha mii-yá ansivi. ²⁵ Dùtù cusáhnù raza-ndà Judea, na quíhvi-ne ini cuarto chicá ìi xí veheñùhu, nìi (quisi) nihí-né sàhàn, màdi nìi mii-né. Te cuà cuà quidá-né ducán. Doco Jesús, còó; có-xiñùhù cuàha-ya vida xi-ya cuàhà xichi, còó. ²⁶ Vachi nú ducan nì cündüá, dandu cuàhà gá xichi icúmí-yà ndoho-ya dècuèndè na ní sàcò ñuhiví xì ndè vichi nìi cuí. Doco còó, vachi na ní xinu tiempu antes, dandu nì quixi-ya ñuhiví yohó, te nì sàha-ya vida xi-ya, doco cuisì iin xichi-ni nì xihí-yà, vachi nì dándà nsihí-yá sàhà-ndà, te nì nihí-yá nansa cuxio dahuun cuàchi-nda. ²⁷ Vachi divi nacua icúmí nsidaa nèhiví sàà-nè cui-nè iin xichi, te después nsidandaà Dios sàhà-né, ²⁸ divi ducaní stná Cristu, iin xichi-ni nì sàha-ya vida xi-ya nì nacuida-ya cuàchi cuàhà gá nèhiví. Dandu después icúmí-yà naxicocuñn-yà ñuhiví yohó, doco màdi gá sàhà-ñá (ndoho-ya sàhà) cuàchi-nda; còó. Cunaha-nsiá, divi sàhà ñà-càcu nsidaa ndohó nèhiví ndiatú naxicocuñn-yà cundumà.

10

¹ Ley sàhana ma, màdi meru ñà-chicá ndiaha ìi xí Dios nì sándüú ndisa; cuisì nì cachitnùhu uan ñà-después icúmí quixi ñà-ndiaha ìi ndisa xi-ya. Ñàyùcàndüá, mate nicanicuahàn dócò ìi-né promesa cachí ley mà, te cuà cuà quidá dùtù ducán, doco mà cúi ndoo cuàchi nèhiví sàhàn nùù (veheñùhu) sàhámà. ² Vachi nú jaan, dandu mà cuàha ga xì promesa mà, vachi mà dándóhò gá cuàchi nèhiví sàxinífnùnì-nè nìi cù. ³ Doco vichi, sàhà-ñá cuà cuà sàha ìi-né promesa (cachí ley) mà, ñàyùcàndüá nsinúu ini-nè iá ìi cuàchi-ne. ⁴ Vachi sàhà nùù buey, ò nùù sìmbee, mà nunca cui cuxio cuàchi ni-iin nèhiví. ⁵ Ñàyùcàndüá, na ní quesaa Jesucristu ñuhiví yohó, dohó nì cachi-yà xì Yuamáni-yá:

Mii-ní, màdi promesa nduá cuní gá-ní cuàha nèhiví mii-ní. Màdiá cui quisi coco gá-si nùù-ní nduá cuní-ní. Còó. Ñàyùcàndüá vichi sàni quidayucùn-ní iin iquicúñú cucumí. ⁶ Vachi màdi cuisì nì xixìn, nì màdi inga clase promesa sàhà cuàchi nduá cudí ini-ní sàhà-xí; còó. ⁷ Dandu yùhù, nì cachi: “Yohó vaxi ñà-quida ndise cumplir ñà-ndüá cuní-ní, nacua cachí tutu ìi sàhí, Dios mío”.

⁸ Cunaha-nsiá, jaan nì cachi Dios ñà-có-cùdú gá ini-yà sàhà promesa sàhatahvi nèhiví, nì có-cùdú gá stná ini-yà sàhà cuisì sahmí-né; còó, có-cùdú ini-yà sàhà ni-iin ñà-jaan nì sàha-ne sàhà cuàchi-ne, mate divi nduá cachí ley (primeru-mà) cuàha-ne. ⁹ Daaní, después nì cachi Jesucristu: “Yohó vaxi ñà-quida ndise cumplir ñà-ndüá cuní-ní, Dios mío”. Pues ñà-jaan cuní cachi cuàhàn-yà dándáñuhú-yá ley primeru mà, te caquin-yà inga ley saa xí-yá. ¹⁰ Te sàhà-ña nì quida ndisa-ya nsidaa

ñà-nduá nì ndacu nuù-yá, ñàyùcànduá vátùni nduhii dahuun anima-ndá, vàchi nì sàha-ya iquicúñú-yà nahi promesa ñà-danáa-yá sàhà-ndà. Iin xichi-ni nì quida-ya ducán, doco nicanicuahàn cundiaà.

¹¹ Quivì vichi itá dùtù raza-ndà, quidá-né chuun xi veheñùhu xi-ne; te nsiquivì sàha-ne cuàhà xichi promesa xi ley mà, mate mà nunca dacúxióá cuàchi-nda. ¹² Doco Jesús, cóó, iin xichi-ni nì danáa-yá sàhà cuàchi-nda, te nicanicuahàn cundiaàmà, dandu nì sàcòo-ya ladu cuahá Yuamáni-yá, ¹³ te ndiatú-ní-yá dècuèndè cundee dahuun-yamà nuù nsidaa ana xiní ùhì xì-yá, te cusahnú-yá nuù-né. ¹⁴ Vàchi iin xichi-ni nì danáa-yá (sàhà cuàchi-nda), dandu nicanicuahàn icúmí ndee vaha nsidaa ana sàni ndoo cuàchi anima-xi. ¹⁵ Te divi ducán cachí stná Espíritu Ìi xí-yá. Vàchi primeru nì cachi Stoho-ndà Señor palabra yohó:

¹⁶ Tucu coo ley saa icúmí cuàhi nècuàchimà quivì nuù-xí, cachí, vàchi meru ini anima-nè icúmí nacoò dahuin ley mà; meru ini sàxinítnùnì-nè icúmí chihà.

¹⁷ Dandu después cachí-yà:

Ndè nicanicuahàn mà nunca nsinuu ga inì sàhà cuàchi-ne.

¹⁸ Ñàyùcànduá, cunaha-nsiá, nú sàni ndutu dahuun cuàchi-nda, cóò gá necesidad cuàha-nda ni-iin ga promesa ñà-danáa xi sàhà-ñá.

¹⁹ Sàhà ñà-jaàn, có-yùhí gá-ndà datnátuu-nda anima-ndà nuù Dios, mate iá-yà lugar xi-ya ndé chicá ìi, vàchi sàhà nìi Jesús sà-nuná ichì, ñáni. ²⁰ Na iin ichì saa nduá, te divi mii-yá nì quidayucun xán, vàchi sàhà-ñá itiácú ndiaha-yá, ñàyùcànduá iá ichì mà. (Antes iin sicoto nìsa sadi nihni ndé nduú lugar chicá ìi xí Dios, doco) sicoto mà, ejemplu sàhà cuerpu xi Jesús nì sandua, (vàchi na ní xihì-yà), divi sàhà ñà-jaàn nì nihì-ndà nansa yàha-nda nuù Dios. ²¹ Te vichi sà-icúmí-ndá iin dùtù ndiaha chindéé xí nsidaa ndohó ana nduú dèhe ndisa-ya. ²² Ñàyùcànduá, màsà yùhí-ndà datnátuu-nda anima-ndà nuù-yá. Iin-ni nì cúníhnú ndisa ini-ndà mii-yá; nì cúníndísá víi-ndayá, màsà cúcáhán-ndá a jaan á cóó. Vàchi sàhà-ñá nì xitià nìi-yá, ñàyùcànduá sàni ndundoo sàxinítnùnì-ndà, te có-dàndòhó gá`-ndó; te ducán queámà na ian sàni xichi-nda tècuìi limpiu.

Màsà nándodó-nda ichì-yá

²³ Pues sàhà nsidaa ñà-jaàn xiñuhu cunchicùn vii-ndà ñà-nduá xiníndísá-ndá; iin-ni nì cúníhnú vaha ini-ndà ñà-jaàn. Màsà dáma sàxinítnùnì-ndà, vàchi sàni sàha-ya palabra xi-ya, te mà dándáhvì-yàndó.

²⁴ Te xiñuhu stná nanducu-nda nansa nacuahandee stnahá ini-ndà sàhà-ñá chicá más ni cúcúú stnahá ini-ndà sàhà-ndà, te quida vii-ndà xì ñanitnaha-nda. ²⁵ Ni màsà nácóó-ndá ñà-nataca-ndà na ian quidá dava nèhivì. Cóó; vichi chicá xiñuhu cunuù stnahà-ndà, te nacuahandee stnahá ini-ndà, vàchi sà-índéhe-nda chicá sà-cuyátní quivì (naxicocuíñ-yá).

²⁶ Vàchi cunaha-nsiá, nú sàni cundaà vaha ini-ndà nansa iá ichì ndàcuisi-yá, doco quidá canúú ìi-ndà cuàchi-nda, dandu cóò cá ni-iin promesa cui danáa xi sàhà-ndà. ²⁷ Ndé cuisì-ní ndóo ga ñà-yùhí cuaá-ndà, vàchi vaxi castigu cahnú, vaxi ñuhu níhi coco nsidaa ana có-ndóo ladu xi-ya. ²⁸ Nèhivì sàhana, nú nì cahíchi ini-nè ley xi Moisés, dandu fuerza cui-nè nú ndoo ùi ò ùni testigu cachí nansa nì cuu, te nú ducán, dandu cóò iin ni cuhí ini xì-né ña ní xihì-nè. ²⁹ Doco nú meru Dèhemani Dios nduú ana cahíchi ini iin nèhivì, dandu ¿nansa tuxí ini-nsia cuu? ¿Amádi cuàhà gá más castigu icúmí-nè nihì-né? Vàchi nú có-quidáñùhú-nè ñà-nì xitià nìi ndiaha-yá, dandu cahnú sàstnùhù coo castigu xi-ne, vàchi sàhà nìi mà nì

ndoo anima-nè, te sàhà stná mà nì saquin Dios iin tratu xì-né. Daaní, stná Espíritu ìl xí Dios, gracia nì quida stná-yà xì nècuàchìmà, doco nú vichi cutu nì cahíchi ini-nè nsidaámà, dandu ndahví-nè. ³⁰ Ináhá-ndá ñà-divi Dios nduú ana nì cachi xì-ndá dohó: “Mii quidá tocar nachitacuhá sàhà falta xi nèhivi; còò cá ana icúmí nacuàha xi-né castigu”. Te cachi stná (tutu ìl) ñà-divi mii-yá icúmí-yà nsidandaà-yà sàhà cuàchi nèhivi xí-yá. ³¹ Cunaha-nsiá, tnùndoho cahnú cundua nú ni níhì nèhivi castigu nùù ndahà Dios iá nicanicuahàn.

³²⁻³³ Doco mii-nsiá, xiñuhu nsinuu ini-nsià nansa nì cuu xi-nsiá quivì primeru na làcà nì dàtnúu-yà sàxinítnùní-nsià, cuàhà tnùndoho nì yàha-nsia. Dava xichi nì canàhá nèhivi xì-nsiá, te dava xichi nì dándòhó stná-nè mii-nsiá nùù tàcá nèhivi. Te dava xichi cuisì-ní nì quida-nsia acompañar nècuàchì nì ndoho ducán, doco calma nì quidandee ini-nsia sàhà nsidaámà. ³⁴ Te na ní sàcùndiadi stná compañeru-nsià, dandu nì indehè ndahví-nsiànè; te na ní candiaa nèhivi biene xi-nsia, (cóni cùhúún inì-nsia), còò, duha nì cudù inì-nsia, vàchi ináhá-nsià, ndè gloria xi Dios chicá cuàhà iñàha icúmí-ndá, te chicá ndiaá` mà, vàchi nicanicuahàn cunaha-ñá. ³⁵ Ñàyùcàndüá, iin-ni ni cúníhnú vàha ini-ndá (ichì-yá), màsà nácóó-ndáñá, vàchi iin ñà-vàha cahnú icúmí-ndá nihì-ndá nùù-yá. ³⁶ Iin-ni ni cúnchícùn cuéyàà-ndá ichì mà, vàchi nú sàni nsihi nì quida-nda nsidaa ñà-ndüá cuní Dios quida-nda, dandu nihì-ndá ñà-ndiaha ìl sàni cachi sahnú-yá xì-ndá. ³⁷ Vàchi dohó cachí tutu ìl:

Cunaha-nsiá, icúmí-yà naxicocuñn-yà: làcà sacu tiempu cumàni gá; mà cuéè gá-yà. ³⁸ Te (cachí stná-yà): “Nèhivi vàha xi, nú xiníndísá vàha-ne yùhù, dandu nihì-né vida ndiaha. Doco nú ni ndédúmá ini-nè, dandu ni-iyuhu mà ndóo inì sàhà-né”, cachí-yà.

³⁹ Doco ndohó, có-ndùù-ndá nèhivi ndedúmá ini-xi, vàchi nú jaan, ndañuhu anima-ndá. Còò, nèhivi xiníndísá nduu-nda, ñàyùcàndüá icúmí-ndá càcu-nda nùù-yá.

11

Xiñuhu cunindísá ví-nda

¹ Nú ndisa xiníndísá vàha-nda Dios, dandu cuní cachàmà ñà-nihnú cuisì ini-ndá icúmí cuu ndisa ñà-ndüá ndiatu-nda. Te nú xiníndísá-ndá ducán, dandu quidá stná-ndá cuenta na ian sà-íá ndisa ñà-tañáha ga cuninùù-ndá. ² Te divi ñà-jaan nduú stná ñà-ndüá nisa quida xì-ndá sàhana, nì xinindísá-né mii-yá, te nì ndee vàha-ne nùù-yá.

³ Ndohó, xiníndísá-ndáyá, te sàhájàn vètùni cundaà ini-ndá nansa nì quidavàha-ya ñuhívì, cuisì nì càhàn-yà, te nì sàcòà; ñàyùcàndüá, indéhe-nda iá ñuhívì vichi, doco màdì ñà-tùl cundehè-ndá ndüá nì cuyucàn; còò.

⁴ Daaní, Abel, na ní sàha-ne Dios promesa xi-ne, chicá nì sandiaàmà nùù promesa nì sàha Caín. Te ¿índù chuun chicá ndiaámà? Divi sàhà-ñá nì xinindísá nècuàchìmà mii-yá. Ñàyùcàndüá, nì cachi-yà: “Sàni ndee vàha Abel nù; cudù inì sàhà promesa xi-ne”. Ñàyùcàndüá, mate còò cá Abel mà, doco dècuèndè vichi iá ìl fama-nè ñà-nì xinindísá-néyá.

⁵ Daaní, Enoc tu, nì xinindísá stná-nè mii-yá, te vivu nì sàà-nè nùù-yá, cóni xihì-nè, nì ndañuhu uun-ne (nùù nèhivi), vàchi sàhà poder ndiaha xí Dios nì ndiachì-né dècuèndè ndé iá-yà. Te cachi tutu ìl, ducán nì cuu xi-né ñà-nì cudù guá ini-yà sàhà-né. ⁶ Doco nú có-xiníndísá-ndá, dandu mà

nunca cudii ini-yà sàhà-ndà. Vàchi nú cuní-ndà sàà-ndà nùù-yá, dandu fuerza cunindisa-nda iá ndisa-ya, te seguru datnúù-yà sàxinítnùnì nsidaa ana nandúcu ndisa-xi-yá.

⁷ Daaní, stná Noé, nì xinindisá stná-nè mii-yá na ní cachitnùhu-ya xi-né ñà-ndúá icúmí cuu quiví nùù-xí; ñàyùcàndúá, nì quida-ne ñà-ndúá nì cachi-yà, nì quidavàha-ne iin barcu cahnú sàhà-ñá càcu-ne, mii-né xi stná nèhivì vehe-ne. Ducán nì quida-ne, te ñà-jaàn claru nì tùi ñà-cónì quidá víi dava ga nèhivì ñuhiví. Doco mii-né, nì ndee vaha-ne nùù-yá ñà-nì xinindisá-néyà.

⁸ Daaní, stná Abraham; nì xinindisá stná-néyà, te ñàyùcàndúá nì quee-ne cuàhàn-nè na ní cana-yanè ñà-cùhùn xicà-né inga ñuu ndé icúmí-né sàà-nè cunduu-ne stoho nsidaa ñà-íá yucán. Ñàyùcàndúá, nì inini-ne ñà-ndúá nì ndacu nuù-né, mate có-cundáà ini-nè índù cùhùn-nè. ⁹ (Dandu nì sàà-nè) ñuu ndé nì cachi Dios xi-né mà. Yohó te yucán nì ìa chii-né ñuu mà, nihnú ini-nè nduú-né nècuàchì inga ñuu, doco siempre iin-ni xiníndísà víi-néyà. Cuisì vehe sìcoto nì sanduu vehe-ne, te divi clase vehe yucán nìsa xichuún stná (dèhe-ne) Isaac, xi stná (dèheñani-né) Jacob. Cunaha-nsiá, stná nècuàchì yucán, iin-ni nì sandiatu stná-nè cuu xi-né ñà-ndúá nì cachi Dios xi Abraham antes. ¹⁰ Vàchi nècuàchì mà, (na ní quee-ne ñuu-nè), nandúcu-xè iin ñuu sàni quidavàha-ya; vachi nihnú ini-nè íá iin ñuu nì chitnùnì ini mii-yá coo, te fuerte ndisa cimientu xan.

¹¹ Daaní, stná (ñahàdihí-nè) Sara, nì xinindisá stná-nè mii-yá. Mate sáyàha ga sahnú-né, doco nì nihitáhvi-né valor ñà-coo iin méé xi-ne, vachi antes sàni cachi sahnú Dios xi-né, te ñàyùcàndúá nì tùinuù iin dèhe-ne, vachi xiníndísà-né mà nunca dandahví-yànè. ¹² Ñàyùcàndúá, mate sàsàhnú cuàha Abraham, doco nì ìa iin dèhe-ne, te sàhà imindaa dèhe-nemà nì sàà-nè nì sàcunduu-ne yohòtéhè cuàhà gá mìl nèhivì; cuàhà sàstnùhù nèhivì nì nanduu-ne nahi cuàhà sìtnúù ansivi, ò ñusi ndiquin yuhù mar, vachi mà cùì nandiahvia.

¹³ Cunaha-nsiá, nsidaa nècuàchì sàni nacani xi-nsiá sàhà-ximà, iin-ni nì xinindisá víi-né mii-yá dècuèndè nì xihì-nè. Te mate cónì sàà-nè cuninuù-né cuu ndisa ñà-ndúá nì cachi Dios xi-né, doco iin-ni nì xinindisá-né, mate tàyóa, te nì cudii ini-nè sàhà-ñá, vachi (nì cundaà ini-nè) màdi ñuu ndisa-ne nduú ñuu-nè ñuhiví yohó, ñàyùcàndúá nì cachi-né xi nèhivì ñà-cuisì-ní yáha uun-ne ñuhiví yohó. ¹⁴ Te nú ducán cachi nèhivì, dandu nàhà claru inga ñuu nduá nandúcu-né, iin ñuu ndé cunduu ñuu ndisa-ne. ¹⁵ Te nú cuàhàn-nè nsinuu ini-nè ñuu-nè primeru nì cùì, dandu vihini naxicocuñ-nè yucán. ¹⁶ Doco còò, cónì nùhù-nè, vachi nì cuni-nè cundoo-ne iin ñuu chicá ndiaha, divi ñuu mii-yá íá ansivi. Te sàhà-ñá (nì xinindisá-né ducán), ñàyùcàndúá có-ndùcáhán-yá cachí-yà ñà-ndúù-yá ana cahvi-né, vachi sàni quidayucun-yà iin ñuu (ndiaha) ndé cundoo-ne (xi-yá).

¹⁷ Daaní, después, nì cachi Dios xi Abraham ñà-nì cuàha-ne dèhe-ne Isaac cunduu-tè iin promesa. Ducán nì quida-ya sàhà-ñá cundaà ini-yà a cunini vùù-néyà, á coó. Te (nì quida-ne cumplir), nì xinindisá-né mii-yá, dispuestu nì ìa-ne ñà-cunduu dèhe-ne promesa, mate mindaa-té nùù-né, te mate antes sàni cachi sahnú Dios xi-né ¹⁸ ñà-divi nùù tèchii Isaac mà icúmí quee cuàhà descendencia xi-ne. ¹⁹ Doco nì cundee ini-nè ñà-vatùnì danatíacú-yàte nú nì cui-te. (Te ñà-nì càcu-tè) nì ndòò-tè vivu nùù-né, ñàyùcàndúá vatùnì quida-nda cuenta na ian ndisa, sàni natiacù-te.

20 Daaní, después (ní cundaà ndisa inì-xi) ñà-xiníndísâ stná Isaac mà mii-yá, vâchi cuàhà gá ñà-ndiaha ñi nì cachitnùhu-ne xì (ùì dèhe-ne) Jacob xì Esaú sàhà nansa icúmí cuu xi-né quìvì nùù-xí. 21 Daaní, Jacob mà, nì xiníndísâ stná-nè mii-yá, (ináhá-ndá), vâchi na sá-itúú cuàhàn-nè cui-nè, dandu nì càhàn-nè xì iin iin dèhe José, nì cachitnùhu-ne xì dèheñani-né mà ñà-icúmí-tê ñihì-té cuàhà ñà-vàha ndiaha nùù Dios. Ducán nì cachi-nè, naquímánì-né Dios, te itúú-né nùù bastón xi-ne. 22 Daaní, José mà, nì xiníndísâ stná-nè mii-yá, (ináhá-ndá), vâchi na sá-itúú cuàhàn-nè cui stná-nè, nì cachi-nè ñà-seguru icúmí caquee libre nsidaa nècuàchì raza-nè Israel nùù ñuu Egipto. Te nì nacoò stná-nè órden nansa quida nèhivì xì iquicúñú-nè nú sàni xihì-nè.

23 Daaní, stná yuadhí Moisés, nì xiníndísâ stná-nè mii-yá na ní tuiunù dèhe-ne mà. Te nì caxini-nè cuahani iá-vè, ñàyùcànduá mate sàni dàndacú rey cui-vè, doco cóni yúhì-nè; ùni yòò nì là dèhé-vè nì quida-ne.

24 Daaní, stná Moisés mà, nì xiníndísâ stná-nè mii-yá, te sàhámà na sàni sahnù-ne, cóni cùnì-nè cachi gá nèhivì ñà-dihi-né nduú dèheyoco rey. 25 Còò, chicá nì cudii ini-nè cùhùn-nè cutnahá-né xì nèhivì xì Dios, mate cuàhà gá nì ndòhò-né, te màdiá ndòo-ne (ndé iá-nè), te quida-ne ñà-vico siquini iá ñuhivì yohó, vâchi cuiisì sacù-ni tiempu coo ñà-vico ma. 26 Chicá nsiha ichì Cristu nì cunchícùn-nè nihnú ini-nè, mate ni cáhíchi ini nèhivì-né; te cóni xího stná-nè ñà-cuicà ñuu Egipto yucán, vâchi iin-ni nihnú ini-nè ñà-cuisì nùù Dios icúmí-nè ñihítáhvì-né cuàhà ñà-ndiaha ñi.

27 Daaní, na ní quee-ne ñuu Egipto mà cuàhàn-nè, divì sàhà-ñá xiníndísâ-né mii-yá nì sandua. Ni cóni yúhì-nè ñà-nì xidà guá ini rey dandacú yucán, vâchi iin-ni nchícùn vù-néyà na ian xinínùù-néyà, mate có-tùì-yá indéhe-nda. 28 Daaní, ñà-sàni xiníndísâ-né mii-yá nduú stná na ní quida-ne vicò pascua primeru, mii-né xì nèhivì raza-nè, te nì dàcáa-ne nìi (lèlù icà yehè-né) sàhà màsà cúí dèhe sahnú-né quida àngel yàha yucán. 29 Daaní, na ní yàha-ne Mar Cuahá, te nì nduhíchi cahà mar mà nahi ñuhù íchì, divì sàhà-ñá nì xiníndísâ-né Dios nì sanduu stná` mà. Doco tè-ñuu Egipto, na ní cuni stná-te yàha-tè yucán, dandu nì càhà nsihì-tè.

30 Daaní, sàhà-ñá nì xiníndísâ stná nèhivì raza-ndà mii-yá, ñàyùcànduá nì nacununduu-nè ñuu Jericó ùsà quìvì, te nì caà nama ndiadí nùù ñuu mà. 31 Daaní, stná nècuàchì ñahà nani Rahab, mate cuàhà tiàa nì xicanuu xi-né (antes), doco nì sàà-nè nì xiníndísâ stná-nè mii-yá, vâchi na ní techuún Moisés iin ùì tiàa ñà-nacunì-te nansa iá ñuu nècuàchmà, dandu nì chindee-néte. Ñàyùcànduá, cóni xíhì-nè nahi nèhivì dava ga có-xiníndísâ.

32 Pues vichi có-xiñùhù cachi guè (sàhà nèhivì sàhana ma), ni mà sàà stná nacani nsihì xi-nsiá sàhà nsidaa-né, divì sàhà Gedeón, xì sàhà Barac, xì Sansón, xì Jefté, xì David, xì Samuel, xì sàhà stná dava ga nècuàchì nìsa càhàn cuenta xi Dios. 33 Cunaha-nsiá, divì sàhà-ñá nì xiníndísâ nsidaa nècuàchmà mii-yá, (ñàyùcànduá nì quida-ne cuàhà obra ndiaha). Dava-ne nì cundee-né nùù nsidaa nèhivì ndoó inga ñuu. Dandu nì cusahnú ví-né, te nì nihi-né ñà-vàha nì cachi sahnú Dios xi-né. Te dava-ne nì càcu-ne nùù nsicaha, cóni sàxí-siné. 34 Te dava stná-nè, nì cundee-né nùù ñuhu xíxìn, cóni quidá dañúà xi-né. Te dava-ne nì càcu-ne nùù nèhivì cuàhàn cahni xi-né xì espada nì cúí. Stná nècuàchì còò fuerza xi, nì xiníndísâ stná-nè mii-yá, te nì ndufuertè-nè, vátùni nì nacùàhandee ini-nè, te na ní caquixi soldadu inga ñuu, vátùni nì chindee-nè mii-nè, te nì taxi-né nsidaa tèmà. 35 Stná nècuàchì ñahà, nì xiníndísâ stná-nèyà, te

ñàyùcàndüá nì ñihítáhvì dava-ne nì natiacu iin nèhivì vehe-ne. Doco dava stná nècuàchìma, nì dándòhó nèhivì-né, te nì xihì-nè; vihini dacácu-tèné nì cuí (nú nì nácóó-né ichì-yá); doco còó, cónì quidá-né ducán, vèchi cunì-nè ñihítáhvì-né iin ñà-vàha chicá ndiaha, divi ñà-natiacu-nè. ³⁶ Daaní, dava stná nècuàchì sànaaha ma, cuàhà gá nì sàcùndiaa nèhivì-né, te nì ñàhni cuí stná-nè. Te dava stná-nè, nì sàcùnuhni stná-nè cadena, te nì sàcùndiadi-nè. ³⁷ Te dava stná-nè, nì sahnì nèhivì-né xì yùù, ò machete. Te dava-ne, serruchu nì quedava-ne. Cuàhà gá nì candoho-ne nì quida nèhivì. Ñàyùcàndüá, yohó te yucán nì xìcanuu ndahví-nè, nìsa idàhvi-ne xì cuisì iin rii ò sìmbee, vèchi ndahví dahuun-ne, cuàhà tnùndoho nì xini-nè; quini nì dándòhó nèhivì-né. ³⁸ Nì xìcanuu ndahví-nè yucù dàná, ò inga xaan ndé còò nèhivì, te yucán nì caquidì-nè ini cueva, ò ini iin chìcòhò cahnú. Ducán nì cuu xi-né mate chicá ndiaá-nè nùù nsidaa gá nèhivì ñuhivì. ³⁹ Doco nsidaa nècuàchì sànaaha ma, mate ní ñihì-né nì ndee vaha-ne nùù Dios ñà-nì xinindisá-néyà, doco cónì ñihítáhvì-né ñà-ndiaha ñi nì cachi-yà (xì xii-ndà) antes. ⁴⁰ Còó, vèchi sàhà-ñá nihnú stná ini-yà ndohó, ñàyùcàndüá nì chitnùnì ini-yà ñà-dècuèndè quivì vichi coo iin ñà-chicá ndiaha ñihítáhvì-ndà, dandu iin-ni nacuatnaaha-nda xi nècuàchì yucán cundiatú anima nsidaa-nda.

12

Cuisì Jesús ni cundéhe-nda nùù-xì

¹ Vichi cuàhà sàstnùhù nèhivì (sànaaha) sàni nacani xi-nda ñà-ndiaha guá iá (nú xiníndisá-ndá mii-yá). Ñàyùcàndüá, xiñuhu naco dahuun-nda nsidaa ñàha sadí xì nùù-ndà. Ni nácóó-ndá nsidanicuú cuàchi quida-nda, vèchi ñà-yucán nduá dacá xi ñini-ndà. Iin-ni nì cunchícùn vii-ndà mii-yá inii vida xi-nda; nacua quidá nècuàchì dadavá stnahá xinú carrera, ducán xiñuhu nacuahandee ini-ndà. ² Iin-ni nì cundéhe-nda nùù Jesús, vèchi sàhà mii-yá nì quesaha-nda xiníndisá-ndá ichì-yá, te divi-ya icúmì chindee stná xi-ndà ndè cachi xinu vida xi-nda. Te mate nchìca cruz nì ndoho-ya, doco cónì ndúlócò-yà na ní cahìchì ini nèhivì-yá ñà-nì xihì-yà ducán, vèchi ináhá-yà, después icúmì-yá sàà-yà coo-ya contentu. Daaní, (mànuhù-yá gloria), te yucán nì sàcòo-ya ladu cuahá Yua-nda Dios.

³ Pues vichi xiñuhu nsinuu inì-nsia nansa nì cuu xi-yá, cuàhà gá nì quida quini nèhivì cuáchi xi-yá, doco nì quidandee ini-yà. Ñàyùcàndüá, nsinuu inì-nsia ñà-jaàn, còtó cucahan-nsiá mà cundéé gá inì-nsia, te cuhuun ini-nsia. ⁴ Vèchi ñà-ndàà nduá, cuàhà lucha fuerte sàni quida-nsia ñà-màsà cundéé nèhivì cuáchi ma nùù-nsiá, doco ni-iin-nsia tãñáha ga cahnì-né. ⁵ Doco nacua indéhì sàni nandòdó-nsiá nansa cachí Dios nùù tutu ñi ndé cãhàn-yà xi-ndà na iin yua-nda. Pues dohó cachì-yà: Hijos míos, màsà cùñãñã-nsiã nú nãni-nsia nùù yùhù ana nduú Stoho-nsiã Señor; còó, nì màsà cùhúùn stná inì-nsia nú sàni sãhi-nsiã iin conseju tii. ⁶ Vèchi Stoho-nsiã nduú, te cuú inì sàhà nsidaa-nsiá, ñàyùcàndüá fuerza nàni-nsia, vèchi nsidaa ana sàni nacaxin ñà-cunduu-ne dèhi, icúmì-nè ñàhni stná-nè, cachí Dios.

⁷ Ñàyùcàndüá, xiñuhu quidandee ini-ndà na nãni-nda nùù-yá, vèchi sàhà-ñá nduú ndisa-nda dèhe-ya nduájàn. Sà-ináhá-ndá, na cuati-nda, nsidanicuú-nda nì ñihì-ndà conseju nùù yua-nda. ⁸ Doco quivì vichi, nú còò ni-iin conseju ñihì-ndà nùù mii-yá, dandu cunì cachàmà ñà-có-nduú ndisa-nda dèhe-ya, vèchi nsidaa ana nduú dèhe ndisa-ya, ducán quidá-yá

xì-né. ⁹ Vàchi yua-nda ñuhiví yohó, nisa danáni stná-nèndó, te nisa cahvi-ndané. ¿Amádi chicá ndiá icà-nda cundoo stná-nda sujetu nùu Yua-nda ía ansivi, te ducán ñihí-nda cutiacu ndiaha-nda? ¹⁰ Vàchi sacu tiempu ni ndòo-nda nùu yua-nda ndoó ñuhiví yohó, te nacua cudíi ini-nè, ducán nisa danáni-nèndó. Doco mii-yá, cuisì sàhà ñà-cunduu ñà-vàha xi-nda nduá danáni-yàndó, te ducán cunduu ndisa-nda ñehiví ìi nahi mii-yá. ¹¹ Pues ñà-ndáá nduá, có-cudíi ini-nda na hora ñihí-nda conseju; tnùndoho nduá cahan-nda; doco nú sàni yàha, te sàni sàà-nda ni cundaà vaha ini-nda, dandu chicá ndiaha coo vida xi-nda, vachi chicá vii sàni sàà-nda nacani ini-nda.

Cuàhà gá peligru ndácàn nú cahíchi ini-nda palabra cachí Yua-nda Dios

¹² Ñàyùcàndüá, màsà cùndóo-nsiá cuhúún gá inì-nsia na ian ni còyo ndahàsàhà-nsiá; còó. Iin-ni ni nácuàhandee ini-nsiá cuniá, ¹³ micuísì ichì váha-ya nanducu-nsiá sàhà-ñá màsà tucù iin nècuàchì tàcútùha vii cacanu nacua ndiá icà-né. Te nú sà-íá iin ana tàcùndáà vaha inì-xi ducán, dandu nanducu-nsiá nansa ndufuerté anima-nè.

¹⁴ Ni cùndóo màni-nsiá xì nsidaa ñanìtnaha-nsia, te ni cuáhandee stná inì-nsia cuniñhu ìi inì-nsia nicanicuahàn, vachi nú có-ñihmú ìi ini-nda, mà nunca sàà-nda cuni-nda nùu Stoho-nda Señor. ¹⁵ Te cuidadu ni cùndóo stná-nsiá còtó nandòdó-nsiá gracia xi-ya, te sàà-nsiá nanduu-nsia ñehiví malu ndedúmá ini-xi, vachi nacua quidá iin yohó yucù dàná, ducán cui quida stná nècuàchì malu, mate imindaa-né, doco vihini cunduu-ne dañu xi cuàhà gá ñehiví. ¹⁶ Ñàyùcàndüá, cuidadu cundoo-nsia, còtó coo iin-nsia cùtòó xì ñahà, te ò iin ana có-ndùlòcò-xì ichì ìi-yá na ian ni quida Esaú sàhana. Dèhe sahnú ni sanduu-ne, ñàyùcàndüá, icúmí-nè ndutahví-né cuàhà ñà-ndiaha ni cuí, doco ni dama-ne derechu mà sàhà cuisì iyuhu ñà-ndüá ni xixi-ne. ¹⁷ Te ináhá-nsiá nansa ni cuu xi-né después, cóni ñihí-né ndutahví gá-nè ñà-ndiaha ma nùu yua-né, mate yáha ga ni cuni-nè ñihí-né. Ni sacundahví-nè (nùu nècuàchì mà), te ni sacu fuerte-nè, doco mànicuí gá, vachi cóni ñihí-né nansa nadama-ne ñà-ndüá sàni quida-ne mà.

Tucu ía ñà-ndüá ni xini ñehiví sàhana na ní sàha Dios-nè ley primeru

¹⁸ Vachi ndohó, cóni tnátuu-nda nùu iin yucù (ñuhiví yohó nacua ni quida nècuàchì Israel sàhana), vachi yucù (Sinaí yucán), xixàn, te iin tnúú ndúchí, có-tùínúú, te caná fuerte tàchì. ¹⁹ Te ni sivi stná corneta; dandu ni tiacu cáhàn fuerte mii-yá. Doco ñehiví mà, ni sacundahví-nè nùu-yá ñà-màsà cáhàn gá-yá xì-né ducán. ²⁰ Vachi màni cùndéé gá ini-nè quida-ne cumplir palabra ni cachi-yá. Te dohó ni cachi stná-yá: “Màsà náni-nsiá icà yucù jaàn, te ni quisi xi-nsiá, vachi nú ducán, dandu icúmí-nsiá cahni-nsiási xi yúú, ò xì lanza”. ²¹ Cunaha-nsiá, yáha ga ni cayùhí cuaá ñehiví mà na ní indehè-né nansa ni cuu. Dècuèndè stná Moisés ni cachi-nè: “Ndé quidí cuisì ñà-yúhí güè”.

²² Doco ndohó, còó, vachi ichì yucù nani Sión sàni quihin-nda vichi, vachi yucù yucán nduú ñuu mii-yá ía nicanicuahàn. Te Jerusalén Nsiaha Ía Ansivi, ducán nani stná ñuu mà. Te sàni sàà stná-nda ndé ndoó tàcá cuàhà mìl ángel xi-ya, ²³ ndeníhí vaha-neyà. Te sàni nacuatnahá stná-nda xì nsidaa gá ñehiví xínduu dèhe-ya, divi nsidaa ana itándiaa quiví-xí ndè gloria xi-ya. Te sàni dàtnátuu stná-nda anima-nda nùu mii-yá ana icúmí nsidandaà sàhà nsidaa ñehiví, divi nduú Dios; te vichi iin-ni sàndüú stná-nda xì ñehiví ni ndee vaha nùu-yá sàhana, doco vichi sàni ñihí stná-nè

nì cundiatú ndiaha stná anima-nè. ²⁴ Vàchi nùù Jesús sàni tnàtuu anima nsidaa-nda, vachi divi mii-yá nduú ana cáhàn nihni sàhà-ndà, te nì saquin stná-yà iin tratu saa xi-nda, divi nduú ñà-nì xitià nì-yá (sàhà-ndà); te cunaha-nsiá, chicá ndiaha quidá nì-yá mà nùù nìi Abel sàhana.

²⁵ Ñàyùcàndüá, cuidadu ni cundóo-nsiá ñà-màsà nácuaá-nsiá mii-yá ana cáhàn xì-ndà vichi. Vachi nú cóni cácu nèhivì sàhana na ní cahíchì ini-nèyà na ní cáhàn-yà xì-né ñuhivì yohó, dandu chicá mà cácu ndohó nú cahíchì ini-ndà palabra cachí-yà xì-ndà dècuèndè ansivi. ²⁶ Na ní cáhàn-yà antes, fuerte nì tnàa ñuhivì; doco vichi sàni cachitnùhu-ya xì-ndà inga palabra yohó, cachí-ya: “Inga xichi icúmí datnái ñuhivì. Doco màdì cuisì ñuhivì yohó icúmí tnàa; còò, dècuèndè stná ansivi icúmí tnàa”. ²⁷ Te na ní cachi-yà palabra mà ñà-inga xichi icúmí tnàa, pues cunì cachàmà ñà-icúmí cuxio nsihi nsidaa ñà-ndüá nì quidavàha-ya ñuhivì yohó. Doco nsidaa ñà-cuàhàn cunaha nicanicuahàn, icúmíá ndòa. ²⁸ Vachi ñuhivì ì ndé icúmí-ndá cundoo-nda, mà nunca ndutá. Ñàyùcàndüá, iin-ni xiñuhu naquimani-ndáyá sàhámà sàhà-ñá vátùni cunucuachi víi-nda nùù-yá nacua cunì-yà quida-nda, te cahvi víi-ndáyá; màsà nácuidiqui uun-nda ichì-yá, ²⁹ vachi nahi ñuhu níhi nduú-yá, te mà úhì cahmi nsihi-ya (ana cahíchì ini).

13

Nansa quida-nda, te cudüi ini Dios sàhà-ndà

¹ Iin-ni ni cuú stnahá ini-ndà sàhà-ndà na ian iin-ni ñanì xínduu-nda. ² Màsà nándodó-nda coo manì ini-ndà xì nèhivì cóyo vehe-nda, vachi dava nèhivì, ndè stná ángel xi Dios nì dáyáha-ne vehe-ne, te cóni cundáa ini-nè. ³ Te xiñuhu nsinuu stná ini-ndà compañeru-ndà xíndiadi vehecàa; te ducán quida-nda cuenta na ian cutnàhà stná-ndà xì-né ndiadí-ndà. Te nú quidá quini nèhivì xì dava ga compañeru-ndà, dandu cundehè ndahví stná-ndà nècuàchì mà, vachi na nèhivì nduú stná-ndà, te vihini cuu stná xì-ndà ducán iin quivì.

⁴ Daaní, xiñuhu quida tnùñuhu stná-ndà xì nècuàchì vehe-nda. Màsà quidá-ndá ni-iin falta xì inga nèhivì. Vachi iin castigu fuerte cuàha Dios ana nchícùn xì ñahà, te ò ana cáhàn xì nècuàchì có-ndüü nècuàchì vehe-xi.

⁵ Màsà xìho-nda cucumi-nda ñà-cuicà ñuhivì yohó. Nacua sà-icúmí-ndá, xì ñà-jaàn-ní nì cundóo-ndá contentu, vachi sàni cachi-yà: “Yùhù, mà nunca nandodí mii-nsiá. Mà nunca nacoò nihni mii-nsiá”. ⁶ Ñàyùcàndüá, vátùni cáhàn ndee-nda, cachí-ndà:

Divi Stoho-ndà Señor nduú ana chindéé xí. Mà yúhì, vachi còò ni-ìñàha cui quida nèhivì xí’.

⁷ Daaní, xiñuhu nsinuu stná inì-nsia nècuàchì nìsa idònùù nùù-nsiá antes, divi nècuàchì nìsa dacuaha-xi-nsiá palabra ì xí Dios. Xiñuhu nsinuu ini-nsià nansa nìsa quida vii-né vida xi-ne, te iin-ni nì cúníndísà stná-nsià nahi mii-né.

⁸ Cunaha-nsiá, iin-ni iá Jesucristu, dècuèndè sàhana xi vichi, te nicanicuahàn.

⁹ Màsà cuàha-nsia chiyuhù nèhivì-nsiá ñà-cunchicùn-nsià inga ichì có-ínahá-nsiá, vachi cuàhà ichì tucù iá chináhà-nè; cuàhà gá ichì tàcùnì-ndà iá. Doco ndohó, chicá vaha cuisì gracia xi mii-yá nì cúníhñú ini-ndà, te ndufuerté anima-ndà, màdiá cunchicùn-ndà iin ley cachí sàhà cuisì ìndù comida cui cuxi-nda, vachi nèhivì nacánì guà ini-xì sàhámà, còò ni-iin ñà-vàha xi anima-nè tavá-né.

¹⁰ Dütù xinúcuáchí veheñùhu (xi raza-ndà, itiácú-nè ñà-nduú promesa xi nèhivì). Doco ndohó, iá stná promesa xi-nda, (divi nduú Jesús); doco nècuàchì veheñùhu ma, còò derechu xi-ne nihítáhvi-né ni-íñàha nùù mii-yá. ¹¹ Vàchi quisi nduú promesa sàha-ne veheñùhu ma, xitìà nùù-sí, dandu nihí dütù-ñà sàhàn ndé nduú lugar chicá ì, te quidá-nèamà presentar sàhà cuàchi nèhivì. Doco iquìcúñù quisi mà, còó; ndè fuera ñuu icúmíà coca. ¹² Pues divi ducán nì cuu stná xì Jesús sàhà-ñá nihì nèhivì ndoo ndisa cuàchi-ne sàhà nùù-yá. Vàchi fuera ñuu nì ndoho stná-yá. ¹³ Ñàyùcànduá ndohó, iin-ni ni cúnchícùn stná-ndàyá, mate icúmí-ndá nacoo-nda ñuu-ndà, te cahíchi ini nèhivì-ndó nacua nì quida-ne xì mii-yá. ¹⁴ Vàchi ni-iin ñuu iá ñuhiví yohó, mà cúnduá ñuu-ndà nicanicuahàn. Còó, iin ñuu quesaa quìvì vaxi xi-nda nduá ndiatu-nda. ¹⁵ Ñàyùcànduá, nicanicuahàn ndiá icà-ndà ndenihi vaha-nda Dios sàhà ñà-nduá nì quida Jesús. Vàchi na iin ofrenda xi-nda nùù-yá nduájàn na ndácùcahan-nda quìvì-yá, te naquímànì-ndàyá.

¹⁶ Daaní, màsà nándodó stná-ndà quida-nda obra xì ñanitnaha-nda, te chindee stnaha-nda, vachi ñà-jaàn ndisa nduú promesa cudì ini-yà sàhà-xí.

¹⁷ Nsidaa ñà-nduá cachí nècuàchì idónuu nùù-nsiá, cunini-nsia, te cundoo-nsia sujetu nùù-né; vachi inúù-né nùù-nsiá sàhà ñà-cunduu ñà-vaha xi anima-nsiá; te icúmí stná-nè nacua-nda-ne cuenta nùù Dios sàhà nsidaájàn. Ñàyùcànduá, cunini-nsianè sàhà-ñá cudì ini-nè quida-ne chuun ma, te màdiá dacúhúùn ini-nsiànè; vachi nú ni cúhúùn ini-nè quida-nsia, mà cúí cunduumà iin ñà-vaha xi-nsia.

¹⁸ Cacán tàhvi-nsiá nùù Dios sàhà-nsí, vachi ináhá-nsí còò ni-iin cuàchi dandoho-xi-nsí, te iin-ni cuní-nsí quida vii-nsí nsidanicuú tiempu. ¹⁹ Ñàyùcànduá, sacúndáhvi` nùù-nsiá ñà-nì cacán tàhvi cuàhà-nsiá sàhí sàhà-ñá chicá yàchi cui nasai ndé ndoó-nsiá.

²⁰ Ndiaha gá ndoo-nda ñuhiví quidá Yua-nda Dios, vachi sàhà-ñá nì xitìà nùù Stoho-ndà Jesucristu, ñàyùcànduá nì saquin Yuandiaha-yá iin tratu saa xi nèhivì, te nduámà iin palabra mà nunca nsihi, vachi mate ní xihì Jesucristu, nì natiacu-yà nì quida Yuamànì-yá, te nì sàà-yà nì sàcùnduu-ya Pastor ndiaha xi-nda. ²¹ Te vichi cahnú gá Dios nì sàà-nsiá nihítáhvi-nsiá nsidanicuú ñà-vaha xi-ya sàhà-ñá cui quida-nsia cumplir ñà-nduá cuní-yà quida-nda; vachi nú ni nàcuàhandee ini-yàndó (xì poder ndiaha) xì Jesucristu, dandu vátùni quida ndisa-nda ñà-nduá cudì ini-yà sàhà-xí. ¡Ansivéhé cahnú-yá nicanicuahàn! Amén.

²² Yùhù sacúndáhvi` nùù-nsiá, ñánì, màsà cúdúchì inì-nsia sàhà conseju tii sàni tai nùù-nsiá yohó, vachi iin ùi-ni palabra nduá.

²³ Cunaha-nsiá, sàni quee ñani-ndà Timoteo vehecà. Te nú ni quésáá yàchi-nè ndé ié` yohó, dandu cutnahá-nsí sàà-nsi ndé ndoó-nsiá.

²⁴ Cásàhú xì nsidaa gá nèhivì xì Dios. Daaní, nècuàchì ladu Italia cutnáhá-xì yohó, cásàhú stná-nè xì-nsiá.

²⁵ Te nsidaa-nsiá, ni cúcúmí cuàhà-nsiá gracia xi-ya. Sà-íá.

Tutu Nì Tiaa Santiago nù Nèhivì xí Dios

¹ Yùhù nduí Santiago, iin ana xinúcuáchí nù Yua-nda Dios xì nù Stoho-ndà Jesucristu, (te tiaí tutu yohó) nù nsidaa mii-nsiá nècuàchì nduú descendencia xi nsi-úxin ùi dèhe yohòtéhè-ndà Israel, doco vichi inicutu ñuhivì sàni xitià-nsiá. Yùhù cásàhùì xì nsidaa-nsiá.

² Ñàni, xiñuhu cudìi ini-ndà na yáha-nda nsidanuu clase tnùndoho. ³ Vàchi iin tnùndoho, prueba nduá a ndisa xiníndísà ví-ndayá, á coó. Te cunaha-nsiá, divi sàhà tnùndoho ma vátùni cutùha stná-ndà quidandee ini-ndà. ⁴ Ñàyùcànduá, iin-ni ni quidándéé ini-ndà ducán dècuèndè nihì-ndà vátùni cundee ini-ndà sàhà ndéni iñàha ni cui, dandu cunduu ndisa-nda nèhivì ùi inì-xi nacua cuní-yà cunduu-nda, te mà quidámàni gá ni-iin ñà-vàha nù anima-ndà.

Nansa nihì-ndà cunchichí ndisa-nda quida Dios

⁵ Cunaha-nsiá, nú có-cùndàà ini-ndà nansa quida-nda, dandu ni cacán tãhvi-ndà nù Dios, te ducán cundaà vaha ini-ndà sàhámà, vachi mii-yá, sáhatahvi-yándò ñà-nduá xiñuhu, mà dihndiá-yà, te mà cánàhá-yà xì-ndà.

⁶ Doco ni cúníndísà vaha-nda, te màsà nácánì ini-ndà a jáán, ò á coó, vachi nú ducán, dandu cunduumà na ian quidá tècuì mar, yohó te yucán ndiachì-té quidá tàchì. ⁷ Te nú divi ducán quidá stná ndohó, dandu màsà cúníhù ini-ndà nihítãhvi-ndà ni-iñàha nù Stoho-ndà Señor. ⁸ Vachi nèhivì mà-íin-ní nihnú inì-xi, mà nunca sàà-nè cutùha-ne quida vii-né nacua ndiá icà-né.

⁹ Ñàni, nú nècuàchì ndahví nduu-nda, dandu xiñuhu cudìi ini-ndà, vachi cunaha-nsiá, nù mii-yá sàni nana ducún-ndà. ¹⁰ Doco nú nèhivì cuicà nduu-nda, te sàà-ndà yaha ndahví-ndà, dandu vátùni cudìi stná ini-ndà sàhájàn, vachi nècuàchì cuicà, mà ùhì ndañuhu yàchì-nè na ian cuú xi ita caná yucù iá campu. ¹¹ Vachi nú sàni xinu fuerte ora, te ni culihni, dandu íchì yucù mà, te ndáhva ita-ñà, mà vícò gá iá-yà. Pues ducán iá stná xì iin nècuàchì cuicà, icúmí-nè ndañuhu yàchì stná-nè mahì chuun xi-ne.

Nansa xiñuhu quida-nda na yáha-nda tnùndoho

¹² Nansicáhàn-ndá nú ni quidándéé ini-ndà na yáha-nda tnùndoho, vachi nú ducán, dandu icúmí-ndá ndee vaha-nda nù Dios, te nihì stná-ndà iin ñà-vàha ndiaha xi-nda nù-yá, divi ñà-cutiacu-ndà nicanicuahàn, vachi ñà-jaàn nduá sàni quida-ya comprometer xì nsidaa nèhivì cuú inì-xi sàhà-yá.

¹³ Doco nú xího iin nèhivì quida-ne iin ñà-có-ndiàá, dandu màsà cáchì-nè Dios daxího xi-né. Còò, vachi Dios, mà cúí xihò-yá quida-ya ñà-có-ndiàá, ni có-daxího stná-yà ni-iin nèhivì quida-ne ducán. ¹⁴ Cunaha-nsiá, cuisì-ní ini anima mii-nda xího quini-nda ducán, te ñà-jaàn nduá díta xì-ndà ñà-cùnì-ndà quida quini-nda. ¹⁵ Daaní, nú ducán xího-nda quida-nda, dandu después sà stná-ndà quida ndisa-nda iin cuàchi ma. Doco ¿índù fin cucumi cuàchi ma? Cuisì ñà-cahni dahuàn-ndó. ¹⁶ Ñàyùcànduá, (cachí xì-nsiá), ñani màní, màsà nunca cuàha-nda datúcù ni-iin nèhivì-ndó.

¹⁷ (Cunaha-nsiá), nù Yua-nda Dios iá ansivi quixí nsidaa ñà-vàha nù-ndà, vachi nsidaa ñà-ndiaha nihítãhvi-ndà, divi nù mii-yá quixá. Te chicá datnúu-yà (sàxìnítnùnì-ndà) nù nsidaa ñà-tnúu iá ansivi.

Doco mii-yá ni-iyuhu có-dâma-ya (nahi orá), vâchi orá, xicá-yá, te iá còndàhvì-yá, doco Dios, còo, mà dáma-ya. ¹⁸ Te nì chitnùní stná ini-yà ñà-cunini-nda palabra ndàcuisi xí-yá sàhà-ñá ducán sàà-ndà cunduu-nda dehe ndisa-ya; dandu nùù nsidanicuú ñà-ndúá nì quidavàha-ya, ndohó cunduu-nda ana chicá cudî ini-yà sàhà-xí na iin primicia ndiaha.

¹⁹ Ñâyùcàndùá, siempre xiñuhu cundoo tùha-nda cunini vâha-nda sàhà iñàha, te màdiá càhàn yàchì-ndà, te menos màsà cuídà yàchì ini-ndà, ñani màní. ²⁰ Vâchi nú ni cuídà ini-ndà sàhà iñàha, mà chéndéamàndó quida vii-ndà nacua cuní Yua-nda Dios. ²¹ Ñâyùcàndùá, ni nácóo dahuun-nda nsidaa ñà-íá quini, xì nsidaa stná ñà-có-ndiàà iá guâ ñuhiví yohó, te ni màsà ndúcuéhê stná-ndà; còo. Iin-ni ni cúniní-ndá palabra ndiaha xí-yá nì chiñuhu-ya ini anima-ndà, vâchi sàhà palabra ì mà vâtùni càcu-nda.

²² Doco màdí cunini uun-nda palabra mà. Xiñuhu ñà-quida ndisa stná-ndàñá cumplir; vâchi nú coó, dandu cuisì-ní ñà-dàndàhvì-ndà mii-nda nduá. ²³ (Uun-ni queá) nú iníní-ndá palabra ì mà, te có-quidà-ndà ñà-ndúá cachá`, vâchi ducán queámà na ian indéhe-nda nùù-ndà nùù iin yùtátá, ²⁴ te xiní-ndà nansa iá-ndà, doco nú sàni quee-nda cuàhàn-ndà, dandu nándòdó-nda nansa iá nùù-ndà. ²⁵ Doco nú iníní víi-nda ñà-ndúá cachí ley ndiaha xí-yá, te có-nândodó-ndañá, iin-ni nchícùn-ndañá, dandísá, icúmí-ndá nihitáhvi-ndà gracia ñà-chindee xi-nda. Te divi ley mà nduá tavá xi-nda libre (nùù cuàchi-nda).

Nansa xiñuhu quida-nda nú cahvi ndisa-nda mii-yá nacua ndiá ìcà-ndà

²⁶ Dava nèhivì, tuxí iní-nè nchícùn vii-né religiòn xi-ne, doco tùha stná-nè canàhà ndevàha-ne. Cunaha-nsiá, uun-ni queámà sàhà religiòn xi-ne, cuisì dandahví uun-ne mii-né. ²⁷ Vâchi nú cuní-ndà cunucuachi ndisa-nda nùù Dios, dandu xiñuhu chindee-nda penchì ndahví, xi nècuàchì cuaán ndahví, te cundiaa-ndà mii-nda sàhà-ñá màsà dásivì-ndà mii-nda xi chuun sìquini iá ñuhiví yohó, dandu ñà-jaàn ndisa cunduu iin religiòn vâha nùù Yua-nda Dios.

2

Màsà càhìchì ini-ndà ñànìtnaha-nda

¹ Ñàni, màsà càhìchì ini-ndà nì-iin nèhivì, vâchi nèhivì xiníndísá-xí Stoho-ndà Jesucristu nduu-nda, te ndiaha gá mii-yá. ² Ni cachí-ndà nì sàà iin nèhivì ndixí vico lugar ndé natácá-ndà cahvi-nda mii-yá, te ñuhú stná iin anillu oro dìnìndàhá-nè. Daaní, ni cachí-ndà nì sàà stná iin nècuàchì ndahví yucán, te ndahví gà ndixí-né. ³⁻⁴ Doco nú màdí iin-ni quidáñúhú-ndá ndúù nècuàchìmà, mà váha. Màsà quidáñúhú-ndá (cuisì) nècuàchì ndixí víi, te cachi-ndà xì-né: “Yohó coo-ní iin lugar vii”, te nècuàchì ndahví mà, còo, cutu cachí-ndà xì-né: “Jaàn cuiin-ní”, te ò: “Yohó coo-ní ñuhù”, vâchi ñà-jaàn nduá sàni cahìchì ini-ndà nècuàchìmà.

⁵ Cunini vâha-nsia palabra yohó, ñani màní. Mate iyuhu icúmí nècuàchì ndahví ñuhiví yohó, doco ¿amádi mii-né nduú ana (chicá) sàni nacàxin Dios ñà-nihitáhvi-né cunindísá-né mii-yá, te divi fe xi-ne nduú ñà-cuicà-né? Daaní, después sàà stná-nè cundoo-ne ñuhiví ì xí-yá, vâchi ducán sàni quida-ya comprometer xì nsidaa ana cuú inì-xi sàhà-yá. ⁶ Doco mii-nsiá, (ndahví-nsià), vâchi cahìchì inì-nsia nècuàchì ndahví. ¿Amádi nècuàchì cuicà nduú nècuàchì sahníndahví xì-nsiá, te sanícuàchì stná-nè sàhà-nsiá? ⁷ ¿Amádi divi stná-nè càhàn quini guá dìquì quivì ndiaha-yá, divi quivì nì ndacùcahan-nda (na hora nì quìhvi-nda ìchì-yá)?

8 Pues nú cuní-ndà quida vii-ndà, dandu xiñuhu quida ndisa-nda cumplir nacua cachí ley ì nì sàha mii-yá ana cusáhnù nùu-ndà. Dohó cachí tutu nduú ley mà: “Nacua cuú ini-ní sàhà mii-ní, ducán xiñuhu cuu stná inì-ní sàhà ñanitnaha-ní”, cachá. 9 Doco nú chicá quidáñúhú-ndà iin nèhivì nùu inga-nè, dandu cuàchi nduá, íá ndisa falta xi-nda, cachí ley mà. 10 Vàchi cunaha-nsiá, nú ni chívàha vii-ndà nsidanicuú ñà-nduá cachí ley ì mà, te íá iin xaan ndé cóni quidà-ndà cumplir, dandu queámà na ian cóni chívàha-nda ni-ñàha, 11 vachi imindaa mii-yá nì sàha xi nsidaa ley mà. Cunaha-nsiá, iin ley xi-ya nduú ñà-màsà càhàn-ndà xí inga ana có-nduú nècuàchi vehe-nda. Daaní cachí stná-yà ñà-màsà càhni stnaha-nda. Pues mate có-nchìcùn-ndà inga nècuàchi ñàhà, doco sahní stnaha-nda, dandu íá ndisa cuàchi-nda nùu ley mà (mate íá iyuhá sàni chivàha-nda). 12 Ñàyùcàndüá, ndiá icà-ndà càhàn vii-ndà, te quida vii stná-ndà. Vachi divi nacua cachí ley ndiaha nì tavà xi-ndà libre, divi sàhájàn icúmí ndundaà sàhà cuàchi-nda. 13 Te nú có-ìndèhe ndahví-ndà ñanitnaha-nda vichi, dandu quivì ndundaà sàhà-ndà, mà níhi-ndà cundehè ndahví stná-yà ndohó. Doco nú sàni indehè ndahví stnaha-nda, dandu mà yúhí-ndà quivì ndundaà sàhà-ndà.

Màsà cachí uun-nda xiníndísá-ndà mii-yá

14 Ñàni, ¿a cundíáá ndisa ñà-càchí-ndà cahvi-nda mii-yá te nú có-quidà-ndà obra? ¿A ndísá càcu anima-nda nú ducán nduú modo cahvi-nda Dios? 15 Pues, ni cachí-ndà íá iin ñanitnaha-nda xíhi vixin, te còò sìcoto vaha xi-ne; te xíhi stná-nè doco, vachi còò ni-ñàha. 16 Daaní, ni cachí-ndà íá stná iin compañeru-ndà nì cachi xì nècuàchi ndahví mà: “Vàtùni cùhùn-ní; ni sàa-ní nadaà ini-ní, te ni sàa stná-ní chitu tixi-ní”, cachí-nè. Doco nú có-sàha-ne nècuàchimà ni-iin ñà-cutiacu-nè, amádi uun-ni queámà. 17 Ducán stná xì ñà-cahvi-nda mii-yá nú còò obra xi-nda. Vachi nú ducán, dandu náhà xicà có-càhvi ndisa-ndayá, vachi cutu mindaa ñà-jaàn quidà-ndà.

18 Vihini cachí iin nèhivì: “Dava-nda cuisì fe xi-nda íá, te dava-nda, cuisì obra xi-nda íá”, doco còò, vachi ¿nansa cui cundaà ini-ndà cahvi ndisa iin nèhivì mii-yá nú còò obra xi-ne? Doco nú íá stná obra quidá-né, dandu vátùni cundaà ini-ndà ndisa íá stná fe xi-ne. 19 Ndohó, xiníndísá-ndà ñà-imindaa Dios íá, te ndiaha gá íá ñà-xiníndísá-ndà ducán. Doco cunaha-nsiá, dècuèndè stná ñà-malu, ináhà stná-si imindaa-yá íá, te quidí stná-si ñà-yúhí-siyá. 20 Ndahví-ndà, te neciu-ndà nú tuxí ini-ndà cuisì fe xi-nda nduá ndiaá, te còò obra xi-nda. 21 Amádi ináhà-nsiá sàhà xii-ndà Abraham nansa nì ndee vaha-ne nùu Dios sàhà ñà-nduá nì quida-ne, ñà-ni la-ne dispuestu cuàhatahvi-né mii-yá (dèhe manì-né) Isaac, (dècuèndè sàni chinduhù-néte) nùu mesa ì. 22 ¿A xiní-nsiá nansa nì quida nècuàchi yucán? Nì cahvi-né Dios, te nì quida stná-nè cumplir (ñà-nduá nì cachi-yà): ñàyùcàndüá, nduújàn nì sacatnahá, te sàhà obra xi-ne mà nì sàà-nè nì cahvi vii ndisa-ne mii-yá. 23 Dandu nì cuu ndisa ñà-nduá cachí tutu ì ndé cachí palabra yohó: “Nì xiníndísá Abraham Dios, te ducán nì ndee vaha-ne nùu-yá”. Dècuèndè nì cachi stná Dios amigo xi-ya nduú Abraham mà. 24 Ñàyùcàndüá, náhà xicà, màdi cuísi-ní ñà-cahvi-ndayá nduá cuní-yà sàhà-ñà ndee vaha-nda nùu-yá. Cuní stná-yà quida ndisa-nda cumplir nansa cachí-yà.

25 Inga casu nduú stná nècuàchi sàhana nani Rahab. Iin nècuàchi ñàhà cónisá ía sahnú inì-xi nì sanduu-ne, doco na ní casaà nècuàchi (ñuu

Israel) ñuu-nè, nì quidañuhu-né nècuàchimà, dandu después nì dānùhù-nè nècuàchimà inga ichì. Pues sàhà-ñá nì quida-ne obra mà, ñàyucàndùá nì ndee vaha stná-nè nùù Dios. ²⁶ Vàchi nú cahvi-nda Dios, doco có-quidá ndisa-nda ñà-nduá cachí-yà, dandu (mà chindéé) fe mà-ndó. Na ian sàni xihà nduá, vachi cóá quidá, na iin cuerpu nsii còò cá anima-xi.

3

Cuidadu ni cundóó-ndá sàhà ñà-nduá cachí-ndá

¹ Chicá vaha màsà cundúú cuáhà-ndà nècuàchi chináhá (palabra ì), ñàni, vachi cunaha-nsiá, chicá icúmí-yà nandacàn-yà cuenta nùù nsiùhù nècuàchi chináhá. ² Nsidaa-nda, cuáhà falta quida-nda. Te nú mà túha-nda cachi-ndà ni-iin ñà-có-ndiáá, dandu iin nèhivì quidá víi ndisa sànduù-ndà, vachi sàni cutùha-nda cadì-ndà nùù nsidaa ñà-chìcuèhè vihini sàà-ndà quida-nda. ³ Cundehè-ndà idu, chicáá-ndà frenu yuhù-sí sàhà-ñá cunini-sindó, dandu vātùni cuitàndòò-ndásí mate nahnú-si. ⁴ Stná barcu, mate nahnú cuáhà-nú, te ndee caná tàchì dāndiàchì xì-nú, doco cuisì iin yutnù chipalá tii nduá dacaca-xi-nú cùhùn-ndà ndéni nì cui cahan-nda. ⁵ Te divi ducán iá stná yuhù-ndà. Tiá, doco cuáhà gá chuun nahnú chiñùhà. (Ináhá-ndá), cuisì iin ñuhu tii cui dacúicùn xì inicutu iin yucù cahnú, te coco nsidaámà. ⁶ Te nacua quidá ñuhu mà, ducán quidá stná yuhù-ndà: cuáhà sàstnùhù chuun quini cáhàn sàhà-xí. Iá` nùù cuerpu xi-nda, doco mà úhì dacúnsidá cuàcha-ndó. Inii vida xi-nda, ducán quidá yuhù-ndà, cuáhà gá chuun daquíñùhà, te ¿índù divi níhà` cachí quini guá? Pues divi nùù ñà-malu.

⁷ Nsidanicuú clase quisi, vātùni ndumansú-si quida nèhivì, a ducán nduú-si quisi yùcù, ò laa, ò quisi cuàti, o quisi mar, nsidanicuú clase-sí sàni nsidamansú nèhivì-sí. ⁸ Doco yuhù-ndà, còò; tàñáha ga cundee ni-iin nèhivì nùá. Iin mal nduá; mà cándísà dandacu-nda nùá. Na ian quidá iin tàtnà dānà, ducán quidá stná`, vachi chitúa ñà-có-ndiáá. ⁹ Xì yuhù-ndà naquímāni-ndà Yua-nda Dios, te después divi-nia (vihini) canáhà-ndà xì ñānitnaha-nda, mate nahi mii-yá iá stná-nè, vachi nacua iá mii-yá, ducán nì quidayucun stná-yāndó. ¹⁰ Mismo yuhù-ndà sàni naquimāni-ndà mii-yá, te nì canáhà stná-ndà (xì ñānitnaha-nda). Pues cunaha-nsiá, mà váha quida-nda ducán, ñāni. ¹¹ Vachi iin tè-dòcò, iin-ni ndéà tècuí vaha, te ò iin-ni ndéà tècuí ùhà. ¹² Te ò iin yutnù, ¿a vātùni cucàa quisi vídì-nu nú diín yutnù nduú-nu? Còò. Nì mà cúí cuàha stná sìhigu nùù nducu yòhò sì-uva. Te lugar ndé caná tècuí ùhà, có-cānà stná tècuí vaha.

Cuisì nèhivì datnúù Dios sàxinítñuní-xi nduú nèhivì nchichí ndisa

¹³ ¿A nchichí dava-nsia (cahan-nsiá), te ò sàni dàcuáhà stná dava-nsia? Nú jaan, dandu xiñuhu cunihnu ndahvi stná ini-nsià, te quida-nsia puru ñà-íá vii, dandísá, sàà cunahà xicà nchichí ndisa-nsia. ¹⁴ Doco nú túha-nsia cumbidia cuáhà ini-nsià, ò cuisì sàhà mii-nsiá nacání ini-nsià, dandu màsà cáchì gā-nsià nchichí-nsià, vachi có-nduá ñà-ndáá; tñuhu nduá. ¹⁵ Vachi modo xi-nsia mà, có-nduá nahi palabra nchichí vaxi nùù mii-yá iá ansivi. Vachi nú cutu cáhàn nchichí-ndà, te có-quidá víi-nda, dandu náhà xicà, cuisì ñuhivì yohó vaxi palabra mà; dìni nèhivì ùún nì quea, te divi ñà-malu nì chitnùní ini xán. ¹⁶ Vachi nú cumbidiá ini nèhivì, te cuadú-nè, dandu seguru cundoo stná-nè nāá stnahá-né, te quida stná-nè nsidanuu clase chuun có-ndiáá. ¹⁷ Doco nú nchichí ndisa-nda quidá mii-yá iá ansivi, dandu ñà-sàni ndu-ì sàxinítñuní-ndà nduá, te

tùha-nda cundoo manì-ndà; mà dáná-ndá. Cáhàn vii stná-ndà xì nèhivì, te cundehe ndahví stnahá stná-ndà, vèchi vaha ini-ndà, iin-ni cáhàn ndàà-ndà nacua iá iin chuun, mà dánání unun-nda. ¹⁸ Cunaha-nsiá, nú cuní-ndà cunduu-nda nèhivì quidá víi ndisa, dandu vivíi-ni ni cáhàn-ndà xì ñanitnaha-nda sàhà-ñá cundoo manì nsidaa-nda, vèchi ducán queamà na ian chihì-ndà iin tata vaha, dandu después ndanchito iin cosecha ndiaha.

4

Màsà càndísá-nda cunchicùn-ndà modo xi ñuhiví yohó

¹ Dava-nsia indéhe úhì stnahá-nsiá, te náâ stnahá stná-nsiá. Pues, ¿ndiá dísáhà-xí iá ducán, tuxí ini-nsiá? Amádi sáhà ñà-xího guá-nsiá iñàha, te dacá mà sàxínitnùní-nsiá. ² Xího-nsiá iñàha, te nú mà cùì níhì-nsiáñà, dandu (cuní-nsiá) ndañuhu nèhivì (icúmí xân). Te nú cumbidiá stnahá ini-nsiá sàhà iñàha, te mà cùì níhì stná-nsiáñà, dandu náâ stnahá-nsiá, te cáhàn ndiaa stnahá stná-nsiá. Doco ¿índù chuun có-icúmí-nsiá ñà-nduá xího-nsiámà? Divi sàhà-ñá có-xícàn tàhvi-nsiáñà nùù mii-yá. ³ Te mate ni cécàn tàhvi-nsiá nùù-yá, doco mà níhì-nsiáñà, vèchi mal xícàn-nsiá, cutu cuní-nsiá iñàha sàhà-ñá quida ndevàha-nsia nacua cudíi ini mii-nsiá. ⁴ ¿Ndahví-nsiá! ¿Índù chuun nchicùn-nsiá ñà-có-ndiá icà-nsiá? ¿A có-ináhá-nsiá ñà-mà váha candisá-nda cunchicùn-ndà modo xi ñuhiví yohó, vèchi ducán queá na ian có-ndòó vaha ga-ndà xì Dios? ⁵ Te ducán cachí stná tutu ì: “Sàni ñihitáhvi-ndà nùù Dios ñà-coo Espíritu ìi xí-yá ini anima-ndà, te màni cuáhà-ndà nùù Yà-ìi mà; ñàyùcànduá, có-cuní dahuun-ya cunihnu ini-ndà inga iñàha cunchicùn-nda”. Te cunaha-nsiá, màdi úún-ní cachí tutu ì mà ducán, (ñà-ndáâ nduá). ⁶ Doco Dios, chicá cuáhà gracia sáhatahvi-yándô. Ñàyùcànduá, dohó cachí stná tutu ì: “Dios, sadí-yà nùù nsidaa nèhivì nducuehé, doco nèhivì nihnú ndáhvi inì-xi, sáhatahvi-yànè gracia xi-ya”. ⁷ Ñàyùcànduá, ni cúníní-ndá nsidaa ñà-nduá dandacú-yá, doco ñà-nduá cuní ña-malu, cóò; iin-ni màsà cuáha-nda cundee-sí nùù-ndà, vèchi nú màsà cuáha-nda quida-sì ducán, dandu icúmí-sí cunu-sì nùù-ndà. ⁸ Xiñuhu tnàtuu-nda nùù Dios, dandu mii-yá, chicá cuyatni stná-yà nùù ndohó. Te nú iá cuàchi-nda, dandu xiñuhu nsidandoo-nda anima-ndà na ian ndàhà-ndà. Te nú ùì ichì nduá nchicùn-ndà, dandu xiñuhu ndoo stná anima-ndà. ⁹ (Vèchi nú iá falta xi-nda, dandu chicá vaha) ni dándóhó-ndá mii-nda, te cundoo-nda tnùnsí ini, te cuacu cuáhà-ndà (sàhà cuàchi-nda). Xiñuhu cuhuun ini-ndà sàhájàn; màsà cudíi gá ini-ndà, ni màsà cuácù gà-ndà; cóò. Xiñuhu cundoo-nda tnùnsí ini, ¹⁰ te cuacahan nùù-ndà nùù Stoho-ndà Señor. Cuisì nú ducán, dandu nihì-ndà nduvíi tú anima-ndà quida-ya.

Màsà cuítnùhu stnaha-nda

¹¹ Ñàni, màsà cáhàn-ndà dìquì ñanitnaha-nda, vèchi nú ni quida-nda ducán, te xítñuhu tnaha-nda, dandu ñà-sàni cáhàn-ndà dìquì stná ley xi mii-yá nduá, te ducán queamà na ian xítñuhu stná-ndà ley mà. Te nú xítñuhu-nda ley mà, dandu có-nduú gá-ndà ana chívaha xán; cóò, ana xítñuhu xán nduu-nda. ¹² Cunaha-nsiá, mindaa mii-yá nduú ana nì sàha xi ley ì, te imindaa-yá nduú stná ana icúmí nsidandaà xì sàhà falta xi iin iin-nda. Còò ni-iin ana cachí a cácu-nda, á cóò, cuisì mii-yá. Ñàyùcànduá, ¿ana tuxí ini-ndà nduu-nda te xítñuhu stnaha-nda ducán?

Có-ináhá-ndá nansa cuàhàn cuu xi-nda tnaa idá

¹³ Cunini vâha mii-nsiá nècuàchì cáhàn ndee guá. Vâchi cachí dava-nsia vichi ò tnaa cùhùn-nsià inga ñuu cundoo-nsia yucán iin cuiá, te cuiin-nsia, te nadicò-nsiá, nsidacuahà-nsiá dihùn xí-nsiá cahan-nsiá. ¹⁴ Doco ni có-ináhà-nsiá nansa cuu xi-nsiá tnaa idá. Vâchi vida xi-nda, (yàchì nsiha) nahi vìcònùhù. Iin ratu tii iá', dandu còò cá'. ¹⁵ Ñâyùcàndüá, ndiá ìcà-ndà cachi-ndà: "Pues, nú ducán cuní Stoho-ndà Señor, dandísá cutiacu-ndà, te ò nú cudíi ini-yà, dandu dohó te dohó quida-nda". ¹⁶ Doco mii-nsiá, ¿nansa quidá-nsiá vichi? Ndee gá cáhàn-nsiá. Mii-nsiá nduú-nsiá mii-nsiá cahan-nsiá. Doco mà váha càhàn-ndà ducán. ¹⁷ Ñâyùcàndüá, (nsinuu inì-nsia palabra yohó): nú ináhà-ndá nansa ndiá ìcà-ndà quida-nda, te có-quidà-ndàñá, dandu cuàchi nduá.

5

Ñà-ndüá nì cachi Santiago xì nècuàchì cuià malu

¹ Cunini vâha nsidaa mii-nsiá nècuàchì cuià. Chicá vâha cuacu-nsia, te cundoo-nsia tnùnsí ini, vâchi sà-ítúú tnùndoho nahnú dìquì-nsiá. ² Vâchi nsidaa ñà-cuicà-nsiá, sàni cuchicueha; nsidaa sìcoto vico xí-nsiá, sàni cusiquidiá. ³ Nsidaa oro xì plata xi-nsia, dihùn chicúehè sàni nandua; sàni nana ditnu-ña. Te divi ñà-jaàn cunduu testigu ñà-cundà ini nèhivì (cóni quidá víi-nsiá), te ducán icúmí quea na ian sàni saxì stná ditnu dihùn mà ìcà-nsiá, na ian nì xìxìn cuñu-nsiá nì quidamà (ñà-cuàhà guá tnùndoho cucumi-nsiá), vâchi yáha ga sàni càyà ñà-ndüá icúmí-nsiá nìhì-nsiá quivì xìnu tiempu. ⁴ Te peón ndahví nì ndanihi xi cosecha xi-nsia, nì dândàhvì uun-nsianè, vâchi cóni sáha-nsianè raya xi-ne nacua ndiá ìcà-nsiá, ñâyùcàndüá, raya xi-ne mà, na ian ndàhì stná-ñà, te tiacú stná Stoho-ndà Señor, iníni-yá quidá peón mà reclamu nùu-yá. Te cunaha-nsiá, cuàhà gá mil soldadu dandacú-yá nùu-xí. ⁵ Vico gá sàni sandoo-nsia ñuhivì yohó; cuisì gustu xi mii-nsiá sàni quida-nsia. Doco nahi quisì sàni nei, te nì ndundatnù-sí, ducán nduú stná-nsiá; te vichi sàni sàà meru quivì cui-nsiá. ⁶ Vâchi tùha stná-nsiá canicuàchi-nsia sàhà nèhivì ndàcuisì inì-xi, te sàhà yuhù-nsiá xíhì-nè; mientras mii-né, có-nàndúcú-né nansa chindee-né mii-né.

Màsà cúhuún ini-ndà, vâchi sà-ítúú naxicocuñ Jesús

⁷ Ñàni, iin-ni nì quidándéé ini-ndà dècuèndè sàà quivì naxicocuñ Stoho-ndà Señor. Quida-nda na quidá iin nèhivì campu, ndiatú-né ndè cuun dàvì nùu, (dandu xitú-né); daaní ndiatú cuéyàà-nè dècuèndè cuun dàvì dânsìhì sàhà-ñá ducán cuida ndiaha viú xi-ne. ⁸ Te divi ducán stná ndohó, xiñuhu cundiatu cuéyàà-ndà dècuèndè naxicocuñ Stoho-ndà Señor. Ñâyùcàndüá, vichi xiñuhu nacuahandee ini-ndà, vâchi sà-ítúú-yá ndixi-ya. ⁹ Te màsà cáhàn cuàchi-nda sàhà compañeru-ndà, ñàni, vâchi nú ducán, dandu icúmí-yâ danáni-yàndó, te cunaha-nsiá, sàni cuyatni ndisa quivì nsidandaà-yà sàhà-ndà. ¹⁰ Xiñuhu nsinuu stná inì-nsia nansa nì cuu xi nècuàchì sàhana nì sacahàn cuenta xi Stoho-ndà Señor, cuàhà gá nì dândòhò nèhivì-né, doco iin-ni nì quidandee ini-nè. Ñâyùcàndüá, nacua nì quida nècuàchì mà, ducan nì quida stná ndohó vichi, ñàni, ¹¹ vâchi ndiaha gá nì quida-ne nì quidandee gá ini-nè. Te ináhà stná-ndà nansa nì cuu xi nècuàchì sàhana nani Job, iin-ni nì quidandee stná ini-nè, dandu después nì quee viì (ñà-ndüá nì cuu xi-né), vâchi nì chindee Stoho-ndà

Señor-nè. Ñàyùcàndüá, náhà claru tùha ndisa Dios cuhi ini-yàndó te cundehe ndàhví stná-yàndó.

¹² Màsà nunca chinaha-nda Dios, ñáni. Chuun cahnú nduá màsà quídá-nda ducán. Ni màsà ndacùcahan stná-nda ansivi, ò ñuhiví. Còó. Ni-iin xichi màsà chínahá-nda ducán. Coò'; vèchi nú ni cachí-nda "Jaan", dandu divi ni cúndüá, te ò nú ni cachí-nda "Còó", divi ñà-jaàn ni cúndüú stná'. Ducan ni quida-nda sàhà' màsà níhì-nda castigu nùù-yá.

¹³ Nú iá tnùndoho yáha-nda, dandu xiñuhu càcàn tàhvi-nda nùù-yá. Te nú cudí ini-nda, dandu coto-nda alabanza xi-ya. ¹⁴ Te nú cuhí-nda, dandu cana-nda nècuàchì sahnú ndiaá xì nèhivì xí Dios quixi-ne caquin-nè seña aceite dìnì-nda, te càcàn tàhvi-né nùù-yá sàhà-nda, ndacùcahan-né quivì Stoho-nda Señor. ¹⁵ Te nú xiníndísá-nda na xicàn tàhvi-né, dandu càcu-nda nùù cuèhè mà, vèchi icúmí-nda nduvàha-nda quida-ya. Te nú iá stná cuàchi ni quida-nda, dandu cuicahnú stná ini-yà sàhà-nda. ¹⁶ Ñàyùcàndüá, ni náhmà-nda falta xi-nda nùù ñanìtnaha-nda, te càcàn tàhvi stnàhà-nda sàhà-nda sàhà-ñá nduvàha-nda quida-ya. Vèchi iin nèhivì vaha, cuàhà gá ndiaá na xicàn tàhvi-né nùù Dios; cuàhà gá chindéá. ¹⁷ Iin casu nduú Elías sànaha. Iin nèhivì ñuhivì nahì ndohó ni sanduu stná-nè, te ni xicàn tàhvi-né nùù Dios ñà-màsà cúún dàvì. Te ndisa, ni yàha ùni cuà dàva, te cóni cúún ni-iin dàvì. ¹⁸ Daaní, tucu tu ni xicàn tàhvi-né nùù-yá, te ni ndesaha tú dàvì, vètùni ni cana tu itu.

¹⁹ Nú iá iin compañeru-nda ni tùcù iin ichì có-ndüú ñà-ndàà, dandu ni càhàn-nda xì-né áma naxicocuñ-nè ichì váha, ñáni. ²⁰ Vèchi cunaha-nsiá, nú ni càhàn-nda xì iin nècuàchì ni tùcù ichì cuàchi, te nìhì-nda nat-nahnù-nè ichì váha, dandu ndiaha gá queamà, vèchi sàhà ndohó sàni càcu anima-nè, mà sàà gá anima-nè cuà; mate cuàhà gá cuàchi-ne ni là, doco sàhà palabra xi-nda sàni ndutu nsidaámà.

Tutu Nuu Nì Tiaa San Pedro nù Nèhivì xí Dios

¹ Yùhù nduí Pedro, iin ana nì nihì chuun ndiaha nù Jesucristu, (te tiaí tutu yohó) nù mii-nsiá nècuàchì sàni xitià nihni inicutu ndé' ladu Ponto, ladu Galacia, ladu Capadocia, xì stná ladu Asia, xi ladu Bitinia. ² Mii-nsiá nduú stná-nsiá nèhivì nì nacàxin Yua-nda Dios, vèchi dècuèndè sàhana nì chitnùnì ini-yà ducan. Te sàhà-ñá sàni nduhii stná anima-nsiá nì quida Espíritu Ìi xí-yá, ñàyùcàndùá sà-ìníní víi-nsiáyà vichi, te nì cuxio stná cuàchi-nsia nì quida nù Jesucristu. Pues vichi nì cùcúmí cuàhà-nsiá gracia xi-ya, te contentu nì cùndóó stná nsidaa-nsiá.

In tnùndé ini ndiaha icúmí-ndá nù Dios

³ Ansivéhé cahnú Yua-nda Dios, divi mii-yá ana cahvi stná Stoho-nda Jesucristu, vèchi Yuamáni-yámà nduú-yá. Pues vichi sàni indehè ndàhvi-yàndó ñà-nì xihì Jesucristu (sàhà-ndà), te nì natiacu-yà; ñàyùcàndùá, vètùni nì nacacu saa-nda ñuhivì Ìi xí-yá, te vichi iá ndisa tnùndé ini xi-nda na ndoo-va-nda ñuhivì yohó. ⁴ Te ndiaha gá icúmí stná-ndà nihitáhvi-ndà nù-yá. Vèchi ndè gloria iá vaha nsidaa ñà-ndiaha Ìi xi-ndàmà, te mà nunca sàà cusiquidiá, nì mà nunca sivi stná, dècuèndè nicanicuahàn icumíá cunahá. ⁵ Te sàhà-ñá nihnú vaha ini-ndàyá, te ndiaá-yàndó xì poder xi-ya, ñàyùcàndùá vètùni nihì-ndà salvación xi-nda; te vichi sà-iá listu salvación mà, doco ndè sàà xinu tiempu, dandu cundaà vaha ini-ndà (ñà-ndiaha guá) iámà.

⁶ Ñàyùcàndùá, cuàhà gá cudí ini-ndà vichi, mate vihini sàyáha-nda cuàhà clase tnùndoho sacu tiempu. ⁷ Vèchi ducàn quidá-yá sàhà-ñá cunahà claru, a xiníndísà ndisa-ndayá, á coó, nacua quidá nèhivì xì oro, dadáá títi-néà nù ñuhu sàhà-ñá cundaà ini-nè (a oro vaha nduá, á coó). Doco nú nihnú vaha ini-ndà Jesucristu, dandu chicá ndiaámà nù oro, vèchi oro, mà úhi ndañuhá, doco nú iin-ni nihnú vaha ini-ndà mii-yá mate yáha-nda tnùndoho, dandu sàhà ñà-yùcán sàà-ndà ndee vaha-nda nù-yá na quívì naxicocuín-yà, te nihì stná-ndà cuàhà tnùñuhu ndiaha.

⁸ Mii-nsiá, tãñáha ga cuninù-nsiáyà, doco cuú inì-nsia sàhà-yá; te mate có-xinì-ndàyá vichi, doco xiníndísà-ndáyá, te cudí gá ini-ndà ñà-ndiaha guá (quidá-yá), te nì có-sàà-ndà cachi nsihi-nda ñà-cuàhà guá cudí ini-ndà. ⁹ Daaní, icúmí stná-ndà nihì-ndà càcu anima-ndà, vèchi divi sàhájàn nduá nì xinindisa-ndayá.

¹⁰ Sàhana nisa cahàn nècuàchì profeta ñà-nduú razón xi-ya, nì cachitnùhu-ne nansa cuàhàn cuu xi ndohó tiempu vichi, te nihì-ndà cuàhà gracia. Doco cuàhà gá nì nacani ini nècuàchì sahnu-ma, vèchi cóni cùndáà ini-nè nansa iá salvación icúmí-ndá nihì-ndà tiempu vichi, ¹¹ te nì cuni stná-nè cundaà ini-nè índu tiempu divi cuu nsidaájàn. Vèchi iná cáá Espíritu Ìi xí Cristu ini anima-nè, te nì cachitnùhu-ya xì-né ñà-icúmí Cristu ndoho-ya, dandu después naquihin-ya tnùñuhu ndiaha xí-yá. ¹² Doco después na ní dàtnùú gá Espíritu Ìi sàxinítnùnì-nè, dandu nì sàà-nè nì cundaà ndisa ini-nè ñà-màdi sàhà (tiempu xi) mii-né càhàn razón mà. Còò. Divi sàhà ndohó nì càhàn mà, te mii-né, cuisì-nì nì cachitnùhu uun-ne. Te vichi ndè ansivi sàni nuu Espíritu Ìi xí-yá, te chindéé-yà nèhivì (xí-yá) ñà-cachitnùhu stná-nè razón ndiaha ma; teayùcàndùá, vichi mii

stná-nsià sàni xinitnùhu-nsia palabra mà. Te cunaha-nsiá, dècuèndè stná ángel xi Dios, cuní stná-nè chicá cundaà ini-nè sàhà razón mà (ñà-ndiaha guá').

Ni cúníhnú ì ini-ndà na xicánúú-ndá ñuhiví yohó

¹³ Ñàyùcàndüá, ni nácuàhandee ini-ndà sàxìnítùnì-ndà, te nacani sahnú ini-ndà; iin-ni ni cúníhnú vaha ini-ndà ñà-nihítáhvi-ndà cuàhà gá gracia na quívì naxicocuñ Jesucristu, te cuninù-ndáyá. ¹⁴ Iin-ni ni quidá víi-nda na ian quidá iin dèhe-nda tùha cunini víi xi-ndà. Te màsà nácóó-ndá mii-nda xího ndevàha-nda na ian nìsa quida-nda antes na táñàha ga cundaà vaha ini-ndà. Còó. ¹⁵ Nacua ì mii-yá ana nì cana xi-nda, ducánì quida stná-ndà, ni cúníhnú ì stná ini-ndà sàhà nsidaa chuun quida-nda. ¹⁶ Vàchi ducán cachí Dios nù tutu xi-ya: “ì gá yùhù, ñàyùcàndüá, stná mii-nsiá ni cúndúú stná-nsià nèhivì ì”.

¹⁷ (Cunaha-nsiá), iin-ni ndeníhí Yua-nda Dios nsidanicuú nèhivì; te nacua quidá iin iin-nda, ducán icúmí-yá nacuaàha-yàndó. Ñàyùcàndüá, nsidaa ndohó nècuàchì ndácùchan xi quívì-yá, cuàhà gá xiñuhu yùhí-ndà, còtó mà cúdí ini-yà sàhà ñà-ndüá quida-nda ñuhiví yohó. ¹⁸ Vàchi ináhà-ndá, sàni dānāá-yá sàhà cuàchi-nda, te ducán sàni càcu-nda nù estilu nì nacoo xii-ndà, vachi mànicuí chindeámándó. Doco màdi oro ò plata nì dānāà sàhà cuàchi-nda, vachi cuisì ñàhà ñuhiví yohó-nì nduámà. ¹⁹ Còó, cuisì nì ndiaha Cristu nì dānāà xì sàhà-ndà; na iin lelü còò ni-ñàhà iá nì dòcò nù Dios, ducán nì sanduu-ya. ²⁰ Vàchi dècuèndè na táyôo ñuhiví sàni chitnùnì ini Yua-nda Dios ñà-cuu xi Jesús ducán, doco cuisì dècuèndè tiempu vichi na xínu tiempu, dandu nì cuu ndisa xi-yá ducán sàhà-ñà (càcu-nda). ²¹ Te divì sàhà Jesús sàni nìhì-ndà nì xinindisa-nda Yuamámì-yá. Te sàhà stná poder xi Yuandiaha-yá nì natiacu-yà, dandu nì naquihin-ya tnùñuhu ndiaha xí-yá. Pues divì sàhà ñà-jaàn nì nìhì-ndà cunihnu vaha ini-ndà Yua-nda Dios, te nì sàcòo stná iin tnùndé ini ndiatu-nda nù-yá.

²² Vichi sàni chindee Espíritu ì xí-yá, te xiníndísá-ndá palabra ndàcuisì xí-yá. Ñàyùcàndüá, sàni ndoo stná cuàchi anima-ndà, vātùni cuu stnahá ndisa ini-ndà sàhà-ndà vichi, ñàni. Sàhámà fuerte ndisa xiñuhu cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà, te màsà dátíáá úun-ndá quida-nda ducán. ²³ Vàchi sàni nacacu saa-nda ñuhivì ì xí-yá. Doco màdi nèhivì ñuhivì nì quidà-xi-ndà ducán, còó, divì palabra ì xí Dios nì quida xi-nda ducán. Vàchi nsidaa nèhivì, xíhì-nè. Doco palabra mà, nicanicuahàn cunaha-ñà nù-ndà na ian itíacúá nicanicuahàn. ²⁴ Vàchi nsidaa nèhivì ñuhivì, (yàchì nsihi-ne) nahi yùcù pastu, te nsidaa ñà-vico xí-né, (yàchì nsihi stná) nahi ita yucù; vachi íchì yùcù, te ndáhvà stná ita-ñà. ²⁵ Doco palabra sàni cachì Stoho-ndà Señor, còó, nicanicuahàn icúmíá coa. Te divì palabra mà nduú razón ndiaha sàni cachitnùhu nèhivì xi-nsiá.

2

¹ Ñàyùcàndüá, xiñuhu nacoo dahuun-nda nsidaa ñà-có-ndiáá. Màsà dándáhvì stnahá gá-ndà, ni màsà dānānì uun-nda nduu-nda nèhivì vaha. Te màsà cúmbidia stnahá stná ini-ndà, ni màsà càhàn quini ga-ndà dìquì ñanitnaha-nda. ² Na quidá mée tíquìn, yáha ga cudí ini-vè tēndodo, ducán xiñuhu quida stná-ndá; xiñuhu cudíi cuàhà ini-ndà sàhà palabra ì xí-yá, vachi vaha ndisa; dandu nìhì-ndà ndufuerté fe xi-nda. ³ Te nú ndisa

sàni cundaà vaha ini-ndà màni gá ini Stoho-ndà Señor, dandu (vàtùni nìhítàhvì-ndà ducán).

Nahi cimientu fuerte nduú Jesús

⁴⁻⁵ Vichi xiñuhu tnàtuu-nda nùu-yá, te quida-nda cuenta na ian nduu-nda yùu (cuàha vehe), te mii-yá nduú-yá nahi cavà xí cimientu, (doco màdi cimientu ndisa, vachi) itiácú-yà. Te mate ní cahíchi ini nèhivì-yá, doco nì cachi Dios ñà-nduú-yá ana chicá ndiaá. Ñàyùcànduá, ni cuàha-nda cuichuún-yàndó na ian quidáyúcùn-yà iin vehe ndiaha-yá.

Daaní, nahi dùtù ìì xí-yá nduú stná-ndà; vàtùni cuàha-ndayá promesa xi-ya, divi ñà-vàha ñuhú ini anima-ndà, vàchi sàhà (obra nì quida) Jesu-ristu icúmí Dios cudii ini-yà sàhà promesa mà.

⁶ Vàchi ducán cachí (Dios) nùu tutu ìì:

Cunaha-nsiá, icúmí techuín iin ana sàà Ñuu Sión; cunduu-ya ana chicá ndiaá; te yáha ga cuàhà tnùñuhu cucumi-yá; cuàhà gá cundiaa-yà. Te chuun quida-ya cunduu nahi chuun xi cavà cahnú nduú cimientu xí vehe. Te mà nunca naxicocuíñ ini nèhivì ñà-nì xinindisá-né mii-yá.

⁷ Ñàyùcànduá, nùu nsidaa ndohó nècuàchi xiníndisá, ndiaá ndisa-ya, doco nùu nècuàchi có-xiníndisá, cóo. Doco seguru icúmí cuu (nahi ejemplu nacání sàhà) cavà nì cahíchi ini albañil, vàchi nì sàà cavà mà nì nandua yùu vico indúhu esquina vehe. (Pues ducán nì cuu stná xì mii-yá.) ⁸ Te vichi nduú stná-yà na iin yùu cahnú caquihì sàhà nèhivì (cahíchi ini xì-yá), te na ian nduá-nè, vàchi cudúchí ini-nè sàhà-yá. Ñàyùcànduá icúmí-nè nìhì-né (tnùndoho) nì chitnùni ini Dios cuu xi-né, na ian caquihì sàhà-né, te nàcasàn-né, vàchi có-cùni-nè cunini-ne.

⁹ Doco ndohó, cóo, vàchi sàni nacàxin-yàndó, te vichi nduu-nda dèhe (ndisa-ya). Te nahi dùtù xínduu stná-ndà, te xinúcuàchi-ndá nùu rey xi-nda, divi mii-yá. Nèhivì ìì xí-yá nduu-nda vichi. Còò cá ana nduú Stoho-ndà, cuisì mii-yá. Pues sàhà nsidaájàn vàtùni dacuítia-ndà palabra sàhà ñà-ndiaha guá-yà, vàchi sàni tavà-yàndó nùu ichì ñáa, te nì cana-yàndó cunchicùn-ndà ichì ndé datnùu ndiaha-yá ini-ndà. ¹⁰ Te mii-nsiá, mate cóo tnùñuhu ndiaha xí raza-nsiá antes, doco vichi sàni sàà stná-nsiá cunduu-nsiá nèhivì xì-yá. Te mate cóo stná nì-iin ana nì ìndéhe ndahví xì-nsiá antes, doco vichi (ndiaha gá) sàni indehè ndàhvì-yànsiá.

Iin-ni ni cúnchicùn-ndà Jesús mate xitnùhu nèhivì-ndó

¹¹ Cuàhà gá cuú ìni sàhà-nsiá, te sàhájàn cachí xì-nsiá ñà-màdi ñuhivì yohó nduú ñuu-ndà vichi. Ñàyùcànduá sacúndàhvì nùu-nsiá ñà-màsà xího gá-nsiá ñà-nduú gustu quini iá ñuhivì yohó, vàchi sadiàmà nùu ñà-vàha xi anima-ndà. ¹² Ndoó-nsiá mahì nèhivì có-ínáhá xí Dios, te ñàyùcànduá xiñuhu quida vii-nsiá. Ñà-ndáa nduá, xitnùhu-ne mii-nsiá vichi; quini quidá-nsiá, cachí-nè, doco nú sàni xini-nè obra vaha quidá-nsiá, dandu quivì quixi (Dios ndàcàn-yà cuenta sàhà cuàchi nèhivì), dandu icúmí-nè sàà-nè ndanihi vaha-neya.

¹³⁻¹⁴ Sàhà ñà-nì cúdí ini Stoho-ndà Señor sàhà-ndà, ñàyùcànduá icúmí-ndá cunini-nda nsidaa nècuàchi nihí chuun vehechuún, a ducán nduú-né ana chicá cusáhnù, te ò nduú-né nècuàchi cucuáchí, vàchi nècuàchimà, quidáchuún-né cuenta xi nècuàchi chicá cusáhnúmá, te dan-dohó-né nsidaa ana có-quidá víi. Doco nú quidá víi-nda, dandu cudii ini-nè sàhà-ndà. ¹⁵ Te divi ducán cuní stná Dios, cuní-yà quida vii-ndà,

dandu mate xítñuhu nècuàchì có-cùndáà inì-xi ndohó, doco icúmí-nè sàà-nè (nducahan-ne), mà cáchí gà-nè ni-íñàha.

¹⁶ Libre iá-ndà, (ñà-ndáà nduá), ñàyùcàndùá xiñuhu quida vii-ndà nacua ndiá icà quida nècuàchì libre. Doco mà váha cachi-ndà vátùni quida ndevàha-nda sàhà-ñá iá-ndà libre. Còó, vàchi iá stná iin Stoho-ndà dandacu-xi nùù-ndà, divi Dios. ¹⁷ Te xiñuhu cahvi váha-ndayá, te quidañuhu stná-ndà nsidanicuú nèhivì. Ni cúcúú stná ini-ndà sàhà nsidaa ana nduú stná dèhe ndisa-ya. Te nècuàchì dandacu-xi nùù-ndà, ni có stná tnùñuhu xi-nda nùù-nè.

¹⁸ Mii-nsiá nècuàchì peón xíndoo saín nùù iin lamú, cunini vii-nsiá ñà-nduá dandacú nècuàchimà, mate dana-ne. Màdiá cuisì cahvi-nsiánè nú màni ini-nè.

Nú icúmí-ndá ndoho-nda, dandu xiñuhu nsinuu ini-ndà nansa ni ndoho Jesucristu sàhà-ndà

¹⁹ Vihini icúmí-ndá ndoho-nda sàhà-ñá nchícùn-ndà ñà-nduá cachí Dios, mate còò ni-íñàha iníhíca-ndá. Doco vátùni iámà, te xiñuhu quidandee ini-ndà sàhà. ²⁰ Vàchi nú cuisì sàhà cuàchi-nda ndoho-nda, dandu mà níhì-ndà ni-iin ñà-vàha nú quidándéé ini-ndà sàhámà. Doco nú sàhà-ñá quidá víi-nda ni ndoho-nda, te quidá ndéé ini-ndà, dandísá, gracia xi Dios (icúmí-ndá níhì-ndà). ²¹ Pues, divi ñà-jaàn nduú vida icúmí-ndá yàha-nda nú sàni cana-yàndó, vàchi mii-yá, ni ndoho stná-yà, doco sàhà ndohó; te ducán vátùni ni cundaà ini-ndà nansa xiñuhu quidandee stná ini-ndà nacua ni quida mii-yá. ²² (Te ¿nansa ni quida-ya?) Pues còò ni-iin cuàchi ni quidá-yá, ni còò ni-iin xichi ni dandahví-yà nèhivì. ²³ Mate ní canàhá nèhivì xì-yá, doco mii-yá, cóni canàhá-yà xì-né. Na ní ndoho-ya, cóni cáhàn dana-ya. Còó, nùù ndahà Dios ni nacoò-ya chuun xi-ya, vàchi (ináhá-yà) tùha Dios nsidandaà-yà ñà-nduú ñà-ndácuisì. ²⁴ Te (na ní sàcùtuu-ya) nchìca cruz, ni nacuida-ya cuàchi-nda nùù iquicúñù-yà. Ñàyùcàndùá, vátùni níhì-ndà (nacoò dahuun-nda cuàchi-nda), quida-nda cuenta na ian sàni xihì-ndà, (te có-ndùlócó gà-ndà sàhà). Dandu sàhà obra xi-ya mà, vátùni níhì stná-ndà quida vii-ndà ñuhiví yohó. Vàchi na ní sahnì cuí-teyá, dandu sàhájàn nduá ni níhì-ndà ni nduvìì anima-ndà. ²⁵ Vàchi antes, nahi riì ni quecuaán ni sanduu-nda, doco vichi sàni naxicocuñ-ndà ni nàcùndoo-nda nùù Stoho-ndà inuú xì anima-ndà.

3

Nansa ndiá icà-ndà quida-nda xi nècuàchì vehe-nda

¹⁻² Mii-nsiá nècuàchì ñahà sàni nandàhà, icúmí-nsiá cahvi-nsiá ì-nsiá; dandu mate có-càhàn-né cunindisá-né palabra xi-ya, doco ñà-índéhe-né quidá víi-nsiá, vátùni sàà stná-nè cunindisá-né mate có-càhàn-nsiá xì-né sàhámà. Ñàyùcàndùá, xiñuhu quida sahnú-nsiá, te cahvi tnahá stná-nsiá. ³ Te nú cuní-nsiá cundáa vico-nsiá, màsà cúcáhàn-nsiá a cúisi xiñuhu ñà-natnii vico dìni-nsiá, te ò nduvico-nsiá xì oro, o sìcoto finu. ⁴ (Còó, vàchi ñà-cundáa vico ndisa-nsiá nduá yohó:) divi ñà-cunihnu manì ini-nsiá, xì ñà-coo calma-nsiá. Ñà-jaàn ndisa icúmí cunaha nicanicuahàn, vàchi ini anima-ni-nda iá dèhá. Te nùù Dios cuàhà gá ndiáá ñà-cunihnu ini-ndà ducán. ⁵ Te divi ducán nisa quida stná nècuàchì ñahà ì nisa xinindisa-xi Dios tiempu sàhana, vàchi divi ini anima-nè ni sansida vico-né mii-né. Nisa cahvi-né ì-né. ⁶ Vàchi ducán nisa quida stná (ñahàdihí) Abraham nani Sara, ni inini-ne ì-né, te dècuèndè “Señor xi” nisa cachi stná-nè xì

nècuàchìmà. Te nú quidá víi-nsiá, te có-yùhí stná-nsià ni-iin nèhivì, dandu vátùnì ndudava stná-nsià xì-né.

⁷ Daaní, mii-nsiá nècuàchì tiàa iá ñahàdihí-xi, xiñuhu cundoo manì-nsiá xì nècuàchìmà nacua quidá iin nèhivì cundáà vaha inì-xi. Ináhá-nsiâ, mà fuerte guá-nè, ñàyùcànduá xiñuhu cuhi ini-nsiànè, vâchi iin-ni sàni ñihitáhvi nduì-nsià vida ndiaha xí Dios. Te nú ducan ni quidá-nsiá, dandu mà cóó ni-iñàha cadì xì nùù palabra xi-nsia na hora xícàn tãhvi-nsiá nùù-yá.

Nansa xiñuhu cunihnu ini-ndà nú ni sáà-ndà ndoho-nda sàhà iin chuun vii nì quida-nda

⁸ Cuisi inga palabra yohó cachi guè: iin-ni sàxínitnùnì ni cúcúmì nsidaa-nsiá. Te cundehè ndàhvi stnahá stná-nsià. Te cucuu stnahá stná ini-nsià sàhà-nsiá, vâchi iin-ni ñani xinduu-nda. Nsidaa-nda, iin-ni ni cuhí stnahá ini-ndà sàhà-ndà, te cunihnu ndahvi stná ini-ndà. ⁹ Te nú sàni quida quini nèhivì xì-ndà, màsà náchítácùhá-ndà nacua nì quida-ne xì-ndà. Te ò nú ni cánahá-nè xì-ndà, màsà cánahá stná-ndà diquì-né; cóó. Ni càcàn tãhvi-ndà nùù Dios sàhà-né, vâchi cuahà gá nì ñihitáhvi-ndà na ní cana-yàndó. ¹⁰ Vâchi (dohó cachi tutu ì):

Nú cunì-ndà cucumi-nda vida ndiaha, te yàha vaha-nda, dandu xiñuhu cundoo-nda cuidadu ñà-màsà càhàn quini-nda, ni màsà dándáhvì stnaha-nda. ¹¹ Te màsà túcù-ndà inga ichì malu; cuisì-ní ñà-íá vii ni quida-nda. Te ni nándúcú stná-ndà nansa cundoo manì-ndà ñuhivì; cuahà gá xiñuhu nacani ini-ndà nansa quida-nda ducán. ¹² Vâchi Stoho-ndà Dios, inùù-yá nsidaa nècuàchì nihnú vaha inì-xi, te inìní-yá na xícàn tãhvi-né. Doco nècuàchì quidá siquini, na ian xiní ùhì-yà nsidaa nècuàchìmà.

¹³ Nú puru chuun vaha quida-nda, dandu ¿a quidá quini nèhivì xì-ndà sàhámà? ¹⁴ (Ádi cóó); doco nú ni sáà-ndà ndoho-nda sàhà iin ñà-íá vii nì quida-nda, dandu ndiaha gá queé stná mà. Ñàyùcànduá, màsà yúhì-ndà na càhàn dana nèhivì xì-ndà, te ni màsà ndúlócô-ndà. ¹⁵ Iin-ni ni cúníhnú víi ini-ndà Jesucristu ñà-nduú-yá Stoho ndiaha-nda. Te nú ndàcàn tnùhù-né nùù-ndà índu chuun nihnú vaha guá ini-ndà (mii-yá) ducán, dandu siempre cundoo tùha-nda naxiconihí víi-nda nùù-né. Doco viví-ni ni càhàn tnùñuhu-nda xi-né. ¹⁶ Màsà quidá-ndá ni-iin ñà-cui dandoho-xi sàxínitnùnì-ndà después. Daaní, mate ndoó nèhivì xitnùhu xi ñà-vaha quida-nda ñà-nduù-ndà nèhivì xí Cristu, có-quidámà, vâchi icúmì-nè sàà-nè nducahan-ne.

¹⁷ Doco nú sàha-ya lugar ndoho-nda, dandu chicá vaha ndoho-nda sàhà iin ñà-vii nì quida-nda, te màdiá sàhà iin falta xi-nda. ¹⁸ Vâchi stná Cristu, nì ndoho stná-yà; iin xichi-ni nì ndoho-ya sàhà falta xi nsidaa ndohó nèhivì cuáchi ñuhivì, mate mii-yá, cóò ni-iin cuáchi ni quidá-yá. Te sàháyùcànduá, vátùnì nì ñihì-ndà nì nàcùndoo vaha-nda xi Dios. Ñà-ndáà nduá nì xihì iquicúñú-yà, doco espíritu xi-ya nì dãnátíacú xì-yá. ¹⁹ Te divi espíritu xi-ya mà nì sàà ndé ndoó anima nì sandiadi, te nì cachitnùhu-ya xì-né iin razón. ²⁰ Anima yucán nduú anima nèhivì cóni sáxíníndísà sàhana tiempu xi Noé na ní quidandee guá ini Dios sàhà nèhivì ñuhivì, te nì sandiatu-ya nì cuyucun barcu cahnú (xi Noé) mà. Te sacu nèhiva nì càcu nùù barcu mà, cuisì ùnà-nè nì càcu nì quida tècuí mà. ²¹ Cunaha-nsiá, ejemplu nduú stná nsidaa ñà-jaàn, vâchi nduámà nahi ñà-cùhù-ndà tècuí quivì vichì, te càcu-nda sàhà-ñá nì natiacu Jesucristu. Doco ñà-cùhù-ndà

mà, có-ndúá ñà-ndundoo uun ñuma icà-ndà, còó; ñà-xicàn tàhvi-ndà nùù Dios nduá, divi ñà-xicàn tàhvi-ndà ndundoo sàxinítnùní-ndà. ²² Te mii-yá, ndè gloria sàmànühü-yá, iá-yà ladu cuahá Yua-nda Dios vichi, te nsidanicuú ángel, icúmí-né cunini-neyà, mate ángel chicá cusáhnú nduú-né, te ò inga ana iín fuerte.

4

Nacoo dahuun-nda nsidaa ñà-có-íá vàha nisa quida-nda antes

¹ Vichi xiñuhu (nsinuu ini-nda) nansa ni ndoho Jesucristu ñuhívi yohó, te dispuestu ni cúndóó-ndá ñà-ndoho stná-ndà, vàchi nú sàni ndoho stná-ndà ducán, dandu ñà-sàni nacoo-nda cuàchi-nda nduá. ² Vàchi nú nihnú ini-ndà ducán, dandu mà xího ndevàha ga-ndà ñà-chicuéhè iá ñuhívi yohó na ian quidá nèhivi dava ga; vàchi puru ñà-vàha cudü ini Dios cunduu ñà-quida-nda. ³ Vàchi mii-nsiá, tiempu ni yàha xi-nda nisa quida ndevàha-nsiá nacua quidá nèhivi có-ináhá xí Dios, vàchi cuàhà viciu nisa icumi-nsiá; cuàhà iñàha nisa xihò-nsiá, te nisa xini stná-nsiá; cuàhà escándolo nisa quida-nsiá, vàchi nisa xihì cuahà-nsiá. Cuisi figura yùù nisa cahvi stná-nsiá antes, mate quini iá¹ quida-nda ducán. Doco vichi, mà quidá gá xì nsidaa ñà-jaàn. ⁴ Ñàyücàndüá, ndulócò nècuàchì dava ga vichi, xitnùhu-ne mii-nsiá, có-cùndáà ini-nè índù chuun có-cùtnáhà gá-nsiá xì-né na quidá-né ñà-có-ndiáà mà. ⁵ Doco (vàxi iin quìvi) dandu icúmí nècuàchì mà nacua-ña-ne cuenta (sàhà nsidaámà) nùù mii-yá. Te sà-itúú ndàcàn-yà cuenta sàhà cuàchi nsidaa-némà, na nècuàchì itíacú, te ducán stná nècuàchì sàni xihì. ⁶ Ñàyücàndüá, ndè stná nècuàchì nsii ni nihì-né ni xinitnùhu stná-nè razón vàha xi-ya sàhà-ñá vätùni cutiacu stná anima-nè vida xi Dios, mate na nisa itiacu-nè ni nihì-né castigu, vàchi nèhivi ñuhívi ni sanduu stná-nè.

⁷ Cunaha-nsiá, sà-itúú quìvi nsihi nsidaa iñàha. Ñàyücàndüá, xiñuhu nacani vii ini-ndà, te cunihnu cuahà ini-ndà càcàn tàhvi-ndà nùù Dios. ⁸ Doco ñà-chicá xiñuhu nduú ñà-cuu cuahà ini-ndà sàhà ñanìtnaha-nda, vàchi sàhà ñà-jaàn nduá mà úhì nandòdó-nda nsidaa falta ni quida nècuàchì mà mate cuàhà gá nduá.

⁹ Xiñuhu nacuna-nda yehè nùù ñanìtnaha-nda (nú xicánúú ndahví-nè), te màsà cúñáñá-ndá quida-nda ducán.

¹⁰ Según nansa ni nihítàhvi iin iin-nda, ducán xiñuhu cunucuachi-nda nùù ñanìtnaha-nda, vàchi ducán ndiá icà-ndà quida-nda xi gracia ni nihítàhvi-ndà nùù-yá, te cuàhà clase gracia nduá yohó. ¹¹ Nú (sàni nihítàhvi) iin nèhivi càhàn-nè (palabra ì), dandu ni cúndúámà nahi meru palabra ni cachi mii-yá. Te nú xicánúú-ndá indéhe ndahví tnaha-nda, dandu ni quida-nda chuun jaàn xì nsidaa valor nihì-ndà nùù Dios. Nsidanicuú ñà-ndúá quidà-ndà, xiñuhu quida vii-ndàñá sàhà-ñá sàà nèhivi naquimanì-né mii-yá sàhà Jesucristu. (Ansivéhé-yá), te nicanicuahàn ni cúsáhnü-yá, te ni queé stná cuàhà tnùñuhu xí-yá (inicutu), amén.

Dispuestu ni cúndóó-ndá ñà-ndoho-nda sàhà Jesucristu

¹² Mii-nsiá nècuàchì màni guá nùì, màsà ndulócò-nsiá nú ni yàha-nsiá tnùndoho fuerte (quida nèhivi); cóndüá ñà-ndulócò-nsiá na ian nduájàn iin ñà-cóni nihnú ini-nsiá cuu xi-nsiá; còó. ¹³ Xiñuhu cudü ini-ndà sàhámà vichì, vàchi ñà-davani ndohó stná-ndà nahi Cristu nduá. Daani, quìvi cuni-ndà (naxicocuñn-yà) te nchií ndiaha-yá, dandu yàha ga icúmí-ndá cudü ini-ndà. ¹⁴ Te nansicáhàn stná-ndà nú ni càhàn quini nèhivi

dìquì-ndà ñà-nchícùn-ndà mii-yá, vâchi Espíritu ndiaha xí Dios icúmí chindee xi-nda na yáha-nda ducán. Ñà-ndàa nduá, quini cáhàn-nè (xi-nda) sàhà-yá, doco ndohó, còó. Tnúñuhu xí-yá nduá tavá-nda. ¹⁵ Te nú icúmí-ndá ndoho-nda, màsà cúndúamá sàhà-ñá nì sàhní stnaha-nda, te ò nì quidácuíhná-ndá iñàha, te ò nì quidà-nda iin ñà-có-ndiáá, ò nì dáquìhvijuhù-ndà nùu chuun xi inga nèhivì; còó. ¹⁶ Doco nú sàhà-ñá nduu-nda nèhivì xí Jesucristu ndoho-nda, dandu màsà nunca cucahan nùu-ndà sàhájàn. Còó, ñà-naquimanì-ndà Dios nduámà.

¹⁷ Vâchi vichi sà-lá cuàhàn ndundaà sàhà ndohó nècuàchì nduú dèhe ndisa-ya. Te nú mii-nda nduú nècuàchì primeru, dandu ¿índú iñàha icúmí yàha nècuàchì có-ndúlócò sàhà razón ndiaha xí-yá? ¹⁸ Vâchi ndohó, nèhivì vâha xi-ya nduu-nda, te cuàhà gá ndoho-nda, dandu sàa-nda nùu-yá. Te nú ducán nduá, dandu yáha ga ndahví cunduu castigu xi nèhivì malu quida guá xì cuàchi.

¹⁹ Doco de todos modos, icúmí dava-nda ndoho-nda tiempu vichi, vâchi ducán nì chitnùnì ini mii-yá. Ñâyùcàndùá, iin-ni xiñuhu ñà-quida vii-nda ñuhivì yohó, te nsinuu ini-nda ñà-ini ndahà-yá iá anima-nda, vâchi mii-yá nduú ana nì chitnùnì ini-xi cundoo-nda ñuhivì yohó, te vâtùni cahvi-nda xi-yá (ñà-cundiaa-yàndó).

5

Nansa xiñuhu quida nèhivì sahnú idónuu, xì stná nècuàchì cucuáchí

¹ Vichi cuàhàn càhìn xì mii-nsiá nècuàchì cusáhnù jaàn. Yùhù nduú stná iin nècuàchì sahnú dandacú. Cunaha-nsiá, yùhù nì xininúì nansa nì cuu na ní ndoho Cristu; te quivì natùì stná poder ndiaha xí-yá, dandu icúmí cuni stná ñà-jaàn, nahi mii-nsiá. ² (Ñâyùcàndùá, yùhù cachí xì-nsiá) nì cúnúú víi-nsiá nèhivì xí Dios ndoó jaàn, nacua quidá pastor xì riì xí-né. Doco ni cúndúá xì nsidaa voluntad xi-nsia, màdiá fuerza ni quidá nèhivì xì-nsiá. Ni màsà quidá-nsiá chuun jaàn sàhà dihùn, còó; ñà-cúdi inì-nsia ni cúndúá. ³ Ni màsà cúníhnú ini-nsiá nduú-nsiá lamú xì nècuàchì ndiáá-nsiá. Còó; chuun xi-nsia nduá quida vii-nsiá, dandu cundehè stná nèhivì ndiáá-nsiá, te quida stná-nè nacua quidá mii-nsiá. ⁴ Daaní, después na quivì naxicocuíñ mii-yá ana ndiáá xì nsidanicuu-nda, dandu ñhì iin iin-nda iin ñà-vàha xi-nda cunduu iin corona ndiaha cuñuhu òni-nda, te nicanicuahàn coo vicoá.

⁵ Daaní, mii-nsiá nècuàchì chicá cuachi, xiñuhu cunini-nsia ñà-nduá xícachi nècuàchì sahnú dandacú. Cunaha-nsiá, nsidanicuu-nsiá, nicanicuahàn ni cúníhnú ndahvi inì-nsia, te cahvi tnahá stná-nsiá, vâchi Dios, sadí-yà nùu nsidaa nèhivì nducuehé; doco nècuàchì nihnú ndáhvi inì-xi, sáhatahvì-yànè gracia xi-ya. ⁶ Ñâyùcàndùá, xiñuhu cunihnu ini-nda ducán, vâchi ndahà Dios ñuhú nsidaa-nda, te fuerte-yà. Dandu después sàa stná iin quivì quee ndisa tñùñuhu xi-nda nùu nsidaa nèhivì quida-ya. ⁷ (Doco vichi) nùu ndahà mii-yá ni ndóo nsidaa chuun nacání ini-nda sàhà-xí, vâchi nihnú vâha ini-yàndó.

⁸ Nicanicuahàn xiñuhu cundoo-nda cuidadu, te cundoo tùha-nda, vâchi iá ana xicánúú xiní ùhì xi-nda, divi nduú ñà-malu, te quidá-si na quidá sì-león, vâchi xicánúú-si ndàhì-si nandúcú-sí ñà-caxì-sí. ⁹ Doco màsà cuáha-nda mii-nda ditá-sindó, iin-ni ni cúníndísá víi-nda mii-yá, te nsinuu ini-nda ñà-divi ducán ndohó stná dava ga ñani-nda ndoó inicutu ñuhivì. ¹⁰ Cunaha-nsiá, cuisì Dios nduú ana sáhatahvì xì-nda gracia, te divi

stná-yà sàni cana-yàndó ñà-cundoo ndiaha-nda nùù-yá nicanicuahàn quida Jesucristu. Ñàyùcàndùá, mate ndoho-nda vichi, doco ñà-yáha-ni nduá. Te mii-yá, icúmí-yâ nsida vii-yá anima-ndà, te nacuàha-yàndó valor. Icúmí-yâ nacuàhandee stná ini-yàndó, te chindee-yàndô ñà-màsà queé-ndá nùù ichi váha. ¹¹ Te vichi ni queé gá más tnùñuhu xí-yá, te iin-ni ni cúsáhnû stná-yà dècuèndè nicanicuahàn. Amén.

Ñà-nduá ni cachi Pedro na ní ndaquìndèè-né xì nèhivì tiaá-né nùù-xí

¹² Iin ñani-ndà quidá víi ndisa nduú Silvano. Te divi mii-né nduú ana xichúîn ñà-tiái tutu tii yohó ndé cáhìn xì-nsiá sàhà ñà-cundaà inì-nsia nansa xiñuhu quida-nda, te cundaà stná inì-nsia ñà-divi gracia ndiaha xi Yua-nda Dios nduá (sàni nìhì-ndà). Ñàyùcàndùá, iin-ni ni cúníndísá víi-nsiá gracia mà.

¹³ Ñuu Babilonia yohó ndoó stná nèhivì nì nacàxin stná Yua-nda Dios nahi mii-nsiá, te cásàhú stná-nè xì-nsiá. Daaní, yohó iá stná Marcos, iin nècuàchì nduú nahi dèhi, te cásàhú stná-nè xì-nsiá. ¹⁴ Te mii-nsiá, nacasàhú màni stnahá stná-nsià entre mii-nsiá.

Ni cúndóó cueé nsidaa mii-nsiá nècuàchì nduú nèhivì xí Jesucristu. Sà-íá.

Tutu Ùì Nì Tiaa San Pedro nù Nèhivì xí Dios

¹ Yùhù nduí Simón Pedro, iin ana xinúcuáchí nù Stoho-ndà Jesucristu. Te divi nù mii-yá nì nihí chuun ndiaha quidé. Te vichi tiaí tutu yohó nù nsidaa mii-nsiá nècuàchì iin-ni sàni nìhítàhvì stná gracia ndiaha xí-yá ñà-cunindisá-nsiáyà. Vàchi ducán nì chitnùnì ini-yà quida-nda, divi mii-yá ana chiigá ndàcuisì inì-xi. Dios nduú-yá, te cahvi-ndayá, vèchi mii-yá nduú ana nì dàcácu xi-nda. ² Pues vichi ni cúcúmí-nsiá cuàhà gracia xi-ya, te contentu ni cundóó-nsiá sàhà-ñá ináhá-nsiá mii-yá xì (Yuamáni-yá) Dios.

Nansa ndiá icà nèhivì xí Jesucristu quida-ne

³ Cunaha-nsiá, fuerte gà mii-yá, te ndiaha gà quidá-yá, ñàyùcàndùá nì cana-yàndó ñà-cunaha-ndayá. Dandu nì chindee ndudu ì xí-yá ndohó, te nì nìhítàhvì-ndà nsidanicuú ñà-nduá xiñuhu ñà-cundoo ndiaha-nda nù-yá, te cahvi-ndayá nacua ndiá icà-ndà. ⁴ Te sàhà-ñá fuerte guá-yà, te ndiaha guá-yà, ñàyùcàndùá nì cundiatú-ndà cuàhà gà ñà-vàha ndiatu-nda cuu xi-nda, te dècuèndè ndulócò-ndà ñà-ndiaha guá palabra sàni cachi-yà. Vèchi sàhà palabra mà vátùni cucumi stná-ndà meru vida xì anima mii-yá, te ducán nihì ndèè stná-ndà nacoò-nda modo sìquini icúmí nècuàchì dava ga ñuhivì yohó, divi modo cudí guá ini-nè quida-ne. ⁵ Te divi sàhà-ñá nì cachi-yà xì-ndà palabra mà, ñàyùcàndùá xiñuhu cuàhandee ini-ndà (cunchicùn-ndàyá) chicá viì. Pues vichi sà-xiníndisá-ndáyà, doco xiñuhu cutùha stná-ndà cunihnu viì ini-ndà. Daaní, xiñuhu sàà stná-ndà mànihì váha ini-ndà (sàhà ichì-yá). ⁶ Daaní, xiñuhu cutùha stná-ndà cadì-ndà nù mii-nda. Daaní, xiñuhu cutùha stná-ndà quidandee ini-ndà; daaní, xiñuhu cutùha stná-ndà cunihnu vaha ini-ndà mii-yá nicanicuahàn. ⁷ Daaní, xiñuhu cutùha stná-ndà cunihnu manì ini-ndà sàhà ñanìtnaha-nda; daaní, xiñuhu sàà stná-ndà cuu stnahá ndisa ini-ndà sàhà-ndà. ⁸ Vèchi cunaha-nsiá, nú nì cutùha vaha-nda nsidaa ñà-jaàn, te quida ndisa-ndañá cumplir; dandu màdi uun-ni cundoo-nda nù Stoho-ndà Jesucristu; ni màdi uun-ni quea ñà-ináhá-ndáyà. ⁹ Doco nèhivì còò ñà-vàha ma ini anima-xì, có-cùndàà vaha ini-nè, na ian quidámáxinì-nè, te có-nsinúú gà ini-nè nansa nì quida Dios na ní nsidandoo-ya cuàchi-ne. ¹⁰ Ñàyùcàndùá, chicá vaha cunsihi ini-ndà cundoo-nda seguru ñà-nduù-ndà nèhivì nì nacàxin-ya, te nì cana-ya. Vèchi nú ni quida ndisa-nda ñà-vàha jaàn, dandu mà sàá-ndà tucù-ndà ichì cuàchi. ¹¹ Còó, ndiaha gà icúmí quixi cuàhà gracia xi mii-yá ana nì dàcácu xi-nda, divi Stoho-ndà Jesucristu, te dayáha stná-yàndó ñuhivì ì xí-yá ndé dandacú-yà nicanicuahàn.

¹² Ñàyùcàndùá, cunì dansínuu ga inì mii-nsiá nansa (quida-nsia), mate sà-ináhá-nsiá iyuhu sàhámà vichi, te nihnú vaha ini-nsia palabra ndàcuisì nì xinindisá-nsiá. ¹³ Doco yùhù tuxì inì, mientras itiácù-ve ñuhivì yohó, chicá vaha dansínuu inì mii-nsiá nansa xiñuhu cunihnu ini-nsiá. ¹⁴ Vèchi ináhì sà-ítúú quivì icúmí cui nacua nì cachi Stoho-ndà Jesucristu xì. ¹⁵ Doco icúmì nanduquí nansa cui nsinuu ini-nsia palabra yohó nú sàni xihì.

Nansa nì xini Pedro nì natnuù ndiaha Jesús

¹⁶ Cunaha-nsiá, palabra ì nì cachitnùhu-nsi xì-nsiá, màdì cuentu nì nachuhun tnahá uun nèhivì maña nduá. Còó, vâchi sâni xininùu-nsí ñà-ndiaha guá iá Stoho-ndà Jesucristu, ñâyücândüá, nì nacani-nsi xì-nsiá sàhà poder xi-ya, xì nansa icúmí stná-yà naxicocuñn-yà. ¹⁷ Vâchi nsiùhù, nì xini-nsi na ní tavà Yua-nda Dios tnùñuhu ndiaha xí-yá, te nì natnuù fuerte-yà. Dandu ndiaha gá nì càhàn Yuamáni-yá sàhà-yá na ní cachi-yàmà: “Dèhemani’ nduú ana yohó, te cudû inì sàhà-yá”. ¹⁸ Nsiùhù, nì inini-nsi ñà-jaàn na ní sàhàn-nsi xì-yá dìni yucù ì yucán, te nì tiacu-nsi nì càhàn (Yuamáni-yá) ansivi.

¹⁹ Ñâyücândüá, sàhà ñà-jaàn chicá más nàhà claru ñà-ndácuisì nduá nì cacachi profeta nisa càhàn sàhà-yá sàhana; te vichi ndiá ìcà-ndà cunihnu vâha ndisa ini-ndà palabra xì nècuàchìmà, vâchi palabra mà, ndiaha gá datnúà sàxínitnùnì-ndà na iin ñuhu nchií fuerte ndé iin tnúú, te iin-ni icúmí chindee stná-màndó dècuèndè quivì danátnùu ndiaha-yá nùu (nèhivì ndoó inicutu ñuhivì). Daaní, quivì jaàn (icúmí-yà datnúu-yà ini anima-ndà na ian) quidá sítnúu cahnú cachitnùhu ñà-sàcuàhàn tùinuù inga quivì.

²⁰ Cenaha-nsiá, chuun cahnú nduú ñà-sàà-ndà cundaà vâha ini-ndà nansa iá palabra ì nì cachitnùhu nèhivì sàhana ma, te nì tiaa-neà nùu tutu. Màdì sàhà cuisì sàxínitnùnì ndohó cui sàà-ndà cundaà vâha ini-ndà nansa cunì cachàmà. ²¹ Vâchi nèhivì ì sàhana ma, màdì inì-ni mii-né nì chíttnùnì ini-nè ñà-ndüá nì cachi-nè sàhà mii-yá. Còó, divi Espíritu Ì xí-yá nduú ana nì dàtnùu xì sàxínitnùnì-nè, te nì cachi-nè ñà-ndüá nì cachi-nè.

2

Màsà nàcuíttnùhú-ndá ñà-tnùhù chináhá nèhivì

¹ Tiempu sàhana ma nì sandoo stná tèttnùhù ñuu-nsi, datiaá uun-tè càhàn-te cuenta xi Dios. Doco vichi ndé ndoó stná mii-nsiá icúmí casaà stná tèttnùhù nahì tè-sàhana ma. Te icúmí-tè daquíhvi dèhé-te iin dañuhu chináhà-te. Ndè icúmí stná-te nacuaà-té Stoho-ndà Señor, mate sâni dànaà-yá sàhà cuàchi-nda. Doco cuisì mii-té quidá quini-tè xì mii-té, ñâyücândüá yàchì icúmí-tè ndañuhu dahuun-tè. ² Doco cuàhà gá nèhivì icúmí tenchicùn xì ichì siquini mà, dècuèndè sàà stná-nè cahíchi ini-nè ichì ndácuisì-yá. ³ Te tèttnùhù mà, ñà-cuàhà guá cuú ini-te sàhà dìhùn, ñâyücândüá, vico uun icúmí-tè càhàn-te xi-nsiá ñà-dandahví-te mii-nsiá, te ducán nsidandahví stná-te mii-nsiá. Doco dècuèndè sàhana sâni cachi Dios ñà-icúmí-tè cunsida-tè cuàchi-tè, te sà-itúú sàà stná quivì ndañuhu dahuun-tè.

⁴ Stná àngel nì sanduu mozo xi-ya, na ní caquida-ne cuàchi, cóni xicáhnù ini-yá sàhà-né, vâchi nì sàcùnuhni-nè cadena, te nì ndiachi-né ndè cahà andea ndé iin tnúú, te yucán ndiatú-né dècuèndè sàà quivì ndundaà sàhà cuàchi-ne. ⁵ Stná nèhivì ñuhivì sàhana, cóni dácâcu Dios-nè, vâchi cuàhà gá cuàchi-ne nì-ia, teayücândüá nì quixi diluviu diquì-né. Doco tiàa nani Noé, còó. Nì càcu-ne. Cunaha-nsiá, cuàhà gá nì càhàn stná nècuàchìmà xì nèhivì sàhana ma áma quidá víi stná-nè, doco (cuisì) Noé mà xì inga ùsà gá tnahà-ne nì càcu. ⁶ Daaní, stná ñuu Sodoma xì ñuu Gomorra, nì xìxìn nsiha, ndé cuisì yàà-ñá nì ndòo, vâchi iin castigu xì mii-yá nì sanduu tnùndoho ma, áma yúhì stná nsidaa gá nèhivì malu icúmí cundoo ga ñuhivì quivì nùu-xí. ⁷⁻⁸ Doco ñuu mà nisa ìa stná ìn nècuàchì vâha nani Lot. Te yáha ga nì cuduchi ini-nè sàhà modo siquini xì nèhivì ñuu mà. Vâchi yucán iá-nè mahì nècuàchìmà, te nsiquívì inínì-né, te indéhe-né

ñà-quini guá quidá nècuàchìmà. Ñàyùcàndùá yáha ga nì ndòo cahan-ne sàhà nècuàchìmà. Daaní, na (ní nìhì ñuu mà tnùndoho), nì dácacu Dios-nè nùájàn. ⁹ Poes sàhà ñà-yùcàn náhà claru, tùha ndisa Dios tavà-yá nèhivì vaha xi-ya nùù tnùndoho yàha-ne nì cùí. Te ináhà vaha stná-yá nansa cuàhàn-yà quida-ya xì nèhivì malu vichi, itnìí-yá cuenta sàhà-né ndè cachi sàà quivì juicio, dandu ndoho-ne. ¹⁰ Te nècuàchì chicá icúmí ndoho nduú nècuàchì quidá sìquini guá xì mii-xí nacua nduú gustu xi-ne, te cahíchì stná ini-nè ñà-ndúá dandacú mii-yá nùù-né.

Vàchi tètñhù mà, atrevidu gà-te, mii-té xínduu-tè mii-té. Mà ía yuhù-té; quini ga cáhàn-te sàhà ana fuerte (xicánúú) ansivi. ¹¹ Doco cunaha-nsiá, ndè ángel xi Dios, có-cànàhá quini-ne na cáhàn-nè sàhà falta xi ana fuerte mà nùù Stoho-ndà Señor, mate chicá cuàhà poder xi-ne (nùù témà), te chicá dandacú stná-né.

¹² Doco témà, mate có-sàa-te cundaà ini-te sàhà iin chuun, doco quini ga cáhàn-te sàhà-ñá. Nahi quisi có-cùndàà ini-xi xínduu-tè, te quidá-te na ian còò anima-te. Ñàyùcàndùá, divi icúmí cuu xi-té na ian cùù-xì quisi yùcù, cuisì ndoó-sì ñuhivì sàhà-ñá tnii nèhivì-sí, te cahni-nési; pues divi ducán icúmí cuu stná xì tètñhù mà, icúmí-té ndañuhu dahuun-tè ñà-sànì cuchicuehe anima-te. ¹³ Iin castigu ùhì nduá nìhì-té, divi nacua nì quida-tè xì ñanìtnaha-tè. Doco vichi cudì ini-te quidá-te ndéni ñà-siquini nì cui ndui (ò ñuú) nì cùndúá. Ñàyùcàndùá, ndohó, ndóo cahan-nda sàhà escándalo xíquida guá-te. Mate sàhàn stná-te ndé ndoo-nda vicò xì-ndà, doco dandahví uun-tè, vàchi cudì gá ini-te dandahví-te.

¹⁴ Indéhe stná-te nsidaa nècuàchì ñahà, te cuní-te dàvá diquì-tené. Có-nàcòó-te cuàchi quidá-te. Te nèhivì mà-fuerte anima-xi, mà ùhì dandahví-tené. De por sí, cuàhà iñàha xího stná-te cucumi-té. Doco icúmí-té nìhì chíhàn-te. ¹⁵ Vàchi sàni nacoo-tè ichì vaha mii-yá, te sàxínchicùn-te ichì malu nacua nì quida Balaam dèhe Beor sànaha; iin nècuàchì xinítúí nì sanduu nècuàchìmà, doco cuàhà gá nìsa cuu ini-nè sàhà dihùn; mate iin chuun có-ndiàá nduá, doco quida-neà sàhà dihùn. ¹⁶ Doco nì nìhì-né iin conseju vaha nùù burru xi-ne, có-lá vaha ñà-ndúá quidá-né, nì cachì-si xi-né. Mate quisi nduú-si, doco nì cáhàn-si na iin nèhivì, te nì sadì-si nùù nècuàchìmà ñà-màsà quidá-né chuun loco cuàhàn-nè quida-ne nì cùí.

¹⁷ Cunaha-nsiá, na iin pozo ndé nì ndoco tècuí, ducán xínduu tètñhù mà. (Còò ni-iñàha nìhì-ndà) nùù-té, nahi vicò tàchì, còò ni-iñàha nihá. Ñàyùcàndùá icúmí-té sàa-te iin xaan ndé iín tnúú ndúchì, te nicanicuahàn cundoo-tè yucán, cachí Dios. ¹⁸ Doco vichi, fuerte cáhàn-te na ian yáha ga ndiáa-te. Doco puru palabra chicuéhè nduá cachí-te, vàchi chináha-te ñà-vàtùni quida ndevàha-nda nansa nì nì cui; vàtùni íá ñà-cuñuhu quini ini-ndà, cachí stná-te; te sàháyùcàndùá, nádítá-te cuàhà nèhivì ladu xi-tè, dècuèndè stná nèhivì sà-itúú càcu nùù ichì malu mà nì cùí. ¹⁹ Libre cundoo-nda, cachí-te xi nèhivì, doco mà cúí, vàchi ndé stná mii-té, dandacú stná cuàchi-tè nùù-té. Te nú sàni cundee iñàha nùù-ndà, dandu có-ndóò gá ndisa-nda libre. ²⁰ Vàchi nì cachí-ndà íá iin nèhivì, te nìsa cundaà vaha ini-nè sàhà Stoho-ndà Jesucristu, te nì càcu stná-nè nùù modo sìquini xì ñuhivì yohó; doco nú tucu tu nì dácà dìni-né, te cundee cuàchi ma nùù-né, dandu chicá quini queamà nùù ñà-primeru. ²¹ Vàchi chicá vaha màsà cúnitñuhu-ne sàhà ichì vaha-ya nì cùí, te màdiá nì xinìtnùhu-ne, dandu después nì naxicoquíun tu ini-nè, te nì nacoo-ne palabra ì nì cachì-yà xì-né. ²² Doco cunaha-nsiá, ducán cuú stná xì-né nacua cachí dichu sàhà

sihina: “Nì nsihi nì ndusan-sì, dandu naxícócuïñ tu-sì saxí-si ñà-jaàn; te ò nacua quidá stná cochi, nú sàni xichi-sì, dandu tucutu ndécahnu-sì mahì ndèhì tuí nihní-sì”.

3

Ícúmí naxicocuïñ Stoho-ndà Jesús ñuhíví

¹ Ñà-ùí nduá tiaí nùù-nsiá vichi, ñani màní. Te nùù ndùì carta xi sàni quide lucha nacuaàhandee inì mii-nsiá sàhà-ñá ducán nsinuu ini-nsiá nacani vii ini-nsiá. ² Te cuní stnáì nsinuu inì-nsia nansa iá palabra xi Dios nì cachitnùhu nèhivì ì sàhana, xi stná palabra nì sàcùnaha-nsiá nùù nsiùhù nècuàchì nì nihì chuun nùù Stoho-ndà Señor nì dácácu xi-nda, vàchi palabra xi mii-ya nduá.

³ Doco iá iñàha chicá cuní cundaà inì-nsia. Cunaha-nsiá, na sáa quivì xínu tiempu, dandu ícúmí ndecoyo nèhivì cuàcùndiaa (sàhà ichì-yá). Ícúmí-nè quida ndevàha-ne xi mii-né nansa ni nì cui. ⁴ Te dohó ícúmí-nè cachi stná-nè: “¿Índù ní xini-nsi naxicocuïñ-yà nacua nì cachi-yà? Vàchi dècuèndè sàhana na ní xihì xii-ndà, còò ni-iñàha, vàchi iin-ni iá ñuhíví vichi nacua nì sàcòa quivì primeru”, cachi-nè. ⁵ Doco na cachi nèhivì ducán, cuisì quidámáxiní-nè sàhà nansa nì cuu sàhana na ní sàcòo ansivi, te nì xínu stná ñuhù íchì mahì tècuí, nsidanicuú ladu ñuhú-te. Pues nsidaa ñà-jaàn nduá nì dándàcú Dios, te ducán nì cuu. ⁶ Doco sàhà divi tècuí mà ní ndañuhu stná ñuhíví sàhana ma, vàchi nì dàhvía dàvi inicutu. ⁷ Doco ansivi xi ñuhíví iá vichi, sàhà divi palabra nì cachi-yà antes mà iá stná orden xi-ya ñà-ícúmíà coco nsiha, cuisì ndiatú-yá ndè cachi sàa quivì ndundaà sàhà cuàchi nèhivì malu, dandu coco ñuhíví, te ndañuhu stná nsidaa nècuàchì malu mà.

⁸ Doco iá iin palabra cuní nsinuu ini-nsiá, ñani màní. Cunaha-nsiá, mate imindaa quivì, te ò mil cuià nduá, doco iin-ni nduá nùù Stoho-ndà Señor. ⁹ Ñàyùcànduá, mate cachí nèhivì ¿índù chuun cucuèé-guá cuu ñà-nduá nì cachi-yà? doco còó; màdi ñà-cò-ndùlòcò-yà nduá; ñà-quidándéé cahnú ini-yà sàhà-ndà nduá, vàchi có-cùnì-yà ndañuhu ni-iin-nda; còó; ñà-ni sáa nsidaa-nda naxicocuïñ ini-ndà sàhà cuàchi-nda nduá cuní-yà.

¹⁰ Doco cunaha-nsiá, (nanáà) ícúmí sàa quivì quida ndisa Stoho-ndà Señor (nacua nì cachi-yà); na ian có-nìhnú ini nèhivì quixi tècuìhnà ñuú, ducán coo. Dandu yáha ga fuerte ícúmí caha ndee, te ndañuhu dahuun ansivi; te nsidaa ñà-nduá nì cuyucun ñuhíví, ícúmíà dàa títiá, te coca, te ndañuhá, vàchi ñuhíví yohó xi nsidaa ñà-íá nùá, ícúmíà coco nsiha.

¹¹ Pues vichi, sàhà-ñá sà-ináhá-ndá ícúmí ndañuhu nsidaájàn, ñàyùcànduá xiñuhu ñà-cunsihi ini-ndà cacanuú vii-ndà ñuhíví nacua cuní mii-yá, te cunihnu ì stná ini-ndà. ¹² Siempre ni nsínúú ini-ndà ñà-ícúmí sàa quivì xí Dios, te quida-nda nacua cui quida-nda ñà-ni sáa yàchà. Vàchi quivì yucán ícúmí chiñuhu Dios ansivi, te coca, dandu ndañuhu dahuan; te nsidaa stná ñà-ni cuyucun ñuhíví, ícúmíà ndutea, te coca. ¹³ Doco ináhá vâha stná-ndà ñà-después ícúmí nàcòo stná inga ansivi saa xi ñuhíví saa nacua nì cachi-yà xi-ndà, te ñuhíví saa ma, puru ñà-íá vii ícúmí coo nùá.

¹⁴ Pues, ináhá vâha-nda ducán ícúmí cuu, ñani màní, ñàyùcànduá, cuàhà gá xiñuhu cunsihi ini-ndà cundoò manì-ndà ñuhíví, màsà cóó ni-iin falta xi-nda, ni màsà cóó ni-iin mancha anima-ndà. Te iin-ni ni cóó ducán dècuèndè quivì naxicocuïñ-yà.

¹⁵ Te nú dacueé-yà, te quidandee gá ini-yà sàhà-ndà, dandu xiñuhu cunihnu ini-ndà ñà-cuisì sáha-yàndó tiempu càcu-nda nduájàn. Te divi ñà-jaàn nduá sàni tiaa stná ñani màni-ndà Pablo na ní tiaa-ne iin carta nùù-nsiá antes. Nchichí gá tiaá-né, vàchi ducán nì nihitáhvi-né. ¹⁶ Te nùù nsidaa carta xi-nemà, cachítnùhu stná-nè sàhà chuun tiaí yohó. Ñà-ndáa nduá ùhì cundaà ini-ndà dava ñà-nduá cachí-nè nùù carta mà. Ñàyùcànduá, nèhivì có-sâà cundaà inì-xi, dasívì uun-ne palabra mà, vàchi nèhivì có-xiníndísâ vaha nduú-né. Te divi ducani dasívì stná-nè dava ga tutu ìì xí Dios, doco (ndahví-nè), vachi cuisì icúmí-nè sàa-nè ndañuhu-né sàhámà.

¹⁷ Doco mii-nsiá, sà-ínáhá-nsiâ nansa iá nsidaa ñà-jaàn, ñani màní. Ñàyùcànduá, cuidadu ni cúndóo-nsiá sàhà tètñhù có-ndùlócô sàhà ley xi Dios, còtó naditá-te mii-nsiá ladu xi-tè, te sàa-nsià quee-nsia nùù ichì váha nchícùn vii-nsiá vichì. ¹⁸ Te şacúndáhvi stnáì nùù-nsiá ñà-nì cúnsìhi inì-nsia nansa cucumì gá-nsiâ más gracia xí Stoho-ndà Jesucristu, xì nansa nihì stná-nsiâ cunaha váha-nsiayà, vàchi mii-yá nduú ana nì dàcácu xi-nda.

Ansivéhé cahnú-yá ndè quivì vichì, te nicanicuahàn. Amén.

Tutu Nuu Nì Tiaa San Juan nù Nsidaa Nèhivì xí Dios

Nansa ía vida ndiaha xí mii-yá

¹⁻² Cuní-nsi càhàn-nsi xì-nsiá sàhà mii-yá. Dècuèndè antes quesaha ñuhiví, sà-ìá-yà. Te nsiùhù, sàni inini-nsi nì càhàn-yà; sàni xinìnùù-nsiyà, dècuèndè sàni tnii ndahà stná-nsi ìcà-yá. Te mii-yá nduú ana nì quixi xi palabra ì cachítñùhu nansa cutiacu ndiaha anima-ndà. Te sàhà mii-yá itiácú-ndà. Ñàyùcàndüá, (nì quixi-ya) ndè ñuhiví yohó, te nì xini nèhivì-yá. Dècuèndè stná nsiùhù, nì xinìnùù stná-nsiyà, ñàyùcàndüá, vichi cachítñùhu-nsi, te dansítñùù ini-nsi mii-nsiá sàhà-yá, vàchi mii-yá nduú ana sàhatahvì xì vida ndiaha nicanicuahàn. Nùù Yuamáni-yá nisa òa-ya, dandu nì quesaa-yà ñuhiví yohó, te nì xini-nsiyà. ³ Te ñà-ndüá nì xini-nsi, te nì inini-nsi, divi nduá cachítñùhu-nsi xì-nsiá sàhà-ñá iin-ni nì cúníhnú vaha stná ini-nsià nacua quidá nsiùhù. Te nacua nihnú ini-ndà Yua-nda Dios xì Dèhemanì-yá Jesucristu, ducán nihnú stná ini-yà ndohó. ⁴ Te vichi, sàhà-ñá cuní-nsi ñà-chicá cudii ini-nsia, ñàyùcàndüá disàhà-xí tiaá-nsí ñà-yohó nùù-nsiá.

Na ian nchii ndai luz, ducán ía anima Dios

⁵ Cunaha-nsiá, palabra yohó nduá nì inini-nsi nì cachi Dèhemanì-yá (xì-ndà), te ñàyùcàndüá dohó cachítñùhu stná-nsi xì-nsiá ñà-nahi luz nchii ndai, ducán nduú stná (anima) Dios, (vachi micuísì ñà-vaha nduú-yá), te ni-yuhu có-nìhnú ini-yà ichì ñáa. ⁶ Ñàyùcàndüá, nú nì cachí-ndà ía vaha-nda xi-yá, doco xicá stná-ndà ichì ñáa, dandísá, tnuhu-nda, te có-nchìcùn-ndà ichì ndàcuisì-yá. ⁷ Doco nú xicánúú víi-nda, datnùù-yà sàxínítnùnì-ndà, te nihnú vaha ini-ndà nacua nihnú ini mii-yá, dandu mà úhì cundoo manì tàcá nsidaa-nda. Te nì Dèhemanì-yá Jesucristu nsidándóó xí nsidanicuú cuàchi-nda.

⁸ Nú nì cachí-ndà có-ndüù-ndà nèhivì cuàchi, dandu ñà-dàndàhvì-ndà mii-nda nduá, te ducán náhà xicà có-nìhnú ini-ndà palabra ndàcuisì. ⁹ Doco nú nì cuàha-nda cuàchi-nda, dandu icúmì-yá quida ndisa-ya cumplir, mà dándàhvì-yàndó, seguru cuicahnú ini-yà sàhà-ndà, te nsidan-doo-ya nsidaa ñà-có-ndiáá ñuhú anima-ndà. ¹⁰ Doco nú nì cachí-ndà còò cuàchi nì quida-nda, dandu ducán queá na ian ndeníhì tnúhù-ndáyá. Te nú ducán, dandu náhà xicà, tàñáha ga sàà-ndà cunihnu ini-ndà palabra xi-ya.

2

Jesucristu nduú ana càhàn nihni sàhà-ndà nùù Dios

¹ Nahì dèhe mií xínduu-nsia, ñàyùcàndüá tiaí palabra yohó nùù-nsiá ñà-màsà quidá-nsiá cuàchi. Doco nú ía ana nì quida iin cuàchi, dandu (nì cúnáhá-nè) ía stná ana càhàn nihni sàhà-ndà nùù Yuandiaha-nda. Te ¿ana quidá ducán? Divi Jesucristu, vachi mii-yá, ndàcuisì ini-yà. ² Te divi sàhà ñà-ndüá nì quida-ya nì xihì-yà sàhà cuàchi-nda, ñàyùcàndüá, mà nsínúú gà ini Yua-nda Dios sàhà-ñá. Te màdì cuísì sàhà cuàchi ndohó nì xihì-yà, còò, vachi nì dànáá stná-yà sàhà cuàchi nsidanicuú nèhivì ñuhiví. ³ Te vichi nú nì chívàha-nda ñà-ndüá cachí-yà, dandu vátùni cundaà

ini-ndà ñà-sàni xini stnàhá ndisa-nda xi-yá nduá. ⁴ Doco nú cachí iin nêhivi ináhà-nêyà, doco có-chìvâha-ne ñà-nduá cachí-yà, dandu (cundàà ini-ndà), tnuhu-né, có-nìhnú ndàá cuiši ini-nè palabra xi-ya. ⁵ Doco nú quidá-né cumplir ñà-nduá cachí-yà, dandísà sàni sàà-nè cuu ndisa ini-nè sàhà-yà, te ducán vâtùni cundàà ini-ndà iin nêhivi xí-yà sàndùú-né. ⁶ Vâchi nú ni cachí-nè nêhivi xí-yà nduú-né, dandu ndiá ìcà-né quida vîi stná-nè nacua nì quida mii-yà.

Ñà-nduú palabra saa dandacú Dios chivâha-nda

⁷ Mâsà cúcâhán-nsiâ iin ley saa nduá tiaí nùù-nsiá vichi, ñâni. Còò, ley yucán nduá, divi ley nì xinindisá-nsiá na ní quìhvi-nsia ichì-yà, vâchi divi ley yucán nduú palabra nì xinitnùhu-nsia daa. ⁸ Doco cunaha-nsiá, nahi ley saa nduú stná ñà-nduá tiaí nùù-nsiá yohó. Te nú nsinúú ini-nsiá nansa nì quida mii-yà (na ní ìa-ya yohó), xì nansa (quidá stná-yà) xì ndohó vichi, dandísà vâtùni cundàà ini-nsiá, ley saa nduá, vâchi cueé-ni cueé-ni làcà iyuhu iín tnúú ini-ndà, te vichi ndiaha gá sàdàtnùú-yà sàxìnítnùnì-ndà sàhà-ñá cundàà ini-ndà nansa iá ñà-ndácuishi.

⁹ Nú iá iin ana cachí sàdàtnùú Dios sàxìnítnùnì-xi, doco có-xìñùhù-né ñânitnaha-ne, dandu ichi ñâa nduá nchícùn ìi-né dècuèndè vichi. ¹⁰ Doco nècuàchì cuú inì-xi sàhà ñânitnaha-xi, mii-né ndisa, iin-ni datnùú Dios sàxìnítnùnì-nè, te có-nàcání ini-nè sàhà inga iñâha cuida cuàchi-ne. ¹¹ Doco nècuàchì có-xìñùhù xì ñânitnaha-xi, tàñâha ga tnùú ndiaha sàxìnítnùnì-nè. Xicá ñâa-né, ni có-sâha tnunì ini-nè índu cuàhàn-nè, vâchi iín tnúú ini anima-nè ñà-sàni quihin-ne ichi ñâa.

¹² Hijos míos, tiaí tutu yohó nùù-nsiá sàhà-ñá sàni xicahnú ini-yà sàhà cuàchi-nsia (na ní xinindisá-nsiáyà), te nì ndacùcahan-nsiá quìvi-yà. ¹³ Stná mii-nsiá nècuàchì sahnú, tiaá stnáì palabra yohó nùù-nsiá ñà-sà-ínáhá stnahá stná-nsiá xì mii-yà ana itiácú nicanicuahàn. Daaní, mii-nsiá nècuàchì chicá cuachi, tiaá stnáì nùù-nsiá ñà-sàni cundee-nsiá nùù ñà-malu.

Hijos, ñà-yòhó tiaí nùù-nsiá sàhà ñà-sàni sàà stná-nsiá nì xini stnàhá-nsiá xì Yuandiaha-nda. ¹⁴ Te mii-nsiá nècuàchì sahnú jaàn, tiaá stnáì ñà-yòhó nùù-nsiá ñà-sà-ínáhá stnahá stná-nsiá xì mii-yà ana itiácú nicanicuahàn. Daaní, mii-nsiá nècuàchì chicá cuachi, tiaá stnáì ñà-yòhó nùù-nsiá sàhà-ñá fuerte gá anima-nsiá, vâchi nihnú ndisa ini-nsiá palabra ìi xí Dios, te sàni cundee stná-nsiá nùù ñà-malu.

¹⁵ Ni-iin-nsia, màsà cúú ini-nsiá sàhà ñà-nduú modo xi ñuhívi yohó, ni màsà xího stná-nsiá ñà-nduá iá nùá. Vâchi nú ni cuú ini-ndà sàhà modo xi ñuhívi yohó, dandu (nâhà xicà) ñà-có-cúú ini-ndà sàhà Yua-nda Dios nduá. ¹⁶ Vâchi nêhivi nihnú inì-xi ñuhívi yohó, xího cuàhà-né quida cahnú-né cuàchi-ne xì iquicúñú-nè, te xího stná-nè cundehè-né cuàhà iñâha có-ndiáá, te nducuéhè stná-nè sàhà ñà-nduá icúmí-nè. Doco nsidaa ñà-jaàn, có-nduá ñà-cudíi ini Yua-nda Dios sàhà-xí. Còò, ñà-cudíi ini nêhivi ñuhívi yohó nduá. ¹⁷ Doco ñuhívi yohó, icúmíá nsiha, te mà níhi gá nêhivi ñà-nduá nisa xihò guá-nèmà. Doco ana quidà-xì ñà-nduá cachí Dios, nicanicuahàn cundoo ndiaha-né.

Nansa cundàà ini-ndà índu ñà-nduú ñà-ndáá, te índu ñà-nduú ñà-tnùhù

¹⁸ Hijos míos, na ian vâxi xínu tiempu yohó nduá. Te sàni xinitnùhu-nsia icúmí quixi iin ana nduú contra xi Jesucristu, divi nduú Anticristu. Doco dècuèndè stná tiempu vichi ndoó stná cuàhà contra xi-ya. Ñâyùcànduá, vâtùni cundàà ini-ndà ñà-vâxi xínu tiempu yohó nduá. ¹⁹ Tiaa xínduu

contra xi-ya, antes nîsa cutnahá stná-nè xî-ndà, doco vichi sàni que-cuaán-né, vâchi cóni ía ndisa-ne ladu xi-nda, vâchi nú nèhivì ladu xi-nda nduú-né nì cuí, dandu dècuèndè vichi cutnahá ì-né xî-ndà. Doco, cóo, sàni quecuaán-né sàhà-ñá cunahà xìcà ñà-díin ladu ía-nè.

²⁰⁻²¹ Te mii-nsiá, nùu mii-yá ana chicá ì sàni nihítáhvì sàxínítnùnì-nsiá, te sà-ínáhá nsidaa-nsiá ñà-nduú ñà-ndáá. Te ñà-sà-ínáhá-nsiámà, ñâyùcànduá tiaí tutu yohó nùu-nsiá, màdì sàhà-ñá có-ínáhá-nsiá, vâchi ndisa, ináhá-nsiá ñà-nduú ñà-ndáá. Te sàhà-ñá nduá palabra ndàcuisì, ñâyùcànduá ni-iyuhu mà cúnduá ñà-tnùhù.

²² Te ¿ana chicá nduú tètñhù ndisa? Divi tiàa cachí sàhà Jesús ñà-có-nduú-yá Cristu ndiaha nì quixi nùu Dios. Cunaha-nsiá, contra xi Jesucristu nduú ana cachí: “Còò ana nduú Yua-nda Dios, ni còò stná Dèhemani-yá”. ²³ Nú ni cachí-ndà: “Còò Dèhemani-yá”, dandu ducán queá ñà-sàni nacuaá stná-ndà Yua-nda Dios. Doco nú ndàcùcahan-nda Dèhemani-yá, dandu Yua-nda Dios ía vâha stná xî-ndà.

²⁴ Ñâyùcànduá, mii-nsiá, nicanicuahàn xífuhu cunihnu inì-nsiá palabra xi-yá, divi palabra nì xinitnùhu-nsiá sàhana. Nú iin-ni nì cúníhnú inì-ndà ñà-nduá nì xinitnùhu-nda daa, dandu iin-ni cunduu stná-ndà nèhivì xí Dèhemani-yá, nèhivì xí Yua-nda Dios. ²⁵ Te mii-yá, sàni quida-ya comprometer nìhì-ndà vida ndiaha nicanicuahàn.

²⁶ Cunaha-nsiá, tutu yohó tiaí nùu-nsiá sàhà-ñá cundaà vâha inì-nsiá sàhà nèhivì tnùhù cuní dandahví xî-nsiá. ²⁷ Doco mii-nsiá, sàni nduhì sàxínítnùnì-nsiá nì quida-ya, te ducání ía dècuèndè vichi; cóo necesidad dacuahá inga nèhivì mii-nsiá, vâchi sàni nsida ì-yá sàxínítnùnì-nsiá, te dècuèndè vichi chindéámà mii-nsiá, vâtùni cundaà inì-nsiá sàhà nsidaa ìñàha, vâchi palabra ndàcuisì nduá nì chinaha-yá, cóo ni-iin ñà-tnùhù nduá. Te divi nacua nì chinaha-yá mii-nsiá antes, divi ducán xífuhu quida stná-nsiá vichi, nicanicuahàn nì cúníhnú inì-nsiá cunduu ì-nsiá nèhivì xí-yá.

²⁸ Hijos míos, vichi cachí xî-nsiá: iin-ni nì cúnduú-ndá nèhivì xí-yá, dandu quivì naxicocuíin-yà, mà yúhì-ndà, ni mà cúcáhàn nùu-ndà cundehe-yándô. ²⁹ Ináhá-ndá, ndàcuisì ini-yá. Ñâyùcànduá nú nihnú ndàcuisì stná ini ndohó, dandu vâtùni cundaà ini-ndà ñà-sàni sàà-ndà cunduu ndisa-nda dèhe-ya nduá.

3

Dèhe ndisa Dios nduu-nda, cachí San Juan

¹ Hijos míos, na cuàhà guá cuú ini Yua-nda Dios sàhà-ndà, vâchi sàni nihítáhvì-ndà cachí-yá xî-ndà ñà-nduú-ndà dèhe ndisa-ya. Te divi xínduu-nda. Ñâyùcànduá, nèhivì ñuhivì yohó, có-nàcúnì-nè ndohó, vâchi nì mii-yá, cóni nàcúnì-nèyà daa. ² (Cachí xî) mii-nsiá nècuàchì màni guá nù ñà-vichi sànduú-ndà dèhe ndisa-ya. Te mate táñàha ga datú-ya nùu-ndà índù forma nùu-xí sàà-ndà cunduu-nda, doco ináhá-ndá quivì naxicocuíin-yà, dandu nahi mii-yá nanduu-nda, vâchi mimíí nacua ía-yá, ducán icúmí-ndá cuni-ndà nùu-yá. ³ Ñâyùcànduá, nú ducán nihnú inì-ndà ñà-ìcúmí-ndá cuni-ndà nùu-yá, dandu cuàhàn-nda nsidavii-nda anima-nda, ndoa nacua ía ndoo stná anima mii-yá.

⁴ Nú tùha nèhivì quida-ne cuàchi, dandu ñà-càhíhì stná ini-nè ley xi-ya queámà, vâchi nsidanicuú cuàchi, ñà-có-sàha ley xi-ya nduá.

⁵ Sà-ínáhá-nsiá ñà-disàhà-xí nì quixi-ya ñuhivì yohó; ináhá-nsiá nì

quixi-ya ñà-dandutu-yá cuàchi-nda. Doco mii-yá, còò ni-iin cuàchi ni quidá-yá. ⁶ Nsidaa ndohó nècuàchì nduú ndisa nèhivi xí-yá, mà túha-nda quida ga-ndà cuàchi. Doco ana túha quida ducán, tàcùnì-nè mii-yá, ni tàcùnì stná-nè nansa iá modo xi-ya. ⁷ Hijos míos, màsà cuáha-nsia dandahví ni-iin nèhivi mii-nsiá, vâchi (ináhá-ndá ñà-ndàà nduá yohó): nú quidáví-nda, dandu (vâtùni cachi-ndà) ndàcuisì ini-ndà nahi mii-yá. ⁸ Nècuàchì túha quida-xi cuàchi, iá-nè ladu xi ñà-malu, vâchi ñà-malu, dècuèndè yuté ñuhíví xì dècuèndè vichi, iin-ni quidá-si cuàchi. Te (ináhá-ndá) índù-ñá dísáhà-xí nì quixi Dèhemanì Dios ñuhíví yohó: divi sàhà-ñá dandutu-yá nsidaa ñà-ndúá quidá quisi mà.

⁹ Nsidaa ana nduú dèhe ndisa Dios, mà túha-ne quida-ne cuàchi, vâchi mii vida saín xi Dios ñuhú ini-nè, te mà sàà-nè quida-ne ducán, vâchi dèhe ndisa-ya nduú-né. ¹⁰ Mà úhì cundaà ini-ndà ana nduú dèhe-ya, te ana nduú dèhe ñà-malu. Iin nècuàchì có-quidá ví, ò iin nècuàchì có-cùú ini-xi sàhà ñanitnaha-xi, có-ndúú-né nèhivi xí Dios. ¹¹ Vâchi sàhana na ní xinitnùhu-nsia razón ndiaha sàhà-yá, te iin-ni dècuèndè vichi, ducán nì sàcùnaha-nsiá ñà-nì cùú stnahá ini-ndà sàhà-ndà. ¹² Màsà quidá-ndá na nì quida Caín (sàhana). Iá-te ladu xi ñà-malu, ñâyùcàndúá nì sahnì-té ñani-te. Te ¿índù chuun nì sahnì stnahá-te? Divi sàhà-ñá nì xini-te có-quidá ví mii-té, te ñani-te, quidá ví-né.

¹³ Ñáni, màsà ndúlócò-ndà nú indéhe-nda có-xiñùhù nèhivi ñuhíví ndohó.

¹⁴ Divi sàhà-ñá cuú stnahá ini-ndà sàhà-ndà, ñâyùcàndúá cundaà ini-ndà sàni yàha-nda ladu xi Dios ndé cutiacu anima-ndà nicanicuahan; có-íá ga-ndà ladu ndé xíhi anima-ndà.

Nú có-cùú ini iin nèhivi sàhà ñanitnaha-ne, dandu náhà xicà tàñáha ga yàha-ne ladu ndé itiacú anima-ndà. ¹⁵ Vâchi nsidaa ana có-xiñùhù xì ñanitnaha-xi, ndudává-né xì iin tè-sàhní. Te ináhá-ndá, ni-iyuhu vida ndiaha có-ñuhú anima iin tè-quidá ducán. ¹⁶ Te vichi sàni sàà-ndà nì cundaà vâha ini-ndà nansa ndiá ìcà-ndà cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà, vâchi sàni xini-ndà ñà-ndúá nì quida mii-yá, nì xihì-yà cuenta xi-nda. Ñâyùcàndúá, ndiá ìcà stná-ndà cundoo-nda dispuestu cui-ndà sàhà ñanitnaha-nda. ¹⁷ Vâchi nú indéhe iin nèhivi iá necesidad nùù iin ñanitnaha-ne, te có-indéhe ndahví-nè nècuàchì mà, mate algu icúmì-né, dandu ñà-jaàn cundaà ini-ndà có-cùú ini-nè sàhà Dios. ¹⁸ Hijos míos, màsà cáhí uun-nda ñà-cùú stnahá ini-ndà sàhà-ndà; màsà cáhàn uun-nda cachí-ndà ducán. Xiñuhu ñà-quida ndisa-nda cumplir, te quida stná-ndà obra nùù ñanitnaha-nda.

¹⁹ Nú ni quida-nda ducán, dandu vâtùni cundaà ndisa ini-ndà palabra ndàcuisì nduá sàncìcùn-ndà, te mà yúhì gà-ndà sàhà anima-ndà nùù Dios. ²⁰ Vâchi nú dayúhì cuàchi-nda mii-nda, dandu (xiñuhu nsinuu ini-ndà), cahnú Dios xí-nda, te ináhá-yá nansa iá nsidaa iñàha. ²¹ Doco te nú còò ni-iñàha dayúhì xì anima-ndà, dandísá mà yúhì-ndàyá, (ñani) màní, ²² vâtùni càcàn tàhvì-ndà nùù-yá, te nihì-ndà ñà-ndúá xicàn-ndà, vâchi chívàha-nda ñà-ndúá cachí-yá, te quida-nda ñà-ndúá cudíi ini-yá sàhà-xí. ²³ Te ¿ndiá nduá nì dàndàcú-yá nùù-ndà? Divi ñà-cahvi-nda xi Dèhemanì-yá Jesucristu, te cuu stnahá stná ini-ndà sàhà-ndà nacua nì cachi-yá xì-ndà. ²⁴ Te nú chívàha-nda ñà-ndúá cachí-yá, dandu ñà-sàni ndé anima-ndà ini anima mii-yá nduá, te iá stná-yá ini anima ndohó. Te

sàni sàhatahvì stná-yàndó Espíritu Ìì xí-yá, te ñàyùcàndùá, vátùni cundaà ini-ndà iá ndisa Dios ini anima-ndà.

4

Nansa quidá Espíritu Ìì xí Dios, xì nansa quidá stná espíritu xi ana nduú contra xi Cristu

¹ Mii-nsiá nècuàchì màni guá nùì, màsà cúníndísà ndevàha-nsia ñà-nduá cachí nèhivì nú cachí-nè Espíritu Ìì dacáhàn xì-né. Còó, vàchi xiñuhu-ñá quida-nsia prueba, a ndisa Dios dacáhàn xì-né, á coó. Vàchi cuàhà tètñùhù sàni quesaha xicánúú ñuhivì vichi, te cachí-te ñà-cuenta xi Dios cáhàn-te.

²⁻³ Doco nú ndisa Espíritu Ìì xí Dios dacáhàn xì iin nèhivì, dandu cuàhàn-nè candisá-né cachi-nè: “Ñà-ndáà nduá, nì sàcòo cuerpu Jesucristu, te nì tùinuù-yá ñuhivì yohó”. Ducán xiñuhu cachi-nè, dandu cundaà ini-ndà, divi Dios dacáhàn xì-né. Doco nú có-càchí-nè ducán, dandu cundaà ini-ndà màdì Dios dacáhàn xì-né; còó, iin espíritu iá ladu xi contra xi Cristu dacáhàn xì-né. Te sà-ínahá-nsiá icúmí quixi ana nduú contra xi Cristu. Doco cunaha-nsiá, vichi sà-lá espíritu xi tèmà ñuhivì yohó.

⁴ Hijos míos, nèhivì xí Dios xínduu-nda, te sàni cundee-nda nùù nèhivì (xínchicùn xi contra xi Cristu), vàchi chicá fuerte mii-yá iá nùù anima-ndà, te chicá mà fuerte mii-sí xicánúú guá ñuhivì yohó. ⁵ Nèhivì (nchícùn contra xi-ya) mà, cuisì modo xi ñuhivì yohó nihnú ini-nè, te ñàyùcàndùá, modo xi ñuhivì yohó cáhàn-nè, te compañeru-nè, divi ducán nihnú stná ini-nè, te cudí ini-nè cunini-ne ñà-nduá cachí guá nècuàchì mà. ⁶ Doco ndohó, nèhivì (nihnú ini xi) Dios nduu-nda. Te nsidaa ana inahá xí-yá, cudí ini-nè cunini-ne palabra cáhàn-ndà. Doco nècuàchì có-nduú nèhivì xí-yá, có-cùnì-nè cunini-ne. Ñàyùcàndùá, ducán nduú modo cundaà ini-nda a ndisa Espíritu Ìì chindéé xí iin nèhivì, te ò iin espíritu malu dandahví xì-né.

Cuú ndisa ini Dios sàhà nsidaa nèhivì

⁷ Nicanicuahàn nì cúcúú stnahá ini-ndà sàhà-ndà, (ñani) màní, vàchi divi ñà-jaàn nduá cuní Dios quida-nda. Nsidaa ana cuú ini-xi sàhà ñanitnaha-xi, dèhe ndisa Dios nduú-né, te inahá stnahá-né xí-yá. ⁸ Doco nsidaa ana có-cúú ini-xi sàhà ñanitnaha-xi, có-ínahá-nè Dios, vàchi mii-yá, de por sí ducaní cuú ini-yà sàhà nèhivì. ⁹ Divi ñà-jaàn nduá disàhà-xí nì techuún-yá mindaa Dèhemani-yá nì quixi ñuhivì yohó sàhà-ñá nìhì-ndà vida ndiaha nicanicuahàn. Sàhámà sàcùndáà vaha ini-ndà ñà-cúú ndisa ini Dios sàhà-ndà. ¹⁰ Vàchi màdì ñà-sàni cuu ini ndohó sàhà mii-yá nduá, còó; divi ñà-cúú ini mii-yá sàhà ndohó nduá, te sàháyùcàndùá nì techuún-yá Dèhemani-yá nì quixi-ya nì xihì-yà sàhà-ndà, dandu mà nsínúú gá ini-yà sàhà cuàchi-ndà.

¹¹ Pues cunaha-nsiá, nú ducán tantu guá cuú ini Dios sàhà-ndà, dandu ndiá icà stná-ndà cucuu stná ini-ndà sàhà ñanitnaha-nda, ñani màní. ¹² Ni-iin nèhivì, tàñáha ga cuni-nè meru nùù Dios. Doco nú cuú stnahá ini-ndà sàhà-ndà, dandu vátùni cundaà ini-ndà ñà-ini anima-ndà iá-yà, te chindéé-yàndò sàà-ndà cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà nacua ndiá icà-ndà. ¹³ Te sàni sàhatahvì stná-yàndó Espíritu Ìì xí-yá. Ñàyùcàndùá cundaà ini-ndà ñà-sàni ndèe anima-ndà ini anima mii-yá nduá, te mii-yá, iá stná-yà ini anima ndohó. ¹⁴ Te nsiùhù, sàni xininuù-nsí ñà-nduá nì quida Yua-nda Dios nì techuún-yá Dèhemani-yá nì quixi-ya ñà-dacácu-ya nèhivì ñuhivì. Ñà-jaàn nduá cachítñùhu-nsi xì nèhivì. ¹⁵ Vàchi nú sàni cachi

vate-nda ñà-divi Dèhemani Dios nduú Jesús, dandu iá Dios ini anima-nda, te sàni ndèe stná anima-nda ini anima mii-yá.

¹⁶ Sàni xini-nda ñà-cùú ndisa ini-yá sàhà-nda, te sàni xinindisá stná-nda ñà-jaàn. Vàchi mii-yá, de por sí ducani cuú ini-yá sàhà nèhivì. Ñàyucàndùá, nú iin-ni cuú stnahá stná ini-nda sàhà-nda, dandu vátùni cundaà ini-nda ñà-sà-íá anima-nda ini anima mii-yá, te mii-yá, iá stná-yá ini anima ndohó. ¹⁷ Ducán iá sàhà ñà-nì sàà-nda cuu ndisa ini-nda sàhà-yá, dandu na sàà quivì juiciu, vátùni cunihnu ini-nda, mà yúhì-nda, vachi na ian nihnú ini mii-yá, ducán nihnú stná ini ndohó na ndoó gá-nda ñuhivì yohó. ¹⁸ Te nú cuú ndisa ini-nda sàhà-yá, dandu sadiámà nù ñà-yúhì-nda. Doco nú yúhì-nda, dandu dandóhámándó. Te cunaha-nsiá, nsidaa ana yúhì, cumáni vá sàà-nè cuu ini-nè sàhà-yá modo ndiá ìcà-né.

¹⁹ Ndohó, cuú ini-nda sàhà-yá, vachi dihna mii-yá nì quesaha cuú ini-yá sàhà-nda. ²⁰ Doco vihini cachi iin nèhivì ñà-cùú ini-nè sàhà-yá, mate iá iin ñanitnaha-ne có-xiñhù-né. Pues nú ducán, dandu (nàhà claru) dandahví uun-ne. Vachi nú có-cùú ini-nda sàhà iin nèhivì sàni xininùù-nda, dandu ¿nansa cui cuu ini-nda sàhà iin ana tãñáha ga cuninùù-nda nahi Dios? ²¹ Cunaha-nsiá, nsidaa ndohó nècuàchì cuú inì-xi sàhà-yá, sàni dandàcú stná-yá nùù-nda ñà-nì cùú stná ini-nda sàhà ñanitnaha-nda.

5

Nansa cundee-nda nùù nèhivì malu ñuhivì yohó

¹ Nú sàni xinindisa-nda ñà-divi Cristu nì quixi ansivi nduú Jesús, dandisá, dèhe Yua-nda Dios xinduu-nda; te nú cuú ini-nda sàhà mii-yá ana nduú Yua-nda, dandu cuàhàn-nda cuu stná ini-nda sàhà nsidaa dèhe-ya. ² Vachi nú cuú ini-nda sàhà-yá, te chivàha-nda ñà-nduá cachí-yá, dandu cundaà ini-nda, cuú ndisa ini-nda sàhà ñanitnaha-nda xinduu stná dèhe-ya. ³ Vachi ñà-chivàha-nda ñà-nduá nì cachi-yá, divi ñà-cùú ndisa ini-nda sàhà-yá queé stná mà. Te ñà-nduá dandàcú-yá, mà cùñáñá-nda chivàha-ndañá. ⁴ Vachi cunaha-nsiá, nsidaa ana nduú dèhe ndisa-ya, nicanicuahàn icúmí-né cundee-né nùù nèhivì malu ñuhivì yohó. Vachi divi sàhà-ñá xinindisá-nda mii-yá, ñà-jaàn nduá disàhà-xí níhì-nda cundee-nda nùù nècuàchìmà. ⁵ Vachi ¿ana gà cui cundee-xi nùù nsidaa nèhivì malu ñuhivì yohó? Cuisi nèhivì xinindisá-xí Jesús ñà-nduú-yá Dèhemani Dios cundee.

Ñà-nduá cachitnùhu xi-nda sàhà Dèhemani Dios

⁶ Nì quixi Jesús ñuhivì yoho, te nì cuhì-yá xì tècuí, te nì xitiá stná nùù-yá. Màdi cuísiá nì cùhì-yá xì tècuí nduá; còó, divi sàhà-ñá nì cuítiá stná nùù-yá nduá nì quixi-ya. Te Espíritu Ìi xí-yá nduú ana datnùù xì anima-nda sàhà nsidaájàn, vachi micuísì ñà-ndáà nduá cachí Espíritu Ìi.

⁷ Cunaha-nsiá, nùù gloria na ian ndoó ùni ana cachitnùhu xi-nda sàhà stná mà, divi Yua-nda Dios, xì (Dèhemani-yá nani) Palabra Ìi, xì stná Espíritu Ìi xí-yá. Doco imindaa mii-yá nduú-yá. ⁸ Te ñuhivì yohó, ùni stná modo iá cundaà ini-nda sàhà Jesús, vachi Espíritu Ìi xí-yá nduú iin ana cachitnùhu sàhà-yá; te iá stná tècuí nì cuhì-yá, xì stná nùù-yá nì xitiá. Sàhà nsi-ùni modo jaàn cundaà ini-nda sàhà-yá, doco iin-ni razón ndiaha nduú nsidaámà.

⁹ Cunaha-nsiá, nú nèhivì ùun cachitnùhu xi-nda iñàha, mà úhì xinindisá-nda palabra xi-ne. Te nú ducán, dandu chicá más ndiá ìcà-nda cunindisa-nda razón ndiaha sàni cachitnùhu Dios sàhà Dèhemani-yá,

vàchi iá ñà-nduá sàni cachi-yà. ¹⁰ Te ndohó, ináhá-ndá palabra ndàcuisi nduá, vachi ñuhá anima-nda, te ducán ñuhú stná anima nsidaa ana xiníndísá-xí Dèhemani-yá. Doco nècuàchi có-xiníndísá, (ndahví-nè), vachi ducán queá na ian ndaníhí tnúhú-nê Dios, vachi có-xiníndísá-né ñà-nduá sàni cachi-yà sàhà Dèhemani-yá. ¹¹⁻¹² Te divi ñà-yòhó nduá sàni cachi-yà: iá nansa ñihítàhvì-nda vida ndiaha nicanicuahàn quida-ya, te Dèhemani-yá nduú ana sáhatahvì xì vida mà. Ana inácaa Dèhemani-yá anima-xi, sà-ìcúmí-nê vida ndiaha ma, te ana còò-yá anima-xi, còò stná-mà nùu-né.

Ni càcàn tàhvì-nda nùu Dios sàhà-ñá ñihì-nda gracia

¹³ Palabra yohó tiaí nùu mii-nsiá nècuàchi cahvi xi Dèhemani-yá, te ndácùcahan xi quivì-yá áma sàa-nsiá cundaà vaha inì-nsiá ñà-sàni ñihì ndisa-nda vida ndiaha nicanicuahàn. ¹⁴ Te vichi có-yùhí-nda càcàn tàhvì-nda nùu-yá, vachi nú iin chuun vaha nduá xicàn tàhvì-nda, dandu iníni-yá, ináhá-ndá. ¹⁵ Te nú iníni-yá na xicàn tàhvì-nda ducán, dandu ináhá-nda sà-ìcúmí-nda ñà-nduá nì xicàn-nda, ndéni iñaha nì cui ni cùndúá.

¹⁶ Nú xiní-nda iin nècuàchi iin-ni cahvi stná xì-yá ñà-nì quida-ne iin cuàchi có-nduú cuàchi cui-nda sàhà-xí, dandu xiñuhu càcàn tàhvì-nda nùu-yá sàhà-ñá nì ñihì-né cutiacu va-ne, nú ndisa có-nduá iin cuàchi cui-nda sàhà-xí. Vachi iá cuàchi cui-nda sàhà-xí, te nú sàni quida iin nèhivì-ñá, dandu mà càcàn tàhvì-nda nùu-yá sàhà-né. ¹⁷ Nsidaa ñà-có-ndiáá, cuàchi nduá. Doco iá cuàchi mà cúí-nda sàhà-xí.

¹⁸ Cunaha-nsiá, nú dèhe ndisa Dios nduu-nda, dandu có-quidá ndevàha ga-nda cuàchi. Te ndiaá stná Dèhemani-yándô sàhá màsà tníí ñà-malu-ndó.

¹⁹ Divi Dios nduú Yuandiaha-nda, ináhá-ndá, doco nsidaa gá nèhivì ñuhiví, ndahà ñà-malu ndoó-né.

²⁰ Te ináhá-ndá nì quixi Dèhemani-yá, te nì sàa-nda nì cundaà ini-nda nì quida-ya, vátùni nì xini stnaha-nda xi mii-yá ana nduú Dios ndisa; te nì ndèe stná anima-nda ini anima mii-yá, ñàyùcàndúá, sà-ìá anima-nda ini anima Dèhemani-yá Jesucristu. Te divi mii-yá nduú-yá Dios ndisa, te vida ndiaha nicanicuahàn sáhatahvì-yándô.

²¹ Hijos míos, cuidadu cundoo-nsiá ñà-màsà cáhvì-nsiá ni-iñaha có-nduú ndisa Dios.

Tutu Ùi Nì Tiaa San Juan

¹ Yùhù nduí nècuàchì sahnú ináhá-ní, te tiaí tutu yohó nùù mii-ní nècuàchì ñahà nì nacàxin Dios, xì nùù stná dèhe-ní. Yùhù, cuú ndisa inì sàhà nsidaa-nsiá. Doco màdì cuisì yùhù, vàchi nsidaa gá ana cundáa inì-xi sàhà palabra ndàcuisì xí-yá, cuú stná ini-nè sàhà-nsiá. ² Vàchi iin-ni palabra ndàcuisì nchícùn-ndà, te nicanicuahàn icúmí coo palabra mà anima-ndà. ³ Pues vichi xicàn tàhví nùù Yua-nda Dios xì Dèhemanì-yá Stoho-ndà Jesucristu ñà-nì cuáha-ya mii-nsiá cuàhà gracia xi-ya. Ni cundéhe ndahví stná-yà mii-nsiá, te contentu ni cundóó-nsiá quida-ya. Te iin-ni, ni cunchícùn vii-nsiá palabra ndàcuisì mà, te ni cúcúú stnahá stná inì-nsia sàhà-nsiá.

⁴ Cuàhà gá nì cudii inì na ní xinitnùhi ñà-iin-ni quidá víi dèhe-ní nacua cachí palabra ndàcuisì nì cachi Yua-nda Dios quida-nda. ⁵ Te vichi sacúndáhvì nùù mii-ní, señora, ñà-nì cùú inì-ní sàhà nsidaa ñanìtnaha-ní. Vàchi màdì lácà vichi-ni nì sàcòo palabra cachí ducán, còó, dècuèndè tiempu nì quesaha xitiá palabra xi-ya, ndè quìvì yucán nì ndacu nuù-ndà cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà. Te vichi tiaí nùù mii-nsiá ñà-iin-ni ni quidá stná-nsiá ducán. ⁶ Te ¿nansa divi íá ñà-cùú stnahá ini-ndà sàhà-ndà? Pues divi ñà-chivàha-nda ñà-nduá nì cachi-yà nduá. Te mii-yá, dècuèndè sàhana, ducán nì cachi-yà (xì-ndà) ñà-iin-ni ni cunchícùn-ndà ichì ndé cuú stnahá ini-ndà sàhà-ndà.

Cuidadu ni cundóó-ndá sàhà tètñhù cuní datúcù xì-ndà inga ichi

⁷ Vàchi vichi sàni ndecoyo cuàhà tètñhù; xicánúú-te ñuhiví, cachí-te ñà-cóni ía ndisa iquicúñú Jesucristu na ní quixi-ya ñuhiví, cachí-te. Cunaha-nsiá, divi-tè xínduu ndisa-tè tètñhù, te xínduu stná-te contra xi Cristu queámà. ⁸ Ñàyùcànduá, cuidadu ni cundóó-ndá sàhà-té, còtó ndañuhu chuun vaha sàni quida-nda; chicá vaha ni coó nsihi ñà-vaha icúmí-ndá nihì-ndà. ⁹ Vàchi nú ni túcù iin nèhivì inga ichì, te nacoo nihni-ne ichì Cristu, dandu ñà-jaàn cundaà ini-ndà, còò ndisa Dios nùù anima-nè. Doco nèhivì iin-ni nchícùn ñà-nduá cachí Cristu, íá ndisa Yua-nda Dios ini anima-nè, te inácaá stná Dèhemanì-yá. ¹⁰⁻¹¹ Te nú ni sáa iin nèhivì vehe-nsia (ñà-chinaha-nè mii-nsiá) iin dañùhù có-nduú dañùhù sàni cachimà, màsà dáyâha-nsianè vehe, ni màsà cásàhú gà-nsiá xì-né. Vàchi nú ducán ni quida-nda, dandu icúmí stná-ndà nacuida cuàchi-nda nahi mii-né.

¹² Cuàhà gá stná ñà-cuní guè cachì xì-nsiá, doco vichi tuxí inì chicá vaha màsà tiáá guè nùù tutu yohó, vàchi nacání inì sàì nàcòtì mii-nsiá, dandu ndatnuhu vaha-nda, te cudii gá ini-ndà. ¹³ Cunaha-ní, yohó ndoó stná dèhe cùhì-ní nì nacàxin stná Dios, te cásàhú stná-nè xì-ní. Sà-íá.

Tutu Ùnì Nì Tiaa San Juan

Nansa nì tiaa Juan nùù iin nècuàchì nani Gayo, te cachí-nè chuun vàha nduá quidá nècuàchìmà

¹⁻² Yùhù nduì nècuàchì sahnú ináhá-ní, te cásàhùì xì mii-ní Gayo. Cunaha-ní, mànì cuáhà-ní nùù; cuú ndisa inì sàhà-ní. Te xícàn tàhvi stnái nùù Dios ñà-nì yáha vàha-ní nsidanicuú chuun, te màsà quícuéhè-ní; ni coó vàha-ní nacua iá viì stná anima-ní. ³ Yùhù nì cudì cuáhà inì na ní caquesaa ñani-ndà, te nì nacani-ne xì' sàhà-ní ñà-iin-nì xiníndísà viì-ní palabra ndàcuisi xì Dios, cachí-nè, vàchi iin-ni chívàha viì-ní ndudu ì xí-yá. ⁴ Cunaha-ní, nahi dèhi xínduu-nsia, te yáha ga cudí inì na xiníntùhi quidá víi-nsiá nacua cachí palabra ndàcuisi. Ndisa, divi ñà-jaàn nduú ñà-yáha ga cudí inì sàhà-xí.

⁵ Ñani mànì, sàni xinì ñà-tùha-ní quida viì-ní, vàchi siempre chindéé-ní dava ga nèhivì xiníndísà, te nú xínduu-ne nècuàchì vàxi inga ñuu, dandu chicá más cúnsihi inì-ní chindee-ní nècuàchìmà. ⁶ Vàchi sàni nacani-ne xì nsidaa nsiùhù na natácá-nsi cahvi-nsi Dios, cachí-nè xi-nsi nansa cuú cuáhà inì-ní sàhà-né. Ñàyùcàndùá, quida-ní seguir chindee-ní nècuàchì (sàa vehe-ní ducán), te màndaca ichi-nínè nacua cuní Dios quida-nda. ⁷ Vàchi mii-né, sàhà-ñá cuú stná ini-nè sàhà-yá, ñàyùcàndùá nì caqui-hin-ne ichi ñà-cacanu-ne chuun ì xí-yá. Ni có-xícàn stná-nè ni-iñàha nùù nèhivì có-xiníndísà ñuu ndé yáha-ne. ⁸ Ñàyùcàndùá, ndohó, ndiá ìcà-ndà dayáha-nda nècuàchìmà vehe-nda, te ducán chindee stná-ndà (xì chuun quidá-né dacuítia-nè) palabra ndàcuisi xì Dios.

Nansa quidá Diótrefes, có-quidá víi-né, cachí Juan

⁹ Nì tiai iin carta nùù nèhivì xì Dios natácá (ndé iá-ní), doco Diótrefes, có-cuní-nè nacuni-nè nsiùhù, vàchi mii-né cudí ini-nè cunduu-ne ana dandacú. ¹⁰ Ñàyùcàndùá, na sái jaàn, icúmì càhin xi-né, vàchi có-quidá víi-né, càhàn ùhi-nè diqui-nsí. Te màdi cuisì ñà-jaàn; chicá mal quidá stná-nè. Vàchi na xísà ñani-ndà ñuù-nsia, dandu nacuaá-né nècuàchìmà. Te nú iá iin-nsia cuní dayáha xì nècuàchìmà vehe-xi, dandu sadí Diótrefes mà nùù-nsiá; còò gá permisú nataca gà-nsiá xì nèhivì xì Dios, cachí-nè.

¹¹ Doco mii-ní ñani mànì, màsà cúnchícùn-ní ichi malu; còò. Cuisì ñà-vàha ndisa nì cúnchícùn-ní. Vàchi iin nèhivì quidá víi, nèhivì xì Dios nduú-né; doco iin nèhivì quidá quíní, ni có-sàha tñuní ini-nè nansa ndisa iá-yà.

Nansa quidá nècuàchì nani Demetrio

¹² Daaní, jaàn iá stná Demetrio. Vàha ga quidá-né, cachí nsidaa nèhivì. Te náhà xicà palabra ndàcuisi nduá nchícùn-nè. Te stná nsiùhù, cachí stná-nsi vàha ndisa-ne, te ináhá-ní màdi tñuhu nduá cachí-nsi.

¹³ Cuáhà gá cuàhìn tiai nùù-ní ni cuí, doco vichi mà tiáá gué` nùù tutu yohó, ¹⁴ vàchi nacání inì yàchì sàa mimí nàcòti mii-ní, dandu ndatnuhu-nda.

¹⁵ Nì cúcuéé ni-ní. Cásàhú nsidaa amigo xi-ní. Te mii-ní, casàhú stná-ní xì iin iin amigo xi-nda ndoó jaàn.

(Ducán nì nsihi carta ùnì nì tiaa San Juan.)

Tutu Nì Tiaa San Judas Tadeo nùu Nsidaa Nèhivì xí Dios

¹ Yùhù nduí Judas, iin ana xinúcuáchí nùu Stoho-ndà Jesucristu. Te nduú stnái ñani Jacobo. Te tiaí carta yohó nùu mii-nsiá nècuàchì sàni nacàxin stná Yua-nda Dios. Màmì gá stná-nsiá nùu-yá, te divi Jesucristu nduú ana ndiaá xì stná-nsiá. ² Ni cúndéhe ndahví cuàhà-yá mii-nsiá, te ni cúcuéé ni-nsia quida-ya. Te mii-nsiá, ni cuú stnahá stná ini-nsia sàhà-nsiá.

Cuidadu ni cúndóó-ndá ñà-màsà dándáhvì tètñhù ndohó

³ Ñani màmì, cuàhà gá ni nacani inì tiaí iin tutu càhìn xì-nsiá sàhà salvación xi-nda ni cuí. Doco después ni cundaà inì chicá vaha tiaí, te cuacundahví nùu-nsiá ñà-nì cuáhandee ini-nsiá (ñà-màsà dándáhvì nèhivì mii-nsiá) sàhà ñà-nduá xiníndísá-ndá. Nèhivì ìì xí Dios xínduu-nda, te ndahà ndohó ni nacoo-ya palabra ìì xiníndísá-ndá. ⁴ Doco cunaha-nsiá, xicánúú dava nèhivì quidá maña, te sàni quihvi stnahá stná-nè xì-ndá. Malu sàstñhù-né, doco dècuèndè sàhana sàni tiaa nèhivì xí Dios sàhà nècuàchimà ñà-ìcúmí-nè nìhì-né castigu xi-ne, vachi tucu nihnú ini-nè sàhà gracia xí Yua-nda Dios. Tuxí ini-ne vètùnì quida quini ndevàha-nda, vachi cuicahnú ini-yà sàhà-ndà, cachí-nè. Te ducán queámà na ian có-nàcúmí-nè Stoho-ndà Jesucristu, divi mii-yá ana nduú mindaa Stoho-ndà Dios.

⁵ Ñàyùcànduá, cuní dansínúú inì mii-nsiá nansa ni cuu xi nèhivì raza Israel sàhana. Mate sàni caquee-ne libre nùu ñuu Egipto ni quida Stoho-ndà Señor, doco después ni dándáñhù-yá cuàhà-né sàhà-ñá cóni xiníndísá-néyà. Sà-ìnáhá-nsiá ñà-jaàn, doco cuní dansínúú inì mii-nsiá. ⁶ Daaní, stná ángel (sàhana), cóni ndóo-ne lugar ndé dandacú-né; ni nacoo-ne lugar ndé ndiá ìcà-né cundoo-nemà. Ñàyùcànduá, ni sàcùndiadi vaha-ne, ni sàcùnuhni-nè cadena, te yucán cundoo-ne nicanicuahàn ndé ìn tnúú dècuèndè cachi sàà quivì cahnú xí Dios, dandu ndundaà sàhà cuàchì-ne.

⁷ Daaní, ducán ni quida stná nèhivì ni sandoo ñuu Sodoma xì ñuu Gomorra, xì ñuu yatni ga yucán, vachi nansa-ni ni cui nìsa nacuidiqui uun tiaa ñuu mà nècuàchì ñahà, te ducán nìsa quida stná-te xì tiaa. Ñàyùcànduá, ni nìhì-né iin castigu ñà-ndoho-ne mahì ñuhu xíxin nicanicuahàn, sàhà-ñá ducán cundaà ini nsidaa nèhivì ñà-mà váha quida-nda ducán.

⁸ Mate ñà-ndáà nduú nsidaa ñà-jaàn, doco tè-xíandahví mà, iin-ni có-quidáñhù-tè cuerpu xi-tè, có-ndùlócò-te sàhà ñà-nduá cachí Stoho-ndà Señor; te tùha stná-te càhàn quini-tè sàhà ana fuerte ndoó ansivi. Ducán xíquida-tè, vachi ducán ni sàní-te, (cachí-te). ⁹ Doco cunaha-nsiá, dècuèndè ángel chicá dandacú nani Miguel, ni mii-né, cóni cànàhá-nè xì ñà-malu quivì ni nàá tnahá-né xì-sí na ni cunì-si nìhì-sí iquicúñú nsi-Moisés (sàhana). Vachi Miguel mà, cuisì ní cachi-nè xì-sí: “Dios ni cadí xì núu-ní”. ¹⁰ Doco tè-xíandahví mà, mate có-sàa-te cundaà ini-te sàhà ìn chuun, doco mà ùhì càhàn quini-tè sàhà-ñá, vachi cutu nihnú ini-te na ìn quisi, mà cùì cundaà vaha ini-te, doco ñà-nduá de por sí nihnú inì-te, divi ñà-jaàn icúmí dándáñhù xí-tè.

¹¹ ¡Ndahví nsidaa-té! Vàchi ichì tè-nì sanani Caín nduú ichì xínchicùn-te. Sàni tùc stná-te na ian nì tùc Balaam (sàhana); vàchi Balaam mà, puru sàhà dhùn nisa quidachuún-te chuun ì xí-te. Daaní, ndudává stná tètñhù ndoó vichi xì (tiàa sàhana nì sanani) Coré. Cuàhà gá nì càhàn quini stná tèmà dìquì ana dandacú. Ñàyùcàndüá, nì ndañuhu stná-te.

¹² Tètñhù ndoó vichi, cudü inì-te cutnahá-te xi-nsiá na natácá-nsiá ndoó mánì-nsiá xixí-nsiá. Doco ndóo cahan-nda quidá-te, vàchi có-chívàha-tè tññuhu nù nì-ñàha. Cuisì sàhà mii-té ndulócô-te. Nahi vicò tàchí, ducán xínduu-tè (ñà-còò chuun vàha quidá-te). Ñàyùcàndüá, ducán xínduu stná-te nahi yutnù có-càná ñà-vídi-xi tiempu xan, te ò nahi yutnù nì tñuhu-nda, (te nì ichì) yohò-nú, ducan xínduu stná-te, ñàyùcàndüá, ùi modo còò chuun vàha quidá-te. ¹³ Cunaha-nsiá, nahi mar ndé nacuáhnú yucù tècuí, te vàxi chihñù nù-té, ducán xínduu stná tè-tñhù mà ñà-quini guá xíquida-tè. Nahi stná sìtnúú xicá nihni ansivi, ducán quidá stná-te, (vàchi sàni tùcù-te inga ichì), ñàyùcàndüá lugar xi-tè cunduu iin xaan ndé iin tñú nduchi nicanicuahàn.

¹⁴ Daaní, nì ìa stná Enoc sàhana. Descendencia ùsà xi Adán nì sanduu nècuàchì yucán. Te nisa càhàn stná-nè cuenta xi Dios, nì cachitñuhu-ne sàhà tètñhù xicánúú vichi. Te dohó nì cachi-nè: “Cunaha-nsiá, icúmí Stoho-ndà Señor quixi-ya ñuhiví, cutnahá stná-yà xì cuàhà sàstñhù àngel ì xí-yá, ¹⁵ dandu ndàcàn-yà cuenta sàhà cuàchì nì quida nèhivì, vàchi icúmí-yà dacúndà ini-yà nècuàchì malu mà ñà-có-ìá vàha ñà-nì quida quini-ne ducán, te nì có-ìá vàha stná ñà-nì nandòdó-né ichì-yá, te nì càhàn ndevàha-ne dìquì-yá, vàchi cuàchì cahnú nduámà”. (Ducán nì cachi Enoc sàhà tètñhù ndoó vichi.) ¹⁶ Te cunaha-nsiá, có-ndò stná inì-te sàhà nì-ñàha. Puru cudúchì inì-te sàhà nsidaá, te cuisì nandúcú-tè ñà-ndüá xího mii-té quida-tè. Có-yúhì yuhù-té càhàn-te na ian mii-té nduú-te mii-té. Vihini coo nansa càhàn tññuhu-té xi nèhivì, doco cuisì sàhà interés xi mii-té nduájàn.

¹⁷ Doco mii-nsiá nècuàchì mánì guá nù, xiñuhu nsinuu inì-nsia nansa nì cachi apóstol nì nihì chuun nù Stoho-ndà Jesucristu, ¹⁸ vàchi nì cachitñuhu nècuàchì mà ñà-seguru icúmí cundoo cuàhà tè-sácúndiaa, xì cuàhà stná tètñhà quini. ¹⁹ (Te ñà-ndáa nduá), sàndòò-te vichi; divi xínduu tiàa siempre sahdé dava xi nèhivì. Cuisì quidá-te ñà-ndüá xího mii-té quida-tè, vàchi còò Espiritu ì xí Dios ini anima-te.

Nansa ndiá icà-ndà quida-nda

²⁰ Doco mii-nsiá nècuàchì cùú guá inì sàhà-xí, chicá xiñuhu cunindisá vii-nsiá palabra ì, vàchi ducán nacuàhandee ini-ndà. Te na xicàn tàhvi-ndà nù Dios, nì cuàha-nda chindee stná Espiritu ì xí-yá ndohó. ²¹ Ni-iyuhu màsà tùcù-ndà inga ichì còtó nandòdó-nda ñà-cuàhà guá cuú ini-yà sàhà-ndà. Te cuéyàani cundiātu-nda ndé cachi sàà quivì cundehè ndàhvì-yàndó, te nihì-ndà vida ndiaha nicanicuahàn.

²² Dava nèhivì, iá-nè xì cuàhà duda; ñàyùcàndüá, càhàn vii-nsiá xì-né dècuèndè nì sàà-nè cundaà vàha ini-nè. ²³ Xiñuhu chindee-nda nècuàchì mà, vàchi ducán queámà na ian meru cuàhàn-nè quíñuhu-nè, te nì ditá-ndané, te nì càcu-ne. Te nsidaa stná nèhivì (sàni tùcù dahuun), cundehè ndàhvì stná-ndané, doco cuidadu nì cundóò-nda ñà-màsà cúmànchá stná anima-ndà, vàchi dava-ne, quini iá stná modo xi-ne.

Nansa nì dàxínu San Judas carta yohó, cuàhà gá naquímànì-né Dios

24-25 Cunaha-nsiá, mindaa mii-yá nduú Dios; cuisì mii-yá nduú ana nchìchí ndisa, te cuisì mii-yá nduú ana dacácu xi-nda; vátùni cundiaa-yándó ñà-màsà tucù-ndà inga ichì có-ndiàá; vátùni cundiaa-yándó te ducán nihì-ndà sàà-ndà nùù-yá, ni-iin cuàchi-nda mà túi, dandu cundehè-ndà ñà-ndiaha guá-yà, te cudìi cuáhà stná ini-ndà. Pues vichi ndácùcahín Stoho-ndà Jesucristu, te ducán naquímànì cuáhì' mii-yá. Te xicàn tàhvì ni queé cuáhà tnùñuhu ndiaha xí-yá, te ni sáà-yà cusahnú fuerte-yà inicutu, te ni cúndáà stná ini nèhivì ñà-ndahà mii-yá iá nsidan-icúú iñàha ndè sàhaha xì dècuèndè vichi, xì nicanicuahàn. Amén.

Ndudu Ì Nì Dàcùní Dios San Juan

Ñà-nduá cachitnùhu nùù tutu yohó

¹ Tutu yohó nduú tutu ndé cachitnùhu Jesucristu ñà-nduá sà-ítúú vaxi cuu. Nùù Yua-nda Dios nì nìhì Jesucristu palabra yohó ñà-dacúndéhe-yá nsidaa nèhivì xinúcuáchí nùù-yá. Iin ángel mozo xi-ya nduú ana nì cachitnùhu xi palabra yohó, te nì inini yùhù. Juan nani, te nduú stnái iin nèhivì xí mii-yá. ² Nùù tutu yohó cáhàn Yua-nda Dios; te itándiaa stná palabra xi Jesucristu, xi stná nsidaa ñà-nduá nì xini yùhù. Yùhù testigu nduí, te nsidaa palabra itándiaa yohó, ñà-ndàà nduá.

³ Ndiaha gá coo xi ana cahvi xi tutu yohó, xi stná nèhivì iníní xân, nù ni chívaha-ne ñà-nduá cachá; vächì palabra nì quixi nùù Dios nduá, te sà-ítúú cuu ndisa ñà-nduá (cachitnùha).

Nansa nì casàhù Juan xi nèhivì xí Dios, ndoó nùù ùsà ñuu

⁴⁻⁵ Yùhù Juan, cásàhùì xi nsidaa mii-nsiá nèhivì natácá cāvì xi-yá xíndoo ùsà ñuu ladu Asia. Nì curí mánì-yá mii-nsiá, te nì ndóo vaha inì-nsia quida-ya. Ducán cuní-yá cuu xi-nsiá, divi mii-yá ana itiácú nicanicuahàn. Dècuèndè nicanicuahàn iá-yá, te ndè nicanicuahàn quivì nùù-xí icúmí-yá coo-ya. Te ducán cuní stná ùsà espíritu ndiaha itá ladu nùù silla ndiaha xí-yá. Te ducán cuní stná Jesucristu, divi ana nì cachitnùhu xi-nda puru palabra ndàcuìsì. Làcà mindaa mii-yá nduú ana nì natiacu primeru, làcà mindaa-yá cusáhnù nùù nsidanicuú ana dandacú ñuhivì yohó. Ansivéhé-yá, cuú ini-yá sàhà-ndà, te sàhà nùù-yá (nì xitìà), ñàyùcànduá nì ndoo cuàchi-nda nì quida-ya. ⁶ Sàhà mii-yá sàni nìhítàhvì stná-ndà chuun ñà-dandacu-nda, xi stná chuun nahi chuun xi dùtù ñà-cunucuachi-nda nùù mii-yá ana cahvi-yá, divi Yuandiáhá-yá. Pues vichì nùù mii-yá nì coó tñùñuhu xí nsidanicuú nèhivì, te nicanicuahàn nì cúsáhnù-yá nùù-ndà, amén.

⁷ Cunaha-nsiá, icúmí-yá naxicocuñn-yá. Mahì vïcò icúmí-yá nuu-ya tui-ya nùù nsidanicuú nèhivì. Te icúmí cundehè stná nèhivì (nì xicàn) nì quìhvi lanza icà-yá. Dandu yáha ga tnana fuerte nsidaa nèhivì nsidanicuú ñuu iá ñuhivì na cunì-nèyá. Ducán icúmí coo, cachí.

⁸ Cachí mii-yá: “Nicanicuahàn ié. Sàhà yùhù nì sàcòo nsidaa iñàha, te còò ni-iñàha chicá cunaha nùì. Ñàyùcànduá, ducán nduí nahi letra nuu nani A, te ducán nduú stnái nahi letra dansihí nani Z”.

Ducán cachí mii-yá ana nduú Dios vivu, vächì dècuèndè sàhaha iá-yá, te nicanicuahàn coo stná-yá quivì vaxi xi-nda, te nsidanicuú iñàha, vátuni quida-ya.

Nansa nì nìhítàhvì Juan nì dàcùní Dios-nè Jesucristu, te ndiaha gá-yá

⁹ Yùhù Juan, iin-ni nduú stnái dèhe Dios nahi mii-nsiá, iin-ni ndohó stnái sàhà-yá, te iin-ni ndiatú stnái sàà quivì cusáhnù Jesucristu, te quidándéè inì dècuèndè sàà quivì mà. Cunaha-nsiá, yucán nìsa le ñuu nani ñuu Patmos, iin ñuu indúhu mahì mar. Divi sàhà-ñá nchícuñ Palabra xi mii-yá, ñàyùcànduá nì sàì yucán (nì quida tè-xídandacú), vächì vate nì cachì ié ladu xi Jesucristu, ñàyùcànduá nì sàì yucán. ¹⁰ Te nì cuu iin quivì (domingu), divi quivì xí mii-yá, te ié ndahà Espíritu Ì xí Dios, na ian sánì,

dandu ni tiacu cáhàn-yà yàtí, fuerte iá tàchì-yá, na ian sivi corneta. ¹¹ Te dohó ni cachi-yà:

—Nicanicuahàn ié`; sàhà yùhù ni sàcòo nsidaa iñàha, te còo ni-iñàha chicá cunaha nùí, vàchi nahi letra A nduí, xì nahi letra Z. Vichi icúmí-yò tiaa nùu tutu nsidaa ñà-ndúá ni xinù, te dasàa-ña nùu nèhivì-xí ndoó usà ñuu ladu Asia. Dohó nani usà ñuu yucán: ñuu Éfeso, xì ñuu Esmirna, xì ñuu Pérgamo, xì ñuu Tiatira, xì ñuu Sardis, xì ñuu Filadelfia, xì ñuu Laodicea, ducán nani ñuu yucán —ni cachi-yà.

¹² Daaní, ni naucoicóe yàtí ñà-cundehí ana cáhàn, te primeru ni xinì yucán itá usà candelero. Oro ni cuyucàn, te itá iin iin isì xíxìn. ¹³ Daaní, mahì usà isì mà ni xinì jaàn iín mii-yá, na indéhe nèhivì indéhe-yá, ndixì-yá iin dùhnù quihín sàà ndè dìquì sàhà-yá. Te nchìca-ya nuhnì iin siuhma ni cuyucun oro. ¹⁴ Cuxín yaa ididínì-yá nahi idi ni ndoo, ò nahi yùhà. Te nduchinùu-yá, tnúà nahi ñuhu. ¹⁵ Daaní, sàhà-yá, yèhè nina-ña na iin càa yahá ni dàa titi ini xitnù. Te fuerte cáhàn stná-yà na ian cahá tènuhu cuàhà. ¹⁶ Te ndahà cuàhà-yà iníndáhà-yà usà sitnúu, te iníyúhú-yà na iin espada diin ndúi ladu-xi. Daaní, nùu-yá, nchiá na ian nchií fuerte orá.

¹⁷ Ducán ni xinì mii-yá, dandu ni nduè sàhà-yá na ian sàni xihì. Doco ndahà cuàhà-yà ni tnii-ya ìqué, te ni cachi-yà:

—Còo, màsà yúhù. Cunahu, sàhà yùhù ni sàcòo nsidaa iñàha, te còo ni-iñàha chicá cunaha nùí. ¹⁸ Te vichi itiácuí. Ñà-ndáa nduá ni xihì, doco sàni natiacui, te nicanicuahàn icúmí cutiacui. Yùhù nduú ana dandacú sàhà nsii, nansa cuu xi-né, te dandacú stnáì sàhà andea (ana cùhùn yucán). ¹⁹ Vichi tiaa-yó nsidaa ñà-ndúá ni xinù yohó, te tiaa stná nansa iá tiempu vichi, xì nansa icúmí cuu stná quivì nùu-xì. ²⁰ Cunahu, cuàhìn cachi xùn ndiá nduá cunì cachi usà sitnúu iníndáhà ndahà cuàhì ni xinù. Te cuàhìn cachi xùn ndiá nduá cunì cachi usà candelero oro yohó. Pues, usà sitnúu yohó, xíndua usà nècuàchì cachitnùhu palabra-xi. Te usà candelero oro yohó, xíndua usà grupu nèhivì natácá inínì xí palabra xi mà ndè usà ñuu yucán.

2

Razón ni dàsàà Jesús nùu nèhivì xí-yá ñuu Éfeso

¹ Vichi, tiaa-yó iin tutu cùhùn nùu nècuàchì cachitnùhu palabra xi ñuu Éfeso, dandu cahvi-neà cunini nsidaa nèhivì-xí ndoó ñuu yucán. Dohó tiaa: Yùhù nduí mii-yá iníndáhà usà sitnúu ndahà cuàhì, te xicánuí mahì usà candelero oro, te dohó cachì xì-ní: ² ináhì nansa quida-ní vida xi-ní. Ináhì nansa ni sàhandee inì-ní quida-ní (chuun xi), te ni quidandee inì-ní. Te nèhivì malu, có-cùdí inì-ní modo xi-ne. Te dava nèhivì, ni cachi-nè xínduu stna-ne ana ni nihì chuun nùí, doco còo, mà ndisá. Dandu mii-ní, ni nanducu váha-ní sàhà ñà-ndúá ni cachi-nè, te ni cundaà inì-ní, tnuhu-né. ³ Cuàhà gá sàni quidandee inì-ní, mate cuàhà vida ni yàha-ní sàhà yùhù, doco iin-ni sàni quida-ní chuun xi, cóni nácóo-ñà. ⁴ Doco cunaha-ní, có-cùdí inì sàhà iyuhu ñà-ndúá quida-ní, vàchi có-cúú gá inì-ní sàhì nacua nisa cuu inì-ní sàhì dihna. ⁵ Nàyùcànduá, nsinuu inì-ní nansa nisa ìa-ní nà táñàha ga quida-ní falta, te naxicocufìn inì-ní sàhà falta mà, te quida tu-ní nacua ni saquida-ní antes. Vàchi nú cóó, sàì ndé iá-ní, te dacúxióe candelero xi-ní, nú màsà nàxícócuìn inì-ní. ⁶ Doco iá

iin ñà-vàha quida-ní, vâchi có-xiñhù-ní modo xíquida tè-nicolaíta. Yùhù, ni-iyuhu có-xiñhù ñà-ndùá quidá témà.

⁷ 'Nsidaa mii-nsiá nècuàchì natácá càhvì xì Dios, ni cúníní vâha-nsia ñà-ndùá cachí Espíritu Ìì xí-yá, vâchi dohó cachí-yà: Nú ni cúndéé-nsiá nùù nsidaa ana cuní datúcù xì-nsiá, dandu nùù yùhù nihítàhvì-nsiá caxi-nsiá quisi vídí caná nùù yutnú ndiaha iin ndé iá ñuu ndiaha Dios, vâchi fruta mà cutiacù-nsia nicanicuahàn.

Razón ni dàsàà Jesús nùù nèhvì xí-yá ñuu Esmirna

⁸ 'Daaní, nùù nècuàchì cachítñuhu palabra-xi ñuu Esmirna, dohó tiaa-yó, dandu cahvi-neà cunini nsidaa nèhvì-xí ndoó ñuu yucán: Cunaha-ní, sàhà yùhù ni sàcò nsidaa iñàha, te còò ni-iñàha chicá cunaha nùí. Ndisa, ni xihì, doco sàni natiacuí. ⁹ Yùhù ináhí ñà-ndùá quida-ní, ináhí nansa yâha-ní cuàhà tnùndoho quidá nèhvì. Ináhí ndahví dahuun yâha-ní. Doco cunaha-ní, nùù yùhù cuica-ní. Te ináhá stnài nansa quidá dava nèhvì, quini ndatnúhú-né sàhà-ní, nècuàchì raza Judea xínduu-ne, cachí-nè, doco còò, mà ndisá. Nèhvì natácá cuenta xi ñà-malu xínduu-ne. ¹⁰ Vichi icúmí-ní ndoho gà-ní quida nèhvì, doco màsà yúhí-ní ñà-ndùá icúmí-ní yâha-ní. Dècuèndé cundiadi stná dava-nsia quida ñà-malu. Doco cunaha-nsiá, sàhámà vátùni cundaà inì-xi, a xiníndísá ndisa-nsia. Ùxin quivì coo tnùndoho ma. Doco mii-ní, iin-ni cunindísá vì-ní, mate ni cuí-ní quida-ne, dandu nihítàhvì-ní iin ñà-vàha nùí, divi ñà-cutiacù-ní vida (ndiaha nicanicuahàn).

¹¹ 'Nsidaa mii-nsiá nècuàchì natácá càhvì xì Dios, ni cúníní vâha-nsia ñà-ndùá cachí Espíritu Ìì xí-yá, vâchi dohó cachí-yà: Nú ni cúndéé-nsiá nùù ana cuní datúcù xì-nsiá, dandu mà sàà-nsia cui-nsia ùì xichi (nahi nècuàchì dava ga).

Razón ni dàsàà Jesús nùù nèhvì xí-yá ñuu Pérgamo

¹² 'Daaní, nùù nècuàchì cachítñuhu palabra-xi ñuu Pérgamo dohó tiaa-yó, dandu cahvi-neà cunini nsidaa nèhvì-xí ndoó ñuu yucán: Yùhù nduí ana nihi-xi espada diin ndúí ladu xi. ¹³ Yùhù ináhí ñà-ndùá quida-ní; ináhí nansa iá ñuu ndé iá-ní, vâchi mero ñuu ndé dandacu-guá ñà-malu nduá yucán. Doco ináhí mii-ní ñà-iin-ni nchícùn-ní yùhù, te ndácùcahan-ní quiví, cóni nácuáa-ní yùhù, iin-ni xiníndísá-ní, mate yucán ni sahni-té iin ana ni cachí vate iá-nè ladu xi, cóni chídèhé-nè. Divi nduú Antipas, te yucán ni xihì-nè ñuu ndé iá fuerte guá ñà-malu. ¹⁴ Doco, cunaha-ní, có-cùdî inì sàhà iyuhu ñà-ndùá quida-ní. Vâchi jaàn ndé iá-ní ndoó stná dava nècuàchì nchícùn ley xi Balaam. Divi Balaam mà nduú nècuàchì ni càhàn xì tè-Balac sàhana, ni cachí-nè xì témà nansa chiyuhù-té nècuàchì Israel ñà-quida-ne ñà-có-ndiá icà-né, ni chiyuhù-téné caxi-né promesa ni sàcò nùù figura cahvi nèhvì, te ni chiyuhù stná-tené ñà-càhàn-nè xì nèhvì cóni nandàhà xì-né. ¹⁵ Daaní, jaàn ndé iá-ní ndoó stná dava nèhvì nchícùn ley xi tè-nicolaíta. Cunaha-ní, ni-iyuhu có-xiñhùí ley mà. ¹⁶ Ñàyùcàndùá, naxicocuíin inì-ní. Te nú coó, yàchì sàì ndé iá-ní, te cuàhi mii-né castigu xi-ne. Sàhà espada iá yuhí, ñà-jaàn nihì-né castigu.

¹⁷ 'Nsidaa mii-nsiá nècuàchì natácá càhvì xì Dios, ni cúníní vâha-nsia ñà-ndùá cachí Espíritu Ìì xí-yá, vâchi dohó cachí-yà: Nú ni cúndéé-nsiá nùù nsidaa ana cuní datúcù xì-nsiá, dandu nihítàhvì-nsiá cuxi-nsia comida ndiaha iá dèhé (nùù Dios), divi nduú maná ndiaha. Te dacútâhvì

stnái iin iin-nsia iin iin yùù siòcò ndé itúú quivì saa iin iin-nsia. Còò inga ana cunaha xi quivì yucan, cuisì ana cutahvì xì yùù mà.

Razón ni dàsàà Jesús nùù nèhivì xí-yá ñuu Tiatira

18 'Daaní, nùù nècuàchì cachítñuhu palabra-xi ñuu Tiatira dohó tiaa-yó, dandu cahvi-neà cunini nsidaa nèhivì-xí ndoó ñuu yucán: Yùhù nduí Dèhemanì Dios, te nduchínúí, nchiá na ian tnùù ñuhu, te sàhí, yéhè-ñà nahi càa yahá. Te dohó cachí xì-ní, ¹⁹ ináhi nansa quida-ní, te ináhi cuú inì-ní sàhà ñanitnaha-ní. Daaní ináha stnái nihnú inì-ní yùhù, te ináha stnái nansa chindéé stnahá-nsiá xi nansa quidá ndee inì-nsia (nú iá tnùndoho), te ináha stnái iá cuàhà obra xi-ní, te vichì más iá obra xi-ní nùù antes. ²⁰ Doco cunaha-ní, iá iyuhu ñà-disáhà-xí có-cùdû inì quida-ní, vàchi sáha-ní permisù chináhá nècuàchì ñahà nani Jezabel. Dios dacáhàn xì-né, cachí-nè, (doco còò). Dacuahá-né nèhivì-xí, te datúcù-nè nècuàchimà, vàchi cachí-nè iá permisù càhàn nèhivì xì ana cóni nándàhà xì-né, te vátùnì caxì stnà-nè promesa ni sàcòò nùù figura cahvi nèhivì. (Ducán cachí ñahà mà.) ²¹ Pues, yùhù, ni sandiatui, áma naxicocuñin ini-nè sàhà cuàchi quidá-né xì nècuàchì tiàa, doco còò, cóni nàxícocuñin ini-nè. ²² Ñàyùcànduá, icúmí-nè quicuehè-nè quide, te cunduhù-né. Stnà tiàa ni caquida xi cuàchi ma, icúmí stnà-nè ndoho cuahà-né nú màsà cúú-né arrepentir sàhámà. ²³ Stnà dèhe nècuàchì ñahà mà, icúmí stnà-nè quicuehè-nè, te cui-nè. Dandu nsidaa nèhivì-xí ndoó nsidaa ñuu, sàhámà cundaà ini-nè ñà-yùhù ináhi nansa nihnú inì nsidaa nèhivì inì saxínitnùnì-nè, te segùn nansa quidá iin iin-ne, ducán icúmí-nè nihi stnà-nè nùù. ²⁴ Doco vichì cuàhìn cahì inga iñàha xì nsidaa mii-nsiá jaàn có-nchícùn xì ley (chicuéhè) mà, vàchi có-dàcuàhá-nsià palabra sìquini sàhà ñà-malu, palabra cachí-nè palabra dèhé. Cunaha-nsiá, mà cáhí guè xì-nsiá ni inga iñàha chivàha-nsia, ²⁵ cuisì ñà-nduá sàni nihi-nsiá chivàha-nsia ndè vichì, divi ñà-jaàn quida ndisa-nsia seguir dècuèndè quivì nasàì ndé ndoó-nsiá.

²⁶ 'Iin nèhivì, nú ni cundéé-nè nùù nsidaa ana cuní datúcù xì-né, te iin-ni quida ndisa-ne ñà-nduá cachí dècuèndè quivì último, ndiaha gá coo xi-né. Vàchi icúmí-nè nihitáhvi-né dandacú stnà-nè nùù cuàhà ñuu ñuhivì. ²⁷ Nahi yùhù, nùù Yuamáni' ni nihitáhvi' cusahnú nùù ñuhivì, ducán icúmí stnà mii-né cusahnú stnà-nè, cunindaha-né iin vara càa cunduu seña, te nèhivì (có-ínínì, ndahví-ne), vàchi yáha ga fuerte icúmí-nè nàni fuerte-nè na ian cháhà iin quidi còò chuun-xi. ²⁸ (Doco nèhivì nchícùn vii xì'), icúmí-nè nihitáhvi stnà-nè cucumi-né sitnúù cahnú xínu dàtnàà. ²⁹ Nsidaa mii-nsiá nècuàchì natácá càhvi xì Dios, ni cúnínì vaha-nsia ñà-nduá cachí Espiritu Ìì xí-yá.

3

Razón ni dàsàà Jesús nùù nèhivì xí-yá ñuu Sardis

1 'Daaní, nùù nècuàchì cachítñuhu palabra-xi ñuu Sardis, dohó tiaa-yó, dandu cahvi-neà cunini nsidaa nèhivì-xí ndoó ñuu yucán: Yùhù nduí ana icúmí xi ùsà espíritu ndiaha xí Dios, te iníndáhá stnái ùsà sitnúù. Te dohó cachí xì-ní, ináhi nansa quida-ní. Mate iá fama-ní quidá vii-ní, doco nùù Dios ndahví iá anima-ní na ian sàni xìhi-ní. ² Ñàyùcànduá, cuidadu coo-ní, te cundiaà-ní anima-ní ñà-màsà ndáñúhú ni-iin ñà-vàha ñuhú anima-ní, vàchi iyuhá iá', te vihi-ní ndañuhá. Cunaha-ní, mà vii sàni quida-ní nùù, sàni xìnì. ³ Sàhà ñà-jaàn, nsinuu inì-ní nansa iá

palabra ndiaha nì cachì xì-ní antes, te nì inini-ní. Pues divi ñà-jaàn nduá cuní chivàha-ní vichí, te naxicocuñ inì-ní sàhà cuàchi-ní. Vàchi nú màsà nácùnínú vii inì-ní, te coo tùha-ní, dandu yàchi màsà ndé iá-ní. Nanàá sàì yucán, te ni mà cúndàà inì-ní ìndù hora sàì. ⁴ Doco ndoó itnii nèhivì (vàha) jaàn ndé iá-ní ñuù-ní Sardis, te mii-né, cónì cùchícuéhé anima-nè. Ñàyùcànduá, icúmí-nè cutnahá-né xí' na cacanui, te iin-ni cundixi stná-nè sìcoto cuxín na ian mií, vachi ducán nátuì-ne ñhìtáhvi-né nùí.

⁵ Cunaha-ní, nú ni cúndéé iin nèhivì nùù nsidaa ana cuní datúcù xì-né, dandu ñhìtáhvi stná-nè cundixi cuxín-nè. Te mà nunca dandutí quivì-né nùù tutu xi vida ndiaha. Te claru icúmí cachì xì Yuandíahí ñà-divi nèhivì-xì nduú nècuàchì xinindísámá; te divi ducán cachì stnáì xì àngel xi-ya. ⁶ Nsidaa mii-nsiá nècuàchì natácá càhvì xì Dios, ni cúníní vaha-nsia ñà-nduá cachì Espíritu ìì xí-yá.

Razón nì dásàà Jesús nùù nèhivì xí-yá ñuu Filadelfia

⁷ Daaní, nùù nècuàchì cachítñuhu palabra-xi ñuu Filadelfia, dohó tiaa-yó, dandu cahvi-neà cunini nsidaa nèhivì-xì ndoó ñuu yucán: Yùhù nduí ana ìì, te puru ñà-ndácuisì cáhìn. Yùhù nihí ndahàcáa xi rey David, te nú sàì nacune iñàha, còò ni-iin ana cui nacadi xán, te nú sàì nacadi, mà cúí gá nuna. Ñàyùcànduá, ducán cachì xì-ní, ⁸ ináhí nansa quida-ní. Te cunaha-ní, nuná ñuhivì nùù-ní nahi yehè nuná, te còò ni-iin cui nacadi xán. Vachi mate có-nduú-nsiá nèhivì chicá icúmí fuerza, doco vátùni, sàì chivàha-nsia palabra-xi, cónì nácuáa-nsiá yùhù. ⁹ Doco jaàn ndoó dava nèhivì cachì-nè xínduu-ne (nèhivì ndiaha), nèhivì raza Judea nduú-né, cachì-nè, doco tñuhu-né, vachi xínduu nsihi-ne ana nchícùn xì ñà-malu. Pues, yùhù icúmí datnátui mii-né nùù-ní ñà-cuitasisi-né nùù-ní, te quidañuhu-né mii-ní, dandu cundaà ini-nè, màni-ní nùí. ¹⁰ Cunaha-ní, vaxi iin tiempu ùhì inicutu ñuhivì na icúmí nèhivì ndoho-ne, te cundaà inì-xì nansa ndiaa iá anima-nè. Doco mii-ní, mà cuáhi cunì-ní tiempu mà, vachi iin-ni sàì quidaandee ini-ní (ni xinindisa-ní) nacua sàì cachì xi-ní. ¹¹ Cunaha-ní, yàchi icúmí nasai ñuhivì. Ñàyùcànduá, nacua sàì sàà-ní quida vii-ní, iin-ni quida-ní seguir ducán, màdí ñhì inga nèhivì ñà-nduá cuàhàn cunduu premiu xi-ní.

¹² Nsidaa nèhivì-xì, nú ni cúndéé-nè nùù nsidaa ana cuní datúcù xì-né, dandu iin-ni icúmí-nè cundoo-ne nùù Dios na ian nduú-né iin castillu vehe ndiaha-yá, vachi mà quéé gá-nè nùù-yá. Te icà-né icúmí chituu stnáì quivì Dios-xi, xì quivì saí, xì stná quivì ñuu Dios-xi, divi Jerusalén Saa, vachi ndé ansivi ndé iá-yà icúmí nuu ñuu mà quixa. ¹³ Ñàyùcànduá, nsidaa mii-nsiá nècuàchì natácá càhvì xì Dios, ni cúníní vaha-nsia ñà-nduá cachì Espíritu ìì xí-yá.

Razón nì dásàà Jesús nùù nèhivì xí-yá ñuu Laodicea

¹⁴ Daaní, nùù nècuàchì cachítñuhu palabra-xi ñuu Laodicea, dohó tiaa-yó, dandu cahvi-neà cunini nsidaa nèhivì-xì ndoó ñuu yucán: Yùhù nduí ana chicá seguru. Micuísì ñà-ndácuisì cáhìn, mà dándáhvì, te divi ndahà yùhù nì cuyucun nsidaa iñàha iá ñuhivì xi Dios. Te ducán cachì xì-ní, ¹⁵⁻¹⁶ ináhí nansa quida-ní. ¡A sácú vaha coo dahuun-ní ladu xi, te ò claru cachì-ní mà cóo-ní ladu xi! Vachi yùhù ndaníhí mii-ní nahi təcui có-xihí vii, ñà-mà ìhmí-tè ni mà víxin-tè, te ñàyùcànduá, vihini dacúxióí mii-ní nùí, na ian quidá nèhivì xì təcui có-xihí víi, sasi-nète. ¹⁷ Vachi dohó cachì-ní: Sà-íá ñà-cuíqué. Cuàhà biene xi, còò ni-iin necesidad

icúmî, cachí-nî. Te ni có-cùndàà inì-ní ñà-mii-ní nduú ana íá trùndoho xî, te mii-ní nduú ana chicá ndahví ini anima-xi, te quidámáxiní stná-ní. Vâchi nuú yùhù, mii-ní nduú ana chicá ndixí ndahví, (vâchi ndahví íá anima-ní), te sâhámà chicá vâha cuhi inì-ní mii-ní. ¹⁸ Ñâyùcàndùá, iin palabra vii cachí xî-ní, chicá vâha (nâcùnihnu vii inì-ní), dandu ñihí-ní ñà-cuicà ndisa nuú, divi ñà-nduú nahi oro nì dàà, te nì cundaà inì-xi, vâha-ña. Te xiñuhu stná (ñà-naquida vii-ní) na ian cuàhàn-ní cuiin-ní sìcoto cuxín nuú ñà-màsà cóó chaa gá-nî (nuú), te ducán màsà cùcáhán nùu-ní. Daaní, xiñuhu (ñà-cundehè-ní cuisì ichi vâha. Vâchi nú ducán, dandu queamà na ian cuàhàn-ní) cuiin-ní iin tàtnà nuú, te cutatna nduchìnuú-ní, te natùinuú-ní. ¹⁹ Cunaha-ní, nsidaa ana cuú inì sàhà-xí, sâhi-nè conseju, te danáni stnáì-nè dava xichi. Ñâyùcàndùá, nacani vâha inì-ní, te naxicocuú inì-ní sàhà falta xi-ní.

²⁰ Pues, ducán íá na ian cáhìn yehè nèhivì, áma cunini-ne, te nacuna-ne quìhvi cutnahí xî-né, vâchi nahi vicò ndé cundoo-nda cuxi vâha-nda, ducán queamà. Ñâyùcàndùá, cáhìn xì ndéni nèhivì nì cui áma cunini-ne, te quìhvi.

²¹ Cunaha-ní, ndéni nèhivì-xí, nú ni cùndéé-nè nuú nsidaa ana cuní datúcù xî-né, dandu icúmî-nè cutnahá stná-nè xî' ndé (gloria) ndé coo stná-nè nuú iin silla ndiaha dandacú-né nacua nì quida yùhù, nì cundeí, dandu nì sàcòì silla ndiaha xí, te vichi cutnahí xî Yuamáni' dandacú stnáì. ²² Nsidaa mii-nsiá nècuàchè natácá càhvì xì Dios, nì cúníní vâha-nsia ñà-nduá cachí Espíritu ìì xí-yá, —nì cachi Jesús.

4

Nansa cahvi-né Yua-nda Dios ansivi

¹ Daaní, nì nsihì nì xinì ñà-jaàn, dandu nì nuna iin yehè ansivi nì xinì. Te nì tiacu tàchì-yá cáhàn-yà xí' na ian nì càhàn-yà xí' daa. Divi na ian sivi corneta, ducán tiacú, te nì cachi-yà xí':

—¡Nahà-ní dìquixí yohó! Cunî dacunî mii-ní nansa cuàhàn cuu quìvì vâxi xî-nda.

² Dandu vichi vichi ducán nì sàcòì na ian sánî nì quida ndudu ìì xí Espíritu xì Dios. Te nì xinì yucán ndé gloria íin iin silla ndiaha ndé íá mii-yá. ³ Na iin yùù yehè jaspe, ò iin yùù yehè cuahá, ducán nâhà-yà. Te dìquì stná silla mà íin iin sìcòyàhnhì, na iin yùù yehè cuií nani esmeralda, ducán nâhàmà. ⁴ Te nsidanicuú ladu silla xi-ya itá stná silla cuachi. Cuahani ndáa-nù, òcò cùmì-nú, te nuú iin iin-nù ndoò iin iin nècuàchè sahnú. Sìcoto cuxín xíndixì iin iin-ne, te xiñuhu stná corona òmì iin iin-ne. ⁵ (Te nì xinì), yucán silla cahnú xí-yá, yâha gà tása, te na ian cáhàn dàvì, ducán tiacú, te ndee níhi stná. Te frente silla mà itá usà ñà-xìxìn nduú usà espíritu ndiaha xí Dios. ⁶ Te frente stná silla mà íá stná nahi mar nì cuyucun vidriu, ducán nâhà lugar mà, te yehà na iin yùù nchí ndai.

Daaní, nsidaa ladu mii-yá itá iin iin ana itá. Cùmì nduú-né, te íá stná cuàhà nduchìnuú-né ladu nuú-né xì ladu yàtà-né. ⁷ Iin-ne, na iin nsicaha íá-nè; te inga-nè, na iin buey íá-nè, te inga-nè, nuú nèhivì nihí-né; te nècuàchè cùmì, na iin águila ndavá ansivi, ducán íá-nè. ⁸ Te iin iin-ne, íá ìñù ndìxìn-né, te íá chitu stná nduchìnuú-né ìcà ndìxìn-né. Te tìxi stná ndìxìn-né íá stná cuàhà nduchìnuú-né. Te nicanicuahàn ndui te ñuú ducán cána-ne cachí-nè dohó:

ìì gá mii-yá, divi mii-yá dandacú nùù nsidanicuú ìñàha. ìì gá-yà. Ndè sàhaha íá-yà, te vichi íá-yà, te ndè nicanicuahàn icúmí-yá coo-ya. ìì gá-yà.

⁹⁻¹⁰ Ducán cachí-nè, ndaníhí cahnú-né mii-yá, te tavá-né tñùñuhu xí-yá, naquímání-néyà, divi mii-yá íá nùù silla ndiaha, te itíacú-yà nicanicuahàn. Daaní, cada cachí-nè ducán, dandu cáhàn stná òcò cùmì nècuàchì sahnú yucán, tutúyúhú-nè nùù sàhà-yá, te cahvi-néyà, chítáníní-né corona ndiaha-né nùù-yá, cachí-nè xí-yá:

¹¹ Ndaníhí cahnú-nsí mii-ní, Stoho-nsí Dios, te ni coó tñùñuhu xí-ní nùù nsidaa ana itíacú, te ni cúsáhnú-ní nùù nsidaa ñuu. Ducán ndíà ìcà coo, vàchi mii-ní nì quidavàha-ní nsidanicuú ìñàha, nì chitnùnì inì-ní, te nì quidayucùn-ní nsidaa ìñàha, te ñàyùcàndùá ndè vichi íá ìì nsidaájàn.

5

Nansa nì quida Jesucristu xì tutu itúì

¹ Daaní, indéhí nùù silla ndiaha ndé íá mii-yá, te nì xinì ndahàcuahá-yà iníndáhá-yà iin tutu itúì. Te tutu mà, itándiaa letra ndúì laduà. Te nì xinì, ùsà lugar xan nuhní, te iin iin ndé nuhní mà itúú iin sellu. ² Daaní, nì xinì yucán iin iin ángel ndacuì, ndáhì fuerte-nè, ndácàtnùhù-né, cachí-nè:

—¿Ana nátùì cunduu ana cui nacani xì ñà-nùhní tutu yohó, te nuna-ña?

³ Doco, cunaha-nsiá, còò ni-iin nì túì nacani xì tutu mà, vàchi còò iin nì nátùì cui quida ducán, te cundehè-né ñà-itándiaa yucán. Ni-iin ana íá ansivi, ni-iin ana íá ñuhiví yohó, ni-iin ana nduú nsii, ni-iin-ne màni cui quida-neà. ⁴ Ñàyùcàndùá, nì quesahí sacú fuertí, vàchi còò iin nátùì nacuna xì tutu mà cahvi-neà, nì còò stná ana nátùì siquiera cundehè-neà.

⁵ Dandu nì cáhàn iin nècuàchì sahnù-mà nì cachi-nè xí’:

—Màsà cuácú-ní, vàchi sàni túì ana cui nacuna xì tutu jaàn, te nandaxin-xi ùsà ñà-nùhní. Divi nduú descendencia ndiaha xí David, vàchi sàni cundee-yá (nùù contra xi-ya), ñàyùcàndùá vátùni nacuna-yaña. Te nani stná-yà Nsicaaha nduú descendencia xì Judá, ducan nani stná-yà.

⁶ Te nì ndacotì, te nì xinì yucán iin mii-yá, na iin lelù náhà-yà, te ducán íá na ian nì sahnì nèhiví-yá, doco vichi iin-yá dava mahi-xí silla ndiaha, xì òcò cùmì nècuàchì sahnú, xì nsi-cùmì ana itá saín nùù-yá. Ùsà nsiqui-yá na iin nsiqui riì, te ùsà nduchínúù-yá. Cunaha-nsiá, nsi-ùsà nduchínúù mà xínduu stná ùsà espíritu vaha xì Dios, te inicutu ñuhiví xicánúù espíritu mà quidá-yá. ⁷ Te divi mii-yá iin dava mahi-xí yucán, nì tñàtuu-ya nùù ana íá nùù silla ndiaha, te nì tñii-ya tutu íá ndahàcuahá-yàmà. ⁸ Te nì nsihì nì tñii-ya tutu ma, dandu nsicúmì ana itá nùù-yá mà xì nsidaa stná òcò cùmì nècuàchì sahnù-ma, nì tutuyuhu-né nùù sàhà mii-yá nduú Lelù Ìì xí Dios. Nihí stná-nè iin iin yutnù cuerda quidandaa-né, te nihí stná-nè còhò oro chítu inciensu mà, palabra nì cachi nèhivì na xícàn tàhvi-né nùù Dios nduá. ⁹ Daaní, nsidaa ana tutúyúhú ñuhù yucán, nì xito-ne iin alabanza saa, te nì inini mii-yá; te dohó cachí alabanza mà:

Icúmí-ní tñii-ní tutu itúì, te cahndè-ní ñà-nùhní. Te vátùni quida-ní ducán, vàchi nì xihì-ní, nì xitià nù-ní, te ducán nì dànáá-ní sàhà nèhivì. Te divi sàhámà vátùni nì yàha-ne nì sàcùnduu-ne nèhivì xí Dios, xínduu-ne nèhivì nsidanicuú raza cáhàn nsidanicuú dàhàn xí nsidanicuú ñuu inicutu ñuhiví. ¹⁰ Te nì chitnùnì inì-ní cunduu stná-nè nahi dùtù xinúcuáchì nùù Dios xi-nda. Te icúmí-nè dandacú-né nùù nèhivì dava ga ñuhiví. (Ducán cachí-nè xitó-né.)

11 Daaní nì ndacotì inga xichi, te nì xinì sàni nataca yáha ga cuàhà sàstnùhù mil ángel mozo xi Dios, itá-né nsidanicuú ladu ndé iá Dios, xì ndé itá nsicúmì ana itá nùu-yá, xì stná ndé ndoó nècuàchì sahnú. Te nì tiacuì ¹² cáhàn ndee nsidanicuú-né, cachí-nè:

Ndiaha gá nì quida mii-yá ana nani Lelù Ì xí Dios, vàchi nì xihì-yà (sàhà nèhivì). Ñàyùcàndùá, icúmí-yá sàa-yà cusahnú-yá, icúmí-yá naquihin-ya ñà-cuicà ndiaha-yá, te icúmí-yá cuiin fuerte-yà, te (dandacú) nchichí-yà nùu nèhivì; te mii-né, icúmí-nè ndenihi cahnú-néyà, te tavà-né tnùñuhu xí-yá, vàchi naquímànì-néyà.

13 Daaní nì inini cáhàn ndee nsidanicuú ana xíndoo ansivi xi ñuhivì, xì nsidaa stná nsii, xì nsidaa ñàhà nì quidavàha Dios, ñà-íá ñuhivì xì ñà-íá tècuì cuàhà, nsidanicuú ñà-jaàn, nì tiacuì xícachì-nè:

Naquímànì-nsí mii-yá iá nùu silla ndiaha; te naquímànì stná-nsì mii-yá nani Lelù Ì. Quidáñhú-nsí mii-yá, te ducanicoó nicanicuahàn. Te nì sàa-yà cusahnú ndiaha-yá nicanicuahàn, nì cachì-nè.

14 Dandu nì cáhàn stná nsicúmì ana itá nùu-yá:

—Divi ducanicoó —nì cachì-nè.

Dandu nsì-ócò cùmì nècuàchì sahnú yucán, nì tutuyuhu-né nùu sàhà-yá, te nì cahvi-néyà.

6

Nansa icúmì cuu na cahnde Jesús ìñù lugar ndé nuhní tutu itúì iá ansivi

1 Daaní, nì xinì mii-yá nani Lelù Ì, nì sahnde-yà iin ñà-nùhní tutu itúìmà. Te nì tiacuì cáhàn iin ana iín saín nùu-yá; na cáhàn dàvì, ducán fuerte nì cáhàn-nè, cachì-nè:

—¡Naha!

2 Te nì xinì nì quecunu iin idu cuxín. Te indánuú iin ana indánuú yàtà-sí, te nihí-né arcu. Te nì nihì stná-nè iin corona ñà-cuñuhu-ne. Ñàyùcàndùá, nì quee-ne cuàhàn-nè, vàchi icúmí-nè cundee-né nùu cuàhà ñuu.

3 Daaní, (nì xinì), nì sahnde-yà ñà-úì nuhní tutu itúìmà, te nì tiacuì nì cáhàn inga ana iín nùu Dios, te nì cachì-nè:

—¡Naha!

4 Te nì quecunu inga idu, idu cuahá nduú-si, te yàtà-sí indánuú inga ana indánuú, te icúmí-tè permisú dacà-té nèhivì ñà-nàà stnahá-né, te cahnì stnahá-né. Te nì sàhà xi-té iin espada cahnú.

5 Daaní, nì sahnde-yà ñà-úì nuhní tutu itúìmà, te nì tiacuì nì cáhàn inga ana iín nùu-yá, cachì-nè:

—¡Naha!

Te nì xinì nì quecunu iin idu tnuu, te iá stná ana indánuú yàtà-sí, te iníndáhà-té iin balanza. ⁶ Te tiacú cáhàn ana cáhàn mahì nsicúmì ana itá nùu Dios, te dohó cachì-nè:

—Vichì ndiaá gá nùmì, quidáchúún-ndá iin quivì, te cutu iin litro-ñà níhì-ndà; te nú cebada, cuisì iin quartillu dava; doco aceite xì vinu, cónì náná yàhvi guá —cachì-nè.

7 Daaní, nì sahnde-yà ñà-cúmì nuhní tutu itúìmà, te nì tiacuì cáhàn inga ana iín nùu-yá, cachì-nè:

—¡Naha!

8 Dandu nì xinì nì quecunu inga idu, te idu cuaán nduú-si. Te iá ana indánuú yàtà-sí. Te muerte nduú quiviá, te jaàn nchicùn gá vaxì ingà, te diviamà nduú ana ndaca-xi nèhivì cùhùn ndé ñuhú vaha anima nsii. Sàhà

ndúì ñà-jaàn icúmí cui cuàhà nèhivì; nùù cada cùmì nèhivì icúmí cui iin-ne quida, vèchi icúmíá dandacúa nùù guerra, xì nùù tnama, xì nùù cuèhè, xì nùù quisì daná, te sàhà nsidaájàn icúmí cui cuàhà nèhivì.

⁹ Daaní, nì sahn-de-yà ñà-úhùn nuhní tutu itúìmà, te nì xinì tìxi mesa ndé sàha-ne promesa xì Dios, yucán ndoó anima nèhivì. Xínduu-ne nèhivì xiníndísá palabra ì xí Dios, te sàhà ñà-jaàn nì sahnì nèhivì-né, vèchi nì cachi vate-né ndoó-né ladu xi-ya. ¹⁰ Te vichi, cána fuerte-nè, cachí-nè xì Yua-nda Dios:

—Stoho-nsì Dios, ¿nadaa ga quivì, dandu nacuitacùhá sàhà-nsí? Vèchi nèhivì ñuhivì, nì sahnì-né nsiùhù, ñàyùcàndüá xiñuhu ndoho-ne, vèchi mii-ní, ì ndisa inì-ní, siempre tùha-ní quida vii-ní —nì cachi-nè.

¹¹ Dandu nècuàchì nsii ma, nì cutahvì-né iin iin dùhnù quihín cuxín yaa, te nì sàcùnaha-né cundiatu cuéyàà-nè quetatu chii gá-nè dècuèndè cui stná cuàhà compañeru-nè nchícùn ichì Dios, te cuacastnahá nsidaa ana icúmí cui stná nacua nì xihì mii-né.

¹² Daaní, nì sahn-de-yà ñà-íñù nuhní tutu itúìmà, te nì xinì nì tnàa fuerte, te nì nàcùitnùù orá nahi sicoto tnuu. Te yoo, nì nducuahá stná-si nahi nì. ¹³ Te nì còyo chitu stná sítñùù ñuhivì yohó, na ian còyo ñà-vídi quidá tàchì, ducán nì còyo-sì. ¹⁴ Te nì ndañuhu ansivi nì natuíá na ian natuí iin tutu caní, te nsidaa yucù iá ñuhù íchì, xì nsidaa stná ñuu iá mahì mar, nì ndutá. ¹⁵ Dandu nsidanicuú nèhivì ñuhivì, nì xinù dèhé-nè yucù, nì chidèhé-nè mii-né ini cueva, te mahì cavà nahnú, xínduu-ne rey, xì gobiernu, xì nècuàchì cuicà, xì soldadu dandacú, xì nècuàchì idónuu, xì cuàhà stná-nè peón, xì nèhivì ùún. ¹⁶ Te nì cacachi nsidaa-né xì yucù, xì stná cavà ducún:

—A sàcù vàha nì còya dìquì-nsí te dàhvi-nsi, ñà-màsà túi-nsi nùù mii-yá iá nùù silla ndiaha, te màsà níhì-nsí castigu quida mii-yá nani Lelù Í. ¹⁷ Vèchi vichi sàni sàà quivì ndoho-nsi quida-ya, te còò iin cui cundee inì-xi na xidá ini-yà.

7

Nansa icúmí màcùttuu seña xì Dios tnaa cuàhà mil nèhivì raza Israel

¹ Daaní, nì nsihamà, dandu nì xinì cùmì ángel, itá-né nsiçúmì ladu ñuhivì, te sadí-nè nùù tàchì caná nsidaa ladu sàhà-ñá màsà cáná gá tàchì mà nùù ni-iin ñuu, nì nùù mar, te ni nùù ni-iin yutnù. ² Te nì xinì inga ángel nì nana-ne vèxi-ne dècuèndè ndé caná orá, nihí-né sellu dùcùn nèhivì xí Dios. Te nì ndàhì ndee ángel mà nì càhàn-nè xì nsiçúmì tnaha-nemà, divì ángel nì sàha Dios poder ñà-quida-ne dañu xì ñuhivì xì mar. ³ Dandu dohó nì cachi ángel mà xì tnaha-ne:

—Màsà quidá-nsiá ni-íñàha xì ñuhivì, nì xì mar dècuèndè nú sàni dùcùn seña xì Dios tnaa nèhivì xinúcuáchì nùù-yà.

⁴ Dandu nì inini nì nacani-ne nadaa nèhivì icúmí nihì xì seña mà, te nsidaa nsidaa-né, 144,000 nèhivì xínduu-ne. Te nsidaa-né, nècuàchì descendencia xì Israel nduú stná-nè. ⁵ Te iin dèhe Israel mà nani Judá, te (nì xinì) nì sàcùttuu seña mà nùù ùxìn ùì mil nèhivì descendencia xì nècuàchì mà. Daaní, nì sàcùttuu stná seña mà nùù ùxìn ùì mil nèhivì descendencia xì (ñani Judá mà) nani Rubén. Te nì sàcùttuu stná seña mà nùù ùxìn ùì mil nèhivì descendencia xì inga (ñani-nè) nani Gad. ⁶ Stná ùxìn ùì mil nèhivì descendencia xì inga (ñani-nè) nani Aser, xì stná ùxìn ùì mil nèhivì descendencia xì inga (ñani-nè) nani Neftalí, xì stná ùxìn ùì mil nèhivì descendencia xì Manasés, nì dùcùn stná nsidaa-né seña mà.

7 Stná ùxin ùi mil nèhivì descendencia xi Simeón, xì inga ùxin ùi mil nèhivì descendencia xi Leví, xì stná ùxin ùi mil nèhivì descendencia xi Isacar, nì dùcùn nsidaa-né seña mà. 8 Stná ùxin ùi mil nèhivì descendencia xi Zabulón, xì stná inga ùxin ùi mil nèhivì descendencia xi José, xì stná inga ùxin ùi mil nèhivì descendencia xi Benjamín, nì dùcùn nsidaa-né seña mà.

Nansa nì xini Juan cuàhà mil nèhivì ndixí cuxín

9 Daaní, nì ndacoti, te nì xini yucán itá yáha ga cuàhà nèhivì, mà cùì nandiahvi nadaa xínduu-ne. Nèhivì nsidanicuú ñuu xínduu-ne, nèhivì nsidanicuú ladu xì nsidanicuú raza, te nsidanuu dàhàn xícahàn-nè. Te itá-né nùù mii-yá iá nùù silla ndiaha, xì nùù mii-yá nani Lelù Íi, ndixí-né dùhnù quihín cuxín yaa. Te iníndáhá-nè ndahà nù-ñúù. 10 Te cána fuerte-nè, cachí-nè:

Còò inga ana nahi Dios, divi mii-yá iá nùù silla ndiaha, vàchi sàni dàcácu-yàndó. Còò inga ana nahi mii-yá nani Lelù Íi, vàchi sàhà mii-yá sàni càcu-nda, nì cachì-nè.

11 Daaní, nsidaa ángel mozo xi Dios, itá-né nsidaa ladu nècuàchì sahnú ndoó yucán xì stná nsicúmì ana itá nùù-yá, te nì tutuyuhu-né ñuhù nùù sàhà-yá ndé iá-yà nùù silla ndiaha xí-yá, te nì cahví nsidaa-né mii-yá, 12 xícachì-nè:

¡Amén! Mii-ní nduu-ní Dios, ñàyùcàndùá, ndaníhí ndiaha-nsí mii-ní, (te cachí-nsí xì-ní) yáha ga nchichí-ní. Sàhà nsidaájàn naquímànì-nsí mii-ní, te nì cóó tñùñuhu xí nsidaa nèhivì nùù-ní, te nì sàà-ní cusahnú ndiaha-ní, te nì sàà stná-ní dandacú fuerte-ní inicutu. ¡Ducanicoó nicanicuahàn!

13 Dandu nì càhàn iin nècuàchì sahnú yucán xì yúhù, cachí-nè:

—¿A ináhá-ní índù nècùachì xínduu nècuàchì ndixí cuxín yaa yohó? ¿A ináhá-ní índù nì quixi-ne?

14 Te nì cachì xì nècuàchì-mà:

—Còó, có-ináhí, señor; doco mii-ní, ináhá-ní.

Dandu nì cachì-nè xì’:

—Nècuàchì yohó, xínduu-ne nèhivì nì xini cuàhà vida tiempu nani tiempu xi tñùndoho cahnú. Doco sàni ndoo cuàchi-ne ñà-nì xitià nùù mii-yá nani Lelù Íi, ñàyùcàndùá sàndixí cuxín yaa-ne vichi, 15 te xíndoo saín-né nùù silla ndiaha ndé iá Dios; ndui te ñuu xíxinucuachi-né nùù-yá, te ndoó-né ini vehe cahnú ndiaha-yá. Te mii-yá, nicanicuahàn cutnáhà-yá xì-né ndiaá-yànè. 16 Ñàyùcàndùá mà nunca sàà-nè cui gà-nè doco, ni mà cúí gà-nè tècuíí, ni mà nsíí gà-nè quida orá, ni mà cúni ihni gà-nè. 17 Vàchi mii-yá nani Lelù Íi, icúmí-yá cunuù-yánè. Íin-yá ladu nùù silla ndiaha yucán, te icúmí-yá cundaca-yanè sàà-yá xì-né ndé coho-ne tècuíí ndiaha cutiacu-nè nicanicuahàn. Ni mà cuácú gà-nè, vàchi contentu cundoo-ne quida-ya.

8

Nansa cuàhàn cuu na tàhndè ñà-úsà ndé nuhní tutu itúì, te nachitu stná còhò oro inciensu

1 Daani, nì sahnde-yà ñà-úsà nuhní tutu itúimà, te nì nsihi nì quida-ya ducán, dandu nì nàcuìin dàdí inicutu ansivi nahi dava hora. 2 Te nì xini yucán nùù Dios sà-itá tùha usà gà ángel, nihí-né iin iin corneta ñà-sivi-nè. 3-4 Dandu nì tñàtuu inga ángel nì sàà-nè nùù iin mesa oro iá nùù silla ndiaha, divi mesa ndé sahmí-né inciensu nùù-yá. Te vichi nihí ángel mà

iin còhò oro nì sàà, te nì sàha stná xì-né cuàhà inciensu ñà-cahmi-neà diquì mesa mà sàhà-ñá cana ñùhmà-ñà mànana nùu Dios. Te na hora mà nana ñùhmà mà, dandu cutnahá stná palabra nì cachi nsidaa nèhivì xí Dios na ní xicàn tàhvi-né nùu-yá. Ñàyùcàndùá, divi ducán nì quida ángel mà, ndahà-né nì chitanini-ne nsidaámà nùu Dios. ⁵ Daaní, nì tavà-né chiì ñuhu xíxìn nùu mesa oro mà, te nì dàquée-neà ini còhò mà ndè nì chituá, dandu nì dàndiàchi ndee-néà nùu ñuhivì. Dandu nì tiacu cuàhà gá ana càhàn fuerte, te nì càhàn ndee dàvì, te nì tàsa, te nì tnàa.

Nansa icúmi cuu na sivi ángel corneta xi-ne

⁶ Dandu ùsà ángel nihí corneta xi-ne, nì nsidayucun-nè cuàhàn-nè sivi-nè.

⁷ Te nì sivi ángel primeru corneta xi-ne. Te na ní tiacu nì sivi, dandu nì còyo iin nùu ñuhivì, doco dáca stnahá iin ma xì ñuhu xíxìn, xì stná nì. Ñàyùcàndùá, nùu cada ùni yutnù (itá ñuhivì) nì xíxìn iin-nù, te nì xíxìn nsìhi stná yucù iá campu.

⁸ Daaní, ángel ùi, nì sivi-nè corneta xi-ne, dandu nì xinì iñàha cuú mànau na ian iin yucù xíxìn, ducán nàhà, te nì nacava ini mar. Te cuàhà tècuì mar nì nanduu-tè nù (nì quidamà). Iyuhu cumáni gá, te cunduu davatahvi tècuì mar nì cuchicuehe ducán. ⁹ Stná nsidaa quisi ndùtè ñuhú ini mar, iyuhu cumáni gá, te cunduu stná davatahvi-sí nì xìhì. Stná barcu, iyuhu cumáni gá, te cunduu stná davatahvi-nú nì sachi.

¹⁰ Daaní, ángel ùni, nì sivi-nè corneta xi-ne, te dècuèndè ñuhivì nì nacava iin sìtnùu cahnú nìsa ituu ansivi, xíxìn fuerte-si, te tnùu nihni-sì na iin ñuhu cahnú. Te nì nacava-sì nùu ñuhivì nì còya nùu cuàhà yùte xì cuàhà pozo, iyuhu cumáni gá cunduu davatahvi yùte xì pozo nì còya nùu-xí. ¹¹ Te sìtnùu mà, Ajenjo nani-sí, te yáha ga nì ndu-uà yucù tècuì ndé nì còyo-sì. Te cuàhà gá stná nèhivì nì xìhì ñà-nì xìhi-ne tècuì ùà mà.

¹² Daaní, ángel cùmi, nì sivi stná-nè corneta xi-ne, te cuàhàn nsìhi stná fuerza xi orá nì cù, te cuàhàn nsìhi fuerza xi yoo nì cù xì stná sìtnùu; iyuhuni cumáni gá, te nsìhi dava fuerza xi-sì. Ñàyùcàndùá, nì nanchiì ndahvi orá ndui, te nì nanchiì ndahvi yoo ñuu.

¹³ Te nì xinì meru diquì-xí ansivi, yucán yáha ga ducún ndavá iin ángel, ndáhi ndee-né cachí-nè:

—Cunini nsidaa mii-nsiá nèhivì ñuhivì. Ndahví-nsiá, vàchi ndahví cuàhà cuàhàn cuu xi-nsiá, vàchi cumáni gá ùni gá xìchi sivi ángel corneta xi-ne, te ndahví-nsiá na hora sivi-nè.

9

¹ Daaní, ángel ùhùn, nì sivi-nè corneta xi-ne, te nì xinì dècuèndè ansivi xì dècuèndè ñuhivì nì nacava iin ana nchij nahi sìtnùu. Te nì nìhì-né ndahàcáa ñà-nacuna-ne yavi cahnú cunú sàstnùhù. ² Te na ní nacuna-neà, dandu nì quecoyo cuàhà ñùhmà, na ian xíxìn ini xìtnù cahnú, te nì nanchiì ndahví orá nì quida ñùhmà mà, te nì nàcuìtnùu inicutu.

³ Daaní, mahì ñùhmà mà nì caquee cuàhà sica nì ndava-sì ñuhivì. Sàni nihitáhvi-sí cucumi-sí iñù ñà-cunduu-sì quisi daná nahi siduhma. ⁴ Te nì sàcùnaha stná-sì ñà-màsà cáxi-sí yucù itá ñuhivì, ni-iin stná ndahà yutnù, cui-sì-ñá dandohó-sì nèhivì có-itúú seña xi Dios tnaà-xi. ⁵ Doco nèhivì tui-sì mà, mà cúí cúí-nè, còò, cui-sì ndoho cuahà-né, na ian ndoho-nda na tui siduhma-ndó. Te ùhùn yòò icúmi cuu xi-né ducán. ⁶ Te mate nanducu-né modo cui dahuun-ne, doco mà nìhì-né ñà-jaàn, mate yáha ga cucuni-nè ndañuhu-né ñuhivì, doco mà cúí.

7 Te nì xinì sìca ma, te ducán ndáa-sì nahi idu fuerte sáhàn guerra. Dìni-sí, sìcàté oro ñuhá. Te nùu-sí, nahi nùu nèhivì nduá. 8 Te ididíni-sí, na iá ididíni nēcuaçhì ñahà, ducán iá; te nùhu-sí, na iá nùhu nsicaha, ducán iá. 9 Te icà-sí, nahi cãa nduá. Te na ndavá-sì ansivi, yáha ga ndee cahá ndixìn-sí, na ian cahá cuàhà gá carreta íditá idu, te cuàhàn-nu guerra. 10 Te ndohò-sí, nihá iñù nahi sìduhma, vätùni tui-sìndó. Te ùhùn yòò icúmí-sí dandohó-sì nèhivì. 11 Daaní, iá stná ana dandacú nùu-sí, divi nduú ñà-malu dandacú nùu yavi cunú mà; Abadón nani-sí nùu dáhàn hebreu, te nùu dáhàn griegu Apolión nani-sí.

12 Pues, vichi sàni yáha iin tnùndoho chicá cahnú. Doco cumáni gá ùi gá tnùndoho nahnú fuerte.

13 Daaní, ángel iñù, nì sivi-nè corneta xi-ne, dandu nì tiacuí iá ana cáhàn yucán ndé iin mesa oro nùu Dios. Nsicúmì esquina mesa mà itúú iin iin ñà-íá nahi nsiquì quisi, te mahi ñà-jaàn tiacú cáhàn iin ana cáhàn 14 xì ángel làcà ní sivi xì corneta-xi, te dohó nì cachi-nè:

—Cuahán-nì ndaxi-ní cùmì ángel nuhní yuhù yùte cahnú nani Eufrates.

15 Ñàyücànduá, ducán nì quida ángel mà, nì ndaxi-né cùmì ángel yucán, vächì yucán ndoó tùha-ne sàà meru cuià, meru yòò, meru quivì, meru hora ñà-cacahni-né cuàhà nèhivì. Nùu cada ùni nèhivì ñuhivì, icúmì cui iin-ne.

16-17 Dandu nì xinì na ian nì sàní, te nì xinì cuàhà sàstnùhù idu, te itándoó nèhivì yàtà-sí. Ùi cientu millón nèhivì xínduu-ne, nì tiacuí, vächì iá ana nì cachitnùhu nadaa-ne. Te xíndixi-ne dùhnù cãa, color cuahá nduú dùhnù dava-ne, te dava ga-ñà color ndiaa, te dava ga-ñà, cuaán-ñà. Te dìni idu mà, na iá dìni nsicaha, ducán xí-ìa-ña. Te yuhù-sí caná fuerte ñuhu xì ñùhmà xì stná azufre (sahán aya).

18 Cunaha-nsiá, sàhà nsi-ùni ñà-dàná queé yuhù-sí, sàhámà nì ca-xihì cuàhà nèhivì, iyuhu cumáni, te cunduu davatahvi nèhivì ñuhivì nì caxihì nì quida ñuhu mà xì ñùhmà mà xì azufre dana ma. 19 Te iin iin idu, iá ñà-dàná nùu dìni-sí xì nùu ndohò-sí, vächì ndohò-sí, na iá còò, ducán iá, te iá dìniá nahi còò, vätùni tui-sìndó.

20 Doco nèhivì nì càcu nùu nsidaa tnùndoho nahnu-ma, ni cóni cùú-né arrepentir sàhà cuàchi nì caquida-ne nì quidayucun-nè ñà-nduá cahvi-né. Còò, iin-ni nì quida-ne seguir sàha-ne promesa nùu ñà-malu, te cahvi-né cuàhà figura, sea oro nì cuyucàn, ò sea plata, ò sea cãa yahá, ò sea yùù, ò sea yutnù nì cuyucàn. Te nsidaa ñà-nduá cahvi-némà, ni có-índehá, ni có-ítiacuà, ni có-xicá. 21 Te nèhivì ndóo ga ñuhivì, ni cóni nácíocuíin ini-nè sàhà cuàchi-ne, iin-ni nì caquida-ne ñà-nduá xíquida-ne, sahní stnahá-né, sáhàn tàtnà-né, sáhàn tàdí-nè, te iá-nè xì ñahà xí-né, te xidaculhná stná-nè.

10

Angel iníndáhá libru tii

1 Daaní, nì xinì vaxi inga ángel fuerte, mànuu-ne dècuèndè ansivi vaxi-ne. Ídúcún-né iin vïcò, te ñuhú dìni-né iin sìcòyàhncì. Nchií nùu-né na ian nchií orá, te tnúú sàhà-né nahi ñuhu. 2 Te iníndáhá-nè iin libru tii nuná. Te nì sàcuiln-nè ñuhivì, sàhà cuàhà-nè ián dìquì mar, te sàhà itní-nè, ián dìquì ñuhù íchí. 3 Te nì ndàhì ndee-né, na ian ndáhì nsicaha, ducan tiacú. Daaní, nì nsihì nì ndàhì-nè, dandu nì tiacú cáhàn iin ana cáhàn fuerte na ian cáhàn dàvi. Ùsà xichi nì cáhàn ana cáhàn mà. 4 Te yuhù,

cuàhìn chitui ñà-nduá nì cachi-nè nì cùí, doco momentu mà nì tiacui íá ana cáhàn ansivi, cachi-yà xì':

—Màsà chítúú-ní ñà-nduá nì cachi ana nì cáhàn ùsà xichi, te nì ìa na ian cáhàn dàvì, vàchi icúmí coo dèhé palabra mà —nì cachi-yà.

⁵ Daaní, ángel iín mahì mar xì dìquì ñuhù íchí, nì ndanihi-ne ndahàcuàhá-nè ansivi, ⁶ te nì ndacùcahan-né mii-yá itiácú nicanicuahàn, divi mii-yá nì quidayucun xì ansivi, xì ñuhiví, xì mar, xì nsidaa ñàha íá lugar yucán. Te nì cachi-nè:

—Chináhí Dios, mà cuéé gà, ⁷ te sàà quivì cuu ndisa nsidaa ñà-nduá nì cachitnùhu nèhivì xí Dios sàhana, vàchi na cuàhàn sivi trompeta xì ángel ùsà, dandísá, icúmí xìnu nsidaa ñà-nduá cuní Dios quida-ya, te íá dèhá' vichi.

⁸ Daaní, inga tu nì tiacui íá ana cáhàn ansivi, te dohó nì cachi-yà xì':

—Tnàtuu-ní nùù ángel iín mahì mar xì dìquì ñuhù íchí, te tnií-ní libru tii nuná ini ndahà-né.

⁹ Ñàyúcànduá, nì tnàtui nùù-né, te nì cachì xì-né:

—Taxi-ní libru tii nùí.

Te nì cachi-nè:

—(Yoho íá' .) Tnií-níá, te caxì-níá. Icúmí nduvidì yuhù-ní nahi ndudi ñùñù, doco nú sàni coco-níá, dandu icúmíá ndu-uà-ñà tixì-ní.

¹⁰ Daaní, nì tnií libru iníndáhá-nêmà, te nì saxíá. Te (ñà-ndáà nduá), saxí vídlà, nahi ndudi, doco nì nsìhi nì coquíá, dandu nì nsicuihnú uà ini.

¹¹ Dandu nì cachi tu ángel mà xì':

—Icúmí-ní cachitnùhu gà-ní ñà-nduú razón ndiaha xí Dios sàhà cuàhà nèhivì ndoó cuàhà ñuu cáhàn cuàhà dàhàn. Daaní, stná cuàhà rey dandacú nùù ñuu mà, icúmí-ní cachitnùhu stná-ní sàhà-té —nì cachi ángel.

11

Ùì nèhivì cáhàn cuenta xì Dios

¹ Daaní, nì sàha-ya yùhù iín vara caní nahi metro, te nì cachi-yà xì':

—Ndacuìn-ní, cuahán-ní, chitacuhá-ní veheñùhu cahnú ndé cahvi nèhivì Dios, te chitacuhá stná-ní mesa ndé sàha-ne promesa ìi xì-né, te nacahvi stná-ní nadaa-ne sàhàn cahvi xì-yá yucán. ² Doco patiu yàtà veheñùhu màsà chítacuhá-ní, vàchi icúmí ndòamà ndahà tiàa inga raza. Tiàa ma, icúmí-tè cundoo-tè nsidanicuú gá lugar ñuu ìi, te quida quini-tè xì nèhivì yucán. Ùì dico ùì (42) yòò cunduu tiempu caquida-tè ducán.

³ Doco yucán cuàhàn cundoo stná ùì nèhivì-xí icúmí ñìhìtáhvì cáhàn cuenta xi. Iin mil ùì cientu ùnì dico quivì icúmí-né cáhàn-nè xì nèhivì ñà-nduú razón xi. Te sìcoto cundixi-ne, sìcoto tnuu cundua —nì cachi-yà.

⁴ Cunaha-ní, mii-yá nduú-yá Stoho nsidaa ñuu íá ñuhiví. Te frente silla ndé íá-yà (ansivi) itá ùì nù-olivù, xì ùì candelero. Pues na quidá nsidaa ñà-jaàn nùù-yá gloria, ducán quidá stná ùì nèhivì cáhàn cuenta xi-ya (ñuu mà). ⁵ Te nú xìnì ùhì iin tiàa xì-né, te cuní-te quida quini-tè xì-né, dandu cuàhàn cana ñuhu yuhù-né coco-tè. Te ducán icúmí cuu xì nsidaa ana cuní quida quini xì-né. ⁶ Te ndahà stná ùì nècuàchì mà icúmí ndòò poder ñà-cadi xì dàvì ñà-màsà cuun ni-iin dàvì inii tiempu cáhàn-nè cuenta xi Dios. Te icúmí-né dandacú stná-nè nùù tècuìí ñà-nanduu-tè nùì, te nú cuní-nè, vátuni dandohó stná-nè nèhivì nsidanuu clase tñundoho, según nadaa xichi cuní-nè. ⁷ Daaní, nú sàni nsìhi tiempu cáhàn-nè xì nèhivì cuenta xi Dios, dandu icúmí-né cui-nè, vàchi íá iin quisi dàná iná cáá ini

yavi cùnú sàstnùhù yùcán, te icúmí quisì ma nana-sì quee-sì, nàá-sì xì ndúi nèhivì cáhàn cuenta xì Dios mà, te icúmí-sì cundee-sì nùù-né, dandu cui-né. ⁸ Te yucán mahi calle ñuu ndé nì xihì Stoho-ndà Señor nchica cruz, yucán icúmí nsì ma cuitànduhù-né. Te divi ñuu mà, Sodoma cachí stná-né xán, te Egipto cachí stná-né xán, (vàchi malu gà modo xì nèhivì ndoó yucán). ⁹ Pues, ñuu yucán cuitànduhù nsì ma, te cundehè cuàhà nèhivì-né, nèhivì cuàhà raza ndoó cuàhà ñuu, te cuàhà dàhàn cáhàn-né. Ùnì quivì dava cuitànduhù nècuàchìmà yucán, nì mà cuàha nèhivì cundùxin-ne. ¹⁰ Al contrario, cuàhàn-né cudìi ini-né ñà-sàni xihì nsì ma. Cuàhàn-né quida-ne vicò, te dacútàhvi stnahá-né ñàha, te cudìi ini-né, vachi còò gà ndúi nècuàchì sàhnú nì sacahàn cuenta xì Dios, vachi antes cuàhà gà nì ndoho-ne nì quida nècuàchìmà. ¹¹ Daaní, nú sàni yàha ùnì quivì dava, dandu icúmí nsì ma natiacu-né quida Dios, te ndacuita-ne. Ñàyucàndúá, yàha ga icúmí yùhì nsidaa nèhivì cundehè xì-né. ¹² Dandu icúmí tiacu tàchì ana cáhàn ansivi, te dohó cachi-yà:

—Nahà-nsia dìquì-xí yohó.

Dandu canana nècuàchì sàhnùmà dìquì-xí ansivi. Mahi vicò nana-ne cùhùn-né, cundéhe nsidaa nèhivì xini ùhì xì-né. ¹³ Dandu divi hora mà, ndee gà icúmí tnàa ñuhivì. Nùù cada ùxin vehe itànduhù ñuu mà, icúmí caà ian. Te icúmí cui ùsà mil nèhivì sàhà-ñá icúmí tnàa guá ducán. Dandu nèhivì dava ga, cuàhà gà yùhì-né, te nacuni-né cahnú gà poder xì mii-yá iá ansivi.

¹⁴ Pues, ñà-jaàn nduú tnùndoho cahnú ñà-ùì. Doco cumàni gà ñà-ùni, te sà-itúú vaxa.

Nansa icúmí cuu na sivi ángel ùsà corneta xi-ne

¹⁵ Daaní, ángel ùsà, nì sivi-né corneta xi-ne. Te nì inini ndee cána cuàhà-né ansivi, cachí-né:

Sàni sàà quivì cusahnú Stoho-ndà Señor nùù nsidaa ñuu ñuhivì, te nicanicuahàn icúmí-yá cusahnú-yá, mii-yá xì Dèhemanì-yá Cristu.

¹⁶ Dandu òcò cùmì nècuàchì sàhnú ndoó nùù Dios dìquì silla vico, nì tutuyuhu-né nùù sàhà-yá, te nì cahvi-néyà, ¹⁷ cachí-né:

Naquímánì-nsì mii-ní Stoho-nsì Dios, vachi icúmí-ní nsidanicuú poder.

Dècuèndè sànaha iá-nì, te nicanicuahàn icúmí-ní coo-ní. An-sivéhé-nì, vachi sàni quesaha-ní cuàhàn-ní cusahnú dahuun-ní nùù ñuhivì, cuàhàn-ní dandacu-ní nùù nsidaa nèhivì ñuhivì.

¹⁸ Mii-né, nì xidà ini-né, doco sàni sàà quivì nachitacùhá-nìne castigu xi-ne. Te sàni sàà stná tiempo nsidandaà-ní sàhà nècuàchì nduú nsì. Te vichi icúmí cundiatú stná anima nsidaa ana xinúcuàchì nùù-ní, nacua nècuàchì cáhàn cuenta xì-ní, te ducán stná nsidaa gà ana xinduu nèhivì xì-nì, divi ana cahvi xì-ní, a ducán nduú-né nèhivì úun, ò nèhivì chicá nì nìhì chuun nùù-ní. Doco nèhivì nì quida quini xì ñuhivì, còò, vachi icúmí-ní dandáñúhú-nìne, nì cachi nècuàchì sàhnùmà.

¹⁹ Daaní, nì nuna veheñùhu ù xì Dios ansivi, te nì xini ini veheñùhu ma iá caja ù ndé inácaá palabra nì cachi-yà na ní ndòo sahnú-yá xì nèhivì xì-yá sànaaha. Dandu yàha ga nì tàsa, te nì tiacu cahá fuerte; te ndee gà nì càhàn stná dàvi, te nì tnàa. Te nì còyo stná iin.

12

Nansa nì xini Juan seña sàhà nècuàchì ñàhà nì xinudèhé na ní xidà ini quisì cuahá

¹ Daaní, nì xini iin seña cahnú ansivi. Nì natù iin nècuàchì ñahà. Tìxi sàhà-né iá luna, te tnúù nihni ñà-nduá ndixí-né, vàchi orá nduá, te dìni-né, ñuhá iin corona ndé itándiaa ùxin ùi sinsivi. ² Meru sà-itúú tùinuù mée xi-ne, ñàyùcànduá, ndáhi-nè, vàchi nì quicuehè-nè, cuàhàn cacu dèhe-ne. ³ Te nì tui inga seña nùù ansivi. Nì quecunu iin quisi cahnú cuàhá, caní-si nahi còò nahnu-guá, te cuahá laà-si. Ùsà dìni-sí, te ùxin nsiquí-sí itá. Cada iin iin dìni-sí ñuhú sicatè vico. ⁴ Te iá stná ndohò caní-si, te xi ndohò-símá nì cani-si cuàhà sitnúù itándiaa ansivi, nì dandiàchi-ñásí nùù ñuhiví. Iin tantu sitnúù mà nì ndiàchi nùù ñuhiví, te ùi tantu-si nì ndòò ansivi. Dandu nì sàcuùin quisi mà nùù nècuàchì ñahà mà, ndiatú-si tùinuù mée xi-ne, vàchi cuní-si caxi-sívè na sàni cacu-ve. ⁵ Dandu nì tùinuù-vé, tiàa nduú-vé, te nduú stná-vè mii-yá cuàhàn cusahnú nùù nsidanicuú ñuu, te mà cuàha-ya quida ndevàha-ne. Dandu (nì xini) nì ndanchito-ya dècuèndè ndé iá Dios nùù silla ndiaha xí-yá.

⁶ Daaní, nècuàchì ñahà mà, nì xinudèhé-nè yucù dàná, vàchi yucán sàni nsidayucun Dios iin xaan ndé coo-ne, te yucán icúmí-nè nihì-né ñà-cutiacu-nè iin mil ùi cientu ùni dico quivì.

⁷ Doco nì quesaha iá guerra ansivi. Ángel nani Miguel xì compañeru-nè nduú iin ladu, te quisi cuahá mà xì compañeru-si nduú inga ladu, te nì canáá stnahá-si. ⁸⁻⁹ Doco cóni cundéé-sí. Ñàyùcànduá, nì taxi-nési ansivi, vàchi còò gá permisú cundoo gà-si yucán (ndé iá Dios). Nì dandiàchi-yási nùù ñuhiví yohó, mii-sí, xì nsidaa ana nchícùn xì-sí. Vàchi quisi (cusahnuma), divi còò iá ndè sàhana nduú-si; ñà-malu nduú-si, te Satanás nani stná-si, te divi-si nduú ana dandahví xì nèhiví inicutu ñuhiví.

¹⁰ Dandu nì tiacuù iá ana cáhàn fuerte ansivi, te dohó cachí-nè:

—Vichi sàni càcu nsidaa nèhiví xí Dios. Te sàni sàà quivì cusahnú fuerte-yà, te cusahnú stná Dèhemaní-yá Cristu. Vàchi sàni ndiàchi ñà-malu fuera, vàchi divi-si nduú ana daqúee cuàchi xì diquì ñani-ndà (iin-ni cahvi stná xi Yua-nda Dios), vàchi ndui te ñuú dacuidá cuàchi-sinè.

¹¹ Doco mii-né, nì cundee-né nùù-sí ñà-ni ndacùcahan-né mii-yá nani Lelù ñi, divi mii-yá nì xitià nihì-xí sàhà-ndà. Nì cóni cáyùhí-nè, nì cachi vate-né nchícùn-nèyà, vachi dispuestu nì sandoo-ne cui-nè, cóni cùhí ini-nè vida xi-ne.

¹² Pues vichi xiñuhu cudìi ini nsidaa ana ndoó ansivi, (vachi sàni cùxio ñà-malu). Doco nèhiví ndoó ñuhiví xì mar, ndahví-nè, vàchi yucán sàni nasaà-si, xidà cuàhà inì-si, vàchi ináhá-sí làcà iyuhu quivì ndóò nùù-sí (ñà-quida-si ñà-nduá cuní-si).

¹³ Daaní, na sàni cundaà inì-si ñà-sàni ndiàchi-sí ñuhiví yohó nduá, dandu nì quesaha-sí nàá-si xì nècuàchì ñahà mà, divi nècuàchì nì tùinuù mée xi. ¹⁴ Dandu mii-né, nì nihitáhvi-né coo ndixin-né nahi ndixin yanuni nahnú, te nì ndava-ne cuàhàn-nè yucù ndé coo dèhé-nè. Yucán icúmí-nè lugar (dèhé) xi-ne ndé nihì-né ñà-cutiacu-nè ùni cuià dava, te ducán càcu-ne nùù còò mà. ¹⁵ Doco yuhù còò mà nì cana cuàhà tècuíi nahi yùte, vàchi cuní-si tnani nècuàchì ñahà mà; ¹⁶ doco nì chindee ñuhiví nècuàchimà, vàchi nì nsicà ñuhù nì ndèe nsihi tècuíi nì cana yuhù-síma.

¹⁷ Ñàyùcànduá, nì xidà gà inì-si sàhà nècuàchì mà, te nì quesaha-sí xicánúú-si nandúcú-sí dava ga dèhe-ne, vàchi, cuní-si quida quini stná-si xì nsidaa dèhe-ne chívàha xi ley xi Dios, te nchícùn vii xì ñà-nduá cachí Jesucristu.

13

Nansa ni ndecoyo ùi gà quisi daná

¹ Daaní, ni sàcùin yuhù mar, te ni xinì mahì tècuìi ni quecunu iin quisi daná, ùsà dìni-sí, xì ùxin nsiquì-sí. Te iin iin nsiquì-sí ñuhù iin sicuté vico. Te icà iin iin dìni-sí itándiaa quivì-sí, iin quivì iá quini, te cáhàn contra xi Dios. ² Nahi tigre, ducán nàhà quisi ni xinì mà. Doco sàhà-sí, nahi sàhà sì-oso, ducán ndáa-ña. Te yuhù-sí, nahi yuhù nsicaha, ducán iá'. Te quisi ni quecunu antes, te iá nahi còò, divi nùù quisi yucán ni nihì quisi yohó poder dandacú-si nùù ñuhivì. Ñàyùcànduá, ndee ní cusahnú-si; vachi nùù inga quisi mà ni nihì-sí coo-si nùù silla cahnú dandacú-si. ³ Daaní, ni xinì ni nacuehè-si, iin dìni-sí ni nacuehè, cuàhàn cuià cahnì. Doco ni nduvàha ndé ni nacuehè xi-si. Ñàyùcànduá, ni ndulocó nsidaa nēhivì ñuhivì ñà-ni nduvàha-sì. ⁴ Sàháyùcànduá, ni cahvi-né quisi nahi còò chindéé xi quisi ùi mà ñà-dàndacú-sí. Stná quisi ùi mà, ni cahvi stná-nèsi, cachì-nè:

—Còò ana ndudává xí quisi jaàn. Còò iin cui cundee xi nùù-sí nú ni nàa-nè xì-sí —xìcachi-nè.

⁵ Te ni nihì stná-si ñà-màsà yúhì yuhù-sí cáhàn ndevàha-si dìquì Dios; ndee ni cáhàn quini-si dìquì-yá. Te ni nihitáhvi stná-si ñà-cusahnú-si ùi dico ùi (42) yòò. ⁶ Te ndee ní canàhá-si dìquì Dios, quini gá ni cáhàn-si dìquì-yá, xì dìquì lugar ndé iá-yà, xì dìquì nsidaa ana ndoó cutnàhà xí-yà ansivi. ⁷ Te ni nihì stná-si ñà-quida quini-si xì nēhivì xí-yá, te cuàhà-né ni sahnì-sí. Te ni nihitáhvi stná-si ñà-dandacú-si nùù nsidaa raza nēhivì ndoó nsidaa ñuu, ndéni dàhàn ni cui cáhàn-nè. ⁸ Te nsidanicuú nēhivì ñuhivì, cuàhàn-nè cahvi-nési. Doco ni-iin nēhivì mà, có-ítúú quivì-né nùù libru xi Lelù Íi. Vachi cunaha-nsiá, dècuèndè na táyô ñuhivì, dandu sà-itándiaa quivì nsidaa ana icúmí cutiacu nùù-yá.

⁹ Ni cúninì vaha nsidaa nēhivì nansa cachì palabra yohó. ¹⁰ Nú ni chícadí nēhivì-ndó, dandu mii stná-nè icúmí-nè cundiadi stná-nè; te nú ni cahnì nēhivì-ndó machete, divi machete icúmí-nè cui stná-nè. Sàhà ñà-jaàn, xiñuhu cundoo-nda calma, te cunihnu vaha ini-ndà mii-yá, vachi nēhivì xí-yá nduu-nda.

¹¹ Daaní, ni xinì yucán ni quecunu inga quisi daná. Nùù ini ñuhù ñuhivì ni nana-si. Itá ùi nsiquì-sí, nahi nsiquì lelù, doco nacua cáhàn quisi cahnú nahi còò mà, ducán cáhàn stná quisi yohó. ¹² Ladu nùù quisi ni quecunu nùù mar, jaàn iin quisi yohó, te sàhà chindéé quisimà-sí, ñàyùcànduá quidá-si cuàhà iñà ndulocó nēhivì. Te quidá stná-si xi nēhivì ñuhivì ñà-fuerza cahvi-né quisi iá-si nùù-xí, divi quisi ni nacuehè daná dìni-xí, te ni nduvàha-si. ¹³ Te quisi iin yucán, cuàhà gá iñàhà quidá-si ñà-quida tontó-te nēhivì, dècuèndè cóyo stná ñuhu ansivi cundehè-né, ducán quidá-si, ¹⁴ dandáhvi-siné ñà-cuàhà guá quidá-si, vachi ni nihì-sí ñà-quida-si ducán nú iin-si nùù inga quisi mà. Ñàyùcànduá, cachì-si xi nēhivì ñà-quidayucun-nè figura cahnú cunduu quisi ni nacuehè, te ni nduvàha ma. ¹⁵ Te figura mà, ndé ni ditá` tàchá, vachi ducán ni nihì inga quisi mà quida-si xán. Dècuèndè cáhàn stná ni quida quisi mà. Te nú có-càndísà iin nēhivì cahvi xán, dandu dandacú-si cui nēcuàchìmà. ¹⁶ Te icúmí stná-si dandacú-si màcùtuu iin tnuni xi-si icà nsidanicuú nēhivì, ò sea màcùtua ini ndahàcuàhá-nè, te ò nùù tnaa-nè. Doco nsidanicuú-né, icúmí màcùtuu tnuni mà icà-né, a sea ni cundúú-né nēhivì nihì chuun, te ò nēhivì uún, ò nēcuàchi ndahví, ò nēcuàchi cuicà, ò iin peón-ni, ò iin lamú. ¹⁷ Vachi nú còò tnuni xi-si, ò quivì-sí, te ò número xi quivì-sí icà-né, dandu

còò permisú cuuin-ne ò dicò-né. ¹⁸ Cunaha-nsiá, palabra nchichí nduá cuàhìn cachì xì-nsiá yohó. Iin nècuàchì nchichí, vètùnì cahvi-ne nadaa nduá sàà número xì quìvì quìsì mà, vèchi número xì quìvì iin tiàa nduá. Te divi 666 nduú número mà.

14

Alanbanza icúmí coto 144,000 nèhivì xí Jesús

¹ Daaní, nì xìnì dècuèndè yucù Sión, te yucán iin mii-yá nani Lelù Íi, te cutnàhâ-yá xì iin cientu ùi dico cùmì mil (144,000) nèhivì, te icà tnaa iin iin-ne itúú quìvì Yuandiáhâ-yâ. ² Dandu nì inini ndè ansivi tiacú na ian cundáá nùù yutnù cuerda nani arpa. Te fuerte tiacú nahi tēñuhu cuáhâ, na ian cáhàn ndee dàvì. ³ Te nì caxito nèhivì cuáhâ mà iin alabanza saa, itá-né frente silla ndiaha xí-yá ndé itá stná cùmì ana itá saín nùù-yá, te ndé ndoó stná òcò cùmì nècuàchì sàhnú. Doco ni-iin nècuàchì dava ga, mànicuí cutúha stná-nè coto-ne alabanza mà, cuiisì nèhivì cuáhâ itá yucán, divi nèhivì xínduu iin cientu ùi dico cùmì mil tiàa ma. Te nsidaa-né nduú nèhivì nì càcu nùù ñuhiví yohó nì quida (Jesucristu). ⁴ Te nì còò ni-iin cuàchi nì quidá-né xì nècuàchì ñahâ, vèchi cónì cáhàn-nè xì nècuàchì ñahâ ni-iin xichi. Te vichi, nchícùn-nè mii-yá nani Lelù Íi ndéni nì cui nì cúhùn-yâ. Antes mahì nèhivì ñuhiví nì sandoo-ne, doco vichi sàni càcu-ne ñâ-nì dànáa-yá sàhâ-né, te sàhájàn nì càcu-ne ñâ-cunduu-ne na iin promesa chica ndiaha nùù Yua-nda Dios xì nùù Lelù Íi, ⁵ vèchi de por sí, mà túha-ne dandahví-nè; te nicanicuahàn ndoó-né nùù silla ndiaha ndé iá-ya, vèchi còò ni-iin falta xi-ne nùù-yá.

Ùni razón nì cachitnùhu ùni ángel ndavá ansivi

⁶ Daaní, nì xìnì ndavá inga ángel ñiqui-xí ansivi, nihí-né razón vaha xi Dios, iin razón icúmí cunaha nicanicuahàn. Te cuàhàn ángel mà cachitnùhu-neà xì nsidaa nèhivì nsidanicuú ñuu iá ñuhiví, nsidanicuú raza-nè ndéni dàhàn nì cui cáhàn-nè. ⁷ Te dohó nì cachi ángel xì nèhivì mà:

—Cahvi-nsiá Dios, te tavà-nsiá tnùñuhu xí-yá, vèchi sàni sàà quìvì nsidandaà-yà sàhâ cuàchi nèhivì ñuhiví. Ñâyùcànduá, cahvi-nsiáyà, vèchi divi mii-yá nduú ana nì quidayucun xì ansivi, ñuhiví, mar, xì nsidaa stná ndé caná tècuí.

⁸ Daaní, (nì xìnì) nchícùn gà vèxi inga ángel, te dohó nì cachi-nè:

—Sàni ndañuhu ñuu Babilonia, sàni chàhmà dahuan nì quida Dios, vèchi nì sàha nèhivì ñuu mà ñâ-coho stná nèhivì inga ñuu, tè ñâyùcànduá, nì xìnì stná nècuàchì mà, te quini nihnú stná ini-nè vichi. Ñâyùcànduá, icúmì nècuàchì Babilonia mà nihí-né iin castigu fuerte —nì cachi ángel mà.

⁹ Daaní, nchícùn gà vèxi inga ángel, te vichi nduú ùni ángel sàni quecoyo. Te nì ndàhì ndee-né, cachí-né:

—¡Ndahví nsidaa ana cahvi xi quìsì daná mà ò figura-si! ¡Te ndahví stná ana sà-itúú tnuni xi-sì nùù tnaà-xi, ò ini ndahâ-xí! ¹⁰ Vèchi yáha ga icúmì-nè ndoho-ne mahì ñuhu cahnú ndé xíxìn azufre sahán quini, te indéhe stná ángel ìi xí Dios, xì stná Lelù Íi. Te castigu mà, ducán quea na ian cuàhàn dacohó Dios-nè iin ndutè quini, te micúisi ndutè fuerte cunduu-tè, doco fuerza coho-nète, vèchi xidà ini-yà sàhâ-né. ¹¹ Ñâyùcànduá icúmì-nè cundoo-ne ndoho-ne nicanicuahàn ndé (xíxìn ñuhu, te) caná ducún ñùhmà, nì mà nunca nihì gà-nè cundoo dadí-né, ndui te ñuu

icúmí-nê ndoho-ne, vâchi nì cahvi-né quisi mà xì figura-si, te nì sàcùtuu stná quìvì-sí ìcà-né. ¹² Ñàyùcàndüá, cuàhà paciencia xiñuhu cucumi nsidaa nêhivì xí Dios, divi nsidaa ana chívàha xi ley xi-ya, te nihnú vâha ini xì (Dêhemaní-yá) Jesús.

¹³ Daaní, nì tiacu tu iá ana cáhàn ansivi, cachí-nè xì’:

—Vichì tiaa-yó palabra yohó cachí xùn: “Dècuèndè vichì xì quìvì nù-xí, ndiaha gá coo xi nêhivì cui, te nú nduú-né ana nchícùn xì Stoho-ndà Señor”. Ñà-ndàà ndüá, cachí Espíritu Ìì xí Dios, icúmí nècuàchìmà quetatu vâha-ne, mà ndóhó gá-nè nù chuun quidá-né, te dècuèndè gloria nacuni stná mii-yá nsidaa obra nì quida-ne.

Nansa cuàhàn cuu quìvì último

¹⁴ Daaní, nì xinì iin vícò cuxín yaa, te nùù vícò mà iá ana indéhe nahi mii-yá ana nduú Tnaha Nêhivì Ñuhívì. Te ònì-yá, ñuhá iin corona oro, te iníndáhá-yá iin hoz diìn. ¹⁵ Dandu nì quee inga ángel nùù veheñuhu ìì xí-yá, te nì ndàhì-nè nì cáhàn-nè xì mii-yá iá nùù vícò, cachí-nè:

—Cahndè-ní viu ndanihi-ní cosecha, vâchi sàni xida viu ñuhívì, te vichì sà-íá ndanchitoa.

¹⁶ Daaní, nì sahnde-yà viu iá ñuhívì, te ducán nì ndanchito cosecha mà.

¹⁷ Dandu nì quee inga ángel nùù veheñuhu ìì iá gloria mà, te iníndáhá stná-nè iin hoz diìn. ¹⁸ Dandu nì quee inga ángel nùù ndé iín mesa ìì ndé cahvi-né Dios, te nduú-né ángel dandacú nùù ñuhu xixìn. Te nì ndàhì ndee-né, cachí-nè xì ángel iníndáhá hoz mà:

—Xì hoz diìn jaàn cahndè-ní nsidaa sì-uva caá nducuyòhò ñuhívì, vâchi sàni xichi-sì —nì cachi-nè.

¹⁹ Ñàyùcàndüá, nì sahnde ángel mà sì-uva ñuhívì xì hoz xi-ne, te nì dàtácá-nè nsidaa-sí nì dàquéè-nèsi ini lugar ndé chàhmà-sí quee tècuí-si. Te seña ñà-icúmí-sí chàhmà-símà nduú ñà-icúmí Dios cuàha-ya nêhivì malu ini castigo fuerte. ²⁰ Vâchi cunaha-nsiá, fuera ñuu nì chàhmà-né, te nì xitá nì-né, ducán cuàhà nì mà nahi yùte ndé queé cuàhà tèñuhu, te cunú nì xica (nahi ùì metro), na ian ducún iá frenu xi idu. Te ùnì cientu kilómetro nduú ñà-càni yùte nì mà.

15

Ùsà ángel dandacú nùù ùsà tnùndoho chicá nahnú

¹ Daaní, nì xinì cuú inga seña ansivi, iin seña ndiaha. Te nì nduloquí, vâchi nì xinì ndoó ùsà ángel dandacú nùù ùsà tnùndoho chicá nahnú, te ñà-último nduájàn, vâchi sà-íá, xì ñà-jaàn-ní mà cuidà gá ini Dios nú sàni yàha.

² Dandu nì xinì mar iá (ansivi) yucán, nahi vidriu nduá, te dáca stnahá stná vidriu mà xì ñuhu xixìn, ducán nàhà. Te nùù mar mà itá cuàhà nêhivì, xínduu-ne ana nì cundee nùù quisi daná mà, xì nùù figura-si, xì nùù número xì quìvì-sí, nùù nsidaa ñà-jaàn nì cundee-né, te vichì itá-né yucán, nihí-né yutnú cuerda cundaa. ³ Te nacuatú stná-nè, xitó-né alabanza xì Moisés nì xinucuachi nùù Dios (sàhana), te xitó stná-nè alabanza xì Lelù Ìì, cachí-nè palabra yohó:

¡Ndiaha gá nsidaa obra quida-ní, Stoho-nsi Dios; ndulócò-nsi ñà-cuàhà guá quida-ní! Nsidanicuú poder icúmí-ní. Doco micuísì ñà-íá vii nduá quida-ní, cuisì ñà-íá vâha nacua ndiá ìcà. Ansivéhé-ní, vâchi rey nduu-ní, te cusáhnú-ní nùù nsidaa ñuu. ⁴ Te vichì xiñuhu cahvi

nsidaa nèhivì mii-ní, Stoho-nsì Señor; xiñuhu nsidaa-nsí ndanihi cahnú-nsí mii-ní, vâchi cuisì mii-ní ì ndisa-ní. Te icúmí nèhivì nsidaa ñuu tnátuu-ne cuitasisi-né nuù-ní, vâchi nuù nsidaa-né náhá claru íá viì nsidaa ñà-nduá nì quida-ní xì nèhivì ñuhiví.

Ducán nì cachi-nè.

⁵ Daaní, nì nsihamá, dandu nì xinì nì nuna cuarto chicá ì íá ini veheñuhu xi-ya ndé íá vâha ley ì xí-yá. ⁶ Te nì caquee usà ángel mà vâxi-ne, diví ángel dandacú nuù usà tnùndoho nahnú icúmí ndoho nèhivì. Te ndixí-né sicoto yéhè cuxín yaa, te nuhní nchìca-ne iin siuhma oro. ⁷ Dandu nì tnátuu iin ana íin saín nuù-yá, te nì sâha-ne iin iin ángel mà iin yaxìn oro, chítu iin iin-sì castigu xi Dios, diví mii-yá itiácú nicanicuahàn, vâchi sâhá cuâchi nèhivì, ñâyùcànduá, xidà ini-yá. ⁸ Daaní ñà-ndiaha fuerte guá-yá, te ñà-ndee guá dandacú-yá, ñâyùcànduá nì cana ñùhmà, te nì xitià inicutu veheñuhu ì mà. Te sâhá ñùhmà mà màncúí nansihvi ga nì-iin nèhivì ini lugar mà dècuèndè sàni nsihì usà tnùndoho nahnú dandacú ángel mà nuù-xí.

16

Nansa icúmí dacóyo ángel ñà-ñùhú ini usà yaxìn oro, diví ñà-nduú tnùndoho nahnú

¹ Daaní, nì tiacuí íá ana cáhàn fuerte ini veheñuhu ì mà, cachí-yá xì usà ángel mà:

—Cuahán-ndâ dacóyo-ndá ñà-ñùhú ini iin iin yaxìn mà dìquì ñuhiví ñà-cundua castigu fuerte sâhá-ñá xidà ini Dios sâhá cuâchi nèhivì —nì cachi-nè.

² Dandu nì quee ángel primeru nì dácóyo-ne ñà-ñùhú ini yaxìn xí-né dìquì ñuhiví. Ñâyùcànduá, nsidaa nèhivì itúú tnuni xi quisì daná mà, nì cana iin nsihì ùhì ìcà-né, quini íá, te yáha ga cuhíá; nuù nsidanicuú ana cahvi xì figura quisì mà, nì cana nsihì ùhì mà ìcà-né.

³ Daaní, ángel ùì, nì dácóyo-ne ñà-ñùhú ini yaxìn xí-né mahì mar. Te nì nanduu nsihì tècuí mà nì, nahi nì nèhivì nì xihì. Ñâyùcànduá, nì xihì nsidanicuú quisì itiácú ñuhú mar.

⁴ Daaní, ángel ùnì, nì dácóyo-ne ñà-ñùhú ini yaxìn xí-né, nì còya nuù nsidaa yùte xì nuù nsidaa lugar ndé caná tècuí, te nì nanduu stná tècuí mà nì. ⁵ Dandu nì tiacuí cáhàn iin ángel dandacú nuù nsidaa tècuí, te nì cachi-nè xì Yua-nda Dios:

—Stoho-nsì Señor, mii-ní nduú ana íá ndè nicanicuahàn sàna. Te ì gá stná-ní, ñâyùcànduá, íá viì ñà-nduá sàni quida-ní xì nèhivì sâhá cuâchi-ne. ⁶ Vâchi mii-né, nì casahni-né nèhivì vâha xi-ní; cuâhá tiáa nì cáhàn cuenta xi-ní nì casahni-né, te nì xitià nù-né, ñâyùcànduá, diví nì nduá icúmí nècuâchì mà coho-ne quida-ní. Ducán icúmí coo xi-né, vâchi malu-nè.

⁷ Dandu nì inini íá inga ángel yatni nuù mesa ì ndé cahvi-né Dios, te nì cachi-nè:

—Ñà-ndáa nduá, Stoho-nsì Dios. Nsidanicuú poder icúmí-nì, te micuísì ñà-íá viì nduá sàni quida-ní xì nèhivì sâhá cuâchi-ne, cuisì ñà-ndíá ìcà nduá sàni quida-ní xi-nè.

⁸ Daaní, ángel cùmì, nì dácóyo-ne ñà-ñùhú ini yaxìn xí-né nuù orá, te ñâyùcànduá nì nìhitáhvi orá dansù fuerteà nèhivì. Nahi ñuhu xíxin nì nandua, ⁹ te yáha ga cuâhá nì nsì-né sâhá ñà-ihni gá. Ñâyùcànduá, quini guá nì canàhá-nè dìquì Dios, vâchi diví-ya nduú ana nì dandacú

coo tnùndohoma; doco cóni naxícocuñin ini-nè sàhà cuàchi-ne, ni cóni nácuní-nè ñà-vii nduá quidá-yá.

¹⁰ Daaní, ángel ùhùn, ni dàcòyo-ne ñà-ñùhú ini yaxìn xí-né nùù silla ndé iá quisi daná mà, te ni nàcuñin tnùù inicutu ñuu ndé dandacú-si. Te nèhivì ndoó yucán, mà cundéé gâ ini-nè dolor ndohó-né, ñàyùcànduá ni tnii nùhu-ne yáà-nè. ¹¹ Te ni canàhá quini-ne dìquì mii-yá iá ansivi ñà-cuàhà guá tnùndoho yáha-ne, te ndohó stná-nè sàhà nsihi ùhì ni cana icà-né. Doco ni sàhà ñà-jaàn cóni cùú-né arrepentir sàhà ñà-có-ndiáá quidá-né.

¹² Daaní, ángel iñù, ni dàcòyo-ne ñà-ñùhú ini yaxìn xí-né dìquì yùte cahnú nani Eufrates. Dandu ni ndoco tècuñiá, te ducán mà cádí yùte ma nùù soldadu cuàhàn cundaca rey inga ñuu caquixi ladu ndé caná orá.

¹³ Daaní, ni xinì ni quee iin sì-dicui yuhù iin iin quisi yucán. Ñà-malu nduú sì-dicui ma. Iin-sì ni quee yuhù quisi cuahá nahi còò, te ingà-si ni quee yuhù quisi ni quecunu mahi mar, te ingà-si ni quee yuhù quisi cáhàn cuenta xi quisi ùi mà. ¹⁴ Te espíritu xi ñà-malu nduú sì-dicui ma, te ni quee-si cuàhàn-si ñà-chiyuhù-sí nsidaa rey dandacú ñuhiví yohó. Cuàhà gá icúmí quisi mà quida-si ñà-ndulocó rey mà, te candisá-te quixi-tè nataca nsihi-té, cundoò tùha-tè sàà quivì coo guerra, te cundua quivì cahnú xí Dios, divi mii-yá icúmí xí nsidanicuú poder.

¹⁵ Te vichi cachí-yà xì-ndà: “Cunaha-ndá, naànáá icúmí sàì ndé ndoo-ndá. Ñàyùcànduá, cundoò tùha-ndá, te cunihnu vaha inì-ndá sàhá màsà cúcáhàn-nùù-ndá na ian cucahan-nùù iin nèhivì nú còò sìcoto xi-ne”.

¹⁶ Daaní, ni nataca nsihi soldadu, xì stná tè-dàndacú nùù-té, ni casaà-te iin xaan nani Armagedón, vachi ducán nani lugar mà dàhàn hebreu.

¹⁷ Dandu ángel ùsà, ni dàcòyo-ne ñà-ñùhú ini yaxìn xí-né mahi ansivi. Te ni tiacu fuerte cáhàn ndee ana cáhàn ini veheñùhu ìì xí Dios ansivi. Divi mii-yá iá nùù silla ndiaha nduú ana ni cáhàn, te ni cachí-yà:

—jìsà-íá!

¹⁸ Dandu ni tàsa cuahà, te ni ñihi fuerte, te yáha ga ni cáhàn dàvì, te ni tnàa fuerte sàstnùhù. Chicá fuerte ni tnàa nùù nsidaa xichi inii tiempu ndoó nèhivì ñuhiví. ¹⁹ Te ñà-ndee guá ni tnàa, ñàyùcànduá ni tàhndé ñuu cahnú yucán, ùni ñuu ni nandua. Te nsidaa gá stná ñuu ñuhiví, ni caà nsihi vehe yucán. Dandu ni nsinuu ini Dios sàhà ñuu Babilonia, ñà-cuàha-ya ñuu mà iin castigu cahnú, vachi xidà ini-yà sàhà nsidaa cuàchi nècuàchì ñuu mà, ñàyùcànduá cuàhàn-yà quida-ya xì-né na ian dacohó-yánè iin nduté có-cuní-nè. ²⁰ Dandu nsidaa yucú iá ñuhiví, ni ndèa ini ñuhù, te ni ndèe stná ñuu iá mahi mar. ²¹ Daaní, ndé ansivi ni còyo iin nùù ñuhiví, nahnú sàstnùhù iin ní cacòyo ma, ùi dico kilo vèe iin ian, cunaha-nsiá. Te nèhivì ñuhiví, quini ga ni dàquéé cuàchi-ne dìquì Dios, vachi yáha ga ni ndoho-ne ñà-ni còyo guá iin nahnuma.

17

Nansa icúmí ndoho ñahà malu

¹ Daaní, iin ángel nùù nsi-ùsà nècuàchì xí-inindaha yaxìn, ni tnàtuu-ne nùù ni cáhàn-nè xì' ni cachí-nè:

—Cùhùn-ndà dacuní' mii-ní nansa icúmí ndoho ñahà malu iá guá fama xi, te iá-ña ndé ñuhù cuàhà tècuñí. ² Divi ñahà mà nduú ana iá guá xì cuàhà tè-cùsáhnù ñuhiví yohó. Te divi nùù mii-ñà sàni cutùha stná dava ga nèhivì ñuhiví quida quini stná-nè nahi miá. Te queámà na ian iin-ni vinu xihí nsidaa-né xì-ñá, te ducán xíni stná-nè —ni cachí ángel.

³ Ñàyùcàndüá, ndacá ángel mà yùhù cuàhàn xicà-nsí dècuèndè ndé nduú yucù. Na ian sánì` quidá Espíritu Ìì xí Dios, ducán nduá cuàhàn-nsí. Te na ní sàà-nsí yucù mà nì xinì iá iin ñahà indánuú-ña iin quisi daná cuahá, ùsà òdì-nsí xì ùxìn nsiquì-sí, te itándiaa cuahà quivì siquini cáhàn contra xi Dios. ⁴ Te ndixí-ña sicoto moradu vico, xì sicoto cuahá laa, te nì nducutá oro xì yùù yéhè, xì stná sìdiqui cuxín vico. Te iníndáhà-ñá iin copa oro chitu nsidaa ñà-có-ndiàá xì nsidaa ñà-sìquini, vàchi cuàchi ñahà mà nduú ñà-ñùhùmà. ⁵ Daaní, icà tnaà-ña itúú iin quivì ùhì mànhì ini-ndà. Dohó cachá`: Ñuu cahnú Babilonia, divi ñahà nì dàcuàhà-xì dèhe yoco-xí ñà-quida quini stná-ña, te nsidaa ana quidá quini ñuhiví, xínduu stná-nè dèhe ñahà yohó, ducán cachá`. ⁶ Te nì xinì ñahà mà, na ian xini-ñà, vàchi ñà-nì cudii guá inia sàhà ñà-nì xitia nù nèhivì xí Dios, ñàyùcàndüá, ducán queá na ian xini-ñà nì quida nù mà, vàchi nì cudii guá inia nì xihì nèhivì váha cáhàn vate sàhà Jesús. Te yùhù, cuahà gá nì nduloquí` indéhí ñahà mà. <sup>7</sup> Dandu nì cachi tu ángel mà xì`:

—Màsà ndúlócò-ní, vàchi cuàhìn dacuní` mii-ní iñàha ñà-cundaà vaha inì-ní sàhà ñahà mà xì sàhà stná quisi indánuú-ña, divi quisi iá ùsà òdì-xí, xì stná ùxìn nsiquì-sí. ⁸ Cunaha-ní, antes nìsa ìa quisi mà ñuhiví, te vichi còò cá-sí, doco icúmí-sí naquecunu-sí quee-sí yavi cunú cuahà, dandu después sàà-si ndañuhu dahuun-si. Te cuahà gá nèhivì ñuhiví, icúmí-nè ndulocó-nè na cuni-nè quisi mà ñà-nì ìa-sì ñuhiví, te còò cá-sí, doco icúmí-sí nandecunu tu-sì. Doco nèhivì mà, ni-iin-ne có-ìtándiaa quivì-nè nù tutu xi Dios. Vàchi tutu mà, dècuèndè na táyôo ñuhiví, dandu sà-ìtándiaa quivì nsidaa nèhivì cutiacu nicanicuahàn.

⁹ Pues vichi, yohó iá iin palabra nchichí cundaà ini nècuàchi nchichí. Cunaha-ní, nsí-ùsà òdì quisi mà, ùsà yucù nduá, te dìquì yucù mà iá ñahà mà. ¹⁰ ùsà stná rey ndoó. Ùhùn-te sàni yàha, te iin-tè, dandacú-te vichi, te iá stná ingà-te, doco cumáni gá quesaa-te. Daaní, nú sàni quesaa-te, dandu iin ratu tii icúmí-tè dandacú-te. ¹¹ Te quisi daná nìsa ìa, te vichi còò cá-si, pues divi quisi mà nduú stná-si iin rey dandacuma, divi rey ùnà cunduu-sì, doco nù ùsà rey primeru, iin-tè nduú stná-si. Dandu después icúmí-sí sàà stná-si ndañuhu dahuun-si.

¹² Daaní, ùxìn nsiquì quisi mà, ùxìn rey xíndua, doco tàñáha ga nihì-té ñuu ndé cusahnú-te. Cuisi imindaa hora nihítàhvi-té cutnahá-te xì quisi daná ñà-cusahnú-te. ¹³ Vàchi nsí-ùxìn rey mà, iin-ni sàni candatnuhu váha-tè ñà-dayáha-tè ñuu-te ndahà quisi mà ñà-dandacú-si lugar xi-tè. ¹⁴ Te icúmí stná-te quida-tè guerra nàá-te xi Lelù Ìì, doco mii-yá, icúmí-yá cundee-yá nù-té, vàchi Stoho-ndà Señor nduú-yá, te rey ndiaha nduú stná-yá, vàchi chicá fuerte-yá nù nsidaa gá ana dandacú, xì nsidaa gá stná ana itá fuerte; te nsidaa ana nchícùn xi-yá, nèhivì nì cana-ya xínduu-ne, divi nèhivì nì nacàxin-ya, te iin-ni nchícùn-nè palabra xi-ya nicanicuahàn.

¹⁵ Dandu nì càhàn tu ángel cutnàhá xí, cachí-nè:

—Cunaha-ní, nsidaa tècuí cuahà ndé iá ñahà malu mà, nèhivì nduú-te, divi nèhivì ndoó cuahà ñuu inicutu ñuhiví, vàchi cuahà raza nduú-né, te cuahà dàhàn cáhàn-nè. ¹⁶ Doco ùxìn rey nduú ùxìn nsiquì itá òdì quisi daná mà, icúmí-tè cuidá inì-te sàhà ñahà mà. Ñàyùcàndüá, cuàhàn-te dacúxió-te nsidaa ñà-icúmí-ñà. Còò ni-iñàha cucumiá. Dandu cahni-téñá, te cahmi-téñá. ¹⁷ Iin-ni icúmí nsidaa-tè nacani inì-te quida-tè ducán, vàchi icúmí Dios danacání ini-yàte quida-tè ñà-ndüá nì chitnùnì ini-yà cuu, te

sàhàmà icúmí-tê cuàha stná-te quisi mà dandacú-si lugar xi-tè dècuèndè cuu ndisa ñà-nduá sàni cachitnùhu-ya antes. ¹⁸ Te cunaha-ní, ñahà nì xini-ní mà, divi ñuu cahnú dandacú nùu nsidaa rey ñuhíví nduú-ña.

18

Nansa icúmí ndañuhu ñuu Babilonia

¹ Daaní, nì nsihi ñà-jaàn, dandu nì xini mànuu iin ángel ansivi vaxi-ne. Iin ángel dandacú nduú-né, te nanchí fuerte ñuhíví ñà-yéhè guá-nè. ² Te nì ndàhì ndee-né, cachí-nè:

—Sàni ndañuhu dahuun ñuu cahnú Babilonia. Te vichi cuisí ñà-malu xíndoo yucán, cuisí espíritu ía quini, vàchi sàni nanduu lugar yucán nahi nchihò nsidanuu laa sìquini. ³ Vàchi ndè nùu ñuu mà (nì quesaha cuàhà estilu sìquini nì cutùha nèhivi nsidaa gá ñuu, te nì quida-ne nahi ñahà malu mà), na ian iin-ni sàni xihí-ne xì-ñá, te xíni stná-nè. Daaní, cuàhà stná rey ndoo ñuhíví, nìsa xì-ía stná-nè xì ñahà mà. Te nèhivi nacuíin, te nadíco, sàni cucuica cuàhà stná-nè sàhà ñà-sìquini vico nì xiin nècuàchi ñuu mà.

⁴ Dandu nì tiacuí ía ana cáhàn ansivi inga xichi, te dohó cachí-yà:

—Nsidaa nsiohó nèhivi-xí, caquee-ndá nùu ñuu sìquini jaàn sàhà-ñá màsà quídá stná-ndá cuàchi na ian quídá vecinu xì-ndá jaàn, dandu mà níhì stná-ndá castigu nahi mii-né. ⁵ Vàchi ndè ansivi iin dini cuàchi-ne, te vichi sàni sàà stná quívì mà-cúndéé gá inì sàhà nsidaa ñà-có-ndiàá xíquida-ne. ⁶ Ñàyùcànduá, vichi, nacua sàni quida quini-ne, divi ducán icúmí stná-nè níhì-né tnùndoho, dècuèndè ù tantu icúmí-nè níhì-né sàhà cuàchi nì quida-ne, vàchi yáha ga tùha-ne quida quini-ne xì nècuàchì dava ga, ñàyùcànduá, iin doble icúmí nacuitacùhá-nè. ⁷ Yáha ga cuadú-nè ndoo-né ñuhíví, cutu ndoo vico-né quídá ndevàha-ne nicanicuahàn. Ñàyùcànduá, dava ni tantu icúmí-nè ndoho-ne, te cundoo-ne tnùnsí ini, mate vichi nihnú ini-nè, cachí-nè: “Ndiaha mání ía vida xì. Yùhù nduí ana dandacú, còò ni-ñàha cuu xí, nì mà nunca sàì coi tnùnsí ini”. ⁸ Doco sàhà-ñá nihnú ini-nè ducán, ñàyùcànduá icúmí-nè yàha-ne cuàhà tnùndoho, cuàhà gá icúmí-nè ndoho-ne, te tnana-ne, te coo stná tnama ñuu-nè, te cui cuàhà-né, dandu coco stná ñuu-nè. Te nsidaa tnùndoho ma, iin quívì-nì icúmí quixa dìquì-né, vàchi fuerte gá mii-yá ana cuàha xì castigu mà, vàchi divi Stoho-ndà Dios nduú-yá.

⁹ Daaní, nsidaa stná rey ñuhíví, icúmí-tê cuacu-tè, te cuhuun cuahà inì-te na cundehè-té xíxìn ñuu mà, te caná ñùhmà-ñà, vàchi mii-té, iin-ni nìsa cutnahá stná-te nì caquida-tè cuàchi nahi nèhivi ñuu mà, iin-ni nì sacutnahá stná-te xì-né cundoo vico-né ñuhíví. ¹⁰ Ñàyùcànduá, xica itá-te ñà-yúhí-te níhì stná-te castigu, te cachí-te:

—¡Ndahví nècuàchì ñuu cahnú Babilonia yucán! ¡Ndahví-nè! Vàchi mate ñuu fuerte nì sandua, doco tìxi imindaa hora nì ndañuhu dahuan nì quida Dios.

¹¹ Daaní, stná tè-nacuíin te nadíco ndoo inicutu ñuhíví, icúmí-tê cuacu stná-te sàhà ñuu mà, te cuhuun cuàhà inì-te, vàchi còò cá nècuàchì ñuu ma cuiin xì ñà-nduá níhì-te dicò-té. ¹² Vàchi níhì-te oro, xì plata, xì yuù yéhè, xì sìdiqui cuxín vico, xì sìcoto cuxín finu, xì sìcoto moradu, xì sìcoto seda, xì sìcoto cuahá, xì yutnù sahán viì, xì stná cuàhà iñàha nì cuyucun nùhu elefante, xì cuàhà iñàha nì cuyucun yutnù finu, ò càa yahá, ò càa uun, ò yùù finu mármol. ¹³ Te níhì stná-te canela, xì cuàhà ñà-nì nchico sahán tnami, xì inciensu, xì vinu, xì tàtnà mirra, xì cutù, xì aceite, xì harina, xì trigu, xì idunsiquì, xì rìi, xì idu, xì carreta, ndè stná nèhivi dicó stná-te.

(Nsidaájàn nduá nìsa xiin nècuàchì ñuu mà.) ¹⁴ Ñàyùcàndùá, dohó icúmí cachi nèhivì xì nècuàchì ñuu mà:

—¡Ndahví-nsià! vèchi nsidaa ñà-vico xího guá-nsia, sàni ndañuhá. Nì saxixi vaha-nsia puru ñà-chicá viì, te vico gá nì sandixi stná-nsià, doco vichi còò cá ni ian mà, ni mà nunca tui ga nùu-nsiá.

¹⁵ Cunaha-nsiá, cuàhà gá nì cucuica nsidaa tè-dicó ma sàhà ñà-nduá nì sadicò-té nùu nècuàchì ñuu mà. Ñàyùcàndùá, itá xica-té, (indéhe-té), yúhì-te ñà-càhnù-guá tnùndoho iá ñuu mà, te sacú-te, tnaná-te, ¹⁶ cachí-te:

—¡Ndahví nècuàchì ñuu cahnú yucán! Vèchi sìcoto cuxín finu nì sandixi-ne, xì sìcoto moradu, xì sìcoto cuahá, na iin nècuàchì ñahà ndixí vico ní nducutu xì oro, xì yùu yéhe, xì stná sìdiqui cuxín vico. ¹⁷ Doco cunaha-nsiá, tixi iin hora-ni sàni ndañuhu nsidaa ñà-cuicà mà —nì cachi-te.

Daaní, nsidaa gá stná tiàa dacaca-xi barcu nahnú, itá xica stná-te, cutnàhà-te xi peón quidáchúùn nùu-té, xì stná cuàhà tiàa sàhàn viaji inì-nu, ¹⁸ itá nsidaa-té indéhe-té ndé caná ñùhmà xíxin ñuu mà, te cachí-te:

—¡(Na cuaha guá) nìsa ìa ñuu yucán! Còò cá ni-iin ñuu ndudávà xân —cachí-te, ¹⁹ sacú-te, tnaná-te, sódo-te ñuhù dìni-té, cachí-te— ¡Ndahví ñuu cahnú yucán! Vèchi sàhà nèhivì ndoó yucán nì cucuica nsidaa tè-icúmí xí barcu xicá mar, ñà-cuica guá ñuu-nè. Doco, ndahví-nè, vèchi tixi iin hora-ni sàni ndutu nsihá —nì cachi-te.

²⁰ Pues vichi xiñuhu cudìi gá ini nsidaa ana ndoó ansivi, xì nsidaa stná nèhivì (ñuhivì) nì nìhì chuun nùu Dios, xì nsidaa stná profeta cáhàn cuenta xi-ya, xì nsidanicuú gá stná nèhivì xí-yá, vèchi vichi sàni nachitacùhá-yà sàhà ñà-quini guá nì quida nèhivì ñuu mà xi-né.

²¹ Daaní, nì (ndecunu) iin ángel fuerte, nì ndanihi-ne iin yùu cahnú nahi yùu yódò xí molinu, te nì dāndiàchì-néa mahì mar, te nì cachi-nè:

—Cunaha-nsiá, ducán icúmí cuu stná xì ñuu cahnú Babilonia mà, icúmíá ndañuhu dahuan, te mà nunca gá sàà ndecunua. ²² Mà nunca tiacu gá cundáá yutnù cuerda ñuu mà, ni stná pitu, ni mà sívì gá stná ni-ñàha cundáá, vèchi mà cóó gá ni-iin músico yucán, ni mà cóó gá ni-iin tiàa quida-xi oficiu xi-tè, ni mà tiácú gá stná nchicó ni-iin nècuàchì (ñahà). ²³ Ni mà cùtnúú gá ñuhu ni-iin vehe, ni mà cóó gá vicò nandàhà novia xì noviu. Vèchi nsidanicuú ñà-jaàn, mà cóó gá, mate yáha ga cuica ni sandoo nsidaa tè-dicó ñuu mà antes, chicá cuica nì sandàa-tè nùu nsidaa tè-dava ga ñuhivì. Te ndè ñuu mà nì sandoo cuàhà stná tètàtnà xì tètádí, te nìsa dandahví-te nsidaa gá ñuu.

²⁴ Te ini ñuu mà nì casahnì nèhivì cuàhà tiàa cáhàn cuenta xi Dios, xì cuàhà gá stná nèhivì vaha xi-ya. Ñàyùcàndùá, icúmí ñuu mà cunsida cuàcha sàhà nsidaa nsii ma, xì sàhà nsidaa gá stná ana nì xihì ñuhivì nì quida nèhivì.

19

¹ Daaní, nì nsihì ñà-jaàn, dandu nì tiacu cáhàn ndee cuàhà gá nèhivì ansivi, te dohó xicachi-nè:

¡Ansivéhé cahnú mii-yá! ¡Ansivéhé-yâ! vèchi sàni càcu dahuun nèhivì xí-yá. Yáha ga ndiaha nì quida-ya, ñàyùcàndùá, tavá-nda tnùñuhu xí-yá. Fuerte cusáhnù-yá vèchi, vèchi Stoho-ndà Dios nduú-yá. ² Te cuisì ñà-íá viì sàni quida-ya, cuisì ñà-ndiá icà cuu nduá nì quida-ya na nì sàha-ya castigu ñahà malu iá guá fama xì, vèchi sàhà mii-ñá nì chuchicuehe anima nèhivì ñuhivì ñà-nì sanchicùn-nè modo

sìquini xi-ñà. Ñàyùcàndüá, vichi sàni nachitacùhá-yà cuàchi-ñà nì sahnì-ñá nèhivi xinúcuáchi nùù-yá.

³ Daaní, ñà-ùì nì cacachi nsidaa nèhivi mà:

—jAnsvéhé cahnú mii-yá! —nì cachi-nè—. (Te yucán tuí xica) caná ñùhmà ndé xíxìn ñuu mà nicanicuahàn.

⁴ Dandu òcò cùmi nècuàchi sàhnú, xì nsicùmi ana itá saín nùù-yá, nì tutuyuhu-né nùù sàhà-yá ndé iá-yà nùù silla ndiaha, te nì cahvi-néyà, cachi-nè:

—jAnsvéhé cahnú-ní, amén!

⁵ Daaní, nùù yatni silla ndiaha xí-yá nì inini cáhàn iin ana cáhàn, cachi-nè:

Xiñuhu ndanihi cahnú-nda Yua-nda Dios, nsidaa ndohó ana xinúcuáchi nùù-yá, te xícahvi xi-yá, a ducán nduu-nda ana nihí chuun cahnú nùù-yá, te ò nduu-nda nèhivi ùún.

Nansa cuàhàn coo vicò nandàhà gloria

⁶ Dandu nì inini cáhàn yáha ga cuàhà nèhivi, te ducán tiacú na ian cahá fuerte tènuhu cuáhà, na ian yáha ga ndee cáhàn dàvi, te dohó cachi nèhivi cuáhà mà:

jAnsvéhé cahnú mii-yá! Vàchi vichi sàcùsàhnù-yá, te nduú-yá Stoho-ndà Señor, divi mii-yá ana cui quida nsidanicuú iñàha. ⁷ Ñàyùcàndüá, cuàhàn-ndà cudii cuáhà ini-ndà sàhà-yá, cuàhàn-ndà naquimani-ndáyá, vachi sàni sàà quivì nandàhà mii-yá nani Lelù Íì. ⁸ Te vichi sàni nducutu ndiaha ana cuàhàn nandàhà xì-yá, vachi sàni nihitáhvi-né cundixi-ne sicoto cuxín yaa finu còò nì-iin mancha-xì, te na ian nchiá.

Ducán nì cachi-nè, vachi nsidaa nèhivi xí-yá, icúmí-nè (cutnahá xi-yá cundoo ndiaha-né na ian) nì nandàhà-né xì-yá. Te sicoto cuxín ndixí-né, obra vaha nì caquida-ne nduá.

⁹ Dandu nì cachi tu ángel mà xì’:

—Dohó tiaa-ní: “Nansicáhàn nsidaa ana canà cundoo vicò nandàhà xí mii-yá nani Lelù Íì”.

Te nì cachi stná-nè xì’:

—Palabra ndàcuisì xí Yua-nda Dios nduá yohó.

¹⁰ Dandu nì tutuyuhí ñuhù nùù sàhà ana nì cáhàn xì’, cuàhàn cahvi-nè nì cùí. Doco nì cachi-nè xì’:

—Màsà quidá-ní ducán, vachi cutu nduú stnáì iin ana xinúcuáchi nùù Dios, nacua quidá mii-ní, xì dava ga compañeru-ní cáhàn stná sàhà Jesús. Iin-ni nduú stnáì ñani-ní nahi mii-né. Còò; cuisì Dios nduú ana ndiá icà-ndà cahvi-nda. Te nú cáhàn vate-nda sàhà ichì Jesús, dandu queámà ñá-iin-ni quidá stná-ndà nacua nì saquida nècuàchi sàhana nì sacahàn cuenta xi-ya —nì cachi ángel mà.

Nansa icúmí cuu na nuu Jesús ansivi, cuindànùù-yá idu cuxín

¹¹ Daaní, nì xinì nì nuna ansivi, te nì quecunu iin idu cuxín yaa, te indànuú mii-yá, divi mii-yá nani Quidá ndise cumplir, te nani stná-yà Ma túhe dandahví. Mii-yá, de por sí, quidá víi-yá na nsidándàa-yà sàhà cuàchi, te quidá víi stná-yà na sàhàn-yà guerra nàá-yà xì ana xinì ùhì xì-yá. ¹² Te nduchinùù-yá, nahi ñuhu xíxìn, ducán iá’, te dìni-yá, cuàhà corona vico ñuhá, te icà corona mà itúú iin quivì-yá, doco nì-iin nèhivi có-ináhá xí quidá mà, cuisì mii-yá ináhá-yá. ¹³ Te ndixí-yá sicoto nì nducuahá nì quida nì. Te nani stná-yà Palabra ìì xí Dios. ¹⁴ Daaní, dècuèndè ansivi nhícùn gà vaxi ana xínduu soldadu xi-ya. Cuàhà sàstnùhù-né, te

itándoó stná-nè idu cuxín yaa, te xíndixi stná-nè sicoto finu cuxín yaa. ¹⁵ Te yuhú mii-yá queé iin espada diin, vâchi divi ñà-jaàn náâ-yâ xî nêhivî nsidaa ñuu ñuhivî yohó, te ducán cundéé-yâ nùù-né, dandu dandacú ndee-yá nùù-né. Pues divi-yá nduú ana icúmí dacháhmâ xî nêhivî xidâ gà ini Dios sàhâ-xí, vâchi mii-yá nduú-yá mii-yá. ¹⁶ Te itúú stná inga quivì-yá nùù capa-yâ xî ìcâ dihin stná-yâ, te ducán cachá`: Rey dandacú nùù nsidaa rey nduí, te nduu stnáí Stoho nsidanicuú ñà-ìá, ducán cachá`.

¹⁷ Daaní, nì xìnì nùù orá, yucán iin iin ángel, ndáhì ndee-né, cachí-nè xî nsidaa laa ndavá ansivi:

—Nahâ-ndá —nì cachi-nè—. Natacâ-ndá ndé iá cuàhâ iñàha caxi-ndá quida Stoho-ndá Dios. ¹⁸ Vâchi cuàhàn cui cuàhâ rey, xî cuàhâ gá stná têt-dândacú nùù soldadu, xî stná cuàhâ soldadu fuerte, xî stná idu, xî stná têt-itândóo yàtâ-sí, xî stná peón, xî stná lamú xi-tè, xî stná nècuàchi chicá idónuu, xî stná nècuàchi nchícùn cahâ-xí.

¹⁹ Dandu nì xìnì sàni nataca nsidaa rey ndoó ñuhiví, xî nsidaa soldadu xi-tè, itá-te xî quisi daná mà, vâchi cuní-si quida-si guerra xî mii-yá indánuú diquì idu (cuxín) xî nsidaa stná ana nchícùn xi-yá. ²⁰ Doco (cóni cundéé-sí), vâchi nì tnii-sí, mii-sí xî stná inga quisi nì sacahàn cuenta xi-sí, te nduú stná quisi mà ana nì saquida guá cuàhâ iñàha na iin-si nùù quisi primeru mà, vâchi ducán nì ñhì-sí nì dândàhvì-si nêhivî ñuhiví, te nì sàcùtuu tnuni xi quisi mà nùù-né, te nì cahvi-né figura-si. Pues ndúu quisi mà, vivu nì dândiàchi xi-sí ndé xixìn ñuhu cahnú sahán quini nahi azufre. ²¹ Te soldadu dava ga xi-sí, nì xihì-te nì quida mii-yá indánuú nùù idu. Divi xi espada queé yuhú-yá, ñà-jaàn nì sahnì-yáte. Dandu nì nataca nsidaa laa (nì cànâ mà), te nì saxi-sité nì chitu tixi-sì.

20

Nansa icúmí Jesús dandacú-yá mil cuià

¹ Daaní, nì xìnì nì nuu inga ángel ansivi, nihí-né ndahàcáa xi yavi cunú cuàhâ, te iníndáhâ stná-nè iin cadena caní. ²⁻³ Te nì tnii-ne quisi cuahá nahi còò cahnú, nì chicuhni-nèsi nì chinacaa-nèsi ini yavi cunú mà, te nì sàcùndiadi vâha-sì ñà-màsâ queé gà-si dècuèndè nsihì iin mil cuià ñà-màsâ dándàhvì gà-si nêhivî ñuhiví. Vâchi còò mà nduú quisi xicánúú ñuhiví ndè sàhana, divi ñà-malu nduú-si, te Satanás nani stná-si. Pues yucán nì sàcùndiadi-si, doco nú sàni nsihì mil cuià mà, dandu icúmí-sí dàñâ-sí iin ratu tii.

⁴ Daaní, nì xìnì, yucán itá cuàhâ silla ndiaha, te diquì-nú ndoó stná ana sàni ñihitâhvì nsidandaà sàhâ nêhivî. Te nì xìnì anima nêhivî nì quendodò dìni-xí ñà-nì càhàn vate-né ndoó-né ladu xi Jesús, te ñâyùcàndúá nì xihì-nè, vâchi iin-ni nì xinindisá-né palabra xi Dios, te sàhàmâ cóni cándisâ-né cahvi-né quisi daná mà, nì cóni càhvì-né figura-si, nì cóni dúcùn-nè tnuni xi-si ni ìcâ tnaa-nè, ni ini ndahâ-né. Ñâyùcàndúá, nì natiacu-nè, te dava ni nì cusahnú stná-nè xî Cristu iin mil cuià, (nì xìnì).

⁵ Cunaha-nsiá, ñà-jaàn cunduu primeru nátiácú nêhivî xínduu nsii. Doco dava ga nsii, còò, mà nátiácú-nè dècuèndè nsihì mil cuià mà. ⁶ Te nêhivî natiacu primeru mà, nansicáhàn-nê, vâchi cunduu-ne nêhivî ndiaha xí Dios. Mà sàâ-nè cui-nè ñà-ùì. Còò, vâchi icúmí-nê cundoo-ne cucumí-né chuun nùù Dios nahi dùtù, te cunucuachi-né nùù mii-yá xî nùù Cristu, te iin-ni cutnahâ stná-nè xî Cristu cusahnú-né iin mil cuià.

⁷ Daaní, nì nsihì mil cuià mà, dandu icúmí Satanás dàñâ-sí quee-sì ndé ndiadí-si, ⁸⁻⁹ cacanuú-sì chiyuhù-sí nsidanicuú nêhivî ndoó ñicutu

ñuhiví. Stná (tè-dàndàcú nani) Gog, icúmí-sí dandahví stná-sité, mii-té xí nsidaa stná tè-ndóo ñuu-te Magog, dandu nataca nsihí-tè, nàa-te guerra xí ñuu ndé ndóo nêhiví xí Dios. Cunaha-nsiá, yáha ga cuàhà-té, nahi ñusi cuàhà ndóo yuhù mar, ducán cuàhà-té. Te nì quecoyo-tè nì nana-tè nì sàcùita-tè nsidaa ladu ñuu ndé ndóo nêhiví xí mii-yá, mero ñuu cùu-guá ini-yà sàhà-xí. Doco nì còyo ñuhu ansivi nì quida-ya, te nì sahmi nsiha tè-malu mà. ¹⁰ Te ñà-malu nì dandàhví xì-té, nì dandiàchì xì-sí ini ñuhu cahnú ndé xíxìn azufre sahán quini ma. Te cunaha-nsiá, mahì ñuhu jaàn, ndóo ì stná quisì daná xì stná quisì nìsa cahàn cuenta xì-sì. Te nsi-úni quisì mà, icúmí-sí ndoho-sì ndui te ñuu nicanicuahàn.

Juiciu final na mácòo Dios nùu silla cahnú cuxín, dandu ndàcàn-yà cuenta sàhà cuàchi nêhiví

¹¹ Daaní, nì xini iin silla cahnú. Ndiaha gá-nu, te cuxín yaa-nù, te yucán iá-yà nùu-nú. Te (nì xini) nì ndañuhu ansivi xì ñuhiví, còò gá ñà-jaàn nùu-yá, nì còò cá stná ni-iin lugar ndé coa. ¹² Dandu nì xini stnáì yucán nùu Dios nì sàcùita nsidanicuú nsì, nêcuàchì cuicà xì nêcuàchì ndahví. Te nì ìa stná ana nì nacuna xì tutu ndóo yucán nùu-yá. Te nì nacuna stná-nè inga tutu más gà, divi tutu xì vida ndiaha nicanicuahàn. Dandu nì ndundaà sàhà cuàchì nì quida nsidaa nsì ma, según nansa cachá' nùu nsidaa tutu primeru mà, según nansa nì quida iin iin-ne (ñuhiví yohó). ¹³ Te nì natiacu nêhiví nì càhà ini mar, xì nsidaa stná nsì ndóo tixi ñuhù, nsidaa anima ndóo vaha, nsidaa-né nì casaà-nè nùu-yá, te nì nsidandaà-yà sàhà cuàchi-ne según nansa nì quida iin iin-ne (na nì sandoo-ne ñuhiví). ¹⁴ Daaní cunduu quivì nsihì tiempu xihì nêhiví nahi vichi, nì mà cóó vaha ga anima-nè, cutu ñà-cundoo dahuun-ne mahì ñuhu cahnu ma. Divi ñà-jaàn nduá icúmí cuu xì nêhiví nú sàni xihì-nè ñà-úì cundua, icúmí-nè cundoo-ne mahì ñuhu cahnuma. ¹⁵ (Vàchi nì xini), nú cóni-nàtùì quivì iin nêhiví nùu tutu xì vida nicanicuahàn, dandu nì dandiàchì xì-né mahì ñuhu cahnuma.

21

Ansivi saa xì ñuhiví saa

¹⁻² Daaní, yuhù Juan, nì xini nì sàcòo ansivi saa xì ñuhiví saa, vachi ansivi nuu xì ñuhiví nuu, sàni yaha, te vichi còò gá ni-iin mar. Te nì xini stnáì ñuu ì nani Jerusalén Saa, ndé nùu Dios ansivi nì quea mànuu. Ndiaha gá iá', vachi sàni nducutá na iin novia cuàhàn nandàhà xì noviu. ³ Daaní, nì tiacuì càhàn ndee iin ana càhàn ansivi, cachì-nè:

—Cunaha-nsiá, sàni sàa tiempu coo saín Dios xì nêhiví ñuhiví, vachi icúmí-yà cutnahá-yá xì-né ndé cundoo-ne. Te mii-né, nêhiví xí-yá cunduu-ne, te mii-yá, (cutnahá-yá xì-né) cunduu-ya Dios xì-ne.

⁴ Ñàyucànduá, nsidaa ndutènùu-né, icúmíâ ndèa quida-ya, mà cuácú gá-nè. Ni mà sàa gá-nè cui-nè, ni mà cóó gá-nè tnùnsí ini, ni mà tnáná gá-nè, ni mà cúhì gá-nè, vachi mà cóó gá nahi antes.

⁵ Dandu mii-yá iá diquì silla ndiaha cahnú, nì cachi-yà:

—Cunaha-nsiá, cuàhìn quidayucun saí nsidanicuú iñàha.

Te nì cachi stná-yà xì':

—Tiaa-ní palabra yohó, vachi palabra ndisa nduá, mà dándàhvìà ndohó.

⁶ Dandu nì cachi-yà:

—Sà-íá. Nahi letra nuu nani A, ducán nduí, vâchi sâhà yùhù nì sâcòo nsidaa ñà-íá. Te nahi letra dansihi nani Z, ducán nduú stnái, vâchi nsidaa iñâha, sâhà yùhù cucumiá fin xan. Cunaha-nsiá, nú íá ana xíhi tēcuí ndiaha, yùhù icúmí cuâhi-nē cuâhà tēcuí mà, vâchi íá ndé ndéa-tē caná ducún-te, coho nēhiví cutiacu-nē nicanicuahàn. ⁷ Te nsidaa ana cundee xi nùù ana cuní datúcù xì-né, icúmí-nē ndutahví-né nsidaa iñâha. Te yùhù cundui Dios xi-ne, te mii-né cunduu-ne dēhi. ⁸ Doco nsidaa nēcuâchì ía, xì nēcuâchì có-xiníndísâ, xì nēcuâchì quidá quini, xì nēcuâchì sahní, xì nēcuâchì túha cundoo ñahà-xí, xì nēcuâchì sâhàn xì promesa nùù yucù, xì nēcuâchì cahvi xi yùù yócò ò figura, xì nsidaa stná nēcuâchì tnùhù, (ndahví-nē), vâchi ñuhu cahnú nduú lugar ndiatù xì-né, divi ñuhu xínin xì azufre sahán quini. Ducán icúmí cuu xi-né na cui-nē ñà-úí.

Ñuu Jerusalén Saa icúmí nuu ndé gloria

⁹ (Inaha-nsiá), ndoó ùsà ángel nì sa-icumi xi yaxìn ñuhú ùsà castigu mà. Pues iin-ne nì quixí nì càhàn-nē xì', cachí-nē:

—Nahà-ní dacunî mii-ní ana nduú nahi novia, vâchi íá ana cunduu nahi ñahàdihí mii-yá nani Lelù ñí.

¹⁰ Dandu Espíritu ñí xí Dios, nihí-yá yùhù nì tuxi cuâhàn xiqué ndé iin yucù cahnú ducún, te nì dâcùnì-yá yùhù ñuu ñí nani Jerusalén, dēcuèndé nùù Dios mànuu ansivi vâxan. ¹¹ Nchií yéhè ndiahá quidá-yá, na ian yéhè guá iin yùù ndiaha yáha ga ndiaá, vâchi nahi yùù yéhè nina nani jaspe, ducán nchií ndai-ñà. ¹² Te ndiadí ñuu mà iin nama cahnú sâstnùhù, te ducún-ñà, te ùxin ùì yehè icúmíá. Iin iin yehè mà itá iin iin ángel. Te ícà yehè mà itándiaa quívi descendencia ùxin ùì dēhe Israel. ¹³ Te iin iin ladu ñuu mà íá ùnì yehè. Ladu ndé caná orá íá ùnià. Te ladu norte íá ùnì stná, xì stná ladu sur xì ladu quēcahnú orá, iin iin ladu mà íá stná inga ùnì yehè. ¹⁴ Te sâhà nama ñuu mà itánduhù ùxin ùì yùù nahnú xínduu cimientu xan. Te nùù cimientu mà itándiaa quívi ùxin ùì nēcuâchì nì nihí chuun nùù mii-yá nani Lelù ñí.

¹⁵ Daaní, (nì xini) iníndáhá ángel nì càhàn xì' iin nù-iin oro ñà-chitacùhá-nē ñuu mà xì yehá xì stná nama xan. ¹⁶ Cunaha-nsiá, cùmì ladúa, vâchi iin-nì itácùhá nsicúmì ladúa. Te na ní chitacùhá ángel ñuu mà xì nù-iin xi-ne mà, dandu iin mil ùì cientu (1,200) kilómetro itácùhá-ñà. Te ñà-nduá caníá, divi ducún-ñà, te divi xica stná-ñà. ¹⁷ Dandu nì chitacùhá stná-nē nama yucán, te ùnì dico cùmì (64) metro nì quee ñà-dúcùn-ñà. Na chitacùhá nēhiví ñuhiví, ducán nì chitacùhá ángel mà ñuu mà.

¹⁸ Cunaha-nsiá, yùù jaspe nì cuyucun nama mà, te ñuu mà, micuísi oro finu nduá. Te na nchií ndai vidriu, ducán nchií oro mà. ¹⁹ Te cimientu nama mà, ndiaha gá íá', vâchi puru yùù yéhè xínduu cavà mà, nsidanuu clase yùù yéhè. Cavà primeru xi cimientu xan nduú iin cavà cahnú puru yùù yéhè nani jaspe. Daaní, nchícùn gà indúhu cavà nduú puru yùù zafro; te parte ùnì nduú puru yùù ágata; daaní, ñà-cùmì, puru yùù esmeralda nduá; ²⁰ te ñà-úhùn, puru yùù ónice nduá; te ñà-íñù, puru yùù cornalina nduá; te ñà-úsà, puru yùù crisólito nduá; te ñà-únà, puru yùù berilo nduá; te ñà-íin, puru yùù topacio nduá; te ñà-úxin, puru yùù crisoprasa nduá; te ñà-úxin iin, puru yùù jacinto nduá; te ñà-úxin ùì, puru yùù amatista nduá. ²¹ Te ùxin ùì yehè nama mà, ùxin ùì ñà-vico sibóla cuxín nani perla nì cuyucàn, iin mindaa perla cahnú nì cuyucun iin iin yehè. Te calle chicá ndé xicá nēhiví ñuu mà, mii oro finu nì cuyucàn, nahi vidriu nchií nihnú.

²² Cunaha-nsiá, còò veheñùhu nì xìní ñuu yucán, vâchi inicutu ñuu mà cahvi-né mii-yá icúmí-xí nsidanicuú poder, divi Stoho-ndà Dios xì mii-yá nani Lelù Íi. ²³ Te có-xiñùhù nècuàchì ñuu mà ni-iin orá, ni-iin yoo cunchii yucán, vâchi mii Dios nchíí ndiaha inicutu; mii-yá nani Lelù Íi itnúù-yà yucán. ²⁴ Ñâyùcàndùá tnúù ñuu mà, vâtùni tuí núù nèhivì xicánúú yucán. Te icúmí casaà nèhivì nsidaa ñuu, xínduu-ne nèhivì nì càcu anima-xi. Te rey ndoó ñuhivì yohó, nihí-te ñà-cuicà-té quécoyo-tè ñuu mà, te dócò-téá. ²⁵ Te mà nunca cundiadi yehá, vâchi nicanicuahàn cundua ndui, te mà nunca sàà cuñàà. ²⁶ Te yucán xínu stná ñà-vico iá cuàhà ñuu ñuhivì yohó, te cóyo stná nsidaa nècuàchì idónuu, nihí-né ñà-cuicà-né sàà. ²⁷ Doco mà nunca quìhvi ni-iin ñà-siquini yucán, ni-iin tèt-nìhnú quini inì-xi, mà quìhvi-tè yucan, ni-iin stná tètñùhù. Cuisì quìhvi nèhivì itándiaa quìvì-xì núù libru icúmí mii-yá nani Lelù Íi, divi nduú libru xi vida ndiaha nicanicuahàn.

22

¹ Daaní, nì dàcùní ángel mà yùhù iin yùte caná dècuèndè ndé iín silla ndiaha xí Yua-nda Dios, xì Lelù Íi. Ndaí gá tècuíí ñuhú, na ian nchíí-te. Te tècuíí coho-nda, te cutiacu ndiaha-nda nduú-te. ² Te (nì xini stnáì) mahì ichì cahnú ñuu mà itá fila cuàhà yutnù, yutnù xí vida ndiaha nicanicuahàn nduú-nu. Te itá stná-nu nduì ladu yùte ma. Te ùxin ùì clase quisi vídì sáha-nù. Iin iin yòò sáha-nù díin díin quisi vídì. Daaní, ndahá cuií-nu, ñà-jaàn cutátná nèhivì ñuhivì ñà-nduvàha-ne. ³ Te inicutu ñuhivì mà cóó gá nì-íñàha nì tãhvi chíhàn, cuisì icúmí coo Yua-nda Dios xì Lelù Íi dandacú-yá, te cundoo stná nèhivì xí-yá cunucuachi-né nùù-yá. ⁴ Icúmí-nè cundehè-né nùù-yá, te màcùtuu stná quìvì-yá tnaa-nè. ⁵ Te mà nunca cuñàà yucán. Ñâyùcàndùá, còò gá necesidad cucumi-né ñuhu cutnuù nùù-né, nì còò stná necesidad cucumi-né iin orá cunchii nùù-né, vâchi mii Stoho-ndà Dios icúmí cunchii nùù-né ñà-cutùì nùù-né. Te nicanicuahàn icúmí-nè cundoo-ne cusahnú stná-nè.

Sà-itúú naxicocuíin Jesucristu ñuhivì, cachí-yá

⁶ Daaní, nì cachi tu ángel mà xì':

—Palabra ndàcuisì xí Stoho-ndà Dios nduá sàni cachì xì-ní, vâtùni cahvi nèhivì xán. Vâchi iin ángel xi mii-yá nduú ana nì quixi nì cachitnùhu xi nsidaa ana xinúcuáchì nùù-yá sàhà-ñá cundaà inì-nè nansa icúmí cuu yàchì. Vâchi ducán nì saquida stná-yá sàhaha, nì techuún-yá nèhivì ìì xí-yá quixi-ne cachitnùhu-ne palabra xi-ya.

⁷ (Dohó cachí Jesucristu):

—Cunaha-nsiá, yàchì màsàì ndé ndoó-nsiá. Te ndiaha gá icúmí cundiadi nsidaa ana chivàha xì ñà-nduá cachitnùhu nùù tutu yohó (—nì cachi-yà).

⁸ Yùhù Juan, nì xini nsidaa ñà-jaàn, te nì inini nsidaa ñà-nduá nì cuu. Daaní, nì nsihì nì xini, te nì inini, dandu nì tutuyuhí ñuhù nùù sàhà ángel nì dàcùní xì' nsidaamá, cuàhìn cahví-nè nì cùí. ⁹ Doco nì cachi-nè xì':

—Màsà quídá-ní ducán. Vâchi yùhù, iin-ni nduú stnáì iin ana xinúcuáchì nùù Dios, iin-ni (nchícùn stnáì mii-yá) nahi mii-ní xì ñànìtnaha-ní cáhàn cuenta xi-ya, te iin-ni chívàha stnáì nacua cachí nùù tutu yohó. Còò, micuísì Dios cahví-ní.

¹⁰ Te nì cachi stná-nè xì':

—Màsà chídèhé-ní nì-íñàha cachitnùhu nùù tutu yohó, vâchi sà-itúú cua.

11 'Ñâyùcànduá, vichi ni cúnàhá tèmalu ni quidá-te seguir quida quini-tè; stná tètùha quini, ni quidá-te seguir quida-tè ducán, (mà cútnúní). Doco nècuàchi nihnú ndàà cuisì ini-xi, iin-ni ni quidá-né seguir quida vii-né ducán, te iin-ni ni cóo ndoo anima-nè.

12 (Te dohó cachí stná Jesús:)

—Cunaha-ní, yàchì naxicocuûn ndé ndoo-nsiá, te cunihi iin ñà-vàha xi-nsia sàì dacútàhvi' iin iin-nsia, segùn nansa nì quida vii iin iin-nsia.

13 Ndè sànaaha iá yùhù, te ndè nicanicuahàn coi. 'Ñâyùcànduá, ducán ié' nahi letra nuu nani A, xì stná letra dansihí nani Z, vàchi sàhà yùhù nì sàcòo nsidanicuú iñàha, te còò ni-iñàha, chicá cunaha nùí.

14 'Ndiaha gá coo xi nsidaa ana nsida ndoo xi anima-xi; vàchi ducán queamà na ian sàni ndoo vaha sìcoto xi-ne (te sàndixí vii-né). Nsidaa ana quida ducán, nihítàhvi-né caxì-né quisi vídà yutnù tàtá cutiacu-nè nicanicuahàn, te nihítàhvi stná-nè quihvi-ne yehè nahnú ñuu-yà (cundoo-ne yucán). 15 Doco nsidaa nèhivì tùha quini, mà sàà-nè quihvi-ne, ni mà quihvi stná tètàtnà, ni-iin stná tètadí, ni-iin stná tètòó cundoo ñahà-xí, ni-iin stná tè-sàhmí canúú, ni-iin stná tè-càhvi xì yùù yócò ò figura, te ni-iin stná tètùha dandahvi.

16 'Yùhù nduí Jesús, te nì techuín ángel-xi sàà-nè càhàn-nè xì nsidaa mii-nsiá nèhivì natácá ndàcùcahan xí, te nì cachitnùhu-ne xì-nsiá nsidaa palabra yohó. Pues yùhù nduí descendencia xì rey David. Te na ian quidá stná sìtnúù cahnú xínu dàtnàà (cachitnùhu-sì túnuù quivì sàà), divi ducán quidá stná yùhù —nì cachì Jesús.

17 Te dohó cachí stná Espíritu Ìì (xì iin iin ana tàyóo vida ndiaha xí):

—¡Nahà-ní! (cunindisa-ní Jesús), —cachí-yà xì-né, te ducán cachí stná nèhivì xínduu nahi novia cuàhàn nandàhà (xì-yá).

Te nsidaa stná mii-nsiá ana sà-iníní xí palabra yohó, divi ducán xiñuhu cachì stná-nsiá, ñà-nì tnátuu nèhivì nùù-yá. Daaní, stná yùhù, càhàn stnáì xì nsidaa ana cuní (cucumi xì vida ndiaha), cachí xì-né:

—Nahà-nsiá (cunindisá-nsiá mii-yá), te nihítàhvi-nsiá coho-nsiá tècuí cutiacu-nsiá nicanicuahàn, ni mà chíyàhvi-nsiá.

18 Cunaha-nsiá, dohó cachí xì nsidaa ana iníní xí ñà-nduá cachí Dios nùù tutu yohó: màsà chiyódo gá-nsiá más nùù ñà-nduá cachá, vàchi nú jaan, dandu cuàhà castigu nihì stná-nsiá nùù-yá, divi castigu cachitnùhu libru yohó sàhà-xí. 19 Te nú ni cándiáá iin nèhivì iyuhu ñà-nduá cachí-yà nùù tutu yohó, dandu dandutu stná-yà quivì-né nùù libru xì vida ndiaha nicanicuahàn, te mà nunca nihítàhvi-né cundoo-ne ñuu ìì xí-yá nacua cachí tutu yohó.

20 (Dohó cachí Jesús vichi:)

—Yùhù nduí ana nì cachì xì-nsiá nsidaa ñà-jaàn, te cachitnùhu stnáì xì-nsiá ñà-yàchì icúmí naxicocuûn ndé ndoo-nsiá —cachí-yà.

Pues ducanicoó, Señor Jesús. Yàchì cuní-nsì naxicocuûn-ní.

21 Nì cúcúmí nsidaa-nsiá gracia xì Stoho-ndà Jesucristu. Amén.